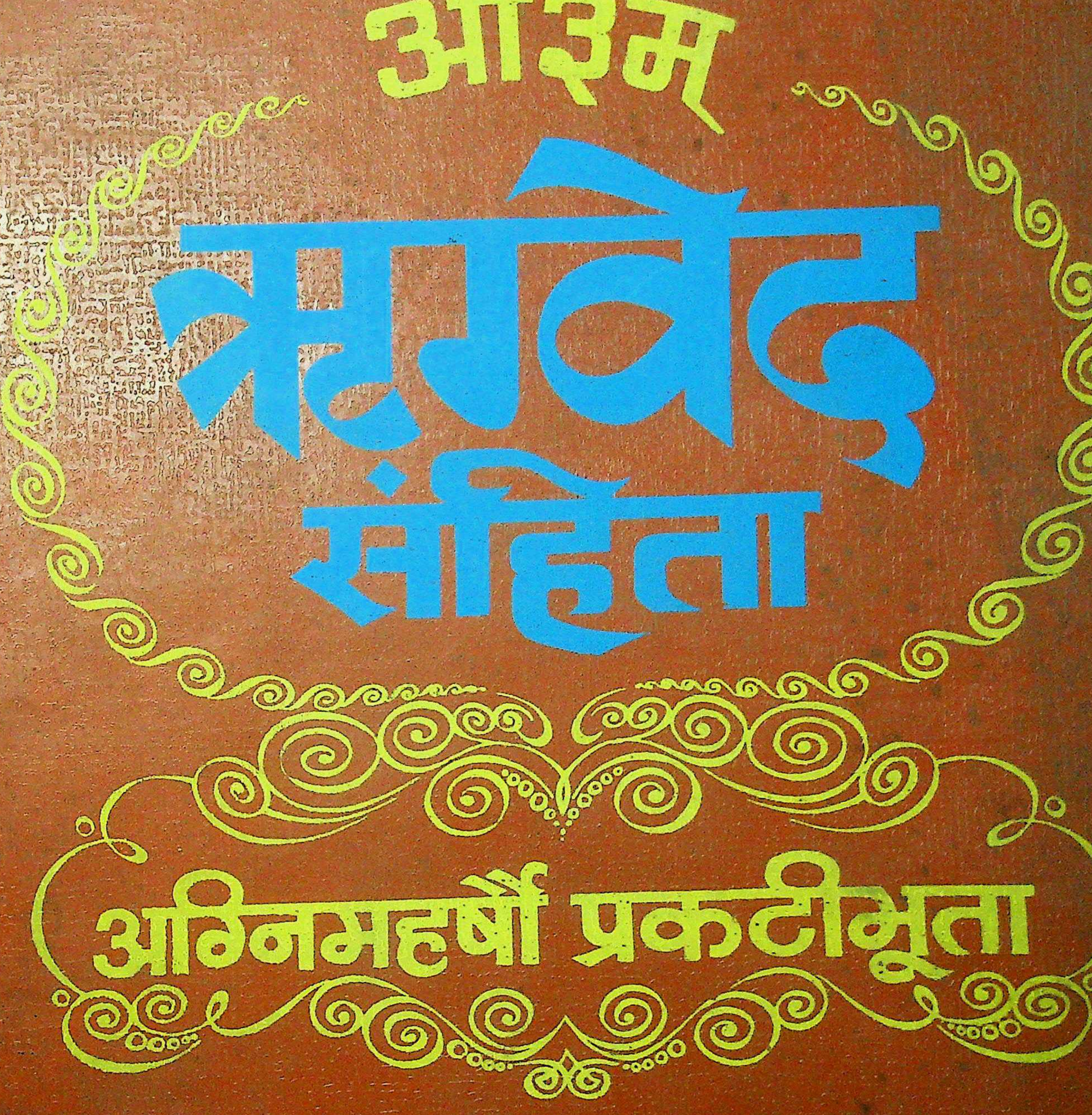

ओ३म्

ऋग्वेद संहिता

अग्निमहर्षौ प्रकटीभूता

प्रकाशक
हरयाणा साहित्य संस्थान
गुरुकुल झज्जर,
रोहतक

ऋग्वेद-संहिता

२१२
अग्नि-प्र

212
अभिन-टीट

180553

Stock Verification-2024

Stock Verification-2024

Stock Verification-2024

ओ३म्

ऋग्वेद संहिता

पुस्तकालय
180553
गुरुकुल कांगड़ी विश्वविद्यालय

अग्निमहर्षौ प्रकटीभूता

212,AGI-R
180553

प्रकाशक-
हरयाणा साहित्य संस्थान
गुरुकुल झज्जर, रोहतक

महर्षि दयानन्द सरस्वती निर्वाणशताब्दी के उपलक्ष्य में प्रकाशित

प्रकाशक :
हरयाणा साहित्य संस्थान
गुरुकुल झज्जर रोहतक

●

२१२
[illegible]

प्रथमावृत्तिः १८००
सृष्टिसंवत् १९६०८५३०८४
कलिसंवत् ५०८४
विक्रमसंवत् २०४१
दयानन्दाब्द १६०
मूल्य १२५)

●

मुद्रक :
पर्ल आफसेट प्रेस
कीर्तिनगर, दिल्ली

ऋग्वेदसंहिता

[शाकलशाखा]

अथ प्रथमोऽष्टकः अथ प्रथमं मण्डलम्

प्रथमोऽध्यायः प्रथमोऽनुवाकः

॥१॥ ऋषिः—मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३-५, ७ गायत्री । २ पिपीलिकामध्यानिचृद्गायत्री । ६ निचृद्गायत्री । ८ यवमध्याविराड्गायत्री । ९ विराड्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

वर्गः

॥१॥ अ॒ग्निमी॑ळे पु॒रोहि॑तं य॒ज्ञस्य॑ दे॒वमृ॒त्विज॑म् । होता॑रं रत्न॒धात॑मम् ॥१॥
अ॒ग्निः पूर्वे॑भि॒र्ऋषि॑भि॒रीड्यो॒ नूत॑नैरु॒त । स दे॒वाँ एह व॑क्षति ॥२॥
अ॒ग्निना॑ र॒यिम॑श्नव॒त्पोष॑मे॒व दि॒वेदि॑वे । य॒शसं॑ वी॒रव॑त्तमम् ॥३॥
अग्ने॒ यं य॒ज्ञम॑ध्व॒रं वि॒श्वतः॑ परि॒भूरसि॑ । स इद्दे॒वेषु॑ गच्छति ॥४॥
अ॒ग्निर्होता॑ क॒विक्र॑तुः स॒त्यश्चि॒त्रश्र॑वस्तमः । दे॒वो दे॒वेभि॒रा ग॑मत् ॥५॥

॥२॥ यद॒ङ्ग दा॒शुषे॒ त्वमग्ने॑ भ॒द्रं क॑रि॒ष्यसि॑ । तवेत्तत्स॒त्यम॑ङ्गिरः ॥६॥
उप॑ त्वाग्ने दि॒वेदि॑वे॒ दोषा॑वस्तर्धि॒या व॒यम् । नमो॒ भर॑न्त॒ एम॑सि ॥७॥
राज॑न्तमध्व॒राणां॑ गो॒पामृ॒तस्य॒ दीदि॑विम् । वर्ध॑मानं॒ स्वे दमे॑ ॥८॥
स नः॑ पि॒तेव॑ सू॒नवेऽग्ने॑ सूपाय॒नो भ॑व । सच॑स्वा नः स्व॒स्तये॑ ॥९॥

॥२॥ ऋषिः—१–९ मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः ॥ देवता—१–३ वायुः । ४–६ इन्द्रवायू । ७–९ मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—१, २ पिपीलिकामध्यानिचृद्गायत्री । ३–५, ७–९ गायत्री । ६ निचृद्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३॥ वाय॒वा या॑हि दर्शते॒मे सोमा॒ अरं॑कृताः । तेषां॑ पाहि श्रु॒धी हव॑म् ॥१॥
वाय॑ उ॒क्थेभि॑र्जरन्ते॒ त्वामच्छा॑ जरि॒तारः॑ । सु॒तसो॑मा अह॒र्विदः॑ ॥२॥
वायो॒ तव॑ प्रपृञ्च॒ती धेना॑ जिगाति दा॒शुषे॑ । उ॒रू॒ची सोम॑पीतये ॥३॥
इन्द्र॑वायू इ॒मे सु॒ता उप॒ प्रयो॑भि॒रा ग॑तम् । इन्द॑वो वामु॒शन्ति॒ हि ॥४॥
वाय॒विन्द्र॑श्च चेतथः सु॒तानां॑ वाजिनीवसू । तावा या॑त॒मुप॑ द्र॒वत् ॥५॥

॥४॥ वायविन्द्रश्च सुन्वत आ यातमुप निष्कृतम् । मक्ष्वि१त्था धिया नरा ॥६॥
मित्रं हुवे पूतदक्षं वरुणं च रिशादसम् । धियं घृताचीं साधन्ता ॥७॥
ऋतेन मित्रावरुणावृतावृधावृतस्पृशा । क्रतुं बृहन्तमाशाथे ॥८॥
कवी नो मित्रावरुणा तुविजाता उरुक्षया । दक्षं दधाते अपसम् ॥९॥

॥३॥ ऋषिः—मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः ॥ देवता—१–३ अश्विनौ । ४–६ इन्द्रः । ७–९ विश्वेदेवाः । १०–१२ सरस्वती ॥ छन्दः—१, ३, ५–१०, १२ गायत्री । २ निचृद्गायत्री । ४, ११ पिपीलिकामध्या निचृद्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥५॥ अश्विना यज्वरीरिषो द्रवत्पाणी शुभस्पती । पुरुभुजा चनस्यतम् ॥१॥
अश्विना पुरुदंससा नरा शवीरया धिया । धिष्ण्या वनतं गिरः ॥२॥
दस्रा युवाकवः सुता नासत्या वृक्तबर्हिषः । आ यातं रुद्रवर्तनी ॥३॥
इन्द्रा याहि चित्रभानो सुता इमे त्वायवः । अण्वीभिस्तना पूतासः ॥४॥
इन्द्रा याहि धियेषितो विप्रजूतः सुतावतः । उप ब्रह्माणि वाघतः ॥५॥
इन्द्रा याहि तूतुजान उप ब्रह्माणि हरिवः । सुते दधिष्व नश्चनः ॥६॥
॥६॥ ओमासश्चर्षणीधृतो विश्वे देवास आ गत । दाश्वांसो दाशुषः सुतम् ॥७॥
विश्वे देवासो अप्तुरः सुतमा गन्त तूर्णयः । उस्रा इव स्वसराणि ॥८॥
विश्वे देवासो अस्रिध एहिमायासो अद्रुहः । मेधं जुषन्त वह्नयः ॥९॥
पावका नः सरस्वती वाजेभिर्वाजिनीवती । यज्ञं वष्टु धियावसुः ॥१०॥
चोदयित्री सूनृतानां चेतन्ती सुमतीनाम् । यज्ञं दधे सरस्वती ॥११॥
महो अर्णः सरस्वती प्र चेतयति केतुना । धियो विश्वा वि राजति ॥१२॥

[द्वितीयोऽनुवाकः ॥ सू० ४-७]

॥४॥ ऋषिः—मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २, ४–९ गायत्री । ३ विराड्गायत्री । १० निचृद्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥७॥ सुरूपकृत्नुमूतये सुदुघामिव गोदुहे । जुहूमसि द्यविद्यवि ॥१॥
उप नः सवना गहि सोमस्य सोमपाः पिब । गोदा इद्रेवतो मदः ॥२॥
अथा ते अन्तमानां विद्याम सुमतीनाम् । मा नो अति ख्य आ गहि ॥३॥
परेहि विग्रमस्तृतमिन्द्रं पृच्छा विपश्चितम् । यस्ते सखिभ्य आ वरम् ॥४॥
उत ब्रुवन्तु नो निदो निरन्यतश्चिदारत । दधाना इन्द्र इद्दुवः ॥५॥
॥८॥ उत नः सुभगाँ अरिर्वोचेयुर्दस्म कृष्टयः । स्यामेदिन्द्रस्य शर्मणि ॥६॥
एमाशुमाशवे भर यज्ञश्रियं नृमादनम् । पतयन्मन्दयत्सखम् ॥७॥

अ॒स्य पी॒त्वा श॑तक्रतो घ॒नो वृ॒त्राणा॑मभवः । प्रावो॒ वाजे॑षु वा॒जिन॑म् ॥८॥
तं त्वा॒ वाजे॑षु वा॒जिनं॑ वा॒जया॑मः शतक्रतो । धना॑नामिन्द्र सा॒तये॑ ॥९॥
यो रा॒यो॒३॒॑वनि॑र्म॒हान्त्सु॑पा॒रः सु॑न्व॒तः सखा॑ । तस्मा॒ इन्द्रा॑य गायत ॥१०॥

।५॥ ऋषिः– मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ विराड्गायत्री । २ आर्च्युष्णिक् ।
३ पिपीलिकामध्यानिचृद्गायत्री । ४, १० गायत्री । ५-७, ९ निचृद्गायत्री । ८ पादनिचृद्-
गायत्री ॥ स्वरः—१, ३-१० षड्जः । २ ऋषभः ॥

॥९॥ आ त्वेता॒ नि षी॑द॒तेन्द्र॑म॒भि प्र गा॑यत । सखा॑यः॒ स्तोम॑वाहसः ॥१॥
पु॒रू॒तमं॑ पु॑रू॒णामीशा॑नं॒ वार्या॑णाम् । इन्द्रं॒ सोमे॒ सचा॑ सु॒ते ॥२॥
स घा॑ नो॒ योग॒ आ भु॑व॒त्स रा॒ये स पुरं॑ध्याम् । गम॒द्वाजे॑भि॒रा स नः॑ ॥३॥
यस्य॑ सं॒स्थे न वृ॒ण्वते॒ हरी॑ स॒मत्सु॒ शत्र॑वः । तस्मा॒ इन्द्रा॑य गायत ॥४॥
सु॒त॒पाव्ने॑ सु॒ता इ॒मे शुच॑यो यन्ति वी॒तये॑ । सोमा॑सो॒ दध्या॑शिरः ॥५॥
॥१०॥ त्वं सु॒तस्य॑ पी॒तये॑ स॒द्यो वृ॒द्धो अ॑जायथाः । इन्द्र॒ ज्यैष्ठ्या॑य सुक्रतो ॥६॥
आ त्वा॑ विशन्त्वा॒शवः॒ सोमा॑स इन्द्र गिर्वणः । शं ते॑ सन्तु॒ प्रचे॑तसे ॥७॥
त्वां स्तोमा॑ अवीवृध॒न्त्वामु॒क्था श॑तक्रतो । त्वां व॑र्धन्तु नो॒ गिरः॑ ॥८॥
अक्षि॑तोतिः सनेदि॒मं वाज॒मिन्द्रः॑ सह॒स्रिण॑म् । यस्मि॒न्विश्वा॑नि॒ पौंस्या॑ ॥९॥
मा नो॒ मर्ता॑ अ॒भि द्रु॑ह॒न्तनू॑नामिन्द्र गिर्वणः । ईशा॑नो यवया व॒धम् ॥१०॥

॥६॥ ऋषिः—मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः ॥ देवता—१-३, १० इन्द्रः । ४, ६, ८, ९, मरुतः । ५, ७ मरुत इन्द्रश्च ॥
छन्दः—१, ३, ५-७, ९, १० गायत्री । २ विराड्गायत्री । ४,८ निचृद्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥११॥ यु॒ञ्जन्ति॑ ब्र॒ध्नम॑रु॒षं चर॑न्तं॒ परि॑ त॒स्थुषः॑ । रोच॑न्ते रोच॒ना दि॒वि ॥१॥
यु॒ञ्जन्त्य॑स्य॒ काम्या॒ हरी॒ विप॑क्षसा॒ रथे॑ । शोणा॑ धृ॒ष्णू नृ॒वाह॑सा ॥२॥
के॒तुं कृ॒ण्वन्न॑के॒तवे॒ पेशो॑ मर्या अपे॒शसे॑ । समु॒षद्भि॑रजायथाः ॥३॥
आदह॑ स्व॒धामनु॒ पुन॑र्गर्भ॒त्वमे॑रि॒रे । दधा॑ना॒ नाम॑ य॒ज्ञिय॑म् ॥४॥
वी॒ळु चि॑दारुज॒त्नुभि॒र्गुहा॑ चिदिन्द्र॒ वह्नि॑भिः । अवि॑न्द उ॒स्रिया॒ अनु॑ ॥५॥
॥१२॥ दे॒व॒यन्तो॒ यथा॑ म॒तिमच्छा॑ वि॒दद्व॑सुं॒ गिरः॑ । म॒हाम॑नूषत श्रु॒तम् ॥६॥
इन्द्रे॑ण॒ सं हि दृक्ष॑से संजग्मा॒नो अबि॑भ्युषा । म॒न्दू स॑मा॒नव॑र्चसा ॥७॥
अ॒न॒व॒द्यैर॒भिद्यु॑भिर्म॒खः सह॑स्वदर्चति । ग॒णैरिन्द्र॑स्य॒ काम्यैः॑ ॥८॥
अतः॑ परिज्म॒न्ना ग॑हि दि॒वो वा॑ रोच॒नादधि॑ । सम॑स्मिन्नृञ्जते॒ गिरः॑ ॥९॥
इ॒तो वा॑ सा॒तिमीम॑हे दि॒वो वा॒ पार्थि॑वा॒दधि॑ । इन्द्रं॑ म॒हो वा॒ रज॑सः ॥१०॥

॥७॥ **ऋषिः**—मधुछन्दा वैश्वामित्रः ॥ **देवता**– इन्द्रः ॥ **छन्दः**—१, ३, ५-७ गायत्री । २, ४ निचृद्गायत्री ।
८, १० पिपीलिकामध्यानिचृद्गायत्री । ९पादनिचृद्गायत्री ॥ **स्वरः**—षड्जः ॥

॥१३॥ इन्द्रमिद्गाथिनो बृहदिन्द्रमर्केभिरर्किणः । इन्द्रं वाणीरनूषत ॥१॥
इन्द्र इद्धर्योः सचा संमिश्ल आ वचोयुजा । इन्द्रो वज्री हिरण्ययः ॥२॥
इन्द्रो दीर्घाय चक्षस आ सूर्यं रोहयद्दिवि । वि गोभिरद्रिमैरयत् ॥३॥
इन्द्र वाजेषु नोऽव सहस्रप्रधनेषु च । उग्र उग्राभिरूतिभिः ॥४॥
इन्द्रं वयं महाधन इन्द्रमर्भे हवामहे । युजं वृत्रेषु वज्रिणम् ॥५॥

॥१४॥ स नो वृषन्नमुं चरुं सत्रादावन्नपा वृधि । अस्मभ्यमप्रतिष्कुतः ॥६॥
तुञ्जेतुञ्जे य उत्तरे स्तोमा इन्द्रस्य वज्रिणः । न विन्धे अस्य सुष्टुतिम् ॥७॥
वृषा यूथेव वंसगः कृष्टीरियर्त्योजसा । ईशानो अप्रतिष्कुतः ॥८॥
य एकश्चर्षणीनां वसूनामिरज्यति । इन्द्रः पञ्च क्षितीनाम् ॥९॥
इन्द्रं वो विश्वतस्परि हवामहे जनेभ्यः । अस्माकमस्तु केवलः ॥१०॥

[*तृतीयोऽनुवाकः ॥ सू० ८-११*]

॥८॥ **ऋषिः**—मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ **छन्दः**—१, ५, ८ निचृद्गायत्री । २ विराड्गायत्री ।
३, ४, ६, ७, ९ गायत्री । १० वर्धमाना गायत्री ॥ **स्वरः**—षड्जः ॥

॥१५॥ एन्द्र सानसिं रयिं सजित्वानं सदासहम् । वर्षिष्ठमूतये भर ॥१॥
नि येन मुष्टिहत्यया नि वृत्रा रुणधामहै । त्वोतासो न्यर्वता ॥२॥
इन्द्र त्वोतास आ वयं वज्रं घना ददीमहि । जयेम सं युधि स्पृधः ॥३॥
वयं शूरेभिरस्तृभिरिन्द्र त्वया युजा वयम् । सासह्याम पृतन्यतः ॥४॥
महाँ इन्द्रः परश्च नु महित्वमस्तु वज्रिणे । द्यौर्न प्रथिना शवः ॥५॥

॥१६॥ समोहे वा य आशत नरस्तोकस्य सनितौ । विप्रासो वा धियायवः ॥६॥
यः कुक्षिः सोमपातमः समुद्र इव पिन्वते । उर्वीरापो न काकुदः ॥७॥
एवा ह्यस्य सूनृता विरप्शी गोमती मही । पक्वा शाखा न दाशुषे ॥८॥
एवा हि ते विभूतय ऊतय इन्द्र मावते । सद्यश्चित्सन्ति दाशुषे ॥९॥
एवा ह्यस्य काम्या स्तोम उक्थं च शंस्या । इन्द्राय सोमपीतये ॥१०॥

॥९॥ **ऋषिः**—मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः **देवता**—इन्द्रः ॥ **छन्दः**—१, ३, ३, ७, १० निचृद्गायत्री । २, ४, ८, ९,
गायत्री । ५, ६ पिपीलिकामध्यानिचृद्गायत्री ॥ **स्वरः**—षड्जः ॥

॥१७॥ इन्द्रेहि मत्स्यन्धसो विश्वेभिः सोमपर्वभिः । महाँ अभिष्टिरोजसा ॥१॥
एमेनं सृजता सुते मन्दिमिन्द्राय मन्दिने । चक्रिं विश्वानि चक्रये ॥२॥

मत्स्वा सुशिप्र मन्दिभिः स्तोमेभिर्विश्वचर्षणे । सचैषु सवनेष्वा ॥३॥
अस्रृग्रमिन्द्र ते गिरः प्रति त्वामुदहासत । अजोषा वृषभं पतिम् ॥४॥
सं चोदय चित्रमर्वाग्राध इन्द्र वरेण्यम् । असदित्ते विभु प्रभु ॥५॥
॥१८॥ अस्मान्त्सु तत्र चोदयेन्द्र राये रभस्वतः । तुविद्युम्न यशस्वतः ॥६॥
सं गोमदिन्द्र वाजवदस्मे पृथु श्रवो बृहत् । विश्वायुर्धेह्यक्षितम् ॥७॥
अस्मे धेहि श्रवो बृहद् द्युम्नं सहस्रसातमम् । इन्द्र ता रथिनीरिषः ॥८॥
वसोरिन्द्रं वसुपतिं गीर्भिर्गृणन्त ऋग्मियम् । होम गन्तारमूतये ॥९॥
सुतेसुते न्योकसे बृहद्बृहत एदरिः । इन्द्राय शूषमर्चति ॥१०॥

॥१०॥ ऋषिः—मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-३, ५, विराडनुष्टुप् । ४ भुरिगुष्णिक् ।
६, ८ निचृदनुष्टुप् । ७, ९-१२ अनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-३, ५-१२ गान्धारः । ४ ऋषभः ॥

॥१९॥ गायन्ति त्वा गायत्रिणोऽर्चन्त्यर्कमर्किणः ।
ब्रह्माणस्त्वा शतक्रत उद्वंशमिव येमिरे ॥१॥
यत्सानोः सानुमारुहद्भूर्यस्पष्ट कर्त्वम् ।
तदिन्द्रो अर्थं चेतति यूथेन वृष्णिरेजति ॥२॥
युक्ष्वा हि केशिना हरी वृषणा कक्ष्यप्रा ।
अथा न इन्द्र सोमपा गिरामुपश्रुतिं चर ॥३॥
एहि स्तोमाँ अभि स्वराभि गृणीह्या रुव ।
ब्रह्म च नो वसो सचेन्द्र यज्ञं च वर्धय ॥४॥
उक्थमिन्द्राय शंस्यं वर्धनं पुरुनिष्षिधे ।
शक्रो यथा सुतेषु णो रारणत्सख्येषु च ॥५॥
तमित्सखित्व ईमहे तं राये तं सुवीर्ये ।
स शक्र उत नः शकदिन्द्रो वसु दयमानः ॥६॥
॥२०॥ सुविवृतं सुनिरजमिन्द्र त्वादातमिद्यशः ।
गवामप व्रजं वृधि कृणुष्व राधो अद्रिवः ॥७॥
नहि त्वा रोदसी उभे ऋघायमाणमिन्वतः ।
जेषः स्वर्वतीरपः सं गा अस्मभ्यं धूनुहि ॥८॥
आश्रुत्कर्ण श्रुधी हवं नू चिद्दधिष्व मे गिरः ।
इन्द्र स्तोममिमं मम कृष्वा युजश्चिदन्तरम् ॥९॥

वि॒द्मा हि त्वा॒ वृष॑न्तमं॒ वाजे॑षु हवन॒श्रुत॑म् ।
वृष॑न्तमस्य हूमह ऊ॒तिं स॑हस्र॒सात॑माम् ॥१०॥
आ तू न॑ इन्द्र कौशिक मन्दसा॒नः सु॒तं पि॑ब ।
नव्य॒मायुः॒ प्र सू ति॑र कृ॒धी स॑हस्र॒सामृषि॑म् ॥११॥
परि॑ त्वा गिर्वणो॒ गिर॑ इ॒मा भ॑वन्तु वि॒श्वतः॑ ।
वृ॒द्धायु॒मनु॒ वृद्ध॑यो॒ जुष्टा॑ भवन्तु॒ जुष्ट॑यः ॥१२॥

॥११॥ ऋषिः—जेता माधुच्छन्दसः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—अनुष्टुप् [१-३, ८ निचृदनुष्टुप् । ४, ६ अनुष्टुप् । ५ भुरिगुष्णिक् । ७ विराडनुष्टुप्] ॥ स्वरः—१-४, ६-८ गान्धारः । ५ ऋषभः ॥

॥२१॥ इन्द्रं॒ विश्वा॑ अवीवृधन्त्समु॒द्रव्य॑चसं॒ गिरः॑ ।
र॒थीत॑मं र॒थीनां॒ वाजा॑नां॒ सत्प॑तिं॒ पति॑म् ॥१॥
स॒ख्ये त॑ इन्द्र वा॒जिनो॒ मा भे॑म शवसस्पते ।
त्वाम॒भि प्र णो॑नुमो॒ जेता॑र॒मप॑राजितम् ॥२॥
पू॒र्वीरिन्द्र॑स्य रा॒तयो॒ न वि द॑स्यन्त्यू॒तयः॑ ।
यदी॒ वाज॑स्य॒ गोम॑तः स्तो॒तृभ्यो॒ मंह॑ते म॒घम् ॥३॥
पु॒रां भि॒न्दुर्युवा॑ क॒विरमि॑तौजा अजायत ।
इन्द्रो॒ विश्व॑स्य॒ कर्म॑णो ध॒र्ता व॒ज्री पु॑रुष्टु॒तः ॥४॥
त्वं व॒लस्य॒ गोम॒तोऽपा॑वरद्रिवो॒ बिल॑म् ।
त्वां दे॒वा अबि॑भ्युषस्तु॒ज्यमा॑नास आविषुः ॥५॥
तवा॒हं शू॑र रा॒तिभिः॒ प्रत्या॑यं॒ सिन्धु॑मा॒वद॑न् ।
उपा॑तिष्ठन्त गिर्वणो वि॒दुष्टे॒ तस्य॑ का॒रवः॑ ॥६॥
मा॒याभि॑रिन्द्र मा॒यिनं॒ त्वं शुष्ण॒मवा॑तिरः ।
वि॒दुष्टे॒ तस्य॒ मेधि॑रा॒स्तेषां॒ श्रवां॒स्युत्ति॑र ॥७॥
इन्द्र॒मीशा॑न॒मोज॑सा॒भि स्तोमा॑ अनूषत ।
स॒हस्रं॒ यस्य॑ रा॒तय॑ उ॒त वा॒ सन्ति॒ भूय॑सीः ॥८॥

[चतुर्थोऽनुवाकः ॥ सू०२-१७]

॥१२॥ ऋषिः—मेधातिथिः काण्वः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, २, ७-९, ११, १२ गायत्री । ३, ५ निचृद्गायत्री । ४, १० पिपीलिकामध्यानिचृद्गायत्री । ६ विराड्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२२॥ अ॒ग्निं दू॒तं वृ॑णीमहे॒ होता॑रं वि॒श्ववे॑दसम् । अ॒स्य य॒ज्ञस्य॑ सु॒क्रतु॑म् ॥१॥
अ॒ग्निम॑ग्निं॒ हवी॑मभिः॒ सदा॑ हवन्त वि॒श्पति॑म् । ह॒व्य॒वाहं॑ पुरुप्रि॒यम् ॥२॥

अग्ने देवाँ इहा वह जज्ञानो वृक्तबर्हिषे । असि होता न ईड्यः ॥३॥
ताँ उशतो वि बोधय यदग्ने यासि दूत्यम् । देवैरा सत्सि बर्हिषि ॥४॥
घृताहवन दीदिवः प्रति ष्म रिषतो दह । अग्ने त्वं रक्षस्विनः ॥५॥
अग्निनाग्निः समिध्यते कविर्गृहपतिर्युवा । हव्यवाड् जुह्वास्यः ॥६॥
॥२३॥ कविमग्निमुप स्तुहि सत्यधर्माणमध्वरे । देवममीवचातनम् ॥७॥
यस्त्वामग्ने हविष्पतिर्दूतं देव सपर्यति । तस्य स्म प्राविता भव ॥८॥
यो अग्निं देववीतये हविष्माँ आविवासति । तस्मै पावक मृळय ॥९॥
स नः पावक दीदिवोऽग्ने देवाँ इहा वह । उप यज्ञं हविश्च नः ॥१०॥
स नः स्तवान आ भर गायत्रेण नवीयसा । रयिं वीरवतीमिषम् ॥११॥
अग्ने शुक्रेण शोचिषा विश्वाभिर्देवहूतिभिः । इमं स्तोमं जुषस्व नः ॥१२॥

॥१३॥ **ऋषिः**—मेधातिथिः काण्वः ॥ **देवता**—१ इध्मः समिद्धोऽग्निर्वा । २ तनूनपात् । ३ नराशंसः ।
४ इळः । ५ बर्हिः । ६ देवीर्द्वारः । ७ उषासानक्ता । ८ दैव्यौ होतारौ, प्रचेतसौ । ९ तिस्रो देव्यः—
सरस्वतीळाभारत्यः । १० त्वष्टा । ११ वनस्पतिः । १२ स्वाहाकृतयः ॥ **छन्दः**—
१-६, १० गायत्री । ७, ८, ११, १२ पिपीलिकामध्या-
निचृद्गायत्री । ९ निचृद्गायत्री ॥ **स्वरः**—षड्जः ॥

॥२४॥ सुसमिद्धो न आ वह देवाँ अग्ने हविष्मते । होतः पावक यक्षि च ॥१॥
मधुमन्तं तनूनपाद्यज्ञं देवेषु नः कवे । अद्या कृणुहि वीतये ॥२॥
नराशंसमिह प्रियमस्मिन्यज्ञ उप ह्वये । मधुजिह्वं हविष्कृतम् ॥३॥
अग्ने सुखतमे रथे देवाँ ईळित आ वह । असि होता मनुर्हितः ॥४॥
स्तृणीत बर्हिरानुषग्घृतपृष्ठं मनीषिणः । यत्रामृतस्य चक्षणम् ॥५॥
वि श्रयन्तामृतावृधो द्वारो देवीरसश्चतः । अद्या नूनं च यष्टवे ॥६॥
॥२५॥ नक्तोषासा सुपेशसास्मिन्यज्ञ उप ह्वये । इदं नो बर्हिरासदे ॥७॥
ता सुजिह्वा उप ह्वये होतारा दैव्या कवी । यज्ञं नो यक्षतामिमम् ॥८॥
इळा सरस्वती मही तिस्रो देवीर्मयोभुवः । बर्हिः सीदन्त्वस्रिधः ॥९॥
इह त्वष्टारमग्रियं विश्वरूपमुप ह्वये । अस्माकमस्तु केवलः ॥१०॥
अव सृजा वनस्पते देव देवेभ्यो हविः । प्र दातुरस्तु चेतनम् ॥११॥
स्वाहा यज्ञं कृणोतनेन्द्राय यज्वनो गृहे । तत्र देवाँ उप ह्वये ॥१२॥

॥१४॥ **ऋषिः**—मेधातिथिः काण्वः ॥ **देवता**—विश्वेदेवाः ॥ **छन्दः**—१-६, ९
गायत्री । ७, ८ पिपीलिकामध्यानिचृद्गायत्री । १०, ११ विराड्गायत्री । १२ निचृद्गायत्री ॥ **स्वरः**—षड्जः ॥

॥२६॥ ऐभिरग्ने दुवो गिरो विश्वेभिः सोमपीतये । देवेभिर्याहि यक्षि च ॥१॥

आ त्वा॒ कण्वा॑ अहूषत गृ॒णन्ति॑ विप्र ते॒ धियः॑ । दे॒वेभि॑रग्न॒ आ ग॑हि ॥२॥
इ॒न्द्र॒वा॒यू बृह॒स्पतिं॑ मि॒त्राग्निं पू॒षणं॒ भग॑म् । आ॒दि॒त्यान्मारु॑तं ग॒णम् ॥३॥
प्र वो॑ भ्रियन्त॒ इन्द॑वो मत्स॒रा मा॑दयि॒ष्णवः॑ । द्र॒प्सा मध्व॑श्चमू॒षदः॑ ॥४॥
ईळ॑ते॒ त्वाम॑व॒स्यवः॒ कण्वा॑सो वृ॒क्तब॑र्हिषः । ह॒विष्म॑न्तो अरं॒कृतः॑ ॥५॥
घृ॒तपृ॑ष्ठा मनो॒युजो॒ ये त्वा॒ वह॑न्ति॒ वह्न॑यः । आ दे॒वान्त्सोम॑पीतये ॥६॥

॥२७॥ तान्यज॑त्राँ ऋता॒वृधोऽग्ने॒ पत्नी॑वतस्कृधि । मध्वः॑ सुजिह्व पायय ॥७॥
ये यज॑त्रा॒ य ईड्या॒स्ते ते॑ पिबन्तु जि॒ह्वया॑ । मधो॑रग्ने॒ वष॑ट्कृति ॥८॥
आकीं॒ सूर्य॑स्य रोच॒नाद्विश्वा॑न्दे॒वाँ उ॑ष॒र्बुधः॑ । विप्रो॒ होते॒ह व॑क्षति ॥९॥
विश्वे॑भिः सो॒म्यं मध्वग्न॒ इन्द्रे॑ण वा॒युना॑ । पिबा॑ मि॒त्रस्य॒ धाम॑भिः ॥१०॥
त्वं होता॒ मनु॑र्हि॒तोऽग्ने य॒ज्ञेषु॑ सीदसि । सेमं नो॑ अध्व॒रं य॑ज ॥११॥
यु॒क्ष्वा ह्यरु॑षी॒ रथे॑ ह॒रितो॑ देव रो॒हितः॑ । ताभि॑र्दे॒वाँ इ॒हा व॑ह ॥१२॥

॥१५॥ ऋषिः—मेधातिथिः काण्वः ॥ देवता—ऋतवः—१, ५ इन्द्रः । २ मरुतः । ३ त्वष्टा ४, १२
अग्निः । ६ मित्रावरुणौ । ७—१० द्रविणोदाः । ११ अश्विनौ ॥ छन्दः—१, १२ निचृद्गायत्री ।
२, ४, भुरिग्गायत्री । ३, ५-१० गायत्री । ११ पिपीलिकामध्या-
निचृद्गायत्री] ॥ **स्वरः**—षड्जः ॥

॥२८॥ इन्द्र॒ सोमं॒ पिब॑ ऋ॒तुना त्वा॑ विश॒न्त्विन्द॑वः । म॒त्स॒रास॒स्तदो॑कसः ॥१॥
मरु॑तः॒ पिब॑त ऋ॒तुना॑ पो॒त्राद्य॒ज्ञं पु॑नीतन । यू॒यं हि ष्ठा सु॑दानवः ॥२॥
अ॒भि य॒ज्ञं गृ॑णीहि नो॒ ग्नावो॒ नेष्टः॒ पिब॑ ऋ॒तुना॑ । त्वं हि र॑त्न॒धा असि॑ ॥३॥
अग्ने॑ दे॒वाँ इ॒हा व॑ह सा॒दया॒ योनि॑षु त्रि॒षु । परि॑ भूष॒ पिब॑ ऋ॒तुना॑ ॥४॥
ब्राह्म॑णादिन्द्र॒ राध॑सः॒ पिबा॒ सोम॑मृ॒तूँरनु॑ । तवेद्धि स॒ख्यमस्तृ॑तम् ॥५॥
यु॒वं दक्षं॑ धृतव्रत॒ मित्रा॑वरुण दू॒ळभ॑म् । ऋ॒तुना॑ य॒ज्ञमा॑शाथे ॥६॥

॥२९॥ द्र॒वि॒णो॒दा द्रवि॑णसो॒ ग्राव॑हस्तासो अध्व॒रे । य॒ज्ञेषु॑ दे॒वमी॑ळते ॥७॥
द्र॒वि॒णो॒दा द॑दातु नो॒ वसू॑नि॒ यानि॑ शृण्वि॒रे । दे॒वेषु॒ ता व॑नामहे ॥८॥
द्र॒वि॒णो॒दाः पि॑पीषति जु॒होत॒ प्र च॑ तिष्ठत । ने॒ष्ट्रादृ॒तुभि॑रिष्यत ॥९॥
यत्त्वा॑ तु॒रीय॑मृ॒तुभि॒र्द्रवि॑णोदो॒ यजा॑महे । अध॑ स्मा नो द॒दिर्भ॑व ॥१०॥
अश्वि॑ना॒ पिब॑तं॒ मधु॒ दीद्य॑ग्नी शुचिव्रता । ऋ॒तुना॑ यज्ञ॒वाहसा ॥११॥
गार्ह॑पत्येन सन्त्य ऋ॒तुना॑ यज्ञ॒नीर॑सि । दे॒वान्दे॑वय॒ते य॑ज ॥१२॥

॥१६॥ ऋषिः—मेधातिथिः काण्वः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २, ४, ६—८ गायत्री
३ पिपीलिकामध्यानिचृद्गायत्री । ५ निचृद्गायत्री । ९ विराड्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३०॥ आ त्वा वहन्तु हरयो वृषणं सोमपीतये । इन्द्र त्वा सूरचक्षसः ॥१॥
इमा धाना घृतस्नुवो हरी इहोप वक्षतः । इन्द्रं सुखतमे रथे ॥२॥
इन्द्रं प्रातर्हवामह इन्द्रं प्रयत्यध्वरे । इन्द्रं सोमस्य पीतये ॥३॥
उप नः सुतमा गहि हरिभिरिन्द्र केशिभिः । सुते हि त्वा हवामहे ॥४॥
सेमं नः स्तोममा गह्युपेदं सवनं सुतम् । गौरो न तृषितः पिब ॥५॥

॥३१॥ इमे सोमास इन्दवः सुतासो अधि बर्हिषि । ताँ इन्द्र सहसे पिब ॥६॥
अयं ते स्तोमो अग्रियो हृदिस्पृगस्तु शंतमः । अथा सोमं सुतं पिब ॥७॥
विश्वमित्सवनं सुतमिन्द्रो मदाय गच्छति । वृत्रहा सोमपीतये ॥८॥
सेमं नः काममा पृण गोभिरश्वैः शतक्रतो । स्तवाम त्वा स्वाध्यः ॥९॥

॥१७॥ ऋषिः—१-९ मेधातिथिः काण्वः ॥ देवता—इन्द्रावरुणौ ॥ छन्दः—१, ३, ७, ९ गायत्री ।
२ यवमध्याविराड्गायत्री । ४ पादनिचृद्गायत्री । ५ भुरिगार्चीगायत्री । ६ निचृद्गायत्री ।
८ पिपीलिकामध्यानिचृद्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३२॥ इन्द्रावरुणयोरहं सम्राजोरव आ वृणे । ता नो मृळात ईदृशे ॥१॥
गन्तारा हि स्थोऽवसे हवं विप्रस्य मावतः । धर्तारा चर्षणीनाम् ॥२॥
अनुकामं तर्पयेथामिन्द्रावरुण राय आ । ता वां नेदिष्ठमीमहे ॥३॥
युवाकु हि शचीनां युवाकु सुमतीनाम् । भूयाम वाजदाव्नाम् ॥४॥
इन्द्रः सहस्रदाव्नां वरुणः शंस्यानाम् । क्रतुर्भवत्युक्थ्यः ॥५॥

॥३३॥ तयोरिदवसा वयं सनेम नि च धीमहि । स्यादुत प्ररेचनम् ॥६॥
इन्द्रावरुण वामहं हुवे चित्राय राधसे । अस्मान्त्सु जिग्युषस्कृतम् ॥७॥
इन्द्रावरुण नू नु वां सिषासन्तीषु धीष्वा । अस्मभ्यं शर्म यच्छतम् ॥८॥
प्र वामश्नोतु सुष्टुतिरिन्द्रावरुण यां हुवे । यामृधाथे सधस्तुतिम् ॥९॥

[पञ्चमोऽनुवाकः ॥ सू० १८-२३]

॥१८॥ ऋषिः—१-९ मेधातिथिः काण्वः ॥ देवता—१-३ ब्रह्मणस्पतिः । ४ ब्रह्मणस्पतिरिन्द्रश्च सोमश्च ।
५ बृहस्पतिदक्षिणे । ६-८ सदसस्पतिः । ९ सदसस्पतिर्नाराशंसो वा ॥ छन्दः—१ विराड्गायत्री ।
२, ७, ९ गायत्री । ३, ६, ८ पिपीलिकामध्यानिचृद्गायत्री । ४ निचृद्गायत्री ।
५ पादनिचृद्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३४॥ सोमानं स्वरणं कृणुहि ब्रह्मणस्पते । कक्षीवन्तं य औशिजः ॥१॥
यो रेवान्यो अमीवहा वसुवित्पुष्टिवर्धनः । स नः सिषक्तु यस्तुरः ॥२॥

मा नः शंसो अररुषो धूर्तिः प्रणङ्मर्त्यस्य । रक्षा णो ब्रह्मणस्पते ॥३॥
स घा वीरो न रिष्यति यमिन्द्रो ब्रह्मणस्पतिः । सोमो हिनोति मर्त्यम् ॥४॥
त्वं तं ब्रह्मणस्पते सोम इन्द्रश्च मर्त्यम् । दक्षिणा पात्वंहसः ॥५॥
॥३५॥ सदसस्पतिमद्भुतं प्रियमिन्द्रस्य काम्यम् । सनिं मेधामयासिषम् ॥६॥
यस्मादृते न सिध्यति यज्ञो विपश्चितश्चन । स धीनां योगमिन्वति ॥७॥
आदृध्नोति हविष्कृतिं प्राञ्चं कृणोत्यध्वरम् । होत्रा देवेषु गच्छति ॥८॥
नराशंसं सुधृष्टममपश्यं सप्रथस्तमम् । दिवो न सद्ममखसम् ॥९॥

॥१९॥ ऋषिः—१-९ मेधातिथिः काण्वः ॥ देवता—अग्निर्मरुतश्च ॥ छन्दः—१, ३-८ गायत्री
२ निचृद्गायत्री । ९ पिपीलिकामध्यानिचृद्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३६॥ प्रति त्यं चारुमध्वरं गोपीथाय प्र हूयसे । मरुद्भिरग्न आ गहि ॥१॥
नहि देवो न मर्त्यो महस्तव क्रतुं परः । मरुद्भिरग्न आ गहि ॥२॥
ये महो रजसो विदुर्विश्वे देवासो अद्रुहः । मरुद्भिरग्न आ गहि ॥३॥
य उग्रा अर्कमानृचुरनाधृष्टास ओजसा । मरुद्भिरग्न आ गहि ॥४॥
ये शुभ्रा घोरवर्पसः सुक्षत्रासो रिशादसः । मरुद्भिरग्न आ गहि ॥५॥
॥३७॥ ये नाकस्याधि रोचने दिवि देवास आसते । मरुद्भिरग्न आ गहि ॥६॥
य ईङ्खयन्ति पर्वतान् तिरः समुद्रमर्णवम् । मरुद्भिरग्न आ गहि ॥७॥
आ ये तन्वन्ति रश्मिभिस्तिरः समुद्रमोजसा । मरुद्भिरग्न आ गहि ॥८॥
अभि त्वा पूर्वपीतये सृजामि सोम्यं मधु । मरुद्भिरग्न आ गहि ॥९॥

॥ इति प्रथमाष्टके प्रथमोऽध्यायः ॥

[प्रथमाध्याये वर्गाः ३७; सूक्तानि १९; ऋचः १९४]

अथ द्वितीयोऽध्यायः ॥

॥२०॥ ऋषिः—१-८ मेधातिथिः काण्वः ॥ देवता—ऋभवः ॥ छन्दः—१, २, ६, ७ गायत्री ।
३ विराड्गायत्री । ४ निचृद्गायत्री । ५, ८ पिपीलिकामध्यानिचृद्गायत्री ॥
स्वरः—षड्जः ॥

॥१॥ अयं देवाय जन्मने स्तोमो विप्रेभिरासया । अकारि रत्नधातमः ॥१॥
य इन्द्राय वचोयुजा ततक्षुर्मनसा हरी । शमीभिर्यज्ञमाशत ॥२॥

त॒क्षन्नास॑त्याभ्यां॒ परि॑ज्मानं सु॒खं रथ॑म् । तक्ष॑न्धे॒नुं स॑ब॒र्दुघा॑म् ॥३॥
युवा॑ना पि॒तरा॒ पुन॑: स॒त्यम॑न्त्रा ऋजू॒यव॑: । ऋ॒भवो॑ वि॒ष्ट्य॑क्रत ॥४॥
सं वो॒ मदा॑सो अग्म॒तेन्द्रे॑ण च म॒रुत्व॑ता । आ॒दि॒त्येभि॑श्च॒ राज॑भिः ॥५॥
॥२॥ उ॒त त्यं च॑म॒सं नवं॒ त्वष्टु॑र्दे॒वस्य॒ निष्कृ॑तम् । अक॑र्त च॒तुर॑: पुन॑: ॥६॥
ते नो॒ रत्ना॑नि धत्तन॒ त्रिरा साप्ता॑नि सुन्व॒ते । एक॑मेकं सुश॒स्तिभि॑: ॥७॥
अधा॑रयन्त॒ वह्न॒योऽभ॑जन्त सुकृ॒त्यया॑ । भा॒गं दे॒वेषु॑ य॒ज्ञिय॑म् ॥८॥

॥२१॥ ऋषिः—१-६ मेधातिथिः काण्वः ॥ देवता—इन्द्राग्नी ॥ छन्दः—१, ३, ४, ६ गायत्री ॥
२ पिपीलिकामध्यानिचृद्गायत्री । ५ निचृद्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३॥ इ॒हेन्द्रा॒ग्नी उप॑ ह्वये॒ तयो॒रित्स्तोम॑मुश्मसि । ता सोमं॑ सोम॒पात॑मा ॥१॥
ता य॒ज्ञेषु॒ प्र शं॑सतेन्द्रा॒ग्नी शु॑म्भता नरः । ता गा॑य॒त्रेषु॑ गायत ॥२॥
ता मि॒त्रस्य॒ प्रश॑स्तय इन्द्रा॒ग्नी ता ह॑वामहे । सो॒म॒पा सोम॑पीतये ॥३॥
उ॒ग्रा सन्ता॑ हवामह॒ उपे॒दं सव॑नं सु॒तम् । इ॒न्द्रा॒ग्नी एह ग॑च्छताम् ॥४॥
ता म॒हान्ता॒ सद॒स्पती॒ इन्द्रा॑ग्नी॒ रक्ष॑ उब्जतम् । अप्र॑जाः सन्त्व॒त्रिण॑: ॥५॥
तेन॑ स॒त्येन॑ जागृत॒मधि॑ प्रचे॒तुने॑ प॒दे । इन्द्रा॑ग्नी॒ शर्म॑ यच्छतम् ॥६॥

॥२२॥ ऋषिः—१-२१ मेधातिथिः काण्वः ॥ देवता—१-४ अश्विनौ । ५-८ सविता । ९, १०
अग्निः । ११ देव्यः । १२ इन्द्राणीवरुणान्यग्नाय्यः । १३, १४ द्यावापृथिव्यौ । १५ पृथिवी ।
१६ विष्णुर्देवो वा । १७-२१ विष्णुः ॥ छन्दः—१-३, ८, १२, १७, १८
पिपीलिकामध्यानिचृद्गायत्री ॥ ४, ५, ७, ९—११, १३, १४, १६, २०,
२१ गायत्री । ६, १९ निचृद्गायत्री । १५ विराड्गायत्री ॥
स्वरः—षड्जः ॥

॥४॥ प्रा॒त॒र्युजा॒ वि बो॑धया॒श्विना॒वेह ग॑च्छताम् । अ॒स्य सोम॑स्य पी॒तये॑ ॥१॥
या सु॒रथा॑ र॒थीत॑मो॒भा दे॒वा दि॑वि॒स्पृशा॑ । अ॒श्विना॒ ता ह॑वामहे ॥२॥
या वां॒ कशा॒ मधु॑म॒त्यश्वि॑ना सू॒नृता॑वती । तया॑ य॒ज्ञं मि॑मिक्षतम् ॥३॥
न॒हि वा॒मस्ति॑ दूर॒के यत्रा॒ रथे॑न॒ गच्छ॑थः । अश्वि॑ना सो॒मिनो॑ गृ॒हम् ॥४॥
हिर॑ण्यपाणिमू॒तये॑ सवि॒तार॒मुप॑ ह्वये । स चेत्ता॑ दे॒वता॑ प॒दम् ॥५॥
॥५॥ अ॒पां नपा॑त॒मव॑से सवि॒तार॒मुप॑ स्तुहि । तस्य॑ व्र॒तान्यु॑श्मसि ॥६॥
वि॒भ॒क्तारं॑ हवामहे॒ वसो॑श्चि॒त्रस्य॒ राध॑सः । स॒वि॒तारं॑ नृ॒चक्ष॑सम् ॥७॥
सखा॑य॒ आ नि षी॑दत सवि॒ता स्तोम्यो॒ नु न॑: । दाता॒ राधां॑सि शुम्भति ॥८॥
अग्ने॒ पत्नी॑रि॒हा व॑ह दे॒वाना॑मुश॒तीरुप॑ । त्वष्टा॑रं॒ सोम॑पीतये ॥९॥
आ ग्ना अ॑ग्न इ॒हाव॑से॒ होत्रां॑ यविष्ठ॒ भार॑तीम् । वरू॑त्रीं धि॒षणां॑ वह ॥१०॥

॥६॥ अभि नो देवीरवसा महः शर्मणा नृपत्नीः । अच्छिन्नपत्राः सचन्ताम् ॥११॥
इहेन्द्राणीमुप ह्वये वरुणानीं स्वस्तये । अग्नायीं सोमपीतये ॥१२॥
मही द्यौः पृथिवी च न इमं यज्ञं मिमिक्षताम् । पिपृतां नो भरीमभिः ॥१३॥
तयोरिद्घृतवत्पयो विप्रा रिहन्ति धीतिभिः । गन्धर्वस्य ध्रुवे पदे ॥१४॥
स्योना पृथिवि भवानृक्षरा निवेशनी । यच्छा नः शर्म सप्रथः ॥१५॥
॥७॥ अतो देवा अवन्तु नो यतो विष्णुर्विचक्रमे । पृथिव्याः सप्त धामभिः ॥१६॥
इदं विष्णुर्वि चक्रमे त्रेधा नि दधे पदम् । समूळ्हमस्य पांसुरे ॥१७॥
त्रीणि पदा वि चक्रमे विष्णुर्गोपा अदाभ्यः । अतो धर्माणि धारयन् ॥१८॥
विष्णोः कर्माणि पश्यत यतो व्रतानि पस्पशे । इन्द्रस्य युज्यः सखा ॥१९॥
तद्विष्णोः परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः । दिवीव चक्षुराततम् ॥२०॥
तद्विप्रासो विपन्यवो जागृवांसः समिन्धते । विष्णोर्यत्परमं पदम् ॥२१॥

॥२३॥ ऋषिः—१-२४ मेधातिथिः काण्वः ॥ देवता—१ वायुः । २, ३ इन्द्रवायू । ४-६ मित्रावरुणौ ।
७-९ इन्द्रो मरुत्वान् । १०-१२ विश्वेदेवाः । १३-१५ पूषा । १६-२२ आपः । २३, २४
अग्निः । छन्दः—१, १२, १६, १८ निचृद्गायत्री । २ पिपीलिकामध्यानिचृद्गायत्री ।
३-११, १३-१५ गायत्री । १९ पुरउष्णिक् । २०, २२-२४ अनुष्टुप् ।
२१ प्रतिष्ठा गायत्री ॥ स्वरः—१-१८, २१ षड्जः । १९ ऋषभः ।
२०, २२-२४ गान्धारः ॥

॥८॥ तीव्राः सोमास आ गह्याशीर्वन्तः सुता इमे । वायो तान्प्रस्थितान्पिब ॥१॥
उभा देवा दिविस्पृशेन्द्रवायू हवामहे । अस्य सोमस्य पीतये ॥२॥
इन्द्रवायू मनोजुवा विप्रा हवन्त ऊतये । सहस्राक्षा धियस्पती ॥३॥
मित्रं वयं हवामहे वरुणं सोमपीतये । जज्ञाना पूतदक्षसा ॥४॥
ऋतेन यावृतावृधावृतस्य ज्योतिषस्पती । ता मित्रावरुणा हुवे ॥५॥
॥९॥ वरुणः प्राविता भुवन्मित्रो विश्वाभिरूतिभिः । करतां नः सुराधसः ॥६॥
मरुत्वन्तं हवामह इन्द्रमा सोमपीतये । सजूर्गणेन तृम्पतु ॥७॥
इन्द्रज्येष्ठा मरुद्गणा देवासः पूषरातयः । विश्वे मम श्रुता हवम् ॥८॥
हत वृत्रं सुदानव इन्द्रेण सहसा युजा । मा नो दुःशंस ईशत ॥९॥
विश्वान्देवान्हवामहे मरुतः सोमपीतये । उग्रा हि पृश्निमातरः ॥१०॥
॥१०॥ जयतामिव तन्यतुर्मरुतामेति धृष्णुया । यच्छुभं याथना नरः ॥११॥
हस्काराद्विद्युतस्पर्यतो जाता अवन्तु नः । मरुतो मृळयन्तु नः ॥१२॥

आ पूषञ्चित्रबर्हिषमाघृणे धरुणं दिवः । आजा नष्टं यथा पशुम् ॥१३॥
पूषा राजानमाघृणिरपगूळ्हं गुहा हितम् । अविन्दच्चित्रबर्हिषम् ॥१४॥
उतो स मह्यमिन्दुभिः षड्युक्ताँ अनुसेषिधत् । गोभिर्यवं न चर्कृषत् ॥१५॥
॥११॥ अम्बयो यन्त्यध्वभिर्जामयो अध्वरीयताम् । पृञ्चतीर्मधुना पयः ॥१६॥
अमूर्या उप सूर्ये याभिर्वा सूर्यः सह । ता नो हिन्वन्त्वध्वरम् ॥१७॥
अपो देवीरुप ह्वये यत्र गावः पिबन्ति नः । सिन्धुभ्यः कर्त्वं हविः ॥१८॥
अप्स्व१न्तरमृतमप्सु भेषजमपामुत प्रशस्तये । देवा भवत वाजिनः ॥१९॥
अप्सु मे सोमो अब्रवीदन्तर्विश्वानि भेषजा ।
अग्निं च विश्वशंभुवमापश्च विश्वभेषजीः ॥२०॥
॥१२॥ आपः पृणीत भेषजं वरूथं तन्वे३ मम ।
ज्योक् च सूर्यं दृशे ॥२१॥
इदमापः प्र वहत यत्किं च दुरितं मयि ।
यद्वाहमभिदुद्रोह यद्वा शेप उतानृतम् ॥२२॥
आपो अद्यान्वचारिषं रसेन समगस्महि ।
पयस्वानग्न आ गहि तं मा सं सृज वर्चसा ॥२३॥
सं माग्ने वर्चसा सृज सं प्रजया समायुषा ।
विद्युर्मे अस्य देवा इन्द्रो विद्यात्सह ऋषिभिः ॥२४॥

[षष्ठोऽनुवाकः ॥ सू० २४-३०]

॥२४॥ ऋषिः—१-१५ शुनःशेप आजीगर्त्तिः कृत्रिमो वैश्वामित्रो देवरातः ॥ देवता—१ प्रजापतिः ॥ २ अग्निः । ३-५ सविता भगो वा । ६-१५ वरुणः ॥ छन्दः—१, २, १०, १४ त्रिष्टुप् । ३-५ गायत्री ॥ ६-९, ११, १२ निचृत्त्रिष्टुप् । १३ भुरिक्पङ्क्तिः । १५ विराट्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २, ६-१५ धैवतः । ३-५ षड्जः । १३ पञ्चमः ॥

॥१३॥ कस्य नूनं कतमस्यामृतानां मनामहे चारु देवस्य नाम ।
को नो मह्या अदितये पुनर्दात्पितरं च दृशेयं मातरं च ॥१॥
अग्नेर्वयं प्रथमस्यामृतानां मनामहे चारु देवस्य नाम ।
स नो मह्या अदितये पुनर्दात्पितरं च दृशेयं मातरं च ॥२॥
अभि त्वा देव सवितरीशानं वार्याणाम् । सदावन्भागमीमहे ॥३॥
यश्चिद्धि त इत्था भगः शशमानः पुरा निदः । अद्वेषो हस्तयोर्दधे ॥४॥
भगभक्तस्य ते वयमुदशेम तवावसा । मूर्धानं राय आरभे ॥५॥

॥१४॥ नहि ते क्षत्रं न सहो न मन्युं वयश्चनामी पतयन्त आपुः ।
नेमा आपो अनिमिषं चरन्तीर्न ये वातस्य प्रमिनन्त्यभ्वम् ॥६॥
अबुध्ने राजा वरुणो वनस्योर्ध्वं स्तूपं ददते पूतदक्षः ।
नीचीनाः स्थुरुपरि बुध्न एषामस्मे अन्तर्निहिताः केतवः स्युः ॥७॥
उरुं हि राजा वरुणश्चकार सूर्याय पन्थामन्वेतवा उ ।
अपदे पादा प्रतिधातवेऽकरुतापवक्ता हृदयाविधश्चित् ॥८॥
शतं ते राजन्भिषजः सहस्रमुर्वी गभीरा सुमतिष्टे अस्तु ।
बाधस्व दूरे निर्ऋतिं पराचैः कृतं चिदेनः प्र मुमुग्ध्यस्मत् ॥९॥
अमी य ऋक्षा निहितास उच्चा नक्तं ददृश्रे कुह चिद्दिवेयुः ।
अदब्धानि वरुणस्य व्रतानि विचाकशच्चन्द्रमा नक्तमेति ॥१०॥

॥१५॥ तत्त्वा यामि ब्रह्मणा वन्दमानस्तदा शास्ते यजमानो हविर्भिः ।
अहेळमानो वरुणेह बोध्युरुशंस मा न आयुः प्र मोषीः ॥११॥
तदिन्नक्तं तद्दिवा मह्यमाहुस्तदयं केतो हृद आ वि चष्टे ।
शुनःशेपो यमह्वद्गृभीतः सो अस्मान्राजा वरुणो मुमोक्तु ॥१२॥
शुनःशेपो ह्यह्वद्गृभीतस्त्रिष्वादित्यं द्रुपदेषु बद्धः ।
अवैनं राजा वरुणः ससृज्याद्विद्वाँ अदब्धो वि मुमोक्तु पाशान् ॥१३॥
अव ते हेळो वरुण नमोभिरव यज्ञेभिरीमहे हविर्भिः ।
क्षयन्नस्मभ्यमसुर प्रचेता राजन्नेनांसि शिश्रथः कृतानि ॥१४॥
उदुत्तमं वरुण पाशमस्मदवाधमं वि मध्यमं श्रथाय ।
अथा वयमादित्य व्रते तवानागसो अदितये स्याम ॥१५॥

॥२५॥ ऋषिः—१-२१ शुनःशेप आजीगर्त्तिः ॥ देवता—वरुणः ॥ छन्दः—१-६, १२, १३,
१८, २१ गायत्री । ७-९, १४, १७, १९, २० निचृद्गायत्री । १० प्रतिष्ठागायत्री । ११
विराड्गायत्री । १५ पादनिचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१६॥ यच्चिद्धि ते विशो यथा प्र देव वरुण व्रतम् । मिनीमसि द्यविद्यवि ॥१॥
मा नो वधाय हत्नवे जिहीळानस्य रीरधः । मा हृणानस्य मन्यवे ॥२॥
वि मृळीकाय ते मनो रथीरश्वं न संदितम् । गीर्भिर्वरुण सीमहि ॥३॥
परा हि मे विमन्यवः पतन्ति वस्यइष्टये । वयो न वसतीरुप ॥४॥
कदा क्षत्रश्रियं नरमा वरुणं करामहे । मृळीकायोरुचक्षसम् ॥५॥

॥१७॥ तदित्स॑मा॒नमा॑शाते॒ वेन॑न्ता॒ न प्र यु॑च्छतः । धृ॒तव्र॑ताय दा॒शुषे॑ ॥६॥
वेदा॒ यो वी॒नां प॒दम॒न्तरि॑क्षेण॒ पत॑ताम् । वेद॑ ना॒वः स॑मु॒द्रियः॑ ॥७॥
वेद॑ मा॒सो धृ॒तव्र॑तो॒ द्वाद॑श प्र॒जाव॑तः । वेदा॒ य उ॑प॒जाय॑ते ॥८॥
वेद॒ वात॑स्य वर्त॒निमु॒रोर्ऋ॒ष्वस्य॑ बृह॒तः । वेदा॒ ये अ॒ध्यास॑ते ॥९॥
नि ष॑साद धृ॒तव्र॑तो॒ वरु॑णः प॒स्त्या॒३॒॑स्वा । साम्रा॑ज्याय सु॒क्रतुः॑ ॥१०॥
॥१८॥ अतो॒ विश्वा॒न्यद्भु॑ता चिकि॒त्वाँ अ॒भि प॑श्यति । कृ॒तानि॒ या च॒ कर्त्वा॑ ॥११॥
स नो॑ वि॒श्वाहा॑ सु॒क्रतु॑रादि॒त्यः सु॒पथा॑ करत् । प्र ण॒ आयूं॑षि तारिषत् ॥१२॥
बिभ्र॑द्द्रा॒पिं हि॑र॒ण्ययं॒ वरु॑णो वस्त नि॒र्णिज॑म् । परि॒ स्पशो॒ नि षे॑दिरे ॥१३॥
न यं दिप्स॑न्ति दि॒प्सवो॒ न द्रुह्वा॑णो॒ जना॑नाम् । न दे॒वम॒भिमा॑तयः ॥१४॥
उ॒त यो मानु॑षे॒ष्वा यश॑श्च॒क्रे असा॒म्या । अ॒स्माक॑मु॒दरे॒ष्वा ॥१५॥
॥१९॥ परा॑ मे यन्ति धी॒तयो॒ गावो॒ न गव्यू॑ती॒रनु॑ । इ॒च्छन्ती॑रुरु॒चक्ष॑सम् ॥१६॥
सं नु वो॑चावहै॒ पुन॒र्यतो॑ मे॒ मध्वाभृ॑तम् । होते॑व॒ क्षद॑से प्रि॒यम् ॥१७॥
दर्शं॒ नु वि॒श्वद॑र्शतं॒ दर्शं॒ रथ॒मधि॒ क्षमि॑ । ए॒ता जु॑षत मे॒ गिरः॑ ॥१८॥
इ॒मं मे॑ वरुण श्रुधी॒ हव॑म॒द्या च॑ मृळय । त्वाम॑व॒स्युरा च॑के ॥१९॥
त्वं विश्व॑स्य मेधिर दि॒वश्च॒ ग्मश्च॑ राजसि । स याम॑नि॒ प्रति॑ श्रुधि ॥२०॥
उदु॑त्त॒मं मु॑मुग्धि नो॒ वि पाशं॑ मध्य॒मं चृ॑त । अवा॑ध॒मानि॑ जी॒वसे॑ ॥२१॥

॥२६॥ ऋषिः—१-१० शुनःशेप आजीगर्तिः । देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ८, ९ आर्च्युष्णिक् । २, ६ निचृद्गायत्री । ३ प्रतिष्ठागायत्री । ४, १० गायत्री । ५, ७ विराड्गायत्री ॥ स्वरः—१, ८, ९ ऋषभः । २-७, १० षड्जः ॥

॥२०॥ वसि॑ष्वा॒ हि मि॑येध्य॒ वस्त्रा॑ण्यूर्जां पते । सेमं नो॑ अध्व॒रं य॑ज ॥१॥
नि नो॒ होता॒ वरे॑ण्यः॒ सदा॑ यविष्ठ॒ मन्म॑भिः । अग्ने॑ दि॒वित्म॑ता॒ वचः॑ ॥२॥
आ हि ष्मा॑ सू॒नवे॑ पि॒तापिर्यज॑त्या॒पये॑ । सखा॒ सख्ये॒ वरे॑ण्यः ॥३॥
आ नो॑ ब॒र्ही रि॒शाद॑सो॒ वरु॑णो मि॒त्रो अ॑र्य॒मा । सीद॑न्तु॒ मनु॑षो यथा ॥४॥
पूर्व्य॑ होतर॒स्य नो॒ मन्द॑स्व स॒ख्यस्य॑ च । इ॒मा उ॒ षु श्रु॑धी॒ गिरः॑ ॥५॥
॥२१॥ यच्चि॒द्धि शश्व॑ता॒ तना॑ दे॒वंदे॑वं॒ यजा॑महे । त्वे इद्धू॑यते ह॒विः ॥६॥
प्रि॒यो नो॑ अस्तु वि॒श्पति॒र्होता॑ म॒न्द्रो वरे॑ण्यः । प्रि॒याः स्व॒ग्नयो॑ व॒यम् ॥७॥
स्व॒ग्नयो॒ हि वार्यं॑ दे॒वासो॑ दधि॒रे च॑ नः । स्व॒ग्नयो॑ मनामहे ॥८॥
अथा॑ न उ॒भये॑षा॒ममृ॑त॒ मर्त्या॑नाम् । मि॒थः स॑न्तु॒ प्रश॑स्तयः ॥९॥
विश्वे॑भिरग्ने अ॒ग्निभि॑रि॒मं य॒ज्ञमि॒दं वचः॑ । चनो॑ धाः सहसो यहो ॥१०॥

॥२७॥ ऋषि:—१-१३ शुन:शेप आजीगर्ति: ॥ देवता—१-१२ अग्नि: । १३ विश्वेदेवा: ॥
छन्द:—१-१२ गायत्री । १३ त्रिष्टुप् ॥ स्वर:—१-१२ षड्ज: ॥ १३ धैवत: ॥

॥२२॥ अश्वं न त्वा वारवन्तं वन्दध्या अग्निं नमोभिः । सम्राजन्तमध्वराणाम् ॥१॥
स घा नः सूनुः शवसा पृथुप्रगामा सुशेवः । मीढ्वाँ अस्माकं बभूयात् ॥२॥
स नो दूराच्चासाच्च नि मर्त्यादघायोः । पाहि सदमिद्विश्वायुः ॥३॥
इममू षु त्वमस्माकं सनिं गायत्रं नव्यांसम् । अग्ने देवेषु प्र वोचः ॥४॥
आ नो भज परमेष्वा वाजेषु मध्यमेषु । शिक्षा वस्वो अन्तमस्य ॥५॥
॥२३॥ विभक्तासि चित्रभानो सिन्धोरूर्मा उपाक आ । सद्यो दाशुषे क्षरसि ॥६॥
यमग्ने पृत्सु मर्त्यमवा वाजेषु यं जुनाः । स यन्ता शश्वतीरिषः ॥७॥
नकिरस्य सहन्त्य पर्येता कयस्य चित् । वाजो अस्ति श्रवाय्यः ॥८॥
स वाजं विश्वचर्षणिरर्वद्भिरस्तु तरुता । विप्रेभिरस्तु सनिता ॥९॥
जराबोध तद्विविड्ढि विशेविशे यज्ञियाय । स्तोमं रुद्राय दृशीकम् ॥१०॥
॥२४॥ स नो महाँ अनिमानो धूमकेतुः पुरुश्चन्द्रः । धिये वाजाय हिन्वतु ॥११॥
स रेवाँ इव विश्पतिर्दैव्यः केतुः शृणोतु नः । उक्थैरग्निर्बृहद्भानुः ॥१२॥
नमो महद्भ्यो नमो अर्भकेभ्यो नमो युवभ्यो नम आशिनेभ्यः ।
यजाम देवान्यदि शक्नवाम मा ज्यायसः शंसमा वृक्षि देवाः ॥१३॥

॥२८॥ ऋषि:—१-९ शुन:शेप आजीगर्त्ति: ॥ देवता—इन्द्रयज्ञसोमा: ॥ छन्द:—१-६ अनुष्टुप् ।
७-९ गायत्री ॥ स्वर:—१-६ गान्धार: । ७-९ षड्ज: ॥

॥२५॥ यत्र ग्रावा पृथुबुध्न ऊर्ध्वो भवति सोतवे । उलूखलसुतानामवेद्विन्द्र जल्गुलः ॥१॥
यत्र द्वाविव जघनाधिषवण्या कृता । उलूखलसुतानामवेद्विन्द्र जल्गुलः ॥२॥
यत्र नार्यपच्यवमुपच्यवं च शिक्षते । उलूखलसुतानामवेद्विन्द्र जल्गुलः ॥३॥
यत्र मन्थां विबध्नते रश्मीन्यमितवा इव । उलूखलसुतानामवेद्विन्द्र जल्गुलः ॥४॥
यच्चिद्धि त्वं गृहेगृह उलूखलक युज्यसे । इह द्युमत्तमं वद जयतामिव दुन्दुभिः ॥५॥
॥२६॥ उत स्म ते वनस्पते वातो वि वात्यग्रमित् । अथो इन्द्राय पातवे सुनु सोममुलूखल ॥६॥
आयजी वाजसातमा ता ह्यु१च्चा विजर्भृतः । हरी इवान्धांसि बप्सता ॥७॥

ता नो॑ अ॒द्य व॑नस्पती ऋ॒ष्वावृ॒ष्वेभि॑ः सो॒तृभि॑ः । इन्द्रा॑य॒ मधु॑मत्सुतम् ॥८॥
उच्छि॒ष्टं च॒म्वो॑र्भर॒ सोमं॑ प॒वित्र॒ आ सृ॑ज । नि धे॑हि॒ गोरधि॑ त्व॒चि ॥९॥

॥२९॥ ऋषिः—१-७ शुनःशेप आजीगर्तिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ४, ५ निचृत्पङ्क्तिः ।
२, ३, ६, ७ विराट्पङ्क्तिः । स्वरः——पञ्चमः ॥

॥२७॥ यच्चि॒द्धि स॑त्य सोमपा अनाश॒स्ता इ॑व॒ स्मसि॑ ।
आ तू न॑ इन्द्र शंसय॒ गोष्वश्वे॑षु शु॒भ्रिषु॑ स॒हस्रे॑षु तुवीमघ ॥१॥
शिप्रि॑न्वाजानां पते॒ शची॑व॒स्तव॑ दं॒सना॑ ।
आ तू न॑ इन्द्र शंसय॒ गोष्वश्वे॑षु शु॒भ्रिषु॑ स॒हस्रे॑षु तुवीमघ ॥२॥
नि ष्वा॑पया मिथू॒दृशा॑ स॒स्ताम॑बुध्यमाने ।
आ तू न॑ इन्द्र शंसय॒ गोष्वश्वे॑षु शु॒भ्रिषु॑ स॒हस्रे॑षु तुवीमघ ॥३॥
स॒सन्तु॒ त्या अरा॑तयो॒ बोध॑न्तु शूर रा॒तय॑ः ।
आ तू न॑ इन्द्र शंसय॒ गोष्वश्वे॑षु शु॒भ्रिषु॑ स॒हस्रे॑षु तुवीमघ ॥४॥
समि॑न्द्र गर्द॒भं मृ॑ण नु॒वन्तं॑ पा॒पया॑मु॒या ।
आ तू न॑ इन्द्र शंसय॒ गोष्वश्वे॑षु शु॒भ्रिषु॑ स॒हस्रे॑षु तुवीमघ ॥५॥
पता॑ति कुण्डृ॒णाच्या॑ दू॒रं वातो॒ वना॒दधि॑ ।
आ तू न॑ इन्द्र शंसय॒ गोष्वश्वे॑षु शु॒भ्रिषु॑ स॒हस्रे॑षु तुवीमघ ॥६॥
सर्वं॑ परिक्रो॒शं ज॑हि ज॒म्भया॑ कृकदा॒श्व॑म् ।
आ तू न॑ इन्द्र शंसय॒ गोष्वश्वे॑षु शु॒भ्रिषु॑ स॒हस्रे॑षु तुवीमघ ॥७॥

॥३०॥ ऋषिः—१-२२ शुनःशेप आजीगर्तिः ॥ देवता—१-१६ इन्द्रः । १७-१९ अश्विनौ । २०-२२ उषा ॥
छन्दः—१, ४, ७, ८, १२, १३ गायत्री । २, ५, ६, ९, १०, १५, १८, २० निचृद्गायत्री । ३, १४,
१७, १९, २२ विराड् गायत्री । ११, २१ पादनिचृद्गायत्री । १६ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-१५,
१७-२२ षड्जः ॥ १६ धैवतः ॥

॥२८॥ आ व॒ इन्द्रं॒ क्रिविं॑ यथा वाज॒यन्त॑ः श॒तक्र॑तुम् । मंहि॑ष्ठं सिञ्च॒ इन्दु॑भिः ॥१॥
श॒तं वा॒ यः शुची॑नां स॒हस्रं॑ वा॒ समा॑शिराम् । एदु॑ नि॒म्नं न री॑यते ॥२॥
सं यन्मदा॑य शु॒ष्मिण॑ ए॒ना ह्य॑स्यो॒दरे॑ । स॒मु॒द्रो न व्यचो॑ द॒धे ॥३॥
अ॒यमु॑ ते॒ सम॑तसि क॒पोत॑ इव गर्भ॒धिम् । वच॒स्तच्चि॑न्न ओहसे ॥४॥
स्तो॒त्रं रा॑धानां पते॒ गिर्वा॑हो वीर॒ यस्य॑ ते । विभू॑तिरस्तु सू॒नृता॑ ॥५॥

॥२९॥ ऊर्ध्वस्तिष्ठा न ऊतयेऽस्मिन्वाजे शतक्रतो । समन्येषु ब्रवावहै ॥६॥
योगेयोगे तवस्तरं वाजेवाजे हवामहे । सखाय इन्द्रमूतये ॥७॥
आ घा गमद्यदि श्रवत्सहस्रिणीभिरूतिभिः । वाजेभिरुप नो हवम् ॥८॥
अनु प्रत्नस्यौकसो हुवे तुविप्रतिं नरम् । यं ते पूर्वं पिता हुवे ॥९॥
तं त्वा वयं विश्ववारा शास्महे पुरुहूत । सखे वसो जरितृभ्यः ॥१०॥

॥३०॥ अस्माकं शिप्रिणीनां सोमपाः सोमपाव्नाम् । सखे वज्रिन्त्सखीनाम् ॥११॥
तथा तदस्तु सोमपाः सखे वज्रिन्तथा कृणु । यथा त उश्मसीष्टये ॥१२॥
रेवतीर्नः सधमाद इन्द्रे सन्तु तुविवाजाः । क्षुमन्तो याभिर्मदेम ॥१३॥
आ घ त्वावान्त्मनाप्तः स्तोतृभ्यो धृष्णवियानः । ऋणोरक्षं न चक्र्योः ॥१४॥
आ यद्दुवः शतक्रतवा कामं जरितॄणाम् । ऋणोरक्षं न शचीभिः ॥१५॥

॥३१॥ शश्वदिन्द्रः पोप्रुथद्भिर्जिगाय नानदद्भिः शाश्वसद्भिर्धनानि ।
स नो हिरण्यरथं दंसनावान्त्स नः सनिता सनये स नोऽदात् ॥१६॥
आश्विनावश्वावत्येषा यातं शवीरया । गोमद्दस्रा हिरण्यवत् ॥१७॥
समानयोजनो हि वां रथो दस्रावमर्त्यः । समुद्रे अश्विनेयते ॥१८॥
न्यघ्न्यस्य मूर्धनि चक्रं रथस्य येमथुः । परि द्यामन्यदीयते ॥१९॥
कस्त उषः कधप्रिये भुजे मर्तो अमर्त्ये । कं नक्षसे विभावरि ॥२०॥
वयं हि ते अमन्मह्यान्तादा पराकात् । अश्वे न चित्रे अरुषि ॥२१॥
त्वं त्येभिरा गहि वाजेभिर्दुहितर्दिवः । अस्मे रयिं नि धारय ॥२२॥

[अथ सप्तमोऽनुवाकः ॥]

॥३१॥ ऋषिः—१-१८ हिरण्यस्तूप आङ्गिरसः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ५, ६, १५, १७ विराड् जगती । २, ७, ११, १४ निचृज्जगती । ३, ४, १०, १३ भुरिक् त्रिष्टुप् । ८ विराट् त्रिष्टुप् । ९, १२ त्रिष्टुप् । १६ भुरिक् पङ्क्तिः । १८ निचृत् त्रिष्टुप् । स्वरः—१, २, ५-७, ११, १४, १५, १७ निषादः । ३, ४, ८, ९, १०, १२, १३, १८ धैवतः ॥

॥३२॥ त्वमग्ने प्रथमो अङ्गिरा ऋषिर्देवो देवानामभवः शिवः सखा ।
तव व्रते कवयो विद्मनापसोऽजायन्त मरुतो भ्राजदृष्टयः ॥१॥
त्वमग्ने प्रथमो अङ्गिरस्तमः कविर्देवानां परि भूषसि व्रतम् ।
विभुर्विश्वस्मै भुवनाय मेधिरो द्विमाता शयुः कतिधा चिदायवे ॥२॥
त्वमग्ने प्रथमो मातरिश्वन आविर्भव सुक्रतूया विवस्वते ।
अरेजेतां रोदसी होतृवूर्येऽसघ्नोर्भारमयजो महो वसो ॥३॥

त्वम॑ग्ने॒ मन॑वे॒ द्याम॑वाशयः पुरू॒रव॑से सु॒कृते॑ सु॒कृत्त॑रः ।
श्वा॒त्रेण॒ यत्पि॒त्रोर्मुच्य॑से॒ पर्या त्वा॒ पूर्व॑मनय॒न्नाप॑रं॒ पुनः॑ ॥४॥
त्वम॑ग्ने वृष॒भः पु॑ष्टि॒वर्ध॑न॒ उद्य॑तस्रुचे भवसि श्र॒वाय्यः॑ ।
य आहु॑तिं॒ परि॒ वेदा॒ वष॑ट्कृति॒मेका॑यु॒रग्रे॒ विश॑ आ॒विवा॑ससि ॥५॥
॥३३॥ त्वम॑ग्ने वृजि॒नव॑र्तनिं॒ नरं॒ सक्म॑न्पिपर्षि वि॒दथे॑ विचर्षणे ।
यः शूर॑साता॒ परि॑तक्म्ये॒ धने॑ द॒भ्रेभि॑श्चि॒त्समृ॑ता॒ हंसि॒ भूय॑सः ॥६॥
त्वं तम॑ग्ने अमृत॒त्व उ॑त्त॒मे मर्तं॑ दधासि॒ श्रव॑से दि॒वेदि॑वे ।
यस्ता॑तृषा॒ण उ॒भया॑य॒ जन्म॑ने॒ मयः॑ कृ॒णोषि॒ प्रय॒ आ च॑ सू॒रये॑ ॥७॥
त्वं नो॑ अग्ने स॒नये॒ धना॑नां य॒शसं॑ का॒रुं कृ॑णुहि॒ स्तवा॑नः ।
ऋ॒ध्याम॒ कर्मा॒पसा॒ नवे॑न दे॒वैर्द्या॑वापृथिवी॒ प्राव॑तं नः ॥८॥
त्वं नो॑ अग्ने पि॒त्रोरु॒पस्थ॒ आ दे॒वो दे॒वेष्व॑नवद्य॒ जागृ॑विः ।
त॒नू॒कृद्बो॑धि॒ प्रम॑तिश्च का॒रवे॒ त्वं क॑ल्याण॒ वसु॒ विश्व॒मोपि॑षे ॥९॥
त्वम॑ग्ने॒ प्रम॑ति॒स्त्वं पि॒तासि॑ न॒स्त्वं व॑य॒स्कृत्तव॑ जा॒मयो॑ व॒यम् ।
सं त्वा॒ रायः॑ श॒तिनः॒ सं स॑ह॒स्रिणः॑ सु॒वीरं॑ यन्ति व्रत॒पाम॑दाभ्य ॥१०॥
॥३४॥ त्वाम॑ग्ने प्रथ॒ममा॒युमा॒यवे॑ दे॒वा अ॑कृण्व॒न्नहु॑षस्य वि॒श्पति॑म् ।
इळा॑मकृण्व॒न्मनु॑षस्य॒ शास॑नीं पि॒तुर्यत्पु॒त्रो मम॑कस्य॒ जाय॑ते ॥११॥
त्वं नो॑ अग्ने॒ तव॑ देव पा॒युभि॑र्म॒घोनो॑ रक्ष त॒न्व॑श्च वन्द्य ।
त्रा॒ता तो॒कस्य॒ तन॑ये॒ गवा॑म॒स्यनि॑मेषं॒ रक्ष॑माण॒स्तव॑ व्र॒ते ॥१२॥
त्वम॑ग्ने॒ यज्य॑वे पा॒युरन्त॑रोऽनिष॒ङ्गाय॑ चतुर॒क्ष इ॑ध्यसे ।
यो रा॒तह॑व्योऽवृ॒काय॒ धाय॑से की॒रेश्चि॒न्मन्त्रं॒ मन॑सा व॒नोषि॒ तम् ॥१३॥
त्वम॑ग्न उरु॒शंसा॑य वा॒घते॑ स्पा॒र्हं यद्रेक्णः॑ पर॒मं व॒नोषि॒ तत् ।
आ॒ध्रस्य॑ चि॒त्प्रम॑तिरुच्यसे पि॒ता प्र पाकं॒ शास्सि॒ प्र दिशो॑ वि॒दुष्ट॑रः ॥१४॥
त्वम॑ग्ने॒ प्रय॑तदक्षिणं॒ नरं॒ वर्मे॑व स्यू॒तं परि॑ पासि वि॒श्वतः॑ ।
स्वा॒दु॒क्षद्मा॒ यो व॑स॒तौ स्यो॑न॒कृज्जी॑वया॒जं यज॑ते॒ सोप॒मा दि॒वः ॥१५॥
॥३५॥ इ॒माम॑ग्ने श॒रणिं॑ मीमृषो न इ॒मम॑ध्वा॑नं॒ यमगा॑म दू॒रात् ।
आ॒पिः पि॒ता प्रम॑तिः सो॒म्यानां॒ भृमि॑रस्यृषि॒कृन्मर्त्या॑नाम् ॥१६॥
म॒नु॒ष्वद॑ग्ने अङ्गिर॒स्वद॑ङ्गिरो ययाति॒वत्सद॑ने पूर्व॒वच्छु॑चे ।
अच्छ॑ या॒ह्या व॑हा॒ दैव्यं॒ जन॒मा सा॑दय ब॒र्हिषि॒ यक्षि॑ च प्रि॒यम् ॥१७॥

एतेनाग्ने ब्रह्मणा वावृधस्व शक्ती वा यत्ते चकृमा विदा वा ।
उत प्र णेष्यभि वस्यो अस्मान्त्सं नः सृज सुमत्या वाजवत्या ॥१८॥

॥३२॥ ऋषिः—१-१५ हिरण्यस्तूप आङ्गिरसः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३, ५ विराट् त्रिष्टुप् । २, ४, ७-१०, १२, १३, १५ निचृत् त्रिष्टुप् । ६, ११, १४ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥३६॥ इन्द्रस्य नु वीर्याणि प्र वोचं यानि चकार प्रथमानि वज्री ।
अहन्नहिमन्वपस्ततर्द प्र वक्षणा अभिनत्पर्वतानाम् ॥१॥
अहन्नहिं पर्वते शिश्रियाणं त्वष्टास्मै वज्रं स्वर्यं ततक्ष ।
वाश्रा इव धेनवः स्यन्दमाना अञ्जः समुद्रमव जग्मुरापः ॥२॥
वृषायमाणोऽवृणीत सोमं त्रिकद्रुकेष्वपिबत्सुतस्य ।
आ सायकं मघवादत्त वज्रमहन्नेनं प्रथमजामहीनाम् ॥३॥
यदिन्द्राहन्प्रथमजामहीनामान्मायिनाममिनाः प्रोत मायाः ।
आत्सूर्यं जनयन्द्यामुषासं तादीत्ना शत्रुं न किला विवित्से ॥४॥
अहन्वृत्रं वृत्रतरं व्यंसमिन्द्रो वज्रेण महता वधेन ।
स्कन्धांसीव कुलिशेना विवृक्णाहिः शयत उपपृक्पृथिव्याः ॥५॥
॥३७॥ अयोद्धेव दुर्मद आ हि जुह्वे महावीरं तुविबाधमृजीषम् ।
नातारीदस्य समृतिं वधानां सं रुजानाः पिपिष इन्द्रशत्रुः ॥६॥
अपादहस्तो अपृतन्यदिन्द्रमास्य वज्रमधि सानौ जघान ।
वृष्णो वध्रिः प्रतिमानं बुभूषन्पुरुत्रा वृत्रो अशयद्व्यस्तः ॥७॥
नदं न भिन्नममुया शयानं मनो रुहाणा अति यन्त्यापः ।
याश्चिद्वृत्रो महिना पर्यतिष्ठत्तासामहिः पत्सुतःशीर्बभूव ॥८॥
नीचावया अभवद्वृत्रपुत्रेन्द्रो अस्या अव वधर्जभार ।
उत्तरा सूरधरः पुत्र आसीद्दानुः शये सहवत्सा न धेनुः ॥९॥
अतिष्ठन्तीनामनिवेशनानां काष्ठानां मध्ये निहितं शरीरम् ।
वृत्रस्य निण्यं वि चरन्त्यापो दीर्घं तम आशयदिन्द्रशत्रुः ॥१०॥
॥३८॥ दासपत्नीरहिगोपा अतिष्ठन्निरुद्धा आपः पणिनेव गावः ।
अपां बिलमपिहितं यदासीद्वृत्रं जघन्वाँ अप तद्ववार ॥११॥
अश्व्यो वारो अभवस्तदिन्द्र सृके यत्त्वा प्रत्यहन्देव एकः ।
अजयो गा अजयः शूर सोममवासृजः सर्तवे सप्त सिन्धून् ॥१२॥

नास्मै॑ वि॒द्युन्न त॑न्य॒तुः सि॑षेध॒ न यां मिह॒मकि॑रद्ध्रा॒दुनिं॑ च ।
इन्द्र॑श्च॒ यद्यु॑यु॒धाते॒ अहि॑श्चो॒ताप॒रीभ्यो॑ म॒घवा॒ वि जि॑ग्ये ॥१३॥
अहे॑र्या॒तारं॒ कम॑पश्य इन्द्र हृ॒दि यत्ते॑ ज॒घ्नुषो॒ भीरग॑च्छत् ।
नव॑ च॒ यन्न॑व॒तिं च॒ स्रव॑न्तीः श्ये॒नो न भी॒तो अत॑रो॒ रजां॑सि ॥१४॥
इन्द्रो॑ या॒तोऽव॑सितस्य॒ राजा॒ शम॑स्य च शृ॒ङ्गिणो॒ वज्र॑बाहुः ।
सेदु॒ राजा॑ क्षयति चर्षणी॒नाम॒रान्न ने॒मिः परि॒ ता ब॑भूव ॥१५॥

॥ इति प्रथमाष्टके द्वितीयोऽध्यायः ॥

[द्वितीयाध्याये वर्गाः ३८; सूक्तानि १३; ऋचः १८९.]

पुस्तकालय
180553
गुरुकुल कांगड़ी विश्वविद्यालय

212
अग्नि -

अथ तृतीयोऽध्यायः ॥

॥३३॥ ऋषिः—१-१५ हिरण्यस्तूप आङ्गिरसः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २, ४, ८, ९, १२, १३ निचृत् त्रिष्टुप् । २, ५, ७, ११ विराट् त्रिष्टुप् । ३, ६, १० त्रिष्टुप् ।१४, १५ भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-१३ धैवतः । १४, १५ पञ्चमः ॥

॥१॥ एताया॒मोप॑ ग॒व्यन्त॒ इन्द्र॑म॒स्माकं॒ सु प्रम॑तिं वावृधाति ।
अ॒ना॒मृणः कु॒विदा॒द॒स्य रा॒यो गवां॒ केतं॒ पर॑मा॒वर्ज॑ते नः ॥१॥
उपेद॒हं धन॑दा॒मप्र॑तीतं॒ जुष्टां॒ न श्ये॒नो व॑स॒तिं प॑तामि ।
इन्द्रं॑ न॒मस्यन्नु॑प॒मेभि॑र॒र्कैर्यः स्तो॒तृभ्यो॒ हव्यो॒ अस्ति॒ याम॑न् ॥२॥
नि स॒र्वसे॑न इषु॒धीँर॑सक्त॒ सम॒र्यो गा अ॑जति॒ यस्य॒ वष्टि॑ ।
चो॒ष्कू॒यमा॑ण इन्द्र॒ भूरि॑ वा॒मं मा प॒णिर्भू॑र॒स्मदधि॑ प्रवृद्ध ॥३॥
वधी॒र्हि दस्युं॑ ध॒निनं॑ घ॒नेनँ॒ एक॒श्चर॑न्नुपशा॒केभि॑रिन्द्र ।
धनो॒रधि॑ विषु॒णक्ते व्या॑य॒न्नय॑ज्वानः सन॒काः प्रेति॑मीयुः ॥४॥
परा॑ चिच्छी॒र्षा व॑वृजु॒स्त इ॒न्द्राय॑ज्वानो॒ यज्व॑भिः॒ स्पर्ध॑मानाः ।
प्र यद्दि॒वो ह॑रिवः स्थातरुग्र॒ निर॑व्र॒ताँ अ॑धमो॒ रोद॑स्योः ॥५॥

॥२॥ अयु॑युत्सन्ननव॒द्यस्य॒ सेना॒मया॑तयन्त क्षि॒तयो॒ नव॑ग्वाः ।
वृषा॒युधो॒ न वध्र॑यो॒ निर॑ष्टाः प्र॒वद्भि॒रिन्द्रा॑च्चि॒तय॑न्त आयन् ॥६॥

त्वमेतान्रुदतो जक्षतश्चायोधयो रजस इन्द्र पारे ।
अवादहो दिव आ दस्युमुच्चा प्र सुन्वतः स्तुवतः शंसमावः ॥७॥
चक्राणासः परीणहं पृथिव्या हिरण्येन मणिना शुम्भमानाः ।
न हिन्वानासस्तितिरुस्त इन्द्रं परि स्पशो अदधात्सूर्येण ॥८॥
परि यदिन्द्र रोदसी उभे अबुभोजीर्महिना विश्वतः सीम् ।
अमन्यमानाँ अभि मन्यमानैर्निर्ब्रह्मभिरधमो दस्युमिन्द्र ॥९॥
न ये दिवः पृथिव्या अन्तमापुर्न मायाभिर्धनदां पर्यभूवन् ।
युजं वज्रं वृषभश्चक्र इन्द्रो निर्ज्योतिषा तमसो गा अदुक्षत् ॥१०॥
॥३॥ अनु स्वधामक्षरन्नापो अस्यावर्धत मध्य आ नाव्यानाम् ।
सध्रीचीनेन मनसा तमिन्द्र ओजिष्ठेन हन्मनाहन्नभि द्यून् ॥११॥
न्याविध्यदिलीबिशस्य दृळ्हा वि शृङ्गिणमभिनच्छुष्णमिन्द्रः ।
यावत्तरो मघवन्यावदोजो वज्रेण शत्रुमवधीः पृतन्युम् ॥१२॥
अभि सिध्मो अजिगादस्य शत्रून्वि तिग्मेन वृषभेणा पुरोऽभेत् ।
सं वज्रेणासृजद्वृत्रमिन्द्रः प्र स्वां मतिमतिरच्छाशदानः ॥१३॥
आवः कुत्समिन्द्र यस्मिञ्चाकन्प्रावो युध्यन्तं वृषभं दशद्युम् ।
शफच्युतो रेणुर्नक्षत द्यामुच्छ्वैत्रेयो नृषाह्याय तस्थौ ॥१४॥
आवः शमं वृषभं तुग्र्यासु क्षेत्रजेषे मघवञ्छ्वित्र्यं गाम् ।
ज्योक् चिदत्र तस्थिवांसो अक्रञ्छत्रूयतामधरा वेदनाकः ॥१५॥

॥३४॥ ऋषिः—१-१२ हिरण्यस्तूप आङ्गिरसः ॥ देवता—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ६ विराड् जगती । २, ७, ८ निचृज्जगती ३, ५, १०, ११ जगती । ४ भुरिक् त्रिष्टुप् । ९ स्वराट् पङ्क्तिः । १२ निचृत् त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१-३, ५-८, १०, ११ निषादः । ४. १२ धैवतः । ९ पञ्चमः ॥

॥४॥ त्रिश्चिन्नो अद्या भवतं नवेदसा विभुर्वां याम उत रातिरश्विना ।
युवोर्हि यन्त्रं हिम्येव वाससोऽभ्यायंसेन्या भवतं मनीषिभिः ॥१॥
त्रयः पवयो मधुवाहने रथे सोमस्य वेनामनु विश्व इद्विदुः ।
त्रयः स्कम्भासः स्कभितास आरभे त्रिर्नक्तं याथस्त्रिर्वश्विना दिवा ॥२॥
समाने अहन्त्रिरवद्यगोहना त्रिरद्य यज्ञं मधुना मिमिक्षतम् ।
त्रिर्वाजवतीरिषो अश्विना युवं दोषा अस्मभ्यमुषसश्च पिन्वतम् ॥३॥
त्रिर्वर्तिर्यातं त्रिरनुव्रते जने त्रिः सुप्राव्ये त्रेधेव शिक्षतम् ।
त्रिर्नान्द्यं वहतमश्विना युवं त्रिः पृक्षो अस्मे अक्षरेव पिन्वतम् ॥४॥

त्रिर्नो रयिं वहतमश्विना युवं त्रिर्देवताता त्रिरुतावतं धियः ।
त्रिः सौभगत्वं त्रिरुत श्रवांसि नस्त्रिष्ठं वां सूरे दुहिता रुहद्रथम् ॥५॥
त्रिर्नो अश्विना दिव्यानि भेषजा त्रिः पार्थिवानि त्रिरु दत्तमद्भ्यः ।
ओमानं शंयोर्ममकाय सूनवे त्रिधातु शर्म वहतं शुभस्पती ॥६॥

॥५॥ त्रिर्नो अश्विना यजता दिवेदिवे परि त्रिधातु पृथिवीमशायतम् ।
तिस्रो नासत्या रथ्या परावत आत्मेव वातः स्वसराणि गच्छतम् ॥७॥
त्रिरश्विना सिन्धुभिः सप्तमातृभिस्त्रय आहावास्त्रेधा हविष्कृतम् ।
तिस्रः पृथिवीरुपरि प्रवा दिवो नाकं रक्षेथे द्युभिरक्तुभिर्हितम् ॥८॥
क्व१ त्री चक्रा त्रिवृतो रथस्य क्व१ त्रयो वन्धुरो ये सनीळाः ।
कदा योगो वाजिनो रासभस्य येन यज्ञं नासत्योपयाथः ॥९॥
आ नासत्या गच्छतं हूयते हविर्मध्वः पिबतं मधुपेभिरासभिः ।
युवोर्हि पूर्वं सवितोषसो रथमृताय चित्रं घृतवन्तमिष्यति ॥१०॥
आ नासत्या त्रिभिरेकादशैरिह देवेभिर्यातं मधुपेयमश्विना ।
प्रायुस्तारिष्टं नी रपांसि मृक्षतं सेधतं द्वेषो भवतं सचाभुवा ॥११॥
आ नो अश्विना त्रिवृता रथेनार्वाञ्चं रयिं वहतं सुवीरम् ।
शृण्वन्ता वामवसे जोहवीमि वृधे च नो भवतं वाजसातौ ॥१२॥

॥३५॥ ऋषिः—१-११ हिरण्यस्तूप आङ्गिरसः ॥ देवता—१ अग्निर्मित्रावरुणौ रात्रिः सविता च । २-११ सविता ॥ छन्दः—१ विराड् जगती २, ४, ५, १०, ११ विराट् त्रिष्टुप् । ३, ६ त्रिष्टुप् । ७, ८ भुरिक् पङ्क्तिः । ९ निचृज्जगती ॥ स्वरः—१, ९ निषादः । २-६, १०, ११ धैवतः । ७, ८ पञ्चमः ॥

॥६॥ ह्वयाम्यग्निं प्रथमं स्वस्तये ह्वयामि मित्रावरुणाविहावसे ।
ह्वयामि रात्रीं जगतो निवेशनीं ह्वयामि देवं सवितारमूतये ॥१॥
आ कृष्णेन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च ।
हिरण्ययेन सविता रथेना देवो याति भुवनानि पश्यन् ॥२॥
याति देवः प्रवता यात्युद्वता याति शुभ्राभ्यां यजतो हरिभ्याम् ।
आ देवो याति सविता परावतोऽप विश्वा दुरिता बाधमानः ॥३॥
अभीवृतं कृशनैर्विश्वरूपं हिरण्यशम्यं यजतो बृहन्तम् ।
आस्थाद्रथं सविता चित्रभानुः कृष्णा रजांसि तविषीं दधानः ॥४॥

वि जना॑ञ्छ्या॒वाः शि॑ति॒पादो॑ अख्य॒न्रथं॒ हिर॑ण्यप्रउगं॒ वह॑न्तः ।
शश्व॒द्विशः॑ सवि॒तुर्दैव्य॑स्यो॒पस्थे॒ विश्वा॒ भुव॑नानि तस्थुः ॥५॥
ति॒स्रो द्याव॑ः सवि॒तुर्द्वा उ॒पस्थाँ॒ एका॑ य॒मस्य॒ भुव॑ने विरा॒षाट् ।
आ॒णिं न रथ्य॑म॒मृताधि॑ तस्थुरि॒ह ब्र॑वीतु॒ य उ॒ तच्चिके॑तत् ॥६॥
॥७॥ वि सु॑प॒र्णो अ॒न्तरि॑क्षाण्यख्यद्गभी॒रवे॑पा॒ असु॑रः सुनी॒थः ।
क्वे॒३॒॑दानीं॒ सूर्यः॒ कश्चि॑केत कत॒मां द्यां र॒श्मिर॑स्या॒ त॑तान ॥७॥
अ॒ष्टौ व्य॑ख्यत्क॒कुभः॑ पृथि॒व्यास्त्री धन्व॒ योज॑ना स॒प्त सिन्धू॑न् ।
हि॒र॒ण्या॒क्षः स॑वि॒ता दे॒व आगा॒द्दध॒द्रत्ना॑ दा॒शुषे॒ वार्या॑णि ॥८॥
हिर॑ण्यपाणिः सवि॒ता विच॑र्षणिरु॒भे द्यावा॑पृथि॒वी अ॒न्तरी॑यते ।
अपामी॑वां॒ बाध॑ते॒ वेति॒ सूर्य॑म॒भि कृ॒ष्णेन॒ रज॑सा॒ द्यामृ॑णोति ॥९॥
हिर॑ण्यहस्तो॒ असु॑रः सुनी॒थः सु॑मृळी॒कः स्ववाँ॑ यात्व॒र्वाङ् ।
अ॒प॒सेध॑न्र॒क्षसो॑ यातु॒धाना॒नस्था॑द्दे॒वः प्र॑तिदो॒षं गृ॑णा॒नः ॥१०॥
ये ते॒ पन्थाः॑ सवितः पू॒र्व्यासो॑ऽरे॒णवः॒ सुकृ॑ता अ॒न्तरि॑क्षे ।
तेभि॑र्नो अ॒द्य प॒थिभिः॑ सु॒गेभी॒ रक्षा॑ च नो॒ अधि॑ च ब्रूहि देव ॥११॥

[अष्टमोऽनुवाकः ॥ सू० ३६-४३ ॥

॥ ३६ ॥ ऋषिः—१-२० कण्वो घौरः ॥ देवता—१-२० अग्निः ॥ छन्दः—१, १२ भुरिगनुष्टुप् । २ निचृत्सतःपङ्क्तिः, ३, ११ निचृत्पथ्याबृहती । ४ निचृत्पङ्क्तिः । ५ निचृद्बृहती । ६ भुरिग्बृहती । ७, १६ बृहती । ८ स्वराड्बृहती । ९ निचृदुपरिष्टाद्बृहती । १०, १४ निचृद्विष्टारपङ्क्तिः । १३ उपरिष्टाद्बृहती । १५ विराट्पथ्याबृहती । १७ विराडुपरिष्टाद्बृहती । १८ विष्टारपङ्क्तिः । १९ पथ्याबृहती । २० सतःपंक्तिः ॥ स्वरः—१, १२ गान्धारः । २, ४, १०, १४, १८, २० पञ्चमः । ३, ५-९, ११ १३, १५-१७, १९ मध्यमः ॥

॥८॥ प्र वो॑ य॒ह्वं पु॑रू॒णां वि॒शां दे॑वय॒तीना॑म् ।
अ॒ग्निं सू॒क्तेभि॒र्वचो॑भिरीमहे॒ यं सी॒मिद॒न्य ईळ॑ते ॥१॥
जना॑सो अ॒ग्निं द॑धिरे सहो॒वृधं॑ ह॒विष्म॑न्तो विधेम ते ।
स त्वं नो॑ अ॒द्य सु॒मना॑ इ॒हावि॒ता भवा॒ वाजे॑षु सन्त्य ॥२॥
प्र त्वा॑ दू॒तं वृ॑णीमहे॒ होता॑रं वि॒श्ववे॑दसम् ।
म॒हस्ते॑ स॒तो वि च॑र॒न्त्य॒र्चयो॑ दि॒वि स्पृ॑शन्ति भा॒नवः॑ ॥३॥
दे॒वास॑स्त्वा॒ वरु॑णो मि॒त्रो अ॑र्य॒मा सं दू॒तं प्र॒त्नमि॑न्धते ।
विश्वं॒ सो अ॑ग्ने जयति॒ त्वया॒ धनं॒ यस्ते॑ द॒दाश॒ मर्त्यः॑ ॥४॥
म॒न्द्रो होता॑ गृ॒हप॑तिरग्ने दू॒तो वि॒शाम॑सि ।
त्वे विश्वा॒ संग॑तानि व्र॒ता ध्रु॒वा यानि॑ दे॒वा अकृ॑ण्वत ॥५॥

॥९॥ त्वे इद॑ग्ने सु॒भगे॑ यविष्ठ्य॒ विश्व॒मा हू॑यते ह॒विः ।
स त्वं नो॑ अ॒द्य सु॒मना॑ उ॒ताप॒रं यक्षि॑ दे॒वान्त्सु॒वीर्या॑ ॥६॥
तं घे॑मि॒त्था न॑म॒स्विन॒ उप॑ स्व॒राज॑मासते ।
होत्रा॑भिर॒ग्निं मनु॑षः॒ समि॑न्धते तिति॒र्वांसो॒ अति॒ स्रिधः॑ ॥७॥
घ्नन्तो॑ वृ॒त्रम॑तर॒न्रोद॑सी अ॒प उ॒रु क्षया॑य चक्रिरे ।
भुव॒त्कण्वे॒ वृषा॑ द्यु॒म्न्याहु॑तः॒ क्रन्द॒दश्वो॒ गवि॑ष्टिषु ॥८॥
सं सी॑दस्व म॒हाँ अ॑सि॒ शोच॑स्व देव॒वीत॑मः ।
वि धू॒मम॑ग्ने अरु॒षं मि॑येध्य सृ॒ज प्र॑शस्त दर्श॒तम् ॥९॥
यं त्वा॑ दे॒वासो॒ मन॑वे द॒धुरि॒ह यजि॑ष्ठं हव्यवाहन ।
यं कण्वो॒ मेध्या॑तिथिर्धन॒स्पृतं॒ यं वृषा॒ यमु॑पस्तु॒तः ॥१०॥

॥१०॥ यम॒ग्निं मेध्या॑तिथिः॒ कण्व॑ ई॒ध ऋ॒ताद॑धि ।
तस्य॒ प्रेषो॑ दीदियु॒स्तमि॒मा ऋच॒स्तम॒ग्निं व॑र्धयामसि ॥११॥
रा॒यस्पू॑र्धि स्वधा॒वोऽस्ति॒ हि तेऽग्ने॑ दे॒वेष्वाप्य॑म् ।
त्वं वाज॑स्य॒ श्रुत्य॑स्य राजसि॒ स नो॑ मृळ म॒हाँ अ॑सि ॥१२॥
ऊ॒र्ध्व ऊ॒ षु ण॑ ऊ॒तये॒ तिष्ठा॑ दे॒वो न स॑वि॒ता ।
ऊ॒र्ध्वो वाज॑स्य॒ सनि॑ता॒ यद॒ञ्जिभि॑र्वा॒घद्भि॑र्वि॒ह्वया॑महे ॥१३॥
ऊ॒र्ध्वो नः॑ पा॒ह्यंह॑सो॒ नि के॒तुना॒ विश्वं॒ सम॒त्रिणं॑ दह ।
कृ॒धी न॑ ऊ॒र्ध्वाञ्च॒रथा॑य जी॒वसे॑ वि॒दा दे॒वेषु॑ नो॒ दुवः॑ ॥१४॥
पा॒हि नो॑ अग्ने र॒क्षसः॑ पा॒हि धू॒र्तेररा॑व्णः ।
पा॒हि रीष॑त उ॒त वा॒ जिघां॑सतो॒ बृह॑द्भानो॒ यवि॑ष्ठ्य ॥१५॥

॥११॥ घ॒नेव॒ विष्व॒ग्वि ज॒ह्यरा॑व्ण॒स्तपु॑र्जम्भ॒ यो अ॑स्म॒ध्रुक् ।
यो मर्त्य॒ः शिशी॑ते॒ अत्य॒क्तुभि॒र्मा नः॒ स रि॒पुरी॑शत ॥१६॥
अ॒ग्निर्व॑व्ने सु॒वीर्य॑म॒ग्निः कण्वा॑य॒ सौभ॑गम् ।
अ॒ग्निः प्राव॑न्मि॒त्रोत मेध्या॑तिथिम॒ग्निः सा॒ता उ॑पस्तु॒तम् ॥१७॥
अ॒ग्निना॑ तु॒र्वशं॒ यदुं॑ परा॒वत॑ उ॒ग्रादे॑वं हवामहे ।
अ॒ग्निर्न॑य॒न्नव॑वास्त्वं बृ॒हद्र॑थं तु॒र्वीतिं॒ दस्य॑वे॒ सहः॑ ॥१८॥
नि त्वाम॑ग्ने॒ मनु॑र्दधे॒ ज्योति॒र्जना॑य॒ शश्व॑ते ।
दी॒देथ॒ कण्व॑ ऋ॒तजा॑त उक्षि॒तो यं न॑म॒स्यन्ति॑ कृ॒ष्टयः॑ ॥१९॥

Digitized by ... Foundation Chennai and eGangotri

त्वे॒षासो॑ अ॒ग्नेर॒मव॑न्तो अ॒र्चयो॑ भी॒मासो॒ न प्रती॑तये।
र॒क्ष॒स्विनः॒ सद॒मिद्या॑तु॒माव॑तो॒ विश्वं॒ सम॒त्रिणं॑ दह ॥२०॥

॥ ३७ ॥ ऋषिः—१-१५ कण्वो घौरः ॥ देवता—मरुतः ॥ छन्दः—१, २, ४, ६-८, १२ गायत्री।
३, ९, ११, १४ निचृद्गायत्री। ५ विराड्गायत्री। १०, १५ पिपीलिकामध्या-
निचृद्गायत्री। १३ पादनिचृद्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१२॥ क्री॒ळं वः॒ शर्धो॒ मारु॑तमन॒र्वाणं॑ रथे॒शुभ॑म्। कण्वा॑ अ॒भि प्र गा॑यत ॥१॥
ये पृष॑तीभिर्ऋ॒ष्टिभिः॑ सा॒कं वाशी॑भिर॒ञ्जिभिः॑। अजा॑यन्त॒ स्वभा॑नवः ॥२॥
इ॒हेव॑ शृण्व एषां॒ कशा॒ हस्ते॑षु॒ यद्वदा॑न्। नि याम॑ञ्चि॒त्रमृ॑ञ्जते ॥३॥
प्र वः॒ शर्धा॑य॒ घृष्व॑ये त्वे॒षद्यु॑म्नाय शु॒ष्मिणे॑। दे॒वत्तं॒ ब्रह्म॑ गायत ॥४॥
प्र शं॑सा॒ गोष्वघ्न्यं॑ क्री॒ळं यच्छर्धो॒ मारु॑तम्। जम्भे॒ रस॑स्य वावृधे ॥५॥
॥१३॥ को वो॒ वर्षि॑ष्ठ॒ आ न॑रो दि॒वश्च॒ ग्मश्च॑ धूतयः। यत्सी॒मन्तं॒ न धू॑नु॒थ ॥६॥
नि वो॒ यामा॑य॒ मानु॑षो द॒ध्र उ॒ग्राय॑ म॒न्यवे॑। जिही॑त॒ पर्व॑तो गि॒रिः ॥७॥
येषा॒मज्मे॑षु पृथि॒वी जु॑जु॒र्वाँ इ॑व वि॒श्पतिः॑। भि॒या यामे॑षु॒ रेज॑ते ॥८॥
स्थि॒रं हि जान॑मेषां॒ वयो॑ मा॒तुर्निरे॑तवे। यत्सी॒मनु॑ द्वि॒ता शवः॑ ॥९॥
उदु॒ त्ये सू॒नवो॒ गिरः॒ काष्ठा॒ अज्मे॑ष्वत्नत। वा॒श्रा अ॑भि॒ज्ञु यात॑वे ॥१०॥
॥१४॥ त्यं चि॑द्घा दी॒र्घं पृ॒थुं मि॒हो नपा॑त॒ममृ॑ध्रम्। प्र च्या॑वयन्ति॒ याम॑भिः ॥११॥
मरु॑तो॒ यद्ध॑ वो॒ बलं॒ जनाँ॑ अचुच्यवीतन। गि॒रीँर॑चुच्यवीतन ॥१२॥
यद्ध॒ यान्ति॑ म॒रुतः॒ सं ह॑ ब्रुव॒तेऽध्व॒न्ना। शृ॒णोति॒ कश्चि॑देषाम् ॥१३॥
प्र या॑त॒ शीभ॑मा॒शुभिः॒ सन्ति॒ कण्वे॑षु वो॒ दुवः॑। तत्रो॒ षु मा॑दयाध्वै ॥१४॥
अस्ति॒ हि ष्मा॒ मदा॑य वः॒ स्मसि॑ ष्मा व॒यमे॑षाम्। विश्वं॑ चि॒दायु॑र्जी॒वसे॑ ॥१५॥

॥ ३८ ॥ ऋषिः—१-१५ कण्वो घौरः ॥ देवता—मरुतः ॥ छन्दः—१, ८, ११, १३, १५ गायत्री।
२, ४, ६, ७, ९, १० निचृद्गायत्री। ३ पादनिचृद्गायत्री। ५, १२ पिपीलिकामध्या-
निचृद्गायत्री। १४ यवमध्याविराड्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१५॥ कद्ध॑ नू॒नं क॑धप्रियः पि॒ता पु॒त्रं न हस्त॑योः। द॒धि॒ध्वे वृ॑क्तबर्हिषः ॥१॥
क्व॑ नू॒नं कद्वो॒ अर्थं॒ गन्ता॑ दि॒वो न पृ॑थि॒व्याः। क्व॑ वो॒ गावो॒ न र॑ण्यन्ति ॥२॥
क्व॑ वः सु॒म्ना नव्यां॑सि॒ मरु॑तः॒ क्व॑ सुवि॒ता। क्वो॒३॒॑ विश्वा॑नि॒ सौभ॑गा ॥३॥
यद्यू॒यं पृ॑श्निमातरो॒ मर्ता॑सः॒ स्यात॑न। स्तो॒ता वो॑ अ॒मृतः॑ स्यात् ॥४॥
मा वो॑ मृ॒गो न यव॑से जरि॒ता भू॒दजो॑ष्यः। प॒था य॒मस्य॑ गा॒दुप॑ ॥५॥
॥१६॥ मो षु णः॒ परा॑परा॒ निर्ऋ॑तिर्दु॒र्हणा॑ वधीत्। प॒दी॒ष्ट तृष्ण॑या स॒ह ॥६॥
स॒त्यं त्वे॒षा अम॑वन्तो॒ धन्व॑ञ्चि॒दा रु॒द्रिया॑सः। मिहं॑ कृण्वन्त्यवा॒ताम् ॥७॥

वाश्रेव विद्युन्मिमाति वत्सं न माता सिषक्ति । यदेषां वृष्टिरसर्जि ॥८॥
दिवा चित्तमः कृण्वन्ति पर्जन्येनोदवाहेन । यत्पृथिवीं व्युन्दन्ति ॥९॥
अध स्वनान्मरुतां विश्वमा सद्म पार्थिवम् । अरेजन्त प्र मानुषाः ॥१०॥
॥१७॥ मरुतो वीळुपाणिभिश्चित्रा रोधस्वतीरनु । यातेमखिद्रयामभिः ॥११॥
स्थिरा वः सन्तु नेमयो रथा अश्वास एषाम् । सुसंस्कृता अभीशवः ॥१२॥
अच्छा वदा तना गिरा जरायै ब्रह्मणस्पतिम् । अग्निं मित्रं न दर्शतम् ॥१३॥
मिमीहि श्लोकमास्ये पर्जन्य इव ततनः । गाय गायत्रमुक्थ्यम् ॥१४॥
वन्दस्व मारुतं गणं त्वेषं पनस्युमर्किणम् । अस्मे वृद्धा असन्निह ॥१५॥

॥ ३९ ॥ ऋषिः—१-१० कण्वो घौरः ॥ देवता—मरुतः ॥ छन्दः—१, ५, ९ पथ्याबृहती ।
२, ६, ८, १० विराट्सतःपङ्क्तिः । ३ अनुष्टुप् । ४ निचृत्पङ्क्तिः ७ उपरिष्टाद्विराड्बृहती ।
स्वरः—१, ५, ७, ९ मध्यमः । २, ४, ६, ८, १० पञ्चमः । ३ गान्धारः ॥

॥१८॥ प्र यदित्था परावतः शोचिर्न मानमस्यथ ।
कस्य क्रत्वा मरुतः कस्य वर्पसा कं याथ कं ह धूतयः ॥१॥
स्थिरा वः सन्त्वायुधा पराणुदे वीळू उत प्रतिष्कभे ।
युष्माकमस्तु तविषी पनीयसी मा मर्त्यस्य मायिनः ॥२॥
परा ह यत्स्थिरं हथ नरो वर्तयथा गुरु ।
वि याथन वनिनः पृथिव्या व्याशाः पर्वतानाम् ॥३॥
नहि वः शत्रुर्विविदे अधि द्यवि न भूम्यां रिशादसः ।
युष्माकमस्तु तविषी तना युजा रुद्रासो नू चिदाधृषे ॥४॥
प्र वेपयन्ति पर्वतान्वि विञ्चन्ति वनस्पतीन् ।
प्रो आरत मरुतो दुर्मदा इव देवासः सर्वया विशा ॥५॥

॥१९॥ उपो रथेषु पृषतीरयुग्ध्वं प्रष्टिर्वहति रोहितः ।
आ वो यामाय पृथिवी चिदश्रोदबीभयन्त मानुषाः ॥६॥
आ वो मक्षू तनाय कं रुद्रा अवो वृणीमहे ।
गन्ता नूनं नोऽवसा यथा पुरेत्था कण्वाय बिभ्युषे ॥७॥
युष्मेषितो मरुतो मर्त्येषित आ यो नो अभ्व ईषते ।
वि तं युयोत शवसा व्योजसा वि युष्माकाभिरूतिभिः ॥८॥
असामि हि प्रयज्यवः कण्वं दद प्रचेतसः ।
असामिभिर्मरुत आ न ऊतिभिर्गन्ता वृष्टिं न विद्युतः ॥९॥

असा॒म्योजो॑ बिभृथा सुदान॒वोऽसा॑मि धूतय॒: शव॑: ।
ऋ॒षि॒द्विषे॑ मरुतः परिम॒न्यव॒ इषुं॒ न सृ॑जत॒ द्विष॑म् ॥१०॥

॥ ४० ॥ ऋषिः—१-८ कण्वो घौरः ॥ देवता—बृहस्पतिः ॥ छन्दः—१, २ निचृदुपरिष्टाद् बृहती । ५ पथ्याबृहती । ३, ७ आर्चीत्रिष्टुप् । ४, ६ सतःपङ्क्तिः । ८ निचृत्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २, ५ मध्यमः । ३, ७, धैवतः । ४, ६, ८ पञ्चमः ॥

॥२०॥ उत्ति॑ष्ठ ब्रह्मणस्पते देव॒यन्त॑स्त्वेमहे ।
उप॒ प्र य॑न्तु म॒रुत॑: सु॒दान॑व॒ इन्द्र॑ प्रा॒शूर्भ॑वा॒ सचा॑ ॥१॥
त्वामिद्धि स॑हसस्पुत्र॒ मर्त्यं॑ उपब्रू॒ते धने॑ हि॒ते ।
सु॒वीर्यं॑ मरुत॒ आ स्वश्व्यं॒ दधी॑त॒ यो व॑ आच॒के ॥२॥
प्रैतु॒ ब्रह्म॑ण॒स्पति॒: प्र दे॒व्ये॑तु सू॒नृता॑ ।
अच्छा॑ वी॒रं नर्यं॑ प॒ङ्क्तिरा॑धसं दे॒वा य॒ज्ञं न॑यन्तु नः ॥३॥
यो वा॒घते॒ ददा॑ति सू॒नरं॒ वसु॒ स ध॑त्ते॒ अक्षि॑ति॒ श्रव॑: ।
तस्मा॒ इळां॑ सु॒वीरा॒मा य॑जामहे सु॒प्रतू॑र्तिमने॒हस॑म् ॥४॥
प्र नू॒नं ब्रह्म॑ण॒स्पति॒र्मन्त्रं॑ वदत्यु॒क्थ्य॑म् ।
यस्मि॒न्निन्द्रो॒ वरु॑णो मि॒त्रो अ॑र्य॒मा दे॒वा ओकां॑सि चक्रि॒रे ॥५॥
॥२१॥ तमिद्वो॑चेमा वि॒दथे॑षु शं॒भुवं॒ मन्त्रं॑ देवा अने॒हस॑म् ।
इ॒मां च॒ वाचं॑ प्रति॒हर्य॑था नरो॒ विश्वेद्वा॒मा वो॑ अश्नवत् ॥६॥
को दे॑व॒यन्त॑मश्नव॒ज्जनं॒ को वृ॒क्तब॑र्हिषम् ।
प्रप्रं॑ दा॒श्वान्प॒स्त्या॑भिरस्थितान्त॒र्वाव॒त्क्षयं॑ दधे ॥७॥
उप॑ क्ष॒त्रं पृ॑ञ्ची॒त हन्ति॒ राज॑भिर्भ॒ये चि॑त्सुक्षि॒तिं द॑धे ।
नास्य॑ व॒र्ता न त॑रु॒ता म॑हाध॒ने नार्भे॑ अस्ति व॒ज्रिण॑: ॥८॥

॥ ४१ ॥ ऋषिः—१-९ कण्वो घौरः ॥ देवता—१-३, ७-९ वरुणमित्रार्यमणः । ४-६ आदित्याः ॥ छन्दः—१, ४, ५, ८ गायत्री । २, ६ विराड्गायत्री । ३, ७, ९ निचृद्गायत्री ॥ स्वरः—१-९ षड्जः ॥

॥२२॥ यं रक्ष॑न्ति॒ प्रचे॑तसो॒ वरु॑णो मि॒त्रो अ॑र्य॒मा । नू चि॒त्स द॑भ्यते॒ जन॑: ॥१॥
यं बा॒हुते॑व॒ पिप्र॑ति॒ पान्ति॒ मर्त्यं॑ रि॒षः । अरि॑ष्टः॒ सर्व॑ एधते ॥२॥
वि दु॒र्गा वि द्विष॑: पु॒रो घ्नन्ति॒ राजा॑न एषाम् । नय॑न्ति दुरि॒ता ति॒रः ॥३॥
सु॒गः पन्था॑ अनृक्ष॒र आदि॑त्यास ऋ॒तं य॒ते । नात्रा॑वखा॒दो अ॑स्ति वः ॥४॥
यं य॒ज्ञं नय॑था नर॒ आदि॑त्या ऋ॒जुना॑ प॒था । प्र वः॒ स धी॒तये॑ नशत् ॥५॥

॥२३॥ स रत्नं॒ मर्त्यो॒ वसु॒ विश्वं॑ तो॒कमु॒त त्मना॑ । अच्छा॑ गच्छ॒त्यस्तृ॑तः ॥६॥
क॒था रा॑धाम सखायः॒ स्तोमं॑ मि॒त्रस्या॑र्य॒म्णः । महि॒ प्सरो॒ वरु॑णस्य ॥७॥
मा वो॒ घ्नन्तं॒ मा शप॑न्तं॒ प्रति॑ वोचे देव॒यन्त॑म् । सु॒म्नैरिद्व॒ आ वि॑वासे ॥८॥
च॒तुर॑श्चि॒द्दद॑मानाद्बि॒भी॒यादा निधा॑तोः । न दु॑रु॒क्ताय॑ स्पृहयेत् ॥९॥

॥ ४२ ॥ ऋषिः—१-१० कण्वो घौरः ॥ देवता—पूषा । छन्दः—१. ९ निचृद्गायत्री । २
५-८, १० गायत्री । ४ विराड्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२४॥ सं पू॑ष॒न्नध्व॑नस्तिर॒ व्यंहो॑ विमुचो नपात् । सक्ष्वा॑ देव॒ प्र ण॑स्पु॒रः ॥१॥
यो नः॑ पूषन्न॒घो वृको॑ दुः॒शेव॑ आ॒दिदे॑शति । अप॑ स्म॒ तं प॒थो ज॑हि ॥२॥
अप॒ त्यं प॑रिप॒न्थिनं॑ मुषी॒वाणं॑ हुर॒श्चित॑म् । दू॒रमधि॑ स्रु॒तेर॑ज ॥३॥
त्वं तस्य॑ द्वया॒विनो॒ऽघशं॑सस्य॒ कस्य॑ चित् । प॒दाभि ति॑ष्ठ॒ तपु॑षिम् ॥४॥
आ तत्ते॑ दस्र मन्तुमः॒ पूष॒न्नवो॑ वृणीमहे । येन॑ पि॒तॄनचो॑दयः ॥५॥
॥२५॥ अधा॑ नो विश्वसौभग॒ हिर॑ण्यवाशीमत्तम । धना॑नि सु॒षणा॑ कृधि ॥६॥
अति॑ नः स॒श्चतो॑ नय सु॒गा नः॑ सु॒पथा॑ कृणु । पूष॑न्नि॒ह क्रतुं॑ विदः ॥७॥
अ॒भि सू॒यव॑सं नय॒ न न॑वज्वा॒रो अध्व॑ने । पूष॑न्नि॒ह क्रतुं॑ विदः ॥८॥
श॒ग्धि पू॒र्धि प्र यं॑सि च शिशी॒हि प्रास्यु॒दर॑म् । पूष॑न्नि॒ह क्रतुं॑ विदः ॥९॥
न पू॒षणं॑ मेथामसि सू॒क्तैर॒भि गृणीमसि । वसू॑नि द॒स्ममी॑महे ॥१०॥

(१- ॥४३॥ ऋषिः—१-९ कण्वो घौरः ॥ देवता—१, २, ४-६ रुद्रः । ३ मित्रावरुणौ । ७-९ सोमः ॥
छन्दः—१-४, ७, ८ गायत्री । ५ विराड्गायत्री । ६ पादनिचृद्गायत्री । ९ अनुष्टुप् । स्वरः—१-८
षड्जः । ९ गान्धारः ॥

॥२६॥ कद्रु॒द्राय॒ प्रचे॑तसे मी॒ळ्हुष्ट॑माय॒ तव्य॑से । वो॒चेम॒ शंत॑मं हृ॒दे ॥१॥
यथा॑ नो॒ अदि॑तिः॒ कर॒त्पश्वे॒ नृभ्यो॒ यथा॒ गवे॑ । यथा॑ तो॒काय॑ रु॒द्रिय॑म् ॥२॥
यथा॑ नो मि॒त्रो वरु॑णो॒ यथा॑ रु॒द्रश्चिके॑तति । यथा॒ विश्वे॑ स॒जोष॑सः ॥३॥
गा॒थप॑तिं मे॒धप॑तिं रु॒द्रं जला॑षभेषजम् । तच्छं॒योः सु॒म्नमी॑महे ॥४॥
यः शु॒क्र इ॑व॒ सूर्यो॒ हिर॑ण्यमिव॒ रोच॑ते । श्रेष्ठो॑ दे॒वानां॒ वसुः॑ ॥५॥
॥२७॥ शं नः॑ कर॒त्यर्व॑ते सु॒गं मे॒षाय॑ मे॒ष्ये॑ । नृभ्यो॒ नारि॑भ्यो॒ गवे॑ ॥६॥
अ॒स्मे सो॑म॒ श्रिय॒मधि॒ नि धे॑हि श॒तस्य॑ नृ॒णाम् । महि॒ श्रव॑स्तुविनृ॒म्णम् ॥७॥
मा नः॑ सोमपरि॒बाधो॒ मारा॑तयो जुहुरन्त । आ न॑ इन्दो॒ वाजे॑ भज ॥८॥
यास्ते॑ प्र॒जा अ॒मृत॑स्य॒ पर॑स्मि॒न्धाम॑न्नृ॒तस्य॑ ।
मू॒र्धा नाभा॑ सोम वेन आ॒भूष॑न्तीः सोम वेदः ॥९॥

Digitized by ... eGangotri

॥ ४४ ॥ ऋषिः—१-१४ प्रस्कण्वः काण्वः ॥ देवता—१-१४ अग्निः ॥ छन्दः—१, ५ उपरिष्टाद्विराड्बृहती ।
२, ४, ८, १४ विराट्सतः पङ्क्तिः । ३ निचृदुपरिष्टाद्बृहती । ६, १२ भुरिग्बृहती । ७, ११
निचृत्पथ्याबृहती । ९ आर्चीत्रिष्टुप् । १० विराड्विस्तारपङ्क्तिः । १३ पथ्याबृहती ।
स्वरः—१, ३, ५-७, ११-१३ मध्यमः । २, ४, ८, १०, १४ पञ्चमः । ९ धैवतः ॥

॥२८॥ अग्ने विवस्वदुषसश्चित्रं राधो अमर्त्य ।
आ दाशुषे जातवेदो वहा त्वमद्या देवाँ उषर्बुधः ॥१॥
जुष्टो हि दूतो असि हव्यवाहनोऽग्ने रथीरध्वराणाम् ।
सजूरश्विभ्यामुषसा सुवीर्यमस्मे धेहि श्रवो बृहत् ॥२॥
अद्या दूतं वृणीमहे वसुमग्निं पुरुप्रियम् ।
धूमकेतुं भाऋजीकं व्युष्टिषु यज्ञानामध्वरश्रियम् ॥३॥
श्रेष्ठं यविष्ठमतिथिं स्वाहुतं जुष्टं जनाय दाशुषे ।
देवाँ अच्छा यातवे जातवेदसमग्निमीळे व्युष्टिषु ॥४॥
स्तविष्यामि त्वामहं विश्वस्यामृत भोजन ।
अग्ने त्रातारममृतं मियेध्य यजिष्ठं हव्यवाहन ॥५॥
॥२९॥ सुशंसो बोधि गृणते यविष्ठ्य मधुजिह्वः स्वाहुतः ।
प्रस्कण्वस्य प्रतिरन्नायुर्जीवसे नमस्या दैव्यं जनम् ॥६॥
होतारं विश्ववेदसं सं हि त्वा विश इन्धते ।
स आ वह पुरुहूत प्रचेतसोऽग्ने देवाँ इह द्रवत् ॥७॥
सवितारमुषसमश्विना भगमग्निं व्युष्टिषु क्षपः ।
कण्वासस्त्वा सुतसोमास इन्धते हव्यवाहं स्वध्वर ॥८॥
पतिर्ह्यध्वराणामग्ने दूतो विशामसि ।
उषर्बुध आ वह सोमपीतये देवाँ अद्य स्वर्दृशः ॥९॥
अग्ने पूर्वा अनूषसो विभावसो दीदेथ विश्वदर्शतः ।
असि ग्रामेष्वविता पुरोहितोऽसि यज्ञेषु मानुषः ॥१०॥
॥३०॥ नि त्वा यज्ञस्य साधनमग्ने होतारमृत्विजम् ।
मनुष्वद्देव धीमहि प्रचेतसं जीरं दूतममर्त्यम् ॥११॥
यद्देवानां मित्रमहः पुरोहितोऽन्तरो यासि दूत्यम् ।
सिन्धोरिव प्रस्वनितास ऊर्मयोऽग्नेर्भ्राजन्ते अर्चयः ॥१२॥
श्रुधि श्रुत्कर्ण वह्निभिर्देवैरग्ने सयावभिः ।
आ सीदन्तु बर्हिषि मित्रो अर्यमा प्रातर्यावाणो अध्वरम् ॥१३॥

शृण्वन्तु स्तोमं मरुतः सुदानवोऽग्निजिह्वा ऋतावृधः ।
पिबतु सोमं वरुणो धृतव्रतोऽश्विभ्यामुषसा सजूः ॥१४॥

॥ ४५ ॥ ऋषिः—१-१० प्रस्कण्वः काण्वः ॥ देवता—१-१० अग्निर्देवाश्च ॥ छन्दः—१ भुरिगुष्णिक् । २, ३, ७, ८ अनुष्टुप् । ४ निचृदनुष्टुप् । ५ उष्णिक् । ६, ९, १० विराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—१, ५ ऋषभः । २-४, ६-१० गान्धारः ॥

॥३१॥ त्वमग्ने वसूँरिह रुद्राँ आदित्याँ उत ।
यजा स्वध्वरं जनं मनुजातं घृतप्रुषम् ॥१॥
श्रुष्टीवानो हि दाशुषे देवा अग्ने विचेतसः ।
तान्रोहिदश्व गिर्वणस्त्रयस्त्रिंशतमा वह ॥२॥
प्रियमेधवदत्रिवज्जातवेदो विरूपवत् ।
अङ्गिरस्वन्महिव्रत प्रस्कण्वस्य श्रुधी हवम् ॥३॥
महिकेरव ऊतये प्रियमेधा अहूषत ।
राजन्तमध्वराणामग्निं शुक्रेण शोचिषा ॥४॥
घृताहवन सन्त्येमा उ षु श्रुधी गिरः ।
याभिः कण्वस्य सूनवो हवन्तेऽवसे त्वा ॥५॥
॥३२॥ त्वां चित्रश्रवस्तम हवन्ते विक्षु जन्तवः ।
शोचिष्केशं पुरुप्रियाग्ने हव्याय वोळ्हवे ॥६॥
नि त्वा होतारमृत्विजं दधिरे वसुवित्तमम् ।
श्रुत्कर्णं सप्रथस्तमं विप्रा अग्ने दिविष्टिषु ॥७॥
आ त्वा विप्रा अचुच्यवुः सुतसोमा अभि प्रयः ।
बृहद्भा बिभ्रतो हविरग्ने मर्ताय दाशुषे ॥८॥
प्रातर्याव्णः सहस्कृत सोमपेयाय सन्त्य ।
इहाद्य दैव्यं जनं बर्हिरा सादया वसो ॥९॥
अर्वाञ्चं दैव्यं जनमग्ने यक्ष्व सहूतिभिः ।
अयं सोमः सुदानवस्तं पात तिरोअह्न्यम् ॥१०॥

॥ ४६ ॥ ऋषिः—१-१५ प्रस्कण्वः काण्वः ॥ देवता—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, १० विराड्गायत्री । २, ४, ५, ७, ९, १३, १५ निचृद्गायत्री । ३, ६, ११, १२, १४ गायत्री । स्वरः—षड्जः ॥

॥३३॥ एषो उषा अपूर्व्या व्युच्छति प्रिया दिवः । स्तुषे वामश्विना बृहत् ॥१॥
या दस्रा सिन्धुमातरा मनोतरा रयीणाम् । धिया देवा वसुविदा ॥२॥

व॒च्यन्ते॑ वां ककु॒हासो॑ जू॒र्णाया॒मधि॑ वि॒ष्टपि॑ । यद्वां॒ रथो॒ विभि॒ष्पता॑त् ॥३॥
ह॒विषा॑ जा॒रो अ॒पां पिप॑र्ति॒ पपु॑रिर्नरा । पि॒ता कुट॑स्य चर्ष॒णिः ॥४॥
आ॒दा॒रो वां॑ मती॒नां नास॑त्या मतवचसा । पा॒तं सोम॑स्य धृष्णु॒या ॥५॥

॥३४॥ या नः॒ पीप॑रदश्विना॒ ज्योति॑ष्मती॒ तम॑स्ति॒रः । ताम॒स्मे रा॑साथा॒मिष॑म् ॥६॥
आ नो॑ ना॒वा म॑ती॒नां या॒तं पा॒राय॒ गन्त॑वे । यु॒ञ्जाथा॑मश्विना॒ रथ॑म् ॥७॥
अ॒रित्रं॑ वां दि॒वस्पृ॒थु ती॒र्थे सिन्धू॑नां॒ रथः॑ । धि॒या यु॑युज्र॒ इन्द॑वः ॥८॥
दि॒वस्क॑ण्वास॒ इन्द॑वो॒ वसु॒ सिन्धू॑नां प॒दे । स्वं व॒व्रिं कुह॑ धित्सथः ॥९॥
अभू॑दु॒ भा उ॑ अं॒शवे॒ हिर॑ण्यं॒ प्रति॒ सूर्यः॑ । व्य॑ख्यज्जि॒ह्वयासि॑तः ॥१०॥

॥३५॥ अभू॑दु पा॒रमेत॑वे॒ पन्था॑ ऋ॒तस्य॑ साधु॒या । अद॑र्शि॒ वि स्रु॒तिर्दि॒वः ॥११॥
तत्त॒दिद॒श्विनो॒रवो॑ जरि॒ता प्रति॑ भूषति । मदे॒ सोम॑स्य॒ पिप्र॑तोः ॥१२॥
वा॒व॒सा॒ना वि॒वस्व॑ति॒ सोम॑स्य पी॒त्या गि॒रा । म॒नु॒ष्वच्छं॑भू॒ आ ग॑तम् ॥१३॥
यु॒वोरु॒षा अनु॒ श्रियं॒ परि॑ज्मनोरु॒पाच॑रत् । ऋ॒ता व॑नथो अ॒क्तुभिः॑ ॥१४॥
उ॒भा पि॑बतमश्विनो॒भा नः॒ शर्म॑ यच्छतम् । अ॒वि॒द्रि॒याभि॑रू॒तिभिः॑ ॥१५॥

॥ इति प्रथमाष्टके तृतीयोऽध्यायः ॥

[तृतीयाध्याये वर्गाः ३५, सूक्तानि १४, ऋचः १७३]

अथ चतुर्थोऽध्यायः ॥

॥ ४७ ॥ ऋषिः—१-१० प्रस्कण्वः काण्वः ॥ देवता—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ५ निचृत्पथ्याबृहती ।
२, ६, ८ निचृत्सतः पङ्क्तिः । ३, ७ पथ्याबृहती । ४, १० सतःपङ्क्तिः । ९ विराट्पथ्याबृहती ॥
स्वरः—१, ३, ५, ७, ९, मध्यमः । २, ४, ६, ८, १० पञ्चमः ॥

॥१॥ अ॒यं वां॒ मधु॑मत्तमः सु॒तः सोम॑ ऋतावृधा ।
तम॑श्विना पिबतं ति॒रोअ॑ह्न्यं ध॒त्तं रत्ना॑नि दा॒शुषे॑ ॥१॥
त्रि॒व॒न्धु॒रेण॑ त्रि॒वृता॑ सु॒पेश॑सा॒ रथे॒ना या॑तमश्विना ।
कण्वा॑सो वां॒ ब्रह्म॑ कृण्वन्त्यध्व॒रे तेषां॒ सु शृ॑णुतं॒ हव॑म् ॥२॥
अश्वि॑ना॒ मधु॑मत्तमं पा॒तं सोम॑मृतावृधा ।
अथा॒द्य द॑स्रा॒ वसु॒ बिभ्र॑ता॒ रथे॑ दा॒श्वांस॒मुप॑ गच्छतम् ॥३॥

त्रिषधस्थे बर्हिषि विश्ववेदसा मध्वा यज्ञं मिमिक्षतम् ।
कण्वासो वां सुतसोमा अभिद्यवो युवां हवन्ते अश्विना ॥४॥
याभिः कण्वमभिष्टिभिः प्रावतं युवमश्विना ।
ताभिः ष्व१स्माँ अवतं शुभस्पती पातं सोममृतावृधा ॥५॥
॥२॥ सुदासे दस्रा वसु बिभ्रता रथे पृक्षो वहतमश्विना ।
रयिं समुद्रादुत वा दिवस्पर्यस्मे धत्तं पुरुस्पृहम् ॥६॥
यन्नासत्या परावति यद्वा स्थो अधि तुर्वशे ।
अतो रथेन सुवृता न आ गतं साकं सूर्यस्य रश्मिभिः ॥७॥
अर्वाञ्चा वां सप्तयोऽध्वरश्रियो वहन्तु सवनेदुप ।
इषं पृञ्चन्ता सुकृते सुदानव आ बर्हिः सीदतं नरा ॥८॥
तेन नासत्या गतं रथेन सूर्यत्वचा ।
येन शश्वदूहथुर्दाशुषे वसु मध्वः सोमस्य पीतये ॥९॥
उक्थेभिरर्वागवसे पुरूवसू अर्कैश्च नि ह्वयामहे ।
शश्वत्कण्वानां सदसि प्रिये हि कं सोमं पपथुरश्विना ॥१०॥

॥ ४८ ॥ ऋषिः—१-१६ प्रस्कण्वः काण्वः ॥ देवता—उषाः ॥ छन्दः—१, ३, ७, ९ विराट्पथ्याबृहती ।
२, १०, १६ निचृत्सतः पङ्क्तिः । ४, १४ विराट्सतःपङ्क्तिः । ५, ११, १३ निचृत्पथ्याबृहती ।
६ भुरिग्बृहती । ८ पङ्क्तिः । १२ बृहती । १५ पथ्याबृहती ॥ स्वरः—१, ३, ५-७, ९,
११-१३, १५ मध्यमः । २, ४, ८, १०, १४, १६ पञ्चमः ॥

॥३॥ सह वामेन न उषो व्युच्छा दुहितर्दिवः ।
सह द्युम्नेन बृहता विभावरि राया देवि दास्वती ॥१॥
अश्वावतीर्गोमतीर्विश्वसुविदो भूरि च्यवन्त वस्तवे ।
उदीरय प्रति मा सूनृता उषश्चोद राधो मघोनाम् ॥२॥
उवासोषा उच्छाच्च नु देवी जीरा रथानाम् ।
ये अस्या आचरणेषु दध्रिरे समुद्रे न श्रवस्यवः ॥३॥
उषो ये ते प्र यामेषु युञ्जते मनो दानाय सूरयः ।
अत्राह तत्कण्व एषां कण्वतमो नाम गृणाति नृणाम् ॥४॥
आ घा योषेव सूनर्युषा याति प्रभुञ्जती ।
जरयन्ती वृजनं पद्वदीयत उत्पातयति पक्षिणः ॥५॥
॥४॥ वि या सृजति समनं व्य१र्थिनः पदं न वेत्योदती ।
वयो नकिष्टे पप्तिवांस आसते व्युष्टौ वाजिनीवति ॥६॥

एषायुक्त परावतः सूर्यस्योदयनादधि ।
शतं रथेभिः सुभगोषा इयं वि यात्यभि मानुषान् ॥७॥
विश्वमस्या नानाम चक्षसे जगज्ज्योतिष्कृणोति सूनरी ।
अप द्वेषो मघोनी दुहिता दिव उषा उच्छदप स्रिधः ॥८॥
उष आ भाहि भानुना चन्द्रेण दुहितर्दिवः ।
आवहन्ती भूर्यस्मभ्यं सौभगं व्युच्छन्ती दिविष्टिषु ॥९॥
विश्वस्य हि प्राणनं जीवनं त्वे वि यदुच्छसि सूनरि ।
सा नो रथेन बृहता विभावरि श्रुधि चित्रामघे हवम् ॥१०॥

॥५॥ उषो वाजं हि वंस्व यश्चित्रो मानुषे जने ।
तेना वह सुकृतो अध्वराँ उप ये त्वा गृणन्ति वह्नयः ॥११॥
विश्वान्देवाँ आ वह सोमपीतयेऽन्तरिक्षादुषस्त्वम् ।
सास्मासु धा गोमदश्वावदुक्थ्य१मुषो वाजं सुवीर्यम् ॥१२॥
यस्या रुशन्तो अर्चयः प्रति भद्रा अदृक्षत ।
सा नो रयिं विश्ववारं सुपेशसमुषा ददातु सुग्म्यम् ॥१३॥
ये चिद्धि त्वामृषयः पूर्व ऊतये जुहूरेऽवसे महि ।
सा नः स्तोमाँ अभि गृणीहि राधसोषः शुक्रेण शोचिषा ॥१४॥
उषो यदद्य भानुना वि द्वारावृणवो दिवः ।
प्र नो यच्छतादवृकं पृथु च्छर्दिः प्र देवि गोमतीरिषः ॥१५॥
सं नो राया बृहता विश्वपेशसा मिमिक्ष्वा समिळाभिरा ।
सं द्युम्नेन विश्वतुरोषो महि सं वाजैर्वाजिनीवति ॥१६॥

॥ ४९ ॥ ऋषिः—१-४ प्रस्कण्वः काण्वः ॥ देवता—उषाः ॥ छन्दः—निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥६॥ उषो भद्रेभिरा गहि दिवश्चिद्रोचनादधि ।
वहन्त्वरुणप्सव उप त्वा सोमिनो गृहम् ॥१॥
सुपेशसं सुखं रथं यमध्यस्था उषस्त्वम् ।
तेना सुश्रवसं जनं प्रावाद्य दुहितर्दिवः ॥२॥
वयश्चित्ते पतत्रिणो द्विपच्चतुष्पदर्जुनि ।
उषः प्रारन्नृतूँरनु दिवो अन्तेभ्यस्परि ॥३॥

व्युच्छन्ती हि रश्मिभिर्विश्वमाभासि रोचनम् ।
तां त्वामुषर्वसूयवो गीर्भिः कण्वा अहूषत ॥४॥

॥ ५० ॥ ऋषिः—१-१३ प्रस्कण्वः काण्वः ॥ देवता—सूर्यः ॥ छन्दः—१, ६ निचृद्गायत्री । २, ४, ८, ९ पिपीलिकामध्यानिचृद्गायत्री । ३ गायत्री । ५ यवमध्याबिराड्गायत्री । ७ बिराड्गायत्री । १०, ११ निचृदनुष्टुप् ॥ १२, १३ अनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-९ षड्जः । १०-१३ गान्धारः ॥

॥७॥ उदु त्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः । दृशे विश्वाय सूर्यम् ॥१॥
अप त्ये तायवो यथा नक्षत्रा यन्त्यक्तुभिः । सूराय विश्वचक्षसे ॥२॥
अदृश्रमस्य केतवो वि रश्मयो जनाँ अनु । भ्राजन्तो अग्नयो यथा ॥३॥
तरणिर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य । विश्वमा भासि रोचनम् ॥४॥
प्रत्यङ् देवानां विशः प्रत्यङ्ङुदेषि मानुषान् । प्रत्यङ्विश्वं स्वर्दृशे ॥५॥

॥८॥ येना पावक चक्षसा भुरण्यन्तं जनाँ अनु । त्वं वरुण पश्यसि ॥६॥
वि द्यामेषि रजस्पृथ्वहा मिमानो अक्तुभिः । पश्यञ्जन्मानि सूर्य ॥७॥
सप्त त्वा हरितो रथे वहन्ति देव सूर्य । शोचिष्केशं विचक्षण ॥८॥
अयुक्त सप्त शुन्ध्युवः सूरो रथस्य नप्त्यः । ताभिर्याति स्वयुक्तिभिः ॥९॥
उद्वयं तमसस्परि ज्योतिष्पश्यन्त उत्तरम् ।
देवं देवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम् ॥१०॥
उद्यन्नद्य मित्रमह आरोहन्नुत्तरां दिवम् ।
हृद्रोगं मम सूर्य हरिमाणं च नाशय ॥११॥
शुकेषु मे हरिमाणं रोपणाकासु दध्मसि ।
अथो हारिद्रवेषु मे हरिमाणं नि दध्मसि ॥१२॥
उदगादयमादित्यो विश्वेन सहसा सह ।
द्विषन्तं मह्यं रन्धयन्मो अहं द्विषते रधम् ॥१३॥

[दशमोऽनुवाकः ॥ सू० ५१-५७]

॥ ५१ ॥ ऋषिः—१-१५ सव्य आङ्गिरसः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ९, १० जगती । २, ५, ८ विराड्जगती । ११-१३ निचृज्जगती । ३, ४ भुरिक्त्रिष्टुप् । ६, ७ त्रिष्टुप् । १४, १५ विराट्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २, ५, ८-१३ निषादः । ३, ४, ६, ७. १४, १५ धैवतः ॥.

॥९॥ अभि त्यं मेषं पुरुहूतमृग्मियमिन्द्रं गीर्भिर्मदता वस्वो अर्णवम् ।
यस्य द्यावो न विचरन्ति मानुषा भुजे मंहिष्ठमभि विप्रमर्चत ॥१॥

अ॒भीम॑वन्वन्त्स्वभि॒ष्टिमू॒तयो॑ऽन्तरिक्ष॒प्रां तवि॑षीभि॒रावृ॑तम् ।
इन्द्रं॒ दक्षा॑स ऋ॒भवो॑ मद॒च्युतं॑ श॒तक्र॑तुं॒ जव॑नी सू॒नृतारु॑हत् ॥२॥
त्वं गो॒त्रमङ्गि॑रोभ्योऽवृणो॒रपो॒तात्र॑ये श॒तदु॑रेषु गातु॒वित् ।
स॒सेन॑ चिद्विम॒दाया॑वहो॒ वस्वा॒जावद्रिं॑ वावसा॒नस्य॑ न॒र्तय॑न् ॥३॥
त्वम॒पाम॑पि॒धाना॑वृणो॒रपाधा॑रयः॒ पर्व॑ते॒ दानु॑म॒द्वसु॑ ।
वृ॒त्रं यदि॑न्द्र॒ शव॒साव॑धी॒रहि॒मादित्सूर्यं॑ दि॒व्यारो॑हयो दृ॒शे ॥४॥
त्वं मा॒याभि॒रप॑ मा॒यिनो॑ऽधमः स्व॒धाभि॒र्ये अधि॒ शुप्ता॒वजु॑ह्वत ।
त्वं पिप्रो॑र्नृमणः॒ प्रारु॑जः॒ पुरः॒ प्र ऋ॒जिश्वा॑नं दस्यु॒हत्ये॑ष्वाविथ ॥५॥

॥१०॥ त्वं कुत्सं॑ शुष्ण॒हत्ये॑ष्वावि॒थार॑न्धयोऽतिथि॒ग्वाय॒ शम्ब॑रम् ।
म॒हान्तं॑ चिदर्बु॒दं नि क्र॑मीः प॒दा स॒नादे॒व द॑स्यु॒हत्या॑य जज्ञिषे ॥६॥
त्वे विश्वा॒ तवि॑षी स॒ध्र्य॑ग्घि॒ता तव॒ राधः॑ सोमपी॒थाय॑ हर्षते ।
तव॒ वज्र॑श्चिकिते बा॒ह्वोर्हि॒तो वृ॒श्चा शत्रो॒रव॒ विश्वा॑नि॒ वृष्ण्या॑ ॥७॥
वि जा॑नी॒ह्यार्या॒न्ये च॒ दस्य॑वो ब॒र्हिष्म॑ते रन्धया॒ शास॑दव्र॒तान् ।
शाकी॑ भव॒ यज॑मानस्य चोदि॒ता विश्वेत्ता ते॑ सध॒मादे॑षु चाकन ॥८॥
अनु॑व्रताय र॒न्धय॒न्नप॑व्रताना॒भूभि॒रिन्द्रः॑ श्न॒थय॒न्नना॑भुवः ।
वृ॒द्धस्य॑ चि॒द्वर्ध॑तो॒ द्यामिन॑क्षतः॒ स्तवा॑नो व॒म्रो वि ज॑घान सं॒दिहः॑ ॥९॥
तक्ष॒द्यत्त॑ उ॒शना॒ सह॑सा॒ सहो॒ वि रोद॑सी म॒ज्मना॑ बाधते॒ शवः॑ ।
आ त्वा॒ वात॑स्य नृमणो मनो॒युज॒ आ पूर्य॑माणमवहन्न॒भि श्रवः॑ ॥१०॥

॥११॥ मन्दि॑ष्ट॒ यदु॒शने॑ का॒व्ये सचाँ॒ इन्द्रो॑ व॒ङ्कू व॑ङ्कु॒तराधि॑ तिष्ठति ।
उ॒ग्रो य॒यिं निर॒पः स्रोत॑सासृज॒द्वि शुष्ण॑स्य दृंहि॒ता ऐ॑रय॒त्पुरः॑ ॥११॥
आ स्मा॒ रथं॑ वृष॒पाणे॑षु तिष्ठसि शार्या॒तस्य॒ प्रभृ॑ता॒ येषु॒ मन्द॑से ।
इन्द्र॒ यथा॑ सु॒तसो॑मेषु चा॒कनो॑ऽन॒र्वाणं॒ श्लोक॒मा रो॑हसे दि॒वि ॥१२॥
अद॑दा॒ अर्भां॑ मह॒ते व॑च॒स्यवे॑ क॒क्षीव॑ते वृच॒यामि॑न्द्र सुन्व॒ते ।
मेना॑भवो वृषण॒श्वस्य॑ सुक्रतो॒ विश्वेत्ता ते॒ सव॑नेषु प्र॒वाच्या॑ ॥१३॥
इन्द्रो॑ अश्रायि सु॒ध्यो॑ निरे॒के प॒ज्रेषु॒ स्तोमो॒ दुर्यो॒ न यूपः॑ ।
अ॒श्व॒युर्ग॒व्यू र॑थ॒युर्व॑सू॒युरिन्द्र॒ इद्रा॒यः क्ष॑यति प्रय॒न्ता ॥१४॥
इ॒दं नमो॑ वृष॒भाय॑ स्व॒राजे॑ स॒त्यशु॑ष्माय त॒वसे॑ऽवाचि ।
अ॒स्मिन्नि॑न्द्र वृ॒जने॒ सर्व॑वीराः॒ स्मत्सू॒रिभि॒स्तव॒ शर्म॑न्त्स्याम ॥१५॥

॥ ५२ ॥ ऋषिः—१-१५ सव्य आङ्गिरसः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ८ भुरिक्त्रिष्टुप् । २-४ निचृज्जगती । ५, १४ जगती । ६, ११ विराड्जगती । ७, १२, १५ निचृत्त्रिष्टुप् । ९, १० स्वराट्त्रिष्टुप् । १३ विराट्त्रिष्टुप् । स्वरः—१, ७, ८-१०, १२, १३, १५ धैवतः । २-६, ११, १४ निषादः ॥

॥१२॥ त्यं सु मेषं महया स्वर्विदँ शतं यस्य सुभ्वः साकमीरते ।
अत्यं न वाजँ हवनस्यदं रथमेन्द्रँ ववृत्यामवसे सुवृक्तिभिः ॥१॥
स पर्वतो न धरुणेष्वच्युतः सहस्रमूतिस्तविषीषु वावृधे ।
इन्द्रो यद्वृत्रमवधीन्नदीवृतमुब्जन्नर्णांसि जर्हृषाणो अन्धसा ॥२॥
स हि द्वरो द्वरिषु वव्र ऊधनि चन्द्रबुध्नो मदवृद्धो मनीषिभिः ।
इन्द्रं तमह्वे स्वपस्यया धिया मंहिष्ठरातिं स हि पप्रिरन्धसः ॥३॥
आ यं पृणन्ति दिवि सद्मबर्हिषः समुद्रं न सुभ्व१ः स्वा अभिष्टयः ।
तं वृत्रहत्ये अनु तस्थुरूतयः शुष्मा इन्द्रमवाता अह्रुतप्सवः ॥४॥
अभि स्ववृष्टिं मदे अस्य युध्यतो रघ्वीरिव प्रवणे सस्रुरूतयः ।
इन्द्रो यद्वज्री धृषमाणो अन्धसा भिनद्वलस्य परिधीँरिव त्रितः ॥५॥

॥१३॥ परीं घृणा चरति तित्विषे शवोऽपो वृत्वी रजसो बुध्नमाशयत् ।
वृत्रस्य यत्प्रवणे दुर्गृभिश्वनो निजघन्थ हन्वोरिन्द्र तन्यतुम् ॥६॥
ह्रदं न हि त्वा न्यृषन्त्यूर्मयो ब्रह्माणीन्द्र तव यानि वर्धना ।
त्वष्टा चित्ते युज्यँ वावृधे शवस्ततक्ष वज्रमभिभूत्योजसम् ॥७॥
जघन्वाँ उ हरिभिः संभृतक्रतविन्द्र वृत्रं मनुषे गातुयन्नपः ।
अयच्छथा बाह्वोर्वज्रमायसमधारयो दिव्या सूर्यँ दृशे ॥८॥
बृहत्स्वश्चन्द्रममवद्यदुक्थ्य१मकृण्वत भियसा रोहणं दिवः ।
यन्मानुषप्रधना इन्द्रमूतयः स्वर्नृषाचो मरुतोऽमदन्ननु ॥९॥
द्यौश्चिदस्यामवाँ अहेः स्वनादयोयवीद्भियसा वज्र इन्द्र ते ।
वृत्रस्य यद्बद्बधानस्य रोदसी मदे सुतस्य शवसाभिनच्छिरः ॥१०॥

॥१४॥ यदिन्न्विन्द्र पृथिवी दशभुजिरहानि विश्वा ततनन्त कृष्टयः ।
अत्राह ते मघवन्विश्रुतं सहो द्यामनु शवसा बर्हणा भुवत् ॥११॥
त्वमस्य पारे रजसो व्योमनः स्वभूत्योजा अवसे धृषन्मनः ।
चकृषे भूमिं प्रतिमानमोजसोऽपः स्वः परिभूरेष्या दिवम् ॥१२॥
त्वं भुवः प्रतिमानं पृथिव्या ऋष्ववीरस्य बृहतः पतिर्भूः ।
विश्वमाप्रा अन्तरिक्षं महित्वा सत्यमद्धा नकिरन्यस्त्वावान् ॥१३॥

न यस्य॒ द्यावा॑पृथि॒वी अनु॒ व्यचो॒ न सिन्ध॑वो॒ रज॑सो॒ अन्त॑मान॒शुः ।
नोत स्व॒वृ॑ष्टिं॒ मदे॑ अस्य॒ युध्य॑त॒ एको॑ अ॒न्यच्च॑कृषे॒ विश्व॑मानु॒षक् ॥१४॥
आर्च॒न्नत्र॑ म॒रुतः॒ सस्मि॑न्ना॒जौ विश्वे॑ दे॒वासो॑ अमद॒न्ननु॑ त्वा ।
वृ॒त्रस्य॒ यद्भृ॑ष्टि॒मता॑ व॒धेन॒ नि त्वमि॑न्द्र॒ प्रत्या॒नं ज॑घन्थ ॥१५॥

॥ ५३ ॥ ऋषिः—१-११ सव्य आङ्गिरसः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३ निचृज्जगती । २ भुरिग्जगती ।
४ जगती । ५-७ विराड्जगती । ८, ९ त्रिष्टुप् । १० भुरिक्त्रिष्टुप् । ११ सतःपङ्क्तिः ॥
स्वरः—१-७ निषादः । ८-१० धैवतः । ११ पञ्चमः ॥

॥१५॥ न्यू॒३॒॑ षु वाचं॒ प्र म॒हे भ॑रामहे॒ गिर॒ इन्द्रा॑य॒ सद॑ने वि॒वस्व॑तः ।
नू चि॒द्धि रत्नं॑ सस॒तामि॒वावि॑द॒न्न दु॑ष्टु॒तिर्द्र॑विणो॒देषु॑ शस्यते ॥१॥
दु॒रो अश्व॑स्य दु॒र इ॑न्द्र॒ गोर॑सि दु॒रो यव॑स्य॒ वसु॑न इ॒नस्पतिः॑ ।
शि॒क्षा॒न॒रः प्र॒दिवो॒ अका॑मकर्शनः॒ सखा॒ सखि॑भ्य॒स्तमि॒दं गृ॑णीमसि ॥२॥
शची॑व इन्द्र पुरुकृद्द्युमत्तम॒ तवेदि॒दम॒भित॑श्चेकिते॒ वसु॑ ।
अतः॑ सं॒गृभ्या॑भिभूत॒ आ भ॑र॒ मा त्वा॑य॒तो ज॑रि॒तुः काम॑मूनयीः ॥३॥
ए॒भिर्द्युभिः॑ सु॒मना॑ ए॒भिरिन्दु॑भिर्निरुन्धा॒नो अम॑तिं॒ गोभि॑र॒श्विना॑ ।
इन्द्रे॑ण॒ दस्युं॑ द॒रय॑न्त॒ इन्दु॑भिर्यु॒तद्वे॑षसः॒ समि॒षा र॑भेमहि ॥४॥
समि॑न्द्र रा॒या समि॒षा र॑भेमहि॒ सं वाजे॑भिः पुरुश्च॒न्द्रैर॒भिद्यु॑भिः ।
सं दे॒व्या प्रम॑त्या वी॒रशु॑ष्मया॒ गोअ॑ग्र॒याश्वा॑वत्या रभेमहि ॥५॥
॥१६॥ ते त्वा॒ मदा॑ अमद॒न्तानि॒ वृष्ण्या॒ ते सोमा॑सो वृत्र॒हत्ये॑षु सत्पते ।
यत्का॒रवे॒ दश॑ वृ॒त्राण्य॑प्र॒ति ब॒र्हिष्म॑ते॒ नि स॒हस्रा॑णि ब॒र्हयः॑ ॥६॥
यु॒धा युध॒मुप॒ घेदे॑षि धृष्णु॒या पु॒रा पुरं॒ समि॒दं हं॒स्योज॑सा ।
नम्या॒ यदि॑न्द्र॒ सख्या॑ परा॒वति॑ निब॒र्हयो॒ नमु॑चिं॒ नाम॑ मा॒यिन॑म् ॥७॥
त्वं कर॑ञ्जमु॒त प॒र्णयं॑ वधी॒स्तेजि॑ष्ठयातिथि॒ग्वस्य॑ वर्त॒नी ।
त्वं श॒ता वङ्गृ॑दस्याभिन॒त्पुरो॑ऽनानु॒दः परि॑षूता ऋ॒जिश्व॑ना ॥८॥
त्वमे॒ताञ्ज॑नरा॒ज्ञो द्विर्दशा॑ब॒न्धुना॑ सु॒श्रव॑सोपज॒ग्मुषः॑ ।
ष॒ष्टिं स॒हस्रा॑ नव॒तिं नव॑ श्रु॒तो नि च॒क्रेण॒ रथ्या॑ दु॒ष्पदा॑वृणक् ॥९॥
त्वमा॑विथ सु॒श्रव॑सं॒ तवो॒तिभि॒स्तव॒ त्राम॑भिरिन्द्र॒ तूर्व॑याणम् ।
त्वम॑स्मै॒ कुत्स॑मतिथि॒ग्वमा॒युं म॒हे राज्ञे॒ यूने॑ अरन्धनायः ॥१०॥
य उ॒दृची॑न्द्र दे॒वगो॑पाः॒ सखा॑यस्ते शि॒वत॑मा॒ अस॑म ।
त्वां स्तो॑षाम॒ त्वया॑ सु॒वीरा॒ द्राघी॑य॒ आयुः॑ प्रत॒रं दधा॑नाः ॥११॥

॥ ५४ ॥ ऋषिः—१-११ सव्य आङ्गिरसः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ४, १० विराड्जगती ।
२, ३, ५ निचृज्जगती । ६ विराट्त्रिष्टुप् । ७ जगती । ८, ९, ११ निचृत्त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१-५, ७, १० निषादः । ६. ८. ९. ११ धैवतः ॥

॥१७॥ मा नो अस्मिन्मघवन्पृत्स्वंहसि नहि ते अन्तः शवसः परीणशे ।
अक्रन्दयो नद्यो३ रोरुवद्वना कथा न क्षोणीर्भियसा समारत ॥१॥
अर्चा शक्राय शाकिने शचीवते शृण्वन्तमिन्द्रं महयन्नभि ष्टुहि ।
यो धृष्णुना शवसा रोदसी उभे वृषा वृषत्वा वृषभो न्यृञ्जते ॥२॥
अर्चा दिवे बृहते शूष्यं१ वचः स्वक्षत्रं यस्य धृषतो धृषन्मनः ।
बृहच्छ्रवा असुरो बर्हणा कृतः पुरो हरिभ्यां वृषभो रथो हि षः ॥३॥
त्वं दिवो बृहतः सानु कोपयोऽव त्मना धृषता शम्बरं भिनत् ।
यन्मायिनो व्रन्दिनो मन्दिना धृषच्छितां गभस्तिमशनिं पृतन्यसि ॥४॥
नि यद्वृणक्षि श्वसनस्य मूर्धनि शुष्णस्य चिद्व्रन्दिनो रोरुवद्वना ।
प्राचीनेन मनसा बर्हणावता यदद्या चित्कृणवः कस्त्वा परि ॥५॥

॥१८॥ त्वमाविथ नर्यं तुर्वशं यदुं त्वं तुर्वीतिं वय्यं शतक्रतो ।
त्वं रथमेतशं कृत्व्ये धने त्वं पुरो नवतिं दम्भयो नव ॥६॥
स घा राजा सत्पतिः शूशुवज्जनो रातहव्यः प्रति यः शासमिन्वति ।
उक्था वा यो अभिगृणाति राधसा दानुरस्मा उपरा पिन्वते दिवः ॥७॥
असमं क्षत्रमसमा मनीषा प्र सोमपा अपसा सन्तु नेमे ।
ये त इन्द्र ददुषो वर्धयन्ति महि क्षत्रं स्थविरं वृष्ण्यं च ॥८॥
तुभ्येदेते बहुला अद्रिदुग्धाश्चमूषदश्चमसा इन्द्रपानाः ।
व्यश्नुहि तर्पया काममेषामथा मनो वसुदेयाय कृष्व ॥९॥
अपामतिष्ठद्धरुणह्वरं तमोऽन्तर्वृत्रस्य जठरेषु पर्वतः ।
अभीमिन्द्रो नद्यो वव्रिणा हिता विश्वा अनुष्ठाः प्रवणेषु जिघ्नते ॥१०॥
स शेवृधमधि धा द्युम्नमस्मे महि क्षत्रं जनाषाळिन्द्र तव्यम् ।
रक्षा च नो मघोनः पाहि सूरीन्राये च नः स्वपत्या इषे धाः ॥११॥

॥ ५५ ॥ ऋषिः—१-८ सव्य आङ्गिरसः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ४ जगती । २, ५-७
निचृज्जगती । ३, ८ विराड्जगती ॥ स्वरः—१-८ निषादः ॥

॥१९॥ दिवश्चिदस्य वरिमा वि पप्रथ इन्द्रं न मह्ना पृथिवी चन प्रति ।
भीमस्तुविष्माञ्चर्षणिभ्य आतपः शिशीते वज्रं तेजसे न वंसगः ॥१॥

सो अर्णवो न नद्यः समुद्रियः प्रति गृभ्णाति विश्रिता वरीमभिः ।
इन्द्रः सोमस्य पीतये वृषायते सनात्स युध्म ओजसा पनस्यते ॥२॥
त्वं तमिन्द्र पर्वतं न भोजसे महो नृम्णस्य धर्मणामिरज्यसि ।
प्र वीर्येण देवताति चेकिते विश्वस्मा उग्रः कर्मणे पुरोहितः ॥३॥
स इद्वने नमस्युभिर्वचस्यते चारु जनेषु प्रब्रुवाण इन्द्रियम् ।
वृषा छन्दुर्भवति हर्यतो वृषा क्षेमेण धेनां मघवा यदिन्वति ॥४॥
स इन्महानि समिथानि मज्मना कृणोति युध्म ओजसा जनेभ्यः ।
अधा चन श्रद्दधति त्विषीमत इन्द्राय वज्रं निघनिघ्नते वधम् ॥५॥
॥२०॥ स हि श्रवस्युः सदनानि कृत्रिमा क्ष्मया वृधान ओजसा विनाशयन् ।
ज्योतींषि कृण्वन्नवृकाणि यज्यवेऽव सुक्रतुः सर्तवा अपः सृजत् ॥६॥
दानाय मनः सोमपावन्नस्तु तेऽर्वाञ्चा हरी वन्दनश्रुदा कृधि ।
यमिष्ठासः सारथयो य इन्द्र ते न त्वा केता आ दभ्नुवन्ति भूर्णयः ॥७॥
अप्रक्षितं वसु बिभर्षि हस्तयोरषाळ्हं सहस्तन्वि श्रुतो दधे ।
आवृतासोऽवतासो न कर्तृभिस्तनूषु ते क्रतव इन्द्र भूरयः ॥८॥

॥ ५६ ॥ ऋषिः—१-६ सव्य भाङ्गिरसः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३ निचृज्जगती । २ जगती ।
४ विराड्जगती । ५ त्रिष्टुप् । ६ भुरिक्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-४ निषादः । ५, ६ धैवतः ।

॥२१॥ एष प्र पूर्वीरव तस्य चम्रिषोऽत्यो न योषामुदयंस्त भुर्वणिः ।
दक्षं महे पाययते हिरण्ययं रथमावृत्या हरियोगमृभ्वसम् ॥१॥
तं गूर्तयो नेमन्निषः परीणसः समुद्रं न संचरणे सनिष्यवः ।
पतिं दक्षस्य विदथस्य नू सहो गिरिं न वेना अधि रोह तेजसा ॥२॥
स तुर्वणिर्महाँ अरेणु पौंस्ये गिरेर्भृष्टिर्न भ्राजते तुजा शवः ।
येन शुष्णं मायिनमायसो मदे दुध्र आभूषु रामयन्नि दामनि ॥३॥
देवी यदि तविषी त्वावृधोतय इन्द्रं सिषक्त्युषसं न सूर्यः ।
यो धृष्णुना शवसा बाधते तम इयर्ति रेणुं बृहदर्हरिष्वणिः ॥४॥
वि यत्तिरो धरुणमच्युतं रजोऽतिष्ठिपो दिव आतासु बर्हणा ।
स्वर्मीळ्हे यन्मद इन्द्र हर्ष्याहन्वृत्रं निरपामौब्जो अर्णवम् ॥५॥
त्वं दिवो धरुणं धिष ओजसा पृथिव्या इन्द्र सदनेषु माहिनः ।
त्वं सुतस्य मदे अरिणा अपो वि वृत्रस्य समया पाष्यारुजः ॥६॥

॥ ५७ ॥ ऋषिः—१-६ सव्य आङ्गिरसः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २, ४ जगती । ३ विराड् जगती ।
५ भुरिक्त्रिष्टुप् । ६ निचृज्जगती ॥ स्वरः—१-४, ६ निषादः । ५ धैवतः ॥

॥२२॥ प्र मंहिष्ठाय बृहते बृहद्रये सत्यशुष्माय तवसे मतिं भरे ।
अपामिव प्रवणे यस्य दुर्धरं राधो विश्वायु शवसे अपावृतम् ॥१॥
अध ते विश्वमनु हासदिष्टय आपो निम्नेव सवना हविष्मतः ।
यत्पर्वते न समशीत हर्यत इन्द्रस्य वज्रः श्नथिता हिरण्ययः ॥२॥
अस्मै भीमाय नमसा समध्वर उषो न शुभ्र आ भरा पनीयसे ।
यस्य धाम श्रवसे नामेन्द्रियं ज्योतिरकारि हरितो नायसे ॥३॥
इमे त इन्द्र ते वयं पुरुष्टुत ये त्वारभ्य चरामसि प्रभूवसो ।
नहि त्वदन्यो गिर्वणो गिरः सघत्क्षोणीरिव प्रति नो हर्य तद्वचः ॥४॥
भूरि त इन्द्र वीर्यं१ तव स्मस्यस्य स्तोतुर्मघवन्काममा पृण ।
अनु ते द्यौर्बृहती वीर्यं मम इयं च ते पृथिवी नेम ओजसे ॥५॥
त्वं तमिन्द्र पर्वतं महामुरुं वज्रेण वज्रिन्पर्वशश्चकर्तिथ ।
अवासृजो निवृताः सर्तवा अपः सत्रा विश्वं दधिषे केवलं सहः ॥६॥

[एकादशोऽनुवाकः ॥ सू० ५८-६४]

॥ ५८ ॥ ऋषिः—१-९ नोधा गौतमः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ५ जगती । २ विराड् जगती ।
३ त्रिष्टुप् । ४ निचृज्जगती । ६, ७, ९, निचृत् त्रिष्टुप् । ८ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २, ४, ५
निषादः । ३, ६-९ धैवतः ॥

॥२३॥ नू चित्सहोजा अमृतो नि तुन्दते होता यद्दूतो अभवद्विवस्वतः ।
वि साधिष्ठेभिः पथिभी रजो मम आ देवताता हविषा विवासति ॥१॥
आ स्वमद्म युवमानो अजरस्तृष्वविष्यन्नतसेषु तिष्ठति ।
अत्यो न पृष्ठं प्रुषितस्य रोचते दिवो न सानु स्तनयन्नचिक्रदत् ॥२॥
क्राणा रुद्रेभिर्वसुभिः पुरोहितो होता निषत्तो रयिषाळमर्त्यः ।
रथो न विक्ष्वृञ्जसान आयुषु व्यानुषग्वार्या देव ऋण्वति ॥३॥
वि वातजूतो अतसेषु तिष्ठते वृथा जुहूभिः सृण्या तुविष्वणिः ।
तृषु यदग्ने वनिनो वृषायसे कृष्णं त एम रुशदूर्मे अजर ॥४॥
तपुर्जम्भो वन आ वातचोदितो यूथे न साह्वाँ अव वाति वंसगः ।
अभिव्रजन्नक्षितं पाजसा रजः स्थातुश्चरथं भयते पतत्रिणः ॥५॥
॥२४॥ दधुष्ट्वा भृगवो मानुषेष्वा रयिं न चारुं सुहवं जनेभ्यः ।
होतारमग्ने अतिथिं वरेण्यं मित्रं न शेवं दिव्याय जन्मने ॥६॥

होतारं सप्त जुह्वो३ यजिष्ठं यं वाघतो वृणते अध्वरेषु ।
अग्निं विश्वेषामरतिं वसूनां सपर्यामि प्रयसा यामि रत्नम् ॥७॥
अच्छिद्रा सूनो सहसो नो अद्य स्तोतृभ्यो मित्रमहः शर्म यच्छ ।
अग्ने गृणन्तमंहस उरुष्योर्जो नपात्पूर्भिरायसीभिः ॥८॥
भवा वरूथं गृणते विभावो भवा मघवन्मघवद्भ्यः शर्म ।
उरुष्याग्ने अंहसो गृणन्तं प्रातर्मक्षू धियावसुर्जगम्यात् ॥९॥

॥ ५९ ॥ ऋषिः—१-७ नोधा गौतमः ॥ देवता—अग्निर्वैश्वानरः ॥ छन्दः—१ निचृत् त्रिष्टुप् । २, ४ विराट्-त्रिष्टुप् । ३ पङ्क्तिः । ५-७ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २, ४-७ धैवतः । ३ पञ्चमः ॥

॥२५॥ वया इदग्ने अग्नयस्ते अन्ये त्वे विश्वे अमृता मादयन्ते ।
वैश्वानर नाभिरसि क्षितीनां स्थूणेव जनाँ उपमिद्ययन्थ ॥१॥
मूर्धा दिवो नाभिरग्निः पृथिव्या अथाभवदरती रोदस्योः ।
तं त्वा देवासोऽजनयन्त देवं वैश्वानर ज्योतिरिदार्याय ॥२॥
आ सूर्ये न रश्मयो ध्रुवासो वैश्वानरे दधिरेऽग्ना वसूनि ।
या पर्वतेष्वोषधीष्वप्सु या मानुषेष्वसि तस्य राजा ॥३॥
बृहती इव सूनवे रोदसी गिरो होता मनुष्यो३ न दक्षः ।
स्वर्वते सत्यशुष्माय पूर्वीर्वैश्वानराय नृतमाय यह्वीः ॥४॥
दिवश्चित्ते बृहतो जातवेदो वैश्वानर प्र रिरिचे महित्वम् ।
राजा कृष्टीनामसि मानुषीणां युधा देवेभ्यो वरिवश्चकर्थ ॥५॥
प्र नू महित्वं वृषभस्य वोचं यं पूरवो वृत्रहणं सचन्ते ।
वैश्वानरो दस्युमग्निर्जघन्वाँ अधूनोत्काष्ठा अव शम्बरं भेत् ॥६॥
वैश्वानरो महिम्ना विश्वकृष्टिर्भरद्वाजेषु यजतो विभावा ।
शातवनेये शतिनीभिरग्निः पुरुणीथे जरते सूनृतावान् ॥७॥

॥ ६० ॥ ऋषिः- –१-५ नोधा गौतमः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ विराट्त्रिष्टुप् । २, ४ भुरिक्पङ्क्तिः । ३, ५ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३, ५ धैवतः । २, ४ पञ्चमः ॥

॥२६॥ वह्निं यशसं विदथस्य केतुं सुप्राव्यं दूतं सद्योअर्थम् ।
द्विजन्मानं रयिमिव प्रशस्तं रातिं भरद्भृगवे मातरिश्वा ॥१॥
अस्य शासुरुभयासः सचन्ते हविष्मन्त उशिजो ये च मर्ताः ।
दिवश्चित्पूर्वो न्यसादि होतापृच्छ्यो विश्पतिर्विक्षु वेधाः ॥२॥

तं नव्य॑सी हृ॒द आ जाय॑मानम॒स्मत्सु॑की॒र्तिर्मधु॑जिह्वमश्याः ।
यमृ॒त्विजो॑ वृ॒जने॒ मानु॑षासः॒ प्रय॑स्वन्त आ॒यवो॒ जीज॑नन्त ॥३॥
उ॒शिक्पा॑व॒को वसु॒र्मानु॑षेषु॒ वरे॑ण्यो॒ होता॑धायि वि॒क्षु ।
दमू॑ना गृ॒हप॑ति॒र्दम॒ आँ अ॒ग्निर्भु॑वद्रयि॒पती॑ रयी॒णाम् ॥४॥
तं त्वा॑ व॒यं पति॑मग्ने रयी॒णां प्र शं॑सामो म॒तिभि॒र्गोत॑मासः ।
आ॒शुं न वा॑जंभ॒रं म॒र्जय॑न्तः प्रा॒तर्म॒क्षू धि॒याव॑सुर्जगम्यात् ॥५॥

॥ ६१ ॥ ऋषिः—१-१६ नोधा गौतमः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, १४, १६ विराट्त्रिष्टुप् । २, ७, ९ निचृत्त्रिष्टुप् । ४, ६, १०, १२ पङ्क्तिः । ३, ५, १५ विराट्पङ्क्तिः । ८, ११ भुरिक्पङ्क्तिः । १३ निचृत्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २, ७, ९, १४, १६ धैवतः । ३-६, ८, १०-१३,१५ पञ्चमः ॥

॥२७॥ अ॒स्मा इदु॒ प्र त॒वसे॑ तु॒राय॒ प्रयो॒ न ह॑र्मि॒ स्तोमं॒ माहि॑नाय ।
ऋची॑षमा॒याध्रि॑गव॒ ओह॒मिन्द्रा॑य॒ ब्रह्मा॑णि रा॒तत॑मा ॥१॥
अ॒स्मा इदु॒ प्रय॑ इव॒ प्र यं॑सि॒ भरा॑म्याङ्गू॒षं बाधे॑ सुवृ॒क्ति ।
इन्द्रा॑य हृ॒दा मन॑सा मनी॒षा प्र॒त्नाय॒ पत्ये॒ धियो॑ मर्जयन्त ॥२॥
अ॒स्मा इदु॒ त्यमु॑प॒मं स्व॒र्षां भरा॑म्याङ्गू॒षमा॒स्ये॑न ।
मंहि॑ष्ठ॒मच्छो॑क्तिभिर्मती॒नां सु॑वृ॒क्तिभिः॑ सू॒रिं वा॑वृ॒धध्यै॑ ॥३॥
अ॒स्मा इदु॒ स्तोमं॒ सं हि॑नोमि॒ रथं॒ न तष्टे॑व॒ तत्सि॑नाय ।
गिर॑श्च॒ गिर्वा॑हसे सुवृ॒क्तीन्द्रा॑य विश्वमि॒न्वं मेधि॑राय ॥४॥
अ॒स्मा इदु॒ सप्ति॑मिव श्रव॒स्येन्द्रा॑या॒र्कं जु॒ह्वा॒३॒॑ सम॑ञ्जे ।
वी॒रं दा॒नौक॑सं व॒न्दध्यै॑ पु॒रां गू॒र्तश्र॑वसं द॒र्माण॑म् ॥५॥

॥२८॥ अ॒स्मा इदु॒ त्वष्टा॑ तक्ष॒द्वज्रं॒ स्वप॑स्तमं स्व॒र्यं१॒॑ रणा॑य ।
वृ॒त्रस्य॑ चिद्वि॒दद्येन॒ मर्म॑ तु॒जन्नीशा॑नस्तुज॒ता कि॑ये॒धाः ॥६॥
अ॒स्येदु॑ मा॒तुः सव॑नेषु स॒द्यो म॒हः पि॒तुं प॑पि॒वाञ्चार्वन्ना॑ ।
मु॒षा॒यद्विष्णुः॑ पच॒तं सही॑या॒न्विध्य॑द्वरा॒हं ति॒रो अद्रि॒मस्ता॑ ॥७॥
अ॒स्मा इदु॒ ग्नाश्चि॑द्दे॒वप॑त्नी॒रिन्द्रा॑या॒र्कम॑हि॒हत्य॑ ऊवुः ।
परि॒ द्यावा॑पृथि॒वी ज॑भ्र उ॒र्वी नास्य॒ ते म॑हि॒मानं॒ परि॑ ष्टः ॥८॥
अ॒स्येदे॒व प्र रि॑रिचे महि॒त्वं दि॒वस्पृ॑थि॒व्याः पर्य॒न्तरि॑क्षात् ।
स्व॒रालिन्द्रो॒ दम॒ आ वि॒श्वगू॑र्तः स्व॒रिरम॑त्रो ववक्षे॒ रणा॑य ॥९॥
अ॒स्येदे॒व शव॑सा शु॒षन्तं॒ वि वृ॑श्चद्वज्रे॑ण वृ॒त्रमिन्द्रः॑ ।
गा न व्रा॒णा अ॒वनी॑रमुञ्चद॒भि श्रवो॑ दा॒वने॒ सचे॑ताः ॥१०॥

॥२९॥ अ॒स्येदु॑ त्वे॒षसा॑ रन्त॒ सिन्ध॑वः॒ परि॒ यद्वज्रे॑ण सी॒मय॑च्छत् ।
ई॒शा॒न॒कृद्दा॒शुषे॑ दश॒स्यन्तु॒र्वीत॑ये गा॒धं तु॒र्वणिः॑ कः ॥११॥
अ॒स्मा इदु॒ प्र भ॑रा॒ तूतु॑जानो वृ॒त्राय॒ वज्र॒मीशा॑नः किये॒धाः ।
गोर्न पर्व॒ वि र॑दा तिर॒श्चेष्य॒न्नर्णां॑स्य॒पां च॒रध्यै॑ ॥१२॥
अ॒स्येदु॒ प्र ब्रू॑हि पू॒र्व्याणि॑ तु॒रस्य॒ कर्मा॑णि॒ नव्य॑ उ॒क्थैः ।
यु॒धे यदि॑ष्णा॒न आयु॑धान्यृघा॒यमा॑णो निरि॒णाति॒ शत्रू॑न् ॥१३॥
अ॒स्येदु॑ भि॒या गि॒रय॑श्च दृ॒ळ्हा द्यावा॑ च॒ भूमा॑ ज॒नुष॑स्तुजेते ।
उपो॑ वे॒नस्य॒ जोगु॑वान ओ॒णिं स॒द्यो भु॑वद्वी॒र्या॑य नो॒धाः ॥१४॥
अ॒स्मा इदु॒ त्यदनु॑ दा॒य्येषा॒मेको॒ यद्व॒व्ने भूरे॒रीशा॑नः ।
प्रैत॑शं॒ सूर्ये॑ पस्पृधा॒नं सौव॑श्व्ये॒ सुष्वि॑माव॒दिन्द्रः॑ ॥१५॥
ए॒वा ते॑ हारियोजना सुवृ॒क्तीन्द्र॒ ब्रह्मा॑णि॒ गोत॑मासो अक्रन् ।
ऐषु॑ वि॒श्वपे॑शसं॒ धियं॑ धाः प्रा॒तर्म॒क्षू धि॒याव॑सुर्जगम्यात् ॥१६॥

॥ इति प्रथमाष्टके चतुर्थोऽध्यायः ॥

[चतुर्थाध्याये वर्गाः २९, सूक्तानि १५, ऋचः १५२]

अथ पञ्चमोऽध्यायः ॥

[पञ्चमोऽध्याय: ॥ वर्गाः १-३१]

॥६२॥ ऋषिः—१-१३ नोधा गौतमः ॥ देवता– इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ४, ६ विराडार्षी त्रिष्टुप् ।
२, ५, ९ निचृदार्षी त्रिष्टुप् । ३, ७, ८ भुरिगार्षी पङ्क्तिः ॥ १०-१३ आर्षी त्रिष्टुप् ।
स्वरः—१, २, ४-६, ९-१३ धैवतः । ३, ७, ८ पञ्चमः ॥

॥१॥ प्र म॑न्महे शवसा॒नाय॑ शू॒षमा॑ङ्गू॒षं गिर्व॑णसे अङ्गिर॒स्वत् ।
सु॒वृ॒क्तिभिः॑ स्तुव॒त ऋ॑ग्मि॒याया॑र्चा॒मार्कं॒ नरे॒ विश्रु॑ताय ॥१॥
प्र वो॑ म॒हे महि॒ नमो॑ भरध्वमाङ्गू॒ष्यं॑ शवसा॒नाय॒ साम॑ ।
येना॑ नः॒ पूर्वे॑ पि॒तरः॑ पद॒ज्ञा अर्च॑न्तो॒ अङ्गि॑रसो॒ गा अवि॑न्दन् ॥२॥
इन्द्र॒स्याङ्गि॑रसां चे॒ष्टौ वि॒दत्स॒रमा॒ तन॑याय धा॒सिम् ।
बृह॒स्पति॑र्भि॒नदद्रिं॑ वि॒दद्गाः समु॒स्रिया॑भिर्वावशन्त॒ नरः॑ ॥३॥
स सु॒ष्टुभा॒ स स्तु॒भा स॒प्त विप्रैः॑ स्व॒रेणाद्रिं॑ स्व॒र्यो॒३॒॑ नव॑ग्वैः ।
स॒र॒ण्युभिः॑ फलि॒गमि॑न्द्र शक्र व॒लं रवे॑ण दरयो॒ दश॑ग्वैः ॥४॥

गृ॒णा॒नो अङ्गि॑रोभिर्दस्म॒ वि व॑रु॒षसा॒ सूर्ये॑ण॒ गोभि॒रन्धः॑ ।
वि भूम्या॑ अप्रथय इन्द्र॒ सानु॑ दि॒वो रज॒ उप॑रमस्तभायः ॥५॥
॥२॥ तदु॒ प्रय॑क्षतममस्य॒ कर्म॑ द॒स्मस्य॒ चारु॑तममस्ति॒ दंसः॑ ।
उ॒प॒ह्व॒रे यदुप॑रा॒ अपि॑न्व॒न्मध्व॑र्णसो न॒द्य१॒॑श्चत॑स्रः ॥६॥
द्वि॒ता वि व॑व्रे स॒नजा॒ सनी॑ळे अ॒यास्यः॒ स्तव॑मानेभिर॒र्कैः ।
भगो॒ न मेने॑ पर॒मे व्यो॑म॒न्नधा॑रय॒द्रोद॑सी सु॒दंसाः॑ ॥७॥
स॒नाद्दिवं॒ परि॒ भूमा॒ विरू॑पे पुन॒र्भुवा॑ युव॒ती स्वेभि॒रेवैः॑ ।
कृ॒ष्णेभि॑र॒क्तोषा रुश॑द्भि॒र्वपु॑र्भि॒रा च॑रतो अ॒न्यान्या॑ ॥८॥
सने॑मि स॒ख्यं स्व॑प॒स्यमा॑नः सू॒नुर्दा॑धार॒ शव॑सा सु॒दंसाः॑ ।
आ॒मासु॑ चिद्दधिषे प॒क्वम॒न्तः पयः॑ कृ॒ष्णासु॒ रुश॒द्रोहि॑णीषु ॥९॥
स॒नात्सनी॑ळा अ॒वनी॑रवा॒ता व्र॒ता र॑क्षन्ते अ॒मृताः॒ सहो॑भिः ।
पु॒रू स॒हस्रा॒ जन॑यो॒ न पत्नी॑र्दुव॒स्यन्ति॒ स्वसा॑रो॒ अह्र॑याणम् ॥१०॥
॥३॥ स॒ना॒युवो॒ नम॑सा॒ नव्यो॑ अ॒र्कैर्व॑सू॒यवो॑ म॒तयो॑ दस्म दद्रुः ।
पतिं॒ न पत्नी॑रुश॒तीरु॒शन्तं॑ स्पृ॒शन्ति॑ त्वा शवसावन्मनी॒षाः ॥११॥
स॒नादे॒व तव॒ रायो॒ गभ॑स्तौ॒ न क्षीय॑न्ते॒ नोप॑ दस्यन्ति दस्म ।
द्यु॒माँ अ॑सि॒ क्रतु॑माँ इन्द्र॒ धीरः॒ शिक्षा॑ शचीव॒स्तव॑ नः॒ शची॑भिः ॥१२॥
स॒ना॒य॒ते गोत॑म इन्द्र॒ नव्य॒मत॑क्ष॒द्ब्रह्म॑ हरि॒योज॑नाय ।
सु॒नी॒थाय॑ नः शवसान नो॒धाः प्रा॒तर्म॒क्षू धि॒याव॑सुर्जगम्यात् ॥१३॥

॥ ६३ ॥ ऋषिः—१-९ नोधा गौतमः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ७-९ भुरिगार्षीपङ्क्तिः । २, ४ विराट्त्रिष्टुप् । ३ विराट्पङ्क्तिः । ५ भुरिग्बृहती । ६ स्वराडार्षीबृहती ॥ स्वरः—१, ३, ७-९ पञ्चमः । २, ४ धैवतः । ५, ६ मध्यमः ॥

॥४॥ त्वं म॒हाँ इ॑न्द्र॒ यो ह॒ शुष्मै॒र्द्यावा॑ जज्ञा॒नः पृ॑थि॒वी अमे॑ धाः ।
यद्ध॑ ते॒ विश्वा॑ गि॒रय॑श्चि॒दभ्वा॑ भि॒या दृ॒ळ्हासः॑ कि॒रणा॒ नैज॑न् ॥१॥
आ यद्धरी॑ इन्द्र॒ विव्र॑ता॒ वेरा ते॒ वज्रं॑ जरि॒ता बा॒ह्वोर्धा॑त् ।
येना॑विहर्यतक्रतो अ॒मित्रा॒न्पुर॑ इ॒ष्णासि॑ पुरुहूत पू॒र्वीः ॥२॥
त्वं स॒त्य इ॑न्द्र धृ॒ष्णुरे॒तान्त्वमृ॑भु॒क्षा नर्य॒स्त्वं षाट् ।
त्वं शुष्णं॑ वृ॒जने॑ पृ॒क्ष आ॒णौ यूने॒ कुत्सा॑य द्यु॒मते॒ सचा॑हन् ॥३॥
त्वं ह॒ त्यदि॑न्द्र चोदीः॒ सखा॑ वृ॒त्रं यद्व॑ज्रिन्वृषकर्मन्नु॒भ्नाः ।
यद्ध॑ शूर वृषमणः परा॒चैर्वि दस्यूँ॒र्योना॒वकृ॑तो वृथा॒षाट् ॥४॥

त्वं ह॒ त्यदि॒न्द्रारि॑षण्यन्दृ॒ळ्हस्य॑ चि॒न्मर्ता॑ना॒मजु॑ष्टौ ।
व्य१॒॑स्मदा काष्ठा॒ अर्व॑ते वर्घ॒ने॑व वज्रि॑ञ्छ्नथिह्य॒मित्रा॑न् ॥५॥

॥५॥ त्वां ह॒ त्यदि॒न्द्रार्ण॑साता॒ स्व॑र्मीळ्हे॒ नर॑ आ॒जा हव॑न्ते ।
तव॑ स्वधाव इ॒यमा स॑म॒र्य ऊ॒तिर्वाजे॑ष्वत॒साय्या॑ भूत् ॥६॥
त्वं ह॒ त्यदि॑न्द्र स॒प्त युध्य॒न्पुरो॑ वज्रिन्पुरु॒कुत्सा॑य दर्दः ।
ब॒र्हिर्न यत्सु॒दासे॒ वृथा॒ वर्ग॒॑हो रा॑ज॒न्वरि॑वः पू॒रवे॑ कः ॥७॥
त्वं त्यां न॑ इन्द्र देव चि॒त्रामि॒षमापो॒ न पी॑पय॒ः परि॑ज्मन् ।
यया॑ शूर॒ प्रत्य॒स्मभ्यं॒ यंसि॒ त्मन॒मूर्जं॒ न वि॒श्वध॒ क्षर॑ध्यै ॥८॥
अका॑रि त इन्द्र॒ गोत॑मेभि॒र्ब्रह्मा॒ण्योक्ता॒ नम॑सा॒ हरि॑भ्याम् ।
सु॒पेश॑सं॒ वाज॒मा भ॑रा नः प्रा॒तर्म॒क्षू धि॒याव॑सुर्ज॑गम्यात् ॥९॥

॥ ६४ ॥ ऋषिः—१-१५ नोधा गौतमः ॥ देवता—इन्द्रः । छन्दः—१ भुरिक् त्रिष्टुप् । २, ३, ७, १०, ११, १३ निचृज्जगती । ४-६, ९ विराड्जगती । ८, १२ जगती । १५ निचृत्त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१, १५ धैवतः । २-१४ निषादः ॥

॥६॥ वृष्णे॒ शर्धा॑य॒ सुम॑खाय वे॒धसे॒ नोधः॑ सुवृ॒क्तिं प्र भ॑रा म॒रुद्भ्यः॑ ।
अ॒पो न धीरो॒ मन॑सा सु॒हस्त्यो॒ गिरः॒ सम॑ञ्जे वि॒दथे॑ष्वा॒भुवः॑ ॥१॥
ते ज॑ज्ञिरे दि॒व ऋ॒ष्वास॑ उ॒क्षणो॑ रु॒द्रस्य॒ मर्या॒ असु॑रा अ॒रेप॑सः ।
पा॒व॒कासः॒ शुच॑यः॒ सूर्या॑ इव॒ सत्वा॑नो॒ न द्र॒प्सिनो॑ घो॒रव॑र्पसः ॥२॥
युवा॑नो रु॒द्रा अ॒जरा॑ अभो॒ग्घनो॑ वव॒क्षुरध्रि॑गावः॒ पर्व॑ता इव ।
दृ॒ळ्हा चि॒द्विश्वा॒ भुव॑नानि॒ पार्थि॑वा॒ प्र च्या॑वयन्ति दि॒व्यानि॑ म॒ज्मना॑ ॥३॥
चि॒त्रैर॒ञ्जिभि॒र्वपु॑षे॒ व्य॑ञ्जते॒ वक्षः॑सु रु॒क्माँ अधि॑ येतिरे शु॒भे ।
अंसे॑ष्वेषां॒ नि मि॑मृक्षुर्ऋ॒ष्टयः॑ सा॒कं ज॑ज्ञिरे स्व॒धया॑ दि॒वो नरः॑ ॥४॥
ई॒शा॒न॒कृतो॒ धुन॑यो रि॒शाद॑सो॒ वाता॑न्वि॒द्युत॒स्तवि॑षीभिरक्रत ।
दु॒हन्त्यूध॑र्दि॒व्यानि॒ धूत॑यो॒ भूमिं॑ पिन्वन्ति॒ पय॑सा॒ परि॑ज्रयः ॥५॥

॥७॥ पिन्व॑न्त्य॒पो म॒रुतः॑ सु॒दान॑वः॒ पयो॑ घृ॒तव॑द्वि॒दथे॑ष्वा॒भुवः॑ ।
अत्यं॒ न मि॒हे वि न॑यन्ति वा॒जिन॒मुत्सं॑ दुहन्ति स्त॒नय॑न्त॒मक्षि॑तम् ॥६॥
म॒हि॒षासो॑ मा॒यिन॑श्चि॒त्रभा॑नवो गि॒रयो॒ न स्वत॑वसो रघु॒ष्यदः॑ ।
मृ॒गा इ॑व ह॒स्तिनः॑ खादथा॒ वना॒ यदारु॑णीषु॒ तवि॑षी॒रयु॑ग्ध्वम् ॥७॥

सिं॒हा इ॑व नानदति॒ प्रचे॑तसः पि॒शा इ॑व सु॒पिशो॑ वि॒श्ववे॑दसः ।
क्षपो॒ जिन्व॑न्तः॒ पृष॑तीभिर्ऋ॒ष्टिभिः॒ समित्स॒बाधः॒ शव॒साहि॑मन्यवः ॥८॥
रोद॑सी॒ आ व॑दता गणश्रियो॒ नृषा॑चः शूराः॒ शव॒साहि॑मन्यवः ।
आ व॒न्धुरे॑ष्व॒मति॒र्न द॑र्श॒ता वि॒द्युन्न त॑स्थौ मरुतो॒ रथे॑षु वः ॥९॥
वि॒श्ववे॑दसो र॒यिभिः॒ समो॑कसः॒ संमि॑श्लास॒स्तवि॑षीभिर्वि॒रप्शि॑नः ।
अस्ता॑र॒ इषुं॑ दधिरे॒ गभ॑स्त्योरन॒न्तशु॑ष्मा॒ वृष॑खादयो॒ नरः॑ ॥१०॥

॥८॥ हि॒र॒ण्यये॑भिः प॒विभिः॑ पयो॒वृध॒ उज्जि॑घ्नन्त आप॒थ्यो॒३॒॑ न पर्व॑तान् ।
म॒खा अ॒यासः॑ स्व॒सृतो॑ ध्रुव॒च्युतो॑ दुध्र॒कृतो॑ म॒रुतो॒ भ्राज॑दृष्टयः ॥११॥
घृ॒षुं पा॑व॒कं व॒निनं॒ विच॑र्षणिं रु॒द्रस्य॑ सू॒नुं ह॒वसा॑ गृणीमसि ।
र॒ज॒स्तुरं॑ त॒वसं॒ मारु॑तं ग॒णमृ॑जी॒षिणं॒ वृष॑णं सश्चत श्रि॒ये ॥१२॥
प्र नू स मर्तः॒ शव॑सा॒ जनाँ॒ अति॑ त॒स्थौ व॑ ऊ॒ती म॑रुतो॒ यमाव॑त ।
अर्व॑द्भि॒र्वाजं॑ भरते॒ धना॒ नृभि॑रा॒पृच्छ्यं॒ क्रतु॒मा क्षे॑ति॒ पुष्य॑ति ॥१३॥
च॒र्कृत्यं॑ मरुतः पृ॒त्सु दु॒ष्टरं॑ द्यु॒मन्तं॒ शुष्मं॑ म॒घव॑त्सु धत्तन ।
ध॒न॒स्पृत॑मु॒क्थ्यं॑ वि॒श्वच॑र्षणिं तो॒कं पु॑ष्येम॒ तन॑यं श॒तं हिमाः॑ ॥१४॥
नू ष्ठि॒रं म॑रुतो वी॒रव॑न्तमृती॒षाहं॑ र॒यिम॒स्मासु॑ धत्त ।
स॒ह॒स्रिणं॑ श॒तिनं॑ शूशु॒वांसं॑ प्रा॒तर्म॒क्षू धि॒याव॑सुर्जगम्यात् ॥१५॥

[द्वादशोऽनुवाकः ॥ सू० ६५-७३]

॥ ६५ ॥ ऋषिः—१-१० पराशरः शाक्त्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ पङ्क्तिः । २, ३, ५ निचृत्पङ्क्तिः । ४ विराट्पङ्क्तिः । पक्षे-१-१० द्विपदा विराट् ॥ स्वरः—पञ्चमः ॥

॥९॥ प॒श्वा न ता॒युं गुहा॒ चत॑न्तं॒ नमो॑ युजा॒नं नमो॒ वह॑न्तम् । १
स॒जोषा॒ धीराः॑ प॒दैरनु॑ ग्म॒न्नुप॑ त्वा सीद॒न्विश्वे॒ यज॑त्राः ॥१॥ २
ऋ॒तस्य॑ दे॒वा अनु॑ व्र॒ता गु॒र्भुव॒त्परि॑ष्टि॒र्द्यौर्न भूम॑ । ३
वर्ध॑न्ती॒मापः॑ प॒न्वा सुशि॑श्विमृ॒तस्य॒ योना॒ गर्भे॒ सुजा॑तम् ॥२॥ ४
पु॒ष्टिर्न र॒ण्वा क्षि॒तिर्न पृ॒थ्वी गि॒रिर्न भुज्म॒ क्षोदो॒ न शं॒भु । ५
अत्यो॒ नाज्म॒न्त्सर्ग॑प्रतक्तः॒ सिन्धु॒र्न क्षोदः॒ क ईं॑ वराते ॥३॥ ६
जा॒मिः सिन्धू॑नां॒ भ्राते॑व॒ स्वस्रा॒मिभ्या॒न्न राजा॒ वना॑न्यत्ति । ७
यद्वात॑जूतो॒ वना॒ व्यस्था॑द॒ग्निर्ह॑ दाति॒ रोमा॑ पृथि॒व्याः ॥४॥ ८
श्वसि॑त्य॒प्सु हं॒सो न सीद॒न्क्रत्वा॒ चेति॑ष्ठो वि॒शामु॑ष॒र्भुत् । ९
सोमो॒ न वे॒धा ऋ॒तप्र॑जातः प॒शुर्न शिश्वा॑ वि॒भुर्दू॒रेभाः॑ ॥५॥ १०

॥ ६६ ॥ ऋषिः—१-१० पराशरः शाक्त्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१-३ पङ्क्तिः । ४, ५ विराट्पङ्क्तिः । पक्षे-१-१० द्विपदा विराट् ॥ स्वरः—पञ्चमः ॥

॥१०॥ रयिर्न चित्रा सूरो न संदृगायुर्न प्राणो नित्यो न सूनुः । १
तक्वा न भूर्णिर्वना सिषक्ति पयो न धेनुः शुचिर्विभावा ॥१॥ २
दाधार क्षेममोको न रण्वो यवो न पक्वो जेता जनानाम् । ३
ऋषिर्न स्तुभ्वा विक्षु प्रशस्तो वाजी न प्रीतो वयो दधाति ॥२॥ ४
दुरोकशोचिः क्रतुर्न नित्यो जायेव योनावरं विश्वस्मै । ५
चित्रो यदभ्राट्छ्वेतो न विक्षु रथो न रुक्मी त्वेषः समत्सु ॥३॥ ६
सेनेव सृष्टामं दधात्यस्तुर्न दिद्युत्त्वेषप्रतीका । ७
यमो ह जातो यमो जनित्वं जारः कनीनां पतिर्जनीनाम् ॥४॥ ८
तं वश्चराथा वयं वसत्यास्तं न गावो नक्षन्त इद्धम् । ९
सिन्धुर्न क्षोदः प्र नीचीरैनोन्नवन्त गावः स्व१र्दृशीके ॥५॥ १०

॥ ६७ ॥ ऋषि—१-१० पराशरः शाक्त्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१-४निचृत्पंक्तिः । ५ विराट्पंक्तिः । पक्षे-१-१० द्विपदा विराट् ॥ स्वरः—पञ्चमः ॥

॥११॥ वनेषु जायुर्मर्तेषु मित्रो वृणीते श्रुष्टिं राजेवाजुर्यम् । १
क्षेमो न साधुः क्रतुर्न भद्रो भुवत्स्वाधीर्होता हव्यवाट् ॥१॥ २
हस्ते दधानो नृम्णा विश्वान्यमे देवान्धाद्गुहा निषीदन् । ३
विदन्तीमत्र नरो धियंधा हृदा यत्तष्टान्मन्त्राँ अशंसन् ॥२॥ ४
अजो न क्षां दाधार पृथिवीं तस्तम्भ द्यां मन्त्रेभिः सत्यैः । ५
प्रिया पदानि पश्वो नि पाहि विश्वायुरग्ने गुहा गुहं गाः ॥३॥ ६
य ईं चिकेत गुहा भवन्तमा यः ससाद धारामृतस्य । ७
वि ये चृतन्त्यृता सपन्त आदिद्वसूनि प्र ववाचास्मै ॥४॥ ८
वि यो वीरुत्सु रोधन्महित्वोत प्रजा उत प्रसूष्वन्तः । ९
चित्तिरपां दमे विश्वायुः सद्मेव धीराः संमाय चक्रुः ॥५॥ १०

॥ ६८ ॥ ऋषिः—१-१० पराशरः शाक्त्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ४, निचृत्पंक्तिः । २, ३, ५ पंक्तिः । पक्षे-१-१० द्विपदा विराट् ॥ स्वरः—पञ्चमः

॥१२॥ श्रीणन्नुप स्थाद्दिवं भुरण्युः स्थातुश्चरथमक्तून्व्यूर्णोत् । १
परि यदेषामेको विश्वेषां भुवद्देवो देवानां महित्वा ॥१॥ २
आदित्ते विश्वे क्रतुं जुषन्त शुष्काद्यद्देव जीवो जनिष्ठाः । ३
भजन्त विश्वे देवत्वं नाम ऋतं सपन्तो अमृतमेवैः ॥२॥ ४

ऋतस्य प्रेषा ऋतस्य धीतिर्विश्वायुर्विश्वे अपांसि चक्रुः । ५
यस्तुभ्यं दाशाद्यो वा ते शिक्षात्तस्मै चिकित्वान्रयिं दयस्व ॥३॥ ६
होता निषत्तो मनोरपत्ये स चिन्न्वासां पती रयीणाम् । ७
इच्छन्त रेतो मिथस्तनूषु सं जानत स्वैर्दक्षैरमूराः ॥४॥ ८
पितुर्न पुत्राः क्रतुं जुषन्त श्रोषन्ये अस्य शासं तुरासः । ९
वि राय और्णोद्दुरः पुरुक्षुः पिपेश नाकं स्तृभिर्दमूनाः ॥५॥ १०

। ६९ ।। ऋषिः—१-१० पराशरः शक्तिपुत्रः ।। देवता—अग्निः ।। छन्दः—१ पङ्क्तिः । २, ३ निचृत्पङ्क्तिः ।
४ भुरिक्पङ्क्तिः । ५ भुरिग्बृहती । पक्षे-१-१० द्विपदा विराट् ।। स्वरः—१-४ पञ्चमः । ५ मध्यमः ।।

॥१३॥ शुक्रः शुशुक्वाँ उषो न जारः पप्रा समीची दिवो न ज्योतिः । १
परि प्रजातः क्रत्वा बभूथ भुवो देवानां पिता पुत्रः सन् ॥१॥ २
वेधा अदृप्तो अग्निर्विजानन्नूधर्न गोनां स्वाद्मा पितूनाम् । ३
जने न शेव आहूर्यः सन्मध्ये निषत्तो रण्वो दुरोणे ॥२॥ ४
पुत्रो न जातो रण्वो दुरोणे वाजी न प्रीतो विशो वि तारीत् । ५
विशो यदह्वे नृभिः सनीळा अग्निर्देवत्वा विश्वान्यश्याः ॥३॥ ६
नकिष्ट एता व्रता मिनन्ति नृभ्यो यदेभ्यः श्रुष्टिं चकर्थ । ७
तत्तु ते दंसो यदहन्त्समानैर्नृभिर्यद्युक्तो विवे रपांसि ॥४॥ ८
उषो न जारो विभावोस्रः संज्ञातरूपश्चिकेतदस्मै । ९
त्मना वहन्तो दुरो व्यृण्वन्नवन्त विश्वे स्व१र्दृशीके ॥५॥ १०

।। ७० ।। ऋषिः—१-११ पराशरः शाक्त्यः ।। देवता—अग्निः ।। छन्दः—१, ४ विराट्पङ्क्तिः । २, ५
पङ्क्तिः । ३ निचृत्पङ्क्तिः । ६ साम्नी पङ्क्तिः । पक्षे-१-११ द्विपदा विराट् ।। स्वरः—१-६ पञ्चमः ।।

॥१४॥ वनेम पूर्वीरर्यो मनीषा अग्निः सुशोको विश्वान्यश्याः । १
आ दैव्यानि व्रता चिकित्वाना मानुषस्य जनस्य जन्म ॥१॥ २
गर्भो यो अपां गर्भो वनानां गर्भश्च स्थातां गर्भश्चरथाम् । ३
अद्रौ चिदस्मा अन्तर्दुरोणे विशां न विश्वो अमृतः स्वाधीः ॥२॥ ४
स हि क्षपावाँ अग्नी रयीणां दाशद्यो अस्मा अरं सूक्तैः । ५
एता चिकित्वो भूमा नि पाहि देवानां जन्म मर्तांश्च विद्वान् ॥३॥ ६
वर्धान्यं पूर्वीः क्षपो विरूपाः स्थातुश्च रथमृतप्रवीतम् । ७
अराधि होता स्व१र्निषत्तः कृण्वन्विश्वान्यपांसि सत्या ॥४॥ ८

गोषु॒ प्रश॑स्तिं॒ वने॑षु धि॒षे भर॑न्त॒ विश्वे॑ ब॒लिं स्व॑र्णः । ९
वि त्वा॒ नरः॑ पुरु॒त्रा स॑पर्यन्पि॒तुर्न जिव्रे॒र्वि वेदो॑ भरन्त ॥५॥ १०
सा॒धुर्न गृ॒ध्नुरस्ते॑व॒ शूरो॒ याते॑व भी॒मस्त्वे॒षः स॒मत्सु॑ ॥६॥ ११

॥ ७१ ॥ ऋषिः—१-१० पराशरः शाक्त्यः ॥ देवता—अग्निः । छन्दः—१, ६, ७ त्रिष्टुप् । २, ५ निचृत्त्रिष्टुप् । ३, ४, ८, १० विराट्त्रिष्टुप् ।९ भुरिक्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-८, १० धैवतः । ९ पञ्चमः ।

॥१५॥ उप॒ प्र जि॑न्वन्नुश॒तीरु॒शन्तं॒ पतिं॒ न नित्यं॒ जन॑यः॒ सनी॑ळाः ।
स्वसा॑रः॒ श्यावी॒मरु॑षीमजुष्रञ्चि॒त्रमु॒च्छन्ती॑मु॒षसं॒ न गावः॑ ॥१॥
वी॒ळु चि॑द्दृ॒ळ्हा पि॒तरो॑ न उ॒क्थैरद्रिं॑ रु॒जन्नङ्गि॑रसो॒ रवे॑ण ।
च॒क्रुर्दि॒वो बृ॑ह॒तो गा॒तुम॒स्मे अहः॒ स्व॑र्विविदुः के॒तुमु॒स्राः ॥२॥
दध॑न्नृ॒तं ध॒नय॑न्नस्य धी॒तिमादिद॒र्यो दि॑धि॒ष्वो॒३ विभृ॑त्राः ।
अतृ॑ष्यन्तीर॒पसो॒ यन्त्यच्छा॑ दे॒वाञ्जन्म॒ प्रय॑सा व॒र्धय॑न्तीः ॥३॥
मथी॒द्यदीं॒ विभृ॑तो मा॒तरिश्वा॑ गृ॒हेगृ॑हे श्ये॒तो जेन्यो॒ भूत् ।
आदीं॒ राज्ञे॒ न सही॑यसे॒ सचा॒ सन्ना दू॒त्यं१॒ भृग॑वाणो विवाय ॥४॥
म॒हे यत्पि॒त्र ईं॒ रसं॑ दि॒वे कर॑व त्सरत्पृश॒न्य॑श्चिकि॒त्वान् ।
सृ॒जदस्ता॑ धृष॒ता दि॒द्युम॑स्मै॒ स्वायां॑ दे॒वो दु॑हि॒तरि॒ त्विषिं॑ धात् ॥५॥
॥१६॥ स्व आ यस्तुभ्यं॒ दम॒ आ वि॒भाति॒ नमो॑ वा॒ दाशा॑दुश॒तो अनु॒ द्यून् ।
वर्धो॑ अग्ने॒ वयो॑ अस्य द्वि॒बर्हा॒ यास॑द्रा॒या स॒रथं॒ यं जु॒नासि॑ ॥६॥
अ॒ग्निं विश्वा॑ अ॒भि पृक्षः॑ सचन्ते समु॒द्रं न स्र॒वतः॑ स॒प्त य॒ह्वीः ।
न जा॒मिभि॒र्वि चि॑किते॒ वयो॑ नो वि॒दा दे॒वेषु॒ प्रम॑तिं चिकि॒त्वान् ॥७॥
आ यदि॒षे नृ॒पतिं॒ तेज॒ आन॒ट्छुचि॒ रेतो॒ निषि॑क्तं॒ द्यौर॒भीके॑ ।
अ॒ग्निः शर्ध॑मनव॒द्यं युवा॑नं स्वा॒ध्यं॑ जनयत्सू॒दय॑च्च ॥८॥
मनो॒ न योऽध्व॑नः स॒द्य एत्येकः॑ स॒त्रा सूरो॒ वस्व॑ ईशे ।
राजा॑ना मि॒त्रावरु॑णा सुपा॒णी गोषु॑ प्रि॒यम॒मृतं॒ रक्ष॑माणा ॥९॥
मा नो॑ अग्ने स॒ख्या पित्र्या॑णि॒ प्र म॑र्षिष्ठा अ॒भि वि॒दुष्क॒विः सन् ।
नभो॒ न रू॒पं ज॑रि॒मा मि॑नाति पु॒रा तस्या॑ अ॒भिश॑स्ते॒रधी॑हि ॥१०॥

॥ ७२ ॥ ऋषिः—१-१० पराशरः शाक्त्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, २, ५, ६, विराट्त्रिष्टुप् ४, १० त्रिष्टुप् ७, ९ निचृत्त्रिष्टुप् । ३, ८ भुरिक्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २, ४-७, ९, १० धैवतः । ३, ८ पञ्चमः ॥

॥१७॥ नि काव्या॑ वे॒धसः॒ शश्व॑तस्क॒र्हस्ते॒ दधा॑नो॒ नर्या॑ पु॒रूणि॑ ।
अ॒ग्निर्भु॑वद्रयि॒पती॑ रयी॒णां स॒त्रा च॑क्रा॒णो अ॒मृता॑नि॒ विश्वा॑ ॥१॥

अस्मे वत्सं परि षन्तं न विन्दन्निच्छन्तो विश्वे अमृता अमूराः ।
श्रमयुवः पदव्यो धियंधास्तस्थुः पदे परमे चार्वग्नेः ॥२॥
तिस्रो यदग्ने शरदस्त्वामिच्छुचिं घृतेन शुचयः सपर्यान् ।
नामानि चिद्दधिरे यज्ञियान्यसूदयन्त तन्व१ः सुजाताः ॥३॥
आ रोदसी बृहती वेविदानाः प्र रुद्रिया जभ्रिरे यज्ञियासः ।
विदन्मर्तो नेमधिता चिकित्वानग्निं पदे परमे तस्थिवांसम् ॥४॥
संजानाना उप सीदन्नभिज्ञु पत्नीवन्तो नमस्यं नमस्यन् ।
रिरिक्वांसस्तन्वः कृण्वत स्वाः सखा सख्युर्निमिषि रक्षमाणाः ॥५॥

॥१८॥ त्रिः सप्त यद्गुह्यानि त्वे इत्पदाविदन्निहिता यज्ञियासः ।
तेभी रक्षन्ते अमृतं सजोषाः पशूञ्च स्थातॄञ्चरथं च पाहि ॥६॥
विद्वाँ अग्ने वयुनानि क्षितीनां व्यानुषक्छुरुधो जीवसे धाः ।
अन्तर्विद्वाँ अध्वनो देवयानानतन्द्रो दूतो अभवो हविर्वाट् ॥७॥
स्वाध्यो दिव आ सप्त यह्वी रायो दुरो व्यृतज्ञा अजानन् ।
विदद्गव्यं सरमा दृळ्हमूर्वं येना नु कं मानुषी भोजते विट् ॥८॥
आ ये विश्वा स्वपत्यानि तस्थुः कृण्वानासो अमृतत्वाय गातुम् ।
मह्ना महद्भिः पृथिवी वि तस्थे माता पुत्रैरदितिर्धायसे वेः ॥९॥
अधि श्रियं नि दधुश्चारुमस्मिन्दिवो यदक्षी अमृता अकृण्वन् ।
अध क्षरन्ति सिन्धवो न सृष्टाः प्र नीचीरग्ने अरुषीरजानन् ॥१०॥

॥ ७३ ॥ ऋषिः—१-१० पराशरः शाक्त्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, २, ४-७, ९, १० निचृत्त्रिष्टुप् । ३ त्रिष्टुप् । ८ भुरिक्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-७, ९, १० धैवतः ८ मध्यमः ॥

॥१९॥ रयिर्न यः पितृवित्तो वयोधाः सुप्रणीतिश्चिकितुषो न शासुः ।
स्योनशीरतिथिर्न प्रीणानो होतेव सद्म विधतो वि तारीत् ॥१॥
देवो न यः सविता सत्यमन्मा क्रत्वा निपाति वृजनानि विश्वा ।
पुरुप्रशस्तो अमतिर्न सत्य आत्मेव शेवो दिधिषाय्यो भूत् ॥२॥
देवो न यः पृथिवीं विश्वधाया उपक्षेति हितमित्रो न राजा ।
पुरःसदः शर्मसदो न वीरा अनवद्या पतिजुष्टेव नारी ॥३॥
तं त्वा नरो दम आ नित्यमिद्धमग्ने सचन्त क्षितिषु ध्रुवासु ।
अधि द्युम्नं नि दधुर्भूर्यस्मिन्भवा विश्वायुर्धरुणो रयीणाम् ॥४॥

वि पृक्षो अग्ने मघवानो अश्युर्वि सूरयो ददतो विश्वमायुः ।
सनेम वाजं समिथेष्वर्यो भागं देवेषु श्रवसे दधानाः ॥५॥

॥२०॥ ऋतस्य हि धेनवो वावशानाः स्मदूध्नीः पीपयन्त द्युभक्ताः ।
परावतः सुमतिं भिक्षमाणा वि सिन्धवः समया सस्रुरद्रिम् ॥६॥
त्वे अग्ने सुमतिं भिक्षमाणा दिवि श्रवो दधिरे यज्ञियासः ।
नक्ता च चक्रुरुषसा विरूपे कृष्णं च वर्णमरुणं च सं धुः ॥७॥
यान्राये मर्तान्त्सुषूदो अग्ने ते स्याम मघवानो वयं च ।
छायेव विश्वं भुवनं सिसक्ष्यापप्रिवान्रोदसी अन्तरिक्षम् ॥८॥
अर्वद्भिरग्ने अर्वतो नृभिर्नॄन्वीरैर्वीरान्वनुयामा त्वोताः ।
ईशानासः पितृवित्तस्य रायो वि सूरयः शतहिमा नो अश्युः ॥९॥
एता ते अग्न उचथानि वेधो जुष्टानि सन्तु मनसे हृदे च ।
शकेम रायः सुधुरो यमं तेऽधि श्रवो देवभक्तं दधानाः ॥१०॥

[त्रयोदशोऽनुवाकः ॥ सू० ७४-८४]

॥ ७४ ॥ ऋषिः—१-९ गोतमो राहूगणः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, २, ४, ९ निचृद्गायत्री । ३, ५, ६ गायत्री । ७ विराडगायत्री । ८ स्वराडार्ची गायत्री ॥ स्वरः—१-९ षड्जः ॥

॥२१॥ उपप्रयन्तो अध्वरं मन्त्रं वोचेमाग्नये । आरे अस्मे च शृण्वते ॥१॥
यः स्नीहितीषु पूर्व्यः संजग्मानासु कृष्टिषु । अरक्षद्दाशुषे गयम् ॥२॥
उत ब्रुवन्तु जन्तव उदग्निर्वृत्रहाजनि । धनंजयो रणेरणे ॥३॥
यस्य दूतो असि क्षये वेषि हव्यानि वीतये । दस्मत्कृणोष्यध्वरम् ॥४॥
तमित्सुहव्यमङ्गिरः सुदेवं सहसो यहो । जना आहुः सुबर्हिषम् ॥५॥

॥२२॥ आ च वहासि ताँ इह देवाँ उप प्रशस्तये । हव्या सुश्चन्द्र वीतये ॥६॥
न योरुपब्दिरश्व्यः शृण्वे रथस्य कच्चन । यदग्ने यासि दूत्यम् ॥७॥
त्वोतो वाज्यह्रयोऽभि पूर्वस्मादपरः । प्र दाश्वाँ अग्ने अस्थात् ॥८॥
उत द्युमत्सुवीर्यं बृहदग्ने विवाससि । देवेभ्यो देव दाशुषे ॥९॥

॥ ७५ ॥ ऋषिः—१-५ गोतमो राहूगणः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ गायत्री । २, ५ निचृद्गायत्री । ३ विराड्गायत्री। ४ यवमध्या पादनिचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२३॥ जुषस्व सप्रथस्तमं वचो देवप्सरस्तमम् । हव्या जुह्वान आसनि ॥१॥
अथा ते अङ्गिरस्तमाग्ने वेधस्तम प्रियम् । वोचेम ब्रह्म सानसि ॥२॥
कस्ते जामिर्जनानामग्ने को दाश्वध्वरः । को ह कस्मिन्नसि श्रितः ॥३॥

त्वं जा॒मिर्जना॑ना॒मग्ने॑ मि॒त्रो अ॑सि प्रि॒यः । सखा॒ सखि॑भ्य॒ ईड्यः॑ ॥४॥
यजा॑ नो मि॒त्रावरु॑णा॒ यजा॑ दे॒वाँ ऋ॒तं बृहत् । अग्ने॒ यक्षि॒ स्वं दम॑म् ॥५॥

॥ ७६ ॥ ऋषिः—१-५ गोतमो राहूगणः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३, ४ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ५
विराट्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-५ धैवतः ॥

॥२४॥ का त॒ उपे॑तिर्मन॑सो॒ वरा॑य॒ भुव॑दग्ने॒ शंत॑मा॒ का म॑नी॒षा ।
को वा॑ य॒ज्ञैः परि॒ दक्षं॑ त आप॒ केन॑ वा ते॒ मन॑सा दाशेम ॥१॥
एह्य॑ग्न इ॒ह होता॒ नि षी॒दाद॑ब्धः॒ सु पुरए॒ता भ॑वा नः ।
अव॑तां त्वा॒ रोद॑सी विश्वमि॒न्वे यजा॑ म॒हे सौमन॒साय॑ दे॒वान् ॥२॥
प्र सु विश्वा॑न्र॒क्षसो॒ धक्ष्य॑ग्ने॒ भवा॑ य॒ज्ञाना॑मभिशस्ति॒पावा॑ ।
अथा व॑ह॒ सोम॑पतिं॒ हरि॑भ्यामाति॒थ्यम॑स्मै चकृमा सु॒दाव्ने॑ ॥३॥
प्र॒जाव॑ता॒ वच॑सा॒ वह्नि॑रा॒सा च॑ हु॒वे नि च सत्सी॒ह दे॒वैः ।
वेषि॑ हो॒त्रमुत पो॒त्रं य॑जत्र बो॒धि प्र॑यन्तर्जनित॒र्वसू॑नाम् ॥४॥
यथा॒ विप्र॑स्य॒ मनु॑षो ह॒विर्भि॑र्दे॒वाँ अय॑जः क॒विभिः क॒विः सन् ।
ए॒वा हो॑तः सत्यतर॒ त्वम॒द्याग्ने॑ म॒न्द्रया॑ जु॒ह्वा॑ यजस्व ॥५॥

॥ ७७ ॥ ऋषिः—१-५ गोतमो राहूगणः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ निचृत्पंक्तिः ।
२-५ विराट्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१ पञ्चमः । २-५ धैवतः ॥

॥२५॥ क॒था दा॑शेमा॒ग्नये॒ कास्मै दे॒वजु॑ष्टोच्यते भा॒मिने॒ गीः ।
यो मर्त्ये॑ष्व॒मृत॑ ऋ॒तावा॒ होता॒ यजि॑ष्ठ॒ इत्कृणोति॑ दे॒वान् ॥१॥
यो अ॑ध्व॒रेषु॒ शंत॑म ऋ॒तावा॒ होता॒ तमू नमो॑भि॒रा कृ॑णुध्वम् ।
अ॒ग्निर्यद्वेर्मर्ता॑य दे॒वान्त्स चा॒ बोधा॑ति॒ मन॑सा यजाति ॥२॥
स हि क्रतुः॒ स मर्यः॒ स सा॒धुर्मि॒त्रो न भू॒दद्भु॑तस्य र॒थीः ।
तं मेधे॑षु प्रथ॒मं दे॑व॒यन्ती॒र्विश॒ उप॑ ब्रुवते द॒स्ममारीः॑ ॥३॥
स नो॑ नृ॒णां नृत॑मो रि॒शादा॑ अ॒ग्निर्गिरोऽव॑सा वेतु धी॒तिम् ।
तना॑ च॒ ये म॒घवा॑नः॒ शवि॑ष्ठा॒ वाज॑प्रसूता इ॒षय॑न्त॒ मन्म॑ ॥४॥
ए॒वाग्निर्गोत॑मेभिर्ऋ॒तावा॒ विप्रे॑भिरस्तोष्ट जा॒तवे॑दाः ।
स ए॑षु द्यु॒म्नं पीपय॒त्स वाजं॒ स पु॒ष्टिं या॑ति॒ जोष॒मा चिकि॒त्वान् ॥५॥

॥ ७८ ॥ ऋषिः—१-५ गोतमो राहूगणः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२६॥ अ॒भि त्वा॒ गोत॑मा गि॒रा जात॑वेदो॒ विच॑र्षणे । द्यु॒म्नैर॒भि प्र णो॑नुमः ॥१॥

तमु॑ त्वा॒ गोत॑मो गि॒रा रा॒यस्का॑मो दुवस्यति । द्यु॒म्नैर॒भि प्र णो॑नुमः ॥२॥
तमु॑ त्वा वाज॒सात॑ममङ्गिर॒स्वद्ध॑वामहे । द्यु॒म्नैर॒भि प्र णो॑नुमः ॥३॥
तमु॑ त्वा वृत्र॒हन्त॑मं॒ यो दस्यूँ॑रवधू॒नुषे । द्यु॒म्नैर॒भि प्र णो॑नुमः ॥४॥
अवो॑चाम॒ रहू॑गणा अ॒ग्नये॒ मधु॑म॒द्वचः॑ । द्यु॒म्नैर॒भि प्र णो॑नुमः ॥५॥

॥ ७९ ॥ ऋषिः—१-१२ गोतमो राहूगणः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ विराट्त्रिष्टुप् । २, ३ निचृत् त्रिष्टुप् । ४ आर्ष्युष्णिक् । ५, ६ निचृदार्ष्युष्णिक् । ७, ८, १०-१२ निचृद्गायत्री । ९ गायत्री ॥ स्वरः—१-३ धैवतः । ४-६ ऋषभः । ७-१२ षड्जः ॥

॥२७॥ हिर॑ण्यकेशो॒ रज॑सो विसा॒रेऽहि॒र्धुनि॒र्वात॑ इव॒ ध्रजी॑मान् ।
शुचि॑भ्राजा उ॒षसो॒ नवे॑दा॒ यश॑स्वतीरप॒स्युवो॒ न स॒त्याः ॥१॥
आ ते॑ सुप॒र्णा अ॑मिनन्तँ॒ एवैः॑ कृ॒ष्णो नो॑नाव वृष॒भो यदी॒दम् ।
शि॒वाभि॒र्न स्मय॑माना॒भिरागा॒त्पत॑न्ति॒ मिहः॑ स्त॒नय॑न्त्य॒भ्रा ॥२॥
यदी॑मृ॒तस्य॒ पय॑सा॒ पिया॑नो॒ नय॑न्नृ॒तस्य॑ प॒थिभी॒ रजि॑ष्ठैः ।
अ॒र्य॒मा मि॒त्रो वरु॑णः॒ परि॑ज्मा॒ त्वचं॑ पृञ्च॒न्त्युप॑रस्य॒ योनौ॑ ॥३॥
अग्ने॒ वाज॑स्य॒ गोम॑त॒ ईशा॑नः सहसो यहो । अ॒स्मे धे॑हि जातवेदो॒ महि॒ श्रवः॑ ॥४॥
स इ॑धा॒नो वसु॑ष्क॒विर॒ग्निरी॒ळेन्यो॑ गि॒रा । रे॒वद॒स्मभ्यं॑ पुर्वणीक दीदिहि ॥५॥
क्ष॒पो रा॑जन्नु॒त त्मनाग्ने॒ वस्तो॑रु॒तोषसः॑ । स ति॑ग्मजम्भ र॒क्षसो॑ दह॒ प्रति॑ ॥६॥

॥२८॥ अवा॑ नो अग्न ऊ॒तिभि॑र्गाय॒त्रस्य॒ प्रभ॑र्मणि । विश्वा॑सु धी॒षु व॑न्द्य ॥७॥
आ नो॑ अग्ने र॒यिं भ॑र सत्रा॒साहं॒ वरे॑ण्यम् । विश्वा॑सु पृ॒त्सु दु॒ष्टर॑म् ॥८॥
आ नो॑ अग्ने सुचे॒तुना॑ र॒यिं वि॒श्वायु॑पोषसम् । मा॒र्डी॒कं धे॑हि जी॒वसे॑ ॥९॥
प्र पू॒तास्ति॒ग्मशो॑चिषे॒ वाचो॑ गोतमा॒ग्नये॑ । भर॑स्व सुम्न॒युर्गिरः॑ ॥१०॥
यो नो॑ अग्नेऽभि॒दास॒त्यन्ति॑ दू॒रे प॑दी॒ष्ट सः । अ॒स्माक॒मिद्वृ॒धे भ॑व ॥११॥
स॒ह॒स्रा॒क्षो विच॑र्षणिर॒ग्नी रक्षां॑सि सेधति । होता॑ गृणीत उ॒क्थ्यः॑ ॥१२॥

। ८० ॥ ऋषिः—१-१६ गोतमो राहूगणः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ११ निचृदास्तारपङ्क्तिः । ५, ६, ९, १०, १३, १४ विराट्पङ्क्तिः । २-४, ७, १२, १५ भुरिग्बृहती । ८, १६ बृहती ॥ स्वरः—१, ५, ६, ९, १०, ११, १३, १४ पञ्चमः । २-४, ७, ८, १२, १५, १६ मध्यमः ॥

॥२९॥ इ॒त्था हि सोम॒ इन्मदे॑ ब्र॒ह्मा च॒कार॒ वर्ध॑नम् ।
शवि॑ष्ठ वज्रि॒न्नोज॑सा पृथि॒व्या निः श॑शा॒ अहि॒मर्च॒न्ननु॑ स्व॒राज्य॑म् ॥१॥

स त्वामदद्वृषा मदः सोमः श्येनाभृतः सुतः ।
येना वृत्रं निरद्भ्यो जघन्थ वज्रिन्नोजसार्चन्ननु स्वराज्यम् ॥२॥
प्रेह्यभीहि धृष्णुहि न ते वज्रो नि यंसते ।
इन्द्र नृम्णं हि ते शवो हनो वृत्रं जया अपोऽर्चन्ननु स्वराज्यम् ॥३॥
निरिन्द्र भूम्या अधि वृत्रं जघन्थ निर्दिवः ।
सृजा मरुत्वतीरव जीवधन्या इमा अपोऽर्चन्ननु स्वराज्यम् ॥४॥
इन्द्रो वृत्रस्य दोधतः सानुं वज्रेण हीळितः ।
अभिक्रम्याव जिघ्नतेऽपः सर्माय चोदयन्नर्चन्ननु स्वराज्यम् ॥५॥

॥३०॥ अधि सानौ नि जिघ्नते वज्रेण शतपर्वणा ।
मन्दान इन्द्रो अन्धसः सखिभ्यो गातुमिच्छत्यर्चन्ननु स्वराज्यम् ॥६॥
इन्द्र तुभ्यमिदद्रिवोऽनुत्तं वज्रिन्वीर्यम् ।
यद्ध त्यं मायिनं मृगं तमु त्वं माययावधीरर्चन्ननु स्वराज्यम् ॥७॥
वि ते वज्रासो अस्थिरन्नवतिं नाव्या३ अनु ।
महत्त इन्द्र वीर्यं बाह्वोस्ते बलं हितमर्चन्ननु स्वराज्यम् ॥८॥
सहस्रं साकमर्चत परि ष्टोभत विंशतिः ।
शतैनमन्वनोनवुरिन्द्राय ब्रह्मोद्यतमर्चन्ननु स्वराज्यम् ॥९॥
इन्द्रो वृत्रस्य तविषीं निरहन्त्सहसा सहः ।
महत्तदस्य पौंस्यं वृत्रं जघन्वाँ असृजदर्चन्ननु स्वराज्यम् ॥१०॥

॥३१॥ इमे चित्तव मन्यवे वेपेते भियसा मही ।
यदिन्द्र वज्रिन्नोजसा वृत्रं मरुत्वाँ अवधीरर्चन्ननु स्वराज्यम् ॥११॥
न वेपसा न तन्यतेन्द्रं वृत्रो वि बीभयत् ।
अभ्येनं वज्र आयसः सहस्रभृष्टिरायतार्चन्ननु स्वराज्यम् ॥१२॥
यद्वृत्रं तव चाशनिं वज्रेण समयोधयः ।
अहिमिन्द्र जिघांसतो दिवि ते बद्बधे शवोऽर्चन्ननु स्वराज्यम् ॥१३॥
अभिष्टने ते अद्रिवो यत्स्था जगच्च रेजते ।
त्वष्टा चित्तव मन्यव इन्द्र वेविज्यते भियार्चन्ननु स्वराज्यम् ॥१४॥
नहि नु यादधीमसीन्द्रं को वीर्या परः ।
तस्मिन्नृम्णमुत क्रतुं देवा ओजांसि सं दधुरर्चन्ननु स्वराज्यम् ॥१५॥

यामथ॑र्वा॒ मनु॑ष्पि॒ता द॒ध्यङ्धिय॒मत्न॑त ।
तस्मि॒न्ब्रह्मा॑णि पू॒र्वथेन्द्र॑ उ॒क्था सम॑ग्म॒तार्च॒न्ननु॑ स्व॒राज्य॑म् ॥१६॥

॥ इति प्रथमाष्टके पञ्चमोऽध्यायः ॥

[पञ्चमाध्याये वर्गाः ३१, सूक्तानि १९, ऋचः १८५]

अथ षष्ठोऽध्यायः ॥

॥ ८१ ॥ ऋषिः—१-९ गोतमो राहूगणः । देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २, ७-९ विराट्पङ्क्तिः ।
३, ५ निचृदास्तारपङ्क्तिः । ४, ६ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—पञ्चमः ॥

॥१॥ इन्द्रो॒ मदा॑य वावृधे॒ शव॑से वृत्र॒हा नृभिः॑ ।
तमिन्म॒हत्स्वा॒जिषू॒तेमर्भे॑ हवामहे॒ स वाजे॑षु॒ प्र नो॑ऽविषत् ॥१॥
असि॒ हि वी॑र॒ सेन्यो॒ऽसि॒ भूरि॑ पराद॒दिः ।
असि॑ द॒भ्रस्य॑ चिद्वृ॒धो यज॑मानाय शिक्षसि सुन्व॒ते भूरि॑ ते॒ वसु॑ ॥२॥
यदु॒दीर॑त आ॒जयो॑ धृ॒ष्णवे॑ धीयते॒ धना॑ ।
यु॒क्ष्वा म॑द॒च्युता॒ हरी॒ कं हनः॒ कं वसौ॑ दधो॒ऽस्माँ इ॑न्द्र॒ वसौ॑ दधः ॥३॥
क्रत्वा॑ म॒हाँ अ॑नुष्व॒धं भी॒म आ वा॑वृधे॒ शवः॑ ।
श्रि॒य ऋ॒ष्व उ॑पा॒कयो॒र्नि शि॒प्री हरि॑वान्दधे॒ हस्त॑यो॒र्वज्र॑माय॒सम् ॥४॥
आ प॑प्रौ॒ पार्थि॑वं॒ रजो॑ बद्ब॒धे रो॑च॒ना दि॒वि ।
न त्वावाँ॑ इन्द्र॒ कश्च॒न न जा॒तो न ज॑निष्य॒तेऽति॒ विश्वं॑ ववक्षिथ ॥५॥
॥२॥ यो अ॒र्यो म॑र्त॒भोज॑नं परा॒ददा॑ति दा॒शुषे॑ ।
इन्द्रो॑ अ॒स्मभ्यं॑ शिक्षतु॒ वि भ॑जा॒ भूरि॑ ते॒ वसु॑ भक्षी॒य तव॒ राध॑सः ॥६॥
मदे॑मदे॒ हि नो॑ द॒दिर्यू॒था गवा॑मृजु॒क्रतुः॑ ।
सं गृ॑भाय पु॒रू श॒तोभ॑याह॒स्त्या वसु॑ शिशी॒हि रा॒य आ भ॑र ॥७॥
मा॒दय॑स्व सु॒ते सचा॒ शव॑से शूर॒ राध॑से ।
वि॒द्मा हि त्वा॑ पुरू॒वसु॒मुप॒ कामा॑न्त्ससृ॒ज्महेऽथा॑ नोऽवि॒ता भ॑व ॥८॥
ए॒ते त॑ इन्द्र ज॒न्तवो॒ विश्वं॑ पुष्यन्ति॒ वार्य॑म् ।
अ॒न्तर्हि ख्यो जना॑नाम॒र्यो वेदो॒ अदा॑शुषां॒ तेषां॑ नो॒ वेद॒ आ भ॑र ॥९॥

॥ ८२ ॥ ऋषिः—१-६ गोतमो राहूगणः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ४ निचृदास्तारपङ्क्तिः । २, ३,
५ विराडास्तारपङ्क्तिः । ६ विराड्जगती ॥ स्वरः—१-५ पञ्चमः । ६ निषादः ॥

॥३॥ उपो षु शृणुही गिरो मघवन्मातथा इव ।
यदा नः सूनृतावतः कर आदर्थयास इद्योजा न्विन्द्र ते हरी ॥१॥
अक्षन्नमीमदन्त ह्यव प्रिया अधूषत ।
अस्तोषत स्वभानवो विप्रा नविष्ठया मती योजा न्विन्द्र ते हरी ॥२॥
सुसंदृशं त्वा वयं मघवन्वन्दिषीमहि ।
प्र नूनं पूर्णवन्धुरः स्तुतो याहि वशाँ अनु योजा न्विन्द्र ते हरी ॥३॥
स घा तं वृषणं रथमधि तिष्ठाति गोविदम् ।
यः पात्रं हारियोजनं पूर्णमिन्द्र चिकेतति योजा न्विन्द्र ते हरी ॥४॥
युक्तस्ते अस्तु दक्षिण उत सव्यः शतक्रतो ।
तेन जायामुप प्रियां मन्दानो याह्यन्धसो योजा न्विन्द्र ते हरी ॥५॥
युनज्मि ते ब्रह्मणा केशिना हरी उप प्र याहि दधिषे गभस्त्योः ।
उत्त्वा सुतासो रभसा अमन्दिषुः पूषण्वान्वज्रिन्त्समु पत्न्यामदः ॥६॥

॥ ८३ ॥ ऋषिः—१-६ गोतमो राहूगणः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३-५ निचृज्जगती । २ जगती ।
६ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः -१-५ निषादः । ६ धैवतः ॥

॥४॥ अश्वावति प्रथमो गोषु गच्छति सुप्रावीरिन्द्र मर्त्यस्तवोतिभिः ।
तमित्पृणक्षि वसुना भवीयसा सिन्धुमापो यथाभितो विचेतसः ॥१॥
आपो न देवीरुप यन्ति होत्रियमवः पश्यन्ति विततं यथा रजः ।
प्राचैर्देवासः प्र णयन्ति देवयुं ब्रह्मप्रियं जोषयन्ते वरा इव ॥२॥
अधि द्वयोरदधा उक्थ्यं१ वचो यतस्रुचा मिथुना या सपर्यतः ।
असंयत्तो व्रते ते क्षेति पुष्यति भद्रा शक्तिर्यजमानाय सुन्वते ॥३॥
आदङ्गिराः प्रथमं दधिरे वय इद्धाग्नयः शम्या ये सुकृत्यया ।
सर्वं पणेः समविन्दन्त भोजनमश्वावन्तं गोमन्तमा पशुं नरः ॥४॥
यज्ञैरथर्वा प्रथमः पथस्तते ततः सूर्यो व्रतपा वेन आजनि ।
आ गा आजदुशना काव्यः सचा यमस्य जातममृतं यजामहे ॥५॥
बर्हिर्वा यत्स्वपत्याय वृज्यतेऽर्को वा श्लोकमाघोषते दिवि ।
ग्रावा यत्र वदति कारुरुक्थ्य१स्तस्येदिन्द्रो अभिपित्वेषु रण्यति ॥६॥

॥ ८४ ॥ ऋषिः—१-२० गोतमो राहूगणः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ५ निचृदनुष्टुप् । २, ४ विराडनुष्टुप् । ३ अनुष्टुप्।६ भुरिगुष्णिक् । ७-९ उष्णिक् । १०, १२ विराडास्तारपङ्क्तिः । ११, २० निचृदास्तारपङ्क्तिः । १३-१५ निचृद्गायत्री । १६ निचृत्त्रिष्टुप् । १७ विराट्त्रिष्टुप् । १८ त्रिष्टुप् । १९ आर्ची त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-५ गान्धारः । ६-९ ऋषभः । १०-१२, २० पञ्चमः । १३-१५ षड्जः । १६-१९ धैवतः ॥

॥५॥ असावि सोम इन्द्र ते शविष्ठ धृष्णवा गहि ।
आ त्वा पृणक्त्विन्द्रियं रजः सूर्यो न रश्मिभिः ॥१॥
इन्द्रमिद्धरी वहतोऽप्रतिधृष्टशवसम् ।
ऋषीणां च स्तुतीरुप यज्ञं च मानुषाणाम् ॥२॥
आ तिष्ठ वृत्रहन्रथं युक्ता ते ब्रह्मणा हरी ।
अर्वाचीनं सु ते मनो ग्रावा कृणोतु वग्नुना ॥३॥
इममिन्द्र सुतं पिब ज्येष्ठममर्त्यं मदम् ।
शुक्रस्य त्वाभ्यक्षरन्धारा ऋतस्य सादने ॥४॥
इन्द्राय नूनमर्चतोक्थानि च ब्रवीतन ।
सुता अमत्सुरिन्दवो ज्येष्ठं नमस्यता सहः ॥५॥

॥६॥ नकिष्ट्वद्रथीतरो हरी यदिन्द्र यच्छसे । नकिष्ट्वानु मज्मना नकिः स्वश्व आनशे ॥६॥
य एक इद्विदयते वसु मर्ताय दाशुषे । ईशानो अप्रतिष्कुत इन्द्रो अङ्ग ॥७॥
कदा मर्तमराधसं पदा क्षुम्पमिव स्फुरत् । कदा नः शुश्रवद्गिर इन्द्रो अङ्ग ॥८॥
यश्चिद्धि त्वा बहुभ्य आ सुतावाँ आविवासति ।
उग्रं तत्पत्यते शव इन्द्रो अङ्ग ॥९॥
स्वादोरित्था विषूवतो मध्वः पिबन्ति गौर्यः ।
या इन्द्रेण सयावरीर्वृष्णा मदन्ति शोभसे वस्वीरनु स्वराज्यम् ॥१०॥

॥७॥ ता अस्य पृशनायुवः सोमं श्रीणन्ति पृश्नयः ।
प्रिया इन्द्रस्य धेनवो वज्रं हिन्वन्ति सायकं वस्वीरनु स्वराज्यम् ॥११॥
ता अस्य नमसा सहः सपर्यन्ति प्रचेतसः ।
व्रतान्यस्य सश्चिरे पुरूणि पूर्वचित्तये वस्वीरनु स्वराज्यम् ॥१२॥
इन्द्रो दधीचो अस्थभिर्वृत्राण्यप्रतिष्कुतः । जघान नवतीर्नव ॥१३॥
इच्छन्नश्वस्य यच्छिरः पर्वतेष्वपश्रितम् । तद्विदच्छर्यणावति ॥१४॥
अत्राह गोरमन्वत नाम त्वष्टुरपीच्यम् । इत्था चन्द्रमसो गृहे ॥१५॥

॥८॥ को अद्य युङ्क्ते धुरि गा ऋतस्य शिमीवतो भामिनो दुर्हृणायून् ।
आसन्निषून्हृत्स्वसो मयोभून्य एषां भृत्यामृणधत्स जीवात् ॥१६॥
क ईषते तुज्यते को बिभाय को मंसते सन्तमिन्द्रं को अन्ति ।
कस्तोकाय क इभायोत रायेऽधि ब्रवत्तन्वे३ को जनाय ॥१७॥
को अग्निमीट्टे हविषा घृतेन स्रुचा यजाता ऋतुभिर्ध्रुवेभिः ।
कस्मै देवा आ वहानाशु होम को मंसते वीतिहोत्रः सुदेवः ॥१८॥
त्वमङ्ग प्र शंसिषो देवः शविष्ठ मर्त्यम् ।
न त्वदन्यो मघवन्नस्ति मर्डितेन्द्र ब्रवीमि ते वचः ॥१९॥
मा ते राधांसि मा त ऊतयो वसोऽस्मान्कदा चना दभन् ।
विश्वा च न उपमिमीहि मानुष वसूनि चर्षणिभ्य आ ॥२०॥

[चतुर्दशोऽनुवाकः ॥ सू० ८५-९३]

॥८५॥ ऋषिः—१-१२ गोतमो राहूगणः ॥ देवता— मरुतः ॥ छन्दः—१, २, ६, ११ जगती । ३, ७, ८ निचृज्जगती । ४, १० विराड्जगती । ५ विराट्त्रिष्टुप् । ९ भुरिक् त्रिष्टुप् । १२ त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१-४, ६-८, १०, ११ निषादः । ५, ९, १२ धैवतः ॥

॥९॥ प्र ये शुम्भन्ते जनयो न सप्तयो यामन्रुद्रस्य सूनवः सुदंससः ।
रोदसी हि मरुतश्चक्रिरे वृधे मदन्ति वीरा विदथेषु घृष्वयः ॥१॥
त उक्षितासो महिमानमाशत दिवि रुद्रासो अधि चक्रिरे सदः ।
अर्चन्तो अर्कं जनयन्त इन्द्रियमधि श्रियो दधिरे पृश्निमातरः ॥२॥
गोमातरो यच्छुभयन्ते अञ्जिभिस्तनूषु शुभ्रा दधिरे विरुक्मतः ।
बाधन्ते विश्वमभिमातिनमप वर्त्मान्येषामनु रीयते घृतम् ॥३॥
वि ये भ्राजन्ते सुमखास ऋष्टिभिः प्रच्यावयन्तो अच्युता चिदोजसा ।
मनोजुवो यन्मरुतो रथेष्वा वृषव्रातासः पृषतीरयुग्ध्वम् ॥४॥
प्र यद्रथेषु पृषतीरयुग्ध्वं वाजे अद्रिं मरुतो रंहयन्तः ।
उतारुषस्य वि ष्यन्ति धाराश्चर्मेवोदभिर्व्युन्दन्ति भूम ॥५॥
आ वो वहन्तु सप्तयो रघुष्यदो रघुपत्वानः प्र जिगात बाहुभिः ।
सीदता बर्हिरुरु वः सदस्कृतं मादयध्वं मरुतो मध्वो अन्धसः ॥६॥
॥१०॥ तेऽवर्धन्त स्वतवसो महित्वना नाकं तस्थुरुरु चक्रिरे सदः ।
विष्णुर्यद्धावद्वृषणं मदच्युतं वयो न सीदन्नधि बर्हिषि प्रिये ॥७॥
शूरा इवेद्युयुधयो न जग्मयः श्रवस्यवो न पृतनासु येतिरे ।
भयन्ते विश्वा भुवना मरुद्भ्यो राजान इव त्वेषसंदृशो नरः ॥८॥

त्वष्टा॒ यद्वज्रं॒ सुकृ॑तं हिर॒ण्ययं॑ स॒हस्र॑भृष्टिं॒ स्वपा॒ अव॑र्तयत् ।
ध॒त्त इन्द्रो॒ नर्यपां॑सि॒ कर्त॒वेऽह॑न्वृ॒त्रं निर॒पामौ॑ब्जदर्ण॒वम् ॥९॥
ऊ॒र्ध्वं नु॑नुद्रेऽव॒तं त ओज॑सा दादृहा॒णं चि॑द्बिभिदु॒र्वि पर्व॑तम् ।
ध॒मन्तो॑ वा॒णं म॒रुतः॑ सु॒दान॑वो॒ मदे॒ सोम॑स्य॒ रण्या॑नि चक्रिरे ॥१०॥
जि॒ह्मं नु॑नुद्रेऽव॒तं त॒या दि॒शासि॑ञ्च॒न्नुत्सं॒ गोत॑माय तृ॒ष्णजे॑ ।
आ ग॑च्छन्ती॒मव॑सा चि॒त्रभा॑नवः॒ कामं॒ विप्र॑स्य तर्पयन्त॒ धाम॑भिः ॥११॥
या वः॒ शर्म॑ शशमा॒नाय॒ सन्ति॑ त्रि॒धातू॑नि दा॒शुषे॑ यच्छ॒ताधि॑ ।
अ॒स्मभ्यं॒ तानि॑ मरुतो॒ वि य॑न्त र॒यिं नो॑ धत्त वृषणः सु॒वीर॑म् ॥१२॥

॥८६॥ ऋषिः—१-१० गोतमो राहूगणः ॥ देवता—मरुतः ॥ छन्दः—१, ४, ८, ९ गायत्री । २, ३, ७ पिपीलिकामध्यानिचृद्गायत्री । ५, ६, १० निचृद्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥११॥ मरु॑तो॒ यस्य॒ हि क्षये॑ पा॒था दि॒वो वि॑महसः । स सु॑गो॒पात॑मो॒ जनः॑ ॥१॥
य॒ज्ञैर्वा॑ यज्ञवाहसो॒ विप्र॑स्य वा मती॒नाम् । मरु॑तः शृणु॒ता हव॑म् ॥२॥
उ॒त वा॒ यस्य॑ वा॒जिनोऽनु॒ विप्र॒मत॑क्षत । स गन्ता॒ गोम॑ति व्र॒जे ॥३॥
अ॒स्य वी॒रस्य॑ ब॒र्हिषि॑ सु॒तः सोमो॒ दिवि॑ष्टिषु । उ॒क्थं मद॑श्च शस्यते ॥४॥
अ॒स्य श्रो॑ष॒न्त्वा भुवो॒ विश्वा॒ यश्च॑र्ष॒णीर॒भि । सूरं॑ चित्स॒स्रुषी॒रिषः॑ ॥५॥
॥१२॥ पू॒र्वीभि॒र्हि द॑दाशि॒म श॒रद्भि॑र्मरुतो व॒यम् । अवो॑भिश्चर्षणी॒नाम् ॥६॥
सु॒भगः॒ स प्र॑यज्यवो॒ मरु॑तो अस्तु॒ मर्त्यः॑ । यस्य॒ प्रयां॑सि॒ पर्ष॑थ ॥७॥
श॒शा॒मा॒नस्य॑ वा नरः॒ स्वेद॑स्य सत्यशवसः । वि॒दा काम॑स्य॒ वेन॑तः ॥८॥
यू॒यं तत्स॑त्यशवस आ॒विष्क॑र्त महित्व॒ना । विध्य॑ता वि॒द्युता॒ रक्षः॑ ॥९॥
गूह॑ता॒ गुह्यं॒ तमो॒ वि या॑त॒ विश्व॑म॒त्रिण॑म् । ज्योति॑ष्कर्ता॒ यदु॒श्मसि॑ ॥१०॥

॥८७॥ ऋषिः—१-६ गोतमो राहूगणपुत्रः ॥ देवता—मरुतः ॥ छन्दः—१, २, ५ विराड्जगती । ३ जगती । ४ त्रिष्टुप् । ६ निचृज्जगती ॥ स्वरः—१-३, ५, ६ निषादः । ४ धैवतः ॥

॥१३॥ प्रत्व॑क्षसः॒ प्रत॑वसो विर॒प्शिनोऽना॑नता॒ अवि॑थुरा ऋजी॒षिणः॑ ।
जुष्ट॑तमासो॒ नृत॑मासो अ॒ञ्जिभि॒र्व्या॑नज्रे॒ के चि॑दु॒स्रा इ॑व॒ स्तृभिः॑ ॥१॥
उ॒प॒ह्व॒रेषु॒ यदचि॑ध्वं य॒यिं वय॑ इव मरुतः॒ केन॑ चित्प॒था ।
श्चोत॑न्ति॒ कोशा॒ उप॑ वो॒ रथे॒ष्वा घृ॒तमु॑क्षता॒ मधु॑वर्ण॒मर्च॑ते ॥२॥
प्रैषा॒मज्मे॑षु विथु॒रेव॑ रेजते॒ भूमि॒र्यामे॑षु॒ यद्ध॑ यु॒ञ्जते॑ शु॒भे ।
ते क्री॒ळयो॒ धुन॑यो॒ भ्राज॑दृष्टयः स्व॒यं म॑हि॒त्वं पन॑यन्त॒ धूत॑यः ॥३॥

स हि स्वसृत्पृषदश्वो युवा गणो३ऽया ईशानस्तविषीभिरावृतः ।
असि सत्य ऋणयावानेद्योऽस्या धियः प्राविताथा वृषा गणः ॥४॥
पितुः प्रत्नस्य जन्मना वदामसि सोमस्य जिह्वा प्र जिगाति चक्षसा ।
यदीमिन्द्रं शम्यृक्वाण आशतादिन्नामानि यज्ञियानि दधिरे ॥५॥
श्रियसे कं भानुभिः सं मिमिक्षिरे ते रश्मिभिस्त ऋक्वभिः सुखादयः ।
ते वाशीमन्त इष्मिणो अभीरवो विद्रे प्रियस्य मारुतस्य धाम्नः ॥६॥

॥८८॥ ऋषिः—१-६ गोतमो राहूगणः ॥ देवता—मरुतः ॥ छन्दः—१ पङ्क्तिः । २ भुरिक्पङ्क्तिः ।
३ निचृत्त्रिष्टुप् । ४ विराट्त्रिष्टुप् । ५ निचृत्पङ्क्तिः । ६ निचृद्बृहती ॥
स्वरः—१, २, ५ पञ्चमः । ३, ४ धैवतः । ६ मध्यमः ॥

॥१४॥ आ विद्युन्मद्भिर्मरुतः स्वर्कै रथेभिर्यात ऋष्टिमद्भिरश्वपर्णैः ।
आ वर्षिष्ठया न इषा वयो न पप्तता सुमायाः ॥१॥
तेऽरुणेभिर्वरमा पिशङ्गैः शुभे कं यान्ति रथतूर्भिरश्वैः ।
रुक्मो न चित्रः स्वधितीवान्पव्या रथस्य जङ्घनन्त भूम ॥२॥
श्रिये कं वो अधि तनूषु वाशीर्मेधा वना न कृणवन्त ऊर्ध्वा ।
युष्मभ्यं कं मरुतः सुजातास्तुविद्युम्नासो धनयन्ते अद्रिम् ॥३॥
अहानि गृध्राः पर्या व आगुरिमां धियं वार्कार्यां च देवीम् ।
ब्रह्म कृण्वन्तो गोतमासो अर्कैरूर्ध्वं नुनुद्र उत्सधिं पिबध्यै ॥४॥
एतत्त्यन्न योजनमचेति सस्वर्ह यन्मरुतो गोतमो वः ।
पश्यन्हिरण्यचक्रानयोदंष्ट्रान्विधावतो वराहून् ॥५॥
एषा स्या वो मरुतोऽनुभर्त्री प्रति ष्टोभति वाघतो न वाणी ।
अस्तोभयद्वृथासामनु स्वधां गभस्त्योः ॥६॥

॥ ८९ ॥ ऋषिः—१-१० गोतमो राहूगण्पः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ५ निचृज्जगती । २, ३,
७ जगती । ४ भुरिक्त्रिष्टुप् । ६ स्वराड्बृहती ॥ ८ विराट्त्रिष्टुप् । ९, १० त्रिष्टुप् ।
स्वरः—१-३, ५, ७ निषादः । ४, ८-१० धैवतः । ६ मध्यमः ॥

॥१५॥ आ नो भद्राः क्रतवो यन्तु विश्वतोऽदब्धासो अपरीतास उद्भिदः ।
देवा नो यथा सदमिद्वृधे असन्नप्रायुवो रक्षितारो दिवेदिवे ॥१॥
देवानां भद्रा सुमतिर्ऋजूयतां देवानां रातिरभि नो नि वर्तताम् ।
देवानां सख्यमुप सेदिमा वयं देवा न आयुः प्र तिरन्तु जीवसे ॥२॥
तान्पूर्वया निविदा हूमहे वयं भगं मित्रमदितिं दक्षमस्रिधम् ।
अर्यमणं वरुणं सोममश्विना सरस्वती नः सुभगा मयस्करत् ॥३॥

तन्नो वातो मयोभु वातु भेषजं तन्माता पृथिवी तत्पिता द्यौः ।
तद्ग्रावाणः सोमसुतो मयोभुवस्तदश्विना शृणुतं धिष्ण्या युवम् ॥४॥
तमीशानं जगतस्तस्थुषस्पतिं धियंजिन्वमवसे हूमहे वयम् ।
पूषा नो यथा वेदसामसद्वृधे रक्षिता पायुरदब्धः स्वस्तये ॥५॥

॥१६॥ स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः ।
स्वस्ति नस्तार्क्ष्यो अरिष्टनेमिः स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु ॥६॥
पृषदश्वा मरुतः पृश्निमातरः शुभंयावानो विदथेषु जग्मयः ।
अग्निजिह्वा मनवः सूरचक्षसो विश्वे नो देवा अवसा गमन्निह ॥७॥
भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवा भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः ।
स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवांसस्तनूभिर्व्यशेम देवहितं यदायुः ॥८॥
शतमिन्नु शरदो अन्ति देवा यत्रा नश्चक्रा जरसं तनूनाम् ।
पुत्रासो यत्र पितरो भवन्ति मा नो मध्या रीरिषतायुर्गन्तोः ॥९॥
अदितिर्द्यौरदितिरन्तरिक्षमदितिर्माता स पिता स पुत्रः ।
विश्वे देवा अदितिः पञ्च जना अदितिर्जातमदितिर्जनित्वम् ॥१०॥

॥९०॥ ऋषिः—१-९ गोतमो राहूगणः ॥ देवताः—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ८ पिपीलिकामध्यानिचृद्गायत्री । २, गायत्री । ३ पिपीलिकामध्याविराड्गायत्री । ४ विराड्गायत्री । ५, ६ निचृद्गायत्री । ९ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-८ षड्जः । ९ गान्धारः ॥

॥१७॥ ऋजुनीती नो वरुणो मित्रो नयतु विद्वान् । अर्यमा देवैः सजोषाः ॥१॥
ते हि वस्वो वसवानास्ते अप्रमूरा महोभिः । व्रता रक्षन्ते विश्वाहा ॥२॥
ते अस्मभ्यं शर्म यंसन्नमृता मर्त्येभ्यः । बाधमाना अप द्विषः ॥३॥
वि नः पथः सुविताय चियन्त्विन्द्रो मरुतः । पूषा भगो वन्द्यासः ॥४॥
उत नो धियो गोअग्राः पूषन्विष्णवेवयावः । कर्ता नः स्वस्तिमतः ॥५॥

॥१८॥ मधु वाता ऋतायते मधु क्षरन्ति सिन्धवः । माध्वीर्नः सन्त्वोषधीः ॥६॥
मधु नक्तमुतोषसो मधुमत्पार्थिवं रजः । मधु द्यौरस्तु नः पिता ॥७॥
मधुमान्नो वनस्पतिर्मधुमाँ अस्तु सूर्यः । माध्वीर्गावो भवन्तु नः ॥८॥
शं नो मित्रः शं वरुणः शं नो भवत्वर्यमा ।
शं न इन्द्रो बृहस्पतिः शं नो विष्णुरुरुक्रमः ॥९॥

॥ ९१ ॥ ऋषिः—१-२३ गोतमो राहूगणः ॥ देवता—सोमः ॥ छन्दः—१, ३, ४ स्वराट् पङ्क्तिः ।
२ पङ्क्तिः । ५ पादनिचृद्गायत्री । ६, ८, ९, ११ निचृद्गायत्री । ७ वर्धमाना गायत्री । १०, १२
गायत्री । १३, १४ विराड् गायत्री । १५, १६ पिपीलिकामध्यानिचृद्गायत्री । १७ परोष्णिक् ।
१८, २० भुरिक् पङ्क्तिः । १९, २१, २३ निचृत् त्रिष्टुप् । २२ विराट् पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१-४, १८, २०, २२ पञ्चमः । ५—१६ षड्जः । १७ ऋषभः । १९, २१, २३ धैवतः ॥

॥१९॥ त्वं सोम प्र चिकितो मनीषा त्वं रजिष्ठमनु नेषि पन्थाम् ।
तव प्रणीती पितरो न इन्दो देवेषु रत्नमभजन्त धीराः ॥१॥
त्वं सोम क्रतुभिः सुक्रतुर्भूस्त्वं दक्षैः सुदक्षो विश्ववेदाः ।
त्वं वृषा वृषत्वेभिर्महित्वा द्युम्नेभिर्द्युम्न्यभवो नृचक्षाः ॥२॥
राज्ञो नु ते वरुणस्य व्रतानि बृहद्गभीरं तव सोम धाम ।
शुचिष्ट्वमसि प्रियो न मित्रो दक्षाय्यो अर्यमेवासि सोम ॥३॥
या ते धामानि दिवि या पृथिव्यां या पर्वतेष्वोषधीष्वप्सु ।
तेभिर्नो विश्वैः सुमना अहेळन्राजन्त्सोम प्रति हव्या गृभाय ॥४॥
त्वं सोमासि सत्पतिस्त्वं राजोत वृत्रहा । त्वं भद्रो असि क्रतुः ॥५॥

॥२०॥ त्वं च सोम नो वशो जीवातुं न मरामहे । प्रियस्तोत्रो वनस्पतिः ॥६॥
त्वं सोम महे भगं त्वं यून ऋतायते । दक्षं दधासि जीवसे ॥७॥
त्वं नः सोम विश्वतो रक्षा राजन्नघायतः । न रिष्येत्त्वावतः सखा ॥८॥
सोम यास्ते मयोभुव ऊतयः सन्ति दाशुषे । ताभिर्नोऽविता भव ॥९॥
इमं यज्ञमिदं वचो जुजुषाण उपागहि । सोम त्वं नो वृधे भव ॥१०॥

॥२१॥ सोम गीर्भिष्ट्वा वयं वर्धयामो वचोविदः । सुमृळीको न आ विश ॥११॥
गयस्फानो अमीवहा वसुवित्पुष्टिवर्धनः । सुमित्रः सोम नो भव ॥१२॥
सोम रारन्धि नो हृदि गावो न यवसेष्वा । मर्य इव स्व ओक्ये ॥१३॥
यः सोम सख्ये तव रारणद्देव मर्त्यः । तं दक्षः सचते कविः ॥१४॥
उरुष्या णो अभिशस्तेः सोम नि पाह्यंहसः । सखा सुशेव एधि नः ॥१५॥

॥२२॥ आ प्यायस्व समेतु ते विश्वतः सोम वृष्ण्यम् । भवा वाजस्य संगथे ॥१६॥
आ प्यायस्व मदिन्तम सोम विश्वेभिरंशुभिः ।
भवा नः सुश्रवस्तमः सखा वृधे ॥१७॥
सं ते पयांसि समु यन्तु वाजाः सं वृष्ण्यान्यभिमातिषाहः ।
आप्यायमानो अमृताय सोम दिवि श्रवांस्युत्तमानि धिष्व ॥१८॥

या ते॒ धामा॑नि ह॒विषा॒ यज॑न्ति॒ ता ते॒ विश्वा॑ परि॒भूर॑स्तु य॒ज्ञम् ।
ग॒य॒स्फानः॑ प्र॒तर॑णः सु॒वीरोऽवी॑रहा॒ प्र च॑रा सोम॒ दुर्या॑न् ॥१९॥
सोमो॑ धे॒नुं सोमो॒ अर्व॑न्तमा॒शुं सोमो॑ वी॒रं क॑र्म॒ण्यं॑ ददाति ।
सा॒द॒न्यं॑ वि॒द॒थ्यं॑ स॒भेयं॑ पि॒तृ॒श्रव॑णं॒ यो ददा॑शदस्मै ॥२०॥
॥२३॥ अषा॑ळ्हं यु॒त्सु पृत॑नासु॒ पप्रिं॑ स्व॒र्षाम॒प्सां वृ॒जन॑स्य गो॒पाम् ।
भ॒रे॒षु॒जां सु॑क्षि॒तिं सु॒श्रव॑सं॒ जय॑न्तं॒ त्वामनु॑ मदेम सोम ॥२१॥
त्वमि॒मा ओष॑धीः सोम॒ विश्वा॒स्त्वम॒पो अ॑जनय॒स्त्वं गाः ।
त्वमा त॑तन्थो॒र्व१॒॑न्तरि॑क्षं॒ त्वं ज्योति॑षा॒ वि तमो॑ ववर्थ ॥२२॥
दे॒वेन॑ नो॒ मन॑सा देव सोम रा॒यो भा॒गं स॑हसावन्न॒भि यु॑ध्य ।
मा त्वा त॑न॒दीशि॑षे वी॒र्य॑स्यो॒भये॑भ्यः॒ प्र चि॑कित्सा॒ गवि॑ष्टौ ॥२३॥

॥ ९२ ॥ ऋषिः—१-१८ गोतमो राहूगणः ॥ देवता—उषाः ॥ छन्दः—१, २ निचृज्जगती । ३ जगती । ४ विराड् जगती । ५, ७, १२ विराट् त्रिष्टुप् । ६, १० निचृत् त्रिष्टुप् । ८, ९ त्रिष्टुप् । ११ भुरिक्-पङ्क्तिः । १३ निचृत्परोष्णिक् । १४, १५ विराट् परोष्णिक् । १५, १६-१८ उष्णिक् ॥ स्वरः—१-४ निषादः । ५-१०, १२ धैवतः । ११ पञ्चमः । १३-१८ ऋषभः ॥

॥२४॥ ए॒ता उ॒ त्या उ॒षसः॑ के॒तुम॑क्रत॒ पूर्वे॒ अर्धे॒ रज॑सो भा॒नुम॑ञ्जते ।
नि॒ष्कृ॒ण्वा॒ना आयु॑धानीव धृ॒ष्णवः॒ प्रति॒ गावोऽरु॑षीर्यन्ति मा॒तरः॑ ॥१॥
उद॑पप्तन्नरु॒णा भा॒नवो॒ वृथा॑ स्वा॒युजो॒ अरु॑षी॒र्गा अ॑युक्षत ।
अक्र॑न्नु॒षासो॑ व॒युना॑नि पू॒र्वथा॒ रुश॑न्तं भा॒नुमरु॑षीरशिश्रयुः ॥२॥
अर्च॑न्ति॒ नारी॑र॒पसो॒ न वि॒ष्टिभिः॑ समा॒नेन॒ योज॑ने॒ना प॑रा॒वतः॑ ।
इषं॒ वह॑न्तीः सु॒कृते॑ सु॒दान॑वे॒ विश्वेद॒ह यज॑मानाय सु॒न्व॒ते ॥३॥
अधि॒ पेशां॑सि वपते नृ॒तूरि॒वापो॑र्णुते॒ वक्ष॑ उ॒स्रेव॒ बर्ज॑हम् ।
ज्योति॒र्विश्व॑स्मै॒ भुव॑नाय कृण्व॒ती गावो॒ न व्र॒जं व्यु१॒॑षा आ॑व॒र्तमः॑ ॥४॥
प्रत्य॒र्ची रुश॑दस्या अदर्शि॒ वि ति॑ष्ठते॒ बाध॑ते कृ॒ष्णमभ्व॑म् ।
स्वरुं॒ न पेशो॑ वि॒दथे॑ष्व॒ञ्जञ्चि॒त्रं दि॒वो दु॑हि॒ता भा॒नुम॑श्रेत् ॥५॥
॥२५॥ अता॑रिष्म॒ तम॑सस्पा॒रम॒स्योषा उ॒च्छन्ती॑ व॒युना॑ कृणोति ।
श्रि॒ये छन्दो॒ न स्म॑यते विभा॒ती सु॒प्रती॑का सौमन॒साया॑जीगः ॥६॥
भास्व॑ती ने॒त्री सू॒नृता॑नां दि॒वः स्त॑वे दुहि॒ता गोत॑मेभिः ।
प्र॒जाव॑तो नृ॒वतो॒ अश्व॑बुध्या॒नुषो॒ गोअ॑ग्राँ॒ उप॑ मासि॒ वाजा॑न् ॥७॥

उष॒स्तम॑श्यां य॒शसं॑ सु॒वीरं॑ दा॒सप्र॑वर्गं र॒यिमश्व॑बुध्यम् ।
सु॒दंस॑सा॒ श्रव॑सा॒ या वि॒भासि॒ वाज॑प्रसूता सुभगे बृ॒हन्त॑म् ॥८॥
विश्वा॑नि दे॒वी भुव॑नाभि॒चक्ष्या॑ प्रती॒ची चक्षु॑रुर्वि॒या वि भा॑ति ।
विश्वं॑ जी॒वं च॒रसे॑ बो॒धय॑न्ती॒ विश्व॑स्य॒ वाच॑मविदन्मना॒योः ॥९॥
पुनः॑पुन॒र्जाय॑माना पुरा॒णी स॑मा॒नं वर्ण॑म॒भि शुम्भ॑माना ।
श्व॒घ्नीव॑ कृ॒त्नुर्विज॑ आमिना॒ना मर्त॑स्य दे॒वी ज॒रय॒न्त्यायुः॑ ॥१०॥
॥२६॥ व्यू॒र्ण्व॒ती दि॒वो अन्ताँ॑ अबो॒ध्यप॒ स्वसा॑रं सनु॒तर्यु॑योति ।
प्र॒मि॒न॒ती म॑नु॒ष्या॑ यु॒गानि॒ योषा॑ जा॒रस्य॒ चक्ष॑सा॒ वि भा॑ति ॥११॥
प॒शून्न चि॒त्रा सु॒भगा॑ प्रथा॒ना सिन्धु॒र्न क्षोद॑ उर्वि॒या व्य॑श्वैत् ।
अमि॑नती॒ दैव्या॑नि व्र॒तानि॒ सूर्य॑स्य चेति र॒श्मिभि॑र्दृशा॒ना ॥१२॥
उष॒स्तच्चि॒त्रमा भ॑रा॒स्मभ्यं॑ वाजिनीवति । येन॑ तो॒कं च॒ तन॑यं च॒ धाम॑हे ॥१३॥
उषो॑ अ॒द्येह गो॑म॒त्यश्वा॑वति विभावरि । रे॒वद॒स्मे व्यु॑च्छ सूनृतावति ॥१४॥
यु॒क्ष्वा हि वा॑जिनीव॒त्यश्वाँ॑ अ॒द्यारु॒णाँ उ॑षः । अथा॑ नो॒ विश्वा॒ सौभ॑गा॒न्या व॑ह ॥१५॥
॥२७॥ अश्वि॑ना व॒र्तिर॒स्मदा गोम॑द्दस्रा॒ हिर॑ण्यवत् । अ॒र्वाग्रथं॒ सम॑नसा॒ नि य॑च्छतम् ॥१६॥
यावि॒त्था श्लोक॒मा दि॒वो ज्योति॒र्जना॑य च॒क्रथुः॑ । आ न॒ ऊर्जं॑ वहतमश्विना यु॒वम् ॥१७॥
एह दे॒वा म॑यो॒भुवा॑ द॒स्रा हिर॑ण्यवर्तनी । उ॒ष॒र्बुधो॑ वहन्तु॒ सोम॑पीतये ॥१८॥

॥ ९३ ॥ ऋषिः—१-१२ गोतमो राहूगणपुत्रः ॥ देवता—अग्नीषोमौ ॥ छन्दः—१ अनुष्टुप् । २ भुरिगुष्णिक् । ३ विराडनुष्टुप् । ४ स्वराट्पङ्क्तिः । ५, ७ निचृत्त्रिष्टुप् । ६ विराट्त्रिष्टुप् । ८ स्वराट् त्रिष्टुप् । ९-११ गायत्री । १२ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३ गान्धारः । २ ऋषभः । ४ पञ्चमः । ५-८, १२ धैवतः । ९, १०, ११ षड्जः ॥

॥२८॥ अग्नी॑षोमावि॒मं सु मे॑ शृणु॒तं वृ॑षणा॒ हव॑म् ।
प्रति॑ सू॒क्तानि॑ हर्यतं॒ भव॑तं दा॒शुषे॒ मयः॑ ॥१॥
अग्नी॑षोमा॒ यो अ॒द्य वा॑मि॒दं वचः॑ सप॒र्यति॑ ।
तस्मै॑ धत्तं सु॒वीर्यं॒ गवां॒ पोषं॒ स्वश्व्य॑म् ॥२॥
अग्नी॑षोमा॒ य आहु॑तिं॒ यो वां॒ दाशा॑द्ध॒विष्कृ॑तिम् ।
स प्र॒जया॑ सु॒वीर्यं॒ विश्व॒मायु॒र्व्य॑श्नवत् ॥३॥
अग्नी॑षोमा॒ चेति॒ तद्वी॒र्यं॑ वां॒ यदमु॑ष्णीतमव॒सं प॒णिं गाः ।
अवा॑तिरतं॒ बृस॑यस्य॒ शेषोऽवि॑न्दतं॒ ज्योति॒रेकं॑ ब॒हुभ्यः॑ ॥४॥

युवमेतानि दिवि रोचनान्यग्निश्च सोम सक्रतू अधत्तम् ।
युवं सिन्धूँरभिशस्तेरवद्यादग्नीषोमावमुञ्चतं गृभीतान् ॥५॥
आन्यं दिवो मातरिश्वा जभारामथ्नादन्यं परि श्येनो अद्रेः ।
अग्नीषोमा ब्रह्मणा वावृधानोरुं यज्ञाय चक्रथुरु लोकम् ॥६॥

॥२९॥ अग्नीषोमा हविषः प्रस्थितस्य वीतं हर्यतं वृषणा जुषेथाम् ।
सुशर्माणा स्ववसा हि भूतमथा धत्तं यजमानाय शं योः ॥७॥
यो अग्नीषोमा हविषा सपर्याद्देवद्रीचा मनसा यो घृतेन ।
तस्य व्रतं रक्षतं पातमंहसो विशे जनाय महि शर्म यच्छतम् ॥८॥
अग्नीषोमा सवेदसा सहूती वनतं गिरः । सं देवत्रा बभूवथुः ॥९॥
अग्नीषोमावनेन वां यो वां घृतेन दाशति । तस्मै दीदयतं बृहत् ॥१०॥
अग्नीषोमाविमानि नो युवं हव्या जुजोषतम् । आ यातमुप नः सचा ॥११॥
अग्नीषोमा पिपृतमर्वतो न आ प्यायन्तामुस्रिया हव्यसूदः ।
अस्मे बलानि मघवत्सु धत्तं कृणुतं नो अध्वरं श्रुष्टिमन्तम् ॥१२॥

[पञ्चदशोऽनुवाकः ॥ सू० ९४-१०५]

॥ ९४ ॥ ऋषिः—१-१६ कुत्स आङ्गिरसः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ४, ५, ७, १० निचृज्जगती ।
२, ३, १६ त्रिष्टुप् । ६ स्वराट्त्रिष्टुप् । ८ निचृत् त्रिष्टुप् । ९, १२-१४ विराड्जगती ।
११ भुरिक् त्रिष्टुप् । १५ भुरिक्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ४, ५, ७, ९, १०, १२-१४
निषादः । २, ३, ६, ८, ११, १६ धैवतः । १५ पञ्चमः ॥

॥३०॥ इमं स्तोममर्हते जातवेदसे रथमिव सं महेमा मनीषया ।
भद्रा हि नः प्रमतिरस्य संसद्यग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥१॥
यस्मै त्वमायजसे स साधत्यनर्वा क्षेति दधते सुवीर्यम् ।
स तूताव नैनमश्नोत्यंहतिरग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥२॥
शकेम त्वा समिधं साधया धियस्त्वे देवा हविरदन्त्याहुतम् ।
त्वमादित्याँ आ वह तान्ह्युश्मस्यग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥३॥
भरामेध्मं कृणवामा हवींषि ते चितयन्तः पर्वणापर्वणा वयम् ।
जीवातवे प्रतरं साधया धियोऽग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥४॥
विशां गोपा अस्य चरन्ति जन्तवो द्विपच्च यदुत चतुष्पदक्तुभिः ।
चित्रः प्रकेत उषसो महाँ अस्यग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥५॥

॥३१॥ त्वमध्वर्युरुत होतासि पूर्व्यः प्रशास्ता पोता जनुषा पुरोहितः ।
विश्वा विद्वाँ आर्त्विज्या धीर पुष्यस्यग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥६॥
यो विश्वतः सुप्रतीकः सदृङ्ङसि दूरे चित्सन्तळिदिवाति रोचसे ।
रात्र्याश्चिदन्धो अति देव पश्यस्यग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥७॥
पूर्वो देवा भवतु सुन्वतो रथोऽस्माकं शंसो अभ्यस्तु दूढ्यः ।
तदा जानीतोत पुष्यता वचोऽग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥८॥
वधैर्दुःशंसाँ अप दूढ्यो जहि दूरे वा ये अन्ति वा के चिदत्रिणः ।
अथा यज्ञाय गृणते सुगं कृध्यग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥९॥
यदयुक्था अरुषा रोहिता रथे वातजूता वृषभस्येव ते रवः ।
आदिन्वसि वनिनो धूमकेतुनाग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥१०॥

॥३२॥ अध स्वनादुत बिभ्युः पतत्रिणो द्रप्सा यत्ते यवसादो व्यस्थिरन् ।
सुगं तत्ते तावकेभ्यो रथेभ्योऽग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥११॥
अयं मित्रस्य वरुणस्य धायसेऽवयातां मरुतां हेळो अद्भुतः ।
मृळा सु नो भूत्वेषां मनः पुनरग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥१२॥
देवो देवानामसि मित्रो अद्भुतो वसुर्वसूनामसि चारुरध्वरे ।
शर्मन्त्स्याम तव सप्रथस्तमेऽग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥१३॥
तत्ते भद्रं यत्समिद्धः स्वे दमे सोमाहुतो जरसे मृळयत्तमः ।
दधासि रत्नं द्रविणं च दाशुषेऽग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥१४॥
यस्मै त्वं सुद्रविणो ददाशोऽनागास्त्वमदिते सर्वताता ।
यं भद्रेण शवसा चोदयासि प्रजावता राधसा ते स्याम ॥१५॥
स त्वमग्ने सौभगत्वस्य विद्वानस्माकमायुः प्र तिरेह देव ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥१६॥

॥ इति प्रथमाष्टके षष्ठोऽध्यायः ॥

[षष्ठाध्याये वर्गाः ३२, सूक्तानि १४, ऋचः १६३]

अथ सप्तमोऽध्यायः ॥

॥ ९५ ॥ ऋषिः—१-११ कुत्स आङ्गिरसः ॥ देवता—सत्यगुणविशिष्टोऽग्निः शुद्धोऽग्निर्वा ॥ छन्दः—१, ३ विराट्त्रिष्टुप् २, ७, ८, ११ त्रिष्टुप् । ४, ५, ६, १० निचृत्त्रिष्टुप् । ९ भुरिक्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-८, १०, ११ धैवतः । ९ पञ्चमः ॥

॥१॥ द्वे विरूपे चरतः स्वर्थे अन्यान्या वत्समुप धापयेते ।
हरिरन्यस्यां भवति स्वधावाञ्छुक्रो अन्यस्यां ददृशे सुवर्चाः ॥१॥
दशेमं त्वष्टुर्जनयन्त गर्भमतन्द्रासो युवतयो विभृत्रम् ।
तिग्मानीकं स्वयशसं जनेषु विरोचमानं परि षीं नयन्ति ॥२॥
त्रीणि जाना परि भूषन्त्यस्य समुद्र एकं दिव्येकमप्सु ।
पूर्वामनु प्र दिशं पार्थिवानामृतून्प्रशासद्वि दधावनुष्ठु ॥३॥
क इमं वो निण्यमा चिकेत वत्सो मातॄर्जनयत स्वधाभिः ।
बह्वीनां गर्भो अपसामुपस्थान्महान्कविर्निश्चरति स्वधावान् ॥४॥
आविष्ट्यो वर्धते चारुरासु जिह्मानामूर्ध्वः स्वयशा उपस्थे ।
उभे त्वष्टुर्बिभ्यतुर्जायमानात्प्रतीची सिंहं प्रति जोषयेते ॥५॥

॥२॥ उभे भद्रे जोषयेते न मेने गावो न वाश्रा उप तस्थुरेवैः ।
स दक्षाणां दक्षपतिर्बभूवाञ्जन्ति यं दक्षिणतो हविर्भिः ॥६॥
उद्यंयमीति सवितेव बाहू उभे सिचौ यतते भीम ऋञ्जन् ।
उच्छुक्रमत्कमजते सिमस्मान्नवा मातृभ्यो वसना जहाति ॥७॥
त्वेषं रूपं कृणुत उत्तरं यत्संपृञ्चानः सदने गोभिरद्भिः ।
कविर्बुध्नं परि मर्मृज्यते धीः सा देवताता समितिर्बभूव ॥८॥
उरु ते ज्रयः पर्येति बुध्नं विरोचमानं महिषस्य धाम ।
विश्वेभिरग्ने स्वयशोभिरिद्धोऽदब्धेभिः पायुभिः पाह्यस्मान् ॥९॥
धन्वन्त्स्रोतः कृणुते गातुमूर्मिं शुक्रैरूर्मिभिरभि नक्षति क्षाम् ।
विश्वा सनानि जठरेषु धत्तेऽन्तर्नवासु चरति प्रसूषु ॥१०॥
एवा नो अग्ने समिधा वृधानो रेवत्पावक श्रवसे वि भाहि ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥११॥

९६ ॥ ऋषिः—१-९ कुत्स आङ्गिरसः ॥ देवता—द्रविणोदा अग्निः शुद्धोऽग्निर्वा । छन्दः—त्रिष्टुप् ॥
स्वरः - धैवतः ॥

॥३॥ स प्रत्नथा सहसा जायमानः सद्यः काव्यानि बळधत्त विश्वा ।
आपश्च मित्रं धिषणा च साधन्देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाम् ॥१॥
स पूर्वया निविदा कव्यतायोरिमाः प्रजा अजनयन्मनूनाम् ।
विवस्वता चक्षसा द्यामपश्च देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाम् ॥२॥
तमीळत प्रथमं यज्ञसाधं विश आरीराहुतमृञ्जसानम् ।
ऊर्जः पुत्रं भरतं सृप्रदानुं देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाम् ॥३॥
स मातरिश्वा पुरुवारपुष्टिर्विदद्गातुं तनयाय स्वर्वित् ।
विशां गोपा जनिता रोदस्योर्देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाम् ॥४॥
नक्तोषासा वर्णमामेम्याने धापयेते शिशुमेकं समीची ।
द्यावाक्षामा रुक्मो अन्तर्वि भाति देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाम् ॥५॥

॥४॥ रायो बुध्नः संगमनो वसूनां यज्ञस्य केतुर्मन्मसाधनो वेः ।
अमृतत्वं रक्षमाणास एनं देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाम् ॥६॥
नू च पुरा च सदनं रयीणां जातस्य च जायमानस्य च क्षाम् ।
सतश्च गोपां भवतश्च भूरेर्देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाम् ॥७॥
द्रविणोदा द्रविणसस्तुरस्य द्रविणोदाः सनरस्य प्र यंसत् ।
द्रविणोदा वीरवतीमिषं नो द्रविणोदा रासते दीर्घमायुः ॥८॥
एवा नो अग्ने समिधा वृधानो रेवत्पावक श्रवसे वि भाहि ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥९॥

॥ ९७ ॥ ऋषिः—१-८ कुत्स आङ्गिरसः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ७, ८ पिपीलिकामध्यानिचृद्-
गायत्री । २, ४, ५ गायत्री । ३, ६ निचृद्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥५॥ अप नः शोशुचदघमग्ने शुशुग्ध्या रयिम् । अप नः शोशुचदघम् ॥१॥
सुक्षेत्रिया सुगातुया वसूया च यजामहे । अप नः शोशुचदघम् ॥२॥
प्र यद्भन्दिष्ठ एषां प्रास्माकासश्च सूरयः । अप नः शोशुचदघम् ॥३॥
प्र यत्ते अग्ने सूरयो जायेमहि प्र ते वयम् । अप नः शोशुचदघम् ॥४॥
प्र यदग्नेः सहस्वतो विश्वतो यन्ति भानवः । अप नः शोशुचदघम् ॥५॥
त्वं हि विश्वतोमुख विश्वतः परिभूरसि । अप नः शोशुचदघम् ॥६॥

द्विषो नो विश्वतोमुखाति नावेव पारय । अप नः शोशुचदघम् ॥७॥
स नः सिन्धुमिव नावयाति पर्षा स्वस्तये । अप नः शोशुचदघम् ॥८॥

॥ ९८ ॥ ऋषिः—१-३ कुत्स आङ्गिरसः ॥ देवता—अग्निर्वैश्वानरः ॥ छन्दः—१ विराट्त्रिष्टुप् । २ त्रिष्टुप् । ३ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥६॥ वैश्वानरस्य सुमतौ स्याम राजा हि कं भुवनानामभिश्रीः ।
इतो जातो विश्वमिदं वि चष्टे वैश्वानरो यतते सूर्येण ॥१॥
पृष्टो दिवि पृष्टो अग्निः पृथिव्यां पृष्टो विश्वा ओषधीरा विवेश ।
वैश्वानरः सहसा पृष्टो अग्निः स नो दिवा स रिषः पातु नक्तम् ॥२॥
वैश्वानर तव तत्सत्यमस्त्वस्मान्रायो मघवानः सचन्ताम् ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥३॥

॥ ९९ ॥ ऋषिः—१-कश्यपो मरीचिपुत्रः ॥ देवता—अग्निर्जातवेदाः ॥ छन्दः—निचृत्त्रिष्टुप् । स्वरः—धैवतः ॥

॥७॥ जातवेदसे सुनवाम सोममरातीयतो नि दहाति वेदः ।
स नः पर्षदति दुर्गाणि विश्वा नावेव सिन्धुं दुरितात्यग्निः ॥१॥

॥ १०० ॥ ऋषिः—१-१९ वृषागिरो महाराजस्य पुत्रभूता वार्षागिरा ऋज्राश्वाम्बरीषसहदेवभयमानसुराधसः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ५ पङ्क्तिः । २, १३, १७ स्वराट्पङ्क्तिः । ६, १०, १६ भुरिक्पङ्क्तिः । ३, ४, ११, १८, विराट्त्रिष्टुप् । ७, ८, ९, १२, १४, १५, १९ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २, ५, ६, १०, १३, १६. १७ पञ्चमः । ३, ४, ७-९, ११, १२, १४, १५, १८, १९ धैवतः ॥

॥८॥ स यो वृषा वृष्ण्येभिः समोका महो दिवः पृथिव्याश्च सम्राट् ।
सतीनसत्वा हव्यो भरेषु मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥१॥
यस्यानाप्तः सूर्यस्येव यामो भरेभरे वृत्रहा शुष्मो अस्ति ।
वृषन्तमः सखिभिः स्वेभिरेवैर्मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥२॥
दिवो न यस्य रेतसो दुघानाः पन्थासो यन्ति शवसापरीताः ।
तरद्द्वेषाः सासहिः पौंस्येभिर्मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥३॥
सो अङ्गिरोभिरङ्गिरस्तमो भूद्वृषा वृषभिः सखिभिः सखा सन् ।
ऋग्मिभिर्ऋग्मी गातुभिर्ज्येष्ठो मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥४॥
स सूनुभिर्न रुद्रेभिर्ऋभ्वा नृषाह्ये सासह्वाँ अमित्रान् ।
सनीळेभिः श्रवस्यानि तूर्वन्मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥५॥
॥९॥ स मन्युमीः समदनस्य कर्तास्माकेभिर्नृभिः सूर्यं सनत् ।
अस्मिन्नहन्त्सत्पतिः पुरुहूतो मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥६॥

तमूतयो रणयञ्छूरसातौ तं क्षेमस्य क्षितयः कृण्वत त्राम् ।
स विश्वस्य करुणस्येश एको मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥७॥
तमप्सन्त शवस उत्सवेषु नरो नरमवसे तं धनाय ।
सो अन्धे चित्तमसि ज्योतिर्विदन्मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥८॥
स सव्येन यमति व्राधतश्चित्स दक्षिणे संगृभीता कृतानि ।
स कीरिणा चित्सनिता धनानि मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥९॥
स ग्रामेभिः सनिता स रथेभिर्विदे विश्वाभिः कृष्टिभिर्न्व१द्य ।
स पौंस्येभिरभिभूरशस्तीर्मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥१०॥

॥१०॥ स जामिभिर्यत्समजाति मीळ्हेऽजामिभिर्वा पुरुहूत एवैः ।
अपां तोकस्य तनयस्य जेषे मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥११॥
स वज्रभृद्दस्युहा भीम उग्रः सहस्रचेताः शतनीथ ऋभ्वा ।
चम्रीषो न शवसा पाञ्चजन्यो मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥१२॥
तस्य वज्रः क्रन्दति स्मत्स्वर्षा दिवो न त्वेषो रवथः शिमीवान् ।
तं सचन्ते सनयस्तं धनानि मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥१३॥
यस्याजस्रं शवसा मानमुक्थं परिभुजद्रोदसी विश्वतः सीम् ।
स पारिषत्क्रतुभिर्मन्दसानो मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥१४॥
न यस्य देवा देवता न मर्ता आपश्चन शवसो अन्तमापुः ।
स प्ररिक्वा त्वक्षसा क्ष्मो दिवश्च मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥१५॥

॥११॥ रोहिच्छ्यावा सुमदंशुर्ललामीर्द्युक्षा राय ऋज्राश्वस्य ।
वृषण्वन्तं बिभ्रती धूर्षु रथं मन्द्रा चिकेत नाहुषीषु विक्षु ॥१६॥
एतत्त्यत्त इन्द्र वृष्ण उक्थं वार्षागिरा अभि गृणन्ति राधः ।
ऋज्राश्वः प्रष्टिभिरम्बरीषः सहदेवो भयमानः सुराधाः ॥१७॥
दस्यूञ्छिम्यूँश्च पुरुहूत एवैर्हत्वा पृथिव्यां शर्वा नि बर्हीत् ।
सनत्क्षेत्रं सखिभिः श्वित्न्येभिः सनत्सूर्यं सनदपः सुवज्रः ॥१८॥
विश्वाहेन्द्रो अधिवक्ता नो अस्त्वपरिह्वृताः सनुयाम वाजम् ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥१९॥

॥ १०१ ॥ ऋषिः—१-११ कुत्स आङ्गिरसः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ४ निचृज्जगती ।
२, ५, ७ विराड्जगती । ३ भुरिक्त्रिष्टुप् । ६ स्वराट्त्रिष्टुप् । ८, १० निचृत्त्रिष्टुप् ।
९, ११ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २, ४, ५, ७ निषादः । ३, ६, ८-११ धैवतः ॥

॥१२॥ प्र मन्दिने पितुमदर्चता वचो यः कृष्णगर्भा निरहन्नृजिश्वना ।
अवस्यवो वृषणं वज्रदक्षिणं मरुत्वन्तं सख्याय हवामहे ॥१॥
यो व्यंसं जाहृषाणेन मन्युना यः शम्बरं यो अहन्पिप्रुमव्रतम् ।
इन्द्रो यः शुष्णमशुषं न्यावृणङ्मरुत्वन्तं सख्याय हवामहे ॥२॥
यस्य द्यावापृथिवी पौंस्यं महद्यस्य व्रते वरुणो यस्य सूर्यः ।
यस्येन्द्रस्य सिन्धवः सश्चति व्रतं मरुत्वन्तं सख्याय हवामहे ॥३॥
यो अश्वानां यो गवां गोपतिर्वशी य आरितः कर्मणिकर्मणि स्थिरः ।
वीळोश्चिदिन्द्रो यो असुन्वतो वधो मरुत्वन्तं सख्याय हवामहे ॥४॥
यो विश्वस्य जगतः प्राणतस्पतिर्यो ब्रह्मणे प्रथमो गा अविन्दत् ।
इन्द्रो यो दस्यूँरधराँ अवातिरन्मरुत्वन्तं सख्याय हवामहे ॥५॥
यः शूरेभिर्हव्यो यश्च भीरुभिर्यो धावद्भिर्हूयते यश्च जिग्युभिः ।
इन्द्रं यं विश्वा भुवनाभि संदधुर्मरुत्वन्तं सख्याय हवामहे ॥६॥
॥१३॥ रुद्राणामेति प्रदिशा विचक्षणो रुद्रेभिर्योषा तनुते पृथु ज्रयः ।
इन्द्रं मनीषा अभ्यर्चति श्रुतं मरुत्वन्तं सख्याय हवामहे ॥७॥
यद्वा मरुत्वः परमे सधस्थे यद्वावमे वृजने मादयासे ।
अत आ याह्यध्वरं नो अच्छा त्वाया हविश्चकृमा सत्यराधः ॥८॥
त्वायेन्द्र सोमं सुषुमा सुदक्ष त्वाया हविश्चकृमा ब्रह्मवाहः ।
अधा नियुत्वः सगणो मरुद्भिरस्मिन्यज्ञे बर्हिषि मादयस्व ॥९॥
मादयस्व हरिभिर्ये त इन्द्र वि ष्यस्व शिप्रे वि सृजस्व धेने ।
आ त्वा सुशिप्र हरयो वहन्तूशन्हव्यानि प्रति नो जुषस्व ॥१०॥
मरुत्स्तोत्रस्य वृजनस्य गोपा वयमिन्द्रेण सनुयाम वाजम् ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥११॥

॥ १०२ ॥ ऋषिः—१-११ कुत्स आङ्गिरसः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ जगती । ३, ५-८ निचृज्जगती ।
२, ४, ६ स्वराट् त्रिष्टुप् । १०, ११ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३, ५-८ निषादः ।
२, ४, ९-११ धैवतः ॥

॥१४॥ इमां ते धियं प्र भरे महो महीमस्य स्तोत्रे धिषणा यत्त आनजे ।
तमुत्सवे च प्रसवे च सासहिमिन्द्रं देवासः शवसामदन्ननु ॥१॥

अ॒स्य श्रवो॑ न॒द्यः॑ स॒प्त बि॑भ्रति॒ द्यावा॒क्षामा॑ पृथि॒वी द॑र्श॒तं वपुः॑ ।
अ॒स्मे सू॑र्याचन्द्र॒मसा॑भि॒चक्षे॑ श्र॒द्धे कमि॑न्द्र चरतो वितर्तु॒रम् ॥२॥
तं स्मा॒ रथं॑ मघव॒न्प्राव॑ सा॒तये॒ जैत्रं॒ यं ते॑ अनु॒मदा॑म संग॒मे ।
आ॒जा न॑ इन्द्र॒ मन॑सा पुरुष्टुत त्वा॒यद्भ्यो॑ मघव॒ञ्छर्म॑ यच्छ नः ॥३॥
व॒यं ज॑येम॒ त्वया॑ यु॒जा वृत॑म॒स्माक॒मंश॒मुद॑वा॒ भरे॑भरे ।
अ॒स्मभ्य॑मिन्द्र॒ वरि॑वः सु॒गं कृ॑धि॒ प्र शत्रू॑णां मघव॒न्वृष्ण्या॑ रुज ॥४॥
नाना॒ हि त्वा॒ हव॑माना॒ जना॑ इ॒मे धना॑नां धर्त॒रव॑सा विप॒न्यवः॑ ।
अ॒स्माकं॑ स्मा॒ रथ॒मा ति॑ष्ठ सा॒तये॒ जैत्रं॒ ही॑न्द्र॒ निभृ॑तं॒ मन॒स्तव॑ ॥५॥

॥१५॥ गो॒जिता॑ बा॒हू अमि॑तक्रतुः सि॒मः कर्म॑न्कर्मञ्छ॒तमू॑तिः खजंक॒रः ।
अ॒क॒ल्प इन्द्रः॑ प्रति॒मान॒मोज॒साथा॒ जना॒ वि ह्व॑यन्ते सिषा॒सवः॑ ॥६॥
उत्ते॑ श॒तान्म॑घव॒न्नुच्च॒ भूय॑स॒ उत्स॒हस्रा॑द्रिरिचे कृ॒ष्टिषु॒ श्रवः॑ ।
अ॒मा॒त्रं त्वा॑ धि॒षणा॑ तित्विषे म॒ह्यधा॑ वृ॒त्राणि॑ जिघ्नसे पुरंदर ॥७॥
त्रि॒वि॒ष्टि॒धातु॑ प्रति॒मान॒मोज॑सस्ति॒स्रो भूमी॑र्नृपते॒ त्रीणि॑ रोच॒ना ।
अती॒दं विश्वं॒ भुव॑नं ववक्षिथाश॒त्रुरि॑न्द्र ज॒नुषा॑ स॒नाद॑सि ॥८॥
त्वां दे॒वेषु॑ प्रथ॒मं ह॑वामहे॒ त्वं ब॑भूथ॒ पृत॑नासु सास॒हिः ।
सेमं नः॑ का॒रुमु॑पम॒न्युमु॒द्भिद॒मिन्द्रः॑ कृणोतु प्रस॒वे रथं॑ पु॒रः ॥९॥
त्वं जि॑गेथ॒ न धना॑ रुरोधि॒थार्भे॑ष्वा॒जा म॑घवन्म॒हत्सु॑ च ।
त्वामु॒ग्रमव॑से॒ सं शि॑शीम॒स्यथा॑ न इन्द्र॒ हव॑नेषु चोदय ॥१०॥
वि॒श्वाहेन्द्रो॑ अधिव॒क्ता नो॑ अ॒स्त्वप॑रिहृताः सनुयाम॒ वाज॑म् ।
तन्नो॑ मि॒त्रो वरु॑णो मामहन्ता॒मदि॑तिः॒ सिन्धुः॑ पृथि॒वी उ॒त द्यौः ॥११॥

॥ १०३ ॥ ऋषिः—१-८ कुत्स आङ्गिरसः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३, ५, ६ निचृत्त्रिष्टुप् ।
२, ४ विराट्त्रिष्टुप् । ७, ८ त्रिष्टुप् । स्वरः— धैवतः ॥

॥१६॥ तत्त॑ इन्द्रि॒यं प॑र॒मं प॑रा॒चैरधा॑रयन्त क॒वयः॑ पु॒रेदम् ।
क्ष॒मेदम॒न्यद्दि॒व्य१॒॑न्यद॑स्य॒ समी॑ पृच्यते सम॒नेव॑ के॒तुः ॥१॥
स धा॑रयत्पृथि॒वीं प॒प्रथ॑च्च॒ वज्रे॑ण ह॒त्वा निर॒पः स॑सर्ज ।
अह॒न्नहि॒मभि॑नद्रौहि॒णं व्यह॒न्व्यं॑सं म॒घवा॒ शची॑भिः ॥२॥
स जा॒तूभ॑र्मा श्र॒द्दधा॑न॒ ओजः॒ पुरो॑ विभि॒न्दन्न॑चर॒द्वि दासीः॑ ।
वि॒द्वान्व॑ज्रि॒न्दस्य॑वे हे॒तिम॒स्यार्यं॒ सहो॑ वर्धया द्यु॒म्नमि॑न्द्र ॥३॥

तदूचुषे मानुषेमा युगानि कीर्तेन्यं मघवा नाम बिभ्रत् ।
उपप्रयन्दस्युहत्याय वज्री यद्ध सूनुः श्रवसे नाम दधे ॥४॥
तदस्येदं पश्यता भूरि पुष्टं श्रदिन्द्रस्य धत्तन वीर्याय ।
स गा अविन्दत्सो अविन्ददश्वान्त्स ओषधीः सो अपः स वनानि ॥५॥

॥१७॥ भूरिकर्मणे वृषभाय वृष्णे सत्यशुष्माय सुनवाम सोमम् ।
य आदृत्या परिपन्थीव शूरोऽयज्वनो विभजन्नेति वेदः ॥६॥
तदिन्द्र प्रेव वीर्यं चकर्थ यत्ससन्तं वज्रेणाबोधयोऽहिम् ।
अनु त्वा पत्नीर्हृषितं वयश्च विश्वे देवासो अमदन्ननु त्वा ॥७॥
शुष्णं पिप्रुं कुयवं वृत्रमिन्द्र यदावधीर्वि पुरः शम्बरस्य ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥८॥

॥१०४॥ ऋषिः—१-९ कुत्स आङ्गिरसः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ पङ्क्तिः । २, ४, ५ स्वराट्पङ्क्तिः । ६ भुरिक्पङ्क्तिः । ३, ७ त्रिष्टुप् । ८, ९ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २, ४-६ पञ्चमः । ३. ७-९ धैवत ॥

॥१८॥ योनिष्ट इन्द्र निषदे अकारि तमा नि षीद स्वानो नार्वा ।
विमुच्या वयोऽवसायाश्वान्दोषा वस्तोर्वहीयसः प्रपित्वे ॥१॥
ओ त्ये नर इन्द्रमूतये गुर्नू चित्तान्त्सद्यो अध्वनो जगम्यात् ।
देवासो मन्युं दासस्य श्चम्नन्ते न आ वक्षन्त्सुविताय वर्णम् ॥२॥
अव त्मना भरते केतवेदा अव त्मना भरते फेनमुदन् ।
क्षीरेण स्नातः कुयवस्य योषे हते ते स्यातां प्रवणे शिफायाः ॥३॥
युयोप नाभिरुपरस्यायोः प्र पूर्वाभिस्तिरते राष्टि शूरः ।
अञ्जसी कुलिशी वीरपत्नी पयो हिन्वाना उदभिर्भरन्ते ॥४॥
प्रति यत्स्या नीथादर्शि दस्योरोको नाच्छा सदनं जानती गात् ।
अध स्मा नो मघवञ्चर्कृतादिन्मा नो मघेव निष्षपी परा दाः ॥५॥

॥१९॥ स त्वं न इन्द्र सूर्ये सो अप्स्वनागास्त्व आ भज जीवशंसे ।
मान्तरां भुजमा रीरिषो नः श्रद्धितं ते महत इन्द्रियाय ॥६॥
अधा मन्ये श्रत्ते अस्मा अधायि वृषा चोदस्व महते धनाय ।
मा नो अकृते पुरुहूत योनाविन्द्र क्षुध्यद्भ्यो वय आसुतिं दाः ॥७॥
मा नो वधीरिन्द्र मा परा दा मा नः प्रिया भोजनानि प्र मोषीः ।
आण्डा मा नो मघवञ्छक्र निर्भेन्मा नः पात्रा भेत्सहजानुषाणि ॥८॥

अर्वाङेहि सोमकामं त्वाहुरयं सुतस्तस्य पिबा मदाय ।
उरुव्यचा जठर आ वृषस्व पितेव नः शृणुहि हूयमानः ॥९॥

॥ १०५ ॥ ऋषिः—१-१९ आप्त्यस्त्रित आङ्गिरसः कुत्सो वा ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, २ १२, १६, १७ निचृत्पङ्क्तिः । ३, ४, ६, ९, १५, १८ विराट्पङ्क्तिः । ८, १० स्वराट्पङ्क्तिः । ११, १४ पङ्क्तिः । ५ निचृद्बृहती । ७ भुरिग्बृहती । १३ महाबृहती । १९ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-४, ६, ८-१२, १४-१८ पञ्चमः । ५, ७, १३ मध्यमः । १९ धैवतः ॥

॥२०॥ चन्द्रमा अप्स्व१न्तरा सुपर्णो धावते दिवि ।
न वो हिरण्यनेमयः पदं विन्दन्ति विद्युतो वित्तं मे अस्य रोदसी ॥१॥
अर्थमिद्वा उ अर्थिन आ जाया युवते पतिम् ।
तुञ्जाते वृष्ण्यं पयः परिदाय रसं दुहे वित्तं मे अस्य रोदसी ॥२॥
मो षु देवा अदः स्व१रव पादि दिवस्परि ।
मा सोम्यस्य शंभुवः शूने भूम कदा चन वित्तं मे अस्य रोदसी ॥३॥
यज्ञं पृच्छाम्यवमं स तद्दूतो वि वोचति ।
क्व ऋतं पूर्व्यं गतं कस्तद्बिभर्ति नूतनो वित्तं मे अस्य रोदसी ॥४॥
अमी ये देवाः स्थन त्रिष्वा रोचने दिवः ।
कद्व ऋतं कदनृतं क्व प्रत्ना व आहुतिर्वित्तं मे अस्य रोदसी ॥५॥
॥२१॥ कद्व ऋतस्य धर्णसि कद्वरुणस्य चक्षणम् ।
कदर्यम्णो महस्पथाति क्रामेम दूढ्यो वित्तं मे अस्य रोदसी ॥६॥
अहं सो अस्मि यः पुरा सुते वदामि कानि चित् ।
तं मा व्यन्त्याध्यो३ वृको न तृष्णजं मृगं वित्तं मे अस्य रोदसी ॥७॥
सं मा तपन्त्यभितः सपत्नीरिव पर्शवः ।
मूषो न शिश्ना व्यदन्ति माध्यः स्तोतारं ते शतक्रतो वित्तं मे अस्य रोदसी ॥८॥
अमी ये सप्त रश्मयस्तत्रा मे नाभिराततता ।
त्रितस्तद्वेदाप्त्यः स जामित्वाय रेभति वित्तं मे अस्य रोदसी ॥९॥
अमी ये पञ्चोक्षणो मध्ये तस्थुर्महो दिवः ।
देवत्रा नु प्रवाच्यं सध्रीचीना नि वावृतुर्वित्तं मे अस्य रोदसी ॥१०॥
॥२२॥ सुपर्णा एत आसते मध्य आरोधने दिवः ।
ते सेधन्ति पथो वृकं तरन्तं यह्वतीरपो वित्तं मे अस्य रोदसी ॥११॥

न॒व्यं॑ तदु॒क्थ्यं॑ हि॒तं देवा॑सः सुप्रवाच॒नम् ।
ऋ॒तम॑र्षन्ति॒ सिन्ध॑वः स॒त्यं ता॑तान॒ सूर्यो॑ वि॒त्तं मे॑ अ॒स्य रो॑दसी ॥१२॥
अग्ने॒ तव॒ त्यदु॒क्थ्यं॑ दे॒वेष्व॒स्त्याप्य॑म् ।
स नः॑ स॒त्तो म॑नु॒ष्वदा दे॒वान्य॑क्षि वि॒दुष्ट॑रो वि॒त्तं मे॑ अ॒स्य रो॑दसी ॥१३॥
स॒त्तो होता॑ मनु॒ष्वदा दे॒वाँ अच्छा॑ वि॒दुष्ट॑रः ।
अ॒ग्निर्ह॒व्या सु॑षूदति दे॒वो दे॒वेषु॒ मेधि॑रो वि॒त्तं मे॑ अ॒स्य रो॑दसी ॥१४॥
ब्रह्मा॑ कृणोति॒ वरु॑णो गातु॒विदं॒ तमी॑महे ।
व्यू॑र्णोति हृ॒दा म॒तिं नव्यो॑ जायतामृ॒तं वि॒त्तं मे॑ अ॒स्य रो॑दसी ॥१५॥
॥२३॥ अ॒सौ यः पन्था॑ आदि॒त्यो दि॒वि प्र॒वाच्यं॑ कृ॒तः ।
न स दे॑वा अति॒क्रमे॒ तं म॑र्तासो॒ न प॑श्यथ वि॒त्तं मे॑ अ॒स्य रो॑दसी ॥१६॥
त्रि॒तः कूपेऽव॑हितो दे॒वान्ह॑वत ऊ॒तये॑ ।
तच्छु॑श्राव॒ बृह॒स्पतिः॑ कृ॒ण्वन्नं॑हूर॒णादु॒रु वि॒त्तं मे॑ अ॒स्य रो॑दसी ॥१७॥
अ॒रु॒णो मा॑ स॒कृद्वृकः॑ प॒था यन्तं॑ द॒दर्श॒ हि ।
उज्जि॑हीते नि॒चाय्या॒ तष्टे॑व पृष्ट्याम॒यी वि॒त्तं मे॑ अ॒स्य रो॑दसी ॥१८॥
ए॒नाङ्गू॒षेण॑ व॒यमिन्द्र॑वन्तो॒ऽभि ष्या॑म वृ॒जने॒ सर्व॑वीराः ।
तन्नो॑ मि॒त्रो वरु॑णो मामहन्ता॒मदि॑तिः॒ सिन्धुः॑ पृथि॒वी उ॒त द्यौः ॥१९॥

[षोडशोऽनुवाकः ॥ सू० १०६-११५]

॥ १०६ ॥ ऋषिः--१-७ कुत्स आङ्गिरसः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१-६ जगती ।
७ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-६ निषादः । ७ धैवतः ॥

॥२४॥ इन्द्रं॑ मि॒त्रं वरु॑णम॒ग्निमू॒तये॒ मारु॑तं॒ शर्धो॒ अदि॑तिं हवामहे ।
रथं॒ न दु॒र्गाद्व॑सवः सुदानवो॒ विश्व॑स्मान्नो॒ अंह॑सो॒ निष्पि॑पर्तन ॥१॥
त आ॑दि॒त्या आ ग॑ता स॒र्वता॑तये भू॒त दे॑वा वृत्र॒तूर्ये॑षु श॒म्भुवः॑ ।
रथं॒ न दु॒र्गाद्व॑सवः सुदानवो॒ विश्व॑स्मान्नो॒ अंह॑सो॒ निष्पि॑पर्तन ॥२॥
अव॑न्तु नः पि॒तरः॑ सुप्रवाच॒ना उ॒त दे॒वी दे॒वपु॑त्रे ऋता॒वृधा॑ ।
रथं॒ न दु॒र्गाद्व॑सवः सुदानवो॒ विश्व॑स्मान्नो॒ अंह॑सो॒ निष्पि॑पर्तन ॥३॥
नरा॒शंसं॑ वा॒जिनं॑ वा॒जय॑न्नि॒ह क्ष॒यद्वी॑रं पू॒षणं॑ सु॒म्नैरी॑महे ।
रथं॒ न दु॒र्गाद्व॑सवः सुदानवो॒ विश्व॑स्मान्नो॒ अंह॑सो॒ निष्पि॑पर्तन ॥४॥
बृह॑स्पते॒ सद॒मिन्नः॑ सु॒गं कृ॑धि॒ शं योर्यत्ते॒ मनु॑र्हितं॒ तदी॑महे ।
रथं॒ न दु॒र्गाद्व॑सवः सुदानवो॒ विश्व॑स्मान्नो॒ अंह॑सो॒ निष्पि॑पर्तन ॥५॥

इन्द्रं॒ कुत्सो॑ वृत्र॒हणं॒ शची॒पतिं॑ का॒टे निबा॑ळ्ह॒ ऋषि॑रह्वदू॒तये॑ ।
रथं॒ न दु॒र्गाद्व॑सवः सुदानवो॒ विश्व॑स्मान्नो॒ अंह॑सो॒ निष्पि॑पर्तन ॥६॥
दे॒वैर्नो॑ दे॒व्यदि॑ति॒र्नि पा॑तु दे॒वस्त्रा॒ता त्रा॑यता॒मप्र॑युच्छन् ।
तन्नो॑ मि॒त्रो वरु॑णो मामहन्ता॒मदि॑तिः॒ सिन्धुः॑ पृथि॒वी उ॒त द्यौः ॥७॥

॥ १०७ ॥ ऋषिः—१-३ कुत्स आङ्गिरसः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१ विराट् त्रिष्टुप् ।
२ निचृत् त्रिष्टुप् । ३ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२५॥ य॒ज्ञो दे॒वानां॒ प्रत्ये॑ति सु॒म्नमादि॑त्यासो॒ भव॑ता मृळ॒यन्तः॑ ।
आ वो॒ऽर्वाची॑ सुम॒तिर्व॑वृत्याद॒ंहोश्चि॒द्या व॑रिवो॒वित्त॒रास॑त् ॥१॥
उप॑ नो दे॒वा अव॒सा ग॑म॒न्त्वङ्गि॑रसां॒ साम॑भिः स्तू॒यमा॑नाः ।
इन्द्र॑ इन्द्रि॒यैर्म॒रुतो॑ म॒रुद्भि॑रादि॒त्यैर्नो॒ अदि॑तिः॒ शर्म॑ यंसत् ॥२॥
तन्न॒ इन्द्र॒स्तद्वरु॑ण॒स्तद॒ग्निस्तद॑र्य॒मा तत्स॑वि॒ता चनो॑ धात् ।
तन्नो॑ मि॒त्रो वरु॑णो मामहन्ता॒मदि॑तिः॒ सिन्धुः॑ पृथि॒वी उ॒त द्यौः ॥३॥

॥ १०८ ॥ ऋषिः—१-१३ कुत्स आङ्गिरसः ॥ देवता—इन्द्राग्नी ॥ छन्दः—१, ८, १२ निचृत्त्रिष्टुप् ।
२, ३, ६, ११ विराट्त्रिष्टुप् । ७, ९, १०, १३ त्रिष्टुप् । ४ भुरिक्पङ्क्तिः । ५ पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१-३, ६-१३ धैवतः । ४, ५ पञ्चमः ॥

॥२६॥ य इ॑न्द्राग्नी चि॒त्रत॑मो॒ रथो॑ वाम॒भि विश्वा॑नि॒ भुव॑नानि॒ चष्टे॑ ।
तेना या॑तं स॒रथं॑ तस्थि॒वांसाथा॒ सोम॑स्य पिबतं सु॒तस्य॑ ॥१॥
याव॑दि॒दं भुव॑नं॒ विश्व॒मस्त्यु॑रु॒व्यचा॑ वरि॒मता॑ गभी॒रम् ।
तावाँ॑ अ॒यं पात॑वे॒ सोमो॑ अ॒स्त्वर॑मिन्द्राग्नी॒ मन॑से यु॒वभ्या॑म् ॥२॥
च॒क्राथे॒ हि स॒ध्र्य१॒॑ङ्नाम॑ भ॒द्रं स॑ध्रीची॒ना वृ॑त्रहणा उ॒त स्थः॑ ।
तावि॑न्द्राग्नी स॒ध्र्य॑ञ्चा नि॒षद्या॒ वृष्णः॒ सोम॑स्य वृष॒णा वृ॑षेथाम् ॥३॥
समि॑द्धेष्व॒ग्निष्वा॑नजा॒ना य॒तस्रु॑चा ब॒र्हिरु॑ तिस्तिरा॒णा ।
ती॒व्रैः सोमैः॒ परि॑षिक्तेभिर॒र्वागेन्द्रा॑ग्नी सौमन॒साय॑ यातम् ॥४॥
यानी॑न्द्राग्नी च॒क्रथु॑र्वी॒र्या॑णि॒ यानि॑ रू॒पाण्यु॒त वृष्ण्या॑नि ।
या वां॑ प्र॒त्नानि॑ स॒ख्या शि॒वानि॒ तेभिः॒ सोम॑स्य पिबतं सु॒तस्य॑ ॥५॥

॥२७॥ यदब्र॑वं प्रथ॒मं वां॑ वृणा॒नो॒३॒॑ऽयं सोमो॒ असु॑रैर्नो वि॒हव्यः॑ ।
तां स॒त्यां श्र॒द्धाम॒भ्या हि या॒तमथा॒ सोम॑स्य पिबतं सु॒तस्य॑ ॥६॥
यदि॑न्द्राग्नी॒ मद॑थः॒ स्वे दु॑रो॒णे यद्ब्र॒ह्मणि॒ राज॑नि वा यजत्रा ।
अतः॒ परि॑ वृषणा॒वा हि या॒तमथा॒ सोम॑स्य पिबतं सु॒तस्य॑ ॥७॥

यदि॑न्द्राग्नी॒ यदु॑षु तु॒र्वशे॑षु॒ यद्द्रु॒ह्युष्वनु॑षु पू॒रुषु॒ स्थः ।
अतः॒ परि॑ वृषणा॒वा हि या॒तमथा॒ सोम॑स्य पिबतं॑ सु॒तस्य॑ ॥८॥
यदि॑न्द्राग्नी अव॒मस्यां॑ पृथि॒व्यां म॑ध्य॒मस्यां॑ पर॒मस्या॑मु॒त स्थः ।
अतः॒ परि॑ वृषणा॒वा हि या॒तमथा॒ सोम॑स्य पिबतं॑ सु॒तस्य॑ ॥९॥
यदि॑न्द्राग्नी पर॒मस्यां॑ पृथि॒व्यां म॑ध्य॒मस्या॑मव॒मस्या॑मु॒त स्थः ।
अतः॒ परि॑ वृषणा॒वा हि या॒तमथा॒ सोम॑स्य पिबतं॑ सु॒तस्य॑ ॥१०॥
यदि॑न्द्राग्नी दि॒वि ष्ठो यत्पृ॑थि॒व्यां यत्पर्व॑ते॒ष्वोष॑धीष्व॒प्सु ।
अतः॒ परि॑ वृषणा॒वा हि या॒तमथा॒ सोम॑स्य पिबतं॑ सु॒तस्य॑ ॥११॥
यदि॑न्द्राग्नी॒ उदि॑ता॒ सूर्य॑स्य॒ मध्ये॑ दि॒वः स्व॒धया॑ मा॒दये॑थे ।
अतः॒ परि॑ वृषणा॒वा हि या॒तमथा॒ सोम॑स्य पिबतं॑ सु॒तस्य॑ ॥१२॥
ए॒वेन्द्रा॑ग्नी पपि॒वांसा॑ सु॒तस्य॒ विश्वा॒स्मभ्यं॒ सं ज॑यतं॒ धना॑नि ।
तन्नो॑ मि॒त्रो वरु॑णो मामहन्ता॒मदि॑तिः॒ सिन्धुः॑ पृथि॒वी उ॒त द्यौः ॥१३॥

॥ १०९ ॥ ऋषिः—१-८ कुत्स आङ्गिरसः ॥ देवता—इन्द्राग्नी ॥ छन्दः—१, ३, ४, ६, ८ निचृत्-
त्रिष्टुप् । २, ५, त्रिष्टुप । ७ विराटत्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२८॥ वि ह्यख्यं॒ मन॑सा॒ वस्य॑ इ॒च्छन्निन्द्रा॑ग्नी ज्ञा॒स उ॒त वा॑ सजा॒तान् ।
नान्या यु॒वत्प्रम॑तिरस्ति॒ मह्यं॒ स वां॒ धियं॑ वाज॒यन्ती॑मतक्षम् ॥१॥
अश्र॑वं॒ हि भू॑रि॒दाव॑त्तरा वां॒ विजा॑मातुरु॒त वा॑ घा स्या॒लात् ।
अथा॒ सोम॑स्य॒ प्रय॑ती यु॒वभ्या॒मिन्द्रा॑ग्नी॒ स्तोमं॑ जनयामि॒ नव्य॑म् ॥२॥
मा च्छे॑द्म र॒श्मीँरिति॒ नाध॑मानाः पितॄ॒णां श॒क्तीर॑नु॒यच्छ॑मानाः ।
इ॒न्द्रा॒ग्निभ्यां॒ कं वृष॑णो मदन्ति॒ ता ह्यद्री॑ धि॒षणा॑या उ॒पस्थे॑ ॥३॥
यु॒वाभ्यां॑ दे॒वी धि॒षणा॒ मदा॒येन्द्रा॑ग्नी॒ सोम॑मुश॒ती सु॑नोति ।
ताव॑श्विना भद्रहस्ता सुपाणी॒ आ धा॑वतं॒ मधु॑ना पृ॒ङ्क्तम॒प्सु ॥४॥
यु॒वामि॑न्द्राग्नी॒ वसु॑नो विभा॒गे त॒वस्त॑मा शुश्रव वृत्र॒हत्ये॑ ।
ता॒वा॒सद्या॑ ब॒र्हिषि॑ य॒ज्ञे अ॒स्मिन्प्र च॑र्षणी मादयेथां॑ सु॒तस्य॑ ॥५॥
॥२९॥ प्र च॑र्ष॒णिभ्यः॑ पृतना॒हवे॑षु॒ प्र पृ॑थि॒व्या रि॑रिचाथे दि॒वश्च॑ ।
प्र सिन्धु॑भ्यः॒ प्र गि॒रिभ्यो॑ महि॒त्वा प्रेन्द्रा॑ग्नी॒ विश्वा॒ भुव॒नात्य॒न्या ॥६॥
आ भ॑रतं॒ शिक्ष॑तं वज्रबाहू अ॒स्माँ इ॑न्द्राग्नी अवतं॒ शची॑भिः ।
इ॒मे नु ते र॒श्मयः॒ सूर्य॑स्य॒ येभिः॑ सपि॒त्वं पि॒तरो॑ न॒ आस॑न् ॥७॥

पुरंदरा शिक्षतं वज्रहस्तास्माँ इन्द्राग्नी अवतं भरेषु ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥८॥

॥११०॥ ऋषिः—१-९ कुत्स आङ्गिरसः । देवता—ऋभवः ॥ छन्दः—१, ४ जगती । २, ३, ७ विराड्जगती । ६, ८ निचृज्जगती । ५ निचृत्त्रिष्टुप् । ९ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-४, ६-८ निषादः । ५, ९ धैवतः ॥

॥३०॥ ततं मे अपस्तदु तायते पुनः स्वादिष्ठा धीतिरुचथाय शस्यते ।
अयं समुद्र इह विश्वदेव्यः स्वाहाकृतस्य समु तृप्णुत ऋभवः ॥१॥
आभोगयं प्र यदिच्छन्त ऐतनापाकाः प्राञ्चो मम के चिदापयः ।
सौधन्वनासश्चरितस्य भूमनागच्छत सवितुर्दाशुषो गृहम् ॥२॥
तत्सविता वोऽमृतत्वमासुवदगोह्यं यच्छ्रवयन्त ऐतन ।
त्यं चिच्चमसमसुरस्य भक्षणमेकं सन्तमकृणुता चतुर्वयम् ॥३॥
विष्ट्वी शमी तरणित्वेन वाघतो मर्तासः सन्तो अमृतत्वमानशुः ।
सौधन्वना ऋभवः सूरचक्षसः संवत्सरे समपृच्यन्त धीतिभिः ॥४॥
क्षेत्रमिव वि ममुस्तेजनेनँ एकं पात्रमृभवो जेहमानम् ।
उपस्तुता उपमं नाधमाना अमर्त्येषु श्रव इच्छमानाः ॥५॥

॥३१॥ आ मनीषामन्तरिक्षस्य नृभ्यः स्रुचेव घृतं जुहवाम विद्मना ।
तरणित्वा ये पितुरस्य सश्चिर ऋभवो वाजमरुहन्दिवो रजः ॥६॥
ऋभुर्न इन्द्रः शवसा नवीयानृभुर्वाजेभिर्वसुभिर्वसुर्ददिः ।
युष्माकं देवा अवसाहनि प्रिये३ऽभि तिष्ठेम पृत्सुतीरसुन्वताम् ॥७॥
निश्चर्मण ऋभवो गामपिंशत सं वत्सेनासृजता मातरं पुनः ।
सौधन्वनासः स्वपस्यया नरो जिव्री युवाना पितराकृणोतन ॥८॥
वाजेभिर्नो वाजसातावविड्ढ्यृभुमाँ इन्द्र चित्रमा दर्षि राधः ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥९॥

॥ १११ ॥ ऋषिः—१-५ कुत्स आङ्गिरसः ॥ देवता—ऋभवः ॥ छन्दः—१-४ जगती । ५ त्रिष्टुप् । स्वरः—१-४ निषाद । धैवतः ॥

॥३२॥ तक्षन्रथं सुवृतं विद्मनापसस्तक्षन्हरी इन्द्रवाहा वृषण्वसू ।
तक्षन्पितृभ्यामृभवो युवद्वयस्तक्षन्वत्साय मातरं सचाभुवम् ॥१॥

आ नो यज्ञाय तक्षत ऋभुमद्वयः क्रत्वे दक्षाय सुप्रजावतीमिषम् ।
यथा क्षयाम सर्ववीरया विशा तन्नः शर्धाय धासथा स्विन्द्रियम् ॥२॥
आ तक्षत सातिमस्मभ्यमृभवः सातिं रथाय सातिमर्वते नरः ।
सातिं नो जैत्रीं सं महेत विश्वहा जामिमजामिं पृतनासु सक्षणिम् ॥३॥
ऋभुक्षणमिन्द्रमा हुव ऊतय ऋभून्वाजान्मरुतः सोमपीतये ।
उभा मित्रावरुणा नूनमश्विना ते नो हिन्वन्तु सातये धिये जिषे ॥४॥
ऋभुर्भराय सं शिशातु सातिं समर्यजिद्वाजो अस्माँ अविष्टु ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥५॥

॥ ११२ ॥ ऋषिः—१-२५ कुत्स आङ्गिरसः ॥ देवता —आदिमे मन्त्रे प्रथमपादस्य द्यावापृथिव्यौ, द्वितीयस्य अग्निः, शिष्टस्य सूक्तस्याश्विनौ ॥ छन्दः—१, २, ६, ७, १३, १५, १७, १८, २०, २२ निचृज्जगती । ४, ८, ९, ११, १२, १४, १६, २३ जगती । १९ विराड्जगती । ३, ५, २४ विराटत्रिष्टुप् । १० भुरिक्त्रिष्टुप् । २५ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २, ४, ६-९, ११-२३ निषादः । ३, ५, १०, २४, २५ धैवतः ॥

॥३३॥ ईळे द्यावापृथिवी पूर्वचित्तयेऽग्निं घर्मं सुरुचं यामन्निष्टये ।
याभिर्भरे कारमंशाय जिन्वथस्ताभिरू षु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥१॥
युवोर्दानाय सुभरा असश्चतो रथमा तस्थुर्वचसं न मन्तवे ।
याभिर्धियोऽवथः कर्मन्निष्टये ताभिरू षु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥२॥
युवं तासां दिव्यस्य प्रशासने विशां क्षयथो अमृतस्य मज्मना ।
याभिर्धेनुमस्वं१ पिन्वथो नरा ताभिरू षु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥३॥
याभिः परिज्मा तनयस्य मज्मना द्विमाता तूर्षु तरणिर्विभूषति ।
याभिस्त्रिमन्तुरभवद्विचक्षणस्ताभिरू षु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥४॥
याभी रेभं निवृतं सितमद्भ्य उद्वन्दनमैरयतं स्वर्दृशे ।
याभिः कण्वं प्र सिषासन्तमावतं ताभिरू षु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥५॥

॥३४॥ याभिरन्तकं जसमानमारणे भुज्युं याभिरव्यथिभिर्जिजिन्वथुः ।
याभिः कर्कन्धुं वय्यं च जिन्वथस्ताभिरू षु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥६॥
याभिः शुचन्तिं धनसां सुषंसदं तप्तं घर्ममोम्यावन्तमत्रये ।
याभिः पृश्निगुं पुरुकुत्समावतं ताभिरू षु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥७॥
याभिः शचीभिर्वृषणा परावृजं प्रान्धं श्रोणं चक्षस एतवे कृथः ।
याभिर्वर्तिकां ग्रसितामुमुञ्चतं ताभिरू षु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥८॥

याभिः सिन्धुं मधुमन्तमसश्चतं वसिष्ठं याभिरजरावजिन्वतम् ।
याभिः कुत्सं श्रुतर्यं नर्यमावतं ताभिरू षु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥९॥
याभिर्विश्पलां धनसामथर्व्यं सहस्रमीळ्ह आजावजिन्वतम् ।
याभिर्वशमश्व्यं प्रेणिमावतं ताभिरू षु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥१०॥
॥३५॥ याभिः सुदानू औशिजाय वणिजे दीर्घश्रवसे मधु कोशो अक्षरत् ।
कक्षीवन्तं स्तोतारं याभिरावतं ताभिरू षु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥११॥
याभी रसां क्षोदसोद्नः पिपिन्वथुरनश्वं याभी रथमावतं जिषे ।
याभिस्त्रिशोक उस्रिया उदाजत ताभिरू षु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥१२॥
याभिः सूर्यं परियाथः परावति मन्धातारं क्षैत्रपत्येष्वावतम् ।
याभिर्विप्रं प्र भरद्वाजमावतं ताभिरू षु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥१३॥
याभिर्महामतिथिग्वं कशोजुवं दिवोदासं शम्बरहत्य आवतम् ।
याभिः पूर्भिद्ये त्रसदस्युमावतं ताभिरू षु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥१४॥
याभिर्वम्रं विपिपानमुपस्तुतं कलिं याभिर्वित्तजानिं दुवस्यथः ।
याभिर्व्यश्वमुत पृथिमावतं ताभिरू षु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥१५॥
॥३६॥ याभिर्नरा शयवे याभिरत्रये याभिः पुरा मनवे गातुमीषथुः ।
याभिः शारीराजतं स्यूमरश्मये ताभिरू षु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥१६॥
याभिः पठर्वा जठरस्य मज्मनाग्निर्नादीदेच्चित इद्धो अज्मन्ना ।
याभिः शर्यातमवथो महाधने ताभिरू षु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥१७॥
याभिरङ्गिरो मनसा निरण्यथोऽग्रं गच्छथो विवरे गोअर्णसः ।
याभिर्मनुं शूरमिषा समावतं ताभिरू षु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥१८॥
याभिः पत्नीर्विमदाय न्यूहथुरा घ वा याभिररुणीरशिक्षतम् ।
याभिः सुदास ऊहथुः सुदेव्यं१ ताभिरू षु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥१९॥
याभिः शंताती भवथो ददाशुषे भुज्युं याभिरवथो याभिरध्रिगुम् ।
ओम्यावतीं सुभरामृतस्तुभं ताभिरू षु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥२०॥
॥३७॥ याभिः कृशानुमसने दुवस्यथो जवे याभिर्यूनो अर्वन्तमावतम् ।
मधु प्रियं भरथो यत्सरड्भ्यस्ताभिरू षु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥२१॥
याभिर्नरं गोषुयुधं नृषाह्ये क्षेत्रस्य साता तनयस्य जिन्वथः ।
याभी रथाँ अवथो याभिरर्वतस्ताभिरू षु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥२२॥

या॒भिः कुत्स॑मार्जुने॒यं श॑तक्रतू॒ प्र तु॒र्वीतिं॒ प्र च॑ द॒भीति॒माव॑तम् ।
याभि॑र्ध्व॒सन्तिं॑ पुरु॒षन्ति॒माव॑तं॒ ताभि॑रू॒ षु ऊ॒तिभि॑रश्वि॒ना ग॑तम् ॥२३॥
अप्न॑स्वतीमश्विना॒ वाच॑म॒स्मे कृ॒तं नो॑ दस्रा वृषणा मनी॒षाम् ।
अ॒द्यू॒त्येऽव॑से॒ नि ह्व॑ये वां वृ॒धे च॑ नो भवतं॒ वाज॑सातौ ॥२४॥
द्युभि॑र॒क्तुभि॒ः परि॑ पातम॒स्मानरि॑ष्टेभिरश्विना॒ सौभ॑गेभिः ।
तन्नो॑ मि॒त्रो वरु॑णो मामहन्ता॒मदि॑ति॒ः सिन्धु॑ः पृथि॒वी उ॒त द्यौः ॥२५॥

॥ इति प्रथमाष्टके सप्तमोऽध्यायः ॥

[सप्तमाध्याये वर्गाः ३७, सूक्तानि १८, ऋचः १७९]

अथाष्टमोऽध्यायः ॥

॥ ११३ ॥ ऋषिः—१-२० कुत्स आङ्गिरसः ॥ देवता—१-२० उषाः, द्वितीयस्यार्द्धर्चस्य रात्रिरपि ॥
छन्दः—१, ३, १२, १७ निचृत्त्रिष्टुप् । ६ त्रिष्टुप् । ७, १८-२०-विराट्त्रिष्टुप् । २, ५
स्वराट्पङ्क्तिः । ४, ८, १०, ११, १५, १६ भुरिक्पङ्क्तिः । १३, १४ निचृत्पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१, ३, ६, ७, ९, १२, १७-२० धैवतः । २, ४, ६, ८, १०, ११,
१३-१६ पञ्चमः ॥

॥१॥ इ॒दं श्रेष्ठं॒ ज्योति॑षां॒ ज्योति॒राग॑च्चि॒त्रः प्र॑के॒तो अ॑जनिष्ट॒ विभ्वा॑ ।
य॒था प्रसू॑ता सवि॒तुः स॒वायँ॑ ए॒वा रात्र्यु॒षसे॒ योनि॑मारैक् ॥१॥
रुश॑द्वत्सा॒ रुश॑ती श्वे॒त्यागा॒दारै॑गु कृ॒ष्णा सद॑नान्यस्याः ।
स॒मा॒नब॑न्धू अ॒मृते॑ अनू॒ची द्यावा॒ वर्णं॑ चरत आमिना॒ने ॥२॥
स॒मा॒नो अध्वा॒ स्वस्रो॑रन॒न्तस्तम॒न्यान्या॑ चरतो दे॒वशि॑ष्टे ।
न मे॑थेते॒ न त॑स्थतुः सु॒मेके॒ नक्तो॒षासा॒ सम॑नसा॒ विरू॑पे ॥३॥
भास्व॑ती ने॒त्री सू॒नृता॑ना॒मचे॑ति चि॒त्रा वि दुरो॑ न आवः ।
प्रार्प्या॒ जग॒द्व्यु॑ नो रा॒यो अ॑ख्यदु॒षा अ॑जीग॒र्भुव॑नानि॒ विश्वा॑ ॥४॥
जि॒ह्म॒श्ये॒३॒ चरि॑तवे म॒घोन्या॑भो॒गय॑ इ॒ष्टये॑ रा॒य उ॑ त्वम् ।
द॒भ्रं पश्य॑द्भ्य उर्वि॒या वि॒चक्ष॑ उ॒षा अ॑जीग॒र्भुव॑नानि॒ विश्वा॑ ॥५॥
॥२॥ क्ष॒त्राय॑ त्वं॒ श्रव॑से त्वं मही॒या इ॒ष्टये॑ त्व॒मर्थ॑मिव त्वमि॒त्यै ।
विस॑दृशा जीवि॒ताभि॑प्र॒चक्ष॑ उ॒षा अ॑जीग॒र्भुव॑नानि॒ विश्वा॑ ॥६॥

एषा दिवो दुहिता प्रत्यदर्शि व्युच्छन्ती युवतिः शुक्रवासाः ।
विश्वस्येशाना पार्थिवस्य वस्व उषो अद्येह सुभगे व्युच्छ ॥७॥
परायतीनामन्वेति पाथ आयतीनां प्रथमा शश्वतीनाम् ।
व्युच्छन्ती जीवमुदीरयन्त्युषा मृतं कं चन बोधयन्ती ॥८॥
उषो यदग्निं समिधे चकर्थ वि यदावश्चक्षसा सूर्यस्य ।
यन्मानुषान्यक्ष्यमाणाँ अजीगस्तद्देवेषु चकृषे भद्रमप्नः ॥९॥
कियात्या यत्समया भवाति या व्यूषुर्याश्च नूनं व्युच्छान् ।
अनु पूर्वाः कृपते वावशाना प्रदीध्याना जोषमन्याभिरेति ॥१०॥
॥३॥ ईयुष्टे ये पूर्वतरामपश्यन्व्युच्छन्तीमुषसं मर्त्यासः ।
अस्माभिरू नु प्रतिचक्ष्याभूदो ते यन्ति ये अपरीषु पश्यान् ॥११॥
यावयद्द्वेषा ऋतपा ऋतेजाः सुम्नावरी सूनृता ईरयन्ती ।
सुमङ्गलीर्बिभ्रती देववीतिमिहाद्योषः श्रेष्ठतमा व्युच्छ ॥१२॥
शश्वत्पुरोषा व्युवास देव्यथो अद्येदं व्यावो मघोनी ।
अथो व्युच्छादुत्तराँ अनु द्यूनजरामृता चरति स्वधाभिः ॥१३॥
व्य१ञ्जिभिर्दिव आतास्वद्यौदप कृष्णां निर्णिजं देव्यावः ।
प्रबोधयन्त्यरुणेभिरश्वैरोषा याति सुयुजा रथेन ॥१४॥
आवहन्ती पोष्या वार्याणि चित्रं केतुं कृणुते चेकिताना ।
ईयुषीणामुपमा शश्वतीनां विभातीनां प्रथमोषा व्यश्वैत् ॥१५॥
॥४॥ उदीर्ध्वं जीवो असुर्न आगादप प्रागात्तम आ ज्योतिरेति ।
आरैक्पन्थां यातवे सूर्यायागन्म यत्र प्रतिरन्त आयुः ॥१६॥
स्यूमना वाच उदियर्ति वह्निः स्तवानो रेभ उषसो विभातीः ।
अद्या तदुच्छ गृणते मघोन्यस्मे आयुर्नि दिदीहि प्रजावत् ॥१७॥
या गोमतीरुषसः सर्ववीरा व्युच्छन्ति दाशुषे मर्त्याय ।
वायोरिव सूनृतानामुदर्के ता अश्वदा अश्नवत्सोमसुत्वा ॥१८॥
माता देवानामदितेरनीकं यज्ञस्य केतुर्बृहती वि भाहि ।
प्रशस्तिकृद्ब्रह्मणे नो व्यु१च्छा नो जने जनय विश्ववारे ॥१९॥
यच्चित्रमप्न उषसो वहन्तीजानाय शशमानाय भद्रम् ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥२०॥

॥ ११४ ॥ ऋषिः—१-११ कुत्स आङ्गिरसः ॥ देवता—रुद्रः । छन्दः—१ जगती । २,७ निचृज्जगती । ३, ६, ८, ९ विराड्जगती । ४, ५, ११ भुरिक्त्रिष्टुप् । १० निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-३, ६-९ निषादः । ४, ५, १०, ११ धैवतः ॥

॥५॥ इ॒मा रु॒द्राय॑ त॒वसे॑ कप॒र्दिने॑ क्ष॒यद्वी॑राय॒ प्र भ॑रामहे म॒तीः ।
यथा॒ शम॑स॒द्द्वि॒पदे॒ चतु॑ष्पदे॒ विश्वं॑ पु॒ष्टं ग्रामे॑ अ॒स्मिन्न॑नातु॒रम् ॥१॥
मृ॒ळा नो॑ रुद्रो॒त नो॒ मय॑स्कृधि क्ष॒यद्वी॑राय॒ नम॑सा विधेम ते ।
यच्छं च॒ योश्च॒ मनु॑राये॒जे पि॒ता तद॑श्याम॒ तव॑ रुद्र॒ प्रणी॑तिषु ॥२॥
अ॒श्याम॑ ते सुम॒तिं दे॑वय॒ज्यया॑ क्ष॒यद्वी॑रस्य॒ तव॑ रुद्र मीढ्वः ।
सु॒म्ना॒यन्निद्विशो॑ अ॒स्माक॒मा च॒रारि॑ष्टवीरा जुहवाम ते ह॒विः ॥३॥
त्वे॒षं व॒यं रु॒द्रं य॑ज्ञ॒साधं॑ व॒ङ्कुं क॒विमव॑से॒ नि ह्व॑यामहे ।
आ॒रे अ॒स्मद्दैव्यं॒ हेळो॑ अस्यतु सुम॒तिमिद्व॒यम॒स्या वृ॑णीमहे ॥४॥
दि॒वो व॑रा॒हम॑रु॒षं क॑प॒र्दिनं॑ त्वे॒षं रू॒पं नम॑सा॒ नि ह्व॑यामहे ।
हस्ते॒ बिभ्र॑द्भेष॒जा वार्या॑णि॒ शर्म॒ वर्म॑ च्छ॒र्दिर॒स्मभ्यं॑ यंसत् ॥५॥
॥६॥ इ॒दं पि॒त्रे म॒रुता॑मुच्यते॒ वचः॑ स्वा॒दोः स्वादी॑यो रु॒द्राय॒ वर्ध॑नम् ।
रास्वा॑ च नो अमृत मर्त॒भोज॑नं॒ त्मने॑ तो॒काय॒ तन॑याय मृळ ॥६॥
मा नो॑ म॒हान्त॑मु॒त मा नो॑ अर्भ॒कं मा न॒ उक्ष॑न्तमु॒त मा न॑ उक्षि॒तम् ।
मा नो॑ वधीः पि॒तरं॒ मोत मा॒तरं॒ मा नः॑ प्रि॒यास्त॒न्वो॑ रुद्र रीरिषः ॥७॥
मा न॑स्तो॒के तन॑ये॒ मा न॑ आ॒यौ मा नो॒ गोषु॒ मा नो॒ अश्वे॑षु रीरिषः ।
वी॒रान्मा नो॑ रुद्र भामि॒तो व॑धीर्ह॒विष्म॑न्तः॒ सद॒मित्त्वा॑ हवामहे ॥८॥
उप॑ ते॒ स्तोमा॑न्पशु॒पा इ॒वाक॑रं॒ रास्वा॑ पित॑र्मरुतां सु॒म्नम॒स्मे ।
भ॒द्रा हि ते॑ सुम॒तिर्मृ॑ळ॒यत्त॒माथा॑ व॒यमव॒ इत्ते॑ वृणीमहे ॥९॥
आ॒रे ते॑ गो॒घ्नमु॒त पू॑रुष॒घ्नं क्षय॑द्वीर सु॒म्नम॒स्मे ते॑ अस्तु ।
मृळा च॑ नो॒ अधि॑ च ब्रूहि दे॒वाधा॑ च नः॒ शर्म॑ यच्छ द्वि॒बर्हाः॑ ॥१०॥
अवो॑चाम॒ नमो॑ अस्मा अव॒स्यवः॑ शृणोतु॑ नो॒ हवं॑ रु॒द्रो म॒रुत्वा॑न् ।
तन्नो॑ मि॒त्रो वरु॑णो मामहन्ता॒मदि॑तिः॒ सिन्धुः॑ पृथि॒वी उ॒त द्यौः ॥११॥

॥ ११५ ॥ ऋषिः—१-६ कुत्स आङ्गिरसः ॥ देवता—सूर्यः ॥ छन्दः—१, २, ६ निचृत्त्रिष्टुप् । ३ विराट्त्रिष्टुप् । ४, ५ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥७॥ चि॒त्रं दे॒वाना॒मुद॑गा॒दनी॑कं॒ चक्षु॑र्मि॒त्रस्य॒ वरु॑णस्या॒ग्नेः ।
आप्रा॒ द्यावा॑पृथि॒वी अ॒न्तरि॑क्षं॒ सूर्य॑ आ॒त्मा जग॑तस्त॒स्थुष॑श्च ॥१॥

सूर्यो देवीमुषसं रोचमानां मर्यो न योषामभ्येति पश्चात् ।
यत्रा नरो देवयन्तो युगानि वितन्वते प्रति भद्राय भद्रम् ॥२॥
भद्रा अश्वा हरितः सूर्यस्य चित्रा एतग्वा अनुमाद्यासः ।
नमस्यन्तो दिव आ पृष्ठमस्थुः परि द्यावापृथिवी यन्ति सद्यः ॥३॥
तत्सूर्यस्य देवत्वं तन्महित्वं मध्या कर्तोर्विततं सं जभार ।
यदेदयुक्त हरितः सधस्थादाद्रात्री वासस्तनुते सिमस्मै ॥४॥
तन्मित्रस्य वरुणस्याभिचक्षे सूर्यो रूपं कृणुते द्योरुपस्थे ।
अनन्तमन्यद्रुशदस्य पाजः कृष्णमन्यद्धरितः सं भरन्ति ॥५॥
अद्या देवा उदिता सूर्यस्य निरंहसः पिपृता निरवद्यात् ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥६॥

[सप्तदशोऽनुवाकः ॥ सू० ११६-१२०] ॥ ११६ ॥ ऋषिः—१-२५ कक्षीवान् ॥ देवता—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, १०, २२, २३ विराट्त्रिष्टुप् । २, ८, ९, १२-१५, १८, २०, २४, २५ निचृत्त्रिष्टुप् । ३-५, ७, २१ त्रिष्टुप् । ६, १६, १९ भुरिक्पङ्क्तिः । ११ पङ्क्तिः । १७ स्वराट्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-५, ७-१०, १२-१५, १८, २०-२५ धैवतः । ६, ११, १६, १७, १९ पञ्चमः ॥

॥८॥ नासत्याभ्यां बर्हिरिव प्र वृञ्जे स्तोमाँ इयर्म्यभ्रियेव वातः ।
यावर्भगाय विमदाय जायां सेनाजुवा न्यूहतू रथेन ॥१॥
वीळुपत्मभिराशुहेमभिर्वा देवानां वा जूतिभिः शाशदाना ।
तद्रासभो नासत्या सहस्रमाजा यमस्य प्रधने जिगाय ॥२॥
तुग्रो ह भुज्युमश्विनोदमेघे रयिं न कश्चिन्ममृवाँ अवाहाः ।
तमूहथुर्नौभिरात्मन्वतीभिरन्तरिक्षप्रुद्भिरपोदकाभिः ॥३॥
तिस्रः क्षपस्त्रिरहातिव्रजद्भिर्नासत्या भुज्युमूहथुः पतङ्गैः ।
समुद्रस्य धन्वन्नार्द्रस्य पारे त्रिभी रथैः शतपद्भिः षळश्वैः ॥४॥
अनारम्भणे तदवीरयेथामनास्थाने अग्रभणे समुद्रे ।
यदश्विना ऊहथुर्भुज्युमस्तं शतारित्रां नावमातस्थिवांसम् ॥५॥

॥९॥ यमश्विना ददथुः श्वेतमश्वमघाश्वाय शश्वदित्स्वस्ति ।
तद्वां दात्रं महि कीर्तेन्यं भूत्पैद्वो वाजी सदमिद्धव्यो अर्यः ॥६॥
युवं नरा स्तुवते पज्रियाय कक्षीवते अरदतं पुरंधिम् ।
कारोतराच्छफादश्वस्य वृष्णः शतं कुम्भाँ असिञ्चतं सुरायाः ॥७॥
हिमेनाग्निं घ्रंसमवारयेथां पितुमतीमूर्जमस्मा अधत्तम् ।
ऋबीसे अत्रिमश्विनावनीतमुन्निन्यथुः सर्वगणं स्वस्ति ॥८॥

परावतं नासत्यानुदेथामुच्चाबुध्नं चक्रथुर्जिह्मबारम् ।
क्षरन्नापो न पायनाय राये सहस्राय तृष्यते गोतमस्य ॥९॥
जुजुरुषो नासत्योत वव्रिं प्रामुञ्चतं द्रापिमिव च्यवानात् ।
प्रातिरतं जहितस्यायुर्दस्रादित्पतिमकृणुतं कनीनाम् ॥१०॥

॥१०॥ तद्वां नरा शंस्यं राध्यं चाभिष्टिमन्नासत्या वरूथम् ।
यद्विद्वांसा निधिमिवापगूळ्हमुद्दर्शतादूपथुर्वन्दनाय ॥११॥
तद्वां नरा सनये दंस उग्रमाविष्कृणोमि तन्यतुर्न वृष्टिम् ।
दध्यङ् ह यन्मध्वाथर्वणो वामश्वस्य शीर्ष्णा प्र यदीमुवाच ॥१२॥
अजोहवीन्नासत्या करा वां महे यामन्पुरुभुजा पुरंधिः ।
श्रुतं तच्छासुरिव वध्रिमत्या हिरण्यहस्तमश्विनावदत्तम् ॥१३॥
आस्नो वृकस्य वर्तिकामभीके युवं नरा नासत्यामुमुक्तम् ।
उतो कविं पुरुभुजा युवं ह कृपमाणमकृणुतं विचक्षे ॥१४॥
चरित्रं हि वेरिवाच्छेदि पर्णमाजा खेलस्य परितक्म्यायाम् ।
सद्यो जङ्घामायसीं विश्पलायै धने हिते सर्तवे प्रत्यधत्तम् ॥१५॥
॥११॥ शतं मेषान्वृक्ये चक्षदानमृज्राश्वं तं पितान्धं चकार ।
तस्मा अक्षी नासत्या विचक्ष आधत्तं दस्रा भिषजावनर्वन् ॥१६॥
आ वां रथं दुहिता सूर्यस्य काष्मेवातिष्ठदर्वता जयन्ती ।
विश्वे देवा अन्वमन्यन्त हृद्भिः समु श्रिया नासत्या सचेथे ॥१७॥
यदयातं दिवोदासाय वर्तिर्भरद्वाजायाश्विना हयन्ता ।
रेवदुवाह सचनो रथो वां वृषभश्च शिंशुमारश्च युक्ता ॥१८॥
रयिं सुक्षत्रं स्वपत्यमायुः सुवीर्यं नासत्या वहन्ता ।
आ जह्नावीं समनसोप वाजैस्त्रिरह्नो भागं दधतीमयातम् ॥१९॥
परिविष्टं जाहुषं विश्वतः सीं सुगेभिर्नक्तमूहथू रजोभिः ।
विभिन्दुना नासत्या रथेन वि पर्वताँ अजरयू अयातम् ॥२०॥
॥१२॥ एकस्या वस्तोरावतं रणाय वशमश्विना सनये सहस्रा ।
निरहतं दुच्छुना इन्द्रवन्ता पृथुश्रवसो वृषणावरातीः ॥२१॥
शरस्य चिदार्चत्कस्यावतादा नीचादुच्चा चक्रथुः पातवे वाः ।
शयवे चिन्नासत्या शचीभिर्जसुरये स्तर्यं पिप्यथुर्गाम् ॥२२॥

अ॒व॒स्य॒ते स्तु॑व॒ते कृ॑ष्णि॒याय॑ ऋजूय॒ते ना॑सत्या॒ शची॑भिः ।
प॒शुं न न॒ष्टमि॑व॒ दर्श॑नाय विष्णा॒प्वं॑ ददथु॒र्विश्व॑काय ॥२३॥
दश॒ रात्री॒रशि॑वेना॒ नव॒ द्यूनव॑नद्धं श्नथि॒तम॒प्स्व१॒॑न्तः ।
विप्रु॑तं रे॒भमु॒दनि॒ प्रवृ॑क्त॒मुन्नि॑न्यथुः॒ सोम॑मिव स्रु॒वेण॑ ॥२४॥
प्र वां॒ दंसां॑स्यश्विनाववोचम॒स्य पतिः॑ स्यां सु॒गवः॑ सु॒वीरः॑ ।
उ॒त पश्य॑न्नश्नु॒वन्दी॒र्घमायु॒रस्त॑मि॒वेज्ज॑रि॒माणं॑ जगम्याम् ॥२५॥

॥ ११७ ॥ ऋषिः—१-२५ कक्षीवान् ॥ देवता—अश्विनौ ॥ छन्दः—१ निचृत्पङ्क्तिः । ६, २२ विराट्पङ्क्तिः । ११, २१, २५ भुरिक्पङ्क्तिः । २, ४, ७, १२, १६,-१९ निचृत्त्रिष्टुप् । ८-१०, १३-१५,१०, २३ विराट्त्रिष्टुप् । ३, ५, २४ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ६, ११, २१, २२, २५. पञ्चमः । २-५, ७-१०, १२-२०, २३, २४ धैवतः ॥

॥१३॥ मध्व॒ः सोम॑स्याश्विना॒ मदा॑य प्र॒त्नो होता विवा॑सते वाम् ।
ब॒र्हिष्म॑ती रा॒तिर्विश्रि॑ता॒ गीरि॒षा या॑तं नास॒त्योप॒ वाजैः॑ ॥१॥
यो वा॑मश्विना॒ मन॑सो॒ जवी॑या॒न्रथ॒ः स्वश्वो॒ विश॑ आ॒जिगा॑ति ।
येन॒ गच्छ॑थः सु॒कृतो॑ दुरो॒णं तेन॑ नरा व॒र्तिर॒स्मभ्यं॑ यातम् ॥२॥
ऋषिं॑ नरा॒वंह॑स॒ः पाञ्च॑जन्यमृबीसा॒दत्रिं॑ मुञ्चथो ग॒णेन॑ ।
मि॒नन्ता॒ दस्यो॒रशि॑वस्य मा॒या अ॑नुपू॒र्वं वृ॑षणा चो॒दय॑न्ता ॥३॥
अश्वं॒ न गू॒ळ्हम॑श्विना दु॒रेवै॒र्ऋषिं॑ नरा वृषणा रे॒भम॒प्सु ।
सं तं रि॑णीथो॒ विप्रु॑तं॒ दंसो॑भि॒र्न वां॑ जूर्य॑न्ति पू॒र्व्या कृ॒तानि॑ ॥४॥
सु॒षु॒प्वांसं॒ न निर्ऋ॑तेरु॒पस्थे॒ सूर्यं॒ न द॑स्रा॒ तम॑सि क्षि॒यन्त॑म् ।
शु॒भे रु॒क्मं न द॑र्श॒तं निखा॑त॒मुदू॑पथुरश्विना॒ वन्द॑नाय ॥५॥
॥१४॥ तद्वां॑ नरा॒ शंस्यं॑ पज्रि॒येण॑ क॒क्षीव॑ता नासत्या॒ परि॑ज्मन् ।
श॒फादश्व॑स्य वा॒जिनो॒ जना॑य श॒तं कुम्भाँ अ॑सिञ्चतं॒ मधू॑नाम् ॥६॥
यु॒वं न॑रा स्तुव॒ते कृ॑ष्णि॒याय॑ विष्णा॒प्वं॑ ददथु॒र्विश्व॑काय ।
घोषा॑यै चित्पितृ॒षदे॑ दुरो॒णे पतिं॒ जूर्य॑न्त्या अ॑श्विनावदत्तम् ॥७॥
यु॒वं श्यावा॑य॒ रुश॑तीमदत्तं म॒हः क्षो॒णस्या॑श्विना॒ कण्वा॑य ।
प्र॒वाच्यं॒ तद्वृ॑षणा कृ॒तं वां॒ यन्ना॑र्ष॒दाय॒ श्रवो॑ अ॒ध्यध॑त्तम् ॥८॥
पु॒रू वर्पां॑स्यश्विना॒ दधा॑ना॒ नि पे॒दव॑ ऊहथुरा॒शुमश्व॑म् ।
स॒ह॒स्र॒सां वा॒जिन॒मप्र॑तीतमहि॒हनं॑ श्रव॒स्यं॑१॒ तरु॑त्रम् ॥९॥
ए॒तानि॑ वां श्रव॒स्या॑ सुदानू॒ ब्रह्मा॑ङ्गू॒षं सद॑नं॒ रोद॑स्योः ।
यद्वां॑ प॒ज्रासो॑ अश्विना॒ हव॑न्ते या॒तमि॒षा च॑ वि॒दुषे॑ च॒ वाज॑म् ॥१०॥

॥१५॥ सू॒नोर्माने॑नाश्विना गृणा॒ना वाजं॒ विप्रा॑य भुरणा॒ रद॑न्ता ।
अ॒गस्त्ये॒ ब्रह्म॑णा वावृधा॒ना सं वि॒श्पलां॑ नासत्यारिणीतम् ॥११॥
कुह॒ यान्ता॑ सुष्टु॒तिं का॒व्यस्य॒ दिवो॑ नपाता वृषणा शयु॒त्रा ।
हिर॑ण्यस्येव क॒लशं॒ निखा॑त॒मुदू॑पथुर्दश॒मे अ॑श्वि॒नाह॑न् ॥१२॥
यु॒वं च्यवा॑नमश्विना॒ जर॑न्तं॒ पुन॒र्युवा॑नं चक्रथु॒ः शची॑भिः ।
यु॒वो रथं॑ दुहि॒ता सूर्य॑स्य स॒ह श्रि॒या ना॑सत्यावृणीत ॥१३॥
यु॒वं तुग्रा॑य पू॒र्व्येभि॒रेवैः॑ पुनर्म॒न्याव॑भवतं युवाना ।
यु॒वं भु॒ज्युमर्ण॑सो॒ निः स॑मु॒द्राद्विभि॑रूहथुर्ऋ॒ज्रेभि॒रश्वैः॑ ॥१४॥
अजो॑हवीदश्विना तौ॒ग्र्यो वां॒ प्रोळ्हः॑ समु॒द्रम॑व्य॒थिर्ज॑ग॒न्वान् ।
निष्टमू॑हथुः सु॒युजा॒ रथे॑न॒ मनो॑जवसा वृषणा स्व॒स्ति ॥१५॥

॥१६॥ अजो॑हवीदश्विना॒ वर्ति॑का वामा॒स्नो यत्सी॒ममु॑ञ्चतं॒ वृक॑स्य ।
वि ज॒युषा॑ ययथु॒ः सान्वद्रे॑र्जा॒तं वि॒ष्वाचो॑ अहतं वि॒षेण॑ ॥१६॥
श॒तं मे॒षान्वृ॒क्ये॑ मामहा॒नं तम॒ः प्रणी॑त॒मशि॑वेन पि॒त्रा ।
आक्षी ऋ॒ज्राश्वे॑ अश्विनावधत्तं॒ ज्योति॑र॒न्धाय॑ चक्रथुर्वि॒चक्षे॑ ॥१७॥
शु॒नम॒न्धाय॒ भर॑मह्वय॒त्सा वृकीर॑श्विना वृषणा॒ नरेति॑ ।
जा॒रः क॒नीन॑ इव चक्षदा॒न ऋ॒ज्राश्वः॑ श॒तमेकं॑ च मे॒षान् ॥१८॥
म॒ही वा॑मू॒तिर॑श्विना मयो॒भूरु॒त स्रा॒मं धि॑ष्ण्या॒ सं रि॑णीथः ।
अथा॑ यु॒वामिद॑ह्वय॒त्पुरं॑धि॒राग॑च्छतं सीं वृषणा॒ववो॑भिः ॥१९॥
अधे॑नुं दस्रा स्त॒र्यं॑१॒ विष॑क्ता॒मपि॑न्वतं श॒यवे॑ अश्विना॒ गाम् ।
यु॒वं शची॑भिर्विम॒दाय॑ जा॒यां न्यू॑हथुः पुरुमि॒त्रस्य॒ योषा॑म् ॥२०॥

॥१७॥ य॒वं वृके॑णाश्विना॒ वप॒न्तेषं॑ दु॒हन्ता॒ मनु॑षाय दस्रा ।
अ॒भि दस्युं॒ बकु॑रेणा॒ धम॑न्तो॒रु ज्योति॑श्चक्रथु॒रार्या॑य ॥२१॥
आ॒थ॒र्व॒णाया॑श्विना दधी॒चेऽश्व्यं॒ शिर॒ः प्रत्यै॑रयतम् ।
स वां॒ मधु॒ प्र वो॑चदृता॒यन्त्वा॒ष्ट्रं यद्द॑स्रावपिक॒क्ष्यं॑ वाम् ॥२२॥
सदा॑ कवी सुम॒तिमा च॑के वां॒ विश्वा॒ धियो॑ अश्विना॒ प्राव॑तं मे ।
अ॒स्मे र॒यिं ना॑सत्या बृहन्त॑मपत्य॒साचं॒ श्रुत्यं॑ रराथाम् ॥२३॥
हिर॑ण्यहस्तमश्विना॒ ररा॑णा पु॒त्रं न॑रा वध्रिम॒त्या अ॑दत्तम् ।
त्रिधा॑ ह॒ श्याव॑मश्विना॒ विक॑स्त॒मुज्जी॒वस॑ ऐरयतं सुदानू ॥२४॥

एतानि वामश्विना वीर्याणि प्र पूर्व्याण्यायवोऽवोचन् ।
ब्रह्म कृण्वन्तो वृषणा युवभ्यां सुवीरासो विदथमा वदेम ॥२५॥

॥ ११८ ॥ ऋषिः—१-११ कक्षीवान् ॥ देवता—अश्विनौ ॥ छन्दः—१-११, भुरिक्पङ्क्तिः । २, ५, ७ त्रिष्टुप् । ३, ६, ९, १० निचृत्त्रिष्टुप् । ४, ८ विराट्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ११ पञ्चमः । २-१० धैवतः ॥

॥१८॥ आ वां रथो अश्विना श्येनपत्वा सुमृळीकः स्ववाँ यात्वर्वाङ् ।
यो मर्त्यस्य मनसो जवीयान्त्रिवन्धुरो वृषणा वातरंहाः ॥१॥
त्रिवन्धुरेण त्रिवृता रथेन त्रिचक्रेण सुवृता यातमर्वाक् ।
पिन्वतं गा जिन्वतमर्वतो नो वर्धयतमश्विना वीरमस्मे ॥२॥
प्रवद्यामना सुवृता रथेन दस्राविमं शृणुतं श्लोकमद्रेः ।
किमङ्ग वां प्रत्यवर्तिं गमिष्ठाहुर्विप्रासो अश्विना पुराजाः ॥३॥
आ वां श्येनासो अश्विना वहन्तु रथे युक्तास आशवः पतङ्गाः ।
ये अप्तुरो दिव्यासो न गृध्रा अभि प्रयो नासत्या वहन्ति ॥४॥
आ वां रथं युवतिस्तिष्ठदत्र जुष्ट्वी नरा दुहिता सूर्यस्य ।
परि वामश्वा वपुषः पतङ्गा वयो वहन्त्वरुषा अभीके ॥५॥

॥१९॥ उद्वन्दनमैरतं दंसनाभिरुद्रेभं दस्रा वृषणा शचीभिः ।
निष्टौग्र्यं पारयथः समुद्रात्पुनश्च्यवानं चक्रथुर्युवानम् ॥६॥
युवमत्रयेऽवनीताय तप्तमूर्जमोमानमश्विनावधत्तम् ।
युवं कण्वायापिरिप्ताय चक्षुः प्रत्यधत्तं सुष्टुतिं जुजुषाणा ॥७॥
युवं धेनुं शयवे नाधितायापिन्वतमश्विना पूर्व्याय ।
अमुञ्चतं वर्तिकामंहसो निः प्रति जङ्घां विश्पलाया अधत्तम् ॥८॥
युवं श्वेतं पेदव इन्द्रजूतमहिहनमश्विनादत्तमश्वम् ।
जोहूत्रमर्यो अभिभूतिमुग्रं सहस्रसां वृषणं वीड्वङ्गम् ॥९॥
ता वां नरा स्ववसे सुजाता हवामहे अश्विना नाधमानाः ।
आ न उप वसुमता रथेन गिरो जुषाणा सुविताय यातम् ॥१०॥
आ श्येनस्य जवसा नूतनेनास्मे यातं नासत्या सजोषाः ।
हवे हि वामश्विना रातहव्यः शश्वत्तमाया उषसो व्युष्टौ ॥११॥

॥ ११९ ॥ ऋषिः—१-१० कक्षीवान् दैर्घतमसः ॥ देवता—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ४, ६ निचृज्जगती ।
३, ७, १० जगती । ८ विराड्जगती । २, ५, ९ भुरिक्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३, ४, ६-८,
१० निषादः । २, ५, ९ धैवतः ॥

॥२०॥ आ वां रथं पुरुमायं मनोजुवं जीराश्वं यज्ञियं जीवसे हुवे ।
सहस्रकेतुं वनिनं शतद्वसुं श्रुष्टीवानं वरिवोधामभि प्रयः ॥१॥
ऊर्ध्वा धीतिः प्रत्यस्य प्रयामन्यधायि शस्मन्त्समयन्त आ दिशः ।
स्वदामि घर्मं प्रति यन्त्यूतय आ वामूर्जानी रथमश्विनारुहत् ॥२॥
सं यन्मिथः पस्पृधानासो अग्मत शुभे मखा अमिता जायवो रणे ।
युवोरह प्रवणे चेकिते रथो यदश्विना वहथः सूरिमा वरम् ॥३॥
युवं भुज्युं भुरमाणं विभिर्गतं स्वयुक्तिभिर्निवहन्ता पितृभ्य आ ।
यासिष्टं वर्तिर्वृषणा विजेन्यं१ दिवोदासाय महि चेति वामवः ॥४॥
युवोरश्विना वपुषे युवायुजं रथं वाणी येमतुरस्य शर्ध्यम् ।
आ वां पतित्वं सख्याय जग्मुषी योषावृणीत जेन्या युवां पती ॥५॥

॥२१॥ युवं रेभं परिषूतेरुरुष्यथो हिमेन घर्मं परितप्तमत्रये ।
युवं शयोरवसं पिप्यथुर्गवि प्र दीर्घेण वन्दनस्तार्यायुषा ॥६॥
युवं वन्दनं निर्ऋतं जरण्यया रथं न दस्रा करणा समिन्वथः ।
क्षेत्रादा विप्रं जनथो विपन्यया प्र वामत्र विधते दंसना भुवत् ॥७॥
अगच्छतं कृपमाणं परावति पितुः स्वस्य त्यजसा निबाधितम् ।
स्वर्वतीरित ऊतीर्युवोरह चित्रा अभीके अभवन्नभिष्टयः ॥८॥
उत स्या वां मधुमन्मक्षिकारपन्मदे सोमस्यौशिजो हुवन्यति ।
युवं दधीचो मन आ विवासथोऽथा शिरः प्रति वामश्व्यं वदत् ॥९॥
युवं पेदवे पुरुवारमश्विना स्पृधां श्वेतं तरुतारं दुवस्यथः ।
शर्यैरभिद्युं पृतनासु दुष्टरं चर्कृत्यमिन्द्रमिव चर्षणीसहम् ॥१०॥

॥ १२० ॥ ऋषिः—१-१२ उशिक्पुत्रः कक्षीवान् ॥ देवता—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, १२ पिपीलिकामध्या-
निचृद्गायत्री । २ भुरिग्गायत्री । १० गायत्री । ११ पिपीलिकामध्याविराड्गायत्री । ३ स्वराट्-
ककुबुष्णिक् । ५ आर्ष्युष्णिक् । ६ विराडार्ष्युष्णिक् । ८ भुरिगुष्णिक् । ४ आर्ष्यनुष्टुप् ।
७ स्वराडार्ष्यनुष्टुप् । ९ भुरिगनुष्टुप् ॥ स्वरः—१, २, १०-१२ षड्जः । ३, ५,
६, ८ ऋषभः । ४, ७, ९ गान्धारः ॥

॥२२॥ का राधद्धोत्राश्विना वां को वां जोष उभयोः । कथा विधात्यप्रचेताः ॥१॥
विद्वांसाविद्दुरः पृच्छेदविद्वानित्थापरो अचेताः । नू चिन्नु मर्ते अक्रौ ॥२॥

ता विद्वांसा हवामहे वां ता नो विद्वांसा मन्म वोचेतमद्य ।
प्रार्चद्दयमानो युवाकुः ॥३॥
वि पृच्छामि पाक्या३ न देवान्वषट्कृतस्याद्भुतस्य दस्रा ।
पातं च सह्यसो युवं च रभ्यसो नः ॥४॥
प्र या घोषे भृगवाणे न शोभे यया वाचा यजति पज्रियो वाम् ।
प्रैषयुर्न विद्वान् ॥५॥
॥२३॥ श्रुतं गायत्रं तकवानस्याहं चिद्धि रिरेभाश्विना वाम् ।
आक्षी शुभस्पती दन् ॥६॥
युवं ह्यास्तं महो रन्युवं वा यन्निरततंसतम् ।
ता नो वसू सुगोपा स्यातं पातं नो वृकादघायोः ॥७॥
मा कस्मै धातमभ्यमित्रिणे नो माकुत्रा नो गृहेभ्यो धेनवो गुः ।
स्तनाभुजो अशिश्वीः ॥८॥
दुहीयन्मित्रधितये युवाकु राये च नो मिमीतं वाजवत्यै ।
इषे च नो मिमीतं धेनुमत्यै ॥९॥
अश्विनोरसनं रथमनश्वं वाजिनीवतोः । तेनाहं भूरि चाकन ॥१०॥
अयं समह मा तनूह्याते जनाँ अनु । सोमपेयं सुखो रथः ॥११॥
अध स्वप्नस्य निर्विदेऽभुञ्जतश्च रेवतः । उभा ता बस्रि नश्यतः ॥१२॥

[अष्टादशोऽनुवाकः ॥ सू० १२१-१२६]

॥ १२१ ॥ ऋषिः—१-१५ औशिजो दैर्घतमसः कक्षीवान् ॥ देवता—विश्वेदेवा इन्द्रश्च ॥ छन्दः—१, ७, १३ भुरिक्पङ्क्तिः । २, ८, १० त्रिष्टुप् । ३, ४, ६, १२, १४, १५ विराट्त्रिष्टुप् । ५, ९, ११ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ७, १३ पञ्चमः । २-६, ८-१२, १४, १५ धैवतः ॥

॥२४॥ कदित्था नॄँः पात्रं देवयतां श्रवद्गिरो अङ्गिरसां तुरण्यन् ।
प्र यदानड्विश आ हर्म्यस्योरु कंसते अध्वरे यजत्रः ॥१॥
स्तम्भीद्ध द्यां स धरुणं प्रुषायदृभुर्वाजाय द्रविणं नरो गोः ।
अनु स्वजां महिषश्चक्षत व्रां मेनामश्वस्य परि मातरं गोः ॥२॥
नक्षद्धवमरुणीः पूर्व्यं राट् तुरो विशामङ्गिरसामनु द्यून् ।
तक्षद्वज्रं नियुतं तस्तम्भद्द्यां चतुष्पदे नर्याय द्विपादे ॥३॥
अस्य मदे स्वर्यं दा ऋतायापीवृतमुस्रियाणामनीकम् ।
यद्ध प्रसर्गे त्रिककुम्निवर्तदप द्रुहो मानुषस्य दुरो वः ॥४॥

तुभ्यं पयो यत्पितरावनीतां राधः सुरेतस्तुरणे भुरण्यू ।
शुचि यत्ते रेक्ण आयजन्त सबर्दुघायाः पय उस्रियायाः ॥५॥

॥२५॥ अध प्र जज्ञे तरणिर्ममत्तु प्र रोच्यस्या उषसो न सूरः ।
इन्दुर्येभिराष्ट स्वेदुहव्यैः स्रुवेण सिञ्चञ्जरणाभि धाम ॥६॥
स्विध्मा यद्वनधितिरपस्यात्सूरो अध्वरे परि रोधना गोः ।
यद्ध प्रभासि कृत्व्याँ अनु द्यूननर्विशे पश्विषे तुराय ॥७॥
अष्टा महो दिव आदो हरी इह द्युम्नासाहमभि योधान उत्सम् ।
हरिं यत्ते मन्दिनं दुक्षन्वृधे गोरभसमद्रिभिर्वाताप्यम् ॥८॥
त्वमायसं प्रति वर्तयो गोर्दिवो अश्मानमुपनीतमृभ्वा ।
कुत्साय यत्र पुरुहूत वन्वञ्छुष्णमनन्तैः परियासि वधैः ॥९॥
पुरा यत्सूरस्तमसो अपीतेस्तमद्रिवः फलिगं हेतिमस्य ।
शुष्णस्य चित्परिहितं यदोजो दिवस्परि सुग्रथितं तदादः ॥१०॥

॥२६॥ अनु त्वा मही पाजसी अचक्रे द्यावाक्षामा मदतामिन्द्र कर्मन् ।
त्वं वृत्रमाशयानं सिरासु महो वज्रेण सिष्वपो वराहुम् ॥११॥
त्वमिन्द्र नर्यो याँ अवो नृन्तिष्ठा वातस्य सुयुजो वहिष्ठान् ।
यं ते काव्य उशना मन्दिनं दाद्वृत्रहणं पार्यं ततक्ष वज्रम् ॥१२॥
त्वं सूरो हरितो रामयो नृन्भरच्चक्रमेतशो नायमिन्द्र ।
प्रास्य पारं नवतिं नाव्यानामपि कर्तमवर्तयोऽयज्यून् ॥१३॥
त्वं नो अस्या इन्द्र दुर्हणायाः पाहि वज्रिवो दुरितादभीके ।
प्र नो वाजान्रथ्यो३ अश्वबुध्यानिषे यन्धि श्रवसे सूनृतायै ॥१४॥
मा सा ते अस्मत्सुमतिर्वि दसद्वाजप्रमहः समिषो वरन्त ।
आ नो भज मघवन्गोष्वर्यो मंहिष्ठास्ते सधमादः स्याम ॥१५॥

॥ इति प्रथमाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥

[अष्टमाध्याये वर्गाः २६, सूक्तानि ९, ऋचः १३५]

[प्रथमाष्टके अध्यायाः ८, वर्गाः २६५, सूक्तानि १२१, ऋचः १३७०]

॥ इति प्रथमोऽष्टकः ॥

॥ अथ द्वितीयोऽष्टकः ॥

[प्रथमोऽध्यायः ॥ वर्गाः १-२६]

॥ १२२ ॥ ऋषिः— -१५ कक्षीवान् ॥ देवता—-विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ५, १४ भुरिक्पङ्क्तिः ।
४ निचृत्पङ्क्तिः । ३, १५, स्वराट्पङ्क्तिः । ६ विराट्पङ्क्तिः । २, ६, १०, १३ विराट्त्रिष्टुप् ।
८, १२ निचृत् त्रिष्टुप् । ७, ११ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३-६, १४, १५ पञ्चमः ।
२, ७-१३ धैवतः ॥

॥१॥ प्र वः पान्तं रघुमन्यवोऽन्धो यज्ञं रुद्राय मीळ्हुषे भरध्वम् ।
दिवो अस्तोष्यसुरस्य वीरैरिषुध्येव मरुतो रोदस्योः ॥१॥
पत्नीव पूर्वहूतिं वावृधध्या उषासानक्ता पुरुधा विदाने ।
स्तरीर्नात्कं व्युतं वसाना सूर्यस्य श्रिया सुदृशी हिरण्यैः ॥२॥
ममत्तु नः परिज्मा वसर्हा ममत्तु वातो अपां वृषण्वान् ।
शिशीतमिन्द्रापर्वता युवं नस्तन्नो विश्वे वरिवस्यन्तु देवाः ॥३॥
उत त्या मे यशसा श्वेतनायै व्यन्ता पान्तौशिजो हुवध्यै ।
प्र वो नपातमपां कृणुध्वं प्र मातरा रास्पिनस्यायोः ॥४॥
आ वो रुवण्युमौशिजो हुवध्यै घोषेव शंसमर्जुनस्य नंशे ।
प्र वः पूष्णे दावन आँ अच्छा वोचेय वसुतातिमग्नेः ॥५॥
॥२॥ श्रुतं मे मित्रावरुणा हवेमोत श्रुतं सदने विश्वतः सीम् ।
श्रोतु नः श्रोतुरातिः सुश्रोतुः सुक्षेत्रा सिन्धुरद्भिः ॥६॥
स्तुषे सा वां वरुण मित्र रातिर्गवां शता पृक्षयामेषु पज्रे ।
श्रुतरथे प्रियरथे दधानाः सद्यः पुष्टिं निरुन्धानासो अग्मन् ॥७॥
अस्य स्तुषे महिमघस्य राधः सचा सनेम नहुषः सुवीराः ।
जनो यः पज्रेभ्यो वाजिनीवानश्वावतो रथिनो मह्यं सूरिः ॥८॥
जनो यो मित्रावरुणावभिध्रुगपो न वां सुनोत्यक्ष्णयाध्रुक् ।
स्वयं स यक्ष्मं हृदये नि धत्त आप यदीं होत्राभिर्ऋतावा ॥९॥
स व्राधतो नहुषो दंसुजूतः शर्धस्तरो नरां गूर्तश्रवाः ।
विसृष्टरातिर्याति बाळ्हसृत्वा विश्वासु पृत्सु सदमिच्छूरः ॥१०॥

॥३॥ अध ग्मन्ता नहुषो हवं सूरेः श्रोता राजानो अमृतस्य मन्द्राः ।
नभोजुवो यन्निरवस्य राधः प्रशस्तये महिना रथवते ॥११॥
एतं शर्धं धाम यस्य सूरेरित्यवोचन्दशतयस्य नंशे ।
द्युम्नानि येषु वसुताती रारन्विश्वे सन्वन्तु प्रभृथेषु वाजम् ॥१२॥
मन्दामहे दशतयस्य धासेर्द्विर्यत्पञ्च बिभ्रतो यन्त्यन्ना ।
किमिष्टाश्व इष्टरश्मिरेत ईशानासस्तरुष ऋञ्जते नॄन् ॥१३॥
हिरण्यकर्णं मणिग्रीवमर्णस्तन्नो विश्वे वरिवस्यन्तु देवाः ।
अर्यो गिरः सद्य आ जग्मुषीरोस्राश्चाकन्तूभयेष्वस्मे ॥१४॥
चत्वारो मा मशर्शारस्य शिश्वस्त्रयो राज्ञ आयवसस्य जिष्णोः ।
रथो वां मित्रावरुणा दीर्घाप्साः स्यूमगभस्तिः सूरो नाद्यौत् ॥१५॥

॥ १२३ ॥ ऋषिः—१-१३ दीर्घतमसः पुत्रः कक्षीवान् ॥ दवता—उषाः ॥ छन्दः—१, ३, ६, ७, ९, १०, १३ विराट्त्रिष्टुप् । २, ४, ८, १२ निचृत्त्रिष्टुप् । ५ त्रिष्टुप् । ११ भुरिक्पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१-४, ५-१०, १२, १३ धैवतः । ११ पञ्चमः ॥

॥४॥ पृथू रथो दक्षिणाया अयोज्यैनं देवासो अमृतासो अस्थुः ।
कृष्णादुदस्थादर्या३ विहाया श्चिकित्सन्ती मानुषाय क्षयाय ॥१॥
पूर्वा विश्वस्माद्भुवनादबोधि जयन्ती वाजं बृहती सनुत्री ।
उच्चा व्यख्यद्युवतिः पुनर्भूरोषा अगन्प्रथमा पूर्वहूतौ ॥२॥
यदद्य भागं विभजासि नृभ्य उषो देवि मर्त्यत्रा सुजाते ।
देवो नो अत्र सविता दमूना अनागसो वोचति सूर्याय ॥३॥
गृहंगृहमहना यात्यच्छा दिवेदिवे अधि नामा दधाना ।
सिषासन्ती द्योतना शश्वदागादग्रमग्रमिद्भजते वसूनाम् ॥४॥
भगस्य स्वसा वरुणस्य जामिरुषः सूनृते प्रथमा जरस्व ।
पश्चा स दघ्या यो अघस्य धाता जयेम तं दक्षिणया रथेन ॥५॥
॥५॥ उदीरतां सूनृता उत्पुरन्धीरुदग्नयः शुशुचानासो अस्थुः ।
स्पार्हा वसूनि तमसापगूळ्हाविष्कृण्वन्त्युषसो विभातीः ॥६॥

अपान्यदेत्यभ्य१न्यदेति विषुरूपे अहनी सं चरेते ।
परिक्षितोस्तमो अन्या गुहाकरद्यौदुषाः शोशुचता रथेन ॥७॥
सदृशीरद्य सदृशीरिदु श्वो दीर्घं सचन्ते वरुणस्य धाम ।
अनवद्यास्त्रिंशतं योजनान्येकैका क्रतुं परि यन्ति सद्यः ॥८॥
जानत्यह्नः प्रथमस्य नाम शुक्रा कृष्णादजनिष्ट श्वितीची ।
ऋतस्य योषा न मिनाति धामाहरहर्निष्कृतमाचरन्ती ॥९॥
कन्येव तन्वा३ शाशदानाँ एषि देवि देवमियक्षमाणम् ।
संस्मयमाना युवतिः पुरस्तादाविर्वक्षाँसि कृणुषे विभाती ॥१०॥

॥६॥ सुसंकाशा मातृमृष्टेव योषाविस्तन्वं कृणुषे दृशे कम् ।
भद्रा त्वमुषो वितरं व्युच्छ न तत्ते अन्या उषसो नशन्त ॥११॥
अश्वावतीर्गोमतीर्विश्ववारा यतमाना रश्मिभिः सूर्यस्य ।
परा च यन्ति पुनरा च यन्ति भद्रा नाम वहमाना उषासः ॥१२॥
ऋतस्य रश्मिमनुयच्छमाना भद्रंभद्रं क्रतुमस्मासु धेहि ।
उषो नो अद्य सुहवा व्युच्छास्मासु रायो मघवत्सु च स्युः ॥१३॥

॥ १२४ ॥ ऋषिः—१-१३ कक्षीवान् दैर्घतमस औशिजः ॥ देवता—उषा ॥ छन्दः—१, ३, ६, ९, १० निचृत्त्रिष्टुप् । ४, ७, ११ त्रिष्टुप् । १२ विराट्त्रिष्टुप् । २, १३ भुरिक्पङ्क्तिः । ५ पङ्क्तिः । ८ विराट्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३, ४, ६, ७, ९-१२ धैवतः । २, ५, ८, १३ पञ्चमः ॥

॥७॥ उषा उच्छन्ती समिधाने अग्ना उद्यन्त्सूर्य उर्विया ज्योतिरश्रेत् ।
देवो नो अत्र सविता न्वर्थं प्रासावीद्द्विपत्प्र चतुष्पदित्यै ॥१॥
अमिनती दैव्यानि व्रतानि प्रमिनती मनुष्या युगानि ।
ईयुषीणामुपमा शश्वतीनामायतीनां प्रथमोषा व्यद्यौत् ॥२॥
एषा दिवो दुहिता प्रत्यदर्शि ज्योतिर्वसाना समना पुरस्तात् ।
ऋतस्य पन्थामन्वेति साधु प्रजानतीव न दिशो मिनाति ॥३॥
उपो अदर्शि शुन्ध्युवो न वक्षो नोधा इवाविरकृत प्रियाणि ।
अद्मसन्न ससतो बोधयन्ती शश्वत्तमागात्पुनरेयुषीणाम् ॥४॥
पूर्वे अर्धे रजसो अप्त्यस्य गवां जनित्र्यकृत प्र केतुम् ।
व्यु प्रथते वितरं वरीय ओभा पृणन्ती पित्रोरुपस्था ॥५॥

॥८॥ एवेदेषा पुरुतमा दृशे कं नाजामिं न परि वृणक्ति जामिम् ।
अरेपसा तन्वा३ शाशदाना नार्भादीषते न महो विभाती ॥६॥

अभ्रातेव पुंस एति प्रतीची गर्तारुगिव सनये धनानाम् ।
जायेव पत्य उशती सुवासा उषा हस्रेव नि रिणीते अप्सः ॥७॥
स्वसा स्वस्रे ज्यायस्यै योनिमारैगपैत्यस्याः प्रतिचक्ष्येव ।
व्युच्छन्ती रश्मिभिः सूर्यस्याञ्ज्यङ्क्ते समनगा इव व्राः ॥८॥
आसां पूर्वासामहसु स्वसॄणामपरा पूर्वामभ्येति पश्चात् ।
ताः प्रत्नवन्नव्यसीर्नूनमस्मे रेवदुच्छन्तु सुदिना उषासः ॥९॥
प्र बोधयोषः पृणतो मघोन्यबुध्यमानाः पणयः ससन्तु ।
रेवदुच्छ मघवद्भ्यो मघोनि रेवत्स्तोत्रे सूनृते जारयन्ती ॥१०॥

॥९॥ अवेयमश्वैद्युवतिः पुरस्ताद्युङ्क्ते गवामरुणानामनीकम् ।
वि नूनमुच्छादसति प्र केतुर्गृहंगृहमुप तिष्ठाते अग्निः ॥११॥
उत्ते वयश्चिद्वसतेरपप्तन्नरश्च ये पितुभाजो व्युष्टौ ।
अमा सते वहसि भूरि वाममुषो देवि दाशुषे मर्त्याय ॥१२॥
अस्तोढ्वं स्तोम्या ब्रह्मणा मेऽवीवृधध्वमुशतीरुषासः ।
युष्माकं देवीरवसा सनेम सहस्रिणं च शतिनं च वाजम् ॥१३॥

॥ १२५ ॥ ऋषिः—१-७ कक्षीवान् दैर्घतमसः ॥ देवता—दम्पती ॥ छन्दः—१, ३, ७ त्रिष्टुप् । २, ६ निचृत्त्रिष्टुप् । ४, ५ जगती ॥ स्वरः—१-३, ६, ७ धैवतः । ४. ५ निषादः ॥

॥१०॥ प्राता रत्नं प्रातरित्वा दधाति तं चिकित्वान्प्रतिगृह्या नि धत्ते ।
तेन प्रजां वर्धयमान आयू रायस्पोषेण सचते सुवीरः ॥१॥
सुगुरसत्सुहिरण्यः स्वश्वो बृहदस्मै वय इन्द्रो दधाति ।
यस्त्वायन्तं वसुना प्रातरित्वो मुक्षीजयेव पदिमुत्सिनाति ॥२॥
आयमद्य सुकृतं प्रातरिच्छन्निष्टेः पुत्रं वसुमता रथेन ।
अंशोः सुतं पायय मत्सरस्य क्षयद्वीरं वर्धय सूनृताभिः ॥३॥
उप क्षरन्ति सिन्धवो मयोभुव ईजानं च यक्ष्यमाणं च धेनवः ।
पृणन्तं च पपुरिं च श्रवस्यवो घृतस्य धारा उप यन्ति विश्वतः ॥४॥
नाकस्य पृष्ठे अधि तिष्ठति श्रितो यः पृणाति स ह देवेषु गच्छति ।
तस्मा आपो घृतमर्षन्ति सिन्धवस्तस्मा इयं दक्षिणा पिन्वते सदा ॥५॥

दक्षिणावतामिदिमानि चित्रा दक्षिणावतां दिवि सूर्यासः ।
दक्षिणावन्तो अमृतं भजन्ते दक्षिणावन्तः प्र तिरन्त आयुः ॥६॥
मा पृणन्तो दुरितमेन आरन्मा जारिषुः सूरयः सुव्रतासः ।
अन्यस्तेषां परिधिरस्तु कश्चिदपृणन्तमभि सं यन्तु शोकाः ॥७॥

॥ १२६ ॥ ऋषिः—१-५ कक्षीवान् । ६ भावयव्यः । ७ रोमशा ब्रह्मवादिनी ॥ देवता—विद्वान्सः ।
छन्दः—१, २, ४, ५ निचृत्त्रिष्टुप् । ३ त्रिष्टुप् । ६, ७ अनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-५
धैवतः । ६, ७ गान्धारः ॥

॥११॥ अमन्दान्त्स्तोमान्प्र भरे मनीषा सिन्धावधि क्षियतो भाव्यस्य ।
यो मे सहस्रममिमीत सवानतूर्तो राजा श्रव इच्छमानः ॥१॥
शतं राज्ञो नाधमानस्य निष्कान्छतमश्वान्प्रयतान्त्सद्य आदम् ।
शतं कक्षीवाँ असुरस्य गोनां दिवि श्रवोऽजरमा ततान ॥२॥
उप मा श्यावाः स्वनयेन दत्ता वधूमन्तो दश रथासो अस्थुः ।
षष्टिः सहस्रमनु गव्यमागात्सनत्कक्षीवाँ अभिपित्वे अह्नाम् ॥३॥
चत्वारिंशद्दशरथस्य शोणाः सहस्रस्याग्रे श्रेणिं नयन्ति ।
मदच्युतः कृशनावतो अत्यान्कक्षीवन्त उदमृक्षन्त पज्राः ॥४॥
पूर्वामनु प्रयतिमा ददे वस्त्रीन्युक्ताँ अष्टावरिधायसो गाः ।
सुबन्धवो ये विश्या इव व्रा अनस्वन्तः श्रव ऐषन्त पज्राः ॥५॥
आगधिता परिगधिता या कशीकेव जङ्गहे ।
ददाति मह्यं यादुरी याशूनां भोज्या शता ॥६॥
उपोप मे परा मृश मा मे दभ्राणि मन्यथाः ।
सर्वाहमस्मि रोमशा गन्धारीणामिवाविका ॥७॥

[एकोनविंशोऽनुवाकः ॥ सू० १२७-१३३]

॥ १२७ ॥ ऋषिः—१-११ परुच्छेपो दैवोदासिः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१-३, ८, ९ अष्टिः । ४, ७,
११ भुरिगष्टिः । ५, ६ अत्यष्टिः । १० भुरिगतिशक्वरी ॥ स्वरः—१-४, ७-९, ११ मध्यमः ।
५, ६ गान्धारः । १० पञ्चमः ॥

॥१२॥ अग्निं होतारं मन्ये दास्वन्तं वसुं सूनुं सहसो जातवेदसं विप्रं न जातवेदसम् ।
य ऊर्ध्वया स्वध्वरो देवो देवाच्या कृपा ।
घृतस्य विभ्राष्टिमनु वष्टि शोचिषाजुह्वानस्य सर्पिषः ॥१॥

यजि॑ष्ठं त्वा॒ यज॑माना हुवेम॒ ज्येष्ठ॒मङ्गि॑रसां विप्र॒ मन्म॑भि॒र्विप्रे॑भिः शुक्र॒ मन्म॑भिः ।
परि॑ज्मानमिव॒ द्यां होता॑रं चर्षणी॒नाम् ।
शो॒चिष्के॑शं॒ वृष॑णं॒ यमि॒मा विशः॒ प्राव॑न्तु जू॒तये॒ विशः॑ ॥२॥
स हि पु॒रू चि॒दोज॑सा वि॒रुक्म॑ता॒ दीद्या॑नो॒ भव॑ति द्रुहंत॒रः प॑र॒शुर्न द्रु॑हंत॒रः ।
वी॒ळु चि॒द्यस्य॒ समृ॑तौ॒ श्रु॒वद्वने॑व॒ यत्स्थि॒रम् ।
नि॒षह॑माणो॒ यम॑ते॒ नाय॑ते धन्वा॒सहा॒ नाय॑ते ॥३॥
दृ॒ळ्हा चि॑दस्मा॒ अनु॑ दु॒र्यथा॑ वि॒दे तेजि॑ष्ठाभिर॒रणि॑भिर्दा॒ष्ट्यव॑से॒ऽग्नये॑ दा॒ष्ट्यव॑से ।
प्र यः पु॒रूणि॒ गाह॑ते॒ तक्ष॒द्वने॑व शो॒चिषा॑ ।
स्थि॒रा चि॒दन्ना॒ नि रि॑णा॒त्योज॑सा॒ नि स्थि॒राणि॑ चि॒दोज॑सा ॥४॥
तम॑स्य पृ॒क्षमुप॑रासु धीमहि॒ नक्तं॒ यः सु॒दर्श॑तरो॒ दिवा॑तरा॒दप्रा॑युषे॒ दिवा॑तरात् ।
आद॒स्यायु॒र्ग्रभ॑णवद्वी॒ळु शर्म॒ न सू॒नवे॑ ।
भ॒क्तमभ॑क्त॒मवो॒ व्यन्तो॑ अ॒जरा॑ अ॒ग्नयो॒ व्यन्तो॑ अ॒जराः॑ ॥५॥
॥१३॥ स हि शर्धो॒ न मारु॑तं तुवि॒ष्वणि॒रप्न॑स्वतीषू॒र्वरा॑स्वि॒ष्टनि॒रार्त॑नास्वि॒ष्टनिः॑ ।
आद॑द्ध॒व्यान्या॑द॒दिर्य॒ज्ञस्य॑ के॒तुर॒र्हणा॑ ।
अध॑ स्मास्य॒ हर्ष॑तो॒ हृषी॑वतो॒ विश्वे॑ जुषन्त॒ पन्थां॒ नरः॑ शु॒भे न पन्था॑म् ॥६॥
द्वि॒ता यदीं॑ की॒स्तासो॑ अ॒भिद्य॑वो नम॒स्यन्त॑ उप॒वोच॑न्त॒ भृग॑वो म॒थ्नन्तो॑ दा॒शा भृग॑वः ।
अ॒ग्निरी॑शे॒ वसू॑नां॒ शुचि॒र्यो ध॒र्णिरे॑षाम् ।
प्रि॒याँ अ॑पि॒धीँर्व॑निषीष्ट॒ मेधि॑र॒ आ व॑निषीष्ट॒ मेधि॑रः ॥७॥
विश्वा॑सां त्वा वि॒शां पतिं॑ हवामहे॒ सर्वा॑सां समा॒नं दंप॑तिं भु॒जे स॒त्यगि॑र्वाहसं भु॒जे ।
अति॑थिं॒ मानु॑षाणां पि॒तुर्न यस्या॑स॒या ।
अ॒मी च॒ विश्वे॑ अ॒मृता॑स॒ आ वयो॑ ह॒व्या दे॒वेष्वा वयः॑ ॥८॥
त्वम॑ग्ने॒ सह॑सा॒ सह॑न्तमः शु॒ष्मिन्त॑मो जायसे दे॒वता॑तये र॒यिर्न दे॒वता॑तये ।
शु॒ष्मिन्त॑मो॒ हि ते॒ मदो॑ द्यु॒म्निन्त॑म उ॒त क्रतुः॑ ।
अध॑ स्मा ते॒ परि॑ चरन्त्यजर श्रु॒ष्टीवा॑नो॒ नाज॑र ॥९॥
प्र वो॑ म॒हे सह॑सा॒ सह॑स्वत उ॒षर्बु॑धे पशु॒षे नाग्नये॒ स्तोमो॑ बभूत्व॒ग्नये॑ ।
प्रति॒ यदीं॑ ह॒विष्मा॒न्विश्वा॑सु॒ क्षासु॒ जोगु॑वे ।
अग्रे॑ रे॒भो न ज॑रत ऋषू॒णां जू॒र्णिर्होत॑ ऋषू॒णाम् ॥१०॥

स नो नेदिष्ठं ददृशान आ भराग्ने देवेभिः सचनाः सुचेतुना महो रायः सुचेतुना ।
महि शविष्ठ नस्कृधि संचक्षे भुजे अस्यै ।
महि स्तोतृभ्यो मघवन्त्सुवीर्यं मथीरुग्रो न शवसा ॥११॥

॥ १२८ ॥ ऋषिः—१-८ परुच्छेपो दैवोदासिः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ निचृदत्यष्टिः । ३, ४, ६, ८ विराडत्यष्टिः । २ भुरिगष्टिः । ५, ७ निचृदष्टिः ॥ स्वरः—१, ३, ४, ६, ८ गान्धारः । २, ५, ७ मध्यमः ॥

॥१४॥ अयं जायत मनुषो धरीमणि होता यजिष्ठ उशिजामनु व्रतमग्निः स्वमनु व्रतम् ।
विश्वश्रुष्टिः सखीयते रयिरिव श्रवस्यते ।
अदब्धो होता नि षददिळस्पदे परिवीत इळस्पदे ॥१॥
तं यज्ञसाधमपि वातयामस्यृतस्य पथा नमसा हविष्मता देवताता हविष्मता ।
स न ऊर्जामुपाभृत्यया कृपा न जूर्यति ।
यं मातरिश्वा मनवे परावतो देवं भाः परावतः ॥२॥
एवेन सद्यः पर्येति पार्थिवं मुहुर्गी रेतो वृषभः कनिक्रदद्दधद्रेतः कनिक्रदत् ।
शतं चक्षाणो अक्षभिर्देवो वनेषु तुर्वणिः ।
सदो दधान उपरेषु सानुष्वग्निः परेषु सानुषु ॥३॥
स सुक्रतुः पुरोहितो दमेदमेऽग्निर्यज्ञस्याध्वरस्य चेतति क्रत्वा यज्ञस्य चेतति ।
क्रत्वा वेधा इषूयते विश्वा जातानि पस्पशे ।
यतो घृतश्रीरतिथिरजायत वह्निर्वेधा अजायत ॥४॥
क्रत्वा यदस्य तविषीषु पृञ्चतेऽग्नेरवेण मरुतां न भोज्येषिराय न भोज्या ।
स हि ष्मा दानमिन्वति वसूनां च मज्मना ।
स नस्त्रासते दुरितादभिह्रुतः शंसादघादभिह्रुतः ॥५॥
॥१५॥ विश्वो विहाया अरतिर्वसुर्दधे हस्ते दक्षिणे तरणिर्न शिश्रथच्छ्रवस्यया न शिश्रथत् ।
विश्वस्मा इदिषुध्यते देवत्रा हव्यमोहिषे ।
विश्वस्मा इत्सुकृते वारमृण्वत्यग्निर्द्वारा व्यृण्वति ॥६॥
स मानुषे वृजने शंतमो हितो३ऽग्निर्यज्ञेषु जेन्यो न विश्पतिः प्रियो यज्ञेषु विश्पतिः ।
स हव्या मानुषाणामिळा कृतानि पत्यते ।
स नस्त्रासते वरुणस्य धूर्तेर्महो देवस्य धूर्तेः ॥७॥
अग्निं होतारमीळते वसुधितिं प्रियं चेतिष्ठमरतिं न्येरिरे हव्यवाहं न्येरिरे ।
विश्वायुं विश्ववेदसं होतारं यजतं कविम् ।
देवासो रण्वमवसे वसूयवो गीर्भी रण्वं वसूयवः ॥८॥

॥ १२९ ॥ ऋषिः—१-११ परुच्छेपो दैवोदासिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २ निचृदत्यष्टिः । ३ विराडत्यष्टिः । ४ अष्टिः । ६, ११ भुरिगष्टिः । १० निचृदष्टिः । ५ भुरिगतिशक्वरी । ७ स्वराडतिशक्वरी । ८, ९ स्वराट्शक्वरी ॥ स्वरः—१-३ गान्धारः । ४, ६, १०, ११ मध्यमः । ५, ७ पञ्चमः । ८, ९ धैवतः ॥

॥१६॥ यं त्वं रथमिन्द्र मेधसातयेऽपाका सन्तमिषिर प्रणयसि प्रानवद्य नयसि ।
सद्यश्चित्तमभिष्टये करो वशश्च वाजिनम् ।
सास्माकमनवद्य तूतुजान वेधसामिमां वाचं न वेधसाम् ॥१॥

स श्रुधि यः स्मा पृतनासु कासु चिद्दक्षाय्य इन्द्र भरहूतये नृभिरसि प्रतूर्तये नृभिः ।
यः शूरैः स्व१ः सनिता यो विप्रैर्वाजं तरुता ।
तमीशानास इरधन्त वाजिनं पृक्षमत्यं न वाजिनम् ॥२॥

दस्मो हि ष्मा वृषणं पिन्वसि त्वचं कं चिद्यावीरररुं शूर मर्त्यं परिवृणक्षि मर्त्यम् ।
इन्द्रोत तुभ्यं तद्दिवे तद्रुद्राय स्वयशसे ।
मित्राय वोचं वरुणाय सप्रथः सुमृळीकाय सप्रथः ॥३॥

अस्माकं व इन्द्रमुश्मसीष्टये सखायं विश्वायुं प्रासहं युजं वाजेषु प्रासहं युजम् ।
अस्माकं ब्रह्मोतयेऽवा पृत्सुषु कासु चित् ।
नहि त्वा शत्रुः स्तरते स्तृणोषि यं विश्वं शत्रुं स्तृणोषि यम् ॥४॥

नि षू नमातिमतिं कयस्य चित्तेजिष्ठाभिररणिभिर्नोतिभिरुग्राभिरुग्रोतिभिः ।
नेषि णो यथा पुरानेनाः शूर मन्यसे ।
विश्वानि पूरोरप पर्षि वह्निरासा वह्निर्नो अच्छ ॥५॥

॥१७॥ प्र तद्वोचेयं भव्यायेन्दवे हव्यो न य इषवान्मन्म रेजति रक्षोहा मन्म रेजति ।
स्वयं सो अस्मदा निदो वधैरजेत दुर्मतिम् ।
अव स्रवेदघशंसोऽवतरमव क्षुद्रमिव स्रवेत् ॥६॥

वनेम तद्धोत्रया चितन्त्या वनेम रयिं रयिवः सुवीर्यं रण्वं सन्तं सुवीर्यम् ।
दुर्मन्मानं सुमन्तुभिरेमिषा पृचीमहि ।
आ सत्याभिरिन्द्रं द्युम्नहूतिभिर्यजत्रं द्युम्नहूतिभिः ॥७॥

प्रप्रा वो अस्मे स्वयशोभिरूती परिवर्ग इन्द्रो दुर्मतीनां दरीमन्दुर्मतीनाम् ।
स्वयं सा रिषयध्यै या न उपेषे अत्रैः ।
हतेमसन्न वक्षति क्षिप्ता जूर्णिर्न वक्षति ॥८॥

त्वं न इन्द्र राया परीणसा याहि पथाँ अनेहसा पुरो याह्यरक्षसा ।
सचस्व नः पराक आ सचस्वास्तमीक आ ।
पाहि नो दूरादारादभिष्टिभिः सदा पाह्यभिष्टिभिः ॥९॥
त्वं न इन्द्र राया तरूषसोग्रं चित्त्वा महिमा सक्षदवसे महे मित्रं नावसे ।
ओजिष्ठ त्रातरविता रथं कं चिदमर्त्य ।
अन्यमस्मद्रिरिषेः कं चिदद्रिवो रिरिक्षन्तं चिदद्रिवः ॥१०॥
पाहि न इन्द्र सुष्टुत स्रिधोऽवयाता सदमिद्दुर्मतीनां देवः सन्दुर्मतीनाम् ।
हन्ता पापस्य रक्षसस्त्राता विप्रस्य मावतः ।
अधा हि त्वा जनिता जीजनद्वसो रक्षोहणं त्वा जीजनद्वसो ॥११॥

॥ १३० ॥ ऋषिः—१-१० परुच्छेपो दैवोदासिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ५ भुरिगष्टिः ।
२, ३, ६, ९ स्वराडष्टिः । ४, ८ अष्टिः । ७ निचृदत्यष्टिः ।
१० विराट्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-६, ८, ९ मध्यमः ।
७ गान्धारः । १० धैवतः ॥

॥१८॥ एन्द्र याह्युप नः परावतो नायमच्छा विदथानीव सत्पतिरस्तं राजेव सत्पतिः ।
हवामहे त्वा वयं प्रयस्वन्तः सुते सचा ।
पुत्रासो न पितरं वाजसातये मंहिष्ठं वाजसातये ॥१॥
पिबा सोममिन्द्र सुवानमद्रिभिः कोशेन सिक्तमवतं न वंसगस्तातृषाणो न वंसगः ।
मदाय हर्यताय ते तुविष्टमाय धायसे ।
आ त्वा यच्छन्तु हरितो न सूर्यमहा विश्वेव सूर्यम् ॥२॥
अविन्दद्दिवो निहितं गुहा निधिं वेर्न गर्भं परिवीतमश्मन्यनन्ते अन्तरश्मनि ।
व्रजं वज्री गवामिव सिषासन्नङ्गिरस्तमः ।
अपावृणोदिष इन्द्रः परीवृता द्वार इषः परीवृताः ॥३॥
दादृहाणो वज्रमिन्द्रो गभस्त्योः क्षद्मेव तिग्ममसनाय सं श्यदहिहत्याय सं श्यत् ।
संविव्यान ओजसा शवोभिरिन्द्र मज्मना ।
तष्टेव वृक्षं वनिनो नि वृश्चसि परश्वेव नि वृश्चसि ॥४॥
त्वं वृथा नद्य इन्द्र सर्तवेऽच्छा समुद्रमसृजो रथाँ इव वाजयतो रथाँ इव ।
इत ऊतीरयुञ्जत समानमर्थमक्षितम् ।
धेनूरिव मनवे विश्वदोहसो जनाय विश्वदोहसः ॥५॥

॥१९॥ इ॒मां ते॒ वाचं॑ वसू॒यन्त॑ आ॒यवो॒ रथं॒ न धीरः॒ स्वपा॑ अतक्षिषुः सु॒म्नाय॒ त्वाम॑तक्षिषुः ।
शु॒म्भन्तो॒ जेन्यं॑ यथा॒ वाजे॑षु विप्र वा॒जिन॑म् ।
अत्य॑मिव॒ शव॑से सा॒तये॒ धना॒ विश्वा॒ धना॑नि सा॒तये॑ ॥६॥
भि॒नत्पुरो॑ न॒व॒तिमि॑न्द्र पू॒रवे॒ दिवो॑दासाय॒ महि॑ दा॒शुषे॑ नृतो॒ वज्रे॑ण दा॒शुषे॑ नृतो ।
अ॒ति॒थि॒ग्वाय॒ शम्ब॑रं गि॒रेरु॒ग्रो अवा॑भरत् ।
म॒हो धना॑नि॒ दय॑मान॒ ओज॑सा॒ विश्वा॒ धना॒न्योज॑सा ॥७॥
इन्द्रः॑ स॒मत्सु॒ यज॑मान॒मार्यं॒ प्राव॒द्विश्वे॑षु श॒तमू॑तिरा॒जिषु॒ स्व॑र्मीळ्हेष्वा॒जिषु॑ ।
मन॑वे॒ शास॑दव्र॒तान्त्वचं॑ कृष्णाम॑रन्धयत् ।
द॒क्षन्न विश्वं॑ ततृषा॒णमो॑षति॒ न्य॑र्शसा॒नमो॑षति ॥८॥
सूर॑श्च॒क्रं प्र वृ॑हज्जा॒त ओज॑सा प्रपि॒त्वे वाच॑मरु॒णो मु॑षायतीशा॒न आ मु॑षायति ।
उ॒शना॒ यत्प॑रा॒वतोऽज॑गन्नू॒तये॑ कवे ।
सु॒म्नानि॒ विश्वा॒ मनु॑षेव तु॒र्वणि॒रहा॒ विश्वे॑व तु॒र्वणिः॑ ॥९॥
स नो॒ नव्ये॑भिर्वृषकर्मन्नु॒क्थैः पुरां॑ दर्तः पा॒युभिः॑ पाहि श॒ग्मैः ।
दि॒वो॒दा॒सेभि॑रिन्द्र॒ स्तवा॑नो वावृधी॒था अहो॑भिरिव॒ द्यौः ॥१०॥

॥१३१॥ ऋषिः—१-७ परुच्छेपो दैवोदासिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २ निचृदत्यष्टिः । ४ विराडत्यष्टिः ।
३, ५, ६, ७ भुरिगष्टिः ॥ स्वरः—१, २, ४ गान्धारः । ३, ५-७ मध्यमः ॥

॥२०॥ इन्द्रा॑य॒ हि द्यौरसु॑रो॒ अन॑म्न॒तेन्द्रा॑य म॒ही पृ॑थि॒वी वरी॑मभिर्द्यु॒म्नसा॑ता॒ वरी॑मभिः ।
इन्द्रं॒ विश्वे॑ स॒जोष॑सो दे॒वासो॑ दधिरे पु॒रः ।
इन्द्रा॑य॒ विश्वा॒ सव॑नानि॒ मानु॑षा रा॒तानि॑ सन्तु॒ मानु॑षा ॥१॥
विश्वे॑षु॒ हि त्वा॒ सव॑नेषु तु॒ञ्जते॑ समा॒नमेकं॒ वृष॑मण्यवः॒ पृथ॒क् स्वः॑ सनि॒ष्यवः॒ पृथ॑क् ।
तं त्वा॒ नावं॒ न प॒र्षणिं॑ शू॒षस्य॑ धु॒रि धी॑महि ।
इन्द्रं॒ न य॒ज्ञैश्चि॒तय॑न्त आ॒यवः॒ स्तोमे॑भि॒रिन्द्र॑मा॒यवः॑ ॥२॥
वि त्वा॑ ततस्रे मिथु॒ना अ॑व॒स्यवो॑ व्र॒जस्य॑ सा॒ता गव्य॑स्य निः॒सृजः॒ सक्ष॑न्त इन्द्र निः॒सृजः॑ ।
यद्ग॒व्यन्ता॒ द्वा जना॒ स्व१॒॑र्यन्ता॑ स॒मूह॑सि ।
आ॒विष्क॑रि॒क्रद्वृष॑णं सचा॒भुवं॒ वज्र॑मिन्द्र सचा॒भुव॑म् ॥३॥
वि॒दुष्टे॑ अ॒स्य वी॒र्य॑स्य पू॒रवः॒ पुरो॒ यदि॑न्द्र॒ शार॑दीर॒वाति॑रः सासहा॒नो अ॒वाति॑रः ।
शास॒स्तमि॑न्द्र॒ मर्त्य॒मय॑ज्युं शवसस्पते ।
म॒हीम॑मुष्णाः पृथि॒वीमि॒मा अ॒पो म॑न्दसा॒न इ॒मा अ॒पः ॥४॥

आदित्ते॑ अ॒स्य वी॒र्य॑स्य चर्कि॒रन्मदे॑षु वृषन्नुशिजो॒ यदावि॑थ सखीय॒तो यदावि॑थ ।
च॒कर्थ॑ का॒रमे॑भ्यः॒ पृत॑नासु॒ प्रव॑न्तवे ।
ते अ॒न्याम॑न्यां न॒द्यं॑ सनिष्णत श्रव॒स्यन्तः॑ सनिष्णत ॥५॥

उ॒तो नो॑ अ॒स्या उ॒षसो॑ जु॒षेत॒ ह्य१॒॑र्कस्य॑ बोधि ह॒विषो॒ हवी॑मभिः॒ स्व॑र्षाता॒ हवी॑मभिः ।
यदि॑न्द्र॒ हन्त॑वे॒ मृधो॒ वृषा॑ वज्रि॒ञ्चिके॑तसि ।
आ मे॑ अ॒स्य वे॒धसो॒ नवी॑यसो॒ मन्म॑ श्रुधि॒ नवी॑यसः ॥६॥

त्वं तमि॑न्द्र वावृधा॒नो अ॑स्म॒युर॑मित्र॒यन्तं॑ तुविजात॒ मर्त्यं॒ वज्रे॑ण शूर॒ मर्त्य॑म् ।
ज॒हि यो नो॑ अघा॒यति॑ शृणु॒ष्व सु॒श्रव॑स्तमः ।
रि॒ष्टं न याम॒न्नप॑ भूतु दुर्म॒तिर्विश्वाप॑ भूतु दुर्म॒तिः ॥७॥

॥ १३२ ॥ ऋषिः—१-६ परुच्छेपो दैवोदासिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३, ५, ६ विराडत्यष्टिः । २ भुरिगतिशक्वरी । ४ निचृदष्टिः । स्वरः—१, ३, ५, ६ गान्धारः । २ पञ्चमः । ४ मध्यमः ॥

॥२१॥ त्वया॑ व॒यं म॑घव॒न्पूर्व्ये॑ धन॒ इन्द्र॑त्वोताः सासह्याम पृतन्य॒तो व॑नु॒याम॑ वनुष्य॒तः ।
नेदि॑ष्ठे अ॒स्मिन्नह॒न्यधि॑ वोचा॒ नु सु॒न्व॒ते ।
अ॒स्मिन्य॒ज्ञे वि च॑येमा॒ भरे॑ कृ॒तं वा॑ज॒यन्तो॒ भरे॑ कृ॒तम् ॥१॥

स्व॒र्जे॑षे॒ भर॑ आ॒प्रस्य॒ वक्म॑न्युष॒र्बुधः॒ स्वस्मि॒न्नञ्ज॑सि क्रा॒णस्य॒ स्वस्मि॒न्नञ्ज॑सि ।
अह॒न्निन्द्रो॒ यथा॑ वि॒दे शी॒र्ष्णाशी॑र्ष्णोप॒वाच्यः॑ ।
अ॒स्मत्रा॑ ते॑ स॒ध्र्य॑क्सन्तु रा॒तयो॑ भ॒द्रा भ॒द्रस्य॑ रा॒तयः॑ ॥२॥

तत्तु प्रयः॑ प्र॒त्नथा॑ ते शुशु॒क्वनं॒ यस्मि॑न्य॒ज्ञे वार॒मकृ॑ण्वत॒ क्षय॑मृ॒तस्य॒ वार॑सि॒ क्षय॑म् ।
वि तद्वो॑चे॒रध॑ द्वि॒तान्तः प॑श्यन्ति र॒श्मिभिः॑ ।
स घा॑ वि॒दे अन्विन्द्रो॑ ग॒वेष॑णो बन्धु॒क्षिद्भ्यो॑ ग॒वेष॑णः ॥३॥

नू इ॒त्था ते॑ पू॒र्वथा॑ च प्र॒वाच्यं॒ यदङ्गि॑रो॒भ्योऽवृ॑णो॒रप॑ व्र॒जमि॑न्द्र शि॒क्षन्नप॑ व्र॒जम् ।
ऐभ्यः॑ समा॒न्या दि॒शास्मभ्यं॑ जेषि॒ योत्सि॑ च ।
सु॒न्वद्भ्यो॑ रन्धया॒ कं चि॑दव्र॒तं हृ॑णा॒यन्तं॑ चिदव्र॒तम् ॥४॥

सं यज्जना॒न् क्रतु॑भिः॒ शूर॑ ई॒क्षय॒द्धने॑ हि॒ते त॑रुषन्त श्रव॒स्यवः॒ प्र य॑क्षन्त श्रव॒स्यवः॑ ।
तस्मा॒ आयुः॑ प्र॒जाव॒दिद्बाधे॑ अर्च॒न्त्योज॑सा ।
इन्द्र॑ ओ॒क्यं॑ दिधिषन्त धी॒तयो॑ दे॒वाँ अच्छा॒ न धी॒तयः॑ ॥५॥

युवं तमिन्द्रापर्वता पुरोयुधा यो नः पृतन्यादप तंतमिद्धतं वज्रेण तंतमिद्धतम् ।
दूरे चत्ताय च्छन्त्सद्गहनं यदिनक्षत् ।
अस्माकं शत्रून्परि शूर विश्वतो दर्मा दर्षीष्ट विश्वतः ॥६॥

॥ १३३ ॥ ऋषिः—१-७ परुच्छेपो दैवोदासिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । २, ३ निचृदनुष्टुप् ।
४ स्वराडनुष्टुप् । ५ आर्षीगायत्री । ६ स्वराड्ब्राह्मीजगती । ७ विराडष्टिः ॥ स्वरः—१ धैवतः ।
२-५ गान्धारः । ६ निषादः । ७ मध्यमः ॥

॥२२॥ उभे पुनामि रोदसी ऋतेन द्रुहो दहामि सं महीरनिन्द्राः ।
अभिव्लग्य यत्र हता अमित्रा वैलस्थानं परि तृळ्हा अशेरन् ॥१॥
अभिव्लग्या चिदद्रिवः शीर्षा यातुमतीनाम् ।
छिन्धि वटूरिणा पदा महावटूरिणा पदा ॥२॥
अवासां मघवञ्जहि शर्धो यातुमतीनाम् ।
वैलस्थानके अर्मके महावैलस्थे अर्मके ॥३॥
यासां तिस्रः पञ्चाशतोऽभिव्लङ्गैरपावपः ।
तत्सु ते मनायति तकत्सु ते मनायति ॥४॥
पिशङ्गभृष्टिमम्भृणं पिशाचिमिन्द्र सं मृण । सर्वं रक्षो नि बर्हय ॥५॥
अवर्मह इन्द्र दादृहि श्रुधी नः शुशोच हि द्यौः क्षा न भीषाँ अद्रिवो घृणान्न भीषाँ अद्रिवः ।
शुष्मिन्तमो हि शुष्मिभिर्वधैरुग्रेभिरीयसे ।
अपूरुषघ्नो अप्रतीत शूर सत्वभिस्त्रिसप्तैः शूर सत्वभिः ॥६॥
वनोति हि सुन्वन्क्षयं परीणसः सुन्वानो हि ष्मा यजत्यव द्विषो देवानामव द्विषः ।
सुन्वान इत्सिषासति सहस्रा वाज्यवृतः ।
सुन्वानायेन्द्रो ददात्याभुवं रयिं ददात्याभुवम् ॥७॥

[विंशोऽनुवाकः ॥ सू० १३४-१३९]

॥ १३४ ॥ ऋषिः—१-६ परुच्छेपो दैवोदासिः ॥ देवता—वायुः ॥ छन्दः—१, ३ निचृदत्यष्टिः । २, ४
विराडत्यष्टिः । ५ अष्टिः । ६ विराडष्टिः ॥ स्वरः—१-४ गान्धारः । ५, ६ मध्यमः ॥

॥२३॥ आ त्वा जुवो रारहाणा अभि प्रयो वायो वहन्त्विह पूर्वपीतये सोमस्य पूर्वपीतये ।
ऊर्ध्वा ते अनु सूनृता मनस्तिष्ठतु जानती ।
नियुत्वता रथेना याहि दावने वायो मखस्य दावने ॥१॥

मन्दन्तु त्वा मन्दिनो वायविन्दवोऽस्मत्क्राणासः सुकृता अभिद्यवो गोभिः क्राणा अभिद्यवः ।
यद्ध क्राणा इरध्यै दक्षं सचन्त ऊतयः ।
सध्रीचीना नियुतो दावने धिय उप ब्रुवत ईं धियः ॥२॥
वायुर्युङ्क्ते रोहिता वायुररुणा वायू रथे अजिरा धुरि वोळ्हवे वहिष्ठा धुरि वोळ्हवे ।
प्र बोधया पुरन्धिं जार आ ससतीमिव ।
प्र चक्षय रोदसी वासयोषसः श्रवसे वासयोषसः ॥३॥
तुभ्यमुषासः शुचयः परावति भद्रा वस्त्रा तन्वते दंसु रश्मिषु चित्रा नव्येषु रश्मिषु ।
तुभ्यं धेनुः सबर्दुघा विश्वा वसूनि दोहते ।
अजनयो मरुतो वक्षणाभ्यो दिव आ वक्षणाभ्यः ॥४॥
तुभ्यं शुक्रासः शुचयस्तुरण्यवो मदेषूग्रा इषणन्त भुर्वण्यपामिषन्त भुर्वणि ।
त्वां त्सारी दसमानो भगमीट्टे तक्ववीये ।
त्वं विश्वस्माद्भुवनात्पासि धर्मणासुर्यात्पासि धर्मणा ॥५॥
त्वं नो वायवेषामपूर्व्यः सोमानां प्रथमः पीतिमर्हसि सुतानां पीतिमर्हसि ।
उतो विहुत्मतीनां विशां ववर्जुषीणाम् ।
विश्वा इत्ते धेनवो दुह्र आशिरं घृतं दुह्रत आशिरम् ॥६॥

॥ १३५ ॥ ऋषिः—१-९ परुच्छेपो दैवोदासिः ॥ देवता—वायुः ॥ छन्दः—१, ३ निचृदत्यष्टिः । २, ४ विराडत्यष्टिः । ५, ९ भुरिगष्टिः । ६, ८ निचृदष्टिः । ७ अष्टिः ॥ स्वरः—१-४ गान्धारः । ५-९ मध्यमः ॥

॥२४॥ स्तीर्णं बर्हिरुप नो याहि वीतये सहस्रेण नियुता नियुत्वते शतिनीभिर्नियुत्वते ।
तुभ्यं हि पूर्वपीतये देवा देवाय येमिरे ।
प्र ते सुतासो मधुमन्तो अस्थिरन्मदाय क्रत्वे अस्थिरन् ॥१॥
तुभ्यायं सोमः परिपूतो अद्रिभिः स्पार्हा वसानः परि कोशमर्षति शुक्रा वसानो अर्षति ।
तवायं भाग आयुषु सोमो देवेषु हूयते ।
वह वायो नियुतो याह्यस्मयुर्जुषाणो याह्यस्मयुः ॥२॥
आ नो नियुद्भिः शतिनीभिरध्वरं सहस्रिणीभिरुप याहि वीतये वायो हव्यानि वीतये ।
तवायं भाग ऋत्वियः सरश्मिः सूर्ये सचा ।
अध्वर्युभिर्भरमाणा अयंसत वायो शुक्रा अयंसत ॥३॥

आ वां रथो नियुत्वान्वक्षदवसेऽभि प्रयांसि सुधितानि वीतये वायो हव्यानि वीतये ।
पिबतं मध्वो अन्धसः पूर्वपेयं हि वां हितम् ।
वायवा चन्द्रेण राधसा गतमिन्द्रश्च राधसा गतम् ॥४॥
आ वां धियो ववृत्युरध्वराँ उपेममिन्दुं मर्मृजन्त वाजिनमाशुमत्यं न वाजिनम् ।
तेषां पिबतमस्मयू आ नो गन्तमिहोत्या ।
इन्द्रवायू सुतानामद्रिभिर्युवं मदाय वाजदा युवम् ॥५॥
॥२५॥ इमे वां सोमा अप्स्वा सुता इहाध्वर्युभिर्भरमाणा अयंसत वायो शुक्रा अयंसत ।
एते वामभ्यसृक्षत तिरः पवित्रमाशवः ।
युवायवोऽति रोमाण्यव्यया सोमासो अत्यव्यया ॥६॥
अति वायो ससतो याहि शश्वतो यत्र ग्रावा वदति तत्र गच्छतं गृहमिन्द्रश्च गच्छतम् ।
वि सूनृता ददृशे रीयते घृतमा पूर्णया नियुता याथो अध्वरमिन्द्रश्च याथो अध्वरम् ॥७॥
अत्राह तद्वहेथे मध्व आहुतिं यमश्वत्थमुपतिष्ठन्त जायवोऽस्मे ते सन्तु जायवः ।
साकं गावः सुवते पच्यते यवो न ते वाय उप दस्यन्ति धेनवो नाप दस्यन्ति धेनवः ॥८॥
इमे ये ते सु वायो बाह्वोजसोऽन्तर्नदी ते पतयन्त्युक्षणो महि व्राधन्त उक्षणः ।
धन्वञ्चिद्ये अनाशवो जीराश्चिदगिरौकसः ।
सूर्यस्येव रश्मयो दुर्नियन्तवो हस्तयोर्दुर्नियन्तवः ॥९॥

॥ १३६ ॥ ऋषिः—१-७ परुच्छेपो दैवोदासिः ॥ देवता—१-५ मित्रावरुणौ । ६-७ मन्त्रोक्ताः ॥
छन्दः—१, ३, ५, ६ स्वराडत्यष्टिः । २ निचृदष्टिः । ४ भुरिगष्टिः । ७ त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१, ३, ५, ६ गान्धारः । २, ४ मध्यमः । ७ धैवतः ॥

॥२६॥ प्र सु ज्येष्ठं निचिराभ्यां बृहन्नमो हव्यं मतिं भरता मृळयद्भ्यां स्वादिष्ठं मृळयद्भ्याम् ।
ता सम्राजा घृतासुती यज्ञेयज्ञ उपस्तुता ।
अथैनोः क्षत्रं न कुतश्चनाधृषे देवत्वं नू चिदाधृषे ॥१॥
अदर्शि गातुरुरवे वरीयसी पन्था ऋतस्य समयंस्त रश्मिभिश्चक्षुर्भगस्य रश्मिभिः ।
द्युक्षं मित्रस्य सादनमर्यम्णो वरुणस्य च ।
अथा दधाते बृहदुक्थ्यं१ वय उपस्तुत्यं बृहद्वयः ॥२॥
ज्योतिष्मतीमदितिं धारयत्क्षितिं स्वर्वतीमा सचेते दिवेदिवे जागृवांसा दिवेदिवे ।
ज्योतिष्मत्क्षत्रमाशाते आदित्या दानुनस्पती ।
मित्रस्तयोर्वरुणो यातयज्जनोऽर्यमा यातयज्जनः ॥३॥

अ॒यं मि॒त्राय॒ वरु॑णाय॒ शंत॑म॒ः सोमो॑ भूत्वव॒पाने॒ष्वाभ॑गो दे॒वो दे॒वेष्वाभ॑गः ।
तं दे॒वासो॑ जुषेरत॒ विश्वे॑ अ॒द्य स॒जोष॑सः ।
तथा॑ राजाना करथो॒ यदीम॑ह॒ ऋता॑वाना॒ यदीम॑हे ॥४॥
यो मि॒त्राय॒ वरु॑णा॒यावि॑ध॒ज्जनो॑ऽन॒र्वाणं॒ तं परि॑ पातो॒ अंह॑सो दा॒श्वांसं॒ मर्त॒मंह॑सः ।
तम॑र्य॒माभि र॑क्षत्यृजू॒यन्त॒मनु व्र॒तम् ।
उ॒क्थैर्य ए॑नोः परि॒भूष॑ति व्र॒तं स्तोमै॑रा॒भूष॑ति व्र॒तम् ॥५॥
नमो॑ दि॒वे बृ॑ह॒ते रोद॑सीभ्यां मि॒त्राय॑ वोचं॒ वरु॑णाय मी॒ळ्हुषे॑ सुमृळी॒काय॑ मी॒ळ्हुषे॑ ।
इन्द्र॑म॒ग्निमुप॑ स्तुहि द्यु॒क्षम॑र्य॒मणं॒ भग॑म् ।
ज्योग्जीव॑न्तः प्र॒जया॑ सचेमहि॒ सोम॑स्यो॒ती स॑चेमहि ॥६॥
ऊ॒ती दे॒वानां॑ व॒यमिन्द्र॑वन्तो मंसी॒महि॒ स्वय॑शसो म॒रुद्भिः॑ ।
अ॒ग्निर्मि॒त्रो वरु॑ण॒ः शर्म॑ यंस॒न्तद॑श्याम म॒घवा॑नो व॒यं च॑ ॥७॥

॥ इति द्वितीयाष्टके प्रथमोऽध्यायः ॥

[प्रथमाध्याये वर्गाः २६, सूक्तानि १५, ऋचः १३७]

अथ द्वितीयोऽध्यायः ॥

॥ १३७ ॥ ऋषिः—१-३ परुच्छेपो दैवोदासिः ॥ देवता—मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—१ निचृच्छक्वरी । विराट् शक्वरी । ३ भुरिगतिशक्वरी ॥ स्वरः—१, २ गान्धारः । ३ पञ्चमः ॥

॥१॥ सु॒षु॒मा या॑त॒मद्रि॑भि॒र्गोश्री॑ता मत्स॒रा इ॒मे सोमा॑सो मत्स॒रा इ॒मे ।
आ रा॑जाना दिविस्पृशास्म॒त्रा ग॑न्त॒मुप॑ नः ।
इ॒मे वां॑ मित्रावरुणा॒ गवा॑शिर॒ः सोमा॑ः शु॒क्रा गवा॑शिरः ॥१॥
इ॒म आ या॑त॒मिन्द॑व॒ः सोमा॑सो॒ दध्या॑शिरः सु॒तासो॒ दध्या॑शिरः ।
उ॒त वा॑मु॒षसो॑ बु॒धि सा॒कं सूर्य॑स्य र॒श्मिभिः॑ ।
सुतो मि॒त्राय॒ वरु॑णाय पी॒तये॒ चारु॑र्ऋ॒ताय॑ पी॒तये॑ ॥२॥
तां वां॑ धे॒नुं न वा॑स॒रीमं॒शुं दु॑ह॒न्त्यद्रि॑भि॒ः सोमं॑ दुह॒न्त्यद्रि॑भिः ।
अ॒स्म॒त्रा ग॑न्त॒मुप॑ नो॒ऽर्वाञ्चा॒ सोम॑पीतये ।
अ॒यं वां॑ मित्रावरुणा॒ नृभि॑ः सु॒तः सोम॒ आ पी॒तये॑ सु॒तः ॥३॥

॥ १३८ ॥ ऋषिः—१-४ परुच्छेपः ॥ देवता—पूषा ॥ छन्दः—१, ३ निचृदत्यष्टिः । २ विराडत्यष्टिः ।
४ भुरिगष्टिः ॥ स्वरः—१-३ गान्धारः । ४ मध्यमः ॥

॥२॥ प्रप्र॑ पू॒ष्णस्तु॑वि॒जा॒तस्य॑ शस्यते महि॒त्वम॑स्य त॒वसो॒ न त॑न्दते स्तो॒त्रम॑स्य॒ न त॑न्दते ।
अर्चा॑मि सुम्न॒यन्न॒हमन्त्यू॑तिं मयो॒भुव॑म् ।
विश्व॑स्य॒ यो मन॑ आयुयु॒वे म॒खो दे॒व आ॑युयु॒वे म॒खः ॥१॥
प्र हि त्वा॑ पूषन्नजि॒रं न याम॑नि॒ स्तोमे॑भिः कृण्व ऋ॒णवो॒ यथा॒ मृध॒ उष्ट्रो॒ न पी॑परो॒ मृधः॑ ।
हु॒वे यत्त्वा॑ मयो॒भुवं॑ दे॒वं स॒ख्याय॒ मर्त्यः॑ ।
अ॒स्माक॑माङ्गू॒षान्द्यु॒म्निन॑स्कृधि॒ वाजे॑षु द्यु॒म्निन॑स्कृधि ॥२॥
यस्य॑ ते पूषन्त्स॒ख्ये वि॑प॒न्यवः॒ क्रत्वा॑ चि॒त्सन्तोऽव॑सा बुभुज्रि॒र इति॒ क्रत्वा॑ बुभुज्रि॒रे ।
ताम॑नु त्वा॒ नवी॑यसीं नि॒युतं॑ रा॒य ई॑महे ।
अहे॑ळमान उरुशं॒स सरी॑ भव॒ वाजे॑वाजे॒ सरी॑ भव ॥३॥
अ॒स्या ऊ॒ षु ण॒ उप॑ सा॒तये॑ भु॒वोऽहे॑ळमानो ररि॒वाँ अ॑जाश्व श्रवस्य॒ताम॑जाश्व ।
ओ षु त्वा॑ ववृतीमहि॒ स्तोमे॑भिर्दस्म सा॒धुभिः॑ ।
न॒हि त्वा॑ पूषन्नति॒मन्य॑ आघृणे॒ न ते॑ स॒ख्यम॑पह्नु॒वे ॥४॥

॥ १३९ ॥ ऋषिः—१-११ परुच्छेपो दैवोदासिः ॥ देवता—१, ११ विश्वेदेवाः । २ मित्रावरुणौ । ३-५ अश्विनौ ।
६ इन्द्रः । ७ अग्निः । ८ मरुतः । ९ इन्द्राग्नी । १० बृहस्पतिः ॥ छन्दः—१, १०
निचृदष्टिः । २, ३ विराडष्टिः । ४, ९ भुरिगत्यष्टिः । ६ अष्टिः । ७ अत्यष्टिः ।
८ स्वराडत्यष्टिः । ५ निचृद्बृहती । ११ भुरिक्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-३,
६, १० गान्धारः । ४, ५, ७-९ मध्यमः । ११ पञ्चमः ॥

॥३॥ अस्तु॒ श्रौष॑ट् पु॒रो अ॒ग्निं धि॒या द॑ध॒ आ नु तच्छर्धो॑ दि॒व्यं वृ॑णीमह इन्द्रवा॒यू वृ॑णीमहे ।
यद्ध॑ क्रा॒णा वि॒वस्व॑ति॒ नाभा॑ सं॒दायि॒ नव्य॑सी ।
अध॒ प्र सू न॒ उप॑ यन्तु धी॒तयो॑ दे॒वाँ अच्छा॒ न धी॒तयः॑ ॥१॥
यद्ध॒ त्यन्मि॑त्रावरुणावृ॒तादध्या॑द॒दाथे॒ अनृ॑तं॒ स्वेन॑ म॒न्युना॒ दक्ष॑स्य॒ स्वेन॑ म॒न्युना॑ ।
यु॒वोरि॒त्थाधि॒ सद्म॒स्वप॑श्याम हि॒रण्यय॑म् ।
धी॒भिश्च॒न मन॑सा॒ स्वेभि॑र॒क्षभिः॒ सोम॑स्य॒ स्वेभि॑र॒क्षभिः॑ ॥२॥
यु॒वां स्तोमे॑भिर्देव॒यन्तो॑ अश्विनाश्रा॒वय॑न्त इव॒ श्लोक॑मा॒यवो॑ यु॒वां ह॒व्याभ्या॒३॒ यवः॑ ।
यु॒वोर्विश्वा॒ अधि॒ श्रियः॒ पृक्ष॑श्च विश्ववेदसा ।
प्रु॒षा॒यन्ते॑ वां प॒वयो॑ हिर॒ण्यये॒ रथे॑ दस्रा हिर॒ण्यये॑ ॥३॥

अचेति दस्रा व्यु१ नाकमृण्वथो युञ्जते वां रथयुजो दिविष्टिष्वध्वस्मानो दिविष्टिषु ।
अधि वां स्थाम वन्धुरे रथे दस्रा हिरण्यये ।
पथेव यन्तावनुशासता रजोऽञ्जसा शासता रजः ॥४॥
शचीभिर्नः शचीवसू दिवा नक्तं दशस्यतम् ।
मा वां रातिरुप दसत्कदा चनास्मद्रातिः कदा चन ॥५॥

॥४॥ वृषन्निन्द्र वृषपाणास इन्दव इमे सुता अद्रिषुतास उद्भिदस्तुभ्यं सुतास उद्भिदः ।
ते त्वा मन्दन्तु दावने महे चित्राय राधसे ।
गीर्भिर्गिर्वाहः स्तवमान आ गहि सुमृळीको न आ गहि ॥६॥
ओ षू णो अग्ने शृणुहि त्वमीळितो देवेभ्यो ब्रवसि यज्ञियेभ्यो राजभ्यो यज्ञियेभ्यः ।
यद्ध त्यामङ्गिरोभ्यो धेनुं देवा अदत्तन ।
वि तां दुह्रे अर्यमा कर्तरी सचाँ एष तां वेद मे सचा ॥७॥
मो षु वो अस्मदभि तानि पौंस्या सना भूवन्द्युम्नानि मोत जारिषुरस्मत्पुरोत जारिषुः ।
यद्वश्चित्रं युगेयुगे नव्यं घोषादमर्त्यम् ।
अस्मासु तन्मरुतो यच्च दुष्टरं दिधृता यच्च दुष्टरम् ॥८॥
दध्यङ् ह मे जनुषं पूर्वो अङ्गिराः प्रियमेधः कण्वो अत्रिर्मनुर्विदुस्ते मे पूर्वे मनुर्विदुः ।
तेषां देवेष्वायतिरस्माकं तेषु नाभयः ।
तेषां पदेन मह्या नमे गिरेन्द्राग्नी आ नमे गिरा ॥९॥
होता यक्षद्वनिनो वन्त वार्यं बृहस्पतिर्यजति वेन उक्षभिः पुरुवारेभिरुक्षभिः ।
जगृभ्मा दूरआदिशं श्लोकमद्रेरध त्मना ।
अधारयदररिन्दानि सुक्रतुः पुरू सद्मानि सुक्रतुः ॥१०॥
ये देवासो दिव्येकादश स्थ पृथिव्यामध्येकादश स्थ ।
अप्सुक्षितो महिनैकादश स्थ ते देवासो यज्ञमिमं जुषध्वम् ॥११॥

[एकविंशोऽनुवाकः ॥ सू० १४०-१५६]

॥ १४० ॥ ऋषिः—१-१३ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ५, ८ जगती । २, ७, ११ विराड्जगती । ३, ४, ९ निचृज्जगती । ६ भुरिक्त्रिष्टुप् । १०, १२ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ १३ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-५, ७-९, ११ निषादः । ६, १०, १२ धैवतः । १३ पञ्चमः ॥

॥५॥ वेदिषदे प्रियधामाय सुद्युते धासिमिव प्र भरा योनिमग्नये ।
वस्त्रेणेव वासया मन्मना शुचिं ज्योतीरथं शुक्रवर्णं तमोहनम् ॥१॥

अभि द्विजन्मा त्रिवृदन्नमृज्यते संवत्सरे वावृधे जग्धमी पुनः ।
अन्यस्यासा जिह्वया जेन्यो वृषा न्य१न्येन वनिनो मृष्ट वारणः ॥२॥
कृष्णप्रुतौ वेविजे अस्य सक्षितौ उभा तरेते अभि मातरा शिशुम् ।
प्राचाजिह्वं ध्वसयन्तं तृषुच्युतमा साच्यं कुपयं वर्धनं पितुः ॥३॥
मुमुक्ष्वो३ मनवे मानवस्यते रघुद्रुवः कृष्णसीतास ऊ जुवः ।
असमना अजिरासो रघुष्यदो वातजूता उप युज्यन्त आशवः ॥४॥
आदस्य ते ध्वसयन्तो वृथेरते कृष्णमभ्वं महि वर्पः करिक्रतः ।
यत्सीं महीमवनिं प्राभि मर्मृशदभिश्वसन्त्स्तनयन्नेति नानदत् ॥५॥
॥६॥ भूषन्न योऽधि बभ्रूषु नम्नते वृषेव पत्नीरभ्येति रोरुवत् ।
ओजायमानस्तन्वश्च शुम्भते भीमो न शृङ्गा दविधाव दुर्गृभिः ॥६॥
स संस्तिरो विष्टिरः सं गृभायति जानन्नेव जानतीर्नित्य आ शये ।
पुनर्वर्धन्ते अपि यन्ति देव्यमन्यद्वर्पः पित्रोः कृण्वते सचा ॥७॥
तमग्रुवः केशिनीः सं हि रेभिर ऊर्ध्वास्तस्थुर्मम्रुषीः प्रायवे पुनः ।
तासां जरां प्रमुञ्चन्नेति नानददसुं परं जनयञ्जीवमस्तृतम् ॥८॥
अधीवासं परि मातू रिहन्नह तुविग्रेभिः सत्वभिर्याति वि ज्रयः ।
वयो दधत्पद्वते रेरिहत्सदानु श्येनी सचते वर्तनीरह ॥९॥
अस्माकमग्ने मघवत्सु दीदिह्यध श्वसीवान्वृषभो दमूनाः ।
अवास्या शिशुमतीरदीदेर्वर्मेव युत्सु परिजर्भुराणः ॥१०॥
॥७॥ इदमग्ने सुधितं दुर्धितादधि प्रियादु चिन्मन्मनः प्रेयो अस्तु ते ।
यत्ते शुक्रं तन्वो३ रोचते शुचि तेनास्मभ्यं वनसे रत्नमा त्वम् ॥११॥
रथाय नावमुत नो गृहाय नित्यारित्रां पद्वतीं रास्यग्ने ।
अस्माकं वीराँ उत नो मघोनो जनाँश्च या पारयाच्छर्म या च ॥१२॥
अभी नो अग्न उक्थमिज्जुगुर्या द्यावाक्षामा सिन्धवश्च स्वगूर्ताः ।
गव्यं यव्यं यन्तो दीर्घाहेषं वरमरुण्यो वरन्त ॥१३॥

॥ १४१ ॥ ऋषिः—१-१३ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१-३, ६, ११ जगती । ४, ७, ९. १० निचृज्जगती । ५ स्वराट्त्रिष्टुप् । ८ भुरिक्त्रिष्टुप् । १२ भुरिक्पङ्क्तिः । १३ स्वराट्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-४, ६, ७, ९-११ निषादः । ५, ८ धैवतः । १२, १३ पञ्चमः ॥

॥८॥ बळित्था तद्वपुषे धायि दर्शतं देवस्य भर्गः सहसो यतो जनि ।
यदीमुप ह्वरते साधते मतिर्ऋतस्य धेना अनयन्त सस्रुतः ॥१॥

पृक्षो वपुः पितुमान्नित्य आ शये द्वितीयमा सप्तशिवासु मातृषु ।
तृतीयमस्य वृषभस्य दोहसे दशप्रमतिं जनयन्त योषणः ॥२॥
निर्यदीं बुध्नान्महिषस्य वर्पस ईशानासः शवसा क्रन्त सूरयः ।
यदीमनु प्रदिवो मध्व आधवे गुहा सन्तं मातरिश्वा मथायति ॥३॥
प्र यत्पितुः परमान्नीयते पर्या पृक्षुधो वीरुधो दंसु रोहति ।
उभा यदस्य जनुषं यदिन्वत आदिद्यविष्ठो अभवद्धृणा शुचिः ॥४॥
आदिन्मातॄराविशद्यास्वा शुचिरहिंस्यमान उर्विया वि वावृधे ।
अनु यत्पूर्वा अरुहत्सनाजुवो नि नव्यसीष्ववरासु धावते ॥५॥
॥९॥ आदिद्धोतारं वृणते दिविष्टिषु भगमिव पपृचानास ऋञ्जते ।
देवान्यत्क्रत्वा मज्मना पुरुष्टुतो मर्तं शंसं विश्वधा वेति धायसे ॥६॥
वि यदस्थाद्यजतो वातचोदितो ह्वारो न वक्वा जरणा अनाकृतः ।
तस्य पत्मन्दक्षुषः कृष्णजंहसः शुचिजन्मनो रज आ व्यध्वनः ॥७॥
रथो न यातः शिक्वभिः कृतो द्यामङ्गेभिररुषेभिरीयते ।
आदस्य ते कृष्णासो दक्षि सूरयः शूरस्येव त्वेषथादीषते वयः ॥८॥
त्वया ह्यग्ने वरुणो धृतव्रतो मित्रः शाशद्रे अर्यमा सुदानवः ।
यत्सीमनु क्रतुना विश्वथा विभुररान्न नेमिः परिभूरजायथाः ॥९॥
त्वमग्ने शशमानाय सुन्वते रत्नं यविष्ठ देवतातिमिन्वसि ।
तं त्वा नु नव्यं सहसो युवन्वयं भगं न कारे महिरत्न धीमहि ॥१०॥
अस्मे रयिं न स्वर्थं दमूनसं भगं दक्षं न पपृचासि धर्णसिम् ।
रश्मीँरिव यो यमति जन्मनी उभे देवानां शंसमृत आ च सुक्रतुः ॥११॥
उत नः सुद्योत्मा जीराश्वो होता मन्द्रः शृणवच्चन्द्ररथः ।
स नो नेषन्नेषतमैरमूरोऽग्निर्वामं सुवितं वस्यो अच्छ ॥१२॥
अस्ताव्यग्निः शिमीवद्भिरर्कैः साम्राज्याय प्रतरं दधानः ।
अमी च ये मघवानो वयं च मिहं न सूरो अति निष्टतन्युः ॥१३॥

४२ ॥ ऋषिः—१-१३ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—१-४ अग्निः । ५ बर्हिः । ६ देव्यो द्वारः ।
७ उषासानक्ता । ८ दैव्यौ होतारौ । ९ सरस्वतीळाभारत्यः । १० त्वष्टा । ११ वनस्पतिः ।
१२स्वाहाकृतिः । १३ इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २, ५, ६, ८, ९ निचृदनुष्टुप् ।
४ स्वराडनुष्टुप् । ३, ७, १०-१२ अनुष्टुप् । १३ भुरिगुष्णिक् ॥
स्वरः—१-१२ गान्धारः । १३ ऋषभः ॥

॥१०॥ समिद्धो अग्न आ वह देवाँ अद्य यतस्रुचे । तन्तुं तनुष्व पूर्व्यं सुतसोमाय दाशुषे ॥१॥

घृ॒तव॑न्त॒मुप॑ मासि॒ मधु॑मन्तं तनूनपात् ।
य॒ज्ञं विप्र॑स्य॒ माव॑तः शशमा॒नस्य॑ दा॒शुषः॑ ॥२॥
शुचिः॑ पाव॒को अद्भु॑तो॒ मध्वा॑ य॒ज्ञं मि॑मिक्षति ।
नरा॒शंस॒स्त्रिरा दि॒वो दे॒वो दे॒वेषु॑ य॒ज्ञियः॑ ॥३॥
ई॒ळि॒तो अ॑ग्न॒ आ व॒हेन्द्रं॑ चि॒त्रमि॒ह प्रि॒यम् ।
इ॒यं हि त्वा॑ म॒तिर्ममाच्छा॑ सुजिह्व व॒च्यते॑ ॥४॥
स्तृ॒णा॒नासो॑ य॒तस्रु॑चो ब॒र्हिर्य॒ज्ञे स्व॑ध्व॒रे ।
वृ॒ञ्जे दे॒वव्य॑चस्तम॒मिन्द्रा॑य॒ शर्म॑ स॒प्रथः॑ ॥५॥
वि श्र॑यन्तामृता॒वृधः॑ प्र॒यै दे॒वेभ्यो॑ म॒हीः ।
पा॒व॒कासः॑ पुरु॒स्पृहो॒ द्वारो॑ दे॒वीर॑स॒श्चतः॑ ॥६॥
॥११॥ आ भन्द॑माने॒ उपा॑के॒ नक्तो॒षासा॑ सु॒पेश॑सा ।
य॒ह्वी ऋ॒तस्य॑ मा॒तरा॒ सीद॑तां ब॒र्हिरा सु॒मत् ॥७॥
म॒न्द्रजि॑ह्वा जुगु॒र्वणी॒ होता॑रा॒ दैव्या॑ क॒वी ।
य॒ज्ञं नो॑ यक्षतामि॒मं सि॒ध्रम॒द्य दि॑वि॒स्पृश॑म् ॥८॥
शुचि॑र्दे॒वेष्वर्पि॑ता॒ होत्रा॑ म॒रुत्सु॒ भार॑ती ।
इळा॒ सर॑स्वती म॒ही ब॒र्हिः सी॑दन्तु य॒ज्ञियाः॑ ॥९॥
तन्न॑स्तु॒रीप॒मद्भु॑तं पु॒रु वारं॑ पु॒रु त्मना॑ ।
त्वष्टा॒ पोषा॑य॒ वि ष्य॑तु रा॒ये नाभा॑ नो अस्म॒युः ॥१०॥
अ॒व॒सृ॒जन्नुप॒ त्मना॑ दे॒वान्य॑क्षि वनस्पते ।
अ॒ग्निर्ह॒व्या सु॑षूदति दे॒वो दे॒वेषु॒ मेधि॑रः ॥११॥
पू॒ष॒ण्वते॑ म॒रुत्व॑ते वि॒श्वदे॑वाय वा॒यवे॑ ।
स्वाहा॑ गाय॒त्रवे॑पसे ह॒व्यमिन्द्रा॑य कर्तन ॥१२॥
स्वाहा॑कृता॒न्या ग॒ह्युप॑ ह॒व्यानि॑ वी॒तये॑ ।
इन्द्रा ग॑हि श्रु॒धी हवं॒ त्वां ह॑वन्ते अध्व॒रे ॥१३॥

॥ १४३ ॥ ऋषिः—१-८ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ७ निचृज्जगती । २, ३, ५ विराड् जगती । ४, ६ जगती । ८ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-७ निषादः । ८ धैवतः ॥

॥१२॥ प्र तव्य॑सीं॒ नव्य॑सीं धी॒तिम॒ग्नये॑ वा॒चो म॒तिं सह॑सः सू॒नवे॑ भरे ।
अ॒पां नपा॒द्यो वसु॑भिः स॒ह प्रि॒यो होता॑ पृथि॒व्यां न्यसी॑ददृ॒त्वियः॑ ॥१॥

स जाय॑मानः पर॒मे व्यो॑मन्या॒विर॒ग्निर॑भवन्मात॒रिश्व॑ने ।
अ॒स्य क्रत्वा॑ समिधा॒नस्य॑ म॒ज्मना॒ प्र द्यावा॑ शो॒चिः पृ॑थि॒वी अ॑रोचयत् ॥२॥
अ॒स्य त्वे॒षा अ॒जरा॑ अ॒स्य भा॒नवः॑ सु॒सं॒दृशः॑ सु॒प्रती॑कस्य सु॒द्युतः॑ ।
भात्व॑क्षसो॒ अत्य॒क्तुर्न सिन्ध॑वो॒ऽग्ने रे॑जन्ते॒ अस॑सन्तो अ॒जराः॑ ॥३॥
यमेरि॒रे भृग॑वो वि॒श्ववे॑दसं॒ नाभा॑ पृथि॒व्या भुव॑नस्य म॒ज्मना॑ ।
अ॒ग्निं तं गी॒र्भिर्हि॑नुहि॒ स्व आ दमे॒ य एको॒ वस्वो॒ वरु॑णो॒ न राज॑ति ॥४॥
न यो वरा॑य म॒रुता॑मिव स्व॒नः सेने॑व सृ॒ष्टा दि॒व्या यथा॒शनिः॑ ।
अ॒ग्निर्जम्भै॑स्तिगि॒तैर॑त्ति॒ भर्व॑ति यो॒धो न शत्रू॒न्त्स वना॒ न्यृ॑ञ्जते ॥५॥
कु॒विन्नो॑ अ॒ग्निरु॒चथ॑स्य वी॒रस॒द्वसु॑ष्कु॒विद्वसु॑भि॒ः काम॑मा॒वर॑त् ।
चो॒दः कु॒वित्तु॑तु॒ज्यात्सा॒तये॒ धियः॒ शुचि॑प्रतीकं॒ तम॒या धि॒या गृ॑णे ॥६॥
घृ॒तप्र॑तीकं व ऋ॒तस्य॑ धू॒र्षद॑म॒ग्निं मि॒त्रं न स॑मिधा॒न ऋ॑ञ्जते ।
इन्धा॑नो अ॒क्रो वि॒दथे॑षु॒ दीद्य॑च्छु॒क्रव॑र्णा॒मुदु॑ नो यंसते॒ धिय॑म् ॥७॥
अप्र॑युच्छ॒न्नप्र॑युच्छद्भिरग्ने शि॒वेभि॑र्नः पा॒युभिः॑ पाहि श॒ग्मैः ।
अद॑ब्धेभि॒रदृ॑पितेभिरि॒ष्टेऽनि॑मिषद्भिः॒ परि॑ पाहि नो॒ जाः ॥८॥

॥ १४४ ॥ ऋषिः—१-७ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३-५, ७ निचृज्जगती ।
२ जगती । ६ भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-५, ७ निषादः । ६ पञ्चमः ॥

॥१३॥ ए॒ति प्र होता॑ व्र॒तम॑स्य मा॒ययो॒र्ध्वां दधा॑नः॒ शुचि॑पेशसं॒ धिय॑म् ।
अ॒भि स्रुचः॑ क्रमते दक्षिणा॒वृतो॒ या अ॑स्य॒ धाम॑ प्रथ॒मं ह॒ निंस॑ते ॥१॥
अ॒भीमृ॒तस्य॑ दो॒हना॑ अनूषत॒ योनौ॑ दे॒वस्य॒ सद॑ने॒ परी॑वृताः ।
अ॒पामु॒पस्थे॒ विभृ॑तो॒ यदाव॑स॒दध॑ स्व॒धा अ॑धय॒द्याभि॒रीय॑ते ॥२॥
युयू॑षतः॒ सव॑यसा॒ तदिद्वपुः॑ समा॒नमर्थं॑ वि॒तरि॑त्रता मि॒थः ।
आदीं॒ भगो॒ न हव्यः॒ सम॒स्मदा वोळ्हु॒र्न र॒श्मीन्त्सम॑यंस्त॒ सार॑थिः ॥३॥
यमीं॒ द्वा सव॑यसा स॒पर्य॑तः समा॒ने योना॑ मिथु॒ना सम॑ोकसा ।
दिवा॒ न नक्तं॑ पलि॒तो युवा॑जनि पु॒रू चर॑न्न॒जरो॒ मानु॑षा यु॒गा ॥४॥
तमीं॑ हिन्वन्ति धी॒तयो॒ दश॒ व्रिशो॑ दे॒वं मर्ता॑स ऊ॒तये॑ हवामहे ।
धनो॒रधि॑ प्र॒वत॒ आ स ऋ॑ण्वत्यभि॒व्रज॑द्भिर्व॒युना॒ नवा॑धित ॥५॥
त्वं ह्य॑ग्ने दि॒व्यस्य॒ राज॑सि॒ त्वं पार्थि॑वस्य पशु॒पा इ॑व॒ त्मना॑ ।
एनी॑ त ए॒ते बृ॑ह॒ती अ॑भि॒श्रिया॑ हिर॒ण्ययी॒ वक्व॑री ब॒र्हिरा॑शाते ॥६॥

अग्ने॒ जुष॑स्व॒ प्रति॑ हर्य॒ तद्वचो॒ मन्द्र॒ स्वधा॑व॒ ऋत॑जात॒ सुक्र॑तो ।
यो वि॒श्वतः॑ प्र॒त्यङ्ङसि॑ दर्श॒तो र॒ण्वः संदृ॑ष्टौ पितु॒माँ इ॑व॒ क्षयः॑ ॥७॥

॥ १४५ ॥ ऋषिः—१-५ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ विराड्जगती । २, ५ निचृज्जगती । ३, ४ भुरिक्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २, ५ निषादः । ३, ४ धैवतः ॥

॥१४॥ तं पृ॑च्छता॒ स ज॑गामा॒ स वे॑द॒ स चि॑कि॒त्वाँ ई॑यते॒ सा न्वी॑यते ।
तस्मि॑न्त्सन्ति प्र॒शिष॒स्तस्मि॑न्नि॒ष्टयः॒ स वाज॑स्य॒ शव॑सः शु॒ष्मिण॒स्पतिः॑ ॥१॥
तमित्पृ॑च्छन्ति॒ न सि॒मो वि पृ॑च्छति॒ स्वेने॑व॒ धीरो॒ मन॑सा॒ यदग्र॑भीत् ।
न मृ॑ष्यते प्रथ॒मं नाप॑रं॒ वचो॒ऽस्य॒ क्रत्वा॑ सचते॒ अप्र॑दृपितः ॥२॥
तमिद्ग॑च्छन्ति जु॒ह्व१॒॑स्तमर्व॑ती॒र्विश्वा॒न्येकः॑ शृणव॒द्वचां॑सि मे ।
पु॒रु॒प्रै॒षस्ततु॑रिर्य॒ज्ञसा॑धनो॒ऽच्छि॑द्रोतिः॒ शिशु॒राद॑त्त॒ सं रभः॑ ॥३॥
उ॒प॒स्थायं॑ चरति॒ यत्स॒मार॑त स॒द्यो जा॒तस्त॑त्सार॒ युज्ये॑भिः ।
अ॒भि श्वा॒न्तं मृ॑शते॒ नान्द्ये॑ मु॒दे यदीं॒ गच्छ॑न्त्युश॒तीर॑पिष्ठि॒तम् ॥४॥
स ईं॑ मृ॒गो अप्यो॑ वन॒र्गुरुप॑ त्व॒च्यु॑प॒मस्यां॒ नि धा॑यि ।
व्य॑ब्रवीद्व॒युना॒ मर्त्ये॑भ्यो॒ऽग्निर्वि॒द्वाँ ऋ॑त॒चिद्धि स॒त्यः ॥५॥

॥ १४६ ॥ ऋषिः—१-५ दीर्घतमा औचथ्यः । देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, २, विराट्त्रिष्टुप् । ३, ५ त्रिष्टुप् । ४ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१५॥ त्रि॒मू॒र्धानं॑ स॒प्तर॑श्मिं गृणी॒षेऽनू॑नम॒ग्निं पि॒त्रोरु॒पस्थे॑ ।
नि॒ष॒त्तम॑स्य॒ चर॑तो ध्रु॒वस्य॒ विश्वा॑ दि॒वो रो॑च॒नाप॑प्रि॒वांस॑म् ॥१॥
उ॒क्षा म॒हाँ अ॒भि व॑वक्ष एने अ॒जर॑स्तस्थावि॒तऊ॑तिर्ऋ॒ष्वः ।
उ॒र्व्याः प॒दो नि द॑धाति॒ सानौ॑ रि॒हन्त्यूधो॑ अरु॒षासो॑ अस्य ॥२॥
स॒मा॒नं व॒त्सम॒भि सं॒चर॑न्ती॒ विष्व॑ग्धे॒नू वि च॑रतः सु॒मेके॑ ।
अ॒न॒प॒वृ॒ज्याँ अध्व॑नो॒ मिमा॑ने॒ विश्वा॒न्केताँ॒ अधि॑ म॒हो दधा॑ने ॥३॥
धीरा॑सः प॒दं क॒वयो॑ नयन्ति॒ नाना॑ हृ॒दा रक्ष॑माणा अजु॒र्यम् ।
सिषा॑सन्तः॒ पर्य॑पश्यन्त॒ सिन्धु॑मा॒विरे॑भ्यो अभव॒त्सूर्यो॒ नॄन् ॥४॥
दि॒दृ॒क्षेण्यः॒ परि॒ काष्ठा॑सु॒ जेन्य॑ ई॒ळेन्यो॑ म॒हो अर्भा॑य जी॒वसे॑ ।
पु॒रु॒त्रा यदभ॑व॒त्सूरहै॑भ्यो॒ गर्भे॑भ्यो म॒घवा॑ वि॒श्वद॑र्शतः ॥५॥

॥ १४७ ॥ ऋषिः—१-५ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३-५ निचृत्त्रिष्टुप् ।
२ विराट्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१६॥ कथा ते अग्ने शुचयन्त आयोर्ददाशुर्वाजेभिराशुषाणाः ।
उभे यत्तोके तनये दधाना ऋतस्य सामन्रणयन्त देवाः ॥१॥
बोधा मे अस्य वचसो यविष्ठ मंहिष्ठस्य प्रभृतस्य स्वधावः ।
पीयति त्वो अनु त्वो गृणाति वन्दारुस्ते तन्वं वन्दे अग्ने ॥२॥
ये पायवो मामतेयं ते अग्ने पश्यन्तो अन्धं दुरितादरक्षन् ।
ररक्ष तान्त्सुकृतो विश्ववेदा दिप्सन्त इद्रिपवो नाह देभुः ॥३॥
यो नो अग्ने अररिवाँ अघायुररातीवा मर्चयति द्वयेन ।
मन्त्रो गुरुः पुनरस्तु सो अस्मा अनु मृक्षीष्ट तन्वं दुरुक्तैः ॥४॥
उत वा यः सहस्य प्रविद्वान्मर्तो मर्तं मर्चयति द्वयेन ।
अतः पाहि स्तवमान स्तुवन्तमग्ने माकिर्नो दुरिताय धायीः ॥५॥

॥ १४८ ॥ ऋषिः—१-५ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, २ पङ्क्तिः । ५ स्वराट्पङ्क्ति
३, ४ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २, ५ पञ्चमः । ३. ४ धैवतः ॥

॥१७॥ मथीद्यदीं विष्टो मातरिश्वा होतारं विश्वाप्सुं विश्वदेव्यम् ।
नि यं दधुर्मनुष्यासु विक्षु स्व१र्णं चित्रं वपुषे विभावम् ॥१॥
ददानमिन्न ददभन्त मन्माग्निर्वरूथं मम तस्य चाकन् ।
जुषन्त विश्वान्यस्य कर्मोपस्तुतिं भरमाणस्य कारोः ॥२॥
नित्ये चिन्नु यं सदने जगृभ्रे प्रशस्तिभिर्दधिरे यज्ञियासः ।
प्र सू नयन्त गृभयन्त इष्टावश्वासो न रथ्यो रारहाणाः ॥३॥
पुरूणि दस्मो नि रिणाति जम्भैराद्रोचते वन आ विभावा ।
आदस्य वातो अनु वाति शोचिरस्तुर्न शर्यामसनामनु द्यून् ॥४॥
न यं रिपवो न रिषण्यवो गर्भे सन्तं रेषणा रेषयन्ति ।
अन्धा अपश्या न दभन्नभिख्या नित्यास ईं प्रेतारो अरक्षन् ॥५॥

॥ १४९ ॥ ऋषिः—१-५ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ भुरिगनुष्टुप् । २, ४
निचृदनुष्टुप् । ५ विराडनुष्टुप् । ३ उष्णिक् ॥ स्वरः—१, २, ४, ५ गान्धारः । ३ ऋषभः ॥

॥१८॥ महः स राय एषते पतिर्दन्निन इनस्य वसुनः पद आ ।
उप ध्रजन्तमद्रयो विधन्नित् ॥१॥

स यो वृषा नरां न रोदस्योः श्रवोभिरस्ति जीवपीतसर्गः ।
प्र यः सस्राणः शिश्रीत योनौ ॥२॥
आ यः पुरं नार्मिणीमदीदेदत्यः कविर्नभन्यो३ नार्वा ।
सूरो न रुरुक्वाञ्छतात्मा ॥३॥
अभि द्विजन्मा त्री रोचनानि विश्वा रजांसि शुशुचानो अस्थात् ।
होता यजिष्ठो अपां सधस्थे ॥४॥
अयं स होता यो द्विजन्मा विश्वा दधे वार्याणि श्रवस्या ।
मर्तो यो अस्मै सुतुको ददाश ॥५॥

॥ १५० ॥ ऋषिः—१-३ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३ भुरिग्गायत्री । २
निचृदुष्णिक् ॥ स्वरः—१, ३ षड्जः । २ ऋषभः ॥

॥१९॥ पुरु त्वा दाश्वान्वोचेऽरिरग्ने तव स्विदा । तोदस्येव शरण आ महस्य ॥१॥
व्यनिनस्य धनिनः प्रहोषे चिदररुषः । कदा चन प्रजिगतो अदेवयोः ॥२॥
स चन्द्रो विप्र मर्त्यो महो व्राधन्तमो दिवि । प्रप्रेत्ते अग्ने वनुषः स्याम ॥३॥

॥ १५१ ॥ ऋषिः—१-९ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—१ भुरिक्त्रिष्टुप् । २-५
विराड्जगती । ६, ७ जगती । ८, ९ निचृज्जगती ॥ स्वरः—१ धैवतः । २-९ निषादः ॥

॥२०॥ मित्रं न यं शिम्या गोषु गव्यवः स्वाध्यो विदथे अप्सु जीजनन् ।
अरेजेतां रोदसी पाजसा गिरा प्रति प्रियं यजतं जनुषामवः ॥१॥
यद्ध त्यद्वां पुरुमीळ्हस्य सोमिनः प्र मित्रासो न दधिरे स्वाभुवः ।
अध क्रतुं विदतं गातुमर्चत उत श्रुतं वृषणा पस्त्यावतः ॥२॥
आ वां भूषन्क्षितयो जन्म रोदस्योः प्रवाच्यं वृषणा दक्षसे महे ।
यदीमृताय भरथो यदर्वते प्र होत्रया शिम्या वीथो अध्वरम् ॥३॥
प्र सा क्षितिरसुर या महि प्रिय ऋतावानावृतमा घोषथो बृहत् ।
युवं दिवो बृहतो दक्षमाभुवं गां न धुर्युप युञ्जाथे अपः ॥४॥
मही अत्र महिना वारमृण्वथोऽरेणवस्तुज आ सद्मन्धेनवः ।
स्वरन्ति ता उपरताति सूर्यमा निम्रुचः उषसस्तक्ववीरिव ॥५॥
॥२१॥ आ वामृताय केशिनीरनूषत मित्र यत्र वरुण गातुमर्चथः ।
अव त्मना सृजतं पिन्वतं धियो युवं विप्रस्य मन्मनामिरज्यथः ॥६॥

यो वां॑ य॒ज्ञैः श॑शमा॒नो ह॒ दाश॑ति क॒विर्होता॒ यज॑ति मन्म॒साध॑नः ।
उपाह॒ तं गच्छ॑थो वी॒थो अ॑ध्व॒रमच्छा॒ गिरः॑ सुम॒तिं ग॑न्तमस्म॒यू ॥७॥
यु॒वां य॒ज्ञैः प्र॑थ॒मा गोभि॑रञ्जत॒ ऋता॑वाना॒ मन॑सो॒ न प्रयु॑क्तिषु ।
भर॑न्ति वां॒ मन्म॑ना सं॒यता॒ गिरोऽदृ॑प्यता॒ मन॑सा रे॒वदा॑शाथे ॥८॥
रे॒वद्वयो॑ दधाथे रे॒वदा॑शाथे॒ नरा॑ मा॒याभि॑रि॒तऊ॑ति॒ माहि॑नम् ।
न वां॒ द्यावोऽह॑भि॒र्नोत सिन्ध॑वो॒ न दे॑व॒त्वं प॒णयो॒ नान॑शुर्म॒घम् ॥९॥

॥ १५२ ॥ ऋषिः—१-७ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—१, २, ४-६ त्रिष्टुप् ।
३ विराट्त्रिष्टुप् । ७ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२२॥ यु॒वं वस्त्रा॑णि पीव॒सा व॑साथे यु॒वोरच्छि॑द्रा॒ मन्त॑वो ह॒ सर्गाः॑ ।
अवा॑तिरत॒मनृ॑तानि॒ विश्व॑ ऋ॒तेन॑ मित्रावरुणा सचेथे ॥१॥
ए॒तच्च॒न त्वो॒ वि चि॑केतदेषां स॒त्यो मन्त्रः॑ कविश॒स्त ऋघा॑वान् ।
त्रि॒रश्रिं॑ हन्ति॒ चतु॑रश्रिरु॒ग्रो दे॑व॒निदो॒ ह प्र॑थ॒मा अ॑जूर्यन् ॥२॥
अ॒पादे॑ति प्रथ॒मा प॒द्वती॑नां॒ कस्तद्वां॑ मित्रावरुणा चि॑केत ।
गर्भो॑ भा॒रं भ॑र॒त्या चि॑दस्य ऋ॒तं पिप॑र्त्यनृ॑तं॒ नि ता॑रीत् ॥३॥
प्र॒यन्त॒मित्परि॑ जा॒रं क॒नीनां॒ पश्या॑मसि॒ नोप॑नि॒पद्य॑मानम् ।
अन॑वपृग्णा॒ वित॑ता॒ वसा॑नं प्रि॒यं मि॒त्रस्य॒ वरु॑णस्य॒ धाम॑ ॥४॥
अ॒न॒श्वो जा॒तो अ॑नभी॒शुरर्वा॒ कनि॑क्रदत्पतय॒दूर्ध्वसा॑नुः ।
अ॒चित्तं॒ ब्रह्म॑ जुजुषु॒र्युवा॑नः॒ प्र मि॒त्रे धाम॒ वरु॑णे गृ॒णन्तः॑ ॥५॥
आ धे॒नवो॑ मामते॒यमव॑न्तीर्ब्रह्म॒प्रियं॑ पीपय॒न्त्सस्मि॒न्नूध॑न् ।
पि॒त्वो भि॑क्षेत व॒युना॑नि वि॒द्वाना॒सावि॒वास॒न्नदि॑तिमुरुष्येत् ॥६॥
आ वां॑ मित्रावरुणा ह॒व्यजु॑ष्टिं॒ नम॑सा देवा॒वव॑सा ववृत्याम् ।
अ॒स्माकं॒ ब्रह्म॒ पृत॑नासु सह्या अ॒स्माकं॑ वृ॒ष्टिर्दि॒व्या सु॑पा॒रा ॥७॥

॥ १५३ ॥ ऋषिः—१-४ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—मित्रावरुणौ । छन्दः—१, २ निचृत् त्रिष्टुप् ।
३ त्रिष्टुप् । ४ भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-३ धैवतः । ४ पञ्चमः ॥

॥२३॥ यजा॑महे वां म॒हः स॒जोषा॑ ह॒व्येभि॑र्मित्रावरुणा॒ नमो॑भिः ।
घृ॒तैर्घृ॑तस्नू॒ अध॒ यद्वा॑म॒स्मे अ॑ध्व॒र्यवो॒ न धी॒तिभि॒र्भर॑न्ति ॥१॥
प्रस्तु॑ति॒र्वां॒ धाम॒ न प्रयु॑क्ति॒रया॑मि मित्रावरुणा सुवृ॒क्तिः ।
अ॒नक्ति॒ यद्वां॑ वि॒दथे॑षु॒ होता॑ सु॒म्नं वां॑ सू॒रिर्वृ॑षणा॒विय॑क्षन् ॥२॥

पी॒पाय॑ धे॒नुरदि॑तिॠ॒ताय॒ जना॑य मित्रावरुणा हवि॒र्दे ।
हि॒नोति॒ यद्वां॑ वि॒दथे॑ सप॒र्यन्त्स रा॒तह॑व्यो॒ मानु॑षो॒ न होता॑ ॥३॥
उ॒त वां॑ वि॒क्षु मद्या॒स्वन्धो॒ गाव॒ आप॑श्च पीपयन्त दे॒वीः ।
उ॒तो नो॑ अ॒स्य पू॒र्व्यः पति॒र्दन्वी॒तं पा॒तं पय॑स उ॒स्रिया॑याः ॥४॥

॥ १५४ ॥ ऋषिः—१-६ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—विष्णुः ॥ छन्दः—१, २ विराट् त्रिष्टुप् ।
३, ४, ६ निचृत् त्रिष्टुप् । ५ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२४॥ विष्णो॒र्नु कं॑ वी॒र्या॑णि॒ प्र वो॑चं॒ यः पार्थि॑वानि विम॒मे रजां॑सि ।
यो अस्क॑भाय॒दुत्त॑रं स॒धस्थं॑ विचक्रमा॒णस्त्रे॒धोरु॑गा॒यः ॥१॥
प्र तद्विष्णुः॑ स्तवते वी॒र्ये॑ण मृ॒गो न भी॒मः कु॑च॒रो गि॑रि॒ष्ठाः ।
यस्यो॒रुषु॑ त्रि॒षु वि॒क्रम॑णेष्वधिक्षि॒यन्ति॒ भुव॑नानि॒ विश्वा॑ ॥२॥
प्र विष्ण॑वे शू॒षमे॑तु॒ मन्म॑ गिरि॒क्षित॑ उरुगा॒याय॒ वृष्णे॑ ।
य इ॒दं दी॒र्घं प्रय॑तं स॒धस्थ॒मेको॑ विम॒मे त्रि॒भिरित्प॒देभिः॑ ॥३॥
यस्य॒ त्री पू॒र्णा मधु॑ना प॒दान्यक्षी॑यमाणा स्व॒धया॒ मद॑न्ति ।
य उ॑ त्रि॒धातु॑ पृथि॒वीमु॒त द्यामेको॑ दा॒धार॒ भुव॑नानि॒ विश्वा॑ ॥४॥
तद॑स्य प्रि॒यम॒भि पाथो॑ अश्यां॒ नरो॒ यत्र॑ देव॒यवो॒ मद॑न्ति ।
उ॒रु॒क्र॒मस्य॒ स हि बन्धु॑रि॒त्था विष्णोः॑ प॒दे प॑र॒मे मध्व॒ उत्सः॑ ॥५॥
ता वां॒ वास्तू॑न्युश्मसि॒ गम॑ध्यै॒ यत्र॒ गावो॒ भूरि॑शृङ्गा अ॒यासः॑ ।
अत्राह॒ तदु॑रुगा॒यस्य॒ वृष्णः॑ पर॒मं प॒दमव॑ भाति॒ भूरि॑ ॥६॥

॥ १५५ ॥ ऋषिः—१-६ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—विष्णुः ॥ छन्दः—१, ३, ६ भुरिक् त्रिष्टुप् ॥
४ स्वराट् त्रिष्टुप् । ५ निचृत् त्रिष्टुप् । २ निचृज्जगती ॥ स्वरः—१, ३-६ धैवतः । २ निषादः ॥

॥२५॥ प्र वः॒ पान्त॒मन्ध॑सो धियाय॒ते म॒हे शूरा॑य॒ विष्ण॑वे चार्चत ।
या सानु॑नि॒ पर्व॑ताना॒मदा॑भ्या म॒हस्त॒स्थतु॒रर्व॑तेव सा॒धुना॑ ॥१॥
त्वे॒षमि॒त्था स॒मर॑णं॒ शिमी॑वतो॒रिन्द्रा॑विष्णू सुत॒पा वा॑मुरुष्यति ।
या मर्त्या॑य प्रतिधी॒यमा॑न॒मित्कृ॒शानो॒रस्तु॑रस॒नामु॑रु॒ष्यथः॑ ॥२॥
ता ईं॑ वर्धन्ति॒ मह्य॑स्य॒ पौंस्यं॒ नि मा॒तरा॑ नयति॒ रेत॑से भु॒जे ।
दधा॑ति पु॒त्रोऽव॑रं॒ परं॑ पि॒तुर्नाम॑ तृ॒तीय॒मधि॑ रोच॒ने दि॒वः ॥३॥
तत्त॒दिद॑स्य॒ पौंस्यं॑ गृणीमसी॒नस्य॑ त्रा॒तुर॑वृ॒कस्य॑ मी॒ळ्हुषः॑ ।
यः पार्थि॑वानि त्रि॒भिरिद्विगा॑मभिरु॒रु क्रमि॑ष्टोरुगा॒याय॑ जी॒वसे॑ ॥४॥

द्वे इद॑स्य॒ क्रम॑णे स्व॒र्दृशो॑ऽभि॒ख्याय॒ मर्त्यो॑ भुरण्यति ।
तृ॒तीय॑मस्य॒ नकि॒रा द॑धर्षति॒ वय॑श्च॒न प॒तय॑न्तः पत॒त्रिणः॑ ॥५॥
च॒तुर्भिः॑ सा॒कं न॑व॒तिं च॒ नाम॑भिश्च॒क्रं न वृ॒त्तं व्यतीँ॑रवीविपत् ।
बृ॒हच्छ॑रीरो वि॒मिमा॑न॒ ऋक्व॑भि॒र्युवाकु॑मा॒रः प्रत्ये॑त्याह॒वम् ॥६॥

॥ १५६ ॥ ऋषिः—१-५ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—विष्णुः ॥ छन्दः—१ निचृत् त्रिष्टुप् । २ विराट् त्रिष्टुप् । ५ स्वराट् त्रिष्टुप् । ३ निचृज्जगती । ४ जगती ॥ स्वरः—१, २, ५ धैवतः । ३, ४ निषादः ॥

॥२६॥ भवा॑ मि॒त्रो न शेव्यो॑ घृ॒तासु॑ति॒र्विभू॑तद्युम्न एव॒या उ॑ स॒प्रथाः॑ ।
अधा॑ ते विष्णो वि॒दुषा॑ चि॒दर्ध्यः॒ स्तोमो॑ य॒ज्ञश्च॒ राध्यो॑ ह॒विष्म॑ता ॥१॥
यः पू॒र्व्याय॑ वे॒धसे॒ नवी॑यसे सु॒मज्जा॑नये॒ विष्ण॑वे॒ ददा॑शति ।
यो जा॒तम॑स्य मह॒तो महि॒ ब्रव॒त्सेदु॒ श्रवो॑भि॒र्युज्यं॑ चिद॒भ्य॑सत् ॥२॥
तमु॑ स्तोतारः पू॒र्व्यं यथा॑ वि॒द ऋ॒तस्य॒ गर्भं॑ ज॒नुषा॑ पिपर्तन ।
आस्य॑ जा॒नन्तो॒ नाम॑ चिद्विवक्तन म॒हस्ते॑ विष्णो सुम॒तिं भ॑जामहे ॥३॥
तम॑स्य॒ राजा॒ वरु॑ण॒स्तम॒श्विना॒ क्रतुं॑ सचन्त॒ मारु॑तस्य वे॒धसः॑ ।
दा॒धार॒ दक्ष॑मुत्त॒मम॑ह॒र्विदं॑ व्र॒जं च॒ विष्णुः॒ सखि॑वाँ अपोर्णु॒ते ॥४॥
आ यो वि॒वाय॑ स॒चथा॑य॒ दैव्य॒ इन्द्रा॑य॒ विष्णुः॑ सु॒कृते॑ सु॒कृत्त॑रः ।
वे॒धा अ॑जिन्वत्त्रिषध॒स्थ आर्य॑मृ॒तस्य॑ भा॒गे यज॑मान॒माभ॑जत् ॥५॥

[अथ द्वाविंशोऽनुवाकः ॥]

॥ १५७ ॥ ऋषिः—१-६ दीर्घतमाः ॥ देवता—अश्विनौ ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । ५ निचृत्त्रिष्टुप् । ६ विराट्त्रिष्टुप् । २, ४ जगती । ३ निचृज्जगती ॥ स्वरः—१, ५, ६ धैवतः । २-४ निषादः ॥

॥२७॥ अबो॑ध्य॒ग्निर्ज्म उदे॑ति॒ सूर्यो॒ व्यु१॒॑षाश्च॒न्द्रा म॒ह्यावो॑ अ॒र्चिषा॑ ।
आयु॑क्षाताम॒श्विना॒ यात॑वे॒ रथं॒ प्रासा॑वीद्दे॒वः स॑वि॒ता जग॒त्पृथ॑क् ॥१॥
यद्यु॒ञ्जाथे॒ वृष॑णमश्विना॒ रथं॑ घृ॒तेन॑ नो॒ मधु॑ना क्ष॒त्रमु॑क्षतम् ।
अ॒स्माकं॒ ब्रह्म॒ पृत॑नासु जिन्वतं व॒यं धना॒ शूर॑साता भजेमहि ॥२॥
अ॒र्वाङ् त्रि॑च॒क्रो म॑धु॒वाह॑नो॒ रथो॑ जी॒राश्वो॑ अ॒श्विनो॑र्यातु॒ सुष्टु॑तः ।
त्रि॒व॒न्धु॒रो म॒घवा॑ वि॒श्वसौ॑भगः॒ शं न॒ आ व॑क्षद्द्वि॒पदे॒ चतु॑ष्पदे ॥३॥
आ न॒ ऊर्जं॑ वहतमश्विना यु॒वं मधु॑मत्या नः॒ कश॑या मिमिक्षतम् ।
प्रायु॒स्तारि॑ष्टं॒ नी रपां॑सि मृक्षतं॒ सेध॑तं॒ द्वेषो॒ भव॑तं सचा॒भुवा॑ ॥४॥

युवं ह गर्भं जगतीषु धत्थो युवं विश्वेषु भुवनेष्वन्तः ।
युवमग्निं च वृषणावपश्च वनस्पतींरश्विनावैरयेथाम् ॥५॥
युवं ह स्थो भिषजा भेषजेभिरथो ह स्थो रथ्या३ राथ्येभिः ।
अथो ह क्षत्रमधि धत्थ उग्रा यो वां हविष्मान्मनसा ददाश ॥६॥

॥ इति द्वितीयाष्टके द्वितीयोऽध्यायः ॥

[द्वितीयाध्याये वर्गाः २७, सूक्तानि २१, ऋचः १४३]

अथ तृतीयोऽध्यायः ॥

॥ १५८ ॥ ऋषिः—१-६ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ४, ५ निचृत्त्रिष्टुप् । २ त्रिष्टुप् । ३ भुरिक्पङ्क्तिः । ६ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१, २, ४, ५ धैवतः ३ पञ्चमः । ६ गान्धारः ॥

॥१॥ वसू रुद्रा पुरुमन्तू वृधन्ता दशस्यतं नो वृषणावभिष्टौ ।
दस्रा ह यद्रेक्ण औचथ्यो वां प्र यत्सस्राथे अकवाभिरूती ॥१॥
को वां दाशत्सुमतये चिदस्यै वसू यद्धेथे नमसा पदे गोः ।
जिगृतमस्मे रेवतीः पुरंधीः कामप्रेणेव मनसा चरन्ता ॥२॥
युक्तो ह यद्वां तौग्र्याय पेरुर्वि मध्ये अर्णसो धायि पज्रः ।
उप वामवः शरणं गमेयं शूरो नाज्म पतयद्भिरेवैः ॥३॥
उपस्तुतिरौचथ्यमुरुष्येन्मा मामिमे पतत्रिणी वि दुग्धाम् ।
मा मामेधो दशतयश्चितो धाक् प्र यद्वां बद्धस्त्मनि खादति क्षाम् ॥४॥
न मा गरन्नद्यो मातृतमा दासा यदीं सुसमुब्धमवाधुः ।
शिरो यदस्य त्रैतनो वितक्षत्स्वयं दास उरो अंसावपि ग्ध ॥५॥
दीर्घतमा मामतेयो जुजुर्वान्दशमे युगे ।
अपामर्थं यतीनां ब्रह्मा भवति सारथिः ॥६॥

॥ १५९ ॥ ऋषिः—१-५ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—द्यावापृथिव्यौ ॥ छन्दः—१ विराड्जगती । २, ३, ५ निचृज्जगती । ४ जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥२॥ प्र द्यावा यज्ञैः पृथिवी ऋतावृधा मही स्तुषे विदथेषु प्रचेतसा ।
देवेभिर्ये देवपुत्रे सुदंससेत्था धिया वार्याणि प्रभूषतः ॥१॥

उ॒त म॑न्ये पि॒तुर॒द्रुहो॒ मनो॑ मा॒तुर्महि॒ स्वत॑व॒स्तद्धवी॑मभिः ।
सु॒रेत॑सा पि॒तरा॒ भूम॑ चक्रतुरु॒रु प्र॒जाया॑ अ॒मृतं॒ वरी॑मभिः ॥२॥
ते सू॒नवः॒ स्वप॑सः सु॒दंस॑सो म॒ही ज॑ज्ञुर्मा॒तरा॑ पूर्व॒चित्त॑ये ।
स्था॒तुश्च॑ स॒त्यं जग॑तश्च॒ धर्म॑णि पु॒त्रस्य॑ पाथः प॒दमद्व॑याविनः ॥३॥
ते मा॒यिनो॑ ममिरे सु॒प्रचे॑तसो जा॒मी सयो॑नी मिथु॒ना समो॑कसा ।
नव्यं॑नव्यं॒ तन्तु॒मा त॑न्वते दि॒वि स॑मु॒द्रे अ॒न्तः क॒वयः॑ सु॒दीत॑यः ॥४॥
तद्राधो॑ अ॒द्य स॑वि॒तुर्वरे॑ण्यं व॒यं दे॒वस्य॑ प्रस॒वे म॑नामहे ।
अ॒स्मभ्यं॑ द्यावा॑पृथिवी सु॒चे॒तुना॑ र॒यिं ध॑त्तं॒ वसु॑मन्तं शत॒ग्विन॑म् ॥५॥

॥ १६० ॥ ऋषिः—१-५ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—द्यावापृथिव्यौ ॥ छन्दः—१ विराड्जगती ।
२-५ निचृज्जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥३॥ ते हि द्यावा॑पृथि॒वी वि॒श्वशं॑भुव ऋ॒ताव॑री॒ रज॑सो धार॒यत्क॑वी ।
सु॒जन्म॑नी धि॒षणे॑ अ॒न्तरी॑यते दे॒वो दे॒वी धर्म॑णा॒ सूर्यः॒ शुचिः॑ ॥१॥
उ॒रु॒व्यच॑सा म॒हिनी॑ अस॒श्चता॑ पि॒ता मा॒ता च॒ भुव॑नानि रक्षतः ।
सु॒धृष्ट॑मे वपु॒ष्ये॒३॒॑ न रोद॑सी पि॒ता यत्सी॑म॒भि रू॒पैरवा॑सयत् ॥२॥
स वह्निः॑ पु॒त्रः पि॒त्रोः प॒वित्र॑वान्पुनाति॒ धीरो॒ भुव॑नानि मा॒यया॑ ।
धे॒नुं च॒ पृश्निं॑ वृष॒भं सु॒रेत॑सं वि॒श्वाहा॑ शु॒क्रं पयो॑ अस्य दुक्षत ॥३॥
अ॒यं दे॒वाना॑म॒पसा॑म॒पस्त॑मो॒ यो ज॒जान॒ रोद॑सी वि॒श्वशं॑भुवा ।
वि यो म॒मे रज॑सी सुक्रतू॒यया॒जरे॑भि॒ः स्कम्भ॑नेभि॒ः समा॑नृचे ॥४॥
ते नो॑ गृणा॒ने म॑हिनी॒ महि॒ श्रवः॑ क्ष॒त्रं द्यावा॑पृथिवी धासथो बृ॒हत् ।
येना॒भि कृ॒ष्टीस्त॒तना॑म वि॒श्वहा॑ प॒नाय्य॒मोजो॑ अ॒स्मे समि॑न्वतम् ॥५॥

॥ १६१ ॥ ऋषिः—१-१४ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—ऋभवः ॥ छन्दः—१ विराड्जगती । २, ५,
६, ८, १२ निचृज्जगती । ७, १० जगती । ३ निचृत्त्रिष्टुप् । ४, १३ भुरिक्त्रिष्टुप् । ९
स्वराट्त्रिष्टुप् । । ११ त्रिष्टुप् । १४ स्वराट्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २, ५-८,
१०. १२ निषादः । ३. ४. ९. ११. १३ धैवतः । १४ पञ्चमः ॥

॥४॥ किमु॒ श्रेष्ठः॒ किं यवि॑ष्ठो न॒ आज॑ग॒न्किमी॑यते दू॒त्यं१॒॑ कद्यदू॑चि॒म ।
न नि॑न्दिम चम॒सं यो म॑हाकु॒लोऽग्ने॑ भ्रात॒र्द्रुण॒ इद्भू॒तिमू॑दिम ॥१॥
एकं॑ चम॒सं च॒तुरः॑ कृणोतन॒ तद्वो॑ दे॒वा अ॑ब्रुव॒न्तद्व॒ आग॑मम् ।
सौध॑न्वना॒ यद्ये॒वा क॑रि॒ष्यथ॑ सा॒कं दे॒वैर्य॒ज्ञिया॑सो भविष्यथ ॥२॥
अ॒ग्निं दू॒तं प्रति॒ यदब्र॑वीतना॒श्वः॒ कर्त्वो॒ रथ॑ उ॒तेह कर्त्वः॑ ।
धे॒नुः कर्त्वा॑ युव॒शा कर्त्वा॒ द्वा तानि॑ भ्रात॒रनु॑ वः कृ॒त्व्येम॑सि ॥३॥

चकृवांसं ऋभवस्तदपृच्छत क्वेदभूद्यः स्य दूतो न आजगन् ।
यदावाख्यच्चमसाञ्चतुरः कृतानादित्त्वष्टा ग्नास्वन्तर्न्यानजे ॥४॥
हनामैनाँ इति त्वष्टा यदब्रवीच्चमसं ये देवपानमनिन्दिषुः ।
अन्या नामानि कृण्वते सुते सचाँ अन्यैरेनान्कन्या३ नामभिः स्परत् ॥५॥

॥५॥ इन्द्रो हरी युयुजे अश्विना रथं बृहस्पतिर्विश्वरूपामुपाजत ।
ऋभुर्विभ्वा वाजो देवाँ अगच्छत स्वपसो यज्ञियं भागमैतन ॥६॥
निश्चर्मणो गामरिणीत धीतिभिर्या जरन्ता युवशा ताकृणोतन ।
सौधन्वना अश्वादश्वमतक्षत युक्त्वा रथमुप देवाँ अयातन ॥७॥
इदमुदकं पिबतेत्यब्रवीतनेदं वा घा पिबता मुञ्जनेजनम् ।
सौधन्वना यदि तन्नेव हर्यथ तृतीये घा सवने मादयाध्वै ॥८॥
आपो भूयिष्ठा इत्येको अब्रवीदग्निर्भूयिष्ठ इत्यन्यो अब्रवीत् ।
वधर्यन्तीं बहुभ्यः प्रैको अब्रवीदृता वदन्तश्चमसाँ अपिंशत ॥९॥
श्रोणामेक उदकं गामवाजति मांसमेकः पिंशति सूनयाभृतम् ।
आ निम्रुचः शकृदेको अपाभरत्किं स्वित्पुत्रेभ्यः पितरा उपावतुः ॥१०॥

॥६॥ उद्वत्स्वस्मा अकृणोतना तृणं निवत्स्वपः स्वपस्यया नरः ।
अगोह्यस्य यदसस्तना गृहे तदद्येदमृभवो नानु गच्छथ ॥११॥
संमील्य यद्भुवना पर्यसर्पत क्व स्वित्तात्या पितरा व आसतुः ।
अशपत यः करस्नं व आददे यः प्राब्रवीत्प्रो तस्मा अब्रवीतन ॥१२॥
सुषुप्वांस ऋभवस्तदपृच्छतागोह्य क इदं नो अबूबुधत् ।
श्वानं बस्तो बोधयितारमब्रवीत्संवत्सर इदमद्या व्यख्यत ॥१३॥
दिवा यान्ति मरुतो भूम्याग्निरयं वातो अन्तरिक्षेण याति ।
अद्भिर्याति वरुणः समुद्रैर्युष्माँ इच्छन्तः शवसो नपातः ॥१४॥

॥ १६२ ॥ ऋषिः—१-२२ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—मित्रादयो लिङ्गोक्ताः ॥ छन्दः—१, २, ९, १०, १७, २० निचृत्त्रिष्टुप् । ४, ७, ८, १८ त्रिष्टुप् । ५ विराट्त्रिष्टुप् । ६, ११, २१ भुरिक्त्रिष्टुप् । १२ स्वराट्त्रिष्टुप् । १३, १४ भुरिक्पङ्क्तिः । १५, १९, २२ स्वराट्पङ्क्तिः । १६ विराट्पङ्क्तिः । ३ निचृज्जगती ॥ स्वरः—१, २, ४-१२, १७, १८, २०, २१ धैवतः । १३-१६, १९, २२ पञ्चमः । ३ निषादः ॥

॥७॥ मा नो मित्रो वरुणो अर्यमायुरिन्द्र ऋभुक्षा मरुतः परि ख्यन् ।
यद्वाजिनो देवजातस्य सप्तेः प्रवक्ष्यामो विदथे वीर्याणि ॥१॥

यन्निर्णिजा रेक्णसा प्रावृतस्य रातिं गृभीतां मुखतो नयन्ति ।
सुप्राङ्जो मेम्यद्विश्वरूप इन्द्रापूष्णोः प्रियमप्येति पाथः ॥२॥
एष च्छागः पुरो अश्वेन वाजिना पूष्णो भागो नीयते विश्वदेव्यः ।
अभिप्रियं यत्पुरोळाशमर्वता त्वष्टेदेनं सौश्रवसाय जिन्वति ॥३॥
यद्धविष्यमृतुशो देवयानं त्रिर्मानुषाः पर्यश्वं नयन्ति ।
अत्रा पूष्णः प्रथमो भाग एति यज्ञं देवेभ्यः प्रतिवेदयन्नजः ॥४॥
होताध्वर्युरावया अग्निमिन्धो ग्रावग्राभ उत शंस्ता सुविप्रः ।
तेन यज्ञेन स्वरंकृतेन स्विष्टेन वक्षणा आ पृणध्वम् ॥५॥

॥८॥ यूपव्रस्का उत ये यूपवाहाश्चषालं ये अश्वयूपाय तक्षति ।
ये चार्वते पचनं संभरन्त्युतो तेषामभिगूर्तिर्न इन्वतु ॥६॥
उप प्रागात्सुमन्मेऽधायि मन्म देवानामाशा उप वीतपृष्ठः ।
अन्वेनं विप्रा ऋषयो मदन्ति देवानां पुष्टे चकृमा सुबन्धुम् ॥७॥
यद्वाजिनो दाम संदानमर्वतो या शीर्षण्या रशना रज्जुरस्य ।
यद्वा घास्य प्रभृतमास्ये३ तृणं सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु ॥८॥
यदश्वस्य क्रविषो मक्षिकाश यद्वा स्वरौ स्वधितौ रिप्तमस्ति ।
यद्धस्तयोः शमितुर्यन्नखेषु सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु ॥९॥
यदूवध्यमुदरस्यापवाति य आमस्य क्रविषो गन्धो अस्ति ।
सुकृता तच्छमितारः कृण्वन्तूत मेधं शृतपाकं पचन्तु ॥१०॥

॥९॥ यत्ते गात्रादग्निना पच्यमानादभि शूलं निहतस्यावधावति ।
मा तद्भूम्यामा श्रिषन्मा तृणेषु देवेभ्यस्तदुशद्भ्यो रातमस्तु ॥११॥
ये वाजिनं परिपश्यन्ति पक्वं य ईमाहुः सुरभिर्निर्हरेति ।
ये चार्वतो मांसभिक्षामुपासत उतो तेषामभिगूर्तिर्न इन्वतु ॥१२॥
यन्नीक्षणं माँस्पचन्या उखाया या पात्राणि यूष्ण आसेचनानि ।
ऊष्मण्यापिधाना चरूणामङ्काः सूनाः परि भूषन्त्यश्वम् ॥१३॥
निक्रमणं निषदनं विवर्तनं यच्च पड्बीशमर्वतः ।
यच्च पपौ यच्च घासिं जघास सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु ॥१४॥
मा त्वाग्निर्ध्वनयीद्धूमगन्धिर्मोखा भ्राजन्त्यभि विक्त जघ्रिः ।
इष्टं वीतमभिगूर्तं वषट्कृतं तं देवासः प्रति गृभ्णन्त्यश्वम् ॥१५॥

॥१०॥ यदश्वाय वासं उपस्तृणन्त्यधीवासं या हिरण्यान्यस्मै ।
संदानमर्वन्तं पड्बीशं प्रिया देवेष्वा यामयन्ति ॥१६॥
यत्ते सादे महसा शूकृतस्य पार्ष्ण्या वा कशया वा तुतोद ।
स्रुचेव ता हविषो अध्वरेषु सर्वा ता ते ब्रह्मणा सूदयामि ॥१७॥
चतुस्त्रिंशद्वाजिनो देवबन्धोर्वङ्क्रीरश्वस्य स्वधितिः समेति ।
अच्छिद्रा गात्रा वयुना कृणोत परुष्परुरनुघुष्या वि शस्त ॥१८॥
एकस्त्वष्टुरश्वस्या विशस्ता द्वा यन्तारा भवतस्तथ ऋतुः ।
या ते गात्राणामृतुथा कृणोमि ताता पिण्डानां प्र जुहोम्यग्नौ ॥१९॥
मा त्वा तपत्प्रिय आत्मापियन्तं मा स्वधितिस्तन्व१ आ तिष्ठिपत्ते ।
मा ते गृध्नुरविशस्तातिहाय छिद्रा गात्राण्यसिना मिथू कः ॥२०॥
न वा उ एतन्म्रियसे न रिष्यसि देवाँ इदेषि पथिभिः सुगेभिः ।
हरी ते युञ्जा पृषती अभूतामुपास्थाद्वाजी धुरि रासभस्य ॥२१॥
सुगव्यं नो वाजी स्वश्व्यं पुंसः पुत्राँ उत विश्वापुषं रयिम् ।
अनागास्त्वं नो अदितिः कृणोतु क्षत्रं नो अश्वो वनतां हविष्मान् ॥२२॥

॥ १६३ ॥ ऋषिः—१-१३ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—अश्वोऽग्निः ॥ छन्दः—१, ६, ७, १३ त्रिष्टुप् ।
२ भुरिक् त्रिष्टुप् । ३, ८ विराट्त्रिष्टुप् । ५, ९, ११ निचृत् त्रिष्टुप् । ४, १०, १२ भुरिक् पङ्क्तिः ।
स्वरः—१-३, ५-९, ११, १३ धैवतः । ४, १०, १२ पञ्चमः ॥

॥११॥ यदक्रन्दः प्रथमं जायमान उद्यन्त्समुद्रादुत वा पुरीषात् ।
श्येनस्य पक्षा हरिणस्य बाहू उपस्तुत्यं महि जातं ते अर्वन् ॥१॥
यमेन दत्तं त्रित एनमायुनगिन्द्र एणं प्रथमो अध्यतिष्ठत् ।
गन्धर्वो अस्य रशनामगृभ्णात्सूरादश्वं वसवो निरतष्ट ॥२॥
असि यमो अस्यादित्यो अर्वन्नसि त्रितो गुह्येन व्रतेन ।
असि सोमेन समया विपृक्त आहुस्ते त्रीणि दिवि बन्धनानि ॥३॥
त्रीणि त आहुर्दिवि बन्धनानि त्रीण्यप्सु त्रीण्यन्तः समुद्रे ।
उतेव मे वरुणश्छन्त्स्यर्वन्यत्रा त आहुः परमं जनित्रम् ॥४॥
इमा ते वाजिन्नवमार्जनानीमा शफानां सनितुर्निधाना ।
अत्रा ते भद्रा रशना अपश्यमृतस्य या अभिरक्षन्ति गोपाः ॥५॥

॥१२॥ आत्मानं ते मनसारादजानामवो दिवा पतयन्तं पतङ्गम् ।
शिरो अपश्यं पथिभिः सुगेभिररेणुभिर्जेहमानं पतत्रि ॥६॥

अत्रा ते रूपमुत्तममपश्यं जिगीषमाणमिष आ पदे गोः ।
यदा ते मर्तो अनु भोगमानळादिद्ग्रसिष्ठ ओषधीरजीगः ॥७॥
अनु त्वा रथो अनु मर्यो अर्वन्ननु गावोऽनु भगः कनीनाम् ।
अनु व्रातासस्तव सख्यमीयुरनु देवा ममिरे वीर्यं ते ॥८॥
हिरण्यशृङ्गोऽयो अस्य पादा मनोजवा अवर इन्द्र आसीत् ।
देवा इदस्य हविरद्यमायन्यो अर्वन्तं प्रथमो अध्यतिष्ठत् ॥९॥
ईर्मान्तासः सिलिकमध्यमासः सं शूरणासो दिव्यासो अत्याः ।
हंसा इव श्रेणिशो यतन्ते यदाक्षिषुर्दिव्यमज्ममश्वाः ॥१०॥

॥१३॥ तव शरीरं पतयिष्ण्वर्वन्तव चित्तं वात इव ध्रजीमान् ।
तव शृङ्गाणि विष्ठिता पुरुत्रारण्येषु जर्भुराणा चरन्ति ॥११॥
उप प्रागाच्छसनं वाज्यर्वा देवद्रीचा मनसा दीध्यानः ।
अजः पुरो नीयते नाभिरस्यानु पश्चात्कवयो यन्ति रेभाः ॥१२॥
उप प्रागात्परमं यत्सधस्थमर्वाँ अच्छा पितरं मातरं च ।
अद्या देवाञ्जुष्टतमो हि गम्या अथा शास्ते दाशुषे वार्याणि ॥१३॥

॥ १६४ ॥ ऋषिः—१-५२ दीर्घतमा औचथ्यः ॥ देवता—१-४१ विश्वेदेवाः । ४२^{१}, ४५ वाक्; ४२^{२} आपः ४३^{१} शकधूमः; ४३^{२} सोमः । ४४ अग्निः सूर्यो वायुश्च । ४६, ४७ सूर्यः । ४८ संवत्सरात्मा कालः । ४९ सरस्वती । ५० साध्याः । ५१ सूर्यः पर्जन्योऽग्नयो वा । ५२ सरस्वान् सूर्यो वा ॥ छन्दः—१, ९, २७, ३५, ४०, ५० विराट् त्रिष्टुप् । ३-८, ११, १८, २६, ३१, ३३, ३४, ३७, ४३, ४६, ४७, ४९ निचृत् त्रिष्टुप् । २, १०, १३, १६, १७, १९, २१, २४, २८, ३२, ५२ त्रिष्टुप् । १४, ३९, ४१, ४४, ४५ भुरिक् त्रिष्टुप् । १२, १५, २३ जगती । २९, ३६ निचृज्जगती । २० भुरिक् पङ्क्तिः । २२, २५, ४८ स्वराट् पङ्क्तिः । ३०, ३८ पङ्क्तिः । ४२ भुरिग् बृहती । ५१ विराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-११, १३, १४, १६-१९, २१, २४, २६-२८, ३१-३५, ३७, ३९-४१, ४३-४७, ४९, ५०, ५२ धैवतः । १२, १५, २३, २९, ३६ निषादः । २०, २२, २५, ३०, ३८, ४८ पञ्चमः । ४२ मध्यमः । ५१ गान्धारः ॥

॥१४॥ अस्य वामस्य पलितस्य होतुस्तस्य भ्राता मध्यमो अस्त्यश्नः ।
तृतीयो भ्राता घृतपृष्ठो अस्यात्रापश्यं विश्पतिं सप्तपुत्रम् ॥१॥
सप्त युञ्जन्ति रथमेकचक्रमेको अश्वो वहति सप्तनामा ।
त्रिनाभि चक्रमजरमनर्वं यत्रेमा विश्वा भुवनाधि तस्थुः ॥२॥

इ॒मं रथ॒मधि॒ ये स॒प्त त॒स्थुः स॒प्तच॑क्रं स॒प्त व॑ह॒न्त्यश्वाः॑ ।
स॒प्त स्वसा॑रो अ॒भि सं न॑वन्ते॒ यत्र॒ गवां॒ निहि॑ता स॒प्त नाम॑ ॥३॥
को द॑दर्श प्रथ॒मं जाय॑मानमस्थ॒न्वन्तं॒ यद॑न॒स्था बिभ॑र्ति ।
भूम्या॒ असु॒रसृ॑गा॒त्मा क्व॑ स्वि॒त्को वि॒द्वांस॒मुप॑ गा॒त्प्रष्टु॑मे॒तत् ॥४॥
पाकः॑ पृच्छामि॒ मन॒सावि॑जानन्दे॒वाना॑मे॒ना निहि॑ता प॒दानि॑ ।
व॒त्से ब॒ष्कये॑ऽधि स॒प्त तन्तू॒न्वि त॑त्निरे क॒वय॒ ओत॒वा उ॑ ॥५॥
॥१५॥ अचि॑कित्वाञ्चि॒कितु॑षश्चि॒दत्र॑ क॒वीन्पृ॑च्छामि वि॒द्मने॒ न वि॒द्वान् ।
वि यस्त॒स्तम्भ॒ षळि॒मा रजां॑स्य॒जस्य॑ रू॒पे किमपि॑ स्वि॒देक॑म् ॥६॥
इ॒ह ब्र॑वीतु॒ य ई॑म॒ङ्ग वेदा॒स्य वा॒मस्य॒ निहि॑तं प॒दं वेः ।
शी॒र्ष्णः क्षी॒रं दु॑ह्रते॒ गावो॑ अस्य व॒व्रिं वसा॑ना उद॒कं प॒दापुः॑ ॥७॥
मा॒ता पि॒तर॑मृ॒त आ ब॑भाज धी॒त्यग्रे॒ मन॑सा॒ सं हि ज॒ग्मे ।
सा बी॑भ॒त्सुर्गर्भ॑रसा॒ निवि॑द्धा॒ नम॑स्वन्त॒ इदु॑पवा॒कमी॑युः ॥८॥
यु॒क्ता मा॒तासी॑द्धु॒रि दक्षि॑णाया॒ अति॑ष्ठ॒द्गर्भो॑ वृज॒नीष्व॒न्तः ।
अमी॑मेद्व॒त्सो अनु॒ गाम॑पश्यद्विश्वरू॒प्यं॑ त्रि॒षु योज॑नेषु ॥९॥
ति॒स्रो मा॒तॄस्त्रीन्पि॒तॄन्बिभ्र॒देक॑ ऊ॒र्ध्वस्त॑स्थौ॒ नेमव॑ ग्लापयन्ति ।
म॒न्त्रय॑न्ते दि॒वो अ॒मुष्य॑ पृ॒ष्ठे वि॑श्व॒विदं॒ वाच॒मवि॑श्वमिन्वाम् ॥१०॥
॥१६॥ द्वाद॑शारं न॒हि तज्जरा॑य॒ वर्व॑र्ति च॒क्रं परि॒ द्यामृ॒तस्य॑ ।
आ पु॒त्रा अ॑ग्ने मिथु॒नासो॒ अत्र॑ स॒प्त श॒तानि॑ विंश॒तिश्च॑ तस्थुः ॥११॥
पञ्च॑पादं पि॒तरं॒ द्वाद॑शाकृतिं दि॒व आ॑हुः॒ परे॒ अर्धे॑ पुरी॒षिण॑म् ।
अथे॒मे अ॒न्य उप॑रे विचक्ष॒णं स॒प्तच॑क्रे॒ षळ॑र आहु॒रर्पि॑तम् ॥१२॥
पञ्चा॑रे च॒क्रे प॑रि॒वर्त॑माने॒ तस्मि॒न्ना त॑स्थु॒र्भुव॑नानि॒ विश्वा॑ ।
तस्य॒ नाक्ष॑स्तप्यते॒ भूरि॑भारः स॒नादे॒व न शी॑र्यते॒ सना॑भिः ॥१३॥
सने॑मि च॒क्रम॒जरं॒ वि वा॑वृत उत्ता॒नायां॒ दश॑ यु॒क्ता व॑हन्ति ।
सूर्य॑स्य॒ चक्षू॒ रज॑सै॒त्यावृ॑तं॒ तस्मि॒न्नार्पि॑ता॒ भुव॑नानि॒ विश्वा॑ ॥१४॥
सा॒कं॒जानां॑ स॒प्तथ॑माहु॒रेक॒जं षळिद्य॒मा ऋष॑यो देव॒जा इति॑ ।
तेषा॑मि॒ष्टानि॒ विहि॑तानि धाम॒शः स्था॒त्रे रे॑जन्ते॒ विकृ॑तानि रूप॒शः ॥१५॥
॥१७॥ स्त्रियः॑ स॒तीस्ताँ उ॑ मे पुं॒स आ॑हुः॒ पश्य॑दक्ष॒ण्वान्न वि चे॑तद॒न्धः ।
क॒विर्यः पु॒त्रः स ई॒मा चि॑केत॒ यस्ता वि॑जा॒नात्स पि॒तुष्पि॒तास॑त् ॥१६॥

अ॒वः परे॑ण प॒र ए॒नाव॑रेण प॒दा व॒त्सं बिभ्र॑ती॒ गौरुद॑स्थात् ।
सा क॒द्रीची॒ कं स्वि॒दर्धं॒ परा॑गा॒त्क्व॑ स्वित्सूते न॒हि यू॒थे अ॒न्तः ॥१७॥
अ॒वः परे॑ण पि॒तरं॒ यो अ॑स्यानु॒वेद॑ प॒र ए॒नाव॑रेण ।
क॒वी॒यमा॑नः॒ क इ॒ह प्र वो॑चद्दे॒वं मनः॒ कुतो॒ अधि॒ प्रजा॑तम् ॥१८॥
ये अ॒र्वाञ्च॒स्ताँ उ॒ परा॑च आहु॒र्ये परा॑ञ्च॒स्ताँ उ॑ अ॒र्वाच॑ आहु॒ः ।
इन्द्र॑श्च॒ या च॒क्रथुः॑ सोम॒ तानि॑ धुरा न यु॒क्ता रज॑सो वहन्ति ॥१९॥
द्वा सु॑प॒र्णा स॒युजा॒ सखा॑या समा॒नं वृ॒क्षं परि॑ षस्वजाते ।
तयो॑र॒न्यः पिप्प॑लं स्वा॒द्वत्त्यन॑श्नन्न॒न्यो अ॒भि चा॑कशीति ॥२०॥

॥१८॥ यत्रा॑ सुप॒र्णा अ॒मृत॑स्य भा॒गमनि॑मेषं वि॒दथा॑भि॒स्वर॑न्ति ।
इ॒नो विश्व॑स्य॒ भुव॑नस्य गो॒पाः स मा॒ धीरः॒ पाक॒मत्रा वि॑वेश ॥२१॥
यस्मि॑न्वृ॒क्षे म॒ध्वदः॑ सुप॒र्णा नि॑वि॒शन्ते॒ सुव॑ते॒ चाधि॒ विश्वे॑ ।
तस्येदा॑हुः॒ पिप्प॑लं स्वा॒द्वग्रे॒ तन्नोन्न॑श॒द्यः पि॒तरं॒ न वेद॑ ॥२२॥
यद्गा॑य॒त्रे अधि॑ गाय॒त्रमाहि॑तं॒ त्रैष्टु॑भाद्वा॒ त्रैष्टु॑भं नि॒रत॑क्षत ।
यद्वा॒ जग॒ज्जग॒त्याहि॑तं प॒दं य इत्तद्वि॒दुस्ते अ॑मृत॒त्वमा॑नशुः ॥२३॥
गा॒य॒त्रेण॒ प्रति॑ मिमीते अ॒र्कम॒र्केण॒ साम॒ त्रैष्टु॑भेन वा॒कम् ।
वा॒केन॑ वा॒कं द्विपदा॒ चतु॑ष्पदा॒क्षरे॑ण मिमते स॒प्त वाणीः॑ ॥२४॥
जग॑ता॒ सिन्धुं॑ दि॒व्य॑स्तभायद्रथन्त॒रे सूर्यं॒ पर्य॑पश्यत् ।
गा॒य॒त्रस्य॑ स॒मिध॑स्ति॒स्र आ॑हु॒स्ततो॑ म॒ह्ना प्र रि॑रिचे महि॒त्वा ॥२५॥

॥१९॥ उप॑ ह्वये सु॒दुघां॑ धे॒नुमे॒तां सु॒हस्तो॑ गो॒धुगु॒त दो॑हदेनाम् ।
श्रेष्ठं॑ स॒वं स॑वि॒ता सा॑विषन्नो॒ऽभी॑द्धो घ॒र्मस्तदु॒ षु प्र वो॑चम् ॥२६॥
हि॒ङ्कृ॒ण्व॒ती व॑सु॒पत्नी॒ वसू॑नां व॒त्समि॒च्छन्ती॒ मन॑सा॒भ्यागा॑त् ।
दु॒हाम॒श्विभ्यां॒ पयो॑ अ॒घ्न्येयं सा व॑र्धतां मह॒ते सौभ॑गाय ॥२७॥
गौर॑मीमे॒दनु॑ व॒त्सं मि॒षन्तं॑ मू॒र्धानं॒ हिङ्ङ॑कृणो॒न्मात॒वा उ॑ ।
सृक्वा॑णं घ॒र्मम॒भि वा॑वशा॒ना मिमा॑ति मा॒युं पय॑ते॒ पयो॑भिः ॥२८॥
अ॒यं स शि॑ङ्क्ते॒ येन॒ गौर॒भीवृ॑ता॒ मिमा॑ति मा॒युं ध्व॒सना॒वधि॑ श्रि॒ता ।
सा चि॒त्तिभि॒र्नि हि च॒कार॒ मर्त्यं॑ वि॒द्युद्भव॑न्ती॒ प्रति॑ व॒व्रिमौ॑हत ॥२९॥
अ॒नच्छ॑ये तु॒रगा॑तु जी॒वमेज॑द्ध्रु॒वं मध्य॒ आ प॒स्त्या॑नाम् ।
जी॒वो मृतस्य॑ चरति स्व॒धाभि॒रम॑र्त्यो॒ मर्त्ये॑ना॒ सयो॑निः ॥३०॥

॥२०॥ अपश्यं गोपामनिपद्यमानमा च परा च पथिभिश्चरन्तम् ।
स सध्रीचीः स विषूचीर्वसान आ वरीवर्ति भुवनेष्वन्तः ॥३१॥
य ईं चकार न सो अस्य वेद य ईं ददर्श हिरुगिन्नु तस्मात् ।
स मातुर्योना परिवीतो अन्तर्बहुप्रजा निर्ऋतिमा विवेश ॥३२॥
द्यौर्मे पिता जनिता नाभिरत्र बन्धुर्मे माता पृथिवी महीयम् ।
उत्तानयोश्चम्वो३र्योनिरन्तरत्रा पिता दुहितुर्गर्भमाधात् ॥३३॥
पृच्छामि त्वा परमन्तं पृथिव्याः पृच्छामि यत्र भुवनस्य नाभिः ।
पृच्छामि त्वा वृष्णो अश्वस्य रेतः पृच्छामि वाचः परमं व्योम ॥३४॥
इयं वेदिः परो अन्तः पृथिव्या अयं यज्ञो भुवनस्य नाभिः ।
अयं सोमो वृष्णो अश्वस्य रेतो ब्रह्मायं वाचः परमं व्योम ॥३५॥

॥२१॥ सप्तार्धगर्भा भुवनस्य रेतो विष्णोस्तिष्ठन्ति प्रदिशा विधर्मणि ।
ते धीतिभिर्मनसा ते विपश्चितः परिभुवः परि भवन्ति विश्वतः ॥३६॥
न वि जानामि यदिवेदमस्मि निण्यः संनद्धो मनसा चरामि ।
यदा मागन्प्रथमजा ऋतस्यादिद्वाचो अश्नुवे भागमस्याः ॥३७॥
अपाङ् प्राङेति स्वधया गृभीतोऽमर्त्यो मर्त्येना सयोनिः ।
ता शश्वन्ता विषूचीना वियन्ता न्य१न्यं चिक्युर्न नि चिक्युरन्यम् ॥३८॥
ऋचो अक्षरे परमे व्योमन्यस्मिन्देवा अधि विश्वे निषेदुः ।
यस्तन्न वेद किमृचा करिष्यति य इत्तद्विदुस्त इमे समासते ॥३९॥
सूयवसाद्भगवती हि भूया अथो वयं भगवन्तः स्याम ।
अद्धि तृणमघ्न्ये विश्वदानीं पिब शुद्धमुदकमाचरन्ती ॥४०॥

॥२२॥ गौरीर्मिमाय सलिलानि तक्षत्येकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी ।
अष्टापदी नवपदी बभूवुषी सहस्राक्षरा परमे व्योमन् ॥४१॥
तस्याः समुद्रा अधि वि क्षरन्ति तेन जीवन्ति प्रदिशश्चतस्रः ।
ततः क्षरत्यक्षरं तद्विश्वमुप जीवति ॥४२॥
शकमयं धूममारादपश्यं विषूवता पर एनावरेण ।
उक्षाणं पृश्निमपचन्त वीरास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् ॥४३॥
त्रयः केशिन ऋतुथा वि चक्षते संवत्सरे वपत एक एषाम् ।
विश्वमेको अभि चष्टे शचीभिर्ध्राजिरेकस्य ददृशे न रूपम् ॥४४॥

चत्वारि वाक्परिमिता पदानि तानि विदुर्ब्राह्मणा ये मनीषिणः ।
गुहा त्रीणि निहिता नेङ्गयन्ति तुरीयं वाचो मनुष्या वदन्ति ॥४५॥
इन्द्रं मित्रं वरुणमग्निमाहुरथो दिव्यः स सुपर्णो गरुत्मान् ।
एकं सद्विप्रा बहुधा वदन्त्यग्निं यमं मातरिश्वानमाहुः ॥४६॥

॥२३॥ कृष्णं नियानं हरयः सुपर्णा अपो वसाना दिवमुत्पतन्ति ।
त आववृत्रन्त्सदनादृतस्यादिद्घृतेन पृथिवी व्युद्यते ॥४७॥
द्वादश प्रधयश्चक्रमेकं त्रीणि नभ्यानि क उ तच्चिकेत ।
तस्मिन्त्साकं त्रिशता न शङ्कवोऽर्पिताः षष्टिर्न चलाचलासः ॥४८॥
यस्ते स्तनः शशयो यो मयोभूर्येन विश्वा पुष्यसि वार्याणि ।
यो रत्नधा वसुविद्यः सुदत्रः सरस्वति तमिह धातवे कः ॥४९॥
यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् ।
ते ह नाकं महिमानः सचन्त यत्र पूर्वे साध्याः सन्ति देवाः ॥५०॥
समानमेतदुदकमुच्चैत्यव चाहभिः ।
भूमिं पर्जन्या जिन्वन्ति दिवं जिन्वन्त्यग्नयः ॥५१॥
दिव्यं सुपर्णं वायसं बृहन्तमपां गर्भं दर्शतमोषधीनाम् ।
अभीपतो वृष्टिभिस्तर्पयन्तं सरस्वन्तमवसे जोहवीमि ॥५२॥

[त्रयोविंशोऽनुवाकः ॥ सू० १६५-१७६]

॥ १६५ ॥ ऋषिः—१-१५ अगस्त्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३-५, ११, १२ विराट् त्रिष्टुप् ।
२, ८, ६ त्रिष्टुप् । १३ निचृत् त्रिष्टुप् । ६, ७, १०, १४ भुरिक् पङ्क्तिः । १५ पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१-५, ८, ९, ११-१३ धैवतः । ६, ७, १०, १४, १५ पञ्चमः ॥

॥२४॥ कया शुभा सवयसः सनीळाः समान्या मरुतः सं मिमिक्षुः ।
कया मती कुत एतास एतेऽर्चन्ति शुष्मं वृषणो वसूया ॥१॥
कस्य ब्रह्माणि जुजुषुर्युवानः को अध्वरे मरुत आ ववर्त ।
श्येनाँ इव ध्रजतो अन्तरिक्षे केन महा मनसा रीरमाम ॥२॥
कुतस्त्वमिन्द्र माहिनः सन्नेको यासि सत्पते किं त इत्था ।
सं पृच्छसे समराणः शुभानैर्वोचेस्तन्नो हरिवो यत्ते अस्मे ॥३॥
ब्रह्माणि मे मतयः शं सुतासः शुष्म इयर्ति प्रभृतो मे अद्रिः ।
आ शासते प्रति हर्यन्त्युक्थेमा हरी वहतस्ता नो अच्छ ॥४॥

अतो॑ व॒यम॑न्त॒मेभि॑र्युजा॒नाः स्वक्ष॑त्रेभिस्त॒न्व१॒॑ः शुम्भ॑मानाः ।
म॒होभि॒रेताँ॒ उप॑ युज्महे॒ न्विन्द्र॑ स्व॒धामनु॒ हि नो॑ ब॒भूथ॑ ॥५॥

॥२५॥ क्व१॒॑ स्या वो॑ मरुतः स्व॒धासी॒द्यन्मामेकं॑ स॒मध॑त्ताहि॒हत्ये॑ ।
अ॒हं ह्यु१॒॑ग्रस्त॑वि॒षस्तुवि॑ष्मा॒न्विश्व॑स्य॒ शत्रो॒रन॑मं वध॒स्नैः ॥६॥
भूरि॑ चकर्थ॒ युज्ये॑भिर॒स्मे स॑मा॒नेभि॑र्वृषभ॒ पौंस्ये॑भिः ।
भूरी॑णि॒ हि कृ॒णवा॑मा शवि॒ष्ठेन्द्र॒ क्रत्वा॑ मरुतो॒ यद्वशा॑म ॥७॥
वधीं॑ वृ॒त्रं म॑रुत इन्द्रि॒येण॒ स्वेन॒ भामे॑न तवि॒षो ब॑भू॒वान् ।
अ॒हमे॒ता मन॑वे वि॒श्वश्च॑न्द्राः सु॒गा अ॒पश्च॑कर॒ वज्र॑बाहुः ॥८॥
अनु॑त्त॒मा ते॑ मघव॒न्नकि॒र्नु न त्वावाँ॑ अस्ति दे॒वता॒ विदा॑नः ।
न जाय॑मानो॒ नश॑ते॒ न जा॒तो यानि॑ करि॒ष्या कृ॑णु॒हि प्र॑वृद्ध ॥९॥
एक॑स्य चिन्मे वि॒भ्व१॒॑स्त्वोजो॒ या नु द॑धृ॒ष्वान्कृ॒णवै॑ मनी॒षा ।
अ॒हं ह्यु१॒॑ग्रो म॑रुतो॒ विदा॑नो॒ यानि॒ च्यव॒मिन्द्र॒ इदी॑श एषाम् ॥१०॥

॥२६॥ अम॑न्दन्मा मरुतः॒ स्तोमो॒ अत्र॒ यन्मे॑ नरः॒ श्रुत्यं॒ ब्रह्म॑ च॒क्र ।
इन्द्रा॑य॒ वृष्णे॒ सुम॑खाय॒ मह्यं॑ स॒ख्ये सखा॑यस्त॒न्वे॑ त॒नूभिः॑ ॥११॥
ए॒वेदे॒ते प्रति॑ मा॒ रोच॑माना॒ अने॑द्यः॒ श्रव॒ एषो॒ दधा॑नाः ।
सं॒चक्ष्या॑ मरुतश्च॒न्द्रव॑र्णा॒ अच्छा॑न्त मे छ॒दया॑था च नू॒नम् ॥१२॥
को न्वत्र॑ मरुतो मामहे व॒ः प्र या॑तन॒ सखीँ॒रच्छा॑ सखायः ।
मन्मा॑नि चित्रा अपिवा॒तय॑न्त ए॒षां भू॑त॒ नवे॑दा म ऋ॒ताना॑म् ॥१३॥
आ यद्दु॑व॒स्याद्दु॒वसे॒ न का॒रुर॒स्माञ्च॒क्रे मा॒न्यस्य॑ मे॒धा ।
ओ षु व॑र्त मरुतो॒ विप्र॒मच्छे॒मा ब्रह्मा॑णि जरि॒ता वो॑ अर्चत् ॥१४॥
ए॒ष व॒ः स्तोमो॑ मरुत इ॒यं गीर्मा॑न्दा॒र्यस्य॑ मा॒न्यस्य॑ का॒रोः ।
एषा या॑सीष्ट त॒न्वे॑ व॒यां वि॒द्यामे॒षं वृ॒जनं॑ जी॒रदा॑नुम् ॥१५॥

॥ इति द्वितीयाष्टके तृतीयोऽध्यायः ॥

[तृतीयाध्याये वर्गाः २६, सूक्तानि ८, ऋचः १३२]

अथ चतुर्थोऽध्यायः ॥

॥ १६६ ॥ ऋषिः—१-१५ मैत्रावरुणोऽगस्त्यः ॥ देवता—मरुतः ॥ छन्दः—१, २, ८ जगती । ३, ५, ६, १२, १३ निचृज्जगती । ४ विराड्जगती । ७, ९, १० भुरिक्त्रिष्टुप् । ११ विराट्त्रिष्टुप् । १४ त्रिष्टुप् । १५ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-६, ८, १२, १३ निषादः । ७, ९-११, १४ धैवतः । १५ पञ्चमः ॥

॥१॥ तन्नु वोचाम रभसाय जन्मने पूर्वं महित्वं वृषभस्य केतवे ।
ऐधेव यामन्मरुतस्तुविष्वणो युधेव शक्रास्तविषाणि कर्तन ॥१॥
नित्यं न सूनुं मधु बिभ्रत उप क्रीळन्ति क्रीळा विदथेषु घृष्वयः ।
नक्षन्ति रुद्रा अवसा नमस्विनं न मर्धन्ति स्वतवसो हविष्कृतम् ॥२॥
यस्मा ऊमासो अमृता अरासत रायस्पोषं च हविषा ददाशुषे ।
उक्षन्त्यस्मै मरुतो हिता इव पुरू रजाँसि पयसा मयोभुवः ॥३॥
आ ये रजाँसि तविषीभिरव्यत प्र व एवासः स्वयतासो अध्रजन् ।
भयन्ते विश्वा भुवनानि हर्म्या चित्रो वो यामः प्रयतास्वृष्टिषु ॥४॥
यत्त्वेषयामा नदयन्त पर्वतान्दिवो वा पृष्ठं नर्या अचुच्यवुः ।
विश्वो वो अज्मन्भयते वनस्पती रथीयन्तीव प्र जिहीत ओषधिः ॥५॥

॥२॥ यूयं न उग्रा मरुतः सुचेतुनारिष्टग्रामाः सुमतिं पिपर्तन ।
यत्रा वो दिद्युद्रदति क्रिविर्दती रिणाति पश्वः सुधितेव बर्हणा ॥६॥
प्र स्कम्भदेष्णा अनवभ्रराधसोऽलातृणासो विदथेषु सुष्टुताः ।
अर्चन्त्यर्कं मदिरस्य पीतये विदुर्वीरस्य प्रथमानि पौंस्या ॥७॥
शतभुजिभिस्तमभिह्रुतेरघात्पूर्भी रक्षता मरुतो यमावत ।
जनं यमुग्रास्तवसो विरप्शिनः पाथना शंसात्तनयस्य पुष्टिषु ॥८॥
विश्वानि भद्रा मरुतो रथेषु वो मिथस्पृध्येव तविषाण्याहिता ।
अंसेष्वा वः प्रपथेषु खादयोऽक्षो वश्चक्रा समया वि वावृते ॥९॥
भूरीणि भद्रा नर्येषु बाहुषु वक्षःसु रुक्मा रभसासो अञ्जयः ।
अंसेष्वेताः पविषु क्षुरा अधि वयो न पक्षान्व्यनु श्रियो धिरे ॥१०॥

॥३॥ महान्तो मह्ना विभ्वो३ विभूतयो दूरेदृशो ये दिव्या इव स्तृभिः ।
मन्द्राः सुजिह्वाः स्वरितार आसभिः संमिश्ला इन्द्रे मरुतः परिष्टुभः ॥११॥

तद्वः॑ सुजाता मरुतो महित्व॒नं दी॒र्घं वो॑ दा॒त्रमदि॑तेरिव व्र॒तम् ।
इन्द्र॑श्च॒न त्यज॑सा॒ वि ह्रु॑णाति॒ तज्जना॑य॒ यस्मै॑ सु॒कृते॒ अरा॑ध्वम् ॥१२॥
तद्वो॑ जा॒मि॒त्वं म॑रुतः॒ परे॑ यु॒गे पु॒रू यच्छंस॑ममृतास॒ आव॑त ।
अ॒या धि॒या मन॑वे श्रु॒ष्टिमाव्या॑ सा॒कं नरो॑ दं॒सनै॒रा चि॑कित्रिरे ॥१३॥
येन॑ दी॒र्घं म॑रुतः शू॒शवा॑म यु॒ष्माके॑न॒ परी॑णसा तुरासः ।
आ यत्त॒तन॑न्वृ॒जने॒ जना॑स ए॒भिर्य॒ज्ञेभि॒स्तद॒भीष्टि॑मश्याम् ॥१४॥
ए॒ष व॒ः स्तोमो॑ मरुत इ॒यं गीर्मा॑न्दा॒र्यस्य॑ मा॒न्यस्य॑ का॒रोः ।
एषा या॑सीष्ट त॒न्वे॑ व॒यां वि॒द्यामे॒षं वृ॒जनं॑ जी॒रदा॑नुम् ॥१५॥

॥ १६७ ॥ ऋषिः—१-११ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता—इन्द्रो मरुच्च ॥ छन्दः—१, ४, ५ भुरिक्पङ्क्तिः । ७, ९ स्वराट्पङ्क्तिः । १० निचृत्पङ्क्तिः । ११ पङ्क्तिः । २, ३, ६, ८ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ४, ५, ७, ९-११ पञ्चमः । २, ३, ६, ८ धैवतः ॥

॥४॥ स॒हस्रं॑ त इन्द्रो॒तयो॑ नः स॒हस्र॒मिषो॑ हरिवो गू॒र्तत॑माः ।
स॒हस्रं॒ रायो॑ माद॒यध्यै॑ सह॒स्रिण॒ उप॑ नो यन्तु॒ वाजाः॑ ॥१॥
आ नोऽवो॑भिर्म॒रुतो॑ यान्त्व॒च्छा ज्येष्ठे॑भिर्वा बृ॒हद्दि॑वैः सुमा॒याः ।
अध॒ यदे॑षां नि॒युत॑ः पर॒माः स॑मु॒द्रस्य॑ चिद्ध॒नय॑न्त पा॒रे ॥२॥
मि॒म्यक्ष॒ येषु॑ सुधि॒ता घृ॒ताची॒ हिर॑ण्यनिर्णि॒गुप॑रा॒ न ऋ॒ष्टिः ।
गुहा॒ चर॑न्ती॒ मनु॑षो॒ न योषा॑ स॒भाव॑ती विद॒थ्ये॑व॒ सं वाक् ॥३॥
परा॑ शु॒भ्रा अ॒यासो॑ य॒व्या सा॑धार॒ण्येव॑ म॒रुतो॑ मिमिक्षुः ।
न रो॑द॒सी अप॑ नुदन्त घो॒रा जु॒षन्त॒ वृधं॑ स॒ख्याय॑ दे॒वाः ॥४॥
जोष॒द्यदी॑मसु॒र्या॑ स॒चध्यै॒ विषि॑तस्तुका रोद॒सी नृ॒मणाः॑ ।
आ सू॒र्येव॑ विध॒तो रथं॑ गात्त्वे॒षप्र॑तीका॒ नभ॑सो॒ नेत्या ॥५॥
॥५॥ आस्था॑पयन्त युव॒तिं युवा॑नः शु॒भे निमि॑श्लां वि॒दथे॑षु प॒ज्राम् ।
अ॒र्को यद्वो॑ मरुतो ह॒विष्मा॒न्गाय॑द्गा॒थं सु॒तसो॑मो दुव॒स्यन् ॥६॥
प्र तं वि॑वक्मि॒ वक्म्यो॒ य ए॑षां म॒रुतां॑ महि॒मा स॒त्यो अस्ति॑ ।
सचा॒ यदीं॒ वृष॑मणा अहं॒युः स्थि॒रा चि॒ज्जनी॒र्वह॑ते सुभा॒गाः ॥७॥
पान्ति॑ मि॒त्रावरु॑णावव॒द्याच्चय॑त ईमर्य॒मो अप्र॑शस्तान् ।
उ॒त च्य॑वन्ते॒ अच्यु॑ता ध्रु॒वाणि॑ वावृ॒ध ईं॑ मरुतो॒ दाति॑वारः ॥८॥
न॒ही नु वो॑ मरुतो॒ अन्त्य॒स्मे आ॒रात्ता॑च्चि॒च्छव॑सो॒ अन्त॑मा॒पुः ।
ते धृ॒ष्णुना॒ शव॑सा शूशु॒वांसोऽर्णो॒ न द्वेषो॑ धृष॒ता परि॑ ष्ठुः ॥९॥

व॒यम॒द्येन्द्र॑स्य॒ प्रेष्ठा॑ व॒यं श्वो वो॑चेमहि सम॒र्ये॑ ।
व॒यं पु॒रा महि॑ च नो॒ अनु॒ द्यून्तन्न॑ ऋभु॒क्षा न॒रामनु॑ ष्यात् ॥१०॥
ए॒ष व॒: स्तोमो॑ मरुत इ॒यं गीर्मा॑न्दा॒र्यस्य॑ मा॒न्यस्य॑ का॒रोः ।
एषा या॑सीष्ट त॒न्वे॑ व॒यां वि॒द्यामे॒षं वृ॒जनं॑ जी॒रदा॑नुम् ॥११॥

॥ १६८ ॥ ऋषिः—१-१० अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता—मरुतः ॥ छन्दः—१, ४ निचृज्जगती । २, ५ विराट्त्रिष्टुप् । ३ स्वराट्त्रिष्टुप् । ६, ७ भुरिक्त्रिष्टुप् । ८ त्रिष्टुप् । ९ निचृत्त्रिष्टुप् । १० पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ४ निषादः । २, ३, ५-९ धैवतः । १० पञ्चमः ॥

॥६॥ य॒ज्ञाय॑ज्ञा वः सम॒ना तु॑तु॒र्वणि॒र्धियं॑धियं वो देव॒या उ॑ दधिध्वे ।
आ वो॒ऽर्वाच॑: सुवि॒ताय॒ रोद॑स्योर्म॒हे व॑वृत्याम॒वसे॑ सुवृ॒क्तिभि॑: ॥१॥
व॒व्रासो॒ न ये स्व॒जाः स्वत॑वस॒ इषं॒ स्व॑रभि॒जाय॑न्त॒ धूत॑यः ।
स॒ह॒स्रिया॑सो अ॒पां नोर्मय॑ आ॒सा गावो॒ वन्द्या॑सो॒ नोक्षण॑: ॥२॥
सोमा॑सो॒ न ये सु॒तास्तृ॒प्तांश॑वो हृ॒त्सु पी॒तासो॑ दु॒वसो॒ नास॑ते ।
ऐषा॒मंसे॑षु र॒म्भिणी॑व रारभे॒ हस्ते॑षु खा॒दिश्च॑ कृ॒तिश्च॒ सं द॑धे ॥३॥
अव॒ स्वयु॑क्ता दि॒व आ वृथा॑ ययु॒रम॑र्त्या॒: कश॑या चोदत॒ त्मना॑ ।
अ॒रे॒णव॑स्तुविजा॒ता अ॑चुच्यवुर्दृ॒ळ्हानि॑ चिन्म॒रुतो॒ भ्राज॑दृष्टयः ॥४॥
को वो॒ऽन्तर्म॑रुत ऋष्टिविद्युतो॒ रेज॑ति॒ त्मना॒ हन्वे॑व जि॒ह्वया॑ ।
ध॒न्व॒च्युत॑ इ॒षां न याम॑नि पुरु॒प्रेषा॑ अह॒न्यो॒३॒॑ नैत॑शः ॥५॥

॥७॥ क्व॑ स्विद॒स्य रज॑सो म॒हस्परं॒ क्वाव॑रं मरुतो॒ यस्मि॑न्ना॒यय॑ ।
यच्च्या॒वय॑थ विथु॒रेव॒ संहि॑तं॒ व्यद्रि॑णा पतथ त्वे॒षम॑र्ण॒वम् ॥६॥
सा॒तिर्न वोऽम॑वती॒ स्व॑र्वती त्वे॒षा विपा॑का मरुत॒: पिपि॑ष्वती ।
भ॒द्रा वो॑ रा॒तिः पृ॑ण॒तो न दक्षि॑णा पृथु॒ज्रयी॑ असु॒र्ये॑व॒ जञ्ज॑ती ॥७॥
प्रति॑ ष्टोभन्ति॒ सिन्ध॑वः प॒विभ्यो॒ यद॒भ्रियां॒ वाच॑मुदी॒रय॑न्ति ।
अव॑ स्मयन्त वि॒द्युत॑: पृथि॒व्यां यदी॑ घृ॒तं म॒रुत॑: प्रुष्णु॒वन्ति॑ ॥८॥
असू॑त॒ पृश्नि॑र्मह॒ते रणा॑य त्वे॒षम॒यासां॑ म॒रुता॒मनी॑कम् ।
ते स॑प्स॒रासो॑ऽजनय॒न्ताभ्व॒मादित्स्व॒धामि॑षि॒रां पर्य॑पश्यन् ॥९॥
ए॒ष व॒: स्तोमो॑ मरुत इ॒यं गीर्मा॑न्दा॒र्यस्य॑ मा॒न्यस्य॑ का॒रोः ।
एषा या॑सीष्ट त॒न्वे॑ व॒यां वि॒द्यामे॒षं वृ॒जनं॑ जी॒रदा॑नुम् ॥१०॥

॥ १६९ ॥ ऋषिः—१-८ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३ भुरिक् पङ्क्तिः ।
२ पङ्क्तिः । ५, ६ स्वराट् पङ्क्तिः । ४ ब्राह्म्युष्णिक् । ७ ८ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-३,
५, ६ पञ्चमः । ४ ऋषभः । ७, ८ धैवतः ॥

॥८॥ महश्चित्त्वमिन्द्र यत एतान्महश्चिदसि त्यजसो वरूता ।
स नो वेधो मरुतां चिकित्वान्सुम्ना वनुष्व तव हि प्रेष्ठा ॥१॥
अयुज्रन्त इन्द्र विश्वकृष्टीर्विदानासो निष्षिधो मर्त्यत्रा ।
मरुतां पृत्सुतिर्हासमाना स्वर्मीळ्हस्य प्रधनस्य सातौ ॥२॥
अम्यक्सा त इन्द्र ऋष्टिरस्मे सनेम्यभ्वं मरुतो जुनन्ति ।
अग्निश्चिद्धि ष्मातसे शुशुक्वानापो न द्वीपं दधति प्रयांसि ॥३॥
त्वं तू न इन्द्र तं रयिं दा ओजिष्ठया दक्षिणयेव रातिम् ।
स्तुतश्च यास्ते चकनन्त वायोः स्तनं न मध्वः पीपयन्त वाजैः ॥४॥
त्वे राय इन्द्र तोशतमाः प्रणेतारः कस्य चिदृतायोः ।
ते षु णो मरुतो मृळयन्तु ये स्मा पुरा गातूयन्तीव देवाः ॥५॥

॥९॥ प्रति प्र याहीन्द्र मीळ्हुषो नॄन्महः पार्थिवे सदने यतस्व ।
अध यदेषां पृथुबुध्नास एतास्तीर्थे नार्यः पौंस्यानि तस्थुः ॥६॥
प्रति घोराणामेतानामयासां मरुतां शृण्व आयतामुपब्दिः ।
ये मर्त्यं पृतनायन्तमूमैर्ऋणावानं न पतयन्त सर्गैः ॥७॥
त्वं मानेभ्य इन्द्र विश्वजन्या रदा मरुद्भिः शुरुधो गोअग्राः ।
स्तवानेभिः स्तवसे देव देवैर्विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम् ॥८॥

॥ १७० ॥ ऋषिः—१-५ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ स्वराडनुष्टुप् ।
२ अनुष्टुप् । ३ विराडनुष्टुप् । ४ निचृदनुष्टुप् । ५ भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-४
गान्धारः । ५ पञ्चमः ॥

॥१०॥ न नूनमस्ति नो श्वः कस्तद्वेद यदद्भुतम् ।
अन्यस्य चित्तमभि संचरेण्यमुताधीतं वि नश्यति ॥१॥
किं न इन्द्र जिघांससि भ्रातरो मरुतस्तव ।
तेभिः कल्पस्व साधुया मा नः समरणे वधीः ॥२॥
किं नो भ्रातरगस्त्य सखा सन्नति मन्यसे ।
विद्मा हि ते यथा मनोऽस्मभ्यमिन्न दित्ससि ॥३॥

अरं॑ कृण्वन्तु॒ वेदिं॒ सम॒ग्निमि॑न्धतां पु॒रः ।
तत्रा॒मृत॑स्य॒ चेत॑नं य॒ज्ञं ते॑ तनवावहै ॥४॥
त्वमी॑शिषे वसुपते॒ वसू॑नां॒ त्वं मि॒त्राणां॑ मित्रपते॒ धेष्ठः॑ ।
इन्द्र॒ त्वं म॒रुद्भिः॒ सं व॑द॒स्वाध॒ प्राशा॑न ऋतु॒था ह॒वींषि॑ ॥५॥

॥ १७१ ॥ ऋषिः—१-६ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता—मरुतः ॥ छन्दः—१, ५ निचृत् त्रिष्टुप् ।
२ त्रिष्टुप् । ४, ६ विराट् त्रिष्टुप् । ३ भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २,
४-६, धैवतः । ३ पञ्चमः ॥

॥११॥ प्रति॑ व ए॒ना नम॑सा॒हमे॑मि सू॒क्तेन॑ भिक्षे सुम॒तिं तु॒राणा॑म् ।
र॒रा॒णता॑ मरुतो वे॒द्याभि॒र्नि हेळो॑ ध॒त्त वि मु॑चध्व॒मश्वा॑न् ॥१॥
ए॒ष वः॒ स्तोमो॑ मरुतो॒ नम॑स्वान्हृ॒दा त॒ष्टो मन॑सा धायि देवाः ।
उपे॒मा या॑त॒ मन॑सा जुषा॒णा यू॒यं हि ष्ठा नम॑स॒ इद्वृ॒धासः॑ ॥२॥
स्तु॒तासो॑ नो म॒रुतो॑ मृळयन्तू॒त स्तु॒तो म॒घवा॒ शंभ॑विष्ठः ।
ऊ॒र्ध्वा नः॑ सन्तु को॒म्या वना॒न्यहा॑नि॒ विश्वा॑ मरुतो जिगी॒षा ॥३॥
अ॒स्माद॒हं त॑वि॒षादीष॑माण॒ इन्द्रा॑द्भि॒या म॑रुतो॒ रेज॑मानः ।
यु॒ष्मभ्यं॑ ह॒व्या निशि॑तान्यास॒न्तान्या॒रे च॑कृमा मृ॒ळता॑ नः ॥४॥
येन॒ माना॑सश्चि॒तय॑न्त उ॒स्रा व्यु॑ष्टिषु॒ शव॑सा॒ शश्व॑तीनाम् ।
स नो॑ म॒रुद्भि॑र्वृषभ॒ श्रवो॑ धा उ॒ग्र उ॒ग्रेभिः॒ स्थवि॑रः सहो॒दाः ॥५॥
त्वं पा॑हीन्द्र॒ सही॑यसो॒ नॄन्भवा॑ म॒रुद्भि॒रव॑यातहेळाः ।
सु॒प्र॒के॒तेभिः॑ सासहि॒र्दधा॑नो वि॒द्यामे॒षं वृ॒जनं॑ जी॒रदा॑नुम् ॥६॥

॥१७२ ॥ ऋषिः—१-३ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता—मरुतः ॥ छन्दः—१ विराड्गायत्री । २, ३
गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१२॥ चि॒त्रो वो॑ऽस्तु॒ याम॑श्चि॒त्र ऊ॒ती सु॑दानवः । मरु॑तो॒ अहि॑भानवः ॥१॥
आ॒रे सा वः॑ सुदानवो॒ मरु॑त ऋञ्ज॒ती शरुः॑ । आ॒रे अश्मा॒ यमस्य॑थ ॥२॥
तृ॒ण॒स्क॒न्दस्य॒ नु विशः॒ परि॑ वृङ्क्त सुदानवः । ऊ॒र्ध्वान्नः॑ कर्त जी॒वसे॑ ॥३॥

॥ १७३ ॥ ऋषिः—१-१३ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ५, ११ पङ्क्तिः ।
६, ९, १०, १२ भुरिक्पङ्क्तिः । २, ८ विराट्त्रिष्टुप् । ३ त्रिष्टुप् । ७, १३ निचृत्त्रिष्टुप् ।
४ बृहती ॥ स्वरः—१, ५, ६, ९, १०-१२ पञ्चमः । २, ३, ७, ८, १३ धैवतः । ४ मध्यमः ॥

॥१३॥ गाय॒त्साम॑ नभ॒न्यं१॒॑ यथा॒ वेरर्चा॑म॒ तद्वा॑वृधा॒नं स्व॑र्वत् ।
गावो॑ धे॒नवो॑ ब॒र्हिष्यद॑ब्धा॒ आ यत्स॒द्मानं॑ दि॒व्यं विवा॑सान् ॥१॥

अर्चद्वृषा वृषभिः स्वेदुहव्यैर्मृगो नाश्नो अति यज्जुगुर्यात् ।
प्र मन्दयुर्मनां गूर्त होता भरते मर्यो मिथुना यजत्रः ॥२॥
नक्षद्धोता परि सद्म मिता यन्भरद्गर्भमा शरदः पृथिव्याः ।
क्रन्ददश्वो नयमानो रुवद्गौरन्तर्दूतो न रोदसी चरद्वाक् ॥३॥
ता कर्माषतरास्मै प्र च्यौत्नानि देवयन्तो भरन्ते ।
जुजोषदिन्द्रो दस्मवर्चा नासत्येव सुग्म्यो रथेष्ठाः ॥४॥
तमु ष्टुहीन्द्रं यो ह सत्वा यः शूरो मघवा यो रथेष्ठाः ।
प्रतीचश्चिद्योधीयान्वृषण्वान्ववव्रुषश्चित्तमसो विहन्ता ॥५॥
॥१४॥ प्र यदित्था महिना नृभ्यो अस्त्यरं रोदसी कक्ष्ये३ नास्मै ।
सं विव्य इन्द्रो वृजनं न भूमा भर्ति स्वधावाँ ओपशमिव द्याम् ॥६॥
समत्सु त्वा शूर सतामुराणं प्रपथिन्तमं परितंसयध्यै ।
सजोषस इन्द्रं मदे क्षोणीः सूरिं चिद्ये अनुमदन्ति वाजैः ॥७॥
एवा हि ते शं सवना समुद्र आपो यत्त आसु मदन्ति देवीः ।
विश्वा ते अनु जोष्या भूद्गौः सूरीँश्चिद्यदि धिषा वेषि जनान् ॥८॥
असाम यथा सुषखाय एन स्वभिष्टयो नरां न शंसैः ।
असद्यथा न इन्द्रो वन्दनेष्ठास्तुरो न कर्म नयमान उक्था ॥९॥
विष्पर्धसो नरां न शंसैरस्माकासदिन्द्रो वज्रहस्तः ।
मित्रायुवो न पूर्पतिं सुशिष्टौ मध्यायुव उप शिक्षन्ति यज्ञैः ॥१०॥
॥१५॥ यज्ञो हि ष्मेन्द्रं कश्चिदृन्धञ्जुहुराणश्चिन्मनसा परियन् ।
तीर्थे नाच्छा तातृषाणमोको दीर्घो न सिध्रमा कृणोत्यध्वा ॥११॥
मो षू ण इन्द्रात्र पृत्सु देवैरस्ति हि ष्मा ते शुष्मिन्नवयाः ।
महश्चिद्यस्य मीळ्हुषो यव्या हविष्मतो मरुतो वन्दते गीः ॥१२॥
एष स्तोम इन्द्र तुभ्यमस्मे एतेन गातुं हरिवो विदो नः ।
आ नो ववृत्याः सुविताय देव विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम् ॥१३॥

॥ १७४ ॥ ऋषिः—१-१० अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ निचृत्पङ्क्तिः । २, ३, ६, ८, १० भुरिक्पङ्क्तिः । ४ स्वराट्पङ्क्तिः । ५, ७, ९ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—पञ्चमः ॥

॥१६॥ त्वं राजेन्द्र ये च देवा रक्षा नॄन्पाह्यसुर त्वमस्मान् ।
त्वं सत्पतिर्मघवा नस्तरुत्रस्त्वं सत्यो वसवानः सहोदाः ॥१॥

दनो विश इन्द्र मृध्रवाचः सप्त यत्पुरः शर्म शारदीर्दर्त् ।
ऋणोरपो अनवद्यार्णा यूने वृत्रं पुरुकुत्साय रन्धीः ॥२॥
अजा वृत इन्द्र शूरपत्नीर्द्यां च येभिः पुरुहूत नूनम् ।
रक्षो अग्निमशुषं तूर्वयाणं सिंहो न दमे अपांसि वस्तोः ॥३॥
शेषन्नु त इन्द्र सस्मिन्योनौ प्रशस्तये पवीरवस्य मह्ना ।
सृजदर्णांस्यव यद्युधा गास्तिष्ठद्धरी धृषता मृष्ट वाजान् ॥४॥
वह कुत्समिन्द्र यस्मिञ्चाकन्त्स्यूमन्यू ऋज्रा वातस्याश्वा ।
प्र सूरश्चक्रं वृहतादभीकेऽभि स्पृधो यासिषद्वज्रबाहुः ॥५॥

॥१७॥ जघन्वाँ इन्द्र मित्रेरूञ्चोदप्रवृद्धो हरिवो अदाशून् ।
प्र ये पश्यन्नर्यमणं सचायोस्त्वया शूर्ता वहमाना अपत्यम् ॥६॥
रपत्कविरिन्द्रार्कसातौ क्षां दासायोपबर्हणीं कः ।
करत्तिस्रो मघवा दानुचित्रा नि दुर्योणे कुयवाचं मृधि श्रेत् ॥७॥
सना ता त इन्द्र नव्या आगुः सहो नभोऽविरणाय पूर्वीः ।
भिनत्पुरो न भिदो अदेवीर्ननमो वधरदेवस्य पीयोः ॥८॥
त्वं धुनिरिन्द्र धुनिमतीरृणोरपः सीरा न स्रवन्तीः ।
प्र यत्समुद्रमति शूर पर्षि पारया तुर्वशं यदुं स्वस्ति ॥९॥
त्वमस्माकमिन्द्र विश्वध स्या अवृकतमो नरां नृपाता ।
स नो विश्वासां स्पृधां सहोदा विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम् ॥१०॥

॥ १७५ ॥ ऋषिः—१-६ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ स्वराडनुष्टुप् । २ विराडनुष्टुप् ।
५ अनुष्टुप् । ३ निचृत्त्रिष्टुप् । ६ भुरिक् त्रिष्टुप् । ४ उष्णिक् ॥ स्वरः—१, २, ५ गान्धारः ।
३, ६ धैवतः । ४ ऋषभः ॥

॥१८॥ मत्स्यपायि ते महः पात्रस्येव हरिवो मत्सरो मदः ।
वृषा ते वृष्ण इन्दुर्वाजी सहस्रसातमः ॥१॥
आ नस्ते गन्तु मत्सरो वृषा मदो वरेण्यः । सहावाँ इन्द्र सानसिः पृतनाषाळमर्त्यः ॥२॥
त्वं हि शूरः सनिता चोदयो मनुषो रथम् । सहावान्दस्युमव्रतमोषः पात्रं न शोचिषा ॥३॥
मुषाय सूर्यं कवे चक्रमीशान ओजसा । वह शुष्णाय वधं कुत्सं वातस्याश्वैः ॥४॥
शुष्मिन्तमो हि ते मदो द्युम्निन्तम उत क्रतुः ।
वृत्रघ्ना वरिवोविदा मंसीष्ठा अश्वसातमः ॥५॥

यथा॒ पूर्वे॑भ्यो जरि॒तृभ्य॑ इन्द्र॒ मय॑ इ॒वापो॒ न तृष्य॑ते ब॒भूथ॑ ।
तामनु॑ त्वा नि॒विदं॑ जोहवीमि वि॒द्यामे॒षं वृ॒जनं॑ जी॒रदा॑नुम् ॥६॥
||

॥ १७६ ॥ ऋषिः—१-६ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ४ अनुष्टुप् । २ निचृदनुष्टुप् । ३ विराडनुष्टुप् । ५ भुरिगुष्णिक् । ६ भुरिक् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-४ गान्धारः । ५ ऋषभः । ६ धैवतः ॥

॥१९॥ मत्सि॑ नो॒ वस्य॑इष्टय॒ इन्द्र॑मिन्दो॒ वृषा वि॑श ।
ऋ॒घा॒यमा॑ण इन्वसि॒ शत्रु॒मन्ति॒ न वि॑न्दसि ॥१॥
तस्मि॒न्ना वे॑शया॒ गिरो॒ य एक॑श्चर्षणी॒नाम् ।
अनु॑ स्व॒धा यमु॒प्यते॒ यवं॒ न चर्कृ॑षद्वृषा॑ ॥२॥
यस्य॒ विश्वा॑नि॒ हस्त॑योः॒ पञ्च॑ क्षिती॒नां वसु॑ ।
स्पा॒शय॑स्व॒ यो अ॑स्म॒ध्रुग्दि॒व्येवा॒शनि॑र्ज॒हि ॥३॥
असु॑न्वन्तं सम॒ं जहि दू॒णाशं॒ यो न ते॒ मय॑ः ।
अ॒स्मभ्य॑मस्य॒ वेद॑नं द॒द्धि सू॒रिश्चि॑दोहते ॥४॥
आवो॒ यस्य॑ द्वि॒बर्ह॑सो॒ऽर्केषु॑ सानु॒षगस॑त् ।
आ॒जाविन्द्र॑स्येन्दो॒ प्रावो॒ वाजे॑षु वा॒जिन॑म् ॥५॥
यथा॒ पूर्वे॑भ्यो जरि॒तृभ्य॑ इन्द्र॒ मय॑ इ॒वापो॒ न तृष्य॑ते ब॒भूथ॑ ।
तामनु॑ त्वा नि॒विदं॑ जोहवीमि वि॒द्यामे॒षं वृ॒जनं॑ जी॒रदा॑नुम् ॥६॥

॥ १७७ ॥ ऋषिः—१-५ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २ निचृत् त्रिष्टुप् । ३ त्रिष्टुप् । ४ भुरिक् त्रिष्टुप् । ५ भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-४ धैवतः । ५ पञ्चमः ॥

॥२०॥ आ च॑र्षणि॒प्रा वृ॑ष॒भो जना॑नां॒ राजा॑ कृष्टी॒नां पु॑रुहू॒त इन्द्र॑ः ।
स्तु॒तः श्र॑व॒स्यन्नव॒सोप॑ म॒द्रिग्यु॒क्त्वा हरी॒ वृष॒णा या॑ह्य॒र्वाङ् ॥१॥
ये ते॒ वृष॑णो वृष॒भास॑ इन्द्र ब्रह्म॒युजो॒ वृष॑रथासो॒ अत्या॑ः ।
ताँ आ ति॑ष्ठ॒ तेभि॒रा या॑ह्य॒र्वाङ् हवा॑महे त्वा सु॒त इ॑न्द्र॒ सोमे॑ ॥२॥
आ ति॑ष्ठ॒ रथं॒ वृष॑णं॒ वृषा॑ ते सु॒तः सोम॒ः परि॑षिक्ता॒ मधू॑नि ।
यु॒क्त्वा वृष॑भ्यां वृषभ क्षिती॒नां हरि॑भ्यां याहि प्र॒वतोप॑ म॒द्रिक् ॥३॥
अ॒यं य॒ज्ञो दे॑व॒या अ॒यं मि॒येध॑ इ॒मा ब्रह्मा॑ण्य॒यमि॑न्द्र॒ सोम॑ः ।
स्ती॒र्णं ब॒र्हिरा तु श॑क्र॒ प्र या॑हि॒ पिबा॑ नि॒षद्य॒ वि मु॑चा॒ हरी॑ इ॒ह ॥४॥
ओ सुष्टु॑त इन्द्र याह्य॒र्वाङुप॒ ब्रह्मा॑णि मा॒न्यस्य॑ का॒रोः ।
वि॒द्याम॒ वस्तो॒रव॑सा गृ॒णन्तो॑ वि॒द्यामे॒षं वृ॒जनं॑ जी॒रदा॑नुम् ॥५॥

॥ १७८ ॥ ऋषिः—१-५ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २ भुरिक् पङ्क्तिः । ३, ४ निचृत् त्रिष्टुप् । ५ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २ पञ्चमः । ३-५ धैवतः ॥

॥२१॥ यद्ध स्या त इन्द्र श्रुष्टिरस्ति यया बभूथ जरितृभ्य ऊती ।
मा नः कामं महयन्तमा धग्विश्वा ते अश्यां पर्याप आयोः ॥१॥
न घा राजेन्द्र आ दभन्नो या नु स्वसारा कृणवन्त योनौ ।
आपश्चिदस्मै सुतुका अवेषन्गमन्न इन्द्रः सख्या वयश्च ॥२॥
जेता नृभिरिन्द्रः पृत्सु शूरः श्रोता हवं नाधमानस्य कारोः ।
प्रभर्ता रथं दाशुष उपाक उद्यन्ता गिरो यदि च त्मना भूत् ॥३॥
एवा नृभिरिन्द्रः सुश्रवस्या प्रखादः पृक्षो अभि मित्रिणो भूत् ।
समर्य इषः स्तवते विवाचि सत्राकरो यजमानस्य शंसः ॥४॥
त्वया वयं मघवन्निन्द्र शत्रूनभि ष्याम महतो मन्यमानान् ।
त्वं त्राता त्वमु नो वृधे भूर्विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम् ॥५॥

॥ १७९ ॥ ऋषिः—१-६ लोपमुद्राऽगस्त्यौ ॥ देवता—दम्पती ॥ छन्दः—१-४ त्रिष्टुप् । २, ३ निचृत्-त्रिष्टुप् । ६ विराट् त्रिष्टुप् । ५ निचृद्बृहती ॥ स्वरः—१-४, ६, धैवतः । ५ मध्यमः ॥

॥२२॥ पूर्वीरहं शरदः शश्रमाणा दोषा वस्तोरुषसो जरयन्तीः ।
मिनाति श्रियं जरिमा तनूनामप्यू नु पत्नीर्वृषणो जगम्युः ॥१॥
ये चिद्धि पूर्व ऋतसाप आसन्त्साकं देवेभिरवदन्नृतानि ।
ते चिदवासुर्नह्यन्तमापुः समू नु पत्नीर्वृषभिर्जगम्युः ॥२॥
न मृषा श्रान्तं यदवन्ति देवा विश्वा इत्स्पृधो अभ्यश्नवाव ।
जयावेदत्र शतनीथमाजिं यत्सम्यञ्चा मिथुनावभ्यजाव ॥३॥
नदस्य मा रुधतः काम आगन्नित आजातो अमुतः कुतश्चित् ।
लोपामुद्रा वृषणं नी रिणाति धीरमधीरा धयति श्वसन्तम् ॥४॥
इमं नु सोममन्तितो हृत्सु पीतमुप ब्रुवे ।
यत्सीमागश्चकृमा तत्सु मृळतु पुलुकामो हि मर्त्यः ॥५॥
अगस्त्यः खनमानः खनित्रैः प्रजामपत्यं बलमिच्छमानः ।
उभौ वर्णावृषिरुग्रः पुपोष सत्या देवेष्वाशिषो जगाम ॥६॥

॥ १८० ॥ ऋषिः—१-१० अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता— अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ४, ७ निचृत् त्रिष्टुप् । ३, ५, ६, ८ विराट् त्रिष्टुप् । १० त्रिष्टुप् । २, ९ भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१. ३-८, १० धैवतः । २, ९ पञ्चमः ॥

॥२३॥ यु॒वो रजां॑सि सु॒यमा॑सो॒ अश्वा॒ रथो॒ यद्वां॒ पर्यर्णां॑सि॒ दीय॑त् ।
हि॒र॒ण्यया॑ वां प॒वयः॑ प्रुषाय॒न्मध्वः॒ पिब॑न्ता उ॒षसः॑ सचेथे ॥१॥
यु॒वमत्य॒स्याव॑ नक्षथो॒ यद्विप॑त्मनो॒ नर्य॑स्य॒ प्रय॑ज्योः ।
स्वसा॒ यद्वां॑ विश्वगूर्ती॒ भरा॑ति॒ वाजा॒येट्टे॑ मधुपावि॒षे च॑ ॥२॥
यु॒वं पय॑ उ॒स्रिया॑यामधत्तं प॒क्वमा॒माया॒मव॒ पूर्व्यं॒ गोः ।
अ॒न्तर्यद्व॒निनो॑ वामृतप्सू ह्वा॒रो न शुचि॒र्यज॑ते ह॒विष्मा॑न् ॥३॥
यु॒वं ह॑ घ॒र्मं मधु॑मन्त॒मत्र॑ये॒ऽपो न क्षोदो॑ऽवृणीतमे॒षे ।
तद्वां॑ नरावश्विना॒ पश्व॑इष्टी॒ रथ्ये॑व च॒क्रा प्रति॑ यन्ति॒ मध्वः॑ ॥४॥
आ वां॑ दा॒नाय॑ ववृतीय दस्रा॒ गोरोहे॑ण तौ॒ग्र्यो न जिव्रिः॑ ।
अ॒पः क्षो॒णी स॑चते॒ माहि॑ना वां जू॒र्णो वा॒मक्षु॒रंह॑सो यजत्रा ॥५॥

॥२४॥ नि यद्यु॒वेथे॑ नि॒युतः॑ सुदानू॒ उप॑ स्व॒धाभिः॑ सृजथः॒ पुरं॑धिम् ।
प्रेष॒द्वेष॒द्वातो॒ न सू॒रिरा म॒हे द॑दे सुव्र॒तो न वाज॑म् ॥६॥
व॒यं चि॒द्धि वां॑ जरि॒तारः॑ स॒त्या वि॑प॒न्याम॑हे॒ वि प॒णिर्हि॒तावा॑न् ।
अधा॑ चि॒द्धि ष्मा॑श्विनावनिन्द्या पा॒थो हि ष्मा॑ वृषणा॒वन्ति॑देवम् ॥७॥
यु॒वां चि॒द्धि ष्मा॑श्विना॒वनु॒ द्यून्विरु॑द्रस्य प्र॒स्रव॑णस्य सा॒तौ ।
अ॒गस्त्यो॑ न॒रां नृषु॒ प्रश॑स्तः॒ कारा॑धुनीव चितय॒त्सह॒स्रैः ॥८॥
प्र यद्वहे॑थे महि॒ना रथ॑स्य॒ प्र स्प॑न्द्रा या॒थो मनु॑षो॒ न होता॑ ।
ध॒त्तं सू॒रिभ्य॑ उ॒त वा॒ स्वश्व्यं॒ नास॑त्या रयि॒षाचः॑ स्याम ॥९॥
तं वां॒ रथं॑ व॒यम॒द्या हु॑वेम॒ स्तोमै॑रश्विना सुवि॒ताय॒ नव्य॑म् ।
अरि॑ष्टनेमिं॒ परि॒ द्यामि॑या॒नं वि॒द्यामे॒षं वृ॒जनं॑ जी॒रदा॑नुम् ॥१०॥

॥ १८१ ॥ ऋषिः—१-९ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ३ विराट् त्रिष्टुप् । २, ४, ६-९ निचृत् त्रिष्टुप् । ५ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२५॥ कदु॒ प्रेष्ठा॑वि॒षां र॑यी॒णाम॑ध्व॒र्यन्ता॒ यदु॑न्निनी॒थो अ॒पाम् ।
अ॒यं वां॑ य॒ज्ञो अ॑कृत॒ प्रश॑स्तिं॒ वसु॑धिती॒ अवि॑तारा जना॒नाम् ॥१॥
आ वा॒मश्वा॑सः॒ शुच॑यः पय॒स्पा वात॑रंहसो दि॒व्यासो॒ अत्याः॑ ।
म॒नो॒जुवो॒ वृष॑णो वी॒तपृ॑ष्ठा॒ एह स्व॒राजो॑ अ॒श्विना॑ वहन्तु ॥२॥

आ वां रथोऽवनिर्न प्रवत्वान्त्सृप्रवन्धुरः सुविताय गम्याः ।
वृष्णः स्थातारा मनसो जवीयानहंपूर्वो यजतो धिष्ण्या यः ॥३॥
इहेह जाता समवावशीतामरेपसा तन्वा३ नामभिः स्वैः ।
जिष्णुर्वामन्यः सुमखस्य सूरिर्दिवो अन्यः सुभगः पुत्र ऊहे ॥४॥
प्र वां निचेरुः ककुहो वशाँ अनु पिशङ्गरूपः सदनानि गम्याः ।
हरी अन्यस्य पीपयन्त वाजैर्मथ्रा रजांस्यश्विना वि घोषैः ॥५॥
॥२६॥ प्र वां शरद्वान्वृषभो न निष्षाट् पूर्वीरिषश्चरति मध्व इष्णन् ।
एवैरन्यस्य पीपयन्त वाजैर्वेषन्तीरूर्ध्वा नद्यो न आगुः ॥६॥
असर्जि वां स्थविरा वेधसा गीर्बाळ्हे अश्विना त्रेधा क्षरन्ती ।
उपस्तुताववतं नाधमानं यामन्नयामञ्छृणुतं हवं मे ॥७॥
उत स्या वां रुशतो वप्ससो गीस्त्रिबर्हिषि सदसि पिन्वते नॄन् ।
वृषा वां मेघो वृषणा पीपाय गोर्न सेके मनुषो दशस्यन् ॥८॥
युवां पूषेवाश्विना पुरंधिरग्निमुषां न जरते हविष्मान् ।
हुवे यद्वां वरिवस्या गृणानो विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम् ॥९॥

॥ १८२ ॥ ऋषिः—१-८ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ५, ७ निचृज्जगती । ३ जगती । ४ विराड्जगती । स्वराट्त्रिष्टुप् । ६, ८, स्वराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३-५, ७ निषादः । २ धैवतः । ६, ८ पञ्चमः ॥

॥२७॥ अभूदिदं वयुनमो षु भूषता रथो वृषण्वान्मदता मनीषिणः ।
धियंजिन्वा धिष्ण्या विश्पलावसू दिवो नपाता सुकृते शुचिव्रता ॥१॥
इन्द्रतमा हि धिष्ण्या मरुत्तमा दस्रा दंसिष्ठा रथ्या रथीतमा ।
पूर्णं रथं वहेथे मध्व आचितं तेन दाश्वांसमुप याथो अश्विना ॥२॥
किमत्र दस्रा कृणुथः किमासाथे जनो यः कश्चिदहविर्महीयते ।
अति क्रमिष्टं जुरतं पणेरसुं ज्योतिर्विप्राय कृणुतं वचस्यवे ॥३॥
जम्भयतमभितो रायतः शुनो हतं मृधो विदथुस्तान्यश्विना ।
वाचंवाचं जरितू रत्निनीं कृतमुभा शंसं नासत्यावतं मम ॥४॥
युवमेतं चक्रथुः सिन्धुषु प्लवमात्मन्वन्तं पक्षिणं तौग्र्याय कम् ।
येन देवत्रा मनसा निरूहथुः सुपप्तनी पेतथुः क्षोदसो महः ॥५॥
॥२८॥ अवविद्धं तौग्र्यमप्स्व१न्तरनारम्भणे तमसि प्रविद्धम् ।
चतस्रो नावो जठलस्य जुष्टा उदश्विभ्यामिषिताः पारयन्ति ॥६॥

कः स्विद्वृक्षो निष्ठितो मध्ये अर्णसो यं तौग्र्यो नाधितः पर्यषस्वजत् ।
पर्णा मृगस्य पतरोरिवारभ उदश्विना ऊहथुः श्रोमताय कम् ॥७॥
तद्वां नरा नासत्यावनु ष्याद्यद्वां मानास उचथमवोचन् ।
अस्मादद्य सदसः सोम्यादा विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम् ॥८॥

॥ १८३ ॥ ऋषिः—१-६ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ४, ६ त्रिष्टुप् ।
२, ३ निचृत्त्रिष्टुप् । ५ भुरिक्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-४, ६ धैवतः । ५ पञ्चमः ॥

॥२९॥ तं युञ्जाथां मनसो यो जवीयान् त्रिवन्धुरो वृषणा यस्त्रिचक्रः ।
येनोपयाथः सुकृतो दुरोणं त्रिधातुना पतथो विर्न पर्णैः ॥१॥
सुवृद्रथो वर्तते यन्नभि क्षां यत्तिष्ठथः क्रतुमन्तानु पृक्षे ।
वपुर्वपुष्या सचतामियं गीर्दिवो दुहित्रोषसा सचेथे ॥२॥
आ तिष्ठतं सुवृतं यो रथो वामनु व्रतानि वर्तते हविष्मान् ।
येन नरा नासत्येषयध्यै वर्तिर्याथस्तनयाय त्मने च ॥३॥
मा वां वृको मा वृकीरा दधर्षीन्मा परि वर्क्तमुत माति धक्तम् ।
अयं वां भागो निहित इयं गीर्दस्राविमे वां निधयो मधूनाम् ॥४॥
युवां गोतमः पुरुमीळ्हो अत्रिर्दस्रा हवतेऽवसे हविष्मान् ।
दिशं न दिष्टामृजूयेव यन्ता मे हवं नासत्योप यातम् ॥५॥
अतारिष्म तमसस्पारमस्य प्रति वां स्तोमो अश्विनावधायि ।
एह यातं पथिभिर्देवयानैर्विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम् ॥६॥

॥ इति द्वितीयाष्टके चतुर्थोऽध्यायः ॥

[चतुर्थाध्याये वर्गाः २९, सूक्तानि १८, ऋचः १४२]

अथ पञ्चमोऽध्यायः ॥

॥ १८४ ॥ ऋषिः—१-६ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता—अश्विनौ ॥ छन्दः—१ पङ्क्तिः । ४ भुरिक्पङ्क्तिः ।
५, ६, निचृत्पङ्क्तिः । २, ३ विराट्त्रिष्टुप् । स्वरः—१, ४-६ पञ्चमः । २, ३ धैवतः ।

॥१॥ ता वामद्य तावपरं हुवेमोच्छन्त्यामुषसि वह्निरुक्थैः ।
नासत्या कुह चित्सन्तावर्यो दिवो नपाता सुदास्तराय ॥१॥

अस्मे ऊ षु वृषणा मादयेथामुत्पणीँर्हतमूर्म्या मदन्ता ।
श्रुतं मे अच्छोक्तिभिर्मतीनामेष्टा नरा निचेतारा च कर्णैः ॥२॥
श्रिये पूषन्निषुकृतेव देवा नासत्या वहतुं सूर्यायाः ।
वच्यन्ते वां ककुहा अप्सु जाता युगा जूर्णेव वरुणस्य भूरेः ॥३॥
अस्मे सा वां माध्वी रातिरस्तु स्तोमं हिनोतं मान्यस्य कारोः ।
अनु यद्वां श्रवस्या सुदानू सुवीर्याय चर्षणयो मदन्ति ॥४॥
एष वां स्तोमो अश्विनावकारि मानेभिर्मघवाना सुवृक्ति ।
यातं वर्तिस्तनयाय त्मने चागस्त्ये नासत्या मदन्ता ॥५॥
अतारिष्म तमसस्पारमस्य प्रति वां स्तोमो अश्विनावधायि ।
एह यातं पथिभिर्देवयानैर्विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम् ॥६॥

॥ १८५ ॥ ऋषिः—१-११ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता—द्यावापृथिव्यौ ॥ छन्दः—१, ६-८, १०, ११ त्रिष्टुप् । विराट्त्रिष्टुप् । ३-५, ९ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२॥ कतरा पूर्वा कतरापरायोः कथा जाते कवयः को वि वेद ।
विश्वं त्मना बिभृतो यद्ध नाम वि वर्तेते अहनी चक्रियेव ॥१॥
भूरिं द्वे अचरन्ती चरन्तं पद्वन्तं गर्भमपदी दधाते ।
नित्यं न सूनुं पित्रोरुपस्थे द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात् ॥२॥
अनेहो दात्रमदितेरनर्वं हुवे स्वर्वदवधं नमस्वत् ।
तद्रोदसी जनयतं जरित्रे द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात् ॥३॥
अतप्यमाने अवसावन्ती अनु ष्याम रोदसी देवपुत्रे ।
उभे देवानामुभयेभिरह्नां द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात् ॥४॥
संगच्छमाने युवती समन्ते स्वसारा जामी पित्रोरुपस्थे ।
अभिजिघ्रन्ती भुवनस्य नाभिं द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात् ॥५॥
॥३॥ उर्वी सद्मनी बृहती ऋतेन हुवे देवानामवसा जनित्री ।
दधाते ये अमृतं सुप्रतीके द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात् ॥६॥
उर्वी पृथ्वी बहुले दूरेअन्ते उप ब्रुवे नमसा यज्ञे अस्मिन् ।
दधाते ये सुभगे सुप्रतूर्ती द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात् ॥७॥
देवान्वा यच्चकृमा कच्चिदागः सखायं वा सदमिज्जास्पतिं वा ।
इयं धीर्भूया अवयानमेषां द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात् ॥८॥

उ॒भा शंसा॒ नर्या॒ माम॑विष्टामु॒भे मामू॒ती अव॑सा सचेताम् ।
भूरि॑ चिद॒र्यः सु॒दास्त॑राये॒षा मद॑न्त इषयेम देवाः ॥९॥
ऋ॒तं दि॒वे तद॑वोचं पृथि॒व्या अ॑भिश्रा॒वाय॑ प्रथ॒मं सु॑मे॒धाः ।
पा॒ताम॑व॒द्याद्दु॑रि॒ताद॒भीके॑ पि॒ता मा॒ता च॑ रक्षता॒मवो॑भिः ॥१०॥
इ॒दं द्या॑वापृथिवी स॒त्यम॑स्तु॒ पित॒र्मात॒र्यदि॒होप॑ब्रु॒वे वा॑म् ।
भू॒तं दे॒वाना॑मव॒मे अवो॑भिर्वि॒द्यामे॒षं वृ॒जनं॑ जी॒रदा॑नुम् ॥११॥

॥ १८६ ॥ ऋषिः—१-११ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ८, ९ त्रिष्टुप् । २, ४ निचृत्त्रिष्टुप् । ११ भुरिक्त्रिष्टुप् । ३, ५, ७ भुरिक्पङ्क्तिः । ६ पङ्क्तिः । १० स्वराट्-पङ्क्तिः । स्वरः—१, २, ४, ८, ९, ११ धैवतः । ३, ५-७, १० पञ्चमः ॥

॥४॥ आ न॒ इळा॑भिर्वि॒दथे॑ सुश॒स्ति वि॒श्वान॑रः सवि॒ता दे॒व ए॑तु ।
अपि॑ यथा युवानो॒ मत्स॑था नो॒ विश्वं॒ जग॑दभिपि॒त्वे म॑नी॒षा ॥१॥
आ नो॒ विश्व॒ आस्क्रा॑ गमन्तु दे॒वा मि॒त्रो अ॑र्य॒मा वरु॑णः स॒जोषाः॑ ।
भुव॒न्यथा॑ नो॒ विश्वे॑ वृ॒धासः॒ कर॑न्त्सु॒षाहा॑ विथु॒रं न शवः॑ ॥२॥
प्रेष्ठं॑ वो॒ अति॑थिं गृणीषे॒ऽग्निं श॒स्तिभि॑स्तु॒र्वणिः॑ स॒जोषाः॑ ।
अस॒द्यथा॑ नो॒ वरु॑णः सुकी॒र्तिरिष॑श्च पर्षदरिगू॒र्तः सू॒रिः ॥३॥
उप॑ व ए॒षे नम॑सा जिगी॒षोषासा॒नक्ता॑ सु॒दुघे॑व धे॒नुः ।
स॒मा॒ने अह॑न्वि॒मिमा॑नो अ॒र्कं विषु॑रूपे॒ पय॑सि॒ सस्मि॒न्नूध॑न् ॥४॥
उ॒त नोऽहि॑र्बु॒ध्न्यो॒३॒॑ मय॑स्कः॒ शिशुं॒ न पि॒प्युषी॑व वेति॒ सिन्धुः॑ ।
येन॒ नपा॑तम॒पां जु॒नाम॑ मनो॒जुवो॒ वृष॑णो॒ यं वह॑न्ति ॥५॥

॥५॥ उ॒त न॑ ईं॒ त्वष्टा ग॒न्त्वच्छा॒ स्मत्सू॒रिभि॑रभिपि॒त्वे स॒जोषाः॑ ।
आ वृ॑त्र॒हेन्द्र॑श्चर्षणि॒प्रास्तु॑वि॒ष्टमो॑ न॒रां न॑ इ॒ह ग॑म्याः ॥६॥
उ॒त न॑ ईं म॒तयोऽश्व॑योगाः॒ शिशुं॒ न गाव॒स्तरु॑णं रिहन्ति ।
तमीं॒ गिरो॒ जन॑यो॒ न पत्नीः॑ सुर॒भिष्ट॑मं न॒रां न॑सन्त ॥७॥
उ॒त न॑ ईं म॒रुतो॑ वृ॒द्धसे॑नाः॒ स्मद्रोद॑सी॒ सम॑नसः सदन्तु ।
पृष॑दश्वासो॒ऽवन॑यो॒ न रथा॑ रि॒शाद॑सो मित्र॒युजो॒ न दे॒वाः ॥८॥
प्र नु यदे॑षां महि॒ना चि॑कि॒त्रे प्र यु॑ञ्जते प्र॒युज॒स्ते सु॑वृ॒क्ति ।
अध॒ यदे॑षां सु॒दिने॒ न शरु॒र्विश्व॒मेरि॑णं प्रुषा॒यन्त॒ सेनाः॑ ॥९॥
प्रो अ॒श्विना॒वव॑से कृणुध्वं॒ प्र पू॒षणं॒ स्वत॑वसो॒ हि सन्ति॑ ।
अ॒द्वेषो॒ विष्णु॒र्वात॑ ऋभु॒क्षा अच्छा॑ सु॒म्नाय॑ ववृतीय दे॒वान् ॥१०॥

इयं सा वो अस्मे दीधितिर्यजत्रा अपिप्राणी च सदनी च भूयाः ।
नि या देवेषु यतते वसूयुर्विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम् ॥११॥

॥ १८७ ॥ ऋषिः—१-११ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता—ओषधयः । छन्दः—१ उष्णिक् । ६, ७
भुरिगुष्णिक् । २, ८ निचृद्गायत्री । ४ विराड्गायत्री । ९, १० गायत्री । ३, ५ निचृदनुष्टुप् ।
११ स्वराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—१, ६, ७ ऋषभः । २, ४, ८-१० षड्जः ।
३, ५, ११ गान्धारः ॥

॥६॥ पितुं नु स्तोषं महो धर्माणं तविषीम् । यस्य त्रितो व्योजसा वृत्रं विपर्वमर्दयत् ॥१॥
स्वादो पितो मधो पितो वयं त्वा ववृमहे । अस्माकमविता भव ॥२॥
उप नः पितवा चर शिवः शिवाभिरूतिभिः । मयोभुरद्विषेण्यः सखा सुशेवो अद्वयाः ॥३॥
तव त्ये पितो रसा रजांस्यनु विष्ठिताः । दिवि वाता इव श्रिताः ॥४॥
तव त्ये पितो ददतस्तव स्वादिष्ठ ते पितो । प्र स्वाद्मानो रसानां तुविग्रीवा इवेरते ॥५॥

॥७॥ त्वे पितो महानां देवानां मनो हितम् । अकारि चारु केतुना तवाहिमवसावधीत् ॥६॥
यददो पितो अजगन्विवस्व पर्वतानाम् । अत्रा चिन्नो मधो पितोऽरं भक्षाय गम्याः ॥७॥
यदपामोषधीनां परिंशमारिशामहे । वातापे पीव इद्भव ॥८॥
यत्ते सोम गवाशिरो यवाशिरो भजामहे । वातापे पीव इद्भव ॥९॥
करम्भ ओषधे भव पीवो वृक्क उदारथिः । वातापे पीव इद्भव ॥१०॥
तं त्वा वयं पितो वचोभिर्गावो न हव्या सुषूदिम ।
देवेभ्यस्त्वा सधमादमस्मभ्यं त्वा सधमादम् ॥११॥

॥ १८८ ॥ ऋषिः—१-११ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता—आप्रियः ॥ छन्दः—१, ३, ५-७, १०
निचृद्गायत्री । २, ४, ८, ९, ११ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥८॥ समिद्धो अद्य राजसि देवो देवैः सहस्रजित् । दूतो हव्या कविर्वह ॥१॥
तनूनपादृतं यते मध्वा यज्ञः समज्यते । दधत्सहस्रिणीरिषः ॥२॥
आजुह्वानो न ईड्यो देवाँ आ वक्षि यज्ञियान् । अग्ने सहस्रसा असि ॥३॥
प्राचीनं बर्हिरोजसा सहस्रवीरमस्तृणन् । यत्रादित्या विराजथ ॥४॥
विराट् सम्राड्विभ्वीः प्रभ्वीर्बह्वीश्च भूयसीश्च याः । दुरो घृतान्यक्षरन् ॥५॥

॥९॥ सुरुक्मे हि सुपेशसाधि श्रिया विराजतः । उषासावेह सीदताम् ॥६॥
प्रथमा हि सुवाचसा होतारा दैव्या कवी । यज्ञं नो यक्षतामिमम् ॥७॥
भारतीळे सरस्वति या वः सर्वा उपब्रुवे । ता नश्चोदयत श्रिये ॥८॥
त्वष्टा रूपाणि हि प्रभुः पशून्विश्वान्त्समानजे । तेषां नः स्फातिमा यज ॥९॥
उप त्मन्या वनस्पते पाथो देवेभ्यः सृज । अग्निर्हव्यानि सिष्वदत् ॥१०॥
पुरोगा अग्निर्देवानां गायत्रेण समज्यते । स्वाहाकृतीषु रोचते ॥११॥

॥ १८९ ॥ ऋषिः—१-८ अगस्त्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ४. ८ निचृत्त्रिष्टुप् । २ भुरिक्पङ्क्तिः ।
३, ५, ६ स्वराट्पङ्क्तिः । ७ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ४, ८ धैवतः २, ३, ५-७ पञ्चमः ॥

॥१०॥ अग्ने नय सुपथा राये अस्मान्विश्वानि देव वयुनानि विद्वान् ।
युयोध्य१स्मज्जुहुराणमेनो भूयिष्ठां ते नमउक्तिं विधेम ॥१॥
अग्ने त्वं पारया नव्यो अस्मान्त्स्वस्तिभिरति दुर्गाणि विश्वा ।
पूश्च पृथ्वी बहुला न उर्वी भवा तोकाय तनयाय शं योः ॥२॥
अग्ने त्वमस्मद्युयोध्यमीवा अनग्नित्रा अभ्यमन्त कृष्टीः ।
पुनरस्मभ्यं सुविताय देव क्षां विश्वेभिरमृतेभिर्यजत्र ॥३॥
पाहि नो अग्ने पायुभिरजस्रैरुत प्रिये सदन आ शुशुक्वान् ।
मा ते भयं जरितारं यविष्ठ नूनं विदन्मापरं सहस्वः ॥४॥
मा नो अग्नेऽव सृजो अघायाविष्यवे रिपवे दुच्छुनायै ।
मा दत्वते दशते मादते नो मा रीषते सहसावन्परा दाः ॥५॥

॥११॥ वि घ त्वावाँ ऋतजात यंसद्गृणानो अग्ने तन्वे३ वरूथम् ।
विश्वाद्रिरिक्षोरुत वा निनित्सोरभिह्रुतामसि हि देव विष्पट् ॥६॥
त्वं ताँ अग्न उभयान्वि विद्वान्वेषि प्रपित्वे मनुषो यजत्र ।
अभिपित्वे मनवे शास्यो भूर्मर्मृजेन्य उशिग्भिर्नाक्रः ॥७॥
अवोचाम निवचनान्यस्मिन्मानस्य सूनुः सहसाने अग्नौ ।
वयं सहस्रमृषिभिः सनेम विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम् ॥८॥

॥ १९० ॥ ऋषिः—१-८ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता—बृहस्पतिः ॥ छन्दः—१, २, ३, निचृत्त्रिष्टुप् ।
४, ८ त्रिष्टुप् । ५-७ स्वराट्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ४, ८ धैवतः । ५-७ पञ्चमः ॥

॥१२॥ अनर्वाणं वृषभं मन्द्रजिह्वं बृहस्पतिं वर्धया नव्यमर्कैः ।
गाथान्यः सुरुचो यस्य देवा आशृण्वन्ति नवमानस्य मर्ताः ॥१॥

तमृ॒त्विया॒ उप॒ वाचः॑ सचन्ते॒ सर्गो॒ न यो दे॑व॒यताम॑सर्जि ।
बृह॒स्पतिः॒ स ह्यञ्जो॒ वरां॑सि॒ विभ्वाभ॑व॒त्समृ॒ते मा॑त॒रिश्वा॑ ॥२॥
उप॑स्तुतिं॒ नम॑स॒ उद्य॑तिं च॒ श्लोकं॑ यंस॒त्सवि॒तेव॒ प्र बा॒हू ।
अ॒स्य क्रत्वा॑ह॒न्यो॒३॒ यो अस्ति॑ मृ॒गो न भी॒मो अ॑र॒क्षस॒स्तुवि॑ष्मान् ॥३॥
अ॒स्य श्लोको॑ दि॒वीय॑ते पृथि॒व्यामत्यो॒ न यं॑सद्यक्ष॒भृद्विचे॑ताः ।
मृ॒गाणां॒ न हे॒तयो॒ यन्ति॑ चे॒मा बृह॒स्पते॒रहि॑मायाँ अ॒भि द्यून् ॥४॥
ये त्वा॑ देवोस्रि॒कं मन्य॑मानाः पा॒पा भ॒द्रमु॑प॒जीव॑न्ति प॒ज्राः ।
न दू॒ढ्ये॒३॒ अनु॑ ददासि वा॒मं बृह॑स्पते॒ चय॑स॒ इत्पिया॑रुम् ॥५॥

॥१३॥ सु॒प्रैतुः॑ सू॒यव॑सो॒ न पन्था॑ दु॒र्नियन्तुः॒ परि॑प्रीतो॒ न मि॒त्रः ।
अ॒न॒र्वाणो॑ अ॒भि ये चक्ष॑ते॒ नोऽपी॑वृता अपोर्णु॒वन्तो॑ अस्थुः ॥६॥
सं यं स्तुभो॒ऽवन॑यो॒ न यन्ति॑ समु॒द्रं न स्र॒वतो॒ रोध॑चक्राः ।
स वि॒द्वाँ उ॒भयं॑ चष्टे अ॒न्तर्बृह॒स्पति॒स्तर॒ आप॑श्च॒ गृध्रः॑ ॥७॥
ए॒वा म॒हस्तु॑विजा॒तस्तुवि॑ष्मा॒न्बृह॒स्पति॑र्वृष॒भो धा॑यि दे॒वः ।
स नः॑ स्तु॒तो वी॒रव॑द्धातु॒ गोम॑द्वि॒द्यामे॒षं वृ॒जनं॑ जी॒रदा॑नुम् ॥८॥

॥ १९१ ॥ ऋषिः—१-१६ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः ॥ देवता—अबोषधिसूर्याः ॥ छन्दः—१ उष्णिक् । २ भुरिगुष्णिक् । ३, ७ स्वराडुष्णिक् । १३ विराडुष्णिक् । ४, ९, १४ विराडनुष्टुप् । ५, ८, १५ निचृदनुष्टुप् । ६ अनुष्टुप् । १०, ११ निचृद्ब्राह्म्यनुष्टुप् । १२ विराड् ब्राह्म्यनुष्टुप् । १६ भुरिगनुष्टुप् ॥
स्वरः—१-३, ७, १३ ऋषभः । ४-६, ८-१२, १४-१६ गान्धारः ॥

॥१४॥ कङ्क॑तो॒ न क॒ङ्कतोऽथो॑ सती॒नक॑ङ्कतः ।
द्वावि॑ति॒ प्लुषी॒ इति॒ न्य॒१दृष्टा॑ अलिप्सत ॥१॥
अ॒दृष्टा॑न्हन्त्याय॒त्यथो॑ हन्ति परा॒यती ।
अथो॑ अवघ्न॒ती ह॒न्त्यथो॑ पिनष्टि पिंष॒ती ॥२॥
श॒रास॒ः कु॒शरा॑सो द॒र्भासः॑ सै॒र्या उ॒त ।
मौ॒ञ्जा अ॒दृष्टा॑ वैरि॒णाः सर्वे॑ सा॒कं न्य॑लिप्सत ॥३॥
नि गावो॑ गो॒ष्ठे अ॑सद॒न्नि मृ॒गासो॑ अविक्षत ।
नि के॒तवो॒ जना॑नां॒ न्य॒१दृष्टा॑ अलिप्सत ॥४॥
ए॒त उ॒ त्ये प्रत्य॑दृश्रन्प्रदो॒षं तस्क॑रा इव ।
अदृ॑ष्टा॒ विश्व॑दृष्टा॒ः प्रति॑बुद्धा अभूतन ॥५॥

॥१५॥ द्यौर्वः॑ पि॒ता पृ॑थि॒वी मा॒ता सोमो॒ भ्राताऽदि॑ति॒ः स्वसा॑ ।
अदृ॑ष्टा॒ विश्व॑दृष्टा॒स्तिष्ठ॑ते॒लय॑ता॒ सु क॑म् ॥६॥
ये अंस्या॒ ये अङ्ग्या॑ः सू॒चीका॒ ये प्र॑कङ्क॒ताः ।
अदृ॑ष्टा॒ः किं च॒नेह व॒ः सर्वे॑ सा॒कं नि ज॑स्यत ॥७॥
उत्पु॒रस्ता॒त्सूर्य॑ एति॒ वि॒श्वदृ॑ष्टो अदृष्ट॒हा ।
अ॒दृष्टा॒न्त्सर्वा॑ञ्ज॒म्भय॒न्त्सर्वा॑श्च यातुधा॒न्य॑ः ॥८॥
उद॑प॒प्तद॒सौ सूर्य॑ः पु॒रु विश्वा॑नि॒ जूर्व॑न् ।
आ॒दि॒त्यः पर्व॑तेभ्यो वि॒श्वदृ॑ष्टो अदृष्ट॒हा ॥९॥
सूर्ये॑ वि॒षमा स॑जामि॒ दृति॒ं सुरा॑वतो गृ॒हे ।
सो चि॒न्नु न म॑राति॒ नो व॒यं म॑रामा॒रे अ॑स्य॒ योज॑नं हरि॒ष्ठा मधु॑ त्वा मधु॒ला च॑कार ॥१०॥

॥१६॥ इ॒य॒त्ति॒का श॑कुन्ति॒का स॒का ज॑घास ते वि॒षम् ।
सो चि॒न्नु न म॑राति॒ नो व॒यं म॑रामा॒रे अ॑स्य॒ योज॑नं हरि॒ष्ठा मधु॑ त्वा मधु॒ला च॑कार ॥११॥
त्रिः स॒प्त वि॑ष्पुलिङ्ग॒का वि॒षस्य॒ पुष्प॑मक्षन् ।
ता॒श्चि॒न्नु न म॑रन्ति॒ नो व॒यं म॑रामा॒रे अ॑स्य॒ योज॑नं हरि॒ष्ठा मधु॑ त्वा मधु॒ला च॑कार ॥१२॥
न॒वा॒नां न॑वती॒नां वि॒षस्य॒ रोपु॑षीणाम् ।
सर्वा॑सामग्र॒भं नामा॒रे अ॑स्य॒ योज॑नं हरि॒ष्ठा मधु॑ त्वा मधु॒ला च॑कार ॥१३॥
त्रिः स॒प्त म॑यू॒र्य॑ः स॒प्त स्वसा॑रो अ॒ग्रुव॑ः ।
तास्ते॑ वि॒षं वि ज॑भ्रिर उद॒कं कु॒म्भिनी॑रिव ॥१४॥
इ॒य॒त्त॒कः कु॑षु॒म्भ॒कस्त॒कं भि॑न॒द्म्यश्म॑ना ।
ततो॑ वि॒षं प्र वा॑वृते॒ परा॑ची॒रनु॑ सं॒वत॑ः ॥१५॥
कु॒षु॒म्भ॒कस्तद॑ब्रवीद्गि॒रेः प्र॑वर्तमान॒कः ।
वृश्चि॑कस्यार॒सं वि॒षम॑र॒सं वृ॑श्चिक ते वि॒षम् ॥१६॥

॥ इति प्रथमं मण्डलम् ॥

[प्रथममण्डलेऽनुवाकाः २४, सूक्तानि १९१, ऋचः २००६]

अथ द्वितीयं मण्डलम् ॥

२५ [प्रथमोऽनुवाकः ॥ सू० १-११]

॥ १ ॥ ऋषिः—१-१६ आङ्गिरसः शौनहोत्रो भार्गवो गृत्समदः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ पङ्क्तिः । ९ भुरिक् पङ्क्तिः । १३ स्वराट् पङ्क्तिः । २, १५ विराड् जगती । १६ निचृज्जगती । ३, ५, ८, १० निचृत् त्रिष्टुप् । ४, ६, ११, १२, १४ भुरिक् त्रिष्टुप् । ७ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ९, १३ पञ्चमः । २, १५, १६ निषादः । ३-८, १०-१२, १४, १६ धैवतः ॥

॥१७॥ त्वम॑ग्ने द्यु॒भिस्त्वमा॑शुशु॒क्षणि॒स्त्वम॒द्भ्यस्त्वमश्म॑न॒स्परि॑ ।
त्वं वने॑भ्य॒स्त्वमोष॑धीभ्य॒स्त्वं नृ॒णां नृ॑पते जायसे॒ शुचि॑ः ॥१॥
तवा॑ग्ने हो॒त्रं तव॑ पो॒त्रमृ॒त्विय॒ं तव॑ ने॒ष्ट्रं त्वम॒ग्निदृ॑ताय॒तः ।
तव॑ प्रशा॒स्त्रं त्वम॑ध्वरीयसि ब्र॒ह्मा चासि॑ गृ॒हप॑तिश्च नो॒ दमे॑ ॥२॥
त्वम॑ग्न॒ इन्द्रो॑ वृष॒भः स॒ताम॑सि॒ त्वं विष्णु॑रुरुगा॒यो न॑म॒स्य॑ः ।
त्वं ब्र॒ह्मा र॑यि॒विद्ब्र॑ह्मणस्पते॒ त्वं वि॑धर्तः सचसे॒ पुर॑न्ध्या ॥३॥
त्वम॑ग्ने॒ राजा॒ वरु॑णो धृ॒तव्र॑त॒स्त्वं मि॒त्रो भ॑वसि द॒स्म ईड्य॑ः ।
त्वम॑र्य॒मा सत्प॑ति॒र्यस्य॑ सं॒भुजं॒ त्वमंशो॑ वि॒दथे॑ देव भाज॒युः ॥४॥
त्वम॑ग्ने॒ त्वष्टा॑ विध॒ते सु॒वीर्यं॒ तव॒ ग्नावो॑ मित्रमहः सजा॒त्य॑म् ।
त्वमा॑शु॒हेमा॑ ररिषे॒ स्वश्व्यं॒ त्वं न॒रां शर्धो॑ असि पुरू॒वसु॑ः ॥५॥

॥१८॥ त्वम॑ग्ने रु॒द्रो असु॑रो म॒हो दि॒वस्त्वं शर्धो॒ मारु॑तं पृ॒क्ष ई॑शिषे ।
त्वं वातै॑ररु॒णैर्या॑सि शंग॒यस्त्वं पू॒षा वि॑ध॒तः पा॑सि॒ नु त्मना॑ ॥६॥
त्वम॑ग्ने द्रविणो॒दा अ॑रं॒कृते॒ त्वं दे॒वः स॑वि॒ता र॑त्न॒धा अ॑सि ।
त्वं भगो॑ नृपते॒ वस्व॑ ईशिषे॒ त्वं पा॒युर्दमे॒ यस्तेऽवि॑धत् ॥७॥
त्वाम॑ग्ने॒ दम॒ आ वि॒श्पतिं॒ विश॒स्त्वां राजा॑नं सुवि॒दत्र॑मृञ्जते ।
त्वं विश्वा॑नि स्वनीक पत्यसे॒ त्वं स॒हस्रा॑णि श॒ता द॒श प्रति॑ ॥८॥
त्वाम॑ग्ने पि॒तर॑मि॒ष्टिभि॒र्नर॒स्त्वां भ्रा॒त्राय॒ शम्या॑ तनू॒रुच॑म् ।
त्वं पु॒त्रो भ॑वसि॒ यस्तेऽवि॑ध॒त्त्वं सखा॑ सु॒शेव॑ः पास्या॒धृष॑ः ॥९॥
त्वम॑ग्न ऋ॒भुरा॒के न॑म॒स्य१॑स्त्वं वाज॑स्य क्षु॒मतो॑ रा॒य ई॑शिषे ।
त्वं वि भा॒स्यनु॑ दक्षि दा॒वने॒ त्वं वि॒शिक्षु॑रसि य॒ज्ञमा॒तनि॑ः ॥१०॥

॥१९॥ त्वम॑ग्ने॒ अदि॑तिर्देव दा॒शुषे॒ त्वं होत्रा॒ भार॑ती वर्धसे गि॒रा ।
त्वमिळा॑ श॒तहि॑मासि॒ दक्ष॑से॒ त्वं वृ॑त्र॒हा व॑सुपते॒ सर॑स्वती ॥११॥
त्वम॑ग्ने॒ सुभृ॑त उत्त॒मं वय॒स्तव॑ स्पा॒र्हे वर्ण॒ आ सं॒दृशि॒ श्रिय॑ः ।
त्वं वाज॑ः प्र॒तर॑णो बृ॒हन्न॑सि॒ त्वं र॒यिर्ब॑हु॒लो वि॒श्वत॒स्पृथु॑ः ॥१२॥

त्वामग्न आदित्यास आस्यं१ त्वां जिह्वां शुचयश्चक्रिरे कवे ।
त्वां रातिषाचो अध्वरेषु सश्चिरे त्वे देवा हविरदन्त्याहुतम् ॥१३॥
त्वे अग्ने विश्वे अमृतासो अद्रुह आसा देवा हविरदन्त्याहुतम् ।
त्वया मर्तासः स्वदन्त आसुतिं त्वं गर्भो वीरुधां जज्ञिषे शुचिः ॥१४॥
त्वं तान्त्सं च प्रति चासि मज्मनाग्ने सुजात प्र च देव रिच्यसे ।
पृक्षो यदत्र महिना वि ते भुवदनु द्यावापृथिवी रोदसी उभे ॥१५॥
ये स्तोतृभ्यो गोअग्रामश्वपेशसमग्ने रातिमुपसृजन्ति सूरयः ।
अस्माञ्च तांश्च प्र हि नेषि वस्य आ बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥१६॥

॥ २ ॥ ऋषिः—१-१३ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, २, ७, १२ विराड्जगती । ४ जगती । ५, ६, ९, १३ निचृज्जगती । ३, ८, १०, ११ भुरिक्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २, ४-७. ९. १२. १३ निषादः । ३. ८. १०. ११ धैवतः ॥

॥२०॥ यज्ञेन वर्धत जातवेदसमग्निं यजध्वं हविषा तना गिरा ।
समिधानं सुप्रयसं स्वर्णरं द्युक्षं होतारं वृजनेषु धूर्षदम् ॥१॥
अभि त्वा नक्तीरुषसो ववाशिरेऽग्ने वत्सं न स्वसरेषु धेनवः ।
दिव इवेदरतिर्मानुषा युगा क्षपो भासि पुरुवार संयतः ॥२॥
तं देवा बुध्ने रजसः सुदंससं दिवस्पृथिव्योररतिं न्येरिरे ।
रथमिव वेद्यं शुक्रशोचिषमग्निं मित्रं न क्षितिषु प्रशंस्यम् ॥३॥
तमुक्षमाणं रजसि स्व आ दमे चन्द्रमिव सुरुचं ह्वार आ दधुः ।
पृश्न्याः पतरं चितयन्तमक्षभिः पाथो न पायुं जनसी उभे अनु ॥४॥
स होता विश्वं परि भूत्वध्वरं तमु हव्यैर्मनुष ऋञ्जते गिरा ।
हिरिशिप्रो वृधसानासु जर्भुरद्द्यौर्न स्तृभिश्चितयद्रोदसी अनु ॥५॥

॥२१॥ स नो रेवत्समिधानः स्वस्तये संददस्वान्रयिमस्मासु दीदिहि ।
आ नः कृणुष्व सुविताय रोदसी अग्ने हव्या मनुषो देव वीतये ॥६॥
दा नो अग्ने बृहतो दाः सहस्रिणो दुरो न वाजं श्रुत्या अपा वृधि ।
प्राची द्यावापृथिवी ब्रह्मणा कृधि स्व१र्ण शुक्रमुषसो वि दिद्युतुः ॥७॥
स इधान उषसो राम्या अनु स्व१र्ण दीदेदरुषेण भानुना ।
होत्राभिरग्निर्मनुषः स्वध्वरो राजा विशामतिथिश्चारुरायवे ॥८॥
एवा नो अग्ने अमृतेषु पूर्व्य धीष्पीपाय बृहद्दिवेषु मानुषा ।
दुहाना धेनुर्वृजनेषु कारवे त्मना शतिनं पुरुरूपमिषणि ॥९॥

व॒यम॑ग्ने॒ अर्व॑ता वा सु॒वीर्यं॒ ब्रह्म॑णा वा चितयेमा॒ जनाँ॒ अति॑ ।
अ॒स्माकं॑ द्यु॒म्नमधि॒ पञ्च॑ कृ॒ष्टिषू॒च्चा स्व१॒॑र्ण शु॑शुचीत दु॒ष्टर॑म् ॥१०॥
स नो॑ बोधि सहस्य प्र॒शंस्यो॒ यस्मि॑न्त्सु॒जाता इ॒षय॑न्त सू॒रय॑: ।
यम॑ग्ने य॒ज्ञमु॑प॒यन्ति॑ वा॒जिनो॒ नित्ये॑ तो॒के दी॑दि॒वांसं॒ स्वे दमे॑ ॥११॥
उ॒भया॑सो जातवेदः स्याम ते स्तो॒तारो॑ अग्ने सू॒रय॑श्च॒ शर्म॑णि ।
वस्वो॑ रा॒यः पु॑रुश्च॒न्द्रस्य॒ भूय॑सः प्र॒जाव॑तः स्वप॒त्यस्य॑ शग्धि नः ॥१२॥
ये स्तो॒तृभ्यो॒ गोअ॑ग्रा॒मश्व॑पेशस॒मग्ने॑ रा॒तिमु॑पसृ॒जन्ति॑ सू॒रय॑: ।
अ॒स्माञ्च॒ तांश्च॒ प्र हि नेषि॒ वस्य॒ आ बृ॒हद्व॑देम वि॒दथे॑ सु॒वीरा॑: ॥१३॥

॥ ३ ॥ ऋषिः—१-११ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, २ विराट्त्रिष्टुप् ।
३, ५, ६ भुरिक्त्रिष्टुप् । ४, ९, ११ निचृत्त्रिष्टुप् । ८, १० त्रिष्टुप् । ७ जगती ॥
स्वरः—१-६, ८-११ धैवतः । ७ निषादः ॥

॥२२॥ समि॑द्धो अ॒ग्निर्निहि॑तः पृथि॒व्यां प्र॒त्यङ्विश्वा॑नि॒ भुव॑नान्यस्थात् ।
होता॑ पाव॒कः प्र॒दिव॑: सुमे॒धा दे॒वो दे॒वान्य॑जत्व॒ग्निरर्ह॑न् ॥१॥
नरा॒शंस॒: प्रति॒ धामा॑न्य॒ञ्जन्ति॒स्रो दिव॒: प्रति॑ म॒ह्ना स्व॒र्चिः ।
घृ॒त॒प्रुषा॒ मन॑सा ह॒व्यमु॒न्दन्मू॒र्धन्य॒ज्ञस्य॒ सम॑नक्तु दे॒वान् ॥२॥
ई॒ळि॒तो अ॑ग्ने॒ मन॑सा नो॒ अर्ह॑न्दे॒वान्य॑क्षि॒ मानु॑षा॒त्पूर्वो॑ अ॒द्य ।
स आ व॑ह म॒रुतां॒ शर्धो॒ अच्यु॑त॒मिन्द्रं॑ नरो बर्हि॒षदं॑ यजध्वम् ॥३॥
दे॒व॑ बर्हि॒र्वर्ध॑मानं सु॒वीरं॑ स्ती॒र्णं रा॒ये सु॒भरं॒ वेद्य॒स्याम् ।
घृ॒तेना॒क्तं व॑सवः सीदते॒दं विश्वे॑ देवा आदित्या य॒ज्ञिया॑सः ॥४॥
वि श्र॑यन्तामुर्वि॒या हू॒यमा॑ना॒ द्वारो॑ दे॒वीः सु॑प्राय॒णा नमो॑भिः ।
व्यच॑स्वती॒र्वि प्र॑थन्तामजु॒र्या वर्णं॑ पुना॒ना य॒शसं॑ सु॒वीर॑म् ॥५॥

॥२३॥ सा॒ध्वपां॑सि स॒नता॑ न उक्षि॒ते उ॒षासा॒नक्ता॑ व॒य्ये॑व रण्वि॒ते ।
तन्तुं॑ त॒तं सं॒वय॑न्ती समी॒ची य॒ज्ञस्य॒ पेश॑: सु॒दुघे॒ पय॑स्वती ॥६॥
दैव्या॒ होता॑रा प्रथ॒मा वि॒दुष्ट॑र ऋ॒जु य॑क्षतः॒ समृचा व॒पुष्ट॑रा ।
दे॒वान्यज॑न्तावृतु॒था सम॑ञ्जतो॒ नाभा॑ पृथि॒व्या अधि॒ सानु॑षु त्रि॒षु ॥७॥

सरस्वती साधयन्ती धियं न इळा देवी भारती विश्वतूर्तिः ।
तिस्रो देवीः स्वधया बर्हिरेदमच्छिद्रं पान्तु शरणं निषद्य ॥८॥
पिशङ्गरूपः सुभरो वयोधाः श्रुष्टी वीरो जायते देवकामः ।
प्रजां त्वष्टा वि ष्यतु नाभिमस्मे अथा देवानामप्येतु पाथः ॥९॥
वनस्पतिरवसृजन्नुप स्थादग्निर्हविः सूदयाति प्र धीभिः ।
त्रिधा समक्तं नयतु प्रजानन्देवेभ्यो दैव्यः शमितोप हव्यम् ॥१०॥
घृतं मिमिक्षे घृतमस्य योनिर्घृते श्रितो घृतम्वस्य धाम ।
अनुष्वधमा वह मादयस्व स्वाहाकृतं वृषभ वक्षि हव्यम् ॥११॥

॥४॥ ऋषिः—१-९ सोमाहुतिर्भार्गवः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ८ स्वराट्पङ्क्तिः । २, ३, ५-७ आर्षीपङ्क्तिः । ३ ब्राह्म्युष्णिक् । ९ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-३, ५-८ पञ्चमः । ४ ऋषभः । ९ धैवतः ॥

॥२४॥ हुवे वः सुद्योत्मानं सुवृक्तिं विशामग्निमतिथिं सुप्रयसम् ।
मित्र इव यो दिधिषाय्यो भूद्देव आदेवे जने जातवेदाः ॥१॥
इमं विधन्तो अपां सधस्थे द्वितादधुर्भृगवो विक्ष्वा३योः ।
एष विश्वान्यभ्यस्तु भूमा देवानामग्निररतिर्जीराश्वः ॥२॥
अग्निं देवासो मानुषीषु विक्षु प्रियं धुः क्षेष्यन्तो न मित्रम् ।
स दीदयदुशतीरूर्म्या आ दक्षाय्यो यो दास्वते दम आ ॥३॥
अस्य रण्वा स्वस्येव पुष्टिः संदृष्टिरस्य हियानस्य दक्षोः ।
वि यो भरिभ्रदोषधीषु जिह्वामत्यो न रथ्यो दोधवीति वारान् ॥४॥
आ यन्मे अभ्वं वनदः पनन्तोशिग्भ्यो नामिमीत वर्णम् ।
स चित्रेण चिकिते रंसु भासा जुजुर्वाँ यो मुहुरा युवा भूत् ॥५॥

॥२५॥ आ यो वना तातृषाणो न भाति वार्ण पथा रथ्येव स्वानीत् ।
कृष्णाध्वा तपू रण्वश्चिकेत द्यौरिव स्मयमानो नभोभिः ॥६॥
स यो व्यस्थादभि दक्षदुर्वीं पशुर्नैति स्वयुरगोपाः ।
अग्निः शोचिष्माँ अतसान्युष्णन्कृष्णव्यथिरस्वदयन्न भूम ॥७॥
नू ते पूर्वस्यावसो अधीतौ तृतीये विदथे मन्म शंसि ।
अस्मे अग्ने संयद्वीरं बृहन्तं क्षुमन्तं वाजं स्वपत्यं रयिं दाः ॥८॥
त्वया यथा गृत्समदासो अग्ने गुहा वन्वन्त उपराँ अभि ष्युः ।
सुवीरासो अभिमातिषाहः स्मत्सूरिभ्यो गृणते तद्वयो धाः ॥९॥

॥ ५ ॥ ऋषिः—१-८ सोमाहुतिर्भार्गवः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३, ६ निचृदनुष्टुप् । २, ४, ५ अनुष्टुप् । ८ विराडनुष्टुप् । ७ भुरिगुष्णिक् ॥ स्वरः—१-६, ८ गान्धारः । ७ ऋषभः ॥

॥२६॥ होता॑जनिष्ट॒ चेत॑नः पि॒ता पि॒तृभ्य॑ ऊ॒तये॑ ।
प्र॒यक्ष॒ञ्जेन्यं॒ वसु॑ श॒केम॑ वा॒जिनो॒ यम॑म् ॥१॥
आ यस्मि॑न्त्स॒प्त र॒श्मय॑स्त॒ता य॒ज्ञस्य॑ ने॒तरि॑ ।
म॒नु॒ष्वद्दैव्य॑मष्ट॒मं पोता॒ विश्वं॒ तदि॑न्वति ॥२॥
द॒ध॒न्वे वा॒ यदी॒मनु॒ वोच॒द्ब्रह्मा॑णि॒ वेरु॒ तत् ।
परि॒ विश्वा॑नि॒ काव्या॒ नेमि॑श्च॒क्रमि॑वाभवत् ॥३॥
सा॒कं हि शुचि॑ना॒ शुचिः॑ प्रशा॒स्ता क्रतु॒नाज॑नि ।
वि॒द्वाँ अ॑स्य व्र॒ता ध्रु॒वा व॒या इ॑वानु रोहते ॥४॥
ता अ॑स्य॒ वर्ण॑मा॒युवो॒ नेष्टुः॑ सचन्त धे॒नवः॑ ।
कु॒वित्ति॒सृभ्य॒ आ वरं॒ स्वसा॑रो॒ या इ॒दं य॒युः ॥५॥
यदी॑ मा॒तुरुप॒ स्वसा॑ घृ॒तं भर॒न्त्यस्थि॑त ।
तासा॑मध्व॒र्युराग॑तौ॒ यवो॑ वृ॒ष्टीव॑ मोदते ॥६॥
स्वः स्वाय॒ धाय॑से कृणु॒तामृ॒त्विगृ॒त्विज॑म् ।
स्तोमं॑ य॒ज्ञं चादरं॑ व॒नेमा॑ ररि॒मा व॒यम् ॥७॥
यथा॑ वि॒द्वाँ अरं॒ कर॒द्विश्वे॑भ्यो यज॒तेभ्यः॑ ।
अ॒यम॑ग्ने॒ त्वे अपि॒ यं य॒ज्ञं च॑कृ॒मा व॒यम् ॥८॥

॥ ६ ॥ ऋषिः—१-८ सोमाहुतिर्भार्गवः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३, ५, ८ गायत्री । २, ४, ६ निचृद्गायत्री । ७ विराड् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२७॥ इ॒मां मे॑ अग्ने स॒मिध॑मि॒मामु॑प॒सदं॑ वनेः । इ॒मा उ॒ षु श्रु॑धी॒ गिरः॑ ॥१॥
अ॒या ते॑ अग्ने विधे॒मोर्जो॑ नपा॒दश्व॑मिष्टे । ए॒ना सू॒क्तेन॑ सुजात ॥२॥
तं त्वा॑ गी॒र्भिर्गिर्व॑णसं द्रवि॒ण॒स्युं द्र॑विणोदः । स॒प॒र्येम॑ स॒प॒र्यवः॑ ॥३॥
स बो॑धि सू॒रिर्म॒घवा॒ वसु॑पते॒ वसु॑दावन् । यु॒यो॒ध्य१॒॑स्मद्द्वेषां॑सि ॥४॥
स नो॑ वृ॒ष्टिं दि॒वस्परि॒ स नो॒ वाज॑मन॒र्वाण॑म् । स नः॑ सह॒स्रिणी॒रिषः॑ ॥५॥
ईळा॑नायाव॒स्यवे॒ यवि॑ष्ठ दूत नो॒ गिरा । यजि॑ष्ठ होत॒रा ग॑हि ॥६॥
अ॒न्तर्ह्य॑ग्न॒ ईय॑से वि॒द्वाञ्जन्मो॒भया॑ कवे । दू॒तो जन्ये॑व॒ मित्र्यः॑ ॥७॥
स वि॒द्वाँ आ च॑ पिप्रयो॒ यक्षि॑ चिकित्व आनु॒षक् । आ चा॒स्मिन्त्स॑त्सि ब॒र्हिषि॑ ॥८॥

॥ ७ ॥ ऋषिः—१-६ सोमाहुतिर्भार्गवः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, २, ३ निचृद्गायत्री । ४ त्रिपाद्-गायत्री । ५ विराड् पिपीलिकामध्यागायत्री । ६ विराट् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२८॥ श्रेष्ठं यविष्ठ भारताग्ने द्युमन्तमा भर । वसो पुरुस्पृहं रयिम् ॥१॥
मा नो अरातिरीशत देवस्य मर्त्यस्य च । पर्षि तस्या उत द्विषः ॥२॥
विश्वा उत त्वया वयं धारा उदन्या इव । अति गाहेमहि द्विषः ॥३॥
शुचिः पावक वन्द्योऽग्ने बृहद्वि रोचसे । त्वं घृतेभिराहुतः ॥४॥
त्वं नो असि भारताग्ने वशाभिरुक्षभिः । अष्टापदीभिराहुतः ॥५॥
द्र्वन्नः सर्पिरासुतिः प्रत्नो होता वरेण्यः । सहसस्पुत्रो अद्भुतः ॥६॥

॥ ८ ॥ ऋषिः—१-६ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ गायत्री । २ निचृत् पिपीलिकामध्या-गायत्री । ३, ५ निचृद् गायत्री । ४ विराड् गायत्री । ६ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-५ षड्जः । ६ गान्धारः ॥

॥२९॥ वाजयन्निव नू रथान्योगाँ अग्नेरुप स्तुहि । यशस्तमस्य मीळ्हुषः ॥१॥
यः सुनीथो ददाशुषेऽजुर्यो जरयन्नरिं । चारुप्रतीक आहुतः ॥२॥
य उ श्रिया दमेष्वा दोषोषसि प्रशस्यते । यस्य व्रतं न मीयते ॥३॥
आ यः स्व१र्ण भानुना चित्रो विभात्यर्चिषा । अञ्जानो अजरैरभि ॥४॥
अत्रिमनु स्वराज्यमग्निमुक्थानि वावृधुः । विश्वा अधि श्रियो दधे ॥५॥
अग्नेरिन्द्रस्य सोमस्य देवानामूतिभिर्वयम् ।
अरिष्यन्तः सचेमह्यभि ष्याम पृतन्यतः ॥६॥

॥ इति द्वितीयाष्टके पञ्चमोऽध्यायः ॥

[पञ्चमाध्याये वर्गाः २९, सूक्तानि १६, ऋचः १५९]

अथ षष्ठोऽध्यायः ॥

॥ ९ ॥ ऋषिः—१-६ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३ त्रिष्टुप् ४ विराट्त्रिष्टुप् । ५, ६ निचृत्त्रिष्टुप् । २ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३-६ धैवतः । २ पञ्चमः ॥

॥१॥ नि होता होतृषदने विदानस्त्वेषो दीदिवाँ असदत्सुदक्षः ।
अदब्धव्रतप्रमतिर्वसिष्ठः सहस्रंभरः शुचिजिह्वो अग्निः ॥१॥

त्वं दूतस्त्वमु नः परस्पास्त्वं वस्य आ वृषभ प्रणेता ।
अग्ने तोकस्य नस्तने तनूनामप्रयुच्छन्दीद्यद्बोधि गोपाः ॥२॥
विधेम ते परमे जन्मन्नग्ने विधेम स्तोमैरवरे सधस्थे ।
यस्माद्योनेरुदारिथा यजे तं प्र त्वे हवींषि जुहुरे समिद्धे ॥३॥
अग्ने यजस्व हविषा यजीयाञ्छ्रुष्टी देष्णमभि गृणीहि राधः ।
त्वं ह्यसि रयिपती रयीणां त्वं शुक्रस्य वचसो मनोता ॥४॥
उभयं ते न क्षीयते वसव्यं दिवेदिवे जायमानस्य दस्म ।
कृधि क्षुमन्तं जरितारमग्ने कृधि पतिं स्वपत्यस्य रायः ॥५॥
सैनानीकेन सुविदत्रो अस्मे यष्टा देवाँ आयजिष्ठः स्वस्ति ।
अदब्धो गोपा उत नः परस्पा अग्ने द्युमदुत रेवद्दिदीहि ॥६॥

॥ १० ॥ ऋषिः—१-६ गृत्समदः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, २, ६ विराट्त्रिष्टुप् । ३ त्रिष्टुप् । ४ निचृत्त्रिष्टुप् । ५ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-४, ६ धैवतः । ५ पञ्चमः ॥

॥२॥ जोहूत्रो अग्निः प्रथमः पितेवेळस्पदे मनुषा यत्समिद्धः ।
श्रियं वसानो अमृतो विचेता मर्मृजेन्यः श्रवस्य१ः स वाजी ॥१॥
श्रूया अग्निश्चित्रभानुर्हवं मे विश्वाभिर्गीर्भिरमृतो विचेताः ।
श्यावा रथं वहतो रोहिता वोतारुषाह चक्रे विभृत्रः ॥२॥
उत्तानायामजनयन्त्सुषूतं भुवदग्निः पुरुपेशासु गर्भः ।
शिरिणायां चिदक्तुना महोभिरपरीवृतो वसति प्रचेताः ॥३॥
जिघर्म्यग्निं हविषा घृतेन प्रतिक्षियन्तं भुवनानि विश्वा ।
पृथुं तिरश्चा वयसा बृहन्तं व्यचिष्ठमन्नै रभसं दृशानम् ॥४॥
आ विश्वतः प्रत्यञ्चं जिघर्म्यरक्षसा मनसा तज्जुषेत ।
मर्यश्रीः स्पृहयद्वर्णो अग्निर्नाभिमृशे तन्वा३ जर्भुराणः ॥५॥
ज्ञेया भागं सहसानो वरेण त्वादूतासो मनुवद्वदेम ।
अनूनमग्निं जुह्वा वचस्या मधुपृचं धनसा जोहवीमि ॥६॥

॥ ११ ॥ ऋषिः—१-२१ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ८, १०, ११, १९, २० पङ्क्तिः २, ९ भुरिक्पङ्क्तिः । ३, ४, ६, ११, १२, १४, १८ निचृत्पङ्क्तिः । ७ विराट्पङ्क्तिः । ५ स्वराड्बृहती । १५ बृहती । १६, १७, भुरिग्बृहती । २१ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-४, ६-१४. १८-२० पञ्चमः । ५. १५-१७ मध्यमः । २१ धैवतः ॥

॥३॥ श्रुधी हवमिन्द्र मा रिषण्यः स्याम ते दावने वसूनाम् ।
इमा हि त्वामूर्जो वर्धयन्ति वसूयवः सिन्धवो न क्षरन्तः ॥१॥

सृ॒जो म॒हीरि॑न्द्र॒ या अपि॑न्वः॒ परि॑ष्ठिता॒ अहि॑ना शूर पू॒र्वीः ।
अम॑र्त्यं चिद्दा॒सं मन्य॑मान॒मवा॑भिनदु॒क्थैर्वा॑वृधा॒नः ॥२॥
उ॒क्थेष्विन्नु शू॑र॒ येषु॑ चा॒कन्त्स्तोमे॑ष्विन्द्र रु॒द्रिये॑षु च ।
तुभ्येदे॒ता यासु॑ मन्दसा॒नः प्र वा॒यवे॑ सिस्रते॒ न शु॒भ्राः ॥३॥
शु॒भ्रं नु ते॒ शुष्मं॑ व॒र्धय॑न्तः शु॒भ्रं वज्रं॑ बा॒ह्वोर्दधा॑नाः ।
शु॒भ्रस्त्वमि॑न्द्र वावृधा॒नो अ॒स्मे दासी॒र्विशः॒ सूर्ये॑ण सह्याः ॥४॥
गुहा॑ हि॒तं गुह्यं॑ गू॒ळ्हम॒प्स्वपी॑वृतं मा॒यिनं॑ क्षि॒यन्त॑म् ।
उ॒तो अ॒पो द्यां त॑स्त॒भ्वांस॒मह॒न्नहिं॑ शूर वी॒र्ये॑ण ॥५॥

॥४॥ स्तवा॒ नु त॑ इन्द्र पू॒र्व्या म॒हान्यु॒त स्त॑वाम॒ नूत॑ना कृ॒तानि॑ ।
स्तवा॒ वज्रं॑ बा॒ह्वोरु॒शन्तं॒ स्तवा॒ हरी॒ सूर्य॑स्य के॒तू ॥६॥
हरी॒ नु त॑ इन्द्र वा॒जय॑न्ता घृत॒श्चुतं॑ स्वा॒रम॑स्वार्ष्टाम् ।
वि स॑म॒ना भूमि॑रप्रथि॒ष्टारं॑स्त॒ पर्व॑तश्चित्सरि॒ष्यन् ॥७॥
नि पर्व॑तः सा॒द्यप्र॑युच्छ॒न्त्सं मा॒तृभि॑र्वावशा॒नो अ॑क्रान् ।
दू॒रे पा॒रे वाणीं॑ व॒र्धय॑न्त॒ इन्द्रे॑षितां ध॒मनिं॑ पप्रथ॒न्नि ॥८॥
इन्द्रो॑ म॒हां सिन्धु॑मा॒शया॑नं माया॒विनं॑ वृ॒त्रम॑स्फुर॒न्निः ।
अरे॑जेतां॒ रोद॑सी भिया॒ने कनि॑क्रदतो॒ वृष्णो॑ अस्य॒ वज्रा॑त् ॥९॥
अरो॑रवी॒द्वृष्णो॑ अस्य॒ वज्रोऽमा॑नुषं॒ यन्मानु॑षो नि॒जूर्वा॑त् ।
नि मा॒यिनो॑ दान॒वस्य॑ मा॒या अपा॑दयत्पपि॒वान्त्सु॒तस्य॑ ॥१०॥

॥५॥ पिबा॑पि॒बेदि॑न्द्र शूर॒ सोमं॒ मन्द॑न्तु त्वा म॒न्दिनः॑ सु॒तासः॑ ।
पृ॒णन्त॑स्ते कु॒क्षी व॑र्धयन्त्वि॒त्था सु॒तः पौ॒र इन्द्र॑माव ॥११॥
त्वे इ॒न्द्राप्य॑भूम॒ विप्रा॒ धियं॑ वनेम ऋत॒या सप॑न्तः ।
अ॒व॒स्यवो॑ धीमहि॒ प्रश॑स्तिं स॒द्यस्ते॑ रा॒यो दा॒वने॑ स्याम ॥१२॥
स्याम॒ ते त॑ इन्द्र॒ ये त॑ ऊ॒ती अ॑व॒स्यव॒ ऊर्जं॑ व॒र्धय॑न्तः ।
शु॒ष्मिन्त॑मं॒ यं चा॒कना॑म देवा॒स्मे र॒यिं रा॑सि वी॒रव॑न्तम् ॥१३॥
रासि॒ क्षयं॒ रासि॑ मि॒त्रम॒स्मे रासि॒ शर्धं॑ इन्द्र॒ मारु॑तं नः ।
स॒जोष॑सो॒ ये च॑ मन्दसा॒नाः प्र वा॒यवः॑ पा॒न्त्यग्र॑णीतिम् ॥१४॥
व्यन्त्विन्नु येषु॑ मन्दसा॒नस्तृ॒पत्सोमं॑ पाहि द्र॒ह्यदि॑न्द्र ।
अ॒स्मान्त्सु पृ॒त्स्वा त॑रु॒त्राव॑र्धयो॒ द्यां बृ॒हद्भि॑र॒र्कैः ॥१५॥

॥६॥ बृहन्त इन्नु ये ते तरुत्रोक्थेभिर्वा सुम्नमाविवासान् ।
स्तृणानासो बर्हिः पस्त्यावत्त्वोता इदिन्द्र वाजमग्मन् ॥१६॥
उग्रेष्विन्नु शूर मन्दसानस्त्रिकद्रुकेषु पाहि सोममिन्द्र ।
प्रदोधुवच्छ्मश्रुषु प्रीणानो याहि हरिभ्यां सुतस्य पीतिम् ॥१७॥
धिष्वा शवः शूर येन वृत्रमवाभिनद्दानुमौर्णवाभम् ।
अपावृणोर्ज्योतिरार्याय नि सव्यतः सादि दस्युरिन्द्र ॥१८॥
सनेम ये त ऊतिभिस्तरन्तो विश्वाः स्पृध आर्येण दस्यून् ।
अस्मभ्यं तत्त्वाष्ट्रं विश्वरूपमरन्धयः साख्यस्य त्रिताय ॥१९॥
अस्य सुवानस्य मन्दिनस्त्रितस्य न्यर्बुदं वावृधानो अस्तः ।
अवर्तयत्सूर्यो न चक्रं भिनद्वलमिन्द्रो अङ्गिरस्वान् ॥२०॥
नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयदिन्द्र दक्षिणा मघोनी ।
शिक्षा स्तोतृभ्यो माति धग्भगो नो बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥२१॥

२६ [द्वितीयोऽनुवाकः ॥ सू० १२-२२]

॥ १२ ॥ ऋषिः—१-१५ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-५, १२-१५ त्रिष्टुप् । ६-८, १०, ११ निचृत्त्रिष्टुप् । ९ भुरिक्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥७॥ यो जात एव प्रथमो मनस्वान्देवो देवान्क्रतुना पर्यभूषत् ।
यस्य शुष्माद्रोदसी अभ्यसेतां नृम्णस्य मह्ना स जनास इन्द्रः ॥१॥
यः पृथिवीं व्यथमानामदृंहद्यः पर्वतान्प्रकुपिताँ अरम्णात् ।
यो अन्तरिक्षं विममे वरीयो यो द्यामस्तभ्नात्स जनास इन्द्रः ॥२॥
यो हत्वाहिमरिणात्सप्त सिन्धून्यो गा उदाजदपधा वलस्य ।
यो अश्मनोरन्तरग्निं जजान संवृक्समत्सु स जनास इन्द्रः ॥३॥
येनेमा विश्वा च्यवना कृतानि यो दासं वर्णमधरं गुहाकः ।
श्वघ्नीव यो जिगीवाँ लक्षमाददर्यः पुष्टानि स जनास इन्द्रः ॥४॥
यं स्मा पृच्छन्ति कुह सेति घोरमुतेमाहुर्नैषो अस्तीत्येनम् ।
सो अर्यः पुष्टीर्विज इवा मिनाति श्रदस्मै धत्त स जनास इन्द्रः ॥५॥

॥८॥ यो रध्रस्य चोदिता यः कृशस्य यो ब्रह्मणो नाधमानस्य कीरेः ।
युक्तग्राव्णो योऽविता सुशिप्रः सुतसोमस्य स जनास इन्द्रः ॥६॥
यस्याश्वासः प्रदिशि यस्य गावो यस्य ग्रामा यस्य विश्वे रथासः ।
यः सूर्यं य उषसं जजान यो अपां नेता स जनास इन्द्रः ॥७॥

यं क्रन्दसी संयती विह्वयेते परेऽवर उभया अमित्राः ।
समानं चिद्रथमातस्थिवांसा नाना हवेते स जनास इन्द्रः ॥८॥
यस्मान्न ऋते विजयन्ते जनासो यं युध्यमाना अवसे हवन्ते ।
यो विश्वस्य प्रतिमानं बभूव यो अच्युतच्युत्स जनास इन्द्रः ॥९॥
यः शश्वतो मह्येनो दधानानमन्यमानाञ्छर्वा जघान ।
यः शर्धते नानुददाति शृध्यां यो दस्योर्हन्ता स जनास इन्द्रः ॥१०॥
॥९॥ यः शम्बरं पर्वतेषु क्षियन्तं चत्वारिंश्यां शरद्यन्वविन्दत् ।
ओजायमानं यो अहिं जघान दानुं शयानं स जनास इन्द्रः ॥११॥
यः सप्तरश्मिर्वृषभस्तुविष्मानवासृजत्सर्तवे सप्त सिन्धून् ।
यो रौहिणमस्फुरद्वज्रबाहुर्द्यामारोहन्तं स जनास इन्द्रः ॥१२॥
द्यावा चिदस्मै पृथिवी नमेते शुष्माच्चिदस्य पर्वता भयन्ते ।
यः सोमपा निचितो वज्रबाहुर्यो वज्रहस्तः स जनास इन्द्रः ॥१३॥
यः सुन्वन्तमवति यः पचन्तं यः शंसन्तं यः शशमानमूती ।
यस्य ब्रह्म वर्धनं यस्य सोमो यस्येदं राधः स जनास इन्द्रः ॥१४॥
यः सुन्वते पचते दुध्र आ चिद्वाजं दर्दर्षि स किलासि सत्यः ।
वयं त इन्द्र विश्वह प्रियासः सुवीरासो विदथमा वदेम ॥१५॥

॥ १३ ॥ ऋषिः—१-१३ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-३, १०-१२ भुरिक् त्रिष्टुप् ।
७, ७ निचृत्त्रिष्टुप् । ९, १३ त्रिष्टुप् । ४ निचृज्जगती । ५, ६ विराड् जगती ॥
स्वरः—१-३, ७-१३ धैवतः । ४-६ निषादः ॥

॥१०॥ ऋतुर्जनित्री तस्या अपस्परि मक्षू जात आविशद्यासु वर्धते ।
तदाहना अभवत्पिप्युषी पयोंऽशोः पीयूषं प्रथमं तदुक्थ्यम् ॥१॥
सध्रीमा यन्ति परि बिभ्रतीः पयो विश्वप्स्न्याय प्र भरन्त भोजनम् ।
समानो अध्वा प्रवतामनुष्यदे यस्ताकृणोः प्रथमं सास्युक्थ्यः ॥२॥
अन्वेको वदति यद्ददाति तद्रूपा मिनन्तदपा एक ईयते ।
विश्वा एकस्य विनुदस्तितिक्षते यस्ताकृणोः प्रथमं सास्युक्थ्यः ॥३॥
प्रजाभ्यः पुष्टिं विभजन्त आसते रयिमिव पृष्ठं प्रभवन्तमायते ।
असिन्वन्दंष्ट्रैः पितुरत्ति भोजनं यस्ताकृणोः प्रथमं सास्युक्थ्यः ॥४॥
अधाकृणोः पृथिवीं संदृशे दिवे यो धौतीनामहिहन्नारिणक्पथः ।
तं त्वा स्तोमेभिरुदभिर्न वाजिनं देवं देवा अजनन्त्सास्युक्थ्यः ॥५॥

॥११॥ यो भोज॑नं च॒ दय॑से च॒ वर्ध॑नमा॒र्द्रादा शुष्कं॒ मधु॑मद्दु॒दोहि॑थ ।
स शे॑व॒धिं नि द॑धिषे वि॒वस्व॑ति॒ विश्व॒स्यैक॑ ईशिषे॒ सास्यु॒क्थ्यः॑ ॥६॥
यः पु॒ष्पिणी॑श्च प्र॒स्व॑श्च॒ धर्म॒णाधि॒ दा॒ने व्य१॒॑वनी॒रधा॑रयः ।
यश्चास॑मा॒ अज॑नो दि॒द्युतो॑ दि॒व उ॒रूरू॒र्वाँ अ॒भितः॒ सास्यु॒क्थ्यः॑ ॥७॥
यो ना॑र्म॒रं स॒हव॑सुं॒ निह॑न्तवे पृ॒क्षाय॑ च दा॒सवे॑शाय॒ चाव॑हः ।
ऊ॒र्जय॑न्त्या॒ अप॑रिविष्टमा॒स्य॑मु॒तैवाद्य पु॑रुकृ॒त्सास्यु॒क्थ्यः॑ ॥८॥
श॒तं वा॒ यस्य॒ दश॑ सा॒कमाद्य॒ एक॑स्य श्रु॒ष्टौ यद्ध॑ चो॒दमावि॑थ ।
अ॒र॒ज्जौ द॒स्यून्त्समु॑नब्द॒भीत॑ये सुप्रा॒व्यो॑ अभवः॒ सास्यु॒क्थ्यः॑ ॥९॥
विश्वेद॑नु रोध॒ना अ॑स्य॒ पौंस्यं॑ द॒दुर॑स्मै दधि॒रे कृ॒त्नवे॒ धन॑म् ।
षळ॑स्तभ्ना वि॒ष्टिरः॒ पञ्च॑ सं॒दृशः॒ परि॑ प॒रो अ॑भवः॒ सास्यु॒क्थ्यः॑ ॥१०॥

॥१२॥ सु॒प्र॒वा॒च॒नं तव॑ वीर वी॒र्यं१॒॑ यदेके॑न॒ क्रतु॑ना वि॒न्दसे॒ वसु॑ ।
जा॒तूष्ठि॑रस्य॒ प्र वयः॒ सह॑स्वतो॒ या च॒कर्थ॒ सेन्द्र॒ विश्वा॑स्यु॒क्थ्यः॑ ॥११॥
अर॑मयः॒ सर॑पस॒स्तरा॑य॒ कं तु॒र्वीत॑ये च व॒य्या॑य च स्रु॒तिम् ।
नी॒चा सन्त॒मुद॑नयः परा॒वृजं॒ प्रान्धं॑ श्रो॒णं श्र॒वय॒न्त्सास्यु॒क्थ्यः॑ ॥१२॥
अ॒स्मभ्यं॒ तद्व॑सो दा॒नाय॒ राधः॒ सम॑र्थयस्व ब॒हु ते॑ वस॒व्य॑म् ।
इन्द्र॒ यच्चि॒त्रं श्रव॒स्या अनु॒ द्यून्बृ॒हद्व॑देम वि॒दथे॑ सु॒वीराः॑ ॥१३॥

॥ १४ ॥ ऋषिः—१-१२ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३, ४, ९, १०, १२ त्रिष्टुप् ।
२, ६, ८ निचृत् त्रिष्टुप् । ७ विराट् त्रिष्टुप् । ५ निचृत् पङ्क्तिः । ११ भुरिक् पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१-४. ६-१०. १२ धैवतः । ५, ११ पञ्चमः ॥

॥१३॥ अध्व॑र्यवो॒ भर॒तेन्द्रा॑य॒ सोम॒माम॑त्रेभिः सिञ्चता॒ मद्य॒मन्धः॑ ।
का॒मी हि वी॒रः सद॑मस्य पी॒तिं जु॒होत॒ वृष्णे॒ तदिदे॒ष व॑ष्टि ॥१॥
अध्व॑र्यवो॒ यो अ॒पो व॑व्रि॒वांसं॑ वृ॒त्रं ज॒घाना॒शन्ये॑व वृ॒क्षम् ।
तस्मा॑ ए॒तं भ॑रत तद्व॒शायँ॑ ए॒ष इन्द्रो॑ अर्हति पी॒तिम॑स्य ॥२॥
अध्व॑र्यवो॒ यो दृभी॑कं ज॒घान॒ यो गा उ॒दाज॒दप॒ हि व॒लं वः ।
तस्मा॑ ए॒तम॒न्तरि॑क्षे॒ न वात॒मिन्द्रं॒ सोमै॒रोर्णु॑त॒ जूर्न वस्त्रैः॑ ॥३॥
अध्व॑र्यवो॒ य उर॑णं ज॒घान॒ नव॑ च॒ख्वांसं॑ नव॒तिं च॑ बा॒हून् ।
यो अर्बु॑द॒मव॑ नी॒चा ब॑बा॒धे तमिन्द्रं॒ सोम॑स्य भृ॒थे हि॑नोत ॥४॥
अध्व॑र्यवो॒ यः स्वश्नं॑ ज॒घान॒ यः शुष्ण॑म॒शुषं॒ यो व्यं॑सम् ।
यः पिप्रुं॒ नमु॑चिं॒ यो रु॑धि॒क्रां तस्मा॒ इन्द्रा॒यान्ध॑सो जुहोत ॥५॥

अध्व॑र्यवो॒ यः श॒तं शम्ब॑रस्य॒ पुरो॑ बि॒भेदाश्म॑नेव पू॒र्वीः ।
यो व॒र्चिनः॑ श॒तमिन्द्रः॑ स॒हस्र॑म॒पाव॑प॒द्भर॑ता॒ सोम॑मस्मै ॥६॥
॥१४॥ अध्व॑र्यवो॒ यः श॒तमा स॒हस्रं॒ भूम्या॑ उ॒पस्थेऽव॑पज्जघ॒न्वान् ।
कुत्स॑स्या॒योर॑तिथि॒ग्वस्य॑ वी॒रान्न्यावृ॑ण॒ग्भर॑ता॒ सोम॑मस्मै ॥७॥
अध्व॑र्यवो॒ यन्न॑रः का॒मया॑ध्वे श्रु॒ष्टी वह॑न्तो नशथा॒ तदिन्द्रे॑ ।
गभ॑स्तिपूतं भरत श्रु॒तायेन्द्रा॑य॒ सोमं॑ यज्यवो जुहोत ॥८॥
अध्व॑र्यवः॒ कर्त॑ना श्रु॒ष्टिम॑स्मै॒ वने॒ निपू॑तं॒ वन॒ उन्न॑यध्वम् ।
जु॒षा॒णो हस्त्य॑म॒भि वा॑वशे व॒ इन्द्रा॑य॒ सोमं॑ मदि॒रं जु॑होत ॥९॥
अध्व॑र्यवः॒ पय॒सोध॒र्यथा॒ गोः सोमे॑भि॒रीं पृ॑णता भो॒जमिन्द्र॑म् ।
वेदा॒हम॑स्य॒ निभृ॑तं म ए॒तद्दित्स॑न्तं॒ भूयो॑ यजतश्चिकेत ॥१०॥
अध्व॑र्यवो॒ यो दि॒व्यस्य॒ वस्वो॒ यः पार्थि॑वस्य॒ क्षम्य॑स्य॒ राजा॑ ।
तमूर्द॑रं॒ न पृ॑णता॒ यवे॒नेन्द्रं॒ सोमे॑भि॒स्तद॒पो वो॑ अस्तु ॥११॥
अ॒स्मभ्यं॑ तद्व॑सो दा॒नाय॒ राधः॒ सम॑र्थयस्व ब॒हु ते॑ वस॒व्य॑म् ।
इन्द्र॒ यच्चि॒त्रं श्र॑व॒स्या अनु॒ द्यून्बृ॒हद्व॑देम वि॒दथे॑ सु॒वीराः॑ ॥१२॥

॥ १५ ॥ ऋषिः—१-१० गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ भुरिक्पङ्क्तिः । ७ स्वराट्पङ्क्तिः २, ४-६, ९, १० त्रिष्टुप् । ३ निचृत्त्रिष्टुप् । ८ विराट्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ७ पञ्चमः । २-६, ८-१० धैवतः ॥

॥१५॥ प्र घा॒ न्व॑स्य मह॒तो म॒हानि॑ स॒त्या स॒त्यस्य॒ कर॑णानि वोचम् ।
त्रिक॑द्रुकेष्वपिबत्सु॒तस्या॒स्य मदे॒ अहि॒मिन्द्रो॑ जघान ॥१॥
अ॒वं॒शे द्याम॑स्तभायद्बृ॒हन्त॒मा रोद॑सी अपृणद॒न्तरि॑क्षम् ।
स धा॑रयत्पृथि॒वीं प॒प्रथ॑च्च॒ सोम॑स्य॒ ता मद॒ इन्द्र॑श्चकार ॥२॥
स॒द्मेव॒ प्राचो॒ वि मि॑माय॒ मानै॒र्वज्रे॑ण॒ खान्य॑तृण॒न्नदी॑नाम् ।
वृथा॑सृजत्प॒थिभि॑र्दीर्घया॒थैः सोम॑स्य॒ ता मद॒ इन्द्र॑श्चकार ॥३॥
स प्र॑वो॒ळ्हॄन्प॑रि॒गत्या॑ द॒भीते॒र्विश्व॑मधा॒गायु॑धमि॒द्धे अ॒ग्नौ ।
सं गोभि॒रश्वै॑रसृज॒द्रथे॑भिः॒ सोम॑स्य॒ ता मद॒ इन्द्र॑श्चकार ॥४॥
स ईं॑ म॒हीं धुनि॒मेतो॑ररम्णा॒त्सो अ॑स्ना॒तॄन॑पारयत्स्व॒स्ति ।
त उ॒त्स्नाय॑ र॒यिम॒भि प्र त॑स्थुः॒ सोम॑स्य॒ ता मद॒ इन्द्र॑श्चकार ॥५॥
॥१६॥ सो॒द॒ञ्चं सिन्धु॑मरिणान्महि॒त्वा वज्रे॒णान॑ उ॒षसः॒ सं पि॑पेष ।
अ॒ज॒वसो॑ ज॒विनी॑भिर्विवृ॒श्चन्त्सोम॑स्य॒ ता मद॒ इन्द्र॑श्चकार ॥६॥

स विद्वाँ अपगोहं कनीनामाविर्भवन्नुदतिष्ठत्परावृक् ।
प्रति श्रोणः स्थाद्व्य१नगचष्ट सोमस्य ता मद इन्द्रश्चकार ॥७॥
भिनद्वलमङ्गिरोभिर्गृणानो वि पर्वतस्य दृंहितान्यैरत् ।
रिणग्रोधांसि कृत्रिमाण्येषां सोमस्य ता मद इन्द्रश्चकार ॥८॥
स्वप्नेनाभ्युप्या चुमुरिं धुनिं च जघन्थ दस्युं प्र दभीतिमावः ।
रम्भी चिदत्र विविदे हिरण्यं सोमस्य ता मद इन्द्रश्चकार ॥९॥
नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयदिन्द्र दक्षिणा मघोनी ।
शिक्षा स्तोतृभ्यो माति धग्भगो नो बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥१०॥

॥ १६ ॥ ऋषिः—१-९ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ७ जगती ।
३ विराड्जगती । ४-६, ८ निचृज्जगती । २ भुरिक्त्रिष्टुप् । ९ त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१, ३-८ निषादः । २, ९ धैवतः ॥

॥१७॥ प्र वः सतां ज्येष्ठतमाय सुष्टुतिमग्नाविव समिधाने हविर्भरे ।
इन्द्रमजुर्यं जरयन्तमुक्षितं सनाद्युवानमवसे हवामहे ॥१॥
यस्मादिन्द्राद्बृहतः किं चनेमृते विश्वान्यस्मिन्त्संभृताधि वीर्या ।
जठरे सोमं तन्वी३ सहो महो हस्ते वज्रं भरति शीर्षणि क्रतुम् ॥२॥
न क्षोणीभ्यां परिभ्वे त इन्द्रियं न समुद्रैः पर्वतैरिन्द्र ते रथः ।
न ते वज्रमन्वश्नोति कश्चन यदाशुभिः पतसि योजना पुरु ॥३॥
विश्वे ह्यस्मै यजताय धृष्णवे क्रतुं भरन्ति वृषभाय सश्चते ।
वृषा यजस्व हविषा विदुष्टरः पिबेन्द्र सोमं वृषभेण भानुना ॥४॥
वृष्णः कोशः पवते मध्व ऊर्मिर्वृषभान्नाय वृषभाय पातवे ।
वृषणाध्वर्यू वृषभासो अद्रयो वृषणं सोमं वृषभाय सुष्वति ॥५॥
॥१८॥ वृषा ते वज्र उत ते वृषा रथो वृषणा हरी वृषभाण्यायुधा ।
वृष्णो मदस्य वृषभ त्वमीशिष इन्द्र सोमस्य वृषभस्य तृप्णुहि ॥६॥
प्र ते नावं न समने वचस्युवं ब्रह्मणा यामि सवनेषु दाधृषिः ।
कुविन्नो अस्य वचसो निबोधिषदिन्द्रमुत्सं न वसुनः सिचामहे ॥७॥
पुरा संबाधादभ्या ववृत्स्व नो धेनुर्न वत्सं यवसस्य पिप्युषी ।
सकृत्सु ते सुमतिभिः शतक्रतो सं पत्नीभिर्न वृषणो नसीमहि ॥८॥
नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयदिन्द्र दक्षिणा मघोनी ।
शिक्षा स्तोतृभ्यो माति धग्भगो नो बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥९॥

॥ १७ ॥ ऋषिः—१-९ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ५, ६, विराड्जगती ।
२, ४ निचृज्जगती । ३, ७ भुरिक्त्रिष्टुप् । ९ त्रिष्टुप् । ८ निचृत्पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१, २, ४-६ निषादः । ३, ७, ९ धैवतः । ८ पञ्चमः ॥

॥१९॥ तदस्मै नव्यमङ्गिरस्वदर्चत शुष्मा यदस्य प्रत्नथोदीरते ।
विश्वा यद्गोत्रा सहसा परीवृता मदे सोमस्य दृंहितान्यैरयत् ॥१॥
स भूतु यो ह प्रथमाय धायस ओजो मिमानो महिमानमातिरत् ।
शूरो यो युत्सु तन्वं परिव्यत शीर्षणि द्यां महिना प्रत्यमुञ्चत ॥२॥
अधाकृणोः प्रथमं वीर्यं महद्यदस्याग्रे ब्रह्मणा शुष्ममैरयः ।
रथेष्ठेन हर्यश्वेन विच्युताः प्र जीरयः सिस्रते सध्र्य१क् पृथक् ॥३॥
अधा यो विश्वा भुवनाभि मज्मनेशानकृत्प्रवया अभ्यवर्धत ।
आद्रोदसी ज्योतिषा वह्निरातनोत्सीव्यन्तमांसि दुधिता समव्ययत् ॥४॥
स प्राचीनान्पर्वतान्दृंहदोजसाधराचीनमकृणोदपामपः ।
अधारयत्पृथिवीं विश्वधायसमस्तभ्नान्मायया द्यामवस्रसः ॥५॥

॥२०॥ सास्मा अरं बाहुभ्यां यं पिताकृणोद्विश्वस्मादा जनुषो वेदसस्परि ।
येना पृथिव्यां नि क्रिविं शयध्यै वज्रेण हत्व्यवृणक्तुविष्वणिः ॥६॥
अमाजूरिव पित्रोः सचा सती समानादा सदसस्त्वामिये भगम् ।
कृधि प्रकेतमुप मास्या भर दद्धि भागं तन्वो३ येन मामहः ॥७॥
भोजं त्वामिन्द्र वयं हुवेम ददिष्ट्वमिन्द्रापांसि वाजान् ।
अविड्ढीन्द्र चित्रया न ऊती कृधि वृषन्निन्द्र वस्यसो नः ॥८॥
नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयदिन्द्र दक्षिणा मघोनी ।
शिक्षा स्तोतृभ्यो माति धग्भगो नो बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥९॥

॥ १८ ॥ ऋषिः—१-९ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ पङ्क्तिः
४, ८ भुरिक्पङ्क्तिः । ५. ६ स्वराट्पङ्क्तिः । ७ निचृत्पङ्क्तिः । २, ३, ९ त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१, ४-८ पञ्चमः । २, ३, ९ धैवतः ॥

॥२१॥ प्राता रथो नवो योजि सस्निश्चतुर्युगस्त्रिकशः सप्तरश्मिः ।
दशारित्रो मनुष्यः स्वर्षाः स इष्टिभिर्मतिभी रंह्यो भूत् ॥१॥
सास्मा अरं प्रथमं स द्वितीयमुतो तृतीयं मनुषः स होता ।
अन्यस्या गर्भमन्य ऊं जनन्त सो अन्येभिः सचते जेन्यो वृषा ॥२॥
हरी नु कं रथ इन्द्रस्य योजमायै सूक्तेन वचसा नवेन ।
मो षु त्वामत्र बहवो हि विप्रा नि रीरमन्यजमानासो अन्ये ॥३॥

आ द्वाभ्यां॒ हरि॑भ्यामिन्द्र या॒ह्या च॒तुर्भि॒रा ष॒ड्भिर्हू॒यमा॑नः ।
आष्टा॒भिर्द॒शभिः॑ सोम॒पेय॑म॒यं सु॒तः सु॑मख॒ मा मृध॑स्कः ॥४॥
आ विंश॒त्या त्रिं॒शता॑ याह्य॒र्वाङा चत्वारिं॒शता॒ हरि॑भिर्युजा॒नः ।
आ प॑ञ्चा॒शता॑ सु॒रथे॑भिरि॒न्द्रा ष॒ष्ट्या स॑प्त॒त्या सो॑म॒पेय॑म् ॥५॥

॥२२॥ आशी॒त्या न॑व॒त्या या॑ह्य॒र्वाङा श॒तेन॒ हरि॑भिरु॒ह्यमा॑नः ।
अ॒यं हि ते॑ शु॒नहो॑त्रेषु॒ सोम॒ इन्द्र॑ त्वा॒या परि॑षिक्तो॒ मदा॑य ॥६॥
मम॒ ब्रह्मे॑न्द्र या॒ह्यच्छा॒ विश्वा॒ हरी॑ धु॒रि धि॑ष्वा॒ रथ॑स्य ।
पु॒रु॒त्रा हि वि॒हव्यो॑ ब॒भूथा॒स्मिञ्छू॑र॒ सव॑ने मादयस्व ॥७॥
न म॒ इन्द्रे॑ण स॒ख्यं वि यो॑षद॒स्मभ्य॑मस्य॒ दक्षि॑णा दुहीत ।
उप॒ ज्येष्ठे॒ वरू॑थे॒ गभ॑स्तौ प्रा॒येप्रा॑ये जिगी॒वां॑सः स्याम ॥८॥
नू॒नं सा ते॒ प्रति॒ वरं॑ जरि॒त्रे दु॑ही॒यदि॑न्द्र॒ दक्षि॑णा म॒घोनी॑ ।
शिक्षा॑ स्तो॒तृभ्यो॒ माति॑ ध॒ग्भगो॑ नो बृ॒हद्व॑देम वि॒दथे॑ सु॒वीराः॑ ॥९॥

॥ १६ ॥ ऋषिः—१-९ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २, ६, ८ विराट्त्रिष्टुप्
९ त्रिष्टुप् । ३ पङ्क्तिः । ४, ७ मुरिक्पङ्क्तिः । ५ निचृत्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २,
३-५, ७ पञ्चमः । ६, ८ ९ धैवतः ॥

॥२३॥ अपा॑य्य॒स्यान्ध॑सो॒ मदा॑य॒ मनी॑षिणः सु॒वा॒नस्य॒ प्रय॑सः ।
यस्मि॒न्निन्द्रः॑ प्र॒दिवि॑ वावृधा॒न ओको॑ द॒धे ब्र॑ह्म॒ण्यन्त॑श्च॒ नरः॑ ॥१॥
अ॒स्य म॑न्दा॒नो मध्वो॒ वज्र॑ह॒स्तोऽहि॒मिन्द्रो॑ अर्णो॒वृतं॒ वि वृ॑श्चत् ।
प्र यद्वयो॒ न स्वस॑रा॒ण्यच्छा॒ प्रयां॑सि च न॒दीनां॒ चक्र॑मन्त ॥२॥
स माहि॑न॒ इन्द्रो॒ अर्णो॑ अ॒पां प्रैर॑यदहि॒हाच्छा॑ समु॒द्रम् ।
अज॑नय॒त्सूर्यं॑ वि॒दद्गा अ॒क्तुनाह्नां॑ व॒युना॑नि साधत् ॥३॥
सो अ॑प्र॒तीनि॒ मन॑वे पु॒रूणीन्द्रो॑ दाशद्दा॒शुषे॒ हन्ति॑ वृत्रम् ।
स॒द्यो यो नृभ्यो॑ अत॒साय्यो॒ भूत्प॑स्पृधा॒नेभ्यः॒ सूर्य॑स्य सा॒तौ ॥४॥
स सु॑न्व॒त इन्द्रः॒ सूर्य॒मा दे॒वो रि॑ण॒ङ्मर्त्या॑य स्त॒वान् ।
आ यद्र॒यिं गु॒हद॑वद्यमस्मै॒ भर॒दंशं॒ नैत॑शो दश॒स्यन् ॥५॥

॥२४॥ स र॑न्धयत्स॒दिवः॒ सार॑थये॒ शुष्ण॑म॒शुषं॒ कुय॑वं॒ कुत्सा॑य ।
दिवो॑दासाय नव॒तिं च॒ नवेन्द्रः॒ पुरो॒ व्यैर॒च्छम्ब॑रस्य ॥६॥
ए॒वा त॑ इन्द्रो॒चथ॑महेम श्रव॒स्या न त्मना॑ वा॒जय॑न्तः ।
अ॒श्याम॒ तत्साप्त॑माशुषा॒णा न॒नमो॒ वध॒रदे॑वस्य पी॒योः ॥७॥

एवा ते गृत्समदाः शूर मन्मावस्यवो न वयुनानि तक्षुः ।
ब्रह्मण्यन्त इन्द्र ते नवीय इषमूर्जं सुक्षितिं सुम्नमश्युः ॥८॥
नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयदिन्द्र दक्षिणा मघोनी ।
शिक्षा स्तोतृभ्यो माति धग्भगो नो बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥९॥

॥ २० ॥ ऋषिः—१-९ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ६, ८ विराट् त्रिष्टुप् । ९ त्रिष्टुप् ।
२ बृहती । ३ पङ्क्तिः । ४, ५, ७ भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ६, ८, ९ धैवतः । २ मध्यमः ।
३-५, ७ पञ्चमः ॥

॥२५॥ वयं ते वय इन्द्र विद्धि षु णः प्र भरामहे वाजयुर्न रथम् ।
विपन्यवो दीध्यतो मनीषा सुम्नमियक्षन्तस्त्वावतो नॄन् ॥१॥
त्वं न इन्द्र त्वाभिरूती त्वायतो अभिष्टिपासि जनान् ।
त्वमिनो दाशुषो वरूतेत्थाधीरभि यो नक्षति त्वा ॥२॥
स नो युवेन्द्रो जोहूत्रः सखा शिवो नरामस्तु पाता ।
यः शंसन्तं यः शशमानमूती पचन्तं च स्तुवन्तं च प्रणेषत् ॥३॥
तमु स्तुष इन्द्रं तं गृणीषे यस्मिन्पुरा वावृधुः शाशदुश्च ।
स वस्वः कामं पीपरदियानो ब्रह्मण्यतो नूतनस्यायोः ॥४॥
सो अङ्गिरसामुचथा जुजुष्वान्ब्रह्मा तूतोदिन्द्रो गातुमिष्णन् ।
मुष्णन्नुषसः सूर्येण स्तवानश्नस्य चिच्छिश्नथत्पूर्व्याणि ॥५॥
॥२६॥ स ह श्रुत इन्द्रो नाम देव ऊर्ध्वो भुवन्मनुषे दस्मतमः ।
अव प्रियमर्शसानस्य साह्वाञ्छिरो भरद्दासस्य स्वधावान् ॥६॥
स वृत्रहेन्द्रः कृष्णयोनीः पुरन्दरो दासीरैरयद्वि ।
अजनयन्मनवे क्षामपश्च सत्रा शंसं यजमानस्य तूतोत् ॥७॥
तस्मै तवस्यमनु दायि सत्रेन्द्राय देवेभिरर्णसातौ ।
प्रति यदस्य वज्रं बाह्वोर्धुर्हत्वी दस्यून्पुर आयसीर्नि तारीत् ॥८॥
नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयदिन्द्र दक्षिणा मघोनी ।
शिक्षा स्तोतृभ्यो माति धग्भगो नो बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥९॥

॥ २१ ॥ ऋषिः—१-६ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २ स्वराट् त्रिष्टुप् । ६ त्रिष्टुप् ।
३-४ विराड् जगती । ५ निचृज्जगती । स्वरः—१-३, ६ धैवतः ४, ५ निषादः ॥

॥२७॥ विश्वजिते धनजिते स्वर्जिते सत्राजिते नृजित उर्वराजिते ।
अश्वजिते गोजिते अब्जिते भरेन्द्राय सोमं यजताय हर्यतम् ॥१॥

अभिभुवेऽभिभङ्गाय वन्वतेऽषाळ्हाय सहमानाय वेधसे ।
तुविग्रये वह्नये दुष्टरीतवे सत्रासाहे नम इन्द्राय वोचत ॥२॥
सत्रासाहो जनभक्षो जनंसहश्च्यवनो युध्मो अनु जोषमुक्षितः ।
वृतंचयः सहुरिर्विक्ष्वारित इन्द्रस्य वोचं प्र कृतानि वीर्या ॥३॥
अनानुदो वृषभो दोधतो वधो गम्भीर ऋष्वो असमष्टकाव्यः ।
रध्रचोदः श्नथनो वीळितस्पृथुरिन्द्रः सुयज्ञ उषसः स्वर्जनत् ॥४॥
यज्ञेन गातुमप्तुरो विविद्रिरे धियो हिन्वाना उशिजो मनीषिणः ।
अभिस्वरा निषदा गा अवस्यव इन्द्रे हिन्वाना द्रविणान्याशत ॥५॥
इन्द्र श्रेष्ठानि द्रविणानि धेहि चित्तिं दक्षस्य सुभगत्वमस्मे ।
पोषं रयीणामरिष्टिं तनूनां स्वाद्मानं वाचः सुदिनत्वमह्नाम् ॥६॥

॥ २२ ॥ ऋषिः—१-४ गृत्समदः शौनकः ॥ **देवता—इन्द्रः** ॥ **छन्दः**—१ अष्टिः । २ निचृदतिशक्वरी ।
४ भुरिगतिशक्वरी । ३ स्वराट् शक्वरी ॥ **स्वरः**—१ मध्यमः । २, ४ पञ्चमः । ३ धैवतः ॥

॥२८॥ त्रिकद्रुकेषु महिषो यवाशिरं तुविशुष्मस्तृपत्सोममपिबद्विष्णुना सुतं यथावशत् ।
स ईं ममाद महि कर्म कर्तवे महामुरुं सैनं सश्चद्देवो देवं सत्यमिन्द्रं सत्य इन्दुः ॥१॥
अध त्विषीमाँ अभ्योजसा क्रिविं युधाभवदा रोदसी अपृणदस्य मज्मना प्र वावृधे ।
अधत्तान्यं जठरे प्रेमरिच्यत सैनं सश्चद्देवो देवं सत्यमिन्द्रं सत्य इन्दुः ॥२॥
साकं जातः क्रतुना साकमोजसा ववक्षिथ साकं वृद्धो वीर्यैः सासहिर्मृधो विचर्षणिः ।
दाता राधः स्तुवते काम्यं वसु सैनं सश्चद्देवो देवं सत्यमिन्द्रं सत्य इन्दुः ॥३॥
तव त्यन्नर्यं नृतोऽप इन्द्र प्रथमं पूर्व्यं दिवि प्रवाच्यं कृतम् ।
यद्देवस्य शवसा प्रारिणा असुं रिणन्नपः ।
भुवद्विश्वमभ्यादेवमोजसा विदादूर्जं शतक्रतुर्विदादिषम् ॥४॥

२७ [**अथ तृतीयोऽनुवाकः ॥ सू० २३-३२**]

॥ २३ ॥ ऋषिः—१-१९ गृत्समदः **शौनकः** ॥ **देवता—१, ५, ९, ११, १७, १९** ब्रह्मणस्पतिः । २-४, ६-८,
१०, १२-१६, १८ बृहस्पतिः ॥ छन्दः—१, ४, ५, १०-१२ जगती । २, ७-९, १३, १४ । विराड् जगती ।
३, ६, १६, १८ निचृज्जगती । १५, १७ भुरिक् त्रिष्टुप् । १९ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-१४,
१६, १८ निषादः । १५, १७, १९ धैवतः ॥

॥२९॥ गणानां त्वा गणपतिं हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम् ।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत आ नः शृण्वन्नूतिभिः सीद सादनम् ॥१॥

देवाश्चित्ते असुर्य प्रचेतसो बृहस्पते यज्ञियं भागमानशुः ।
उस्रा इव सूर्यो ज्योतिषा महो विश्वेषामिज्जनिता ब्रह्मणामसि ॥२॥
आ विबाध्या परिरापस्तमांसि च ज्योतिष्मन्तं रथमृतस्य तिष्ठसि ।
बृहस्पते भीमममित्रदम्भनं रक्षोहणं गोत्रभिदं स्वर्विदम् ॥३॥
सुनीतिभिर्नयसि त्रायसे जनं यस्तुभ्यं दाशान्न तमंहो अश्नवत् ।
ब्रह्मद्विषस्तपनो मन्युमीरसि बृहस्पते महि तत्ते महित्वनम् ॥४॥
न तमंहो न दुरितं कुतश्चन नारातयस्तितिरुर्न द्वयाविनः ।
विश्वा इदस्माद्ध्वरसो वि बाधसे यं सुगोपा रक्षसि ब्रह्मणस्पते ॥५॥
॥३०॥ त्वं नो गोपाः पथिकृद्विचक्षणस्तव व्रताय मतिभिर्जरामहे ।
बृहस्पते यो नो अभि ह्वरो दधे स्वा तं मर्मर्तु दुच्छुना हरस्वती ॥६॥
उत वा यो नो मर्चयादनागसोऽरातीवा मर्तः सानुको वृकः ।
बृहस्पते अप तं वर्तया पथः सुगं नो अस्यै देववीतये कृधि ॥७॥
त्रातारं त्वा तनूनां हवामहेऽवस्पर्तरधिवक्तारमस्मयुम् ।
बृहस्पते देवनिदो नि बर्हय मा दुरेवा उत्तरं सुम्नमुन्नशन् ॥८॥
त्वया वयं सुवृधा ब्रह्मणस्पते स्पार्हा वसु मनुष्या ददीमहि ।
या नो दूरे तळितो या अरातयोऽभि सन्ति जम्भया ता अनप्नसः ॥९॥
त्वया वयमुत्तमं धीमहे वयो बृहस्पते पप्रिणा सस्निना युजा ।
मा नो दुःशंसो अभिदिप्सुरीशत प्र सुशंसा मतिभिस्तारिषीमहि ॥१०॥
॥३१॥ अनानुदो वृषभो जग्मिराहवं निष्टप्ता शत्रुं पृतनासु सासहिः ।
असि सत्य ऋणया ब्रह्मणस्पत उग्रस्य चिद्दमिता वीळुहर्षिणः ॥११॥
अदेवेन मनसा यो रिषण्यति शासामुग्रो मन्यमानो जिघांसति ।
बृहस्पते मा प्रणक्तस्य नो वधो नि कर्म मन्युं दुरेवस्य शर्धतः ॥१२॥
भरेषु हव्यो नमसोपसद्यो गन्ता वाजेषु सनिता धनंधनम् ।
विश्वा इदर्यो अभिदिप्स्वो३ मृधो बृहस्पतिर्वि ववर्हा रथाँ इव ॥१३॥
तेजिष्ठया तपनी रक्षसस्तप ये त्वा निदे दधिरे दृष्टवीर्यम् ।
आविस्तत्कृष्व यदसत्त उक्थ्यं१ बृहस्पते वि परिरापो अर्दय ॥१४॥
बृहस्पते अति यदर्यो अर्हाद्द्युमद्विभाति क्रतुमज्जनेषु ।
यद्दीदयच्छवस ऋतप्रजात तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम् ॥१५॥

॥३२॥ मा न॑: स्ते॒नेभ्यो॒ ये अ॒भि द्रु॒हस्प॒दे नि॑रा॒मिणो॑ रि॒पवोऽन्ने॑षु जागृ॒धुः ।
आ दे॒वाना॒मोह॑ते॒ वि व्रयो॑ हृ॒दि बृह॑स्पते॒ न प॒रः साम्नो॑ विदुः ॥१६॥
विश्वे॑भ्यो॒ हि त्वा॒ भुव॑नेभ्य॒स्परि॒ त्वष्टाज॑न॒त्साम्न॑:साम्नः क॒विः ।
स ऋ॑ण॒चिदृ॑ण॒या ब्रह्म॑ण॒स्पति॑र्द्रु॒हो ह॒न्ता म॒ह ऋ॒तस्य॑ ध॒र्तरि॑ ॥१७॥
तव॑ श्रि॒ये व्य॑जिहीत॒ पर्व॑तो॒ गवां॑ गो॒त्रमु॒दसृ॑जो॒ यद॑ङ्गिरः ।
इन्द्रे॑ण यु॒जा तम॑सा॒ परी॑वृतं॒ बृह॑स्पते॒ निर॒पामौ॑ब्जो अर्ण॒वम् ॥१८॥
ब्रह्म॑णस्पते॒ त्वम॒स्य य॒न्ता सू॒क्तस्य॑ बोधि॒ तन॑यं च जिन्व ।
विश्वं॒ तद्भ॒द्रं यदव॑न्ति दे॒वा बृ॒हद्व॑देम वि॒दथे॑ सु॒वीरा॑: ॥१९॥

॥ इति द्वितीयाष्टके षष्ठोऽध्यायः ॥

[षष्ठाध्याये वर्गाः ३२, सूक्तानि १५, ऋचः १५७]

अथ सप्तमोऽध्यायः ॥

॥ २४ ॥ ऋषिः—१-१६ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—१-११, १३-१६ ब्रह्मणस्पतिः । १२ ब्रह्मणस्पतिरिन्द्रश्च ।
छन्दः—१, ७, ९, ११ निचृज्जगती । १३ भुरिग् जगती । ६, ८, १४ जगती । १० स्वराड् जगती ।
२, ३ त्रिष्टुप् । ४, ५ स्वराट् त्रिष्टुप् । १२, १६ निचृत् त्रिष्टुप् । १५ भुरिक् त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१, ६-११, १३, १४ निषादः । २-५, १२, १५, १६ धैवतः ॥

॥१॥ सेमाम॑विड्ढि॒ प्रभृ॑तिं॒ य ईशि॑षे॒ऽया वि॑धेम॒ नव॑या म॒हा गि॒रा ।
यथा॑ नो मी॒ढ्वान्त्स्तव॑ते॒ सखा॒ तव॒ बृह॑स्पते॒ सीष॑धः॒ सोत नो॑ म॒तिम् ॥१॥
यो नन्त्वा॒न्यन॑म॒न्न्योज॑सो॒ताद॑र्द॒र्मन्यु॑ना॒ शम्ब॑राणि॒ वि ।
प्राच्या॑वय॒दच्यु॑ता॒ ब्रह्म॑ण॒स्पति॒रा चावि॑श॒द्वसु॑मन्तं॒ वि पर्व॑तम् ॥२॥
तद्दे॒वानां॑ दे॒वत॑माय॒ कर्त्व॒मश्र॑थ्नन्दृ॒ळ्हाव्र॑दन्त वीळि॒ता ।
उद्गा आ॑ज॒दभि॑न॒द्ब्रह्म॑णा व॒लमगू॑ह॒त्तमो॒ व्य॑चक्षय॒त्स्वः॑ ॥३॥
अश्मा॑स्यमव॒तं ब्रह्म॑ण॒स्पति॒र्मधु॑धारम॒भि यमोज॒सातृ॑णत् ।
तमे॒व विश्वे॑ पपिरे स्व॒र्दृशो॑ ब॒हु सा॒कं सि॑सिचु॒रुत्स॑मु॒द्रिण॑म् ॥४॥
सना॒ ता का चि॒द्भुव॑ना॒ भवी॑त्वा मा॒द्भिः श॒रद्भि॒र्दुरो॑ वरन्त वः ।
अय॑तन्ता चरतो अ॒न्यद॑न्य॒दिद्या च॒कार॑ व॒युना॒ ब्रह्म॑ण॒स्पतिः॑ ॥५॥

॥२॥ अभिनक्षन्तो अभि ये तमानशुर्निधिं पणीनां परमं गुहा हितम् ।
ते विद्वांसः प्रतिचक्ष्यानृता पुनर्यत उ आयन्तदुदीयुराविशम् ॥६॥
ऋतावानः प्रतिचक्ष्यानृता पुनरात आ तस्थुः कवयो महस्पथः ।
ते बाहुभ्यां धमितमग्निमश्मनि नकिः षो अस्त्यरणो जहुर्हि तम् ॥७॥
ऋतज्येन क्षिप्रेण ब्रह्मणस्पतिर्यत्र वष्टि प्र तदश्नोति धन्वना ।
तस्य साध्वीरिषवो याभिरस्यति नृचक्षसो दृशये कर्णयोनयः ॥८॥
स संनयः स विनयः पुरोहितः स सुष्टुतः स युधि ब्रह्मणस्पतिः ।
चाक्ष्मो यद्वाजं भरते मती धनादित्सूर्यस्तपति तप्यतुर्वृथा ॥९॥
विभु प्रभु प्रथमं मेहनावतो बृहस्पतेः सुविदत्राणि राध्या ।
इमा सातानि वेन्यस्य वाजिनो येन जना उभये भुञ्जते विशः ॥१०॥

॥३॥ योऽवरे वृजने विश्वथा विभुर्महामु रण्वः शवसा ववक्षिथ ।
स देवो देवान्प्रति पप्रथे पृथु विश्वेदु ता परिभूर्ब्रह्मणस्पतिः ॥११॥
विश्वं सत्यं मघवाना युवोरिदापश्चन प्र मिनन्ति व्रतं वाम् ।
अच्छेन्द्राब्रह्मणस्पती हविर्नोऽन्नं युजेव वाजिना जिगातम् ॥१२॥
उताशिष्ठा अनु शृण्वन्ति वह्नयः सभेयो विप्रो भरते मती धना ।
वीळुद्वेषा अनु वश ऋणमाददिः स ह वाजी समिथे ब्रह्मणस्पतिः ॥१३॥
ब्रह्मणस्पतेरभवद्यथावशं सत्यो मन्युर्महि कर्मा करिष्यतः ।
यो गा उदाजत्स दिवे वि चाभजन्महीव रीतिः शवसासरत्पृथक् ॥१४॥
ब्रह्मणस्पते सुयमस्य विश्वहा रायः स्याम रथ्यो३ वयस्वतः ।
वीरेषु वीराँ उप पृङ्धि नस्त्वं यदीशानो ब्रह्मणा वेषि मे हवम् ॥१५॥
ब्रह्मणस्पते त्वमस्य यन्ता सूक्तस्य बोधि तनयं च जिन्व ।
विश्वं तद्भद्रं यदवन्ति देवा बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥१६॥

॥ २५ ॥ ऋषिः—१-५ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—ब्रह्मणस्पतिः ॥ छन्दः—१, २ जगती ।
३ निचृज्जगती । ४, ५ विराड् जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥४॥ इन्धानो अग्निं वनवद्वनुष्यतः कृतब्रह्मा शूशुवद्रातहव्य इत् ।
जातेन जातमति स प्र सर्सृते यंयं युजं कृणुते ब्रह्मणस्पतिः ॥१॥
वीरेभिर्वीरान्वनवद्वनुष्यतो गोभी रयिं पप्रथद्बोधति त्मना ।
तोकं च तस्य तनयं च वर्धते यंयं युजं कृणुते ब्रह्मणस्पतिः ॥२॥

सिन्धु॒र्न क्षो॒दः शिमी॑वाँ ऋघाय॒तो वृषे॑व॒ वध्रीँ॑र॒भि व॒ष्ट्योज॑सा ।
अ॒ग्नेरि॑व॒ प्रसि॑ति॒र्नाह॒ वर्त॑वे॒ यंयं॒ युजं॑ कृणु॒ते ब्रह्म॑ण॒स्पतिः॑ ॥३॥
तस्मा॑ अर्षन्ति दि॒व्या अ॑स॒श्चतः॒ स सत्व॑भिः प्रथ॒मो गोषु॑ गच्छति ।
अनि॑भृष्टतविषिर्ह॒न्त्योज॑सा॒ यंयं॒ युजं॑ कृणु॒ते ब्रह्म॑ण॒स्पतिः॑ ॥४॥
तस्मा॒ इद्विश्वे॑ धुनयन्त॒ सिन्ध॒वोऽच्छि॑द्रा॒ शर्म॑ दधिरे पु॒रूणि॑ ।
दे॒वानां॑ सु॒म्ने सु॒भगः॒ स एध॑ते॒ यंयं॒ युजं॑ कृणु॒ते ब्रह्म॑ण॒स्पतिः॑ ॥५॥

॥ २६ ॥ ऋषिः—१-४ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—ब्रह्मणस्पतिः ॥ छन्दः—१, ३, जगती ।
२. ४ निचृज्जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥५॥ ऋ॒जुरिच्छंसो॑ वनवद्वनुष्य॒तो दे॑व॒यन्निददे॑वयन्तम॒भ्य॑सत् ।
सु॒प्रा॒वीरिद्व॑नवत्पृ॒त्सु दु॒ष्टरं॒ यज्वेदय॑ज्यो॒र्वि भ॑जाति॒ भोज॑नम् ॥१॥
यज॑स्व वीर॒ प्र वि॑हि मनाय॒तो भ॒द्रं मनः॑ कृणुष्व वृत्र॒तूर्ये॑ ।
ह॒विष्कृ॑णुष्व सु॒भगो॒ यथास॑सि॒ ब्रह्म॑ण॒स्पते॒रव॒ आ वृ॑णीमहे ॥२॥
स इज्जने॑न॒ स वि॒शा स जन्म॑ना॒ स पु॒त्रैर्वाजं॑ भरते॒ धना॒ नृभिः॑ ।
दे॒वानां॒ यः पि॒तर॑मा॒विवा॑सति श्र॒द्धाम॑ना ह॒विषा॒ ब्रह्म॑ण॒स्पति॑म् ॥३॥
यो अ॑स्मै ह॒व्यैर्घृ॒तव॑द्भि॒रवि॑ध॒त्प्र तं प्रा॒चा न॑यति॒ ब्रह्म॑ण॒स्पतिः॑ ।
उ॒रु॒ष्यती॒मंह॑सो॒ रक्ष॑ती रि॒षो॒३॒॑ंहोश्चि॑दस्मा उरु॒चक्रि॒रद्भु॑तः ॥४॥

॥ २७ ॥ ऋषिः—१-१७ कूर्मो गार्त्समदो गृत्समदो वा ॥ देवता—आदित्याः ॥ छन्दः—१, ३, ६,
१३-१५ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ४, ५, ८, १२, १७ त्रिष्टुप् । ११, १६ विराट् त्रिष्टुप् ।
७ भुरिक् पङ्क्तिः । ९, १० स्वराट्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-६, ८, ११-१७ धैवतः । ७, ९, १० पञ्चमः ।

॥६॥ इ॒मा गिर॑ आदि॒त्येभ्यो॑ घृ॒तस्नूः॑ स॒नाद्राज॑भ्यो जु॒ह्वा॑ जुहोमि ।
शृ॒णोतु॑ मि॒त्रो अ॑र्य॒मा भगो॑ नस्तुविजा॒तो वरु॑णो॒ दक्षो॒ अंशः॑ ॥१॥
इ॒मं स्तोमं॒ सक्र॑तवो मे अ॒द्य मि॒त्रो अ॑र्य॒मा वरु॑णो जुषन्त ।
आ॒दि॒त्यासः॒ शुच॑यो॒ धार॑पूता॒ अवृ॑जिना अनव॒द्या अरि॑ष्टाः ॥२॥
त आ॑दि॒त्यास॑ उ॒रवो॑ गभी॒रा अद॑ब्धासो॒ दिप्स॑न्तो भूर्य॒क्षाः ।
अ॒न्तः प॑श्यन्ति वृजि॒नोत सा॒धु सर्वं॒ राज॑भ्यः पर॒मा चि॒दन्ति॑ ॥३॥
धा॒रय॑न्त आदि॒त्यासो॒ जग॒त्स्था दे॒वा विश्व॑स्य॒ भुव॑नस्य गो॒पाः ।
दी॒र्घाधि॑यो॒ रक्ष॑माणा असु॒र्य॑मृ॒तावा॑न॒श्चय॑माना ऋ॒णानि॑ ॥४॥
वि॒द्याम॑दित्या॒ अव॑सो वो अ॒स्य यद॑र्यमन्भ॒य आ चि॒न्मयो॒भु ।
यु॒ष्माकं॑ मित्रावरुणा॒ प्रणी॑तौ॒ परि॒ श्वभ्रे॑व दुरि॒तानि॑ वृज्याम् ॥५॥

॥७॥ सु॒गो हि वो॑ अर्यमन्मित्र॒ पन्था॑ अनृक्ष॒रो व॑रुण सा॒धुरस्ति॑ ।
तेना॑दित्या॒ अधि॑ वोचता नो॒ यच्छ॑ता नो दुष्परि॒हन्तु॒ शर्म॑ ॥६॥
पिप॑र्तु नो॒ अदि॑ती॒ राज॑पु॒त्राति॒ द्वेषां॑स्यर्य॒मा सु॒गेभिः॑ ।
बृ॒हन्मि॒त्रस्य॒ वरु॑णस्य॒ शर्मोप॑ स्याम पुरु॒वीरा॒ अरि॑ष्टाः ॥७॥
ति॒स्रो भूमी॑र्धारय॒न्त्रीँरु॒त द्यू॒न्त्रीणि॑ व्र॒ता वि॒दथे॑ अ॒न्तरे॑षाम् ।
ऋ॒तेना॑दित्या॒ महि॑ वो महि॒त्वं तद॑र्यमन्वरुण मित्र॒ चारु॑ ॥८॥
त्री रो॑च॒ना दि॒व्या धा॑रयन्त हिर॒ण्ययाः॒ शुच॑यो॒ धार॑पूताः ।
अस्व॑प्नजो अनिमि॒षा अद॑ब्धा उरु॒शंसा॑ ऋ॒जवे॒ मर्त्या॑य ॥९॥
त्वं विश्वे॑षां वरुणासि॒ राजा॒ ये च॑ दे॒वा अ॑सुर॒ ये च॒ मर्ताः॑ ।
श॒तं नो॑ रास्व श॒रदो॑ वि॒चक्षे॒ऽश्यामायूं॑षि॒ सुधि॑तानि॒ पूर्वा॑ ॥१०॥

॥८॥ न द॑क्षि॒णा वि चि॑किते॒ न स॒व्या न प्रा॒चीन॑मादित्या॒ नोत प॒श्चा ।
पा॒क्या॑ चिद्वसवो धी॒र्या॑ चिद्युष्मानी॑तो॒ अभ॑यं॒ ज्योति॑रश्याम् ॥११॥
यो राज॑भ्य ऋ॒तनि॑भ्यो द॒दाश॒ यं व॒र्धय॑न्ति पु॒ष्टय॑श्च॒ नित्याः॑ ।
स रे॒वान्या॑ति प्रथ॒मो रथे॑न वसु॒दावा॑ वि॒दथे॑षु प्रश॒स्तः ॥१२॥
शुचि॑र॒पः सू॒यव॑सा॒ अद॑ब्ध॒ उप॑ क्षेति वृ॒द्धव॑याः सु॒वीरः॑ ।
नकि॒ष्टं घ्न॒न्त्यन्ति॑तो॒ न दू॒राद्य आ॑दि॒त्यानां॒ भव॑ति॒ प्रणी॑तौ ॥१३॥
अदि॑ते॒ मित्र॒ वरु॑णो॒त मृ॑ळ॒ यद्वो॑ व॒यं च॑कृ॒मा कच्चि॒दागः॑ ।
उ॒र्व॑श्या॒मभ॑यं॒ ज्योति॑रिन्द्र॒ मा नो॑ दी॒र्घा अ॒भि न॑श॒न्तमि॑स्राः ॥१४॥
उ॒भे अ॑स्मै पीपयतः समी॒ची दि॒वो वृ॒ष्टिं सु॒भगो॒ नाम॒ पुष्य॑न् ।
उ॒भा क्षया॑वा॒जय॑न्याति पृ॒त्सूभा॒वर्धौ॑ भवतः सा॒धू अ॑स्मै ॥१५॥
या वो॑ मा॒या अ॑भि॒द्रुहे॑ यजत्राः॒ पाशा॑ आदित्या रि॒पवे॒ विचृ॑त्ताः ।
अ॒श्वीव॒ ताँ अति॑ येषं॒ रथे॒नारि॑ष्टा उ॒रावा शर्म॑न्त्स्याम ॥१६॥
माहं म॒घोनो॑ वरुण प्रि॒यस्य॑ भूरि॒दाव्न॒ आ वि॑दं॒ शून॑मा॒पेः ।
मा रा॒यो रा॑जन्त्सु॒यमा॒दव॑ स्थां बृ॒हद्व॑देम वि॒दथे॑ सु॒वीराः॑ ॥१७॥

॥ २८ ॥ ऋषिः—कूर्मो गार्त्समदो गृत्समदो वा ॥ देवता—वरुणः ॥ छन्दः—१, ३, ४, ६ निचृत्त्रिष्टुप् ।
५, ७, ११, त्रिष्टुप् । ८ विराट्त्रिष्टुप् । ९ भुरिक्त्रिष्टुप् । २, १० भुरिक्पङ्क्ति ॥
स्वरः—१,-३-९, ११ धैवतः । २, १० पञ्चमः ॥

॥९॥ इ॒दं क॒वेरा॑दि॒त्यस्य॑ स्व॒राजो॒ विश्वा॑नि॒ सान्त्य॒भ्य॑स्तु म॒ह्ना ।
अति॒ यो म॒न्द्रो य॒जथा॑य दे॒वः सु॑की॒र्तिं भि॑क्षे॒ वरु॑णस्य॒ भूरेः॑ ॥१॥

तव व्रते सुभगासः स्याम स्वाध्यो वरुण तुष्टुवांसः ।
उपायन उषसां गोमतीनामग्नयो न जरमाणा अनु द्यून् ॥२॥
तव स्याम पुरुवीरस्य शर्मन्नुरुशंसस्य वरुण प्रणेतः ।
यूयं नः पुत्रा अदितेरदब्धा अभि क्षमध्वं युज्याय देवाः ॥३॥
प्र सीमादित्यो असृजद्विधर्ताँ ऋतं सिन्धवो वरुणस्य यन्ति ।
न श्राम्यन्ति न वि मुचन्त्येते वयो न पप्तू रघुया परिज्मन् ॥४॥
वि मच्छ्रथाय रशनामिवाग ऋध्याम ते वरुण खामृतस्य ।
मा तन्तुश्छेदि वयतो धियं मे मा मात्रा शार्यपसः पुर ऋतोः ॥५॥

॥१०॥ अपो सु म्यक्ष वरुण भियसं मत्सम्राळृतावोऽनु मा गृभाय ।
दामेव वत्साद्वि मुमुग्ध्यंहो नहि त्वदारे निमिषश्चनेशे ॥६॥
मा नो वधैर्वरुण ये त इष्टावेनः कृण्वन्तमसुर भ्रीणन्ति ।
मा ज्योतिषः प्रवसथानि गन्म वि षू मृधः शिश्रथो जीवसे नः ॥७॥
नमः पुरा ते वरुणोत नूनमुतापरं तुविजात ब्रवाम ।
त्वे हि कं पर्वते न श्रितान्यप्रच्युतानि दूळभ व्रतानि ॥८॥
पर ऋणा सावीरध मत्कृतानि माहं राजन्नन्यकृतेन भोजम् ।
अव्युष्टा इन्नु भूयसीरुषास आ नो जीवान्वरुण तासु शाधि ॥९॥
यो मे राजन्युज्यो वा सखा वा स्वप्ने भयं भीरवे मह्यमाह ।
स्तेनो वा यो दिप्सति नो वृको वा त्वं तस्माद्वरुण पाह्यस्मान् ॥१०॥
माहं मघोनो वरुण प्रियस्य भूरिदाव्न आ विदं शूनमापेः ।
मा रायो राजन्त्सुयमादव स्थां बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥११॥

॥ २९ ॥ ऋषिः—कूर्मो गार्त्समदो गृत्समदो वा ॥ देवताः—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ४, ५ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ६, ७ त्रिष्टुप् । ३ विराट्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥११॥ धृतव्रता आदित्या इषिरा आरे मत्कर्त रहसूरिवागः ।
शृण्वतो वो वरुण मित्र देवा भद्रस्य विद्वाँ अवसे हुवे वः ॥१॥
यूयं देवाः प्रमतिर्यूयमोजो यूयं द्वेषांसि सनुतर्युयोत ।
अभिक्षत्तारो अभि च क्षमध्वमद्या च नो मृळयतापरं च ॥२॥
किमू नु वः कृणवामापरेण किं सनेन वसव आप्येन ।
यूयं नो मित्रावरुणादिते च स्वस्तिमिन्द्रामरुतो दधात ॥३॥

हुये देवा यूयमिदापयः स्थ ते मृळत नाधमानाय मह्यम् ।
मा वो रथो मध्यमवाळृते भून्मा युष्मावत्स्वापिषु श्रमिष्म ॥४॥
प्र व एको मिमय भूर्यागो यन्मा पितेव कितवं शशास ।
आरे पाशा आरे अघानि देवा मा माधि पुत्रे विमिव ग्रभीष्ट ॥५॥
अर्वाञ्चो अद्या भवता यजत्रा आ वो हार्दि भयमानो व्ययेयम् ।
त्राध्वं नो देवा निजुरो वृकस्य त्राध्वं कर्तादवपदो यजत्राः ॥६॥
माहं मघोनो वरुण प्रियस्य भूरिदाव्न आ विदं शूनमापेः ।
मा रायो राजन्त्सुयमादव स्थां बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥७॥

॥ ३० ॥ ऋषिः—गृत्समदः शौनकः ॥ देवताः—१-५, ७, ८, १० इन्द्रः । ६ इन्द्रासोमौ । ९ बृहस्पतिः । ११ मरुतः ॥ छन्दः—१, ३ भुरिक्पङ्क्तिः । २, ८ निचृत्त्रिष्टुप् । ४-७, ९ त्रिष्टुप् । १० विराट्त्रिष्टुप् । ११ भुरिक्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३ पञ्चमः । २, ४-११ धैवतः ॥

॥१२॥ ऋतं देवाय कृण्वते सवित्र इन्द्रायाहिघ्ने न रमन्त आपः ।
अहरहर्यात्यक्तुरपां कियात्या प्रथमः सर्ग आसाम् ॥१॥
यो वृत्राय सिनमत्राभरिष्यत्प्र तं जनित्री विदुष उवाच ।
पथो रदन्तीरनु जोषमस्मै दिवेदिवे धुनयो यन्त्यर्थम् ॥२॥
ऊर्ध्वो ह्यस्थादध्यन्तरिक्षेऽधा वृत्राय प्र वधं जभार ।
मिहं वसान उप हीमदुद्रोत्तिग्मायुधो अजयच्छत्रुमिन्द्रः ॥३॥
बृहस्पते तपुषाश्नेव विध्य वृकद्वरसो असुरस्य वीरान् ।
यथा जघन्थ धृषता पुरा चिदेवा जहि शत्रुमस्माकमिन्द्र ॥४॥
अव क्षिप दिवो अश्मानमुच्चा येन शत्रुं मन्दसानो निजूर्वाः ।
तोकस्य सातौ तनयस्य भूरेरस्माँ अर्धं कृणुतादिन्द्र गोनाम् ॥५॥

॥१३॥ प्र हि क्रतुं वृहथो यं वनुथो रध्रस्य स्थो यजमानस्य चोदौ ।
इन्द्रासोमा युवमस्माँ अविष्टमस्मिन्भयस्थे कृणुतमु लोकम् ॥६॥
न मा तमन्न श्रमन्नोत तन्द्रन्न वोचाम मा सुनोतेति सोमम् ।
यो मे पृणाद्यो ददद्यो निबोधाद्यो मा सुन्वन्तमुप गोभिरायत् ॥७॥
सरस्वति त्वमस्माँ अविड्ढि मरुत्वती धृषती जेषि शत्रून् ।
त्यं चिच्छर्धन्तं तविषीयमाणमिन्द्रो हन्ति वृषभं शण्डिकानाम् ॥८॥

यो न॒ः सनु॑त्य उ॒त वा॑ जिघ॒त्नुर॑भि॒ख्याय॒ तं ति॑गि॒तेन॑ विध्य ।
बृह॑स्पत॒ आयु॑धैर्जेषि॒ शत्रू॑न्द्रु॒हे रीष॑न्तं॒ परि॑ धेहि राजन् ॥९॥
अ॒स्माके॑भि॒ः सत्व॑भिः शूर॒ शूरै॑र्वी॒र्या॑ कृधि॒ यानि॑ ते॒ कर्त्वा॑नि ।
ज्योग॑भूव॒न्ननु॑धूपितासो ह॒त्वी तेषा॒मा भ॑रा नो॒ वसू॑नि ॥१०॥
तं व॒ः शर्धं॒ मारु॑तं सुम्न॒युर्गि॒रोप॑ ब्रुवे॒ नम॑सा॒ दैव्यं॒ जन॑म् ।
यथा॑ र॒यिं सर्व॑वीरं॒ नशा॑महा अपत्य॒साचं॒ श्रुत्यं॑ दि॒वेदि॑वे ॥११॥

॥ ३१ ॥ ऋषिः—गृत्समदः शौनकः ॥ देवताः—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, २, ४ जगती । ३ विराट्जगती ।
५ निचृज्जगती । ६ त्रिष्टुप् । ७ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-५ निषादः ।
६ धैवतः । ७ पञ्चमः ॥

॥१४॥ अ॒स्माकं॑ मित्रावरुणावतं॒ रथ॑मादि॒त्यै रु॒द्रैर्वसु॑भिः सचा॒भुवा॑ ।
प्र यद्वयो॒ न पप्त॒न्वस्म॑न॒स्परि॑ श्रव॒स्यवो॒ हृषी॑वन्तो व॒नर्षद॑ः ॥१॥
अध॑ स्मा न॒ उद॑वता सजोषसो॒ रथं॑ देवासो अ॒भि वि॒क्षु वा॑ज॒युम् ।
यदा॒शव॒ः पद्या॑भि॒स्तित्र॑तो॒ रज॑ः पृथि॒व्याः सानौ॒ जङ्घ॑नन्त पा॒णिभि॑ः ॥२॥
उ॒त स्य न॒ इन्द्रो॑ वि॒श्वच॑र्षणिर्दि॒वः शर्धे॑न॒ मारु॑तेन सु॒क्रतु॑ः ।
अनु॒ नु स्था॑त्यवृ॒काभि॑रू॒तिभी॒ रथं॑ म॒हे स॒नये॒ वाज॑सातये ॥३॥
उ॒त स्य दे॒वो भुव॑नस्य स॒क्षणि॒स्त्वष्टा॒ ग्नाभि॑ः स॒जोषा॑ जूजुव॒द्रथ॑म् ।
इळा॒ भगो॑ बृहद्दि॒वोत रोद॑सी पू॒षा पुरं॑धिर॒श्विना॒वधा॒ पती॑ ॥४॥
उ॒त त्ये दे॒वी सु॒भगे॑ मिथू॒दृशो॒षासा॒नक्ता॒ जग॑तामपी॒जुवा॑ ।
स्तु॒षे यद्वां॑ पृथिवि॒ नव्य॑सा॒ वच॑ः स्था॒तुश्च॒ वय॒स्त्रिव॑या उप॒स्तिरे॑ ॥५॥
उ॒त व॒ः शंस॑मु॒शिजा॑मिव श्म॒स्यहि॑र्बु॒ध्न्यो॒३॒॑ऽज एक॑पादु॒त ।
त्रि॒त ऋ॑भु॒क्षाः स॑वि॒ता चनो॑ दधे॒ऽपां नपा॑दाशुहे॒मा धि॒या शमि॑ ॥६॥
ए॒ता वो॑ व॒श्म्युद्य॑ता यजत्रा॒ अत॑क्षन्ना॒यवो॒ नव्य॑से॒ सम् ।
श्र॒व॒स्यवो॒ वाजं॑ चका॒नाः सप्ति॒र्न रथ्यो॒ अह॑ धी॒तिम॑श्याः ॥७॥

॥ ३२ ॥ ऋषिः—गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—१ द्यावापृथिव्यौ । २, ३ इन्द्रस्त्वष्टा वा । ४, ५ राका ।
६, ७ सिनीवाली । ८ लिङ्गोक्ताः ॥ छन्दः—१ जगती । ३ निचृज्जगती । ४, ५ विराड्जगती ।
२ त्रिष्टुप् ६ अनुष्टुप् । ७ विराडनुष्टुप् । ८ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३-५ निषादः ।
२ धैवतः । ६-८ गान्धारः ॥

॥१५॥ अ॒स्य मे॑ द्यावापृथिवी ऋता॒यतो॑ भू॒तम॑वि॒त्री वच॑स॒ः सिषा॑सतः ।
ययो॒रायु॑ः प्र॒तरं॑ ते इ॒दं पु॒र उप॑स्तुते वसू॒युर्वां॑ म॒हो द॑धे ॥१॥

मा नो गुह्या रिप आयोरहन्दभन्मा न आभ्यो रीरधो दुच्छुनाभ्यः ।
मा नो वि यौः सख्या विद्धि तस्य नः सुम्नायता मनसा तत्त्वेमहे ॥२॥
अहेळता मनसा श्रुष्टिमा वह दुहानां धेनुं पिप्युषीमसश्चतम् ।
पद्याभिराशुं वचसा च वाजिनं त्वां हिनोमि पुरुहूत विश्वहा ॥३॥
राकामहं सुहवां सुष्टुती हुवे शृणोतु नः सुभगा बोधतु त्मना ।
सीव्यत्वपः सूच्याच्छिद्यमानया ददातु वीरं शतदायमुक्थ्यम् ॥४॥
यास्ते राके सुमतयः सुपेशसो याभिर्ददासि दाशुषे वसूनि ।
ताभिर्नो अद्य सुमना उपागहि सहस्रपोषं सुभगे रराणा ॥५॥
सिनीवालि पृथुष्टुके या देवानामसि स्वसा ।
जुषस्व हव्यमाहुतं प्रजां देवि दिदिड्ढि नः ॥६॥
या सुबाहुः स्वङ्गुरिः सुषूमा बहुसूवरी ।
तस्यै विश्पत्न्यै हविः सिनीवाल्यै जुहोतन ॥७॥
या गुङ्गूर्या सिनीवाली या राका या सरस्वती ।
इन्द्राणीमह्व ऊतये वरुणानीं स्वस्तये ॥८॥

[अथ चतुर्थोऽनुवाकः ॥]

॥ ३३ ॥ ऋषिः—गृत्समदः शौनकः ॥ देवताः—रुद्रः ॥ छन्दः—१, ५, ९, १३-१५ निचृत्त्रिष्टुप् ।
३, ६, १०, ११ विराट्त्रिष्टुप् । ४, ८ त्रिष्टुप् । २, ७ पङ्क्तिः । १२ भुरिक्पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१, ३-६, ८-११, १३-१५ धैवतः । २, ७, १२ पञ्चमः ।

॥१६॥ आ ते पितर्मरुतां सुम्नमेतु मा नः सूर्यस्य संदृशो युयोथाः ।
अभि नो वीरो अर्वति क्षमेत प्र जायेमहि रुद्र प्रजाभिः ॥१॥
त्वादत्तेभी रुद्र शंतमेभिः शतं हिमा अशीय भेषजेभिः ।
व्य१स्मद्द्वेषो वितरं व्यंहो व्यमीवाश्चातयस्वा विषूचीः ॥२॥
श्रेष्ठो जातस्य रुद्र श्रियासि तवस्तमस्तवसां वज्रबाहो ।
पर्षि णः पारमंहसः स्वस्ति विश्वा अभीती रपसो युयोधि ॥३॥
मा त्वा रुद्र चुक्रुधामा नमोभिर्मा दुष्टुती वृषभ मा सहूती ।
उन्नो वीराँ अर्पय भेषजेभिर्भिषक्तमं त्वा भिषजां शृणोमि ॥४॥
हवीमभिर्हवते यो हविर्भिरव स्तोमेभी रुद्रं दिषीय ।
ऋदूदरः सुहवो मा नो अस्यै बभ्रुः सुशिप्रो रीरधन्मनायै ॥५॥

॥१७॥ उन्मा ममन्द वृषभो मरुत्वान्त्वक्षीयसा वयसा नाधमानम् ।
घृणीव च्छायामरपा अशीया विवासेयं रुद्रस्य सुम्नम् ॥६॥

क्व१ स्य ते रुद्र मृळयाकुर्हस्तो यो अस्ति भेषजो जलाषः ।
अपभर्ता रपसो दैव्यस्याभी नु मा वृषभ चक्षमीथाः ॥७॥
प्र बभ्रवे वृषभाय श्वितीचे महो महीं सुष्टुतिमीरयामि ।
नमस्या कल्मलीकिनं नमोभिर्गृणीमसि त्वेषं रुद्रस्य नाम ॥८॥
स्थिरेभिरङ्गैः पुरुरूप उग्रो बभ्रुः शुक्रेभिः पिपिशे हिरण्यैः ।
ईशानादस्य भुवनस्य भूरेर्न वा उ योषद्रुद्रादसुर्यम् ॥९॥
अर्हन्बिभर्षि सायकानि धन्वार्हन्निष्कं यजतं विश्वरूपम् ।
अर्हन्निदं दयसे विश्वमभ्वं न वा ओजीयो रुद्र त्वदस्ति ॥१०॥

॥१८॥ स्तुहि श्रुतं गर्तसदं युवानं मृगं न भीममुपहत्नुमुग्रम् ।
मृळा जरित्रे रुद्र स्तवानोऽन्यं ते अस्मन्नि वपन्तु सेनाः ॥११॥
कुमारश्चित्पितरं वन्दमानं प्रति नानाम रुद्रोपयन्तम् ।
भूरेर्दातारं सत्पतिं गृणीषे स्तुतस्त्वं भेषजा रास्यस्मे ॥१२॥
या वो भेषजा मरुतः शुचीनि या शंतमा वृषणो या मयोभु ।
यानि मनुरवृणीता पिता नस्ता शं च योश्च रुद्रस्य वश्मि ॥१३॥
परि णो हेती रुद्रस्य वृज्याः परि त्वेषस्य दुर्मतिर्मही गात् ।
अव स्थिरा मघवद्भ्यस्तनुष्व मीढ्वस्तोकाय तनयाय मृळ ॥१४॥
एवा बभ्रो वृषभ चेकितान यथा देव न हृणीषे न हंसि ।
हवनश्रुन्नो रुद्रेह बोधि बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥१५॥

॥ ३४ ॥ ऋषिः—गृत्समदः शौनकः ॥ देवताः—मरुतः ॥ छन्दः—१, ३, ८, ९ निचृज्जगती । २,
१०-१३, विराड्जगती । ४-७, १४ जगती । १५ निचृत्त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१-१४ निषादः । १५ धैवतः ॥

॥१९॥ धारावरा मरुतो धृष्ण्वोजसो मृगा न भीमास्तविषीभिरर्चिनः ।
अग्नयो न शुशुचाना ऋजीषिणो भृमिं धमन्तो अप गा अवृण्वत ॥१॥
द्यावो न स्तृभिश्चितयन्त खादिनो व्य१भ्रिया न द्युतयन्त वृष्टयः ।
रुद्रो यद्वो मरुतो रुक्मवक्षसो वृषाजनि पृश्न्याः शुक्र ऊधनि ॥२॥
उक्षन्ते अश्वाँ अत्याँ इवाजिषु नदस्य कर्णैस्तुरयन्त आशुभिः ।
हिरण्यशिप्रा मरुतो दविध्वतः पृक्षं याथ पृषतीभिः समन्यवः ॥३॥

पृक्षे ता विश्वा भुवना ववक्षिरे मित्राय वा सदमा जीरदानवः ।
पृषदश्वासो अनवभ्रराधस ऋजिप्यासो न वयुनेषु धूर्षदः ॥४॥
इन्धन्वभिर्धेनुभी रप्शदूधभिरध्वस्मभिः पथिभिर्भ्राजदृष्टयः ।
आ हंसासो न स्वसराणि गन्तन मधोर्मदाय मरुतः समन्यवः ॥५॥

॥२०॥ आ नो ब्रह्माणि मरुतः समन्यवो नरां न शंसः सवनानि गन्तन ।
अश्वामिव पिप्यत धेनुमूधनि कर्ता धियं जरित्रे वाजपेशसम् ॥६॥
तं नो दात मरुतो वाजिनं रथ आपानं ब्रह्म चितयद्दिवेदिवे ।
इषं स्तोतृभ्यो वृजनेषु कारवे सनिं मेधामरिष्टं दुष्टरं सहः ॥७॥
यद्युञ्जते मरुतो रुक्मवक्षसोऽश्वान्रथेषु भग आ सुदानवः ।
धेनुर्न शिश्वे स्वसरेषु पिन्वते जनाय रातहविषे महीमिषम् ॥८॥
यो नो मरुतो वृकताति मर्त्यो रिपुर्दधे वसवो रक्षता रिषः ।
वर्तयत तपुषा चक्रियाभि तमव रुद्रा अशसो हन्तना वधः ॥९॥
चित्रं तद्वो मरुतो याम चेकिते पृश्न्या यदूधरप्यापयो दुहुः ।
यद्वा निदे नवमानस्य रुद्रियास्त्रितं जराय जुरतामदाभ्याः ॥१०॥

॥२१॥ तान्वो महो मरुत एवयाव्नो विष्णोरेषस्य प्रभृथे हवामहे ।
हिरण्यवर्णान्ककुहान्यतस्रुचो ब्रह्मण्यन्तः शंस्यं राध ईमहे ॥११॥
ते दशग्वाः प्रथमा यज्ञमूहिरे ते नो हिन्वन्तूषसो व्युष्टिषु ।
उषा न रामीररुणैरपोर्णुते महो ज्योतिषा शुचता गोअर्णसा ॥१२॥
ते क्षोणीभिररुणेभिर्नाञ्जिभी रुद्रा ऋतस्य सदनेषु वावृधुः ।
निमेघमाना अत्येन पाजसा सुश्चन्द्रं वर्णं दधिरे सुपेशसम् ॥१३॥
ताँ इयानो महि वरूथमूतय उप घेदेना नमसा गृणीमसि ।
त्रितो न यान्पञ्च होतॄनभिष्टय आववर्तदवराञ्चक्रियावसे ॥१४॥
यया रध्रं पारयथात्यंहो यया निदो मुञ्चथ वन्दितारम् ।
अर्वाची सा मरुतो या व ऊतिरो षु वाश्रेव सुमतिर्जिगातु ॥१५॥

॥ ३५ ॥ ऋषिः—गृत्समदः शौनकः ॥ देवताः—अपांनपात् ॥ छन्दः—१, ४, ६, ७, ९, १०, १२, १३, १५ निचृत्त्रिष्टुप् । ११ विराट्त्रिष्टुप् । १४ त्रिष्टुप् । २, ३, ८ भुरिक्पङ्क्तिः । ५ स्वराट्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ४, ६, ७, ९—१५ धैवतः । २, ३, ५, ८ पञ्चमः ॥

॥२२॥ उपेमसृक्षि वाजयुर्वचस्यां चनो दधीत नाद्यो गिरो मे ।
अपां नपादाशुहेमा कुवित्स सुपेशसस्करति जोषिषद्धि ॥१॥

इ॒मं स्व॑स्मै हृ॒द आ सुत॑ष्टं॒ मन्त्रं॑ वोचेम कु॒विद॑स्य॒ वेद॑त् ।
अ॒पां नपा॑दसु॒र्य॑स्य म॒ह्ना विश्वा॑न्य॒र्यो भुव॑ना जजान ॥२॥
स॒मन्या यन्त्युप॑ यन्त्य॒न्याः स॑मा॒नमू॒र्वं न॒द्य॑: पृणन्ति ।
तमू॒ शुचिं॒ शुच॑यो दीदि॒वांस॑म॒पां नपा॑तं॒ परि॑ तस्थु॒राप॑: ॥३॥
तमस्मे॑रा युव॒तयो॒ युवा॑नं मर्मृ॒ज्यमा॑ना॒: परि॑ य॒न्त्याप॑: ।
स शु॒क्रेभि॒: शिक्व॑भी रे॒वद॒स्मे दी॒दाया॑नि॒ध्मो घृ॒तनि॑र्णिग॒प्सु ॥४॥
अ॒स्मै ति॒स्रो अ॑व्य॒थ्याय॒ नारी॑र्दे॒वाय॑ दे॒वीर्दि॑धिष॒न्त्यन्न॑म् ।
कृता॑ इ॒वोप॒ हि प्र॑स॒र्स्रे अ॒प्सु स पी॒यूषं॑ धयति पूर्व॒सूना॑म् ॥५॥

॥२३॥ अश्व॒स्यात्र॒ जनि॑मा॒स्य च॒ स्व॑र्द्रु॒हो रि॒षः सं॒पृच॑: पाहि सू॒रीन् ।
आ॒मासु॑ पू॒र्षु प॒रो अ॑प्रमृ॒ष्यं नारा॑तयो॒ वि न॑शन्नानृ॑तानि ॥६॥
स्व आ दमे॑ सु॒दुघा॒ यस्य॑ धे॒नुः स्व॒धां पी॑पाय सु॒भ्वन्न॑मत्ति ।
सो अ॒पां नपा॑दू॒र्जय॑न्न॒प्स्व१॒॑न्तर्व॑सु॒देया॑य विध॒ते वि भा॑ति ॥७॥
यो अ॒प्स्वा शुचि॑ना॒ दैव्ये॑न ऋ॒तावाज॑स्र उर्वि॒या वि॒भाति॑ ।
व॒या इद॒न्या भुव॑नान्यस्य॒ प्र जा॑यन्ते वी॒रुध॑श्च प्र॒जाभि॑: ॥८॥
अ॒पां नपा॒दा ह्यस्था॑दु॒पस्थं॑ जि॒ह्माना॑मू॒र्ध्वो वि॒द्युतं॒ वसा॑नः ।
तस्य॒ ज्येष्ठं॑ महि॒मानं॒ वह॑न्ती॒र्हिर॑ण्यवर्णा॒: परि॑ यन्ति य॒ह्वीः ॥९॥
हिर॑ण्यरूप॒: स हिर॑ण्यसंदृग॒पां नपा॒त्सेदु॒ हिर॑ण्यवर्णः ।
हि॒र॒ण्यया॒त्परि॒ योने॑र्नि॒षद्या॑ हिरण्य॒दा द॑द॒त्यन्न॑मस्मै ॥१०॥

॥२४॥ तद॒स्यानी॑कमु॒त चारु॒ नामा॑पी॒च्यं॑ वर्धते॒ नप्तु॑र॒पाम् ।
यमि॒न्धते॑ युव॒तय॒: समि॒त्था हिर॑ण्यवर्णं घृ॒तमन्न॑मस्य ॥११॥
अ॒स्मै ब॑हू॒नाम॑व॒माय॒ सख्ये॑ य॒ज्ञैर्वि॑धेम॒ नम॑सा ह॒विर्भि॑: ।
सं सानु॒ मार्ज्मि॒ दिधि॑षामि॒ बिल्मै॒र्दधा॒म्यन्नै॒: परि॑ वन्द ऋ॒ग्भिः ॥१२॥
स ईं॒ वृषा॑जनय॒त्तासु॒ गर्भं॒ स ईं॒ शिशु॑र्धयति॒ तं रि॑हन्ति ।
सो अ॒पां नपा॒दन॑भिम्लातवर्णो॒ऽन्यस्ये॑वे॒ह त॒न्वा॑ विवेष ॥१३॥
अ॒स्मिन्प॒दे प॑र॒मे त॑स्थि॒वांस॑मध्व॒स्मभि॑र्वि॒श्वहा॑ दीदि॒वांस॑म् ।
आपो॒ नप्त्रे॑ घृ॒तमन्नं॒ वह॑न्तीः स्व॒यमत्कै॒: परि॑ दीयन्ति य॒ह्वीः ॥१४॥
अया॑ंसमग्ने सुक्षि॒तिं जना॒याया॑ंसमु म॒घव॑द्भ्यः सुवृ॒क्तिम् ।
विश्वं॒ तद्भ॒द्रं यदव॑न्ति दे॒वा बृ॒हद्व॑देम वि॒दथे॑ सु॒वीरा॑: ॥१५॥

॥ ३६ ॥ ऋषिः—१-६ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—१ इन्द्रो मधुश्च । २ मरुतो माधवश्च । ३ त्वष्टा शुक्रश्च । ४ अग्निः शुचिश्च । ५ इन्द्रो नभश्च । ६ मित्रावरुणौ नभस्यश्च ॥ छन्दः—१, ४, स्वराट्त्रिष्टुप् । ५, ६ भुरिक्त्रिष्टुप् । २, ३ जगती ॥ स्वरः—१, ४-६ धैवतः । २, ३ निषादः ॥

॥२५॥ तुभ्यं॑ हिन्वा॒नो व॑सिष्ट॒ गा अ॒पोऽधु॑क्षन्त्सी॒मवि॑भि॒रद्रि॑भि॒र्नरः॑ ।
पिबे॑न्द्र॒ स्वाहा॒ प्रहु॑तं॒ वष॑ट्कृतं हो॒त्रादा सोमं॑ प्रथ॒मो य ईशि॑षे ॥१॥
य॒ज्ञैः संमि॑श्लाः॒ पृष॑तीभिर्ऋ॒ष्टिभि॒र्याम॑ञ्छु॒भ्रासो॑ अ॒ञ्जिषु॑ प्रि॒या उ॒त ।
आ॒सद्या॑ ब॒र्हिर्भ॑रतस्य सूनवः पो॒त्रादा सोमं॑ पिबता दिवो नरः ॥२॥
अ॒मेव॑ नः सुहवा॒ आ हि गन्त॑न॒ नि ब॒र्हिषि॑ सदतना॒ रणि॑ष्टन ।
अथा॑ मन्दस्व जुजुषा॒णो अन्ध॑स॒स्त्वष्ट॑र्दे॒वेभि॒र्जनि॑भिः सु॒मद्ग॑णः ॥३॥
आ व॑क्षि दे॒वाँ इ॒ह वि॑प्र॒ यक्षि॑ चो॒शन्हो॑त॒र्नि ष॑दा॒ योनि॑षु त्रि॒षु ।
प्रति॑ वीहि॒ प्रस्थि॑तं सो॒म्यं मधु॒ पिबाग्नी॑ध्रा॒त्तव॑ भा॒गस्य॑ तृप्णुहि ॥४॥
ए॒ष स्य ते॑ त॒न्वो॑ नृम्ण॒वर्ध॑नः॒ सह॒ ओजः॑ प्र॒दिवि॑ बा॒ह्वोर्हि॒तः ।
तुभ्यं॑ सु॒तो म॑घव॒न्तुभ्य॒माभृ॑त॒स्त्वम॑स्य॒ ब्राह्म॑णा॒दा तृ॒पत्पि॑ब ॥५॥
जु॒षेथां॑ य॒ज्ञं बोध॑तं॒ हव॑स्य मे स॒त्तो होता॑ नि॒विदः॑ पू॒र्व्या अनु॑ ।
अच्छा॒ राजा॑ना॒ नम॑ ए॒त्यावृ॑तं प्रशा॒स्त्रादा पि॑बतं सो॒म्यं मधु॑ ॥६॥

॥ इति द्वितीयाष्टके सप्तमोऽध्यायः ॥

[सप्तमाध्याये वर्गाः २५, सूक्तानि १३, ऋचः १३७]

अथाष्टमोऽध्यायः ॥

॥ ३७ ॥ ऋषिः—१-६ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—१-४ द्रविणोदाः । ५ अश्विनौ । ६ अग्निः ॥ छन्दः—१, ५ निचृज्जगती । २ जगती । ३ विराड्जगती । ४, ६ भुरिक्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-३, ५ निषादः । ४, ६ धैवतः ॥

॥१॥ मन्द॑स्व हो॒त्रादनु॒ जोष॒मन्ध॒सोऽध्व॑र्यवः॒ स पू॒र्णां व॑ष्ट्या॒सिच॑म् ।
तस्मा॑ ए॒तं भ॑रत तद्व॒शो द॒दिर्हो॒त्रात्सोमं॑ द्रविणोदः॒ पिब॑ ऋ॒तुभिः॑ ॥१॥
यमु॒ पूर्व॒महु॑वे॒ तमि॒दं हु॑वे॒ सेदु॒ हव्यो॑ द॒दिर्यो नाम॒ पत्य॑ते ।
अ॒ध्व॒र्युभिः॒ प्रस्थि॑तं सो॒म्यं मधु॑ पो॒त्रात्सोमं॑ द्रविणोदः॒ पिब॑ ऋ॒तुभिः॑ ॥२॥

मेद्यन्तु ते वह्नयो येभिरीयसेऽरिषण्यन्वीळयस्वा वनस्पते ।
आयूया धृष्णो अभिगूर्या त्वं नेष्ट्रात्सोमं द्रविणोदः पिब ऋतुभिः ॥३॥
अपाद्धोत्रादुत पोत्रादमत्तोत नेष्ट्रादजुषत प्रयो हितम् ।
तुरीयं पात्रममृक्तममर्त्यं द्रविणोदाः पिबतु द्राविणोदसः ॥४॥
अर्वाञ्चमद्य यय्यं नृवाहणं रथं युञ्जाथामिह वां विमोचनम् ।
पृङ्क्तं हवींषि मधुना हि कं गतमथा सोमं पिबतं वाजिनीवसू ॥५॥
जोष्यग्ने समिधं जोष्याहुतिं जोषि ब्रह्म जन्यं जोषि सुष्टुतिम् ।
विश्वेभिर्विश्वाँ ऋतुना वसो मह उशन्देवाँ उशतः पायया हविः ॥६॥

॥ ३८ ॥ ऋषिः—१-११ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—सविता ॥ छन्दः—१, ५ निचृत्त्रिष्टुप् । २ त्रिष्टुप्
३, ४, ६, १०, ११ विराट्त्रिष्टुप् । ७, ८ स्वराट्पङ्क्तिः । ९ भुरिक्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-६,
१०, ११ धैवतः । ७-९ पञ्चमः ॥

॥२॥ उदु ष्य देवः सविता सवाय शश्वत्तमं तदपा वह्निरस्थात् ।
नूनं देवेभ्यो वि हि धाति रत्नमथाभजद्वीतिहोत्रं स्वस्तौ ॥१॥
विश्वस्य हि श्रुष्टये देव ऊर्ध्वः प्र बाहवा पृथुपाणिः सिसर्ति ।
आपश्चिदस्य व्रत आ निमृग्रा अयं चिद्वातो रमते परिज्मन् ॥२॥
आशुभिश्चिद्यान्वि मुचाति नूनमरीरमदतमानं चिदेतोः ।
अह्यर्षूणां चिन्न्ययाँ अविष्यामनु व्रतं सवितुर्मोक्यागात् ॥३॥
पुनः समव्यद्विततं वयन्ती मध्या कर्तोर्न्यधाच्छक्म धीरः ।
उत्संहायास्थाद्व्यृ१तूँरदर्धररमतिः सविता देव आगात् ॥४॥
नानौकांसि दुर्यो विश्वमायुर्वि तिष्ठते प्रभवः शोको अग्नेः ।
ज्येष्ठं माता सूनवे भागमाधादन्वस्य केतमिषितं सवित्रा ॥५॥

॥३॥ समाववर्ति विष्ठितो जिगीषुर्विश्वेषां कामश्चरताममाभूत् ।
शश्वाँ अपो विकृतं हित्व्यागादनु व्रतं सवितुर्दैव्यस्य ॥६॥
त्वया हितमप्यमप्सु भागं धन्वान्वा मृगयसो वि तस्थुः ।
वनानि विभ्यो नकिरस्य तानि व्रता देवस्य सवितुर्मिनन्ति ॥७॥
याद्राध्यं१ वरुणो योनिमप्यमनिशितं निमिषि जर्भुराणः ।
विश्वो मार्ताण्डो व्रजमा पशुर्गात्स्थशो जन्मानि सविता व्याकः ॥८॥
न यस्येन्द्रो वरुणो न मित्रो व्रतमर्यमा न मिनन्ति रुद्रः ।
नारातयस्तमिदं स्वस्ति हुवे देवं सवितारं नमोभिः ॥९॥

भगं धियं वाजयन्तः पुरन्धिं नराशंसो ग्नास्पतिर्नो अव्याः ।
आये वामस्य सङ्गथे रयीणां प्रिया देवस्य सवितुः स्याम ॥१०॥
अस्मभ्यं तद्दिवो अद्भ्यः पृथिव्यास्त्वया दत्तं काम्यं राध आ गात् ।
शं यत्स्तोतृभ्य आपये भवात्युरुशंसाय सवितर्जरित्रे ॥११॥

। ३९ ॥ ऋषिः—१-८ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—अश्विनौ ॥ छन्दः—१ निचृत्त्रिष्टुप् । ३ विराट्त्रिष्टुप्
४, ७, ८ त्रिष्टुप् । २ भुरिक्पङ्क्तिः । ५, ६ स्वराट्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३, ४, ७, ८ धैवतः । २, ५, ६ पञ्चमः ॥

॥४॥ ग्रावाणेव तदिदर्थं जरेथे गृध्रेव वृक्षं निधिमन्तमच्छ ।
ब्रह्माणेव विदथ उक्थशासा दूतेव हव्या जन्या पुरुत्रा ॥१॥
प्रातर्यावाणा रथ्येव वीराजेव यमा वरमा सचेथे ।
मेने इव तन्वा३ शुम्भमाने दम्पतीव क्रतुविदा जनेषु ॥२॥
शृङ्गेव नः प्रथमा गन्तमर्वाक्छफाविव जर्भुराणा तरोभिः ।
चक्रवाकेव प्रति वस्तोरुस्रार्वाञ्चा यातं रथ्येव शक्रा ॥३॥
नावेव नः पारयतं युगेव नभ्येव न उपधीव प्रधीव ।
श्वानेव नो अरिषण्या तनूनां खृगलेव विस्रसः पातमस्मान् ॥४॥
वातेवाजुर्या नद्येव रीतिरक्षी इव चक्षुषा यातमर्वाक् ।
हस्ताविव तन्वे३ शम्भविष्ठा पादेव नो नयतं वस्यो अच्छ ॥५॥

॥५॥ ओष्ठाविव मध्वास्ने वदन्ता स्तनाविव पिप्यतं जीवसे नः ।
नासेव नस्तन्वो रक्षितारा कर्णाविव सुश्रुता भूतमस्मे ॥६॥
हस्तेव शक्तिमभि संददी नः क्षामेव नः समजतं रजांसि ।
इमा गिरो अश्विना युष्मयन्तीः क्ष्णोत्रेणेव स्वधितिं सं शिशीतम् ॥७॥
एतानि वामश्विना वर्धनानि ब्रह्म स्तोमं गृत्समदासो अक्रन् ।
तानि नरा जुजुषाणोप यातं बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥८॥

॥ ४० ॥ ऋषिः—१-६ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—१-५ सोमापूषणौ । ६ सोमापूषणावदितिश्च ॥
छन्दः—१, ३ त्रिष्टुप् । २ विराट्त्रिष्टुप् । ५, ६ निचृत्त्रिष्टुप् । ४ स्वराट्पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१-३, ५, ६ धैवतः । ४ पञ्चमः ॥

॥६॥ सोमापूषणा जनना रयीणां जनना दिवो जनना पृथिव्याः ।
जातौ विश्वस्य भुवनस्य गोपौ देवा अकृण्वन्नमृतस्य नाभिम् ॥१॥
इमौ देवौ जायमानौ जुषन्तेमौ तमांसि गूहतामजुष्टा ।
आभ्यामिन्द्रः पक्वमामास्वन्तः सोमापूषभ्यां जनदुस्रियासु ॥२॥

सोमा॑पूषणा॒ रज॑सो वि॒मानं॑ स॒प्तच॑क्रं॒ रथ॒मवि॑श्वमिन्वम् ।
वि॒षू॒वृतं॒ मन॑सा यु॒ज्यमा॑नं॒ तं जि॑न्वथो वृषणा॒ पञ्च॑रश्मिम् ॥३॥
दि॒व्य१॒॑न्यः सद॑नं च॒क्र उ॒च्चा पृ॑थि॒व्याम॒न्यो अध्य॒न्तरि॑क्षे ।
ताव॒स्मभ्यं॑ पुरु॒वारं॑ पुरु॒क्षुं रा॒यस्पोषं॒ वि ष्य॑तां॒ नाभि॑म॒स्मे ॥४॥
विश्वा॑न्य॒न्यो भुव॑ना ज॒जान॒ विश्व॑म॒न्यो अ॑भि॒चक्षा॑ण एति ।
सोमा॑पूषणा॒वव॑तं॒ धियं॑ मे यु॒वाभ्यां॒ विश्वाः॒ पृत॑ना जयेम ॥५॥
धियं॑ पू॒षा जि॑न्वतु विश्वमि॒न्वो र॒यिं सोमो॑ रयि॒पति॑र्दधातु ।
अव॑तु दे॒व्यदि॑तिरन॒र्वा बृ॒हद्व॑देम वि॒दथे॑ सु॒वीराः॑ ॥६॥

॥ ४१ ॥ ऋषिः—१-२१ गृत्समदः शौनकः । देवता—१, २ वायुः । ३ इन्द्रवायू । ४-६ मित्रावरुणौ । ७-९ अश्विनौ । १०-१२ इन्द्रः । १३-१५ विश्वेदेवाः । १६-१८ सरस्वती । १९-२१ द्यावापृथिव्यौ हविर्धाने वा ॥ छन्दः—१, ३. ४, ६, १०, ११, १३, १५, १९-२१ गायत्री । २, ५, ९, १२, १४ निचृत् गायत्री । ७ त्रिपाद् गायत्री । ८ विराड् गायत्री । १६ अनुष्टुप् । १७ उष्णिक् । १८ बृहती ॥ स्वरः—१-१५, १९-२१ षड्जः । १६ गान्धारः । १७ ऋषभः । १८ मध्यमः ॥

॥७॥ वायो॒ ये ते॑ सह॒स्रिणो॒ रथा॑स॒स्तेभि॒रा ग॑हि । नि॒युत्वा॒न्त्सोम॑पीतये ॥१॥
नि॒युत्वा॑न्वाय॒वा ग॑ह्य॒यं शु॒क्रो अ॑यामि ते । गन्ता॑सि सुन्व॒तो गृ॒हम् ॥२॥
शु॒क्रस्या॒द्य गवा॑शिर॒ इन्द्र॑वायू नि॒युत्व॑तः । आ या॑तं॒ पिब॑तं नरा ॥३॥
अ॒यं वां॑ मित्रावरुणा सु॒तः सोम॑ ऋतावृधा । ममेदि॒ह श्रु॑तं॒ हव॑म् ॥४॥
राजा॑नाव॒नभि॑द्रुहा ध्रु॒वे सद॑स्युत्त॒मे । स॒हस्र॑स्थूण आसाते ॥५॥

॥८॥ ता स॒म्राजा॑ घृ॒तासु॑ती आदि॒त्या दानु॑न॒स्पती॑ । सचे॑ते॒ अन॑वह्वरम् ॥६॥
गोम॑दू॒ षु ना॑स॒त्याश्वा॑वद्यातमश्विना । व॒र्ती रु॑द्रा नृ॒पाय्य॑म् ॥७॥
न यत्परो॒ नान्त॑र आद॒धर्ष॑द्वृषण्वसू । दुः॒शंसो॒ मर्त्यो॑ रि॒पुः ॥८॥
ता न॒ आ वो॑ळ्हमश्विना र॒यिं पि॒शङ्ग॑संदृशम् । धिष्ण्या॑ वरिवो॒विद॑म् ॥९॥
इन्द्रो॑ अ॒ङ्ग म॒हद्भ॒यम॒भी षदप॑ चुच्यवत् । स हि स्थि॒रो विच॑र्षणिः ॥१०॥

॥९॥ इन्द्र॑श्च मृ॒ळया॑ति नो॒ न नः॑ प॒श्चाद॒घं न॑शत् । भ॒द्रं भ॑वाति नः पु॒रः ॥११॥
इन्द्र॒ आशा॑भ्य॒स्परि॒ सर्वा॑भ्यो॒ अभ॑यं करत् । जेता॒ शत्रू॒न्विच॑र्षणिः ॥१२॥
विश्वे॑ देवास॒ आ ग॑त शृणु॒ता म॑ इ॒मं हव॑म् । एदं ब॒र्हिर्नि षी॑दत ॥१३॥

ती॒व्रो वो॒ मधु॑माँ अ॒यं शु॒नहो॑त्रेषु मत्स॒रः । ए॒तं पि॑बत॒ काम्य॑म् ॥१४॥
इन्द्र॑ज्येष्ठा॒ मरु॑द्गणा॒ देवा॑सः॒ पूष॑रातयः । विश्वे॒ मम॑ श्रुता॒ हव॑म् ॥१५॥

॥१०॥ अम्बि॑तमे॒ नदी॑तमे॒ देवि॑तमे॒ सर॑स्वति ।
अ॒प्र॒श॒स्ता इ॑व स्मसि॒ प्रश॑स्तिमम्ब नस्कृधि ॥१६॥
त्वे विश्वा॑ सरस्वति श्रि॒तायूं॑षि दे॒व्याम् ।
शु॒नहो॑त्रेषु मत्स्व प्र॒जां दे॑वि दिदिड्ढि नः ॥१७॥
इ॒मा ब्रह्म॑ सरस्वति जु॒षस्व॑ वाजिनीवति ।
या ते॒ मन्म॑ गृत्सम॒दा ऋ॑तावरि प्रि॒या दे॒वेषु॒ जुह्व॑ति ॥१८॥
प्रेतां॑ य॒ज्ञस्य॑ शं॒भुवा॑ यु॒वामिदा वृ॑णीमहे । अ॒ग्निं च॑ हव्य॒वाह॑नम् ॥१९॥
द्यावा॑ नः पृथि॒वी इ॒मं सि॒ध्रम॒द्य दि॑वि॒स्पृश॑म् । य॒ज्ञं दे॒वेषु॑ यच्छताम् ॥२०॥
आ वा॑मु॒पस्थ॑मद्रुहा दे॒वाः सी॑दन्तु य॒ज्ञिया॑ः । इ॒हाद्य सोम॑पीतये ॥२१॥

॥ ४२ ॥ ऋषिः—१-३ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—कपिञ्जल इवेन्द्रः ॥ छन्दः—१-३ त्रिष्टुप् ।
स्वरः—धैवतः ॥

॥११॥ कनि॑क्रदज्ज॒नुषं॑ प्रब्रुवा॒ण इय॑र्ति॒ वाच॑मरि॒तेव॒ नाव॑म् ।
सु॒म॒ङ्गल॑श्च शकुने॒ भवा॑सि॒ मा त्वा॒ का चि॑दभि॒भा विश्व्या॑ विदत् ॥१॥
मा त्वा॑ श्ये॒न उद्व॑धी॒न्मा सु॑प॒र्णो मा त्वा॑ विद॒दिषु॑मान्वी॒रो अस्ता॑ ।
पित्र्या॒मनु॑ प्र॒दिशं॒ कनि॑क्रदत्सुम॒ङ्गलो॑ भद्रवा॒दी व॑दे॒ह ॥२॥
अव॑ क्रन्द दक्षिण॒तो गृ॒हाणां॑ सुम॒ङ्गलो॑ भद्रवा॒दी श॑कुन्ते ।
मा न॑ स्ते॒न ई॑शत॒ माघशं॑सो बृ॒हद्व॑देम वि॒दथे॑ सु॒वीरा॑ः ॥३॥

॥ ४३ ॥ ऋषिः—१-२ गृत्समदः शौनकः ॥ देवता—कपिञ्जल इवेन्द्रः ॥ छन्दः—१ जगती । ३ निचृज्जगती ।
२ भुरिगतिशक्वरी ॥ स्वरः—१, ३ निषादः । २ पञ्चमः ॥

॥१२॥ प्र॒द॒क्षि॒णिद॒भि गृ॑णन्ति का॒रवो॒ वयो॒ वद॑न्त ऋतु॒था श॒कुन्त॑यः ।
उ॒भे वाचौ॑ वदति साम॒गा इ॑व गाय॒त्रं च॒ त्रैष्टु॑भं॒ चानु॑ राजति ॥१॥
उ॒द्गा॒तेव॑ शकुने॒ साम॑ गायसि ब्रह्मपु॒त्र इ॑व॒ सव॑नेषु शंससि ।
वृषे॑व वा॒जी शिशु॑मतीर॒पीत्या॑ स॒र्वतो॑ नः शकुने भ॒द्रमा व॑द
वि॒श्वतो॑ नः शकुने॒ पुण्य॒मा व॑द ॥२॥

आ॒व॒दं॑स्त्वं श॑कुने भ॒द्रमा व॑द तू॒ष्णीमासी॑नः सुम॒तिं चि॑किद्धि नः ।
य॒दु॒त्पत॒न्वद॑सि कर्क॒रिर्य॑था बृ॒हद्व॑देम वि॒दथे॑ सु॒वीराः॑ ॥३॥

॥ इति द्वितीयं मण्डलम् ॥

[द्वितीयमण्डले अनुवाकाः ४, सूक्तानि ४३, ऋचः ४२९]

* * *

अथ तृतीयं मण्डलम्॥

२९ [प्रथमोऽनुवाकः ॥ सू० १-१२]

॥ १ ॥ ऋषिः—१-२३ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३-५, ९, ११, १२, १५, १७, १९, २० निचृत् त्रिष्टुप् । २, ६, ७, १३, १४ त्रिष्टुप् । १०, २१ विराट् त्रिष्टुप् । २२ ज्योतिष्मती-त्रिष्टुप् । ८, १६, २३ स्वराट् पङ्क्तिः । १८ भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-७, ९-१५, १७, १९-२२ धैवतः । ८, १६, १८, २३ पञ्चमः ॥

॥१३॥ सोम॑स्य मा त॒वसं॒ वक्ष्य॑ग्ने॒ वह्निं॑ चकर्थ वि॒दथे॒ यज॑ध्यै ।
दे॒वाँ अच्छा॒ दीद्य॑द्युञ्जे अद्रिं॑ श॒माये॒ अग्ने॑ त॒न्वं॑ जुषस्व ॥१॥
प्राञ्चं॑ य॒ज्ञं च॑कृम॒ वर्ध॑तां॒ गीः स॒मिद्भि॑र॒ग्निं नम॑सा दुवस्यन् ।
दि॒वः श॑शासुर्वि॒दथा॑ कवी॒नां गृत्सा॑य चित्त॒वसे॑ गा॒तुमी॑षुः ॥२॥
मयो॑ दधे॒ मेधि॑रः पू॒तद॑क्षो दि॒वः सु॒बन्धु॑र्ज॒नुषा॑ पृथि॒व्याः ।
अवि॑न्दन्नु दर्श॒तम॒प्स्व१॒॑न्तर्दे॒वासो॑ अ॒ग्निम॒पसि॒ स्वसॄ॑णाम् ॥३॥
अव॑र्धयन्त्सु॒भगं॑ स॒प्त य॒ह्वीः श्वे॒तं ज॑ज्ञा॒नम॑रु॒षं म॑हि॒त्वा ।
शिशुं॒ न जा॒तम॒भ्या॑रु॒रश्वा॑ दे॒वासो॑ अ॒ग्निं जनि॑मन्वपुष्यन् ॥४॥
शु॒क्रेभि॒रङ्गै॒ रज॑ आतत॒न्वान्क्रतुं॑ पुना॒नः क॒विभिः॑ प॒वित्रैः॑ ।
शो॒चिर्वसा॑नः॒ पर्यायु॑र॒पां श्रियो॑ मिमीते बृह॒तीरनू॑नाः ॥५॥

॥१४॥ व॒व्राजा॑ सी॒मन॑दती॒रद॑ब्धा दि॒वो य॒ह्वीरव॑साना॒ अन॑ग्नाः ।
सना॒ अत्र॑ यु॒वत॑यः॒ सयो॑नी॒रेकं॒ गर्भं॑ दधिरे स॒प्त वाणीः॑ ॥६॥
स्ती॒र्णा अ॑स्य सं॒हतो॑ वि॒श्वरू॑पा घृ॒तस्य॒ योनौ॑ स्र॒वथे॒ मधू॑नाम् ।
अस्थु॒रत्र॑ धे॒नवः॒ पिन्व॑माना म॒ही द॒स्मस्य॑ मा॒तरा॑ समी॒ची ॥७॥
ब॒भ्रा॒णः सू॑नो सहसो॒ व्य॑द्यौ॒द्दधा॑नः शु॒क्रा र॑भ॒सा वपूं॑षि ।
श्चोत॑न्ति॒ धारा॒ मधु॑नो घृ॒तस्य॒ वृषा॒ यत्र॑ वावृ॒धे काव्ये॑न ॥८॥
पि॒तुश्चि॒दूध॑र्ज॒नुषा॑ विवेद॒ व्य॑स्य॒ धारा॑ असृजद्वि॒ धेनाः॑ ।
गुहा॒ चर॑न्तं॒ सखि॑भिः शि॒वेभि॑र्दि॒वो य॒ह्वीभि॒र्न गुहा॑ बभूव ॥९॥

पितुश्च गर्भं जनितुश्च बभ्रे पूर्वीरेको अधयत्पीप्यानाः ।
वृष्णे सपत्नी शुचये सबन्धू उभे अस्मै मनुष्ये३ नि पाहि ॥१०॥

॥१५॥ उरौ महाँ अनिबाधे ववर्धापो अग्निं यशसः सं हि पूर्वीः ।
ऋतस्य योनावशयद्दमूना जामीनामग्निरपसि स्वसॄणाम् ॥११॥
अक्रो न बभ्रिः समिथे महीनां दिदृक्षेयः सूनवे भाऋजीकः ।
उदुस्रिया जनिता यो जजानापां गर्भो नृतमो यह्वो अग्निः ॥१२॥
अपां गर्भं दर्शतमोषधीनां वना जजान सुभगा विरूपम् ।
देवासश्चिन्मनसा सं हि जग्मुः पनिष्ठं जातं तवसं दुवस्यन् ॥१३॥
बृहन्त इद्भानवो भाऋजीकमग्निं सचन्त विद्युतो न शुक्राः ।
गुहेव वृद्धं सदसि स्वे अन्तरपार ऊर्वे अमृतं दुहानाः ॥१४॥
ईळे च त्वा यजमानो हविर्भिरीळे सखित्वं सुमतिं निकामः ।
देवैरवो मिमीहि सं जरित्रे रक्षा च नो दम्येभिरनीकैः ॥१५॥

॥१६॥ उपक्षेतारस्तव सुप्रणीतेऽग्ने विश्वानि धन्या दधानाः ।
सुरेतसा श्रवसा तुञ्जमाना अभि ष्याम पृतनायूँरदेवान् ॥१६॥
आ देवानामभवः केतुरग्ने मन्द्रो विश्वानि काव्यानि विद्वान् ।
प्रति मर्ताँ अवासयो दमूना अनु देवान्रथिरो यासि साधन् ॥१७॥
नि दुरोणे अमृतो मर्त्यानां राजा ससाद विदथानि साधन् ।
घृतप्रतीक उर्विया व्यद्यौदग्निर्विश्वानि काव्यानि विद्वान् ॥१८॥
आ नो गहि सख्येभिः शिवेभिर्महान्महीभिरूतिभिः सरण्यन् ।
अस्मे रयिं बहुलं संतरुत्रं सुवाचं भागं यशसं कृधी नः ॥१९॥
एता ते अग्ने जनिमा सनानि प्र पूर्व्याय नूतनानि वोचम् ।
महान्ति वृष्णे सवना कृतेमा जन्मंजन्मन्निहितो जातवेदाः ॥२०॥
जन्मंजन्मन्निहितो जातवेदा विश्वामित्रेभिरिध्यते अजस्रः ।
तस्य वयं सुमतौ यज्ञियस्यापि भद्रे सौमनसे स्याम ॥२१॥
इमं यज्ञं सहसावन्त्वं नो देवत्रा धेहि सुक्रतो रराणः ।
प्र यंसि होतर्बृहतीरिषो नोऽग्ने महि द्रविणमा यजस्व ॥२२॥
इळामग्ने पुरुदंसं सनिं गोः शश्वत्तमं हवमानाय साध ।
स्यान्नः सूनुस्तनयो विजावाग्ने सा ते सुमतिर्भूत्वस्मे ॥२३॥

॥ २ ॥ ऋषिः—१-१५ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—अग्निर्वैश्वानरः ॥ छन्दः—१, ३, १० जगती । २, ४, ६, ८, ९, ११ विराड्जगती । ५, ७, १२-१५ निचृज्जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥१७॥ वै॒श्वा॒न॒राय॑ धि॒षणा॑मृता॒वृधे॑ घृ॒तं न पू॒तम॒ग्नये॑ जनामसि ।
द्वि॒ता होता॑रं॒ मनु॑षश्च वा॒घतो॑ धि॒या रथं॒ न कुलि॑शः॒ समृ॑ण्वति ॥१॥
स रो॑चयज्ज॒नुषा॒ रोद॑सी उ॒भे स मा॒त्रोर॑भवत्पु॒त्र ईड्यः॑ ।
ह॒व्य॒वाळ॒ग्निर॒जर॒श्चनो॑हितो दू॒ळभो॑ वि॒शामति॑थिर्वि॒भाव॑सुः ॥२॥
क्रत्वा॒ दक्ष॑स्य॒ तरु॑षो॒ विध॑र्मणि दे॒वासो॑ अ॒ग्निं ज॑नयन्त॒ चित्ति॑भिः ।
रु॒रु॒चा॒नं भा॒नुना॒ ज्योति॑षा म॒हामत्यं॒ न वाजं॑ सनि॒ष्यन्नुप॑ ब्रुवे ॥३॥
आ म॒न्द्रस्य॑ सनि॒ष्यन्तो॒ वरे॑ण्यं वृणी॒महे॒ अह्र॑यं॒ वाज॑मृ॒ग्मिय॑म् ।
रा॒तिं भृगू॑णामु॒शिजं॑ क॒विक्र॑तुम॒ग्निं राज॑न्तं दि॒व्येन॑ शो॒चिषा॑ ॥४॥
अ॒ग्निं सु॒म्नाय॑ दधिरे पु॒रो जना॒ वाज॑श्रवसमि॒ह वृ॒क्तब॑र्हिषः ।
य॒तस्रु॑चः सु॒रुचं॑ वि॒श्वदे॑व्यं रु॒द्रं य॒ज्ञानां॒ साध॑दिष्टिम॒पसा॑म् ॥५॥

॥१८॥ पाव॑कशोचे॒ तव॒ हि क्षयं॒ परि॒ होत॑र्य॒ज्ञेषु॑ वृ॒क्तब॑र्हिषो॒ नरः॑ ।
अग्ने॒ दुव॑ इ॒च्छमा॑नास॒ आप्य॒मुपा॑सते॒ द्रवि॑णं धेहि॒ तेभ्यः॑ ॥६॥
आ रोद॑सी अपृण॒दा स्व॑र्म॒हज्जा॒तं यदे॑नम॒पसो॒ अधा॑रयन् ।
सो अ॑ध्व॒राय॒ परि॑ णीयते क॒विरत्यो॒ न वाज॑सातये॒ चनो॑हितः ॥७॥
न॒म॒स्यत॑ ह॒व्यदा॑तिं स्वध्व॒रं दु॑व॒स्यत॒ दम्यं॑ जा॒तवे॑दसम् ।
र॒थीर्ऋ॒तस्य॑ बृह॒तो विच॑र्षणिर॒ग्निर्दे॒वाना॑मभवत्पु॒रोहि॑तः ॥८॥
ति॒स्रो य॒ह्वस्य॑ स॒मिधः॒ परि॑ज्मनो॒ऽग्नेर॑पुनन्नु॒शिजो॒ अमृ॑त्यवः ।
तासा॒मेका॒मद॑धु॒र्मर्त्ये॒ भुज॑मु लो॒कमु॒ द्वे उप॑ जा॒मिमी॑यतुः ॥९॥
वि॒शां क॒विं वि॒श्पतिं॒ मानु॑षी॒रिषः॒ सं सी॑मकृण्व॒न्त्स्वधि॑तिं॒ न तेज॑से ।
स उ॒द्वतो॑ नि॒वतो॑ याति॒ वेवि॑ष॒त्स गर्भ॑मे॒षु भुव॑नेषु दीधरत् ॥१०॥

॥१९॥ स जि॑न्वते ज॒ठरे॑षु प्रजज्ञि॒वान्वृषा॑ चि॒त्रेषु॒ नान॑द॒न्न सिं॒हः ।
वै॒श्वा॒न॒रः पृ॑थु॒पाजा॒ अम॑र्त्यो॒ वसु॒ रत्ना॒ दय॑मानो॒ वि दा॒शुषे॑ ॥११॥
वै॒श्वा॒न॒रः प्र॒त्नथा॒ नाक॒मारु॑हद्दि॒वस्पृ॒ष्ठं भन्द॑मानः सु॒मन्म॑भिः ।
स पू॑र्व॒वज्ज॒नय॑ञ्ज॒न्तवे॒ धनं॑ समा॒नमज्मं॒ पर्ये॑ति॒ जागृ॑विः ॥१२॥
ऋ॒तावा॑नं य॒ज्ञियं॒ विप्र॑मु॒क्थ्य१॒॑मा यं द॒धे मा॑त॒रिश्वा॑ दि॒वि क्षय॑म् ।
तं चि॒त्रया॑मं॒ हरि॑केशमीमहे सु॒दीति॑म॒ग्निं सु॑वि॒ताय॒ नव्य॑से ॥१३॥

शुचिं॒ न याम॑न्निषि॒रं स्व॒र्दृशं॑ के॒तुं दि॒वो रो॑चन॒स्थामु॒ष॒र्बुध॑म् ।
अ॒ग्निं मू॒र्धानं॑ दि॒वो अप्र॑तिष्कुतं॒ तमी॑महे॒ नम॑सा वा॒जिनं॑ बृ॒हत् ॥१४॥
म॒न्द्रं होता॑रं॒ शुचि॒मद्व॑याविनं॒ दमू॑नसमु॒क्थ्यं॑ वि॒श्वच॑र्षणिम् ।
र॒थं न चि॒त्रं वपु॑षाय दर्श॒तं मनु॑र्हितं॒ सद॒मिद्रा॒य ई॑महे ॥१५॥

॥ ३ ॥ ऋषिः—१-११ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—वैश्वानरोऽग्निः ॥ छन्दः—१, ५ निचृज्जगती । २-४, ६, ८, ९ जगती । ७, १० विराड्जगती । ११ भुरिक्पङ्क्तिः । स्वरः—१-१० निषादः । ११ पञ्चमः ॥

॥२०॥ वै॒श्वा॒न॒राय॑ पृथु॒पाज॑से वि॒पो रत्ना॑ विधन्त ध॒रुणे॑षु॒ गात॑वे ।
अ॒ग्निर्हि दे॒वाँ अ॒मृतो॑ दुव॒स्यत्यथा॒ धर्मा॑णि स॒नता॒ न दू॑दुषत् ॥१॥
अ॒न्तर्दू॒तो रोद॑सी द॒स्म ई॑यते॒ होता॒ निष॑त्तो॒ मनु॑षः पु॒रोहि॑तः ।
क्षयं॑ बृ॒हन्तं॒ परि॑ भूषति॒ द्युभि॑र्दे॒वेभि॑र॒ग्निरि॑षि॒तो धि॒याव॑सुः ॥२॥
के॒तुं य॒ज्ञानां॑ वि॒दथ॑स्य॒ साध॑नं॒ विप्रा॑सो अ॒ग्निं म॑हयन्त॒ चित्ति॑भिः ।
अपां॑सि॒ यस्मि॒न्नधि॑ संद॒धुर्गिर॒स्तस्मि॑न्त्सु॒म्नानि॒ यज॑मान॒ आ च॑के ॥३॥
पि॒ता य॒ज्ञाना॒मसु॑रो विप॒श्चितां॑ वि॒मान॑म॒ग्निर्व॒युनं॑ च वा॒घता॑म् ।
आ वि॑वेश॒ रोद॑सी॒ भूरि॑वर्पसा पुरुप्रि॒यो भ॑न्दते॒ धाम॑भिः क॒विः ॥४॥
च॒न्द्रम॒ग्निं च॒न्द्रर॑थं॒ हरि॑व्रतं वैश्वान॒रम॑प्सु॒षदं॑ स्व॒र्विद॑म् ।
वि॒गा॒हं तूर्णिं॒ तवि॑षीभि॒रावृ॑तं॒ भूर्णिं॑ दे॒वास॑ इ॒ह सु॒श्रियं॑ दधुः ॥५॥

॥२१॥ अ॒ग्निर्दे॒वेभि॒र्मनु॑षश्च ज॒न्तुभि॑स्तन्वा॒नो य॒ज्ञं पु॑रु॒पेश॑सं धि॒या ।
र॒थीर॒न्तरी॑यते॒ साध॑दिष्टिभिर्जी॒रो दमू॑ना अभिशस्ति॒चात॑नः ॥६॥
अग्ने॒ जर॑स्व स्वप॒त्य आयु॑न्यू॒र्जा पि॑न्वस्व॒ समिषो॑ दिदीहि नः ।
वयां॑सि जिन्व बृह॒तश्च॑ जागृव उ॒शिग्दे॒वाना॒मसि॑ सु॒क्रतु॑र्वि॒पाम् ॥७॥
वि॒श्पतिं॑ य॒ह्वमति॑थिं॒ नरः॒ सदा॑ य॒न्तारं॑ धी॒नामु॒शिजं॑ च वा॒घता॑म् ।
अ॒ध्व॒राणां॒ चेत॑नं जा॒तवे॑दसं॒ प्र शं॑सन्ति॒ नम॑सा जू॒तिभि॑र्वृ॒धे ॥८॥
वि॒भावा॑ दे॒वः सु॒रणः॒ परि॑ क्षि॒तीर॒ग्निर्ब॑भूव॒ शव॑सा सु॒मद्र॑थः ।
तस्य॑ व्र॒तानि॑ भूरिपो॒षिणो॑ व॒यमुप॑ भूषेम॒ दम॒ आ सु॑वृ॒क्तिभिः॑ ॥९॥
वैश्वा॑नर॒ तव॒ धामा॒न्या च॑के॒ येभिः॑ स्व॒र्विदभ॑वो विचक्षण ।
जा॒त आपृ॑णो॒ भुव॑नानि॒ रोद॑सी॒ अग्ने॒ ता विश्वा॑ परि॒भूर॑सि॒ त्मना॑ ॥१०॥
वै॒श्वा॒न॒रस्य॑ दं॒सना॑भ्यो बृ॒हदरि॑णा॒देकः॑ स्वप॒स्यया॑ क॒विः ।
उ॒भा पि॒तरा॑ म॒हय॑न्नजायता॒ग्निर्द्यावा॑पृथि॒वी भूरि॑रेतसा ॥११॥

॥ ४ ॥ ऋषिः—१-११ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—आप्रियः ॥ छन्दः—१, ४, ७ स्वराट् पङ्क्तिः ।
२, ३, ५ त्रिष्टुप् । ६, ८, १०, ११ निचृत्त्रिष्टुप् । ९ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ४, ७ पञ्चमः ।
२, ३, ५, ६, ८-११ धैवतः ॥

॥२२॥ समित्समित्सुमना बोध्यस्मे शुचाशुचा सुमतिं रासि वस्वः ।
आ देव देवान्यजथाय वक्षि सखा सखीन्त्सुमना यक्ष्यग्ने ॥१॥
यं देवासस्त्रिरहन्नायजन्ते दिवेदिवे वरुणो मित्रो अग्निः ।
सेमं यज्ञं मधुमन्तं कृधी नस्तनूनपाद्घृतयोनिं विधन्तम् ॥२॥
प्र दीधितिर्विश्ववारा जिगाति होतारमिळः प्रथमं यजध्यै ।
अच्छा नमोभिर्वृषभं वन्दध्यै स देवान्यक्षदिषितो यजीयान् ॥३॥
ऊर्ध्वो वां गातुरध्वरे अकार्यूर्ध्वा शोचींषि प्रस्थिता रजांसि ।
दिवो वा नाभा न्यसादि होता स्तृणीमहि देवव्यचा वि बर्हिः ॥४॥
सप्त होत्राणि मनसा वृणाना इन्वन्तो विश्वं प्रति यन्नृतेन ।
नृपेशसो विदथेषु प्र जाता अभी३मं यज्ञं वि चरन्त पूर्वीः ॥५॥

॥२३॥ आ भन्दमाने उषसा उपाके उत स्मयेते तन्वा३ विरूपे ।
यथा नो मित्रो वरुणो जुजोषदिन्द्रो मरुत्वाँ उत वा महोभिः ॥६॥
दैव्या होतारा प्रथमा न्यृञ्जे सप्त पृक्षासः स्वधया मदन्ति ।
ऋतं शंसन्त ऋतमित्त आहुरनु व्रतं व्रतपा दीध्यानाः ॥७॥
आ भारती भारतीभिः सजोषा इळा देवैर्मनुष्येभिरग्निः ।
सरस्वती सारस्वतेभिरर्वाक्तिस्रो देवीर्बर्हिरेदं सदन्तु ॥८॥
तन्नस्तुरीपमध पोषयित्नु देव त्वष्टर्वि रराणः स्यस्व ।
यतो वीरः कर्मण्यः सुदक्षो युक्तग्रावा जायते देवकामः ॥९॥
वनस्पतेऽव सृजोप देवानग्निर्हविः शमिता सूदयाति ।
सेदु होता सत्यतरो यजाति यथा देवानां जनिमानि वेद ॥१०॥
आ याह्यग्ने समिधानो अर्वाङिन्द्रेण देवैः सरथं तुरेभिः ।
बर्हिर्न आस्तामदितिः सुपुत्रा स्वाहा देवा अमृता मादयन्ताम् ॥११॥

॥ ५ ॥ ऋषिः—१-११ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, २, ११ भुरिक् पङ्क्तिः ।
३ पङ्क्तिः । ६ स्वराट् पङ्क्तिः । ४ त्रिष्टुप् । ५, ७, १० निचृत् त्रिष्टुप् । ८, ९ विराट् त्रिष्टुप् ।
स्वरः—१-३, ६, ११ पञ्चमः । ४, ५, ७-१० धैवतः ॥

॥२४॥ प्रत्यग्निरुषसश्चेकितानोऽबोधि विप्रः पदवीः कवीनाम् ।
पृथुपाजा देवयद्भिः समिद्धोऽप द्वारा तमसो वह्निरावः ॥१॥
प्रेद्वग्निर्वावृधे स्तोमेभिर्गीर्भिः स्तोतॄणां नमस्य उक्थैः ।
पूर्वीर्ऋतस्य संदृशश्चकानः सं दूतो अद्यौदुषसो विरोके ॥२॥
अधाय्यग्निर्मानुषीषु विक्ष्व१पां गर्भो मित्र ऋतेन साधन् ।
आ हर्यतो यजतः सान्वस्थादभूदु विप्रो हव्यो मतीनाम् ॥३॥
मित्रो अग्निर्भवति यत्समिद्धो मित्रो होता वरुणो जातवेदाः ।
मित्रो अध्वर्युरिषिरो दमूना मित्रः सिन्धूनामुत पर्वतानाम् ॥४॥
पाति प्रियं रिपो अग्रं पदं वेः पाति यह्वश्चरणं सूर्यस्य ।
पाति नाभा सप्तशीर्षाणमग्निः पाति देवानामुपमादमृष्वः ॥५॥

॥२५॥ ऋभुश्चक्र ईड्यं चारु नाम विश्वानि देवो वयुनानि विद्वान् ।
ससस्य चर्म घृतवत्पदं वेस्तदिदग्नी रक्षत्यप्रयुच्छन् ॥६॥
आ योनिमग्निर्घृतवन्तमस्थात्पृथुप्रगाणमुशन्तमुशानः ।
दीद्यानः शुचिर्ऋष्वः पावकः पुनःपुनर्मातरा नव्यसी कः ॥७॥
सद्यो जात ओषधीभिर्ववक्षे यदी वर्धन्ति प्रस्वो घृतेन ।
आप इव प्रवता शुम्भमाना उरुष्यदग्निः पित्रोरुपस्थे ॥८॥
उदु ष्टुतः समिधा यह्वो अद्यौद्वर्ष्मन्दिवो अधि नाभा पृथिव्याः ।
मित्रो अग्निरीड्यो मातरिश्वा दूतो वक्षद्यजथाय देवान् ॥९॥
उदस्तम्भीत्समिधा नाकमृष्वो३ऽग्निर्भवन्नुत्तमो रोचनानाम् ।
यदी भृगुभ्यः परि मातरिश्वा गुहा सन्तं हव्यवाहं समीधे ॥१०॥
इळामग्ने पुरुदंसं सनिं गोः शश्वत्तमं हवमानाय साध ।
स्यान्नः सूनुस्तनयो विजावाग्ने सा ते सुमतिर्भूत्वस्मे ॥११॥

॥ ६ ॥ ऋषिः—१-११ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ५ विराट्त्रिष्टुप् ।
२, ७ त्रिष्टुप् । ३, ४, ८ निचृत्त्रिष्टुप् । १० भुरिक् त्रिष्टुप् । ६, ११ भुरिक्पङ्क्ति. ।
९ स्वराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-५, ७, ८, १० धैवतः । ६, ९, ११ पञ्चमः ॥

॥२६॥ प्र कारवो मनना वच्यमाना देवद्रीचीं नयत देवयन्तः ।
दक्षिणावाड्वाजिनी प्राच्येति हविर्भरन्त्यग्नये घृताची ॥१॥

आ रोद॑सी अपृणा॒ जाय॑मान उ॒त प्र रि॑क्था॒ अध॒ नु प्र॑यज्यो ।
दि॒वश्चि॑दग्ने महि॒ना पृ॑थि॒व्या व॒च्यन्तां॑ ते॒ वह्न॑यः स॒प्तजि॑ह्वाः ॥२॥
द्यौश्च॑ त्वा पृथि॒वी य॒ज्ञिया॑सो॒ नि होता॑रं सादयन्ते॒ दमा॑य ।
यदी॒ वि॒शो मानु॑षीर्देव॒यन्तीः॒ प्रय॑स्वती॒रीळ॑ते शु॒क्रम॒र्चिः ॥३॥
म॒हान्त्स॒धस्थे॑ ध्रु॒व आ निष॑त्तो॒ऽन्तर्द्या॑वा॒ माहि॑ने॒ हर्य॑माणः ।
आस्क्रे॑ स॒पत्नी॑ अ॒जरे॒ अमृ॑क्ते सब॒र्दुघे॑ उरुगा॒यस्य॑ धे॒नू ॥४॥
व्र॒ता ते॑ अग्ने मह॒तो म॒हानि॒ तव॒ क्रत्वा॒ रोद॑सी॒ आ त॑तन्थ ।
त्वं॑ दू॒तो अ॑भवो॒ जाय॑मान॒स्त्वं ने॒ता वृ॑षभ चर्षणी॒नाम् ॥५॥

॥२७॥ ऋ॒तस्य॑ वा के॒शिना॑ यो॒ग्याभि॑र्घृत॒स्नुवा॒ रोहि॑ता धु॒रि धि॑ष्व ।
अथा॑ व॑ह दे॒वान्दे॑व॒ विश्वा॑न्त्स्वध्व॒रा कृ॑णुहि जातवेदः ॥६॥
दि॒वश्चि॒दा ते॑ रुचयन्त रो॒का उ॒षो वि॑भा॒तीरनु॑ भासि पू॒र्वीः ।
अ॒पो यद॑ग्न उ॒शध॒ग्वने॑षु॒ होतु॑र्म॒न्द्रस्य॑ प॒नय॑न्त दे॒वाः ॥७॥
उ॒रौ वा॒ ये अ॒न्तरि॑क्षे॒ मद॑न्ति दि॒वो वा॒ ये रो॑च॒ने सन्ति॑ दे॒वाः ।
ऊमा॑ वा॒ ये सु॒हवा॑सो॒ यज॑त्रा आयेमि॒रे र॒थ्यो॑ अग्ने॒ अश्वाः॑ ॥८॥
ऐभि॑रग्ने स॒रथं॑ याह्य॒र्वाङ् नाना॑र॒थं वा॑ वि॒भवो॒ ह्यश्वाः॑ ।
पत्नी॑वतस्त्रिं॒शतं॒ त्रींश्च॑ दे॒वान॑नुष्व॒धमा व॑ह मा॒दय॑स्व ॥९॥
स होता॒ यस्य॒ रोद॑सी चिदु॒र्वी य॒ज्ञंय॑ज्ञम॒भि वृ॒धे गृ॑णी॒तः ।
प्राची॑ अध्व॒रेव॑ तस्थतुः सु॒मेके॑ ऋ॒ताव॑री ऋ॒तजा॑तस्य स॒त्ये ॥१०॥
इळा॑मग्ने पुरु॒दंसं॑ स॒निं गोः श॑श्वत्त॒मं हव॑मानाय साध ।
स्यान्नः॑ सू॒नुस्तन॑यो वि॒जावाग्ने॒ सा ते॑ सुम॒तिर्भू॑त्व॒स्मे ॥११॥

॥ इति द्वितीयाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥

[अष्टमाध्याये वर्गाः २७, सूक्तानि १३, ऋचः १४०]

[द्वितीयाष्टके अध्यायाः ८, वर्गाः २२१, सूक्तानि ११९, ऋचः ११४७]

॥ इति द्वितीयोऽष्टकः ॥

अथ तृतीयोऽष्टकः ॥

अथ प्रथमोऽध्यायः ॥

॥ ७ ॥ ऋषिः—१-११ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ६, ९, १० त्रिष्टुप् ।
२-५, ७ निचृत्त्रिष्टुप् । ८ स्वराट्पङ्क्तिः । ११ भुरिक्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-७,
९, १० धैवतः ॥ ८, ११ पञ्चमः ॥

॥१॥ प्र य आ॒रुः शि॑तिपृ॒ष्ठस्य॑ धा॒सेरा मा॒तरा॑ विविशुः स॒प्त वाणीः॑ ।
प॒रि॒क्षिता॑ पि॒तरा॒ सं च॑रेते॒ प्र स॑र्स्राते दी॒र्घमायुः॑ प्र॒यक्षे॑ ॥१॥
दि॒वक्ष॑सो धे॒नवो॒ वृष्णो॒ अश्वा॑ दे॒वीरा त॑स्थौ॒ मधु॑म॒द्वह॑न्तीः ।
ऋ॒तस्य॑ त्वा॒ सद॑सि क्षेम॒यन्तं॒ पर्येका॑ चरति वर्त॒निं गौः ॥२॥
आ सी॑मरोहत्सु॒यमा॒ भव॑न्तीः॒ पति॑श्चिकि॒त्वान्र॑यि॒विद्र॑यी॒णाम् ।
प्र नील॑पृष्ठो अत॒सस्य॑ धा॒सेस्ता अ॑वासयत्पुरु॒धप्र॑तीकः ॥३॥
महि त्वा॒ष्ट्रमू॒र्जय॑न्तीरजु॒र्यं॑ स्तभू॒यमा॑नं व॒हतो॑ वहन्ति ।
व्यङ्गे॑भिर्दिद्युता॒नः स॒धस्थ॒ एका॑मिव॒ रोद॑सी॒ आ वि॑वेश ॥४॥
जा॒नन्ति॒ वृष्णो॑ अरु॒षस्य॒ शेव॑मु॒त ब्र॒ध्नस्य॒ शास॑ने रणन्ति ।
दि॒वो॒रुचः॑ सु॒रुचो॒ रोच॑माना॒ इळा॒ येषां॒ गण्या॒ माहि॑ना॒ गीः ॥५॥

॥२॥ उ॒तो पि॒तृभ्यां॑ प्र॒विदानु॒ घोषं॑ म॒हो म॒हद्भ्या॑मनयन्त शू॒षम् ।
उ॒क्षा ह॒ यत्र॒ परि॒ धान॑म॒क्तोरनु॒ स्वं धाम॑ जरि॒तुर्व॒वक्ष॑ ॥६॥
अ॒ध्व॒र्युभिः॑ प॒ञ्चभिः॑ स॒प्त विप्राः॑ प्रि॒यं र॑क्षन्ते॒ निहि॑तं प॒दं वेः ।
प्राञ्चो॑ मदन्त्यु॒क्षणो॑ अजु॒र्या दे॒वा दे॒वाना॒मनु॒ हि व्र॒ता गुः ॥७॥
दैव्या॒ होता॑रा प्रथ॒मा न्यृ॑ञ्जे स॒प्त पृ॒क्षासः॑ स्व॒धया॑ मदन्ति ।
ऋ॒तं शंस॑न्त ऋ॒तमित्त आ॑हु॒रनु॑ व्र॒तं व्र॑त॒पा दीध्या॑नाः ॥८॥
वृ॒षा॒यन्ते॑ म॒हे अत्या॑य पू॒र्वीर्वृष्णे॑ चि॒त्राय॑ र॒श्मयः॑ सुया॒माः ।
देव॑ होतर्म॒न्द्रत॑रश्चिकि॒त्वान्म॒हो दे॒वान्रोद॑सी॒ एह व॑क्षि ॥९॥
पृ॒क्षप्र॑यजो द्रविणः सु॒वाचः॑ सु॒के॒तव॑ उ॒षसो॑ रे॒वदू॑षुः ।
उ॒तो चि॑दग्ने महि॒ना पृ॑थि॒व्याः कृ॒तं चि॒देनः॒ सं म॒हे द॑शस्य ॥१०॥

इळा॑मग्ने पुरु॒दंसं॑ स॒निं गोः श॑श्वत्त॒मं हव॑मानाय साध ।
स्यान्नः॑ सू॒नुस्तन॑यो वि॒जावा॑ग्ने॒ सा ते॑ सुम॒तिर्भू॑त्व॒स्मे ॥११॥

॥ ८ ॥ ऋषिः—१-११ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ८-१० निचृत् त्रिष्टुप् ।
२, ५, ६, ११ त्रिष्टुप् । ४ स्वराट् त्रिष्टुप् । ३, ७ स्वराडनुष्टुप् । स्वरः—१, २. ४-६,
८-११ धैवतः । ३, ७ गान्धारः ॥

॥३॥ अ॒ञ्जन्ति॒ त्वाम॑ध्व॒रे दे॑व॒यन्तो॒ वन॑स्पते॒ मधु॑ना॒ दैव्ये॑न ।
यदू॒र्ध्वस्तिष्ठा॒ द्रवि॑णे॒ह ध॑त्ता॒द्यद्वा॒ क्षयो॑ मा॒तुर॒स्या उ॒पस्थे॑ ॥१॥
समि॑द्धस्य॒ श्रय॑माणः पु॒रस्ता॒द्ब्रह्म॑ वन्वा॒नो अ॒जरं॑ सु॒वीर॑म् ।
आ॒रे अ॒स्मदम॑तिं॒ बाध॑मान॒ उच्छ्र॑यस्व मह॒ते सौभ॑गाय ॥२॥
उच्छ्र॑यस्व वनस्पते॒ वर्ष्म॑न्पृथि॒व्या अधि॑ ।
सुमि॑ती मी॒यमा॑नो॒ वर्चो॑ धा य॒ज्ञवा॑हसे ॥३॥
युवा॑ सु॒वासाः॒ परि॑वीत॒ आगा॒त्स उ॒ श्रेया॑न्भवति॒ जाय॑मानः ।
तं धीरा॑सः क॒वय॒ उन्न॑यन्ति स्वा॒ध्यो॒३॒॑ मन॑सा देव॒यन्तः॑ ॥४॥
जा॒तो जा॑यते सुदिन॒त्वे अह्नां॑ सम॒र्य आ वि॒दथे॒ वर्ध॑मानः ।
पु॒नन्ति॒ धीरा॑ अ॒पसो॑ मनी॒षा दे॑व॒या विप्र॒ उदि॑यर्ति॒ वाच॑म् ॥५॥

॥४॥ यान्वो॒ नरो॑ देव॒यन्तो॑ निमि॒म्युर्वन॑स्पते॒ स्वधि॑तिर्वा त॒तक्ष॑ ।
ते दे॒वासः॒ स्वर॑वस्तस्थि॒वांसः॑ प्र॒जाव॑द॒स्मे दि॑धिषन्तु॒ रत्न॑म् ॥६॥
ये वृ॒क्णासो॒ अधि॒ क्षमि॒ निमि॑तासो य॒तस्रु॑चः ।
ते नो॑ व्यन्तु॒ वार्यं॑ देव॒त्रा क्षे॑त्र॒साध॑सः ॥७॥
आ॒दि॒त्या रु॒द्रा वस॑वः सु॒नी॒था द्यावा॒क्षामा॑ पृथि॒वी अ॒न्तरि॑क्षम् ।
स॒जोष॑सो य॒ज्ञम॑वन्तु दे॒वा ऊ॒र्ध्वं कृ॑ण्वन्त्वध्व॒रस्य॑ के॒तुम् ॥८॥
हं॒सा इ॑व श्रेणि॒शो यता॑नाः शु॒क्रा वसा॑नाः॒ स्वर॑वो न॒ आगुः॑ ।
उ॒न्नी॒यमा॑नाः क॒विभिः॑ पु॒रस्ता॑द्दे॒वा दे॒वाना॒मपि॑ यन्ति॒ पाथः॑ ॥९॥

शृङ्गा॑णी॒वेच्छृ॒ङ्गिणां॒ सं द॑दृश्रे च॒षाल॑वन्तः॒ स्वर॑वः पृथि॒व्याम् ।
वा॒घद्भि॑र्वा विह॒वे श्रोष॑माणा अ॒स्माँ अ॑वन्तु पृत॒नाज्ये॑षु ॥१०॥
वन॑स्पते श॒तव॑ल्शो॒ वि रो॑ह स॒हस्र॑वल्शा॒ वि व॒यं रु॑हेम ।
यं त्वाम॒यं स्वधि॑ति॒स्तेज॑मानः प्रणि॒नाय॑ मह॒ते सौभ॑गाय ॥११॥

॥ ९ ॥ ऋषिः—१-९ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—अग्नि. ॥ छन्दः—१, ४ बृहती । २, ५-७ निचृद्बृहती । ३, ८ विराड्बृहती । ९ स्वराड्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-८ मध्यमः । ९ पञ्चमः ।

॥५॥ सखा॑यस्त्वा ववृमहे दे॒वं मर्ता॑स ऊ॒तये॑ ।
अ॒पां नपा॑तं सु॒भगं॑ सु॒दीदि॑तिं सु॒प्रतू॑र्तिमने॒हस॑म् ॥१॥
काय॑मानो व॒ना त्वं यन्मा॒तॄरज॑गन्न॒पः ।
न तत्ते॑ अग्ने प्र॒मृषे॑ नि॒वर्त॑नं॒ यद्दू॒रे सन्नि॒हाभ॑वः ॥२॥
अति॑ तृ॒ष्टं व॑वक्षि॒थाथै॒व सु॒मना॑ असि ।
प्रप्रा॒न्ये यन्ति॒ पर्य॒न्य आ॑सते॒ येषां॑ स॒ख्ये असि॑ श्रि॒तः ॥३॥
ई॒यि॒वांस॒मति॒ स्रिधः॒ शश्व॑ती॒रति॑ स॒श्चतः॑ ।
अन्वी॑मविन्दन्निचि॒रासो॑ अ॒द्रुहो॒ऽप्सु सिं॒हमि॑व श्रि॒तम् ॥४॥
स॒सृ॒वांस॑मिव॒ त्मना॒ग्निमि॒त्था ति॒रोहि॑तम् ।
ऐनं॑ नयन्मात॒रिश्वा॑ परा॒वतो॑ दे॒वेभ्यो॑ मथि॒तं परि॑ ॥५॥
॥६॥ तं त्वा॒ मर्ता॑ अगृभ्णत दे॒वेभ्यो॑ हव्यवाहन ।
विश्वा॒न्यद्य॒ज्ञाँ अ॑भि॒पासि॑ मानुष॒ तव॒ क्रत्वा॑ यविष्ठ्य ॥६॥
तद्भ॒द्रं तव॑ दं॒सना॒ पाका॑य चिच्छदयति ।
त्वां यद॑ग्ने प॒शवः॑ स॒मास॑ते॒ समि॑द्धमपिशर्व॒रे ॥७॥
आ जु॑होता स्वध्व॒रं शी॒रं पा॑व॒कशो॑चिषम् ।
आ॒शुं दू॒तम॑जि॒रं प्र॒त्नमीड्यं॑ श्रु॒ष्टी दे॒वं स॑पर्यत ॥८॥
त्रीणि॑ श॒ता त्री स॒हस्रा॑ण्य॒ग्निं त्रिं॒शच्च॑ दे॒वा नव॑ चासपर्यन् ।
औक्ष॑न्घृ॒तैरस्तृ॑णन्ब॒र्हिर॑स्मा॒ आदिद्धोता॑रं॒ न्य॑सादयन्त ॥९॥

॥ १० ॥ ऋषिः—१-९ विश्वामित्रः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ५, ८ विराडुष्णिक् । ३ उष्णिक् । ४, ६, ७, ९ निचृदुष्णिक् । २ भुरिग् गायत्री ॥ स्वरः—१, ३-९ ऋषभः । २ षड्जः ॥

॥७॥ त्वाम॑ग्ने मनी॒षिणः॑ स॒म्राजं॑ चर्षणी॒नाम् । दे॒वं मर्ता॑स इन्धते॒ सम॑ध्व॒रे ॥१॥
त्वां य॒ज्ञेष्वृ॒त्विज॒मग्ने॒ होता॑रमीळते । गो॒पा ऋ॒तस्य॑ दीदिहि॒ स्वे दमे॑ ॥२॥

स घा यस्ते ददाशति समिधा जातवेदसे । सो अग्ने धत्ते सुवीर्यं स पुष्यति ॥३॥
स केतुरध्वराणामग्निर्देवेभिरा गमत् । अञ्जानः सप्त होतृभिर्हविष्मते ॥४॥
प्र होत्रे पूर्व्यं वचोऽग्नये भरता बृहत् । विपां ज्योतींषि बिभ्रते न वेधसे ॥५॥
॥८॥ अग्निं वर्धन्तु नो गिरो यतो जायत उक्थ्यः । महे वाजाय द्रविणाय दर्शतः ॥६॥
अग्ने यजिष्ठो अध्वरे देवान्देवयते यज । होता मन्द्रो वि राजस्यति स्रिधः ॥७॥
स नः पावक दीदिहि द्युमदस्मे सुवीर्यम् । भवा स्तोतृभ्यो अन्तमः स्वस्तये ॥८॥
तं त्वा विप्रा विपन्यवो जागृवांसः समिन्धते । हव्यवाहममर्त्यं सहोवृधम् ॥९॥

॥ ११ ॥ ऋषिः—१-९ गाथिनो विश्वामित्रः । देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, २, ५, ७, ८ निचृद्गायत्री ।
३, ९ विराड्गायत्री । ४, ६ गायत्री । स्वरः—षड्जः ॥

॥९॥ अग्निर्होता पुरोहितोऽध्वरस्य विचर्षणिः । स वेद यज्ञमानुषक् ॥१॥
स हव्यवाळमर्त्य उशिग्दूतश्चनोहितः । अग्निर्धिया समृण्वति ॥२॥
अग्निर्धिया स चेतति केतुर्यज्ञस्य पूर्व्यः । अर्थं ह्यस्य तरणि ॥३॥
अग्निं सूनुं सनश्रुतं सहसो जातवेदसम् । वह्निं देवा अकृण्वत ॥४॥
अदाभ्यः पुरएता विशामग्निर्मानुषीणाम् । तूर्णी रथः सदा नवः ॥५॥
॥१०॥ साह्वान्विश्वा अभियुजः क्रतुर्देवानाममृक्तः । अग्निस्तुविश्रवस्तमः ॥६॥
अभि प्रयांसि वाहसा दाश्वाँ अश्नोति मर्त्यः । क्षयं पावकशोचिषः ॥७॥
परि विश्वानि सुधिताग्नेरश्याम मन्मभिः । विप्रासो जातवेदसः ॥८॥
अग्ने विश्वानि वार्या वाजेषु सनिषामहे । त्वे देवास एरिरे ॥९॥

॥ १२ ॥ ऋषिः—१-९ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्राग्नी ॥ छन्दः—१, ३, ५, ८, ९ निचृद्गायत्री ।
२. ४. ६ गायत्री । ७ यवमध्याविराड्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥११॥ इन्द्राग्नी आ गतं सुतं गीर्भिर्नभो वरेण्यम् । अस्य पातं धियेषिता ॥१॥
इन्द्राग्नी जरितुः सचा यज्ञो जिगाति चेतनः । अया पातमिमं सुतम् ॥२॥
इन्द्रमग्निं कविच्छदा यज्ञस्य जूत्या वृणे । ता सोमस्येह तृम्पताम् ॥३॥
तोशा वृत्रहणा हुवे सजित्वानापराजिता । इन्द्राग्नी वाजसातमा ॥४॥
प्र वामर्चन्त्युक्थिनो नीथाविदो जरितारः । इन्द्राग्नी इष आ वृणे ॥५॥
॥१२॥ इन्द्राग्नी नवतिं पुरो दासपत्नीरधूनुतम् । साकमेकेन कर्मणा ॥६॥
इन्द्राग्नी अपसस्पर्युप प्र यन्ति धीतयः । ऋतस्य पथ्या३ अनु ॥७॥
इन्द्राग्नी तविषाणि वां सधस्थानि प्रयांसि च । युवोरप्तूर्यं हितम् ॥८॥

इन्द्राग्नी रोचना दिवः परि वाजेषु भूषथः । तद्वां चेति प्र वीर्यम् ॥९॥

[अथ द्वितीयोऽनुवाकः ॥]

॥ १३ ॥ ऋषिः—१-७ ऋषभो वैश्वामित्रः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ भुरिगुष्णिक् । २, ३ ५-७ निचृदनुष्टुप् । ४ विराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—१ ऋषभः । २-७ गान्धारः ॥

॥१३॥ प्र वो देवायाग्नये बर्हिष्ठमर्चास्मै ।
गमद्देवेभिरा स नो यजिष्ठो बर्हिरा सदत् ॥१॥
ऋतावा यस्य रोदसी दक्षं सचन्त ऊतयः ।
हविष्मन्तस्तमीळते तं सनिष्यन्तोऽवसे ॥२॥
स यन्ता विप्र एषां स यज्ञानामथा हि षः ।
अग्निं तं वो दुवस्यत दाता यो वनिता मघम् ॥३॥
स नः शर्माणि वीतयेऽग्निर्यच्छतु शंतमा ।
यतो नः प्रुष्णवद्वसु दिवि क्षितिभ्यो अप्स्वा ॥४॥
दीदिवांसमपूर्व्यं वस्वीभिरस्य धीतिभिः ।
ऋक्वाणो अग्निमिन्धते होतारं विश्पतिं विशाम् ॥५॥
उत नो ब्रह्मन्नविष उक्थेषु देवहूतमः ।
शं नः शोचा मरुद्वृधोऽग्ने सहस्रसातमः ॥६॥
नू नो रास्व सहस्रवत्तोकवत्पुष्टिमद्वसु ।
द्युमदग्ने सुवीर्यं वर्षिष्ठमनुपक्षितम् ॥७॥

॥ १४ ॥ ऋषिः—१-७ ऋषभो वैश्वामित्रः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ७ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ५ त्रिष्टुप् । ३, ४ विराट्त्रिष्टुप् । ६ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-५, ७, धैवतः । ६ पञ्चमः ॥

॥१४॥ आ होता मन्द्रो विदथान्यस्थात्सत्यो यज्वा कवितमः स वेधाः ।
विद्युद्रथः सहसस्पुत्रो अग्निः शोचिष्केशः पृथिव्यां पाजो अश्रेत् ॥१॥
अयामि ते नमउक्तिं जुषस्व ऋतावस्तुभ्यं चेतते सहस्वः ।
विद्वाँ आ वक्षि विदुषो नि षत्सि मध्य आ बर्हिरूतये यजत्र ॥२॥
द्रवतां त उषसा वाजयन्ती अग्ने वातस्य पथ्याभिरच्छ ।
यत्सीमञ्जन्ति पूर्व्यं हविर्भिरा वन्धुरेव तस्थतुर्दुरोणे ॥३॥
मित्रश्च तुभ्यं वरुणः सहस्वोऽग्ने विश्वे मरुतः सुम्नमर्चन् ।
यच्छोचिषा सहसस्पुत्र तिष्ठा अभि क्षितीः प्रथयन्त्सूर्यो नॄन् ॥४॥
वयं ते अद्य ररिमा हि काममुत्तानहस्ता नमसोपसद्य ।
यजिष्ठेन मनसा यक्षि देवानस्रेधता मन्मना विप्रो अग्ने ॥५॥

त्वद्धि पु॒त्र स॑हसो॒ वि पू॒र्वीर्दे॒वस्य॒ यन्त्यू॒तयो॒ वि वाजा॑ः ।
त्वं दे॑हि सह॒स्रिणं॑ र॒यिं नो॑ऽद्रो॒घेण॒ वच॑सा स॒त्यम॑ग्ने ॥६॥
तुभ्यं॑ दक्ष कविक्रतो॒ यानी॒मा देव॒ मर्ता॑सो अध्व॒रे अक॑र्म ।
त्वं विश्व॑स्य सु॒रथ॑स्य बोधि॒ सर्वं॒ तद॑ग्ने अमृत स्वदे॒ह ॥७॥

॥ १५ ॥ ऋषिः—१-७ उत्कीलः कात्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ४ त्रिष्टुप् । ५ विराट् त्रिष्टुप् । ६ निचृत् त्रिष्टुप् । २ पङ्क्तिः । ३, ७ भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ४-६ धैवतः । २ ३, ७ पञ्चमः ॥

॥१५॥ वि पाज॑सा पृ॒थुना॒ शोशु॑चानो॒ बाध॑स्व द्वि॒षो र॒क्षसो॒ अमी॑वाः ।
सु॒शर्म॑णो बृह॒तः शर्म॑णि स्याम॒ग्नेर॒हं सु॒हव॑स्य॒ प्रणी॑तौ ॥१॥
त्वं नो॑ अ॒स्या उ॒षसो॒ व्यु॑ष्टौ॒ त्वं सूर॒ उदि॑ते बोधि गो॒पाः ।
जन्मे॑व॒ नित्यं॒ तन॑यं जुषस्व॒ स्तोमं॑ मे अग्ने त॒न्वा॑ सुजात ॥२॥
त्वं नृ॒चक्षा॑ वृष॒भानु॑ पू॒र्वीः कृ॒ष्णास्व॑ग्ने अरु॒षो वि भा॑हि ।
वसो॒ नेषि॑ च॒ पर्षि॒ चात्यंहः॑ कृ॒धी नो॑ रा॒य उ॒शिजो॑ यविष्ठ ॥३॥
अषा॑ळ्हो अग्ने वृष॒भो दि॑दीहि॒ पुरो॒ विश्वाः॒ सौभ॑गा संजिगी॒वान् ।
य॒ज्ञस्य॑ ने॒ता प्र॑थ॒मस्य॑ पा॒योर्जात॑वेदो बृह॒तः सु॑प्रणीते ॥४॥
अच्छि॑द्रा॒ शर्म॑ जरितः पु॒रूणि॑ दे॒वाँ अच्छा॒ दीद्या॑नः सुमे॒धाः ।
रथो॒ न सस्नि॑र॒भि व॑क्षि॒ वाज॒मग्ने॒ त्वं रोद॑सी नः सु॒मेके॑ ॥५॥
प्र पी॑पय वृषभ॒ जिन्व॒ वाजा॒नग्ने॒ त्वं रोद॑सी नः सु॒दोघे॑ ।
दे॒वेभि॑र्देव सु॒रुचा॑ रुचा॒नो मा नो॒ मर्त॑स्य दुर्म॒तिः परि॑ ष्ठात् ॥६॥
इळा॑मग्ने पुरु॒दंसं॑ स॒निं गोः श॑श्वत्त॒मं हव॑मानाय साध ।
स्यान्नः॑ सू॒नुस्तन॑यो वि॒जावाग्ने॒ सा ते॑ सुम॒तिर्भू॑त्व॒स्मे ॥७॥

॥ १६ ॥ ऋषिः—१-६ उत्कीलः कात्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ५ भुरिगनुष्टुप् । २, ६ निचृत् पङ्क्तिः । ३ निचृद्बृहती । ४ भुरिक् बृहती ॥ स्वरः—१, ५ गान्धारः । २, ६ पञ्चमः । ३, ४ मध्यमः ॥

॥१६॥ अ॒यम॒ग्निः सु॒वीर्य॒स्येशे॑ म॒हः सौभ॑गस्य ।
रा॒य ई॑शे स्वप॒त्यस्य॒ गोम॑त॒ ईशे॑ वृत्र॒हथा॑नाम् ॥१॥
इ॒मं न॑रो मरुतः सश्चता॒ वृधं॒ यस्मि॒न्रायः॒ शेवृ॑धासः ।
अ॒भि ये सन्ति॒ पृत॑नासु दू॒ढ्यो॑ वि॒श्वाहा॒ शत्रु॑माद॒भुः ॥२॥
स त्वं नो॑ रा॒यः शि॑शीहि॒ मीढ्वो॑ अग्ने सु॒वीर्य॑स्य ।
तुवि॑द्युम्न॒ वर्षि॑ष्ठस्य प्र॒जाव॑तोऽनमी॒वस्य॑ शु॒ष्मिणः॑ ॥३॥

च॒क्रिर्यो विश्वा॒ भुव॑ना॒भि सा॑स॒हिश्च॒क्रिर्दे॒वेष्वा दुवः॑ ।
आ दे॒वेषु॒ यत॑त॒ आ सु॒वीर्य॒ आ शंस॑ उ॒त नृ॒णाम् ॥४॥
मा नो॑ अ॒ग्नेऽम॑तये॒ मावीर॑तायै रीरधः ।
मागोता॑यै सहसस्पुत्र॒ मा नि॒देऽप॒ द्वेषां॒स्या कृ॑धि ॥५॥
श॒ग्धि वाज॑स्य सुभग प्र॒जाव॒तोऽग्ने॑ बृह॒तो अ॑ध्व॒रे ।
सं रा॒या भूय॑सा सृज मयो॒भुना॒ तुवि॑द्युम्न॒ यश॑स्वता ॥६॥

॥ १७ ॥ ऋषिः—१-५ कतो वैश्वामित्रः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, २, त्रिष्टुप् । ४ विराट् त्रिष्टुप् ।
५ निचृत् त्रिष्टुप् । ३ निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २, ४, ५ धैवतः ॥ ३ पञ्चमः ॥

॥१७॥ स॒मि॒ध्यमा॑नः प्रथ॒मानु॒ धर्मा॒ सम॒क्तुभि॑रज्यते वि॒श्ववा॑रः ।
शो॒चिष्के॑शो घृ॒तनि॑र्णिक्पाव॒कः सु॑य॒ज्ञो अ॒ग्निर्य॒जथा॑य दे॒वान् ॥१॥
यथाय॑जो हो॒त्रम॑ग्ने पृथि॒व्या यथा॑ दि॒वो जा॑तवेदश्चिकि॒त्वान् ।
ए॒वाने॑न ह॒विषा॑ यक्षि दे॒वान्म॑नु॒ष्वद्य॒ज्ञं प्र ति॑रे॒मम॒द्य ॥२॥
त्रीण्यायूं॑षि॒ तव॑ जातवेदस्ति॒स्र आ॒जानी॑रु॒षस॑स्ते अग्ने ।
ताभि॑र्दे॒वाना॒मवो॑ यक्षि वि॒द्वानथा॑ भव॒ यज॑मानाय॒ शं योः ॥३॥
अ॒ग्निं सु॑दी॒तिं सु॒दृशं॑ गृ॒णन्तो॑ नम॒स्याम॒स्त्वेड्यं॑ जातवेदः ।
त्वां दू॒तम॑र॒तिं ह॑व्य॒वाहं॑ दे॒वा अ॑कृण्वन्न॒मृत॑स्य॒ नाभि॑म् ॥४॥
यस्त्वद्धोता॒ पूर्वो॑ अग्ने॒ यजी॑यान्द्वि॒ता च॒ सत्ता॑ स्व॒धया॑ च शं॒भुः ।
तस्यानु॒ धर्म॒ प्र य॑जा चिकि॒त्वोऽथा॑ नो धा अध्व॒रं दे॒ववी॑तौ ॥५॥

॥ १८ ॥ ऋषिः—१-५ कतो वैश्वामित्रः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३, ५ त्रिष्टुप् । २, ४
निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१८॥ भवा॑ नो अग्ने सु॒मना॒ उपे॑तौ॒ सखे॑व॒ सख्ये॑ पि॒तरे॑व सा॒धुः ।
पु॒रु॒द्रुहो॒ हि क्षि॒तयो॒ जना॑नां॒ प्रति॑ प्रती॒चीर्द॑हता॒दरा॑तीः ॥१॥
तपो॒ ष्व॑ग्ने॒ अन्त॑राँ अ॒मित्रा॒न्तपा॒ शंस॒मर॑रुषः॒ पर॑स्य ।
तपो॑ वसो चिकिता॒नो अ॒चित्ता॒न्वि ते॑ तिष्ठन्ताम॒जरा॑ अ॒यासः॑ ॥२॥
इ॒ध्मेना॑ग्न इ॒च्छमा॑नो घृ॒तेन॑ जु॒होमि॑ ह॒व्यं तर॑से॒ बला॑य ।
याव॒दीशे॒ ब्रह्म॑णा॒ वन्द॑मान इ॒मां धियं॑ शत॒सेया॑य दे॒वीम् ॥३॥
उच्छो॒चिषा॑ सहसस्पुत्र स्तु॒तो बृ॒हद्वयः॑ शशमा॒नेषु॑ धेहि ।
रे॒वद॑ग्ने वि॒श्वामि॑त्रेषु॒ शं योर्म॑र्मृज्मा ते॑ त॒न्वं१॒॑ भूरि॒ कृत्वः॑ ॥४॥

कृ॒धि रत्नं॑ सुसनित॒र्धना॑नां॒ स घेद॑ग्ने भवसि॒ यत्समि॑द्धः ।
स्तो॒तुर्दु॑रो॒णे सु॒भग॑स्य रे॒वत्सृ॒प्रा क॒रस्ना॑ दधिषे॒ वपूं॑षि ॥५॥

॥ १९ ॥ ऋषिः—१-५ गाथी कौशिकः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । २, ४, ५
विराट्त्रिष्टुप् । ३ स्वराट्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २, ४, ५ धैवतः । ३ पञ्चमः ॥

॥१९॥ अ॒ग्निं होता॑रं॒ प्र वृ॑णे मि॒येधे॒ गृत्सं॑ क॒विं वि॑श्व॒विद॒ममू॑रम् ।
स नो॑ यक्षद्दे॒वता॑ता॒ यजी॑यान्रा॒ये वाजा॑य वनते म॒घानि॑ ॥१॥
प्र ते॑ अग्ने ह॒विष्म॑तीमिय॒र्म्यच्छा॑ सुद्यु॒म्नां रा॒तिनीं॑ घृ॒ताची॑म् ।
प्र॒द॒क्षि॒णिद्दे॒वता॑तिमुरा॒णः सं रा॒तिभि॒र्वसु॑भिर्य॒ज्ञम॑श्रेत् ॥२॥
स तेजी॑यसा॒ मन॑सा॒ त्वोत॑ उ॒त शि॑क्ष स्वप॒त्यस्य॑ शि॒क्षोः ।
अग्ने॑ रा॒यो नृत॑मस्य॒ प्रभू॑तौ भू॒याम॑ ते सुष्टु॒तय॑श्च॒ वस्वः॑ ॥३॥
भूरी॑णि॒ हि त्वे द॑धि॒रे अनी॒काग्ने॑ दे॒वस्य॒ यज्य॑वो॒ जना॑सः ।
स आ व॑ह दे॒वता॑तिं यविष्ठ॒ शर्धो॒ यद॒द्य दि॒व्यं यजा॑सि ॥४॥
यत्त्वा॒ होता॑रमन॒जन्मि॒येधे॑ निषा॒दय॑न्तो य॒जथा॑य दे॒वाः ।
स त्वं नो॑ अग्नेऽवि॒तेह बो॑ध्यधि॒ श्रवां॑सि धेहि नस्त॒नूषु॑ ॥५॥

॥ २० ॥ ऋषि.—१-५ गाथी कौशिकः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१ विराट्त्रिष्टुप् ।
२ निचृत् त्रिष्टुप् । ३ भुरिक्त्रिष्टुप् । ४, ५ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२०॥ अ॒ग्निमु॒षस॑म॒श्विना॑ दधि॒क्रां व्यु॑ष्टिषु हवते॒ वह्नि॑रु॒क्थैः ।
सु॒ज्योति॑षो नः शृण्वन्तु दे॒वाः स॒जोष॑सो अध्व॒रं वा॑वशा॒नाः ॥१॥
अग्ने॒ त्री ते॒ वाजि॑ना॒ त्री ष॒धस्था॑ ति॒स्रस्ते॑ जि॒ह्वा ऋ॑तजात पू॒र्वीः ।
ति॒स्र उ॑ ते त॒न्वो॑ दे॒ववा॑ता॒स्ताभि॑र्नः पाहि॒ गिरो॒ अप्र॑युच्छन् ॥२॥
अग्ने॒ भूरी॑णि॒ तव॑ जातवेदो॒ देव॑ स्वधावो॒ऽमृत॑स्य॒ नाम॑ ।
याश्च॑ मा॒या मा॒यिनां॑ विश्वमिन्व॒ त्वे पू॒र्वीः सं॑द॒धुः पृ॑ष्टबन्धो ॥३॥
अ॒ग्निर्ने॒ता भग॑ इव क्षिती॒नां दैवी॑नां दे॒व ऋ॑तु॒पा ऋ॒तावा॑ ।
स वृ॑त्र॒हा स॒नयो॑ वि॒श्ववे॑दाः॒ पर्ष॒द्विश्वाति॑ दुरि॒ता गृ॒णन्त॑म् ॥४॥
द॒धि॒क्राम॒ग्निमु॒षसं॑ च दे॒वीं बृह॒स्पतिं॑ सवि॒तारं॑ च दे॒वम् ।
अ॒श्विना॑ मि॒त्रावरु॑णा॒ भगं॑ च॒ वसू॑न्रु॒द्राँ आ॑दि॒त्याँ इ॒ह हु॑वे ॥५॥

॥ २१ ॥ ऋषिः—१-५ गाथी कौशिकः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ४ त्रिष्टुप् । २ ३ अनुष्टुप् ।
५ विराड्बृहती ॥ स्वरः—१, ४ धैवतः । २, ३ गान्धारः । ५ मध्यमः ॥

॥२१॥ इ॒मं नो॑ य॒ज्ञम॒मृते॑षु धेही॒मा ह॒व्या जा॑तवेदो जुषस्व ।
स्तो॒काना॑मग्ने॒ मेद॑सो घृ॒तस्य॒ होतः॒ प्राशा॑न प्रथ॒मो नि॒षद्य॑ ॥१॥
घृ॒तव॑न्तः पावक ते स्तो॒काः श्चो॑तन्ति॒ मेद॑सः ।
स्वध॑र्मन्दे॒ववी॑तये॒ श्रेष्ठं॑ नो धेहि॒ वार्य॑म् ॥२॥
तुभ्यं॑ स्तो॒का घृ॑त॒श्चुतोऽग्ने॒ विप्रा॑य सन्त्य ।
ऋषिः॒ श्रेष्ठः॒ समि॑ध्यसे य॒ज्ञस्य॑ प्रावि॒ता भ॑व ॥३॥
तुभ्यं॑ श्चोतन्त्यध्रिगो शचीवः स्तो॒कासो॑ अग्ने॒ मेद॑सो घृ॒तस्य॑ ।
क॒वि॒श॒स्तो बृ॑ह॒ता भा॒नुनागा॑ ह॒व्या जु॑षस्व मेधिर ॥४॥
ओजि॑ष्ठं ते मध्य॒तो मेद॒ उद्भृ॑तं॒ प्र ते॑ व॒यं द॑दामहे ।
श्चोत॑न्ति ते वसो स्तो॒का अधि॑ त्व॒चि प्रति॒ तान्दे॑व॒शो वि॑हि ॥५॥

॥ २२ ॥ ऋषिः—१-५ गाथी कौशिकः ॥ देवता—पुरीष्या अग्नयः ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । २, ३ भुरिक् पङ्क्तिः ।
५ निचृत्पङ्क्तिः । ४ विराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—१ धैवतः । २, ३, ५ पञ्चमः । ४ गान्धारः ॥

॥२२॥ अ॒यं सो अ॒ग्निर्यस्मि॒न्त्सोम॒मिन्द्रः॑ सु॒तं द॒धे ज॒ठरे॑ वावशा॒नः ।
स॒ह॒स्रिणं॒ वाज॒मत्यं॒ न सप्तिं॑ सस॒वान्त्सन्त्स्तू॑यसे जातवेदः ॥१॥
अग्ने॒ यत्ते॑ दि॒वि वर्चः॑ पृथि॒व्यां यदोष॑धीष्व॒प्स्वा य॑जत्र ।
येना॒न्तरि॑क्षमु॒र्वा॑त॒तन्थ॑ त्वे॒षः स भा॒नुर॑र्ण॒वो नृ॒चक्षाः॑ ॥२॥
अग्ने॑ दि॒वो अर्ण॒मच्छा॑ जिगा॒स्यच्छा॑ दे॒वाँ ऊ॑चिषे॒ धिष्ण्या॒ ये ।
या रो॑च॒ने प॒रस्ता॒त्सूर्य॑स्य॒ याश्चा॒वस्ता॑दु॒पति॑ष्ठन्त॒ आपः॑ ॥३॥
पु॒री॒ष्या॑सो अ॒ग्नयः॑ प्राव॒णेभिः॑ स॒जोष॑सः ।
जु॒षन्तां॑ य॒ज्ञम॒द्रुहो॑ऽनमी॒वा इषो॑ म॒हीः ॥४॥
इळा॑मग्ने पुरु॒दंसं॑ स॒निं गोः श॑श्वत्त॒मं हव॑मानाय साध ।
स्यान्नः॑ सू॒नुस्तन॑यो वि॒जावाग्ने॒ सा ते॑ सुम॒तिर्भू॑त्व॒स्मे ॥५॥

॥ २३ ॥ ऋषिः—१-५ देवश्रवा देववातश्च भारती ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ विराट्त्रिष्टुप् ।
२-५ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२३॥ निर्म॑थितः॒ सुधि॑त॒ आ स॒धस्थे॒ युवा॑ क॒विर॑ध्व॒रस्य॑ प्रणे॒ता ।
जूर्य॑त्स्व॒ग्निर॒जरो॒ वने॒ष्वत्रा॑ द॒धे अ॒मृतं॑ जा॒तवे॑दाः ॥१॥
अम॑न्थिष्टां॒ भार॑ता॒ रेव॑द॒ग्निं दे॒वश्र॑वा दे॒ववा॑तः सु॒दक्ष॑म् ।
अग्ने॒ वि प॑श्य बृह॒ताभि रा॒येषां नो॑ ने॒ता भ॑वता॒दनु॒ द्यून् ॥२॥
दश॒ क्षिपः॑ पू॒र्व्यं सी॑मजीजन॒न्त्सुजा॑तं मा॒तृषु॑ प्रि॒यम् ।
अ॒ग्निं स्तु॑हि दैववा॒तं दे॑वश्रवो॒ यो जना॑ना॒मस॑द्व॒शी ॥३॥
नि त्वा॑ दधे॒ वर॒ आ पृ॑थि॒व्या इळा॑यास्प॒दे सु॑दिन॒त्वे अह्ना॑म् ।
दृष॑द्वत्यां॒ मानु॑ष आप॒यायां॒ सर॑स्वत्यां रे॒वद॑ग्ने दिदीहि ॥४॥
इळा॑मग्ने पुरु॒दंसं॑ स॒निं गोः श॑श्वत्त॒मं हव॑मानाय साध ।
स्यान्नः॑ सू॒नुस्तन॑यो वि॒जावाग्ने॒ सा ते॑ सुम॒तिर्भू॑त्व॒स्मे ॥५॥

॥ २४ ॥ ऋषिः—१-५ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ निचृदनुष्टुप् । २ निचृद्गायत्री ।
३-५ गायत्री ॥ स्वरः—१ गान्धारः । २-५ षड्जः ॥

॥२४॥ अग्ने॒ सह॑स्व॒ पृत॑ना अ॒भिमा॑ती॒रपा॑स्य । दु॒ष्टर॒स्तर॒न्नरा॑ती॒र्वर्चो॑ धा य॒ज्ञवा॑हसे ॥१॥
अग्न॑ इ॒ळा समि॑ध्यसे वी॒तिहो॑त्रो॒ अम॑र्त्यः । जु॒षस्व॒ सू नो॑ अध्व॒रम् ॥२॥
अग्ने॑ द्यु॒म्नेन॑ जागृवे॒ सह॑सः सूनवाहुत । एदं ब॒र्हिः स॑दो॒ मम॑ ॥३॥
अग्ने॒ विश्वे॑भिर॒ग्निभि॑र्दे॒वेभि॑र्महया॒ गिरः॑ । य॒ज्ञेषु॒ य उ॑ चा॒यवः॑ ॥४॥
अग्ने॒ दा दा॒शुषे॑ र॒यिं वी॒रव॑न्तं॒ परी॑णसम् । शि॒शी॒हि नः॑ सूनु॒मतः॑ ॥५॥

॥ २५ ॥ ऋषिः—१-५ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—१-३, ५ अग्निः । ४ इन्द्राग्नी ॥ छन्दः—१ निचृदनुष्टुप् । २ अनुष्टुप् । ३-५ भुरिक्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २ ऋषभः । ३-५ धैवतः ॥

॥२५॥ अग्ने॑ दि॒वः सू॒नुर॑सि॒ प्रचे॑ता॒स्तना॑ पृथि॒व्या उ॒त वि॒श्ववे॑दाः ।
ऋध॑ग्दे॒वाँ इ॒ह य॑जा चिकित्वः ॥१॥
अ॒ग्निः स॑नोति वी॒र्या॑णि वि॒द्वान्त्स॒नोति॒ वाज॑म॒मृता॑य॒ भूष॑न् ।
स नो॑ दे॒वाँ एह व॑हा पुरुक्षो ॥२॥
अ॒ग्निर्द्यावा॑पृथि॒वी वि॒श्वज॑न्ये॒ आ भा॑ति दे॒वी अ॒मृते॒ अमू॑रः ।
क्षय॒न्वाजैः॑ पुरुश्च॒न्द्रो नमो॑भिः ॥३॥

अग्न॒ इन्द्र॑श्च दा॒शुषो॑ दुरो॒णे सु॒ताव॑तो य॒ज्ञमि॒होप॑ यातम् ।
अम॑र्धन्ता सोम॒पेया॑य देवा ॥४॥
अग्ने॑ अ॒पां समि॑ध्यसे दुरो॒णे नित्यः॑ सूनो सहसो जातवेदः ।
स॒धस्था॑नि म॒हय॑मान ऊ॒ती ॥५॥

॥ २६ ॥ ऋषिः—१-६, ८, ९ गाथिनो विश्वामित्रः । ७ आत्मा ॥ देवताः—१-३ वैश्वानरः । ४-६ मरुतः । ७, ८ अग्निरात्मा वा । ९ विश्वामित्रोपाध्यायः ॥ छन्दः—१-६ जगती । ७-९ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-६ निषादः । ७-९ धैवतः ॥

॥२६॥ वै॒श्वा॒न॒रं मन॑सा॒ग्निं नि॒चाय्या॑ ह॒विष्म॑न्तो अनुष॒त्यं स्व॒र्विद॑म् ।
सु॒दानुं॑ दे॒वं र॑थि॒रं व॑सू॒यवो॑ गी॒र्भी र॒ण्वं कु॑शि॒कासो॑ हवामहे ॥१॥
तं शु॒भ्रम॒ग्निमव॑से हवामहे वैश्वान॒रं मा॑त॒रिश्वा॑नमु॒क्थ्य॑म् ।
बृह॒स्पतिं॒ मनु॑षो दे॒वता॑तये॒ विप्रं॒ श्रोता॑र॒मति॑थिं रघु॒ष्यद॑म् ॥२॥
अश्वो॒ न क्रन्द॒ञ्जनि॑भिः॒ समि॑ध्यते वैश्वान॒रः कु॑शि॒केभि॑र्यु॒गेयु॑गे ।
स नो॑ अ॒ग्निः सु॒वीर्यं॒ स्वश्व्यं॒ दधा॑तु॒ रत्न॑म॒मृते॑षु॒ जागृ॑विः ॥३॥
प्र य॑न्तु॒ वाजा॒स्तवि॑षीभिर॒ग्नयः॑ शु॒भे संमि॑श्लाः॒ पृष॑तीरयुक्षत ।
बृ॒ह॒दुक्षो॑ म॒रुतो॑ वि॒श्ववे॑दसः॒ प्र वे॑पयन्ति॒ पर्व॑ताँ॒ अदा॑भ्याः ॥४॥
अ॒ग्नि॒श्रियो॑ म॒रुतो॑ वि॒श्वकृ॑ष्टय॒ आ त्वे॒षमु॒ग्रमव॑ ईमहे व॒यम् ।
ते स्वा॒निनो॑ रु॒द्रिया॑ व॒र्षनि॑र्णिजः सिं॒हा न हे॒षक्र॑तवः सु॒दान॑वः ॥५॥

॥२७॥ व्रातं॑व्रातं ग॒णंग॑णं सुश॒स्तिभि॑र॒ग्नेर्भामं॑ म॒रुता॒मोज॑ ईमहे ।
पृष॑दश्वासो अनव॒भ्ररा॑धसो॒ गन्ता॑रो य॒ज्ञं वि॒दथे॑षु॒ धीराः॑ ॥६॥
अ॒ग्निर॑स्मि॒ जन्म॑ना जा॒तवे॑दा घृ॒तं मे॒ चक्षु॑र॒मृतं॑ म आ॒सन् ।
अ॒र्कस्त्रि॒धातू॒ रज॑सो वि॒मानोऽज॑स्रो घ॒र्मो ह॒विर॑स्मि॒ नाम॑ ॥७॥
त्रि॒भिः प॒वित्रै॒रपु॑पो॒द्ध्य१॒॑र्कं हृ॒दा म॒तिं ज्योति॒रनु॑ प्रजा॒नन् ।
वर्षि॑ष्ठं॒ रत्न॑मकृत स्व॒धाभि॒रादिद्द्यावा॑पृथि॒वी पर्य॑पश्यत् ॥८॥
श॒तधा॑र॒मुत्स॒मक्षी॑यमाणं विप॒श्चितं॑ पि॒तरं॒ वक्त्वा॑नाम् ।
मे॒ळिं मद॑न्तं पि॒त्रोरु॒पस्थे॒ तं रो॑दसी पिपृतं सत्य॒वाच॑म् ॥९॥

॥ २७ ॥ ऋषिः—१-१५ विश्वामित्रः ॥ देवता—१ ऋतवोऽग्निर्वा । २-१५ अग्निः ॥ छन्दः—१, ७-१०, १४, १५ निचृद्गायत्री । २, ३, ६, ११, १२ गायत्री । ४, ५, १३ विराड्गायत्री ॥
स्वरः—षड्जः ॥

॥२८॥ प्र वो वाजा अभिद्यवो हविष्मन्तो घृताच्या । देवाञ्जिगाति सुम्नयुः ॥१॥
ईळे अग्निं विपश्चितं गिरा यज्ञस्य साधनम् । श्रुष्टीवानं धितावानम् ॥२॥
अग्ने शकेम ते वयं यमं देवस्य वाजिनः । अति द्वेषांसि तरेम ॥३॥
समिध्यमानो अध्वरे३ऽग्निः पावक ईड्यः । शोचिष्केशस्तमीमहे ॥४॥
पृथुपाजा अमर्त्यो घृतनिर्णिक्स्वाहुतः । अग्निर्यज्ञस्य हव्यवाट् ॥५॥

॥२९॥ तं सबाधो यतस्रुच इत्था धिया यज्ञवन्तः । आ चक्रुरग्निमूतये ॥६॥
होता देवो अमर्त्यः पुरस्तादेति मायया । विदथानि प्रचोदयन् ॥७॥
वाजी वाजेषु धीयतेऽध्वरेषु प्र णीयते । विप्रो यज्ञस्य साधनः ॥८॥
धिया चक्रे वरेण्यो भूतानां गर्भमा दधे । दक्षस्य पितरं तना ॥९॥
नि त्वा दधे वरेण्यं दक्षस्येळा सहस्कृत । अग्ने सुदीतिमुशिजम् ॥१०॥

॥३०॥ अग्निं यन्तुरमप्तुरमृतस्य योगे वनुषः । विप्रा वाजैः समिन्धते ॥११॥
ऊर्जो नपातमध्वरे दीदिवांसमुप द्यवि । अग्निमीळे कविक्रतुम् ॥१२॥
ईळेन्यो नमस्यस्तिरस्तमांसि दर्शतः । समग्निरिध्यते वृषा ॥१३॥
वृषो अग्निः समिध्यतेऽश्वो न देववाहनः । तं हविष्मन्त ईळते ॥१४॥
वृषणं त्वा वयं वृषन्वृषणः समिधीमहि । अग्ने दीद्यतं बृहत् ॥१५॥

॥ २८ ॥ ऋषिः—१-६ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ गायत्री । २, ६ निचृद्गायत्री । ३ स्वराडुष्णिक् । ४ त्रिष्टुप् । ५ निचृज्जगती ॥ स्वरः—१, २, ६ षड्जः । ३ ऋषभः ।
४ धैवतः । ५ निषादः ॥

॥३१॥ अग्ने जुषस्व नो हविः पुरोळाशं जातवेदः । प्रातःसावे धियावसो ॥१॥
पुरोळा अग्ने पचतस्तुभ्यं वा घा परिष्कृतः । तं जुषस्व यविष्ठ्य ॥२॥
अग्ने वीहि पुरोळाशमाहुतं तिरोअह्न्यम् । सहसः सूनुरस्यध्वरे हितः ॥३॥
माध्यंदिने सवने जातवेदः पुरोळाशमिह कवे जुषस्व ।
अग्ने यह्वस्य तव भागधेयं न प्र मिनन्ति विदथेषु धीराः ॥४॥
अग्ने तृतीये सवने हि कानिषः पुरोळाशं सहसः सूनवाहुतम् ।
अथा देवेष्वध्वरं विपन्यया धा रत्नवन्तममृतेषु जागृविम् ॥५॥
अग्ने वृधान आहुतिं पुरोळाशं जातवेदः । जुषस्व तिरोअह्न्यम् ॥६॥

॥ २९ ॥ ऋषिः—१-१६ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—१-४, ६-१६ अग्निः । ५ ऋत्विज अग्निर्वा ॥
छन्दः—१ निचृदनुष्टुप् । ४ विराडनुष्टुप् । १०, १२ भुरिगनुष्टुप् । २ भुरिक्पङ्क्तिः ।
१३ स्वराड्पङ्क्तिः । ३, ५, ६ त्रिष्टुप् । ७-९, १६ निचृत्त्रिष्टुप् । ११, १४, १५
जगती ॥ स्वरः—१, ४, १०, १२ गान्धारः । २, १३ पञ्चमः ।
३, ५-९, १६ धैवतः । ११, १४, १५ निषादः ॥

॥३२॥ अस्तीदमधिमन्थनमस्ति प्रजननं कृतम् ।
एतां विश्पत्नीमा भराग्निं मन्थाम पूर्वथा ॥१॥
अरण्योर्निहितो जातवेदा गर्भ इव सुधितो गर्भिणीषु ।
दिवेदिव ईड्यो जागृवद्भिर्हविष्मद्भिर्मनुष्येभिरग्निः ॥२॥
उत्तानायामव भरा चिकित्वान्त्सद्यः प्रवीता वृषणं जजान ।
अरुषस्तूपो रुशदस्य पाज इळायास्पुत्रो वयुनेऽजनिष्ट ॥३॥
इळायास्त्वा पदे वयं नाभा पृथिव्या अधि ।
जातवेदो नि धीमह्यग्ने हव्याय वोळ्हवे ॥४॥
मन्थता नरः कविमद्वयन्तं प्रचेतसममृतं सुप्रतीकम् ।
यज्ञस्य केतुं प्रथमं पुरस्तादग्निं नरो जनयता सुशेवम् ॥५॥
॥३३॥ यदी मन्थन्ति बाहुभिर्वि रोचतेऽश्वो न वाज्यरुषो वनेष्वा ।
चित्रो न यामन्नश्विनोरनिवृतः परि वृणक्त्यश्मनस्तृणा दहन् ॥६॥
जातो अग्नी रोचते चेकितानो वाजी विप्रः कविशस्तः सुदानुः ।
यं देवास ईड्यं विश्वविदं हव्यवाहमदधुरध्वरेषु ॥७॥
सीद होतः स्व उ लोके चिकित्वान्त्सादया यज्ञं सुकृतस्य योनौ ।
देवावीर्देवान्हविषा यजास्यग्ने बृहद्यजमाने वयो धाः ॥८॥
कृणोत धूमं वृषणं सखायोऽस्रेधन्त इतन वाजमच्छ ।
अयमग्निः पृतनाषाट् सुवीरो येन देवासो असहन्त दस्यून् ॥९॥
अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचथाः ।
तं जानन्नग्न आ सीदाथा नो वर्धया गिरः ॥१०॥
॥३४॥ तनूनपादुच्यते गर्भ आसुरो नराशंसो भवति यद्विजायते ।
मातरिश्वा यदमिमीत मातरि वातस्य सर्गो अभवत्सरीमणि ॥११॥
सुनिर्मथा निर्मथितः सुनिधा निहितः कविः ।
अग्ने स्वध्वरा कृणु देवान्देवयते यज ॥१२॥

अजीजनन्नमृतं मर्त्यासोऽस्रेमाणं तरणिं वीळुजम्भम् ।
दश स्वसारो अग्रुवः समीचीः पुमांसं जातमभि सं रभन्ते ॥१३॥
प्र सप्तहोता सनकादरोचत मातुरुपस्थे यदशोचदूधनि ।
न नि मिषति सुरणो दिवेदिवे यदसुरस्य जठरादजायत ॥१४॥
अमित्रायुधो मरुतामिव प्रयाः प्रथमजा ब्रह्मणो विश्वमिद्विदुः ।
द्युम्नवद्ब्रह्म कुशिकास एरिर एकएको दमे अग्निं समीधिरे ॥१५॥
यदद्य त्वा प्रयति यज्ञे अस्मिन्होतश्चिकित्वोऽवृणीमहीह ।
ध्रुवमया ध्रुवमुताशमिष्ठाः प्रजानन्विद्वाँ उप याहि सोमम् ॥१६॥

॥ इति तृतीयाष्टके प्रथमोऽध्यायः ॥

[प्रथमाध्याये वर्गाः ३४, सूक्तानि २३, ऋचः १७६]

[*द्वितीयोऽध्यायः ॥ वर्गाः १-२६*]

३१ [*तृतीयोऽनुवाकः ॥ सू० ३०-३८*]

॥ ३० ॥ ऋषिः—१-२२ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता:—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २, ९-११, १४, १७, २० निचृत्त्रिष्टुप् । ५, ६, ८, १३, १९, २१, २२ त्रिष्टुप् । १२, १५ विराट्त्रिष्टुप् । ३, ४, ७, १६, १८ भुरिक्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २, ५, ६, ८-१५, १७ १९-२२ धैवतः । ३, ४, ७, १६, १८ पञ्चमः ॥

॥१॥ इच्छन्ति त्वा सोम्यासः सखायः सुन्वन्ति सोमं दधति प्रयांसि ।
तितिक्षन्ते अभिशस्तिं जनानामिन्द्र त्वदा कश्चन हि प्रकेतः ॥१॥
न ते दूरे परमा चिद्रजांस्या तु प्र याहि हरिवो हरिभ्याम् ।
स्थिराय वृष्णे सवना कृतेमा युक्ता ग्रावाणः समिधाने अग्नौ ॥२॥
इन्द्रः सुशिप्रो मघवा तरुत्रो महाव्रातस्तुविकूर्मिर्ऋघावान् ।
यदुग्रो धा बाधितो मर्त्येषु क्व१ त्या ते वृषभ वीर्याणि ॥३॥
त्वं हि ष्मा च्यावयन्नच्युतान्येको वृत्रा चरसि जिघ्नमानः ।
तव द्यावापृथिवी पर्वतासोऽनु व्रताय निमितेव तस्थुः ॥४॥
उताभये पुरुहूत श्रवोभिरेको दृळ्हमवदो वृत्रहा सन् ।
इमे चिदिन्द्र रोदसी अपारे यत्संगृभ्णा मघवन्काशिरित्ते ॥५॥
॥२॥ प्र सू त इन्द्र प्रवता हरिभ्यां प्र ते वज्रः प्रमृणन्नेतु शत्रून् ।
जहि प्रतीचो अनूचः पराचो विश्वं सत्यं कृणुहि विष्टमस्तु ॥६॥

यस्मै॒ धायु॒रद॑धा॒ मर्त्या॒याभ॑क्तं चिद्भजते गे॒ह्यं१॒॑ सः ।
भ॒द्रा त॑ इन्द्र सुम॒तिर्घृ॒ताची॑ स॒हस्र॑दाना पुरुहूत रा॒तिः ॥७॥
स॒हदा॑नुं पुरुहूत क्षि॒यन्त॑मह॒स्तमि॑न्द्र॒ सं पि॑ण॒क्कुणा॑रुम् ।
अ॒भि वृ॒त्रं वर्ध॑मानं॒ पिया॑रुम॒पाद॑मिन्द्र त॒वसा॑ जघन्थ ॥८॥
नि सा॒मना॑मिषि॒रामि॑न्द्र॒ भूमिं॑ म॒हीम॑पा॒रां सद॑ने ससत्थ ।
अस्त॑भ्ना॒द्द्यां वृ॑ष॒भो अ॒न्तरि॑क्षमर्ष॒न्त्वाप॒स्त्वये॒ह प्रसू॑ताः ॥९॥
अ॒ला॒तृ॒णो व॒ल इ॑न्द्र व्र॒जो गोः पु॒रा हन्तो॒र्भय॑मानो॒ व्या॑र ।
सु॒गान्प॒थो अ॑कृणोन्नि॒रजे॒ गाः प्राव॒न्वाणीः॑ पुरुहू॒तं धम॑न्तीः ॥१०॥

॥३॥ एको॒ द्वे वसु॑मती समी॒ची इन्द्र॒ आ प॑प्रौ पृथि॒वीमु॒त द्याम् ।
उ॒तान्तरि॑क्षाद॒भि नः॑ समी॒क इ॒षो र॒थीः स॒युजः॑ शूर॒ वाजा॑न् ॥११॥
दिशः॒ सूर्यो॒ न मि॑नाति॒ प्रदि॑ष्टा दि॒वेदि॑वे॒ हर्य॑श्वप्रसूताः ।
सं यदान॒ळध्व॑न॒ आदिदश्वै॑र्वि॒मोच॑नं कृणु॒ते तत्त्व॑स्य ॥१२॥
दिदृ॑क्षन्त उ॒षसो॒ याम॑न्न॒क्तोर्वि॒वस्व॑त्या॒ महि॑ चि॒त्रमनी॑कम् ।
विश्वे॑ जानन्ति महि॒ना यदागा॒दिन्द्र॑स्य॒ कर्म॒ सुकृ॑ता पु॒रूणि॑ ॥१३॥
महि॒ ज्योति॒र्निहि॑तं व॒क्षणा॑स्वा॒मा प॒क्वं च॑रति॒ बिभ्र॑ती॒ गौः ।
विश्वं॒ स्वाद्म॒ संभृ॑तमु॒स्रिया॑यां॒ यत्सी॒मिन्द्रो॒ अद॑धा॒द्भोज॑नाय ॥१४॥
इन्द्र॒ दृह्य॑ यामको॒शा अभू॑व॒न्यज्ञाय॑ शिक्ष गृण॒ते सखि॑भ्यः ।
दु॒र्मा॒यवो॑ दु॒रेवा॒ मर्त्या॑सो निष॒ङ्गिणो॑ रि॒पवो॒ हन्त्वा॑सः ॥१५॥

॥४॥ सं घोषः॑ शृण्वेऽव॒मैर॒मित्रै॑र्ज॒ही न्ये॑ष्व॒शनिं॒ तपि॑ष्ठाम् ।
वृ॒श्चेम॒धस्ता॒द्वि रु॑जा॒ सह॑स्व ज॒हि रक्षो॑ मघवन्र॒न्धय॑स्व ॥१६॥
उद्वृ॑ह॒ रक्षः॑ स॒हमू॑लमिन्द्र वृ॒श्चा मध्यं॒ प्रत्यग्रं॑ शृणीहि ।
आ कीव॑तः सल॒लूकं॑ चकर्थ ब्रह्म॒द्विषे॒ तपु॑षिं हे॒तिम॑स्य ॥१७॥
स्व॒स्तये॑ वा॒जिभि॑श्च प्रणेतः॒ सं यन्म॒हीरिष॑ आ॒सत्सि॑ पू॒र्वीः ।
रा॒यो व॒न्तारो॑ बृह॒तः स्या॑मा॒स्मे अ॑स्तु॒ भग॑ इन्द्र प्र॒जावा॑न् ॥१८॥
आ नो॑ भर॒ भग॑मिन्द्र द्यु॒मन्तं॒ नि ते॑ दे॒ष्णस्य॑ धीमहि प्ररे॒के ।
ऊ॒र्व इ॑व पप्रथे॒ कामो॑ अ॒स्मे तमा पृ॑ण वसुपते॒ वसू॑नाम् ॥१९॥
इ॒मं कामं॑ मन्दया॒ गोभि॒रश्वै॑श्च॒न्द्रव॑ता॒ राध॑सा प॒प्रथ॑श्च ।
स्व॒र्यवो॑ म॒तिभि॒स्तुभ्यं॒ विप्रा॒ इन्द्रा॑य॒ वाहः॑ कुशि॒कासो॑ अक्रन् ॥२०॥

आ नो गोत्रा दर्दृहि गोपते गाः समस्मभ्यं सनयो यन्तु वाजाः ।
दिवक्षा असि वृषभ सत्यशुष्मोऽस्मभ्यं सु मघवन्बोधि गोदाः ॥२१॥
शुनं हुवेम मघवानमिन्द्रमस्मिन्भरे नृतमं वाजसातौ ।
शृण्वन्तमुग्रमूतये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम् ॥२२॥

॥ ३१ ॥ ऋषिः—१-२२ गाथिनो विश्वामित्रः, ऐषीरथिः कुशिको वा ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, १४, १६ विराट्पङ्क्तिः । ३, ६ भुरिक्पङ्क्तिः । २, ५, ९, १५, १७-२० निचृत्त्रिष्टुप् । ४, ७, ८, १०, १२, २१, २२ त्रिष्टुप् । ११, १३ स्वराट्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३, ६, १४, १६ पञ्चमः । २, ४, ५, ७-१३, १५, १७-२२ धैवतः ॥

॥५॥ शासद्वह्निर्दुहितुर्नप्त्यं गाद्विद्वाँ ऋतस्य दीधितिं सपर्यन् ।
पिता यत्र दुहितुः सेकमृञ्जन्त्सं शग्म्येन मनसा दधन्वे ॥१॥
न जामये तान्वो रिक्थमारैक्चकार गर्भं सनितुर्निधानम् ।
यदी मातरो जनयन्त वह्निमन्यः कर्ता सुकृतोरन्य ऋन्धन् ॥२॥
अग्निर्जज्ञे जुह्वा३ रेजमानो महस्पुत्राँ अरुषस्य प्रयक्षे ।
महान्गर्भो मह्या जातमेषां मही प्रवृद्धर्यश्वस्य यज्ञैः ॥३॥
अभि जैत्रीरसचन्त स्पृधानं महि ज्योतिस्तमसो निरजानन् ।
तं जानतीः प्रत्युदायन्नुषासः पतिर्गवामभवदेक इन्द्रः ॥४॥
वीळौ सतीरभि धीरा अतृन्दन्प्राचाहिन्वन्मनसा सप्त विप्राः ।
विश्वामविन्दन्पथ्यामृतस्य प्रजानन्नित्ता नमसा विवेश ॥५॥
॥६॥ विदद्यदी सरमा रुग्णमद्रेर्महि पाथः पूर्व्यं सध्र्यक्कः ।
अग्रं नयत्सुपद्यक्षराणामच्छा रवं प्रथमा जानती गात् ॥६॥
अगच्छदु विप्रतमः सखीयन्नसूदयत्सुकृते गर्भमद्रिः ।
ससान मर्यो युवभिर्मखस्यन्नथाभवदङ्गिराः सद्यो अर्चन् ॥७॥
सतःसतः प्रतिमानं पुरोभूर्विश्वा वेद जनिमा हन्ति शुष्णम् ।
प्र णो दिवः पदवीर्गव्युरर्चन्त्सखा सखीँरमुञ्चन्निरवद्यात् ॥८॥
नि गव्यता मनसा सेदुरर्कैः कृण्वानासो अमृतत्वाय गातुम् ।
इदं चिन्नु सदनं भूर्येषां येन मासाँ असिषासन्नृतेन ॥९॥
संपश्यमाना अमदन्नभि स्वं पयः प्रत्नस्य रेतसो दुघानाः ।
वि रोदसी अतपद्घोष एषां जाते निःष्ठामदधुर्गोषु वीरान् ॥१०॥
॥७॥ स जातेभिर्वृत्रहा सेदु हव्यैरुदुस्रिया असृजदिन्द्रो अर्कैः ।
उरूच्यस्मै घृतवद्भरन्ती मधु स्वाद्म दुदुहे जेन्या गौः ॥११॥

पि॒त्रे चि॑च्चक्रुः॒ सद॑नं॒ सम॑स्मै॒ महि॒ त्वि॒षीम॑त्सु॒कृतो॒ वि हि ख्यन् ।
वि॒ष्क॒भ्नन्तः॒ स्कम्भ॑नेना॒ जनि॑त्री॒ आसी॑ना ऊ॒र्ध्वं र॑भ॒सं वि मि॑न्वन् ॥१२॥
म॒ही यदि॑ धि॒षणा॑ शि॒श्नथे॒ धात्स॑द्यो॒वृधं॑ वि॒भ्वं१॒॑ रोद॑स्योः ।
गिरो॒ यस्मि॑न्ननव॒द्याः स॑मी॒चीर्विश्वा॒ इन्द्रा॑य॒ तवि॑षी॒रनु॑त्ताः ॥१३॥
मह्या ते॑ स॒ख्यं व॑श्मि श॒क्तीरा वृ॑त्र॒घ्ने नि॒युतो॑ यन्ति पू॒र्वीः ।
महि॑ स्तो॒त्रमव॒ आग॑न्म सू॒रेर॒स्माकं॒ सु म॑घवन्बोधि गो॒पाः ॥१४॥
महि॒ क्षेत्रं॑ पु॒रु श्च॒न्द्रं वि॑वि॒द्वानादित्सखि॑भ्यश्च॒रथं॒ समै॑रत् ।
इन्द्रो॒ नृभि॑रजन॒द्दीद्या॑नः सा॒कं सूर्य॑मु॒षसं॑ गा॒तुम॒ग्निम् ॥१५॥

॥८॥ अ॒पश्चि॑दे॒ष वि॒भ्वो॒३॒॑ दमू॑नाः॒ प्र स॒ध्रीची॑रसृजद्वि॒श्वश्च॑न्द्राः ।
म॒ध्वः पु॑ना॒नाः क॒विभिः॑ प॒वित्रै॒र्द्युभि॑र्हिन्वन्त्य॒क्तुभि॒र्धनु॑त्रीः ॥१६॥
अनु॑ कृ॒ष्णे वसु॑धिती जिहाते उ॒भे सूर्य॑स्य मं॒हना॒ यज॑त्रे ।
परि॒ यत्ते॑ महि॒मानं॑ वृ॒जध्यै॒ सखा॑य इन्द्र॒ काम्या॑ ऋजि॒प्याः ॥१७॥
पति॑र्भव वृत्रहन्त्सू॒नृता॑नां गि॒रां वि॒श्वायु॑र्वृष॒भो व॑यो॒धाः ।
आ नो॑ गहि स॒ख्येभिः॑ शि॒वेभि॑र्म॒हान्म॒हीभि॑रू॒तिभिः॑ सर॒ण्यन् ॥१८॥
तम॑ङ्गिर॒स्वन्नम॑सा सप॒र्यन्नव्यं॑ कृणोमि॒ सन्य॑से पुरा॒जाम् ।
द्रु॒हो वि या॑हि बहु॒ला अदे॑वीः॒ स्व॑श्च नो मघवन्त्सा॒तये॑ धाः ॥१९॥
मिहः॑ पाव॒काः प्रत॑ता अभूवन्त्स्व॒स्ति नः॑ पिपृहि पा॒रमा॑साम् ।
इन्द्र॒ त्वं र॑थिरः॒ पाहि॑ नो रि॒षो म॒क्षूम॑क्षू कृणुहि गो॒जितो॑ नः ॥२०॥
अदे॑दिष्ट वृत्र॒हा गोप॑तिर्गा अ॒न्तः कृ॒ष्णाँ अ॑रु॒षैर्धाम॑भिर्गात् ।
प्र सू॒नृता॑ दि॒शमा॑न ऋ॒तेन॒ दुर॑श्च॒ विश्वा॑ अवृणो॒दप॒ स्वाः ॥२१॥
शु॒नं हु॑वेम म॒घवा॑न॒मिन्द्र॑म॒स्मिन्भरे॒ नृत॑मं॒ वाज॑सातौ ।
शृ॒ण्वन्त॑मु॒ग्रमू॒तये॑ स॒मत्सु॒ घ्नन्तं॑ वृ॒त्राणि॑ सं॒जितं॒ धना॑नाम् ॥२२॥

॥ ३२ ॥ ऋषिः—१-१७ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-३, ७-९, १७ त्रिष्टुप् ।
११-१५ निचृत्त्रिष्टुप् । १६ विराट्त्रिष्टुप् । ४, १० भुरिक्पङ्क्तिः । ५ निचृत्पङ्क्तिः ।
६ विराट्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-३, ७-९, ११-१७ धैवतः । ४-६, १० पञ्चमः ॥

॥९॥ इन्द्र॒ सोमं॑ सोमपते॒ पिबे॒मं माध्यं॑दिनं॒ सव॑नं॒ चारु॒ यत्ते॑ ।
प्र॒प्रुथ्या॒ शिप्रे॑ मघवन्नृजीषिन्वि॒मुच्या॒ हरी॑ इ॒ह मा॑दयस्व ॥१॥
ग॒वाशि॑रं म॒न्थिन॑मिन्द्र शु॒क्रं पिबा॒ सोमं॑ ररि॒मा ते॒ मदा॑य ।
ब्र॒ह्म॒कृता॒ मारु॑तेना ग॒णेन॑ स॒जोषा॑ रु॒द्रैस्तृ॒पदा वृ॑षस्व ॥२॥

ये ते॒ शुष्मं॒ ये तवि॑षी॒मव॑र्ध॒न्नर्च॑न्त इन्द्र म॒रुत॑स्त॒ ओजः॑ ।
माध्यँ॑दिने॒ सव॑ने वज्रहस्त॒ पिबा॑ रु॒द्रेभिः॒ सग॑णः सुशिप्र ॥३॥
त इन्न्व॑स्य॒ मधु॑मद्विविप्र॒ इन्द्र॑स्य॒ शर्धो॑ म॒रुतो॒ य आस॑न् ।
येभि॑र्वृ॒त्रस्ये॑षि॒तो वि॒वेदा॑म॒र्मणो॒ मन्य॑मानस्य॒ मर्म॑ ॥४॥
म॒नु॒ष्वदि॑न्द्र॒ सव॑नं जुषा॒णः पिबा॒ सोम॒ं शश्व॑ते वी॒र्या॑य ।
स आ व॑वृत्स्व हर्यश्व य॒ज्ञैः स॑र॒ण्युभि॑र॒पो अर्णा॑ सिसर्षि ॥५॥

॥१०॥ त्वम॒पो यद्ध॑ वृ॒त्रं ज॑घ॒न्वाँ अत्याँ॑ इव॒ प्रासृ॑जः॒ सर्त॒वाजौ॑ ।
शया॑नमिन्द्र॒ चर॑ता व॒धेन॑ वव्रि॒वांसं॒ परि॑ दे॒वीरदे॑वम् ॥६॥
यजा॑म॒ इन्नम॑सा वृ॒द्धमिन्द्रं॑ बृ॒हन्त॑मृ॒ष्वम॒जरं॒ युवा॑नम् ।
यस्य॑ प्रि॒ये म॒मतु॑र्य॒ज्ञिय॑स्य॒ न रोद॑सी महि॒मानं॑ म॒माते॑ ॥७॥
इन्द्र॑स्य॒ कर्म॒ सुकृ॑ता पु॒रूणि॑ व्र॒तानि॑ दे॒वा न मि॑नन्ति॒ विश्वे॑ ।
दा॒धार॒ यः पृ॑थि॒वीं द्यामु॒तेमां ज॒जान॒ सूर्य॑मु॒षसं॑ सु॒दंसाः॑ ॥८॥
अद्रो॑घ स॒त्यं तव॒ तन्म॑हि॒त्वं स॒द्यो यज्जा॒तो अपि॑बो ह॒ सोम॑म् ।
न द्याव॑ इन्द्र त॒वस॑स्त॒ ओजो॒ नाहा॒ न मासाः॑ श॒रदो॑ वरन्त ॥९॥
त्वं स॒द्यो अ॑पिबो जा॒त इ॑न्द्र॒ मदा॑य॒ सोमं॑ पर॒मे व्यो॑मन् ।
यद्ध॒ द्यावा॑पृथि॒वी आवि॑वेशी॒रथा॑भवः पू॒र्व्यः का॒रुधा॑याः ॥१०॥

॥११॥ अह॒न्नहिं॑ परि॒शया॑न॒मर्ण॑ ओजा॒यमा॑नं तुविजात॒ तव्या॑न् ।
न ते॑ महि॒त्वमनु॑ भू॒दध॒ द्यौर्यद॒न्यया॑ स्फि॒ग्या॒३॒॑ क्षामव॑स्थाः ॥११॥
य॒ज्ञो हि त॑ इन्द्र॒ वर्ध॑नो॒ भूदु॒त प्रि॒यः सु॒तसो॑मो मि॒येधः॑ ।
य॒ज्ञेन॑ य॒ज्ञम॑व य॒ज्ञियः॒ सन्य॒ज्ञस्ते॒ वज्र॑महि॒हत्य॑ आवत् ॥१२॥
य॒ज्ञेनेन्द्र॒मव॒सा च॑क्रे अ॒र्वागैनं॑ सु॒म्नाय॒ नव्य॑से ववृत्याम् ।
यः स्तोमे॑भिर्वावृ॒धे पू॒र्व्येभि॒र्यो म॑ध्य॒मेभि॑रु॒त नूत॑नेभिः ॥१३॥
वि॒वेष॒ यन्मा॑ धि॒षणा॑ ज॒जान॒ स्तवै॑ पु॒रा पार्या॒दिन्द्र॒मह्नः॑ ।
अंह॑सो॒ यत्र॑ पी॒पर॒द्यथा॑ नो ना॒वेव॒ यान्त॑मु॒भये॑ हवन्ते ॥१४॥
आपू॒र्णो अ॑स्य क॒लशः॒ स्वाहा॒ सेक्ते॑व॒ कोशं॑ सिसिचे॒ पिब॑ध्यै ।
समु॑ प्रि॒या आव॑वृत्र॒न्मदा॑य प्रदक्षि॒णिद॒भि सोमा॑स॒ इन्द्र॑म् ॥१५॥
न त्वा॑ गभी॒रः पु॑रुहूत॒ सिन्धु॒र्नाद्र॑यः॒ परि॒ षन्तो॑ वरन्त ।
इ॒त्था सखि॑भ्य इषि॒तो यदि॒न्द्रा दृ॒ळ्हं चि॒दरु॑जो॒ गव्य॑मू॒र्वम् ॥१६॥

शुनं हुवेम मघवानमिन्द्रमस्मिन्भरे नृतमं वाजसातौ ।
शृण्वन्तमुग्रमूतये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम् ॥१७॥

॥ ३३ ॥ ऋषिः—१-१३ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—नद्यः ॥ छन्दः—१ भुरिक्पङ्क्तिः । ५ स्वराट्पङ्क्तिः । ७ पङ्क्तिः । २, १० विराट्त्रिष्टुप् । ३, ८, ११, १२ त्रिष्टुप् । ४, ६, ९ निचृत्त्रिष्टुप् । १३ उष्णिक् ॥ स्वरः—१, ५, ७ पञ्चमः । २-४, ६, ८-१२ धैवतः । १३ ऋषभः ॥

॥१२॥ प्र पर्वतानामुशती उपस्थादश्वे इव विषिते हासमाने ।
गावेव शुभ्रे मातरा रिहाणे विपाट्छुतुद्री पयसा जवेते ॥१॥
इन्द्रेषिते प्रसवं भिक्षमाणे अच्छा समुद्रं रथ्येव याथः ।
समाराणे ऊर्मिभिः पिन्वमाने अन्या वामन्यामप्येति शुभ्रे ॥२॥
अच्छा सिन्धुं मातृतमामयासं विपाशमुर्वीं सुभगामगन्म ।
वत्समिव मातरा संरिहाणे समानं योनिमनु संचरन्ती ॥३॥
एना वयं पयसा पिन्वमाना अनु योनिं देवकृतं चरन्तीः ।
न वर्तवे प्रसवः सर्गतक्तः किंयुर्विप्रो नद्यो जोहवीति ॥४॥
रमध्वं मे वचसे सोम्याय ऋतावरीरुप मुहूर्तमेवैः ।
प्र सिन्धुमच्छा बृहती मनीषावस्युरह्वे कुशिकस्य सूनुः ॥५॥

॥१३॥ इन्द्रो अस्माँ अरदद्वज्रबाहुरपाहन्वृत्रं परिधिं नदीनाम् ।
देवोऽनयत्सविता सुपाणिस्तस्य वयं प्रसवे याम उर्वीः ॥६॥
प्रवाच्यं शश्वधा वीर्यं१ तदिन्द्रस्य कर्म यदहिं विवृश्चत् ।
वि वज्रेण परिषदो जघानायन्नापोऽयनमिच्छमानाः ॥७॥
एतद्वचो जरितर्मापि मृष्ठा आ यत्ते घोषानुत्तरा युगानि ।
उक्थेषु कारो प्रति नो जुषस्व मा नो नि कः पुरुषत्रा नमस्ते ॥८॥
ओ षु स्वसारः कारवे शृणोत ययौ वो दूरादनसा रथेन ।
नि षू नमध्वं भवता सुपारा अधोअक्षाः सिन्धवः स्रोत्याभिः ॥९॥
आ ते कारो शृणवामा वचांसि ययाथ दूरादनसा रथेन ।
नि ते नंसै पीप्यानेव योषा मर्यायेव कन्या शश्वचै ते ॥१०॥

॥१४॥ यदङ्ग त्वा भरताः संतरेयुर्गव्यन्ग्राम इषित इन्द्रजूतः ।
अर्षादह प्रसवः सर्गतक्त आ वो वृणे सुमतिं यज्ञियानाम् ॥११॥

अतारिषुर्भरता गव्यवः समभक्त विप्रः सुमतिं नदीनाम् ।
प्र पिन्वध्वमिषयन्तीः सुराधा आ वक्षणाः पृणध्वं यात शीभम् ॥१२॥
उद्व ऊर्मिः शम्या हन्त्वापो योक्त्राणि मुञ्चत ।
मादुष्कृतौ व्येनसाघ्न्यौ शूनमारताम् ॥१३॥

॥ ३४ ॥ ऋषिः—१-११ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २, ११ त्रिष्टुप् । ४, ५, ७, १० निचृत्त्रिष्टुप् । ९ विराट्त्रिष्टुप् । ३, ६, ८ भुरिक्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २, ४, ५, ७, ९-११ धैवतः । ३, ६, ८ पञ्चमः ॥

॥१५॥ इन्द्रः पूर्भिदातिरद्दासमर्कैर्विदद्वसुर्दयमानो वि शत्रून् ।
ब्रह्मजूतस्तन्वा वावृधानो भूरिदात्र आपृणद्रोदसी उभे ॥१॥
मखस्य ते तविषस्य प्र जूतिमियर्मि वाचममृताय भूषन् ।
इन्द्र क्षितीनामसि मानुषीणां विशां दैवीनामुत पूर्वयावा ॥२॥
इन्द्रो वृत्रमवृणोच्छर्धनीतिः प्र मायिनाममिनाद्वर्पणीतिः ।
अहन्व्यंसमुशधग्वनेष्वाविर्धेना अकृणोद्राम्याणाम् ॥३॥
इन्द्रः स्वर्षा जनयन्नहानि जिगायोशिग्भिः पृतना अभिष्टिः ।
प्रारोचयन्मनवे केतुमह्नामविन्दज्ज्योतिर्बृहते रणाय ॥४॥
इन्द्रस्तुजो बर्हणा आ विवेश नृवद्दधानो नर्या पुरूणि ।
अचेतयद्धिय इमा जरित्रे प्रेमं वर्णमतिरच्छुक्रमासाम् ॥५॥

॥१६॥ महो महानि पनयन्त्यस्येन्द्रस्य कर्म सुकृता पुरूणि ।
वृजनेन वृजिनान्त्सं पिपेष मायाभिर्दस्यूँरभिभूत्योजाः ॥६॥
युधेन्द्रो मह्ना वरिवश्चकार देवेभ्यः सत्पतिश्चर्षणिप्राः ।
विवस्वतः सदने अस्य तानि विप्रा उक्थेभिः कवयो गृणन्ति ॥७॥
सत्रासाहं वरेण्यं सहोदां ससवांसं स्वरपश्च देवीः ।
ससान यः पृथिवीं द्यामुतेमामिन्द्रं मदन्त्यनु धीरणासः ॥८॥
ससानात्याँ उत सूर्यं ससानेन्द्रः ससान पुरुभोजसं गाम् ।
हिरण्ययमुत भोगं ससान हत्वी दस्यून्प्रार्यं वर्णमावत् ॥९॥
इन्द्र ओषधीरसनोदहानि वनस्पतीँरसनोदन्तरिक्षम् ।
बिभेद वलं नुनुदे विवाचोऽथाभवद्दमिताभिक्रतूनाम् ॥१०॥

शु॒नं हु॑वेम म॒घवा॑न॒मिन्द्र॑म॒स्मिन्भरे॒ नृत॑मं॒ वाज॑सातौ ।
शृ॒ण्वन्त॑मु॒ग्रमू॒तये॑ स॒मत्सु॒ घ्नन्तं॑ वृ॒त्राणि॑ सं॒जितं॒ धना॑नाम् ॥११॥

॥ ३५ ॥ ऋषिः—१-११ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ७, १०, ११ त्रिष्टुप् । २, ३, ६, ८ निचृत्त्रिष्टुप् । ९ विराट् त्रिष्टुप् । ४भुरिक्पङ्क्तिः । ५ स्वराट्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-३, ६-११ धैवतः । ४, ५ पञ्चमः ।

॥१७॥ ति॒ष्ठा हरी॒ रथ॒ आ यु॒ज्यमा॑ना या॒हि वा॒युर्न नि॒युतो॑ नो॒ अच्छ॑ ।
पिबा॒स्यन्धो॑ अ॒भिसृ॑ष्टो अ॒स्मे इन्द्र॒ स्वाहा॑ ररि॒मा ते॒ मदा॑य ॥१॥
उपा॑जि॒रा पु॑रुहू॒ताय॒ सप्ती॒ हरी॒ रथ॑स्य धू॒र्ष्वा यु॑नज्मि ।
द्र॒वद्यथा॒ संभृ॑तं वि॒श्वत॑श्चि॒दुपे॒मं य॒ज्ञमा व॑हात॒ इन्द्र॑म् ॥२॥
उपो॑ नयस्व॒ वृष॑णा तपुष्पो॒तेम॑व॒ त्वं वृ॑षभ स्वधावः ।
ग्रसे॑ता॒मश्वा॒ वि मु॑चे॒ह शोणा॑ दि॒वेदि॑वे स॒दृशी॑रद्धि धा॒नाः ॥३॥
ब्रह्म॑णा ते ब्रह्म॒युजा॑ युनज्मि॒ हरी॒ सखा॑या सध॒माद॑ आ॒शू ।
स्थि॒रं रथं॑ सु॒खमि॑न्द्राधि॒तिष्ठ॑न्प्रजा॒नन्वि॒द्वाँ उप॑ याहि॒ सोम॑म् ॥४॥
मा ते॒ हरी॒ वृष॑णा वी॒तपृ॑ष्ठा॒ नि री॑रम॒न्यज॑मानासो अ॒न्ये ।
अ॒त्याया॑हि॒ शश्व॑तो व॒यं तेऽरं॑ सु॒तेभिः॑ कृणवाम॒ सोमैः॑ ॥५॥

॥१८॥ तवा॒यं सोम॒स्त्वमेह्य॒र्वाङ् श॑श्वत्त॒मं सु॒मना॑ अ॒स्य पा॑हि ।
अ॒स्मिन्य॒ज्ञे ब॒र्हिष्या नि॒षद्या॑ दधि॒ष्वेमं ज॒ठर॒ इन्दु॑मिन्द्र ॥६॥
स्ती॒र्णं ते॑ ब॒र्हिः सु॒त इ॑न्द्र॒ सोमः॑ कृ॒ता धा॒ना अत्त॑वे ते॒ हरि॑भ्याम् ।
तदो॑कसे पुरु॒शाका॑य॒ वृष्णे॑ म॒रुत्व॑ते॒ तुभ्यं॑ रा॒ता ह॒वींषि॑ ॥७॥
इ॒मं नरः॒ पर्व॑ता॒स्तुभ्य॒मापः॒ समि॑न्द्र॒ गोभि॒र्मधु॑मन्तमक्रन् ।
तस्या॒गत्या॑ सु॒मना॑ ऋष्व पाहि प्रजा॒नन्वि॒द्वान्प॒थ्या॒३॒॑ अनु॒ स्वाः ॥८॥
याँ आभ॑जो म॒रुत॑ इन्द्र॒ सोमे॒ ये त्वामव॑र्ध॒न्नभ॑वन्ग॒णस्ते॑ ।
तेभि॑रे॒तं स॒जोषा॑ वावशा॒नो॒३॒॑ऽग्नेः पि॑ब जि॒ह्वया॒ सोम॑मिन्द्र ॥९॥
इन्द्र॒ पिब॑ स्व॒धया॑ चित्सु॒तस्या॒ग्नेर्वा॑ पाहि जि॒ह्वया॑ यजत्र ।
अ॒ध्व॒र्योर्वा॒ प्रय॑तं शक्र॒ हस्ता॒द्धोतु॑र्वा य॒ज्ञं ह॒विषो॑ जुषस्व ॥१०॥
शु॒नं हु॑वेम म॒घवा॑न॒मिन्द्र॑म॒स्मिन्भरे॒ नृत॑मं॒ वाज॑सातौ ।
शृ॒ण्वन्त॑मु॒ग्रमू॒तये॑ स॒मत्सु॒ घ्नन्तं॑ वृ॒त्राणि॑ सं॒जितं॒ धना॑नाम् ॥११॥

॥ ३६ ॥ ऋषिः—१-९, ११ गाथिनो विश्वामित्रः । १० घोर आङ्गिरसः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ७,
१०, ११ त्रिष्टुप् । २, ३, ६, ८ निचृत्त्रिष्टुप् । ९ विराट्त्रिष्टुप् । ४ भुरिक्पङ्क्तिः ।
५ स्वराट्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-३, ६-११ धैवतः । ४, ५ पञ्चमः ॥

॥१९॥ इमामू षु प्रभृतिं सातये धाः शश्वच्छश्वदूतिभिर्यादमानः ।
सुतेसुते वावृधे वर्धनेभिर्यः कर्मभिर्महद्भिः सुश्रुतो भूत् ॥१॥
इन्द्राय सोमाः प्रदिवो विदाना ऋभुर्येभिर्वृषपर्वा विहायाः ।
प्रयम्यमानान्प्रति षू गृभायेन्द्र पिब वृषधूतस्य वृष्णः ॥२॥
पिबा वर्धस्व तव घा सुतास इन्द्र सोमासः प्रथमा उतेमे ।
यथापिबः पूर्व्याँ इन्द्र सोमाँ एवा पाहि पन्यो अद्या नवीयान् ॥३॥
महाँ अमत्रो वृजने विरप्श्यु१ग्रं शवः पत्यते धृष्ण्वोजः ।
नाह विव्याच पृथिवी चनैनं यत्सोमासो हर्यश्वममन्दन् ॥४॥
महाँ उग्रो वावृधे वीर्याय समाचक्रे वृषभः काव्येन ।
इन्द्रो भगो वाजदा अस्य गावः प्र जायन्ते दक्षिणा अस्य पूर्वीः ॥५॥

॥२०॥ प्र यत्सिन्धवः प्रसवं यथायन्नापः समुद्रं रथ्येव जग्मुः ।
अतश्चिदिन्द्रः सदसो वरीयान्यदीं सोमः पृणति दुग्धो अंशुः ॥६॥
समुद्रेण सिन्धवो यादमाना इन्द्राय सोमं सुषुतं भरन्तः ।
अंशुं दुहन्ति हस्तिनो भरित्रैर्मध्वः पुनन्ति धारया पवित्रैः ॥७॥
ह्रदा इव कुक्षयः सोमधानाः समी विव्याच सवना पुरूणि ।
अन्ना यदिन्द्रः प्रथमा व्याश वृत्रं जघन्वाँ अवृणीत सोमम् ॥८॥
आ तू भर माकिरेतत्परि ष्ठाद्विद्मा हि त्वा वसुपतिं वसूनाम् ।
इन्द्र यत्ते माहिनं दत्रमस्त्यस्मभ्यं तद्धर्यश्व प्र यन्धि ॥९॥
अस्मे प्र यन्धि मघवन्नृजीषिन्निन्द्र रायो विश्ववारस्य भूरेः ।
अस्मे शतं शरदो जीवसे धा अस्मे वीराञ्छश्वत इन्द्र शिप्रिन् ॥१०॥
शुनं हुवेम मघवानमिन्द्रमस्मिन्भरे नृतमं वाजसातौ ।
शृण्वन्तमुग्रमूतये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम् ॥११॥

॥ ३७ ॥ ऋषिः—१-११ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३, ७ निचृद्गायत्री ।
२, ४-६, ८-१० गायत्री । ११ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-१० षड्जः । ११ ऋषभः ॥

॥२१॥ वार्त्रहत्याय शवसे पृतनाषाह्याय च । इन्द्र त्वा वर्तयामसि ॥१॥

अ॒र्वा॒ची॒नं सु ते॒ मन॑ उ॒त चक्षुः॑ शतक्रतो । इन्द्र॑ कृ॒ण्वन्तु॑ वा॒घतः॑ ॥२॥
नामा॑नि ते शतक्रतो॒ विश्वा॑भिर्गी॒र्भिरी॑महे । इन्द्रा॑भिमाति॒षाह्ये॑ ॥३॥
पु॒रु॒ष्टु॒तस्य॒ धाम॑भिः श॒तेन॑ महयामसि । इन्द्र॑स्य चर्षणी॒धृतः॑ ॥४॥
इन्द्रं॑ वृ॒त्राय॒ हन्त॑वे पुरुहू॒तमुप॑ ब्रुवे । भरे॑षु॒ वाज॑सातये ॥५॥

॥२२॥ वाजे॑षु सास॒हिर्भ॑व॒ त्वामी॑महे शतक्रतो । इन्द्र॑ वृ॒त्राय॒ हन्त॑वे ॥६॥
द्यु॒म्नेषु॑ पृत॒नाज्ये॑ पृत्सु॒तूर्षु॒ श्रवः॑सु च । इन्द्र॒ साक्ष्वा॒भिमा॑तिषु ॥७॥
शु॒ष्मिन्त॑मं न ऊ॒तये॑ द्यु॒म्निनं॑ पाहि॒ जागृ॑विम् । इन्द्र॒ सोमं॑ शतक्रतो ॥८॥
इ॒न्द्रि॒याणि॑ शतक्रतो॒ या ते॒ जने॑षु प॒ञ्चसु॑ । इन्द्र॒ तानि॑ त॒ आ वृ॑णे ॥९॥
अग॑न्निन्द्र॒ श्रवो॑ बृ॒हद्द्यु॒म्नं द॑धिष्व दु॒ष्टर॑म् । उत्ते॒ शुष्मं॑ तिरामसि ॥१०॥
अ॒र्वा॒वतो॑ न॒ आ ग॒ह्यथो॑ शक्र परा॒वतः॑ ।
उ॒ लो॒को यस्ते॑ अद्रिव॒ इन्द्रे॒ह तत॒ आ ग॑हि ॥११॥

॥ ३८ ॥ ऋषिः—१-१० प्रजापतिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ६, १० त्रिष्टुप् २-५, ८, ९
निचृत्त्रिष्टुप् । ७ भुरिक्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-६, ८-१० धैवतः । ७ पञ्चमः ॥

॥२३॥ अ॒भि तष्टे॑व दीधया मनी॒षामत्यो॒ न वा॒जी सु॒धुरो॒ जिहा॑नः ।
अ॒भि प्रि॒याणि॒ मर्मृ॑श॒त्परा॑णि क॒वीँरि॑च्छामि सं॒दृशे॑ सुमे॒धाः ॥१॥
इ॒नोत पृ॑च्छ॒ जनि॑मा कवी॒नां म॑नो॒धृतः॑ सु॒कृत॑स्तक्षत॒ द्याम् ।
इ॒मा उ॑ ते प्र॒ण्यो॒३॒॑ वर्ध॑माना॒ मनो॑वाता॒ अध॒ नु धर्म॑णि ग्मन् ॥२॥
नि षी॒मिदत्र॒ गुह्या॒ दधा॑ना उ॒त क्ष॒त्राय॒ रोद॑सी॒ सम॑ञ्जन् ।
सं मात्रा॑भिर्ममि॒रे ये॒मुरु॒र्वी अ॒न्तर्म॒ही समृ॑ते धा॒यसे॑ धुः ॥३॥
आ॒तिष्ठ॑न्तं॒ परि॒ विश्वे॑ अभूष॒ञ्छ्रियो॒ वसा॑नश्चरति॒ स्वरो॑चिः ।
म॒हत्तद्वृष्णो॒ असु॑रस्य॒ नामा वि॒श्वरू॑पो अ॒मृता॑नि तस्थौ ॥४॥
अ॒सूत॒ पूर्वो॑ वृष॒भो ज्याया॑नि॒मा अ॑स्य शु॒रुधः॑ सन्ति पू॒र्वीः ।
दिवो॑ नपाता वि॒दथ॑स्य धी॒भिः क्ष॒त्रं रा॑जाना प्र॒दिवो॑ दधाथे ॥५॥

॥२४॥ त्रीणि॑ राजाना वि॒दथे॑ पु॒रूणि॒ परि॒ विश्वा॑नि भूषथः॒ सदां॑सि ।
अप॑श्यम॒त्र मन॑सा जग॒न्वान्व्र॒ते ग॑न्ध॒र्वाँ अपि॑ वा॒युके॑शान् ॥६॥

तदिन्वस्य वृषभस्य धेनोरा नामभिर्ममिरे सक्म्यं गोः ।
अन्यदन्यदसुर्यं वसाना नि मायिनो ममिरे रूपमस्मिन् ॥७॥
तदिन्वस्य सवितुर्नकिर्मे हिरण्ययीममतिं यामशिश्रेत् ।
आ सुष्टुती रोदसी विश्वमिन्वे अपीव योषा जनिमानि वव्रे ॥८॥
युवं प्रत्नस्य साधथो महो यद्दैवी स्वस्तिः परि णः स्यातम् ।
गोपाजिह्वस्य तस्थुषो विरूपा विश्वे पश्यन्ति मायिनः कृतानि ॥९॥
शुनं हुवेम मघवानमिन्द्रमस्मिन्भरे नृतमं वाजसातौ ।
शृण्वन्तमुग्रमूतये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम् ॥१०॥

३२ [चतुर्थोऽनुवाकः ॥ सू० १९-२१]

॥ ३९ ॥ ऋषिः—१-९ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ९ विराट्त्रिष्टुप् । ३-७ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ८ भुरिक्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३-७, ९ धैवतः । २, ८ पञ्चमः ॥

॥२५॥ इन्द्रं मतिर्हृद आ वच्यमानाच्छा पतिं स्तोमतष्टा जिगाति ।
या जागृविर्विदथे शस्यमानेन्द्र यत्ते जायते विद्धि तस्य ॥१॥
दिवश्चिदा पूर्व्या जायमाना वि जागृविर्विदथे शस्यमाना ।
भद्रा वस्त्राण्यर्जुना वसाना सेयमस्मे सनजा पित्र्या धीः ॥२॥
यमा चिदत्र यमसूरसूत जिह्वाया अग्रं पतदा ह्यस्थात् ।
वपूंषि जाता मिथुना सचेते तमोहना तपुषो बुध्न एता ॥३॥
नकिरेषां निन्दिता मर्त्येषु ये अस्माकं पितरो गोषु योधाः ।
इन्द्र एषां दृंहिता माहिनावानुद्गोत्राणि ससृजे दंसनावान् ॥४॥
सखा ह यत्र सखिभिर्नवग्वैरभिज्ञ्वा सत्वभिर्गा अनुग्मन् ।
सत्यं तदिन्द्रो दशभिर्दशग्वैः सूर्यं विवेद तमसि क्षियन्तम् ॥५॥

॥२६॥ इन्द्रो मधु संभृतमुस्त्रियायां पद्वद्विवेद शफवन्नमे गोः ।
गुहा हितं गुह्यं गूळ्हमप्सु हस्ते दधे दक्षिणे दक्षिणावान् ॥६॥
ज्योतिर्वृणीत तमसो विजानन्नारे स्याम दुरितादभीके ।
इमा गिरः सोमपाः सोमवृद्ध जुषस्वेन्द्र पुरुतमस्य कारोः ॥७॥
ज्योतिर्यज्ञाय रोदसी अनु ष्यादारे स्याम दुरितस्य भूरेः ।
भूरि चिद्धि तुजतो मर्त्यस्य सुपारासो वसवो बर्हणावत् ॥८॥

शु॒नं हु॑वेम म॒घवा॑न॒मिन्द्र॑म॒स्मिन्भरे॒ नृत॑मं॒ वाज॑सातौ ।
शृ॒ण्वन्त॑मु॒ग्रमू॒तये॑ स॒मत्सु॒ घ्नन्तं॑ वृ॒त्राणि॑ सं॒जितं॒ धना॑नाम् ॥९॥

॥ इति तृतीयाष्टके द्वितीयोऽध्यायः ॥

[द्वितीयाध्याये वर्गाः २६, सूक्तानि १०, ऋचः १३७]

अथ तृतीयोऽध्यायः ॥

॥ ४० ॥ ऋषिः—१-९ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-४, ६-९ गायत्री ।
५ निचृद्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१॥ इन्द्र॑ त्वा वृष॒भं व॒यं सु॒ते सोमे॑ हवामहे । स पा॑हि॒ मध्वो॒ अन्ध॑सः ॥१॥
इन्द्र॑ क्रतु॒विदं॑ सु॒तं सोमं॑ हर्य पुरुष्टुत । पिबा वृ॑षस्व॒ तातृ॑पिम् ॥२॥
इन्द्र॒ प्र णो॑ धि॒तावा॑नं य॒ज्ञं विश्वे॑भिर्दे॒वेभिः॑ । ति॒रः स्त॑वान विश्पते ॥३॥
इन्द्र॒ सोमाः॑ सु॒ता इ॒मे तव॒ प्र य॑न्ति सत्पते । क्षयं॑ च॒न्द्रास॒ इन्द॑वः ॥४॥
द॒धि॒ष्वा ज॒ठरे॑ सु॒तं सोम॑मिन्द्र॒ वरे॑ण्यम् । तव॑ द्यु॒क्षास॒ इन्द॑वः ॥५॥

॥२॥ गिर्व॑णः पा॒हि नः॑ सु॒तं मधो॒र्धारा॑भिरज्यसे । इन्द्र॒ त्वादा॑त॒मिद्यशः॑ ॥६॥
अ॒भि द्यु॒म्नानि॑ व॒निन॒ इन्द्रं॑ सचन्ते॒ अक्षि॑ता । पी॒त्वी सोम॑स्य वावृधे ॥७॥
अ॒र्वा॒वतो॑ न॒ आ ग॑हि परा॒वत॑श्च वृत्रहन् । इ॒मा जु॑षस्व नो॒ गिरः॑ ॥८॥
यद॑न्त॒रा प॑रा॒वत॑मर्वा॒वतं॑ च हू॒यसे॑ । इन्द्रे॒ह तत॒ आ ग॑हि ॥९॥

॥ ४१ ॥ ऋषिः—१-९ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ यवमध्यागायत्री । २, ३, ५,
९ गायत्री । ४, ७, ८ निचृद्गायत्री । ६ विराड्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३॥ आ तू न॑ इन्द्र म॒द्र्य॑ग्घुवा॒नः सोम॑पीतये । हरि॑भ्यां याह्यद्रिवः ॥१॥
स॒त्तो होता॑ न ऋ॒त्विय॑स्तिस्ति॒रे ब॒र्हिरा॑नु॒षक् । अयु॑ज्रन्प्रा॒तरद्र॑यः ॥२॥
इ॒मा ब्रह्म॑ ब्रह्मवाहः क्रि॒यन्त॒ आ ब॒र्हिः सी॑द । वी॒हि शू॑र पुरो॒ळाश॑म् ॥३॥
रा॒र॒न्धि सव॑नेषु ण ए॒षु स्तोमे॑षु वृत्रहन् । उ॒क्थेष्वि॑न्द्र गिर्वणः ॥४॥
म॒तयः॑ सोम॒पामु॒रुं रि॒हन्ति॒ शव॑स॒स्पति॑म् । इन्द्रं॑ व॒त्सं न मा॒तरः॑ ॥५॥

॥४॥ स मन्दस्वा ह्यन्धसो राधसे तन्वा महे । न स्तोतारं निदे करः ॥६॥
वयमिन्द्र त्वायवो हविष्मन्तो जरामहे । उत त्वमस्मयुर्वसो ॥७॥
मारे अस्मद्वि मुमुचो हरिप्रियार्वाङ्याहि । इन्द्र स्वधावो मत्स्वेह ॥८॥
अर्वाञ्चं त्वा सुखे रथे वहतामिन्द्र केशिना । घृतस्नू बर्हिरासदे ॥९॥

॥ ४२ ॥ ऋषिः—१-९ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ४-७ गायत्री । २, ३, ८, ९
निचृद्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥५॥ उप नः सुतमा गहि सोममिन्द्र गवाशिरम् । हरिभ्यां यस्ते अस्मयुः ॥१॥
तमिन्द्र मदमा गहि बर्हिःष्ठां ग्रावभिः सुतम् । कुविन्न्वस्य तृप्णवः ॥२॥
इन्द्रमित्था गिरो ममाच्छागुरिषिता इतः । आवृते सोमपीतये ॥३॥
इन्द्रं सोमस्य पीतये स्तोमैरिह हवामहे । उक्थेभिः कुविदागमत् ॥४॥
इन्द्र सोमाः सुता इमे तान्दधिष्व शतक्रतो । जठरे वाजिनीवसो ॥५॥
॥६॥ विद्मा हि त्वा धनञ्जयं वाजेषु दधृषं कवे । अधा ते सुम्नमीमहे ॥६॥
इममिन्द्र गवाशिरं यवाशिरं च नः पिब । आगत्या वृषभिः सुतम् ॥७॥
तुभ्येदिन्द्र स्व ओक्ये३ सोमं चोदामि पीतये । एष रारन्तु ते हृदि ॥८॥
त्वां सुतस्य पीतये प्रत्नमिन्द्र हवामहे । कुशिकासो अवस्यवः ॥९॥

॥ ४३ ॥ ऋषिः—१-८ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३ विराट्पङ्क्तिः । २, ४, ६,
निचृत्त्रिष्टुप् । ५ भुरिक्त्रिष्टुप् । ७, ८ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३ पञ्चमः । २, ४-८ धैवतः ॥

॥७॥ आ याह्यर्वाङुप वन्धुरेष्ठास्तवेदनु प्रदिवः सोमपेयम् ।
प्रिया सखाया वि मुचोप बर्हिस्त्वामिमे हव्यवाहो हवन्ते ॥१॥
आ याहि पूर्वीरति चर्षणीराँ अर्य आशिष उप नो हरिभ्याम् ।
इमा हि त्वा मतयः स्तोमतष्टा इन्द्र हवन्ते सख्यं जुषाणाः ॥२॥
आ नो यज्ञं नमोवृधं सजोषा इन्द्र देव हरिभिर्याहि तूयम् ।
अहं हि त्वा मतिभिर्जोहवीमि घृतप्रयाः सधमादे मधूनाम् ॥३॥
आ च त्वामेता वृषणा वहातो हरी सखाया सुधुरा स्वङ्गा ।
धानावदिन्द्रः सवनं जुषाणः सखा सख्युः शृणवद्वन्दनानि ॥४॥
कुविन्मा गोपां करसे जनस्य कुविद्राजानं मघवन्नृजीषिन् ।
कुविन्म ऋषिं पपिवांसं सुतस्य कुविन्मे वस्वो अमृतस्य शिक्षाः ॥५॥
आ त्वा बृहन्तो हरयो युजाना अर्वागिन्द्र सधमादो वहन्तु ।
प्र ये द्विता दिव ऋञ्जन्त्याताः सुसम्मृष्टासो वृषभस्य मूराः ॥६॥

इन्द्र॒ पिब॒ वृष॑धूतस्य॒ वृष्ण॒ आ यं ते॑ श्ये॒न उ॑श॒ते ज॒भार॑ ।
यस्य॒ मदे॑ च्या॒वय॑सि॒ प्र कृ॒ष्टीर्यस्य॒ मदे॒ अप॑ गो॒त्रा व॒वर्थ॑ ॥७॥
शु॒नं हु॑वेम म॒घवा॑न॒मिन्द्र॑म॒स्मिन्भरे॒ नृत॑मं॒ वाज॑सातौ ।
शृ॒ण्वन्त॑मु॒ग्रमू॒तये॑ स॒मत्सु॒ घ्नन्तं॑ वृ॒त्राणि॑ सं॒जितं॒ धना॑नाम् ॥८॥

॥ ४४ ॥ ऋषिः—१-५ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २ निचृद्बृहती । ३, ५ बृहती ।
४ स्वराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-३, ५ मध्यमः । ४ गान्धारः ॥

॥८॥ अ॒यं ते॑ अस्तु हर्य॒तः सोम॒ आ हरि॑भिः सु॒तः ।
जु॒षा॒ण इ॑न्द्र॒ हरि॑भिर्न॒ आ ग॒ह्या ति॑ष्ठ॒ हरि॑तं॒ रथ॑म् ॥१॥
ह॒र्यन्नु॒षस॑मर्चयः॒ सूर्यं॑ ह॒र्यन्न॑रोचयः ।
वि॒द्वांश्चि॑कि॒त्वान्ह॑र्यश्व वर्धस॒ इन्द्र॒ विश्वा॑ अ॒भि श्रियः॑ ॥२॥
द्यामिन्द्रो॒ हरि॑धायसं पृथि॒वीं हरि॑वर्पसम् ।
अधा॑रयद्ध॒रितो॒र्भूरि॒ भोज॑नं॒ ययो॑र॒न्तर्हरि॒श्चर॑त् ॥३॥
ज॒ज्ञा॒नो हरि॑तो॒ वृषा॒ विश्व॒मा भा॑ति रोच॒नम् ।
हर्य॑श्वो॒ हरि॑तं धत्त॒ आयु॑ध॒मा वज्रं॑ बा॒ह्वोर्हरि॑म् ॥४॥
इन्द्रो॑ ह॒र्यन्त॒मर्जु॑नं॒ वज्रं॑ शु॒क्रैर॒भीवृ॑तम् ।
अपा॑वृणो॒द्धरि॑भि॒रद्रि॑भिः सु॒तमुद्गा हरि॑भिराजत ॥५॥

॥ ४५ ॥ ऋषिः—१-५ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २ निचृद्बृहती । ३, ५ बृहती ।
४ स्वराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-३, ५ मध्यमः । ४ गान्धारः ॥

॥९॥ आ म॒न्द्रैरि॑न्द्र॒ हरि॑भिर्या॒हि म॒यूर॑रोमभिः ।
मा त्वा॒ के चि॒न्नि य॑म॒न्विं न पा॒शिनोऽति॒ धन्वे॑व॒ ताँ इ॑हि ॥१॥
वृ॒त्र॒खा॒दो व॑लंरु॒जः पु॒रां द॒र्मो अ॒पाम॒जः ।
स्थाता॒ रथ॑स्य॒ हर्यो॑रभिस्व॒र इन्द्रो॑ दृ॒ळ्हा चि॑दारु॒जः ॥२॥
ग॒म्भी॒राँ उ॑द॒धीँरि॑व॒ क्रतुं॑ पुष्यसि॒ गा इ॑व ।
प्र सु॑गो॒पा यव॑सं धे॒नवो॑ यथा ह्र॒दं कु॒ल्या इ॑वाशत ॥३॥
आ न॒स्तुजं॑ र॒यिं भ॑रांशं॒ न प्र॑तिजान॒ते ।
वृ॒क्षं प॒क्वं फल॑म॒ङ्कीव॑ धूनु॒हीन्द्र॑ सं॒पार॑णं॒ वसु॑ ॥४॥
स्व॒युरि॑न्द्र स्व॒राळ॑सि॒ स्मद्दि॑ष्टिः॒ स्वय॑शस्तरः ।
स वा॑वृधा॒न ओज॑सा पुरुष्टुत॒ भवा॑ नः सु॒श्रव॑स्तमः ॥५॥

॥ ४६ ॥ ऋषिः—१-५ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ विराट्त्रिष्टुप् । २, ५
निचृत्त्रिष्टुप् । ३, ४ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१०॥ यु॒ध्मस्य॑ ते वृष॒भस्य॑ स्व॒राज॑ उ॒ग्रस्य॒ यूनः॒ स्थवि॑रस्य॒ घृष्वेः॑ ।
अजू॑र्यतो व॒ज्रिणो॑ वी॒र्या॒३॒॑णीन्द्र॑ श्रु॒तस्य॑ मह॒तो म॒हानि॑ ॥१॥
म॒हाँ अ॑सि महिष॒ वृष्ण्ये॑भिर्धन॒स्पृदु॑ग्र॒ सह॑मानो अ॒न्यान् ।
एको॒ विश्व॑स्य॒ भुव॑नस्य॒ राजा॒ स यो॒धया॑ च क्ष॒यया॑ च॒ जना॑न् ॥२॥
प्र मात्रा॑भी रिरिचे॒ रोच॑मानः॒ प्र दे॒वेभि॑र्वि॒श्वतो॒ अप्र॑तीतः ।
प्र म॒ज्मना॑ दि॒व इन्द्रः॑ पृथि॒व्याः प्रोरोर्म॒हो अ॒न्तरि॑क्षादृजी॒षी ॥३॥
उ॒रुं ग॑भी॒रं ज॒नुषा॒भ्यु१॒॑ग्रं वि॒श्वव्य॑चसमव॒तं म॑ती॒नाम् ।
इन्द्रं॒ सोमा॑सः प्र॒दिवि॑ सु॒तासः॑ समु॒द्रं न स्र॒वत॒ आ वि॑शन्ति ॥४॥
यं सोम॑मिन्द्र पृथि॒वीद्यावा॒ गर्भं॒ न मा॒ता बि॑भृ॒तस्त्वा॒या ।
तं ते॑ हिन्वन्ति॒ तमु॑ ते मृजन्त्यध्व॒र्यवो॑ वृषभ॒ पात॒वा उ॑ ॥५॥

॥ ४७ ॥ ऋषिः—१-५ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-३ निचृत्त्रिष्टुप् । ४ त्रिष्टुप् ।
५ विराट्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥११॥ म॒रुत्वाँ॑ इन्द्र वृष॒भो रणा॑य॒ पिबा॒ सोम॑मनुष्व॒धं मदा॑य ।
आ सि॑ञ्चस्व ज॒ठरे॒ मध्व॑ ऊ॒र्मिं त्वं राजा॑सि प्र॒दिवः॑ सु॒ताना॑म् ॥१॥
स॒जोषा॑ इन्द्र॒ सग॑णो म॒रुद्भिः॒ सोमं॑ पिब वृत्र॒हा शू॑र वि॒द्वान् ।
ज॒हि शत्रूँ॒रप॒ मृधो॑ नुद॒स्वाथाभ॑यं कृणुहि वि॒श्वतो॑ नः ॥२॥
उ॒त ऋ॒तुभि॑र्ऋतुपाः पाहि॒ सोम॒मिन्द्र॑ दे॒वेभि॒ः सखि॑भिः सु॒तं नः॑ ।
याँ आभ॑जो म॒रुतो॒ ये त्वान्वह॑न्वृ॒त्रमद॑धु॒स्तुभ्य॒मोजः॑ ॥३॥
ये त्वा॑हि॒हत्ये॑ मघव॒न्नव॑र्ध॒न्ये शा॑म्ब॒रे ह॑रिवो॒ ये गवि॑ष्टौ ।
ये त्वा॑ नू॒नम॑नु॒मद॑न्ति॒ विप्राः॒ पिबे॑न्द्र॒ सोमं॒ सग॑णो म॒रुद्भिः॑ ॥४॥
म॒रुत्व॑न्तं वृष॒भं वा॑वृधा॒नमक॑वारिं दि॒व्यं शा॒समिन्द्र॑म् ।
वि॒श्वा॒साह॒मव॑से॒ नूत॑नायो॒ग्रं स॑हो॒दामि॒ह तं हु॑वेम ॥५॥

॥ ४८ ॥ ऋषिः—१-५ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २ निचृत्त्रिष्टुप् । ३, ४
त्रिष्टुप् । ५ भुरिक्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-४ धैवतः । ५ पञ्चमः ॥

॥१२॥ स॒द्यो ह॑ जा॒तो वृ॑ष॒भः क॒नीनः॒ प्रभ॑र्तुमाव॒दन्ध॑सः सु॒तस्य॑ ।
सा॒धोः पि॑ब प्रतिका॒मं यथा॑ ते॒ रसा॑शिरः प्रथ॒मं सो॒म्यस्य॑ ॥१॥
यज्ञाय॑था॒स्तदह॑रस्य॒ कामें॒शोः पी॒यूष॑मपिबो गिरि॒ष्ठाम् ।
तं ते॑ मा॒ता परि॒ योषा॒ जनि॑त्री म॒हः पि॒तुर्दम॒ आसि॑ञ्च॒दग्रे॑ ॥२॥

उपस्थाय मातरमन्नमैट्ट तिग्ममपश्यदभि सोममूधः ।
प्रयावयन्नचरद्गृत्सो अन्यान्महानि चक्रे पुरुधप्रतीकः ॥३॥
उग्रस्तुराषाळभिभूत्योजा यथावशं तन्वं चक्र एषः ।
त्वष्टारमिन्द्रो जनुषाभिभूयामुष्या सोममपिबच्चमूषु ॥४॥
शुनं हुवेम मघवानमिन्द्रमस्मिन्भरे नृतमं वाजसातौ ।
शृण्वन्तमुग्रमूतये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम् ॥५॥

॥ ४९ ॥ ऋषिः—१-५ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ४ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ५ त्रिष्टुप् । ३ भुरिक्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २, ४, ५ धैवतः । ३ पञ्चमः ॥

॥१३॥ शंसा महामिन्द्रं यस्मिन्विश्वा आ कृष्टयः सोमपाः काममव्यन् ।
यं सुक्रतुं धिषणे विभ्वतष्टं घनं वृत्राणां जनयन्त देवाः ॥१॥
यं नु नकिः पृतनासु स्वराजं द्विता तरति नृतमं हरिष्ठाम् ।
इनतमः सत्वभिर्यो ह शूषैः पृथुज्रया अमिनादायुर्दस्योः ॥२॥
सहावा पृत्सु तरणिर्नार्वा व्यानशी रोदसी मेहनावान् ।
भगो न कारे हव्यो मतीनां पितेव चारुः सुहवो वयोधाः ॥३॥
धर्ता दिवो रजसस्पृष्ट ऊर्ध्वो रथो न वायुर्वसुभिर्नियुत्वान् ।
क्षपां वस्ता जनिता सूर्यस्य विभक्ता भागं धिषणेव वाजम् ॥४॥
शुनं हुवेम मघवानमिन्द्रमस्मिन्भरे नृतमं वाजसातौ ।
शृण्वन्तमुग्रमूतये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम् ॥५॥

॥ ५० ॥ ऋषिः—१-५ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २, ४ निचृत्त्रिष्टुप् । ३, ५ त्रिष्टुप् । स्वरः—धैवतः ॥

॥१४॥ इन्द्रः स्वाहा पिबतु यस्य सोम आगत्या तुम्रो वृषभो मरुत्वान् ।
ओरुव्यचाः पृणतामेभिरन्नैरास्य हविस्तन्व१ः काममृध्याः ॥१॥
आ ते सपर्यू जवसे युनज्मि ययोरनु प्रदिवः श्रुष्टिमावः ।
इह त्वा धेयुर्हरयः सुशिप्र पिबा त्व१स्य सुषुतस्य चारोः ॥२॥
गोभिर्मिमिक्षुं दधिरे सुपारमिन्द्रं ज्यैष्ठ्याय धायसे गृणानाः ।
मन्दानः सोमं पपिवाँ ऋजीषिन्त्समस्मभ्यं पुरुधा गा इषण्य ॥३॥
इमं कामं मन्दया गोभिरश्वैश्चन्द्रवता राधसा पप्रथश्च ।
स्वर्यवो मतिभिस्तुभ्यं विप्रा इन्द्राय वाहः कुशिकासो अक्रन् ॥४॥

शु॒नं हु॑वेम म॒घवा॑न॒मिन्द्र॑म॒स्मिन्भरे॒ नृत॑मं॒ वाज॑सातौ ।
शृ॒ण्वन्त॑मु॒ग्रमू॒तये॑ स॒मत्सु॒ घ्नन्तं॑ वृ॒त्राणि॑ सं॒जितं॒ धना॑नाम् ॥५॥

॥ ५१ ॥ ऋषिः—१-१२ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-३ निचृज्जगती । ४, ७-९ त्रिष्टुप् । ५, ६ निचृत्त्रिष्टुप् । १०, ११ यवमध्यागायत्री । १२ विराड्गायत्री ॥ स्वरः—१-३ निषादः । ४-९ धैवतः । १०-१२ षड्जः ॥

॥१५॥ च॒र्ष॒णी॒धृतं॑ म॒घवा॑नमु॒क्थ्य१॒॑मिन्द्रं॒ गिरो॑ बृह॒तीर॒भ्य॑नूषत ।
वा॒वृ॒धा॒नं पु॑रुहू॒तं सु॑वृ॒क्तिभि॒रम॑र्त्यं॒ जर॑माणं दि॒वेदि॑वे ॥१॥
श॒तक्र॑तुमर्ण॒वं शा॒किनं॒ नरं॒ गिरो॑ म॒ इन्द्र॒मुप॑ यन्ति वि॒श्वतः॑ ।
वा॒ज॒सनिं॑ पू॒र्भिदं॒ तूर्णि॑म॒प्तुरं॑ धाम॒साच॑मभि॒षाचं॑ स्व॒र्विद॑म् ॥२॥
आ॒क॒रे वसो॑र्जरि॒ता प॑नस्यतेऽने॒हसः॑ स्तु॒भ इन्द्रो॑ दुवस्यति ।
वि॒वस्व॑तः॒ सद॑न॒ आ हि पि॑प्रि॒ये स॑त्रा॒साह॑मभिमाति॒हनं॑ स्तुहि ॥३॥
नृ॒णामु॑ त्वा॒ नृत॑मं गी॒र्भिरु॒क्थैर॒भि प्र वी॒रम॑र्चता स॒बाधः॑ ।
सं सह॑से पुरु॒मा॒यो जि॑हीते॒ नमो॑ अस्य प्र॒दिव॒ एक॑ ईशे ॥४॥
पू॒र्वीर॑स्य नि॒ष्षिधो॒ मर्त्ये॑षु पु॒रू वसू॑नि पृथि॒वी बि॑भर्ति ।
इन्द्रा॑य॒ द्याव॒ ओष॑धीरु॒तापो॑ र॒यिं र॑क्षन्ति जी॒रयो॒ वना॑नि ॥५॥

॥१६॥ तुभ्यं॒ ब्रह्मा॑णि॒ गिर॑ इन्द्र॒ तुभ्यं॑ स॒त्रा द॑धिरे हरिवो जु॒षस्व॑ ।
बो॒ध्या॒३॒॑पिर॑वसो॒ नूत॑नस्य॒ सखे॑ वसो जरि॒तृभ्यो॒ वयो॑ धाः ॥६॥
इन्द्र॑ मरुत्व इ॒ह पा॑हि॒ सोमं॒ यथा॑ शार्या॒ते अपि॑बः सु॒तस्य॑ ।
तव॒ प्रणी॑ती॒ तव॑ शूर॒ शर्म॒न्ना वि॑वासन्ति क॒वयः॑ सुय॒ज्ञाः ॥७॥
स वा॑वशा॒न इ॒ह पा॑हि॒ सोमं॑ म॒रुद्भि॑रिन्द्र॒ सखि॑भिः सु॒तं नः॑ ।
जा॒तं यत्त्वा॒ परि॑ दे॒वा अभू॑षन्म॒हे भरा॑य पुरुहूत॒ विश्वे॑ ॥८॥
अ॒प्तूर्ये॑ मरुत आ॒पिरे॒षोऽम॑न्द॒न्निन्द्र॒मनु॒ दाति॑वाराः ।
तेभिः॑ सा॒कं पि॑बतु वृत्रखा॒दः सु॒तं सोमं॑ दा॒शुषः॒ स्वे स॒धस्थे॑ ॥९॥
इ॒दं ह्यन्वोज॑सा सु॒तं रा॑धानां पते । पिबा॒ त्व१॒॑स्य गि॑र्वणः ॥१०॥
यस्ते॒ अनु॑ स्व॒धामस॑त्सु॒ते नि य॑च्छ त॒न्व॑म् । स त्वा॑ ममत्तु सो॒म्यम् ॥११॥
प्र ते॑ अश्नोतु कु॒क्ष्योः प्रेन्द्र॒ ब्रह्म॑णा॒ शिरः॑ । प्र बा॒हू शू॑र॒ राध॑से ॥१२॥

॥ ५२ ॥ ऋषिः—१-८ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३, ४ गायत्री । २ निचृद्गायत्री ।
६ जगती । ५, ७ निचृत्त्रिष्टुप् । ८ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-४ षड्जः । ६ निषादः । ५, ७, ८ धैवतः ॥

॥१७॥ धानावन्तं करम्भिणमपूपवन्तमुक्थिनम् । इन्द्र प्रातर्जुषस्व नः ॥१॥
पुरोळाशं पचत्यं जुषस्वेन्द्रा गुरस्व च । तुभ्यं हव्यानि सिस्रते ॥२॥
पुरोळाशं च नो घसो जोषयासे गिरश्च नः । वधूयुरिव योषणाम् ॥३॥
पुरोळाशं सनश्रुत प्रातःसावे जुषस्व नः । इन्द्र क्रतुर्हि ते बृहन् ॥४॥
माध्यंन्दिनस्य सवनस्य धानाः पुरोळाशमिन्द्र कृष्वेह चारुम् ।
प्र यत्स्तोता जरिता तूर्ण्यर्थो वृषायमाण उप गीर्भिरीट्टे ॥५॥

॥१८॥ तृतीये धानाः सवने पुरुष्टुत पुरोळाशमाहुतं मामहस्व नः ।
ऋभुमन्तं वाजवन्तं त्वा कवे प्रयस्वन्त उप शिक्षेम धीतिभिः ॥६॥
पूषण्वते ते चकृमा करम्भं हरिवते हर्यश्वाय धानाः ।
अपूपमद्धि सगणो मरुद्भिः सोमं पिब वृत्रहा शूर विद्वान् ॥७॥
प्रति धाना भरत तूयमस्मै पुरोळाशं वीरतमाय नृणाम् ।
दिवेदिवे सदृशीरिन्द्र तुभ्यं वर्धन्तु त्वा सोमपेयाय धृष्णो ॥८॥

॥ ५३ ॥ ऋषिः—१-२४ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—१ इन्द्रापर्वतौ । २-१४, २१-२४ इन्द्रः । १५, १६
वाक् । १७-२० रथाङ्गानि ॥ छन्दः—१, ५, ९, २१ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ६, ७; १४, १७, १९ ,२३,
२४ त्रिष्टुप् । ३, ४, ८, १५ स्वराट्त्रिष्टुप् । ११ भुरिक्त्रिष्टुप् । १२, २२ अनुष्टुप् । २०
भुरिगनुष्टुप् । १०, १६ निचृज्जगती । १३ निचृद्गायत्री । १८ निचृद्बृहती ॥ स्वरः—१-९,
११, १४, १५, १७, १९, २१, २३, २४, धैवतः । १२, २०, २२ गान्धारः ।
१०, १६ निषादः । १३ षड्जः । १८ मध्यमः ॥

॥१९॥ इन्द्रापर्वता बृहता रथेन वामीरिष आ वहतं सुवीराः ।
वीतं हव्यान्यध्वरेषु देवा वर्धेथां गीर्भिरिळया मदन्ता ॥१॥
तिष्ठा सु कं मघवन्मा परा गाः सोमस्य नु त्वा सुषुतस्य यक्षि ।
पितुर्न पुत्रः सिचमा रभे त इन्द्र स्वादिष्ठया गिरा शचीवः ॥२॥
शंसावाध्वर्यो प्रति मे गृणीहीन्द्राय वाहः कृणवाव जुष्टम् ।
एदं बर्हिर्यजमानस्य सीदाथा च भूदुक्थमिन्द्राय शस्तम् ॥३॥

जायेदस्तं मघवन्त्सेदु योनिस्तदित्त्वा युक्ता हरयो वहन्तु ।
यदा कदा च सुनवाम सोममग्निष्ट्वा दूतो धन्वात्यच्छ ॥४॥
परा याहि मघवन्ना च याहीन्द्र भ्रातरुभयत्रा ते अर्थम् ।
यत्रा रथस्य बृहतो निधानं विमोचनं वाजिनो रासभस्य ॥५॥

॥२०॥ अपाः सोममस्तमिन्द्र प्र याहि कल्याणीर्जाया सुरणं गृहे ते ।
यत्रा रथस्य बृहतो निधानं विमोचनं वाजिनो दक्षिणावत् ॥६॥
इमे भोजा अङ्गिरसो विरूपा दिवस्पुत्रासो असुरस्य वीराः ।
विश्वामित्राय ददतो मघानि सहस्रसावे प्र तिरन्त आयुः ॥७॥
रूपंरूपं मघवा बोभवीति मायाः कृण्वानस्तन्वं१ परि स्वाम् ।
त्रिर्यद्दिवः परि मुहूर्तमागात्स्वैर्मन्त्रैरनृतुपा ऋतावा ॥८॥
महाँ ऋषिर्देवजा देवजूतोऽस्तभ्नात्सिन्धुमर्णवं नृचक्षाः ।
विश्वामित्रो यदवहत्सुदासमप्रियायत कुशिकेभिरिन्द्रः ॥९॥
हंसा इव कृणुथ श्लोकमद्रिभिर्मदन्तो गीर्भिरध्वरे सुते सचा ।
देवेभिर्विप्रा ऋषयो नृचक्षसो वि पिबध्वं कुशिकाः सोम्यं मधु ॥१०॥

॥२१॥ उप प्रेत कुशिकाश्चेतयध्वमश्वं राये प्र मुञ्चता सुदासः ।
राजा वृत्रं जङ्घनत्प्रागपागुदगथा यजाते वर आ पृथिव्याः ॥११॥
य इमे रोदसी उभे अहमिन्द्रमतुष्टवम् ।
विश्वामित्रस्य रक्षति ब्रह्मेदं भारतं जनम् ॥१२॥
विश्वामित्रा अरासत ब्रह्मेन्द्राय वज्रिणे । करदिन्नः सुराधसः ॥१३॥
किं ते कृण्वन्ति कीकटेषु गावो नाशिरं दुह्रे न तपन्ति घर्मम् ।
आ नो भर प्रमगन्दस्य वेदो नैचाशाखं मघवन्रन्धया नः ॥१४॥
ससर्परीरमतिं बाधमाना बृहन्मिमाय जमदग्निदत्ता ।
आ सूर्यस्य दुहिता ततान श्रवो देवेष्वमृतमजुर्यम् ॥१५॥

॥२२॥ ससर्परीरभरत्तूयमेभ्योऽधि श्रवः पाञ्चजन्यासु कृष्टिषु ।
सा पक्ष्या३ नव्यमायुर्दधाना यां मे पलस्तिजमदग्नयो ददुः ॥१६॥
स्थिरौ गावौ भवतां वीळुरक्षो मेषा वि वर्हि मा युगं वि शारि ।
इन्द्रः पातल्ये ददतां शरीतोररिष्टनेमे अभि नः सचस्व ॥१७॥

बलं धेहि तनूषु नो बलमिन्द्रानळुत्सु नः ।
बलं तोकाय तनयाय जीवसे त्वं हि बलदा असि ॥१८॥
अभि व्ययस्व खदिरस्य सारमोजो धेहि स्पन्दने शिंशपायाम् ।
अक्ष वीळो वीळित वीळयस्व मा यामादस्मादव जीहिपो नः ॥१९॥
अयमस्मान्वनस्पतिर्मा च हा मा च रीरिषत् ।
स्वस्त्या गृहेभ्य आवसा आ विमोचनात् ॥२०॥
॥२३॥ इन्द्रोतिभिर्बहुलाभिर्नो अद्य याच्छ्रेष्ठाभिर्मघवञ्छूर जिन्व ।
यो नो द्वेष्ट्यधरः सस्पदीष्ट यमु द्विष्मस्तमु प्राणो जहातु ॥२१॥
परशुं चिद्वि तपति शिम्बलं चिद्वि वृश्चति ।
उखा चिदिन्द्र येषन्ती प्रयस्ता फेनमस्यति ॥२२॥
न सायकस्य चिकिते जनासो लोधं नयन्ति पशु मन्यमानाः ।
नावाजिनं वाजिना हासयन्ति न गर्दभं पुरो अश्वान्नयन्ति ॥२३॥
इम इन्द्र भरतस्य पुत्रा अपपित्वं चिकितुर्न प्रपित्वम् ।
हिन्वन्त्यश्वमरणं न नित्यं ज्यावाजं परि णयन्त्याजौ ॥२४॥

पञ्चमोऽनुवाकः ॥ ॥ ५४ ॥ ऋषिः—१-२२ प्रजापतिर्वैश्वामित्रो वाच्यो वा ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१ निचृत् पङ्क्तिः । ९ भुरिक् पङ्क्तिः । १२ स्वराट् पङ्क्तिः । २, ३, ६, ८, १०, ११, १३, १४ त्रिष्टुप् । ४, ७, १५, १६, १८, २०, २१ निचृत्त्रिष्टुप् । ५ स्वराट्त्रिष्टुप् । १७ भुरिक् त्रिष्टुप् । १९, २२ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ९, १२ पञ्चमः । २-८, १०, ११, १३-२२ धैवतः ॥

॥२४॥ इमं महे विदथ्याय शूषं शश्वत्कृत्व ईड्याय प्र जभ्रुः ।
शृणोतु नो दम्येभिरनीकैः शृणोत्वग्निर्दिव्यैरजस्रः ॥१॥
महि महे दिवे अर्चा पृथिव्यै कामो म इच्छञ्चरति प्रजानन् ।
ययोर्ह स्तोमे विदथेषु देवाः सपर्यवो मादयन्ते सचायोः ॥२॥
युवोर्ऋतं रोदसी सत्यमस्तु महे षु णः सुविताय प्र भूतम् ।
इदं दिवे नमो अग्ने पृथिव्यै सपर्यामि प्रयसा यामि रत्नम् ॥३॥
उतो हि वां पूर्व्या आविविद्र ऋतावरी रोदसी सत्यवाचः ।
नरश्चिद्वां समिथे शूरसातौ ववन्दिरे पृथिवि वेविदानाः ॥४॥
को अद्धा वेद क इह प्र वोचद्देवाँ अच्छा पथ्या३ का समेति ।
ददृश्र एषामवमा सदांसि परेषु या गुह्येषु व्रतेषु ॥५॥
॥२५॥ कविर्नृचक्षा अभि षीमचष्ट ऋतस्य योना विघृते मदन्ती ।
नाना चक्राते सदनं यथा वेः समानेन क्रतुना संविदाने ॥६॥

समान्या वियुते दूरेअन्ते ध्रुवे पदे तस्थतुर्जागरूके ।
उत स्वसारा युवती भवन्ती आदु ब्रुवाते मिथुनानि नाम ॥७॥
विश्वेदेते जनिमा सं विविक्तो महो देवान्बिभ्रती न व्यथेते ।
एजद्ध्रुवं पत्यते विश्वमेकं चरत्पतत्रि विषुणं वि जातम् ॥८॥
सना पुराणमध्येम्यारान्महः पितुर्जनितुर्जामि तन्नः ।
देवासो यत्र पनितार एवैरुरौ पथि व्युते तस्थुरन्तः ॥९॥
इमं स्तोमं रोदसी प्र ब्रवीम्यृदूदराः शृणवन्नग्निजिह्वाः ।
मित्रः सम्राजो वरुणो युवान आदित्यासः कवयः पप्रथानाः ॥१०॥

॥२६॥ हिरण्यपाणिः सविता सुजिह्वस्त्रिरा दिवो विदथे पत्यमानः ।
देवेषु च सवितः श्लोकमश्रेरादस्मभ्यमा सुव सर्वतातिम् ॥११॥
सुकृत्सुपाणिः स्ववाँ ऋतावा देवस्त्वष्टावसे तानि नो धात् ।
पूषण्वन्त ऋभवो मादयध्वमूर्ध्वग्रावाणो अध्वरमतष्ट ॥१२॥
विद्युद्रथा मरुत ऋष्टिमन्तो दिवो मर्या ऋतजाता अयासः ।
सरस्वती शृणवन्यज्ञियासो धाता रयिं सहवीरं तुरासः ॥१३॥
विष्णुं स्तोमासः पुरुदस्ममर्का भगस्येव कारिणो यामनि ग्मन् ।
उरुक्रमः ककुहो यस्य पूर्वीर्न मर्धन्ति युवतयो जनित्रीः ॥१४॥
इन्द्रो विश्वैर्वीर्यै३ः पत्यमान उभे आ पप्रौ रोदसी महित्वा ।
पुरंदरो वृत्रहा धृष्णुषेणः संगृभ्या न आ भरा भूरि पश्वः ॥१५॥

॥२७॥ नासत्या मे पितरा बन्धुपृच्छा सजात्यमश्विनोश्चारु नाम ।
युवं हि स्थो रयिदौ नो रयीणां दात्रं रक्षेथे अकवैरदब्धा ॥१६॥
महत्तद्वः कवयश्चारु नाम यद्ध देवा भवथ विश्व इन्द्रे ।
सख ऋभुभिः पुरुहूत प्रियेभिरिमां धियं सातये तक्षता नः ॥१७॥
अर्यमा णो अदितिर्यज्ञियासोऽदब्धानि वरुणस्य व्रतानि ।
युयोत नो अनपत्यानि गन्तोः प्रजावान्नः पशुमाँ अस्तु गातुः ॥१८॥
देवानां दूतः पुरुध प्रसूतोऽनागान्नो वोचतु सर्वताता ।
शृणोतु नः पृथिवी द्यौरुतापः सूर्यो नक्षत्रैरुर्व१न्तरिक्षम् ॥१९॥
शृण्वन्तु नो वृषणः पर्वतासो ध्रुवक्षेमास इळया मदन्तः ।
आदित्यैर्नो अदितिः शृणोतु यच्छन्तु नो मरुतः शर्म भद्रम् ॥२०॥

सदा सुगः पितुमाँ अस्तु पन्था मध्वा देवा ओषधीः सं पिपृक्त ।
भगो मे अग्ने सख्ये न मृध्या उद्रायो अश्यां सदनं पुरुक्षोः ॥२१॥
स्वदस्व हव्या समिषो दिदीह्यस्मद्र्य१क्सं मिमीहि श्रवांसि ।
विश्वाँ अग्ने पृत्सु ताञ्जेषि शत्रूनहा विश्वा सुमना दीदिही नः ॥२२॥

॥ ५५ ॥ ऋषिः—१-२२ प्रजापतिर्वैश्वामित्रो वाच्यो वा ॥ देवताः—विश्वेदेवाः-१ उषा । २-१० अग्निः । ११ अहोरात्रौ । १२-१४ रोदसी । १५ रोदसी द्युनिशौ वा । १६ दिश । १७-२२ इन्द्रः पर्जन्यात्मा त्वष्टा वाग्निश्च ॥ छन्दः—१, २, ६, ७, ९-१२, १९, २२ निचृत् त्रिष्टुप् । ४, ८, १३, १६, २१ त्रिष्टुप् । १४, १५, १८ विराट् त्रिष्टुप् । १० भुरिक् त्रिष्टुप् । ३ भुरिक् पङ्क्तिः । ५, २० स्वराट्पङ्क्तिः । ॥ स्वरः—१, २, ४, ६-१९, २१, २२ धैवतः । ३, ५, २० पञ्चमः ॥

॥२८॥ उषसः पूर्वा अध यद्व्यूषुर्महद्वि जज्ञे अक्षरं पदे गोः ।
व्रता देवानामुप नु प्रभूषन्महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥१॥
मो षू णो अत्र जुहुरन्त देवा मा पूर्वे अग्ने पितरः पदज्ञाः ।
पुराण्योः सद्मनोः केतुरन्तर्महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥२॥
वि मे पुरुत्रा पतयन्ति कामाः शम्यच्छा दीद्ये पूर्व्याणि ।
समिद्धे अग्नावृतमिद्वदेम महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥३॥
समानो राजा विभृतः पुरुत्रा शये शयासु प्रयुतो वनानु ।
अन्या वत्सं भरति क्षेति माता महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥४॥
आक्षित्पूर्वास्वपरा अनूरुत्सद्यो जातासु तरुणीष्वन्तः ।
अन्तर्वतीः सुवते अप्रवीता महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥५॥

॥२९॥ शयुः परस्तादध नु द्विमाताबन्धनश्चरति वत्स एकः ।
मित्रस्य ता वरुणस्य व्रतानि महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥६॥
द्विमाता होता विदथेषु सम्राळन्वग्रं चरति क्षेति बुध्नः ।
प्र रण्यानि रण्यवाचो भरन्ते महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥७॥
शूरस्येव युध्यतो अन्तमस्य प्रतीचीनं ददृशे विश्वमायत् ।
अन्तर्मतिश्चरति निष्षिधं गोर्महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥८॥
नि वेवेति पलितो दूत आस्वन्तर्महांश्चरति रोचनेन ।
वपूंषि बिभ्रदभि नो वि चष्टे महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥९॥
विष्णुर्गोपाः परमं पाति पाथः प्रिया धामान्यमृता दधानः ।
अग्निष्टा विश्वा भुवनानि वेद महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥१०॥

॥३०॥ नाना चक्राते यम्या३ वपूंषि तयोरन्यद्रोचते कृष्णमन्यत् ।
श्यावी च यदरुषी च स्वसारौ महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥११॥

माता च यत्र दुहिता च धेनू सबर्दुघे धापयेते समीची ।
ऋतस्य ते सदसीळे अन्तर्महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥१२॥
अन्यस्या वत्सं रिहती मिमाय कया भुवा नि दधे धेनुरूधः ।
ऋतस्य सा पयसापिन्वतेळा महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥१३॥
पद्या वस्ते पुरुरूपा वपूंष्यूर्ध्वा तस्थौ त्र्यविं रेरिहाणा ।
ऋतस्य सद्म वि चरामि विद्वान्महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥१४॥
पदे इव निहिते दस्मे अन्तस्तयोरन्यद्गुह्यमाविरन्यत् ।
सध्रीचीना पथ्या३ सा विषूची महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥१५॥

॥३१॥ आ धेनवो धुनयन्तामशिश्वीः सबर्दुघाः शशया अप्रदुग्धाः ।
नव्यानव्या युवतयो भवन्तीर्महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥१६॥
यदन्यासु वृषभो रोरवीति सो अन्यस्मिन्यूथे नि दधाति रेतः ।
स हि क्षपावान्त्स भगः स राजा महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥१७॥
वीरस्य नु स्वश्व्यं जनासः प्र नु वोचाम विदुरस्य देवाः ।
षोळ्हा युक्ताः पञ्चपञ्चा वहन्ति महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥१८॥
देवस्त्वष्टा सविता विश्वरूपः पुपोष प्रजाः पुरुधा जजान ।
इमा च विश्वा भुवनान्यस्य महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥१९॥
मही समैरच्चम्वा समीची उभे ते अस्य वसुना न्यृष्टे ।
शृण्वे वीरो विन्दमानो वसूनि महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥२०॥
इमां च नः पृथिवीं विश्वधाया उप क्षेति हितमित्रो न राजा ।
पुरःसदः शर्मसदो न वीरा महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥२१॥
निष्षिध्वरीस्त ओषधीरुतापो रयिं त इन्द्र पृथिवी बिभर्ति ।
सखायस्ते वामभाजः स्याम महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥२२॥

॥ इति तृतीयाष्टके तृतीयोऽध्यायः ॥

[तृतीयाध्याये वर्गाः ३१, सूक्तानि १६, ऋचः १५८]

अथ चतुर्थोऽध्यायः ॥

॥ ५६ ॥ ऋषिः—१-८ प्रजापतिर्वैश्वामित्रो वाच्यो वा ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ६, ८ निचृत्
त्रिष्टुप् । ३, ४ विराट् त्रिष्टुप् । ५, ७ त्रिष्टुप् । २ भुरिक् पङ्क्तिः । ॥ स्वरः—१,
३-८ धैवतः । २ पञ्चमः ॥

॥१॥ न ता मिनन्ति मायिनो न धीरा व्रता देवानां प्रथमा ध्रुवाणि ।
न रोदसी अद्रुहा वेद्याभिर्न पर्वता निनमे तस्थिवांसः ॥१॥
षड् भाराँ एको अचरन्बिभर्त्यृतं वर्षिष्ठमुप गाव आगुः ।
तिस्रो महीरुपरास्तस्थुरत्या गुहा द्वे निहिते दर्श्येका ॥२॥
त्रिपाजस्यो वृषभो विश्वरूप उत त्र्युधा पुरुध प्रजावान् ।
त्र्यनीकः पत्यते माहिनावान्त्स रेतोधा वृषभः शश्वतीनाम् ॥३॥
अभीक आसां पदवीरबोध्यादित्यानामह्वे चारु नाम ।
आपश्चिदस्मा अरमन्त देवीः पृथग्व्रजन्तीः परि षीमवृञ्जन् ॥४॥
त्री षधस्था सिन्धवस्त्रिः कवीनामुत त्रिमाता विदथेषु सम्राट् ।
ऋतावरीर्योषणास्तिस्रो अप्यास्त्रिरा दिवो विदथे पत्यमानाः ॥५॥
त्रिरा दिवः सवितर्वार्याणि दिवेदिव आ सुव त्रिर्नो अह्नः ।
त्रिधातु राय आ सुवा वसूनि भग त्रातर्धिषणे सातये धाः ॥६॥
त्रिरा दिवः सविता सोषवीति राजाना मित्रावरुणा सुपाणी ।
आपश्चिदस्य रोदसी चिदुर्वी रत्नं भिक्षन्त सवितुः सवाय ॥७॥
त्रिरुत्तमा दूणशा रोचनानि त्रयो राजन्त्यसुरस्य वीराः ।
ऋतावान इषिरा दूळभासस्त्रिरा दिवो विदथे सन्तु देवाः ॥८॥

॥ ५७ ॥ ऋषिः—१-६ विश्वामित्रः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ३, ४ त्रिष्टुप् । २, ५, ६
निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२॥ प्र मे विविक्वाँ अविदन्मनीषां धेनुं चरन्तीं प्रयुतामगोपाम् ।
सद्यश्चिद्या दुदुहे भूरि धासेरिन्द्रस्तदग्निः पनितारो अस्याः ॥१॥
इन्द्रः सु पूषा वृषणा सुहस्ता दिवो न प्रीताः शशयं दुदुह्रे ।
विश्वे यदस्यां रणयन्त देवाः प्र वोऽत्र वसवः सुम्नमश्याम् ॥२॥
या जामयो वृष्ण इच्छन्ति शक्तिं नमस्यन्तीर्जानते गर्भमस्मिन् ।
अच्छा पुत्रं धेनवो वावशाना महश्चरन्ति बिभ्रतं वपूंषि ॥३॥

अच्छा॑ विवक्मि॒ रोद॑सी सु॒मेके॒ ग्राव्णो॑ युजा॒नो अ॑ध्व॒रे म॑नी॒षा ।
इ॒मा उ॑ ते॒ मन॑वे॒ भूरि॑वारा ऊ॒र्ध्वा भ॑वन्ति दर्श॒ता यज॑त्राः ॥४॥
या ते॑ जि॒ह्वा मधु॑मती सुमे॒धा अग्ने॑ दे॒वेषू॒च्यत॑ उरू॒ची ।
तये॒ह विश्वाँ॒ अव॑से॒ यज॑त्रा॒ना सा॑दय पा॒यया॑ चा॒ मधू॑नि ॥५॥
या ते॑ अग्ने॒ पर्व॑तस्येव॒ धारासं॑श्चन्ती पी॒पय॑द्देव चि॒त्रा ।
ताम॒स्मभ्यं॒ प्रम॑तिं जातवेदो॒ वसो॒ रास्व॑ सुम॒तिं वि॒श्वज॑न्याम् ॥६॥

॥ ५८ ॥ ऋषिः—१-९ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ८, ९ त्रिष्टुप् । २-५, ७ निचृत्त्रिष्टुप् । ६ भुरिक्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-५, ७-९ धैवतः । ६ पञ्चमः ॥

॥३॥ धे॒नुः प्र॒त्नस्य॒ काम्यं॒ दुहा॑ना॒न्तः पु॒त्रश्च॑रति॒ दक्षि॑णायाः ।
आ द्यो॑त॒निं व॑हति शु॒भ्रया॑मो॒षसः॒ स्तोमो॑ अ॒श्विना॑वजीगः ॥१॥
सु॒युग्व॑हन्ति॒ प्रति॑ वामृ॒तेनो॒र्ध्वा भ॑वन्ति पि॒तरे॑व॒ मेधाः॑ ।
जरे॑थाम॒स्मद्वि प॒णेर्म॑नी॒षां यु॒वोरव॑श्चकृमा या॑तम॒र्वाक् ॥२॥
सु॒युग्भि॒रश्वैः॑ सु॒वृता॒ रथे॑न॒ दस्रा॑वि॒मं शृ॑णुतं॒ श्लोक॒मद्रेः॑ ।
किम॒ङ्ग वां॒ प्रत्यव॑र्तिं॒ गमि॑ष्ठा॒हुर्विप्रा॑सो अश्विना पुरा॒जाः ॥३॥
आ म॑न्येथा॒मा ग॑तं॒ कच्चि॒देवै॒र्विश्वे॒ जना॑सो अ॒श्विना॑ हवन्ते ।
इ॒मा हि वां॒ गोऋ॑जीका॒ मधू॑नि॒ प्र मि॒त्रासो॒ न द॒दुरु॒स्रो अग्रे॑ ॥४॥
ति॒रः पु॒रू चि॑दश्विना॒ रजां॑स्याङ्गू॒षो वां॑ मघवाना॒ जने॑षु ।
एह या॑तं प॒थिभि॑र्देव॒याने॒र्दस्रा॑वि॒मे वां॑ नि॒धयो॒ मधू॑नाम् ॥५॥

॥४॥ पु॒राणमोकः॑ स॒ख्यं शि॒वं वां॑ यु॒वोर्न॑रा॒ द्रवि॑णं ज॒ह्नाव्या॑म् ।
पुनः॑ कृ॒ण्वा॒नाः स॒ख्या शि॒वानि॒ मध्वा॑ मदेम स॒ह नू स॑मा॒नाः ॥६॥
अश्वि॑ना वा॒युना॑ यु॒वं सु॑दक्षा नि॒युद्भि॑श्च स॒जोष॑सा युवाना ।
नास॑त्या ति॒रोअ॑ह्न्यं जुषा॒णा सोमं॑ पिबतम॒स्रिधा॑ सुदानू ॥७॥
अश्वि॑ना॒ परि॑ वा॒मिषः॑ पु॒रू॒चीरी॒युर्गी॒र्भिर्यत॑माना॒ अमृ॑ध्राः ।
रथो॑ ह वामृत॒जा अद्रि॑जूतः॒ परि॒ द्यावा॑पृथि॒वी या॑ति स॒द्यः ॥८॥
अश्वि॑ना मधु॒षुत्त॑मो यु॒वाकुः॒ सोम॒स्तं पा॒तमा ग॑तं दुरो॒णे ।
रथो॑ ह वां॒ भूरि॒ वर्पः॒ करि॑क्रत्सु॒ताव॑तो निष्कृ॒तमाग॑मिष्ठः ॥९॥

॥ ५९ ॥ ऋषिः—१-९ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—मित्रः ॥ छन्दः—१, २, ५ त्रिष्टुप् । ३
निचृत्त्रिष्टुप् । ४ भुरिक्पङ्क्तिः । ६, ९ निचृद्गायत्री । ७, ८ गायत्री ॥ स्वरः—१-३,
५ धैवतः । ४ पञ्चमः । ६-९ षड्जः ॥

॥५॥ मि॒त्रो जना॑न्यातयति ब्रुवा॒णो मि॒त्रो दा॑धार पृथि॒वीमु॒त द्याम्।
मि॒त्रः कृ॒ष्टीरनि॑मिषा॒भि च॑ष्टे मि॒त्राय॑ ह॒व्यं घृ॒तव॑ज्जुहोत ॥१॥
प्र स मि॑त्र॒ मर्तो॑ अस्तु॒ प्रय॑स्वा॒न्यस्त॑ आदित्य॒ शिक्ष॑ति व्र॒तेन॑।
न ह॑न्यते॒ न जी॑यते॒ त्वोतो॒ नैन॒मंहो॑ अश्नो॒त्यन्ति॑तो॒ न दू॒रात् ॥२॥
अ॒न॒मी॒वास॒ इळ॑या॒ मद॑न्तो मि॒तज्ञ॑वो॒ वरि॑म॒न्ना पृ॑थि॒व्याः।
आ॒दि॒त्यस्य॑ व्र॒तमु॑पक्षि॒यन्तो॑ व॒यं मि॒त्रस्य॑ सुम॒तौ स्या॑म ॥३॥
अ॒यं मि॒त्रो न॑म॒स्यः॑ सु॒शेवो॒ राजा॑ सुक्ष॒त्रो अ॑जनिष्ट वे॒धाः।
तस्य॑ व॒यं सु॑म॒तौ य॒ज्ञिय॒स्यापि॑ भ॒द्रे सौ॑मन॒से स्या॑म ॥४॥
म॒हाँ आ॑दि॒त्यो नम॑सोप॒सद्यो॑ यात॒यज्ज॑नो गृण॒ते सु॒शेवः॑।
तस्मा॑ ए॒तत्पन्य॑तमाय॒ जुष्ट॑म॒ग्नौ मि॒त्राय॑ ह॒विरा जु॑होत ॥५॥

॥६॥ मि॒त्रस्य॑ चर्षणी॒धृतोऽवो॑ दे॒वस्य॑ सान॒सि। द्यु॒म्नं चि॒त्रश्र॑वस्तमम् ॥६॥
अ॒भि यो म॑हि॒ना दिवं॑ मि॒त्रो ब॒भूव॑ स॒प्रथाः॑। अ॒भि श्रवो॑भिः पृथि॒वीम् ॥७॥
मि॒त्राय॒ पञ्च॑ येमिरे॒ जना॑ अ॒भिष्टि॑शवसे। स दे॒वान्विश्वा॑न्बिभर्ति ॥८॥
मि॒त्रो दे॒वेष्वा॒युषु॒ जना॑य वृ॒क्तब॑र्हिषे। इष॑ इ॒ष्टव्र॑ता अकः ॥९॥

॥ ६० ॥ ऋषिः—१-७ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवताः—ऋभवः ॥ छन्दः—१-३ जगती । ४, ५ निचृज्जगती ।
६ विराड् जगती । ७ भुरिग्जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥७॥ इ॒हेह॑ वो॒ मन॑सा ब॒न्धुता॑ नर उ॒शिजो॑ जग्मुर॒भि तानि॒ वेद॑सा।
याभि॑र्मा॒याभिः॒ प्रति॑जूतिवर्पसः॒ सौध॑न्वना य॒ज्ञियं॑ भा॒गमा॑न॒श ॥१॥
याभिः॒ शची॑भिश्चम॒साँ अपिं॑शत य॒या धि॒या गामरि॑णीत॒ चर्म॑णः।
येन॒ हरी॒ मन॑सा नि॒रत॑क्षत॒ तेन॑ देव॒त्वमृ॑भवः॒ समा॑नश ॥२॥
इन्द्र॑स्य स॒ख्यमृ॑भवः॒ समा॑नशुर्मनो॒र्नपा॑तो अ॒पसो॑ दधन्विरे।
सौ॒ध॒न्व॒नासो॑ अमृत॒त्वमेरि॑रे वि॒ष्ट्वी शमी॑भिः सु॒कृतः॑ सुकृ॒त्यया॑ ॥३॥
इन्द्रे॑ण याथ स॒रथं॑ सु॒ते सचाँ॒ अथो॒ वशा॑नां भवथा स॒ह श्रि॒या।
न वः॑ प्रति॒मै सु॑कृ॒तानि॑ वाघतः॒ सौध॑न्वना ऋभवो वी॒र्या॑णि च ॥४॥

इन्द्र ऋभुभिर्वाजवद्भिः समुक्षितं सुतं सोममा वृषस्वा गभस्त्योः ।
धियेषितो मघवन्दाशुषो गृहे सौधन्वनेभिः सह मत्स्वा नृभिः ॥५॥
इन्द्र ऋभुमान्वाजवान्मत्स्वेह नोऽस्मिन्त्सवने शच्या पुरुष्टुत ।
इमानि तुभ्यं स्वसराणि येमिरे व्रता देवानां मनुषश्च धर्मभिः ॥६॥
इन्द्र ऋभुभिर्वाजिभिर्वाजयन्निह स्तोमं जरितुरुप याहि यज्ञियम् ।
शतं केतेभिरिषिरेभिरायवे सहस्रणीथो अध्वरस्य होमनि ॥७॥

॥ ६१ ॥ ऋषिः—१-७ गाथिनो विश्वामित्रः ॥ देवता—उषाः ॥ छन्दः—१, ५, ७ त्रिष्टुप् । २ विराट्त्रिष्टुप् । ६ निचृत् त्रिष्टुप् । ३, ४ भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २, ५-७ धैवतः । ३, ४ पञ्चमः ।

॥८॥ उषो वाजेन वाजिनि प्रचेताः स्तोमं जुषस्व गृणतो मघोनि ।
पुराणी देवि युवतिः पुरंधिरनु व्रतं चरसि विश्ववारे ॥१॥
उषो देव्यमर्त्या वि भाहि चन्द्ररथा सूनृता ईरयन्ती ।
आ त्वा वहन्तु सुयमासो अश्वा हिरण्यवर्णां पृथुपाजसो ये ॥२॥
उषः प्रतीची भुवनानि विश्वोर्ध्वा तिष्ठस्यमृतस्य केतुः ।
समानमर्थं चरणीयमाना चक्रमिव नव्यस्या ववृत्स्व ॥३॥
अव स्यूमेव चिन्वती मघोन्युषा याति स्वसरस्य पत्नी ।
स्व१र्जनन्ती सुभगा सुदंसा आन्ताद्दिवः पप्रथ आ पृथिव्याः ॥४॥
अच्छा वो देवीमुषसं विभातीं प्र वो भरध्वं नमसा सुवृक्तिम् ।
ऊर्ध्वं मधुधा दिवि पाजो अश्रेत्प्र रोचना रुरुचे रण्वसंदृक् ॥५॥
ऋतावरी दिवो अर्कैरबोध्या रेवती रोदसी चित्रमस्थात् ।
आयतीमग्न उषसं विभातीं वाममेषि द्रविणं भिक्षमाणः ॥६॥
ऋतस्य बुध्न उषसामिषण्यन्वृषा मही रोदसी आ विवेश ।
मही मित्रस्य वरुणस्य माया चन्द्रेव भानुं वि दधे पुरुत्रा ॥७॥

॥ ६२ ॥ ऋषिः—१-१५ गाथिनो विश्वामित्रः । १६-१८विश्वामित्रो जमदग्निर्वा ॥ देवता:—१-३ इन्द्रावरुणौ ४-६ बृहस्पतिः । ७-९ पूषा । १०-१२ सविता । १३-१५ सोमः । १६-१८ मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—१ विराट् त्रिष्टुप् । २ त्रिष्टुप् । ३ निचृत् त्रिष्टुप् । ४, ५, १०, ११, १६ निचृद्गायत्री । ६ त्रिपाद्गायत्री । ७-९, १२-१५, १७, १८ गायत्री ॥ स्वरः—१-३ धैवतः । ४-१८ षड्जः ॥

॥९॥ इमा उ वां भृमयो मन्यमाना युवावते न तुज्या अभूवन् ।
क्व१ त्यदिन्द्रावरुणा यशो वां येन स्मा सिनं भरथः सखिभ्यः ॥१॥

अयमु वां पुरुतमो रयीयञ्छश्वत्तममवसे जोहवीति ।
सजोषाविन्द्रावरुणा मरुद्भिर्दिवा पृथिव्या शृणुतं हवं मे ॥२॥
अस्मे तदिन्द्रावरुणा वसु ष्यादस्मे रयिर्मरुतः सर्ववीरः ।
अस्मान्वरूत्रीः शरणैरवन्त्वस्मान्होत्रा भारती दक्षिणाभिः ॥३॥
बृहस्पते जुषस्व नो हव्यानि विश्वदेव्य । रास्व रत्नानि दाशुषे ॥४॥
शुचिमर्कैर्बृहस्पतिमध्वरेषु नमस्यत । अनाम्योज आ चके ॥५॥
॥१०॥ वृषभं चर्षणीनां विश्वरूपमदाभ्यम् । बृहस्पतिं वरेण्यम् ॥६॥
इयं ते पूषन्नाघृणे सुष्टुतिर्देव नव्यसी । अस्माभिस्तुभ्यं शस्यते ॥७॥
तां जुषस्व गिरं मम वाजयन्तीमवा धियम् । वधूयुरिव योषणाम् ॥८॥
यो विश्वाभि विपश्यति भुवना सं च पश्यति । स नः पूषाविता भुवत् ॥९॥
तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि । धियो यो नः प्रचोदयात् ॥१०॥
॥११॥ देवस्य सवितुर्वयं वाजयन्तः पुरंध्या । भगस्य रातिमीमहे ॥११॥
देवं नरः सवितारं विप्रा यज्ञैः सुवृक्तिभिः । नमस्यन्ति धियेषिताः ॥१२॥
सोमो जिगाति गातुविद्देवानामेति निष्कृतम् । ऋतस्य योनिमासदम् ॥१३॥
सोमो अस्मभ्यं द्विपदे चतुष्पदे च पशवे । अनमीवा इषस्करत् ॥१४॥
अस्माकमायुर्वर्धयन्नभिमातीः सहमानः । सोमः सधस्थमासदत् ॥१५॥
आ नो मित्रावरुणा घृतैर्गव्यूतिमुक्षतम् । मध्वा रजांसि सुक्रतू ॥१६॥
उरुशंसा नमोवृधा मह्ना दक्षस्य राजथः । द्राघिष्ठाभिः शुचिव्रता ॥१७॥
गृणाना जमदग्निना योनावृतस्य सीदतम् । पातं सोममृतावृधा ॥१८॥

॥ इति तृतीयं मण्डलम् ॥

[तृतीयमण्डलेऽनुवाकाः ५, सूक्तानि ६२, ऋचः ६१७]

अथ चतुर्थं मण्डलम्॥

३४ [प्रथमोऽनुवाकः ॥ सू० १-१०]

॥ १ ॥ ऋषिः—१-२० वामदेवो गौतमः ॥ देवता—१, ५-२० अग्निः । २-४ अग्निर्वा वरुणश्च ॥ छन्दः—
१ स्वराडतिशक्वरी । २ अतिजगती । ३ अष्टिः । ४, ६ भुरिक् पङ्क्तिः । ५, १८, २० स्वराट् पङ्क्तिः ।
७, ९, १५, १७, १९ विराट् त्रिष्टुप् । ८, १०-१२, १६ निचृत् त्रिष्टुप् । १३, १४ त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१, ४-६, १८, २० पञ्चमः । २ निषादः । ३ मध्यमः । ७-१७, १९ धैवतः ॥

॥१२॥ त्वां ह्यग्ने सदमित्समन्यवो देवासो देवमरतिं न्येरिर इति क्रत्वा न्येरिरे ।
अमर्त्यं यजत मर्त्येष्वा देवमादेवं जनत प्रचेतसं विश्वमादेवं जनत प्रचेतसम् ॥१॥

स भ्रातरं वरुणमग्न आ ववृत्स्व देवाँ अच्छा सुमती यज्ञवनसं ज्येष्ठं यज्ञवनसम् ।
ऋतावानमादित्यं चर्षणीधृतं राजानं चर्षणीधृतम् ॥२॥
सखे सखायमभ्या ववृत्स्वाशुं न चक्रं रथ्येव रंह्यास्मभ्यं दस्म रंह्या ।
अग्ने मृळीकं वरुणे सचा विदो मरुत्सु विश्वभानुषु ।
तोकाय तुजे शुशुचान शं कृध्यस्मभ्यं दस्म शं कृधि ॥३॥
त्वं नो अग्ने वरुणस्य विद्वान्देवस्य हेळोऽव यासिसीष्ठाः ।
यजिष्ठो वह्नितमः शोशुचानो विश्वा द्वेषांसि प्र मुमुग्ध्यस्मत् ॥४॥
स त्वं नो अग्नेऽवमो भवोती नेदिष्ठो अस्या उषसो व्युष्टौ ।
अव यक्ष्व नो वरुणं रराणो वीहि मृळीकं सुहवो न एधि ॥५॥

॥१३॥ अस्य श्रेष्ठा सुभगस्य संदृग्देवस्य चित्रतमा मर्त्येषु ।
शुचि घृतं न तप्तमघ्न्यायाः स्पार्हा देवस्य मंहनेव धेनोः ॥६॥
त्रिरस्य ता परमा सन्ति सत्या स्पार्हा देवस्य जनिमान्यग्नेः ।
अनन्ते अन्तः परिवीत आगाच्छुचिः शुक्रो अर्यो रोरुचानः ॥७॥
स दूतो विश्वेदभि वष्टि सद्मा होता हिरण्यरथो रंसुजिह्वः ।
रोहिदश्वो वपुष्यो विभावा सदा रण्वः पितुमतीव संसत् ॥८॥
स चेतयन्मनुषो यज्ञबन्धुः प्र तं मह्या रशनया नयन्ति ।
स क्षेत्यस्य दुर्यासु साधन्देवो मर्तस्य सधनित्वमाप ॥९॥
स तू नो अग्निर्नयतु प्रजानन्नच्छा रत्नं देवभक्तं यदस्य ।
धिया यद्विश्वे अमृता अकृण्वन्द्यौष्पिता जनिता सत्यमुक्षन् ॥१०॥

॥१४॥ स जायत प्रथमः पस्त्यासु महो बुध्ने रजसो अस्य योनौ ।
अपादशीर्षा गुहमानो अन्तायोयुवानो वृषभस्य नीळे ॥११॥
प्र शर्ध आर्त प्रथमं विपन्याँ ऋतस्य योना वृषभस्य नीळे ।
स्पार्हो युवा वपुष्यो विभावा सप्त प्रियासोऽजनयन्त वृष्णे ॥१२॥
अस्माकमत्र पितरो मनुष्या अभि प्र सेदुर्ऋतमाशुषाणाः ।
अश्मव्रजाः सुदुघा वव्रे अन्तरुदुस्रा आजन्नुषसो हुवानाः ॥१३॥
ते मर्मृजत ददृवांसो अद्रिं तदेषामन्ये अभितो वि वोचन् ।
पश्वयन्त्रासो अभि कारमर्चन्विदन्त ज्योतिश्चकृपन्त धीभिः ॥१४॥

ते ग॑व्य॒ता मन॑सा दृ॒ध्रमु॒ब्धं गा ये॑मा॒नं परि॒ षन्त॒मद्रि॑म् ।
दृ॒ळ्हं नरो॒ वच॑सा॒ दैव्ये॑न व्र॒जं गोम॑न्तमु॒शिजो॒ वि व॑व्रुः ॥१५॥

॥१५॥ ते म॑न्वत प्रथ॒मं नाम॑ धे॒नोस्त्रिः स॒प्त मा॒तुः प॑र॒माणि विन्दन् ।
तज्जा॑न॒तीर॒भ्य॑नूषत॒ व्रा आ॒विर्भु॑वदरु॒णीर्य॒शसा॒ गोः ॥१६॥
नेश॒त्तमो॒ दुधि॑तं॒ रोच॑त॒ द्यौरुद्दे॒व्या उ॒षसो॑ भा॒नुर॑र्त ।
आ सूर्यो॑ बृह॒तस्ति॑ष्ठ॒दज्राँ॑ ऋ॒जु मर्ते॑षु वृजि॒ना च॒ पश्य॑न् ॥१७॥
आदित्प॒श्चा बु॑बुधा॒ना व्य॑ख्य॒न्नादिद्रत्नं॑ धारयन्त॒ द्युभ॑क्तम् ।
विश्वे॒ विश्वा॑सु दुर्या॑सु दे॒वा मित्र॑ धि॒ये व॑रुण स॒त्यम॑स्तु ॥१८॥
अच्छा॑ वोचेय शुशुचा॒नम॒ग्निं होता॑रं वि॒श्वभ॑रसं॒ यजि॑ष्ठम् ।
शुच्यूधो॑ अतृण॒न्न गवा॒मन्धो॒ न पू॒तं परि॑षिक्तमं॒शोः ॥१९॥
विश्वे॑षा॒मदि॑तिर्य॒ज्ञिया॑नां॒ विश्वे॑षा॒मति॑थि॒र्मानु॑षाणाम् ।
अ॒ग्निर्दे॒वाना॒मव॑ आवृणा॒नः सु॑मृळी॒को भ॑वतु जा॒तवे॑दाः ॥२०॥

॥ २ ॥ ऋषिः—१-२० वामदेवो गौतमः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, १९ पङ्क्तिः । १२ निचृत्पङ्क्तिः । १४ स्वराट् पङ्क्तिः । २, ४-७, ९, १३, १५, १७, १८, २० निचृत्त्रिष्टुप् । ३, १६ त्रिष्टुप् । ८, १०, ११ विराट्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, १२, १४, १९ पञ्चमः । २-११, १३, १५-१८, २० धैवतः ॥

॥१६॥ यो मर्त्ये॑ष्व॒मृत॑ ऋ॒ताव॑ दे॒वो दे॒वेष्व॑र॒तिर्नि॒धायि॑ ।
होता॒ यजि॑ष्ठो म॒ह्ना शु॒चध्यै॑ ह॒व्यैर॒ग्निर्मनु॑ष ईर॒यध्यै॑ ॥१॥
इ॒ह त्वं सू॑नो सहसो नो अ॒द्य जा॒तो जा॒ताँ उ॒भयाँ॑ अ॒न्तर॑ग्ने ।
दू॒त ई॑यसे युयुजा॒न ऋ॑ष्व ऋ॒जुमु॒ष्कान्वृष॑णः शु॒क्रांश्च॑ ॥२॥
अत्या॑ वृध॒स्नू रोहि॑ता घृ॒तस्नू॑ ऋ॒तस्य॑ मन्ये॒ मन॑सा॒ जवि॑ष्ठा ।
अ॒न्तरी॑यसे अरु॒षा यु॑जा॒नो यु॒ष्मांश्च॑ दे॒वान्विश॒ आ च॒ मर्ता॑न् ॥३॥
अ॒र्य॒मणं॒ वरु॑णं मि॒त्रमे॑षा॒मिन्द्रा॒विष्णू॑ म॒रुतो॑ अ॒श्विनो॒त ।
स्वश्वो॑ अग्ने सु॒रथः॑ सु॒राधा॒ एदु॑ वह सु॒ह॒विषे॒ जना॑य ॥४॥
गोमाँ॑ अ॒ग्नेऽवि॑माँ अ॒श्वी य॒ज्ञो नृ॒वत्स॑खा॒ सद॒मिद॑प्रमृ॒ष्यः ।
इळा॑वाँ ए॒षो अ॑सुर प्र॒जावा॑न्दी॒र्घो र॒यिः पृ॑थुबु॒ध्नः स॒भावा॑न् ॥५॥

॥१७॥ यस्त॑ इ॒ध्मं ज॒भर॑त्सिष्विदा॒नो मू॒र्धानं॑ वा त॒तप॑ते त्वा॒या ।
भुव॒स्तस्य॒ स्वत॑वाँः पा॒युर॑ग्ने॒ विश्व॑स्मात्सीमघाय॒त उ॑रुष्य ॥६॥
यस्ते॒ भरा॒दन्नि॑यते चि॒दन्नं॑ नि॒शिष॑न्म॒न्द्रमति॑थिमु॒दीर॑त् ।
आ दे॑व॒युरि॒नध॑ते दुरो॒णे तस्मि॑न्र॒यिर्ध्रु॒वो अ॑स्तु॒ दास्वा॑न् ॥७॥

यस्त्वा दोषा य उषसि प्रशंसात्प्रियं वा त्वा कृणवते हविष्मान् ।
अश्वो न स्वे दम आ हेम्यावान्तमंहसः पीपरो दाश्वांसम् ॥८॥
यस्तुभ्यमग्ने अमृताय दाशद्दुवस्त्वे कृणवते यतस्रुक् ।
न स राया शशमानो वि योषन्नैनमंहः परि वरदघायोः ॥९॥
यस्य त्वमग्ने अध्वरं जुजोषो देवो मर्तस्य सुधितं रराणः ।
प्रीतेदसद्धोत्रा सा यविष्ठासाम यस्य विधतो वृधासः ॥१०॥

॥१८॥ चित्तिमचित्तिं चिनवद्वि विद्वान्पृष्ठेव वीता वृजिना च मर्तान् ।
राये च नः स्वपत्याय देव दितिं च रास्वादितिमुरुष्य ॥११॥
कविं शशासुः कवयोऽदब्धा निधारयन्तो दुर्यास्वायोः ।
अतस्त्वं दृश्याँ अग्न एतान्पड्भिः पश्येरद्भुताँ अर्य एवैः ॥१२॥
त्वमग्ने वाघते सुप्रणीतिः सुतसोमाय विधते यविष्ठ ।
रत्नं भर शशमानाय घृष्वे पृथु श्चन्द्रमवसे चर्षणिप्राः ॥१३॥
अधा ह यद्वयमग्ने त्वाया पड्भिर्हस्तेभिश्चकृमा तनूभिः ।
रथं न क्रन्तो अपसा भुरिजोर्ऋतं येमुः सुध्य आशुषाणाः ॥१४॥
अधा मातुरुषसः सप्त विप्रा जायेमहि प्रथमा वेधसो नॄन् ।
दिवस्पुत्रा अङ्गिरसो भवेमाद्रिं रुजेम धनिनं शुचन्तः ॥१५॥

॥१९॥ अधा यथा नः पितरः परासः प्रत्नासो अग्न ऋतमाशुषाणाः ।
शुचीदयन्दीधितिमुक्थशासः क्षामा भिन्दन्तो अरुणीरप व्रन् ॥१६॥
सुकर्माणः सुरुचो देवयन्तोऽयो न देवा जनिमा धमन्तः ।
शुचन्तो अग्निं ववृधन्त इन्द्रमूर्वं गव्यं परिषदन्तो अग्मन् ॥१७॥
आ यूथेव क्षुमति पश्वो अख्यद्देवानां यज्जनिमान्त्युग्र ।
मर्तानां चिदुर्वशीरकृप्रन्वृधे चिदर्य उपरस्यायोः ॥१८॥
अकर्म ते स्वपसो अभूम ऋतमवस्रन्नुषसो विभातीः ।
अनूनमग्निं पुरुधा सुश्चन्द्रं देवस्य मर्मृजतश्चारु चक्षुः ॥१९॥
एता ते अग्न उचथानि वेधोऽवोचाम कवये ता जुषस्व ।
उच्छोचस्व कृणुहि वस्यसो नो महो रायः पुरुवार प्र यन्धि ॥२०॥

॥ ३ ॥ ऋषिः—१-१६ वामदेवो गौतमः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ५, ८, १०, १२, १५ निचृत् त्रिष्टुप् । २, १३, १४ विराट् त्रिष्टुप् । ३, ७, ९ त्रिष्टुप् । ४ स्वराड् बृहती । ६, ११, १६ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-३, ५, ७-१०, १२-१५ धैवतः । ४ मध्यमः । ६, ११, १६ पञ्चमः ॥

॥२०॥ आ वो॒ राजा॑नमध्व॒रस्य॑ रु॒द्रं होता॑रं सत्य॒यजं॒ रोद॑स्योः ।
अ॒ग्निं पु॒रा तनयि॒त्नोर॒चित्ता॒द्धिर॑ण्यरूप॒मव॑से कृणुध्वम् ॥१॥
अ॒यं योनि॑श्चकृमा यं व॒यं ते॑ जा॒येव॒ पत्य॑ उश॒ती सु॒वासाः॑ ।
अ॒र्वा॒ची॒नः परि॑वीतो॒ नि षी॑दे॒मा उ॑ ते स्वपाक प्रती॒चीः ॥२॥
आ॒शृ॒ण्व॒ते अदृ॑पिताय॒ मन्म॑ नृ॒चक्ष॑से सुमृळी॒काय॑ वेधः ।
दे॒वाय॑ श॒स्तिम॒मृता॑य शंस॒ ग्रावे॑व॒ सोता॑ मधु॒षुद्यमी॒ळे ॥३॥
त्वं चि॑न्नः॒ शम्या॑ अग्ने अ॒स्या ऋ॒तस्य॑ बोध्यृत॑चित्स्वा॒धीः ।
क॒दा त॑ उ॒क्था स॑ध॒माद्या॑नि क॒दा भ॑वन्ति स॒ख्या गृ॒हे ते॑ ॥४॥
क॒था ह॒ तद्वरु॑णाय॒ त्वम॑ग्ने क॒था दि॒वे ग॑र्हसे॒ कन्न॒ आगः॑ ।
क॒था मि॒त्राय॑ मी॒ळ्हुषे॑ पृथि॒व्यै ब्रव॒ः कद॑र्य॒म्णे कद्भगा॑य ॥५॥
॥२१॥ कद्धिष्ण्या॑सु वृधसा॒नो अ॑ग्ने॒ कद्वाता॑य॒ प्रत॑वसे शु॒भंये॑ ।
परि॑ज्मने॒ नास॑त्याय॒ क्षे ब्रव॒ः कद॑ग्ने रु॒द्राय॑ नृ॒घ्ने ॥६॥
क॒था म॒हे पु॑ष्टिंभ॒राय॑ पू॒ष्णे कद्रु॒द्राय॒ सुम॑खाय हवि॒र्दे॑ ।
कद्विष्ण॑व उरुगा॒याय॒ रेतो॒ ब्रव॒ः कद॑ग्ने॒ शर॑वे बृह॒त्यै ॥७॥
क॒था शर्धा॑य म॒रुता॑मृ॒ताय॑ क॒था सू॒रे बृ॑ह॒ते पृ॒च्छ्यमा॑नः ।
प्रति॑ ब्र॒वोऽदि॒तये तु॒राय॒ साधा॑ दि॒वो जा॑तवेदश्चिकि॒त्वान् ॥८॥
ऋ॒तेन॑ ऋ॒तं निय॑तमीळ॒ आ गोरा॒मा सचा॒ मधु॑मत्प॒क्वम॑ग्ने ।
कृ॒ष्णा स॒ती रुश॑ता धा॒सिनै॒षा जाम॑र्येण॒ पय॑सा पीपाय ॥९॥
ऋ॒तेन॒ हि ष्मा॑ वृष॒भश्चि॑द॒क्तः पुमाँ॑ अ॒ग्निः पय॑सा पृ॒ष्ठ्ये॑न ।
अस्प॑न्दमानो अचरद्वयो॒धा वृषा॑ शु॒क्रं दु॑दुहे॒ पृश्नि॒रूधः॑ ॥१०॥
॥२२॥ ऋ॒तेनाद्रिं॒ व्य॑सन्भि॒दन्तः॒ सम॑ङ्गिरसो नवन्त॒ गोभिः॑ ।
शु॒नं नरः॒ परि॑ षदन्नु॒षास॑मा॒विः स्व॑रभवज्जा॒ते अ॒ग्नौ ॥११॥
ऋ॒तेन॑ दे॒वीर॒मृता॒ अमृ॑क्ता॒ अर्णो॑भि॒रापो॒ मधु॑मद्भिरग्ने ।
वा॒जी न सर्गे॑षु प्रस्तुभा॒नः प्र सद॒मित्स्रवि॑तवे दधन्युः ॥१२॥
मा कस्य॑ य॒क्षं सद॒मिद्धु॒रो गा॒ मा वे॒शस्य॑ प्रमिन॒तो मापेः॑ ।
मा भ्रातु॑रग्ने॒ अनृ॑जोर्ऋ॒णं वे॒र्मा सख्यु॒र्दक्षं॑ रि॒पोर्भु॑जेम ॥१३॥

रक्षा णो अग्ने तव रक्षणेभी रारक्षाणः सुमख प्रीणानः ।
प्रति ष्फुर वि रुज वीड्वंहो जहि रक्षो महि चिद्वावृधानम् ॥१४॥
एभिर्भव सुमना अग्ने अर्कैरिमान्त्स्पृश मन्मभिः शूर वाजान् ।
उत ब्रह्माण्यङ्गिरो जुषस्व सं ते शस्तिर्देववाता जरेत ॥१५॥
एता विश्वा विदुषे तुभ्यं वेधो नीथान्यग्ने निण्या वचांसि ।
निवचना कवये काव्यान्यशंसिषं मतिभिर्विप्र उक्थैः ॥१६॥

॥ ४ ॥ ऋषिः—१-१५ वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—रक्षोहाऽग्निः ॥ छन्दः—१, २, ४, ५,
८ भुरिक्पङ्क्तिः । ९ स्वराट्पङ्क्तिः । १२ निचृत्पङ्क्तिः । ३, १०, ११, १५ निचृत्त्रिष्टुप् ।
६ विराट्त्रिष्टुप् । ७, १३ त्रिष्टुप् । १४ स्वराड्बृहती ॥ स्वरः—१, २, ४, ५,
८, ९, १२ पञ्चमः । ३, ६, ७, १०, ११, १३, १५ धैवतः । १४ मध्यमः ॥

॥२३॥ कृणुष्व पाजः प्रसितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामवाँ इभेन ।
तृष्वीमनु प्रसितिं द्रूणानोऽस्तासि विध्य रक्षसस्तपिष्ठैः ॥१॥
तव भ्रमास आशुया पतन्त्यनु स्पृश धृषता शोशुचानः ।
तपूंष्यग्ने जुह्वा पतङ्गानसंदितो वि सृज विष्वगुल्काः ॥२॥
प्रति स्पशो वि सृज तूर्णितमो भवा पायुर्विशो अस्या अदब्धः ।
यो नो दूरे अघशंसो यो अन्त्यग्ने माकिष्टे व्यथिरा दधर्षीत् ॥३॥
उदग्ने तिष्ठ प्रत्या तनुष्व न्य१मित्राँ ओषतात्तिग्महेते ।
यो नो अरातिं समिधान चक्रे नीचा तं धक्ष्यतसं न शुष्कम् ॥४॥
ऊर्ध्वो भव प्रति विध्याध्यस्मदाविष्कृणुष्व दैव्यान्यग्ने ।
अव स्थिरा तनुहि यातुजूनां जामिमजामिं प्र मृणीहि शत्रून् ॥५॥

॥२४॥ स ते जानाति सुमतिं यविष्ठ य ईवते ब्रह्मणे गातुमैरत् ।
विश्वान्यस्मै सुदिनानि रायो द्युम्नान्यर्यो वि दुरो अभि द्यौत् ॥६॥
सेदग्ने अस्तु सुभगः सुदानुर्यस्त्वा नित्येन हविषा य उक्थैः ।
पिप्रीषति स्व आयुषि दुरोणे विश्वेदस्मै सुदिना सासदिष्टिः ॥७॥
अर्चामि ते सुमतिं घोष्यर्वाक्सं ते वावाता जरतामियं गीः ।
स्वश्वास्त्वा सुरथा मर्जयेमास्मे क्षत्राणि धारयेरनु द्यून् ॥८॥
इह त्वा भूर्या चरेदुप त्मन्दोषावस्तर्दीदिवांसमनु द्यून् ।
क्रीळन्तस्त्वा सुमनसः सपेमाभि द्युम्ना तस्थिवांसो जनानाम् ॥९॥
यस्त्वा स्वश्वः सुहिरण्यो अग्न उपयाति वसुमता रथेन ।
तस्य त्राता भवसि तस्य सखा यस्त आतिथ्यमानुषग्जुजोषत् ॥१०॥

॥२५॥ महो रुजामि बन्धुता वचोभिस्तन्मा पितुर्गोतमादन्वियाय ।
त्वं नो अस्य वचसश्चिकिद्धि होतर्यविष्ठ सुक्रतो दमूनाः ॥११॥
अस्वप्नजस्तरणयः सुशेवा अतन्द्रासोऽवृका अश्रमिष्ठाः ।
ते पायवः सध्र्यञ्चो निषद्याग्ने तव नः पान्त्वमूर ॥१२॥
ये पायवो मामतेयं ते अग्ने पश्यन्तो अन्धं दुरितादरक्षन् ।
ररक्ष तान्त्सुकृतो विश्ववेदा दिप्सन्त इद्रिपवो नाह देभुः ॥१३॥
त्वया वयं सधन्य१स्त्वोतास्तव प्रणीत्यश्याम वाजान् ।
उभा शंसा सूदय सत्यतातेऽनुष्ठुया कृणुह्यह्रयाण ॥१४॥
अया ते अग्ने समिधा विधेम प्रति स्तोमं शस्यमानं गृभाय ।
दहाशसो रक्षसः पाह्य१स्मान्द्रुहो निदो मित्रमहो अवद्यात् ॥१५॥

॥ इति तृतीयाष्टके चतुर्थोऽध्यायः ॥

[चतुर्थाध्याये वर्गाः २५, सूक्तानि ११, ऋचः १३५]

अथ पञ्चमोऽध्यायः ॥

॥ ५ ॥ ऋषिः—१-१५ वामदेवो गौतमः ॥ देवता—वैश्वानरः ॥ छन्दः—१ विराट्त्रिष्टुप् । २, ५-८, ११ निचृत्त्रिष्टुप् । ३, ४, ९, १२, १३, १५ त्रिष्टुप् । १०, १४ भुरिक्पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१-९, ११-१३, १५ धैवतः । १०, १४ पञ्चमः ॥

॥१॥ वैश्वानराय मीळ्हुषे सजोषाः कथा दाशेमाग्नये बृहद्भाः ।
अनूनेन बृहता वक्षथेनोप स्तभायदुपमिन्न रोधः ॥१॥
मा निन्दत य इमां मह्यं रातिं देवो ददौ मर्त्याय स्वधावान् ।
पाकाय गृत्सो अमृतो विचेता वैश्वानरो नृतमो यह्वो अग्निः ॥२॥
साम द्विबर्हा महि तिग्मभृष्टिः सहस्ररेता वृषभस्तुविष्मान् ।
पदं न गोरपगूळ्हं विविद्वानग्निर्मह्यं प्रेदु वोचन्मनीषाम् ॥३॥
प्र ताँ अग्निर्बभसत्तिग्मजम्भस्तपिष्ठेन शोचिषा यः सुराधाः ।
प्र ये मिनन्ति वरुणस्य धाम प्रिया मित्रस्य चेततो ध्रुवाणि ॥४॥
अभ्रातरो न योषणो व्यन्तः पतिरिपो न जनयो दुरेवाः ।
पापासः सन्तो अनृता असत्या इदं पदमजनता गभीरम् ॥५॥

॥२॥ इदं मे अग्ने कियते पावकामिनते गुरुं भारं न मन्म ।
बृहद्दधाथ धृषता गभीरं यह्वं पृष्ठं प्रयसा सप्तधातु ॥६॥
तमिन्न्वे३व समना समानमभि क्रत्वा पुनती धीतिरश्याः ।
ससस्य चर्मन्नधि चारु पृश्नेरग्रे रुप आरुपितं जबारु ॥७॥
प्रवाच्यं वचसः किं मे अस्य गुहा हितमुप निणिग्वदन्ति ।
यदुस्रियाणामप वारिव व्रन्पाति प्रियं रुपो अग्रं पदं वेः ॥८॥
इदमु त्यन्महि महामनीकं यदुस्रिया सचत पूर्व्यं गौः ।
ऋतस्य पदे अधि दीद्यानं गुहा रघुष्यद्रघुयद्विवेद ॥९॥
अध द्युतानः पित्रोः सचासामनुत गुह्यं चारु पृश्नेः ।
मातुष्पदे परमे अन्ति षद्गोर्वृष्णः शोचिषः प्रयतस्य जिह्वा ॥१०॥

॥३॥ ऋतं वोचे नमसा पृच्छ्यमानस्तवाशसा जातवेदो यदीदम् ।
त्वमस्य क्षयसि यद्ध विश्वं दिवि यदु द्रविणं यत्पृथिव्याम् ॥११॥
किं नो अस्य द्रविणं कद्ध रत्नं वि नो वोचो जातवेदश्चिकित्वान् ।
गुहाध्वनः परमं यन्नो अस्य रेकु पदं न निदाना अगन्म ॥१२॥
का मर्यादा वयुना कद्ध वाममच्छा गमेम रघवो न वाजम् ।
कदा नो देवीरमृतस्य पत्नीः सूरो वर्णेन ततनन्नुषासः ॥१३॥
अनिरेण वचसा फल्ग्वेन प्रतीत्येन कृधुनातृपासः ।
अधा ते अग्ने किमिहा वदन्त्यनायुधास आसता सचन्ताम् ॥१४॥
अस्य श्रिये समिधानस्य वृष्णो वसोरनीकं दम आ रुरोच ।
रुशद्वसानः सुदृशीकरूपः क्षितिर्न राया पुरुवारो अद्यौत् ॥१५॥

॥ ६ ॥ ऋषिः—१-११ वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३, ५, ८, ११ विराट् त्रिष्टुप् । ७ निचृत्त्रिष्टुप् । १० त्रिष्टुप । २, ४, ९ भुरिक् पङ्क्तिः । ६ स्वराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३, ५, ७, ८, १०, ११ धैवतः । २, ४, ६. ९ पञ्चमः ॥

॥४॥ ऊर्ध्व ऊ षु णो अध्वरस्य होतरग्ने तिष्ठ देवताता यजीयान् ।
त्वं हि विश्वमभ्यसि मन्म प्र वेधसश्चित्तिरसि मनीषाम् ॥१॥
अमूरो होता न्यसादि विक्ष्व१ग्निर्मन्द्रो विदथेषु प्रचेताः ।
ऊर्ध्वं भानुं सवितेवाश्रेन्मेतेव धूमं स्तभायदुप द्याम् ॥२॥
यता सुजूर्णी रातिनी घृताची प्रदक्षिणिद्देवतातिमुराणः ।
उदु स्वरुर्नवजा नाक्रः पश्वो अनक्ति सुधितः सुमेकः ॥३॥

स्तीर्णे बर्हिषि समिधाने अग्ना ऊर्ध्वो अध्वर्युर्जुजुषाणो अस्थात् ।
पर्यग्निः पशुपा न होता त्रिविष्ट्येति प्रदिव उराणः ॥४॥
परि त्मना मितद्रुरेति होताग्निर्मन्द्रो मधुवचा ऋतावा ।
द्रवन्त्यस्य वाजिनो न शोका भयन्ते विश्वा भुवना यदभ्राट् ॥५॥
॥५॥ भद्रा ते अग्ने स्वनीक संदृग्घोरस्य सतो विषुणस्य चारुः ।
न यत्ते शोचिस्तमसा वरन्त न ध्वस्मानस्तन्वी३ रेप आ धुः ॥६॥
न यस्य सातुर्जनितोरवारि न मातरापितरा नू चिदिष्टौ ।
अधा मित्रो न सुधितः पावको३ऽग्निर्दीदाय मानुषीषु विक्षु ॥७॥
द्विर्यं पञ्च जीजनन्त्संवसानाः स्वसारो अग्निं मानुषीषु विक्षु ।
उषर्बुधमथर्यो३ न दन्तं शुक्रं स्वासं परशुं न तिग्मम् ॥८॥
तव त्ये अग्ने हरितो घृतस्ना रोहितास ऋज्वञ्चः स्वञ्चः ।
अरुषासो वृषण ऋजुमुष्का आ देवतातिमह्वन्त दस्माः ॥९॥
ये ह त्ये ते सहमाना अयासस्त्वेषासो अग्ने अर्चयश्चरन्ति ।
श्येनासो न दुवसनासो अर्थं तुविष्वणसो मारुतं न शर्धः ॥१०॥
अकारि ब्रह्म समिधान तुभ्यं शंसात्युक्थं यजते व्यू धाः ।
होतारमग्निं मनुषो नि षेदुर्नमस्यन्त उशिजः शंसमायोः ॥११॥

॥ ७ ॥ ऋषिः—१-११ वामदेवो गौतमः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्द —१ भुरिक् त्रिष्टुप् । ७, १०, ११ त्रिष्टुप् । ८, ९ निचृत् त्रिष्टुप् । २ स्वराडुष्णिक् । ३ निचृदनुष्टुप् । ४, ६ अनुष्टुप् । ५ विराडनुष्टुप् ॥
स्वरः—१. ७-११ धैवतः । २ ऋषभः । ३-६ गान्धारः ॥

॥६॥ अयमिह प्रथमो धायि धातृभिर्होता यजिष्ठो अध्वरेष्वीड्यः ।
यमप्नवानो भृगवो विरुरुचुर्वनेषु चित्रं विभ्वं विशेविशे ॥१॥
अग्ने कदा त आनुषग्भुवद्देवस्य चेतनम् ।
अधा हि त्वा जगृभ्रिरे मर्तासो विक्ष्वीड्यम् ॥२॥
ऋतावानं विचेतसं पश्यन्तो द्यामिव स्तृभिः ।
विश्वेषामध्वराणां हस्कर्तारं दमेदमे ॥३॥
आशुं दूतं विवस्वतो विश्वा यश्चर्षणीरभि ।
आ जभ्रुः केतुमायवो भृगवाणं विशेविशे ॥४॥
तमीं होतारमानुषक्चिकित्वांसं नि षेदिरे ।
रण्वं पावकशोचिषं यजिष्ठं सप्त धामभिः ॥५॥

॥७॥ तं शश्वतीषु मातृषु वन आ वीतमश्रितम् ।
चित्रं सन्तं गुहा हितं सुवेदं कूचिदर्थिनम् ॥६॥
ससस्य यद्वियुता सस्मिन्नूधन्नृतस्य धामन्रणयन्त देवाः ।
महाँ अग्निर्नमसा रातहव्यो वेरध्वराय सदमिदृतावा ॥७॥
वेरध्वरस्य दूत्यानि विद्वानुभे अन्ता रोदसी संचिकित्वान् ।
दूत ईयसे प्रदिव उराणो विदुष्टरो दिव आरोधनानि ॥८॥
कृष्णं त एम रुशतः पुरो भाश्चरिष्ण्वर्चिर्वपुषामिदेकम् ।
यदप्रवीता दधते ह गर्भं सद्यश्चिज्जातो भवसीदु दूतः ॥९॥
सद्यो जातस्य ददृशानमोजो यदस्य वातो अनुवाति शोचिः ।
वृणक्ति तिग्मामतसेषु जिह्वां स्थिरा चिदन्ना दयते वि जम्भैः ॥१०॥
तृषु यदन्ना तृषुणा ववक्ष तृषुं दूतं कृणुते यह्वो अग्निः ।
वातस्य मेळिं सचते निजूर्वन्नाशुं न वाजयते हिन्वे अर्वा ॥११॥

॥ ८ ॥ ऋषिः—१-८ वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—अग्निः ॥ छन्दः—१, ४-६ निचृद्गायत्री
२. ३. ७ गायत्री । ८ भुरिग्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥८॥ दूतं वो विश्ववेदसं हव्यवाहममर्त्यम् । यजिष्ठमृञ्जसे गिरा ॥१॥
स हि वेदा वसुधितिं महाँ आरोधनं दिवः । स देवाँ एह वक्षति ॥२॥
स वेद देव आनमं देवाँ ऋतायते दमे । दाति प्रियाणि चिद्वसु ॥३॥
स होता सेदु दूत्यं चिकित्वाँ अन्तरीयते । विद्वाँ आरोधनं दिवः ॥४॥
ते स्याम ये अग्नये ददाशुर्हव्यदातिभिः । य ईं पुष्यन्त इन्धते ॥५॥
ते राया ते सुवीर्यैः ससवांसो वि शृण्विरे । ये अग्ना दधिरे दुवः ॥६॥
अस्मे रायो दिवेदिवे सं चरन्तु पुरुस्पृहः । अस्मे वाजास ईरताम् ॥७॥
स विप्रश्चर्षणीनां शवसा मानुषाणाम् । अति क्षिप्रेव विध्यति ॥८॥

॥ ९ ॥ ऋषिः—१-८ वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३, ४ गायत्री । २,
६ विराड्गायत्री । ५ त्रिपाद्गायत्री । ७, ८ निचृद्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥९॥ अग्ने मृळ महाँ असि य ईमा देवयुं जनम् । इयेथ बर्हिरासदम् ॥१॥
स मानुषीषु दूळभो विक्षु प्रावीरमर्त्यः । दूतो विश्वेषां भुवत् ॥२॥
स सद्म परि णीयते होता मन्द्रो दिविष्टिषु । उत पोता नि षीदति ॥३॥
उत ग्ना अग्निरध्वर उतो गृहपतिर्दमे । उत ब्रह्मा नि षीदति ॥४॥

वेषि॒ ह्य॑ध्वरीय॒तामु॑पव॒क्ता जना॑नाम् । ह॒व्या च॒ मानु॑षाणाम् ॥५॥
वेषीद्व॑स्य दू॒त्यं१॒॑ यस्य॒ जुजो॑षो अध्व॒रम् । ह॒व्यं मर्त॑स्य॒ वोळ्ह॑वे ॥६॥
अ॒स्माकं॑ जोष्यध्व॒रम॒स्माकं॑ य॒ज्ञम॑ङ्गिरः । अ॒स्माकं॑ शृणुधी॒ हव॑म् ॥७॥
परि॑ ते दू॒ळभो॒ रथो॒ऽस्माँ अ॑श्नोतु वि॒श्वतः॑ । येन॒ रक्ष॑सि दा॒शुषः॑ ॥८॥

॥ १० ॥ ऋषिः—१-८ वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—अग्निः ॥ छन्दः—१ गायत्री । २-४, ७ भुरिग्गायत्री ।
५, ८ स्वराडुष्णिक् । ६ विराडुष्णिक् ॥ स्वरः—१-४, ७ षड्जः । ५, ६, ८ ऋषभः ॥

॥१०॥ अग्ने॒ तम॒द्याश्वं॒ न स्तोमैः॒ क्रतुं॒ न भ॒द्रं हृ॑दि॒स्पृश॑म् । ऋ॒ध्यामा॑ त॒ ओहैः॑ ॥१॥
अधा॒ ह्य॑ग्ने॒ क्रतो॑र्भ॒द्रस्य॒ दक्ष॑स्य सा॒धोः । र॒थीर्ऋ॒तस्य॑ बृह॒तो ब॒भूथ॑ ॥२॥
ए॒भिर्नो॑ अ॒र्कैर्भवा॑ नो अ॒र्वाङ् स्व१॒॑र्ण ज्योतिः॑ । अग्ने॒ विश्वे॑भिः सु॒मना॒ अनी॑कैः ॥३॥
आ॒भिष्टे॑ अ॒द्य गी॒र्भिर्गृ॒णन्तोऽग्ने॒ दाशे॑म । प्र ते॑ दि॒वो न स्त॑नयन्ति॒ शुष्माः॑ ॥४॥
तव॒ स्वादि॒ष्ठाग्ने॒ संदृ॑ष्टिरि॒दा चि॒दह्न॑ इ॒दा चि॒द॒क्तोः । श्रि॒ये रु॒क्मो न रो॑चत उपा॒के ॥५॥
घृ॒तं न पू॒तं त॒नूर॑रे॒पाः शुचि॒ हिर॑ण्यम् । तत्ते॑ रु॒क्मो न रो॑चत स्वधावः ॥६॥
कृ॒तं चि॒द्धि ष्मा॒ सने॑मि द्वे॒षोऽग्न॑ इ॒नोषि॒ मर्ता॑त् । इ॒त्था यज॑मानादृतावः ॥७॥
शि॒वा नः॑ स॒ख्या सन्तु॑ भ्रा॒त्राग्ने॑ दे॒वेषु॑ यु॒ष्मे । सा नो॒ नाभिः॒ सद॑ने॒ सस्मि॒न्नूध॑न् ॥८॥

३५ [द्वितीयोऽनुवाकः ॥ सू० ११-२१]

॥ ११ ॥ ऋषिः—१-६ वामदेवो गौतमः ॥ देवताः—अग्निः ॥ छन्दः—१, २, ५, ६ निचृत् त्रिष्टुप् ।
३ स्वराड् बृहती । ४ भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २, ५, ६ धैवतः । ६ मध्यमः । ४ पञ्चमः ॥

॥११॥ भ॒द्रं ते॑ अग्ने सहसि॒न्ननी॑कमुपा॒क आ रो॑चते॒ सूर्य॑स्य ।
रुश॑द्दृ॒शे द॑दृशे नक्त॒या चि॒दरू॑क्षितं दृ॒श आ रू॒पे अन्न॑म् ॥१॥
वि षा॑ह्यग्ने गृण॒ते म॑नी॒षां खं वेप॑सा तुविजात॒ स्तवा॑नः ।
विश्वे॑भि॒र्यद्वा॒वनः॑ शुक्र दे॒वैस्तन्नो॑ रास्व सुमहो॒ भूरि॒ मन्म॑ ॥२॥
त्वद॑ग्ने॒ काव्या॒ त्वन्म॑नी॒षास्त्वदु॒क्था जा॑यन्ते॒ राध्या॑नि ।
त्वदे॑ति॒ द्रवि॑णं वी॒रपे॑शा इ॒त्थाधि॑ये दा॒शुषे॒ मर्त्या॑य ॥३॥
त्वद्वा॒जी वा॑जंभ॒रो विहा॑या अभिष्टि॒कृज्जा॑यते स॒त्यशु॑ष्मः ।
त्वद्र॒यिर्दे॒वजू॑तो मयो॒भुस्त्वदा॒शुर्जू॒जुवाँ॑ अग्ने॒ अर्वा॑ ॥४॥
त्वाम॑ग्ने प्रथ॒मं दे॑व॒यन्तो॑ दे॒वं मर्ता॑ अमृत म॒न्द्रजि॑ह्वम् ।
द्वे॒षो॒युत॒मा वि॑वासन्ति धी॒भिर्दमू॑नसं गृ॒हप॑तिम॒मूर॑म् ॥५॥

आरे अस्मदमतिमारे अंह आरे विश्वां दुर्मतिं यन्निपासि ।
दोषा शिवः सहसः सूनो अग्ने यं देव आ चित्सचसे स्वस्ति ॥६॥

॥ १२ ॥ ऋषिः—१-६ वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—अग्निः ॥ छन्दः—१, ५ निचृत् त्रिष्टुप् ।
२ त्रिष्टुप् । ३, ४ भुरिक् पङ्क्तिः । ६ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २, ५ धैवतः । ३, ४, ६ पञ्चमः ॥

॥१२॥ यस्त्वामग्न इनधते यतस्रुक्त्रिस्ते अन्नं कृणवत्सस्मिन्नहन् ।
स सु द्युम्नैरभ्यस्तु प्रसक्षत्तव क्रत्वा जातवेदश्चिकित्वान् ॥१॥
इध्मं यस्ते जभरच्छश्रमाणो महो अग्ने अनीकमा सपर्यन् ।
स इधानः प्रति दोषामुषासं पुष्यन्रयिं सचते घ्नन्नमित्रान् ॥२॥
अग्निरीशे बृहतः क्षत्रियस्याग्निर्वाजस्य परमस्य रायः ।
दधाति रत्नं विधते यविष्ठो व्यानुषङ्मर्त्याय स्वधावान् ॥३॥
यच्चिद्धि ते पुरुषत्रा यविष्ठाचित्तिभिश्चकृमा कच्चिदागः ।
कृधी ष्व१स्माँ अदितेरनागान्व्येनांसि शिश्रथो विष्वगग्ने ॥४॥
महश्चिदग्न एनसो अभीक ऊर्वाद्देवानामुत मर्त्यानाम् ।
मा ते सखायः सदमिद्रिषाम यच्छा तोकाय तनयाय शं योः ॥५॥
यथा ह त्यद्वसवो गौर्यं चित्पदि षिताममुञ्चता यजत्राः ।
एवो ष्व१स्मन्मुञ्चता व्यंहः प्र तार्यग्ने प्रतरं न आयुः ॥६॥

॥ १३ ॥ ऋषिः—१-५ वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—अग्निः ॥ छन्दः—१, २, ४, ५ विराट्त्रिष्टुप् ।
३ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१३॥ प्रत्यग्निरुषसामग्रमख्यद्विभातीनां सुमना रत्नधेयम् ।
यातमश्विना सुकृतो दुरोणमुत्सूर्यो ज्योतिषा देव एति ॥१॥
ऊर्ध्वं भानुं सविता देवो अश्रेद्द्रप्सं दविध्वद्गविषो न सत्वा ।
अनु व्रतं वरुणो यन्ति मित्रो यत्सूर्यं दिव्यारोहयन्ति ॥२॥
यं सीमकृण्वन्तमसे विपृचे ध्रुवक्षेमा अनवस्यन्तो अर्थम् ।
तं सूर्यं हरितः सप्त यह्वीः स्पशं विश्वस्य जगतो वहन्ति ॥३॥
वहिष्ठेभिर्विहरन्यासि तन्तुमवव्ययन्नसितं देव वस्म ।
दविध्वतो रश्मयः सूर्यस्य चर्मेवावाधुस्तमो अप्स्व१न्तः ॥४॥
अनायतो अनिबद्धः कथायं न्यङ्ङुत्तानोऽव पद्यते न ।
कया याति स्वधया को ददर्श दिवः स्कम्भः समृतः पाति नाकम् ॥५॥

॥ १४ ॥ ऋषिः—१-५ वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—अग्निर्लिंगोक्ता वा ॥ छन्दः—१ भुरिक् पङ्क्तिः । ३ स्वराट् पङ्क्तिः । २, ४ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ ५ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३ पञ्चमः । २, ४, ५ धैवतः ॥

॥१४॥ प्रत्य॒ग्निरु॒षसो॑ जा॒तवे॑दा॒ अख्य॑द्दे॒वो रोच॑माना॒ महो॑भिः ।
आ ना॑सत्योरुगा॒या रथे॑ने॒मं य॒ज्ञमुप॑ नो यात॒मच्छ॑ ॥१॥
ऊ॒र्ध्वं के॒तुं स॑वि॒ता दे॒वो अ॑श्रे॒ज्ज्योति॒र्विश्व॑स्मै॒ भुव॑नाय कृण्वन् ।
आप्रा॒ द्यावा॑पृथि॒वी अ॒न्तरि॑क्षं॒ वि सूर्यो॑ र॒श्मिभि॒श्चेकि॑तानः ॥२॥
आ॒वह॑न्त्यरु॒णीर्ज्योति॑षा॒गा॑न्म॒ही चि॒त्रा र॒श्मिभि॒श्चेकि॑ताना ।
प्र॒बो॒धय॑न्ती सु॒वि॒ताय॑ दे॒व्यु॑१॒षा ईय॑ते सु॒युजा॒ रथे॑न ॥३॥
आ वां॒ वहि॑ष्ठा इ॒ह ते व॑हन्तु॒ रथा॒ अश्वा॑स उ॒षसो॒ व्यु॑ष्टौ ।
इ॒मे हि वां॒ मधु॒पेया॑य॒ सोमा॑ अ॒स्मिन्य॒ज्ञे वृ॑षणा मादये॑थाम् ॥४॥
अना॑यतो॒ अनि॑बद्धः क॒थायं न्य॑ङ्ङुत्ता॒नोऽव॑ पद्यते॒ न ।
कया॑ याति स्व॒धया॒ को द॑दर्श दि॒वः स्क॒म्भः समृ॑तः पाति॒ नाक॑म् ॥५॥

॥ १५ ॥ ऋषिः—१-१० वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—१-६ अग्निः । ७, ८ सोमकः साहदेव्यः
९, १० अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ४ गायत्री । २, ५, ६ विराड् गायत्री ।
३, ७-१० निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१५॥ अ॒ग्निर्होता॑ नो अध्व॒रे वा॒जी सन्परि॑ णीयते । दे॒वो दे॒वेषु॑ य॒ज्ञियः॑ ॥१॥
परि॑ त्रिवि॒ष्ट्य॑ध्व॒रं यात्य॒ग्नी र॒थीरि॑व । आ दे॒वेषु॒ प्रयो॒ दध॑त् ॥२॥
परि॒ वाज॑पतिः क॒विर॒ग्निर्ह॒व्यान्य॑क्रमीत् । दध॒द्रत्ना॑नि दा॒शुषे॑ ॥३॥
अ॒यं यः सृञ्ज॑ये पु॒रो दै॑ववा॒ते स॑मि॒ध्यते॑ । द्यु॒माँ अ॑मित्र॒दम्भ॑नः ॥४॥
अस्य॑ घा वी॒र ईव॑तो॒ऽग्नेरी॑शीत॒ मर्त्यः॑ । ति॒ग्मज॑म्भस्य मी॒ळ्हुषः॑ ॥५॥
॥१६॥ तमर्व॑न्तं॒ न सा॑न॒सिम॑रु॒षं न दि॒वः शिशु॑म् । म॒र्मृज्य॑न्ते दि॒वेदि॑वे ॥६॥
बोध॒द्यन्मा॒ हरि॑भ्यां कुमा॒रः सा॑हदे॒व्यः । अच्छा॒ न हूत उद॑रम् ॥७॥
उ॒त त्या य॑ज॒ता हरी॑ कुमा॒रात्सा॑हदे॒व्यात् । प्रय॑ता स॒द्य आ द॑दे ॥८॥
ए॒ष वां॑ देवावश्विना कुमा॒रः सा॑हदे॒व्यः । दी॒र्घायु॑रस्तु॒ सोम॑कः ॥९॥
तं यु॒वं दे॑वावश्विना कुमा॒रं सा॑हदे॒व्यम् । दी॒र्घायु॑षं कृणोतन ॥१०॥

॥ १६ ॥ ऋषिः—१-२१ वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ४, ६, ८, ९, १२, १९ निचृत् त्रिष्टुप् । ३ त्रिष्टुप् । ७, १६, १७ विराट् त्रिष्टुप् । २, २१ निचृत् पङ्क्तिः । ५, १३-१५ स्वराट् पङ्क्तिः । १०, ११, १८, २० भुरिक् पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१, ३, ४, ६-९, १२, १६, १७, १९ धैवतः । २, ५, १०, ११, १३-१५, १८, २०, २१ पञ्चमः ॥

॥१७॥ आ स॒त्यो या॑तु म॒घवाँ॑ ऋजी॒षी द्रव॑न्त्वस्य॒ हर॑य॒ उप॑ नः ।
तस्मा॒ इदन्धः॑ सुषुमा सु॒दक्ष॑मि॒हाभि॑पि॒त्वं करते गृणा॒नः ॥१॥

अव॑ स्य॒ शू॒राध्व॑नो॒ नान्ते॒ऽस्मिन्नो॑ अ॒द्य सव॑ने म॒न्दध्यै॑ ।
शंसा॑त्यु॒क्थमु॒शने॑व वे॒धाश्चि॑कि॒तुषे॑ असु॒र्या॑य॒ मन्म॑ ॥२॥
क॒विर्न नि॒ण्यं वि॒दथा॑नि॒ साध॒न्वृषा॒ यत्सेकं॑ विपिपा॒नो अर्चा॑त् ।
दि॒व इ॒त्था जी॑जनत्स॒प्त का॒रूनह्ना॑ चिच्चक्रुर्व॒युना॑ गृ॒णन्तः॑ ॥३॥
स्व१॒र्यद्वेदि॑ सु॒दृशी॑कम॒र्कैर्महि॒ ज्योती॑ रुरुचु॒र्यद्ध॒ वस्तोः॑ ।
अ॒न्धा तमां॑सि॒ दुधि॑ता वि॒चक्षे॑ नृ॒भ्यश्च॑कार॒ नृत॑मो अ॒भिष्टौ॑ ॥४॥
व॒वक्ष॒ इन्द्रो॒ अमि॑तमृजी॒ष्यु१॒भे आ प॑प्रौ॒ रोद॑सी महि॒त्वा ।
अत॑श्चिदस्य महि॒मा वि रे॑च्य॒भि यो विश्वा॒ भुव॑ना ब॒भूव॑ ॥५॥

॥१८॥ विश्वा॑नि श॒क्रो नर्या॑णि वि॒द्वान॒पो रि॑रेच॒ सखि॑भि॒र्निका॑मैः ।
अश्मा॑नं चि॒द्ये बि॑भि॒दुर्वचो॑भिर्व्र॒जं गोम॑न्तमु॒शिजो॒ वि व॑व्रुः ॥६॥
अ॒पो वृ॒त्रं व॑व्रि॒वांसं॒ परा॑हन्प्राव॑त्ते॒ वज्रं॑ पृथि॒वी सचे॑ताः ।
प्रार्णां॑सि समु॒द्रिया॑ण्यैनोः॒ पति॒र्भव॒ञ्छव॑सा शूर धृष्णो ॥७॥
अ॒पो यदद्रिं॑ पुरुहूत॒ दर्द॑रा॒विर्भु॑वत्स॒रमा॑ पू॒र्व्यं ते॑ ।
स नो॑ ने॒ता वाज॒मा द॑र्षि॒ भूरिं॑ गो॒त्रा रु॒जन्नङ्गि॑रोभिर्गृणा॒नः ॥८॥
अच्छा॑ क॒विं नृ॑मणो गा अ॒भिष्टौ॒ स्व॑र्षाता मघव॒न्नाध॑मानम् ।
ऊ॒तिभि॒स्तमि॑षणो द्यु॒म्नहू॑तौ॒ नि मा॒यावा॒नब्र॑ह्मा॒ दस्यु॑रर्त ॥९॥
आ द॑स्यु॒घ्ना मन॑सा या॒ह्यस्तं॒ भुव॑त्ते॒ कुत्सः॑ स॒ख्ये निका॑मः ।
स्वे योनौ॒ नि ष॑दतं॒ सरू॑पा॒ वि वां॑ चिकित्सदृत॒चिद्ध॒ नारी॑ ॥१०॥

॥१९॥ यासि॒ कुत्से॑न स॒रथ॑मव॒स्युस्तो॒दो वात॑स्य॒ हर्यो॒रीशा॑नः ।
ऋ॒ज्रा वाजं॒ न गध्यं॒ युयू॑षन्क॒विर्यदह॒न्पार्या॑य॒ भूषा॑त् ॥११॥
कुत्सा॑य॒ शुष्ण॑म॒शुषं॒ नि ब॑र्हीः प्रपि॒त्वे अह्नः॒ कुय॑वं स॒हस्रा॑ ।
स॒द्यो दस्यू॒न्प्र मृ॑ण कु॒त्स्ये॑न॒ प्र सूर॑श्च॒क्रं वृ॑हताद॒भीके॑ ॥१२॥
त्वं पिप्रुं॒ मृग॑यं शूशु॒वांस॑मृ॒जिश्व॑ने वैदथि॒नाय॒ रन्धीः॑ ।
प॒ञ्चा॒शत्कृ॒ष्णा नि व॑पः स॒हस्रा॒त्कं न पुरो॑ जरि॒मा वि द॑र्दः ॥१३॥
सूर॑ उपा॒के त॒न्वं१॒ दधा॑नो॒ वि यत्ते॒ चेत्य॒मृत॑स्य॒ वर्पः॑ ।
मृ॒गो न ह॒स्ती तवि॑षीमुषा॒णः सिं॒हो न भी॒म आयु॑धानि॒ बिभ्र॑त् ॥१४॥
इन्द्रं॒ कामा॑ वसू॒यन्तो॑ अग्म॒न्त्स्व॑र्मीळ्हे॒ न सव॑ने चका॒नाः ।
श्र॒व॒स्यवः॑ शशमा॒नास॑ उ॒क्थैरोको॒ न र॒ण्वा सु॒दृशी॑व पु॒ष्टिः ॥१५॥

॥२०॥ तमि॒द्व॒ इन्द्रं॑ सु॒हवं॑ हुवेम॒ यस्ता च॒कार॒ नर्या॑ पु॒रूणि॑ ।
यो माव॑ते जरि॒त्रे गध्यं॑ चिन्म॒क्षू वाजं॒ भर॑ति स्पा॒र्हरा॑धाः ॥१६॥
ति॒ग्मा यद॒न्तर॒शनिः॒ पता॑ति॒ कस्मि॑ञ्चिच्छूर मु॒हुके॒ जना॑नाम् ।
घो॒रा यद॑र्य॒ समृ॑ति॒र्भवा॒त्यध॑ स्मा नस्त॒न्वो॑ बोधि गो॒पाः ॥१७॥
भुवो॑ऽवि॒ता वा॒मदे॑वस्य धी॒नां भुवः॒ सखा॑वृ॒को वाज॑सातौ ।
त्वामनु॒ प्रम॑ति॒मा ज॑गन्मोरु॒शंसो॑ जरि॒त्रे वि॒श्वध॑ स्याः ॥१८॥
ए॒भिर्नृभि॑रिन्द्र त्वा॒युभि॑ष्ट्वा म॒घव॑द्भिर्मघव॒न्विश्व॑ आ॒जौ ।
द्यावो॒ न द्यु॒म्नैर॒भि सन्तो॑ अ॒र्यः क्ष॒पो म॑देम श॒रद॑श्च पू॒र्वीः ॥१९॥
ए॒वेदिन्द्रा॑य वृष॒भाय॒ वृष्णे॒ ब्रह्मा॑कर्म॒ भृग॑वो॒ न रथ॑म् ।
नू चि॒द्यथा॑ नः स॒ख्या वि॒योष॒दस॑न्न उ॒ग्रो॑ऽवि॒ता त॑नू॒पाः ॥२०॥
नू ष्टु॒त इ॑न्द्र॒ नू गृ॑णा॒न इषं॑ जरि॒त्रे न॒द्यो॒३॒॑ न पी॑पेः ।
अका॑रि ते हरिवो॒ ब्रह्म॒ नव्यं॑ धि॒या स्या॑म र॒थ्यः॑ सदा॒साः ॥२१॥

॥ १७ ॥ ऋषिः—१-२१ वामदेवो गौतमः ॥ देवताः—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ पङ्क्तिः । ७, ९ भुरिक् पङ्क्तिः । १४, १६ स्वराट् पङ्क्तिः । १५ याजुषी पङ्क्तिः । २१ निचृत् पङ्क्तिः । २, १२, १३, १७-१९ निचृत् त्रिष्टुप् । ३, ५, ६, ८, १०, ११ त्रिष्टुप् । ४, २० विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ७, ९, १४-१६, २१ पञ्चमः । २-६, ८, १०-१३, १७-२० धैवतः ॥

॥२१॥ त्वं म॒हाँ इ॑न्द्र॒ तुभ्यं॑ ह॒ क्षा अनु॑ क्ष॒त्रं मं॒हना॑ मन्यत॒ द्यौः ।
त्वं वृ॒त्रं शव॑सा जघ॒न्वान्त्सृ॒जः सिन्धूँ॒रहि॑ना जग्रसा॒नान् ॥१॥
तव॑ त्वि॒षो जनि॑मन्रेजत॒ द्यौ रेज॒द्भूमि॑र्भि॒यसा॒ स्वस्य॑ म॒न्योः ।
ऋ॒घा॒यन्त॑ सु॒भ्व१॒॑ः पर्व॑तास॒ आर्द॒न्धन्वा॑नि स॒रय॑न्त॒ आपः॑ ॥२॥
भि॒नद्गि॒रिं शव॑सा॒ वज्र॑मि॒ष्णन्ना॑वि॒ष्कृ॑ण्वा॒नः स॑हसा॒न ओजः॑ ।
वधी॑द्वृ॒त्रं वज्रे॑ण मन्दसा॒नः सर॒न्नापो॒ जव॑सा ह॒तवृ॑ष्णीः ॥३॥
सु॒वीर॑स्ते जनि॒ता म॑न्यत॒ द्यौरिन्द्र॑स्य क॒र्ता स्व॒पस्त॑मो भूत् ।
य ईं॑ ज॒जान॑ स्व॒र्यं॑ सु॒वज्र॒मन॑पच्युतं॒ सद॑सो॒ न भूम॑ ॥४॥
य एक॒ इच्च्या॒वय॑ति॒ प्र भूमा॒ राजा॑ कृष्टी॒नां पु॑रुहू॒त इन्द्रः॑ ।
स॒त्यमे॑न॒मनु॒ विश्वे॑ मदन्ति रा॒तिं दे॒वस्य॑ गृण॒तो म॒घोनः॑ ॥५॥

॥२२॥ स॒त्रा सोमा॑ अभवन्न॒स्य विश्वे॑ स॒त्रा मदा॑सो बृह॒तो मदि॑ष्ठाः ।
स॒त्राभ॑वो॒ वसु॑पति॒र्वसू॑नां॒ दत्रे॒ विश्वा॑ अधिथा इन्द्र कृ॒ष्टीः ॥६॥
त्वमध॑ प्रथ॒मं जाय॑मा॒नोऽमे॒ विश्वा॑ अधिथा इन्द्र कृ॒ष्टीः ।
त्वं प्रति॑ प्र॒वत॑ आ॒शया॑न॒महिं॒ वज्रे॑ण मघव॒न्वि वृ॑श्चः ॥७॥

सत्राहणं दाधृषिं तुम्रमिन्द्रं महामपारं वृषभं सुवज्रम् ।
हन्ता यो वृत्रं सनितोत वाजं दाता मघानि मघवा सुराधाः ॥८॥
अयं वृतश्चातयते समीचीर्य आजिषु मघवा शृण्व एकः ।
अयं वाजं भरति यं सनोत्यस्य प्रियासः सख्ये स्याम ॥९॥
अयं शृण्वे अध जयन्नुत घ्नन्नयमुत प्र कृणुते युधा गाः ।
यदा सत्यं कृणुते मन्युमिन्द्रो विश्वं दृळ्हं भयत एजदस्मात् ॥१०॥

॥२३॥ समिन्द्रो गा अजयत्सं हिरण्या समश्विया मघवा यो ह पूर्वीः ।
एभिर्नृभिर्नृतमो अस्य शाकै रायो विभक्ता संभरश्च वस्वः ॥११॥
कियत्स्विदिन्द्रो अध्येति मातुः कियत्पितुर्जनितुर्यो जजान ।
यो अस्य शुष्मं मुहुकैरियर्ति वातो न जूतः स्तनयद्भिरभ्रैः ॥१२॥
क्षियन्तं त्वमक्षियन्तं कृणोतीयर्ति रेणुं मघवा समोहम् ।
विभञ्जनुरशनिमाँ इव द्यौरुत स्तोतारं मघवा वसौ धात् ॥१३॥
अयं चक्रमिषणत्सूर्यस्य न्येतशं रीरमत्ससृमाणम् ।
आ कृष्ण ईं जुहुराणो जिघर्ति त्वचो बुध्ने रजसो अस्य योनौ ॥१४॥
असिक्न्यां यजमानो न होता ॥१५॥

॥२४॥ गव्यन्त इन्द्रं सख्याय विप्रा अश्वायन्तो वृषणं वाजयन्तः ।
जनीयन्तो जनिदामक्षितोतिमा च्यावयामोऽवते न कोशम् ॥१६॥
त्राता नो बोधि ददृशान आपिरभिख्याता मर्डिता सोम्यानाम् ।
सखा पिता पितृतमः पितृणां कर्तेमु लोकमुशते वयोधाः ॥१७॥
सखीयतामविता बोधि सखा गृणान इन्द्र स्तुवते वयो धाः ।
वयं ह्या ते चकृमा सबाध आभिः शमीभिर्महयन्त इन्द्र ॥१८॥
स्तुत इन्द्रो मघवा यद्ध वृत्रा भूरीण्येको अप्रतीनि हन्ति ।
अस्य प्रियो जरिता यस्य शर्मन्नकिर्देवा वारयन्ते न मर्ताः ॥१९॥
एवा न इन्द्रो मघवा विरप्शी करत्सत्या चर्षणीधृदनर्वा ।
त्वं राजा जनुषां धेह्यस्मे अधि श्रवो माहिनं यज्जरित्रे ॥२०॥
नू ष्टुत इन्द्र नू गृणान इषं जरित्रे नद्यो३ न पीपेः ।
अकारि ते हरिवो ब्रह्म नव्यं धिया स्याम रथ्यः सदासाः ॥२१॥

॥ १८ ॥ ऋषिः—१-१३ वामदेवो गौतमः ॥ देवताः—इन्द्रादिती ॥ छन्दः—१, ८, १२ त्रिष्टुप् । ५, ६, ७, ९-११ निचृत्त्रिष्टुप् । २ पङ्क्तिः । ३, ४ भुरिक्पङ्क्तिः । १३ स्वराट्पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१, ५-१२ धैवतः । २-४, १३ पञ्चमः ॥

॥२५॥ अयं पन्था अनुवित्तः पुराणो यतो देवा उदजायन्त विश्वे ।
अतश्चिदा जनिषीष्ट प्रवृद्धो मा मातरममुया पत्तवे कः ॥१॥
नाहमतो निरया दुर्गहैतत्तिरश्चता पार्श्वान्निर्गमाणि ।
बहूनि मे अकृता कर्त्वानि युध्यै त्वेन सं त्वेन पृच्छै ॥२॥
परायतीं मातरमन्वचष्ट न नानु गान्यनु नू गमानि ।
त्वष्टुर्गृहे अपिबत्सोममिन्द्रः शतधन्यं चम्वोः सुतस्य ॥३॥
किं स ऋधक्कृणवद्यं सहस्रं मासो जभार शरदश्च पूर्वीः ।
नही न्वस्य प्रतिमानमस्त्यन्तर्जातेषूत ये जनित्वाः ॥४॥
अवद्यमिव मन्यमाना गुहाकरिन्द्रं माता वीर्येणा न्यृष्टम् ।
अथोदस्थात्स्वयमत्कं वसान आ रोदसी अपृणाज्जायमानः ॥५॥

॥२६॥ एता अर्षन्त्यललाभवन्तीरृतावरीरिव संक्रोशमानाः ।
एता वि पृच्छ किमिदं भनन्ति कमापो अद्रिं परिधिं रुजन्ति ॥६॥
किमु ष्विदस्मै निविदो भनन्तेन्द्रस्यावद्यं दिधिषन्त आपः ।
ममैतान्पुत्रो महता वधेन वृत्रं जघन्वाँ असृजद्वि सिन्धून् ॥७॥
ममच्चन त्वा युवतिः परास ममच्चन त्वा कुषवा जगार ।
ममच्चिदापः शिशवे ममृड्युर्ममच्चिदिन्द्रः सहसोदतिष्ठत् ॥८॥
ममच्चन ते मघवन्व्यंसो निविविध्वाँ अप हनू जघान ।
अधा निविद्ध उत्तरो बभूवाञ्छिरो दासस्य सं पिणग्वधेन ॥९॥
गृष्टिः ससूव स्थविरं तवागामनाधृष्यं वृषभं तुम्रमिन्द्रम् ।
अरीळ्हं वत्सं चरथाय माता स्वयं गातुं तन्व इच्छमानम् ॥१०॥
उत माता महिषमन्ववेनदमी त्वा जहति पुत्र देवाः ।
अथाब्रवीद्वृत्रमिन्द्रो हनिष्यन्त्सखे विष्णो वितरं वि क्रमस्व ॥११॥
कस्ते मातरं विधवामचक्रच्छयुं कस्त्वामजिघांसच्चरन्तम् ।
कस्ते देवो अधि मार्डीक आसीद्यत्प्राक्षिणाः पितरं पादगृह्य ॥१२॥

अवर्त्या शुन आन्त्राणि पेचे न देवेषु विविदे मर्डितारम् ।
अपश्यं जायाममहीयमानामधा मे श्येनो मध्वा जभार ॥१३॥

॥ इति तृतीयाष्टके पञ्चमोऽध्यायः ॥

[पञ्चमाध्याये वर्गाः २६, सूक्तानि १४, ऋचः १४८]

अथ षष्ठोऽध्यायः ॥

॥ १९ ॥ ऋषिः—१-११ वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ विराट् त्रिष्टुप् । २, ९ निचृत् त्रिष्टुप् । ३, ५, ८ त्रिष्टुप् । ४, ६ भुरिक् पङ्क्तिः । ७, १० पङ्क्तिः । ११ निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-३, ५. ८, ९ धैवतः । ४, ६, ७, १०, ११ पञ्चमः ॥

॥१॥ एवा त्वामिन्द्र वज्रिन्नत्र विश्वे देवासः सुहवास ऊमाः ।
महामुभे रोदसी वृद्धमृष्वं निरेकमिद्वृणते वृत्रहत्ये ॥१॥
अवासृजन्त जिव्रयो न देवा भुवः सम्राळिन्द्र सत्ययोनिः ।
अहन्नहिं परिशयानमर्णः प्र वर्तनीररदो विश्वधेनाः ॥२॥
अतृप्णुवन्तं वियतमबुध्यमबुध्यमानं सुषुपाणमिन्द्र ।
सप्त प्रति प्रवत आशयानमहिं वज्रेण वि रिणा अपर्वन् ॥३॥
अक्षोदयच्छवसा क्षाम बुध्नं वार्ण वातस्तविषीभिरिन्द्रः ।
दृळ्हान्यौभ्नादुशमान ओजोऽवाभिनत्ककुभः पर्वतानाम् ॥४॥
अभि प्र दद्रुर्जनयो न गर्भं रथा इव प्र ययुः साकमद्रयः ।
अतर्पयो विसृत उब्ज ऊर्मीन्त्वं वृताँ अरिणा इन्द्र सिन्धून् ॥५॥
॥२॥ त्वं महीमवनिं विश्वधेनां तुर्वीतये वय्याय क्षरन्तीम् ।
अरमयो नमसैजदर्णः सुतरणाँ अकृणोरिन्द्र सिन्धून् ॥६॥
प्राग्रुवो नभन्वो३ न वक्वा ध्वस्रा अपिन्वद्युवतीर्ऋतज्ञाः ।
धन्वान्यज्राँ अपृणक्तृषाणाँ अधोगिन्द्रः स्तर्यो३ दंसुपत्नीः ॥७॥
पूर्वीरुषसः शरदश्च गूर्ता वृत्रं जघन्वाँ असृजद्वि सिन्धून् ।
परिष्ठिता अतृणद्बद्बधानाः सीरा इन्द्रः स्रवितवे पृथिव्या ॥८॥
वम्रीभिः पुत्रमग्रुवो अदानं निवेशनाद्धरिव आ जभर्थ ।
व्य१न्धो अख्यदहिमाददानो निर्भूदुखच्छित्समरन्त पर्व ॥९॥

प्र ते॒ पूर्वा॑णि॒ कर॑णानि विप्रावि॒द्वाँ आ॑ह वि॒दुषे॒ करां॑सि ।
यथा॑यथा॒ वृष्ण्या॑नि॒ स्वगू॒र्तापां॑सि राज॒न्नर्या॒विवे॑षीः ॥१०॥
नू ष्टु॒त इ॑न्द्र॒ नू गृ॑णा॒न इषं॑ जरि॒त्रे न॒द्यो॒३॒॑ न पीपे॑ः ।
अका॑रि ते हरिवो॒ ब्रह्म॒ नव्यं॑ धि॒या स्या॑म र॒थ्य॑ः सदा॒साः ॥११॥

॥ २० ॥ ऋषिः—१-११ वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३, ६ निचृत्त्रिष्टुप् । ४, ५ विराट्त्रिष्टुप् । ८, १० त्रिष्टुप् । २ पङ्क्तिः । ७, ९ स्वराट् पङ्क्तिः । ११ निचृत् पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१, ३,-६, ८, १० धैवतः । २, ७, ९, ११ पञ्चमः ॥

॥३॥ आ न॒ इन्द्रो॑ दू॒रादा न॑ आ॒साद॑भिष्टि॒कृदव॑से यासदु॒ग्रः ।
ओजि॑ष्ठेभिर्नृ॒पति॒र्वज्र॑बाहुः सं॒गे स॒मत्सु॑ तु॒र्वणि॑ः पृत॒न्यून् ॥१॥
आ न॒ इन्द्रो॒ हरि॑भिर्या॒त्वच्छा॑र्वाची॒नोऽव॑से॒ राध॑से च ।
तिष्ठा॑ति व॒ज्री म॒घवा॑ विर॒प्शीमं य॒ज्ञमनु॑ नो॒ वाज॑सातौ ॥२॥
इ॒मं य॒ज्ञं त्वम॒स्माक॑मिन्द्र पु॒रो दध॑त्सनिष्यसि॒ क्रतुं॑ नः ।
श्व॒घ्नीव॑ वज्रिन्त्स॒नये॒ धना॑नां॒ त्वया॑ व॒यम॒र्य आ॒जिं ज॑येम ॥३॥
उ॒शन्नु॒ षु णः॑ सु॒मना॑ उपा॒के सोम॑स्य॒ नु सुषु॑तस्य स्वधावः ।
पा इ॑न्द्र॒ प्रति॑भृतस्य॒ मध्वः॒ सम॑न्धसा ममदः पृ॒ष्ठ्ये॑न ॥४॥
वि यो र॑र॒प्श ऋषि॑भि॒र्नवे॑भिर्वृ॒क्षो न प॒क्वः सृण्यो॒ न जेता॑ ।
मर्यो॒ न योषा॑म॒भि मन्य॑मा॒नोऽच्छा॑ विवक्मि पुरुहू॒तमिन्द्र॑म् ॥५॥

॥४॥ गि॒रिर्न यः स्वत॑वाँ ऋ॒ष्व इन्द्र॑ः स॒नादे॒व सह॑से जा॒त उ॒ग्रः ।
आद॑र्ता॒ वज्रं॒ स्थवि॑रं॒ न भी॒म उ॒द्नेव॒ कोशं॒ वसु॑ना॒ न्यृ॑ष्टम् ॥६॥
न यस्य॑ व॒र्ता ज॒नुषा॒ न्वस्ति॒ न राध॑स आमरी॒ता म॒घस्य॑ ।
उ॒द्वा॒वृ॒षा॒णस्त॑विषीव उग्रा॒स्मभ्यं॑ दद्धि पुरुहूत रा॒यः ॥७॥
ईक्षे॑ रा॒यः क्षय॑स्य चर्षणी॒नामु॒त व्र॒जम॑पव॒र्तासि॒ गोना॑म् ।
शि॒क्षा॒न॒रः स॑मि॒थेषु॑ प्र॒हावा॒न्वस्वो॑ रा॒शिम॑भिने॒तासि॒ भूरि॑म् ॥८॥
कया॒ तच्छृ॑ण्वे॒ शच्या॒ शचि॑ष्ठो॒ यया॑ कृ॒णोति॒ मुहु॒ का चि॑दृ॒ष्वः ।
पु॒रु दा॒शुषे॒ विच॑यिष्ठो॒ अंहोऽथा॑ दधाति॒ द्रवि॑णं जरि॒त्रे ॥९॥
मा नो॑ मर्धी॒रा भ॑रा द॒द्धि तन्नः॒ प्र दा॒शुषे॒ दात॑वे॒ भूरि॒ यत्ते॑ ।
नव्ये॑ दे॒ष्णे श॒स्ते अ॒स्मिन्त॑ उ॒क्थे प्र ब्र॑वाम व॒यमि॑न्द्र स्तु॒वन्त॑ः ॥१०॥
नू ष्टु॒त इ॑न्द्र॒ नू गृ॑णा॒न इषं॑ जरि॒त्रे न॒द्यो॒३॒॑ न पीपे॑ः ।
अका॑रि ते हरिवो॒ ब्रह्म॒ नव्यं॑ धि॒या स्या॑म र॒थ्य॑ः सदा॒साः ॥११॥

॥ २१ ॥ ऋषिः—१-११ वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २, ७, १० भुरिक्पङ्क्तिः ।
३ स्वराट् पङ्क्तिः ॥ ११ निचृत् पङ्क्तिः । ४, ५ निचृत् त्रिष्टुप् । ९ त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१-३, ७, १०, ११ पञ्चमः । ४-६. ८. ९ धैवतः ॥

॥५॥ आ यात्विन्द्रोऽवस उप न इह स्तुतः सधमादस्तु शूरः ।
वावृधानस्तविषीर्यस्य पूर्वीर्द्यौर्न क्षत्रमभिभूति पुष्यात् ॥१॥
तस्येदिह स्तवथ वृष्ण्यानि तुविद्युम्नस्य तुविराधसो नॄन् ।
यस्य क्रतुर्विदथ्यो३ न सम्राट् साह्वान्तरुत्रो अभ्यस्ति कृष्टीः ॥२॥
आ यात्विन्द्रो दिव आ पृथिव्या मक्षू समुद्रादुत वा पुरीषात् ।
स्वर्णरादवसे नो मरुत्वान्परावतो वा सदनादृतस्य ॥३॥
स्थूरस्य रायो बृहतो य ईशे तमु ष्टवाम विदथेष्विन्द्रम् ।
यो वायुना जयति गोमतीषु प्र धृष्णुया नयति वस्यो अच्छ ॥४॥
उप यो नमो नमसि स्तभायन्नियर्ति वाचं जनयन्यजध्यै ।
ऋञ्जसानः पुरुवार उक्थैरेन्द्रं कृण्वीत सदनेषु होता ॥५॥

॥६॥ धिषा यदि धिषण्यन्तः सरण्यान्त्सदन्तो अद्रिमौशिजस्य गोहे ।
आ दुरोषाः पास्त्यस्य होता यो नो महान्त्संवरणेषु वह्निः ॥६॥
सत्रा यदीं भार्वरस्य वृष्णः सिषक्ति शुष्मः स्तुवते भराय ।
गुहा यदीमौशिजस्य गोहे प्र यद्धिये प्रायसे मदाय ॥७॥
वि यद्वरांसि पर्वतस्य वृण्वे पयोभिर्जिन्वे अपां जवांसि ।
विदद्गौरस्य गवयस्य गोहे यदी वाजाय सुध्यो३ वहन्ति ॥८॥
भद्रा ते हस्ता सुकृतोत पाणी प्रयन्तारा स्तुवते राध इन्द्र ।
का ते निषत्तिः किमु नो ममत्सि किं नोदुदु हर्षसे दातवा उ ॥९॥
एवा वस्व इन्द्रः सत्यः सम्राड्ढन्ता वृत्रं वरिवः पूरवे कः ।
पुरुष्टुत क्रत्वा नः शग्धि रायो भक्षीय तेऽवसो दैव्यस्य ॥१०॥
नू ष्टुत इन्द्र नू गृणान इषं जरित्रे नद्यो३ न पीपेः ।
अकारि ते हरिवो ब्रह्म नव्यं धिया स्याम रथ्यः सदासाः ॥११॥

३६ [तृतीयोऽनुवाकः ॥ सू० २२-३२]

॥ २२ ॥ ऋषिः—१-११ वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २, ५, १० निचृत्त्रिष्टुप् । ३,
४ विराट् त्रिष्टुप् । ६, ७, त्रिष्टुप् । ८ भुरिक् पङ्क्तिः । ९ स्वराट् पङ्क्तिः । ११ निचृत् पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१-७, १० धैवतः । ८, ९, ११ पञ्चमः ॥

॥७॥ यन्न इन्द्रो जुजुषे यच्च वष्टि तन्नो महान्करति शुष्म्या चित् ।
ब्रह्म स्तोमं मघवा सोममुक्था यो अश्मानं शवसा बिभ्रदेति ॥१॥

वृषा वृषन्धिं चतुरश्रिमस्यन्नुग्रो बाहुभ्यां नृतमः शचीवान् ।
श्रिये परुष्णीमुषमाण ऊर्णां यस्याः पर्वाणि सख्याय विव्ये ॥२॥
यो देवो देवतमो जायमानो महो वाजेभिर्महद्भिश्च शुष्मैः ।
दधानो वज्रं बाह्वोरुशन्तं द्याममेन रेजयत्प्र भूम ॥३॥
विश्वा रोधांसि प्रवतश्च पूर्वीर्द्यौर्ऋष्वाज्जनिमन्रेजत क्षाः ।
आ मातरा भरति शुष्म्या गोर्नृवत्परिज्मन्नोनुवन्त वाताः ॥४॥
ता तू त इन्द्र महतो महानि विश्वेष्वित्सवनेषु प्रवाच्या ।
यच्छूर धृष्णो धृषता दधृष्वानहिं वज्रेण शवसाविवेषीः ॥५॥
॥८॥ ता तू ते सत्या तुविनृम्ण विश्वा प्र धेनवः सिस्रते वृष्ण ऊध्नः ।
अधा ह त्वद्वृषमणो भियानाः प्र सिन्धवो जवसा चक्रमन्त ॥६॥
अत्राह ते हरिवस्ता उ देवीरवोभिरिन्द्र स्तवन्त स्वसारः ।
यत्सीमनु प्र मुचो बद्बधाना दीर्घामनु प्रसितिं स्यन्दयध्यै ॥७॥
पिपीळे अंशुर्मद्यो न सिन्धुरा त्वा शमी शशमानस्य शक्तिः ।
अस्मद्र्यक्छुशुचानस्य यम्या आशुर्न रश्मिं तुव्योजसं गोः ॥८॥
अस्मे वर्षिष्ठा कृणुहि ज्येष्ठा नृम्णानि सत्रा सहुरे सहांसि ।
अस्मभ्यं वृत्रा सुहनानि रन्धि जहि वधर्वनुषो मर्त्यस्य ॥९॥
अस्माकमित्सु शृणुहि त्वमिन्द्रास्मभ्यं चित्राँ उप माहि वाजान् ।
अस्मभ्यं विश्वा इषणः पुरंधीरस्माकं सु मघवन्बोधि गोदाः ॥१०॥
नू ष्टुत इन्द्र नू गृणान इषं जरित्रे नद्यो३ न पीपेः ।
अकारि ते हरिवो ब्रह्म नव्यं धिया स्याम रथ्यः सदासाः ॥११॥

॥ २३ ॥ ऋषिः—१-११ वामदेवो गौतमः ॥ देवताः—१-७, ११ इन्द्रः । ८-१० इन्द्र ऋतदेवो वा ॥
छन्दः—१-३, ७-९ त्रिष्टुप् । ४, १० निचृत् त्रिष्टुप् । ५, ६ भुरिक् पङ्क्तिः । ११ निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-४, ७-१० धैवतः । ५, ६, ११ पञ्चमः ॥

॥९॥ कथा महामवृधत्कस्य होतुर्यज्ञं जुषाणो अभि सोममूधः ।
पिबन्नुशानो जुषमाणो अन्धो ववक्ष ऋष्वः शुचते धनाय ॥१॥
को अस्य वीरः सधमादमाप समानंश सुमतिभिः को अस्य ।
कदस्य चित्रं चिकिते कदूती वृधे भुवच्छशमानस्य यज्योः ॥२॥
कथा शृणोति हूयमानमिन्द्रः कथा शृण्वन्नवसामस्य वेद ।
का अस्य पूर्वीरुपमातयो ह कथैनमाहुः पपुरिं जरित्रे ॥३॥

कथा सबाधः शशमानो अस्य नशदभि द्रविणं दीध्यानः ।
देवो भुवन्नवेदा म ऋतानां नमो जगृभ्वाँ अभि यज्जुजोषत् ॥४॥
कथा कदस्या उषसो व्युष्टौ देवो मर्तस्य सख्यं जुजोष ।
कथा कदस्य सख्यं सखिभ्यो ये अस्मिन्कामं सुयुजं ततस्रे ॥५॥
॥१०॥ किमादमत्रं सख्यं सखिभ्यः कदा नु ते भ्रात्रं प्र ब्रवाम ।
श्रिये सुदृशो वपुरस्य सर्गाः स्व१र्ण चित्रतममिष आ गोः ॥६॥
द्रुहं जिघांसन्ध्वरसमनिन्द्रां तेतिक्ते तिग्मा तुजसे अनीका ।
ऋणा चिद्यत्र ऋणया न उग्रो दूरे अज्ञाता उषसो बबाधे ॥७॥
ऋतस्य हि शुरुधः सन्ति पूर्वीर्ऋतस्य धीतिर्वृजिनानि हन्ति ।
ऋतस्य श्लोको बधिरा ततर्द कर्णा बुधानः शुचमान आयोः ॥८॥
ऋतस्य दृळहा धरुणानि सन्ति पुरूणि चन्द्रा वपुषे वपूंषि ।
ऋतेन दीर्घमिषणन्त पृक्ष ऋतेन गाव ऋतमा विवेशुः ॥९॥
ऋतं येमान ऋतमिद्वनोत्यृतस्य शुष्मस्तुरया उ गव्युः ।
ऋताय पृथ्वी बहुले गभीरे ऋताय धेनू परमे दुहाते ॥१०॥
नू ष्टुत इन्द्र नू गृणान इषं जरित्रे नद्यो३ न पीपेः ।
अकारि ते हरिवो ब्रह्म नव्यं धिया स्याम रथ्यः सदासाः ॥११॥

॥ २४ ॥ ऋषिः—१-११ वामदेवः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ १, ५, ७ त्रिष्टुप् । ३, ९ निचृत्त्रिष्टुप् ।
४ विराट्त्रिष्टुप् । २, ८ भुरिक्पङ्क्तिः । ६ स्वराट्पङ्क्तिः । ११ निचृत्पङ्क्तिः । १० निचृदनुष्टुप् ॥
स्वरः—१, ३-५, ७, ९ धैवतः । २, ६, ८, ११ पञ्चमः । १० गान्धारः ॥

॥११॥ का सुष्टुतिः शवसः सूनुमिन्द्रमर्वाचीनं राधस आ ववर्तत् ।
ददिर्हि वीरो गृणते वसूनि स गोपतिर्निष्षिधां नो जनासः ॥१॥
स वृत्रहत्ये हव्यः स ईड्यः स सुष्टुत इन्द्रः सत्यराधाः ।
स यामन्ना मघवा मर्त्याय ब्रह्मण्यते सुष्वये वरिवो धात् ॥२॥
तमिन्नरो वि ह्वयन्ते समीके रिरिक्वांसस्तन्वः कृण्वत त्राम् ।
मिथो यत्त्यागमुभयासो अग्मन्नरस्तोकस्य तनयस्य सातौ ॥३॥
क्रतूयन्ति क्षितयो योग उग्राशुषाणासो मिथो अर्णसातौ ।
सं यद्विशोऽववृत्रन्त युध्मा आदिन्नेम इन्द्रयन्ते अभीके ॥४॥
आदिद्ध नेम इन्द्रियं यजन्त आदित्पक्तिः पुरोळाशं रिरिच्यात् ।
आदित्सोमो वि पपृच्यादसुष्वीनादिज्जुजोष वृषभं यजध्यै ॥५॥

॥१२॥ कृणोत्यस्मै वरिवो य इत्थेन्द्राय सोममुशते सुनोति ।
सध्रीचीनेन मनसाविवेनन् तमित्सखायं कृणुते समत्सु ॥६॥
य इन्द्राय सुनवत्सोममद्य पचात्पक्तीरुत भृज्जाति धानाः ।
प्रति मनायोरुचथानि हर्यन्तस्मिन्दधद्वृषणं शुष्ममिन्द्रः ॥७॥
यदा समर्यं व्यचेदृघावा दीर्घं यदाजिमभ्यख्यदर्यः ।
अचिक्रदद्वृषणं पत्न्यच्छा दुरोण आ निशितं सोमसुद्भिः ॥८॥
भूयसा वस्नमचरत्कनीयोऽविक्रीतो अकानिषं पुनर्यन् ।
स भूयसा कनीयो नारिरेचीद्दीना दक्षा वि दुहन्ति प्र वाणम् ॥९॥
क इमं दशभिर्ममेन्द्रं क्रीणाति धेनुभिः ।
यदा वृत्राणि जङ्घनदथैनं मे पुनर्ददत् ॥१०॥
नू ष्टुत इन्द्र नू गृणान इषं जरित्रे नद्यो३ न पीपेः ।
अकारि ते हरिवो ब्रह्म नव्यं धिया स्याम रथ्यः सदासाः ॥११॥

॥ २५ ॥ ऋषिः—१-८ वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ निचृत्पङ्क्तिः २, ८ स्वराट् पङ्क्तिः । ४, ६ भुरिक् पङ्क्तिः । ३, ५, ७ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २, ४, ६, ८ पञ्चमः । ३, ५, ७ धैवतः ॥

॥१३॥ को अद्य नर्यो देवकाम उशन्निन्द्रस्य सख्यं जुजोष ।
को वा महेऽवसे पार्याय समिद्धे अग्नौ सुतसोम ईट्टे ॥१॥
को नानाम वचसा सोम्याय मनायुर्वा भवति वस्त उस्राः ।
क इन्द्रस्य युज्यं कः सखित्वं को भ्रात्रं वष्टि कवये क ऊती ॥२॥
को देवानामवो अद्या वृणीते क आदित्याँ अदितिं ज्योतिरीट्टे ।
कस्याश्विनाविन्द्रो अग्निः सुतस्यांशोः पिबन्ति मनसाविवेनम् ॥३॥
तस्मा अग्निर्भारतः शर्म यंसज्ज्योक्पश्यात्सूर्यमुच्चरन्तम् ।
य इन्द्राय सुनवामेत्याह नरे नर्याय नृतमाय नृणाम् ॥४॥
न तं जिनन्ति बहवो न दभ्रा उर्वस्मा अदितिः शर्म यंसत् ।
प्रियः सुकृत्प्रिय इन्द्रे मनायुः प्रियः सुप्रावीः प्रियो अस्य सोमी ॥५॥

॥१४॥ सुप्राव्यः प्राशुषाळेष वीरः सुष्वेः पक्तिं कृणुते केवलेन्द्रः ।
नासुष्वेरापिर्न सखा न जामिर्दुष्प्राव्योऽवहन्तेदवाचः ॥६॥
न रेवता पणिना सख्यमिन्द्रोऽसुन्वता सुतपाः सं गृणीते ।
आस्य वेदः खिदति हन्ति नग्नं वि सुष्वये पक्तये केवलो भूत् ॥७॥

इन्द्रं परेऽवरे मध्यमास इन्द्रं यान्तोऽवसितास इन्द्रम् ।
इन्द्रं क्षियन्त उत युध्यमाना इन्द्रं नरो वाजयन्तो हवन्ते ॥८॥

॥ २६ ॥ ऋषिः—१-७ वामदेवो गौतमः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ पङ्क्तिः । २ भुरिक् पङ्क्तिः । ३, ७ स्वराट् पङ्क्तिः । ४ निचृत्त्रिष्टुप् । ५ विराट् त्रिष्टुप् । ६ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-३, ७ पञ्चमः । ४-६ धैवतः ॥

॥१५॥ अहं मनुरभवं सूर्यश्चाहं कक्षीवाँ ऋषिरस्मि विप्रः ।
अहं कुत्समार्जुनेयं न्यृञ्जेऽहं कविरुशना पश्यता मा ॥१॥
अहं भूमिमददामार्यायाहं वृष्टिं दाशुषे मर्त्याय ।
अहमपो अनयं वावशाना मम देवासो अनु केतमायन् ॥२॥
अहं पुरो मन्दसानो व्यैरं नव साकं नवतीः शम्बरस्य ।
शततमं वेश्यं सर्वताता दिवोदासमतिथिग्वं यदावम् ॥३॥
प्र सु ष विभ्यो मरुतो विरस्तु प्र श्येनः श्येनेभ्य आशुपत्वा ।
अचक्रया यत्स्वधया सुपर्णो हव्यं भरन्मनवे देवजुष्टम् ॥४॥
भरद्यदि विरतो वेविजानः पथोरुणा मनोजवा असर्जि ।
तूयं ययौ मधुना सोम्येनोत श्रवो विविदे श्येनो अत्र ॥५॥
ऋजीपी श्येनो ददमानो अंशुं परावतः शकुनो मन्द्रं मदम् ।
सोमं भरद्दादृहाणो देवावान्दिवो अमुष्मादुत्तरादादाय ॥६॥
आदाय श्येनो अभरत्सोमं सहस्रं सवाँ अयुतं च साकम् ।
अत्रा पुरंधिरजहादरातीर्मदे सोमस्य मूरा अमूरः ॥७॥

॥ २७ ॥ ऋषिः—१-५ वामदेवो गौतमः ॥ देवताः—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ४ निचृत् त्रिष्टुप् । २ विराट् त्रिष्टुप् । ३ त्रिष्टुप् । ५ निचृच्छक्वरी ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१६॥ गर्भे नु सन्नन्वेषामवेदमहं देवानां जनिमानि विश्वा ।
शतं मा पुर आयसीररक्षन्नध श्येनो जवसा निरदीयम् ॥१॥
न घा स मामप जोषं जभाराभीमास त्वक्षसा वीर्येण ।
ईर्मा पुरंधिरजहादरातीरुत वाताँ अतरच्छूशुवानः ॥२॥
अव यच्छ्येनो अस्वनीदध द्योर्वि यद्यदि वात ऊहुः पुरंधिम् ।
सृजद्यदस्मा अव ह क्षिपज्ज्यां कृशानुरस्ता मनसा भुरण्यन् ॥३॥

ऋ॒जि॒प्य ईमिन्द्रा॑वतो॒ न भु॒ज्युं श्ये॒नो ज॑भार बृह॒तो अधि॒ ष्णोः ।
अ॒न्तः प॑तत्पत॒त्र्य॑स्य प॒र्णमध॒ याम॑नि॒ प्रसि॑तस्य॒ तद्वेः ॥४॥
अध॑ श्वे॒तं क॒लशं॒ गोभि॑र॒क्तमा॑पिप्या॒नं म॒घवा॑ शु॒क्रमन्धः॑ ।
अ॒ध्व॒र्युभिः॒ प्रय॑तं॒ मध्वो॒ अग्र॒मिन्द्रो॒ मदा॑य॒ प्रति॑ ध॒त्पिब॑ध्यै॒ शूरो॒ मदा॑य॒ प्रति॑ ध॒त्पिब॑ध्यै ॥५॥

॥ २८ ॥ ऋषिः—१-५ वामदेवः ॥ देवताः—इन्द्रासोमौ ॥ छन्दः—१ निचृत् त्रिष्टुप् । ३ विराट् त्रिष्टुप् ।
४ त्रिष्टुप् । २ भुरिक् पङ्क्तिः । ५ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३, ४ धैवतः । २, ५ पञ्चमः ॥

॥१७॥ त्वा यु॒जा तव॒ तत्सो॑म स॒ख्य इन्द्रो॑ अ॒पो मन॑वे स॒स्रुत॑स्कः ।
अह॒न्नहि॒मरि॑णात्स॒प्त सिन्धू॒नपा॑वृणो॒दपि॑हितेव॒ खानि॑ ॥१॥
त्वा यु॒जा नि खि॑द॒त्सूर्य॒स्येन्द्र॑श्च॒क्रं सह॑सा स॒द्य इ॑न्दो ।
अधि॒ ष्णुना॑ बृह॒ता वर्त॑मानं म॒हो द्रु॒हो अप॑ वि॒श्वायु॑ धायि ॥२॥
अह॒न्निन्द्रो॒ अद॑हद॒ग्निरि॑न्दो पु॒रा दस्यू॑न्म॒ध्यन्दि॑नाद॒भीके॑ ।
दु॒र्गे दु॑रो॒णे क्रत्वा॒ न या॒तां पु॒रू स॒हस्रा॒ शर्वा॒ नि ब॑र्हीत् ॥३॥
विश्व॑स्मात्सीमध॒माँ इ॑न्द्र॒ दस्यू॒न्विशो॒ दासी॑रकृणोरप्रश॒स्ताः ।
अबा॑धेथा॒ममृ॑णतं॒ नि शत्रू॒नवि॑न्देथा॒मप॑चितिं॒ वध॑त्रैः ॥४॥
ए॒वा स॒त्यं म॑घवाना यु॒वं तदिन्द्र॑श्च सोमो॒र्वमश्व्यं॒ गोः ।
आद॑र्दृत॒मपि॑हिता॒न्यश्ना॑ रिरि॒चथुः॒ क्षाश्चि॑त्ततृदा॒ना ॥५॥

॥ २९ ॥ ऋषिः—१-५ वामदेवो गौतमः ॥ देवताः—इन्द्रः ॥ छन्दः—विराट् त्रिष्टुप् । ३ निचृत् त्रिष्टुप् ।
४, २ त्रिष्टुप् । ५ स्वराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-४ धैवतः । ५ पञ्चमः ॥

॥१८॥ आ नः॑ स्तु॒त उप॒ वाजे॑भिरू॒ती इन्द्र॑ या॒हि हरि॑भिर्मन्दसा॒नः ।
ति॒रश्चि॑द॒र्यः सव॑ना पु॒रूण्या॑ङ्गू॒षेभि॑र्गृणा॒नः स॒त्यरा॑धाः ॥१॥
आ हि ष्मा॒ याति॒ नर्य॑श्चिकि॒त्वान्हू॒यमा॑नः सो॒तृभि॒रुप॑ य॒ज्ञम् ।
स्वश्वो॒ यो अभी॑रु॒र्मन्य॑मानः सुष्वा॒णेभि॒र्मद॑ति॒ सं ह॑ वी॒रैः ॥२॥
श्रा॒वयेद॑स्य॒ कर्णा॑ वाज॒यध्यै॒ जुष्टा॒मनु॒ प्र दिशं॑ मन्द॒यध्यै॑ ।
उ॒द्वा॒वृ॒षा॒णो राध॑से॒ तुवि॑ष्मा॒न्कर॑न्न॒ इन्द्रः॑ सुती॒र्थाभ॑यं च ॥३॥
अच्छा॒ यो गन्ता॒ नाध॑मानमू॒ती इ॒त्था विप्रं॒ हव॑मानं गृ॒णन्त॑म् ।
उप॒ त्मनि॒ दधा॑नो धु॒र्या॒३॒॑शून्त्स॒हस्रा॑णि श॒तानि॒ वज्र॑बाहुः ॥४॥
त्वोता॑सो मघवन्निन्द्र॒ विप्रा॑ व॒यं ते॑ स्याम सू॒रयो॑ गृ॒णन्तः॑ ।
भे॒जा॒नासो॑ बृ॒हद्दि॑वस्य॒ रा॒य आ॑का॒य्य॑स्य दा॒वने॑ पु॒रुक्षोः॑ ॥५॥

॥ ३० ॥ ऋषिः—१-२४ वामदेवो गौतमः ॥ देवता—१-८, १२-२४ इन्द्रः । ९-११ इन्द्र उषा च ॥
छन्दः—१, ३, ५, ९, ११, १२, १६, १८, १९, २३ निचृद् गायत्री । २, ७, १०, १३-१५, १७,
२१, २२ गायत्री । ४, ६ विराड् गायत्री । २० पिपीलिकामध्यागायत्री । ८, २४ विराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-७, ९-२३ षड्जः । ८, २४ गान्धारः ॥

॥१९॥ नकिरिन्द्र त्वदुत्तरो न ज्यायाँ अस्ति वृत्रहन् । नकिरेवा यथा त्वम् ॥१॥
सत्रा ते अनु कृष्टयो विश्वा चक्रेव वावृतुः । सत्रा महाँ असि श्रुतः ॥२॥
विश्वे चनेदना त्वा देवास इन्द्र युयुधुः । यदहा नक्तमातिरः ॥३॥
यत्रोत बाधितेभ्यश्चक्रं कुत्साय युध्यते । मुषाय इन्द्र सूर्यम् ॥४॥
यत्र देवाँ ऋघायतो विश्वाँ अयुध्य एक इत् । त्वमिन्द्र वनूँरहन् ॥५॥

॥२०॥ यत्रोत मर्त्याय कमरिणा इन्द्र सूर्यम् । प्रावः शचीभिरेतशम् ॥६॥
किमादुतासि वृत्रहन्मघवन्मन्युमत्तमः । अत्राह दानुमातिरः ॥७॥
एतद्घेदुत वीर्य१मिन्द्र चकर्थ पौंस्यम् ।
स्त्रियं यद्दुर्हणायुवं वधीर्दुहितरं दिवः ॥८॥
दिवश्चिद्घा दुहितरं महान्महीयमानाम् । उषासमिन्द्र सं पिणक् ॥९॥
अपोषा अनसः सरत्संपिष्टादह बिभ्युषी । नि यत्सीं शिश्नथद्वृषा ॥१०॥

॥२१॥ एतदस्या अनः शये सुसंपिष्टं विपाश्या । ससार सीं परावतः ॥११॥
उत सिन्धुं विबाल्यं वितस्थानामधि क्षमि । परि ष्ठा इन्द्र मायया ॥१२॥
उत शुष्णस्य धृष्णुया प्र मृक्षो अभि वेदनम् । पुरो यदस्य संपिणक् ॥१३॥
उत दासं कौलितरं बृहतः पर्वतादधि । अवाहन्निन्द्र शम्बरम् ॥१४॥
उत दासस्य वर्चिनः सहस्राणि शतावधीः । अधि पञ्च प्रधीँरिव ॥१५॥

॥२२॥ उत त्यं पुत्रमग्रुवः परावृक्तं शतक्रतुः । उक्थेष्विन्द्र आभजत् ॥१६॥
उत त्या तुर्वशायदू अस्नातारा शचीपतिः । इन्द्रो विद्वाँ अपारयत् ॥१७॥
उत त्या सद्य आर्या सरयोरिन्द्र पारतः । अर्णाचित्ररथावधीः ॥१८॥
अनु द्वा जहिता नयोऽन्धं श्रोणं च वृत्रहन् । न तत्ते सुम्नमष्टवे ॥१९॥
शतमश्मन्मयीनां पुरामिन्द्रो व्यास्यत् । दिवोदासाय दाशुषे ॥२०॥

॥२३॥ अस्वापयद्दभीतये सहस्रा त्रिंशतं हथैः । दासानामिन्द्रो मायया ॥२१॥
स घेदुतासि वृत्रहन्त्समान इन्द्र गोपतिः । यस्ता विश्वानि चिच्युषे ॥२२॥
उत नूनं यदिन्द्रियं करिष्या इन्द्र पौंस्यम् । अद्या नकिष्टदा मिनत् ॥२३॥

वाममवामं त आदुरे देवो ददात्वर्यमा ।
वामं पूषा वामं भगो वामं देवः करूळती ॥२४॥

॥ ३१ ॥ ऋषिः—१-१५ वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—इन्द्रः । छन्दः—१, ७-१०, १४ गायत्री । २, ६, १२, १३, १५ निचृद् गायत्री । ३ त्रिपाद् गायत्री । ४, ५ विराड् गायत्री । ११ पिपीलिकामध्यागायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२४॥ कया नश्चित्र आ भुवदूती सदावृधः सखा । कया शचिष्ठया वृता ॥१॥
कस्त्वा सत्यो मदानां मंहिष्ठो मत्सदन्धसः । दृळ्हा चिदारुजे वसु ॥२॥
अभी षु णः सखीनामविता जरितॄणाम् । शतं भवास्यूतिभिः ॥३॥
अभी न आ ववृत्स्व चक्रं न वृत्तमर्वतः । नियुद्भिश्चर्षणीनाम् ॥४॥
प्रवता हि क्रतूनामा हा पदेव गच्छसि । अभक्षि सूर्ये सचा ॥५॥

॥२५॥ सं यत्त इन्द्र मन्यवः सं चक्राणि दधन्विरे । अध त्वे अध सूर्ये ॥६॥
उत स्मा हि त्वामाहुरिन्मघवानं शचीपते । दातारमविदीधयुम् ॥७॥
उत स्मा सद्य इत्परि शशमानाय सुन्वते । पुरू चिन्मंहसे वसु ॥८॥
नहि ष्मा ते शतं चन राधो वरन्त आमुरः । न च्यौत्नानि करिष्यतः ॥९॥
अस्माँ अवन्तु ते शतमस्मान्त्सहस्रमूतयः । अस्मान्विश्वा अभिष्टयः ॥१०॥

॥२६॥ अस्माँ इहा वृणीष्व सख्याय स्वस्तये । महो राये दिवित्मते ॥११॥
अस्माँ अविड्ढि विश्वहेन्द्र राया परीणसा । अस्मान्विश्वाभिरूतिभिः ॥१२॥
अस्मभ्यं ताँ अपा वृधि व्रजाँ अस्तेव गोमतः । नवाभिरिन्द्रोतिभिः ॥१३॥
अस्माकं धृष्णुया रथो द्युमाँ इन्द्रानपच्युतः । गव्युरश्वयुरीयते ॥१४॥
अस्माकमुत्तमं कृधि श्रवो देवेषु सूर्य । वर्षिष्ठं द्यामिवोपरि ॥१५॥

॥ ३२ ॥ ऋषिः—१-२४ वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—१-२२ इन्द्रः । २३, २४ इन्द्राश्वौ ॥ छन्दः—१, ८-१०, १४, १६, १८, २२, २३ गायत्री । २, ४, ७ विराड् गायत्री । ३, ५, ६, १२, १३, १५, १९-२१ निचृद्गायत्री । ११ पिपीलिकामध्यागायत्री । १७ पादनिचृद् गायत्री । २४ स्वराडार्चीगायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२७॥ आ तू न इन्द्र वृत्रहन्नस्माकमर्धमा गहि । महान्महीभिरूतिभिः ॥१॥
भृमिश्चिद्घासि तूतुजिरा चित्र चित्रिणीष्वा । चित्रं कृणोष्यूतये ॥२॥
दभ्रेभिश्चिच्छशीयांसं हंसि व्राधन्तमोजसा । सखिभिर्ये त्वे सचा ॥३॥
वयमिन्द्र त्वे सचा वयं त्वाभि नोनुमः । अस्माँअस्माँ इदुदव ॥४॥
स नश्चित्राभिरद्रिवोऽनवद्याभिरूतिभिः । अनाधृष्टाभिरा गहि ॥५॥

॥२८॥ भू॒यामो॒ षु त्वाव॑तः॒ सखा॑य इन्द्र॒ गोम॑तः । युजो॒ वाजा॑य॒ घृष्व॑ये ॥६॥
त्वं॑ ह्येक॒ ईशि॑ष॒ इन्द्र॒ वाज॑स्य॒ गोम॑तः । स नो॑ यन्धि म॒हीमिष॑म् ॥७॥
न त्वा॑ वरन्ते अ॒न्यथा॒ यद्दित्स॑सि स्तु॒तो म॒घम् । स्तो॒तृभ्य॑ इन्द्र गिर्वणः ॥८॥
अ॒भि त्वा॒ गोत॑मा गि॒रानू॑षत॒ प्र दा॒वने॑ । इन्द्र॒ वाजा॑य॒ घृष्व॑ये ॥९॥
प्र ते॑ वोचाम वी॒र्या॒३॒॑ या म॑न्दसा॒न आरु॑जः । पुरो॒ दासी॑र॒भीत्य॑ ॥१०॥
॥२९॥ ता ते॑ गृणन्ति वे॒धसो॒ यानि॑ च॒कर्थ॒ पौंस्या॑ । सु॒तेष्वि॑न्द्र गिर्वणः ॥११॥
अवी॑वृधन्त॒ गोत॑मा॒ इन्द्र॒ त्वे स्तोम॑वाहसः । ऐषु॑ धा वी॒रव॒द्यशः॑ ॥१२॥
यच्चि॒द्धि शश्व॑ता॒मसी॒न्द्र साधा॑रण॒स्त्वम् । तं त्वा॑ व॒यं ह॑वामहे ॥१३॥
अ॒र्वा॒ची॒नो व॑सो भवा॒स्मे सु म॒त्स्वान्ध॑सः । सोमा॑नामिन्द्र सोमपाः ॥१४॥
अ॒स्माकं॑ त्वा मती॒नामा स्तोम॑ इन्द्र यच्छतु । अ॒र्वागा व॑र्तया॒ हरी॑ ॥१५॥
पु॒रो॒ळाशं॑ च नो॒ घसो॑ जो॒षया॑से॒ गिर॑श्च नः । व॒धू॒युरि॑व॒ योष॑णाम् ॥१६॥
॥३०॥ स॒हस्रं॒ व्यती॑नां यु॒क्ताना॒मिन्द्र॑मीमहे । श॒तं सोम॑स्य खा॒र्यः॑ ॥१७॥
स॒हस्रा॑ ते श॒ता व॒यं गवा॒मा च्या॑वयामसि । अ॒स्म॒त्रा राध॑ एतु ते ॥१८॥
दश॑ ते क॒लशा॑नां॒ हिर॑ण्यानामधीमहि । भू॒रि॒दा अ॑सि वृत्रहन् ॥१९॥
भूरि॑दा॒ भूरि॑ देहि नो॒ मा द॒भ्रं भूर्या भ॑र । भूरि॒ घेदि॑न्द्र दित्ससि ॥२०॥
भू॒रि॒दा ह्यसि॑ श्रु॒तः पु॑रु॒त्रा शू॑र वृत्रहन् । आ नो॑ भजस्व॒ राध॑सि ॥२१॥
प्र ते॑ ब॒भ्रू वि॑चक्षण॒ शंसा॑मि गोषणो नपात् । माभ्यां॒ गा अनु॑ शिश्रथः ॥२२॥
क॒नी॒न॒केव॑ विद्र॒धे नवे॑ द्रुप॒दे अ॑र्भ॒के । ब॒भ्रू यामे॑षु शोभेते ॥२३॥
अरं॑ म उ॒स्रया॒म्णेऽर॒मनु॑स्रयाम्णे । ब॒भ्रू यामे॑ष्व॒स्रिधा॑ ॥२४॥

॥ इति तृतीयाष्टके षष्ठोऽध्यायः ॥

[षष्ठाध्याये वर्गाः ३०, सूक्तानि १४, ऋचः १५९]

अथ सप्तमोऽध्यायः ॥

३७ [चतुर्थोऽनुवाकः ॥ सू० ३३-४५]

।। ३३ ।। ऋषिः—१-११ वामदेवो गौतमः ।। देवता:—ऋभवः ।। छन्दः—१ भुरिक् त्रिष्टुप् । २, ४, ५, ११ त्रिष्टुप् । ३, ६, १० निचृत् त्रिष्टुप् । ७, ८ भुरिक् पङ्क्तिः । ९ स्वराट् पङ्क्तिः ।।

स्वरः—१-६, १०, ११ धैवतः । ७-९ पञ्चमः ।।

॥१॥ प्र ऋ॒भुभ्यो॑ दू॒तमि॑व॒ वाच॑मिष्य उप॒स्तिरे॒ श्वैत॑रीं धे॒नुमी॑ळे ।
ये वात॑जूतास्त॒रणि॑भि॒रेवैः॒ परि॒ द्यां स॒द्यो अ॒पसो॑ बभू॒वुः ॥१॥

यदारमक्रन्नृभवः पितृभ्यां परिविष्टी वेषणा दंसनाभिः ।
आदिद्देवानामुप सख्यमायन्धीरासः पुष्टिमवहन्मनायै ॥२॥
पुनर्ये चक्रुः पितरा युवाना सना यूपेव जरणा शयाना ।
ते वाजो विभ्वाँ ऋभुरिन्द्रवन्तो मधुप्सरसो नोऽवन्तु यज्ञम् ॥३॥
यत्संवत्समृभवो गामरक्षन्यत्संवत्समृभवो मा अपिंशन् ।
यत्संवत्समभरन्भासो अस्यास्ताभिः शमीभिरमृतत्वमाशुः ॥४॥
ज्येष्ठ आह चमसा द्वा करेति कनीयान्त्रीन्कृणवामेत्याह ।
कनिष्ठ आह चतुरस्करेति त्वष्ट ऋभवस्तत्पनयद्वचो वः ॥५॥

॥२॥ सत्यमूचुर्नर एवा हि चक्रुरनु स्वधामृभवो जग्मुरेताम् ।
विभ्राजमानांश्चमसाँ अहेवावेनत्त्वष्टा चतुरो ददृश्वान् ॥६॥
द्वादश द्यून्यदगोह्यस्यातिथ्ये रणन्नृभवः ससन्तः ।
सुक्षेत्राकृण्वन्ननयन्त सिन्धून्धन्वातिष्ठन्नोषधीर्निम्नमापः ॥७॥
रथं ये चक्रुः सुवृतं नरेष्ठां ये धेनुं विश्वजुवं विश्वरूपाम् ।
त आ तक्षन्त्वृभवो रयिं नः स्ववसः स्वपसः सुहस्ताः ॥८॥
अपो ह्येषामजुषन्त देवा अभि क्रत्वा मनसा दीध्यानाः ।
वाजो देवानामभवत्सुकर्मेन्द्रस्य ऋभुक्षा वरुणस्य विभ्वा ॥९॥
ये हरी मेधयोक्था मदन्त इन्द्राय चक्रुः सुयुजा ये अश्वा ।
ते रायस्पोषं द्रविणान्यस्मे धत्त ऋभवः क्षेमयन्तो न मित्रम् ॥१०॥
इदाह्नः पीतिमुत वो मदं धुर्न ऋते श्रान्तस्य सख्याय देवाः ।
ते नूनमस्मे ऋभवो वसूनि तृतीये अस्मिन्त्सवने दधात ॥११॥

॥ ३४ ॥ ऋषिः—१-११ वामदेवो गौतमः ॥ देवता—ऋभवः ॥ छन्दः—१ विराट्त्रिष्टुप् २ भुरिक्त्रिष्टुप् । ४, ६-९ निचृत्त्रिष्टुप् । १० त्रिष्टुप् । ३, ११ स्वराट्पङ्क्तिः । ५ भुरिक्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २, ४, ६-१० धैवतः । ३, ५, ११ पञ्चमः ॥

॥३॥ ऋभुर्विभ्वा वाज इन्द्रो नो अच्छेमं यज्ञं रत्नधेयोप यात ।
इदा हि वो धिषणा देव्यह्नामधात्पीतिं सं मदा अग्मता वः ॥१॥
विदानासो जन्मनो वाजरत्ना उत ऋतुभिर्ऋभवो मादयध्वम् ।
सं वो मदा अग्मत सं पुरंधिः सुवीरामस्मे रयिमेरयध्वम् ॥२॥
अयं वो यज्ञ ऋभवोऽकारि यमा मनुष्वत्प्रदिवो दधिध्वे ।
प्र वोऽच्छा जुजुषाणासो अस्थुरभूत विश्वे अग्रियोत वाजाः ॥३॥

अभू॑दु वो विध॒ते र॑त्न॒धेय॑मि॒दा न॑रो दा॒शुषे॒ मर्त्या॑य ।
पिब॑त वाजा ऋभवो द॒दे वो॒ महि॑ तृ॒तीयं॒ सव॑नं॒ मदा॑य ॥४॥
आ वा॑जा या॒तोप॑ न ऋभुक्षा म॒हो न॑रो॒ द्रवि॑णसो गृणा॒नाः ।
आ व॑ः पी॒तयो॑ऽभिपि॒त्वे अह्ना॑मि॒मा अस्तं॑ नव॒स्व॑ इव ग्मन् ॥५॥

॥४॥ आ न॑पातः शवसो यात॒नोपे॒मं य॒ज्ञं नम॑सा हू॒यमा॑नाः ।
स॒जोष॑सः सूरयो॒ यस्य॑ च॒ स्थ मध्व॑ः पात रत्न॒धा इन्द्र॑वन्तः ॥६॥
स॒जोषा॑ इन्द्र॒ वरु॑णेन॒ सोमं॑ स॒जोषा॑ः पाहि गिर्वणो म॒रुद्भि॑ः ।
अ॒ग्रे॒पाभि॑रृतु॒पाभि॑ः स॒जोषा॒ ग्नास्पत्नी॑भी रत्न॒धाभि॑ः स॒जोषा॑ः ॥७॥
स॒जोष॑स आदि॒त्यैर्मा॑दयध्वं स॒जोष॑स ऋभव॒ः पर्व॑तेभिः ।
स॒जोष॑सो॒ दैव्ये॑ना सवि॒त्रा स॒जोष॑स॒ः सिन्धु॑भी रत्न॒धेभि॑ः ॥८॥
ये अ॒श्विना॒ ये पि॒तरा॒ य ऊ॒ती धे॒नुं त॑त॒क्षुरृ॒भवो॒ ये अश्वा॑ ।
ये अंस॑त्रा॒ य ऋध॒ग्रोद॑सी॒ ये विभ्वो॒ नर॑ः स्वप॒त्यानि॑ च॒क्रुः ॥९॥
ये गोम॑न्तं॒ वाज॑वन्तं सु॒वीरं॑ र॒यिं ध॒त्थ वसु॑मन्तं पुरु॒क्षुम् ।
ते अ॑ग्रे॒पा ऋ॑भवो मन्दसा॒ना अ॒स्मे ध॑त्त॒ ये च॑ रा॒तिं गृ॒णन्ति॑ ॥१०॥
नापा॑भूत॒ न वो॑ऽतीतृषा॒मानि॑ःशस्ता ऋभवो य॒ज्ञे अ॒स्मिन् ।
समिन्द्रे॑ण॒ मद॑थ॒ सं म॒रुद्भि॒ः सं राज॑भी रत्न॒धेया॑य देवाः ॥११॥

॥ ३५ ॥ ऋषिः—१-९ वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—ऋभवः ॥ छन्दः—१, २, ४, ६, ७, ९ निचृत् त्रिष्टुप् । ८ त्रिष्टुप् । ३ भुरिक् पङ्क्तिः । ५ स्वराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २, ४, ६-९ धैवतः । ३, ५ पञ्चमः ॥

॥५॥ इ॒होप॑ यात शवसो नपात॒ः सौध॑न्वना ऋभवो॒ माप॑ भूत ।
अ॒स्मिन्हि व॒ः सव॑ने रत्न॒धेयं॒ गम॒न्त्विन्द्र॒मनु॑ वो॒ मदा॑सः ॥१॥
आग॑न्नृभू॒णामि॒ह र॑त्न॒धेय॒मभू॒त्सोम॑स्य॒ सुषु॑तस्य पी॒तिः ।
सु॒कृ॒त्यया॒ यत्स्व॑प॒स्यया॑ चँ॒ एकं॑ विच॒क्र च॑म॒सं च॑तु॒र्धा ॥२॥
व्य॑कृणोत चम॒सं च॑तु॒र्धा सखे॒ वि शि॒क्षेत्य॑ब्रवीत ।
अथै॑त वाजा अ॒मृत॑स्य॒ पन्थां॑ ग॒णं दे॒वाना॑मृभवः सुहस्ताः ॥३॥
किं॒मय॑ः स्विच्चम॒स ए॒ष आ॑स॒ यं काव्ये॑न च॒तुरो॑ विच॒क्र ।
अथा॑ सुनुध्वं॒ सव॑नं॒ मदा॑य पा॒त ऋभवो॒ मधु॑नः सो॒म्यस्य॑ ॥४॥
शच्या॑कर्त पि॒तरा॒ युवा॑ना॒ शच्या॑कर्त चम॒सं दे॑व॒पान॑म् ।
शच्या॒ हरी॒ धनु॑तरावतष्टेन्द्र॒वाहा॑वृभवो वाजरत्नाः ॥५॥

॥६॥ यो वः सुनोत्यभिपित्वे अह्नां तीव्रं वाजासः सवनं मदाय ।
तस्मै रयिमृभवः सर्ववीरमा तक्षत वृषणो मन्दसानाः ॥६॥
प्रातः सुतमपिबो हर्यश्व माध्यन्दिनं सवनं केवलं ते ।
समृभुभिः पिबस्व रत्नधेभिः सखीँर्याँ इन्द्र चकृषे सुकृत्या ॥७॥
ये देवासो अभवता सुकृत्या श्येना इवेदधि दिवि निषेद ।
ते रत्नं धात शवसो नपातः सौधन्वना अभवतामृतासः ॥८॥
यत्तृतीयं सवनं रत्नधेयमकृणुध्वं स्वपस्या सुहस्ताः ।
तदृभवः परिषिक्तं व एतत्सं मदेभिरिन्द्रियेभिः पिबध्वम् ॥९॥

॥ ३६ ॥ ऋषिः—१-९ वामदेवो गौतमः ॥ देवताः—ऋभवः ॥ छन्दः—१, ६, ८ स्वराट्त्रिष्टुप् । ९ त्रिष्टुप् ।
२-५ विराड्जगती । ७ जगती ॥ स्वरः—१, ६, ८, ९ धैवतः । २-५, ७ निषादः ॥

॥७॥ अनश्वो जातो अनभीशुरुक्थ्यो३ रथस्त्रिचक्रः परि वर्तते रजः ।
महत्तद्वो देव्यस्य प्रवाचनं द्यामृभवः पृथिवीं यच्च पुष्यथ ॥१॥
रथं ये चक्रुः सुवृतं सुचेतसोऽविह्वरन्तं मनसस्परि ध्यया ।
ताँ ऊ न्व१स्य सवनस्य पीतय आ वो वाजा ऋभवो वेदयामसि ॥२॥
तद्वो वाजा ऋभवः सुप्रवाचनं देवेषु विभ्वो अभवन्महित्वनम् ।
जिव्री यत्सन्ता पितरा सनाजुरा पुनर्युवाना चरथाय तक्षथ ॥३॥
एकं वि चक्र चमसं चतुर्वयं निश्चर्मणो गामरिणीत धीतिभिः ।
अथा देवेष्वमृतत्वमानश श्रुष्टी वाजा ऋभवस्तद्व उक्थ्यम् ॥४॥
ऋभुतो रयिः प्रथमश्रवस्तमो वाजश्रुतासो यमजीजनन्नरः ।
विभ्वतष्टो विदथेषु प्रवाच्यो यं देवासोऽवथा स विचर्षणिः ॥५॥
॥८॥ स वाज्यर्वा स ऋषिर्वचस्यया स शूरो अस्ता पृतनासु दुष्टरः ।
स रायस्पोषं स सुवीर्यं दधे यं वाजो विभ्वाँ ऋभवो यमाविषुः ॥६॥
श्रेष्ठं वः पेशो अधि धायि दर्शतं स्तोमो वाजा ऋभवस्तं जुजुष्टन ।
धीरासो हि ष्ठा कवयो विपश्चितस्तान्व एना ब्रह्मणा वेदयामसि ॥७॥
यूयमस्मभ्यं धिषणाभ्यस्परि विद्वांसो विश्वा नर्याणि भोजना ।
द्युमन्तं वाजं वृषशुष्ममुत्तममा नो रयिमृभवस्तक्षता वयः ॥८॥
इह प्रजामिह रयिं रराणा इह श्रवो वीरवत्तक्षता नः ।
येन वयं चितयेमात्यन्यान्तं वाजं चित्रमृभवो ददा नः ॥९॥

॥ ३७ ॥ ऋषिः—१-८ वामदेवो गौतमः ॥ देवताः—ऋभवः ॥ छन्दः—१ विराट् त्रिष्टुप् । २ त्रिष्टुप् । ३, ८ निचृत्त्रिष्टुप् । ४ पङ्क्तिः । ५, ७ अनुष्टुप् । ६ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-३, ८ धैवतः । ४ पञ्चमः । ५-७ गान्धारः ॥

॥९॥ उप नो वाजा अध्वरमृभुक्षा देवा यात पथिभिर्देवयानैः ।
यथा यज्ञं मनुषो विक्ष्वा३सु दधिध्वे रण्वाः सुदिनेष्वह्नाम् ॥१॥
ते वो हृदे मनसे सन्तु यज्ञा जुष्टासो अद्य घृतनिर्णिजो गुः ।
प्र वः सुतासो हरयन्त पूर्णाः क्रत्वे दक्षाय हर्षयन्त पीताः ॥२॥
त्र्युदायं देवहितं यथा वः स्तोमो वाजा ऋभुक्षणो ददे वः ।
जुह्वे मनुष्वदुपरासु विक्षु युष्मे सचा बृहद्दिवेषु सोमम् ॥३॥
पीवोअश्वाः शुचद्रथा हि भूतायःशिप्रा वाजिनः सुनिष्काः ।
इन्द्रस्य सूनो शवसो नपातोऽनु वश्चेत्यग्रियं मदाय ॥४॥
ऋभुमृभुक्षणो रयिं वाजे वाजिन्तमं युजम् ।
इन्द्रस्वन्तं हवामहे सदासातममश्विनम् ॥५॥

॥१०॥ सेदृभवो यमवथ यूयमिन्द्रश्च मर्त्यम् ।
स धीभिरस्तु सनिता मेधसाता सो अर्वता ॥६॥
वि नो वाजा ऋभुक्षणः पथश्चितन यष्टवे ।
अस्मभ्यं सूरयः स्तुता विश्वा आशास्तरीषणि ॥७॥
तं नो वाजा ऋभुक्षण इन्द्र नासत्या रयिम् ।
समश्वं चर्षणिभ्य आ पुरु शस्त मघत्तये ॥८॥

॥ ३८ ॥ ऋषिः—१-१० वामदेवो गौतमः ॥ देवताः—१ द्यावापृथिव्यौ । २-१० दधिक्राः ॥ छन्दः—१, ४ विराट्पङ्क्तिः । ६ भुरिक्पङ्क्तिः । २, ३ त्रिष्टुप् । ५, ८-१० निचृत्त्रिष्टुप् । ७ विराट्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ४, ६, पञ्चमः । २, ३, ५, ७-१० धैवतः ॥

॥११॥ उतो हि वां दात्रा सन्ति पूर्वा या पूरुभ्यस्त्रसदस्युर्नितोशे ।
क्षेत्रासां ददथुरुर्वरासां घनं दस्युभ्यो अभिभूतिमुग्रम् ॥१॥
उत वाजिनं पुरुनिष्षिध्वानं दधिक्रामु ददथुर्विश्वकृष्टिम् ।
ऋजिप्यं श्येनं प्रुषितप्सुमाशुं चर्कृत्यमर्यो नृपतिं न शूरम् ॥२॥
यं सीमनु प्रवतेव द्रवन्तं विश्वः पूरुर्मदति हर्षमाणः ।
पड्भिर्गृध्यन्तं मेधयुं न शूरं रथतुरं वातमिव ध्रजन्तम् ॥३॥
यः स्मारुन्धानो गध्या समत्सु सनुतरश्चरति गोषु गच्छन् ।
आविर्ऋजीको विदथा निचिक्यत्तिरो अरतिं पर्याप आयोः ॥४॥

उत स्मैनं वस्त्रमथिं न तायुमनु क्रोशन्ति क्षितयो भरेषु ।
नीचायमानं जसुरिं न श्येनं श्रवश्चाच्छा पशुमच्च यूथम् ॥५॥

॥१२॥ उत स्मासु प्रथमः सरिष्यन्नि वेवेति श्रेणिभी रथानाम् ।
स्रजं कृण्वानो जन्यो न शुभ्वा रेणुं रेरिहत्किरणं ददश्वान् ॥६॥
उत स्य वाजी सहुरिर्ऋतावा शुश्रूषमाणस्तन्वा समर्ये ।
तुरं यतीषु तुरयन्नृजिप्योऽधि भ्रुवोः किरते रेणुमृञ्जन् ॥७॥
उत स्मास्य तन्यतोरिव द्योर्ऋघायतो अभियुजो भयन्ते ।
यदा सहस्रमभि षीमयोधीद्दुर्वर्तुः स्मा भवति भीम ऋञ्जन् ॥८॥
उत स्मास्य पनयन्ति जना जूतिं कृष्टिप्रो अभिभूतिमाशोः ।
उतैनमाहुः समिथे वियन्तः परा दधिक्रा असरत्सहस्रैः ॥९॥
आ दधिक्राः शवसा पञ्च कृष्टीः सूर्य इव ज्योतिषापस्ततान ।
सहस्रसाः शतसा वाज्यर्वा पृणक्तु मध्वा समिमा वचांसि ॥१०॥

॥ ३६ ॥ ऋषिः—१-६ वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—दधिक्राः ॥ छन्दः—१, ३, ५ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ४ स्वराट्पङ्क्तिः । ६ अनुष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३, ५ धैवतः । २, ४ पञ्चमः । ६ गान्धारः ॥

॥१३॥ आशुं दधिक्रां तमु नु ष्टवाम दिवस्पृथिव्या उत चर्किराम ।
उच्छन्तीर्मामुषसः सूदयन्त्वति विश्वानि दुरितानि पर्षन् ॥१॥
महश्चर्कर्म्यर्वतः क्रतुप्रा दधिक्राव्णः पुरुवारस्य वृष्णः ।
यं पूरुभ्यो दीदिवांसं नाग्निं ददथुर्मित्रावरुणा ततुरिम् ॥२॥
यो अश्वस्य दधिक्राव्णो अकारीत्समिद्धे अग्ना उषसो व्युष्टौ ।
अनागसं तमदितिः कृणोतु स मित्रेण वरुणेना सजोषाः ॥३॥
दधिक्राव्ण इष ऊर्जो महो यदमन्महि मरुतां नाम भद्रम् ।
स्वस्तये वरुणं मित्रमग्निं हवामह इन्द्रं वज्रबाहुम् ॥४॥
इन्द्रमिवेदुभये वि ह्वयन्त उदीराणा यज्ञमुपप्रयन्तः ।
दधिक्रामु सूदनं मर्त्याय ददथुर्मित्रावरुणा नो अश्वम् ॥५॥
दधिक्राव्णो अकारिषं जिष्णोरश्वस्य वाजिनः ।
सुरभि नो मुखा करत्प्र ण आयूंषि तारिषत् ॥६॥

॥ ४० ॥ ऋषिः—१-५ वामदेवो गौतमः ॥ देवताः—१-४ दधिक्रावा । ५ सूर्यः ॥ छन्दः—१
निचृत् त्रिष्टुप् । २ त्रिष्टुप् । ३ स्वराट् त्रिष्टुप् । ४ भुरिक् त्रिष्टुप् । ५ निचृज्जगती ॥
स्वरः—१-४ धैवतः । ५ निषादः ॥

॥१४॥ दधिक्राव्ण इदु नु चर्किराम विश्वा इन्मामुषसः सूदयन्तु ।
अपामग्नेरुषसः सूर्यस्य बृहस्पतेराङ्गिरसस्य जिष्णोः ॥१॥
सत्वा भरिषो गविषो दुवन्यसच्छ्रवस्यादिष उषसस्तुरण्यसत् ।
सत्यो द्रवो द्रवरः पतङ्गरो दधिक्रावेषमूर्जं स्वर्जनत् ॥२॥
उत स्मास्य द्रवतस्तुरण्यतः पर्णं न वेरनु वाति प्रगर्धिनः ।
श्येनस्येव ध्रजतो अङ्कसं परि दधिक्राव्णः सहोर्जा तरित्रतः ॥३॥
उत स्य वाजी क्षिपणिं तुरण्यति ग्रीवायां बद्धो अपिकक्ष आसनि ।
क्रतुं दधिक्रा अनु संतवीत्वत्पथामङ्कांस्यन्वापनीफणत् ॥४॥
हंसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत् ।
नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जा गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतम् ॥५॥

॥ ४१ ॥ ऋषिः—१-११ वामदेवो गौतमः ॥ देवताः—इन्द्रावरुणौ ॥ छन्दः—१, ५, ९, ११ त्रिष्टुप् ।
२, ४ निचृत् त्रिष्टुप् । ३, ६ विराट् त्रिष्टुप् । ७ पङ्क्तिः । ८, १० स्वराट् पङ्क्तिः स्वरः—
१-६, ९, ११ धैवतः । ७, ८, १० पञ्चमः ॥

॥१५॥ इन्द्रा को वां वरुणा सुम्नमाप स्तोमो हविष्माँ अमृतो न होता ।
यो वां हृदि क्रतुमाँ अस्मदुक्तः पस्पर्शदिन्द्रावरुणा नमस्वान् ॥१॥
इन्द्रा ह यो वरुणा चक्र आपी देवौ मर्तः सख्याय प्रयस्वान् ।
स हन्ति वृत्रा समिथेषु शत्रूनवोभिर्वा महद्भिः स प्र शृण्वे ॥२॥
इन्द्रा ह रत्नं वरुणा धेष्ठेत्था नृभ्यः शशमानेभ्यस्ता ।
यदी सखाया सख्याय सोमैः सुतेभिः सुप्रयसा मादयैते ॥३॥
इन्द्रा युवं वरुणा दिद्युमस्मिन्नोजिष्ठमुग्रा नि वधिष्टं वज्रम् ।
यो नो दुरेवो वृकतिर्दभीतिस्तस्मिन्मिमाथामभिभूत्योजः ॥४॥
इन्द्रा युवं वरुणा भूतमस्या धियः प्रेतारा वृषभेव धेनोः ।
सा नो दुहीयद्यवसेव गत्वी सहस्रधारा पयसा मही गौः ॥५॥

॥१६॥ तोके हिते तनय उर्वरासु सूरो दृशीके वृषणश्च पौंस्ये ।
इन्द्रा नो अत्र वरुणा स्यातामवोभिर्दस्मा परितक्म्यायाम् ॥६॥

यु॒वामिद्ध्यव॑से पू॒र्व्याय॒ परि॒ प्रभू॑ती ग॒विषः॑ स्वापी ।
वृ॒णी॒महे॑ स॒ख्याय॑ प्रि॒याय॒ शूरा॒ मंहि॑ष्ठा पि॒तरे॑व शं॒भू ॥७॥
ता वां॒ धियोऽव॑से वाज॒यन्ती॑रा॒जिं न ज॑ग्मुर्युव॒यूः सु॑दानू ।
श्रि॒ये न गाव॒ उप॒ सोम॑मस्थु॒रिन्द्रं॒ गिरो॒ वरु॑णं मे मनी॒षाः ॥८॥
इ॒मा इन्द्रं॒ वरु॑णं मे मनी॒षा अग्म॒न्नुप॒ द्रवि॑णमि॒च्छमा॑नाः ।
उपे॑मस्थुर्जो॒ष्टार॑ इव॒ वस्वो॑ र॒घ्वीरि॑व॒ श्रव॑सो॒ भिक्ष॑माणाः ॥९॥
अश्व्य॑स्य॒ त्मना॒ रथ्य॑स्य पु॒ष्टेर्नित्य॑स्य रा॒यः पत॑यः स्याम ।
ता च॑क्रा॒णा ऊ॒तिभि॒र्नव्य॑सीभिरस्म॒त्रा रायो॑ नि॒युतः॑ सचन्ताम् ॥१०॥
आ नो॑ बृहन्ता बृह॒तीभि॑रू॒ती इन्द्र॑ या॒तं व॑रुण॒ वाज॑सातौ ।
यद्दि॒द्यवः॒ पृत॑नासु प्र॒क्रीळा॒न्तस्य॑ वां स्याम सनि॒तार॑ आ॒जेः ॥११॥

॥ ४२ ॥ ऋषिः—१-१० त्रसदस्युः पौरुकुत्स्यः ॥ देवताः—१-६ आत्मा । ७-१० इन्द्रावरुणौ ॥
छन्दः—१-४, ६, ९ निचृत्त्रिष्टुप् । ७ विराट्त्रिष्टुप् । ८ भुरिक्त्रिष्टुप् । १० त्रिष्टुप् ।
५ निचृत्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-४, ६-१० धैवतः । ५ पञ्चमः ।

॥१७॥ मम॑ द्वि॒ता रा॒ष्ट्रं क्ष॒त्रिय॑स्य वि॒श्वायो॒र्विश्वे॑ अ॒मृता॒ यथा॑ नः ।
क्रतुं॑ सचन्ते॒ वरु॑णस्य दे॒वा राजा॑मि कृ॒ष्टेरु॑प॒मस्य॑ व॒व्रेः ॥१॥
अ॒हं राजा॒ वरु॑णो॒ मह्यं॒ तान्य॑सु॒र्या॑णि प्रथ॒मा धा॑रयन्त ।
क्रतुं॑ सचन्ते॒ वरु॑णस्य दे॒वा राजा॑मि कृ॒ष्टेरु॑प॒मस्य॑ व॒व्रेः ॥२॥
अ॒हमिन्द्रो॒ वरु॑ण॒स्ते म॑हि॒त्वोर्वी ग॑भी॒रे रज॑सी सु॒मेके॑ ।
त्वष्टे॑व॒ विश्वा॒ भुव॑नानि वि॒द्वान्त्समै॑रयं॒ रोद॑सी धा॒रयं॑ च ॥३॥
अ॒हम॒पो अ॑पिन्वमु॒क्षमा॑णा धा॒रयं॒ दिवं॒ सद॑न ऋ॒तस्य॑ ।
ऋ॒तेन॑ पु॒त्रो अदि॑तेर्ऋ॒तावो॒त त्रि॒धातु॑ प्रथय॒द्वि भूम॑ ॥४॥
मां नरः॒ स्वश्वा॑ वा॒जय॑न्तो॒ मां वृ॒ताः स॒मर॑णे हवन्ते ।
कृ॒णोम्या॒जिं म॒घवा॒हमिन्द्र॒ इय॑र्मि रे॒णुम॒भिभू॑त्योजाः ॥५॥
॥१८॥ अ॒हं ता विश्वा॑ चकरं॒ नकि॑र्मा॒ दैव्यं॒ सहो॑ वरते॒ अप्र॑तीतम् ।
यन्मा॒ सोमा॑सो म॒मद॒न्यदु॒क्थोभे भ॑येते॒ रज॑सी अपा॒रे ॥६॥
वि॒दुष्टे॒ विश्वा॒ भुव॑नानि॒ तस्य॒ ता प्र ब्र॑वीषि॒ वरु॑णाय वेधः ।
त्वं वृ॒त्राणि॑ शृण्विषे जघ॒न्वान्त्वं वृ॒ताँ अरि॑णा इन्द्र॒ सिन्धू॑न् ॥७॥
अ॒स्माक॒मत्र॑ पि॒तर॒स्त आ॑सन्त्स॒प्त ऋष॑यो दौर्ग॒हे ब॒ध्यमा॑ने ।
त आय॑जन्त त्र॒सद॑स्युमस्या॒ इन्द्रं॒ न वृ॑त्र॒तुर॑मर्धदे॒वम् ॥८॥

पु॒रु॒कुत्सा॑नी॒ हि वा॒मदा॑शद्ध॒व्येभि॑रिन्द्रावरुणा॒ नमो॑भिः ।
अथा॒ राजा॑नं त्र॒सद॑स्युमस्या वृत्र॒हणं॑ ददथुरर्धदे॒वम् ॥९॥
रा॒या व॒यं स॑स॒वांसो॑ मदेम ह॒व्येन॑ दे॒वा यव॑सेन॒ गावः॑ ।
तां धे॒नुमि॑न्द्रावरुणा यु॒वं नो॑ वि॒श्वाहा॑ धत्त॒मन॑पस्फुरन्तीम् ॥१०॥

॥ ४३ ॥ ऋषिः—१-७ पुरुमीह्ळाजमीह्ळौ सौहोत्रौ ॥ देवताः—अश्विनौ ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । २, ३, ५-७ निचृत् त्रिष्टुप् । ४ स्वराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-३, ५-७ धैवतः । ४ पञ्चमः ॥

॥१९॥ क उ॑ श्रव॒त्कत॒मो य॒ज्ञिया॑नां व॒न्दारु॑ दे॒वः क॑त॒मो जु॑षाते ।
कस्ये॒मां दे॒वीम॒मृते॑षु॒ प्रेष्ठां॑ हृ॒दि श्रे॑षाम सुष्टु॒तिं सु॑ह॒व्याम् ॥१॥
को मृ॑ळाति कत॒म आग॑मिष्ठो दे॒वाना॑मु कत॒मः शंभ॑विष्ठः ।
रथं॒ कमा॑हुर्द्र॒वद॑श्वमा॒शुं यं सूर्य॑स्य दुहि॒तावृ॑णीत ॥२॥
म॒क्षू हि ष्मा॒ गच्छ॑थ॒ ईव॑तो॒ द्यूनिन्द्रो॒ न श॒क्तिं परि॑तक्म्यायाम् ।
दि॒व आजा॑ता दि॒व्या सु॑प॒र्णा कया॒ शची॑नां भवथः॒ शचि॑ष्ठा ॥३॥
का वां॑ भूदु॒प॑मातिः॒ कया॑ न॒ आश्वि॑ना गमथो हू॒यमा॑ना ।
को वां॑ म॒हश्चि॒त्त्यज॑सो अ॒भीक॑ उरु॒ष्यतं॑ माध्वी दस्रा न ऊ॒ती ॥४॥
उ॒रु वां॒ रथः॒ परि॑ नक्षति॒ द्यामा यत्स॑मु॒द्राद॒भि वर्त॑ते वाम् ।
मध्वा॑ माध्वी॒ मधु॑ वां प्रुषाय॒न्यत्सीं॑ वां॒ पृक्षो॑ भु॒रज॑न्त प॒क्वाः ॥५॥
सिन्धु॑र्ह वां र॒सया॑ सिञ्च॒दश्वा॑न्घृ॒णा वयो॑ऽरु॒षासः॒ परि॑ ग्मन् ।
तदू॒ षु वा॑मजि॒रं चे॑ति॒ यानं॒ येन॒ पती॒ भव॑थः सू॒र्यायाः॑ ॥६॥
इ॒हेह॒ यद्वां॑ सम॒ना प॑पृ॒क्षे सेयम॒स्मे सु॑म॒तिर्वा॑जरत्ना ।
उ॒रु॒ष्यतं॑ जरि॒तारं॑ यु॒वं ह॑ श्रि॒तः कामो॑ नासत्या युव॒द्रिक् ॥७॥

॥ ४४ ॥ ऋषिः—१-७ पुरुमीळ्हाजमीळ्हौ सौहोत्रौ ॥ देवताः—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ३, ६, ७ निचृत् त्रिष्टुप् । २ त्रिष्टुप् । ५ विराट् त्रिष्टुप् । ४ भुरिक्पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१-३, ५-७ धैवतः । ४ पञ्चमः

॥२०॥ तं वां॒ रथं॑ व॒यम॒द्या हु॑वेम पृथु॒ज्रय॑मश्विना॒ संग॑तिं॒ गोः ।
यः सू॒र्यां वह॑ति वन्धुरा॒युर्गिर्वा॑हसं पुरु॒तमं॑ वसू॒युम् ॥१॥
यु॒वं श्रिय॑मश्विना दे॒वता॒ तां दिवो॑ नपाता वनथः॒ शची॑भिः ।
यु॒वोर्वपु॑र॒भि पृक्षः॑ सचन्ते॒ वह॑न्ति॒ यत्क॑कु॒हासो॒ रथे॑ वाम् ॥२॥
को वा॑म॒द्या क॑रते रा॒तह॑व्य ऊ॒तये॑ वा सुत॒पेया॑य वा॒र्कैः ।
ऋ॒तस्य॑ वा व॒नुषे॑ पू॒र्व्याय॒ नमो॑ येमा॒नो अ॑श्विना व॑वर्तत् ॥३॥

हि॒र॒ण्यये॑न पुरुभू॒ रथे॑ने॒मं य॒ज्ञं ना॑स॒त्योप॑ यातम् ।
पिबा॑थ॒ इन्मधु॑नः सो॒म्यस्य॒ दध॑थो॒ रत्नं॑ विध॒ते जना॑य ॥४॥
आ नो॑ यातं दि॒वो अच्छा॑ पृथि॒व्या हि॑र॒ण्यये॑न सु॒वृता॒ रथे॑न ।
मा वा॑म॒न्ये नि य॑मन्देव॒यन्तः॒ सं यद्द॒दे नाभिः॑ पू॒र्व्या वा॑म् ॥५॥
नू नो॑ र॒यिं पु॑रु॒वीरं॑ बृ॒हन्तं॒ दस्रा॒ मिमा॑थामु॒भये॑ष्व॒स्मे ।
नरो॒ यद्वा॑मश्विना॒ स्तोम॒माव॑न्त्स॒धस्तु॑तिमाज॒मीळ्हा॑सो अग्मन् ॥६॥
इ॒हेह॒ यद्वां॑ सम॒ना प॑पृ॒क्षे सेयम॒स्मे सु॑म॒तिर्वा॑जरत्ना ।
उ॒रु॒ष्यतं॑ जरि॒तारं॑ यु॒वं ह॑ श्रि॒तः कामो॑ नासत्या युव॒द्रिक् ॥७॥

॥ ४५ ॥ ऋषिः—१-७ वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ३, ४ जगती । ५ निचृज्जगती ।
६ विराड् जगती । २ भुरिक् त्रिष्टुप् । ७ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३-६ निषादः । २, ७ धैवतः ॥

॥२१॥ ए॒ष स्य भा॒नुरुदि॑यर्ति यु॒ज्यते॒ रथः॒ परि॑ज्मा दि॒वो अ॒स्य सान॑वि ।
पृ॒क्षासो॑ अस्मिन्मिथु॒ना अधि॒ त्रयो॒ दृति॑स्तु॒रीयो॒ मधु॑नो॒ वि र॑प्शते ॥१॥
उद्वां॑ पृ॒क्षासो॒ मधु॑मन्त ईरते॒ रथा॒ अश्वा॑स उ॒षसो॒ व्यु॑ष्टिषु ।
अ॒पो॒र्णु॒वन्त॒स्तम॒ आ परी॑वृतं॒ स्व१॒॑र्ण शु॒क्रं त॒न्वन्त॒ आ रजः॑ ॥२॥
मध्वः॑ पिबतं मधु॒पेभि॑रा॒सभि॑रु॒त प्रि॒यं मधु॑ने युञ्जाथा॒ं रथ॑म् ।
आ व॑र्त॒निं मधु॑ना जिन्वथस्प॒थो दृतिं॑ वहेथे॒ मधु॑मन्तमश्विना ॥३॥
हं॒सासो॒ ये वां॒ मधु॑मन्तो अ॒स्रिधो॒ हिर॑ण्यपर्णा उ॒हुव॑ उष॒र्बुधः॑ ।
उ॒द॒प्रुतो॑ म॒न्दिनो॑ मन्दिनि॒स्पृशो॒ मध्वो॒ न मक्षः॒ सव॑नानि गच्छथः ॥४॥
स्व॒ध्व॒रासो॒ मधु॑मन्तो अ॒ग्नय॑ उ॒स्रा ज॑रन्ते॒ प्रति॒ वस्तो॑र॒श्विना॑ ।
यन्नि॒क्तह॑स्तस्त॒रणि॑र्विचक्ष॒णः सोमं॑ सु॒षाव॒ मधु॑मन्त॒मद्रि॑भिः ॥५॥
आ॒के॒नि॒पासो॒ अह॑भि॒र्दवि॑ध्वतः॒ स्व१॒॑र्ण शु॒क्रं त॒न्वन्त॒ आ रजः॑ ।
सूर॑श्चि॒दश्वा॑न्युयुजा॒न ई॑यते॒ विश्वाँ॒ अनु॑ स्व॒धया॑ चेतथस्प॒थः ॥६॥
प्र वा॑मवोचमश्विना धियं॒धा रथः॒ स्वश्वो॑ अ॒जरो॒ यो अस्ति॑ ।
येन॑ स॒द्यः परि॒ रजां॑सि या॒थो ह॒विष्म॑न्तं त॒रणिं॑ भो॒जमच्छ॑ ॥७॥

१८ [पञ्चमोऽनुवाकः ॥ सू० ४६-५८]

॥ ४६ ॥ ऋषिः—वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—इन्द्रवायू ॥ छन्दः—१ विराड् गायत्री ।
२, ३, ५-७ गायत्री । ४ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२२॥ अग्रं॑ पिबा॒ मधू॑नां सु॒तं वा॑यो॒ दिवि॑ष्टिषु । त्वं हि पू॑र्व॒पा असि॑ ॥१॥

श॒तेना॑ नो अ॒भिष्टि॑भिर्नि॒युत्वाँ॒ इन्द्र॑सारथिः । वायो॑ सु॒तस्य॑ तृम्पतम् ॥२॥
आ वां॑ स॒हस्रं॒ हर॑य॒ इन्द्र॑वायू अ॒भि प्रयः॑ । वह॑न्तु॒ सोम॑पीतये ॥३॥
रथं॒ हिर॑ण्यवन्धुर॒मिन्द्र॑वायू स्वध्व॒रम् । आ हि स्थाथो॑ दिवि॒स्पृश॑म् ॥४॥
रथे॑न पृथु॒पाज॑सा दा॒श्वांस॒मुप॑ गच्छतम् । इन्द्र॑वायू इ॒हा ग॑तम् ॥५॥
इन्द्र॑वायू अ॒यं सु॒तस्तं दे॒वेभिः॑ स॒जोष॑सा । पिब॑तं दा॒शुषो॑ गृ॒हे ॥६॥
इ॒ह प्र॒याण॑मस्तु वा॒मिन्द्र॑वायू वि॒मोच॑नम् । इ॒ह वां॒ सोम॑पीतये ॥७॥

॥ ४७ ॥ ऋषिः—१-४ वामदेवो गौतमः ॥ देवताः—१ वायुः । २-४ इन्द्रवायू ॥ छन्दः—१, ३ अनुष्टुप् ।
४ निचृदनुष्टुप् । २ भुरिगुष्णिक् ॥ स्वरः—१, ३, ४ गान्धारः । २ ऋषभः ॥

॥२३॥ वायो॑ शु॒क्रो अ॑यामि ते॒ मध्वो॒ अग्रं॒ दिवि॑ष्टिषु ।
आ या॑हि॒ सोम॑पीतये स्पा॒र्हो दे॑व नि॒युत्व॑ता ॥१॥
इन्द्र॑श्च वायवेषां॒ सोमा॑नां पी॒तिम॑र्हथः ।
यु॒वां हि यन्तीन्द॑वो नि॒म्नमापो॒ न स॒ध्र्य॑क् ॥२॥
वाय॒विन्द्र॑श्च शु॒ष्मिणा॑ स॒रथं॑ शवसस्पती ।
नि॒युत्व॑न्ता न ऊ॒तय॒ आ या॑तं॒ सोम॑पीतये ॥३॥
या वां॒ सन्ति॑ पुरु॒स्पृहो॑ नि॒युतो॑ दा॒शुषे॑ नरा ।
अ॒स्मे ता य॑ज्ञवाहु॒सेन्द्र॑वायू॒ नि य॑च्छतम् ॥४॥

॥ ४८ ॥ ऋषिः—१-५ वामदेवो गौतमः ॥ देवताः—वायुः ॥ छन्दः—१ निचृदनुष्टुप् । २ अनुष्टुप् ।
३-५ भुरिगनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥२४॥ वि॒हि होत्रा॒ अवी॑ता वि॒पो न रायो॑ अ॒र्यः ।
वाय॒वा च॒न्द्रेण॒ रथे॑न या॒हि सु॒तस्य॑ पी॒तये॑ ॥१॥
नि॒र्यु॒वा॒णो अश॑स्तीर्नि॒युत्वाँ॒ इन्द्र॑सारथिः ।
वाय॒वा च॒न्द्रेण॒ रथे॑न या॒हि सु॒तस्य॑ पी॒तये॑ ॥२॥
अनु॑ कृ॒ष्णे वसु॑धिती येमा॒ते वि॒श्वपे॑शसा ।
वाय॒वा च॒न्द्रेण॒ रथे॑न या॒हि सु॒तस्य॑ पी॒तये॑ ॥३॥
वह॑न्तु त्वा मनो॒युजो॑ यु॒क्तासो॑ नव॒तिर्नव॑ ।
वाय॒वा च॒न्द्रेण॒ रथे॑न या॒हि सु॒तस्य॑ पी॒तये॑ ॥४॥
वायो॑ श॒तं हरी॑णां यु॒वस्व॒ पोष्या॑णाम् ।
उ॒त वा॑ ते सह॒स्रिणो॒ रथ॒ आ या॑तु॒ पाज॑सा ॥५॥

॥ ४९ ॥ ऋषिः—१-६ वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—इन्द्राबृहस्पती ॥ छन्दः—१ निचृद्गायत्री
२-६ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२५॥ इ॒दं वा॑मा॒स्ये॑ ह॒विः प्रि॒यमि॑न्द्राबृहस्पती । उ॒क्थं मद॑श्च शस्यते ॥१॥
अ॒यं वां॒ परि॑ षिच्यते॒ सोम॑ इन्द्राबृहस्पती । चारु॒र्मदा॑य पी॒तये॑ ॥२॥
आ न॑ इन्द्राबृहस्पती गृ॒हमिन्द्र॑श्च गच्छतम् । सो॒म॒पा सोम॑पीतये ॥३॥
अ॒स्मे इ॑न्द्राबृहस्पती र॒यिं ध॑त्तं शत॒ग्विन॑म् । अश्वा॑वन्तं सह॒स्रिण॑म् ॥४॥
इन्द्रा॒बृह॒स्पती॑ व॒यं सु॒ते गी॒र्भिर्ह॑वामहे । अ॒स्य सोम॑स्य पी॒तये॑ ॥५॥
सोम॑मिन्द्राबृहस्पती॒ पिब॑तं दा॒शुषो॑ गृ॒हे । मा॒दये॑थां॒ तदो॑कसा ॥६॥

॥ ५० ॥ ऋषिः—१-११ वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—१-९ बृहस्पतिः । १०, ११ इन्द्राबृहस्पती ॥ छन्दः—
१-३, ६, ७, ९ निचृत् त्रिष्टुप् । ४, ५, ११ विराट् त्रिष्टुप् । ८, १० त्रिष्टुप् ॥ स्वरः— धैवतः ॥

॥२६॥ यस्त॒स्तम्भ॒ सह॑सा॒ वि ज्मो अन्ता॒न्बृह॒स्पति॑स्त्रिषध॒स्थो रवे॑ण ।
तं प्र॒त्नास॒ ऋष॑यो॒ दीध्या॑नाः पु॒रो विप्रा॑ दधिरे म॒न्द्रजि॑ह्वम् ॥१॥
धु॒नेत॑यः सुप्रके॒तं मद॑न्तो॒ बृह॑स्पते अ॒भि ये न॑स्तत॒स्रे ।
पृष॑न्तं सृ॒प्रमद॑ब्धमू॒र्वं बृह॑स्पते॒ रक्ष॑तादस्य॒ योनि॑म् ॥२॥
बृह॑स्पते॒ या प॑र॒मा प॑रा॒वदत॒ आ त॑ ऋत॒स्पृशो॒ नि षे॑दुः ।
तुभ्यं॑ खा॒ता अ॑व॒ता अद्रि॑दुग्धा॒ मध्वः॑ श्चोतन्त्य॒भितो॑ विर॒प्शम् ॥३॥
बृह॒स्पतिः॑ प्रथ॒मं जाय॑मानो म॒हो ज्योति॑षः पर॒मे व्यो॑मन् ।
स॒प्तास्य॑स्तुविजा॒तो रवे॑ण॒ वि स॒प्तर॑श्मिरधम॒त्तमां॑सि ॥४॥
स सु॒ष्टुभा॒ स ऋक्व॑ता ग॒णेन॑ व॒लं रु॑रोज फलि॒गं रवे॑ण ।
बृह॒स्पति॑रु॒स्रिया॑ हव्य॒सूदः॒ कनि॑क्रद॒द्वाव॑शती॒रुदा॑जत् ॥५॥

॥२७॥ ए॒वा पि॒त्रे वि॒श्वदे॑वाय॒ वृष्णे॑ य॒ज्ञैर्वि॑धेम॒ नम॑सा ह॒विर्भिः॑ ।
बृह॑स्पते सुप्र॒जा वी॒रव॑न्तो व॒यं स्या॑म॒ पत॑यो रयी॒णाम् ॥६॥
स इद्राजा॒ प्रति॑जन्यानि॒ विश्वा॒ शुष्मे॑ण तस्थाव॒भि वी॒र्ये॑ण ।
बृह॒स्पतिं॒ यः सुभृ॑तं बि॒भर्ति॑ वल्गू॒यति॒ वन्द॑ते पूर्व॒भाज॑म् ॥७॥
स इत्क्षे॑ति॒ सुधि॑त॒ ओक॑सि॒ स्वे तस्मा॒ इळा॑ पिन्वते विश्व॒दानी॑म् ।
तस्मै॒ विशः॑ स्व॒यमे॒वा न॑मन्ते॒ यस्मि॑न्ब्र॒ह्मा राज॑नि॒ पूर्व॒ एति॑ ॥८॥

अप्रतीतो जयति सं धनानि प्रतिजन्यान्युत या सजन्या ।
अवस्यवे यो वरिवः कृणोति ब्रह्मणे राजा तमवन्ति देवाः ॥९॥
इन्द्रश्च सोमं पिबतं बृहस्पतेऽस्मिन्यज्ञे मन्दसाना वृषण्वसू ।
आ वां विशन्त्विन्दवः स्वाभुवोऽस्मे रयिं सर्ववीरं नि यच्छतम् ॥१०॥
बृहस्पत इन्द्र वर्धतं नः सचा सा वां सुमतिर्भूत्वस्मे ।
अविष्टं धियो जिगृतं पुरंधीर्जजस्तमर्यो वनुषामरातीः ॥११॥

॥ इति तृतीयाष्टके सप्तमोऽध्यायः ॥

[सप्तमाध्याये वर्गाः २७, सूक्तानि १८, ऋचः १४४]

अथाष्टमोऽध्यायः ॥

॥ ५१ ॥ ऋषिः—१-११ वामदेवो गौतमः ॥ देवता:—उषा ॥ छन्दः—१, ५, ८ त्रिष्टुप् । ३ विराट्त्रिष्टुप् । ४, ६, ७, ९, ११ निचृत् त्रिष्टुप् । २ पङ्क्तिः । १० भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३-९, ११ धैवतः । २, १० पञ्चमः ॥

॥१॥ इदमु त्यत्पुरुतमं पुरस्ताज्ज्योतिस्तमसो वयुनावदस्थात् ।
नूनं दिवो दुहितरो विभातीर्गातुं कृणवन्नुषसो जनाय ॥१॥
अस्थुरु चित्रा उषसः पुरस्तान्मिता इव स्वरवोऽध्वरेषु ।
व्यू व्रजस्य तमसो द्वारोच्छन्तीरव्रञ्छुचयः पावकाः ॥२॥
उच्छन्तीरद्य चितयन्त भोजान्राधोदेयायोषसो मघोनीः ।
अचित्रे अन्तः पणयः ससन्त्वबुध्यमानास्तमसो विमध्ये ॥३॥
कुवित्स देवीः सनयो नवो वा यामो बभूयादुषसो वो अद्य ।
येना नवग्वे अङ्गिरे दशग्वे सप्तास्ये रेवती रेवदूष ॥४॥
यूयं हि देवीरृतयुग्भिरश्वैः परिप्रयाथ भुवनानि सद्यः ।
प्रबोधयन्तीरुषसः ससन्तं द्विपाच्चतुष्पाच्चरथाय जीवम् ॥५॥
॥२॥ क्व स्विदासां कतमा पुराणी यया विधाना विदधुरृभूणाम् ।
शुभं यच्छुभ्रा उषसश्चरन्ति न वि ज्ञायन्ते सदृशीरजुर्याः ॥६॥
ता घा ता भद्रा उषसः पुरासुरभिष्टिद्युम्ना ऋतजातसत्याः ।
यास्वीजानः शशमान उक्थैः स्तुवञ्छंसन्द्रविणं सद्य आप ॥७॥

ता आ चरन्ति समना पुरस्तात्समानतः समना पप्रथानाः ।
ऋतस्य देवीः सदसो बुधाना गवां न सर्गा उषसो जरन्ते ॥८॥
ता इन्न्वे३व समना समानीरमीतवर्णा उषसश्चरन्ति ।
गूहन्तीरभ्वमसितं रुशद्भिः शुक्रास्तनूभिः शुचयो रुचानाः ॥९॥
रयिं दिवो दुहितरो विभातीः प्रजावन्तं यच्छतास्मासु देवीः ।
स्योनादा वः प्रतिबुध्यमानाः सुवीर्यस्य पतयः स्याम ॥१०॥
तद्वो दिवो दुहितरो विभातीरुप ब्रुव उषसो यज्ञकेतुः ।
वयं स्याम यशसो जनेषु तद्द्यौश्च धत्तां पृथिवी च देवी ॥११॥

॥ ५२ ॥ ऋषिः—१-७ वामदेवो गौतमः ॥ देवताः—उषा ॥ छन्दः—१-४, ६ निचृद् गायत्री ।
५, ७ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३॥ प्रति ष्या सूनरी जनी व्युच्छन्ती परि स्वसुः । दिवो अदर्शि दुहिता ॥१॥
अश्वेव चित्रारुषी माता गवामृतावरी । सखाभूदश्विनोरुषाः ॥२॥
उत सखास्यश्विनोरुत माता गवामसि । उतोषो वस्व ईशिषे ॥३॥
यावयद्द्वेषसं त्वा चिकित्वित्सूनृतावरि । प्रति स्तोमैरभुत्स्महि ॥४॥
प्रति भद्रा अदृक्षत गवां सर्गा न रश्मयः । ओषा अप्रा उरु ज्रयः ॥५॥
आपप्रुषी विभावरि व्यावर्ज्योतिषा तमः । उषो अनु स्वधामव ॥६॥
आ द्यां तनोषि रश्मिभिरान्तरिक्षमुरु प्रियम् । उषः शुक्रेण शोचिषा ॥७॥

॥ ५३ ॥ ऋषिः—१-७ वामदेवो गौतमः ॥ देवताः—सविता ॥ छन्दः—१, ३, ६, ७ निचृज्जगती ।
२ विराड् जगती । ४ स्वराड् जगती । ५ जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥४॥ तद्देवस्य सवितुर्वार्यं महद्वृणीमहे असुरस्य प्रचेतसः ।
छर्दिर्येन दाशुषे यच्छति त्मना तन्नो महाँ उदयान्देवो अक्तुभिः ॥१॥
दिवो धर्ता भुवनस्य प्रजापतिः पिशङ्गं द्रापिं प्रति मुञ्चते कविः ।
विचक्षणः प्रथयन्नापृणन्नुर्वजीजनत्सविता सुम्नमुक्थ्यम् ॥२॥
आप्रा रजांसि दिव्यानि पार्थिवा श्लोकं देवः कृणुते स्वाय धर्मणे ।
प्र बाहू अस्राक्सविता सवीमनि निवेशयन्प्रसुवन्नक्तुभिर्जगत् ॥३॥
अदाभ्यो भुवनानि प्रचाकशद्व्रतानि देवः सविताभि रक्षते ।
प्रास्राग्बाहू भुवनस्य प्रजाभ्यो धृतव्रतो महो अज्मस्य राजति ॥४॥
त्रिरन्तरिक्षं सविता महित्वना त्री रजांसि परिभूस्त्रीणि रोचना ।
तिस्रो दिवः पृथिवीस्तिस्र इन्वति त्रिभिर्व्रतैरभि नो रक्षति त्मना ॥५॥

बृहत्सुम्नः प्रसवीता निवेशनो जगतः स्थातुरुभयस्य यो वशी ।
स नो देवः सविता शर्म यच्छत्वस्मे क्षयाय त्रिवरूथमंहसः ॥६॥
आगन्देव ऋतुभिर्वर्धतु क्षयं दधातु नः सविता सुप्रजामिषम् ।
स नः क्षपाभिरहभिश्च जिन्वतु प्रजावन्तं रयिमस्मे समिन्वतु ॥७॥

॥ ५४ ॥ ऋषिः—१-६ वामदेवो गौतमः ॥ देवताः—सविता ॥ छन्दः—१ भुरिक् त्रिष्टुप् । २ निचृत त्रिष्टुप् ।
३-५ स्वराट् त्रिष्टुप् । ६ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥५॥ अभूद्देवः सविता वन्द्यो नु न इदानीमह्न उपवाच्यो नृभिः ।
वि यो रत्ना भजति मानवेभ्यः श्रेष्ठं नो अत्र द्रविणं यथा दधत् ॥१॥
देवेभ्यो हि प्रथमं यज्ञियेभ्योऽमृतत्वं सुवसि भागमुत्तमम् ।
आदिद्दामानं सवितर्व्यूर्णुषेऽनूचीना जीविता मानुषेभ्यः ॥२॥
अचित्ती यच्चकृमा दैव्ये जने दीनैर्दक्षैः प्रभूती पूरुषत्वता ।
देवेषु च सवितर्मानुषेषु च त्वं नो अत्र सुवतादनागसः ॥३॥
न प्रमिये सवितुर्दैव्यस्य तद्यथा विश्वं भुवनं धारयिष्यति ।
यत्पृथिव्या वरिमन्ना स्वङ्गुरिर्वर्ष्मन्दिवः सुवति सत्यमस्य तत् ॥४॥
इन्द्रज्येष्ठान्बृहद्भ्यः पर्वतेभ्यः क्षयाँ एभ्यः सुवसि पस्त्यावतः ।
यथायथा पतयन्तो वियेमिर एवैव तस्थुः सवितः सवाय ते ॥५॥
ये ते त्रिरहन्त्सवितः सवासो दिवेदिवे सौभगमासुवन्ति ।
इन्द्रो द्यावापृथिवी सिन्धुरद्भिरादित्यैर्नो अदितिः शर्म यंसत् ॥६॥

॥ ५५ ॥ ऋषिः—१-१० वामदेवो गौतमः ॥ देवताः—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । २, ४ निचृत त्रिष्टुप्
३, ५ भुरिक् पङ्क्तिः । ६, ७ स्वराट् पङ्क्तिः । ८, ९ विराड् गायत्री । १० गायत्री ॥
स्वरः—१, २, ४ धैवतः । ३, ५-७ पञ्चमः । ८-१० षड्जः ॥

॥६॥ को वस्त्राता वसवः को वरूता द्यावाभूमी अदिते त्रासीथां नः ।
सहीयसो वरुण मित्र मर्तात्को वोऽध्वरे वरिवो धाति देवाः ॥१॥
प्र ये धामानि पूर्व्याण्यर्चान्वि यदुच्छान्वियोतारो अमूराः ।
विधातारो वि ते दधुरजस्रा ऋतधीतयो रुरुचन्त दस्माः ॥२॥
प्र पस्त्या३मदितिं सिन्धुमर्कैः स्वस्तिमीळे सख्याय देवीम् ।
उभे यथा नो अहनी निपात उषासानक्ता करतामदब्धे ॥३॥

व्यर्यमा वरुणश्चेति पन्थामिषस्पतिः सुवितं गातुमग्निः ।
इन्द्राविष्णू नृवदु षु स्तवाना शर्म नो यन्तममवद्वरूथम् ॥४॥
आ पर्वतस्य मरुतामवांसि देवस्य त्रातुरव्रि भगस्य ।
पात्पतिर्जन्यादंहसो नो मित्रो मित्रियादुत न उरुष्येत् ॥५॥
॥७॥ नू रोदसी अहिना बुध्न्येन स्तुवीत देवी अप्येभिरिष्टैः ।
समुद्रं न संचरणे सनिष्यवो घर्मस्वरसो नद्यो३ अप व्रन् ॥६॥
देवैर्नो देव्यदितिर्नि पातु देवस्त्राता त्रायतामप्रयुच्छन् ।
नहि मित्रस्य वरुणस्य धासिमर्हामसि प्रमियं सान्वग्नेः ॥७॥
अग्निरीशे वसव्यस्याग्निर्महः सौभगस्य । तान्यस्मभ्यं रासते ॥८॥
उषो मघोन्या वह सूनृते वार्या पुरु । अस्मभ्यं वाजिनीवति ॥९॥
तत्सु नः सविता भगो वरुणो मित्रो अर्यमा । इन्द्रो नो राधसा गमत् ॥१०॥

॥ ५६ ॥ ऋषिः—१-७ वामदेवो गौतमः ॥ देवताः—द्यावापृथिव्यौ ॥ छन्दः—१, २, त्रिष्टुप् ।
४ विराट् त्रिष्टुप् । ३ भुरिक् पङ्क्तिः । ५ निचृद् गायत्री । ६ विराड् गायत्री । ७ गायत्री ॥
स्वरः—१, २, ४ धैवतः । ३ पञ्चमः । ५-७ षड्जः ॥

॥८॥ मही द्यावापृथिवी इह ज्येष्ठे रुचा भवतां शुचयद्भिरर्कैः ।
यत्सीं वरिष्ठे बृहती विमिन्वन्रुवद्धोक्षा पप्रथानेभिरेवैः ॥१॥
देवी देवेभिर्यजते यजत्रैरमिनती तस्थतुरुक्षमाणे ।
ऋतावरी अद्रुहा देवपुत्रे यज्ञस्य नेत्री शुचयद्भिरर्कैः ॥२॥
स इत्स्वपा भुवनेष्वास य इमे द्यावापृथिवी जजान ।
उर्वी गभीरे रजसी सुमेके अवंशे धीरः शच्या समैरत् ॥३॥
नू रोदसी बृहद्भिर्नो वरूथैः पत्नीवद्भिरिषयन्ती सजोषाः ।
उरूची विश्वे यजते नि पातं धिया स्याम रथ्यः सदासाः ॥४॥
प्र वां महि द्यवी अभ्युपस्तुतिं भरामहे । शुची उप प्रशस्तये ॥५॥
पुनाने तन्वा मिथः स्वेन दक्षेण राजथः । ऊह्याथे सनादृतम् ॥६॥
मही मित्रस्य साधथस्तरन्ती पिप्रती ऋतम् । परि यज्ञं नि षेदथुः ॥७॥

॥ ५७ ॥ ऋषिः—१-८ वामदेवो गौतमः ॥ देवताः—१-३ क्षेत्रपतिः । ४ शुनः । ५, ८ शुनासीरौ ।
६, ७ सीता ॥ छन्दः—१, ४, ६, ७ अनुष्टुप् । २, ३, ८ त्रिष्टुप् । ५ पुरउष्णिक् ॥ स्वरः—
१, ४, ६, ७ गान्धारः । २, ३, ८ धैवतः । ५ ऋषभ, ॥

॥९॥ क्षेत्रस्य पतिना वयं हितेनेव जयामसि । गामश्वं पोषयित्न्वा स नो मृळातीदृशे ॥१॥

क्षेत्रस्य पते मधुमन्तमूर्मिं धेनुरिव पयो अस्मासु धुक्ष्व ।
मधुश्चुतं घृतमिव सुपूतमृतस्य नः पतयो मृळयन्तु ॥२॥
मधुमतीरोषधीर्द्याव आपो मधुमन्नो भवत्वन्तरिक्षम् ।
क्षेत्रस्य पतिर्मधुमान्नो अस्त्वरिष्यन्तो अन्वेनं चरेम ॥३॥
शुनं वाहाः शुनं नरः शुनं कृषतु लाङ्गलम् ।
शुनं वरत्रा बध्यन्तां शुनमष्ट्रामुदिङ्गय ॥४॥
शुनासीराविमां वाचं जुषेथां यद्दिवि चक्रथुः पयः ।
तेनेमामुप सिञ्चतम् ॥५॥
अर्वाची सुभगे भव सीते वन्दामहे त्वा ।
यथा नः सुभगाससि यथा नः सुफलाससि ॥६॥
इन्द्रः सीतां नि गृह्णातु तां पूषानु यच्छतु ।
सा नः पयस्वती दुहामुत्तरामुत्तरां समाम् ॥७॥
शुनं नः फाला वि कृषन्तु भूमिं शुनं कीनाशा अभि यन्तु वाहैः ।
शुनं पर्जन्यो मधुना पयोभिः शुनासीरा शुनमस्मासु धत्तम् ॥८॥

॥ ५८ ॥ **ऋषिः—१-११ वामदेवो गौतमः ॥ देवताः—अग्निः सूर्यो वाऽपो वा गावो वा घृतं वा ॥**
छन्दः—१ निचृत् त्रिष्टुप् । २, ८-१० त्रिष्टुप् । ३ भुरिक् पङ्क्तिः । ४ अनुष्टुप् । ६, ७ निचृदनुष्टुप् । ११ स्वराट् त्रिष्टुप् । ५ निचृदुष्णिक् ॥ स्वरः—१, २, ८-१० धैवतः । ३ पञ्चमः ।
४, ६, ७, ११ गान्धारः । ५ ऋषभः ॥

॥१०॥ समुद्रादूर्मिर्मधुमाँ उदारदुपांशुना सममृतत्वमानट् ।
घृतस्य नाम गुह्यं यदस्ति जिह्वा देवानाममृतस्य नाभिः ॥१॥
वयं नाम प्र ब्रवामा घृतस्यास्मिन्यज्ञे धारयामा नमोभिः ।
उप ब्रह्मा शृणवच्छस्यमानं चतुःशृङ्गोऽवमीद्गौर एतत् ॥२॥
चत्वारि शृङ्गा त्रयो अस्य पादा द्वे शीर्षे सप्त हस्तासो अस्य ।
त्रिधा बद्धो वृषभो रोरवीति महो देवो मर्त्याँ आ विवेश ॥३॥
त्रिधा हितं पणिभिर्गुह्यमानं गवि देवासो घृतमन्वविन्दन् ।
इन्द्र एकं सूर्य एकं जजान वेनादेकं स्वधया निष्टतक्षुः ॥४॥
एता अर्षन्ति हृद्यात्समुद्राच्छतव्रजा रिपुणा नावचक्षे ।
घृतस्य धारा अभि चाकशीमि हिरण्ययो वेतसो मध्य आसाम् ॥५॥

॥११॥ स॒म्यक्स्र॑वन्ति स॒रितो॒ न धेना॑ अ॒न्तर्हृ॒दा मन॑सा पू॒यमा॑नाः ।
ए॒ते अ॑र्षन्त्यू॒र्मयो॑ घृ॒तस्य॑ मृ॒गा इ॑व क्षिप॒णोरीष॑माणाः ॥६॥
सिन्धो॑रिव प्राध्व॒ने शू॑घ॒नासो॒ वात॑प्रमियः पतयन्ति य॒ह्वाः ।
घृ॒तस्य॒ धारा॑ अरु॒षो न वा॒जी काष्ठा॑ भि॒न्दन्नू॒र्मि॑भिः॒ पिन्व॑मानः ॥७॥
अ॒भि प्र॑वन्त॒ सम॑नेव॒ योषाः॑ क॒ल्या॒ण्य१॒ः स्मय॑मानासो अ॒ग्निम् ।
घृ॒तस्य॒ धाराः॑ स॒मिधो॑ नसन्त॒ ता जु॑षा॒णो ह॑र्यति जा॒तवे॑दाः ॥८॥
क॒न्या॑ इव वह॒तुमेत॒वा उ॑ अ॒ञ्ज्य॑ञ्जा॒ना अ॒भि चा॑कशीमि ।
यत्र॒ सोमः॑ सू॒यते॒ यत्र॑ य॒ज्ञो घृ॒तस्य॒ धारा॑ अ॒भि तत्प॑वन्ते ॥९॥
अ॒भ्य॑र्षत सुष्टु॒तिं गव्य॑मा॒जिम॒स्मासु॑ भ॒द्रा द्रवि॑णानि धत्त ।
इ॒मं य॒ज्ञं न॑यत दे॒वता॑ नो घृ॒तस्य॒ धारा॒ मधु॑मत्पवन्ते ॥१०॥
धाम॑न्ते॒ विश्वं॒ भुव॑न॒मधि॑ श्रि॒तम॒न्तः स॑मु॒द्रे हृ॒द्य१॒न्तरायु॑षि ।
अ॒पामनी॑के समि॒थे य आभृ॑त॒स्तम॑श्याम॒ मधु॑मन्तं त ऊ॒र्मिम् ॥११॥

॥ इति चतुर्थं मण्डलम् ॥

[चतुर्थमण्डलेऽनुवाकाः ५, सूक्तानि ५८, ऋचः ५८९]

अथ पञ्चमं मण्डलम् ॥

३६ [प्रथमोऽनुवाकः ॥ सू० १-१४]

॥ १ ॥ ऋषिः—१-१२ बुधगविष्ठिरावात्रेयौ ॥ देवताः—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३, ४, ६, ११, १२ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ७, १० त्रिष्टुप् । ५, ८ स्वराट्पङ्क्तिः । ९ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-४, ६, ७, १०-१२ धैवतः । ५, ८, ९ पञ्चमः ॥

॥१२॥ अबो॑ध्य॒ग्निः स॒मिधा॒ जना॑नां॒ प्रति॑ धे॒नुमि॑वाय॒तीमु॒षास॑म् ।
य॒ह्वा इ॑व॒ प्र व॒यामु॒ज्जिहा॑नाः॒ प्र भा॒नवः॑ सिस्रते॒ नाक॒मच्छ॑ ॥१॥
अबो॑धि॒ होता॑ य॒जथा॑य दे॒वानू॒र्ध्वो अ॒ग्निः सु॒मनाः॑ प्रा॒तर॑स्थात् ।
समि॑द्धस्य॒ रुश॑ददर्शि॒ पाजो॑ म॒हान्दे॒वस्तम॑सो॒ निर॑मोचि ॥२॥
यदीं॑ ग॒णस्य॑ रश॒नामजी॑गः॒ शुचि॑रङ्क्ते॒ शुचि॑भि॒र्गोभि॑र॒ग्निः ।
आद्दक्षि॑णा युज्यते वाज॒यन्त्यु॑त्ता॒नामू॒र्ध्वो अ॑धयज्जु॒हूभिः॑ ॥३॥
अ॒ग्निमच्छा॑ देव॒यतां॒ मनां॑सि॒ चक्षूं॑षीव॒ सूर्ये॒ सं च॑रन्ति ।
यदीं॒ सुवा॑ते उ॒षसा॒ विरू॑पे श्वे॒तो वा॒जी जा॑यते॒ अग्रे॒ अह्ना॑म् ॥४॥
यदीं॒ सुवा॑ते उ॒षसा॒ विरू॑पे श्वे॒तो वा॒जी जा॑यते॒ अग्रे॒ अह्ना॑म् ॥४॥

जनिष्ट हि जेन्यो अग्रे अह्नां हितो हितेष्वरुषो वनेषु ।
दमेदमे सप्त रत्ना दधानोऽग्निर्होता नि षसादा यजीयान् ॥५॥
अग्निर्होता न्यसीदद्यजीयानुपस्थे मातुः सुरभा उ लोके ।
युवा कविः पुरुनिष्ठ ऋतावा धर्ता कृष्टीनामुत मध्य इद्धः ॥६॥

॥१३॥ प्र णु त्यं विप्रमध्वरेषु साधुमग्निं होतारमीळते नमोभिः ।
आ यस्ततान रोदसी ऋतेन नित्यं मृजन्ति वाजिनं घृतेन ॥७॥
मार्जाल्यो मृज्यते स्वे दमूनाः कविप्रशस्तो अतिथिः शिवो नः ।
सहस्रशृङ्गो वृषभस्तदोजा विश्वाँ अग्ने सहसा प्रास्यन्यान् ॥८॥
प्र सद्यो अग्ने अत्येष्यन्यानाविर्यस्मै चारुतमो बभूथ ।
ईळेन्यो वपुष्यो विभावा प्रियो विशामतिथिर्मानुषीणाम् ॥९॥
तुभ्यं भरन्ति क्षितयो यविष्ठ बलिमग्ने अन्तित ओत दूरात् ।
आ भन्दिष्ठस्य सुमतिं चिकिद्धि बृहत्ते अग्ने महि शर्म भद्रम् ॥१०॥
आद्य रथं भानुमो भानुमन्तमग्ने तिष्ठ यजतेभिः समन्तम् ।
विद्वान्पथीनामुर्वन्तरिक्षमेह देवान्हविरद्याय वक्षि ॥११॥
अवोचाम कवये मेध्याय वचो वन्दारु वृषभाय वृष्णे ।
गविष्ठिरो नमसा स्तोममग्नौ दिवीव रुक्ममुरुव्यञ्चमश्रेत् ॥१२॥

॥ २ ॥ ऋषिः—१, ३-८, १०-१२ कुमार आत्रेयो, वृशो वा जान उभौ वा । २, ९ वृशो जारः ॥
देवता —अग्निः ॥ छन्दः—१, ३, ७, ८ त्रिष्टुप् । ४, ५, ९, १० निचृत्त्रिष्टुप् ।
११ विराट्त्रिष्टुप् । २ स्वराट्पङ्क्तिः । ६ भुरिक्पङ्क्तिः । १२ निचृदतिजगती ॥
स्वरः—१, ३-५, ७-११ धैवतः । २, ६ पञ्चमः । १२ निषादः ॥

॥१४॥ कुमारं माता युवतिः समुब्धं गुहा बिभर्ति न ददाति पित्रे ।
अनीकमस्य न मिनज्जनासः पुरः पश्यन्ति निहितमरतौ ॥१॥
कमेतं त्वं युवते कुमारं पेषी बिभर्षि महिषी जजान ।
पूर्वीर्हि गर्भः शरदो ववर्धापश्यं जातं यदसूत माता ॥२॥
हिरण्यदन्तं शुचिवर्णमारात्क्षेत्रादपश्यमायुधा मिमानम् ।
ददानो अस्मा अमृतं विपृक्वत्किं मामनिन्द्राः कृणवन्ननुक्थाः ॥३॥
क्षेत्रादपश्यं सनुतश्चरन्तं सुमद्यूथं न पुरु शोभमानम् ।
न ता अगृभ्रन्नजनिष्ट हि षः पलिक्नीरिद्युवतयो भवन्ति ॥४॥

के मे॑ मर्य॒कं वि य॑वन्त॒ गोभि॒र्न येषां॑ गो॒पा अर॑णश्चि॒दास॑ ।
य ईं॑ जगृ॒भुरव॒ ते सृ॑ज॒न्त्वाजा॑ति प॒श्व उप॑ नश्चिकि॒त्वान् ॥५॥
व॒सां राजा॑नं वस॒तिं जना॑ना॒मरा॑तयो॒ नि द॑धु॒र्मर्त्ये॑षु ।
ब्रह्मा॒ण्यत्रे॒रव॒ तं सृ॑जन्तु निन्दि॒तारो॒ निन्द्या॑सो भवन्तु ॥६॥

॥१५॥ शुन॑श्चि॒च्छेपं॒ निदि॑तं स॒हस्रा॒द्यूपा॑दमुञ्चो॒ अश॑मिष्ट॒ हि षः ।
ए॒वास्मद॑ग्ने॒ वि मु॑मुग्धि॒ पाशा॒न्होत॑श्चिकित्व इ॒ह तू नि॒षद्य॑ ॥७॥
हृ॒णी॒यमा॑नो॒ अप॒ हि मदै॑ये॒ः प्र मे॑ दे॒वानां॑ व्रत॒पा उ॑वाच ।
इन्द्रो॑ वि॒द्वाँ अनु॒ हि त्वा॑ च॒चक्ष॒ तेना॒हम॑ग्ने॒ अनु॑शिष्ट॒ आगा॑म् ॥८॥
वि ज्योति॑षा बृह॒ता भा॑त्य॒ग्निरा॒विर्विश्वा॑नि कृणुते म॑हि॒त्वा ।
प्रादे॑वीर्मा॒याः स॑हते दु॒रेवा॒ः शिशी॑ते॒ शृङ्गे॒ रक्ष॑से वि॒निक्षे॑ ॥९॥
उ॒त स्वा॒नासो॑ दि॒वि ष॑न्त्व॒ग्नेस्ति॒ग्मायु॑धा॒ रक्ष॑से॒ हन्त॒वा उ॑ ।
मदे॑ चिदस्य॒ प्र रु॑जन्ति॒ भामा॒ न व॑रन्ते परि॒बाधो॒ अदे॑वीः ॥१०॥
ए॒तं ते॒ स्तोमं॑ तुविजात॒ विप्रो॒ रथं॒ न धीर॒ः स्वपा॑ अतक्षम् ।
यदीद॑ग्ने॒ प्रति॒ त्वं दे॑व॒ हर्या॒ः स्व॑र्वतीर॒प एना॑ जयेम ॥११॥
तुवि॒ग्रीवो॑ वृष॒भो वा॑वृधा॒नो॑ऽश॒त्र्व१॒॑र्यः सम॑जाति॒ वेद॑ः ।
इती॒मम॒ग्निम॒मृता॑ अवोचन्ब॒र्हिष्म॑ते॒ मन॑वे॒ शर्म॑ यंसद्ध॒विष्म॑ते॒ मन॑वे॒ शर्म॑ यंसत् ॥१२॥

॥ ३ ॥ ऋषिः—१-१२ वसुश्रुत आत्रेयः ॥ देवता:—अग्निः ॥ छन्दः—१ निचृत् पङ्क्तिः । ११ भुरिक्-पङ्क्तिः । २, ३, ५, ९, १२ निचृत् त्रिष्टुप् । ४, १० त्रिष्टुप् । ६ स्वराट् त्रिष्टुप् । ७, ८ विराट्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ११ पञ्चमः । २-१०, १२ धैवतः ॥

॥१६॥ त्वम॑ग्ने॒ वरु॑णो॒ जाय॑से॒ यत्त्वं मि॒त्रो भ॑वसि॒ यत्समि॑द्धः ।
त्वे विश्वे॑ सहसस्पुत्र दे॒वास्त्वमिन्द्रो॑ दा॒शुषे॒ मर्त्या॑य ॥१॥
त्वम॑र्य॒मा भ॑वसि॒ यत्क॒नीनां॒ नाम॑ स्वधाव॒न्गुह्यं॑ बिभर्षि ।
अ॒ञ्जन्ति॑ मि॒त्रं सुधि॑तं॒ न गोभि॒र्यद्दम्प॑ती॒ सम॑नसा कृ॒णोषि॑ ॥२॥
तव॑ श्रि॒ये म॒रुतो॑ मर्जयन्त॒ रुद्र॒ यत्ते॒ जनि॑म॒ चारु॑ चि॒त्रम् ।
प॒दं यद्विष्णो॑रुप॒मं नि॒धायि॒ तेन॑ पासि॒ गुह्यं॒ नाम॒ गोना॑म् ॥३॥
तव॑ श्रि॒या सु॒दृशो॑ देव दे॒वाः पु॒रू दधा॑ना अ॒मृतं॑ सपन्त ।
होता॑रम॒ग्निं मनु॑षो॒ नि षे॑दुर्दश॒स्यन्त॑ उ॒शिज॒ः शंस॑मा॒योः ॥४॥

न त्वद्धोता॒ पूर्वो॑ अग्ने॒ यजी॑या॒न्न काव्यैः॑ प॒रो अ॑स्ति स्वधावः ।
वि॒शश्च॒ यस्या॒ अति॑थि॒र्भवा॑सि॒ स य॒ज्ञेन॑ वनवद्देव॒ मर्ता॑न् ॥५॥
व॒यम॑ग्ने वनुयाम॒ त्वोता॑ वसू॒यवो॑ ह॒विषा॒ बुध्य॑मानाः ।
व॒यं स॑म॒र्ये वि॒दथे॒ष्वह्नां॑ व॒यं रा॒या स॑हसस्पुत्र॒ मर्ता॑न् ॥६॥

॥१७॥ यो न॒ आगो॑ अ॒भ्येनो॒ भरा॒त्यधीद॒घम॒घशं॑से दधात ।
ज॒ही चि॑कित्वो अ॒भिश॑स्तिमे॒ताम॑ग्ने॒ यो नो॑ म॒र्चय॑ति द्व॒येन॑ ॥७॥
त्वाम॒स्या व्यु॑षि देव॒ पूर्वे॑ दू॒तं कृ॑ण्वा॒ना अ॑यजन्त ह॒व्यैः ।
सं॒स्थे यद॑ग्न॒ ईय॑से रयी॒णां दे॒वो मर्तै॒र्वसु॑भिरि॒ध्यमा॑नः ॥८॥
अव॑ स्पृधि पि॒तरं॒ योधि॑ वि॒द्वान्पु॒त्रो यस्ते॑ सहसः सून ऊ॒हे ।
क॒दा चि॑कित्वो अ॒भि च॑क्षसे॒ नोऽग्ने॑ क॒दाँ ऋ॒तचि॑द्यातयासे ॥९॥
भूरि॒ नाम॒ वन्द॑मानो दधाति पि॒ता व॑सो॒ यदि॒ तज्जो॒षया॑से ।
कु॒विद्दे॒वस्य॒ सह॑सा चका॒नः सु॒म्नम॒ग्निर्व॑नते वावृधा॒नः ॥१०॥
त्वम॒ङ्ग ज॑रि॒तारं॑ यविष्ठ॒ विश्वा॑न्यग्ने दुरि॒ताति॑ पर्षि ।
स्ते॒ना अ॑दृश्रन्रि॒पवो॒ जना॒सोऽज्ञा॑तकेता वृजि॒ना अ॑भूवन् ॥११॥
इ॒मे यामा॑सस्त्व॒द्रिग॑भूव॒न्वस॑वे वा॒ तदिदागो॑ अवाचि ।
नाहा॒यम॒ग्निर॒भिश॑स्तये नो॒ न रीष॑ते वावृधा॒नः परा॑ दात् ॥१२॥

॥ ४ ॥ ऋषिः—१-११ वसुश्रुत आत्रेयः ॥ देवताः—अग्निः ॥ छन्दः—१, १०, ११ भुरिक् पङ्क्तिः ।
४, ७ स्वराट् पङ्क्तिः । २, ९ विराट् त्रिष्टुप् । ३, ६, ८ निचृत् त्रिष्टुप् । ५ त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१, ४, ७, १०, ११ पञ्चमः । २. ३. ५. ६. ८. ९ धैवतः ॥

॥१८॥ त्वाम॑ग्ने॒ वसु॑पतिं॒ वसू॑नाम॒भि प्र म॑न्दे अध्व॒रेषु॑ राजन् ।
त्वया॒ वाजं॑ वाज॒यन्तो॑ जयेमा॒भि ष्या॑म पृत्सु॒तीर्मर्त्या॑नाम् ॥१॥
ह॒व्य॒वाळ॒ग्निर॒जरः॑ पि॒ता नो॑ वि॒भुर्वि॒भावा॑ सु॒दृशी॑को अ॒स्मे ।
सु॒गा॒र्ह॒प॒त्याः समिषो॑ दिदीह्यस्म॒द्र्य१॒॑क्सं मि॑मीहि॒ श्रवां॑सि ॥२॥
वि॒शां क॒विं वि॒श्पतिं॒ मानु॑षीणां॒ शुचिं॑ पाव॒कं घृ॒तपृ॑ष्ठम॒ग्निम् ।
नि होता॑रं विश्व॒विदं॑ दधिध्वे॒ स दे॒वेषु॑ वनते॒ वार्या॑णि ॥३॥
जु॒षस्वा॑ग्न॒ इळ॑या स॒जोषा॒ यत॑मानो र॒श्मिभिः॒ सूर्य॑स्य ।
जु॒षस्व॑ नः स॒मिधं॑ जातवेद॒ आ च॑ दे॒वान्ह॑वि॒रद्या॑य वक्षि ॥४॥
जुष्टो॒ दमू॑ना॒ अति॑थिर्दुरो॒ण इ॒मं नो॑ य॒ज्ञमुप॑ याहि वि॒द्वान् ।
विश्वा॑ अग्ने अभि॒युजो॑ वि॒हत्या॑ शत्रूय॒तामा भ॑रा॒ भोज॑नानि ॥५॥

॥१९॥ वधेन दस्युं प्र हि चातयस्व वयः कृण्वानस्तन्वे३ स्वायै ।
पिपर्षि यत्सहसस्पुत्र देवान्त्सो अग्ने पाहि नृतम वाजे अस्मान् ॥६॥
वयं ते अग्न उक्थैर्विधेम वयं हव्यैः पावक भद्रशोचे ।
अस्मे रयिं विश्ववारं समिन्वास्मे विश्वानि द्रविणानि धेहि ॥७॥
अस्माकमग्ने अध्वरं जुषस्व सहसः सूनो त्रिषधस्थ हव्यम् ।
वयं देवेषु सुकृतः स्याम शर्मणा नस्त्रिवरूथेन पाहि ॥८॥
विश्वानि नो दुर्गहा जातवेदः सिन्धुं न नावा दुरिताति पर्षि ।
अग्ने अत्रिवन्नमसा गृणानो३ऽस्माकं बोध्यविता तनूनाम् ॥९॥
यस्त्वा हृदा कीरिणा मन्यमानोऽमर्त्यं मर्त्यो जोहवीमि ।
जातवेदो यशो अस्मासु धेहि प्रजाभिरग्ने अमृतत्वमश्याम् ॥१०॥
यस्मै त्वं सुकृते जातवेद उ लोकमग्ने कृणवः स्योनम् ।
अश्विनं स पुत्रिणं वीरवन्तं गोमन्तं रयिं नशते स्वस्ति ॥११॥

॥ ५ ॥ ऋषिः—१-११ वसुश्रुत आत्रेयः ॥ देवताः—आप्रीम् ॥ छन्दः—१, ५-७, ९, १० गायत्री ।
३, ८ निचृद् गायत्री । ११ विराड् गायत्री । ४ पिपीलिकामध्यागायत्री । २ आर्च्युष्णिक् ॥
स्वरः—१, ३-११ षड्जः । २ ऋषभः ॥

॥२०॥ सुसमिद्धाय शोचिषे घृतं तीव्रं जुहोतन । अग्नये जातवेदसे ॥१॥
नराशंसः सुषूदतीमं यज्ञमदाभ्यः । कविर्हि मधुहस्त्यः ॥२॥
ईळितो अग्न आ वहेन्द्रं चित्रमिह प्रियम् । सुखै रथेभिरूतये ॥३॥
ऊर्णम्रदा वि प्रथस्वाभ्य१र्का अनूषत । भवा नः शुभ्र सातये ॥४॥
देवीर्द्वारो वि श्रयध्वं सुप्रायणा न ऊतये । प्रप्र यज्ञं पृणीतन ॥५॥
॥२१॥ सुप्रतीके वयोवृधा यह्वी ऋतस्य मातरा । दोषामुषासमीमहे ॥६॥
वातस्य पत्मन्नीळिता दैव्या होतारा मनुषः । इमं नो यज्ञमा गतम् ॥७॥
इळा सरस्वती मही तिस्रो देवीर्मयोभुवः । बर्हिः सीदन्त्वस्रिधः ॥८॥
शिवस्त्वष्टरिहा गहि विभुः पोष उत त्मना । यज्ञेयज्ञे न उदव ॥९॥
यत्र वेत्थ वनस्पते देवानां गुह्या नामानि । तत्र हव्यानि गामय ॥१०॥
स्वाहाग्नये वरुणाय स्वाहेन्द्राय मरुद्भ्यः । स्वाहा देवेभ्यो हविः ॥११॥

॥ ६ ॥ ऋषिः—१-१० वसुश्रुत आत्रेयः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ८, ९ निचृत् पङ्क्तिः ।
२, ५ पङ्क्तिः । ७ विराट् पङ्क्तिः । ३, ४ स्वराड् बृहती । ६, १० भुरिग् बृहती ॥
स्वरः—१, २, ५, ७-९ पञ्चमः । ३, ४, ६, १० मध्यमः ॥

॥२२॥ अ॒ग्निं तं म॑न्ये॒ यो वसु॒रस्तं॒ यं यन्ति॑ धे॒नवः॑ ।
अस्त॒मर्व॑न्त आ॒शवोऽस्तं॒ नित्या॑सो वा॒जिन॒ इषं॑ स्तो॒तृभ्य॒ आ भ॑र ॥१॥
सो अ॒ग्निर्यो वसु॑र्गृ॒णे सं यमा॒यन्ति॑ धे॒नवः॑ ।
सम॑र्वन्तो रघु॒द्रुवः॒ सं सु॑जा॒तासः॑ सू॒रय॒ इषं॑ स्तो॒तृभ्य॒ आ भ॑र ॥२॥
अ॒ग्निर्हि वा॒जिनं॑ वि॒शे ददा॑ति वि॒श्वच॑र्षणिः ।
अ॒ग्नी रा॒ये स्वा॒भुवं॒ स प्री॒तो या॑ति॒ वार्य॒मिषं॑ स्तो॒तृभ्य॒ आ भ॑र ॥३॥
आ ते॑ अग्न इधीमहि द्यु॒मन्तं॑ देवा॒जर॑म् ।
यद्ध॒ स्या ते॒ पनी॑यसी स॒मिद्दी॒दय॑ति॒ द्यवीषं॑ स्तो॒तृभ्य॒ आ भ॑र ॥४॥
आ ते॑ अग्न ऋ॒चा ह॒विः शु॒क्रस्य॑ शोचिषस्पते ।
सुश्च॑न्द्र॒ दस्म॒ विश्प॑ते॒ हव्य॑वा॒ट् तुभ्यं॑ हूयत॒ इषं॑ स्तो॒तृभ्य॒ आ भ॑र ॥५॥

॥२३॥ प्रो त्ये अ॒ग्नयो॒ऽग्निषु॒ विश्वं॑ पुष्यन्ति॒ वार्य॑म् ।
ते हि॑न्विरे॒ त इ॑न्विरे॒ त इ॑षण्यन्त्यानु॒षगिषं॑ स्तो॒तृभ्य॒ आ भ॑र ॥६॥
तव॒ त्ये अ॑ग्ने अ॒र्चयो॒ महि॑ व्राधन्त वा॒जिनः॑ ।
ये पत्व॑भिः श॒फानां॑ व्र॒जा भु॒रन्त॒ गोना॒मिषं॑ स्तो॒तृभ्य॒ आ भ॑र ॥७॥
नवा॑ नो अग्न॒ आ भ॑र स्तो॒तृभ्यः॑ सुक्षि॒तीरिषः॑ ।
ते स्या॑म॒ य आ॑नृचुस्त्वादू॑तासो॒ दमे॑दम॒ इषं॑ स्तो॒तृभ्य॒ आ भ॑र ॥८॥
उ॒भे सु॑श्चन्द्र स॒र्पिषो॒ दर्वी॑ श्रीणीष आ॒सनि॑ ।
उ॒तो न॒ उत्पु॑पूर्या उ॒क्थेषु॑ शवसस्पत॒ इषं॑ स्तो॒तृभ्य॒ आ भ॑र ॥९॥
ए॒वाँ अ॒ग्निम॑जुर्यमुर्गी॒र्भिर्य॒ज्ञेभि॑रानु॒षक् ।
दध॑द॒स्मे सु॒वीर्य॑मु॒त त्यदा॒श्वश्व्य॒मिषं॑ स्तो॒तृभ्य॒ आ भ॑र ॥१०॥

॥ ७ ॥ ऋषिः—१-१० इष आत्रेयः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ विराडनुष्टुप् । २ अनुष्टुप् ।
३ भुरिगनुष्टुप् । ४, ५, ८, ९ निचृदनुष्टुप् । ६, ७ स्वराडुष्णिक् । १० निचृद्बृहती ॥
स्वरः—१-५, ८, ९ गान्धारः । ६, ७ ऋषभः । १० मध्यमः ॥

॥२४॥ सखा॑यः॒ सं वः॑ स॒म्यञ्च॒मिषं॒ स्तोमं॑ चा॒ग्नये॑ ।
वर्षि॑ष्ठाय क्षिती॒नामू॒र्जो नप्त्रे॒ सह॑स्वते ॥१॥
कुत्रा॑ चि॒द्यस्य॒ समृ॑तौ र॒ण्वा नरो॑ नृ॒षद॑ने ।
अर्ह॑न्तश्चि॒द्यमि॑न्ध॒ते सं॑ज॒नय॑न्ति ज॒न्तवः॑ ॥२॥

सं यदिषो वनामहे सं हव्या मानुषाणाम् ।
उत द्युम्नस्य शवस ऋतस्य रश्मिमा ददे ॥३॥
स स्मा कृणोति केतुमा नक्तं चिद्दूर आ सते ।
पावको यद्वनस्पतीन्प्र स्मा मिनात्यजरः ॥४॥
अव स्म यस्य वेषणे स्वेदं पथिषु जुह्वति ।
अभीमह स्वजेन्यं भूमा पृष्ठेव रुरुहुः ॥५॥

॥२५॥ यं मर्त्यः पुरुस्पृहं विदद्विश्वस्य धायसे ।
प्र स्वादनं पितूनामस्ततातिं चिदायवे ॥६॥
स हि ष्मा धन्वाक्षितं दाता न दात्या पशुः ।
हिरिश्मश्रुः शुचिदन्नृभुरनिभृष्टतविषिः ॥७॥
शुचिः ष्म यस्मा अत्रिवत्प्र स्वधितीव रीयते ।
सुषूरसूत माता क्राणा यदानशे भगम् ॥८॥
आ यस्ते सर्पिरासुतेऽग्ने शमस्ति धायसे ।
ऐषु द्युम्नमुत श्रव आ चित्तं मर्त्येषु धाः ॥९॥
इति चिन्मन्युमध्रिजस्त्वादातमा पशुं ददे ।
आदग्ने अपृणतोऽत्रिः सासह्याद्दस्यूनिषः सासह्यान्नॄन् ॥१०॥

॥ ८ ॥ ऋषिः—१-७ इष आत्रेयः ॥ देवताः—अग्निः ॥ छन्दः—१, ५ विराट् त्रिष्टुप् । २ भुरिक् त्रिष्टुप् । ३, ४ निचृज्जगती । ६, ७ विराड् जगती ॥ स्वरः—१, २, ५ धैवतः । ३, ४, ६, ७ निषादः ॥

॥२६॥ त्वामग्न ऋतायवः समीधिरे प्रत्नं प्रत्नास ऊतये सहस्कृत ।
पुरुश्चन्द्रं यजतं विश्वधायसं दमूनसं गृहपतिं वरेण्यम् ॥१॥
त्वामग्ने अतिथिं पूर्व्यं विशः शोचिष्केशं गृहपतिं नि षेदिरे ।
बृहत्केतुं पुरुरूपं धनस्पृतं सुशर्माणं स्ववसं जरद्विषम् ॥२॥
त्वामग्ने मानुषीरीळते विशो होत्राविदं विविचिं रत्नधातमम् ।
गुहा सन्तं सुभग विश्वदर्शतं तुविष्वणसं सुयजं घृतश्रियम् ॥३॥
त्वामग्ने धर्णसिं विश्वधा वयं गीर्भिर्गृणन्तो नमसोप सेदिम ।
स नो जुषस्व समिधानो अङ्गिरो देवो मर्तस्य यशसा सुदीतिभिः ॥४॥
त्वमग्ने पुरुरूपो विशेविशे वयो दधासि प्रत्नथा पुरुष्टुत ।
पुरूण्यन्ना सहसा वि राजसि त्विषिः सा ते तित्विषाणस्य नाधृषे ॥५॥

त्वाम॑ग्ने समिधा॒नं य॑विष्ठ्य दे॒वा दू॒तं च॑क्रिरे हव्य॒वाह॑नम् ।
उ॒रु॒ज्रय॑सं घृ॒तयो॑नि॒माहु॑तं त्वे॒षं चक्षु॑र्द॑धिरे चोद॒यन्म॑ति ॥६॥
त्वाम॑ग्ने प्र॒दिव॒ आहु॑तं घृ॒तैः सु॑म्ना॒यवः॑ सु॒ष॒मिधा॒ समी॑धिरे ।
स वा॑वृधा॒न ओष॑धीभिरु॒क्षि॒तो॒३ऽभि ज्रयां॑सि॒ पार्थि॑वा॒ वि ति॑ष्ठसे ॥७॥

॥ इति तृतीयाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥

[अष्टमाध्याये वर्गाः २६, सूक्तानि १६, ऋचः १५२]
[तृतीयाष्टके अध्यायाः ८, वर्गाः २२५, सूक्तानि १२२, ऋचः १२०९.]

॥ इति तृतीयोऽष्टकः ॥

अथ चतुर्थोऽष्टकः ॥

अथ प्रथमोऽध्यायः ॥

॥ ९ ॥ ऋषिः—१-७ गय आत्रेयः ॥ देवता:—अग्निः ॥ छन्दः—१ स्वराडुष्णिक् । ३, ४ भुरिगुष्णिक् ।
२ निचृदनुष्टुप् । ६ विराडनुष्टुप् । ५ स्वराड्बृहती । ७ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३, ४ ऋषभः ।
२, ६ गान्धारः । ५ मध्यमः । ७ पञ्चमः ॥

॥१॥ त्वाम॑ग्ने ह॒विष्म॑न्तो दे॒वं मर्ता॑स ईळते ।
मन्ये॑ त्वा जा॒तवे॑दसं॒ स ह॒व्या व॑क्ष्यानु॒षक् ॥१॥
अ॒ग्निर्होता॒ दास्व॑तः॒ क्षय॑स्य वृ॒क्तब॑र्हिषः ।
सं य॒ज्ञास॒श्चर॑न्ति॒ यं सं वाजा॑सः श्रव॒स्यवः॑ ॥२॥
उ॒त स्म॒ यं शिशुं॑ यथा॒ नवं॒ जनि॑ष्टा॒रणी॑ ।
ध॒र्तारं॒ मानु॑षीणां वि॒शाम॒ग्निं स्व॑ध्व॒रम् ॥३॥
उ॒त स्म॑ दुर्गृभीयसे पु॒त्रो न ह्वा॒र्याणा॑म् ।
पु॒रू यो दग्धासि॒ वनाग्ने॑ प॒शुर्न यव॑से ॥४॥
अध॑ स्म॒ यस्या॒र्चयः॑ स॒म्यक्सं॒यन्ति॑ धू॒मिनः॑ ।
य॒दीमह॑ त्रि॒तो दि॒व्युप॒ ध्माते॑व॒ धम॑ति॒ शिशी॑ते ध्मा॒तरी॑ यथा ॥५॥
तवा॒हम॑ग्न ऊ॒तिभि॑र्मि॒त्रस्य॑ च॒ प्रश॑स्तिभिः ।
द्वे॒षो॒युतो॒ न दु॑रि॒ता तु॒र्याम॒ मर्त्या॑नाम् ॥६॥
तं नो॑ अग्ने अ॒भी नरो॑ र॒यिं स॑हस्व॒ आ भ॑र ।
स क्षे॑पय॒त्स पो॑षय॒द्भुव॒द्वाज॑स्य सा॒तय॑ उ॒तैधि॑ पृ॒त्सु नो॑ वृ॒धे ॥७॥

॥ १० ॥ ऋषिः—१-७ गय आत्रेयः ॥ देवता:—अग्निः ॥ छन्दः—१, ६ निचृदनुष्टुप् । ५ अनुष्टुप् ।
२, ३ भुरिगुष्णिक् । ४ स्वराड्बृहती । ७ निचृत्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ५, ६ गान्धारः ।
२, ३ ऋषभः । ४ मध्यमः । ७ पञ्चमः ॥

॥२॥ अग्न॒ ओजि॑ष्ठ॒मा भ॑र द्यु॒म्नम॒स्मभ्य॑मध्रिगो ।
प्र नो॑ रा॒या परी॑णसा॒ रत्सि॒ वाजा॑य॒ पन्था॑म् ॥१॥

त्वं नो॑ अग्ने अद्भुत॒ क्रत्वा॒ दक्ष॑स्य मं॒हना॑ ।
त्वे अ॑सु॒र्य१॒॑मारु॑हत्क्रा॒णा मि॒त्रो न य॒ज्ञियः॑ ॥२॥
त्वं नो॑ अग्न ए॒षां गयं॒ पुष्टिं॑ च वर्धय ।
ये स्तोमे॑भिः॒ प्र सू॒रयो॒ नरो॑ म॒घान्या॑न॒शुः ॥३॥
ये अ॑ग्ने च॒न्द्र ते॒ गिरः॑ शु॒म्भन्त्यश्व॑राधसः ।
शुष्मे॑भिः शु॒ष्मिणो॒ नरो॑ दि॒वश्चि॒द्येषां॑ बृ॒हत्सु॑की॒र्तिर्बोध॑ति॒ त्मना॑ ॥४॥
तव॒ त्ये अ॑ग्ने अ॒र्चयो॒ भ्राज॑न्तो यन्ति धृष्णु॒या ।
परि॑ज्मानो॒ न वि॒द्युतः॑ स्वा॒नो रथो॒ न वा॑ज॒युः ॥५॥
नू नो॑ अग्न ऊ॒तये॑ स॒बाध॑सश्च रा॒तये॑ ।
अ॒स्माका॑सश्च सू॒रयो॒ विश्वा॒ आशा॑स्तरी॒षणि॑ ॥६॥
त्वं नो॑ अग्ने अङ्गिरः स्तु॒तः स्तवा॑न॒ आ भ॑र ।
होत॑र्विभ्वा॒सहं॑ र॒यिं स्तो॒तृभ्यः॒ स्तव॑से च न उ॒तैधि॑ पृ॒त्सु नो॑ वृ॒धे ॥७॥

॥ ११ ॥ ऋषिः—१-६ सुतम्भर आत्रेयः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३, ५ निचृज्जगती । २ जगती । ४, ६ विराड्जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥३॥ जन॑स्य गो॒पा अ॑जनिष्ट॒ जागृ॑विर॒ग्निः सु॒दक्षः॑ सुवि॒ताय॒ नव्य॑से ।
घृ॒तप्र॑तीको बृह॒ता दि॑वि॒स्पृशा॑ द्यु॒मद्वि भा॑ति भर॒तेभ्यः॒ शुचिः॑ ॥१॥
य॒ज्ञस्य॑ के॒तुं प्र॑थ॒मं पु॒रोहि॑तम॒ग्निं नर॑स्त्रिषध॒स्थे समी॑धिरे ।
इन्द्रे॑ण दे॒वैः स॒रथं॒ स ब॒र्हिषि॒ सीद॒न्नि होता॑ य॒जथा॑य सु॒क्रतुः॑ ॥२॥
अस॑म्मृष्टो जायसे मा॒त्रोः शुचि॑र्म॒न्द्रः क॒विरुद॑तिष्ठो वि॒वस्व॑तः ।
घृ॒तेन॑ त्वावर्धयन्नग्न आहुत धू॒मस्ते॑ के॒तुर॑भवद्दि॒वि श्रि॒तः ॥३॥
अ॒ग्निर्नो॑ य॒ज्ञमुप॑ वेतु साधु॒याग्निं नरो॒ वि भ॑रन्ते गृ॒हेगृ॑हे ।
अ॒ग्निर्दू॒तो अ॑भवद्धव्य॒वाह॒नोऽग्निं वृ॑णा॒ना वृ॑णते क॒विक्र॑तुम् ॥४॥
तुभ्ये॒दम॑ग्ने॒ मधु॑मत्तमं॒ वच॒स्तुभ्यं॑ मनी॒षा इ॒यम॑स्तु॒ शं हृ॒दे ।
त्वां गिरः॒ सिन्धु॑मिवा॒वनी॑र्म॒हीरा पृ॑णन्ति॒ शव॑सा व॒र्धय॑न्ति च ॥५॥

त्वाम॑ग्ने॒ अङ्गि॑रसो॒ गुहा॑ हि॒तमन्व॑विन्दञ्छिश्रिया॒णं वने॑वने ।
स जा॑यसे म॒थ्यमा॑नः॒ सहो॑ म॒हत्त्वामा॑हु॒: सह॑सस्पु॒त्रम॑ङ्गिरः ॥६॥

॥ १२ ॥ ऋषिः—१-६ सुतम्भर आत्रेयः ॥ देवताः—अग्निः ॥ छन्दः—१, २, स्वराट्पङ्क्तिः ।
३-५ त्रिष्टुप् । ६ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २ पञ्चमः । ३-६ धैवतः ॥

॥४॥ प्राग्नये॑ बृह॒ते य॒ज्ञिया॑य ऋ॒तस्य॒ वृष्णे॒ असु॑राय॒ मन्म॑ ।
घृ॒तं न य॒ज्ञ आ॒स्ये॒३॒॑ सुपू॑तं॒ गिरं॑ भरे वृष॒भाय॑ प्रती॒चीम् ॥१॥
ऋ॒तं चि॑कित्व ऋ॒तमिच्चि॑किद्ध्यृ॒तस्य॒ धारा॒ अनु॑ तृन्धि पू॒र्वीः ।
नाहं या॒तुं सह॑सा॒ न द्व॒येन॑ ऋ॒तं स॑पाम्यरु॒षस्य॒ वृष्णः॑ ॥२॥
कया॑ नो अग्न ऋ॒तय॑न्नृ॒तेन॒ भुवो॒ नवे॑दा उ॒चथ॑स्य॒ नव्यः॑ ।
वेदा॑ मे दे॒व ऋ॑तु॒पा ऋ॑तू॒नां नाहं पतिं॑ सनि॒तुर॒स्य रा॒यः ॥३॥
के ते॑ अग्ने रि॒पवे॒ बन्ध॑नासः॒ के पा॒यवः॑ सनिषन्त द्यु॒मन्तः॑ ।
के धा॒सिम॑ग्ने॒ अनृ॑तस्य पान्ति॒ क आस॑तो॒ वच॑सः सन्ति गो॒पाः ॥४॥
सखा॑यस्ते॒ विषु॑णा अग्न ए॒ते शि॒वासः॒ सन्तो॒ अशि॑वा अभूवन् ।
अधू॑र्षत स्व॒यमे॒ते वचो॑भिरृजूय॒ते वृ॑जि॒नानि॑ ब्रु॒वन्तः॑ ॥५॥
यस्ते॑ अग्ने॒ नम॑सा य॒ज्ञमीट्ट॑ ऋ॒तं स पा॑त्यरु॒षस्य॒ वृष्णः॑ ।
तस्य॒ क्षयः॑ पृ॒थुरा सा॒धुरे॑तु प्र॒सर्स्रा॑णस्य॒ नहु॑षस्य॒ शेषः॑ ॥६॥

॥ १३ ॥ ऋषिः—१-६ सुतम्भर आत्रेयः ॥ देवताः—अग्निः ॥ छन्दः—१, ४, ५ निचृद्गायत्री ।
२, ६ गायत्री । ३ विराड् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥५॥ अर्च॑न्तस्त्वा हवाम॒हेऽर्च॑न्तः॒ समि॑धीमहि । अग्ने॒ अर्च॑न्त ऊ॒तये॑ ॥१॥
अ॒ग्नेः स्तोमं॑ मनामहे सि॒ध्रम॒द्य दि॑वि॒स्पृशः॑ । दे॒वस्य॑ द्रविण॒स्यवः॑ ॥२॥
अ॒ग्निर्जु॑षत नो॒ गिरो॒ होता॒ यो मानु॑षे॒ष्वा । स य॑क्ष॒द्दैव्यं॒ जन॑म् ॥३॥
त्वम॑ग्ने स॒प्रथा॑ असि॒ जुष्टो॒ होता॒ वरे॑ण्यः । त्वया॑ य॒ज्ञं वि त॑न्वते ॥४॥
त्वाम॑ग्ने वाज॒सात॑मं॒ विप्रा॑ वर्धन्ति॒ सुष्टु॑तम् । स नो॑ रास्व सु॒वीर्य॑म् ॥५॥
अग्ने॑ ने॒मिर॒राँ इ॑व दे॒वाँस्त्वं प॑रि॒भूर॑सि । आ राध॑श्चि॒त्रमृ॑ञ्जसे ॥६॥

॥ १४ ॥ ऋषिः—१-६ सुतम्भर आत्रेयः ॥ देवताः—अग्निः ॥ छन्दः—१, ४-६ निचृद् गायत्री ।
२ विराड् गायत्री । ३ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥६॥ अ॒ग्निं स्तोमे॑न बोधय समिधा॒नो अम॑र्त्यम् । ह॒व्या दे॒वेषु॑ नो दधत् ॥१॥
तम॑ध्व॒रेष्वी॑ळते दे॒वं मर्ता॒ अम॑र्त्यम् । यजि॑ष्ठं॒ मानु॑षे॒ जने॑ ॥२॥

तं हि शश्व॑न्त॒ ईळ॑ते स्रु॒चा दे॒वं घृ॑त॒श्चुता॑ । अ॒ग्निं ह॒व्याय॒ वोळ्ह॑वे ॥३॥
अ॒ग्निर्जा॒तो अ॑रोचत॒ घ्नन्दस्यू॒ञ्ज्योति॑षा॒ तमः॑ । अवि॑न्द॒द्गा अ॒पः स्वः॑ ॥४॥
अ॒ग्निमी॒ळेन्यं॑ क॒विं घृ॒तपृ॑ष्ठं सपर्यत । वेतु॑ मे शृ॒णव॒द्धव॑म् ॥५॥
अ॒ग्निं घृ॒तेन॑ वावृधुः॒ स्तोमे॑भिर्वि॒श्वच॑र्षणिम् । स्वा॒धीभि॑र्वच॒स्युभिः॑ ॥६॥

४० [द्वितीयोऽनुवाकः ॥ सू० १५-१२]

॥ १५ ॥ ऋषिः—१-५ धरुण आङ्गिरसः ॥ देवता:—अग्निः ॥ छन्दः—१, ५ स्वराट् पङ्क्तिः ।
२, ४ त्रिष्टुप् । ३ विराड् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ५ पञ्चमः । २-४ धैवतः ॥

॥७॥ प्र वे॒धसे॑ क॒वये॒ वेद्या॑य॒ गिरं॑ भरे य॒शसे॑ पू॒र्व्याय॑ ।
घृ॒तप्र॑सत्तो॒ असु॑रः सु॒शेवो॑ रा॒यो ध॒र्ता ध॒रुणो॒ वस्वो॑ अ॒ग्निः ॥१॥
ऋ॒तेन॑ ऋ॒तं ध॒रुणं॑ धारयन्त य॒ज्ञस्य॑ शा॒के प॑र॒मे व्यो॑मन् ।
दि॒वो धर्म॑न्ध॒रुणे॑ से॒दुषो॒ नॄञ्जा॒तैरजा॑ताँ अ॒भि ये न॑न॒क्षुः ॥२॥
अं॒हो॒युव॑स्त॒न्व॑स्तन्वते॒ वि वयो॑ म॒हद्दु॒ष्टरं॑ पू॒र्व्याय॑ ।
स सं॒वतो॒ नव॑जातस्तुतुर्यात्सिं॒हं न क्रु॒द्धम॒भितः॒ परि॑ ष्ठुः ॥३॥
मा॒तेव॒ यद्भर॑से पप्रथा॒नो जनं॑जनं॒ धाय॑से॒ चक्ष॑से च ।
वयो॑वयो जरसे॒ यद्दधा॑नः॒ परि॒ त्मना॒ विषु॑रूपो जिगासि ॥४॥
वाजो॒ नु ते॒ शव॑सस्पा॒त्वन्त॑मु॒रुं दोघं॑ ध॒रुणं॑ देव रा॒यः ।
प॒दं न ता॒युर्गुहा॒ दधा॑नो म॒हो रा॒ये चि॒तय॒न्नत्रि॑मस्पः ॥५॥

॥ १६ ॥ ऋषिः—१-५ पूरुरात्रेयः ॥ देवता:—अग्निः ॥ छन्दः—१-३ विराट्त्रिष्टुप् । ४ भुरिगुष्णिक् ।
५ बृहती ॥ स्वरः—१-३ धैवतः । ४ ऋषभः । ५ मध्यमः ॥

॥८॥ बृ॒हद्वयो॒ हि भा॒नवेऽर्चा॑ दे॒वाया॒ग्नये॑ ।
यं मि॒त्रं न प्रश॑स्तिभि॒र्मर्ता॑सो दधि॒रे पु॒रः ॥१॥
स हि द्यु॒भिर्जना॑नां॒ होता॒ दक्ष॑स्य बा॒ह्वोः ।
वि ह॒व्यम॒ग्निरा॑नु॒षग्भगो॒ न वार॑मृण्वति ॥२॥
अ॒स्य स्तोमे॑ म॒घोनः॑ स॒ख्ये वृ॒द्धशो॑चिषः ।
विश्वा॒ यस्मि॑न्तुवि॒ष्वणि॒ सम॒र्ये शुष्म॑माद॒धुः ॥३॥
अधा॒ ह्य॑ग्न एषां सु॒वीर्य॑स्य मं॒हना॑ ।
तमिद्य॒ह्वं न रोद॑सी॒ परि॒ श्रवो॑ बभूवतुः ॥४॥
नू न॒ एहि॒ वार्य॒मग्ने॑ गृणा॒न आ भ॑र ।
ये व॒यं ये च॑ सू॒रयः॑ स्व॒स्ति धाम॑हे॒ सचो॒तैधि॑ पृ॒त्सु नो॑ वृ॒धे ॥५॥

॥ १७ ॥ ऋषिः—१-५ पूरुरात्रेयः ॥ देवताः—अग्निः ॥ छन्दः—१ भुरिगुष्णिक् । २ अनुष्टुप् ।
९ निचृदनुष्टुप् । ४ विराडनुष्टुप् । ५ भुरिग्बृहती ॥ स्वरः—१ ऋषभः ।
२-४ गान्धारः । ५ मध्यमः ॥

॥९॥ आ यज्ञैर्देव मर्त्य इत्था तव्यांसमूतये ।
अग्निं कृते स्वध्वरे पूरुरीळीतावसे ॥१॥
अस्य हि स्वयशस्तर आसा विधर्मन्मन्यसे ।
तं नाकं चित्रशोचिषं मन्द्रं परो मनीषया ॥२॥
अस्य वासा उ अर्चिषा य आयुक्त तुजा गिरा ।
दिवो न यस्य रेतसा बृहच्छोचन्त्यर्चयः ॥३॥
अस्य क्रत्वा विचेतसो दस्मस्य वसु रथ आ ।
अधा विश्वासु हव्योऽग्निर्विक्षु प्र शस्यते ॥४॥
नू न इद्धि वार्यमासा सचन्त सूरयः ।
ऊर्जो नपादभिष्टये पाहि शग्धि स्वस्तय उतैधि पृत्सु नो वृधे ॥५॥

॥ १८ ॥ ऋषिः—१-५ द्वितो मृक्तवाहा आत्रेयः ॥ देवताः—अग्निः ॥ छन्दः—१, ४ विराडनुष्टुप् ।
२ निचृदनुष्टुप् । ३ भुरिगुष्णिक् । ५ भुरिग् बृहती ॥ स्वरः—१, २, ४ गान्धारः ।
३ ऋषभः । ५ मध्यमः ॥

॥१०॥ प्रातरग्निः पुरुप्रियो विशः स्तवेतातिथिः ।
विश्वानि यो अमर्त्यो हव्या मर्तेषु रण्यति ॥१॥
द्विताय मृक्तवाहसे स्वस्य दक्षस्य मंहना ।
इन्दुं स धत्त आनुषक्स्तोता चित्ते अमर्त्य ॥२॥
तं वो दीर्घायुशोचिषं गिरा हुवे मघोनाम् ।
अरिष्टो येषां रथो व्यश्वदावन्नीयते ॥३॥
चित्रा वा येषु दीधितिरासन्नुक्था पान्ति ये ।
स्तीर्णं बर्हिः स्वर्णरे श्रवांसि दधिरे परि ॥४॥
ये मे पञ्चाशतं ददुरश्वानां सधस्तुति ।
द्युमदग्ने महि श्रवो बृहत्कृधि मघोनां नृवदमृत नृणाम् ॥५॥

॥ १९ ॥ ऋषिः—१-५ वव्रिरात्रेयः ॥ देवताः—अग्निः ॥ छन्दः—१ गायत्री । २ निचृद् गायत्री । ३ अनुष्टुप् ।
४ भुरिगुष्णिक् । ५ निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २ षड्जः । ३ गान्धारः । ४ ऋषभः । ५ पञ्चमः ॥

॥११॥ अभ्यवस्थाः प्र जायन्ते प्र वव्रेर्वव्रिश्चिकेत । उपस्थे मातुर्वि चष्टे ॥१॥

जु॒हु॒रे वि चि॒तय॒न्तोऽनि॑मिषं नृ॒म्णं पा॑न्ति । आ दृ॒ळ्हां पुरं॑ विवि॒शुः ॥२॥
आ श्वै॑त्रे॒यस्य॑ ज॒न्तवो॑ द्यु॒मद्व॑र्धन्त कृ॒ष्टयः॑ ।
नि॒ष्कग्रीवो॑ बृ॒हदु॑क्थ ए॒ना मध्वा॒ न वा॑ज॒युः ॥३॥
प्रि॒यं दु॒ग्धं न काम्य॒मजा॑मि जा॒म्योः सचा॑ ।
घ॒र्मो॑ न वाज॑जठ॒रोऽद॑ब्धः॒ शश्व॑तो॒ दभः॑ ॥४॥
क्रीळ॑न्नो रश्म॒ आ भु॑वः॒ सं भस्म॑ना वा॒युना॒ वेवि॑दानः ।
ता अ॑स्य सन्धृ॒षजो॒ न ति॒ग्माः सुसं॑शिता व॒क्ष्यो॑ वक्षणे॒स्थाः ॥५॥

॥ २० ॥ ऋषिः—१-४ प्रयस्वन्त आत्रेयाः ॥ देवता:—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३ विराडनुष्टुप् । २ निचृदनुष्टुप् ।
४ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-३ गान्धारः । ४ पञ्चमः ॥

॥१२॥ यम॑ग्ने वाजसातम॒ त्वं चि॒न्मन्य॑से र॒यिम् ।
तं नो॑ गी॒र्भिः श्र॒वाय्यँ॑ देव॒त्रा प॑नया॒ युज॑म् ॥१॥
ये अ॑ग्ने॒ नेरय॑न्ति ते वृ॒द्धा उ॒ग्रस्य॒ शव॑सः ।
अप॒ द्वेषो॒ अप॒ ह्वरो॒ऽन्यव्र॑तस्य सश्चि॑रे ॥२॥
होता॑रं त्वा वृणीम॒हेऽग्ने॒ दक्ष॑स्य॒ साध॑नम् ।
य॒ज्ञेषु॑ पू॒र्व्यँ गि॒रा प्रय॑स्वन्तो हवामहे ॥३॥
इ॒त्था यथा॑ त ऊ॒तये॒ सह॑सावन्दि॒वेदि॑वे ।
रा॒य ऋ॒ताय॑ सुक्रतो॒ गोभिः॑ ष्याम सध॒मादो॑ वी॒रैः॑ स्याम॑ सध॒माद॑ः ॥४॥

॥ २१ ॥ ऋषिः—१-४ सस आत्रेयः ॥ देवता:—अग्निः ॥ छन्दः—१ अनुष्टुप् । २ भुरिगुष्णिक् ।
३ स्वराडुष्णिक् । ४ निचृद् बृहती ॥ स्वरः—१ गान्धारः । २, ३ ऋषभः । ४ मध्यमः ॥

॥१३॥ म॒नु॒ष्वत्त्वा॒ नि धी॑महि मनु॒ष्वत्समि॑धीमहि । अग्ने॑ मनु॒ष्वद॑ङ्गिरो दे॒वान्दे॑वय॒ते य॑ज ॥१॥
त्वं हि मानु॑षे॒ जनेऽग्ने॒ सुप्रीत इ॒ध्यसे॑ । स्रुच॑स्त्वा यन्त्यानु॒षक्सुजा॑त॒ सर्पि॑रासुते ॥२॥
त्वां विश्वे॑ स॒जोष॑सो दे॒वासो॑ दू॒तम॑क्रत । स॒प॒र्यन्त॑स्त्वा कवे य॒ज्ञेषु॑ दे॒वमी॑ळते ॥३॥
दे॒वं वो॑ देवय॒ज्यया॒ग्निमी॑ळीत॒ मर्त्यः॑ ।
समि॑द्धः शुक्र दीदिह्यृ॒तस्य॒ योनि॒मास॑दः स॒सस्य॒ योनि॒मास॑दः ॥४॥

॥ २२ ॥ ऋषिः—१-४ विश्वसामा आत्रेयः ॥ देवता:—अग्निः ॥ छन्दः—१ विराडनुष्टुप् ।
२, ३ स्वराडुष्णिक् । ४ बृहती ॥ स्वरः—१ गान्धारः । २, ३ ऋषभः । ४ मध्यमः ॥

॥१४॥ प्र वि॑श्वसामन्नत्रि॒वद॑र्चा पाव॒कशो॑चिषे । यो अ॑ध्व॒रेष्वीड्यो॒ होता॑ म॒न्द्रत॑मो वि॒शि ॥१॥

न्य१ग्निं जातवेदसं दधाता देवमृत्विजम् । प्र यज्ञ एत्वानुषगद्या देवव्यचस्तमः ॥२॥
चिकित्विन्मनसं त्वा देवं मर्तास ऊतये । वरेण्यस्य तेऽवस इयानासो अमन्महि ॥३॥
अग्ने चिकिद्ध्य१स्य न इदं वचः सहस्य ।
तं त्वा सुशिप्र दम्पते स्तोमैर्वर्धन्त्यत्रयो गीर्भिः शुम्भन्त्यत्रयः ॥४॥

॥ २३ ॥ ऋषिः—१-४ द्युम्नो विश्वचर्षणिः ॥ देवता:—अग्निः ॥ छन्दः—१, २ निचृदनुष्टुप् ।
३ विराडनुष्टुप् । ४ निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-३ गान्धारः । ४ पञ्चमः ॥

॥१५॥ अग्ने सहन्तमा भर द्युम्नस्य प्रासहा रयिम् ।
विश्वा यश्चर्षणीरभ्या३सा वाजेषु सासहत् ॥१॥
तमग्ने पृतनाषहं रयिं सहस्व आ भर ।
त्वं हि सत्यो अद्भुतो दाता वाजस्य गोमतः ॥२॥
विश्वे हि त्वा सजोषसो जनासो वृक्तबर्हिषः ।
होतारं सद्मसु प्रियं व्यन्ति वार्या पुरु ॥३॥
स हि ष्मा विश्वचर्षणिरभिमाति सहो दधे ।
अग्न एषु क्षयेष्वा रेवन्नः शुक्र दीदिहि द्युमत्पावक दीदिहि ॥४॥

॥ २४ ॥ ऋषिः—१-४ बन्धुः सुबन्धुः श्रुतबन्धुर्विप्रबन्धुश्च गौपायना लौपायना वा ॥ देवता:—अग्निः ॥
छन्दः—१, २ पूर्वार्द्धस्य साम्नी बृहत्युत्तरार्द्धस्य भुरिग् बृहती । ३, ४ पूर्वार्द्धस्योत्तरार्द्धस्य च
भुरिग् बृहती ॥ स्वरः—मध्यमः ॥

॥१६॥ अग्ने त्वं नो अन्तम उत त्राता शिवो भवा वरूथ्यः । १
वसुरग्निर्वसुश्रवा अच्छा नक्षि द्युमत्तमं रयिं दाः ॥१॥ २
स नो बोधि श्रुधी हवमुरुष्या णो अघायतः समस्मात् । ३
तं त्वा शोचिष्ठ दीदिवः सुम्नाय नूनमीमहे सखिभ्यः ॥२॥ ४

॥ २५ ॥ ऋषिः—१-९ वसूयव आत्रेयाः ॥ देवता:—अग्निः ॥ छन्दः—१, ८ निचृदनुष्टुप् । २, ५, ६,
९ अनुष्टुप् । ३, ७ विराडनुष्टुप् । ४ भुरिगुष्णिक् ॥ स्वरः—१-३, ५-९ गान्धारः । ४ ऋषभः ॥

॥१७॥ अच्छा वो अग्निमवसे देवं गासि स नो वसुः ।
रासत्पुत्र ऋषूणामृतावा पर्षति द्विषः ॥१॥
स हि सत्यो यं पूर्वे चिद्देवासश्चिद्यमीधिरे ।
होतारं मन्द्रजिह्वमित्सुदीतिभिर्विभावसुम् ॥२॥

स नो॑ धी॒ती वरि॑ष्ठया॒ श्रेष्ठ॑या च सु॒म॒त्या ।
अग्ने॑ रा॒यो दि॑दीहि नः सुवृ॒क्तिभि॑र्वरेण्य ॥३॥
अ॒ग्निर्दे॒वेषु॑ राजत्य॒ग्निर्मर्ते॑ष्वावि॒शन् ।
अ॒ग्निर्नो॑ हव्य॒वाह॑नो॒ऽग्निं धी॒भिः स॑पर्यत ॥४॥
अ॒ग्निस्तु॒विश्र॑वस्तमं तु॒विब्र॑ह्माणमुत्त॒मम् ।
अ॒तूर्तं॑ श्राव॒यत्प॑तिं पु॒त्रं द॑दाति दा॒शुषे॑ ॥५॥

॥१८॥ अ॒ग्निर्द॑दाति॒ सत्प॑तिं सा॒साह॒ यो यु॒धा नृभिः॑ ।
अ॒ग्निरत्यं॑ रघु॒ष्यदं॑ जेता॑रमप॑राजितम् ॥६॥
यद्वाहि॑ष्ठं॒ तद॒ग्नये॑ बृ॒हद॑र्च विभावसो ।
महि॑षीव॒ त्वद्र॒यिस्त्वद्वाजा॒ उदी॑रते ॥७॥
तव॑ द्यु॒मन्तो॑ अ॒र्चयो॒ ग्रावे॑वोच्यते बृ॒हत् ।
उ॒तो ते॑ तन्य॒तुर्य॑था स्वा॒नो अ॑र्त॒ त्मना॑ दि॒वः ॥८॥
ए॒वाँ अ॒ग्निं व॑सू॒यवः॑ सहसा॒नं व॑वन्दिम ।
स नो॒ विश्वा॒ अति॑ द्विषः॒ पर्ष॑न्ना॒वेव॑ सु॒क्रतुः॑ ॥९॥

॥ २६ ॥ ऋषिः—१-९ वसूयव आत्रेयाः ॥ देवताः—अग्निः ॥ छन्दः—१, ९ गायत्री । २-६; ८ निचृद् गायत्री । ७ विराड् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१९॥ अग्ने॑ पावक रो॒चिषा॑ म॒न्द्रया॑ देव जि॒ह्वया॑ । आ दे॒वान्व॑क्षि॒ यक्षि॑ च ॥१॥
तं त्वा॑ घृतस्नवीमहे॒ चित्र॑भानो स्व॒र्दृश॑म् । दे॒वाँ आ वी॒तये॑ वह ॥२॥
वी॒तिहो॑त्रं त्वा कवे द्यु॒मन्तं॒ समि॑धीमहि । अग्ने॑ बृ॒हन्त॑मध्व॒रे ॥३॥
अग्ने॒ विश्वे॑भि॒रा ग॑हि दे॒वेभि॑र्ह॒व्यदा॑तये । होता॑रं त्वा वृणीमहे ॥४॥
यज॑मानाय सुन्व॒त आग्ने॑ सु॒वीर्यं॑ वह । दे॒वैरा स॑त्सि ब॒र्हिषि॑ ॥५॥

॥२०॥ स॒मि॒धा॒नः स॑हस्रजि॒दग्ने॒ धर्मा॑णि पुष्यसि । दे॒वानां॑ दू॒त उ॒क्थ्यः॑ ॥६॥
न्य१॒॑ग्निं जा॒तवे॑दसं होत्र॒वाहं॒ यवि॑ष्ठ्यम् । दधा॑ता दे॒वमृ॒त्विज॑म् ॥७॥
प्र य॒ज्ञ ए॒त्वानु॒षग॒द्या दे॒वव्य॑चस्तमः । स्तृ॒णी॒त ब॒र्हिरा॒सदे॑ ॥८॥
एदं म॒रुतो॑ अ॒श्विना॑ मि॒त्रः सी॑दन्तु॒ वरु॑णः । दे॒वासः॒ सर्व॑या वि॒शा ॥९॥

॥ २७ ॥ ऋषिः—१-६ त्र्यरुणस्त्रैवृष्णस्त्रसदस्युश्च पौरुकुत्स्य अश्वमेधश्च भारतोऽत्रिर्वा ॥ देवताः—१-५ अग्निः । ६ इन्द्राग्नी ॥ छन्दः—१, ३ निचृत्त्रिष्टुप् । २ विराट्त्रिष्टुप् । ४ निचृदनुष्टुप् । ५, ६ भुरिगुष्णिक् ॥ स्वरः—१-३ धैवतः । ४ गान्धारः । ५, ६ ऋषभः ॥

॥२१॥ अन॑स्वन्ता॒ सत्प॑तिर्मा॑महे मे॒ गावा॒ चेति॑ष्ठो॒ असु॑रो म॒घोन॑ः ।
त्रै॒वृ॒ष्णो अ॑ग्ने द॒शभि॑ः स॒हस्रै॒र्वैश्वा॑नर॒ त्र्य॑रुणश्चिकेत ॥१॥
यो मे॑ श॒ता च॑ विंश॒तिं च॒ गोनां॒ हरी॑ च यु॒क्ता सु॒धुरा॒ ददा॑ति ।
वैश्वा॑नर॒ सुष्टु॑तो वावृधा॒नोऽग्ने॒ यच्छ॒ त्र्य॑रुणाय॒ शर्म॑ ॥२॥
ए॒वा ते॑ अग्ने सुम॒तिं च॑का॒नो नवि॑ष्ठाय नव॒मं त्र॒सद॑स्युः ।
यो मे॒ गिर॑स्तुविजा॒तस्य॑ पू॒र्वीर्यु॑क्तेना॒भि त्र्य॑रुणो गृ॒णाति॑ ॥३॥
यो म॒ इति॑ प्र॒वोच॒त्यश्व॑मेधाय सू॒रये॑ ।
द॒द॑दृ॒चा स॒निं य॒ते दद॑न्मे॒धामृ॑ताय॒ते ॥४॥
यस्य॑ मा परु॒षाः श॒तमु॑द्ध॒र्षय॑न्त्यु॒क्षण॑ः ।
अश्व॑मेधस्य॒ दाना॒ः सोमा॑ इव॒ त्र्या॑शिरः ॥५॥
इन्द्रा॑ग्नी शत॒दाव्न्यश्व॑मेधे सु॒वीर्य॑म् ।
क्ष॒त्रं धा॑रयतं बृ॒हद्दि॒वि सूर्य॑मिवा॒जर॑म् ॥६॥

॥ २८ ॥ ऋषिः—१-६ विश्वावारात्रेयी ॥ देवताः—अग्निः ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । २, ४-६ विराट्त्रिष्टुप् । ३ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२२॥ समि॑द्धो अ॒ग्निर्दि॒वि शो॒चिर॑श्रेत्प्र॒त्यङ्ङु॒षस॑मुर्वि॒या वि भा॑ति ।
ए॒ति प्राची॑ वि॒श्ववा॑रा॒ नमो॑भिर्दे॒वाँ ईळा॑ना ह॒विषा॑ घृ॒ताची॑ ॥१॥
स॒मि॒ध्यमा॑नो अ॒मृत॑स्य राजसि ह॒विष्कृ॒ण्वन्तं॑ सचसे स्व॒स्तये॑ ।
विश्वं॒ स ध॑त्ते॒ द्रवि॑णं॒ यमिन्व॑स्याति॒थ्यम॑ग्ने॒ नि च॑ धत्त॒ इत्पु॒रः ॥२॥
अग्ने॒ शर्ध॑ मह॒ते सौभ॑गाय॒ तव॑ द्यु॒म्नान्यु॑त्त॒मानि॑ सन्तु ।
सं जा॑स्प॒त्यं सु॒यम॒मा कृ॑णुष्व शत्रूय॒ताम॒भि ति॑ष्ठा॒ महां॑सि ॥३॥
समि॑द्धस्य॒ प्रम॑ह॒सोऽग्ने॒ वन्दे॒ तव॒ श्रिय॑म् ।
वृ॒ष॒भो द्यु॒म्नवाँ॑ असि॒ सम॑ध्व॒रेष्वि॑ध्यसे ॥४॥
समि॑द्धो अग्न आहुत दे॒वान्य॑क्षि स्वध्वर । त्वं हि ह॑व्य॒वाळसि॑ ॥५॥
आ जु॑होता दुव॒स्यता॒ग्निं प्र॑य॒त्य॑ध्व॒रे । वृ॒णी॒ध्वं ह॑व्य॒वाह॑नम् ॥६॥

॥ २९ ॥ ऋषिः—१-१५ गौरिवीतिः शाक्त्यः ॥ देवता:—१-८, $९^{३}$-१५ इन्द्रः । $९^{१}$ इन्द्र उशना वा ॥
छन्दः—१ भुरिक् पङ्क्तिः । ८ स्वराट् पङ्क्तिः । २, ४, ७ त्रिष्टुप् । ३, ५, ६, ९-११
निचृत्त्रिष्टुप् । १२-१५ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ८ पञ्चमः । २-७, ९-१५ धैवतः ॥

॥२३॥ त्र्यर्यमा मनुषो देवताता त्री रोचना दिव्या धारयन्त ।
अर्चन्ति त्वा मरुतः पूतदक्षास्त्वमेषामृषिरिन्द्रासि धीरः ॥१॥
अनु यदीं मरुतो मन्दसानमार्चन्निन्द्रं पपिवांसं सुतस्य ।
आदत्त वज्रमभि यदहिं हन्नपो यह्वीरसृजत्सर्तवा उ ॥२॥
उत ब्रह्माणो मरुतो मे अस्येन्द्रः सोमस्य सुषुतस्य पेयाः ।
तद्धि हव्यं मनुषे गा अविन्ददहन्नहिं पपिवाँ इन्द्रो अस्य ॥३॥
आद्रोदसी वितरं वि ष्कभायत्संविव्यानश्चिद्भियसे मृगं कः ।
जिगर्तिमिन्द्रो अपजर्गुराणः प्रति श्वसन्तमव दानवं हन् ॥४॥
अध क्रत्वा मघवन्तुभ्यं देवा अनु विश्वे अददुः सोमपेयम् ।
यत्सूर्यस्य हरितः पतन्तीः पुरः सतीरुपरा एतशे कः ॥५॥
॥२४॥ नव यदस्य नवतिं च भोगान्त्साकं वज्रेण मघवा विवृश्चत् ।
अर्चन्तीन्द्रं मरुतः सधस्थे त्रैष्टुभेन वचसा बाधत द्याम् ॥६॥
सखा सख्ये अपचत्तूयमग्निरस्य क्रत्वा महिषा त्री शतानि ।
त्री साकमिन्द्रो मनुषः सरांसि सुतं पिबद्वृत्रहत्याय सोमम् ॥७॥
त्री यच्छता महिषाणामघो मास्त्री सरांसि मघवा सोम्यापाः ।
कारं न विश्वे अह्वन्त देवा भरमिन्द्राय यदहिं जघान ॥८॥
उशना यत्सहस्यै३रयातं गृहमिन्द्र जूजुवानेभिरश्वैः ।
वन्वानो अत्र सरथं ययाथ कुत्सेन देवैरवनोर्ह शुष्णम् ॥९॥
प्रान्यच्चक्रमवृहः सूर्यस्य कुत्सायान्यद्वरिवो यातवेऽकः ।
अनासो दस्यूँरमृणो वधेन नि दुर्योण आवृणङ्मृध्रवाचः ॥१०॥
॥२५॥ स्तोमासस्त्वा गौरिवीतेरवर्धन्नरन्धयो वैदथिनाय पिप्रुम् ।
आ त्वामृजिश्वा सख्याय चक्रे पचन्पक्तीरपिबः सोममस्य ॥११॥
नवग्वासः सुतसोमास इन्द्रं दशग्वासो अभ्यर्चन्त्यर्कैः ।
गव्यं चिदूर्वमपिधानवन्तं तं चिन्नरः शशमाना अप व्रन् ॥१२॥
कथो नु ते परि चराणि विद्वान्वीर्या मघवन्या चकर्थ ।
या चो नु नव्या कृणवः शविष्ठ प्रेदु ता ते विदथेषु ब्रवाम ॥१३॥

एता विश्वा चकृवाँ इन्द्र भूर्यपरीतो जनुषा वीर्येण ।
या चिन्नु वज्रिन्कृणवो दधृष्वान्न ते वर्ता तविष्या अस्ति तस्याः ॥१४॥
इन्द्र ब्रह्म क्रियमाणा जुषस्व या ते शविष्ठ नव्या अकर्म ।
वस्त्रेव भद्रा सुकृता वसूयू रथं न धीरः स्वपा अतक्षम् ॥१५॥

॥ ३० ॥ ऋषिः—१-१५ बभ्रुरात्रेयः ॥ देवताः—इन्द्रः ऋणञ्चयश्च ॥ छन्दः—१-५, ८, ९ निचृत् त्रिष्टुप् । १० विराट् त्रिष्टुप् । ७, ११, १२ त्रिष्टुप् । ६, १३ पङ्क्तिः । १४, १५ स्वराट् पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१-५, ७-१२ धैवतः । ६, १३-१५ पञ्चमः ॥

॥२६॥ क्व१ स्य वीरः को अपश्यदिन्द्रं सुखरथमीयमानं हरिभ्याम् ।
यो राया वज्री सुतसोममिच्छन्तदोको गन्ता पुरुहूत ऊती ॥१॥
अवाचचक्षं पदमस्य सस्वरुग्रं निधातुरन्वायमिच्छन् ।
अपृच्छमन्याँ उत ते म आहुरिन्द्रं नरो बुबुधाना अशेम ॥२॥
प्र नु वयं सुते या ते कृतानीन्द्र ब्रवाम यानि नो जुजोषः ।
वेददविद्वाञ्छृणवच्च विद्वान्वहतेऽयं मघवा सर्वसेनः ॥३॥
स्थिरं मनश्चकृषे जात इन्द्र वेषीदेको युधये भूयसश्चित् ।
अश्मानं चिच्छवसा दिद्युतो वि विदो गवामूर्वमुस्रियाणाम् ॥४॥
परो यत्त्वं परम आजनिष्ठाः परावति श्रुत्यं नाम बिभ्रत् ।
अतश्चिदिन्द्रादभयन्त देवा विश्वा अपो अजयद्दासपत्नीः ॥५॥
॥२७॥ तुभ्येदेते मरुतः सुशेवा अर्चन्त्यर्कं सुन्वन्त्यन्धः ।
अहिमोहानमप आशयानं प्र मायाभिर्मायिनं सक्षदिन्द्रः ॥६॥
वि षू मृधो जनुषा दानमिन्वन्नहन्गवा मघवन्त्संचकानः ।
अत्रा दासस्य नमुचेः शिरो यदवर्तयो मनवे गातुमिच्छन् ॥७॥
युजं हि मामकृथा आदिदिन्द्र शिरो दासस्य नमुचेर्मथायन् ।
अश्मानं चित्स्वर्यं१ वर्तमानं प्र चक्रियेव रोदसी मरुद्भ्यः ॥८॥
स्त्रियो हि दास आयुधानि चक्रे किं मा करन्नबला अस्य सेनाः ।
अन्तर्ह्यख्यदुभे अस्य धेने अथोप प्रैद्युधये दस्युमिन्द्रः ॥९॥
समत्र गावोऽभितोऽनवन्तेहेह वत्सैर्वियुता यदासन् ।
सं ता इन्द्रो असृजदस्य शाकैर्यदीं सोमासः सुषुता अमन्दन् ॥१०॥
॥२८॥ यदीं सोमा बभ्रुधूता अमन्दन्नरोरवीद्वृषभः सादनेषु ।
पुरंदरः पपिवाँ इन्द्रो अस्य पुनर्गवामददादुस्रियाणाम् ॥११॥

भद्रमिदं रुशमा अग्ने अक्रन्गवां चत्वारि ददतः सहस्रा ।
ऋणञ्चयस्य प्रयता मघानि प्रत्यग्रभीष्म नृतमस्य नृणाम् ॥१२॥
सुपेशसं माव सृजन्त्यस्तं गवां सहस्रै रुशमासो अग्ने ।
तीव्रा इन्द्रमममन्दुः सुतासोऽक्तोर्व्युष्टौ परितक्म्यायाः ॥१३॥
औच्छत्सा रात्री परितक्म्या याँ ऋणञ्चये राजनि रुशमानाम् ।
अत्यो न वाजी रघुरज्यमानो बभ्रुश्चत्वार्यसनत्सहस्रा ॥१४॥
चतुःसहस्रं गव्यस्य पश्वः प्रत्यग्रभीष्म रुशमेष्वग्ने ।
घर्मश्चित्तप्तः प्रवृजे य आसीदयस्मयस्तम्वादाम विप्राः ॥१५॥

॥ ३१ ॥ ऋषि:—१-१३ अवस्युरात्रेयः ॥ देवता:—१-७, ८^{२}, १०-१३ इन्द्रः । ८^{३} इन्द्रः कुत्सो वा ।
८^{४} इन्द्र उशना वा । ९ इन्द्रः कुत्सश्च ॥ छन्दः—१, २, ५, ७, ९, ११, निचृत्त्रिष्टुप् ।
३, ४, ६, १० त्रिष्टुप् । १३ विराट्त्रिष्टुप् । ८, १२ स्वराट्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-७,
९-११, १३ धैवतः । ८, १२ पञ्चमः ॥

॥२९॥ इन्द्रो रथाय प्रवतं कृणोति यमध्यस्थान्मघवा वाजयन्तम् ।
यूथेव पश्वो व्युनोति गोपा अरिष्टो याति प्रथमः सिषासन् ॥१॥
आ प्र द्रव हरिवो मा वि वेनः पिशङ्गराते अभि नः सचस्व ।
नहि त्वदिन्द्र वस्यो अन्यदस्त्यमेनाँश्चिज्जनिवतश्चकर्थ ॥२॥
उद्यत्सहः सहस आजनिष्ट देदिष्ट इन्द्र इन्द्रियाणि विश्वा ।
प्राचोदयत्सुदुघा वव्रे अन्तर्वि ज्योतिषा संववृत्वत्तमोऽवः ॥३॥
अनवस्ते रथमश्वाय तक्षन्त्वष्टा वज्रं पुरुहूत द्युमन्तम् ।
ब्रह्माण इन्द्रं महयन्तो अर्कैरवर्धयन्नहये हन्तवा उ ॥४॥
वृष्णे यत्ते वृषणो अर्कमर्चानिन्द्र ग्रावाणो अदितिः सजोषाः ।
अनश्वासो ये पवयोऽरथा इन्द्रेषिता अभ्यवर्तन्त दस्यून् ॥५॥
॥३०॥ प्र ते पूर्वाणि करणानि वोचं प्र नूतना मघवन्या चकर्थ ।
शक्तीवो यद्विभरा रोदसी उभे जयन्नपो मनवे दानुचित्राः ॥६॥
तदिन्नु ते करणं दस्म विप्राहिं यद्घ्नन्नोजो अत्रामिमीथाः ।
शुष्णस्य चित्परि माया अगृभ्णाः प्रपित्वं यन्नप दस्यूँरसेधः ॥७॥
त्वमपो यदवे तुर्वशायारमयः सुदुघाः पार इन्द्र ।
उग्रमयातमवहो ह कुत्सं सं ह यद्वामुशनारन्त देवाः ॥८॥

इन्द्रा॑कुत्सा॒ वह॑माना॒ रथे॒ना वा॑म॒त्या अपि॒ कर्णे॑ वहन्तु।
निः षी॑म॒द्भ्यो धम॑थो॒ निः ष॒धस्था॑न्म॒घोनो॑ हृ॒दो व॑रथ॒स्तमां॑सि॥९॥
वात॑स्य यु॒क्तान्त्सु॒युज॑श्चि॒दश्वा॑न्क॒विश्चि॑दे॒षो अ॑जग॒न्नव॒स्युः।
विश्वे॑ ते॒ अत्र॑ म॒रुतः॒ सखा॑य॒ इन्द्र॒ ब्रह्मा॑णि॒ तवि॑षीमवर्धन्॥१०॥

॥३१॥ सूर॑श्चि॒द्रथं॒ परि॑तक्म्यायां॒ पूर्वं॑ कर॒दुप॑रं जूजु॒वांस॑म्।
भर॑च्च॒क्रमेत॑शः॒ सं रि॑णाति पु॒रो दध॑त्सनिष्यति॒ क्रतुं॑ नः॥११॥
आयं ज॑ना अभि॒चक्षे॑ जगा॒मेन्द्रः॒ सखा॑यं सु॒तसो॑ममि॒च्छन्।
वद॒न्ग्रावाव॒ वेदिं॑ भ्रियाते॒ यस्य॑ जी॒रम॑ध्व॒र्यव॒श्चर॑न्ति॥१२॥
ये चा॒कन॑न्त चा॒कन॑न्त॒ नू ते मर्ता॑ अमृत॒ मो ते अंह॒ आर॑न्।
वा॒व॒न्धि यज्यूँ॑रु॒त तेषु॑ धे॒ह्योजो॒ जने॑षु॒ येषु॑ ते॒ स्याम॑॥१३॥

॥ ३२ ॥ **ऋषिः**—१-१२ गातुरात्रेयः ॥ देवता:—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ७, ९, ११ त्रिष्टुप् । २-४, १०, १२ निचृत् त्रिष्टुप् । ५, ८ स्वराट् पङ्क्तिः । ६ भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-४, ७, ९-१२ धैवतः । ५, ६, ८ पञ्चमः ॥

॥३२॥ अद॑र्द॒रुत्स॒मसृ॑जो॒ वि खानि॒ त्वम॑र्ण॒वान्ब॑द्बधा॒नाँ अ॑रम्णाः।
म॒हान्त॑मिन्द्र॒ पर्व॑तं॒ वि यद्वः सृ॒जो वि धारा॒ अव॑ दान॒वं ह॑न्॥१॥
त्वमुत्साँ॑ ऋ॒तुभि॑र्बद्बधा॒नाँ अरं॑ह॒ ऊधः॒ पर्व॑तस्य वज्रिन्।
अहिं॑ चिदुग्र॒ प्रयु॑तं॒ शया॑नं जघ॒न्वाँ इ॑न्द्र॒ तवि॑षीमधत्थाः॥२॥
त्यस्य॑ चिन्मह॒तो निर्मृ॒गस्य॒ वध॑र्जघान॒ तवि॑षीभि॒रिन्द्रः॑।
य एक॒ इद॑प्रति॒र्मन्य॑मान॒ आद॑स्माद॒न्यो अ॑जनिष्ट॒ तव्या॑न्॥३॥
त्यं चि॑दे॒षां स्व॒धया॒ मद॑न्तं मि॒हो नपा॑तं सु॒वृधं॑ तमो॒गाम्।
वृष॑प्रभर्मा दान॒वस्य॒ भामं॒ वज्रे॑ण व॒ज्री नि ज॑घान॒ शुष्ण॑म्॥४॥
त्यं चि॑दस्य॒ क्रतु॑भि॒र्निष॑त्तमम॒र्मणो॑ वि॒ददि॑दस्य॒ मर्म॑।
यदीं॑ सुक्षत्र॒ प्रभृ॑ता॒ मद॑स्य॒ युयु॑त्सन्तं॒ तम॑सि ह॒र्म्ये धाः॥५॥
त्यं चि॑दि॒त्था क॑त्प॒यं शया॑नमसू॒र्ये तम॑सि वावृधा॒नम्।
तं चि॑न्मन्दा॒नो वृ॑ष॒भः सु॒तस्यो॒च्चैरिन्द्रो॑ अप॒गूर्या॑ जघान॥६॥

॥३३॥ उद्यदिन्द्रो॑ मह॒ते दा॑न॒वाय॒ वध॒र्यमि॑ष्ट॒ सहो॒ अप्र॑तीतम्।
यदीं॒ वज्र॑स्य॒ प्रभृ॑तौ द॒दाभ॒ विश्व॑स्य ज॒न्तोर॑ध॒मं च॑कार॥७॥
त्यं चि॒दर्णं॑ मधु॒पं शया॑नमसि॒न्वं व॒व्रं म॒ह्याद॑दु॒ग्रः।
अपा॑द॒मत्रं॑ म॒हता॑ व॒धेन॒ नि दु॒र्योण॑ आवृणङ्मृ॒ध्रवा॑चम्॥८॥

को अस्य शुष्मं तविषीं वरात एको धना भरते अप्रतीतः ।
इमे चिदस्य ज्रयसो नु देवी इन्द्रस्यौजसो भियसा जिहाते ॥९॥
न्यस्मै देवी स्वधितिर्जिहीत इन्द्राय गातुरुशतीव येमे ।
सं यदोजो युवते विश्वमाभिरनु स्वधाव्ने क्षितयो नमन्त ॥१०॥
एकं नु त्वा सत्पतिं पाञ्चजन्यं जातं शृणोमि यशसं जनेषु ।
तं मे जगृभ्र आशसो नविष्ठं दोषा वस्तोर्हवमानास इन्द्रम् ॥११॥
एवा हि त्वामृतुथा यातयन्तं मघा विप्रेभ्यो ददतं शृणोमि ।
किं ते ब्रह्माणो गृहते सखायो ये त्वाया निदधुः काममिन्द्र ॥१२॥

॥ इति चतुर्थाष्टके प्रथमोऽध्यायः ॥

[प्रथमाध्याये वर्गाः ३३, सूक्तानि २४, ऋचः १६८]

अथ द्वितीयोऽध्यायः ॥

४१ [तृतीयोऽनुवाकः ॥ सू० ३३-४४]

॥ ३३ ॥ ऋषिः—१-१० संवरणः प्राजापत्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २, ७ पङ्क्तिः । ३ निचृत् पङ्क्तिः । ४, १० भुरिक् पङ्क्तिः । ५, ६ स्वराट् पङ्क्तिः । ८ त्रिष्टुप् । ९ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-७, १० पञ्चमः । ८, ९ धैवतः ॥

॥१॥ महि महे तवसे दीध्ये नॄनिन्द्रायेत्था तवसे अतव्यान् ।
यो अस्मै सुमतिं वाजसातौ स्तुतो जने समर्यश्चिकेत ॥१॥
स त्वं न इन्द्र धियसानो अर्कैर्हरीणां वृषन्योक्त्रमश्रेः ।
या इत्था मघवन्ननु जोषं वक्षो अभि प्रार्यः सक्षि जनान् ॥२॥
न ते त इन्द्राभ्य१स्मदृष्वायुक्तासो अब्रह्मता यदसन् ।
तिष्ठा रथमधि तं वज्रहस्ता रश्मिं देव यमसे स्वश्वः ॥३॥
पुरू यत्त इन्द्र सन्त्युक्था गवे चकर्थोर्वरासु युध्यन् ।
ततक्षे सूर्याय चिदोकसि स्वे वृषा समत्सु दासस्य नाम चित् ॥४॥
वयं ते त इन्द्र ये च नरः शर्धो जज्ञाना याताश्च रथाः ।
आस्माञ्जगम्यादहिशुष्म सत्वा भगो न हव्यः प्रभृथेषु चारुः ॥५॥
॥२॥ पपृक्षेण्यमिन्द्र त्वे ह्योजो नृम्णानि च नृतमानो अमर्तः ।
स न एनीं वसवानो रयिं दाः प्रार्यः स्तुषे तुविमघस्य दानम् ॥६॥

ए॒वा न॑ इन्द्रो॒तिभि॑रव पा॒हि गृ॑ण॒तः शू॑र का॒रून् ।
उ॒त त्वच॑ं॒ दद॑तो॒ वाज॑सातौ पिप्री॒हि मध्वः॒ सुषु॑तस्य॒ चारोः॑ ॥७॥
उ॒त त्ये मा॑ पौरुकु॒त्स्यस्य॑ सू॒रेस्त्र॒सद॑स्योर्हिर॒णिनो॒ ररा॑णाः ।
वह॑न्तु मा॒ दश॒ श्येता॑सो अस्य गैरिक्षि॒तस्य॒ क्रतु॑भि॒र्नु स॑श्चे ॥८॥
उ॒त त्ये मा॑ मारु॒ता॑श्वस्य॒ शोणाः॒ क्रत्वा॑मघासो वि॒दथ॑स्य रा॒तौ ।
स॒हस्रा॑ मे॒ च्यव॑तानो॒ ददा॑न आनू॒कम॒र्यो वपु॑षे॒ नार्च॑त् ॥९॥
उ॒त त्ये मा॑ ध्व॒न्य॑स्य॒ जुष्टा॑ लक्ष्म॒ण्य॑स्य सु॒रुचो॒ यता॑नाः ।
म॒ह्ना रा॒यः सं॒वर॑णस्य॒ ऋषे॑र्व्र॒जं न गावः॒ प्रय॑ता॒ अपि॑ ग्मन् ॥१०॥

॥ ३४ ॥ ऋषिः—१-९ संवरणः प्राजापत्यः ॥ देवताः—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ भुरिक् त्रिष्टुप् ।
६, ९ त्रिष्टुप् । २, ४, ५ निचृज्जगती । ३, ७ जगती । ८ विराड् जगती ॥ स्वरः—१, ६,
९ धैवतः । २-५, ७, ८ निषादः ॥

॥३॥ अजा॑तशत्रुम॒जरा॒ स्व॑र्वत्यनु॑ स्व॒धामि॑ता द॒स्ममी॑यते ।
सु॒नोत॑न॒ पच॑त॒ ब्रह्म॑वाहसे पुरुष्टु॒ताय॑ प्रत॒रं द॑धातन ॥१॥
आ यः सोमे॑न ज॒ठर॒मपि॑प्र॒ताम॑न्दत म॒घवा॒ मध्वो॒ अन्ध॑सः ।
यदी॑ं मृ॒गाय॒ हन्त॑वे म॒हाव॑धः स॒हस्र॑भृष्टिमु॒शना॑ व॒धं यम॑त् ॥२॥
यो अ॑स्मै घ्रं॒स उ॒त वा॒ य ऊध॑नि॒ सोमं॑ सु॒नोति॒ भव॑ति द्यु॒माँ अह॑ ।
अपा॑प श॒क्रस्त॑त॒नुष्टि॑मूहति त॒नूशु॑भ्रं म॒घवा॒ यः क॑वास॒खः ॥३॥
यस्याव॑धीत्पि॒तरं॒ यस्य॑ मा॒तरं॒ यस्य॑ श॒क्रो भ्रात॑रं॒ नात॑ ईषते ।
वेतीद्व॑स्य प्र॒यता॑ यतंक॒रो न कि॒ल्बिषा॑दीषते॒ वस्व॑ आक॒रः ॥४॥
न प॒ञ्चभि॑र्द॒शभि॑र्वष्ट्या॒रभं॒ नासु॑न्वता सचते॒ पुष्य॑ता च॒न ।
जि॒नाति॒ वेद॑मुया॒ हन्ति॑ वा॒ धुनि॒रा दे॑व॒युं भ॑जति॒ गोम॑ति व्र॒जे ॥५॥

॥४॥ वि॒त्वक्ष॑णः॒ समृ॑तौ चक्रमास॒जोऽसु॑न्वतो॒ विषु॑णः सुन्व॒तो वृ॒धः ।
इन्द्रो॒ विश्व॑स्य दमि॒ता वि॒भीष॑णो यथाव॒शं न॑यति॒ दास॒मार्यः॑ ॥६॥
सम॑ीं प॒णेर॑जति॒ भोज॑नं मु॒षे वि दा॒शुषे॑ भजति सू॒नरं॒ वसु॑ ।
दु॒र्गे च॒न ध्रि॑यते॒ विश्व॒ आ पु॒रु जनो॒ यो अ॑स्य॒ तवि॑षी॒मचु॑क्रुधत् ॥७॥
सं यज्ज॑नौ सु॒धनौ॑ वि॒श्वश॑र्धसा॒ववे॒दिन्द्रो॑ म॒घवा॒ गोषु॑ शु॒भ्रिषु॑ ।
युजं॒ ह्य१॒॑न्यमकृ॑त प्रवेप॒न्युदीं॒ गव्यं॑ सृजते॒ सत्व॑भि॒र्धुनिः॑ ॥८॥

स॒ह॒स्र॒सामा॑ग्निवेशिं गृणी॒षे शत्रि॑मग्न उप॒मां के॒तुम॒र्यः॑ ।
तस्मा॒ आपः॑ सं॒यतः॑ पीपयन्त॒ तस्मि॑न्क्ष॒त्रमम॑वत्त्वे॒षम॑स्तु ॥९॥

॥ ३५ ॥ ऋषिः—१-८ प्रभूवसुराङ्गिरसः ॥ देवता:—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ निचृदनुष्टुप् । ३ भुरिगनुष्टुप् । ७ अनुष्टुप् । २ भुरिगुष्णिक् । ४-६ स्वराडुष्णिक् । ८ भुरिग्बृहती ॥ स्वरः—१, ३, ७ गान्धारः । २, ४-६ ऋषभः । ८ मध्यमः ॥

॥५॥ यस्ते॒ साधि॒ष्ठोऽव॑स॒ इन्द्र॒ क्रतु॒ष्टमा भ॑र ।
अ॒स्मभ्यं॑ चर्षणी॒सहं॑ स॒स्निं वाजे॑षु दु॒ष्टर॑म् ॥१॥
यदि॑न्द्र ते॒ चत॑स्रो॒ यच्छू॑र॒ सन्ति॑ ति॒स्रः ।
यद्वा॒ पञ्च॑ क्षिती॒नामव॒स्तत्सु न॒ आ भ॑र ॥२॥
आ तेऽवो॒ वरे॑ण्यं॒ वृष॑न्तमस्य हूमहे ।
वृष॑जूति॒र्हि ज॑ज्ञि॒ष आ॒भूभि॑रिन्द्र तु॒र्वणिः॑ ॥३॥
वृषा॒ ह्यसि॒ राध॑से जज्ञि॒षे वृष्णि॑ ते॒ शवः॑ ।
स्वक्ष॑त्रं ते धृषन्मनः॑ सत्रा॒हमि॑न्द्र॒ पौंस्य॑म् ॥४॥
त्वं तमि॑न्द्र॒ मर्त्य॑ममित्र॒यन्त॑मद्रिवः ।
स॒र्व॒र॒था श॑तक्रतो॒ नि या॑हि शवसस्पते ॥५॥

॥६॥ त्वामि॑द्वृत्रहन्तम॒ जना॑सो वृ॒क्तब॑र्हिषः ।
उ॒ग्रं पू॒र्वीषु॑ पू॒र्व्यं हव॑न्ते॒ वाज॑सातये ॥६॥
अ॒स्माक॑मिन्द्र दु॒ष्टरं॑ पु॒रोयावा॑नमा॒जिषु॑ ।
स॒यावा॑नं॒ धने॑धने वा॒जय॑न्तमवा॒ रथ॑म् ॥७॥
अ॒स्माक॑मि॒न्द्रेहि॑ नो॒ रथ॑मवा॒ पुरं॑ध्या ।
व॒यं श॑विष्ठ॒ वार्यं॑ दि॒वि श्रवो॑ दधीमहि दि॒वि स्तोमं॑ मनामहे ॥८॥

॥ ३६ ॥ ऋषिः—१-६ प्रभूवसुराङ्गिरसः ॥ देवता:—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ४, ५ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ६ त्रिष्टुप् । ३ जगती ॥ स्वरः—१, २, ४-६ धैवतः । ३ निषादः ॥

॥७॥ स आ ग॑म॒दिन्द्रो॒ यो वसू॑नां॒ चिके॑त॒द्दातुं॒ दाम॑नो र॒यीणा॑म् ।
ध॒न्व॒च॒रो न वंस॑गस्तृषा॒णश्च॑कमा॒नः पिब॑तु दु॒ग्धमं॒शुम् ॥१॥
आ ते॒ हनू॑ हरिवः शूर॒ शिप्रे॒ रुह॒त्सोमो॒ न पर्व॑तस्य पृ॒ष्ठे ।
अनु॑ त्वा राज॒न्नर्व॑तो॒ न हि॒न्वन्गी॒र्भिर्म॑देम पुरुहूत॒ विश्वे॑ ॥२॥

च॒क्रं न वृ॒त्तं पु॑रुहूत वेपते॒ मनो॑ भि॒या मे॒ अम॑ते॒रिद॑द्रिवः ।
रथा॒दधि॑ त्वा जरि॒ता स॑दावृध कु॒विन्नु स्तो॑षन्मघवन्पुरू॒वसुः॑ ॥३॥
ए॒ष ग्रावे॑व जरि॒ता त॑ इन्द्रेय॑र्ति॒ वाचं॑ बृ॒हदा॑शुषा॒णः ।
प्र स॒व्येन॑ मघव॒न्यंसि॑ रा॒यः प्र द॑क्षि॒णिद्ध॑रिवो॒ मा वि वे॑नः ॥४॥
वृषा॑ त्वा॒ वृष॑णं वर्धतु॒ द्यौर्वृषा॒ वृष॑भ्यां वहसे॒ हरि॑भ्याम् ।
स नो॒ वृषा॒ वृष॑रथः सुशिप्र॒ वृष॑क्रतो॒ वृषा॑ वज्रि॒न्भरे॑ धाः ॥५॥
यो रोहि॑तौ वा॒जिनौ॑ वा॒जिनी॑वान्त्रि॒भिः श॒तैः सच॑माना॒वदि॑ष्ट ।
यू॒ने सम॑स्मै क्षि॒तयो॑ नमन्तां श्रु॒तर॑थाय मरुतो दुवो॒या ॥६॥

॥ ३७ ॥ ऋषिः—१-५ अत्रिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ निचृत् पङ्क्तिः । २ विराट् त्रिष्टुप् ।
३-५ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१ पञ्चमः । २-५ धैवतः ॥

॥८॥ सं भा॒नुना॑ यतते॒ सूर्य॑स्या॒जुह्वा॑नो घृ॒तपृ॑ष्ठः॒ स्वञ्चाः॑ ।
तस्मा॒ अमृ॑ध्रा उ॒षसो॒ व्यु॑च्छा॒न्य इन्द्रा॑य सु॒नवा॒मेत्याह॑ ॥१॥
समि॑द्धाग्नि॒र्वन॑वत्स्ती॒र्णब॑र्हिर्यु॒क्तग्रा॑वा सु॒तसो॑मो जराते ।
ग्रावा॑णो॒ यस्ये॑षि॒रं वद॒न्त्यय॑दध्व॒र्युर्ह॒विषाव॒ सिन्धु॑म् ॥२॥
व॒धूरि॒यं पति॑मि॒च्छन्त्ये॑ति॒ य ईं॒ वह॑ते॒ महि॑षीमिषि॒राम् ।
आस्य॑ श्रवस्या॒द्रथ॒ आ च॑ घो॒षात्पु॒रू स॒हस्रा॒ परि॑ वर्तयाते ॥३॥
न स राजा॑ व्यथते॒ यस्मि॒न्निन्द्र॑स्ती॒व्रं सोमं॒ पिब॑ति॒ गोस॑खायम् ।
आ स॑त्व॒नैरज॑ति॒ हन्ति॑ वृ॒त्रं क्षेति॑ क्षि॒तीः सु॒भगो॒ नाम॒ पुष्य॑न् ॥४॥
पुष्या॒त्क्षेमे॑ अ॒भि योगे॑ भवात्यु॒भे वृतौ॑ सं॒यती॒ सं ज॑याति ।
प्रि॒यः सूर्ये॑ प्रि॒यो अ॒ग्ना भ॑वाति॒ य इन्द्रा॑य सु॒तसो॑मो॒ ददा॑शत् ॥५॥

॥ ३८ ॥ ऋषिः—१-५ अत्रिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ अनुष्टुप् । २-४ निचृदनुष्टुप् ।
५ विराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥९॥ उ॒रोष्ट॑ इन्द्र॒ राध॑सो वि॒भ्वी रा॒तिः श॑तक्रतो ।
अधा॑ नो विश्वचर्षणे द्यु॒म्ना सु॑क्षत्र मंहय ॥१॥
यदी॑मिन्द्र श्र॒वाय्य॒मिषं॑ शविष्ठ दधि॒षे ।
प॒प्र॒थे दी॑र्घ॒श्रुत्त॑मं॒ हिर॑ण्यवर्ण दु॒ष्टर॑म् ॥२॥
शुष्मा॑सो॒ ये ते॑ अद्रिवो मे॒हना॑ केत॒साप॑ः ।
उ॒भा दे॒वाव॒भिष्ट॑ये दि॒वश्च॒ ग्मश्च॑ राजथः ॥३॥

उ॒तो नो॑ अ॒स्य कस्य॑ चि॒द्दक्ष॑स्य॒ तव॑ वृत्रहन् ।
अ॒स्मभ्यं॑ नृ॒म्णमा भ॑रा॒स्मभ्यं॑ नृमणस्यसे ॥४॥
नू त॑ आ॒भिर॒भिष्टि॑भि॒स्तव॒ शर्म॑ञ्छतक्रतो ।
इन्द्र॒ स्याम॑ सुगो॒पाः शूर॒ स्याम॑ सुगो॒पाः ॥५॥

॥ ३९ ॥ ऋषिः—१-५ अत्रिः ॥ देवताः—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ विराडनुष्टुप् । २, ३ निचृदनुष्टुप् । ४ स्वराडुष्णिक् । ५ बृहती ॥ स्वरः—१-३ गान्धारः । ४ ऋषभः । ५ मध्यमः ॥

॥१०॥ यदि॑न्द्र चित्र मे॒हनास्ति॒ त्वादा॑तमद्रिवः ।
राध॒स्तन्नो॑ विदद्वस उभयाह॒स्त्या भ॑र ॥१॥
यन्मन्य॑से॒ वरे॑ण्य॒मिन्द्र॑ द्यु॒क्षं तदा भ॑र ।
वि॒द्याम॒ तस्य॑ ते व॒यमकू॑पारस्य दा॒वने॑ ॥२॥
यत्ते॑ दि॒त्सु प्र॒राध्यं॒ मनो॒ अस्ति॑ श्रु॒तं बृ॒हत् ।
तेन॑ दृ॒ळ्हा चि॑दद्रिव॒ आ वाजं॑ दर्षि सा॒तये॑ ॥३॥
मंहि॑ष्ठं वो म॒घोनां॒ राजा॑नं चर्षणी॒नाम् ।
इन्द्र॒मुप॒ प्रश॑स्तये पू॒र्वीभि॑र्जुजुषे॒ गिरः॑ ॥४॥
अस्मा॒ इत्काव्यं॒ वच॑ उ॒क्थमिन्द्रा॑य॒ शंस्य॑म् ।
तस्मा॑ उ॒ ब्रह्म॑वाहसे॒ गिरो॑ वर्ध॒न्त्यत्र॑यो॒ गिरः॑ शुम्भ॒न्त्यत्र॑यः ॥५॥

॥ ४० ॥ ऋषिः—१-९ अत्रिः ॥ देवताः—१-४ इन्द्रः । ५ सूर्यः । ६-९ अत्रिः ॥ छन्दः—
१ निचृदुष्णिक् । २, ३ उष्णिक् । ९ स्वराडुष्णिक् । ४ त्रिष्टुप् । ५, ६, ८ निचृत्त्रिष्टुप ।
७ भुरिक्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-३, ९ ऋषभः । ४-६, ८ धैवतः । ७ पञ्चमः ॥

॥११॥ आ या॒ह्यद्रि॑भिः सु॒तं सोमं॑ सोमपते पिब । वृष॑न्निन्द्र॒ वृष॑भिर्वृत्रहन्तम ॥१॥
वृषा॒ ग्रावा॒ वृषा॒ मदो॒ वृषा॒ सोमो॑ अ॒यं सु॒तः । वृष॑न्निन्द्र॒ वृष॑भिर्वृत्रहन्तम ॥२॥
वृषा॑ त्वा॒ वृष॑णं हुवे॒ वज्रि॑ञ्चि॒त्राभि॑रू॒तिभिः॑ । वृष॑न्निन्द्र॒ वृष॑भिर्वृत्रहन्तम ॥३॥
ऋ॒जी॒षी व॒ज्री वृ॑ष॒भस्तु॑रा॒षाट्छु॒ष्मी राजा॑ वृत्र॒हा सो॑म॒पावा॑ ।
यु॒क्त्वा हरि॑भ्या॒मुप॑ यासद॒र्वाङ्माध्य॑न्दिने॒ सव॑ने मत्स॒दिन्द्रः॑ ॥४॥
यत्त्वा॑ सूर्य॒ स्व॑र्भानु॒स्तम॒सावि॑ध्यदासु॒रः ।
अक्षे॑त्रवि॒द्यथा॑ मु॒ग्धो भुव॑नान्यदीधयुः ॥५॥
॥१२॥ स्व॑र्भानो॒रध॒ यदि॑न्द्र मा॒या अ॒वो दि॒वो वर्त॑माना अ॒वाह॑न् ।
गू॒ळ्हं सूर्यं॒ तम॒साप॑व्रतेन तु॒रीये॑ण॒ ब्रह्म॑णाविन्द॒दत्रिः॑ ॥६॥

मा मामिमं तव सन्तमत्र इरस्या द्रुग्धो भियसा नि गारीत् ।
त्वं मित्रो असि सत्यराधास्तौ मेहावतं वरुणश्च राजा ॥७॥
ग्राव्णो ब्रह्मा युयुजानः सपर्यन् कीरिणा देवान्नमसोपशिक्षन् ।
अत्रिः सूर्यस्य दिवि चक्षुराधात्स्वर्भानोरप माया अघुक्षत् ॥८॥
यं वै सूर्यं स्वर्भानुस्तमसाविध्यदासुरः ।
अत्रयस्तमन्वविन्दन्नह्य१न्ये अशक्नुवन् ॥९॥

॥ ४१ ॥ ऋषिः—१-२० अत्रिः ॥ देवताः—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, २, ६, १५, १८ त्रिष्टुप् । ४, १३ विराट् त्रिष्टुप् । ३, ७, ८, १४, १९ पङ्क्तिः । ५, ९-१२ भुरिक् पङ्क्तिः । २० याजुषी पङ्क्तिः । १६ जगती । १७ निचृज्जगती ॥ स्वरः—१, २, ४, ६, १३, १५, १८ धैवतः । ३, ५, ७-१२, १४, १९, २० पञ्चमः । १६, १७ निषादः ॥

॥१३॥ को नु वां मित्रावरुणावृतायन्दिवो वा महः पार्थिवस्य वा दे ।
ऋतस्य वा सदसि त्रासीथां नो यज्ञायते वा पशुषो न वाजान् ॥१॥
ते नो मित्रो वरुणो अर्यमायुरिन्द्र ऋभुक्षा मरुतो जुषन्त ।
नमोभिर्वा ये दधते सुवृक्तिं स्तोमं रुद्राय मीळ्हुषे सजोषाः ॥२॥
आ वां येष्ठाश्विना हुवध्यै वातस्य पत्मन्रथ्यस्य पुष्टौ ।
उत वा दिवो असुराय मन्म प्रान्धांसीव यज्यवे भरध्वम् ॥३॥
प्र सक्षणो दिव्यः कण्वहोता त्रितो दिवः सजोषा वातो अग्निः ।
पूषा भगः प्रभृथे विश्वभोजा आजिं न जग्मुराश्वश्वतमाः ॥४॥
प्र वो रयिं युक्ताश्वं भरध्वं राय एषेऽवसे दधीत धीः ।
सुशेव एवैरौशिजस्य होता ये व एवा मरुतस्तुराणाम् ॥५॥

॥१४॥ प्र वो वायुं रथयुजं कृणुध्वं प्र देवं विप्रं पनितारमर्कैः ।
इषुध्यव ऋतसापः पुरंधीर्वस्वीर्नो अत्र पत्नीरा धिये धुः ॥६॥
उप व एषे वन्द्येभिः शूषैः प्र यह्वी दिवश्चितयद्भिरर्कैः ।
उषासानक्ता विदुषीव विश्वमा हा वहतो मर्त्याय यज्ञम् ॥७॥
अभि वो अर्चे पोष्यावतो नॄन्वास्तोष्पतिं त्वष्टारं रराणः ।
धन्या सजोषा धिषणा नमोभिर्वनस्पतीँरोषधी राय एषे ॥८॥
तुजे नस्तने पर्वताः सन्तु स्वैतवो ये वसवो न वीराः ।
पनित आप्त्यो यजतः सदा नो वर्धान्नः शंसं नर्यो अभिष्टौ ॥९॥

वृष्णो अस्तोषि भूम्यस्य गर्भं त्रितो नपातमपां सुवृक्ति ।
गृणीते अग्निरेतरी न शूषैः शोचिष्केशो नि रिणाति वना ॥१०॥
॥१५॥ कथा महे रुद्रियाय ब्रवाम कद्राये चिकितुषे भगाय ।
आप ओषधीरुत नोऽवन्तु द्यौर्वना गिरयो वृक्षकेशाः ॥११॥
शृणोतु न ऊर्जां पतिर्गिरः स नभस्तरीयाँ इषिरः परिज्मा ।
शृण्वन्त्वापः पुरो न शुभ्राः परि स्रुचो बबृहाणस्याद्रेः ॥१२॥
विदा चिन्नु महान्तो ये व एवा ब्रवाम दस्मा वार्यं दधानाः ।
वयश्चन सुभ्व१ आव यन्ति क्षुभा मर्तमनुयतं वधस्नैः ॥१३॥
आ दैव्यानि पार्थिवानि जन्मापश्चाच्छा सुमखाय वोचम् ।
वर्धन्तां द्यावो गिरश्चन्द्राग्रा उदा वर्धन्तामभिषाता अर्णाः ॥१४॥
पदेपदे मे जरिमा नि धायि वरूत्री वा शक्रा या पायुभिश्च ।
सिषक्तु माता मही रसा नः स्मत्सूरिभिर्ऋजुहस्त ऋजुवनिः ॥१५॥
॥१६॥ कथा दाशेम नमसा सुदानूनेवया मरुतो अच्छोक्तौ प्रश्रवसो मरुतो अच्छोक्तौ ।
मा नोऽहिर्बुध्न्यो रिषे धादस्माकं भूदुपमातिवनिः ॥१६॥
इति चिन्नु प्रजायै पशुमत्यै देवासो वनते मर्त्यो व आ देवासो वनते मर्त्यो वः ।
अत्रा शिवां तन्वो धासिमस्या जरां चिन्मे निर्ऋतिर्जग्रसीत ॥१७॥
तां वो देवाः सुमतिमूर्जयन्तीमिषमश्याम वसवः शसा गोः ।
सा नः सुदानुर्मृळयन्ती देवी प्रति द्रवन्ती सुविताय गम्याः ॥१८॥
अभि न इळा यूथस्य माता स्मन्नदीभिरुर्वशी वा गृणातु ।
उर्वशी वा बृहद्दिवा गृणानाभ्यूर्ण्वाना प्रभृथस्यायोः ॥१९॥
सिषक्तु न ऊर्जव्यस्य पुष्टेः ॥२०॥

॥ ४२ ॥ ऋषिः—१-१८ अत्रिः ॥ देवताः—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ४, ६, ११, १२, १५, १६, १८ निचृत् त्रिष्टुप् । २ विराट् त्रिष्टुप् । ३, ५, ७-९ १३, १४ त्रिष्टुप् । १७ याजुषी पङ्क्तिः । १० भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-९, ११-१६, १८ धैवतः । १०, १७ पञ्चमः ॥

॥१७॥ प्र शंतमा वरुणं दीधिती गीर्मित्रं भगमदितिं नूनमश्याः ।
पृषद्योनिः पञ्चहोता शृणोत्वतूर्तपन्था असुरो मयोभुः ॥१॥
प्रति मे स्तोममदितिर्जगृभ्यात्सूनुं न माता हृद्यं सुशेवम् ।
ब्रह्म प्रियं देवहितं यदस्त्यहं मित्रे वरुणे यन्मयोभु ॥२॥

उदी॑रय क॒वित॑मं कवी॒नामु॒नत्तै॑नम॒भि मध्वा॑ घृ॒तेन॑ ।
स नो॒ वसू॑नि॒ प्रय॑ता हि॒तानि॑ च॒न्द्राणि॑ दे॒वः स॑वि॒ता सु॑वाति ॥३॥
समि॑न्द्र णो॒ मन॑सा नेषि॒ गोभि॒ः सं सू॒रिभि॒र्ह॑रिव॒ः सं स्व॒स्ति ।
सं ब्रह्म॑णा दे॒वहि॑तं॒ यदस्ति॒ सं दे॒वानां॑ सुम॒त्या य॒ज्ञिया॑नाम् ॥४॥
दे॒वो भग॑ः सवि॒ता रा॒यो अंश॒ इन्द्रो॑ वृ॒त्रस्य॑ सं॒जितो॒ धना॑नाम् ।
ऋ॒भु॒क्षा वाज॑ उ॒त वा॒ पुरं॑धि॒रव॑न्तु नो अ॒मृता॑सस्तु॒रास॑ः ॥५॥
॥१८॥ म॒रुत्व॑तो॒ अप्र॑तीतस्य जि॒ष्णोरजू॑र्यत॒ः प्र ब्र॑वामा कृ॒तानि॑ ।
न ते॒ पूर्वे॑ मघव॒न्नाप॑रासो॒ न वी॒र्यं॑१॒ नूत॑न॒ः कश्च॒नाप॑ ॥६॥
उप॑ स्तुहि प्रथ॒मं र॑त्न॒धेयं॒ बृह॒स्पतिं॑ सनि॒तारं॒ धना॑नाम् ।
यः शंस॑ते स्तुव॒ते शंभ॑विष्ठः पुरू॒वसु॑रा॒गम॒ज्जोहु॑वानम् ॥७॥
तवो॒तिभि॒ः सच॑माना॒ अरि॑ष्टा॒ बृह॑स्पते म॒घवा॑नः सु॒वीरा॑ः ।
ये अ॑श्व॒दा उ॒त वा॒ सन्ति॒ गो॒दा ये व॑स्त्र॒दाः सु॒भगा॒स्तेषु॒ राय॑ः ॥८॥
वि॒स॒र्माणं॑ कृणुहि वि॒त्तमे॑षां॒ ये भु॒ञ्जते॒ अपृ॑णन्तो न उ॒क्थैः ।
अप॑व्रतान्प्रस॒वे वा॑वृधा॒नान्ब्र॑ह्म॒द्विष॒ः सूर्या॑द्यावयस्व ॥९॥
य ओह॑ते र॒क्षसो॑ दे॒ववी॑ताव॒चक्रे॑भि॒स्तं म॑रुतो॒ नि या॑त ।
यो व॒ः शमीं॑ शशमा॒नस्य॒ निन्दा॑त्तु॒च्छयान्कामा॑न्करते सिष्विदा॒नः ॥१०॥
॥१९॥ तमु॑ ष्टुहि॒ यः स्वि॒षुः सु॒धन्वा॒ यो विश्व॑स्य॒ क्षय॑ति भेष॒जस्य॑ ।
यक्ष्वा॑ म॒हे सौ॑मन॒साय॑ रु॒द्रं नमो॑भिर्दे॒वमसु॑रं दुवस्य ॥११॥
दमूं॑नसो अ॒पसो॒ ये सु॒हस्ता॒ वृष्ण॒ः पत्नी॑र्न॒द्यो॑ विभ्वत॒ष्टाः ।
सर॑स्वती बृ॒हद्दि॒वोत रा॒का द॑श॒स्यन्ती॑र्वरिवस्यन्तु शु॒भ्राः ॥१२॥
प्र सू म॒हे सु॑शर॒णाय॑ मे॒धां गिरं॑ भरे॒ नव्य॑सीं॒ जाय॑मानाम् ।
य आ॑ह॒ना दु॑हि॒तुर्व॒क्षणा॑सु रू॒पा मि॑ना॒नो अकृ॑णोदि॒दं न॑ः ॥१३॥
प्र सु॑ष्टु॒तिः स्त॒नय॑न्तं रु॒वन्त॑मि॒ळस्पतिं॑ जरित॒र्नूनम॑श्याः ।
यो अ॑ब्दि॒माँ उ॑दनि॒माँ इय॑र्ति॒ प्र वि॒द्युता॒ रोद॑सी उ॒क्षमा॑णः ॥१४॥
ए॒ष स्तोमो॒ मारु॑तं॒ शर्धो॒ अच्छा॑ रु॒द्रस्य॑ सू॒नूँर्यु॑व॒न्यूँरुद॑श्याः ।
कामो॑ रा॒ये हव॑ते मा स्व॒स्त्युप॑ स्तुहि॒ पृष॑दश्वाँ अ॒यास॑ः ॥१५॥
प्रैष स्तोम॑ः पृथि॒वीम॒न्तरि॑क्षं॒ वन॒स्पतीँ॒रोष॑धी रा॒ये अ॑श्याः ।
दे॒वोदे॑वः सु॒हवो॑ भूतु॒ मह्यं॒ मा नो॑ मा॒ता पृ॑थि॒वी दु॑र्म॒तौ धा॑त् ॥१६॥

उ॒रौ दे॑वा अनिबा॒धे स्या॑म । ॥१७॥
सम॒श्विनो॒रव॑सा॒ नूत॑नेन मयो॒भुवा॑ सु॒प्रणी॑ती गमेम ।
आ नो॑ र॒यिं व॑हत॒मोत वी॒राना विश्वा॑न्यमृता॒ सौभ॑गानि ॥१८॥

॥ ४३ ॥ ऋषिः—१-१७ अत्रिः ॥ देवताः—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ३, ६, ८, ९, १७ निचृत् त्रिष्टुप् । २, ४, ५, १०-१२, १५ त्रिष्टुप् । ७, १३ विराट् त्रिष्टुप् । १४ भुरिक् पङ्क्तिः । १६ याजुषी पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-१३, १५, १७ धैवतः । १४, १६ पञ्चमः ॥

॥२०॥ आ धे॒नवः॒ पय॑सा॒ तूर्ण्य॑र्था॒ अम॑र्धन्ती॒रुप॑ नो यन्तु॒ मध्वा॑ ।
म॒हो रा॒ये बृ॑ह॒तीः स॒प्त विप्रो॑ मयो॒भुवो॑ जरि॒ता जो॑हवीति ॥१॥
आ सु॑ष्टु॒ती नम॑सा वर्त॒यध्यै॒ द्यावा॒ वाजा॑य पृथि॒वी अमृ॑ध्रे ।
पि॒ता मा॒ता मधु॑वचाः सु॒हस्ता॒ भरे॑भरे नो य॒शसा॑ववि॒ष्टाम् ॥२॥
अध्व॑र्यवश्चकृ॒वांसो॒ मधू॑नि॒ प्र वा॒यवे॑ भरत॒ चारु॑ शु॒क्रम् ।
होते॑व नः प्रथ॒मः पा॑ह्य॒स्य देव॒ मध्वो॑ ररि॒मा ते॒ मदा॑य ॥३॥
दश॒ क्षिपो॑ युञ्जते बा॒हू अद्रिं॒ सोम॑स्य॒ या श॑मि॒तारा॑ सु॒हस्ता॑ ।
मध्वो॒ रसं॑ सु॒गभ॑स्तिर्गिरि॒ष्ठां चनि॑श्चदद्दुदुहे शु॒क्रमं॒शुः ॥४॥
असा॑वि ते जुजुषा॒णाय॒ सोमः॒ क्रत्वे॒ दक्षा॑य बृह॒ते मदा॑य ।
हरी॒ रथे॑ सु॒धुरा॒ योगे॑ अ॒र्वागिन्द्र॑ प्रि॒या कृ॑णुहि हू॒यमा॑नः ॥५॥

॥२१॥ आ नो॑ म॒हीम॒रम॑तिं स॒जोषा॒ ग्नां दे॒वीं नम॑सा रा॒तह॑व्याम् ।
मधो॒र्मदा॑य बृह॒तीमृ॑त॒ज्ञामाग्ने॑ वह प॒थिभि॑र्देव॒यानैः॑ ॥६॥
अ॒ञ्जन्ति॒ यं प्र॒थय॑न्तो॒ न विप्रा॑ व॒पाव॑न्तं॒ नाग्नि॑ना॒ तप॑न्तः ।
पि॒तुर्न पु॒त्र उ॒पसि॒ प्रेष्ठ॒ आ घ॒र्मो अ॒ग्निमृ॒तय॑न्नसादि ॥७॥
अच्छा॑ म॒ही बृ॑ह॒ती शंत॑मा॒ गीर्दू॒तो न ग॑न्त्व॒श्विना॑ हु॒वध्यै॑ ।
म॒यो॒भुवा॑ स॒रथा या॑तम॒र्वाग्ग॒न्तं नि॒धिं धुर॑मा॒णिर्न नाभि॑म् ॥८॥
प्र तव्य॑सो॒ नम॑उक्तिं तु॒रस्या॒हं पू॒ष्ण उ॒त वा॒योर॑दिक्षि ।
या राध॑सा चोदि॒तारा॑ मती॒नां या वाज॑स्य द्रविणो॒दा उ॒त त्मन् ॥९॥
आ नाम॑भिर्म॒रुतो॑ वक्षि॒ विश्वा॒ना रू॒पेभि॑र्जातवेदो हुवा॒नः ।
य॒ज्ञं गिरो॑ जरि॒तुः सु॑ष्टु॒तिं च॒ विश्वे॑ गन्त मरु॒तो विश्व॑ ऊ॒ती ॥१०॥

॥२२॥ आ नो॑ दि॒वो बृ॑ह॒तः पर्व॑ता॒दा सर॑स्वती यज॒ता ग॑न्तु य॒ज्ञम् ।
हवं॑ दे॒वी जु॑जुषा॒णा घृ॒ताची॑ श॒ग्मां नो॒ वाच॑मुश॒ती शृ॑णोतु ॥११॥

आ वे॒धसं॒ नील॑पृष्ठं बृ॒हन्तं॒ बृह॒स्पतिं॒ सद॑ने सादयध्वम् ।
सा॒दद्यो॑निं॒ दम॒ आ दी॑दि॒वांसं॒ हिर॑ण्यवर्णमरु॒षं स॑पेम ॥१२॥
आ ध॒र्णसि॑र्बृ॒हद्दि॑वो॒ ररा॑णो॒ विश्वे॑भिर्ग॒न्त्वोम॑भिर्हुवा॒नः ।
ग्ना वसा॑न॒ ओष॑धी॒रमृ॑ध्रस्त्रि॒धातु॑शृङ्गो वृष॒भो व॑यो॒धाः ॥१३॥
मा॒तुष्प॒दे प॑र॒मे शु॒क्र आ॒योर्वि॑प॒न्यवो॑ रा॒स्पिरा॑सो अग्मन् ।
सु॒शेव्यं॒ नम॑सा रा॒तह॑व्याः॒ शिशुं॑ मृजन्त्या॒यवो॒ न वा॒से ॥१४॥
बृ॒हद्वयो॑ बृह॒ते तुभ्य॑मग्ने धिया॒जुरो॑ मिथु॒नासः॑ सचन्त ।
दे॒वोदे॑वः सु॒हवो॑ भूतु॒ मह्यं॒ मा नो॑ मा॒ता पृ॑थि॒वी दु॑र्म॒तौ धा॑त् ॥१५॥
उ॒रौ दे॑वा अनिबा॒धे स्या॑म ॥१६॥
सम॒श्विनो॒रव॑सा॒ नूत॑नेन मयो॒भुवा॑ सु॒प्रणी॑ती गमेम ।
आ नो॑ र॒यिं व॑हत॒मोत वी॒राना विश्वा॑न्यमृता॒ सौभ॑गानि ॥१७॥

॥ ४४ ॥ ऋषिः—१-१५ अवत्सारः काश्यप अन्ये च दृष्टलिङ्गाः ॥ देवता:—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, १३ विराट् जगती । २-६ निचृज्जगती । ८, ९, १२ जगती । ७ भुरिक् त्रिष्टुप् । १०, ११ स्वराट् त्रिष्टुप् । १४ विराट् त्रिष्टुप् । १५ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-६, ८. ९. १२. १३ निषादः । ७. १०. ११. १४. १५ धैवतः ॥

॥२३॥ तं प्र॒त्नथा॑ पू॒र्वथा॑ वि॒श्वथे॒मथा॑ ज्ये॒ष्ठता॑तिं ब॒र्हि॒षदं॑ स्व॒र्विद॑म् ।
प्र॒ती॒ची॒नं वृ॒जनं॑ दोहसे गि॒राशुं जय॑न्त॒मनु॒ यासु॒ वर्ध॑से ॥१॥
श्रि॒ये सु॒दृशी॒रुप॑रस्य॒ याः स्व॑र्वि॒रोच॑मानः क॒कुभा॑मचो॒दते॑ ।
सु॒गो॒पा अ॑सि॒ न दभा॑य सुक्रतो प॒रो मा॒याभि॑रृ॒त आ॑स॒ नाम॑ ते ॥२॥
अत्यं॑ ह॒विः स॑चते॒ सच्च॒ धातु॒ चारि॑ष्टगातुः॒ स होता॑ सहो॒भरिः॑ ।
प्र॒सर्स्रा॑णो॒ अनु॑ ब॒र्हिर्वृषा॒ शिशु॒र्मध्ये॒ युवा॒जरो॑ वि॒स्रुहा॑ हि॒तः ॥३॥
प्र व॑ ए॒ते सु॒युजो॒ याम॑न्नि॒ष्टये॒ नीची॑रमु॒ष्मै य॒म्य॑ ऋता॒वृधः॑ ।
सु॒यन्तु॑भिः सर्वशा॒सैर॒भीशु॑भिः॒ क्रिवि॒र्नामा॑नि प्रव॒णे मु॑षायति ॥४॥
सं॒जर्भु॑राण॒स्तरु॑भिः सुते॒गृभं॑ वया॒किनं॑ चि॒त्तग॑र्भासु सु॒स्वरुः॑ ।
धा॒र॒वा॒केष्वृ॑जुगाथ शोभसे॒ वर्ध॑स्व॒ पत्नी॑र॒भि जी॒वो अ॑ध्व॒रे ॥५॥

॥२४॥ या॒दृगे॒व ददृ॑शे ता॒दृगु॑च्यते॒ सं छा॒यया॑ दधिरे सि॒ध्रया॒प्स्वा ।
म॒हीम॒स्मभ्य॑मुरु॒षामु॒रु ज्रयो॑ बृ॒हत्सु॒वीर॒मन॑पच्युतं॒ सहः॑ ॥६॥
वेत्य॒ग्रुर्जनि॑वा॒न्वा अति॒ स्पृधः॑ सम॒र्यता॒ मन॑सा॒ सूर्यः॑ क॒विः ।
घ्रं॒सं रक्ष॑न्तं॒ परि॑ वि॒श्वतो॒ गय॑म॒स्माकं॒ शर्म॑ वनव॒त्स्वाव॑सुः ॥७॥

ज्यायांसमस्य यतुनस्य केतुन ऋषिस्वरं चरति यासु नाम ते ।
यादृश्मिन्धायि तमपस्यया विदद्य उ स्वयं वहते सो अरं करत् ॥८॥
समुद्रमासामव तस्थे अग्रिमा न रिष्यति सवनं यस्मिन्नायता ।
अत्रा न हार्दि क्रवणस्य रेजते यत्रा मतिर्विद्यते पूतबन्धनी ॥९॥
स हि क्षत्रस्य मनसस्य चित्तिभिरेवावदस्य यजतस्य सध्रेः ।
अवत्सारस्य स्पृणवाम रण्वभिः शविष्ठं वाजं विदुषा चिदर्ध्यम् ॥१०॥

॥२५॥ श्येन आसामदितिः कक्ष्यो३ मदो विश्ववारस्य यजतस्य मायिनः ।
समन्यमन्यमर्थयन्त्येतवे विदुर्विषाणं परिपानमन्ति ते ॥११॥
सदापृणो यजतो वि द्विषो वधीद्बाहुवृक्तः श्रुतवित्तर्यो वः सचा ।
उभा स वरा प्रत्येति भाति च यदीं गणं भजते सुप्रयावभिः ॥१२॥
सुतंभरो यजमानस्य सत्पतिर्विश्वासामूधः स धियामुदञ्चनः ।
भरद्धेनू रसवच्छिश्रिये पयोऽनुब्रुवाणो अध्येति न स्वपन् ॥१३॥
यो जागार तमृचः कामयन्ते यो जागार तमु सामानि यन्ति ।
यो जागार तमयं सोम आह तवाहमस्मि सख्ये न्योकाः ॥१४॥
अग्निर्जागार तमृचः कामयन्तेऽग्निर्जागार तमु सामानि यन्ति ।
अग्निर्जागार तमयं सोम आह तवाहमस्मि सख्ये न्योकाः ॥१५॥

चतुर्थोऽनुवाकः ॥ ४५ ॥ ऋषिः १-११ सदापृण आत्रेयः ॥ देवता: विश्वेदेवाः ॥ छन्दः १, २ पङ्क्तिः । ५, ९, ११ भुरिक् पङ्क्तिः ८, १० स्वराट् पङ्क्तिः । ३ विराट् त्रिष्टुप् । ४, ६, ७ निचृत्त्रिष्टुप् । स्वरः—१, २, ५, ८-११ पञ्चमः । ३, ४, ६, ७ धैवतः ॥

॥२६॥ विदा दिवो विष्यन्नद्रिमुक्थैरायत्या उषसो अर्चिनो गुः ।
अपावृत व्रजिनीरुत्स्वर्गाद्वि दुरो मानुषीर्देव आवः ॥१॥
वि सूर्यो अमतिं न श्रियं सादोर्वाद्गवां माता जानती गात् ।
धन्वर्णसो नद्य१ः खादोअर्णाः स्थूणेव सुमिता दृंहत द्यौः ॥२॥
अस्मा उक्थाय पर्वतस्य गर्भो महीनां जनुषे पूर्व्याय ।
वि पर्वतो जिहीत साधत द्यौराविवासन्तो दसयन्त भूम ॥३॥
सूक्तेभिर्वो वचोभिर्देवजुष्टैरिन्द्रा न्व१ग्नी अवसे हुवध्यै ।
उक्थेभिर्हि ष्मा कवयः सुयज्ञा आविवासन्तो मरुतो यजन्ति ॥४॥
एतो न्व१द्य सुध्यो३ भवाम प्र दुच्छुना मिनवामा वरीयः ।
आरे द्वेषांसि सनुतर्दधामायाम प्राञ्चो यजमानमच्छ ॥५॥

॥२७॥ एता धियं कृणवामा सखायोऽप या माताँ ऋणुत व्रजं गोः ।
यया मनुर्विशिशिप्रं जिगाय यया वणिग्वङ्कुरापा पुरीषम् ॥६॥
अनूनोदत्र हस्तयतो अद्रिरार्चन्येन दश मासो नवग्वाः ।
ऋतं यती सरमा गा अविन्दद्विश्वानि सत्याङ्गिराश्चकार ॥७॥
विश्वे अस्या व्युषि माहिनायाः सं यद्गोभिरङ्गिरसो नवन्त ।
उत्स आसां परमे सधस्थ ऋतस्य पथा सरमा विदद्गाः ॥८॥
आ सूर्यो यातु सप्ताश्वः क्षेत्रं यदस्योर्विया दीर्घयाथे ।
रघुः श्येनः पतयदन्धो अच्छा युवा कविर्दीदयद्गोषु गच्छन् ॥९॥
आ सूर्यो अरुहच्छुक्रमर्णोऽयुक्त यद्धरितो वीतपृष्ठाः ।
उद्ना न नावमनयन्त धीरा आशृण्वतीरापो अर्वागतिष्ठन् ॥१०॥
धियं वो अप्सु दधिषे स्वर्षां ययातरन्दश मासो नवग्वाः ।
अया धिया स्याम देवगोपा अया धिया तुतुर्यामात्यंहः ॥११॥

॥ ४६ ॥ ऋषिः—१-८ प्रतिक्षत्र आत्रेयः ॥ देवताः—१-६ विश्वेदेवाः । ७, ८ देवपत्न्यः ॥ छन्दः—१ भुरिग्जगती । ३, ५, ६ निचृज्जगती । ४, ७ जगती । २, ८ निचृत् पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१, ३-७ निषादः । २, ८ पञ्चमः ॥

॥२८॥ हयो न विद्वाँ अयुजि स्वयं धुरि तां वहामि प्रतरणीमवस्युवम् ।
नास्या वश्मि विमुचं नावृतं पुनर्विद्वान्पथः पुरएत ऋजु नेषति ॥१॥
अग्न इन्द्र वरुण मित्र देवाः शर्धः प्र यन्त मारुतोत विष्णो ।
उभा नासत्या रुद्रो अध ग्नाः पूषा भगः सरस्वती जुषन्त ॥२॥
इन्द्राग्नी मित्रावरुणादितिं स्वः पृथिवीं द्यां मरुतः पर्वताँ अपः ।
हुवे विष्णुं पूषणं ब्रह्मणस्पतिं भगं नु शंसं सवितारमूतये ॥३॥
उत नो विष्णुरुत वातो अस्रिधो द्रविणोदा उत सोमो मयस्करत् ।
उत ऋभव उत राये नो अश्विनोत त्वष्टोत विभ्वानु मंसते ॥४॥
उत त्यन्नो मारुतं शर्ध आ गमद्दिविक्षयं यजतं बर्हिरासदे ।
बृहस्पतिः शर्म पूषोत नो यमद्वरूथ्यं१ वरुणो मित्रो अर्यमा ॥५॥
उत त्ये नः पर्वतासः सुशस्तयः सुदीतयो नद्य१स्त्रामणे भुवन् ।
भगो विभक्ता शवसावसा गमदुरुव्यचा अदितिः श्रोतु मे हवम् ॥६॥

दे॒वानां॒ पत्नी॑रुश॒तीर॑वन्तु नः॒ प्राव॑न्तु नस्तु॒जये॒ वाज॑सातये ।
याः पार्थि॑वासो॒ या अ॒पामपि॑ व्र॒ते ता नो॑ देवीः सुहवाः॒ शर्म॑ यच्छत ॥७॥
उ॒त ग्ना व्य॑न्तु दे॒वप॑त्नीरिन्द्रा॒ण्य१॒॑ग्नाय्य॒श्विनी॒ राट् ।
आ रोद॑सी वरुणा॒नी शृ॑णोतु॒ व्यन्तु॑ दे॒वीर्य ऋ॒तुर्जनी॑नाम् ॥८॥

॥ इति चतुर्थाष्टके द्वितीयोऽध्यायः ॥

[द्वितीयाध्याये वर्गाः २८, सूक्तानि १४, ऋचः १४६]

अथ तृतीयोऽध्यायः ॥

॥ ४७ ॥ ऋषिः—१-७ प्रतिरथ आत्रेयः ॥ देवताः—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१-३, ७ त्रिष्टुप् । ४ भुरिक् त्रिष्टुप् । ६ विराट् त्रिष्टुप् । ५ भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-४, ६, ७ धैवतः । ५ पञ्चमः ।

॥१॥ प्र॒यु॒ञ्ज॒ती दि॒व ए॑ति ब्रुवा॒णा म॒ही मा॒ता दु॒हि॒तुर्बो॒धय॑न्ती ।
आ॒वि॒वास॑न्ती युव॒तिर्म॑नी॒षा पि॒तृभ्य॒ आ सद॑ने॒ जोहु॑वाना ॥१॥
अ॒जि॒रास॒स्तद॑प॒ ईय॑माना आतस्थि॒वांसो॑ अ॒मृत॑स्य॒ नाभि॑म् ।
अ॒न॒न्तास॑ उ॒रवो॑ वि॒श्वतः॑ सीं॒ परि॒ द्यावा॑पृथि॒वी य॑न्ति॒ पन्थाः॑ ॥२॥
उ॒क्षा स॑मु॒द्रो अ॑रु॒षः सु॑प॒र्णः पूर्व॑स्य॒ योनिं॑ पि॒तुरा वि॑वेश ।
मध्ये॑ दि॒वो निहि॑तः॒ पृश्नि॒रश्मा॒ वि च॑क्रमे॒ रज॑सस्पा॒त्यन्तौ॑ ॥३॥
च॒त्वार॑ ईं बिभ्रति क्षेम॒यन्तो॒ दश॒ गर्भं॑ च॒रसे॑ धापयन्ते ।
त्रि॒धात॑वः पर॒मा अ॑स्य॒ गावो॑ दि॒वश्च॑रन्ति॒ परि॑ स॒द्यो अन्ता॑न् ॥४॥
इ॒दं वपु॑र्नि॒वच॑नं जनास॒श्चर॑न्ति॒ यन्न॒द्य॑स्त॒स्थुरापः॑ ।
द्वे यदीं॑ बिभृ॒तो मा॒तुर॒न्ये इ॒हेह॑ जा॒ते य॒म्या॒३॒॑ सब॑न्धू ॥५॥
वि त॑न्वते॒ धियो॑ अस्मा॒ अपां॑सि॒ वस्त्रा॑ पु॒त्राय॑ मा॒तरो॑ वयन्ति ।
उ॒प॒प्र॒क्षे वृष॑णो॒ मोद॑माना दि॒वस्प॒था व॒ध्वो॑ य॒न्त्यच्छ॑ ॥६॥
तद॑स्तु मित्रावरुणा॒ तद॑ग्ने॒ शं योर॒स्मभ्य॑मि॒दम॑स्तु श॒स्तम् ।
अ॒शी॒महि॑ गा॒धमु॒त प्र॑ति॒ष्ठां नमो॑ दि॒वे बृ॑ह॒ते साद॑नाय ॥७॥

॥ ४८ ॥ ऋषिः—१-५ प्रतिभानुरात्रेयः ॥ देवताः—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ३ स्वराट् त्रिष्टुप् ।
२, ४, ५ निचृज्जगती ॥ स्वरः—१, ३ धैवतः । २, ४, ५ निषादः ॥

॥२॥ कदु प्रियाय धाम्ने मनामहे स्वक्षत्राय स्वयशसे महे वयम् ।
आमेन्यस्य रजसो यदभ्र आँ अपो वृणाना वितनोति मायिनी ॥१॥
ता अत्नत वयुनं वीरवक्षणं समान्या वृतया विश्वमा रजः ।
अपो अपाचीरपरा अपेजते प्र पूर्वाभिस्तिरते देवयुर्जनः ॥२॥
आ ग्रावभिरहन्येभिरक्तुभिर्वरिष्ठं वज्रमा जिघर्ति मायिनि ।
शतं वा यस्य प्रचरन्त्स्वे दमे संवर्तयन्तो वि च वर्तयन्नहा ॥३॥
तामस्य रीतिं परशोरिव प्रत्यनीकमख्यं भुजे अस्य वर्पसः ।
सचा यदि पितुमन्तमिव क्षयं रत्नं दधाति भरहूतये विशे ॥४॥
स जिह्वया चतुरनीक ऋञ्जते चारु वसानो वरुणो यतन्नरिम् ।
न तस्य विद्म पुरुषत्वता वयं यतो भगः सविता दाति वार्यम् ॥५॥

॥ ४९ ॥ ऋषिः—१-५ प्रतिप्रभ आत्रेयः ॥ देवताः—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, २, ४ भुरिक् त्रि
३ निचृत् त्रिष्टुप् । ५ स्वराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-४ धैवतः । ५ पञ्चमः ॥

॥३॥ देवं वो अद्य सवितारमेषे भगं च रत्नं विभजन्तमायोः ।
आ वां नरा पुरुभुजा ववृत्यां दिवेदिवे चिदश्विना सखीयन् ॥१॥
प्रति प्रयाणमसुरस्य विद्वान्त्सूक्तैर्देवं सवितारं दुवस्य ।
उप ब्रुवीत नमसा विजानञ्ज्येष्ठं च रत्नं विभजन्तमायोः ॥२॥
अदत्रया दयते वार्याणि पूषा भगो अदितिर्वस्त उस्रः ।
इन्द्रो विष्णुर्वरुणो मित्रो अग्निरहानि भद्रा जनयन्त दस्माः ॥३॥
तन्नो अनर्वा सविता वरूथं तत्सिन्धव इषयन्तो अनु ग्मन् ।
उप यद्वोचे अध्वरस्य होता रायः स्याम पतयो वाजरत्नाः ॥४॥
प्र ये वसुभ्य ईवदा नमो दुर्ये मित्रे वरुणे सूक्तवाचः ।
अवैत्वभ्वं कृणुता वरीयो दिवस्पृथिव्योरवसा मदेम ॥५॥

॥ ५० ॥ ऋषिः—१-५ स्वस्त्यात्रेयः ॥ देवताः—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१ स्वराडुष्णिक् । २ निचृदुष्णिक् ।
३ भुरिगुष्णिक् । ४, ५ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-३ ऋषभः । ४, ५ धैवतः ॥

॥४॥ विश्वो देवस्य नेतुर्मर्तो वुरीत सख्यम् ।
विश्वो राय इषुध्यति द्युम्नं वृणीत पुष्यसे ॥१॥

ते ते देव नेतर्ये चेमाँ अनुशसे ।
ते राया ते ह्या३पृचे सचेमहि सचथ्यैः ॥२॥
अतो न आ नॄनतिथीनतः पत्नीर्दशस्यत ।
आरे विश्वं पथेष्ठां द्विषो युयोतु यूयुविः ॥३॥
यत्र वह्निरभिहितो दुद्रवद्द्रोण्यः पशुः ।
नृमणा वीरपस्त्योऽर्णा धीरेव सनिता ॥४॥
एष ते देव नेता रथस्पतिः शं रयिः ।
शं राये शं स्वस्तय इषःस्तुतो मनामहे देवस्तुतो मनामहे ॥५॥

॥ ५१ ॥ ऋषिः—१-१५ स्वस्त्यात्रेयः ॥ देवताः—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१ गायत्री । २-४ निचृद् गायत्री ।
५, ८-१० निचृदुष्णिक् । ६ उष्णिक् । ७ विराडुष्णिक् । ११ निचृत त्रिष्टुप् । १२ त्रिष्टुप् ।
१३ पङ्क्तिः । १४, १५ अनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-४ षड्जः । ५-१० ऋषभः ।
११, १२ धैवतः । १३ पञ्चमः । १४, १५ गान्धारः ॥

॥५॥ अग्ने सुतस्य पीतये विश्वैरूमेभिरा गहि । देवेभिर्हव्यदातये ॥१॥
ऋतधीतय आ गत सत्यधर्माणो अध्वरम् । अग्नेः पिबत जिह्वया ॥२॥
विप्रेभिर्विप्र सन्त्य प्रातर्यावभिरा गहि । देवेभिः सोमपीतये ॥३॥
अयं सोमश्चमू सुतोऽमत्रे परि षिच्यते । प्रिय इन्द्राय वायवे ॥४॥
वायवा याहि वीतये जुषाणो हव्यदातये । पिबा सुतस्यान्धसो अभि प्रयः ॥५॥
॥६॥ इन्द्रश्च वायवेषां सुतानां पीतिमर्हथः । ताञ्जुषेथामरेपसावभि प्रयः ॥६॥
सुता इन्द्राय वायवे सोमासो दध्याशिरः । निम्नं न यन्ति सिन्धवोऽभि प्रयः ॥७॥
सजूर्विश्वेभिर्देवेभिरश्विभ्यामुषसा सजूः । आ याह्यग्ने अत्रिवत्सुते रण ॥८॥
सजूर्मित्रावरुणाभ्यां सजूः सोमेन विष्णुना । आ याह्यग्ने अत्रिवत्सुते रण ॥९॥
सजूरादित्यैर्वसुभिः सजूरिन्द्रेण वायुना । आ याह्यग्ने अत्रिवत्सुते रण ॥१०॥

॥७॥ स्वस्ति नो मिमीतामश्विना भगः स्वस्ति देव्यदितिरनर्वणः ।
स्वस्ति पूषा असुरो दधातु नः स्वस्ति द्यावापृथिवी सुचेतुना ॥११॥
स्वस्तये वायुमुप ब्रवामहै सोमं स्वस्ति भुवनस्य यस्पतिः ।
बृहस्पतिं सर्वगणं स्वस्तये स्वस्तय आदित्यासो भवन्तु नः ॥१२॥
विश्वे देवा नो अद्या स्वस्तये वैश्वानरो वसुरग्निः स्वस्तये ।
देवा अवन्त्वृभवः स्वस्तये स्वस्ति नो रुद्रः पात्वंहसः ॥१३॥

स्वस्ति मित्रावरुणा स्वस्ति पथ्ये रेवति ।
स्वस्ति न इन्द्रश्चाग्निश्च स्वस्ति नो अदिते कृधि ॥१४॥
स्वस्ति पन्थामनु चरेम सूर्याचन्द्रमसाविव ।
पुनर्ददताघ्नता जानता सं गमेमहि ॥१५॥

॥ ५२ ॥ ऋषिः—१-१७ श्यावाश्व आत्रेयः ॥ देवताः—मरुतः ॥ छन्दः—१, ४, ५, १५ विराडनुष्टुप् । २, ७, १० निचृदनुष्टुप् । ८, १२, १३ अनुष्टुप् । ६ पङ्क्तिः । ३, ९, ११ विराडुष्णिक् । १४, १७ बृहती । १६ निचृद्बृहती ॥ स्वरः—१, २, ४, ५, ७, ८, १०, १२, १३, १५ गान्धारः । ६ पञ्चमः । ३, ९, ११ ऋषभः । १४, १६, १७ मध्यमः ।

॥८॥ प्र श्यावाश्व धृष्णुयार्चा मरुद्भिर्ऋक्वभिः ।
ये अद्रोघमनुष्वधं श्रवो मदन्ति यज्ञियाः ॥१॥
ते हि स्थिरस्य शवसः सखायः सन्ति धृष्णुया ।
ते यामन्ना धृषद्विनस्त्मना पान्ति शश्वतः ॥२॥
ते स्पन्द्रासो नोक्षणोऽति ष्कन्दन्ति शर्वरीः ।
मरुतामधा महो दिवि क्षमा च मन्महे ॥३॥
मरुत्सु वो दधीमहि स्तोमं यज्ञं च धृष्णुया ।
विश्वे ये मानुषा युगा पान्ति मर्त्यं रिषः ॥४॥
अर्हन्तो ये सुदानवो नरो असामिशवसः ।
प्र यज्ञं यज्ञियेभ्यो दिवो अर्चा मरुद्भ्यः ॥५॥

॥९॥ आ रुक्मैरा युधा नर ऋष्वा ऋष्टीरसृक्षत ।
अन्वेनाँ अह विद्युतो मरुतो जज्झतीरिव भानुरर्त त्मना दिवः ॥६॥
ये वावृधन्त पार्थिवा य उरावन्तरिक्ष आ ।
वृजने वा नदीनां सधस्थे वा महो दिवः ॥७॥
शर्धो मारुतमुच्छंस सत्यशवसमृभ्वसम् ।
उत स्म ते शुभे नरः प्र स्पन्द्रा युजत त्मना ॥८॥
उत स्म ते परुष्ण्यामूर्णा वसत शुन्ध्यवः ।
उत पव्या रथानामद्रिं भिन्दन्त्योजसा ॥९॥
आपथयो विपथयोऽन्तस्पथा अनुपथाः ।
एतेभिर्मह्यं नामभिर्यज्ञं विष्टार ओहते ॥१०॥

॥१०॥ अधा॒ नरो॒ न्यो॑ह॒तेऽधा॑ नि॒युत॑ ओहते ।
अधा॒ पारा॑वता॒ इति॑ चि॒त्रा रू॒पाणि॒ दर्श्या॑ ॥११॥
छ॒न्द॒ःस्तुभ॑ः कुभ॒न्यव॒ उत्स॒मा की॒रिणो॑ नृतुः ।
ते मे॒ के चि॒न्न ता॒यव॒ ऊमा॑ आसन्दृ॒शि त्वि॒षे ॥१२॥
य ऋ॒ष्वा ऋ॒ष्टिवि॑द्युतः क॒वय॒ः सन्ति॑ वे॒धस॑ः ।
तमृ॑षे॒ मारु॑तं ग॒णं न॑म॒स्या र॒मया॑ गि॒रा ॥१३॥
अच्छ॑ ऋषे॒ मारु॑तं ग॒णं दा॒ना मि॒त्रं न यो॒षणा॑ ।
दि॒वो वा॑ धृष्णव॒ ओज॑सा स्तु॒ता धी॒भिरि॑षण्यत ॥१४॥
नू म॑न्वा॒न ए॑षां दे॒वाँ अच्छा॒ न व॒क्षणा॑ ।
दा॒ना स॑चेत सू॒रिभि॒र्याम॑श्रुतेभिर॒ञ्जिभि॑ः ॥१५॥
प्र ये मे॑ बन्ध्वे॒षे गां वोच॑न्त सू॒रय॒ः पृश्निं॑ वोचन्त मा॒तर॑म् ।
अधा॑ पि॒तर॑मि॒ष्मिणं॑ रु॒द्रं वो॑चन्त॒ शिक्व॑सः ॥१६॥
स॒प्त मे॑ स॒प्त शा॒किन॒ एक॑मेका श॒ता द॑दुः ।
य॒मुना॑या॒मधि॑ श्रु॒तमुद्राधो॒ गव्यं॑ मृजे॒ नि राधो॒ अश्व्यं॑ मृजे ॥१७॥

॥ ५३ ॥ ऋषिः—१-१६ श्यावाश्व आत्रेयः ॥ देवताः—मरुतः ॥ छन्दः—१, भुरिग्गायत्री । ८, १२ गायत्री । २ निचृद् बृहती । ९ स्वराट् बृहती । १४ बृहती । ३ अनुष्टुप् । ४, ५ उष्णिक् । १०, १५ विराडुष्णिक् । ११ निचृदुष्णिक् । ६, १६ पङ्क्तिः । ७, १३ निचृत् पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१, ८, १२ षड्जः । २, ९, १४ मध्यमः । ३ गान्धारः ।
४, ५, १०, ११, १५ ऋषभः । ६, ७, १३, १६ पञ्चमः ॥

॥११॥ को वे॑द॒ जान॑मेषां॒ को वा॑ पु॒रा सु॒म्नेष्वा॑स म॒रुता॑म् । यद्यु॑यु॒ज्रे किला॒स्य॑ः ॥१॥
ऐतान्रथे॑षु त॒स्थुष॒ः कः शु॑श्राव क॒था य॑युः ।
कस्मै॑ सस्रुः सु॒दासे॒ अन्वा॒पय॒ इळा॑भिर्वृ॒ष्टय॑ः स॒ह ॥२॥
ते म॑ आहु॒र्य आ॑य॒युरुप॒ द्युभि॒र्विभि॒र्मदे॑ ।
नरो॒ मर्या॑ अरे॒पस॑ इ॒मान्पश्य॒न्निति॑ ष्टुहि ॥३॥
ये अ॒ञ्जिषु॒ ये वाशी॑षु॒ स्वभा॑नवः स्र॒क्षु रु॒क्मेषु॑ खा॒दिषु॑ । श्रा॒या रथे॑षु॒ धन्व॑सु ॥४॥
यु॒ष्माकं॑ स्मा॒ रथाँ॒ अनु॑ मु॒दे द॑धे मरुतो जीरदानवः । वृ॒ष्टी द्यावो॑ य॒तीरि॑व ॥५॥
॥१२॥ आ यं नर॑ः सु॒दान॑वो ददा॒शुषे॑ दि॒वः कोश॒मचु॑च्यवुः ।
वि प॒र्जन्यं॑ सृजन्ति॒ रोद॑सी॒ अनु॒ धन्व॑ना यन्ति वृ॒ष्टय॑ः ॥६॥

ततृदानाः सिन्धवः क्षोदसा रजः प्र सस्रुर्धेनवो यथा ।
स्यन्ना अश्वा इवाध्वनो विमोचने वि यद्वर्तन्त एन्यः ॥७॥
आ यात मरुतो दिव आन्तरिक्षादमादुत । माव स्थात परावतः ॥८॥
मा वो रसानितभा कुभा क्रुमुर्मा वः सिन्धुर्नि रीरमत् ।
मा वः परि ष्ठात्सरयुः पुरीषिण्यस्मे इत्सुम्नमस्तु वः ॥९॥
तं वः शर्धं रथानां त्वेषं गणं मारुतं नव्यसीनाम् । अनु प्र यन्ति वृष्टयः ॥१०॥
॥१३॥ शर्धंशर्धं व एषां व्रातंव्रातं गणंगणं सुशस्तिभिः । अनु क्रामेम धीतिभिः ॥११॥
कस्मा अद्य सुजाताय रातहव्याय प्र ययुः । एना यामेन मरुतः ॥१२॥
येन तोकाय तनयाय धान्यं१ बीजं वहध्वे अक्षितम् ।
अस्मभ्यं तद्धत्तन यद्व ईमहे राधो विश्वायु सौभगम् ॥१३॥
अतीयाम निदस्तिरः स्वस्तिभिर्हित्वावद्यमरातीः ।
वृष्ट्वी शं योराप उस्रि भेषजं स्याम मरुतः सह ॥१४॥
सुदेवः समहासति सुवीरो नरो मरुतः स मर्त्यः । यं त्रायध्वे स्याम ते ॥१५॥
स्तुहि भोजान्त्स्तुवतो अस्य यामनि रणन्गावो न यवसे ।
यतः पूर्वाँ इव सखीँरनु ह्वय गिरा गृणीहि कामिनः ॥१६॥

॥ ५४ ॥ ऋषिः—१-१५ श्यावाश्व आत्रेयः ॥ देवता—मरुतः ॥ छन्दः—१, ३, ७, १२ जगती ।
२ विराड्जगती । ६ भुरिग्जगती । ११, १५ निचृज्जगती । ४, ८, १० भुरिक्त्रिष्टुप् ।
५, ९, १३, १४ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-३, ६, ७, ११, १२, १५ निषादः ।
४, ५, ८-१०, १३, १४ गान्धारः ॥

॥१४॥ प्र शर्धाय मारुताय स्वभानव इमां वाचमनजा पर्वतच्युते ।
घर्मस्तुभे दिव आ पृष्ठयज्वने द्युम्नश्रवसे महि नृम्णमर्चत ॥१॥
प्र वो मरुतस्तविषा उदन्यवो वयोवृधो अश्वयुजः परिज्रयः ।
सं विद्युता दधति वाशति त्रितः स्वरन्त्यापोऽवना परिज्रयः ॥२॥
विद्युन्महसो नरो अश्मदिद्यवो वातत्विषो मरुतः पर्वतच्युतः ।
अब्दया चिन्मुहुरा ह्रादुनीवृतः स्तनयदमा रभसा उदोजसः ॥३॥
व्य१क्तून्रुद्रा व्यहानि शिक्वसो व्य१न्तरिक्षं वि रजांसि धूतयः ।
वि यदज्राँ अजथ नाव ईं यथा वि दुर्गाणि मरुतो नाह रिष्यथ ॥४॥
तद्वीर्यं वो मरुतो महित्वनं दीर्घं ततान सूर्यो न योजनम् ।
एता न यामे अगृभीतशोचिषोऽनश्वदां यन्न्ययातना गिरिम् ॥५॥

॥१५॥ अभ्रा॑जि॒ शर्धो॑ मरुतो॒ यद॑र्ण॒सं मोष॑था वृ॒क्षं क॑प॒नेव॑ वे॑धसः ।
अध॑ स्मा नो अ॒रम॑तिं सजोषस॒श्चक्षु॑रिव॒ यन्त॒मनु॑ नेषथा सु॒गम् ॥६॥
न स जी॑यते मरुतो॒ न ह॑न्यते॒ न स्रे॑धति॒ न व्य॑थते॒ न रि॑ष्यति ।
नास्य॒ राय॒ उप॑ दस्यन्ति॒ नोतय॒ ऋषिं॑ वा॒ यं राजा॑नं वा॒ सुषू॑दथ ॥७॥
नि॒युत्व॑न्तो ग्राम॒जितो॒ यथा॒ नरो॑ऽर्य॒मणो॒ न म॒रुतः॑ कव॒न्धिनः॑ ।
पिन्व॒न्त्युत्सं॒ यदि॒नासो॒ अस्व॑र॒न्व्युन्द॑न्ति पृथि॒वीं मध्वो॒ अन्ध॑सा ॥८॥
प्र॒वत्व॑ती॒यं पृ॑थि॒वी म॒रुद्भ्यः॑ प्र॒वत्व॑ती॒ द्यौर्भ॑वति प्र॒यद्भ्यः॑ ।
प्र॒वत्व॑तीः प॒थ्या॑ अ॒न्तरि॑क्ष्याः प्र॒वत्व॑न्तः॒ पर्व॑ता जी॒रदा॑नवः ॥९॥
यन्म॑रुतः सभरसः स्वर्णरः॒ सूर्य॒ उदि॑ते॒ मद॑था दिवो नरः ।
न वोऽश्वाः॑ श्रथय॒न्ताह॒ सिस्र॑तः स॒द्यो अ॒स्याध्व॑नः पा॒रम॑श्नुथ ॥१०॥
॥१६॥ अंसे॑षु व ऋ॒ष्टयः॑ प॒त्सु खा॒दयो॒ वक्षः॑सु रु॒क्मा म॑रुतो॒ रथे॒ शुभः॑ ।
अ॒ग्निभ्रा॑जसो वि॒द्युतो॒ गभ॑स्त्योः॒ शिप्राः॑ शी॒र्ष॑सु॒ वित॑ता हिर॒ण्ययीः॑ ॥११॥
तं नाक॑म॒र्यो अगृ॑भीतशोचिषं॒ रुश॒त्पिप्प॑लं मरुतो॒ वि धू॑नुथ ।
सम॑च्यन्त वृ॒जनाति॑त्विषन्त॒ यत्स्वर॑न्ति॒ घोषं॒ वित॑तमृता॒यवः॑ ॥१२॥
यु॒ष्माद॑त्तस्य मरुतो विचेतसो रा॒यः स्या॑म र॒थ्यो॒३॒ वय॑स्वतः ।
न यो युच्छ॑ति ति॒ष्यो॒३॒ यथा॑ दि॒वो॒३॒ऽस्मे रा॑रन्त मरुतः सह॒स्रिण॑म् ॥१३॥
यू॒यं र॒यिं म॑रुतः स्पा॒र्हवी॑रं यू॒यमृषि॑मवथ॒ साम॑विप्रम् ।
यू॒यमर्व॑न्तं भर॒ताय॒ वाजं॑ यू॒यं ध॑त्थ॒ राजा॑नं श्रुष्टि॒मन्त॑म् ॥१४॥
तद्वो॑ यामि॒ द्रवि॑णं सद्यऊतयो॒ येना॒ स्व॒१॒॑र्ण त॒तना॑म॒ नॄँर॒भि ।
इ॒दं सु मे॑ मरुतो हर्यता॒ वचो॒ यस्य॒ तरे॑म॒ तर॑सा श॒तं हिमाः॑ ॥१५॥

॥ ५५ ॥ ऋषिः—१-१० श्यावाश्व आत्रेयः ॥ देवता—मरुतः ॥ छन्दः—१, ५ जगती । २, ४, ७, ८ निचृज्जगती । ९ विराड् जगती । ३ स्वराट् त्रिष्टुप् । ६, १० निचृद् त्रिष्टुप् । स्वरः—१, २. ४. ५. ७-९ निषादः । ३. ६. १० गान्धारः ॥

॥१७॥ प्रय॑ज्यवो म॒रुतो॒ भ्राज॑दृष्टयो बृ॒हद्वयो॑ दधिरे रु॒क्मव॑क्षसः ।
ईय॑न्ते॒ अश्वैः॑ सु॒यमे॑भिरा॒शुभिः॒ शुभं॑ या॒तामनु॒ रथा॑ अवृत्सत ॥१॥
स्व॒यं द॑धिध्वे॒ तवि॑षीं॒ यथा॑ वि॒द बृ॒हन्म॑हान्त उर्वि॒या वि रा॑जथ ।
उ॒तान्तरि॑क्षं ममिरे॒ व्योज॑सा॒ शुभं॑ या॒तामनु॒ रथा॑ अवृत्सत ॥२॥
सा॒कं जा॒ताः सु॒भ्वः॑ सा॒कमु॑क्षि॒ताः श्रि॒ये चि॒दा प्र॑त॒रं वा॑वृधु॒र्नरः॑ ।
वि॒रो॒किणः॒ सूर्य॑स्येव र॒श्मयः॒ शुभं॑ या॒तामनु॒ रथा॑ अवृत्सत ॥३॥

आभूषेण्यं वो मरुतो महित्वनं दिदृक्षेण्यं सूर्यस्येव चक्षणम् ।
उतो अस्माँ अमृतत्वे दधातन शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥४॥
उदीरयथा मरुतः समुद्रतो यूयं वृष्टिं वर्षयथा पुरीषिणः ।
न वो दस्रा उप दस्यन्ति धेनवः शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥५॥

॥१८॥ यदश्वान्धूर्षु पृषतीरयुग्ध्वं हिरण्ययान्प्रत्यत्काँ अमुग्ध्वम् ।
विश्वा इत्स्पृधो मरुतो व्यस्यथ शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥६॥
न पर्वता न नद्यो वरन्त वो यत्राचिध्वं मरुतो गच्छथेदु तत् ।
उत द्यावापृथिवी याथना परि शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥७॥
यत्पूर्व्यं मरुतो यच्च नूतनं यदुद्यते वसवो यच्च शस्यते ।
विश्वस्य तस्य भवथा नवेदसः शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥८॥
मृळत नो मरुतो मा वधिष्टनास्मभ्यं शर्म बहुलं वि यन्तन ।
अधि स्तोत्रस्य सख्यस्य गातन शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥९॥
यूयमस्मान्नयत वस्यो अच्छा निरंहतिभ्यो मरुतो गृणानाः ।
जुषध्वं नो हव्यदातिं यजत्रा वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥१०॥

॥ ५६ ॥ ऋषिः—१-९ श्यावाश्व आत्रेयः ॥ देवताः—मरुतः ॥ छन्दः—१, २, ५ निचृद्बृहती । ४ विराड् बृहती । ८, ९ बृहती । ३ विराट् पङ्क्तिः । ६, ७ निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २, ४, ५, ८, ९ मध्यमः ॥ ३, ६, ७ पञ्चमः ॥

॥१९॥ अग्ने शर्धन्तमा गणं पिष्टं रुक्मेभिरञ्जिभिः ।
विशो अद्य मरुतामव ह्वये दिवश्चिद्रोचनादधि ॥१॥
यथा चिन्मन्यसे हृदा तदिन्मे जग्मुराशसः ।
ये ते नेदिष्ठं हवनान्यागमन्तान्वर्ध भीमसंदृशः ॥२॥
मीळ्हुष्मतीव पृथिवी पराहता मदन्त्येत्यस्मदा ।
ऋक्षो न वो मरुतः शिमीवाँ अमो दुध्रो गौरिव भीमयुः ॥३॥
नि ये रिणन्त्योजसा वृथा गावो न दुर्धुरः ।
अश्मानं चित्स्वर्यं१ पर्वतं गिरिं प्र च्यावयन्ति यामभिः ॥४॥
उत्तिष्ठ नूनमेषां स्तोमैः समुक्षितानाम् ।
मरुतां पुरुतममपूर्व्यं गवां सर्गमिव ह्वये ॥५॥

॥२०॥ युङ्ग्ध्वं ह्यरुषी रथे युङ्ग्ध्वं रथेषु रोहितः ।
युङ्ग्ध्वं हरी अजिरा धुरि वोळ्हवे वहिष्ठा धुरि वोळ्हवे ॥६॥
उत स्य वाज्यरुषस्तुविष्वणिरिह स्म धायि दर्शतः ।
मा वो यामेषु मरुतश्चिरं करत्प्र तं रथेषु चोदत ॥७॥
रथं नु मारुतं वयं श्रवस्युमा हुवामहे ।
आ यस्मिन्तस्थौ सुरणानि बिभ्रती सचा मरुत्सु रोदसी ॥८॥
तं वः शर्धं रथेशुभं त्वेषं पनस्युमा हुवे ।
यस्मिन्त्सुजाता सुभगा महीयते सचा मरुत्सु मीळ्हुषी ॥९॥

४३ [पञ्चमोऽनुवाकः ॥ सू० ५७-७२]

॥ ५७ ॥ ऋषिः—१-८ श्यावाश्व आत्रेयः ॥ देवताः—मरुतः ॥ छन्दः—१, ४, ५ जगती । २, ६ विराड्
जगती । ३ निचृज्जगती । ७ विराट् त्रिष्टुप् । ८ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-६
निषादः । ७, ८, धैवतः ॥

॥२१॥ आ रुद्रास इन्द्रवन्तः सजोषसो हिरण्यरथाः सुविताय गन्तन ।
इयं वो अस्मत्प्रति हर्यते मतिस्तृष्णजे न दिव उत्सा उदन्यवे ॥१॥
वाशीमन्त ऋष्टिमन्तो मनीषिणः सुधन्वान इषुमन्तो निषङ्गिणः ।
स्वश्वाः स्थ सुरथाः पृश्निमातरः स्वायुधा मरुतो याथना शुभम् ॥२॥
धूनुथ द्यां पर्वतान्दाशुषे वसु नि वो वना जिहते यामनो भिया ।
कोपयथ पृथिवीं पृश्निमातरः शुभे यदुग्राः पृषतीरयुग्ध्वम् ॥३॥
वातत्विषो मरुतो वर्षनिर्णिजो यमा इव सुसदृशः सुपेशसः ।
पिशङ्गाश्वा अरुणाश्वा अरेपसः प्रत्वक्षसो महिना द्यौरिवोरवः ॥४॥
पुरुद्रप्सा अञ्जिमन्तः सुदानवस्त्वेषसंदृशो अनवभ्रराधसः ।
सुजातासो जनुषा रुक्मवक्षसो दिवो अर्का अमृतं नाम भेजिरे ॥५॥

॥२२॥ ऋष्टयो वो मरुतो अंसयोरधि सह ओजो बाह्वोर्वो बलं हितम् ।
नृम्णा शीर्षस्वायुधा रथेषु वो विश्वा वः श्रीरधि तनूषु पिपिशे ॥६॥
गोमदश्वावद्रथवत्सुवीरं चन्द्रवद्राधो मरुतो ददा नः ।
प्रशस्तिं नः कृणुत रुद्रियासो भक्षीय वोऽवसो दैव्यस्य ॥७॥
हये नरो मरुतो मृळता नस्तुवीमघासो अमृता ऋतज्ञाः ।
सत्यश्रुतः कवयो युवानो बृहद्गिरयो बृहदुक्षमाणाः ॥८॥

॥ ५८ ॥ ऋषिः—१-८ श्यावाश्व आत्रेयः ॥ देवताः—मरुतः ॥ छन्दः—१, ३, ४, ६, ८ निचृत् त्रिष्टुप् ।
२, ५ त्रिष्टुप् । ७ भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-६, ८ धैवतः । ७ पञ्चमः ॥

॥२३॥ तमु नूनं तविषीमन्तमेषां स्तुषे गणं मारुतं नव्यसीनाम् ।
य आश्वश्वा अमवद्वहन्त उतेशिरे अमृतस्य स्वराजः ॥१॥
त्वेषं गणं तवसं खादिहस्तं धुनिव्रतं मायिनं दातिवारम् ।
मयोभुवो ये अमिता महित्वा वन्दस्व विप्र तुविराधसो नॄन् ॥२॥
आ वो यन्तूदवाहासो अद्य वृष्टिं ये विश्वे मरुतो जुनन्ति ।
अयं यो अग्निर्मरुतः समिद्ध एतं जुषध्वं कवयो युवानः ॥३॥
यूयं राजानमिर्यं जनाय विभ्वतष्टं जनयथा यजत्राः ।
युष्मदेति मुष्टिहा बाहुजूतो युष्मत्सदश्वो मरुतः सुवीरः ॥४॥
अरा इवेदचरमा अहेव प्रप्र जायन्ते अकवा महोभिः ।
पृश्नेः पुत्रा उपमासो रभिष्ठाः स्वया मत्या मरुतः सं मिमिक्षुः ॥५॥
यत्प्रायासिष्ट पृषतीभिरश्वैर्वीळुपविभिर्मरुतो रथेभिः ।
क्षोदन्त आपो रिणते वनान्यवोस्रियो वृषभः क्रन्दतु द्यौः ॥६॥
प्रथिष्ट यामन्पृथिवी चिदेषां भर्तेव गर्भं स्वमिच्छवो धुः ।
वातान्ह्यश्वान्धुर्यायुयुज्रे वर्षं स्वेदं चक्रिरे रुद्रियासः ॥७॥
हये नरो मरुतो मृळता नस्तुवीमघासो अमृता ऋतज्ञाः ।
सत्यश्रुतः कवयो युवानो बृहद्गिरयो बृहदुक्षमाणाः ॥८॥

॥ ५९ ॥ ऋषिः—१-८ श्यावाश्व आत्रेयः ॥ देवताः—मरुतः ॥ छन्दः—१, ४ विराड् जगती ।
२, ३, ६ निचृज्जगती । ५ जगती । ७ स्वराट् त्रिष्टुप् । ८ निचृत् त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१-६ निषादः । ७, ८ धैवतः ॥

॥२४॥ प्र वः स्पळक्रन्त्सुविताय दावनेऽर्चा दिवे प्र पृथिव्या ऋतं भरे ।
उक्षन्ते अश्वान्तरुषन्त आ रजोऽनु स्वं भानुं श्रथयन्ते अर्णवैः ॥१॥
अमादेषां भियसा भूमिरेजति नौर्न पूर्णा क्षरति व्यथिर्यती ।
दूरेदृशो ये चितयन्त एमभिरन्तर्महे विदथे येतिरे नरः ॥२॥
गवामिव श्रियसे शृङ्गमुत्तमं सूर्यो न चक्षू रजसो विसर्जने ।
अत्या इव सुभ्व१श्चारवः स्थन मर्या इव श्रियसे चेतथा नरः ॥३॥
को वो महान्ति महतामुदश्नवत्कस्काव्या मरुतः को ह पौंस्या ।
यूयं ह भूमिं किरणं न रेजथ प्र यद्भरध्वे सुविताय दावने ॥४॥

अश्वा॑ इ॒वेद॑रु॒षास॒: सब॑न्धव॒: शूरा॑ इव प्र॒युध॒: प्रोत यु॑युधुः ।
मर्या॑ इव सु॒वृधो॑ वावृधु॒र्नर॒: सूर्य॑स्य॒ चक्षु॒: प्र मि॑नन्ति वृ॒ष्टिभि॑: ॥५॥
ते अ॑ज्ये॒ष्ठा अक॑निष्ठास उ॒द्भिदो॑ऽमध्य॒मासो॒ मह॑सा॒ वि वा॑वृधुः ।
सु॒जा॒तासो॑ ज॒नुषा॒ पृश्नि॑मातरो दि॒वो मर्या॒ आ नो॒ अच्छा॑ जिगातन ॥६॥
वयो॒ न ये श्रेणी॑: प॒प्तुरोज॒सान्तान्दि॒वो बृ॑ह॒तः सानु॑न॒स्परि॑ ।
अश्वा॑स एषामु॒भये॒ यथा॑ वि॒दुः प्र पर्व॑तस्य नभ॒नूँर॑चुच्यवुः ॥७॥
मिमा॑तु॒ द्यौरदि॑ति॒र्वी॒तये॑ न॒: सं दानु॑चित्रा उ॒षसो॑ यतन्ताम् ।
आचु॑च्यवुर्दि॒व्यं कोश॑मे॒त ऋषे॑ रु॒द्रस्य॑ म॒रुतो॑ गृणा॒नाः ॥८॥

॥ ६० ॥ ऋषिः—१-८ श्यावाश्व आत्रेयः ॥ देवताः—मरुतो वाग्निश्च ॥ छन्दः—१, ३-५ निचृत् त्रिष्टुप् । २ भुरिक् त्रिष्टुप् । ६ विराट् त्रिष्टुप् । ७, ८ जगती ॥
स्वरः—१-६ धैवतः । ७, ८ निषादः ॥

॥२५॥ ईळे॑ अ॒ग्निं स्वव॑सं॒ नमो॑भिरि॒ह प्र॑स॒त्तो वि च॑यत्कृ॒तं न॑: ।
रथै॑रिव॒ प्र भ॑रे वा॒ज॒यद्भि॑: प्रदक्षि॒णिन्म॒रुतां॒ स्तोम॑मृध्याम् ॥१॥
आ ये त॒स्थुः पृष॑तीषु श्रु॒तासु॑ सु॒खेषु॑ रु॒द्रा म॒रुतो॒ रथे॑षु ।
वना॑ चिदुग्रा जिहते॒ नि वो॑ भि॒या पृ॑थि॒वी चि॑द्रेजते॒ पर्व॑तश्चित् ॥२॥
पर्व॑तश्चि॒न्महि॑ वृ॒द्धो बि॑भाय दि॒वश्चि॒त्सानु॑ रेजत स्व॒ने व॑: ।
यत्क्रीळ॑थ मरुत ऋष्टि॒मन्त॒ आप॑ इव स॒ध्र्य॑ञ्चो धवध्वे ॥३॥
व॒रा इ॒वेद्रै॑व॒तासो॒ हिर॑ण्यैर॒भि स्व॒धाभि॑स्त॒न्व॑: पिपिश्रे ।
श्रि॒ये श्रेयां॑सस्त॒वसो॒ रथे॑षु स॒त्रा महां॑सि चक्रिरे त॒नूषु॑ ॥४॥
अ॒ज्ये॒ष्ठासो॒ अक॑निष्ठास ए॒ते सं भ्रात॑रो वावृधुः॒ सौभ॑गाय ।
यु॒वा॑ पि॒ता स्वपा॑ रु॒द्र ए॑षां सु॒दुघा॒ पृश्नि॑: सु॒दिना॑ म॒रुद्भ्य॑: ॥५॥
यदु॑त्त॒मे म॑रुतो मध्य॒मे वा॒ यद्वा॑व॒मे सु॑भगासो दि॒वि ष्ठ ।
अतो॑ नो रुद्रा उ॒त वा॒ न्व१॒॑स्याग्ने॑ वि॒त्ताद्ध॒विषो॒ यद्यजा॑म ॥६॥
अ॒ग्निश्च॒ यन्म॑रुतो विश्ववेदसो दि॒वो वह॑ध्व॒ उत्त॑रा॒दधि॒ ष्णुभि॑: ।
ते म॑न्दसा॒ना धुन॑यो रिशादसो वा॒मं ध॑त्त॒ यज॑मानाय सुन्व॒ते ॥७॥
अग्ने॑ म॒रुद्भि॑: शु॒भय॑द्भि॒र्ऋक्व॑भि॒: सोमं॑ पिब मन्दसा॒नो ग॑ण॒श्रिभि॑: ।
पा॒व॒केभि॑र्विश्वमि॒न्वेभि॑रा॒युभि॒र्वैश्वा॑नर प्र॒दिवा॑ के॒तुना॑ स॒जूः ॥८॥

॥ ६१ ॥ ऋषिः—१-१९ श्यावाश्व आत्रेयः ॥ देवताः—१-४, ११-१६ मरुतः । ५-८ शशीयसी तरन्तमहिषी । ९ पुरुमीळ्हो वैददश्विः । १० तरन्तो वैददश्विः । १७-१९ रथवीतिर्दाल्भ्यः ॥
छन्दः—१-४, ६-८, १०-१९ गायत्री । ५ अनुष्टुप् । ९ सतोबृहती ॥
स्वरः—१-४, ६-८, १०-१९ षड्जः । ५ गान्धारः । ९ मध्यमः ॥

॥२६॥ के ष्ठा॑ नरः॒ श्रेष्ठ॑तमा॒ य एक॑एक आय॒य । प॒र॒मस्याः॑ परा॒वतः॑ ॥१॥
क्व१॒॑ वोऽश्वाः॒ क्वा३॒॑भीश॑वः क॒थं शे॑क क॒था य॑य । पृ॒ष्ठे सदो॑ न॒सोर्यमः॑ ॥२॥
ज॒घने॒ चोद॑ एषां॒ वि स॒क्थानि॒ नरो॑ यमुः । पु॒त्र॒कृ॒थे न जन॑यः ॥३॥
परा॑ वीरास एतन॒ मर्या॑सो॒ भद्र॑जानयः । अ॒ग्नि॒त॒पो यथास॑थ ॥४॥
सन॒त्साश्व्यं॑ प॒शुमु॒त गव्यं॑ श॒ताव॑यम् ।
श्या॒वाश्व॑स्तुताय॒ या दोर्वी॒रायो॑प॒बर्बृ॑हत् ॥५॥

॥२७॥ उ॒त त्वा॒ स्त्री शशी॑यसी पुं॒सो भ॑वति॒ वस्य॑सी । अदे॑वत्रादरा॒धसः॑ ॥६॥
वि या जा॒नाति॒ जसु॑रिं॒ वि तृष्य॑न्तं॒ वि का॒मिन॑म् । दे॒व॒त्रा कृ॑णु॒ते मनः॑ ॥७॥
उ॒त घा॒ नेमो॒ अस्तु॑तः पु॒माँ इति॑ ब्रुवे प॒णिः । स वैर॑देय॒ इत्स॒मः ॥८॥
उ॒त मे॑ऽरपद्युव॒तिर्म॑म॒न्दुषी॒ प्रति॑ श्या॒वाय॑ वर्त॒निम् ।
वि रोहि॑ता पुरुमी॒ळ्हाय॑ येमतु॒र्विप्रा॑य दी॒र्घय॑शसे ॥९॥
यो मे॑ धेनू॒नां श॒तं वैद॑दश्वि॒र्यथा॒ दद॑त् । त॒र॒न्त इ॑व मं॒हना॑ ॥१०॥

॥२८॥ य ईं॒ वह॑न्त आ॒शुभिः॒ पिब॑न्तो मदि॒रं मधु॑ । अत्र॒ श्रवां॑सि दधिरे ॥११॥
येषां॑ श्रि॒याधि॒ रोद॑सी वि॒भ्राज॑न्ते॒ रथे॒ष्वा । दि॒वि रु॒क्म इ॑वो॒परि॑ ॥१२॥
युवा॒ स मारु॑तो ग॒णस्त्वे॒षर॑थो॒ अने॑द्यः । शु॒भं॒यावाप्र॑तिष्कुतः ॥१३॥
को वे॑द नू॒नमे॑षां॒ यत्रा॒ मद॑न्ति॒ धूत॑यः । ऋ॒तजा॑ता अरे॒पसः॑ ॥१४॥
यू॒यं मर्तं॑ विपन्यवः प्रणे॒तार॑ इ॒त्था धि॒या । श्रोता॑रो॒ याम॑हूतिषु ॥१५॥

॥२९॥ ते नो॒ वसू॑नि॒ काम्या॑ पुरुश्च॒न्द्रा रि॑शादसः । आ य॑ज्ञियासो ववृत्तन ॥१६॥
ए॒तं मे॒ स्तोम॑मूर्म्ये दा॒र्भ्याय॒ परा॑ वह । गिरो॑ देवि र॒थीरि॑व ॥१७॥
उ॒त मे॑ वोचता॒दिति॑ सु॒तसो॑मे॒ रथ॑वीतौ । न कामो॒ अप॑ वेति मे ॥१८॥
ए॒ष क्षे॑ति॒ रथ॑वीतिर्म॒घवा॒ गोम॑ती॒रनु॑ । पर्व॑ते॒ष्वप॑श्रितः ॥१९॥

॥ ६२ ॥ ऋषिः—१-९ श्रुतविदात्रेयः ॥ देवते—मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—१, २ त्रिष्टुप् ।
३-६ निचृत्त्रिष्टुप् । ७-९ विराट्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥३०॥ ऋ॒तेन॑ ऋ॒तमपि॑हितं ध्रु॒वं वां॒ सूर्य॑स्य॒ यत्र॑ वि॒मु॒चन्त्यश्वा॑न् ।
दश॑ श॒ता स॒ह त॑स्थु॒स्तदेकं॑ दे॒वानां॒ श्रेष्ठं॒ वपु॑षामपश्यम् ॥१॥
तत्सु वां॑ मित्रावरुणा महि॒त्वमी॒र्मा त॒स्थुषी॒रह॑भिर्दुदुह्रे ।
विश्वाः॑ पिन्वथः॒ स्वस॑रस्य॒ धेना॒ अनु॑ वा॒मेकः॑ प॒विरा व॑वर्त ॥२॥
अधा॑रयतं पृथि॒वीमु॒त द्यां मित्र॑राजाना वरुणा॒ महो॑भिः ।
व॒र्धय॑त॒मोष॑धीः॒ पिन्व॑तं॒ गा अव॑ वृ॒ष्टिं सृ॑जतं जीरदानू ॥३॥
आ वा॒मश्वा॑सः सु॒युजो॑ वहन्तु य॒तर॑श्मय॒ उप॑ यन्त्व॒र्वाक् ।
घृ॒तस्य॑ नि॒र्णिग॑नु वर्त॑ते वा॒मुप॒ सिन्ध॑वः प्र॒दिवि॑ क्षरन्ति ॥४॥
अनु॑ श्रु॒ताम॒मतिं॒ वर्ध॑दु॒र्वीं ब॒र्हिरि॑व॒ यजु॑षा॒ रक्ष॑माणा ।
नम॑स्वन्ता धृतद॒क्षाधि॒ गर्ते॒ मित्रासा॑थे वरु॒णेळा॑स्व॒न्तः ॥५॥
॥३१॥ अक्र॑विहस्ता सु॒कृते॑ पर॒स्पा यं त्रासा॑थे वरु॒णेळा॑स्व॒न्तः ।
राजा॑ना क्ष॒त्रमहृ॑णीयमाना स॒हस्र॑स्थूणं बिभृथः स॒ह द्वौ ॥६॥
हिर॑ण्यनिर्णि॒गयो॑ अस्य॒ स्थूणा॒ वि भ्रा॑जते दि॒व्य१॒॑श्वाज॑नीव ।
भ॒द्रे क्षेत्रे॒ निमि॑ता॒ तिल्वि॑ले वा स॒नेम॒ मध्वो॒ अधि॑गर्त्य॒स्य ॥७॥
हिर॑ण्यरूपमु॒षसो॒ व्यु॑ष्टा॒वयः॑स्थूण॒मुदि॑ता॒ सूर्य॑स्य ।
आ रो॑हथो वरुण मित्र॒ गर्त॒मत॑श्चक्षाथे॒ अदि॑तिं॒ दितिं॑ च ॥८॥
यद्बंहि॑ष्ठं॒ नाति॒विधे॑ सुदानू॒ अच्छि॑द्रं॒ शर्म॑ भुवनस्य गोपा ।
तेन॑ नो मित्रावरुणावविष्टं॒ सिषा॑सन्तो जिगी॒वांसः॑ स्याम ॥९॥

॥ इति चतुर्थाष्टके तृतीयोऽध्यायः ॥
[तृतीयाध्याये वर्गाः ३१, सूक्तानि १६, ऋचः १६४]

अथ चतुर्थोऽध्यायः ॥

॥ ६३ ॥ ऋषिः—१-७ अर्चनाना आत्रेयः ॥ देवते—मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—१, २, ४, ७ निचृज्जगती
३, ५, ६ जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥१॥ ऋत॑स्य गोपा॒वधि॑ तिष्ठथो॒ रथं॒ सत्य॑धर्माणा पर॒मे व्यो॑मनि ।
यमत्र॑ मित्रावरु॒णाव॑थो यु॒वं तस्मै॑ वृ॒ष्टिर्मधु॑मत्पिन्वते दि॒वः ॥१॥

सम्राजावस्य भुवनस्य राजथो मित्रावरुणा विदथे स्वर्दृशा ।
वृष्टिं वां राधो अमृतत्वमीमहे द्यावापृथिवी वि चरन्ति तन्यवः ॥२॥
सम्राजा उग्रा वृषभा दिवस्पती पृथिव्या मित्रावरुणा विचर्षणी ।
चित्रेभिरभ्रैरुप तिष्ठथो रवं द्यां वर्षयथो असुरस्य मायया ॥३॥
माया वां मित्रावरुणा दिवि श्रिता सूर्यो ज्योतिश्चरति चित्रमायुधम् ।
तमभ्रेण वृष्ट्या गूहथो दिवि पर्जन्य द्रप्सा मधुमन्त ईरते ॥४॥
रथं युञ्जते मरुतः शुभे सुखं शूरो न मित्रावरुणा गविष्टिषु ।
रजांसि चित्रा वि चरन्ति तन्यवो दिवः सम्राजा पयसा न उक्षतम् ॥५॥
वाचं सु मित्रावरुणाविरावतीं पर्जन्यश्चित्रां वदति त्विषीमतीम् ।
अभ्रा वसत मरुतः सु मायया द्यां वर्षयतमरुणामरेपसम् ॥६॥
धर्मणा मित्रावरुणा विपश्चिता व्रता रक्षेथे असुरस्य मायया ।
ऋतेन विश्वं भुवनं वि राजथः सूर्यमा धत्थो दिवि चित्र्यं रथम् ॥७॥

॥ ६४ ॥ ऋषिः—१-७ अर्चनाना आत्रेयः ॥ देवते—मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—१, २ विराडनुष्टुप् ।
६ निचृदनुष्टुप् । ३, ५ भुरिगुष्णिक् । ४ उष्णिक् । ७ निचृत्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१,
२, ६ गान्धारः । ३-५ ऋषभः । ७ पञ्चमः ॥

॥२॥ वरुणं वो रिशादसमृचा मित्रं हवामहे । परि व्रजेव बाह्वोर्जगन्वांसा स्वर्णरम् ॥१॥
ता बाहवा सुचेतुना प्र यन्तमस्मा अर्चते । शेवं हि जार्यं वां विश्वासु क्षासु जोगुवे ॥२॥
यन्नूनमश्यां गतिं मित्रस्य यायां पथा । अस्य प्रियस्य शर्मण्यहिंसानस्य सश्चिरे ॥३॥
युवाभ्यां मित्रावरुणोपमं धेयामृचा । यद्ध क्षये मघोनां स्तोतॄणां च स्पूर्धसे ॥४॥
आ नो मित्र सुदीतिभिर्वरुणश्च सधस्थ आ । स्वे क्षये मघोनां सखीनां च वृधसे ॥५॥
युवं नो येषु वरुण क्षत्रं बृहच्च बिभृथः । उरु णो वाजसातये कृतं राये स्वस्तये ॥६॥
उच्छन्त्यां मे यजता देवक्षत्रे रुशद्गवि ।
सुतं सोमं न हस्तिभिरा पड्भिर्धावतं नरा बिभ्रतावर्चनानसम् ॥७॥

॥ ६५ ॥ ऋषिः—१-६ रातहव्य आत्रेयः ॥ देवते—मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—१, ४ अनुष्टुप् ।
२ निचृदनुष्टुप् । ३ स्वराडुष्णिक् । ५ भुरिगुष्णिक् । ६ विराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१,
२, ४ गान्धारः । ३, ५ ऋषभः । ६ पञ्चमः ॥

॥३॥ यश्चिकेत स सुक्रतुर्देवत्रा स ब्रवीतु नः । वरुणो यस्य दर्शतो मित्रो वा वनते गिरः ॥१॥
ता हि श्रेष्ठवर्चसा राजाना दीर्घश्रुत्तमा । ता सत्पती ऋतावृध ऋतावाना जनेजने ॥२॥
ता वामियानोऽवसे पूर्वा उप ब्रुवे सचा । स्वश्वासः सु चेतुना वाजाँ अभि प्र दावने ॥३॥

मित्रो अंहोश्चिदादुरु क्षयाय गातुं वनते । मित्रस्य हि प्रतूर्वतः सुमतिरस्ति विधतः ॥४॥
वयं मित्रस्यावसि स्याम सप्रथस्तमे । अनेहसस्त्वोतयः सत्रा वरुणशेषसः ॥५॥
युवं मित्रेमं जनं यतथः सं च नयथः ।
मा मघोनः परि ख्यतं मो अस्माकमृषीणां गोपीथे न उरुष्यतम् ॥६॥

॥ ६६ ॥ ऋषिः—१-६ रातहव्य आत्रेयः ॥ देवते—मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—१, ५, ६ विराडनुष्टुप् ।
२ निचृदनुष्टुप् । ३, ४ स्वराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥४॥ आ चिकितान सुक्रतू देवौ मर्त रिशादसा । वरुणाय ऋतपेशसे दधीत प्रयसे महे ॥१॥
ता हि क्षत्रमविह्रुतं सम्यगसुर्य१माशाते । अध व्रतेव मानुषं स्व१र्ण धायि दर्शतम् ॥२॥
ता वामेषे रथानामुर्वीं गव्यूतिमेषाम् । रातहव्यस्य सुष्टुतिं दधृक्स्तोमैर्मनामहे ॥३॥
अधा हि काव्या युवं दक्षस्य पूर्भिरद्भुता । नि केतुना जनानां चिकेथे पूतदक्षसा ॥४॥
तदृतं पृथिवि बृहच्छ्रवएष ऋषीणाम् । ज्रयसानावरं पृथ्वति क्षरन्ति यामभिः ॥५॥
आ यद्वामीयचक्षसा मित्र वयं च सूरयः । व्यचिष्ठे बहुपाय्ये यतेमहि स्वराज्ये ॥६॥

॥ ६७ ॥ ऋषिः—१-५ यजत आत्रेयः ॥ देवते—मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—१, २, ४ निचृदनुष्टुप् ।
३, ५ विराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥५॥ बळित्था देव निष्कृतमादित्या यजतं बृहत् । वरुण मित्रार्यमन्वर्षिष्ठं क्षत्रमाशाथे ॥१॥
आ यद्योनिं हिरण्ययं वरुण मित्र सदथः । धर्तारा चर्षणीनां यन्तं सुम्नं रिशादसा ॥२॥
विश्वे हि विश्ववेदसो वरुणो मित्रो अर्यमा । व्रता पदेव सश्चिरे पान्ति मर्त्यं रिषः ॥३॥
ते हि सत्या ऋतस्पृश ऋतावानो जनेजने । सुनीथासः सुदानवोंहोश्चिदुरुचक्रयः ॥४॥
को नु वां मित्रास्तुतो वरुणो वा तनूनाम् । तत्सु वामेषते मतिरत्रिभ्य एषते मतिः ॥५॥

॥ ६८ ॥ ऋषिः—१-५ यजत आत्रेयः ॥ देवते—मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—१, २ गायत्री
३, ४ निचृद् गायत्री । ५विराड् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥६॥ प्र वो मित्राय गायत वरुणाय विपा गिरा । महिक्षत्रावृतं बृहत् ॥१॥
सम्राजा या घृतयोनी मित्रश्चोभा वरुणश्च । देवा देवेषु प्रशस्ता ॥२॥
ता नः शक्तं पार्थिवस्य महो रायो दिव्यस्य । महि वां क्षत्रं देवेषु ॥३॥
ऋतमृतेन सपन्तेषिरं दक्षमाशाते । अद्रुहा देवौ वर्धेते ॥४॥
वृष्टिद्यावा रीत्यापेषस्पती दानुमत्याः । बृहन्तं गर्तमाशाते ॥५॥

॥ ६९ ॥ ऋषिः—१-४ उरुचक्रिरात्रेयः ॥ देवते—मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—१, २ निचृत् त्रिष्टुप् ।
३, ४ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥७॥ त्री रोचना वरुण त्रीँरुत द्यून्त्रीणि मित्र धारयथो रजांसि ।
वावृधानावमतिं क्षत्रियस्यानु व्रतं रक्षमाणावजुर्यम् ॥१॥

इरा॑वतीर्वरुण धे॒नवो॑ वां॒ मधु॑मद्वां॒ सिन्ध॑वो मित्र दु॒ह्रे ।
त्रय॑स्तस्थुर्वृष॒भास॑स्तिसृ॒णां धि॒षणा॑नां रेतो॒धा वि द्यु॒मन्त॑ः ॥२॥
प्रा॒तर्दे॒वीमदि॑तिं जोहवीमि म॒ध्यन्दि॑न॒ उदि॑ता॒ सूर्य॑स्य ।
रा॒ये मित्रावरुणा स॒र्वता॒तेळे॑ तो॒काय॒ तन॑याय॒ शं योः ॥३॥
या ध॒र्तारा॒ रज॑सो रोच॒नस्यो॒तादि॒त्या दि॒व्या पार्थि॑वस्य ।
न वां॑ दे॒वा अ॒मृता॒ आ मि॑नन्ति व्र॒तानि॑ मित्रावरुणा ध्रु॒वाणि॑ ॥४॥

॥ ७० ॥ ऋषिः—१-४ उरुचक्रिरात्रेयः ॥ देवते—मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥८॥ पु॒रू॒रुणा॑ चि॒द्ध्यस्त्यवो॑ नू॒नं वां॑ वरुण । मित्र॒ वंसि॑ वां सु॒म॒तिम् ॥१॥
ता वां॑ स॒म्यग॑द्रुह्वा॒णेष॑मश्याम॒ धाय॑से । व॒यं ते रु॑द्रा स्याम ॥२॥
पा॒तं नो॑ रुद्रा पा॒युभि॑रु॒त त्राये॑थां सु॒त्रा॒त्रा । तु॒र्याम॒ दस्यू॑न्त॒नूभि॑ः ॥३॥
मा कस्या॑द्भुतक्रतू य॒क्षं भु॑जेमा त॒नूभि॑ः । मा शेष॑सा॒ मा तन॑सा ॥४॥

॥ ७१ ॥ ऋषिः—१-३ बाहुवृक्त आत्रेयः ॥ देवते—मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥९॥ आ नो॑ गन्तं रिशादसा॒ वरु॑ण॒ मित्र॑ ब॒र्हणा॑ । उपे॒मं चारु॑मध्व॒रम् ॥१॥
विश्व॑स्य॒ हि प्रचे॑तसा॒ वरु॑ण॒ मित्र॒ राज॑थः । ई॒शा॒ना पि॑प्यतं॒ धियः॑ ॥२॥
उप॑ नः सु॒तमा ग॑तं॒ वरु॑ण॒ मित्र॑ दा॒शुषः॑ । अ॒स्य सोम॑स्य पी॒तये॑ ॥३॥

॥ ७२ ॥ ऋषिः—१-३ बाहुवृक्त आत्रेयः ॥ देवते—मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—उष्णिक् ॥ स्वरः—ऋषभः ॥

॥१०॥ आ मि॒त्रे वरु॑णे व॒यं गी॒र्भिर्जु॑हुमो अत्रि॒वत् । नि ब॒र्हिषि॑ सदतं॒ सोम॑पीतये ॥१॥
व्र॒तेन॑ स्थो ध्रु॒वक्षे॑मा॒ धर्म॑णा यात॒यज्ज॑ना । नि ब॒र्हिषि॑ सदतं॒ सोम॑पीतये ॥२॥
मि॒त्रश्च॑ नो॒ वरु॑णश्च जु॒षेतां॑ य॒ज्ञमि॒ष्टये॑ । नि ब॒र्हिषि॑ सदतां॒ सोम॑पीतये ॥३॥

४४ [षष्ठोऽनुवाकः ॥ सू० ७३-८७]

[अ२

॥ ७३ ॥ ऋषिः—१-१० पौर आत्रेयः ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, २, ४, ५, ७ निचृदनुष्टुप् ।
३, ६, ८, ९ अनुष्टुप् । १० विराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥११॥ यद॒द्य स्थः प॑रा॒वति॒ यद॑र्वा॒वत्य॑श्विना । यद्वा॑ पु॒रू पु॑रुभुजा॒ यद॒न्तरि॑क्ष॒ आ ग॑तम् ॥१॥
इ॒ह त्या पु॑रु॒भूत॑मा पु॒रू दंसां॑सि॒ बिभ्र॑ता । व॒र॒स्या या॒म्यध्रि॑गू हु॒वे तु॒विष्ट॑मा भु॒जे ॥२॥
ई॒र्मान्यद्वपु॑षे॒ वपु॑श्च॒क्रं रथ॑स्य येमथुः । पर्य॒न्या नाहु॑षा यु॒गा म॒ह्ना रजां॑सि दीयथः ॥३॥
तदू॒ षु वा॑मे॒ना कृ॒तं विश्वा॒ यद्वा॒मनु॒ ष्टवे॑ । नाना॑ जा॒ताव॑रे॒पसा॒ सम॒स्मे बन्धु॒मेय॑थुः ॥४॥
आ यद्वां॑ सू॒र्या रथं॒ तिष्ठ॑द्रघु॒ष्यदं॒ सदा॑ । परि॑ वामरु॒षा वयो॑ घृ॒णा व॑रन्त आ॒तपः॑ ॥५॥

॥१२॥ यु॒वोरत्रि॑श्चिकेतति॒ नरा॑ सु॒म्नेन॒ चेत॑सा ।
घ॒र्मं यद्वा॑मरे॒पसं॒ नास॑त्या॒स्ना भु॑र॒ण्यति॑ ॥६॥
उ॒ग्रो वां॑ ककु॒हो य॒यिः शृ॒ण्वे यामे॑षु संत॒निः ।
यद्वां॒ दंसो॑भिरश्विना॒त्रिर्न॑राव॒वर्त॑ति ॥७॥
मध्व॑ ऊ॒ षु म॑धूयुवा॒ रुद्रा॒ सिष॑क्ति पि॒प्युषी॑ ।
यत्स॑मु॒द्राति॒ पर्ष॑थः प॒क्वाः पृक्षो॑ भरन्त वाम् ॥८॥
स॒त्यमिद्वा उ॑ अश्विना यु॒वामा॑हुर्मयो॒भुवा॑ ।
ता याम॑न्याम॒हूत॑मा॒ याम॒न्ना मृ॑ळ॒यत्त॑मा ॥९॥
इ॒मा ब्रह्मा॑णि॒ वर्ध॑ना॒श्विभ्यां॑ सन्तु॒ शंत॑मा ।
या तक्षा॑म॒ रथाँ॑ इ॒वावो॑चाम बृ॒हन्नमः॑ ॥१०॥

॥ ७४ ॥ ऋषिः—१-१० पौर आत्रेयः ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्द.—१, २, १० विराडनुष्टुप् ।
३ अनुष्टुप् । ४-६, ९ निचृदनुष्टुप् । ७ विराडुष्णिक् । ८ निचृदुष्णिक् ॥
स्वरः—१-६, ९, १० गान्धारः । ७, ८ ऋषभः ॥

॥१३॥ कूष्ठो॑ देवावश्विना॒द्या दि॒वो म॑नावसू ।
तच्छ्र॑वथो वृषण्वसू॒ अत्रि॑र्वा॒मा वि॑वासति ॥१॥
कुह॒ त्या कुह॒ नु श्रु॒ता दि॒वि दे॒वा नास॑त्या ।
कस्मि॒न्ना य॑तथो॒ जने॒ को वां॑ न॒दीनां॒ सचा॑ ॥२॥
कं या॑थः॒ कं ह॑ गच्छथः॒ कमच्छा॑ युञ्जाथे॒ रथ॑म् ।
कस्य॒ ब्रह्मा॑णि रण्यथो व॒यं वा॑मुश्मसी॒ष्टये॑ ॥३॥
पौ॒रं चि॒द्ध्यु॑द॒प्रुतं॒ पौर॑ पौ॒राय॒ जिन्व॑थः ।
यदीं॑ गृभी॒तता॑तये सिं॒हमि॑व द्रु॒हस्प॒दे ॥४॥
प्र च्यवा॑नाज्जुजु॒रुषो॑ व॒व्रिमत्कं॒ न मु॑ञ्चथः ।
युवा॒ यदी॑ कृ॒थः पुन॒रा काम॑मृण्वे व॒ध्वः॑ ॥५॥

॥१४॥ अस्ति॒ हि वा॑मि॒ह स्तो॒ता स्मसि॑ वां सं॒दृशि॑ श्रि॒ये ।
नू श्रु॒तं म॒ आ ग॑तम॒वोभि॑र्वाजिनीवसू ॥६॥
को वा॑म॒द्य पु॑रू॒णामा व॑व्ने॒ मर्त्या॑नाम् ।
को विप्रो॑ विप्रवाहसा॒ को य॒ज्ञैर्वा॑जिनीवसू ॥७॥
आ वां॒ रथो॒ रथा॑नां॒ येष्ठो॑ यात्वश्विना ।
पु॒रू चि॑दस्म॒युस्ति॒र आ॑ङ्गू॒षो मर्त्ये॒ष्वा ॥८॥

शमू॒ षु वां॑ मधूयुवा॒स्माक॑मस्तु चर्कृ॑तिः ।
अ॒र्वा॒ची॒ना वि॑चेतसा॒ विभिः॑ श्ये॒नेव॑ दीयतम् ॥९॥
अश्वि॑ना॒ यद्ध॒ कर्हि॑ चिच्छुश्रू॒यात॑मि॒मं हव॑म् ।
वस्वी॑रू॒ षु वां॒ भुजः॑ पृ॒ञ्चन्ति॒ सु वां॒ पृचः॑ ॥१०॥

॥ ७५ ॥ ऋषिः—१-९ अवस्युरात्रेयः ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ३, पङ्क्तिः । २, ४, ६-८ निचृत् पङ्क्तिः । ५ स्वराट् पङ्क्तिः । ९ विराट्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—पञ्चमः ॥

॥१५॥ प्रति॑ प्रि॒यत॑मं॒ रथं॒ वृष॑णं वसु॒वाह॑नम् ।
स्तो॒ता वा॑मश्विना॒वृषिः॒ स्तोमे॑न॒ प्रति॑ भूषति॒ माध्वी॒ मम॑ श्रुतं॒ हव॑म् ॥१॥
अ॒त्याया॑तमश्विना ति॒रो विश्वा॑ अ॒हं सना॑ ।
द॒स्रा हिर॑ण्यवर्तनी॒ सुषु॑म्ना॒ सिन्धु॑वाहसा॒ माध्वी॒ मम॑ श्रुतं॒ हव॑म् ॥२॥
आ नो॒ रत्ना॑नि॒ बिभ्र॑ता॒वश्वि॑ना॒ गच्छ॑तं यु॒वम् ।
रु॒द्रा हिर॑ण्यवर्तनी जुषा॒णा वा॑जिनीवसू॒ माध्वी॒ मम॑ श्रुतं॒ हव॑म् ॥३॥
सु॒ष्टुभो॑ वां वृषण्वसू॒ रथे॒ वाणी॒च्याहि॑ता ।
उ॒त वां॑ ककु॒हो मृ॒गः पृक्षः॑ कृणोति वापु॒षो माध्वी॒ मम॑ श्रुतं॒ हव॑म् ॥४॥
बो॒धिन्म॑नसा र॒थ्ये॑षि॒रा ह॑वन॒श्रुता॑ ।
वि॒भिश्च्यवा॑नमश्विना॒ नि या॑थो॒ अद्व॑याविनं॒ माध्वी॒ मम॑ श्रुतं॒ हव॑म् ॥५॥

॥१६॥ आ वां॑ नरा मनो॒युजोऽश्वा॑सः प्रुषि॒तप्स॑वः ।
वयो॑ वहन्तु पी॒तये॑ स॒ह सु॒म्नेभि॑रश्विना॒ माध्वी॒ मम॑ श्रुतं॒ हव॑म् ॥६॥
अश्वि॑ना॒वेह ग॑च्छतं॒ नास॑त्या॒ मा वि वे॑नतम् ।
ति॒रश्चि॑दर्य॒या परि॑ व॒र्तिर्या॑तमदाभ्या॒ माध्वी॒ मम॑ श्रुतं॒ हव॑म् ॥७॥
अ॒स्मिन्य॒ज्ञे अ॑दाभ्या जरि॒तारं॑ शुभस्पती ।
अ॒व॒स्युम॑श्विना यु॒वं गृ॒णन्त॒मुप॑ भूषथो॒ माध्वी॒ मम॑ श्रुतं॒ हव॑म् ॥८॥
अभू॑दु॒षा रुश॑त्पशु॒राग्निर॑धाय्यृ॒त्वियः॑ ।
अयो॑जि वां वृषण्वसू॒ रथो॑ दस्रा॒वम॑र्त्यो॒ माध्वी॒ मम॑ श्रुतं॒ हव॑म् ॥९॥

॥ ७६ ॥ ऋषिः—१-५ अत्रिः ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, २ स्वराट्पङ्क्तिः । ३-५ निचृत्त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१, २ पञ्चमः । ३-५ धैवतः ॥

॥१७॥ आ भा॑त्य॒ग्निरु॒षसा॒मनी॑क॒मुद्विप्रा॑णां देव॒या वाचो॑ अस्थुः ।
अ॒र्वाञ्चा॑ नू॒नं र॑थ्ये॒ह या॑तं पीपि॒वांस॑मश्विना घ॒र्मम॑च्छ ॥१॥

न सं॑स्कृतं प्र मिमीतो॒ गमि॒ष्ठान्ति॑ नूनम॒श्विनोप॑स्तुते॒ह ।
दिवा॑भिपि॒त्वेऽव॒साग॑मिष्ठा॒ प्रत्यव॑र्तिं दा॒शुषे॒ शंभ॑विष्ठा ॥२॥
उ॒ता या॑तं सं॑ग॒वे प्रा॒तरह्नो॑ म॒ध्यन्दि॑न॒ उदि॑ता॒ सूर्य॑स्य ।
दिवा॒ नक्त॒मव॑सा॒ शंत॑मेन॒ नेदानीं॑ पी॒तिर॒श्विना त॑तान ॥३॥
इ॒दं हि वां॑ प्र॒दिवि॒ स्थान॒मोक॑ इ॒मे गृ॒हा अ॑श्विने॒दं दु॑रो॒णम् ।
आ नो॑ दि॒वो बृ॑ह॒तः पर्व॑ता॒दाद्भ्यो या॑त॒मिष॒मूर्जं॒ वह॑न्ता ॥४॥
सम॒श्विनो॒रव॑सा॒ नूत॑नेन मयो॒भुवा॑ सु॒प्रणी॑ती गमेम ।
आ नो॑ र॒यिं व॑हत॒मोत वी॒राना विश्वा॑न्यमृता॒ सौभ॑गानि ॥५॥

॥ ७७ ॥ ऋषिः—१-५ अत्रिः ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ।

॥१८॥ प्रा॒त॒र्याव॑णा प्र॒थ॒मा य॑जध्वं पु॒रा गृध्रा॒दर॑रुषः पिबातः ।
प्रा॒तर्हि य॒ज्ञम॒श्विना॑ द॒धाते॒ प्र शं॑सन्ति क॒वयः॑ पूर्व॒भाजः॑ ॥१॥
प्रा॒तर्य॑जध्वम॒श्विना॑ हिनोत॒ न सा॒यम॑स्ति देव॒या अजु॑ष्टम् ।
उ॒तान्यो अ॒स्मद्य॑जते॒ वि चाव॒ः पूर्वः॑पूर्वो॒ यज॑मानो॒ वनी॑यान् ॥२॥
हिर॑ण्यत्व॒ङ्मधु॑वर्णो घृ॒तस्नुः॑ पृ॒क्षो॒ वह॒न्ना रथो॑ वर्त॑ते वाम् ।
मनो॑जवा अ॒श्विना॒ वात॑रंहा॒ येना॑तिया॒थो दु॑रि॒तानि॒ विश्वा॑ ॥३॥
यो भूयि॑ष्ठं॒ नास॑त्याभ्यां वि॒वेष॒ चनि॑ष्ठं पि॒त्वो रर॑ते विभा॒गे ।
स तो॒कम॑स्य पीपर॒च्छमी॑भि॒रनू॑र्ध्वभासः॒ सद॒मित्तु॑तुर्यात् ॥४॥
सम॒श्विनो॒रव॑सा॒ नूत॑नेन मयो॒भुवा॑ सु॒प्रणी॑ती गमेम ।
आ नो॑ र॒यिं व॑हत॒मोत वी॒राना विश्वा॑न्यमृता॒ सौभ॑गानि ॥५॥

॥ ७८ ॥ ऋषिः—१-९ सप्तवध्रिरात्रेयः ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१-३ उष्णिक् ।
४ निचृत् त्रिष्टुप् । ५, ६ अनुष्टुप् । ७-९ निचृदनुष्टुप् ॥ १-३ ऋषभः ।
४ धैवतः । ५-९ गान्धारः ॥

॥१९॥ अश्वि॑ना॒वेह ग॑च्छतं॒ नास॑त्या॒ मा वि वे॑नतम् । हं॒सावि॑व पतत॒मा सु॒ताँ उप॑ ॥१॥
अश्वि॑ना हरि॒णावि॑व गौ॒रावि॒वानु॒ यव॑सम् । हं॒सावि॑व पतत॒मा सु॒ताँ उप॑ ॥२॥
अश्वि॑ना वाजिनीवसू जु॒षेथां॑ य॒ज्ञमि॒ष्टये॑ । हं॒सावि॑व पतत॒मा सु॒ताँ उप॑ ॥३॥
अत्रि॒र्यद्वा॑मव॒रोह॑न्नृबी॒समजो॑हवी॒न्नाध॑मानेव॒ योषा॑ ।
श्ये॒नस्य॑ चि॒ज्जव॑सा॒ नूत॑ने॒नाग॑च्छतमश्विना॒ शंत॑मेन ॥४॥

॥२०॥ वि जिहीष्व वनस्पते योनिः सूष्यन्त्या इव ।
श्रुतं मे अश्विना हवं सप्तवध्रिं च मुञ्चतम् ॥५॥
भीताय नाधमानाय ऋषये सप्तवध्रये ।
मायाभिरश्विना युवं वृक्षं सं च वि चाचथः ॥६॥
यथा वातः पुष्करिणीं समिङ्गयति सर्वतः ।
एवा ते गर्भ एजतु निरैतु दशमास्यः ॥७॥
यथा वातो यथा वनं यथा समुद्र एजति ।
एवा त्वं दशमास्य सहावेहि जरायुणा ॥८॥
दश मासाञ्छशयानः कुमारो अधि मातरि ।
निरैतु जीवो अक्षतो जीवो जीवन्त्या अधि ॥९॥

॥ ७९ ॥ ऋषिः—१-१० सत्यश्रवा आत्रेयः ॥ देवता—उषा ॥ छन्दः—१ स्वराड् ब्राह्मीगायत्री ।
२, ३, ७ भुरिग् बृहती । १० स्वराड् बृहती । ४, ५, ८ पङ्क्तिः । ६, ९ निचृत् पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१ षड्जः । २, ३, ७, १० मध्यमः । ४-६, ८, ९ पञ्चमः ॥

॥२१॥ महे नो अद्य बोधयोषो राये दिवित्मती ।
यथा चिन्नो अबोधयः सत्यश्रवसि वाय्ये सुजाते अश्वसूनृते ॥१॥
या सुनीथे शौचद्रथे व्यौच्छो दुहितर्दिवः ।
सा व्युच्छ सहीयसि सत्यश्रवसि वाय्ये सुजाते अश्वसूनृते ॥२॥
सा नो अद्याभरद्वसुर्व्युच्छा दुहितर्दिवः ।
यो व्यौच्छः सहीयसि सत्यश्रवसि वाय्ये सुजाते अश्वसूनृते ॥३॥
अभि ये त्वा विभावरि स्तोमैर्गृणन्ति वह्नयः ।
मघैर्मघोनि सुश्रियो दामन्वन्तः सुरातयः सुजाते अश्वसूनृते ॥४॥
यच्चिद्धि ते गणा इमे छदयन्ति मघत्तये ।
परि चिद्वष्टयो दधुर्ददतो राधो अह्रयं सुजाते अश्वसूनृते ॥५॥

॥२२॥ ऐषु धा वीरवद्यश उषो मघोनि सूरिषु ।
ये नो राधांस्यह्रया मघवानो अरासत सुजाते अश्वसूनृते ॥६॥
तेभ्यो द्युम्नं बृहद्यश उषो मघोन्या वह ।
ये नो राधांस्यश्व्या गव्या भजन्त सूरयः सुजाते अश्वसूनृते ॥७॥
उत नो गोमतीरिष आ वहा दुहितर्दिवः ।
साकं सूर्यस्य रश्मिभिः शुक्रैः शोचद्भिरर्चिभिः सुजाते अश्वसूनृते ॥८॥

व्यु॑च्छा दुहितर्दि॑वो॒ मा चि॒रं त॑नुथा॒ अपः॑ ।
नेत्त्वा॑ स्ते॒नं यथा॑ रि॒पुं तपा॑ति॒ सूरो॑ अ॒र्चिषा॒ सुजा॑ते॒ अश्व॑सूनृते ॥९॥
ए॒ताव॒द्वेदु॑ष॒स्त्वं भूयो॑ वा॒ दातु॑मर्हसि ।
या स्तो॒तृभ्यो॑ विभावर्यु॒च्छन्ती॒ न प्र॒मीय॑से॒ सुजा॑ते॒ अश्व॑सूनृते ॥१०॥

॥ ८० ॥ ऋषिः—१-६ सत्यश्रवा आत्रेयः ॥ देवता—उषा ॥ छन्दः—१, ६ निचृत् त्रिष्टुप् । २ विराट् त्रिष्टुप् । ३-५ भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २, ६, धैवतः । ३-५ पञ्चमः ॥

॥२३॥ द्यु॒तद्या॑मानं बृह॒तीमृ॒तेन॑ ऋ॒ताव॑रीमरु॒णप्सुं॑ विभा॒तीम् ।
दे॒वीमु॒षसं॒ स्व॑रा॒वह॑न्तीं॒ प्रति॒ विप्रा॑सो म॒तिभि॒र्जर॑न्ते ॥१॥
ए॒षा जनं॑ दर्श॒ता बो॒धय॑न्ती सु॒गान्प॒थः कृ॒ण्व॒ती या॒त्यग्रे॑ ।
बृ॒ह॒द्र॒था बृ॑ह॒ती वि॑श्वमि॒न्वोषा ज्योति॑र्यच्छ॒त्यग्रे॒ अह्ना॑म् ॥२॥
ए॒षा गोभि॑ररु॒णेभि॑र्युजा॒नास्रे॑धन्ती र॒यिमप्रा॑यु च॒क्रे ।
प॒थो रद॑न्ती सुवि॒ताय॑ दे॒वी पु॑रुष्टु॒ता वि॒श्ववा॑रा॒ वि भा॑ति ॥३॥
ए॒षा व्ये॑नी भवति द्वि॒बर्हा॑ आविष्कृण्वा॒ना त॒न्वं॑ पु॒रस्ता॑त् ।
ऋ॒तस्य॒ पन्था॒मन्वे॑ति सा॒धु प्र॑जान॒तीव॒ न दिशो॑ मिनाति ॥४॥
ए॒षा शु॒भ्रा न त॒न्वो॑ विदा॒नोर्ध्वेव॑ स्ना॒ती दृ॒शये॑ नो अस्थात् ।
अप॒ द्वेषो॒ बाध॑माना॒ तमां॑स्यु॒षा दि॒वो दु॑हि॒ता ज्योति॒षाग॑त् ॥५॥
ए॒षा प्र॑ती॒ची दु॑हि॒ता दि॒वो नृन्योषे॑व भ॒द्रा नि रि॑णीते॒ अप्सः॑ ।
व्यू॒र्ण्व॒ती दा॒शुषे॒ वार्या॑णि॒ पुन॒र्ज्योति॑र्यु॒व॒तिः पू॒र्वथा॑कः ॥६॥

॥ ८१ ॥ ऋषिः—१-५ श्यावाश्व आत्रेयः ॥ देवता—सविता ॥ छन्दः—१, ५ जगती । २ विराट् जगती । ४ निचृज्जगती । ३ स्वराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २, ४, ५ निषादः । ३ धैवतः ॥

॥२४॥ यु॒ञ्जते॒ मन॑ उ॒त यु॑ञ्जते॒ धियो॒ विप्रा॒ विप्र॑स्य बृह॒तो वि॑प॒श्चितः॑ ।
वि होत्रा॑ दधे वयुना॒विदेक॒ इन्म॒ही दे॒वस्य॑ सवि॒तुः परि॑ष्टुतिः ॥१॥
विश्वा॑ रू॒पाणि॒ प्रति॑ मुञ्चते क॒विः प्रासा॑वीद्भ॒द्रं द्वि॒पदे॒ चतु॑ष्पदे ।
वि नाक॑मख्यत्सवि॒ता वरे॒ण्योऽनु॑ प्र॒याण॑मु॒षसो॒ वि रा॑जति ॥२॥
यस्य॑ प्र॒याण॒मन्व॒न्य इद्य॒युर्दे॒वा दे॒वस्य॑ महि॒मान॒मोज॑सा ।
यः पार्थि॑वानि विम॒मे स एत॑शो॒ रजां॑सि दे॒वः स॑वि॒ता म॑हित्व॒ना ॥३॥
उ॒त या॑सि सवित॒स्त्रीणि॑ रोच॒नोत सूर्य॑स्य र॒श्मिभिः॒ समु॑च्यसि ।
उ॒त रात्री॑मुभ॒यतः॒ परी॑यस उ॒त मि॒त्रो भ॑वसि देव॒ धर्म॑भिः ॥४॥

उ॒तेशि॑षे प्रस॒वस्य॒ त्वमेक॒ इदु॒त पू॒षा भ॑वसि देव॒ याम॑भिः ।
उ॒तेदं विश्वं॒ भुव॑नं॒ वि रा॑जसि श्या॒वाश्व॑स्ते सवित॒: स्तोम॑मानशे ॥५॥

॥ ८२ ॥ ऋषिः—१-९ श्यावाश्व आत्रेयः ॥ देवता—सविता ॥ छन्दः—१ निचृदनुष्टुप् । २, ४, ९ निचृद् गायत्री । ३, ५-७ गायत्री । ८ विराड् गायत्री ॥ स्वरः—१ गान्धारः । २-९ षड्जः ॥

॥२५॥ तत्स॑वि॒तुर्वृ॑णीमहे व॒यं दे॒वस्य॒ भोज॑नम् । श्रेष्ठं॑ सर्व॒धात॑मं॒ तुरं॒ भग॑स्य धीमहि ॥१॥
अस्य॒ हि स्वय॑शस्तरं सवि॒तुः कच्च॒न प्रि॒यम् । न मि॒नन्ति॑ स्व॒राज्य॑म् ॥२॥
स हि रत्ना॑नि दा॒शुषे॑ सु॒वाति॑ सवि॒ता भग॑ः । तं भा॒गं चि॒त्रमी॑महे ॥३॥
अ॒द्या नो॑ देव सवितः प्र॒जाव॑त्सावी॒ः सौभ॑गम् । परा॑ दु॒ःष्वप्न्यं॑ सुव ॥४॥
विश्वा॑नि देव सवितर्दुरि॒तानि॒ परा॑ सुव । यद्भ॒द्रं तन्न॒ आ सु॑व ॥५॥
॥२६॥ अना॑गसो॒ अदि॑तये दे॒वस्य॑ सवि॒तुः स॒वे । विश्वा॑ वा॒मानि॑ धीमहि ॥६॥
आ वि॒श्वदे॑वं॒ सत्प॑तिं सू॒क्तैर॒द्या वृ॑णीमहे । स॒त्यस॑वं सवि॒तार॑म् ॥७॥
य इ॒मे उ॒भे अह॑नी पु॒र ए॒त्यप्र॑युच्छन् । स्वा॒धीर्दे॒वः स॑वि॒ता ॥८॥
य इ॒मा विश्वा॑ जा॒तान्या॑श्रा॒वय॑ति॒ श्लोके॑न । प्र च॑ सु॒वाति॑ सवि॒ता ॥९॥

। ८३ ॥ ऋषिः—१-१० अत्रिः ॥ देवता—पर्जन्यः ॥ छन्दः—१ निचृत् त्रिष्टुप् । २ स्वराट् त्रिष्टुप् । ३ भुरिक् त्रिष्टुप् । ५, ६ त्रिष्टुप् । ७ विराट् त्रिष्टुप् । ४ निचृज्जगती । ८, १० भुरिक् पङ्क्तिः । ९ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-३, ५-७ धैवतः । ४ निषादः । ८, १० पञ्चमः । ९ गान्धारः ॥

॥२७॥ अच्छा॑ वद त॒वसं॑ गी॒र्भिरा॒भिः स्तु॒हि प॒र्जन्यं॒ नम॒सा वि॑वास ।
कनि॑क्रदद्वृष॒भो जी॒रदा॑नू॒ रेतो॑ दधा॒त्योष॑धीषु॒ गर्भ॑म् ॥१॥
वि वृ॒क्षान् ह॑न्त्यु॒त ह॑न्ति र॒क्षसो॒ विश्वं॑ बिभाय॒ भुव॑नं म॒हाव॑धात् ।
उ॒ताना॑गा ईषते॒ वृष्ण्या॑वतो॒ यत्प॒र्जन्य॑ः स्त॒नय॒न् हन्ति॑ दु॒ष्कृत॑ः ॥२॥
र॒थीव॒ कश॒याश्वाँ॑ अभिक्षि॒पन्ना॒विर्दू॒तान्कृ॑णुते व॒र्ष्याँ३॒ अह॑ ।
दू॒रात्सिं॒हस्य॑ स्त॒नथा॒ उदी॑रते॒ यत्प॒र्जन्य॑ः कृणु॒ते व॒र्ष्यं१॒ नभ॑ः ॥३॥
प्र वाता॒ वान्ति॑ प॒तय॑न्ति वि॒द्युत॒ उदोष॑धी॒र्जिह॑ते॒ पिन्व॑ते॒ स्व॑ः ।
इरा॒ विश्व॑स्मै॒ भुव॑नाय जायते॒ यत्प॒र्जन्य॑ः पृथि॒वीं रेत॒साव॑ति ॥४॥
यस्य॑ व्र॒ते पृ॑थि॒वी नन्न॑मीति॒ यस्य॑ व्र॒ते श॒फव॒ज्जर्भु॑रीति ।
यस्य॑ व्र॒त ओष॑धीर्वि॒श्वरू॑पा॒ः स न॑ः पर्जन्य॒ महि॒ शर्म॑ यच्छ ॥५॥
॥२८॥ दि॒वो नो॑ वृ॒ष्टिं म॑रुतो ररीध्वं॒ प्र पि॑न्वत॒ वृष्णो॒ अश्व॑स्य॒ धारा॑ः ।
अ॒र्वाङ्ङे॒तेन॑ स्तनयि॒त्नुने॒ह्यपो नि॑षि॒ञ्चन्नसु॑रः पि॒ता न॑ः ॥६॥

अभि क्रन्द स्तनय गर्भमा धा उदन्वता परि दीया रथेन ।
दृतिं सु कर्ष विषितं न्यञ्चं समा भवन्तूद्वतो निपादाः ॥७॥
महान्तं कोशमुदचा नि षिञ्च स्यन्दन्तां कुल्या विषिताः पुरस्तात् ।
घृतेन द्यावापृथिवी व्युन्धि सुप्रपाणं भवत्वघ्न्याभ्यः ॥८॥
यत्पर्जन्य कनिक्रदत्स्तनयन् हंसि दुष्कृतः ।
प्रतीदं विश्वं मोदते यत्किं च पृथिव्यामधि ॥९॥
अवर्षीर्वर्षमुदु षू गृभायाकर्धन्वान्यत्येतवा उ ।
अजीजन ओषधीर्भोजनाय कमुत प्रजाभ्योऽविदो मनीषाम् ॥१०॥

॥ ८४ ॥ ऋषिः—१-३ अत्रिः ॥ देवता—पृथिवी ॥ छन्दः—१, २ निचृदनुष्टुप् ।
३ विराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥२९॥ बळित्था पर्वतानां खिद्रं बिभर्षि पृथिवि ।
प्र या भूमिं प्रवत्वति मह्ना जिनोषि महिनि ॥१॥
स्तोमासस्त्वा विचारिणि प्रति ष्टोभन्त्यक्तुभिः ।
प्र या वाजं न हेषन्तं पेरुमस्यस्यर्जुनि ॥२॥
दृळ्हा चिद्या वनस्पतीन्क्ष्मया दर्धर्ष्योजसा ।
यत्ते अभ्रस्य विद्युतो दिवो वर्षन्ति वृष्टयः ॥३॥

॥ ८५ ॥ ऋषिः—१-८ अत्रिः ॥ देवता—वरुणः ॥ छन्दः—१, २ विराट्त्रिष्टुप् । ३, ४, ६, ८ निचृत्त्रिष्टुप् । ५ स्वराट् पङ्क्तिः । ७ ब्राह्म्युष्णिक् ॥ स्वरः—१-४, ६, ८ धैवतः । ५ पञ्चमः । ७ ऋषभः ॥

॥३०॥ प्र सम्राजे बृहदर्चा गभीरं ब्रह्म प्रियं वरुणाय श्रुताय ।
वि यो जघान शमितेव चर्मोपस्तिरे पृथिवीं सूर्याय ॥१॥
वनेषु व्य१न्तरिक्षं ततान वाजमर्वत्सु पय उस्रियासु ।
हृत्सु क्रतुं वरुणो अप्स्व१ग्निं दिवि सूर्यमदधात्सोममद्रौ ॥२॥
नीचीनबारं वरुणः कवन्धं प्र ससर्ज रोदसी अन्तरिक्षम् ।
तेन विश्वस्य भुवनस्य राजा यवं न वृष्टिर्व्युनत्ति भूम ॥३॥
उनत्ति भूमिं पृथिवीमुत द्यां यदा दुग्धं वरुणो वष्ट्यादित् ।
समभ्रेण वसत पर्वतासस्तविषीयन्तः श्रथयन्त वीराः ॥४॥
इमामू ष्वासुरस्य श्रुतस्य महीं मायां वरुणस्य प्र वोचम् ।
मानेनेव तस्थिवाँ अन्तरिक्षे वि यो ममे पृथिवीं सूर्येण ॥५॥

॥३१॥ इमामू नु कवितमस्य मायां महीं देवस्य नकिरा दधर्ष ।
एकं यदुद्ना न पृणन्त्येनीरासिञ्चन्तीरवनयः समुद्रम् ॥६॥
अर्यम्यं वरुण मित्र्यं वा सखायं वा सदमिद्भ्रातरं वा ।
वेशं वा नित्यं वरुणारणं वा यत्सीमागश्चकृमा शिश्रथस्तत् ॥७॥
कितवासो यद्रिरिपुर्न दीवि यद्वा घा सत्यमुत यन्न विद्म ।
सर्वा ता वि ष्य शिथिरेव देवाधा ते स्याम वरुण प्रियासः ॥८॥

॥ ८६ ॥ ऋषिः—१-६ अत्रिः ॥ देवता—इन्द्राग्नी ॥ छन्दः—१, ४, ५ स्वराडुष्णिक् । २, ३ विराडनुष्टुप् ।
६ विराट् पूर्वानुष्टुप् ॥ स्वरः—१, ४, ५ ऋषभः । २, ३, ६ गान्धारः ॥

॥३२॥ इन्द्राग्नी यमवथ उभा वाजेषु मर्त्यम् ।
दृळ्हा चित्स प्र भेदति द्युम्ना वाणीरिव त्रितः ॥१॥
या पृतनासु दुष्टरा या वाजेषु श्रवाय्या ।
या पञ्च चर्षणीरभीन्द्राग्नी ता हवामहे ॥२॥
तयोरिदमवच्छवस्तिग्मा दिद्युन्मघोनोः ।
प्रति द्रुणा गभस्त्योर्गवां वृत्रघ्न एषते ॥३॥
ता वामेषे रथानामिन्द्राग्नी हवामहे ।
पती तुरस्य राधसो विद्वांसा गिर्वणस्तमा ॥४॥
ता वृधन्तावनु द्यून्मर्ताय देवावदभा ।
अर्हन्ता चित्पुरो दधेंशेव देवावर्वते ॥५॥
एवेन्द्राग्निभ्यामहावि हव्यं शूष्यं घृतं न पूतमद्रिभिः ।
ता सूरिषु श्रवो बृहद्रयिं गृणत्सु दिधृतमिषं गृणत्सु दिधृतम् ॥६॥

॥ ८७ ॥ ऋषिः—१-९ एवयामरुदात्रेयः ॥ देवता—मरुतः ॥ छन्दः—१ अतिजगती । २, ८ स्वराड् जगती ।
३, ६, ७ भुरिग्जगती । ४ निचृज्जगती । ५, ९ विराड् जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥३३॥ प्र वो महे मतयो यन्तु विष्णवे मरुत्वते गिरिजा एवयामरुत् ।
प्र शर्धाय प्रयज्यवे सुखादये तवसे भन्ददिष्टये धुनिव्रताय शवसे ॥१॥
प्र ये जाता महिना ये च नु स्वयं प्र विद्मना ब्रुवत एवयामरुत् ।
क्रत्वा तद्वो मरुतो नाधृषे शवो दाना मह्ना तदेषामधृष्टासो नाद्रयः ॥२॥
प्र ये दिवो बृहतः शृण्विरे गिरा सुशुक्वानः सुभ्व एवयामरुत् ।
न येषामिरी सधस्थ ईष्ट आँ अग्नयो न स्वविद्युतः प्र स्पन्द्रासो धुनीनाम् ॥३॥

स चक्रमे महतो निरुरुक्रमः समानस्मात्सदस एवयामरुत् ।
यदायुक्त त्मना स्वादधि ष्णुभिर्विष्पर्धसो विमहसो जिगाति शेवृधो नृभिः ॥४॥
स्वनो न वोऽमवान्रेजयद्वृषा त्वेषो ययिस्तविष एवयामरुत् ।
येना सहन्त ऋञ्जत स्वरोचिषः स्थारश्मानो हिरण्ययाः स्वायुधास इष्मिणः ॥५॥

॥३४॥ अपारो वो महिमा वृद्धशवसस्त्वेषं शवोऽवत्वेवयामरुत् ।
स्थातारो हि प्रसितौ संदृशि स्थन ते न उरुष्यता निदः शुशुक्वांसो नाग्नयः ॥६॥
ते रुद्रासः सुमखा अग्नयो यथा तुविद्युम्ना अवन्त्वेवयामरुत् ।
दीर्घं पृथु पप्रथे सद्म पार्थिवं येषामज्मेष्वा महः शर्धांस्यद्भुतैनसाम् ॥७॥
अद्वेषो नो मरुतो गातुमेतन श्रोता हवं जरितुरेवयामरुत् ।
विष्णोर्महः समन्यवो युयोतन स्मद्रथ्यो३ न दंसनाप द्वेषांसि सनुतः ॥८॥
गन्ता नो यज्ञं यज्ञियाः सुशमि श्रोता हवमरक्ष एवयामरुत् ।
ज्येष्ठासो न पर्वतासो व्योमनि यूयं तस्य प्रचेतसः स्यात दुर्धर्तवो निदः ॥९॥

॥ इति पञ्चमं मण्डलम् ॥

[पञ्चममण्डलेऽनुवाकाः ६, सूक्तानि ८७, ऋचः ७२७]

* * *

अथ षष्ठं मण्डलम्॥

४५ [प्रथमोऽनुवाकः ॥ सू० १-१५]

॥ १ ॥ ऋषिः—१-१३ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ७, १३ भुरिक् पङ्क्तिः ।
२ स्वराट् पङ्क्तिः । ५ पङ्क्तिः । ३, ४, ६, ११, १२ निचृत् त्रिष्टुप् । ८, १० त्रिष्टुप् ।
९ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २, ५, ७, १३ पञ्चमः । ३, ४, ६, ८-१२ धैवतः ॥

॥३५॥ त्वं ह्यग्ने प्रथमो मनोतास्या धियो अभवो दस्म होता ।
त्वं सीं वृषन्नकृणोर्दुष्टरीतु सहो विश्वस्मै सहसे सहध्यै ॥१॥
अधा होता न्यसीदो यजीयानिळस्पद इषयन्नीड्यः सन् ।
तं त्वा नरः प्रथमं देवयन्तो महो राये चितयन्तो अनु ग्मन् ॥२॥
वृतेव यन्तं बहुभिर्वसव्यै३स्त्वे रयिं जागृवांसो अनु ग्मन् ।
रुशन्तमग्निं दर्शतं बृहन्तं वपावन्तं विश्वहा दीदिवांसम् ॥३॥
पदं देवस्य नमसा व्यन्तः श्रवस्यवः श्रव आपन्नमृक्तम् ।
नामानि चिद्दधिरे यज्ञियानि भद्रायां ते रणयन्त संदृष्टौ ॥४॥

त्वां व॑र्धन्ति क्षि॒तय॑ः पृथि॒व्यां त्वां राय॑ उ॒भया॑सो॒ जना॑नाम् ।
त्वं त्रा॒ता त॑रणे॒ चेत्यो॑ भूः पि॒ता मा॒ता सद॒मिन्मानु॑षाणाम् ॥५॥
॥३६॥ स॒प॒र्येण्य॑ः स प्रि॒यो वि॒क्ष्व१॒॑ग्निर्होता॑ म॒न्द्रो नि ष॑सादा॒ यजी॑यान् ।
तं त्वा॑ व॒यं दम॒ आ दी॑दि॒वांस॒मुप॑ ज्ञु॒बाधो॒ नम॑सा सदेम ॥६॥
तं त्वा॑ व॒यं सु॒ध्यो॒३॒ नव्य॑मग्ने सुम्ना॒यव॑ ईमहे दे॒व॒यन्त॑ः ।
त्वं वि॒शो॑ अनयो॒ दीद्या॑नो दि॒वो अ॑ग्ने बृह॒ता रो॑च॒नेन॑ ॥७॥
वि॒शां क॒विं वि॒श्पतिं॒ शश्व॑तीनां नि॒तोश॑नं वृष॒भं च॑र्षणी॒नाम् ।
प्रेती॑षणिमि॒षय॑न्तं पाव॒कं राज॑न्तम॒ग्निं य॑ज॒तं र॑यी॒णाम् ॥८॥
सो अ॑ग्न ईजे शश॒मे च॒ मर्तो॒ यस्त॒ आन॑ट् स॒मिधा॑ ह॒व्यदा॑तिम् ।
य आहु॑तिं॒ परि॒ वेदा॒ नमो॑भि॒र्विश्वेत्स वा॒मा द॑धते॒ त्वोत॑ः ॥९॥
अ॒स्मा उ॑ ते॒ महि॑ म॒हे वि॑धेम॒ नमो॑भिरग्ने स॒मिधो॒त ह॒व्यैः ।
वेदी॑ सूनो सहसो गी॒र्भिरु॒क्थैरा ते॑ भ॒द्रायां॑ सुम॒तौ य॑तेम ॥१०॥
आ यस्त॒तन्थ॒ रोद॑सी॒ वि भा॒सा श्रवो॑भिश्च श्रव॒स्य१॒॑स्तरु॑त्रः ।
बृ॒हद्भि॒र्वाजैः॒ स्थवि॑रेभिर॒स्मे रे॒वद्भि॑रग्ने वित॒रं वि भा॑हि ॥११॥
नृ॒वद्व॑सो॒ सद॒मिद्धे॑ह्य॒स्मे भूरि॑ तो॒काय॒ तन॑याय प॒श्वः ।
पू॒र्वीरिषो॑ बृह॒तीरा॒रेअ॑घा अ॒स्मे भ॒द्रा सौ॑श्रव॒सानि॑ सन्तु ॥१२॥
पु॒रूण्य॑ग्ने पुरु॒धा त्वा॒या वसू॑नि राजन्व॒सुता॑ ते अश्याम् ।
पु॒रूणि॒ हि त्वे पु॑रुवार॒ सन्त्यग्ने॒ वसु॑ विध॒ते राज॑नि॒ त्वे ॥१३॥

॥ इति चतुर्थाष्टके चतुर्थोऽध्यायः ॥

[चतुर्थाध्याये वर्गाः ३६, सूक्तानि २६, ऋचः १७७]

अथ पञ्चमोऽध्यायः ॥

॥ २ ॥ ऋषिः—१-११ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ९ भुरिगुष्णिक् । २ स्वराडुष्णिक् । ७ निचृदुष्णिक् । ८ उष्णिक् । ३, ४ अनुष्टुप् । ५, ६, १० निचृदनुष्टुप् । ११ भुरिगतिजगती ॥ स्वरः—१, २, ७-९ ऋषभः । ३-६, १० गान्धारः । ११ निषादः ॥

॥१॥ त्वं हि क्षैत॑व॒द्यशोऽग्ने॑ मि॒त्रो न पत्य॑से ।
त्वं वि॑चर्षणे॒ श्रवो॒ वसो॑ पु॒ष्टिं न पु॑ष्यसि ॥१॥

त्वां हि ष्मा चर्षणयो यज्ञेभिर्गीर्भिरीळते ।
त्वां वाजी यात्यवृको रजस्तूर्विश्वचर्षणिः ॥२॥
सजोषस्त्वा दिवो नरो यज्ञस्य केतुमिन्धते ।
यद्ध स्य मानुषो जनः सुम्नायुर्जुह्वे अध्वरे ॥३॥
ऋधद्यस्ते सुदानवे धिया मर्तः शशमते ।
ऊती ष बृहतो दिवो द्विषो अंहो न तरति ॥४॥
समिधा यस्त आहुतिं निशितिं मर्त्यो नशत् ।
वयावन्तं स पुष्यति क्षयमग्ने शतायुषम् ॥५॥

॥२॥ त्वेषस्ते धूम ऋण्वति दिवि षञ्छुक्र आततः ।
सूरो न हि द्युता त्वं कृपा पावक रोचसे ॥६॥
अधा हि विक्ष्वीड्योऽसि प्रियो नो अतिथिः ।
रण्वः पुरीव जूर्यः सूनुर्न त्रययाय्यः ॥७॥
क्रत्वा हि द्रोणे अज्यसेऽग्ने वाजी न कृत्व्यः ।
परिज्मेव स्वधा गयोऽत्यो न ह्वार्यः शिशुः ॥८॥
त्वं त्या चिदच्युताग्ने पशुर्न यवसे ।
धामा ह यत्ते अजर वना वृश्चन्ति शिक्वसः ॥९॥
वेषि ह्यध्वरीयतामग्ने होता दमे विशां ।
समृधो विश्पते कृणु जुषस्व हव्यमङ्गिरः ॥१०॥
अच्छा नो मित्रमहो देव देवानग्ने वोचः सुमतिं रोदस्योः ।
वीहि स्वस्तिं सुक्षितिं दिवो नॄन्द्विषो अंहांसि दुरिता तरेम ता तरेम तवावसा तरेम ॥११॥

॥ ३ ॥ ऋषिः—१-८ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३, ४ त्रिष्टुप् ।
२, ५-७ निचृत् त्रिष्टुप् । ८ भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-७ धैवतः । ८ पञ्चमः ॥

॥३॥ अग्ने स क्षेषदृतपा ऋतेजा उरु ज्योतिर्नशते देवयुष्टे ।
यं त्वं मित्रेण वरुणः सजोषा देव पासि त्यजसा मर्तमंहः ॥१॥
ईजे यज्ञेभिः शशमे शमीभिर्ऋधद्वारायाग्नये ददाश ।
एवा चन तं यशसामजुष्टिर्नांहो मर्तं नशते न प्रदृप्तिः ॥२॥
सूरो न यस्य दृशतिररेपा भीमा यदेति शुचतस्त आ धीः ।
हेषस्वतः शुरुधो नायमक्तोः कुत्रा चिद्रण्वो वसतिर्वनेजाः ॥३॥

तिग्मं चिदेम महि वर्पो अस्य भसदश्वो न यमसान आसा ।
विजेहमानः परशुर्न जिह्वां द्रविर्न द्रावयति दारु धक्षत् ॥४॥
स इदस्तेव प्रति धादसिष्यञ्छिशीत तेजोऽयसो न धाराम् ।
चित्रध्रजतिररतिर्यो अक्तोर्वेर्न द्रुषद्वा रघुपत्मजंहाः ॥५॥

॥४॥ स ईं रेभो न प्रति वस्त उस्राः शोचिषा रारपीति मित्रमहाः ।
नक्तं य ईमरुषो यो दिवा नृनमर्त्यो अरुषो यो दिवा नृन् ॥६॥
दिवो न यस्य विधतो नवीनोद्वृषा रुक्ष ओषधीषु नूनोत् ।
घृणा न यो ध्रजसा पत्मना यन्ना रोदसी वसुना दं सुपत्नी ॥७॥
धायोभिर्वा यो युज्येभिरर्कैर्विद्युन्न दविद्योत्स्वेभिः शुष्मैः ।
शर्धो वा यो मरुतां ततक्ष ऋभुर्न त्वेषो रभसानो अद्यौत् ॥८॥

॥ ४ ॥ ऋषिः—१-८ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । २ ५-७ भुरिक्पङ्क्तिः । ३, ४ निचृत् पङ्क्तिः । ८ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१ धैवतः । २-८ पञ्चमः ॥

॥५॥ यथा होतर्मनुषो देवताता यज्ञेभिः सूनो सहसो यजासि ।
एवा नो अद्य समना समानानुशन्नग्न उशतो यक्षि देवान् ॥१॥
स नो विभावा चक्षणिर्न वस्तोरग्निर्वन्दारु वेद्यश्चनो धात् ।
विश्वायुर्यो अमृतो मर्त्येषूषर्भुद्भूदतिथिर्जातवेदाः ॥२॥
द्यावो न यस्य पनयन्त्यभ्वं भासांसि वस्ते सूर्यो न शुक्रः ।
वि य इनोत्यजरः पावकोऽश्नस्य चिच्छिश्नथत्पूर्व्याणि ॥३॥
वद्मा हि सूनो अस्यद्मसद्वा चक्रे अग्निर्जनुषाज्मान्नम् ।
स त्वं न ऊर्जसन ऊर्जं धा राजेव जेरवृके क्षेष्यन्तः ॥४॥
नितिक्ति यो वारणमन्नमत्ति वायुर्न राष्ट्र्यत्येत्यक्तून् ।
तुर्याम यस्त आदिशामरातीरत्यो न हुतः पततः परिहुत् ॥५॥

॥६॥ आ सूर्यो न भानुमद्भिरर्कैरग्ने ततन्थ रोदसी वि भासा ।
चित्रो नयत्परि तमांस्यक्तः शोचिषा पत्मन्नौशिजो न दीयन् ॥६॥
त्वां हि मन्द्रतममर्कशोकैर्ववृमहे महि नः श्रोष्यग्ने ।
इन्द्रं न त्वा शवसा देवता वायुं पृणन्ति राधसा नृतमाः ॥७॥
नू नो अग्नेऽवृकेभिः स्वस्ति वेषि रायः पथिभिः पर्ष्यंहः ।
ता सूरिभ्यो गृणते रासि सुम्नं मदेम शतहिमाः सुवीराः ॥८॥

॥ ५ ॥ ऋषिः—१-७ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ४ त्रिष्टुप् ।
२, ५-७ निचृत् त्रिष्टुप् । ३ भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २, ४-७ धैवतः । ३ पञ्चमः ॥

॥७॥ हु॒वे वः॑ सू॒नुं सह॑सो॒ युवा॑न॒मद्रो॑घवाचं म॒तिभि॒र्यवि॑ष्ठम् ।
य इन्व॑ति॒ द्रवि॑णानि॒ प्रचे॑ता वि॒श्ववा॑राणि पुरु॒वारो॑ अ॒ध्रुक् ॥१॥
त्वे वसू॑नि पुर्वणीक होतर्दो॒षा वस्तो॒रेरि॑रे य॒ज्ञिया॑सः ।
क्षामे॑व॒ विश्वा॒ भुव॑नानि॒ यस्मि॒न्त्सं सौभ॑गानि दधि॒रे पा॑व॒के ॥२॥
त्वं वि॒क्षु प्र॒दिवः॑ सीद आ॒सु क्रत्वा॑ र॒थीर॑भवो॒ वार्या॑णाम् ।
अत॑ इनोषि विध॒ते चि॑कित्वो॒ व्या॑नु॒षग्जा॑तवेदो॒ वसू॑नि ॥३॥
यो नः॒ सनु॒त्यो अ॑भि॒दास॑दग्ने॒ यो अन्त॑रो मित्रमहो व॒नु॒ष्यात् ।
तम॒जरे॑भि॒र्वृष॑भि॒स्तव॒ स्वैस्तपा॑ तपिष्ठ॒ तप॑सा॒ तप॑स्वान् ॥४॥
यस्ते॑ य॒ज्ञेन॑ स॒मिधा॒ य उ॒क्थैर॒र्केभिः॑ सूनो सहसो॒ ददा॑शत् ।
स मर्त्ये॑ष्वमृत॒ प्रचे॑ता रा॒या द्यु॒म्नेन॒ श्रव॑सा॒ वि भा॑ति ॥५॥
स तत्कृ॑धी॒षि॒तस्तूय॑मग्ने॒ स्पृधो॑ बाधस्व॒ सह॑सा॒ सह॑स्वान् ।
यच्छ॒स्यसे॒ द्युभि॑र॒क्तो वचो॑भि॒स्तज्जु॑षस्व जरि॒तुर्घोषि॒ मन्म॑ ॥६॥
अ॒श्याम॒ तं काम॑मग्ने॒ तवो॒ती अ॒श्याम॑ र॒यिं र॑यिवः सु॒वीर॑म् ।
अ॒श्याम॒ वाज॑म॒भि वा॒जय॑न्तो॒ऽश्याम॑ द्यु॒म्नम॑जरा॒जरं॑ ते ॥७॥

॥ ६ ॥ ऋषिः—१-७ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१-५ निचृत्त्रिष्टुप् ।
६-७ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥८॥ प्र नव्य॑सा॒ सह॑सः सू॒नुमच्छा॑ य॒ज्ञेन॑ गा॒तुमव॑ इ॒च्छमा॑नः ।
वृ॒श्चद्व॑नं कृ॒ष्णया॑मं॒ रुश॑न्तं वी॒ती होता॑रं दि॒व्यं जि॑गाति ॥१॥
स श्वि॑ता॒नस्त॑न्य॒तू रो॑च॒नस्था अ॒जरे॑भि॒र्नान॑दद्भि॒र्यवि॑ष्ठः ।
यः पा॑व॒कः पु॑रु॒तमः॑ पु॒रूणि॑ पृ॒थून्य॒ग्निर॑नु॒याति॒ भर्व॑न् ॥२॥
वि ते॒ विष्व॒ग्वात॑जूतासो अग्ने॒ भामा॑सः शुचे॒ शुच॑यश्चरन्ति ।
तु॒वि॒म्र॒क्षासो॑ दि॒व्या नव॑ग्वा॒ वना॑ वनन्ति धृष॒ता रु॒जन्तः॑ ॥३॥
ये ते॑ शु॒क्रासः॒ शुच॑यः शुचिष्मः॒ क्षां वप॑न्ति॒ विषि॑तासो॒ अश्वाः॑ ।
अध॑ भ्र॒मस्त॑ उर्वि॒या वि भा॑ति या॒तय॑मानो॒ अधि॒ सानु॒ पृश्नेः॑ ॥४॥
अध॑ जि॒ह्वा पा॑पतीति॒ प्र वृष्णो॑ गोषु॒युधो॒ नाशनिः॑ सृजा॒ना ।
शूर॑स्येव॒ प्रसि॑तिः क्षा॒तिर॒ग्नेर्दु॒र्वर्तु॑र्भी॒मो द॑यते॒ वना॑नि ॥५॥

आ भानुना पार्थिवानि ज्रयांसि महस्तोदस्य धृषता ततन्थ ।
स बाधस्वाप भया सहोभिः स्पृधो वनुष्यन्वनुषो नि जूर्व ॥६॥
स चित्र चित्रं चितयन्तमस्मे चित्रक्षत्र चित्रतमं वयोधाम् ।
चन्द्रं रयिं पुरुवीरं बृहन्तं चन्द्र चन्द्राभिर्गृणते युवस्व ॥७॥

॥ ७ ॥ ऋषिः—१-७ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—वैश्वानरः ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । २ निचृत्त्रिष्टुप् ।
७ स्वराट्त्रिष्टुप् । ३ निचृत्पङ्क्तिः । ४ स्वराट्पङ्क्तिः । ५ पङ्क्तिः । ६ जगती ॥
स्वरः—१, २, ७ धैवतः । ३-५ पञ्चमः । ६ निषादः ॥

॥९॥ मूर्धानं दिवो अरतिं पृथिव्या वैश्वानरमृत आ जातमग्निम् ।
कविं सम्राजमतिथिं जनानामासन्ना पात्रं जनयन्त देवाः ॥१॥
नाभिं यज्ञानां सदनं रयीणां महामाहावमभि सं नवन्त ।
वैश्वानरं रथ्यमध्वराणां यज्ञस्य केतुं जनयन्त देवाः ॥२॥
त्वद्विप्रो जायते वाज्यग्ने त्वद्वीरासो अभिमातिषाहः ।
वैश्वानर त्वमस्मासु धेहि वसूनि राजन्त्स्पृहयाय्याणि ॥३॥
त्वां विश्वे अमृत जायमानं शिशुं न देवा अभि सं नवन्ते ।
तव क्रतुभिरमृतत्वमायन्वैश्वानर यत्पित्रोरदीदेः ॥४॥
वैश्वानर तव तानि व्रतानि महान्यग्ने नकिरा दधर्ष ।
यज्जायमानः पित्रोरुपस्थेऽविन्दः केतुं वयुनेष्वह्नाम् ॥५॥
वैश्वानरस्य विमितानि चक्षसा सानूनि दिवो अमृतस्य केतुना ।
तस्येदु विश्वा भुवनाधि मूर्धनि वया इव रुरुहुः सप्त विस्रुहः ॥६॥
वि यो रजांस्यमिमीत सुक्रतुर्वैश्वानरो वि दिवो रोचना कविः ।
परि यो विश्वा भुवनानि पप्रथेऽदब्धो गोपा अमृतस्य रक्षिता ॥७॥

॥ ८ ॥ ऋषिः—१-७ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—वैश्वानरः ॥ छन्दः—१, ४ जगती ।
६ विराड् जगती । २, ३, ५ भुरिक् त्रिष्टुप् । ७ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ४, ६ निषादः ।
२, ३, ५, ७ धैवतः ॥

॥१०॥ पृक्षस्य वृष्णो अरुषस्य नू सहः प्र नु वोचं विदथा जातवेदसः ।
वैश्वानराय मतिर्नव्यसी शुचिः सोम इव पवते चारुरग्नये ॥१॥
स जायमानः परमे व्योमनि व्रतान्यग्निर्व्रतपा अरक्षत ।
व्य१न्तरिक्षममिमीत सुक्रतुर्वैश्वानरो महिना नाकमस्पृशत् ॥२॥

व्यस्तभ्नाद्रोदसी मित्रो अद्भुतोऽन्तर्वावदकृणोज्ज्योतिषा तमः ।
वि चर्मणीव धिषणे अवर्तयद्वैश्वानरो विश्वमधत्त वृष्ण्यम् ॥३॥
अपामुपस्थे महिषा अगृभ्णत विशो राजानमुप तस्थुर्ऋग्मियम् ।
आ दूतो अग्निमभरद्विवस्वतो वैश्वानरं मातरिश्वा परावतः ॥४॥
युगेयुगे विदथ्यं गृणद्भ्योऽग्ने रयिं यशसं धेहि नव्यसीम् ।
पव्येव राजन्नघशंसमजर नीचा नि वृश्च वनिनं न तेजसा ॥५॥
अस्माकमग्ने मघवत्सु धारयानामि क्षत्रमजरं सुवीर्यम् ।
वयं जयेम शतिनं सहस्रिणं वैश्वानर वाजमग्ने तवोतिभिः ॥६॥
अदब्धेभिस्तव गोपाभिरिष्टेऽस्माकं पाहि त्रिषधस्थ सूरीन् ।
रक्षा च नो ददुषां शर्धो अग्ने वैश्वानर प्र च तारीः स्तवानः ॥७॥

॥ ६ ॥ ऋषिः—१-७ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—वैश्वानरः ॥ छन्दः—१ विराट्त्रिष्टुप् ।
५ निचृत् त्रिष्टुप् । ६ त्रिष्टुप् । २ भुरिग् पङ्क्तिः । ३, ४ पङ्क्तिः । ७ भुरिग्जगती ॥
स्वरः—१, ५, ६ धैवतः । २-४ पञ्चमः । ७ निषादः ॥

॥११॥ अहश्च कृष्णमहरर्जुनं च वि वर्तेते रजसी वेद्याभिः ।
वैश्वानरो जायमानो न राजावातिरज्ज्योतिषाग्निस्तमांसि ॥१॥
नाहं तन्तुं न वि जानाम्योतुं न यं वयन्ति समरेऽतमानाः ।
कस्य स्वित्पुत्र इह वक्त्वानि परो वदात्यवरेण पित्रा ॥२॥
स इत्तन्तुं स वि जानात्योतुं स वक्त्वान्यृतुथा वदाति ।
य ईं चिकेतदमृतस्य गोपा अवश्चरन्परो अन्येन पश्यन् ॥३॥
अयं होता प्रथमः पश्यतेममिदं ज्योतिरमृतं मर्त्येषु ।
अयं स जज्ञे ध्रुव आ निषत्तोऽमर्त्यस्तन्वा३ वर्धमानः ॥४॥
ध्रुवं ज्योतिर्निहितं दृशये कं मनो जविष्ठं पतयत्स्वन्तः ।
विश्वे देवाः समनसः सकेता एकं क्रतुमभि वि यन्ति साधु ॥५॥
वि मे कर्णा पतयतो वि चक्षुर्वी३दं ज्योतिर्हृदय आहितं यत् ।
वि मे मनश्चरति दूरआधीः किं स्विद्वक्ष्यामि किमु नू मनिष्ये ॥६॥
विश्वे देवा अनमस्यन्भियानास्त्वामग्ने तमसि तस्थिवांसम् ।
वैश्वानरोऽवतूतये नोऽमर्त्योऽवतूतये नः ॥७॥

॥ १० ॥ ऋषिः—१-७ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । २, ३,
६ निचृत् त्रिष्टुप् । ५ विराट् त्रिष्टुप् । ४ आर्षीपङ्क्तिः । ७ प्राजापत्याबृहती ॥
स्वरः—१-३, ५। ६ धैवतः । ४ पञ्चमः । ७ मध्यमः ॥

॥१२॥ पु॒रो वो॑ म॒न्द्रं दि॒व्यं सु॑वृ॒क्तिं प्र॑य॒ति य॒ज्ञे अ॒ग्निम॑ध्व॒रे द॑धिध्वम् ।
पु॒र उ॒क्थेभि॒ः स हि नो॑ वि॒भावा॑ स्वध्व॒रा क॑रति जा॒तवे॑दाः ॥१॥
तमु॑ द्युमः पुर्वणीक होत॒रग्ने॑ अ॒ग्निभि॒र्मनु॑ष इधा॒नः ।
स्तोम॒ं यम॑स्मै म॒मते॑व शू॒षं घृ॒तं न शुचि॑ म॒तयः॑ पवन्ते ॥२॥
पीपा॑य॒ स श्रव॑सा॒ मर्त्ये॑षु॒ यो अ॒ग्नये॑ द॒दाश॒ विप्र॑ उ॒क्थैः ।
चि॒त्राभि॒स्तमू॒तिभि॑श्चि॒त्रशो॑चिर्व्र॒जस्य॑ सा॒ता गोम॑तो दधाति ॥३॥
आ यः प॒प्रौ जाय॑मान उ॒र्वी दू॑रे॒दृशा॑ भा॒सा कृ॒ष्णाध्वा॑ ।
अध॑ ब॒हु चि॒त्तम॒ ऊर्म्या॑यास्ति॒रः शो॒चिषा॑ ददृशे पाव॒कः ॥४॥
नू न॑श्चि॒त्रं पु॑रु॒वाजा॑भिरू॒ती अग्ने॑ र॒यिं म॒घव॑द्भ्यश्च धेहि ।
ये राध॑सा॒ श्रव॑सा॒ चात्य॒न्यान्त्सु॒वीर्ये॑भिश्चा॒भि सन्ति॒ जना॑न् ॥५॥
इ॒मं य॒ज्ञं चनो॑ धा अग्न उ॒शन्यं त॑ आसा॒नो जु॑हु॒ते ह॒विष्मा॑न् ।
भ॒रद्वा॑जेषु दधिषे सुवृ॒क्तिमवी॒र्वाज॑स्य॒ गध्य॑स्य सा॒तौ ॥६॥
वि द्वेषां॑सीनु॒हि व॒र्धयेळां॒ मदे॑म श॒तहि॑माः सु॒वीराः॑ ॥७॥

॥ ११ ॥ ऋषिः—१-६ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवताः—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३, ५ निचृत्त्रिष्टुप् ।
४, ६ विराट्त्रिष्टुप् । २ निचृत्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३-६ धैवतः । २ पञ्चमः ॥

॥१३॥ यज॑स्व होतरिषि॒तो यजी॑या॒नग्ने॒ बाधो॑ म॒रुतां॒ न प्रयु॑क्ति ।
आ नो॑ मि॒त्रावरु॑णा॒ नास॑त्या॒ द्यावा॑ हो॒त्राय॑ पृथि॒वी व॑वृत्याः ॥१॥
त्वं होता॑ म॒न्द्रत॑मो नो अ॒ध्रुग॒न्तर्दे॒वो वि॒दथा॒ मर्त्ये॑षु ।
पा॒व॒कया॑ जु॒ह्वा॒३॒॑ वह्नि॑रा॒साग्ने॒ यज॑स्व त॒न्वं॑१॒ तव॒ स्वाम् ॥२॥
धन्या॑ चि॒द्धि त्वे धि॒षणा॒ वष्टि॒ प्र दे॒वाञ्जन्म॑ गृण॒ते यज॑ध्यै ।
वेपि॑ष्ठो॒ अङ्गि॑रसां॒ यद्ध॒ विप्रो॒ मधु॑ च्छ॒न्दो भन॑ति रे॒भ इ॒ष्टौ ॥३॥
अदि॑द्युत॒त्स्वपा॑को वि॒भावाग्ने॒ यज॑स्व॒ रोद॑सी उरू॒ची ।
आ॒युं न यं नम॑सा रा॒तह॑व्या अ॒ञ्जन्ति॑ सुप्र॒यसं॒ पञ्च॒ जनाः॑ ॥४॥
वृ॒ञ्जे ह॒ यन्नम॑सा ब॒र्हिर॒ग्नावया॑मि॒ स्रुग्घृ॒तव॑ती सुवृ॒क्तिः ।
अम्य॑क्षि॒ सद्म॒ सद॑ने पृथि॒व्या अश्रा॑यि य॒ज्ञः सूर्ये॒ न चक्षुः॑ ॥५॥

द॒श॒स्या नः॑ पु॒र्वणी॑क होत॒र्दे॒वेभि॑रग्ने अ॒ग्निभि॑रिधा॒नः ।
रा॒यः सू॑नो सहसो वावसा॒ना अति॑ स्रसेम वृ॒जनं॒ नांहः॑ ॥६॥

॥ १२ ॥ ऋषिः—१-६ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । २ निचृत्त्रिष्टुप्
३ भुरिक् पङ्क्तिः । ४, ६ निचृत् पङ्क्तिः । ५ स्वराट् पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१, २ धैवतः । ३-६ पञ्चमः ॥

॥१४॥ मध्ये॒ होता॑ दुरो॒णे ब॒र्हिषो॒ राळ॒ग्निस्तो॒दस्य॒ रोद॑सी॒ यज॑ध्यै ।
अ॒यं स सू॒नुः सह॑स ऋ॒तावा॑ दू॒रात्सूर्यो॒ न शो॒चिषा॑ ततान ॥१॥
आ यस्मि॒न्त्वे स्वपा॑के यजत्र॒ यक्ष॑द्राजन्त्स॒र्वता॑तेव॒ नु द्यौः ।
त्रि॒ष॒धस्थ॑स्तत॒रुषो॒ न जंहो॑ ह॒व्या म॒घानि॒ मानु॑षा॒ यज॑ध्यै ॥२॥
तेजि॑ष्ठा॒ यस्या॑र॒तिर्व॑ने॒राट् तो॒दो अध्व॒न्न वृ॒धसा॒नो अ॑द्यौत् ।
अ॒द्रो॒घो न द्र॑वि॒ता चे॑तति॒ त्मन्नम॑र्त्योऽव॒र्त्र ओष॑धीषु ॥३॥
सास्माके॑भिरे॒तरी॒ न शू॒षैर॒ग्नि ष्ट॑वे॒ दम॒ आ जा॒तवे॑दाः ।
द्र्व॑न्नो व॒न्वन् क्रत्वा॒ नार्वो॒स्रः पि॒तेव॑ जार॒यायि॑ य॒ज्ञैः ॥४॥
अध॑ स्मास्य पनयन्ति॒ भासो॒ वृथा॒ यत्तक्ष॑दनु॒याति॑ पृ॒थ्वीम् ।
स॒द्यो यः स्प॒न्द्रो विषि॑तो॒ धवी॑यानृ॒णो न ता॒युरति॒ धन्वा॑ राट् ॥५॥
स त्वं नो॑ अर्व॒न्निदा॑या॒ विश्वे॑भिरग्ने अ॒ग्निभि॑रिधा॒नः ।
वेषि॑ रा॒यो वि या॑सि दु॒च्छुना॒ मदे॑म श॒तहि॑माः सु॒वीराः॑ ॥६॥

॥ १३ ॥ ऋषिः—१-६ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ पङ्क्तिः । २ स्वराट्पङ्क्तिः
३, ४ विराट्त्रिष्टुप् । ५, ६ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २ पञ्चमः । ३-६ धैवतः ॥

॥१५॥ त्वद्विश्वा॑ सुभग॒ सौभ॑गा॒न्यग्ने॒ वि य॑न्ति व॒निनो॒ न व॒याः ।
श्रु॒ष्टी र॒यिर्वाजो॑ वृत्र॒तूर्ये॑ दि॒वो वृ॒ष्टिरीड्यो॑ री॒तिर॒पाम् ॥१॥
त्वं भगो॑ न॒ आ हि रत्न॑मि॒षे परि॑ज्मेव क्षयसि द॒स्मव॑र्चाः ।
अग्ने॑ मि॒त्रो न बृ॑ह॒त ऋ॒तस्या॑सि क्ष॒त्ता वा॒मस्य॑ देव॒ भूरेः॑ ॥२॥
स सत्प॑ति॒ः शव॑सा हन्ति वृ॒त्रमग्ने॒ विप्रो॒ वि प॒णेर्भ॑र्ति॒ वाज॑म् ।
यं त्वं प्र॑चेत ऋतजात रा॒या स॒जोषा॒ नप्त्रा॒पां हि॒नोषि॑ ॥३॥
यस्ते॑ सूनो सहसो गी॒र्भिरु॒क्थैर्य॒ज्ञैर्मर्तो॒ निशि॑तिं वे॒द्यान॑ट् ।
विश्वं॒ स दे॑व॒ प्रति॒ वार॑मग्ने ध॒त्ते धा॒न्यं१॒॑ पत्य॑ते वस॒व्यैः॑ ॥४॥
ता नृभ्य॒ आ सौ॑श्रव॒सा सु॒वीराग्ने॑ सूनो सहसः पु॒ष्यसे॑ धाः ।
कृ॒णोषि॒ यच्छव॑सा॒ भूरि॑ प॒श्वो वयो॒ वृका॑यार॒ये जसु॑रये ॥५॥

वध्या सूनो सहसो नो विहाया अग्ने तोकं तनयं वाजि नो दाः ।
विश्वाभिर्गीर्भिरभि पूर्तिमश्यां मदेम शतहिमाः सुवीराः ॥६॥

॥ १४ ॥ ऋषिः—१-६ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३ भुरिगुष्णिक् ।
२ निचृत् त्रिष्टुप् । ४ अनुष्टुप् । ५ विराडनुष्टुप् । ६ भुरिगतिजगती ॥ स्वरः—१,
३ ऋषभः । २ धैवतः । ४, ५ गान्धारः । ६ निषादः ॥

॥१६॥ अग्ना यो मर्त्यो दुवो धियं जुजोष धीतिभिः ।
भसन्नु ष प्र पूर्व्य इषं वुरीतावसे ॥१॥
अग्निरिद्धि प्रचेता अग्निर्वेधस्तम ऋषिः ।
अग्निं होतारमीळते यज्ञेषु मनुषो विशः ॥२॥
नाना ह्यग्नेऽवसे स्पर्धन्ते रायो अर्यः ।
तूर्वन्तो दस्युमायवो व्रतैः सीक्षन्तो अव्रतम् ॥३॥
अग्निरप्सामृतीषहं वीरं ददाति सत्पतिम् ।
यस्य त्रसन्ति शवसः संचक्षि शत्रवो भिया ॥४॥
अग्निर्हि विद्मना निदो देवो मर्तमुरुष्यति ।
सहावा यस्यावृतो रयिर्वाजेष्ववृतः ॥५॥
अच्छा नो मित्रमहो देव देवानग्ने वोचः सुमतिं रोदस्योः ।
वीहि स्वस्तिं सुक्षितिं दिवो नॄन्द्विषो अंहांसि दुरिता तरेम ता तरेम तवावसा तरेम ॥६॥

॥ १५ ॥ ऋषिः—१-१९ भरद्वाजो बार्हस्पत्यो वीतहव्यो वा ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, २, ५ निचृज्जग
३ निचृदतिजगती । ७ जगती । ८ विराड् जगती । ४, १४ भुरिक् त्रिष्टुप् । ९-११, १६,
१९ त्रिष्टुप् । १३ विराट् त्रिष्टुप् । ६ निचृदतिशक्वरी । १२ पङ्क्तिः ।
१५ ब्राह्मीबृहती । १७ विराडनुष्टुप् । १८ स्वराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-३, ५, ७, ८
निषादः । ४, ६, ९-११, १३, १४, १६, १९ धैवतः ।
१२ पञ्चमः । १५ मध्यमः । १७, १८ गान्धारः ॥

॥१७॥ इममू षु वो अतिथिमुषर्बुधं विश्वासां विशां पतिमृञ्जसे गिरा ।
वेतीद्दिवो जनुषा कच्चिदा शुचिर्ज्योक्चिदत्ति गर्भो यदच्युतम् ॥१॥
मित्रं न यं सुधितं भृगवो दधुर्वनस्पतावीड्यमूर्ध्वशोचिषम् ।
स त्वं सुप्रीतो वीतहव्ये अद्भुत प्रशस्तिभिर्महयसे दिवेदिवे ॥२॥
स त्वं दक्षस्यावृको वृधो भूरर्यः परस्यान्तरस्य तरुषः ।
रायः सूनो सहसो मर्त्येष्वा छर्दिर्यच्छ वीतहव्याय सप्रथो भरद्वाजाय सप्रथः ॥३॥

द्युतानं वो अतिथिं स्वर्णरमग्निं होतारं मनुषः स्वध्वरम् ।
विप्रं न द्युक्षवचसं सुवृक्तिभिर्हव्यवाहमरतिं देवमृञ्जसे ॥४॥
पावकया यश्चितयन्त्या कृपा क्षामन्रुरुच उषसो न भानुना ।
तूर्वन्न यामन्नेतशस्य नू रण आ यो घृणे न ततृषाणो अजरः ॥५॥

॥१८॥ अग्निमग्निं वः समिधा दुवस्यत प्रियंप्रियं वो अतिथिं गृणीषणि ।
उप वो गीर्भिरमृतं विवासत देवो देवेषु वनते हि वार्यं देवो देवेषु वनते हि नो दुवः ॥६॥
समिद्धमग्निं समिधा गिरा गृणे शुचिं पावकं पुरो अध्वरे ध्रुवम् ।
विप्रं होतारं पुरुवारमद्रुहं कविं सुम्नैरीमहे जातवेदसम् ॥७॥
त्वां दूतमग्ने अमृतं युगेयुगे हव्यवाहं दधिरे पायुमीड्यम् ।
देवासश्च मर्तासश्च जागृविं विभुं विश्पतिं नमसा नि षेदिरे ॥८॥
विभूषन्नग्न उभयाँ अनु व्रता दूतो देवानां रजसी समीयसे ।
यत्ते धीतिं सुमतिमावृणीमहेऽध स्मा नस्त्रिवरूथः शिवो भव ॥९॥
तं सुप्रतीकं सुदृशं स्वञ्चमविद्वांसो विदुष्टरं सपेम ।
स यक्षद्विश्वा वयुनानि विद्वान्प्र हव्यमग्निरमृतेषु वोचत् ॥१०॥

॥१९॥ तमग्ने पास्युत तं पिपर्षि यस्त आनक्कवये शूर धीतिम् ।
यज्ञस्य वा निशितिं वोदितिं वा तमित्पृणक्षि शवसोत राया ॥११॥
त्वमग्ने वनुष्यतो नि पाहि त्वमु नः सहसावन्नवद्यात् ।
सं त्वा ध्वस्मन्वदभ्येतु पाथः सं रयिः स्पृहयाय्यः सहस्री ॥१२॥
अग्निर्होता गृहपतिः स राजा विश्वा वेद जनिमा जातवेदाः ।
देवानामुत यो मर्त्यानां यजिष्ठः स प्र यजतामृतावा ॥१३॥
अग्ने यदद्य विशो अध्वरस्य होतः पावकशोचे वेष्ट्वं हि यज्वा ।
ऋता यजासि महिना वि यद्भूर्हव्या वह यविष्ठ या ते अद्य ॥१४॥
अभि प्रयांसि सुधितानि हि ख्यो नि त्वा दधीत रोदसी यजध्यै ।
अवा नो मघवन्वाजसातावग्ने विश्वानि दुरिता तरेम ता तरेम तवावसा तरेम ॥१५॥

॥२०॥ अग्ने विश्वेभिः स्वनीक देवैरूर्णावन्तं प्रथमः सीद योनिम् ।
कुलायिनं घृतवन्तं सवित्रे यज्ञं नय यजमानाय साधु ॥१६॥
इममु त्यमथर्ववदग्निं मन्थन्ति वेधसः । यमङ्कूयन्तमानयन्नमूरं श्याव्याभ्यः ॥१७॥

जनिष्वा देववीतये सर्वताता स्वस्तये ।
आ देवान्वक्ष्यमृताँ ऋतावृधो यज्ञं देवेषु पिस्पृशः ॥१८॥
वयमु त्वा गृहपते जनानामग्ने अकर्म समिधा बृहन्तम् ।
अस्थूरि नो गार्हपत्यानि सन्तु तिग्मेन नस्तेजसा सं शिशाधि ॥१९॥

४६ [*द्वितीयोऽनुवाकः ॥ सू० १६-२३*]

॥ १६ ॥ ऋषिः—१-४८ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ६, ७ आर्च्युष्णिक् । २-५ ८, ९, ११, १३-१५, १७, १८, २१, २४, २५, २८, ३२, ४० निचृद् गायत्री । १०, १९, २०, २२, २३, २९, ३१, ३४-३९, ४१ गायत्री । २६, ३० विराड् गायत्री । १२, १६, ३३, ४२, ४४ साम्नीत्रिष्टुप् । ४३, ४५ निवृत् त्रिष्टुप् । २७ आर्चीपङ्क्तिः । ४६ भुरिक् पङ्क्तिः । ४७, ४८ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१, ६, ७ ऋषभः । २-५, ८-११, १३-१५, १७-२६, २८-३२ ३४-४१, षड्जः । १२, १६, ३३, ४२-४५ धैवतः । २७, ४६ पञ्चमः । ४७, ४८ गान्धारः ॥

॥२१॥ त्वमग्ने यज्ञानां होता विश्वेषां हितः । देवेभिर्मानुषे जने ॥१॥
स नो मन्द्राभिरध्वरे जिह्वाभिर्यजा महः । आ देवान्वक्षि यक्षि च ॥२॥
वेत्था हि वेधो अध्वनः पथश्च देवाञ्जसा । अग्ने यज्ञेषु सुक्रतो ॥३॥
त्वामीळे अध द्विता भरतो वाजिभिः शुनम् । ईजे यज्ञेषु यज्ञियम् ॥४॥
त्वमिमा वार्या पुरु दिवोदासाय सुन्वते । भरद्वाजाय दाशुषे ॥५॥

॥२२॥ त्वं दूतो अमर्त्य आ वहा दैव्यं जनम् । शृण्वन्विप्रस्य सुष्टुतिम् ॥६॥
त्वामग्ने स्वाध्यो३ मर्तासो देववीतये । यज्ञेषु देवमीळते ॥७॥
तव प्र यक्षि संदृशमुत क्रतुं सुदानवः । विश्वे जुषन्त कामिनः ॥८॥
त्वं होता मनुर्हितो वह्निरासा विदुष्टरः । अग्ने यक्षि दिवो विशः ॥९॥
अग्न आ याहि वीतये गृणानो हव्यदातये । नि होता सत्सि बर्हिषि ॥१०॥

॥२३॥ तं त्वा समिद्भिरङ्गिरो घृतेन वर्धयामसि । बृहच्छोचा यविष्ठ्य ॥११॥
स नः पृथु श्रवाय्यमच्छा देव विवाससि । बृहदग्ने सुवीर्यम् ॥१२॥
त्वामग्ने पुष्करादध्यथर्वा निरमन्थत । मूर्ध्नो विश्वस्य वाघतः ॥१३॥
तमु त्वा दध्यङ्ङृषिः पुत्र ईधे अथर्वणः । वृत्रहणं पुरन्दरम् ॥१४॥
तमु त्वा पाथ्यो वृषा समीधे दस्युहन्तमम् । धनञ्जयं रणेरणे ॥१५॥

॥२४॥ एह्यू षु ब्रवाणि तेऽग्न इत्थेतरा गिरः । एभिर्वर्धास इन्दुभिः ॥१६॥
यत्र क्व च ते मनो दक्षं दधस उत्तरम् । तत्रा सदः कृणवसे ॥१७॥
नहि ते पूर्तमक्षिपद्भुवन्नेमानां वसो । अथा दुवो वनवसे ॥१८॥
आग्निरगामि भारतो वृत्रहा पुरुचेतनः । दिवोदासस्य सत्पतिः ॥१९॥

स हि विश्वाति पार्थिवा रयिं दाशन्महित्वना । वन्वन्नवातो अस्तृतः ॥२०॥
॥२५॥ स प्रत्नवन्नवीयसाग्ने द्युम्नेन संयता । बृहत्ततन्थ भानुना ॥२१॥
प्र वः सखायो अग्नये स्तोमं यज्ञं च धृष्णुया । अर्च गाय च वेधसे ॥२२॥
स हि यो मानुषा युगा सीदद्धोता कविक्रतुः । दूतश्च हव्यवाहनः ॥२३॥
ता राजाना शुचिव्रतादित्यान्मारुतं गणम् । वसो यक्षीह रोदसी ॥२४॥
वस्वी ते अग्ने संदृष्टिरिषयते मर्त्याय । ऊर्जो नपादमृतस्य ॥२५॥
॥२६॥ क्रत्वा दा अस्तु श्रेष्ठोऽद्य त्वा वन्वन्त्सुरेक्णाः । मर्त आनाश सुवृक्तिम् ॥२६॥
ते ते अग्ने त्वोता इषयन्तो विश्वमायुः ।
तरन्तो अर्यो अरातीर्वन्वन्तो अर्यो अरातीः ॥२७॥
अग्निस्तिग्मेन शोचिषा यासद्विश्वं न्य१त्रिणम् । अग्निर्नो वनते रयिम् ॥२८॥
सुवीरं रयिमा भर जातवेदो विचर्षणे । जहि रक्षांसि सुक्रतो ॥२९॥
त्वं नः पाह्यंहसो जातवेदो अघायतः । रक्षा णो ब्रह्मणस्कवे ॥३०॥
॥२७॥ यो नो अग्ने दुरेव आ मर्तो वधाय दाशति । तस्मान्नः पाह्यंहसः ॥३१॥
त्वं तं देव जिह्वया परि बाधस्व दुष्कृतम् । मर्तो यो नो जिघांसति ॥३२॥
भरद्वाजाय सप्रथः शर्म यच्छ सहन्त्य । अग्ने वरेण्यं वसु ॥३३॥
अग्निर्वृत्राणि जङ्घनद्द्रविणस्युर्विपन्यया । समिद्धः शुक्र आहुतः ॥३४॥
गर्भे मातुः पितुष्पिता विदिद्युतानो अक्षरे । सीदन्नृतस्य योनिमा ॥३५॥
॥२८॥ ब्रह्म प्रजावदा भर जातवेदो विचर्षणे । अग्ने यद्दीदयद्दिवि ॥३६॥
उप त्वा रण्वसंदृशं प्रयस्वन्तः सहस्कृत । अग्ने ससृज्महे गिरः ॥३७॥
उप च्छायामिव घृणेरगन्म शर्म ते वयम् । अग्ने हिरण्यसंदृशः ॥३८॥
य उग्र इव शर्यहा तिग्मशृङ्गो न वंसगः । अग्ने पुरो रुरोजिथ ॥३९॥
आ यं हस्ते न खादिनं शिशुं जातं न बिभ्रति । विशामग्निं स्वध्वरम् ॥४०॥
॥२९॥ प्र देवं देववीतये भरता वसुवित्तमम् । आ स्वे योनौ नि षीदतु ॥४१॥
आ जातं जातवेदसि प्रियं शिशीतातिथिम् । स्योन आ गृहपतिम् ॥४२॥
अग्ने युक्ष्वा हि ये तवाश्वासो देव साधवः । अरं वहन्ति मन्यवे ॥४३॥
अच्छा नो याह्या वहाभि प्रयांसि वीतये । आ देवान्त्सोमपीतये ॥४४॥
उदग्ने भारत द्युमदजस्रेण दविद्युतत् । शोचा वि भाह्यजर ॥४५॥

॥३०॥ वी॒ती यो दे॒वं मर्तो॑ दुव॒स्येद॒ग्निमी॑ळीताध्व॒रे ह॒विष्मा॑न् ।
होता॑रं सत्य॒यजं॒ रोद॑स्योरुत्ता॒नह॑स्तो॒ नम॒सा वि॑वासेत् ॥४६॥
आ ते॑ अग्न ऋ॒चा ह॒विर्हृ॒दा त॒ष्टं भ॑रामसि ।
ते ते॑ भवन्तू॒क्षण॑ ऋष॒भासो॑ व॒शा उ॒त ॥४७॥
अ॒ग्निं दे॒वासो॑ अग्रि॒यमि॒न्धते॑ वृत्र॒हन्त॑मम् ।
येना॒ वसू॒न्याभृ॑ता तृळ्हा रक्षां॑सि वा॒जिना॑ ॥४८॥

॥ इति चतुर्थाष्टके पञ्चमोऽध्यायः ॥

[पञ्चमाध्याये वर्गाः ३०, सूक्तानि १५, ऋचः १६०]

अथ षष्ठोऽध्यायः ॥

॥ १७ ॥ ऋषिः—१-२५ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-४, ११ त्रिष्टुप् । ५, ६, ८ विराट् त्रिष्टुप् । ७, ९, १०, १२, १४ निचृत्त्रिष्टुप् । १३ स्वराट् पङ्क्तिः । १५ आर्च्युष्णिक् ॥ स्वरः—१-१२, १४ धैवतः । १३ पञ्चमः । १५ ऋषभः ॥

॥१॥ पिबा॒ सोम॑म॒भि यमु॑ग्र॒ तर्द॑ ऊ॒र्वं गव्यं॒ महि॑ गृणा॒न इन्द्र ।
वि यो धृ॑ष्णो॒ वधि॑षो वज्रहस्त॒ विश्वा॑ वृ॒त्रम॑मि॒त्रिया॒ शवो॑भिः ॥१॥
स ईं॑ पाहि॒ य ऋ॑जी॒षी तरु॑त्रो॒ यः शिप्र॑वान्वृष॒भो यो म॑ती॒नाम् ।
यो गो॑त्र॒भिद्व॑ज्र॒भृद्यो ह॑रि॒ष्ठाः स इन्द्र चि॒त्राँ अ॒भि तृ॑न्धि॒ वाजा॑न् ॥२॥
ए॒वा पा॑हि प्र॒त्नथा॒ मन्द॑तु त्वा श्रु॒धि ब्रह्म॑ वावृ॒धस्वो॒त गी॒र्भिः ।
आ॒विः सूर्यं॑ कृणु॒हि पी॑पि॒हीषो॑ ज॒हि शत्रूँ॑र॒भि गा इन्द्र तृ॑न्धि ॥३॥
ते त्वा॒ मदा॑ बृ॒हदि॑न्द्र स्वधाव इ॒मे पी॒ता उ॑क्षयन्त द्यु॒मन्त॑म् ।
म॒हामनू॑नं त॒वसं॒ विभू॑तिं मत्स॒रासो॑ जर्हृषन्त प्र॒साह॑म् ॥४॥
येभि॒ः सूर्य॑मु॒षसं॑ मन्दसा॒नोऽवा॑स॒योऽप॑ दृ॒ळ्हानि॒ दर्द्र॑त् ।
म॒हामद्रिं॒ परि॒ गा इन्द्र॒ सन्तं॑ नु॒त्था अच्यु॑तं॒ सद॑स॒स्परि॒ स्वात् ॥५॥

॥२॥ तव॒ क्रत्वा॒ तव॒ तद्दं॒सना॑भिरा॒मासु॑ प॒क्वं शच्या॒ नि दी॑धः ।
और्णो॒र्दुर॑ उ॒स्रिया॑भ्यो॒ वि दृ॒ळ्होदू॒र्वाद्गा अ॑सृजो॒ अङ्गि॑रस्वान् ॥६॥

प॒प्राथ॒ क्षां महि॒ दंसो॒ व्यु१॒॑र्वीमुप॒ द्यामृ॒ष्वो बृ॒हदि॑न्द्र स्तभायः ।
अधा॑रयो॒ रोद॑सी दे॒वपु॑त्रे प्र॒त्ने मा॒तरा॑ य॒ह्वी ऋ॒तस्य॑ ॥७॥
अध॑ त्वा॒ विश्वे॑ पु॒र इ॑न्द्र दे॒वा एकं॑ त॒वसं॑ दधिरे॒ भरा॑य ।
अदे॑वो॒ यद॒भ्यौहि॑ष्ट दे॒वान्त्स्व॑र्षाता वृणत॒ इन्द्र॒मत्र॑ ॥८॥
अध॒ द्यौश्चि॑त्ते॒ अप॒ सा नु वज्रा॑द्द्वि॒तान॑मद्भि॒यसा॒ स्वस्य॑ म॒न्योः ।
अहिं॒ यदिन्द्रो॑ अ॒भ्योह॑सानं॒ नि चि॑द्वि॒श्वायुः॑ श॒यथे॑ ज॒घान॑ ॥९॥
अध॒ त्वष्टा॑ ते म॒ह उ॑ग्र॒ वज्रं॑ स॒हस्र॑भृष्टिं ववृतच्छ॒ताश्रि॑म् ।
निका॑मम॒रम॑णसं॒ येन॒ नव॑न्त॒महिं॒ सं पि॑णगृजीषिन् ॥१०॥

॥३॥ वर्धा॒न्यं विश्वे॑ म॒रुतः॑ स॒जोषाः॒ पच॑च्छ॒तं म॑हि॒षाँ इ॑न्द्र॒ तुभ्य॑म् ।
पू॒षा विष्णु॒स्त्रीणि॒ सरां॑सि धाव॑न्वृत्र॒हणं॑ मदि॒रमं॒शुम॑स्मै ॥११॥
आ क्षोदो॒ महि॑ वृ॒तं न॒दीनां॒ परि॑ष्ठितमसृज ऊ॒र्मिम॒पाम् ।
तासा॒मनु॑ प्र॒वत॑ इन्द्र॒ पन्थां॒ प्रार्द॑यो॒ नीची॑र॒पसः॑ समु॒द्रम् ॥१२॥
ए॒वा ता विश्वा॑ चकृ॒वांस॒मिन्द्रं॑ म॒हामु॒ग्रम॑जु॒र्यं स॑हो॒दाम् ।
सु॒वीरं॑ त्वा स्वायु॒धं सु॒वज्र॒मा ब्रह्म॒ नव्य॒मव॑से ववृत्यात् ॥१३॥
स नो॒ वाजा॑य॒ श्रव॑स इ॒षे च॑ रा॒ये धे॑हि द्यु॒मत॑ इन्द्र॒ विप्रा॑न् ।
भ॒रद्वा॑जे नृ॒वत॑ इन्द्र सू॒रीन्दि॒वि च॑ स्मैधि॒ पार्ये॑ न इन्द्र ॥१४॥
अ॒या वाजं॑ दे॒वहि॑तं सनेम॒ मदे॑म श॒तहि॑माः सु॒वीराः॑ ॥१५॥

॥ १८ ॥ ऋषिः—१-१५ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ४, ९, १४ निचृत त्रिष्टुप् । २, ८, ११, १३ त्रिष्टुप् । ७, १० विराट् त्रिष्टुप् । १२ भुरिक् त्रिष्टुप् । ३, १५ भुरिक् पङ्क्तिः । ५ स्वराट् पङ्क्तिः । ६ ब्राह्म्युष्णिक् ॥ स्वरः—१. २, ४, ७-१४ धैवतः । ३, ५, १५ पञ्चमः । ६ ऋषभः ॥

॥४॥ तमु॑ ष्टुहि॒ यो अ॒भिभू॑त्योजा व॒न्वन्नवा॑तः पुरुहू॒त इन्द्रः॑ ।
अषा॑ळ्हमु॒ग्रं सह॑मानमा॒भिर्गी॒र्भिर्व॑र्ध वृष॒भं च॑र्षणी॒नाम् ॥१॥
स यु॒ध्मः सत्वा॑ खज॒कृत्स॒मद्वा॑ तुविम्र॒क्षो न॑दनु॒माँ ऋ॑जी॒षी ।
बृ॒हद्रे॑णु॒श्च्यव॑नो॒ मानु॑षीणा॒मेकः॑ कृष्टी॒नाम॑भवत्स॒हावा॑ ॥२॥
त्वं ह॒ नु त्यद॑दमायो॒ दस्यूँ॒रेकः॑ कृ॒ष्टीर॑वनो॒रार्या॑य ।
अस्ति॑ स्वि॒न्नु वी॒र्यं१॒॑ तत्त॑ इन्द्र॒ न स्वि॑दस्ति॒ तदृ॑तु॒था वि वो॑चः ॥३॥
सदिद्धि ते॑ तुविजा॒तस्य॒ मन्ये॒ सहः॑ सहिष्ठ तुर॒तस्तु॒रस्य॑ ।
उ॒ग्रमु॒ग्रस्य॑ त॒वस॒स्तवी॒योऽर॑ध्रस्य रध्र॒तुरो॑ बभूव ॥४॥

तन्नः प्रत्नं सख्यमस्तु युष्मे इत्था वदद्भिर्वलमङ्गिरोभिः ।
हन्नच्युतच्युद्दस्मेषयन्तमृणोः पुरो वि दुरो अस्य विश्वाः ॥५॥

॥५॥ स हि धीभिर्हव्यो अस्त्युग्र ईशानकृन्महति वृत्रतूर्ये ।
स तोकसाता तनये स वज्री वितन्तसाय्यो अभवत्समत्सु ॥६॥
स मज्मना जनिम मानुषाणाममर्त्येन नाम्नाति प्र सर्स्रे ।
स द्युम्नेन स शवसोत राया स वीर्येण नृतमः समोकाः ॥७॥
स यो न मुहे न मिथू जनो भूत्सुमन्तुनामा चुमुरिं धुनिं च ।
वृणक्पिप्रुं शम्बरं शुष्णमिन्द्रः पुरां च्यौत्नाय शयथाय नू चित् ॥८॥
उदावता त्वक्षसा पन्यसा च वृत्रहत्याय रथमिन्द्र तिष्ठ ।
धिष्व वज्रं हस्त आ दक्षिणत्राभि प्र मन्द पुरुदत्र मायाः ॥९॥
अग्निर्न शुष्कं वनमिन्द्र हेती रक्षो नि धक्ष्यशनिर्न भीमा ।
गम्भीरय ऋष्वया यो रुरोजाध्वानयद्दुरिता दम्भयच्च ॥१०॥

॥६॥ आ सहस्रं पथिभिरिन्द्र राया तुविद्युम्न तुविवाजेभिरर्वाक् ।
याहि सूनो सहसो यस्य नू चिददेव ईशे पुरुहूत योतोः ॥११॥
प्र तुविद्युम्नस्य स्थविरस्य घृष्वेर्दिवो ररप्शे महिमा पृथिव्याः ।
नास्य शत्रुर्न प्रतिमानमस्ति न प्रतिष्ठिः पुरुमायस्य सह्योः ॥१२॥
प्र तत्ते अद्या करणं कृतं भूत्कुत्सं यदायुमतिथिग्वमस्मै ।
पुरू सहस्रा नि शिशा अभि क्षामुत्तूर्वयाणं धृषता निनेथ ॥१३॥
अनु त्वाहिघ्ने अध देव देवा मदन्विश्वे कवितमं कवीनाम् ।
करो यत्र वरिवो बाधिताय दिवे जनाय तन्वे गृणानः ॥१४॥
अनु द्यावापृथिवी तत्त ओजोऽमर्त्या जिहत इन्द्र देवाः ।
कृष्वा कृत्नो अकृतं यत्ते अस्त्युक्थं नवीयो जनयस्व यज्ञैः ॥१५॥

॥ १९ ॥ ऋषिः—१-१३ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३, १३ भुरिक् पङ्क्तिः ।
९ पङ्क्तिः । २, ४, ६, ७ निचृत् त्रिष्टुप् । ५, १०-१२ विराट् त्रिष्टुप् । ८ त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१, ३, ९, १३ पञ्चमः । २, ४-८, १०-१२ धैवतः ॥

॥७॥ महाँ इन्द्रो नृवदा चर्षणिप्रा उत द्विबर्हा अमिनः सहोभिः ।
अस्मद्र्यग्वावृधे वीर्यायोरुः पृथुः सुकृतः कर्तृभिर्भूत् ॥१॥
इन्द्रमेव धिषणा सातये धाद्बृहन्तमृष्वमजरं युवानम् ।
अषाळ्हेन शवसा शूशुवांसं सद्यश्चिद्यो वावृधे असामि ॥२॥

पृथू करस्ना बहुला गभस्ती अस्मद्र्य१क्सं मिमीहि श्रवांसि ।
यूथेव पश्वः पशुपा दमूना अस्माँ इन्द्राभ्या ववृत्स्वाजौ ॥३॥
तं व इन्द्रं चतिनमस्य शाकैरिह नूनं वाजयन्तो हुवेम ।
यथा चित्पूर्वे जरितार आसुरनेद्या अनवद्या अरिष्टाः ॥४॥
धृतव्रतो धनदाः सोमवृद्धः स हि वामस्य वसुनः पुरुक्षुः ।
सं जग्मिरे पथ्या३ रायो अस्मिन्त्समुद्रे न सिन्धवो यादमानाः ॥५॥

॥८॥ शविष्ठं न आ भर शूर शव ओजिष्ठमोजो अभिभूत उग्रम् ।
विश्वा द्युम्ना वृष्ण्या मानुषाणामस्मभ्यं दा हरिवो मादयध्यै ॥६॥
यस्ते मदः पृतनाषाळमृध्र इन्द्र तं न आ भर शूशुवांसम् ।
येन तोकस्य तनयस्य सातौ मंसीमहि जिगीवांसस्त्वोताः ॥७॥
आ नो भर वृषणं शुष्ममिन्द्र धनस्पृतं शूशुवांसं सुदक्षम् ।
येन वंसाम पृतनासु शत्रून्तवोतिभिरुत जामीँरजामीन् ॥८॥
आ ते शुष्मो वृषभ एतु पश्चादोत्तरादधरादा पुरस्तात् ।
आ विश्वतो अभि समेत्वर्वाङिन्द्र द्युम्नं स्वर्वद्धेह्यस्मे ॥९॥
नृवत्त इन्द्र नृतमाभिरूती वंसीमहि वामं श्रोमतेभिः ।
ईक्षे हि वस्व उभयस्य राजन्धा रत्नं महि स्थूरं बृहन्तम् ॥१०॥
मरुत्वन्तं वृषभं वावृधानमकवारिं दिव्यं शासमिन्द्रम् ।
विश्वासाहमवसे नूतनायोग्रं सहोदामिह तं हुवेम ॥११॥
जनं वज्रिन्महि चिन्मन्यमानमेभ्यो नृभ्यो रन्धया येष्वस्मि ।
अधा हि त्वा पृथिव्यां शूरसातौ हवामहे तनये गोष्वप्सु ॥१२॥
वयं त एभिः पुरुहूत सख्यैः शत्रोःशत्रोरुत्तर इत्स्याम ।
घ्नन्तो वृत्राण्युभयानि शूर राया मदेम बृहता त्वोताः ॥१३॥

॥ २० ॥ ऋषिः—१-१३ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः— आर्ष्यनुष्टुप् । २, ३, ७
१२ पङ्क्तिः । ४, ६ भुरिक् पङ्क्तिः । १३ स्वराट् पङ्क्तिः । १० निचृत् पङ्क्तिः । ५, ८, ९, ११
निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१ गान्धारः । २-४, ६, ७ १०, १२, १३ पञ्चमः ।
५, ८, ९, ११ धैवतः ॥

॥९॥ द्यौर्न य इन्द्राभि भूमार्यस्तस्थौ रयिः शवसा पृत्सु जनान् ।
तं नः सहस्रभरमुर्वरासां दद्धि सूनो सहसो वृत्रतुरम् ॥१॥

दि॒वो न तुभ्य॒मन्वि॑न्द्र स॒त्रासु॒र्यं॑ दे॒वेभि॑र्धायि॒ विश्व॑म् ।
अहिं॒ यद्वृ॒त्रम॒पो व॑व्रि॒वांसं॒ हन्नृ॑जीषि॒न्विष्णु॑ना सचा॒नः ॥२॥
तूर्व॒न्नोजी॑यान्त॒वस॒स्तवी॑यान्कृ॒तब्र॒ह्मेन्द्रो॑ वृ॒द्धम॑हाः ।
राजा॑भवन्म॒धुनः॑ सो॒म्यस्य॒ विश्वा॑सां॒ यत्पु॒रां द॒र्त्नुमाव॑त् ॥३॥
श॒तैर॑पद्रन्प॒णय॑ इ॒न्द्रात्र॒ दशो॑णये क॒वये॒ऽर्कसा॑तौ ।
व॒धैः शुष्ण॑स्याशु॒षस्य॑ मा॒याः पि॒त्वो नारि॑रेची॒त्किं च॒न प्र ॥४॥
म॒हो द्रु॒हो अप॑ वि॒श्वायु॑ धायि॒ वज्र॑स्य॒ यत्पत॑ने॒ पादि॒ शुष्णः॑ ।
उ॒रु ष स॒रथं॒ सार॑थये क॒रिन्द्रः॒ कुत्सा॑य॒ सूर्य॑स्य सा॒तौ ॥५॥
॥१०॥ प्र श्ये॒नो न म॑दि॒रमं॒शुम॑स्मै॒ शिरो॑ दा॒सस्य॒ नमु॑चेर्मथा॒यन् ।
प्राव॒न्नमीं॑ सा॒प्यं स॒सन्तं॑ पृ॒णग्रा॒या समि॒षा सं स्व॒स्ति ॥६॥
वि पिप्रो॒रहि॑मायस्य दृ॒ळ्हाः पुरो॑ वज्रि॒ञ्छव॑सा॒ न द॑र्दः ।
सुदा॑म॒न्तद्रेक्णो॑ अप्रमृ॒ष्यमृ॒जिश्व॑ने दा॒त्रं दा॒शुषे॑ दाः ॥७॥
स वे॑त॒सुं दश॑मायं॒ दशो॑णिं॒ तूतु॑जि॒मिन्द्रः॑ स्वभि॒ष्टिसु॑म्नः ।
आ तुग्रं॒ शश्व॒दिभं॒ द्योत॑नाय मा॒तुर्न सी॒मुप॑ सृजा इ॒यध्यै॑ ॥८॥
स ईं॑ स्पृधो॑ वनते॒ अप्र॑तीतो॒ बिभ्र॒द्वज्रं॑ वृत्र॒हणं॒ गभ॑स्तौ ।
तिष्ठ॒द्धरी॒ अध्यस्ते॑व॒ गर्ते॑ वचो॒युजा॑ वहत॒ इन्द्र॑मृ॒ष्वम् ॥९॥
स॒नेम॒ तेऽव॑सा॒ नव्य॑ इन्द्र॒ प्र पू॒रवः॑ स्तवन्त ए॒ना य॒ज्ञैः ।
स॒प्त यत्पुरः॒ शर्म॒ शार॑दी॒र्दर्द्धन्दासीः॑ पुरु॒कुत्सा॑य॒ शिक्ष॑न् ॥१०॥
त्वं वृ॒ध इ॑न्द्र पू॒र्व्यो भू॑र्वरिव॒स्यन्नु॒शने॑ का॒व्याय॑ ।
परा॒ नव॑वास्त्वमनु॒देयं॑ म॒हे पि॒त्रे द॑दाथ॒ स्वं नपा॑तम् ॥११॥
त्वं धुनि॑रिन्द्र॒ धुनि॑मतीर्ऋ॒णोर॒पः सी॒रा न स्रव॑न्तीः ।
प्र यत्स॑मु॒द्रमति॑ शूर॒ पर्षि॑ पा॒रया॑ तु॒र्वशं॒ यदुं॑ स्व॒स्ति ॥१२॥
तव॑ ह॒ त्यदि॑न्द्र॒ विश्व॑मा॒जौ स॒स्तो धुनी॒चुमु॑री॒ या ह॒ सिष्व॑प् ।
दी॒दय॒दित्तुभ्यं॒ सोमे॑भिः सु॒न्वन्द॒भीति॑रि॒ध्मभृ॑तिः प॒क्थ्य१र्कैः ॥१३॥

॥ २१ ॥ ऋषिः—१-१३ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ २, ९, १०, १२
विराट् त्रिष्टुप् । ४-६, ११ त्रिष्टुप् । ३, ७ निचृत् त्रिष्टुप् । ८ स्वराट् बृहती ॥
स्वरः—१-७, ९-१२ धैवतः । ८ मध्यमः ॥

॥११॥ इ॒मा उ॑ त्वा पुरु॒तम॑स्य का॒रोर्हव्यं॑ वीर॒ हव्या॑ हवन्ते ।
धियो॑ रथे॒ष्ठाम॒जरं॒ नवी॑यो र॒यिर्विभू॑तिरीयते वच॒स्या ॥१॥

तमु स्तुष इन्द्रं यो विदानो गिर्वाहसं गीर्भिर्यज्ञवृद्धम् ।
यस्य दिवमति मह्ना पृथिव्याः पुरुमायस्य रिरिचे महित्वम् ॥२॥
स इत्तमोऽवयुनं ततन्वत्सूर्येण वयुनवच्चकार ।
कदा ते मर्ता अमृतस्य धामेयक्षन्तो न मिनन्ति स्वधावः ॥३॥
यस्ता चकार स कुह स्विदिन्द्रः कमा जनं चरति कासु विक्षु ।
कस्ते यज्ञो मनसे शं वराय को अर्क इन्द्र कतमः स होता ॥४॥
इदा हि ते वेविषतः पुराजाः प्रत्नास आसुः पुरुकृत्सखायः ।
ये मध्यमास उत नूतनास उतावमस्य पुरुहूत बोधि ॥५॥

॥१२॥ तं पृच्छन्तोऽवरासः पराणि प्रत्ना त इन्द्र श्रुत्यानु येमुः ।
अर्चामसि वीर ब्रह्मवाहो यादेव विद्म तात्त्वा महान्तम् ॥६॥
अभि त्वा पाजो रक्षसो वि तस्थे महि जज्ञानमभि तत्सु तिष्ठ ।
तव प्रत्नेन युज्येन सख्या वज्रेण धृष्णो अप ता नुदस्व ॥७॥
स तु श्रुधीन्द्र नूतनस्य ब्रह्मण्यतो वीर कारुधायः ।
त्वं ह्या३पिः प्रदिवि पितॄणां शश्वद्बभूथ सुहव एष्टौ ॥८॥
प्रोतये वरुणं मित्रमिन्द्रं मरुतः कृष्वावसे नो अद्य ।
प्र पूषणं विष्णुमग्निं पुरंधिं सवितारमोषधीः पर्वतांश्च ॥९॥
इम उ त्वा पुरुशाक प्रयज्यो जरितारो अभ्यर्चन्त्यर्कैः ।
श्रुधी हवमा हुवतो हुवानो न त्वावाँ अन्यो अमृत त्वदस्ति ॥१०॥
नू म आ वाचमुप याहि विद्वान्विश्वेभिः सूनो सहसो यजत्रैः ।
ये अग्निजिह्वा ऋतसाप आसुर्ये मनुं चक्रुरुपरं दसाय ॥११॥
स नो बोधि पुरएता सुगेषूत दुर्गेषु पथिकृद्विदानः ।
ये अश्रमास उरवो वहिष्ठास्तेभिर्न इन्द्राभि वक्षि वाजम् ॥१२॥

॥ २२ ॥ ऋषिः—१-११ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ७ भुरिक् पङ्क्तिः ३ स्वराट् पङ्क्तिः । १० पङ्क्तिः । २, ४, ५ त्रिष्टुप् । ६, ८ विराट् त्रिष्टुप् । ९, ११ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१. ३, ७, १० पञ्चमः । २, ४-६, ८, ९, ११ धैवतः ॥

॥१३॥ य एक इद्धव्यश्चर्षणीनामिन्द्रं तं गीर्भिरभ्यर्च आभिः ।
यः पत्यते वृषभो वृष्ण्यावान्त्सत्यः सत्वा पुरुमायः सहस्वान् ॥१॥
तमु नः पूर्वे पितरो नवग्वाः सप्त विप्रासो अभि वाजयन्तः ।
नक्षद्दाभं ततुरिं पर्वतेष्ठामद्रोघवाचं मतिभिः शविष्ठम् ॥२॥

तमी॑मह॒ इन्द्र॑मस्य रा॒यः पु॑रु॒वीर॑स्य नृ॒वतः॑ पुरु॒क्षोः ।
यो अस्कृ॑धोयुर॒जरः॒ स्व॑र्वा॒न्तमा भ॑र हरिवो माद॒यध्यै॑ ॥३॥
तन्नो॒ वि वो॑चो॒ यदि॑ ते पु॒रा चि॑ज्जरि॒तार॑ आन॒शुः सु॒म्नमि॑न्द्र ।
कस्ते॑ भा॒गः किं वयो॑ दुध्र खिद्वः॒ पुरु॑हूत पुरूवसोऽसुर॒घ्नः ॥४॥
तं पृ॒च्छन्ती॒ वज्र॑हस्तं रथे॒ष्ठामिन्द्रं॒ वेपी॒ वक्व॑री॒ यस्य॒ नू गीः ।
तु॒वि॒ग्रा॒भं तु॑विकू॒र्मिं र॑भो॒दां गा॒तुमि॑षे॒ नक्ष॑ते॒ तुम्र॒मच्छ॑ ॥५॥

॥१४॥ अ॒या ह॒ त्यं मा॒यया॑ वावृधा॒नं म॑नो॒जुवा॑ स्वतवः॒ पर्व॑तेन ।
अच्यु॑ता चिद्वीळि॒ता स्वो॑जो रु॒जो वि दृ॒ळ्हा धृ॑ष॒ता वि॑रप्शिन् ॥६॥
तं वो॑ धि॒या नव्य॑स्या॒ शवि॑ष्ठं प्र॒त्नं प्र॑त्न॒वत्प॑रितंस॒यध्यै॑ ।
स नो॑ वक्षदनिमा॒नः सु॒वह्मेन्द्रो॒ विश्वा॒न्यति॑ दु॒र्गहा॑णि ॥७॥
आ जना॑य॒ द्रुह्व॑णे॒ पार्थि॑वानि दि॒व्यानि॑ दीपयो॒ऽन्तरि॑क्षा ।
तपा॑ वृषन्वि॒श्वतः॑ शो॒चिषा॒ तान्ब्र॑ह्म॒द्विषे॑ शोचय॒ क्षाम॒पश्च॑ ॥८॥
भुवो॒ जन॑स्य दि॒व्यस्य॒ राजा॒ पार्थि॑वस्य॒ जग॑तस्त्वेषसंदृक् ।
धि॒ष्व वज्रं॒ दक्षि॑ण इन्द्र॒ हस्ते॒ विश्वा॑ अजुर्य दयसे॒ वि मा॒याः ॥९॥
आ सं॒यत॑मिन्द्र णः स्व॒स्तिं श॑त्रु॒तूर्या॑य बृह॒तीममृ॑ध्राम् ।
यया॒ दासा॒न्यार्या॑णि वृ॒त्रा करो॑ वज्रिन्त्सु॒तुका॒ नाहु॑षाणि ॥१०॥
स नो॑ नि॒युद्भिः॑ पुरुहूत वेधो वि॒श्ववा॑राभि॒रा ग॑हि प्रयज्यो ।
न या अदे॑वो॒ वर॑ते॒ न दे॒व आभि॑र्याहि॒ तूय॒मा म॑द्र्य॒द्रिक् ॥११॥

॥ २३ ॥ ऋषिः—१-१० भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३, ८, ९ निचृत् त्रिष्टुप् ।
५, ६, १० त्रिष्टुप् । ७ विराट् त्रिष्टुप् । २, ४ स्वराट् पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१, ३, ५-१० धैवतः । २, ४ पञ्चमः ॥

॥१५॥ सु॒त इत्त्वं निमि॑श्ल इन्द्र॒ सोमे॒ स्तोमे॒ ब्रह्म॑णि श॒स्यमा॑न उ॒क्थे ।
यद्वा॑ यु॒क्ताभ्यां॑ मघव॒न्हरि॑भ्यां॒ बिभ्र॒द्वज्रं॑ बा॒ह्वोरि॑न्द्र॒ यासि॑ ॥१॥
यद्वा॑ दि॒वि पार्ये॒ सुष्वि॑मिन्द्र वृत्र॒हत्येऽव॑सि॒ शूर॑सातौ ।
यद्वा॒ दक्ष॑स्य बि॒भ्युषो॒ अबि॑भ्य॒दर॑न्धयः॒ शर्ध॑त इन्द्र॒ दस्यू॑न् ॥२॥
पाता॑ सु॒तमिन्द्रो॑ अस्तु॒ सोमं॑ प्रणे॒नीरु॒ग्रो ज॑रि॒तार॑मू॒ती ।
कर्ता॑ वी॒राय॒ सुष्व॑य उ लो॒कं दाता॒ वसु॑ स्तुव॒ते की॒रये॑ चित् ॥३॥
गन्तेया॑न्ति॒ सव॑ना॒ हरि॑भ्यां ब॒भ्रिर्वज्रं॑ प॒पिः सोमं॑ द॒दिर्गाः ।
कर्ता॑ वी॒रं नर्यं॒ सर्व॑वीरं॒ श्रोता॒ हवं॑ गृण॒तः स्तोम॑वाहाः ॥४॥

अस्मै॑ व॒यं यद्वा॒वान॒ तद्वि॑विष्म॒ इन्द्रा॑य॒ यो नः॑ प्र॒दिवो॒ अप॒स्कः ।
सु॒ते सोमे॑ स्तु॒मसि॒ शंस॑दु॒क्थेन्द्रा॑य॒ ब्रह्म॒ वर्ध॑नं॒ यथास॑त् ॥५॥

॥१६॥ ब्रह्मा॑णि॒ हि च॑कृ॒षे वर्ध॑नानि॒ ताव॑त्त इन्द्र म॒तिभि॑र्विविष्मः ।
सु॒ते सोमे॑ सुतपाः॒ शंत॑मानि॒ रान्द्र्या॑ क्रियास्म॒ वक्ष॑णानि य॒ज्ञैः ॥६॥
स नो॑ बोधि पु॒रो॒ळाशं॒ ररा॑णः पि॒बा तु सोमं॒ गोऋ॑जीकमिन्द्र ।
एदं ब॒र्हिर्यज॑मानस्य सीदो॒रुं कृ॑धि त्वा॒य॒त उ॑ लो॒कम् ॥७॥
स म॑न्दस्वा॒ ह्यनु॒ जोष॑मुग्र॒ प्र त्वा॑ य॒ज्ञास॑ इ॒मे अ॑श्नुवन्तु ।
प्रेमे ह॒वासः॑ पुरुहू॒तम॒स्मे आ त्वे॒यं धीर॑वस इन्द्र यम्याः ॥८॥
तं वः॑ सखायः॒ सं यथा॑ सु॒तेषु॒ सोमे॑भि॒रीं पृ॑णता भो॒जमिन्द्र॑म् ।
कु॒वित्तस्मा॒ अस॑ति नो॒ भरा॑य॒ न सुष्वि॒मिन्द्रोऽव॑से मृधाति ॥९॥
ए॒वेदिन्द्रः॑ सु॒ते अ॑स्तावि॒ सोमे॑ भ॒रद्वा॑जेषु॒ क्षय॒दिन्म॒घोनः॑ ।
अस॒द्यथा॑ जरि॒त्र उ॒त सू॒रिरिन्द्रो॑ रा॒यो वि॒श्ववा॑रस्य दा॒ता ॥१०॥

४७ [तृतीयोऽनुवाकः । ॥ २४ ॥ १-१० भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २ भुरिक्पङ्क्तिः । ३, ५, ९
सू० २४-४३] पङ्क्तिः । ४, ७ निचृत् त्रिष्टुप् । ८ त्रिष्टुप् । १० विराट् त्रिष्टुप् । ६ ब्राह्मीबृहती ॥
स्वरः—१-३, ९ पञ्चमः । ४, ७, ८, १० धैवतः । ६ मध्यमः ॥

॥१७॥ वृषा॒ मद॒ इन्द्रे॒ श्लोक॑ उ॒क्था सचा॒ सोमे॑षु सुत॒पा ऋ॑जी॒षी ।
अ॒र्च॒त्र्यो॑ म॒घवा॒ नृभ्य॑ उ॒क्थैर्द्यु॒क्षो राजा॑ गि॒रामक्षि॑तोतिः ॥१॥
ततु॑रिर्वी॒रो नर्यो॒ विचे॑ताः॒ श्रोता॒ हवं॑ गृण॒त उ॒र्व्यू॑तिः ।
वसुः॒ शंसो॑ न॒रां का॒रुधा॑या वा॒जी स्तु॒तो वि॒दथे॑ दाति॒ वाज॑म् ॥२॥
अक्षो॒ न च॒क्र्योः॑ शूर बृ॒हन्प्र ते॑ म॒ह्ना रि॑रिचे॒ रोद॑स्योः ।
वृ॒क्षस्य॒ नु ते॑ पुरुहूत व॒या व्यू॒३॒॑तयो॑ रुरुहुरिन्द्र पू॒र्वीः ॥३॥
शची॑वतस्ते पुरुशाक॒ शाका॒ गवा॑मिव स्रु॒तयः॑ सं॒चर॑णीः ।
व॒त्सानां॒ न त॒न्तय॑स्त इन्द्र॒ दाम॑न्वन्तो अदा॒मानः॑ सुदामन् ॥४॥
अ॒न्यद॒द्य कर्व॑रम॒न्यदु॒ श्वोऽस॑च्च॒ सन्मु॒हुरा॒चक्रि॒रिन्द्रः॑ ।
मि॒त्रो नो॒ अत्र॒ वरु॑णश्च पू॒षार्यो वश॑स्य प॒र्येतास्ति ॥५॥

॥१८॥ वि त्वदापो॒ न पर्व॑तस्य पृ॒ष्ठादु॒क्थेभि॑रिन्द्रानयन्त य॒ज्ञैः ।
तं त्वा॒भिः सु॑ष्टु॒तिभि॑र्वा॒जय॑न्त आ॒जिं न ज॑ग्मुर्गिर्वाहो॒ अश्वाः॑ ॥६॥
न यं जर॑न्ति श॒रदो॒ न मासा॒ न द्याव॒ इन्द्र॑मवक॒र्शय॑न्ति ।
वृ॒द्धस्य॑ चिद्वर्धतामस्य त॒नूः स्तोमे॑भिरु॒क्थैश्च॑ श॒स्यमा॑ना ॥७॥

न वीळवे नमते न स्थिराय न शर्धते दस्युजूताय स्तवान् ।
अज्रा इन्द्रस्य गिरयश्चिदृष्वा गम्भीरे चिद्भवति गाधमस्मै ॥८॥
गम्भीरेण न उरुणामत्रिन्प्रेषो यन्धि सुतपावन्वाजान् ।
स्था ऊ षु ऊर्ध्व ऊती अरिषण्यन्नक्तोर्व्युष्टौ परितक्म्यायाम् ॥९॥
सचस्व नायमवसे अभीक इतो वा तमिन्द्र पाहि रिषः ।
अमा चैनमरण्ये पाहि रिषो मदेम शतहिमाः सुवीराः ॥१०॥

॥ २५ ॥ ऋषिः—१-९ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ५ पङ्क्तिः । ३ भुरिक् पङ्क्तिः । २, ७-९ निचृत्त्रिष्टुप् । ४, ६ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३, ५ पञ्चमः । २, ४, ६-९ धैवतः ॥

॥१९॥ या त ऊतिरवमा या परमा या मध्यमेन्द्र शुष्मिन्नस्ति ।
ताभिरू षु वृत्रहत्येऽवीर्न एभिश्च वाजैर्महान्न उग्र ॥१॥
आभिः स्पृधो मिथतीररिषण्यन्नमित्रस्य व्यथया मन्युमिन्द्र ।
आभिर्विश्वा अभियुजो विषूचीरार्याय विशोऽव तारीर्दासीः ॥२॥
इन्द्र जामय उत येऽजामयोऽर्वाचीनासो वनुषो युयुज्रे ।
त्वमेषां विथुरा शवांसि जहि वृष्ण्यानि कृणुही पराचः ॥३॥
शूरो वा शूरं वनते शरीरैस्तनूरुचा तरुषि यत्कृण्वैते ।
तोके वा गोषु तनये यदप्सु वि क्रन्दसी उर्वरासु ब्रवैते ॥४॥
नहि त्वा शूरो न तुरो न धृष्णुर्न त्वा योधो मन्यमानो युयोध ।
इन्द्र नकिष्ट्वा प्रत्यस्त्येषां विश्वा जातान्यभ्यसि तानि ॥५॥

॥२०॥ स पत्यत उभयोर्नृम्णमयोर्यदी वेधसः समिथे हवन्ते ।
वृत्रे वा महो नृवति क्षये वा व्यचस्वन्ता यदि वितन्तसैते ॥६॥
अध स्मा ते चर्षणयो यदेजानिन्द्र त्रातोत भवा वरूता ।
अस्माकासो ये नृतमासो अर्य इन्द्र सूरयो दधिरे पुरो नः ॥७॥
अनु ते दायि मह इन्द्रियाय सत्रा ते विश्वमनु वृत्रहत्ये ।
अनु क्षत्रमनु सहो यजत्रेन्द्र देवेभिरनु ते नृषह्ये ॥८॥
एवा नः स्पृधः समजा समत्स्विन्द्र रारन्धि मिथतीरदेवीः ।
विद्याम वस्तोरवसा गृणन्तो भरद्वाजा उत त इन्द्र नूनम् ॥९॥

॥ २६ ॥ ऋषिः—१-८ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ पङ्क्तिः । २, ४ भुरिक् पङ्क्तिः ।
३ निचृत् पङ्क्तिः । ५ स्वराट् पङ्क्तिः । ६ विराट् त्रिष्टुप् । ७ त्रिष्टुप् । ८ निचृत् त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१-५ पञ्चमः । ६-८ धैवतः ॥

॥२१॥ श्रुधी न इन्द्र ह्वयामसि त्वा महो वाजस्य सातौ वावृषाणाः ।
सं यद्विशोऽयन्त शूरसाता उग्रं नोऽवः पार्ये अहन्दाः ॥१॥
त्वां वाजी हवते वाजिनेयो महो वाजस्य गध्यस्य सातौ ।
त्वां वृत्रेष्विन्द्र सत्पतिं तरुत्रं त्वां चष्टे मुष्टिहा गोषु युध्यन् ॥२॥
त्वं कविं चोदयोऽर्कसातौ त्वं कुत्साय शुष्णं दाशुषे वर्क् ।
त्वं शिरो अमर्मणः पराहन्नतिथिग्वाय शंस्यं करिष्यन् ॥३॥
त्वं रथं प्र भरो योधमृष्वमावो युध्यन्तं वृषभं दशद्युम् ।
त्वं तुग्रं वेतसवे सचाहन्त्वं तुजिं गृणन्तमिन्द्र तूतोः ॥४॥
त्वं तदुक्थमिन्द्र बर्हणा कः प्र यच्छता सहस्रा शूर दर्षि ।
अव गिरेर्दासं शम्बरं हन्प्रावो दिवोदासं चित्राभिरूती ॥५॥

॥२२॥ त्वं श्रद्धाभिर्मन्दसानः सोमैर्दभीतये चुमुरिमिन्द्र सिष्वप् ।
त्वं रजिं पिठीनसे दशस्यन्षष्टिं सहस्रा शच्या सचाहन् ॥६॥
अहं चन तत्सूरिभिरानश्यां तव ज्याय इन्द्र सुम्नमोजः ।
त्वया यत्स्तवन्ते सधवीर वीरास्त्रिवरूथेन नहुषा शविष्ठ ॥७॥
वयं ते अस्यामिन्द्र द्युम्नहूतौ सखायः स्याम महिन प्रेष्ठाः ।
प्रातर्दनिः क्षत्रश्रीरस्तु श्रेष्ठो घने वृत्राणां सनये धनानाम् ॥८॥

॥ २७ ॥ ऋषिः—१-८ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—१-७ इन्द्रः । ८ अभ्यावर्तिनश्चायमानस्य दानस्तुतिः ॥
छन्दः—१, २ स्वराट्पङ्क्तिः । ३, ४ निचृत्त्रिष्टुप् । ५, ७, ८ त्रिष्टुप् । ६ ब्राह्म्युष्णिक् ॥
स्वरः—१-२ पञ्चमः । ३-५, ७, ८ धैवतः । ६ ऋषभः ॥

॥२३॥ किमस्य मदे किम्वस्य पीताविन्द्रः किमस्य सख्ये चकार ।
रणा वा ये निषदि किं ते अस्य पुरा विविद्रे किमु नूतनासः ॥१॥
सदस्य मदे सद्वस्य पीताविन्द्रः सदस्य सख्ये चकार ।
रणा वा ये निषदि सत्ते अस्य पुरा विविद्रे सदु नूतनासः ॥२॥
नहि नु ते महिमनः समस्य न मघवन्मघवत्त्वस्य विद्म ।
न राधसोराधसो नूतनस्येन्द्र नकिर्ददृश इन्द्रियं ते ॥३॥
एतत्त्यत्त इन्द्रियमचेति येनावधीर्वरशिखस्य शेषः ।
वज्रस्य यत्ते निहतस्य शुष्मात्स्वनाच्चिदिन्द्र परमो ददार ॥४॥

वधी॒दिन्द्रो॑ व॒रशि॑खस्य॒ शेषो॑ऽभ्याव॒र्तिने॑ चायमा॒नाय॒ शिक्ष॑न् ।
वृ॒चीव॑तो॒ यद्ध॑रियू॒पीया॑यां॒ हन्पूर्वे॒ अर्धे॑ भि॒यसाप॑रो॒ दर्त् ॥५॥

॥२४॥ त्रिं॒शच्छ॑तं व॒र्मिण॑ इन्द्र सा॒कं य॒व्याव॑त्यां पुरुहूत श्रव॒स्या ।
वृ॒चीव॑न्तः॒ शर॑वे॒ पत्य॑मानाः॒ पात्रा॑ भिन्दा॒ना न्य॒र्थान्याय॑न् ॥६॥
यस्य॒ गावा॑वरु॒षा सू॑यव॒स्यू अ॒न्तरू॒ षु चर॑तो॒ रेरि॑हाणा ।
स सृञ्ज॑याय तु॒र्वशं॒ परा॑दाद्वृ॒चीव॑तो दैववा॒ताय॒ शिक्ष॑न् ॥७॥
द्व॒याँ अ॑ग्ने र॒थिनो॑ विंश॒तिं गा व॒धूम॑तो म॒घवा॒ मह्यं॑ स॒म्राट् ।
अ॒भ्या॒व॒र्ती चा॑यमा॒नो द॑दाति दू॒णाशे॒यं दक्षि॑णा पार्थ॒वाना॑म् ॥८॥

॥ २८ ॥ ऋषिः—१-८ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—१, ३-७ गावः । २, ८ गाव इन्द्रो वा ॥
छन्दः—१, ७ निचृत् त्रिष्टुप् । २ स्वराट् त्रिष्टुप् । ५, ६ त्रिष्टुप् । ३, ४ जगती ।
८ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१, २, ५-७ धैवतः । ३, ४ निषादः । ८ गान्धारः ॥

॥२५॥ आ गावो॑ अग्मन्नु॒त भ॒द्रम॑क्र॒न्त्सीद॑न्तु गो॒ष्ठे र॒णय॑न्त्व॒स्मे ।
प्र॒जाव॑तीः पुरु॒रूपा॑ इ॒ह स्यु॒रिन्द्रा॑य पू॒र्वीरु॒षसो॒ दुहा॑नाः ॥१॥
इन्द्रो॒ यज्व॑ने पृण॒ते च॑ शिक्ष॒त्युपेद्द॑दाति॒ न स्वं मु॑षायति ।
भूयो॑भूयो र॒यिमिद॑स्य व॒र्धय॒न्नभि॑न्ने खि॒ल्ये नि द॑धाति देव॒युम् ॥२॥
न ता न॑शन्ति॒ न द॑भाति॒ तस्क॑रो॒ नासा॑मामि॒त्रो व्यथि॒रा द॑धर्षति ।
दे॒वाँश्च॒ याभि॒र्यज॑ते॒ ददा॑ति च॒ ज्योगित्ताभिः॑ सचते॒ गोप॑तिः स॒ह ॥३॥
न ता अर्वा॑ रे॒णुक॑काटो अश्नुते॒ न सं॑स्कृत॒त्रमुप॑ यन्ति॒ ता अ॒भि ।
उ॒रु॒गा॒यमभ॑यं॒ तस्य॒ ता अनु॒ गावो॒ मर्त॑स्य॒ वि च॑रन्ति॒ यज्व॑नः ॥४॥
गावो॒ भगो॒ गाव॒ इन्द्रो॑ मे अच्छा॒न् गावः॒ सोम॑स्य प्रथ॒मस्य॑ भ॒क्षः ।
इ॒मा या गावः॒ स ज॑नास॒ इन्द्र॑ इ॒च्छामीद्धृ॒दा मन॑सा चि॒दिन्द्र॑म् ॥५॥
यू॒यं गा॑वो मेदयथा कृ॒शं चि॑दश्री॒रं चि॑त्कृणुथा सु॒प्रती॑कम् ।
भ॒द्रं गृ॒हं कृ॑णुथ भद्रवाचो बृ॒हद्वो॒ वय॑ उच्यते स॒भासु॑ ॥६॥
प्र॒जाव॑तीः सू॒यव॑सं रि॒शन्तीः॑ शु॒द्धा अ॒पः सु॑प्रपा॒णे पिब॑न्तीः ।
मा वः॑ स्ते॒न ई॑शत॒ माघशं॑सः॒ परि॑ वो हे॒ती रु॒द्रस्य॑ वृज्याः ॥७॥

उपे॒दमु॑प॒पर्च॑नमा॒सु गोषूप॑ पृच्यताम् ।
उप॑ ऋष॒भस्य॒ रेत॒स्युपे॑न्द्र॒ तव॑ वी॒र्ये॑ ॥८॥

॥ इति चतुर्थाष्टके षष्ठोऽध्यायः ॥
[षष्ठाध्याये वर्गाः २५, सूक्तानि १२, ऋचः १३२]

अथ सप्तमोऽध्यायः ॥

॥ २९ ॥ ऋषिः—१-६ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३, ५ निचृत् त्रिष्टुप् । ४ त्रिष्टुप् । २ भुरिक् पङ्क्तिः । ६ ब्राह्म्युष्णिक् ॥ स्वरः—१, ३-५ धैवतः । २ पञ्चमः । ६ ऋषभः ॥

॥१॥ इन्द्रं॑ वो॒ नरः॑ स॒ख्याय॑ सेपुर्म॒हो यन्तः॑ सुम॒तये॑ चका॒नाः ।
म॒हो हि दा॒ता वज्र॑हस्तो॒ अस्ति॑ म॒हामु॑ र॒ण्वमव॑से यजध्वम् ॥१॥
आ यस्मि॒न्हस्ते॒ नर्या॑ मिमि॒क्षुरा रथे॑ हिर॒ण्यये॑ रथे॒ष्ठाः ।
आ र॒श्मयो॒ गभ॑स्त्योः स्थू॒रयो॒राध्व॒न्नश्वा॑सो॒ वृष॑णो युजा॒नाः ॥२॥
श्रि॒ये ते॒ पादा॒ दुव॒ आ मि॑मिक्षुर्धृ॒ष्णुर्व॒ज्री शव॑सा॒ दक्षि॑णावान् ।
वसा॑नो॒ अत्कं॑ सुर॒भिं दृ॒शे कं स्व१॒॑र्ण नृ॑तविषि॒रो ब॑भूथ ॥३॥
स सोम॒ आमि॑श्लतमः सु॒तो भू॒द्यस्मि॑न्प॒क्तिः प॒च्यते॒ सन्ति॑ धा॒नाः ।
इन्द्रं॒ नरः॑ स्तु॒वन्तो॑ ब्रह्मका॒रा उ॒क्था शंस॑न्तो दे॒ववा॑ततमाः ॥४॥
न ते॒ अन्तः॒ शव॑सो धाय्य॒स्य वि तु बा॑बधे॒ रोद॑सी महि॒त्वा ।
आ ता सू॒रिः पृ॑णति॒ तूतु॑जानो यू॒थेवा॒प्सु स॒मीज॑मान ऊ॒ती ॥५॥
ए॒वेदिन्द्रः॑ सु॒हव॑ ऋ॒ष्वो अ॑स्तू॒ती अनू॑ती हिरिशि॒प्रः सत्वा॑ ।
ए॒वा हि जा॒तो अस॑मात्योजाः पु॒रू च॑ वृ॒त्रा ह॑नति॒ नि दस्यू॑न् ॥६॥

॥ ३० ॥ ऋषिः—१-५ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-३ निचृत् त्रिष्टुप् । ४ पङ्क्तिः । ५ ब्राह्म्युष्णिक् ॥ स्वरः—१-३ धैवतः । ४ पञ्चमः । ५ ऋषभः ॥

॥२॥ भूय॒ इद्वा॑वृधे वी॒र्या॑यँ॒ एको॑ अजु॒र्यो दय॑ते॒ वसू॑नि ।
प्र रि॑रिचे दि॒व इन्द्रः॑ पृथि॒व्या अ॒र्धमिद॑स्य॒ प्रति॒ रोद॑सी उ॒भे ॥१॥
अधा॑ मन्ये बृ॒हद॑सु॒र्य॑मस्य॒ यानि॑ दा॒धार॒ नकि॒रा मि॑नाति ।
दि॒वेदि॑वे॒ सूर्यो॑ दर्श॒तो भू॒द्वि सद्मा॑न्युर्वि॒या सु॒क्रतु॑र्धात् ॥२॥

अ॒द्या चि॒न्नू चि॒त्तदपो॑ न॒दीनां॒ यदा॑भ्यो॒ अर॑दो गा॒तुमि॑न्द्र ।
नि पर्व॑ता अद्म॒सदो॒ न से॑दु॒स्त्वया॑ दृ॒ळ्हानि॑ सुक्रतो॒ रजां॑सि ॥३॥
स॒त्यमित्तन्न त्वावाँ॑ अ॒न्यो अ॒स्तीन्द्र॑ दे॒वो न मर्त्यो॒ ज्याया॑न् ।
अह॒न्नहिं॑ परि॒शया॑न॒मर्णो॑ऽवासृजो अ॒पो अच्छा॑ समु॒द्रम् ॥४॥
त्वम॒पो वि दुरो॒ विषू॑ची॒रिन्द्र॑ दृ॒ळ्हम॑रुज॒ः पर्व॑तस्य ।
राजा॑भवो॒ जग॑तश्चर्षणी॒नां सा॒कं सूर्यं॑ ज॒नय॒न्द्यामु॒षास॑म् ॥५॥

॥ ३१ ॥ ऋषिः—१-५ सुहोत्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ निचृत्त्रिष्टुप् । ५ त्रिष्टुप् । २ स्वराट्पङ्क्तिः ।
३ पङ्क्तिः । ४ निचृदतिशक्वरी ॥ स्वरः—१, ५ धैवतः । २, ३ पञ्चमः । ४ निषादः ॥

॥३॥ अभू॒रेको॑ रयिपते रयी॒णामा हस्त॑योरधिथा इन्द्र कृ॒ष्टीः ।
वि तो॒के अ॒प्सु तन॑ये च॒ सूरे॑ऽवोचन्त चर्ष॒णयो॒ विवा॑चः ॥१॥
त्वद्भि॒येन्द्र॒ पार्थि॑वानि॒ विश्वाच्यु॑ता चिच्च्यावयन्ते॒ रजां॑सि ।
द्यावा॒क्षामा॒ पर्व॑तासो॒ वना॑नि॒ विश्वं॑ दृ॒ळ्हं भ॑यते॒ अज्म॒न्ना ते॑ ॥२॥
त्वं कुत्से॑ना॒भि शुष्ण॑मिन्द्रा॒शुषं॑ यु॒ध्य कुय॑वं॒ गवि॑ष्टौ ।
दश॑ प्रपि॒त्वे अध॒ सूर्य॑स्य मुषा॒यश्च॒क्रमवि॑वे॒ रपां॑सि ॥३॥
त्वं श॒तान्यव॒ शम्ब॑रस्य॒ पुरो॑ जघन्थाप्र॒तीनि॒ दस्योः॑ ।
अशि॑क्षो॒ यत्र॒ शच्या॑ शचीवो॒ दिवो॑दासाय सुन्व॒ते सु॑तक्रे भ॒रद्वा॑जाय गृण॒ते वसू॑नि ॥४॥
स स॑त्यसत्वन्मह॒ते रणा॑य॒ रथ॒मा ति॑ष्ठ तुविनृम्ण भी॒मम् ।
या॒हि प्र॑पथि॒न्नव॒सोप॑ म॒द्रिक्प्र च॑ श्रुत श्रावय चर्ष॒णिभ्यः॑ ॥५॥

॥ ३२ ॥ ऋषिः—१-५ सुहोत्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ भुरिक् पङ्क्तिः । २ स्वराट् पङ्क्तिः ।
३, ५ त्रिष्टुप् । ४ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २ पञ्चमः । ३-५ धैवतः ॥

॥४॥ अपू॑र्व्या पुरु॒तमा॑न्यस्मै म॒हे वी॒राय॑ त॒वसे॑ तु॒राय॑ ।
वि॒र॒प्शिने॑ व॒ज्रिणे॒ शंत॑मानि॒ वचां॑स्या॒सा स्थवि॑राय तक्षम् ॥१॥
स मा॒तरा॒ सूर्ये॑णा कवी॒नामवा॑सयद्रु॒जदद्रिं॑ गृणा॒नः ।
स्वा॒धीभि॒र्ऋक्व॑भिर्वावशा॒न उदु॒स्रिया॑णामसृजन्नि॒दान॑म् ॥२॥
स वह्नि॑भि॒र्ऋक्व॑भि॒र्गोषु॒ शश्व॑न्मि॒तज्ञु॑भिः पुरु॒कृत्वा॑ जिगाय ।
पुरः॑ पुरो॒हा सखि॑भिः सखी॒यन्दृ॒ळ्हा रु॑रोज क॒विभिः॑ क॒विः सन् ॥३॥
स नी॒व्या॑भिर्जरि॒तार॒मच्छा॑ म॒हो वाजे॑भिर्म॒हद्भि॑श्च॒ शुष्मैः॑ ।
पु॒रु॒वीरा॑भिर्वृषभ क्षिती॒नामा गि॑र्वणः सुवि॒ताय॒ प्र या॑हि ॥४॥

स सर्गेण शवसा तक्तो अत्यैरप इन्द्रो दक्षिणतस्तुराषाट्।
इत्था सृजाना अनपावृदर्थं दिवेदिवे विविपुरप्रमृष्यम् ॥५॥

॥ ३३ ॥ ऋषिः—१-५ शुनहोत्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-३ निचृत् पङ्क्तिः। ४ भुरिक् पङ्क्तिः।
५ स्वराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—पञ्चमः ॥

॥५॥ य ओजिष्ठ इन्द्र तं सु नो दा मदो वृषन्त्स्वभिष्टिर्दास्वान्।
सौवश्व्यं यो वनवत्स्वश्वो वृत्रा समत्सु सासहदमित्रान् ॥१॥
त्वां ही३न्द्रावसे विवाचो हवन्ते चर्षणयः शूरसातौ।
त्वं विप्रेभिर्वि पणीँरशायस्त्वोत इत्सनिता वाजमर्वा ॥२॥
त्वं ताँ इन्द्रोभयाँ अमित्रान्दासा वृत्राण्यार्या च शूर।
वधीर्वनेव सुधितेभिरत्कैरा पृत्सु दर्षि नृणां नृतम ॥३॥
स त्वं न इन्द्राकवाभिरूती सखा विश्वायुरविता वृधे भूः।
स्वर्षाता यद्ध्वयामसि त्वा युध्यन्तो नेमधिता पृत्सु शूर ॥४॥
नूनं न इन्द्रापराय च स्या भवा मृळीक उत नो अभिष्टौ।
इत्था गृणन्तो महिनस्य शर्मन्दिवि ष्याम पार्ये गोषतमाः ॥५॥

॥ ३४ ॥ ऋषिः—१-५ शुनहोत्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥६॥ सं च त्वे जग्मुर्गिर इन्द्र पूर्वीर्वि च त्वद्यन्ति विभ्वो मनीषाः।
पुरा नूनं च स्तुतय ऋषीणां पस्पृध्र इन्द्रे अध्युक्थार्का ॥१॥
पुरुहूतो यः पुरुगूर्त ऋभ्वाँ एकः पुरुप्रशस्तो अस्ति यज्ञैः।
रथो न महे शवसे युजानो३ऽस्माभिरिन्द्रो अनुमाद्यो भूत् ॥२॥
न यं हिंसन्ति धीतयो न वाणीरिन्द्रं नक्षन्तीदभि वर्धयन्तीः।
यदि स्तोतारः शतं यत्सहस्रं गृणन्ति गिर्वणसं शं तदस्मै ॥३॥
अस्मा एतद्दिव्य१र्चेव मासा मिमिक्ष इन्द्रे न्ययामि सोमः।
जनं न धन्वन्नभि सं यदापः सत्रा वावृधुर्हवनानि यज्ञैः ॥४॥
अस्मा एतन्मह्याङ्गूषमस्मा इन्द्राय स्तोत्रं मतिभिरवाचि।
असद्यथा महति वृत्रतूर्य इन्द्रो विश्वायुरविता वृधश्च ॥५॥

॥ ३५ ॥ ऋषिः—१-५ नरः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ विराट्त्रिष्टुप्। ३ निचृत्त्रिष्टुप्।
४; ५ त्रिष्टुप्। २ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३-५ धैवतः। २ पञ्चमः ॥

॥७॥ कदा भुवन्रथक्षयाणि ब्रह्म कदा स्तोत्रे सहस्रपोष्यं दाः।
कदा स्तोमं वासयोऽस्य राया कदा धियः करसि वाजरत्नाः ॥१॥

कर्हि स्वित्तदिन्द्र यन्नृभिर्नॄन्वीरैर्वीरान्नीळयासे जयाजीन् ।
त्रिधातु गा अधि जयासि गोष्विन्द्र द्युम्नं स्वर्वद्धेह्यस्मे ॥२॥
कर्हि स्वित्तदिन्द्र यज्जरित्रे विश्वप्सु ब्रह्म कृणवः शविष्ठ ।
कदा धियो न नियुतो युवासे कदा गोमघा हवनानि गच्छाः ॥३॥
स गोमघा जरित्रे अश्वश्चन्द्रा वाजश्रवसो अधि धेहि पृक्षः ।
पीपिहीषः सुदुघामिन्द्र धेनुं भरद्वाजेषु सुरुचो रुरुच्याः ॥४॥
तमा नूनं वृजनमन्यथा चिच्छूरो यच्छक्र वि दुरो गृणीषे ।
मा निररं शुक्रदुघस्य धेनोराङ्गिरसान्ब्रह्मणा विप्र जिन्व ॥५॥

॥ ३६ ॥ ऋषिः—१-५ नरः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ निचृत्त्रिष्टुप् । २ विराट्त्रिष्टुप् ।
३ स्वराट्पङ्क्तिः । ४, ५ भुरिक्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २ धैवतः । ३-५ पञ्चमः ॥

॥८॥ सत्रा मदासस्तव विश्वजन्याः सत्रा रायोऽध ये पार्थिवासः ।
सत्रा वाजानामभवो विभक्ता यद्देवेषु धारयथा असुर्यम् ॥१॥
अनु प्र येजे जन ओजो अस्य सत्रा दधिरे अनु वीर्याय ।
स्यूमगृभे दुधयेऽर्वते च क्रतुं वृञ्जन्त्यपि वृत्रहत्ये ॥२॥
तं सध्रीचीरूतयो वृष्ण्यानि पौंस्यानि नियुतः सश्चुरिन्द्रम् ।
समुद्रं न सिन्धव उक्थशुष्मा उरुव्यचसं गिर आ विशन्ति ॥३॥
स रायस्खामुप सृजा गृणानः पुरुश्चन्द्रस्य त्वमिन्द्र वस्वः ।
पतिर्बभूथासमो जनानामेको विश्वस्य भुवनस्य राजा ॥४॥
स तु श्रुधि श्रुत्या यो दुवोयुर्द्यौर्न भूमाभि रायो अर्यः ।
असो यथा नः शवसा चकानो युगेयुगे वयसा चेकितानः ॥५॥

॥ ३७ ॥ ऋषिः—१-५ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ४, ५ विराट्त्रिष्टुप् ।
२, ३ निचृत्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ४, ५ धैवतः । २, ३ पञ्चमः ॥

॥९॥ अर्वाग्रथं विश्ववारं त उग्रेन्द्र युक्तासो हरयो वहन्तु ।
कीरिश्चिद्धि त्वा हवते स्वर्वानृधीमहि सधमादस्ते अद्य ॥१॥
प्रो द्रोणे हरयः कर्माग्मन्पुनानास ऋज्यन्तो अभूवन् ।
इन्द्रो नो अस्य पूर्व्यः पपीयाद्द्युक्षो मदस्य सोम्यस्य राजा ॥२॥
आसस्राणासः शवसानमच्छेन्द्रं सुचक्रे रथ्यासो अश्वाः ।
अभि श्रव ऋज्यन्तो वहेयुर्नू चिन्नु वायोरमृतं वि दस्येत् ॥३॥

वरिष्ठो अस्य दक्षिणामियर्तीन्द्रो मघोनां तुविकूर्मितमः ।
यया वज्रिवः परियास्यंहो मघा च धृष्णो दयसे वि सूरीन् ॥४॥
इन्द्रो वाजस्य स्थविरस्य दातेन्द्रो गीर्भिर्वर्धतां वृद्धमहाः ।
इन्द्रो वृत्रं हनिष्ठो अस्तु सत्वा ता सूरिः पृणति तूतुजानः ॥५॥

॥ ३८ ॥ ऋषिः—१-५ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-३, ५ निचृत् त्रिष्टुप् ।
४ त्रिष्टुप् । स्वरः—धैवतः ॥

॥१०॥ अपादित उदु नश्चित्रतमो महीं भर्षद्द्युमतीमिन्द्रहूतिम् ।
पन्यसीं धीतिं दैव्यस्य यामञ्जनस्य रातिं वनते सुदानुः ॥१॥
दूराच्चिदा वसतो अस्य कर्णा घोषादिन्द्रस्य तन्यति ब्रुवाणः ।
एयमेनं देवहूतिर्ववृत्यान्मद्र्य१गिन्द्रमियमृच्यमाना ॥२॥
तं वो धिया परमया पुराजामजरमिन्द्रमभ्यनूष्यर्कैः ।
ब्रह्मा च गिरो दधिरे समस्मिन्महाँश्च स्तोमो अधि वर्धदिन्द्रे ॥३॥
वर्धाद्यं यज्ञ उत सोम इन्द्रं वर्धाद्ब्रह्म गिर उक्था च मन्म ।
वर्धाहैनमुषसो यामन्नक्तोर्वर्धान्मासाः शरदो द्याव इन्द्रम् ॥४॥
एवा जज्ञानं सहसे असामि वावृधानं राधसे च श्रुताय ।
महामुग्रमवसे विप्र नूनमा विवासेम वृत्रतूर्येषु ॥५॥

॥ ३९ ॥ ऋषिः—१-५ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३ विराट् त्रिष्टुप् ।
२ त्रिष्टुप् । ४, ५ भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-३ धैवतः । ४, ५ पञ्चमः ॥

॥११॥ मन्द्रस्य कवेर्दिव्यस्य वह्नेर्विप्रमन्मनो वचनस्य मध्वः ।
अपा नस्तस्य सचनस्य देवेषो युवस्व गृणते गोअग्राः ॥१॥
अयमुशानः पर्यद्रिमुस्रा ऋतधीतिभिर्ऋतयुग्युजानः ।
रुजदरुग्णं वि वलस्य सानुं पणीँर्वचोभिरभि योधदिन्द्रः ॥२॥
अयं द्योतयदद्युतो व्य१क्तून्दोषा वस्तोः शरद इन्दुरिन्द्र ।
इमं केतुमदधुर्नू चिदह्नां शुचिजन्मन उषसश्चकार ॥३॥
अयं रोचयदरुचो रुचानो३ऽयं वासयद्व्यृ१तेन पूर्वीः ।
अयमीयत ऋतयुग्भिरश्वैः स्वर्विदा नाभिना चर्षणिप्राः ॥४॥
नू गृणानो गृणते प्रत्न राजन्निषः पिन्व वसुदेयाय पूर्वीः ।
अप ओषधीरविषा वनानि गा अर्वतो नॄनृचसे रिरीहि ॥५॥

॥ ४० ॥ ऋषिः—१-५ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३ विराट् त्रिष्टुप् ।
२ त्रिष्टुप् । ४ भुरिक् पङ्क्तिः । ५ स्वराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-३ धैवतः । ४, ५ पञ्चमः ॥

॥१२॥ इन्द्र॒ पिब॒ तुभ्यं॑ सु॒तो मदा॒याव॑ स्य॒ हरी॒ वि मु॑चा॒ सखा॑या ।
उ॒त प्र गा॑य ग॒ण आ नि॒षद्याथा॑ य॒ज्ञाय॑ गृण॒ते वयो॑ धाः ॥१॥
अस्य॑ पिब॒ यस्य॑ जज्ञा॒न इ॑न्द्र॒ मदा॑य॒ क्रत्वे॒ अपि॑बो विरप्शिन् ।
तमु॑ ते॒ गावो॒ नर॒ आपो॒ अद्रि॒रिन्दुं॒ सम॑ह्यन्पी॒तये॒ सम॑स्मै ॥२॥
समि॑द्धे अ॒ग्नौ सु॒त इ॑न्द्र॒ सोम॒ आ त्वा॑ वहन्तु॒ हर॑यो॒ वहि॑ष्ठाः ।
त्वा॒य॒ता मन॑सा जोहवी॒मीन्द्रा या॑हि सुवि॒ताय॑ म॒हे नः॑ ॥३॥
आ या॑हि॒ शश्व॑दुश॒ता य॑या॒थेन्द्र॑ म॒हा मन॑सा सोम॒पेय॑म् ।
उप॒ ब्रह्मा॑णि शृणव इ॒मा नो॒ऽथा॑ ते य॒ज्ञस्त॒न्वे॒३॒ वयो॑ धात् ॥४॥
यदि॑न्द्र दि॒वि पार्ये॒ यदृ॒धग्यद्वा॒ स्वे सद॑ने॒ यत्र॒ वासि॑ ।
अतो॑ नो य॒ज्ञमव॑से नि॒युत्वा॑न्त्स॒जोषाः॑ पाहि गिर्व॑णो म॒रुद्भिः॑ ॥५॥

॥ ४१ ॥ ऋषिः—१-५ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ विराट् त्रिष्टुप् । २-४ त्रिष्टुप् ।
५ भुरिक् पङ्क्तिः । स्वरः—१-४ धैवतः । ५ पञ्चमः ॥

॥१३॥ अहे॑ळमान॒ उप॑ याहि य॒ज्ञं तुभ्यं॑ पवन्त॒ इन्द॑वः सु॒तासः॑ ।
गावो॒ न व॑ज्रि॒न्त्स्वमोको॒ अच्छेन्द्रा ग॑हि प्रथ॒मो य॒ज्ञिया॑नाम् ॥१॥
या ते॑ का॒कुत्सुकृ॑ता॒ या वरि॑ष्ठा॒ यया॒ शश्व॒त्पिब॑सि॒ मध्व॑ ऊ॒र्मिम् ।
तया॑ पाहि॒ प्र ते॑ अध्व॒र्युर॑स्था॒त्सं ते॒ वज्रो॑ वर्ततामिन्द्र ग॒व्युः ॥२॥
ए॒ष द्र॒प्सो वृ॑ष॒भो वि॒श्वरू॑प॒ इन्द्रा॑य॒ वृष्णे॒ सम॑कारि॒ सोमः॑ ।
ए॒तं पि॑ब हरिवः स्थातरुग्र॒ यस्येशि॑षे प्र॒दिवि॒ यस्ते॒ अन्न॑म् ॥३॥
सु॒तः सोमो॒ असु॑तादिन्द्र॒ वस्या॑न॒यं श्रेया॑ञ्चिकि॒तुषे॒ रणा॑य ।
ए॒तं ति॑तिर्व॒ उप॑ याहि य॒ज्ञं तेन॒ विश्वा॒स्तवि॑षी॒रा पृ॑णस्व ॥४॥
ह्वया॑मसि॒ त्वेन्द्र॑ याह्य॒र्वाङरं॑ ते॒ सोम॑स्त॒न्वे॑ भवाति ।
शत॑क्रतो मा॒दय॑स्वा सु॒तेषु॒ प्रास्माँ॑ अव॒ पृत॑नासु॒ प्र वि॒क्षु ॥५॥

॥ ४२ ॥ ऋषिः—१-४ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ स्वराडुष्णिक् । २ निचृदनुष्टुप्
३ अनुष्टुप् । ४ भुरिगनुष्टुप् ॥ स्वरः—१ ऋषभः । २-४ गान्धारः ॥

॥१४॥ प्रत्य॑स्मै॒ पिपी॑षते॒ विश्वा॑नि वि॒दुषे॑ भर ।
अ॒रं॒ग॒माय॒ जग्म॒येऽप॑श्चाद्दध्व॒ने नरे॑ ॥१॥

ए॒मे॒नं॒ प्र॒त्येत॑न॒ सोमे॑भिः सो॒म॒पात॑मम्।
अम॑त्रेभिर्ऋजी॒षिण॒मिन्द्रं॑ सु॒तेभि॒रिन्दु॑भिः ॥२॥
यदी॑ सु॒तेभि॒रिन्दु॑भि॒ः सोमे॑भिः प्रति॒भूष॑थ।
वेदा॒ विश्व॑स्य॒ मेधि॑रो धृ॒षत्तंत॒मिदेष॑ते ॥३॥
अ॒स्माअ॑स्मा॒ इदन्ध॒सोऽध्व॑र्यो॒ प्र भ॑रा सु॒तम्।
कु॒वित्स॑मस्य॒ जेन्य॑स्य॒ शर्ध॑तो॒ऽभिश॑स्तेरव॒स्पर॑त् ॥४॥

॥ ४३ ॥ ऋषिः—१-४ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—उष्णिक् ॥ स्वरः—ऋषभः ॥

॥१५॥ यस्य॒ त्यच्छम्ब॑रं॒ मदे॒ दिवो॑दासाय र॒न्धय॑ः। अ॒यं स सोम॑ इन्द्र ते सु॒तः पिब॑ ॥१॥
यस्य॑ तीव्र॒सुतं॒ मदं॒ मध्य॒मन्तं॑ च॒ रक्ष॑से। अ॒यं स सोम॑ इन्द्र ते सु॒तः पिब॑ ॥२॥
यस्य॒ गा अ॒न्तरश्म॑नो॒ मदे॑ दृ॒ळ्हा अ॒वासृज॑ः। अ॒यं स सोम॑ इन्द्र ते सु॒तः पिब॑ ॥३॥
यस्य॑ मन्दा॒नो अन्ध॑सो॒ माघो॑नं दधि॒षे शव॑ः। अ॒यं स सोम॑ इन्द्र ते सु॒तः पिब॑ ॥४॥

[चतुर्थोऽनुवाकः ॥ सू० ४४-४६] ॥ ४४ ॥ ऋषिः—१-२४ शंयुर्बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३, ४ निचृदनुष्टुप्। २, ५ स्वराडुष्णिक्। ६ आसुरीपङ्क्तिः। ७ भुरिक् पङ्क्तिः। ८ निचृत् पङ्क्तिः। ९, १२, १६ पङ्क्तिः। १०, ११, १३, २२ विराट्त्रिष्टुप्। १४, १५, १७, १८, २०, २४ निचृत् त्रिष्टुप्। १९, २१, २३ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३, ४ गान्धारः। २, ५ ऋषभः। ६-९ १२, १६ पञ्चमः। १०, ११. १३-१५, १७-२४ धैवतः ॥

॥१६॥ यो र॑यिवो र॒यिन्त॑मो॒ यो द्यु॒म्नैर्द्यु॒म्नव॑त्तमः।
सोम॑ः सु॒तः स इ॑न्द्र॒ तेऽस्ति॑ स्वधापते॒ मद॑ः ॥१॥
यः श॒ग्मस्तु॑विशग्म ते रा॒यो दा॒मा म॑ती॒नाम्।
सोम॑ः सु॒तः स इ॑न्द्र॒ तेऽस्ति॑ स्वधापते॒ मद॑ः ॥२॥
येन॑ वृ॒द्धो न शव॑सा तु॒रो न स्वाभि॑रू॒तिभि॑ः।
सोम॑ः सु॒तः स इ॑न्द्र॒ तेऽस्ति॑ स्वधापते॒ मद॑ः ॥३॥
त्यमु॑ वो॒ अप्र॑हणं गृणी॒षे शव॑स॒स्पति॑म्।
इन्द्रं॑ विश्वा॒साहं॒ नरं॒ मंहि॑ष्ठं वि॒श्वच॑र्षणिम् ॥४॥
यं व॒र्धय॒न्तीद्गिर॒ः पतिं॑ तु॒रस्य॒ राध॑सः।
तमिन्न्व॑स्य॒ रोद॑सी दे॒वी शुष्मं॑ सपर्यतः ॥५॥
॥१७॥ तद्व॑ उ॒क्थस्य॑ ब॒र्हणेन्द्रा॑योपस्तृणी॒षणि॑।
विपो॒ न यस्यो॒तयो॒ वि यद्रोह॑न्ति स॒क्षित॑ः ॥६॥
अवि॑दद्दक्षं॑ मि॒त्रो नवी॑यान्पपा॒नो दे॒वेभ्यो॒ वस्यो॑ अचैत्।
स॒सवा॒न्स्तौ॒लाभि॑र्धौ॒तरी॑भिरुरु॒ष्या पा॒युर॑भवत्स॒खिभ्य॑ः ॥७॥

ऋ॒तस्य॑ प॒थि वे॒धा अ॑पायि श्रि॒ये मनां॑सि दे॒वासो॑ अक्रन् ।
दधा॑नो॒ नाम॑ म॒हो वचो॑भि॒र्वपु॑र्दृ॒शये॑ वे॒न्यो व्या॑वः ॥८॥
द्यु॒मत्त॑मं॒ दक्षं॑ धेह्य॒स्मे सेधा॒ जना॑नां पू॒र्वीररा॑तीः ।
वर्षी॑यो॒ वयः॑ कृणुहि॒ शची॑भि॒र्धन॑स्य सा॒ताव॒स्माँ अ॑विड्ढि ॥९॥
इन्द्र॒ तुभ्य॒मिन्म॑घवन्नभूम व॒यं दा॒त्रे ह॑रिवो॒ मा वि वे॑नः ।
नकि॑रा॒पिर्द॑दृशे मर्त्य॒त्रा किम॒ङ्ग र॑ध्र॒चोद॑नं त्वाहुः ॥१०॥
॥१८॥ मा ज॒स्वने॑ वृषभ नो ररीथा॒ मा ते॑ रे॒वतः॑ स॒ख्ये रि॑षाम ।
पू॒र्वीष्ट॑ इन्द्र नि॒षिधो॒ जने॑षु ज॒ह्यसु॑ष्वी॒न्प्र वृ॒हापृ॑णतः ॥११॥
उद॒भ्राणी॑व स्त॒नय॑न्निय॒र्तीन्द्रो॒ राधां॒स्यश्व्या॑नि॒ गव्या॑ ।
त्वम॑सि प्र॒दिवः॑ का॒रुधा॑या॒ मा त्वा॑दा॒मान॒ आ द॑भन्म॒घोनः॑ ॥१२॥
अध्व॑र्यो वीर॒ प्र म॒हे सु॒ताना॒मिन्द्रा॑य भर॒ स ह्य॑स्य॒ राजा॑ ।
यः पू॒र्व्याभि॑रु॒त नूत॑नाभिर्गी॒र्भिर्वा॑वृ॒धे गृ॑ण॒तामृषी॑णाम् ॥१३॥
अ॒स्य मदे॑ पु॒रु वर्पां॑सि वि॒द्वानिन्द्रो॑ वृ॒त्राण्य॑प्र॒ती ज॑घान ।
तमु॒ प्र हो॑षि॒ मधु॑मन्तमस्मै॒ सोमं॑ वी॒राय॑ शि॒प्रिणे॒ पिब॑ध्यै ॥१४॥
पाता॑ सु॒तमिन्द्रो॑ अस्तु॒ सोमं॒ हन्ता॑ वृ॒त्रं वज्रे॑ण मन्दसा॒नः ।
गन्ता॑ य॒ज्ञं प॑रा॒वत॑श्चिद॒च्छा वसु॑र्धी॒नाम॑वि॒ता का॒रुधा॑याः ॥१५॥
॥१९॥ इ॒दं त्यत्पात्र॑मिन्द्र॒पान॒मिन्द्र॑स्य प्रि॒यम॒मृत॑मपायि ।
मत्स॒द्यथा॑ सौमन॒साय॑ दे॒वं व्य१॒॑स्मद्द्वेषो॑ यु॒यव॒द्व्यंहः॑ ॥१६॥
ए॒ना म॑न्दा॒नो ज॒हि शू॑र॒ शत्रू॑ञ्जा॒मिमजा॑मिं मघवन्न॒मित्रा॑न् ।
अ॒भि॒षे॒णाँ अ॒भ्या॒३॒॑देदि॑शाना॒न्परा॑च इन्द्र॒ प्र मृ॑णा ज॒ही च॑ ॥१७॥
आ॒सु ष्मा॑ णो मघवन्निन्द्र पृ॒त्स्व१॒॑स्मभ्यं॒ महि॒ वरि॑वः सु॒गं कः॑ ।
अ॒पां तो॒कस्य॒ तन॑यस्य जे॒ष इन्द्र॑ सू॒रीन्कृ॑णु॒हि स्मा॑ नो अ॒र्धम् ॥१८॥
आ त्वा॒ हर॑यो॒ वृष॑णो युजा॒ना वृष॑रथासो॒ वृष॑रश्मयोऽत्याः॑ ।
अ॒स्म॒त्राञ्चो॒ वृष॑णो वज्रवाहो॒ वृष्णे॒ मदा॑य सु॒युजो॑ वहन्तु ॥१९॥
आ ते॑ वृष॒न्वृष॑णो॒ द्रोण॑मस्थुर्घृत॒प्रुषो॒ नोर्मयो॒ मद॑न्तः ।
इन्द्र॒ प्र तुभ्यं॒ वृष॑भिः सु॒ताना॒ वृष्णे॑ भरन्ति वृष॒भाय॒ सोम॑म् ॥२०॥
॥२०॥ वृषा॑सि दि॒वो वृ॑ष॒भः पृ॑थि॒व्या वृषा॒ सिन्धू॑नां वृष॒भः स्तिया॑नाम् ।
वृष्णे॑ त॒ इन्दु॑र्वृषभ पीपाय स्वा॒दू रसो॑ मधु॒पेयो॒ वरा॑य ॥२१॥

अ॒यं दे॒वः सह॑सा॒ जाय॑मान॒ इन्द्रे॑ण यु॒जा प॒णिम॑स्तभायत् ।
अ॒यं स्वस्य॑ पि॒तुरायु॑धा॒नीन्दु॑रमुष्णा॒दशि॑वस्य मा॒याः ॥२२॥
अ॒यम॑कृणोदु॒षसः॑ सु॒पत्नी॑र॒यं सूर्ये॑ अदधा॒ज्ज्योति॑र॒न्तः ।
अ॒यं त्रि॒धातु॑ दि॒वि रो॑च॒नेषु॑ त्रि॒तेषु॑ विन्दद॒मृतं॒ निगू॑ळ्हम् ॥२३॥
अ॒यं द्यावा॑पृथि॒वी वि ष्क॑भायद॒यं रथ॑मयुनक्स॒प्तर॑श्मिम् ।
अ॒यं गोषु॒ शच्या॑ प॒क्वम॒न्तः सोमो॑ दाधार॒ दश॑यन्त्र॒मुत्स॑म् ॥२४॥

॥ ४५ ॥ ऋषिः—१-३३ शंयुर्बार्हस्पत्यः ॥ देवता—१-३० इन्द्रः । ३१-३३ बृबुस्तक्षा ॥ छन्दः—१-३, ८, १४, २०-२४, २८, ३०, ३२ गायत्री । ४, ७, ९-१३, १५-१९, २५, २६, २९ निचृद् गायत्री । ५, ६, २७ विराड् गायत्री । ३१ आर्च्युष्णिक् । ३३ अनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-३० ३२ षड्जः । ३१ ऋषभः । ३३ गान्धारः ॥

॥२१॥ य आन॑यत्परा॒वतः॒ सुनी॑ती तु॒र्वशं॒ यदु॑म् । इन्द्रः॒ स नो॒ युवा॒ सखा॑ ॥१॥
अवि॒प्रे चि॒द्वयो॒ दध॑दना॒शुना॑ चि॒दर्व॑ता । इन्द्रो॒ जेता॑ हि॒तं धन॑म् ॥२॥
म॒हीर॑स्य॒ प्रणी॑तयः पू॒र्वीरु॒त प्रश॑स्तयः । नास्य॑ क्षीयन्त ऊ॒तयः॑ ॥३॥
सखा॑यो॒ ब्रह्म॑वाहसे॒ऽर्च॑त॒ प्र च॑ गायत । स हि नः॒ प्रम॑तिर्म॒ही ॥४॥
त्वमेक॑स्य वृत्रहन्नवि॒ता द्वयो॑रसि । उ॒तेदृ॒शे यथा॑ व॒यम् ॥५॥
॥२२॥ न॒यसीद्व॑ति॒ द्विषः॑ कृ॒णोष्यु॑क्थशं॒सिनः॑ । नृभिः॑ सु॒वीर॑ उच्यसे ॥६॥
ब्र॒ह्माणं॒ ब्रह्म॑वाहसं गी॒र्भिः सखा॑यमृ॒ग्मिय॑म् । गां न दो॒हसे॑ हुवे ॥७॥
यस्य॒ विश्वा॑नि॒ हस्त॑योरू॒चुर्वसू॑नि॒ नि द्वि॒ता । वी॒रस्य॑ पृतना॒षहः॑ ॥८॥
वि दृ॒ळ्हानि॑ चिदद्रिवो॒ जना॑नां शचीपते । वृ॒ह मा॒या अ॑नानत ॥९॥
तमु॑ त्वा सत्य सोमपा॒ इन्द्र॑ वाजानां पते । अहू॑महि श्रव॒स्यवः॑ ॥१०॥
॥२३॥ तमु॑ त्वा॒ यः पु॒रासि॑थ॒ यो वा॑ नू॒नं हि॒ते धने॑ । हव्यः॒ स श्रु॑धी॒ हव॑म् ॥११॥
धी॒भिरर्व॑द्भि॒रर्व॑तो॒ वाजाँ॑ इन्द्र श्र॒वाय्या॑न् । त्वया॑ जेष्म हि॒तं धन॑म् ॥१२॥
अभू॑रु वीर गिर्वणो म॒हाँ इ॑न्द्र॒ धने॑ हि॒ते । भरे॑ वितन्त॒साय्यः॑ ॥१३॥
या त॑ ऊ॒तिर॑मित्रहन्म॒क्षूज॑वस्त॒मास॑ति । तया॑ नो हिनु॒ही रथ॑म् ॥१४॥
स रथे॑न र॒थीत॑मो॒ऽस्माके॑नाभि॒युग्व॑ना । जेषि॑ जिष्णो हि॒तं धन॑म् ॥१५॥
॥२४॥ य एक॒ इत्तमु॑ ष्टुहि कृष्टी॒नां विच॑र्षणिः । पति॑र्ज॒ज्ञे वृष॑क्रतुः ॥१६॥
यो गृ॑ण॒तामिदासि॑था॒पिरू॒ती शि॒वः सखा॑ । स त्वं न॑ इन्द्र मृळय ॥१७॥
धि॒ष्व वज्रं॒ गभ॑स्त्यो रक्षो॒हत्या॑य वज्रिवः । सा॒स॒ही॒ष्ठा अ॒भि स्पृधः॑ ॥१८॥

प्र॒त्नं र॑यी॒णां यु॒जं सखा॑यं कीरि॒चोद॑नम् । ब्रह्म॑वाहस्तमं हुवे ॥१९॥
स हि विश्वा॑नि॒ पार्थि॑वाँ॒ एको॒ वसू॑नि॒ पत्य॑ते । गिर्व॑णस्तमो॒ अध्रि॑गुः ॥२०॥

॥२५॥ स नो॑ नि॒युद्भि॒रा पृ॑ण॒ कामं॒ वाजे॑भिर॒श्विभिः॑ । गोम॑द्भि॒र्गोप॑ते धृ॒षत् ॥२१॥
तद्वो॑ गाय सु॒ते सचा॑ पुरुहू॒ताय॒ सत्व॑ने । शं यद्गवे॒ न शा॒किने॑ ॥२२॥
न घा॑ वसु॒र्नि य॑मते दा॒नं वाज॑स्य॒ गोम॑तः । यत्सी॒मुप॒ श्रव॒द्गिरः॑ ॥२३॥
कु॒वित्स॑स्य॒ प्र हि व्र॒जं गोम॑न्तं दस्यु॒हा गम॑त् । शची॑भि॒रप॑ नो वरत् ॥२४॥
इ॒मा उ॑ त्वा शतक्रतो॒ऽभि प्र णो॑नुवु॒र्गिरः॑ । इन्द्र॑ व॒त्सं न मा॒तरः॑ ॥२५॥

॥२६॥ दू॒णाशं॑ स॒ख्यं तव॒ गौर॑सि वीर गव्य॒ते । अश्वो॑ अश्वाय॒ते भ॑व ॥२६॥
स म॑न्दस्वा॒ ह्यन्ध॑सो॒ राध॑से त॒न्वा॑ म॒हे । न स्तो॒तारं॑ नि॒दे क॑रः ॥२७॥
इ॒मा उ॑ त्वा सु॒तेसु॑ते॒ नक्ष॑न्ते गिर्वणो॒ गिरः॑ । व॒त्सं गावो॒ न धे॒नवः॑ ॥२८॥
पु॒रू॒तमं॑ पुरू॒णां स्तो॑तॄ॒णां विवा॑चि । वाजे॑भिर्वाजय॒ताम् ॥२९॥
अ॒स्माक॑मिन्द्र भूतु ते॒ स्तोमो॒ वाहि॑ष्ठो॒ अन्त॑मः । अ॒स्मान्रा॒ये म॒हे हि॑नु ॥३०॥
अधि॑ बृ॒बुः प॑णी॒नां वर्षि॑ष्ठे मू॒र्धन्न॑स्थात् । उ॒रुः कक्षो॒ न गा॒ङ्ग्यः ॥३१॥
यस्य॑ वा॒योरि॑व द्र॒वद्भ॒द्रा रा॒तिः स॑ह॒स्रिणी॑ । स॒द्यो दा॒नाय॒ मंह॑ते ॥३२॥
तत्सु नो॒ विश्वे॑ अ॒र्य आ सदा॑ गृणन्ति का॒रवः॑ ।
बृ॒बुं स॑हस्र॒दात॑मं सू॒रिं स॑हस्र॒सात॑मम् ॥३३॥

४६ ॥ ऋषिः—१-१४ शंयुर्बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्रः प्रगाथं वा ॥ छन्दः—१ निचृदनुष्टुप् । ५, ७ स्वराडनुष्टुप् । २ स्वराड्बृहती । ३, ४ भुरिग्बृहती । ८, ९ विराड्बृहती । ११ निचृद्बृहती । १३ बृहती । ६ ब्राह्मीगायत्री । १० पङ्क्तिः । १२, १४ विराट्पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ५, ७ गान्धारः । २-४, ८, ९, ११, १३ मध्यमः । ६ षड्जः । १०, १२, १४ पञ्चमः ॥

॥२७॥ त्वामिद्धि हवा॑महे सा॒ता वाज॑स्य का॒रवः॑ ।
त्वां वृ॒त्रेष्वि॑न्द्र॒ सत्प॑तिं॒ नर॒स्त्वां काष्ठा॒स्वर्व॑तः ॥१॥
स त्वं न॑श्चित्र वज्रहस्त धृष्णु॒या म॒हः स्त॑वा॒नो अ॑द्रिवः ।
गामश्वं॑ र॒थ्य॑मिन्द्र॒ सं कि॑र स॒त्रा वाजं॒ न जि॒ग्युषे॑ ॥२॥
यः स॑त्रा॒हा विच॑र्षणि॒रिन्द्रं॒ तं हू॑महे व॒यम् ।
सह॑स्रमुष्क॒ तुवि॑नृम्ण॒ सत्प॑ते॒ भवा॑ स॒मत्सु॑ नो वृ॒धे ॥३॥
बाध॑से॒ जना॑न्वृष॒भेव॑ म॒न्युना॒ घृषौ॑ मी॒ळ्ह ऋ॑चीषम ।
अ॒स्माकं॑ बोध्यवि॒ता म॑हाध॒ने त॒नूष्व॒प्सु सूर्ये॑ ॥४॥

इन्द्र ज्येष्ठं न आ भरँ ओजिष्ठं पपुरि श्रवः ।
येनेमे चित्र वज्रहस्त रोदसी ओभे सुशिप्र प्राः ॥५॥
॥२८॥ त्वामुग्रमवसे चर्षणीसहं राजन्देवेषु हूमहे ।
विश्वा सु नो विथुरा पिब्दना वसोऽमित्रान्त्सुषहान्कृधि ॥६॥
यदिन्द्र नाहुषीष्वाँ ओजो नृम्णं च कृष्टिषु ।
यद्वा पञ्च क्षितीनां द्युम्नमा भर सत्रा विश्वानि पौंस्या ॥७॥
यद्वा तृक्षौ मघवन्द्रुह्यावा जने यत्पूरौ कच्च वृष्ण्यम् ।
अस्मभ्यं तद्रिरीहि सं नृषाह्येऽमित्रान्पृत्सु तुर्वणे ॥८॥
इन्द्र त्रिधातु शरणं त्रिवरूथं स्वस्तिमत् ।
छर्दिर्यच्छ मघवद्भ्यश्च मह्यं च यावया दिद्युमेभ्यः ॥९॥
ये गव्यता मनसा शत्रुमादभुरभिप्रघ्नन्ति धृष्णुया ।
अध स्मा नो मघवन्निन्द्र गिर्वणस्तनूपा अन्तमो भव ॥१०॥
॥२९॥ अध स्मा नो वृधे भवेन्द्र नायमवा युधि ।
यदन्तरिक्षे पतयन्ति पर्णिनो दिद्यवस्तिग्ममूर्धानः ॥११॥
यत्र शूरासस्तन्वो वितन्वते प्रिया शर्म पितॄणाम् ।
अध स्मा यच्छ तन्वे३ तने च छर्दिरचित्तं यावय द्वेषः ॥१२॥
यदिन्द्र सर्गे अर्वतश्चोदयासे महाधने ।
असमने अध्वनि वृजिने पथि श्येनाँ इव श्रवस्यतः ॥१३॥
सिन्धूँरिव प्रवण आशुया यतो यदि क्लोशमनु ष्वणि ।
आ ये वयो न वर्वृतत्यामिषि गृभीता बाह्वोर्गवि ॥१४॥

४७ ॥ ऋषिः—१-३१ गर्गः ॥ देवता—१-५ सोमः । ६-१९, २१ इन्द्रः । २० लिङ्गोक्ताः । २२-२५ प्रस्तोकस्य सार्जंयस्य दानस्तुतिः । २६-२८ रथः । २९-३० दुन्दुभिः । ३१ दुन्दुभिः इन्द्रश्च ॥ छन्दः—१, ३, ५, २१, २२, २८ निचृत् त्रिष्टुप् । ४, ८, ११ विराट् त्रिष्टुप् । ६, ७, १०, १५, १६, १८, २०, २९, ३० त्रिष्टुप् । २७ स्वराट् त्रिष्टुप् । २, ९, १२, १३, २६, ३१ भुरिक् पङ्क्तिः । १४, १७ स्वराट् पङ्क्तिः । २३ आसुरीपङ्क्तिः । १९ बृहती । २४, २५ विराड् गायत्री ॥ स्वरः—१, ३-८ १०, ११, १५, १६, १८, २०-२२, २७-३० धैवतः । २, ९, १२-१४, १७, २३, २६, ३१ पञ्चमः । १९ मध्यमः । २४, २५, षड्जः ॥

॥३०॥ स्वादुष्किलायं मधुमाँ उतायं तीव्रः किलायं रसवाँ उतायम् ।
उतो न्व१स्य पपिवांसमिन्द्रं न कश्चन सहत आहवेषु ॥१॥

अयं स्वादुरिह मदिष्ठ आस यस्येन्द्रो वृत्रहत्ये ममाद ।
पुरूणि यश्च्यौत्ना शम्बरस्य वि नवतिं नव च देह्यो३ हन् ॥२॥
अयं मे पीत उदियर्ति वाचमयं मनीषामुशतीमजीगः ।
अयं षळुर्वीरमिमीत धीरो न याभ्यो भुवनं कच्चनारे ॥३॥
अयं स यो वरिमाणं पृथिव्या वर्ष्माणं दिवो अकृणोदयं सः ।
अयं पीयूषं तिसृषु प्रवत्सु सोमो दाधारोर्व१न्तरिक्षम् ॥४॥
अयं विदच्चित्रदृशीकमर्णः शुक्रसद्मनामुषसामनीके ।
अयं महान्महता स्कम्भनेनोद्द्यामस्तभ्नाद्वृषभो मरुत्वान् ॥५॥

॥३१॥ धृषत्पिब कलशे सोममिन्द्र वृत्रहा शूर समरे वसूनाम् ।
माध्यन्दिने सवन आ वृषस्व रयिस्थानो रयिमस्मासु धेहि ॥६॥
इन्द्र प्र णः पुरएतेव पश्य प्र नो नय प्रतरं वस्यो अच्छ ।
भवा सुपारो अतिपारयो नो भवा सुनीतिरुत वामनीतिः ॥७॥
उरुं नो लोकमनु नेषि विद्वान्त्स्वर्वज्ज्योतिरभयं स्वस्ति ।
ऋष्वा त इन्द्र स्थविरस्य बाहू उप स्थेयाम शरणा बृहन्ता ॥८॥
वरिष्ठे न इन्द्र वन्धुरे धा वहिष्ठयोः शतावन्नश्वयोरा ।
इषमा वक्षीषां वर्षिष्ठां मा नस्तारीन्मघवन्रायो अर्यः ॥९॥
इन्द्र मृळ मह्यं जीवातुमिच्छ चोदय धियमयसो न धाराम् ।
यत्किं चाहं त्वायुरिदं वदामि तज्जुषस्व कृधि मा देववन्तम् ॥१०॥

॥३२॥ त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रं हवेहवे सुहवं शूरमिन्द्रम् ।
ह्वयामि शक्रं पुरुहूतमिन्द्रं स्वस्ति नो मघवा धात्विन्द्रः ॥११॥
इन्द्रः सुत्रामा स्ववाँ अवोभिः सुमृळीको भवतु विश्ववेदाः ।
बाधतां द्वेषो अभयं कृणोतु सुवीर्यस्य पतयः स्याम ॥१२॥
तस्य वयं सुमतौ यज्ञियस्यापि भद्रे सौमनसे स्याम ।
स सुत्रामा स्ववाँ इन्द्रो अस्मे आराच्चिद्द्वेषः सनुतर्युयोतु ॥१३॥
अव त्वे इन्द्र प्रवतो नोर्मिर्गिरो ब्रह्माणि नियुतो धवन्ते ।
उरू न राधः सवना पुरूण्यपो गा वज्रिन्युवसे समिन्दून् ॥१४॥
क ईं स्तवत्कः पृणात्को यजाते यदुग्रमिन्मघवा विश्वहावेत् ।
पादाविव प्रहरन्नन्यमन्यं कृणोति पूर्वमपरं शचीभिः ॥१५॥

॥३३॥ शृण्वे वीर उग्रमुग्रं दमायन्नन्यमन्यमतिनेनीयमानः ।
एधमानद्विळुभयस्य राजा चोष्कूयते विश इन्द्रो मनुष्यान् ॥१६॥
परा पूर्वेषां सख्या वृणक्ति वितर्तुराणो अपरेभिरेति ।
अनानुभूतीरवधून्वानः पूर्वीरिन्द्रः शरदस्तर्तरीति ॥१७॥
रूपंरूपं प्रतिरूपो बभूव तदस्य रूपं प्रतिचक्षणाय ।
इन्द्रो मायाभिः पुरुरूप ईयते युक्ता ह्यस्य हरयः शता दश ॥१८॥
युजानो हरिता रथे भूरि त्वष्टेह राजति ।
को विश्वाहा द्विषतः पक्ष आसत उतासीनेषु सूरिषु ॥१९॥
अगव्यूति क्षेत्रमागन्म देवा उर्वी सती भूमिरंहूरणाभूत् ।
बृहस्पते प्र चिकित्सा गविष्टावित्था सते जरित्र इन्द्र पन्थाम् ॥२०॥

॥३४॥ दिवेदिवे सदृशीरन्यमर्धं कृष्णा असेधदप सद्मनो जाः ।
अहन्दासा वृषभो वस्नयन्तोदव्रजे वर्चिनं शम्बरं च ॥२१॥
प्रस्तोक इन्नु राधसस्त इन्द्र दश कोशयीर्दश वाजिनोऽदात् ।
दिवोदासादतिथिग्वस्य राधः शाम्बरं वसु प्रत्यग्रभीष्म ॥२२॥
दशाश्वान्दश कोशान्दश वस्त्राधिभोजना ।
दशो हिरण्यपिण्डान्दिवोदासादसानिषम् ॥२३॥
दश रथान्प्रष्टिमतः शतं गा अथर्वभ्यः । अश्वथः पायवेऽदात् ॥२४॥
महि राधो विश्वजन्यं दधानान्भरद्वाजान्त्साञ्जयो अभ्ययष्ट ॥२५॥

॥३५॥ वनस्पते वीड्वङ्गो हि भूया अस्मत्सखा प्रतरणः सुवीरः ।
गोभिः सन्नद्धो असि वीळयस्वास्थाता ते जयतु जेत्वानि ॥२६॥
दिवस्पृथिव्याः पर्योज उद्भृतं वनस्पतिभ्यः पर्याभृतं सहः ।
अपामोज्मानं परि गोभिरावृतमिन्द्रस्य वज्रं हविषा रथं यज ॥२७॥
इन्द्रस्य वज्रो मरुतामनीकं मित्रस्य गर्भो वरुणस्य नाभिः ।
सेमां नो हव्यदातिं जुषाणो देव रथ प्रति हव्या गृभाय ॥२८॥
उप श्वासय पृथिवीमुत द्यां पुरुत्रा ते मनुतां विष्ठितं जगत् ।
स दुन्दुभे सजूरिन्द्रेण देवैर्दूराद्दवीयो अप सेध शत्रून् ॥२९॥
आ क्रन्दय बलमोजो न आ धा नि ष्टनिहि दुरिता बाधमानः ।
अप प्रोथ दुन्दुभे दुच्छुना इत इन्द्रस्य मुष्टिरसि वीळयस्व ॥३०॥

आमूरज प्रत्यावर्तयेमाः केतुमद्दुन्दुभिर्वावदीति ।
समश्वपर्णाश्चरन्ति नो नरोऽस्माकमिन्द्र रथिनो जयन्तु ॥३१॥

॥ इति चतुर्थाष्टके सप्तमोऽध्यायः ॥
[सप्तमाध्याये वर्गाः ३५, सूक्तानि १९, ऋचः १७६]

अथाष्टमोऽध्यायः ॥

॥ ४८ ॥ ऋषिः—१-२२ शंयुर्बार्हस्पत्य. (तृणपाणिकं पृश्निसूक्तम्) ॥ देवता—१-१० अग्निः । ११, १२ २०, २१ मरुतः । १३-१५ मरुतो लिङ्गोक्ता वा । १६-१९ पूषा । २२ पृश्निर्द्यावाभूमी वा ॥ छन्दः—१, ४, ५, १४ बृहती । ३, १९ विराड् बृहती । १०, १२, १७ भुरिग्बृहती । २ आर्चीजगती १५ निचृदतिजगती । ६, २१ त्रिष्टुप् । ७ निचृत्त्रिष्टुप् । ८ भुरिक्त्रिष्टुप् । ९ भुरिगनुष्टुप् । २० स्वराडनुष्टुप् । २२ अनुष्टुप् । ११, १६ उष्णिक् । १३, १८ निचृदुष्णिक् ॥ स्वरः—१, ३-५, १०, १२, १४, १७, १९ मध्यमः । २, १५ निषादः । ६-८, २१ धैवतः । ९, २०, २२ गान्धारः । ११, १३, १६, १८ ऋषभः ॥

॥१॥ यज्ञायज्ञा वो अग्नये गिरागिरा च दक्षसे ।
प्रप्र वयममृतं जातवेदसं प्रियं मित्रं न शंसिषम् ॥१॥
ऊर्जो नपातं स हिनायमस्मयुर्दाशेम हव्यदातये ।
भुवद्वाजेष्वविता भुवद्वृध उत त्राता तनूनाम् ॥२॥
वृषा ह्यग्ने अजरो महान्विभास्यर्चिषा ।
अजस्रेण शोचिषा शोशुचच्छुचे सुदीतिभिः सु दीदिहि ॥३॥
महो देवान्यजसि यक्ष्यानुषक्तव क्रत्वोत दंसना ।
अर्वाचः सीं कृणुह्यग्नेऽवसे रास्व वाजोत वंस्व ॥४॥
यमापो अद्रयो वना गर्भमृतस्य पिप्रति ।
सहसा यो मथितो जायते नृभिः पृथिव्या अधि सानवि ॥५॥

॥२॥ आ यः पप्रौ भानुना रोदसी उभे धूमेन धावते दिवि ।
तिरस्तमो ददृश ऊर्म्यास्वा श्यावास्वरुषो वृषा श्यावा अरुषो वृषा ॥६॥

बृहद्भिरग्ने अर्चिभिः शुक्रेण देव शोचिषा ।
भरद्वाजे समिधानो यविष्ठ्य रेवन्नः शुक्र दीदिहि द्युमत्पावक दीदिहि ॥७॥
विश्वासां गृहपतिर्विशामसि त्वमग्ने मानुषीणाम् ।
शतं पूर्भिर्यविष्ठ पाह्यंहसः समेद्धारं शतं हिमाः स्तोतृभ्यो ये च ददति ॥८॥
त्वं नश्चित्र ऊत्या वसो राधांसि चोदय ।
अस्य रायस्त्वमग्ने रथीरसि विदा गाधं तुचे तु नः ॥९॥
पर्षि तोकं तनयं पर्तृभिष्ट्वमदब्धैरप्रयुत्वभिः ।
अग्ने हेळांसि दैव्या युयोधि नोऽदेवानि ह्वरांसि च ॥१०॥

॥३॥ आ सखायः सबर्दुघां धेनुमजध्वमुप नव्यसा वचः । सृजध्वमनपस्फुराम् ॥११॥
या शर्धाय मारुताय स्वभानवे श्रवोऽमृत्यु धुक्षत ।
या मृळीके मरुतां तुराणां या सुम्नैरेवयावरी ॥१२॥
भरद्वाजायाव धुक्षत द्विता । धेनुं च विश्वदोहसमिषं च विश्वभोजसम् ॥१३॥
तं व इन्द्रं न सुक्रतुं वरुणमिव मायिनम् ।
अर्यमणं न मन्द्रं सृप्रभोजसं विष्णुं न स्तुष आदिशे ॥१४॥
त्वेषं शर्धो न मारुतं तुविष्वण्यनर्वाणं पूषणं सं यथा शता ।
सं सहस्रा कारिषच्चर्षणिभ्य आँ आविर्गूळ्हा वसू करत्सुवेदा नो वसू करत् ॥१५॥
आ मा पूषन्नुप द्रव शंसिषं नु ते अपिकर्ण आघृणे । अघा अर्यो अरातयः ॥१६॥

॥४॥ मा काकम्बीरमुद्वृहो वनस्पतिमशस्तीर्वि हि नीनशः ।
मोत सूरो अह एवा चन ग्रीवा आदधते वेः ॥१७॥
दृतेरिव तेऽवृकमस्तु सख्यम् । अच्छिद्रस्य दधन्वतः सुपूर्णस्य दधन्वतः ॥१८॥
परो हि मर्त्यैरसि समो देवैरुत श्रिया ।
अभि ख्यः पूषन्पृतनासु नस्त्वमवा नूनं यथा पुरा ॥१९॥
वामी वामस्य धूतयः प्रणीतिरस्तु सूनृता ।
देवस्य वा मरुतो मर्त्यस्य वेजानस्य प्रयज्यवः ॥२०॥
सद्यश्चिद्यस्य चर्कृतिः परि द्यां देवो नैति सूर्यः ।
त्वेषं शवो दधिरे नाम यज्ञियं मरुतो वृत्रहं शवो ज्येष्ठं वृत्रहं शवः ॥२१॥
सकृद्ध द्यौरजायत सकृद्भूमिरजायत ।
पृश्न्या दुग्धं सकृत्पयस्तदन्यो नानु जायते ॥२२॥

॥ ४९ ॥ ऋषिः—१-१५ ऋजिश्वा ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ३, ४, १०, ११ त्रिष्टुप् ' ५, ६, ९, १३ निचृत् त्रिष्टुप् । ८, १२ विराट् त्रिष्टुप् । २, १४, स्वराट् पङ्क्तिः । ७ ब्राह्म्युष्णिक् । १५ अतिजगती ॥ स्वरः—१, ३-६, ८-१३ धैवतः २, १४ पञ्चमः । ७ ऋषभः । १५ निषादः ॥

॥५॥ स्तुषे जनं सुव्रतं नव्यसीभिर्गीर्भिर्मित्रावरुणा सुम्नयन्ता ।
त आ गमन्तु त इह श्रुवन्तु सुक्षत्रासो वरुणो मित्रो अग्निः ॥१॥
विशोविश ईड्यमध्वरेष्वदृप्तक्रतुमरतिं युवत्योः ।
दिवः शिशुं सहसः सूनुमग्निं यज्ञस्य केतुमरुषं यजध्यै ॥२॥
अरुषस्य दुहितरा विरूपे स्तृभिरन्या पिपिशे सूरो अन्या ।
मिथस्तुरा विचरन्ती पावके मन्म श्रुतं नक्षत ऋच्यमाने ॥३॥
प्र वायुमच्छा बृहती मनीषा बृहद्रयिं विश्ववारं रथप्राम् ।
द्युतद्यामा नियुतः पत्यमानः कविः कविमियक्षसि प्रयज्यो ॥४॥
स मे वपुश्छदयदश्विनोर्यो रथो विरुक्मान्मनसा युजानः ।
येन नरा नासत्येषयध्यै वर्तिर्याथस्तनयाय त्मने च ॥५॥

॥६॥ पर्जन्यवाता वृषभा पृथिव्याः पुरीषाणि जिन्वतमप्यानि ।
सत्यश्रुतः कवयो यस्य गीर्भिर्जगतः स्थातर्जगदा कृणुध्वम् ॥६॥
पावीरवी कन्या चित्रायुः सरस्वती वीरपत्नी धियं धात् ।
ग्नाभिरच्छिद्रं शरणं सजोषा दुराधर्षं गृणते शर्म यंसत् ॥७॥
पथस्पथः परिपतिं वचस्या कामेन कृतो अभ्यानळर्कम् ।
स नो रासच्छुरुधश्चन्द्राग्रा धियंधियं सीषधाति प्र पूषा ॥८॥
प्रथमभाजं यशसं वयोधां सुपाणिं देवं सुगभस्तिमृभ्वम् ।
होता यक्षद्यजतं पस्त्यानामग्निस्त्वष्टारं सुहवं विभावा ॥९॥
भुवनस्य पितरं गीर्भिराभी रुद्रं दिवा वर्धया रुद्रमक्तौ ।
बृहन्तमृष्वमजरं सुषुम्नमृधग्घुवेम कविनेषितासः ॥१०॥

॥७॥ आ युवानः कवयो यज्ञियासो मरुतो गन्त गृणतो वरस्याम् ।
अचित्रं चिद्धि जिन्वथा वृधन्त इत्था नक्षन्तो नरो अङ्गिरस्वत् ॥११॥
प्र वीराय प्र तवसे तुरायाजा यूथेव पशुरक्षिरस्तम् ।
स पिस्पृशति तन्वि श्रुतस्य स्तृभिर्न नाकं वचनस्य विपः ॥१२॥
यो रजांसि विममे पार्थिवानि त्रिश्चिद्विष्णुर्मनवे बाधिताय ।
तस्य ते शर्मन्नुपदद्यमाने राया मदेम तन्वा३ तना च ॥१३॥

तन्नोऽहिर्बुध्न्यो अद्भिरर्कैस्तत्पर्वतस्तत्सविता चनो धात् ।
तदोषधीभिरभि रातिषाचो भगः पुरन्धिर्जिन्वतु प्र राये ॥१४॥
नू नो रयिं रथ्यं चर्षणिप्रां पुरुवीरं मह ऋतस्य गोपाम् ।
क्षयं दाताजरं येन जनान्त्स्पृधो अदेवीरभि च क्रमाम विश आदेवीरभ्य१श्नवाम ॥१५॥

४६ [पञ्चमोऽनुवाकः ॥ सू० ५०-६१] ॥ ५० ॥ ऋषिः—१-१५ ऋजिश्वा ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ७ त्रिष्टुप् । ३, ५, ६, १०-१२ निचृत् त्रिष्टुप् । ४, ८, १३ विराट् त्रिष्टुप् । २ स्वराट् पङ्क्तिः । ९ पङ्क्तिः । १४ भुरिक् पङ्क्तिः । १५ निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३-८, १०-१३ धैवतः । २, ९, १४, १५ पञ्चमः ॥

॥८॥ हुवे वो देवीमदितिं नमोभिर्मृळीकाय वरुणं मित्रमग्निम् ।
अभिक्षदामर्यमणं सुशेवं त्रातॄन्देवान्त्सवितारं भगं च ॥१॥
सुज्योतिषः सूर्य दक्षपितॄननागास्त्वे सुमहो वीहि देवान् ।
द्विजन्मानो य ऋतसापः सत्याः स्वर्वन्तो यजता अग्निजिह्वाः ॥२॥
उत द्यावापृथिवी क्षत्रमुरु बृहद्रोदसी शरणं सुषुम्ने ।
महस्करथो वरिवो यथा नोऽस्मे क्षयाय धिषणे अनेहः ॥३॥
आ नो रुद्रस्य सूनवो नमन्तामद्या हूतासो वसवोऽधृष्टाः ।
यदीमर्भे महति वा हितासो बाधे मरुतो अह्वाम देवान् ॥४॥
मिम्यक्ष येषु रोदसी नु देवी सिषक्ति पूषा अभ्यर्धयज्वा ।
श्रुत्वा हवं मरुतो यद्ध याथ भूमा रेजन्ते अध्वनि प्रविक्ते ॥५॥

॥९॥ अभि त्यं वीरं गिर्वणसमर्चेन्द्रं ब्रह्मणा जरितर्नवेन ।
श्रवदिद्धवमुप च स्तवानो रासद्वाजाँ उप महो गृणानः ॥६॥
ओमानमापो मानुषीरमृक्तं धात तोकाय तनयाय शं योः ।
यूयं हि ष्ठा भिषजो मातृतमा विश्वस्य स्थातुर्जगतो जनित्रीः ॥७॥
आ नो देवः सविता त्रायमाणो हिरण्यपाणिर्यजतो जगम्यात् ।
यो दत्रवाँ उषसो न प्रतीकं व्यूर्णुते दाशुषे वार्याणि ॥८॥
उत त्वं सूनो सहसो नो अद्या देवाँ अस्मिन्नध्वरे ववृत्याः ।
स्यामहं ते सदमिद्रातौ तव स्यामग्नेऽवसा सुवीरः ॥९॥
उत त्या मे हवमा जग्म्यातं नासत्या धीभिर्युवमङ्ग विप्रा ।
अत्रिं न महस्तमसोऽमुमुक्तं तूर्वतं नरा दुरितादभीके ॥१०॥

॥१०॥ ते नो रायो द्युमतो वाजवतो दातारो भूत नृवतः पुरुक्षोः ।
दशस्यन्तो दिव्याः पार्थिवासो गोजाता अप्या मृळता च देवाः ॥११॥

ते नो॑ रु॒द्रः सर॑स्वती स॒जोषा॑ मी॒ळ्हुष्म॑न्तो॒ विष्णु॑र्मृळन्तु वा॒युः ।
ऋ॒भु॒क्षा वाजो॒ दैव्यो॑ विधा॒ता प॒र्जन्या॒वाता॑ पिप्यता॒मिषं॑ नः ॥१२॥
उ॒त स्य दे॒वः स॑वि॒ता भगो॑ नो॒ऽपां नपा॑दवतु॒ दानु॒ पप्रिः॑ ।
त्वष्टा॑ दे॒वेभि॒र्जनि॑भिः स॒जोषा॒ द्यौर्दे॒वेभिः॑ पृथि॒वी स॑मु॒द्रैः ॥१३॥
उ॒त नोऽहि॑र्बु॒ध्न्यः॑ शृणोत्व॒ज एक॑पात्पृथि॒वी स॑मु॒द्रः ।
विश्वे॑ दे॒वा ऋ॑ता॒वृधो॑ हुवा॒नाः स्तुता मन्त्राः॑ कविश॒स्ता अ॑वन्तु ॥१४॥
ए॒वा नपा॑तो॒ मम॒ तस्य॑ धी॒भिर्भ॒रद्वा॑जा अ॒भ्य॑र्चन्त्य॒र्कैः ।
ग्ना हु॒तासो॒ वस॒वोऽधृ॑ष्टा॒ विश्वे॑ स्तु॒तासो॑ भूता यजत्राः ॥१५॥

॥ ५१ ॥ ऋषिः—१-१६ ऋजिश्वा ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१-३, ५, ७, १०-१२ निचृत् त्रिष्टुप् । ८ त्रिष्टुप् । ४, ६, ९ स्वराट् पङ्क्तिः । १३-१५ निचृदुष्णिक् । १६ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-३, ५, ७, ८, १०-१२ धैवतः । ४, ६, ९ पञ्चमः । १३-१५ ऋषभः । १६ गान्धारः ॥

॥११॥ उदु॒ त्यच्चक्षु॒र्महि॑ मि॒त्रयो॒राँ एति॑ प्रि॒यं वरु॑णयो॒रद॑ब्धम् ।
ऋ॒तस्य॒ शुचि॑ दर्श॒तमनी॑कं रु॒क्मो न दि॒व उदि॑ता॒ व्य॑द्यौत् ॥१॥
वेद॒ यस्त्रीणि॑ वि॒दथा॑न्येषां दे॒वानां॒ जन्म॑ सनु॒तरा च॒ विप्रः॑ ।
ऋ॒जु मर्ते॑षु वृजि॒ना च॒ पश्य॑न्न॒भि च॑ष्टे॒ सूरो॑ अ॒र्य एवा॑न् ॥२॥
स्तु॒ष उ॑ वो म॒ह ऋ॒तस्य॑ गो॒पानदि॑तिं मि॒त्रं वरु॑णं सुजा॒तान् ।
अ॒र्य॒मणं॒ भग॒मद॑ब्धधीती॒नच्छा॑ वोचे सध॒न्यः॑ पाव॒कान् ॥३॥
रि॒शाद॑सः॒ सत्प॑ती॒ँरद॑ब्धान्म॒हो राज्ञः॑ सुव॒सन॑स्य दा॒तॄन् ।
यूनः॑ सुक्ष॒त्रान्क्षय॑तो दि॒वो नॄना॑दि॒त्यान्या॒म्यदि॑तिं दुवो॒यु ॥४॥
द्यौ॒३॒ष्पितः॒ पृथि॑वि॒ मात॒रध्रु॒गग्ने॑ भ्रातर्वसवो मृळता॑ नः ।
विश्व॑ आदित्या अदिते स॒जोषा॑ अ॒स्मभ्यं॒ शर्म॑ बहु॒लं वि य॑न्त ॥५॥
॥१२॥ मा नो॒ वृका॑य वृ॒क्ये॑ समस्मा अघाय॒ते री॑रधता यजत्राः ।
यू॒यं हि ष्ठा र॒थ्यो॑ नस्त॒नूनां॑ यू॒यं दक्ष॑स्य॒ वच॑सो बभू॒व ॥६॥
मा व॒ एनो॑ अ॒न्यकृ॑तं भुजेम॒ मा तत्क॑र्म वसवो॒ यच्चय॑ध्वे ।
विश्व॑स्य॒ हि क्षय॑थ विश्वदेवाः स्व॒यं रि॒पुस्त॒न्वं॑ रीरिषीष्ट ॥७॥
नम॒ इदु॒ग्रं नम॒ आ वि॑वासे॒ नमो॑ दाधार पृथि॒वीमु॒त द्याम् ।
नमो॑ दे॒वेभ्यो॒ नम॑ ईश एषां कृ॒तं चि॒देनो॒ नम॒सा वि॑वासे ॥८॥
ऋ॒तस्य॑ वो र॒थ्यः॑ पू॒तद॑क्षानृ॒तस्य॑ पस्त्य॒सदो॒ अद॑ब्धान् ।
ताँ आ नमो॑भिरुरु॒चक्ष॑सो॒ नॄन्विश्वा॑न्व॒ आ न॑मे म॒हो य॑जत्राः ॥९॥

ते हि श्रेष्ठ॑वर्चस॒स्त उ॑ नस्ति॒रो विश्वा॑नि दुरि॒ता नय॑न्ति ।
सु॒क्ष॒त्रासो॒ वरु॑णो मि॒त्रो अ॒ग्निर्ऋ॒तधी॑तयो वक्म॒राज॑सत्याः ॥१०॥

॥१३॥ ते न॒ इन्द्रः॑ पृथि॒वी क्षाम॑ वर्धन्पू॒षा भगो॒ अदि॑तिः॒ पञ्च॒ जनाः॑ ।
सु॒शर्मा॑णः॒ स्वव॑सः सुनी॒था भव॑न्तु नः सु॒त्रा॒त्रासः॑ सुगो॒पाः ॥११॥
नू स॒द्मानं॑ दि॒व्यं नंशि॑ देवा॒ भार॑द्वाजः सुम॒तिं याति॒ होता॑ ।
आ॒सा॒नेभि॒र्यज॑मानो मि॒येधै॑र्दे॒वानां॒ जन्म॑ वसू॒युर्व॑वन्द ॥१२॥
अप॒ त्यं वृ॑जि॒नं रि॒पुं स्ते॒नम॑ग्ने दुरा॒ध्य॑म् ।
द॒वि॒ष्ठम॑स्य सत्पते कृ॒धी सु॒गम् ॥१३॥
ग्रावा॑णः सोम नो॒ हि कं॑ सखित्व॒नाय॑ वाव॒शुः ।
ज॒ही न्य१॒त्रिणं॑ प॒णिं वृको॒ हि षः ॥१४॥
यू॒यं हि ष्ठा सु॑दानव॒ इन्द्र॑ज्येष्ठा अ॒भिद्य॑वः ।
कर्ता॑ नो॒ अध्व॒न्ना सु॒गं गो॒पा अ॒मा ॥१५॥
अपि॒ पन्था॑मगन्महि स्वस्ति॒गाम॑ने॒हस॑म् ।
येन॒ विश्वाः॒ परि॒ द्विषो॑ वृ॒णक्ति॑ वि॒न्दते॒ वसु॑ ॥१६॥

॥ ५२ ॥ १-१७ ऋजिश्वा ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ४, १५, १६ निचृत् त्रिष्टुप् । २, ३, ६
१३, १७ त्रिष्टुप् । ५ भुरिक् पङ्क्तिः । ७, ८, ११ गायत्री । ९, १०, १२ निचृद् गायत्री ।
१४ विराड्जगती ॥ स्वरः—१-४, ६, १३, १५-१७ धैवतः । ५ पञ्चमः ।
७-१२ षडजः । १४ निषादः ॥

॥१४॥ न तद्दि॒वा न पृ॑थि॒व्यानु॑ मन्ये॒ न य॒ज्ञेन॒ नोत शमी॑भिरा॒भिः ।
उ॒ब्जन्तु॒ तं सु॒भ्व१॒ः पर्व॑तासो॒ नि ही॑यतामतिया॒जस्य॑ य॒ष्टा ॥१॥
अति॑ वा॒ यो म॑रुतो॒ मन्य॑ते नो॒ ब्रह्म॑ वा॒ यः क्रि॒यमा॑णं॒ निनि॑त्सात् ।
तपूं॑षि॒ तस्मै॑ वृजि॒नानि॑ सन्तु ब्रह्म॒द्विष॑म॒भि तं शो॑चतु॒ द्यौः ॥२॥
किम॒ङ्ग त्वा॒ ब्रह्म॑णः सोम गो॒पां किम॒ङ्ग त्वा॑हुरभिशस्ति॒पां नः॑ ।
किम॒ङ्ग नः॑ पश्यसि नि॒द्यमा॑नान्ब्रह्म॒द्विषे॒ तपु॑षिं हे॒तिम॑स्य ॥३॥
अव॑न्तु॒ मामु॒षसो॒ जाय॑माना॒ अव॑न्तु मा॒ सिन्ध॑वः॒ पिन्व॑मानाः ।
अव॑न्तु मा॒ पर्व॑तासो ध्रु॒वासोऽव॑न्तु मा पि॒तरो॑ दे॒वहू॑तौ ॥४॥
वि॒श्व॒दानीं॑ सु॒मन॑सः स्याम॒ पश्ये॑म॒ नु सूर्य॑मु॒च्चर॑न्तम् ।
तथा॑ कर॒द्वसु॑पति॒र्वसू॑नां दे॒वाँ ओहा॒नोऽव॒साग॑मिष्ठः ॥५॥

॥१५॥ इन्द्रो॒ नेदि॑ष्ठ॒मव॒साग॑मिष्ठ॒ः सर॑स्वती॒ सिन्धु॑भि॒ः पिन्व॑माना ।
प॒र्जन्यो॑ न॒ ओष॑धीभिर्मयो॒भुर॒ग्निः सु॒शंस॑ः सु॒हव॑ः पि॒तेव॑ ॥६॥
विश्वे॑ देवास॒ आ ग॑त शृणु॒ता म॑ इ॒मं हव॑म् । एदं ब॒र्हिर्नि षी॑दत ॥७॥
यो वो॑ देवा घृ॒तस्नु॑ना ह॒व्येन॑ प्रति॒भूष॑ति । तं विश्व॒ उप॑ गच्छथ ॥८॥
उप॑ नः सू॒नवो॒ गिर॑ः शृ॒ण्वन्त्व॒मृत॑स्य॒ ये । सु॒मृ॒ळी॒का भव॑न्तु नः ॥९॥
विश्वे॑ दे॒वा ऋ॑ता॒वृध॑ ऋ॒तुभि॑र्हवन॒श्रुत॑ः । जु॒षन्तां॒ युज्यं॒ पय॑ः ॥१०॥

॥१६॥ स्तो॒त्रमिन्द्रो॑ म॒रुद्ग॑णस्त्व॒ष्टृमा॑न्मि॒त्रो अ॑र्य॒मा । इ॒मा ह॒व्या जु॑षन्त नः ॥११॥
इ॒मं नो॑ अग्ने अध्व॒रं होत॑र्वयुन॒शो य॑ज । चि॒कि॒त्वान्दैव्यं॒ जन॑म् ॥१२॥
विश्वे॑ देवाः शृणु॒तेमं हवं॑ मे॒ ये अ॒न्तरि॑क्षे॒ य उप॒ द्यवि॒ ष्ठ ।
ये अ॑ग्निजि॒ह्वा उ॒त वा॒ यज॑त्रा आ॒सद्या॒स्मिन्ब॒र्हिषि॑ मादयध्वम् ॥१३॥
विश्वे॑ दे॒वा मम॑ शृण्वन्तु य॒ज्ञिया॑ उ॒भे रोद॑सी अ॒पां नपा॑च्च॒ मन्म॑ ।
मा वो॒ वचां॑सि परि॒चक्ष्या॑णि वोचं सु॒म्नेष्विद्वो॒ अन्त॑मा मदेम ॥१४॥
ये के च॒ ज्मा म॒हिनो॒ अहि॑माया दि॒वो ज॑ज्ञि॒रे अ॒पां स॒धस्थे॑ ।
ते अ॒स्मभ्य॑मि॒षये॒ विश्व॒मायु॒ः क्षप॑ उ॒स्रा वरि॑वस्यन्तु दे॒वाः ॥१५॥
अग्नी॑पर्जन्या॒वव॑तं॒ धियं॑ मे॒ऽस्मिन्हवे॑ सुहवा सुष्टु॒तिं न॑ः ।
इळा॑म॒न्यो ज॒नय॒द्गर्भ॑म॒न्यः प्र॒जाव॑ती॒रिष॒ आ ध॑त्तम॒स्मे ॥१६॥
स्ती॒र्णे ब॒र्हिषि॑ समिधा॒ने अ॒ग्नौ सू॒क्तेन॑ म॒हा नम॒सा विवा॑से ।
अ॒स्मिन्नो॑ अ॒द्य वि॒दथे॑ यजत्रा॒ विश्वे॑ देवा ह॒विषि॑ मादयध्वम् ॥१७॥

॥ ५३ ॥ ऋषिः—१-१० भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—पूषा ॥ छन्दः—१, ३, ४, ६, ७, १० गायत्री ।
२, ५, ९ निचृद् गायत्री । ८ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-७, ९, १० षड्जः । ८ गान्धारः ॥

॥१७॥ व॒यमु॑ त्वा पथस्पते॒ रथं॒ न वाज॑सातये । धि॒ये पू॑षन्नयुज्महि ॥१॥
अ॒भि नो॒ नर्यं॒ वसु॑ वी॒रं प्रय॑तदक्षिणम् । वा॒मं गृ॒हप॑तिं नय ॥२॥
अदि॑त्सन्तं चिदाघृणे॒ पूष॒न्दाना॑य चोदय । प॒णेश्चि॒द्वि म्र॑दा॒ मन॑ः ॥३॥
वि प॒थो वाज॑सातये चिनु॒हि वि मृधो॑ जहि । साध॑न्तामुग्र नो॒ धिय॑ः ॥४॥
परि॑ तृन्धि पणी॒नामार॑या॒ हृद॑या कवे । अथे॑म॒स्मभ्यं॑ रन्धय ॥५॥

॥१८॥ वि पू॑षन्नार॑या तुद प॒णेरि॑च्छ हृ॒दि प्रि॒यम् । अथे॑म॒स्मभ्यं॑ रन्धय ॥६॥
आ रि॑ख किकि॒रा कृ॑णु पणी॒नां हृद॑या कवे । अथे॑म॒स्मभ्यं॑ रन्धय ॥७॥

यां पू॑षन्ब्रह्म॒चोद॑नी॒मारां॒ बिभ॑र्ष्याघृणे ।
तया॑ समस्य॒ हृद॑य॒मा रि॑ख किकि॒रा कृ॑णु ॥८॥
या ते॒ अष्ट्रा॒ गोओ॑प॒शाघृ॑णे पशु॒साध॑नी । तस्या॑स्ते सु॒म्नमी॑महे ॥९॥
उ॒त नो॑ गो॒षणिं॒ धिय॑मश्व॒सां वा॑ज॒सामु॒त । नृ॒वत्कृ॑णुहि वी॒तये॑ ॥१०॥

॥ ५४ ॥ ऋषिः—१-१० भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—पूषा ॥ छन्दः—१, २, ४, ६-९ गायत्री ।
३, १० निचृद् गायत्री । ५ विराड् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१९॥ सं पू॑षन्वि॒दुषा॑ नय॒ यो अञ्ज॑सानु॒शास॑ति । य ए॒वेदमिति॒ ब्रव॑त् ॥१॥
समु॑ पू॒ष्णा ग॑मेमहि॒ यो गृ॒हाँ अ॑भि॒शास॑ति । इ॒म ए॒वेति॑ च॒ ब्रव॑त् ॥२॥
पू॒ष्णश्च॒क्रं न रि॑ष्यति॒ न कोशोऽव॑ पद्यते । नो अ॑स्य व्यथते प॒विः ॥३॥
यो अ॑स्मै ह॒विषावि॑धन्न॒ तं पू॒षापि॑ मृष्यते । प्र॒थ॒मो वि॑न्दते॒ वसु॑ ॥४॥
पू॒षा गा अन्वे॑तु नः पू॒षा र॑क्ष॒त्वर्व॑तः । पू॒षा वाजं॑ सनोतु नः ॥५॥
॥२०॥ पूष॒न्ननु॒ प्र गा इ॑हि॒ यज॑मानस्य सुन्व॒तः । अ॒स्माकं॑ स्तुव॒तामु॒त ॥६॥
माकि॑र्नेश॒न्माकीं॑ रिष॒न्माकीं॒ सं शा॑रि॒ केव॑टे । अथारि॑ष्टाभि॒रा ग॑हि ॥७॥
शृ॒ण्वन्तं॑ पू॒षणं॑ व॒यमिर्य॑म॒नष्ट॑वेदसम् । ईशा॑नं रा॒य ई॑महे ॥८॥
पूष॒न्तव॑ व्र॒ते व॒यं न रि॑ष्येम॒ कदा॑ च॒न । स्तो॒तार॑स्त इ॒ह स्म॑सि ॥९॥
परि॑ पू॒षा प॒रस्ता॒द्धस्तं॑ दधातु॒ दक्षि॑णम् । पुन॑र्नो न॒ष्टमाज॑तु ॥१०॥

॥ ५५ ॥ ऋषिः—१-६ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—पूषा ॥ छन्दः—१, २, ५, ६ गायत्री ।
३, ४ विराड्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२१॥ एहि॒ वां वि॑मुचो नपा॒दाघृ॑णे॒ सं स॑चावहै । र॒थीरृ॒तस्य॑ नो भव ॥१॥
र॒थीत॑मं कप॒र्दिन॒मीशा॑नं॒ राध॑सो म॒हः । रा॒यः सखा॑यमीमहे ॥२॥
रा॒यो धारा॑स्याघृणे॒ वसो॑ रा॒शिर॑जाश्व । धीव॑तोधीवतः॒ सखा॑ ॥३॥
पू॒षणं॒ न्व१॒जाश्व॒मुप॑ स्तोषाम वा॒जिन॑म् । स्व॒सुर्यो जा॒र उ॒च्यते॑ ॥४॥
मा॒तुर्दि॑धि॒षुम॑ब्रवं॒ स्वसु॑र्जा॒रः शृ॑णोतु नः । भ्रातेन्द्र॑स्य॒ सखा॒ मम॑ ॥५॥
आ॒जासः॑ पू॒षणं॒ रथे॑ निशृ॒म्भास्ते ज॑न॒श्रिय॑म् । दे॒वं व॑हन्तु॒ बिभ्र॑तः ॥६॥

॥ ५६ ॥ ऋषिः—१-६ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—पूषा ॥ छन्दः—१, ४, ५ गायत्री । २, ३
निचृद्गायत्री । ६ स्वराडुष्णिक् ॥ स्वरः—१-५ षड्जः । ६ ऋषभः ॥

॥२२॥ य ए॑नमा॒दिदे॑शति कर॒म्भादिति॑ पू॒षण॑म् । न तेन॑ दे॒व आ॒दिशे॑ ॥१॥
उ॒त घा॒ स र॒थीत॑मः॒ सख्या॒ सत्प॑तिर्यु॒जा । इन्द्रो॑ वृ॒त्राणि॑ जिघ्नते ॥२॥

उतादः परुषे गवि सूरश्चक्रं हिरण्ययम् । न्यैरयद्रथीतमः ॥३॥
यदद्य त्वा पुरुष्टुत ब्रवाम दस्र मन्तुमः । तत्सु नो मन्म साधय ॥४॥
इमं च नो गवेषणं सातये सीषधो गणम् । आरात्पूषन्नसि श्रुतः ॥५॥
आ ते स्वस्तिमीमह आरेअघामुपावसुम् ।
अद्या च सर्वतातये श्वश्च सर्वतातये ॥६॥

॥ ५७ ॥ ऋषि:—१-६ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्रापूषणौ ॥ छन्दः—१, ६ विराड् गायत्री । २, ३ निचृद् गायत्री । ४, ५ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२३॥ इन्द्रा नु पूषणा वयं सख्याय स्वस्तये । हुवेम वाजसातये ॥१॥
सोममन्य उपासदत्पातवे चम्वोः सुतम् । करम्भमन्य इच्छति ॥२॥
अजा अन्यस्य वह्नयो हरी अन्यस्य संभृता । ताभ्यां वृत्राणि जिघ्नते ॥३॥
यदिन्द्रो अनयद्रितो महीरपो वृषन्तमः । तत्र पूषाभवत्सचा ॥४॥
तां पूष्णः सुमतिं वयं वृक्षस्य प्र वयामिव । इन्द्रस्य चा रभामहे ॥५॥
उत्पूषणं युवामहेऽभीशूँरिव सारथिः । मह्या इन्द्रं स्वस्तये ॥६॥

॥ ५८ ॥ ऋषि:—१-४ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—पूषा ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । ३, ४ विराट् त्रिष्टुप् । २ विराड् जगती ॥ स्वरः—१, ३, ४ धैवतः । २ निषादः ॥

॥२४॥ शुक्रं ते अन्यद्यजतं ते अन्यद्विषुरूपे अहनी द्यौरिवासि ।
विश्वा हि माया अवसि स्वधावो भद्रा ते पूषन्निह रातिरस्तु ॥१॥
अजाश्वः पशुपा वाजपस्त्यो धियंजिन्वो भुवने विश्वे अर्पितः ।
अष्ट्रां पूषा शिथिरामुद्वरीवृजत्संचक्षाणो भुवना देव ईयते ॥२॥
यास्ते पूषन्नावो अन्तः समुद्रे हिरण्ययीरन्तरिक्षे चरन्ति ।
ताभिर्यासि दूत्यां सूर्यस्य कामेन कृत श्रव इच्छमानः ॥३॥
पूषा सुबन्धुर्दिव आ पृथिव्या इळस्पतिर्मघवा दस्मवर्चाः ।
यं देवासो अददुः सूर्यायै कामेन कृतं तवसं स्वञ्चम् ॥४॥

॥ ५९ ॥ ऋषि:—१-१० भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवते—इन्द्राग्नी ॥ छन्दः—१, ३-५ निचृद् बृहती । २ विराड् बृहती । ६, ७, ९ भुरिगनुष्टुप् । १० अनुष्टुप् । ८ । उष्णिक् ॥ स्वरः—१-५ मध्यमः । ६, ७, ९, १० गान्धारः । ८ ऋषभः ॥

॥२५॥ प्र नु वोचा सुतेषु वां वीर्या३ यानि चक्रथुः ।
हतासो वां पितरो देवशत्रव इन्द्राग्नी जीवथो युवम् ॥१॥

वळित्था महिमा वामिन्द्राग्नी पनिष्ठ आ ।
समानो वां जनिता भ्रातरा युवं यमाविहेहमातरा ॥२॥
ओकिवांसा सुते सचाँ अश्वा सप्ती इवादने ।
इन्द्रा न्व१ग्नी अवसेह वज्रिणा वयं देवा हवामहे ॥३॥
य इन्द्राग्नी सुतेषु वां स्तवत्तेष्वृतावृधा ।
जोषवाकं वदतः पज्रहोषिणा न देवा भसथश्चन ॥४॥
इन्द्राग्नी को अस्य वां देवौ मर्तश्चिकेतति ।
विषूचो अश्वान्युयुजान ईयत एकः समान आ रथे ॥५॥

॥२६॥ इन्द्राग्नी अपादियं पूर्वागात्पद्वतीभ्यः ।
हित्वी शिरो जिह्वया वावदच्चरत्त्रिंशत्पदा न्यक्रमीत् ॥६॥
इन्द्राग्नी आ हि तन्वते नरो धन्वानि बाह्वोः ।
मा नो अस्मिन्महाधने परा वर्क्तं गविष्टिषु ॥७॥
इन्द्राग्नी तपन्ति माघा अर्यो अरातयः ।
अप द्वेषांस्या कृतं युयुतं सूर्यादधि ॥८॥
इन्द्राग्नी युवोरपि वसु दिव्यानि पार्थिवा ।
आ न इह प्र यच्छतं रयिं विश्वायुपोषसम् ॥९॥
इन्द्राग्नी उक्थवाहसा स्तोमेभिर्हवनश्रुता ।
विश्वाभिर्गीर्भिरा गतमस्य सोमस्य पीतये ॥१०॥

॥ ६० ॥ ऋषिः—१-१५ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—इन्द्राग्नी ॥ छन्दः—१, ३ निचृत् त्रिष्टुप् ।
२ विराट् त्रिष्टुप् । ४, ६, ७ विराड् गायत्री । ५, ९, ११ निचृद् गायत्री । ८, १०, १२ गायत्री ।
१३ स्वराट् पङ्क्ति । १४ निचृदनुष्टुप् । १५ विराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-३ धैवतः ।
४-१२ षड्जः । १३ पञ्चमः । १४, १५ गान्धारः ॥

॥२७॥ श्नथद्वृत्रमुत सनोति वाजमिन्द्रा यो अग्नी सहुरी सपर्यात् ।
इरज्यन्ता वसव्यस्य भूरेः सहस्तमा सहसा वाजयन्ता ॥१॥
ता योधिष्टमभि गा इन्द्र नूनमपः स्वरुषसो अग्न ऊळ्हाः ।
दिशः स्वरुषस इन्द्र चित्रा अपो गा अग्ने युवसे नियुत्वान् ॥२॥
आ वृत्रहणा वृत्रहभिः शुष्मैरिन्द्र यातं नमोभिरग्ने अर्वाक् ।
युवं राधोभिरकवेभिरिन्द्राग्ने अस्मे भवतमुत्तमेभिः ॥३॥

ता हु॑वे॒ ययो॑रि॒दं प॒प्ने विश्वं॑ पु॒रा कृ॒तम् । इ॒न्द्रा॒ग्नी न म॑र्धतः ॥४॥
उ॒ग्रा वि॑घ॒निना॒ मृध॑ इन्द्रा॒ग्नी ह॑वामहे । ता नो॑ मृळात ई॒दृशे॑ ॥५॥
॥२८॥ ह॒तो वृ॒त्राण्यार्या॑ ह॒तो दासा॑नि॒ सत्प॑ती । ह॒तो विश्वा॒ अप॒ द्विषः॑ ॥६॥
इन्द्रा॑ग्नी यु॒वामि॒मे॒३॒ऽभि स्तोमा॑ अनूषत । पिब॑तं शंभुवा सु॒तम् ॥७॥
या वां॒ सन्ति॑ पुरु॒स्पृहो॑ नि॒युतो॑ दा॒शुषे॑ नरा । इन्द्रा॑ग्नी॒ ताभि॒रा ग॑तम् ॥८॥
ताभि॒रा ग॑च्छतं न॒रोपे॒दं सव॑नं सु॒तम् । इन्द्रा॑ग्नी॒ सोम॑पीतये ॥९॥
तमी॑ळिष्व॒ यो अ॒र्चिषा॒ वना॒ विश्वा॑ परि॒ष्वज॑त् । कृ॒ष्णा कृ॒णोति॑ जि॒ह्वया॑ ॥१०॥
॥२९॥ य इ॒द्ध आ॒विवा॑सति सु॒म्नमिन्द्र॑स्य॒ मर्त्यः॑ । द्यु॒म्नाय॑ सु॒तरा॑ अ॒पः ॥११॥
ता नो॒ वाज॑वती॒रिष॑ आ॒शून्पिपृत॒मर्व॑तः । इन्द्र॑म॒ग्निं च॒ वोळ्ह॑वे ॥१२॥
उ॒भा वा॑मिन्द्राग्नी आहु॒वध्या॑ उ॒भा राध॑सः स॒ह मा॑द॒यध्यै॑ ।
उ॒भा दा॒तारा॑वि॒षां र॑यी॒णामु॒भा वाज॑स्य सा॒तये॑ हुवे वाम् ॥१३॥
आ नो॒ गव्ये॑भि॒रश्व्यै॑र्वस॒व्यै॒३॒रुप॑ गच्छतम् ।
सखा॑यौ दे॒वौ स॒ख्याय॑ शं॒भुवे॑न्द्रा॒ग्नी ता ह॑वामहे ॥१४॥
इन्द्रा॑ग्नी शृणु॒तं हवं॒ यज॑मानस्य सुन्व॒तः ।
वी॒तं ह॒व्यान्या ग॑तं॒ पिब॑तं सो॒म्यं मधु॑ ॥१५॥

॥ ६१ ॥ ऋषिः—१-१४ भरद्वाजो वार्हस्पत्यः ॥ देवता—सरस्वती ॥ छन्दः—१, १३ निचृज्जगती ।
२ जगती ॥ ३ विराड् जगती । ४, ९, ११, १२ निचृद् गायत्री । ५, ६, १० विराड् गायत्री । ७, ८
गायत्री । १४ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-३, १३ निषादः । ४-१२ षड्जः । १४ पञ्चमः ॥

॥३०॥ इ॒यम॑ददाद्र॒भस॑मृण॒च्युतं॒ दिवो॑दासं वध्र्य॒श्वाय॑ दा॒शुषे॑ ।
या शश्व॑न्तमाच॒खादा॑व॒सं प॒णिं ता ते॑ दा॒त्राणि॑ तवि॒षा स॑रस्वति ॥१॥
इ॒यं शुष्मे॑भिर्बिस॒खा इ॑वारुज॒त्सानु॑ गिरी॒णां त॑वि॒षेभि॑रू॒र्मिभिः॑ ।
पा॒रा॒व॒त॒घ्नीमव॑से सुवृ॒क्तिभिः॒ सर॑स्वती॒मा वि॑वासेम धी॒तिभिः॑ ॥२॥
सर॑स्वति देव॒निदो॒ नि ब॑र्हय प्र॒जां विश्व॑स्य॒ बृस॑यस्य मा॒यिनः॑ ।
उ॒त क्षि॒तिभ्यो॒ऽवनी॑रविन्दो वि॒षमे॑भ्यो अस्रवो वाजिनीवति ॥३॥
प्र णो॑ दे॒वी सर॑स्वती॒ वाजे॑भिर्वा॒जिनी॑वती । धी॒नाम॑वि॒त्र्य॑वतु ॥४॥
यस्त्वा॑ देवि सरस्वत्युपब्रू॒ते धने॑ हि॒ते । इन्द्रं॒ न वृ॑त्र॒तूर्ये॑ ॥५॥

॥३१॥ त्वं दे॑वि सरस्व॒त्यवा॒ वाजे॑षु वाजिनि । रदा॑ पू॒षेव॑ नः स॒निम् ॥६॥
उ॒त स्या न॒ः सर॑स्वती घो॒रा हिर॑ण्यवर्तनिः । वृ॒त्र॒घ्नी व॑ष्टि सुष्टु॒तिम् ॥७॥
यस्या॑ अन॒न्तो अह्रु॑तस्त्वे॒षश्च॑रि॒ष्णुर॑र्ण॒वः । अम॒श्चर॑ति॒ रोरु॑वत् ॥८॥
सा नो॒ विश्वा॒ अति॒ द्विषः॒ स्वसॄ॑र॒न्या ऋ॒ताव॑री । अत॒न्नहे॑व॒ सूर्यः॑ ॥९॥
उ॒त नः॑ प्रि॒या प्रि॒यासु॑ स॒प्तस्व॑सा॒ सुजु॑ष्टा । सर॑स्वती॒ स्तोम्या॑ भूत् ॥१०॥

॥३२॥ आ॒प॒प्रुषी॒ पार्थि॑वान्यु॒रु रजो॑ अ॒न्तरि॑क्षम् । सर॑स्वती नि॒दस्पा॑तु ॥११॥
त्रि॒ष॒धस्था॑ स॒प्तधा॑तुः॒ पञ्च॑ जा॒ता व॒र्धय॑न्ती । वाजे॑वाजे॒ हव्या॑ भूत् ॥१२॥
प्र या म॑हि॒म्ना म॒हिना॑सु॒ चेकि॑ते द्यु॒म्नेभि॑र॒न्या अ॒पसा॑म॒पस्त॑मा ।
रथ॑ इव बृह॒ती वि॒भ्वने॑ कृ॒तोप॒स्तुत्या॑ चिकि॒तुषा॒ सर॑स्वती ॥१३॥
सर॑स्वत्य॒भि नो॑ नेषि॒ वस्यो॒ माप॑ स्फरीः॒ पय॑सा॒ मा न॒ आ ध॑क् ।
जु॒षस्व॑ नः स॒ख्या वे॒श्या॑ च॒ मा त्वत्क्षेत्रा॒ण्यर॑णानि गन्म ॥१४॥

॥ इति चतुर्थाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥

[अष्टमाध्याये वर्गाः ३२, सूक्तानि १४, ऋचः १६६]

[चतुर्थाष्टके अध्यायाः ८, वर्गाः २५०, सूक्तानि १४०, ऋचः १२८९]

॥ इति चतुर्थोऽष्टकः ॥

* * *

अथ पञ्चमोऽष्टकः ॥

[अ [*प्रथमोऽध्यायः ॥ वर्गाः १-२७*] ५० [*षष्ठोऽनुवाकः ॥ सू० ६२-७५*]

॥ ६२ ॥ ऋषिः—१-११ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, २ भुरिक् पङ्क्तिः
३ विराट् त्रिष्टुप् । ४, ६-८, १० निचृत् त्रिष्टुप् । ५, ९, ११ त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१, २ पञ्चमः । ३-११ धैवतः ॥

॥१॥ स्तु॒षे नरा॑ दि॒वो अ॒स्य प्र॒सन्ता॒श्विना॑ हु॒वे जर॑माणो अ॒र्कैः ।
या स॒द्य उ॒स्रा व्युषि॒ ज्मो अन्ता॒न्युयू॑षतः॒ पर्यु॒रू वरां॑सि ॥१॥
ता य॒ज्ञमा शुचि॑भिश्चक्रमा॒णा रथ॑स्य भा॒नुं रु॑रुचू॒ रजो॑भिः ।
पु॒रू वरां॒स्यमि॑ता॒ मिमा॑ना॒पो धन्वा॒न्यति॑ याथो॒ अज्रा॑न् ॥२॥
ता ह॒ त्यद्व॒र्तिर्यदर॑ध्रमुग्रे॒त्था धिय॑ ऊहथुः॒ शश्व॒दश्वैः॑ ।
मनो॑जवेभिरिषि॒रैः श॒यध्यै॒ परि॒ व्यथि॑र्दा॒शुषो॒ मर्त्य॑स्य ॥३॥
ता नव्य॑सो॒ जर॑माणस्य॒ मन्मोप॑ भूषतो युयुजा॒नस॑प्ती ।
शु॒भं पृक्ष॒मिष॒मूर्जं॒ वह॑न्ता॒ होता॑ यक्षत्प्र॒त्नो अ॒ध्रुग्युवा॑ना ॥४॥
ता व॒ल्गू द॒स्रा पु॑रु॒शाक॑तमा प्र॒त्ना नव्य॑सा॒ वच॒सा वि॑वासे ।
या शंस॑ते स्तुव॒ते शंभ॑विष्ठा बभू॒वतु॑र्गृण॒ते चि॒त्ररा॑ती ॥५॥

॥२॥ ता भु॒ज्युं विभि॑र॒द्भ्यः स॑मु॒द्रात्तुग्र॑स्य सू॒नुमू॑हथू॒ रजो॑भिः ।
अ॒रे॒णु॒भि॒र्योज॑नेभिर्भु॒जन्ता॑ पत॒त्रिभि॒रर्ण॑सो॒ निरु॒पस्था॑त् ॥६॥
वि ज॒युषा॑ रथ्या यात॒मद्रिं॑ श्रु॒तं हवं॑ वृषणा वध्रिम॒त्याः ।
द॒श॒स्यन्ता॑ श॒यवे॑ पिप्यथु॒र्गामिति॑ च्यवाना सुम॒तिं भु॑रण्यू ॥७॥
यद्रो॑दसी प्र॒दिवो॒ अस्ति॒ भूमा॒ हेळो॑ दे॒वाना॑मु॒त म॑र्त्य॒त्रा ।
तदा॑दित्या वसवो रुद्रियासो रक्षो॒युजे॒ तपु॑र॒घं द॑धात ॥८॥
य ईं॒ राजा॑नावृतु॒था वि॒दध॒द्रज॑सो मि॒त्रो वरु॑ण॒श्चिके॑तत् ।
ग॒म्भी॒राय॒ रक्ष॑से हे॒तिम॑स्य॒ द्रोघा॑य चि॒द्वच॑स॒ आन॑वाय ॥९॥
अन्त॑रैश्च॒क्रैस्तन॑याय व॒र्तिर्द्यु॒मता या॑तं नृ॒वता॒ रथे॑न ।
सनु॑त्येन॒ त्यज॑सा॒ मर्त्य॑स्य वनुष्य॒तामपि॑ शी॒र्षा व॑वृक्तम् ॥१०॥

आ परमाभिरुत मध्यमाभिर्नियुद्भिर्यातमवमाभिरर्वाक् ।
दृळ्हस्य चिद्गोमतो वि व्रजस्य दुरो वर्तं गृणते चित्रराती ॥११॥

॥ ६३ ॥ ऋषिः—१-११ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१ स्वराड् बृहती । २, ४, ६, ७ पङ्क्तिः । ३, १० भुरिक् पङ्क्तिः । ८ स्वराट् पङ्क्तिः । ११ आसुरीपङ्क्ति । ५, ९ निचृत् त्रिष्टुप् । स्वरः—१ मध्यमः । २-४, ६-८, १०, ११ पञ्चमः । ५, ९ धैवतः ॥

॥३॥ क्व१ त्या वल्गू पुरुहूताद्य दूतो न स्तोमोऽविदन्नमस्वान् ।
आ यो अर्वाङ्नासत्या ववर्त प्रेष्ठा ह्यसथो अस्य मन्मन् ॥१॥
अरं मे गन्तं हवनायास्मै गृणाना यथा पिबाथो अन्धः ।
परि ह त्यद्वर्तिर्याथो रिषो न यत्परो नान्तरस्तुतुर्यात् ॥२॥
अकारि वामन्धसो वरीमन्नस्तारि बर्हिः सुप्रायणतमम् ।
उत्तानहस्तो युवयुर्ववन्दा वां नक्षन्तो अद्रय आञ्जन् ॥३॥
ऊर्ध्वो वामग्निरध्वरेष्वस्थात्प्र रातिरेति जूर्णिनी घृताची ।
प्र होता गूर्तमना उराणोऽयुक्त यो नासत्या हवीमन् ॥४॥
अधि श्रिये दुहिता सूर्यस्य रथं तस्थौ पुरुभुजा शतोतिम् ।
प्र मायाभिर्मायिना भूतमत्र नरा नृतू जनिमन्यज्ञियानाम् ॥५॥

॥४॥ युवं श्रीभिर्दर्शताभिराभिः शुभे पुष्टिमूहथुः सूर्यायाः ।
प्र वां वयो वपुषेऽनु पप्तन्नक्षद्वाणी सुष्टुता धिष्ण्या वाम् ॥६॥
आ वां वयोऽश्वासो वहिष्ठा अभि प्रयो नासत्या वहन्तु ।
प्र वां रथो मनोजवा असर्जीषः पृक्ष इषिधो अनु पूर्वीः ॥७॥
पुरु हि वां पुरुभुजा देष्णं धेनुं न इषं पिन्वतमसक्राम् ।
स्तुतश्च वां माध्वी सुष्टुतिश्च रसाश्च ये वामनु रातिमग्मन् ॥८॥
उत म ऋज्रे पुरयस्य रघ्वी सुमीळ्हे शतं पेरुके च पक्वा ।
शाण्डो दाद्धिरणिनः स्मद्दिष्टीन्दश वशासो अभिषाच ऋष्वान् ॥९॥
सं वां शता नासत्या सहस्राश्वानां पुरुपन्था गिरे दात् ।
भरद्वाजाय वीर नू गिरे दाद्धता रक्षांसि पुरुदंससा स्युः ॥१०॥

आ वां॑ सु॒म्ने वरि॑मन्त्सू॒रिभिः॑ ष्याम् ॥११॥

॥ ६४ ॥ ऋषिः—१-६ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—उषा ॥ छन्दः—१, २, ६ विराट्त्रिष्टुप् । ३ त्रिष्टुप् । ४ निचृत् त्रिष्टुप् । ५ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-४, ६ धैवतः । ५ पञ्चमः ।

॥५॥ उदु॒ श्रिय॑ उ॒षसो॒ रोच॑माना॒ अस्थु॑र॒पां नोर्मयो॒ रुश॑न्तः ।
कृ॒णोति॒ विश्वा॑ सु॒पथा॑ सु॒गान्यभू॑दु॒ वस्वी॒ दक्षि॑णा म॒घोनी॑ ॥१॥
भ॒द्रा द॑दृक्ष उर्वि॒या वि भा॑स्यु॒त्ते शो॒चिर्भा॒नवो॒ द्याम॑पप्तन् ।
आ॒विर्वक्षः॑ कृणुषे शु॒म्भमा॒नोषो॑ देवि॒ रोच॑माना॒ महो॑भिः ॥२॥
वह॑न्ति सी॒मरु॒णासो॒ रुश॑न्तो॒ गावः॑ सु॒भगा॑मुर्वि॒या प्र॑था॒नाम् ।
अपे॑जते॒ शूरो॒ अस्ते॑व॒ शत्रू॒न्बाध॑ते॒ तमो॑ अजि॒रो न वोळ्हा॑ ॥३॥
सु॒गोत ते॑ सु॒पथा॒ पर्व॑तेष्ववा॒ते अ॒पस्त॑रसि स्वभानो ।
सा न॒ आ व॑ह पृथुयामन्नृष्वे र॒यिं दि॑वो दुहितरि॒षय॑ध्यै ॥४॥
सा व॑ह॒ योक्षभि॑रवा॒तोषो॒ वरं॒ वह॑सि॒ जोष॒मनु॑ ।
त्वं दि॑वो दुहित॒र्या ह॑ दे॒वी पू॒र्वहू॑तौ मं॒हना॑ दर्श॒ता भूः ॥५॥
उत्ते॒ वय॑श्चिद्वस॒तेर॑पप्त॒न्नर॑श्च॒ ये पि॑तु॒भाजो॒ व्यु॑ष्टौ ।
अ॒मा स॒ते व॑हसि॒ भूरि॑ वा॒ममुषो॑ देवि दा॒शुषे॒ मर्त्या॑य ॥६॥

॥ ६५ ॥ ऋषिः—१-६ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—उषा ॥ छन्दः—१ भुरिक् पङ्क्तिः । ५ विराड् पङ्क्तिः । २, ३ विराट् त्रिष्टुप् । ४, ६ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ५ पञ्चमः । २-४, ६ धैवतः ॥

॥६॥ ए॒षा स्या नो॑ दुहि॒ता दि॑वो॒जाः क्षि॒तीरु॒च्छन्ती॒ मानु॑षीरजीगः ।
या भा॒नुना॒ रुश॑ता रा॒म्यास्वज्ञा॑यि ति॒रस्तम॑सश्चिद॒क्तून् ॥१॥
वि तद्य॑युररुण॒युग्भि॒रश्वै॑श्चि॒त्रं भा॑न्त्यु॒षस॑श्च॒न्द्ररथाः ।
अग्रं॑ य॒ज्ञस्य॑ बृह॒तो नय॑न्ती॒र्वि ता बा॑धन्ते॒ तम॒ ऊर्म्या॑याः ॥२॥
श्रवो॒ वाज॒मिष॒मूर्जं॒ वह॑न्ती॒र्नि दा॒शुष॑ उषसो॒ मर्त्या॑य ।
म॒घोनी॑र्वी॒रव॒त्पत्य॑माना॒ अवो॑ धात विध॒ते रत्न॑म॒द्य ॥३॥
इ॒दा हि वो॑ विध॒ते रत्न॒मस्ती॒दा वी॒राय॑ दा॒शुष॑ उषासः ।
इ॒दा विप्रा॑य॒ जर॑ते॒ यदु॒क्था नि ष्म॒ माव॑ते वहथा पु॒रा चि॑त् ॥४॥
इ॒दा हि त॑ उषो अद्रिसानो गो॒त्रा गवा॒मङ्गि॑रसो गृ॒णन्ति॑ ।
व्य१॒॑र्केण॑ बिभिदु॒र्ब्रह्म॑णा च स॒त्या नृ॒णाम॑भवद्दे॒वहू॑तिः ॥५॥
उ॒च्छा दि॑वो दुहितः प्रत्न॒वन्नो॑ भरद्वाज॒वद्वि॑ध॒ते म॑घोनि ।
सु॒वीरं॑ र॒यिं गृ॑ण॒ते रि॑रीह्युरुगा॒यमधि॑ धेहि॒ श्रवो॑ नः ॥६॥

॥ ६६ ॥ ऋपिः—१-११ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—मरुतः ॥ छन्दः—१, ९, ११ निचृत् त्रिष्टुप् ।
२, ५ विराट् त्रिष्टुप् । ३, ४ निचृत् पङ्क्तिः । ६, ७, १० भुरिक् पङ्क्तिः । ८ स्वराट् पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१, २, ५, ९, ११ धैवतः । ३, ४, ६-८, १० पञ्चमः ॥

॥७॥ वपुर्नु तच्चिकितुषे चिदस्तु समानं नाम धेनु पत्यमानम् ।
मर्तेष्वन्यद्दोहसे पीपाय सकृच्छुक्रं दुदुहे पृश्निरूधः ॥१॥
ये अग्नयो न शोशुचन्निधाना द्विर्यत्त्रिर्मरुतो वावृधन्त ।
अरेणवो हिरण्ययास एषां साकं नृम्णैः पौंस्येभिश्च भूवन् ॥२॥
रुद्रस्य ये मीळ्हुषः सन्ति पुत्रा यांश्चो नु दाधृविर्भरध्यै ।
विदे हि माता महो मही षा सेत्पृश्निः सुभ्वे३ गर्भमाधात् ॥३॥
न य ईषन्ते जनुषोऽया न्व१न्तः सन्तोऽवद्यानि पुनानाः ।
निर्यद्दुह्रे शुचयोऽनु जोषमनु श्रिया तन्वमुक्षमाणाः ॥४॥
मक्षू न येषु दोहसे चिदया आ नाम धृष्णु मारुतं दधानाः ।
न ये स्तौना अयासो मह्ना नू चित्सुदानुरव यासदुग्रान् ॥५॥

॥८॥ त इदुग्राः शवसा धृष्णुषेणा उभे युजन्त रोदसी सुमेके ।
अध स्मैषु रोदसी स्वशोचिरामवत्सु तस्थौ न रोकः ॥६॥
अनेनो वो मरुतो यामो अस्त्वनश्वश्चिद्यमजत्यरथीः ।
अनवसो अनभीशू रजस्तूर्वि रोदसी पथ्या याति साधन् ॥७॥
नास्य वर्ता न तरुता न्वस्ति मरुतो यमवथ वाजसातौ ।
तोके वा गोषु तनये यमप्सु स व्रजं दर्ता पार्ये अध द्योः ॥८॥
प्र चित्रमर्कं गृणते तुराय मारुताय स्वतवसे भरध्वम् ।
ये सहांसि सहसा सहन्ते रेजते अग्ने पृथिवी मखेभ्यः ॥९॥
त्विषीमन्तो अध्वरस्येव दिद्युत्तृषुच्यवसो जुह्वो३ नाग्नेः ।
अर्चत्रयो धुनयो न वीरा भ्राजज्जन्मानो मरुतो अधृष्टाः ॥१०॥
तं वृधन्तं मारुतं भ्राजदृष्टिं रुद्रस्य सूनुं हवसा विवासे ।
दिवः शर्धाय शुचयो मनीषा गिरयो नाप उग्रा अस्पृध्रन् ॥११॥

॥ ६७ ॥ ऋषिः—१-११ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवते—मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—१, ६ स्वराट् पङ्क्तिः ।
२, १० भुरिक् पङ्क्तिः । ३, ७, ८, ११ निचृत् त्रिष्टुप् । ४, ५, त्रिष्टुप् । ६ विराट् त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१, २, ९, १० पञ्चमः । ३-८. ११ धैवतः ॥

॥९॥ विश्वेषां वः सतां ज्येष्ठतमा गीर्भिर्मित्रावरुणा वावृधध्यै ।
सं या रश्मेव यमतुर्यमिष्ठा द्वा जनाँ असमा बाहुभिः स्वैः ॥१॥

इयं मद्वां प्र स्तृणीते मनीषोप प्रिया नमसा बर्हिरच्छ ।
यन्तं नो मित्रावरुणावधृष्टं छर्दिर्यद्वां वरूथ्यं सुदानू ॥२॥
आ यातं मित्रावरुणा सुशस्त्युप प्रिया नमसा हूयमाना ।
सं यावप्नस्थो अपसेव जनाञ्छ्रुधीयतश्चिद्यतथो महित्वा ॥३॥
अश्वा न या वाजिना पूतबन्धू ऋता यद्गर्भमदितिर्भरध्यै ।
प्र या महि महान्ता जायमाना घोरा मर्ताय रिपवे नि दीधः ॥४॥
विश्वे यद्वां मंहना मन्दमानाः क्षत्रं देवासो अदधुः सजोषाः ।
परि यद्भूथो रोदसी चिदुर्वी सन्ति स्पशो अदब्धासो अमूराः ॥५॥
॥१०॥ ता हि क्षत्रं धारयेथे अनु द्यून्दृंहेथे सानुमुपमादिव द्योः ।
दृळ्हो नक्षत्र उत विश्वदेवो भूमिमातान्द्यां धासिनायोः ॥६॥
ता विग्रं धैथे जठरं पृणध्या आ यत्सद्म सभृतयः पृणन्ति ।
न मृष्यन्ते युवतयोऽवाता वि यत्पयो विश्वजिन्वा भरन्ते ॥७॥
ता जिह्वया सदमेदं सुमेधा आ यद्वां सत्यो अरतिर्ऋते भूत् ।
तद्वां महित्वं घृतान्नावस्तु युवं दाशुषे वि चयिष्टमंहः ॥८॥
प्र यद्वां मित्रावरुणा स्पूर्धन्प्रिया धाम युवधिता मिनन्ति ।
न ये देवास ओहसा न मर्ता अयज्ञसाचो अप्यो न पुत्राः ॥९॥
वि यद्वाचं कीस्तासो भरन्ते शंसन्ति के चिन्निविदो मनानाः ।
आद्वां ब्रवाम सत्यान्युक्था नकिर्देवेभिर्यतथो महित्वा ॥१०॥
अवोरित्था वां छर्दिषो अभिष्टौ युवोर्मित्रावरुणावस्कृधोयु ।
अनु यद्गावः स्फुरानृजिप्यं धृष्णुं यद्रणे वृषणं युनजन् ॥११॥

॥ ६८ ॥ ऋषिः—१-११ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवते—इन्द्रावरुणौ ॥ छन्दः—१, ४, ११ त्रिष्टुप् ।
६ निचृत्त्रिष्टुप् । २ भुरिक्पङ्क्तिः । ३, ७, ८ स्वराट्पङ्क्तिः । ५ पङ्क्तिः । ९, १० निचृज्जगती ॥
स्वरः—१, ४, ६, ११ धैवतः । २, ३, ५, ७ ८ पञ्चमः । ९, १० निषादः ॥

॥११॥ श्रुष्टी वां यज्ञ उद्यतः सजोषा मनुष्वद्वृक्तबर्हिषो यजध्यै ।
आ य इन्द्रावरुणाविषे अद्य महे सुम्नाय मह आववर्तत् ॥१॥
ता हि श्रेष्ठा देवताता तुजा शूराणां शविष्ठा ता हि भूतम् ।
मघोनां मंहिष्ठा तुविशुष्म ऋतेन वृत्रतुरा सर्वसेना ॥२॥
ता गृणीहि नमस्येभिः शूषैः सुम्नेभिरिन्द्रावरुणा चकाना ।
वज्रेणान्यः शवसा हन्ति वृत्रं सिषक्त्यन्यो वृजनेषु विप्रः ॥३॥

ग्नाश्च यन्नरश्च वावृधन्त विश्वे देवासो नरां स्वगूर्ताः ।
प्रैभ्य इन्द्रावरुणा महित्वा द्यौश्च पृथिवि भूतमुर्वी ॥४॥
स इत्सुदानुः स्ववाँ ऋतावेन्द्रा यो वां वरुण दाशति त्मन् ।
इषा स द्विषस्तरेद्दास्वान्वंसद्रयिं रयिवतश्च जनान् ॥५॥

॥१२॥ यं युवं दाश्वध्वराय देवा रयिं धत्थो वसुमन्तं पुरुक्षुम् ।
अस्मे स इन्द्रावरुणावपि ष्यात्प्र यो भनक्ति वनुषामशस्तीः ॥६॥
उत नः सुत्रात्रो देवगोपाः सूरिभ्य इन्द्रावरुणा रयिः ष्यात् ।
येषां शुष्मः पृतनासु साह्वान्प्र सद्यो द्युम्ना तिरते ततुरिः ॥७॥
नू न इन्द्रावरुणा गृणाना पृङ्क्तं रयिं सौश्रवसाय देवा ।
इत्था गृणन्तो महिनस्य शर्धोऽपो न नावा दुरिता तरेम ॥८॥
प्र सम्राजे बृहते मन्म नु प्रियमर्च देवाय वरुणाय सप्रथः ।
अयं य उर्वी महिना महिव्रतः क्रत्वा विभात्यजरो न शोचिषा ॥९॥
इन्द्रावरुणा सुतपाविमं सुतं सोमं पिबतं मद्यं धृतव्रता ।
युवो रथो अध्वरं देववीतये प्रति स्वसरमुप याति पीतये ॥१०॥
इन्द्रावरुणा मधुमत्तमस्य वृष्णः सोमस्य वृषणा वृषेथाम् ।
इदं वामन्धः परिषिक्तमस्मे आसद्यास्मिन्बर्हिषि मादयेथाम् ॥११॥

॥ ६९ ॥ ऋषिः—१-८ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवते—इन्द्राविष्णू ॥ छन्दः—१, ३, ६, ७ निचृत् त्रिष्टुप् ।
२, ४, ८ त्रिष्टुप् । ५ ब्राह्म्युष्णिक् ॥ स्वरः—१-४, ६-८ धैवतः । ५ ऋषभः ॥

॥१३॥ सं वां कर्मणा समिषा हिनोमीन्द्राविष्णू अपसस्पारे अस्य ।
जुषेथां यज्ञं द्रविणं च धत्तमरिष्टैर्नः पथिभिः पारयन्ता ॥१॥
या विश्वासां जनितारा मतीनामिन्द्राविष्णू कलशा सोमधाना ।
प्र वां गिरः शस्यमाना अवन्तु प्र स्तोमासो गीयमानासो अर्कैः ॥२॥
इन्द्राविष्णू मदपती मदानामा सोमं यातं द्रविणो दधाना ।
सं वामञ्जन्त्वक्तुभिर्मतीनां सं स्तोमासः शस्यमानास उक्थैः ॥३॥
आ वामश्वासो अभिमातिषाह इन्द्राविष्णू सधमादो वहन्तु ।
जुषेथां विश्वा हवना मतीनामुप ब्रह्माणि श्रृणुतं गिरो मे ॥४॥
इन्द्राविष्णू तत्पनयाय्यं वां सोमस्य मद उरु चक्रमाथे ।
अकृणुतमन्तरिक्षं वरीयोऽप्रथतं जीवसे नो रजांसि ॥५॥

इन्द्रा॑विष्णू ह॒विषा॑ वावृधा॒नाग्रा॑द्वाना॒ नम॑सा रातहव्या ।
घृता॑सुती॒ द्रवि॑णं धत्तम॒स्मे स॑मु॒द्र स्थः॑ क॒लशः॑ सोम॒धानः॑ ॥६॥
इन्द्रा॑विष्णू॒ पिब॑तं॒ मध्वो॑ अ॒स्य सोम॑स्य दस्रा ज॒ठरं॑ पृणेथाम् ।
आ वा॒मन्धां॑सि मदि॒राण्य॑ग्मन्नु॒प ब्रह्मा॑णि शृणु॒तं हवं॑ मे ॥७॥
उ॒भा जि॑ग्यथु॒र्न परा॑ जयेथे॒ न परा॑ जिग्ये कत॒रश्च॒नैनोः॑ ।
इन्द्र॑श्च विष्णो॒ यदप॑स्पृधेथां त्रे॒धा स॒हस्रं॒ वि तदै॑रयेथाम् ॥८॥

॥ ७० ॥ ऋषिः—१-६ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवते—द्यावापृथिव्यौ ॥ छन्दः—१, ५ निचृज्जगती ।
२-४, ६ जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥१४॥ घृ॒तव॑ती॒ भुव॑नानामभि॒श्रियो॒र्वी पृ॒थ्वी म॑धु॒दुघे॑ सु॒पेश॑सा ।
द्यावा॑पृथि॒वी वरु॑णस्य॒ धर्म॑णा॒ विष्क॑भिते अ॒जरे॒ भूरि॑रेतसा ॥१॥
अस॑श्चन्ती॒ भूरि॑धारे॒ पय॑स्वती घृ॒तं दु॑हाते सु॒कृते॒ शुचि॑व्रते ।
राज॑न्ती अ॒स्य भुव॑नस्य रोदसी अ॒स्मे रेतः॑ सिञ्चतं॒ यन्मनु॑र्हितम् ॥२॥
यो वा॑मृ॒जवे॒ क्रम॑णाय रोदसी॒ मर्तो॑ द॒दाश॑ धिषणे॒ स साध॑ति ।
प्र प्र॒जाभि॑र्जायते॒ धर्म॑ण॒स्परि॑ यु॒वोः सि॒क्ता विषु॑रूपाणि॒ सव्र॑ता ॥३॥
घृ॒तेन॒ द्यावा॑पृथि॒वी अ॒भीवृ॑ते घृत॒श्रिया॑ घृत॒पृचा॑ घृता॒वृधा॑ ।
उ॒र्वी पृ॒थ्वी हो॑तृ॒वूर्ये॑ पु॒रोहि॑ते॒ ते इद्विप्रा॑ ईळते सु॒म्नमि॒ष्टये॑ ॥४॥
मधु॑ नो॒ द्यावा॑पृथि॒वी मि॑मिक्षतां मधु॒श्चुता॑ मधु॒दुघे॒ मधु॑व्रते ।
द॒धा॑ने य॒ज्ञं द्रवि॑णं च दे॒वता॒ महि॒ श्रवो॒ वाज॑म॒स्मे सु॒वीर्य॑म् ॥५॥
ऊर्जं॑ नो॒ द्यौश्च॑ पृथि॒वी च॑ पिन्वतां पि॒ता मा॒ता वि॑श्व॒विदा॑ सु॒दंस॑सा ।
सं॒र॒राणे॒ रोद॑सी वि॒श्वश॑म्भुवा स॒निं वाजं॑ र॒यिम॒स्मे समि॑न्वताम् ॥६॥

॥ ७१ ॥ ऋषिः—१-६ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—सविता ॥ छन्दः—१ जगती । २, ३ निचृज्जगती ।
४ त्रिष्टुप् । ५, ६ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-३ निषादः । ४-६ धैवतः ॥

॥१५॥ उदु॒ ष्य दे॒वः स॑वि॒ता हि॑र॒ण्यया॑ बा॒हू अ॑यंस्त॒ सव॑नाय सु॒क्रतुः॑ ।
घृ॒तेन॑ पा॒णी अ॒भि प्रु॑ष्णुते म॒खो युवा॑ सु॒दक्षो॒ रज॑सो॒ विध॑र्मणि ॥१॥
दे॒वस्य॑ व॒यं स॑वि॒तुः सवी॑मनि॒ श्रेष्ठे॑ स्याम॒ वसु॑नश्च दा॒वने॑ ।
यो विश्व॑स्य द्वि॒पदो॒ यश्चतु॑ष्पदो नि॒वेश॑ने प्रस॒वे चासि॒ भूम॑नः ॥२॥
अद॑ब्धेभिः सवितः पा॒युभि॒ष्ट्वं शि॒वेभि॑र॒द्य परि॑ पाहि नो॒ गय॑म् ।
हिर॑ण्यजिह्वः सुवि॒ताय॒ नव्य॑से॒ रक्षा॒ माकि॑र्नो अ॒घशं॑स ईशत ॥३॥

उदु ष्य देवः सविता दमूना हिरण्यपाणिः प्रतिदोषमस्थात् ।
अयोहनुर्यजतो मन्द्रजिह्व आ दाशुषे सुवति भूरि वामम् ॥४॥
उदू अयाँ उपवक्तेव बाहू हिरण्यया सविता सुप्रतीका ।
दिवो रोहांस्यरुहत्पृथिव्या अरीरमत्पतयत्कच्चिदभ्वम् ॥५॥
वाममद्य सवितर्वाममु श्वो दिवेदिवे वाममस्मभ्यं सावीः ।
वामस्य हि क्षयस्य देव भूरेरया धिया वामभाजः स्याम ॥६॥

॥ ७२ ॥ ऋषिः—१-५ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवते—इन्द्रासोमौ ॥ छन्दः—१, ३ निचृत् त्रिष्टुप् ।
२, ४, ५ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१६॥ इन्द्रासोमा महि तद्वां महित्वं युवं महानि प्रथमानि चक्रथुः ।
युवं सूर्यं विविदथुर्युवं स्व१र्विश्वा तमांस्यहतं निदश्च ॥१॥
इन्द्रासोमा वासयथ उषासमुत्सूर्यं नयथो ज्योतिषा सह ।
उप द्यां स्कम्भथुः स्कम्भनेनाप्रथतं पृथिवीं मातरं वि ॥२॥
इन्द्रासोमावहिमपः परिष्ठां हथो वृत्रमनु वां द्यौरमन्यत ।
प्रार्णांस्यैरयतं नदीनामा समुद्राणि पप्रथुः पुरूणि ॥३॥
इन्द्रासोमा पक्वमामास्वन्तर्नि गवामिद्दधथुर्वक्षणासु ।
जगृभथुरनपिनद्धमासु रुशच्चित्रासु जगतीष्वन्तः ॥४॥
इन्द्रासोमा युवमङ्ग तरुत्रमपत्यसाचं श्रुत्यं रराथे ।
युवं शुष्मं नर्यं चर्षणिभ्यः सं विव्यथुः पृतनाषाहमुग्रा ॥५॥

॥ ७३ ॥ ऋषिः—१-३ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—बृहस्पतिः ॥ छन्दः—१, २ त्रिष्टुप् ।
३ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१७॥ यो अद्रिभित्प्रथमजा ऋतावा बृहस्पतिराङ्गिरसो हविष्मान् ।
द्विबर्हज्मा प्राघर्मसत्पिता न आ रोदसी वृषभो रोरवीति ॥१॥
जनाय चिद्य ईवत उ लोकं बृहस्पतिर्देवहूतौ चकार ।
घ्नन्वृत्राणि वि पुरो दर्दरीति जयञ्छत्रूँरमित्रान्पृत्सु साहन् ॥२॥
बृहस्पतिः समजयद्वसूनि महो व्रजान् गोमतो देव एषः ।
अपः सिषासन्त्स्व१रप्रतीतो बृहस्पतिर्हन्त्यमित्रमर्कैः ॥३॥

॥ ७४ ॥ ऋषिः—१-४ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः ॥ देवता—सोमारुद्रौ ॥ छन्दः—१, २, ४ त्रिष्टुप् ।
३ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१८॥ सोमारुद्रा धारयेथामसुर्यं१ प्र वामिष्टयोऽरमश्नुवन्तु ।
दमेदमे सप्त रत्ना दधाना शं नो भूतं द्विपदे शं चतुष्पदे ॥१॥

सोमा॑रुद्रा॒ वि वृ॑हतं॒ विषू॑ची॒ममी॑वा॒ या नो॒ गय॑मावि॒वेश॑ ।
आ॒रे बा॑धेथां॒ निरृ॑तिं परा॒चैर॒स्मे भ॒द्रा सौ॑श्रव॒सानि॑ सन्तु ॥२॥
सोमा॑रुद्रा यु॒वमे॒तान्य॒स्मे विश्वा॑ त॒नूषु॑ भेष॒जानि॑ धत्तम् ।
अव॑ स्यतं मु॒ञ्चतं॒ यन्नो॒ अस्ति॑ त॒नूषु॑ ब॒द्धं कृ॒तमेनो॑ अ॒स्मत् ॥३॥
ति॒ग्मायु॑धौ ति॒ग्महे॑ती सु॒शेवौ॒ सोमा॑रुद्रावि॒ह सु मृ॑ळतं नः ।
प्र नो॑ मुञ्चतं॒ वरु॑णस्य॒ पाशा॑द्गोपा॒यतं॑ नः सुमन॒स्यमा॑ना ॥४॥

॥ ७५ ॥ ऋषिः—१-१९ पायुर्भारद्वाजः ॥ देवता—१ वर्म । २ धनुः । ३ ज्या । ४ आर्त्नी । ५ इषुधिः ।
६[१] सारथिः । ६[२] रश्मयः । ७ अश्वाः । ८ रथः । ९ रथगोपाः । १० लिङ्गोक्ताः । ११, १२, १५, १६ इषवः ।
१३ प्रतोदः । १४ हस्तघ्नः । १७-१९ लिङ्गोक्ता सङ्ग्रामाशिषः (१७ युद्धभूमिर्ब्रह्मणस्पतिरदितिश्च ।
१८ कवचसोमवरुणाः । १९ देवा ब्रह्म च) ॥ छन्दः—१, ३ निचृत् त्रिष्टुप् । २, ४, ५, ७-९,
११, १४, १८ त्रिष्टुप् । ६ जगती । १० विराड् जगती । १२, १९ विराडनुष्टुप् ।
१५ निचृदनुष्टुप् । १६ अनुष्टुप् । १३ स्वराडुष्णिक् । १७ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—
१-५, ७-९, ११, १४, १८ धैवतः । ६, १० निषादः । १२, १५, १६,
१९ गान्धारः । १३ ऋषभः । १७ पञ्चमः ॥

॥१९॥ जी॒मूत॑स्येव भवति॒ प्रती॑कं॒ यद्व॒र्मी याति॑ स॒मदा॑मु॒पस्थे॑ ।
अना॑विद्धया त॒न्वा॑ जय॒ त्वं स त्वा॒ वर्म॑णो महि॒मा पि॑पर्तु ॥१॥
धन्व॑ना॒ गा धन्व॑ना॒जिं ज॑येम॒ धन्व॑ना ती॒व्राः स॒मदो॑ जयेम ।
धनुः॒ शत्रो॑रपका॒मं कृ॑णोति॒ धन्व॑ना॒ सर्वाः॑ प्र॒दिशो॑ जयेम ॥२॥
व॒क्ष्यन्ती॒वेदा ग॑नीगन्ति॒ कर्णं॑ प्रि॒यं सखा॑यं परिषस्वजा॒ना ।
योषे॑व शिङ्क्ते॒ वित॒ताधि॒ धन्व॒ञ्ज्या इ॒यं सम॑ने पा॒रय॑न्ती ॥३॥
ते आ॒चर॑न्ती॒ सम॑नेव॒ योषा॑ मा॒तेव॑ पु॒त्रं बि॑भृतामु॒पस्थे॑ ।
अप॒ शत्रू॑न्विध्यतां संविदा॒ने आर्त्नी॑ इ॒मे वि॑ष्फु॒रन्ती॑ अ॒मित्रा॑न् ॥४॥
ब॒ह्वी॒नां पि॒ता ब॒हुर॑स्य पु॒त्रश्चि॒श्चा कृ॑णोति॒ सम॑नाव॒गत्य॑ ।
इ॒षु॒धिः सङ्काः॒ पृत॑नाश्च॒ सर्वाः॑ पृ॒ष्ठे निन॑द्धो जयति॒ प्रसू॑तः ॥५॥

॥२०॥ र॒थे तिष्ठ॑न्नयति वा॒जिनः॑ पु॒रो यत्र॑यत्र का॒मय॑ते सुषार॒थिः ।
अ॒भीशू॑नां महि॒मानं॑ पनायत॒ मनः॑ प॒श्चादनु॑ यच्छन्ति र॒श्मयः॑ ॥६॥
ती॒व्रान्घोषा॑न्कृण्वते॒ वृष॑पाणयोऽश्वा॒ रथे॑भिः स॒ह वा॒जय॑न्तः ।
अ॒व॒क्राम॑न्तः॒ प्रप॑दैर॒मित्रा॑न् क्षि॒णन्ति॒ शत्रूँ॒रन॑पव्ययन्तः ॥७॥

रथवाहनं हविरस्य नाम यत्रायुधं निहितमस्य वर्म ।
तत्रा रथमुप शग्मं सदेम विश्वाहा वयं सुमनस्यमानाः ॥८॥
स्वादुषंसदः पितरो वयोधाः कृच्छ्रेश्रितः शक्तीवन्तो गभीराः ।
चित्रसेना इषुबला अमृध्राः सतोवीरा उरवो व्रातसाहाः ॥९॥
ब्राह्मणासः पितरः सोम्यासः शिवे नो द्यावापृथिवी अनेहसा ।
पूषा नः पातु दुरितादृतावृधो रक्षा माकिर्नो अघशंस ईशत ॥१०॥

॥२१॥ सुपर्णं वस्ते मृगो अस्या दन्तो गोभिः संनद्धा पतति प्रसूता ।
यत्रा नरः सं च वि च द्रवन्ति तत्रास्मभ्यमिषवः शर्म यंसन् ॥११॥
ऋजीते परि वृङ्धि नोऽश्मा भवतु नस्तनूः ।
सोमो अधि ब्रवीतु नोऽदितिः शर्म यच्छतु ॥१२॥
आ जङ्घन्ति सान्वेषां जघनाँ उप जिघ्नते ।
अश्वाजनि प्रचेतसोऽश्वान्त्समत्सु चोदय ॥१३॥
अहिरिव भोगैः पर्येति बाहुं ज्याया हेतिं परिबाधमानः ।
हस्तघ्नो विश्वा वयुनानि विद्वान्पुमान्पुमांसं परि पातु विश्वतः ॥१४॥
आलाक्ता या रुरुशीर्ष्ण्यथो यस्या अयो मुखम् ।
इदं पर्जन्यरेतस इष्वै देव्यै बृहन्नमः ॥१५॥

॥२२॥ अवसृष्टा परा पत शरव्ये ब्रह्मसंशिते ।
गच्छामित्रान्प्र पद्यस्व मामीषां कं चनोच्छिषः ॥१६॥
यत्र बाणाः संपतन्ति कुमारा विशिखा इव ।
तत्रा नो ब्रह्मणस्पतिरदितिः शर्म यच्छतु विश्वाहा शर्म यच्छतु ॥१७॥
मर्माणि ते वर्मणा छादयामि सोमस्त्वा राजामृतेनानु वस्ताम् ।
उरोर्वरीयो वरुणस्ते कृणोतु जयन्तं त्वानु देवा मदन्तु ॥१८॥
यो नः स्वो अरणो यश्च निष्ट्यो जिघांसति ।
देवास्तं सर्वे धूर्वन्तु ब्रह्म वर्म ममान्तरम् ॥१९॥

॥ इति षष्ठं मण्डलम् ॥

[षष्ठमण्डलेऽनुवाकाः ६, सूक्तानि ७५, ऋचः ७६५]

अथ सप्तमं मण्डलम्॥

५२ [प्रथमोऽनुवाकः ॥ सू०१-१७]

॥ १ ॥ १-२५ वसिष्ठ. ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१-१८ एकादशाक्षरपादैस्त्रिपदा विराड् गायत्री।
१९-२५ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-१८ षड्जः । १९-२५ धैवतः ॥

॥२३॥ अ॒ग्निं नरो॒ दीधि॑तिभिर॒रण्यो॒र्हस्त॑च्युती जनयन्त प्रश॒स्तम्।
दू॒रे॒दृशं॑ गृहप॑तिमथ॒र्युम् ॥१॥
तम॒ग्निमस्ते॒ वस॑वो॒ न्यृ॑ण्वन्त्सुप्रति॒चक्ष॒मव॑से॒ कुत॑श्चित्।
द॒क्षाय्यो॒ यो दम॒ आस॒ नित्य॑ः ॥२॥
प्रेद्धो॑ अग्ने दीदिहि पु॒रो नोऽज॑स्रया सू॒र्म्या॑ यविष्ठ।
त्वां शश्व॑न्त॒ उप॑ यन्ति॒ वाजा॑ः ॥३॥
प्र ते अ॒ग्नयो॒ऽग्निभ्यो॒ वरं॒ निः सु॒वीरा॑सः शोशु॒चन्त द्यु॒मन्त॑ः।
यत्रा॒ नर॑ः स॒मास॑ते सुजा॒ताः ॥४॥
दा नो॑ अग्ने धि॒या र॒यिं सु॒वीरं॑ स्वप॒त्यं स॑हस्य प्रश॒स्तम्।
न यं यावा॒ तर॑ति यातु॒मावा॑न् ॥५॥

॥२४॥ उप॒ यमेति॑ युव॒तिः सु॒दक्षं॑ दो॒षा वस्तो॑र्ह॒विष्म॑ती घृ॒ताची॑।
उप॒ स्वैन॑म॒रम॑तिर्वसू॒युः ॥६॥
विश्वा॑ अ॒ग्नेऽप॑ द॒हारा॑ती॒र्येभि॒स्तपो॑भि॒रद॑हो॒ जरू॑थम्।
प्र नि॑स्व॒रं चा॑तय॒स्वामी॑वाम् ॥७॥
आ यस्ते॑ अग्न इध॒ते अनी॑कं॒ वसि॑ष्ठ॒ शुक्र॒ दीदि॑व॒ः पाव॑क।
उ॒तो न॑ ए॒भिः स्त॒वथै॑रि॒ह स्या॑ः ॥८॥
वि ये ते॑ अग्ने भेजि॒रे अनी॑कं॒ मर्ता॒ नर॒ः पित्र्या॑सः पुरु॒त्रा।
उ॒तो न॑ ए॒भिः सु॒मना॑ इ॒ह स्या॑ः ॥९॥
इ॒मे नरो॑ वृत्र॒हत्ये॑षु॒ शूरा॒ विश्वा॒ अदे॑वीर॒भि स॑न्तु मा॒याः।
ये मे॒ धियं॑ प॒नय॑न्त प्रश॒स्ताम् ॥१०॥

॥२५॥ मा शूने॑ अग्ने॒ नि ष॑दाम नृ॒णां माशेष॑सो॒ऽवीर॑ता॒ परि॑ त्वा।
प्र॒जाव॑तीषु॒ दुर्या॑सु दुर्य ॥११॥

यम॒श्वी नित्य॑मुप॒याति य॒ज्ञं प्र॒जाव॑न्तं स्वप॒त्यं॑ क्षयं॑ नः ।
स्वज॑न्मना॒ शेष॑सा वावृधा॒नम् ॥१२॥
पा॒हि नो॑ अग्ने र॒क्षसो॒ अजु॑ष्टात्पा॒हि धू॒र्तेरर॑रुषो अघा॒योः ।
त्वा यु॒जा पृत॑ना॒यूँर॒भि ष्या॑म् ॥१३॥
सेद॒ग्निर॒ग्नीँरत्य॑स्त्व॒न्यान्यत्र वा॒जी तन॑यो वी॒ळुपा॑णिः ।
स॒हस्र॑पाथा अ॒क्षरा॑ स॒मेति॑ ॥१४॥
सेद॒ग्निर्यो॑ व॑नुष्य॒तो नि॒पाति॑ स॒मेद्धा॑र॒मंह॑स उरु॒ष्यात् ।
सु॒जा॒तासः॒ परि॑ चरन्ति वी॒राः ॥१५॥

॥२६॥ अ॒यं सो अ॒ग्निराहु॑तः पुरु॒त्रा यमीशा॑नः॒ समिदि॒न्धे ह॒विष्मा॑न् ।
परि॒ यमेत्य॑ध्व॒रेषु॒ होता॑ ॥१६॥
त्वे अ॑ग्न आ॒हव॑नानि॒ भूरी॑शा॒नास॒ आ जु॑हुयाम॒ नित्या॑ ।
उ॒भा कृ॒ण्वन्तो॑ वह॒तू मि॒येधे॑ ॥१७॥
इ॒मो अ॑ग्ने वी॒तत॑मानि ह॒व्याज॑स्रो वक्षि दे॒वता॑ति॒मच्छ॑ ।
प्रति॑ न ईं॑ सुर॒भीणि॑ व्यन्तु ॥१८॥
मा नो॑ अग्ने॒ऽवीर॑ते॒ परा॑ दा दु॒र्वास॒सेऽम॑तये॒ मा नो॑ अ॒स्यै ।
मा नः॑ क्षु॒धे मा र॒क्षस॑ ऋतावो॒ मा नो॒ दमे॒ मा वन॒ आ जु॑हूर्थाः ॥१९॥
नू मे॒ ब्रह्मा॑ण्यग्न॒ उच्छ॑शाधि॒ त्वं दे॑व म॒घव॑द्भ्यः सुषू॒दः ।
रा॒तौ स्या॑मो॒भया॑स॒ आ ते॑ यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः ॥२०॥

॥२७॥ त्वम॑ग्ने सु॒हवो॑ र॒ण्वसं॑दृक्सुदी॒ती सू॑नो सहसो दिदीहि ।
मा त्वे सचा॒ तन॑ये॒ नित्य॒ आ ध॒ङ्मा वी॒रो अ॒स्मन्नर्यो॒ वि दा॑सीत् ॥२१॥
मा नो॑ अग्ने दु॒र्भृत॑ये॒ सचै॒षु दे॒वेद्धे॑ष्व॒ग्निषु॒ प्र वो॑चः ।
मा ते॑ अ॒स्मान्दु॑र्म॒तयो॑ भृ॒माच्चि॑द्दे॒वस्य॑ सूनो सहसो नशन्त ॥२२॥
स मर्तो॑ अग्ने स्वनीक रे॒वानम॑र्त्ये॒ य आ॑जु॒होति॑ ह॒व्यम् ।
स दे॒वता॑ वसु॒वनिं॑ दधाति॒ यं सू॒रिर॒र्थी पृ॒च्छमा॑न॒ एति॑ ॥२३॥
म॒हो नो॑ अग्ने सुवि॒तस्य॑ वि॒द्वान्र॒यिं सू॒रिभ्य॒ आ व॑हा बृ॒हन्त॑म् ।
येन॑ व॒यं स॑हसाव॒न्मदे॒मावि॑क्षितास॒ आयु॑षा सु॒वीराः॑ ॥२४॥

नू मे॒ ब्रह्मा॑ण्यग्न॒ उच्छ॑शाधि॒ त्वं दे॑व म॒घव॑द्भ्यः सुषूदः।
रा॒तौ स्या॑मो॒भया॑स॒ आ ते॑ यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः ॥२५॥

॥ इति पञ्चमाष्टके प्रथमोऽध्यायः ॥

[प्रथमाध्याये वर्गाः २७, सूक्तानि १५, ऋचः १४३]

अथ द्वितीयोऽध्यायः ॥

॥ २ ॥ ऋषिः—१-११ वसिष्ठः ॥ देवता—आप्रम् ॥ छन्दः—१, ९ विराट् त्रिष्टुप् । २, ४ त्रिष्टुप् । ३, ६-८, १०, ११ निचृद् त्रिष्टुप् । ५ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-४, ६-११ धैवतः । ५ पञ्चमः ॥

॥१॥ जु॒षस्व॑ नः स॒मिध॑मग्ने अ॒द्य शोचा॑ बृ॒हद्य॑ज॒तं धू॒ममृ॒ण्वन्।
उप॑ स्पृश दि॒व्यं सानु॒ स्तूपैः॒ सं र॒श्मिभि॑स्ततनः॒ सूर्य॑स्य ॥१॥
नरा॒शंस॑स्य महि॒मान॑मेषा॒मुप॑ स्तोषाम यज॒तस्य॑ य॒ज्ञैः।
ये सु॒क्रत॑वः॒ शुच॑यो धियं॒धाः स्वद॑न्ति दे॒वा उ॒भया॑नि ह॒व्या ॥२॥
ई॒ळेन्यं॑ वो॒ असु॑रं सु॒दक्ष॑म॒न्तर्दू॒तं रोद॑सी स॒त्यवा॑चम्।
म॒नु॒ष्वद॒ग्निं मनु॑ना॒ समि॑द्धं॒ सम॑ध्व॒राय॒ सद॒मिन्म॑हेम ॥३॥
स॒प॒र्यवो॒ भर॑माणा अभि॒ज्ञु प्र वृ॑ञ्जते॒ नम॑सा ब॒र्हिर॒ग्नौ।
आ॒जुह्वा॑ना घृ॒तपृ॑ष्ठं॒ पृष॑द्व॒दध्व॑र्यवो ह॒विषा॑ मर्जयध्वम् ॥४॥
स्वा॒ध्यो॑३ वि दुरो॑ देव॒यन्तोऽशि॑श्रयू रथ॒युर्दे॒वता॑ता।
पू॒र्वी शिशुं॒ न मा॒तरा॑ रिहा॒णे सम॒ग्रुवो॒ न सम॑नेष्वञ्जन् ॥५॥

॥२॥ उ॒त योष॑णे दि॒व्ये म॒ही न॑ उ॒षासा॒नक्ता॑ सु॒दुघे॑व धे॒नुः।
ब॒र्हि॒षदा॑ पुरुहू॒ते म॒घोनी॒ आ य॒ज्ञिये॑ सुवि॒ताय॑ श्रयेताम् ॥६॥
विप्रा॑ य॒ज्ञेषु॒ मानु॑षेषु का॒रू मन्ये॑ वां जा॒तवे॑दसा॒ यज॑ध्यै।
ऊ॒र्ध्वं नो॑ अध्व॒रं कृ॒तं हवे॑षु॒ ता दे॒वेषु॑ वनथो॒ वार्या॑णि ॥७॥

आ भारती भारतीभिः सजोषा इळा देवैर्मनुष्येभिरग्निः ।
सरस्वती सारस्वतेभिरर्वाक्तिस्रो देवीर्बर्हिरेदं सदन्तु ॥८॥
तन्नस्तुरीपमध पोषयित्नु देव त्वष्टर्वि रराणः स्यस्व ।
यतो वीरः कर्मण्यः सुदक्षो युक्तग्रावा जायते देवकामः ॥९॥
वनस्पतेऽव सृजोप देवानग्निर्हविः शमिता सूदयाति ।
सेदु होता सत्यतरो यजाति यथा देवानां जनिमानि वेद ॥१०॥
आ याह्यग्ने समिधानो अर्वाङिन्द्रेण देवैः सरथं तुरेभिः ।
बर्हिर्न आस्तामदितिः सुपुत्रा स्वाहा देवा अमृता मादयन्ताम् ॥११॥

॥ ३ ॥ ऋषिः—१-१० वसिष्ठः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ९, १० विराट् त्रिष्टुप् ।
४, ६-८ निचृत् त्रिष्टुप् । ५ त्रिष्टुप् । २ स्वराट् पङ्क्तिः । ३ भुरिक् पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१-४-१० धैवतः । २, ३ पञ्चमः ॥

॥३॥ अग्निं वो देवमग्निभिः सजोषा यजिष्ठं दूतमध्वरे कृणुध्वम् ।
यो मर्त्येषु निध्रुविर्ऋतावा तपुर्मूर्धा घृतान्नः पावकः ॥१॥
प्रोथदश्वो न यवसेऽविष्यन्यदा महः संवरणाद्व्यस्थात् ।
आदस्य वातो अनु वाति शोचिरध स्म ते व्रजनं कृष्णमस्ति ॥२॥
उद्यस्य ते नवजातस्य वृष्णोऽग्ने चरन्त्यजरा इधानाः ।
अच्छा द्यामरुषो धूम एति सं दूतो अग्न ईयसे हि देवान् ॥३॥
वि यस्य ते पृथिव्यां पाजो अश्रेत्तृषु यदन्ना समवृक्त जम्भैः ।
सेनेव सृष्टा प्रसितिष्ट एति यवं न दस्म जुह्वा विवेक्षि ॥४॥
तमिद्दोषा तमुषसि यविष्ठमग्निमत्यं न मर्जयन्त नरः ।
निशिशाना अतिथिमस्य योनौ दीदाय शोचिराहुतस्य वृष्णः ॥५॥

॥४॥ सुसंदृक्ते स्वनीक प्रतीकं वि यद्रुक्मो न रोचस उपाके ।
दिवो न ते तन्यतुरेति शुष्मश्चित्रो न सूरः प्रति चक्षि भानुम् ॥६॥
यथा वः स्वाहाग्नये दाशेम परीळाभिर्घृतवद्भिश्च हव्यैः ।
तेभिर्नो अग्ने अमितैर्महोभिः शतं पूर्भिरायसीभिर्नि पाहि ॥७॥
या वा ते सन्ति दाशुषे अधृष्टा गिरो वा याभिर्नृवतीरुरुष्याः ।
ताभिर्नः सूनो सहसो नि पाहि स्मत्सूरीञ्जरितॄञ्जातवेदः ॥८॥
निर्यत्पूतेव स्वधितिः शुचिर्गात्स्वया कृपा तन्वा३ रोचमानः ।
आ यो मात्रोरुशेन्यो जनिष्ट देवयज्याय सुक्रतुः पावकः ॥९॥

एता नो अग्ने सौभगा दिदीह्यपि क्रतुं सुचेतसं वतेम ।
विश्वा स्तोतृभ्यो गृणते च सन्तु यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥१०॥

॥ ४ ॥ ऋषिः—१-१० वसिष्ठः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३, ४, ७ भुरिक् पङ्क्तिः ।
६ स्वराट् पङ्क्तिः । ८, ९ पङ्क्तिः । २, ५ निचृत् त्रिष्टुप् । १० विराट् त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१, ३, ४, ६-९ पञ्चमः । २, ५, २० धैवतः ॥

॥५॥ प्र वः शुक्राय भानवे भरध्वं हव्यं मतिं चाग्नये सुपूतम् ।
यो दैव्यानि मानुषा जनूंष्यन्तर्विश्वानि विद्मना जिगाति ॥१॥
स गृत्सो अग्निस्तरुणश्चिदस्तु यतो यविष्ठो अजनिष्ट मातुः ।
सं यो वना युवते शुचिदन्भूरि चिदन्ना समिदत्ति सद्यः ॥२॥
अस्य देवस्य संसद्यनीके यं मर्तासः श्येतं जगृभ्रे ।
नि यो गृभं पौरुषेयीमुवोच दुरोकमग्निरायवे शुशोच ॥३॥
अयं कविरकविषु प्रचेता मर्तेष्वग्निरमृतो नि धायि ।
स मा नो अत्र जुहुरः सहस्वः सदा त्वे सुमनसः स्याम ॥४॥
आ यो योनिं देवकृतं ससाद क्रत्वा ह्यग्निरमृताँ अतारीत् ।
तमोषधीश्च वनिनश्च गर्भं भूमिश्च विश्वधायसं बिभर्ति ॥५॥

॥६॥ ईशे ह्यग्निरमृतस्य भूरेरीशे रायः सुवीर्यस्य दातोः ।
मा त्वा वयं सहसावन्नवीरा माप्सवः परि षदाम मादुवः ॥६॥
परिषद्यं ह्यरणस्य रेक्णो नित्यस्य रायः पतयः स्याम ।
न शेषो अग्ने अन्यजातमस्त्यचेतानस्य मा पथो वि दुक्षः ॥७॥
नहि ग्रभायारणः सुशेवोऽन्योदर्यो मनसा मन्तवा उ ।
अधा चिदोकः पुनरित्स एत्या नो वाज्यभीषाळेतु नव्यः ॥८॥
त्वमग्ने वनुष्यतो नि पाहि त्वमु नः सहसावन्नवद्यात् ।
सं त्वा ध्वस्मन्वदभ्येतु पाथः सं रयिः स्पृहयाय्यः सहस्री ॥९॥
एता नो अग्ने सौभगा दिदीह्यपि क्रतुं सुचेतसं वतेम ।
विश्वा स्तोतृभ्यो गृणते च सन्तु यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥१०॥

॥ ५ ॥ ऋषिः—१-९ वसिष्ठः ॥ देवता—वैश्वानरः ॥ छन्दः—१, ४ विराट् त्रिष्टुप् । २, ३, ८, ९ निचृत्
त्रिष्टुप् । ५, ७ स्वराट् पङ्क्तिः । ६ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-४, ८, ९ धैवतः । ५-७ पञ्चमः ॥

॥७॥ प्राग्नये तवसे भरध्वं गिरं दिवो अरतये पृथिव्याः ।
यो विश्वेषाममृतानामुपस्थे वैश्वानरो वावृधे जागृवद्भिः ॥१॥

पृष्टो दिवि धाय्यग्निः पृथिव्यां नेता सिन्धूनां वृषभः स्तियानाम् ।
स मानुषीरभि विशो वि भाति वैश्वानरो वावृधानो वरेण ॥२॥
त्वद्भिया विश आयन्नसिक्नीरसमना जहतीर्भोजनानि ।
वैश्वानर पूरवे शोशुचानः पुरो यदग्ने दरयन्नदीदेः ॥३॥
तव त्रिधातु पृथिवी उत द्यौर्वैश्वानर व्रतमग्ने सचन्त ।
त्वं भासा रोदसी आ ततन्थाजस्रेण शोचिषा शोशुचानः ॥४॥
त्वामग्ने हरितो वावशाना गिरः सचन्ते धुनयो घृताचीः ।
पतिं कृष्टीनां रथ्यं रयीणां वैश्वानरमुषसां केतुमह्नाम् ॥५॥

॥८॥ त्वे असुर्यं१ वसवो न्यृण्वन्क्रतुं हि ते मित्रमहो जुषन्त ।
त्वं दस्यूँरोकसो अग्न आज उरु ज्योतिर्जनयन्नार्याय ॥६॥
स जायमानः परमे व्योमन्वायुर्न पाथः परि पासि सद्यः ।
त्वं भुवना जनयन्नभि क्रन्नपत्याय जातवेदो दशस्यन् ॥७॥
तामग्ने अस्मे इषमेरयस्व वैश्वानर द्युमतीं जातवेदः ।
यया राधः पिन्वसि विश्ववार पृथु श्रवो दाशुषे मर्त्याय ॥८॥
तं नो अग्ने मघवद्भ्यः पुरुक्षुं रयिं नि वाजं श्रुत्यं युवस्व ।
वैश्वानर महि नः शर्म यच्छ रुद्रेभिरग्ने वसुभिः सजोषाः ॥९॥

॥ ६ ॥ ऋषिः—१-७ वसिष्ठः ॥ देवता—वैश्वानरः ॥ छन्दः—१, ४, ५ निचृत् त्रिष्टुप् । ६ विराट् त्रिष्टुप् ।
२ निचृत् पङ्क्तिः । ३, ७ भुरिक् पङ्क्तिः ।, स्वरः—१, ४-६ धैवतः । २, ३, ७ पञ्चमः ॥

॥९॥ प्र सम्राजो असुरस्य प्रशस्तिं पुंसः कृष्टीनामनुमाद्यस्य ।
इन्द्रस्येव प्र तवसस्कृतानि वन्दे दारुं वन्दमानो विवक्मि ॥१॥
कविं केतुं धासिं भानुमद्रेर्हिन्वन्ति शं राज्यं रोदस्योः ।
पुरन्दरस्य गीर्भिरा विवासेऽग्नेर्व्रतानि पूर्व्या महानि ॥२॥
न्यक्रतून्ग्रथिनो मृध्रवाचः पणीँरश्रद्धाँ अवृधाँ अयज्ञान् ।
प्रप्र तान्दस्यूँरग्निर्विवाय पूर्वश्चकारापराँ अयज्यून् ॥३॥
यो अपाचीने तमसि मदन्तीः प्राचीश्चकार नृतमः शचीभिः ।
तमीशानं वस्वो अग्निं गृणीषेऽनानतं दमयन्तं पृतन्यून् ॥४॥
यो देह्यो३ अनमयद्वधस्नैर्यो अर्यपत्नीरुषसश्चकार ।
स निरुध्या नहुषो यह्वो अग्निर्विशश्चक्रे बलिहृतः सहोभिः ॥५॥

यस्य॒ शर्म॒न्नुप॒ विश्वे॒ जना॑स॒ एवैस्त॒स्थुः सु॑म॒तिं भिक्ष॑माणाः ।
वै॒श्वा॒न॒रो वर॒मा रोद॑स्यो॒राग्निः स॑साद पि॒त्रोरु॒पस्थ॑म् ॥६॥
आ दे॒वो द॑दे बु॒ध्न्या॒३ वसू॑नि वैश्वा॒नर उदि॑ता॒ सूर्य॑स्य ।
आ स॑मु॒द्रादव॑रा॒दा पर॑स्मा॒दाग्निर्द॑दे दि॒व आ पृ॑थि॒व्याः ॥७॥

॥ ७ ॥ ऋषिः—१-७ वसिष्ठः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३ त्रिष्टुप् । ४-६ निचृत् त्रिष्टुप् ।
२ भुरिक् पङ्क्तिः । ७ स्वराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३-६ धैवतः । २, ७ पञ्चमः ॥

॥१०॥ प्र वो॑ दे॒वं चित्सहसा॒नम॒ग्निमश्वं॒ न वा॒जिनं॑ हिषे॒ नमो॑भिः ।
भवा॑ नो दू॒तो अ॑ध्व॒रस्य॑ वि॒द्वान्त्मना॑ दे॒वेषु॑ विविदे मि॒तद्रुः॑ ॥१॥
आ या॑ह्यग्ने प॒थ्या॒३ अनु॒ स्वा म॒न्द्रो दे॒वानां॑ स॒ख्यं जु॑षा॒णः ।
आ सानु॒ शुष्मै॑र्न॒दय॑न्पृथि॒व्या जम्भे॑भि॒र्विश्व॑मु॒शध॒ग्वना॑नि ॥२॥
प्रा॒चीनो॑ य॒ज्ञः सुधि॑तं॒ हि ब॒र्हिः प्री॑णी॒ते अ॒ग्निरी॑ळि॒तो न होता॑ ।
आ मा॒तरा॑ वि॒श्ववा॑रे हु॒वा॒नो यतो॑ यविष्ठ जज्ञि॒षे सु॒शेवः॑ ॥३॥
स॒द्यो अ॑ध्व॒रे र॑थि॒रं ज॑नन्त॒ मानु॑षासो॒ विचे॑तसो॒ य ए॑षाम् ।
वि॒शाम॑धायि वि॒श्पति॑र्दुरो॒णे॒३ऽग्निर्म॒न्द्रो मधु॑वचा ऋ॒तावा॑ ॥४॥
असा॑दि वृ॒तो वह्नि॑राजग॒न्वान॒ग्निर्ब्र॒ह्मा नृ॒षद॑ने विध॒र्ता॑ ।
द्यौश्च॒ यं पृ॑थि॒वी वा॑वृ॒धाते॒ आ यं होता॒ यज॑ति वि॒श्ववा॑रम् ॥५॥
ए॒ते द्यु॒म्नेभि॒र्विश्व॒माति॑रन्त॒ मन्त्रं॒ ये वारं॒ नर्या॒ अत॑क्षन् ।
प्र ये विशा॑स्ति॒रन्त॒ श्रोष॑माणा॒ आ ये मे॑ अ॒स्य दीध॑यन्नृ॒तस्य॑ ॥६॥
नू त्वाम॑ग्न ईमहे॒ वसि॑ष्ठा ईशा॒नं सू॑नो सहसो॒ वसू॑नाम् ।
इषं॑ स्तो॒तृभ्यो॑ म॒घव॑द्भ्य आनड्यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः ॥७॥

॥ ८ ॥ ऋषिः—१-७ वसिष्ठः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ७ स्वराट् पङ्क्तिः । ५ निचृत् त्रिष्टुप् ।
२-४, ६ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ७ पञ्चमः । २-६ धैवतः ॥

॥११॥ इ॒न्धे राजा॒ सम॒र्यो नमो॑भि॒र्यस्य॒ प्रती॑क॒माहु॑तं घृ॒तेन॑ ।
नरो॑ ह॒व्येभि॑रीळते स॒बाध॒ आग्निरग्र॑ उ॒षसा॑मशोचि ॥१॥
अ॒यमु॒ ष्य सुम॑हाँ अवेदि॒ होता॑ म॒न्द्रो मनु॑षो य॒ह्वो अ॒ग्निः ।
वि भा अ॑कः ससृजा॒नः पृ॑थि॒व्यां कृ॒ष्णप॑वि॒रोष॑धीभिर्ववक्षे ॥२॥
कया॑ नो अग्ने॒ वि व॑सः सुवृ॒क्तिं कामु॑ स्व॒धामृ॑णवः श॒स्यमा॑नः ।
क॒दा भ॑वेम॒ पत॑यः सुदत्र रा॒यो व॒न्तारो॑ दु॒ष्टर॑स्य सा॒धोः ॥३॥

प्रप्रायमग्निर्भरतस्य शृण्वे वि यत्सूर्यो न रोचते बृहद्भाः ।
अभि यः पूरुं पृतनासु तस्थौ द्युतानो दैव्यो अतिथिः शुशोच ॥४॥
असन्नित्त्वे आहवनानि भूरि भुवो विश्वेभिः सुमना अनीकैः ।
स्तुतश्चिदग्ने शृण्विषे गृणानः स्वयं वर्धस्व तन्वं सुजात ॥५॥
इदं वचः शतसाः संसहस्रमुदग्नये जनिषीष्ट द्विबर्हाः ।
शं यत्स्तोतृभ्य आपये भवाति द्युमदमीवचातनं रक्षोहा ॥६॥
नू त्वामग्न ईमहे वसिष्ठा ईशानं सूनो सहसो वसूनाम् ।
इषं स्तोतृभ्यो मघवद्भ्य आनड्यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥७॥

॥ ९ ॥ ऋषिः—१-६ वसिष्ठः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । ४, ५ निचृत्त्रिष्टुप् ।
२, ३ भुरिक् पङ्क्तिः । ६ स्वराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ४, ५ धैवतः । २, ३, ६ पञ्चमः ॥

॥१२॥ अबोधि जार उषसामुपस्थाद्धोता मन्द्रः कवितमः पावकः ।
दधाति केतुमुभयस्य जन्तोर्हव्या देवेषु द्रविणं सुकृत्सु ॥१॥
स सुक्रतुर्यो वि दुरः पणीनां पुनानो अर्कं पुरुभोजसं नः ।
होता मन्द्रो विशां दमूनास्तिरस्तमो ददृशे राम्याणाम् ॥२॥
अमूरः कविरदितिर्विवस्वान्त्सुसंसन्मित्रो अतिथिः शिवो नः ।
चित्रभानुरुषसां भात्यग्रेऽपां गर्भः प्रस्व१ आ विवेश ॥३॥
ईळेन्यो वो मनुषो युगेषु समनगा अशुचज्जातवेदाः ।
सुसंदृशा भानुना यो विभाति प्रति गावः समिधानं बुधन्त ॥४॥
अग्ने याहि दूत्यं१ मा रिषण्यो देवाँ अच्छा ब्रह्मकृता गणेन ।
सरस्वतीं मरुतो अश्विनापो यक्षि देवान्रत्नधेयाय विश्वान् ॥५॥
त्वामग्ने समिधानो वसिष्ठो जरूथं हन्यक्षि राये पुरन्धिम् ।
पुरुणीथा जातवेदो जरस्व यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥६॥

१० ॥ ऋषिः—२-५ वसिष्ठः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१-३ निचृत् त्रिष्टुप् । ४, ५, त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—धैवतः ॥

॥१३॥ उषो न जारः पृथु पाजो अश्रेद्दविद्युतद्दीद्यच्छोशुचानः ।
वृषा हरिः शुचिरा भाति भासा धियो हिन्वान उशतीरजीगः ॥१॥
स्व१र्ण वस्तोरुषसामरोचि यज्ञं तन्वाना उशिजो न मन्म ।
अग्निर्जन्मानि देव आ वि विद्वान्द्रवद्दूतो देवयावा वनिष्ठः ॥२॥

अच्छा॒ गिरो॑ म॒तयो॑ देव॒यन्ती॑र॒ग्निं य॑न्ति॒ द्रवि॑णं॒ भिक्ष॑माणाः ।
सु॒सं॒दृशं॑ सु॒प्रती॑कं॒ स्वञ्चं॑ हव्य॒वाह॑मर॒तिं मानु॑षाणाम् ॥३॥
इन्द्रं॑ नो अग्ने॒ वसु॑भिः स॒जोषा॑ रु॒द्रं रु॒द्रेभि॒रा व॑हा बृ॒हन्त॑म् ।
आ॒दि॒त्येभि॒रदि॑तिं वि॒श्वज॑न्यां॒ बृह॒स्पति॒मृक्व॑भिर्वि॒श्ववा॑रम् ॥४॥
म॒न्द्रं होता॑रमु॒शिजो॒ यवि॑ष्ठम॒ग्निं विश॑ ईळते अध्व॒रेषु॑ ।
स हि क्षपा॑वाँ॒ अभ॑वद्रयी॒णामत॑न्द्रो दू॒तो य॒जथा॑य दे॒वान् ॥५॥

।। ११ ।। ऋषिः—१-५ वसिष्ठः ।। देवता—अग्निः ।। छन्दः—१ स्वराट् पङ्क्तिः । २, ४ भुरिक् पङ्क्तिः ।
३ विराट् त्रिष्टुप् । ५ निचृत् त्रिष्टुप् ।। स्वरः—१, २, ४ पञ्चमः । ३, ५ धैवतः ।।

॥१४॥ म॒हाँ अ॑स्यध्व॒रस्य॑ प्रके॒तो न ऋ॒ते त्वद॒मृता॑ मादयन्ते ।
आ विश्वे॑भिः स॒रथं॑ याहि दे॒वैर्न्य॑ग्ने॒ होता॑ प्रथ॒मः स॑दे॒ह ॥१॥
त्वामी॑ळते अजि॒रं दू॒त्या॑य ह॒विष्म॑न्तः॒ सद॒मिन्मानु॑षासः ।
यस्य॑ दे॒वैरास॑दो ब॒र्हिर॒ग्नेऽहा॑न्यस्मै सु॒दिना॑ भवन्ति ॥२॥
त्रिश्चि॑द॒क्तोः प्र चि॑कितु॒र्वसू॑नि॒ त्वे अ॒न्तर्दा॒शुषे॒ मर्त्या॑य ।
म॒नु॒ष्वद॑ग्न इ॒ह य॑क्षि दे॒वान्भवा॑ नो दू॒तो अ॑भिश॒स्ति॒पावा॑ ॥३॥
अ॒ग्निरी॑शे बृह॒तो अ॑ध्व॒रस्या॒ग्निर्विश्व॑स्य ह॒विषः॑ कृ॒तस्य॑ ।
क्रतुं॒ ह्य॑स्य॒ वस॑वो जु॒षन्ताथा॑ दे॒वा द॑धिरे हव्य॒वाह॑म् ॥४॥
आग्ने॑ वह हवि॒रद्या॑य दे॒वानिन्द्र॑ज्येष्ठास इ॒ह मा॑दयन्ताम् ।
इ॒मं य॒ज्ञं दि॒वि दे॒वेषु॑ धेहि यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः ॥५॥

। १२ ।। ऋषिः—१-३ वसिष्ठः ।। देवता—अग्निः ।। छन्दः—१ विराट् त्रिष्टुप् । २ त्रिष्टुप् ।
३ पङ्क्तिः ।। स्वरः—१, २ धैवतः । ३ पञ्चमः ।।

॥१५॥ अग॑न्म म॒हा नम॑सा॒ यवि॑ष्ठं॒ यो दी॒दाय॒ समि॑द्धः॒ स्वे दु॑रो॒णे ।
चि॒त्रभा॑नुं॒ रोद॑सी अ॒न्तरु॒र्वी स्वा॑हुतं वि॒श्वतः॑ प्र॒त्यञ्च॑म् ॥१॥
स म॒ह्ना विश्वा॑ दुरि॒तानि॑ सा॒ह्वान॒ग्नि ष्ट॑वे॒ दम॒ आ जा॒तवे॑दाः ।
स नो॑ रक्षिषद्दुरि॒ताद॑व॒द्याद॒स्मान्गृ॑ण॒त उ॒त नो॑ म॒घोनः॑ ॥२॥
त्वं वरु॑ण उ॒त मि॒त्रो अ॑ग्ने॒ त्वां व॑र्धन्ति म॒तिभि॒र्वसि॑ष्ठाः ।
त्वे वसु॑ सुषण॒नानि॑ सन्तु यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः ॥३॥

।। १३ ।। ऋषिः—१-३ वसिष्ठः ।। देवता—वैश्वानरः ।। छन्दः—१, २ स्वराट् पङ्क्तिः ।
३ भुरिक् पङ्क्तिः ।। स्वरः—पञ्चमः ।।

॥१६॥ प्राग्नये॑ विश्व॒शुचे॑ धिय॒न्धे॑ऽसुर॒घ्ने मन्म॑ धी॒तिं भ॑रध्वम् ।
भरे॑ ह॒विर्न ब॒र्हिषि॑ प्रीणा॒नो वै॑श्वान॒राय॒ यत॑ये मती॒नाम् ॥१॥

त्वमग्ने शोचिषा शोशुचान आ रोदसी अपृणा जायमानः ।
त्वं देवाँ अभिशस्तेरमुञ्चो वैश्वानर जातवेदो महित्वा ॥२॥
जातो यदग्ने भुवना व्यख्यः पशून्न गोपा इर्यः परिज्मा ।
वैश्वानर ब्रह्मणे विन्द गातुं यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥३॥

॥ १४ ॥ ऋषिः—१-३ वसिष्ठः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ निचृद् बृहती । २ निचृत् त्रिष्टुप् ।
३ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१ मध्यमः । २, ३ धैवतः ॥

॥१७॥ समिधा जातवेदसे देवाय देवहूतिभिः ।
हविर्भिः शुक्रशोचिषे नमस्विनो वयं दाशेमाग्नये ॥१॥
वयं ते अग्ने समिधा विधेम वयं दाशेम सुष्टुती यजत्र ।
वयं घृतेनाध्वरस्य होतर्वयं देव हविषा भद्रशोचे ॥२॥
आ नो देवेभिरुप देवहूतिमग्ने याहि वषट्कृतिं जुषाणः ।
तुभ्यं देवाय दाशतः स्याम यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥३॥

॥ १५ ॥ ऋषिः—१-१५ वसिष्ठः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३, ७, १०, १२, १४ विराड् गायत्री ।
२. ४-६, ९, १३ गायत्री । ८ निचृद् गायत्री । ११, १५ आर्च्युष्णिक् ॥
स्वरः—१-१०, १२-१४ षड्जः । ११, १५ ऋषभः ॥

॥१८॥ उपसद्याय मीळ्हुष आस्ये जुहुता हविः । यो नो नेदिष्ठमाप्यम् ॥१॥
यः पञ्च चर्षणीरभि निषसाद दमेदमे । कविर्गृहपतिर्युवा ॥२॥
स नो वेदो अमात्यमग्नी रक्षतु विश्वतः । उतास्मान्पात्वंहसः ॥३॥
नवं नु स्तोममग्नये दिवः श्येनाय जीजनम् । वस्वः कुविद्वनाति नः ॥४॥
स्पार्हा यस्य श्रियो दृशे रयिर्वीरवतो यथा । अग्रे यज्ञस्य शोचतः ॥५॥

॥१९॥ सेमां वेतु वषट्कृतिमग्निर्जुषत नो गिरः । यजिष्ठो हव्यवाहनः ॥६॥
नि त्वा नक्ष्य विश्पते द्युमन्तं देव धीमहि । सुवीरमग्न आहुत ॥७॥
क्षप उस्रश्च दीदिहि स्वग्नयस्त्वया वयम् । सुवीरस्त्वमस्मयुः ॥८॥
उप त्वा सातये नरो विप्रासो यन्ति धीतिभिः । उपाक्षरा सहस्रिणी ॥९॥
अग्नी रक्षांसि सेधति शुक्रशोचिरमर्त्यः । शुचिः पावक ईड्यः ॥१०॥

॥२०॥ स नो राधांस्या भरेशानः सहसो यहो । भगश्च दातु वार्यम् ॥११॥
त्वमग्ने वीरवद्यशो देवश्च सविता भगः । दितिश्च दाति वार्यम् ॥१२॥
अग्ने रक्षा णो अंहसः प्रति ष्म देव रीषतः । तपिष्ठैरजरो दह ॥१३॥

अधा॑ म॒ही न॒ आय॒स्यना॑धृष्टो॒ नृपी॑तये । पू॒र्भवा॑ श॒तभु॑जिः ॥१४॥
त्वं नः॑ पा॒ह्यंह॑सो॒ दोषा॑वस्तरघाय॒तः । दि॒वा नक्त॑मदाभ्य ॥१५॥

॥ १६ ॥ ऋषिः—१-१२ वसिष्ठः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ स्वराडनुष्टुप् । ५ निचृदनुष्टुप् ।
७ अनुष्टुप् । ११ भुरिगनुष्टुप् । २ भुरिग्बृहती । ३ निचृद् बृहती । ४, ९, १० बृहती ।
६, ८, १२ निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ५, ७, ११ गान्धारः । २-४, ९, १० मध्यमः । ६, ८, १२ पञ्चमः ॥

॥२१॥ ए॒ना वो॑ अ॒ग्निं नम॑सो॒र्जो नपा॑त॒मा हु॑वे ।
प्रि॒यं चेति॑ष्ठमर॒तिं स्व॑ध्व॒रं विश्व॑स्य दू॒तम॒मृत॑म् ॥१॥
स यो॑जते अरु॒षा वि॒श्वभो॑जसा॒ स दु॑द्रव॒त्स्वा॑हुतः ।
सु॒ब्रह्मा॑ य॒ज्ञः सु॒शमी॒ वसू॑नां दे॒वं राधो॒ जना॑नाम् ॥२॥
उद॑स्य शो॒चिर॑स्थादा॒जुह्वा॑नस्य मी॒ळ्हुषः॑ ।
उद्धू॒मासो॑ अरु॒षासो॑ दिवि॒स्पृशः॒ सम॒ग्निमि॑न्धते॒ नरः॑ ॥३॥
तं त्वा॑ दू॒तं कृ॑ण्महे य॒शस्त॑मं दे॒वाँ आ वी॒तये॑ वह ।
विश्वा॑ सूनो सहसो मर्त॒भोज॑ना॒ रास्व॒ तद्यत्त्वेम॑हे ॥४॥
त्वम॑ग्ने गृ॒हप॑ति॒स्त्वं होता॑ नो अध्व॒रे ।
त्वं पोता॑ विश्ववार॒ प्रचे॑ता॒ यक्षि॒ वेषि॑ च॒ वार्य॑म् ॥५॥
कृ॒धि रत्नं॒ यज॑मानाय सुक्रतो॒ त्वं हि र॑त्न॒धा असि॑ ।
आ न॑ ऋ॒ते शि॑शीहि॒ विश्व॑मृ॒त्विजं॑ सु॒शंसो॒ यश्च॒ दक्ष॑ते ॥६॥
॥२२॥ त्वे अ॑ग्ने स्वाहुत प्रि॒यासः॑ सन्तु सू॒रयः॑ ।
य॒न्तारो॒ ये म॒घवा॑नो॒ जना॑नामू॒र्वान्दय॑न्त॒ गोना॑म् ॥७॥
येषा॒मिळा॑ घृ॒तह॑स्ता दुरो॒ण आँ अपि॑ प्रा॒ता नि॒षीद॑ति ।
ताँस्त्रा॑यस्व सहस्य द्रु॒हो नि॒दो यच्छा॑ नः॒ शर्म॑ दीर्घ॒श्रुत् ॥८॥
स म॒न्द्रया॑ च जि॒ह्वया॒ वह्नि॑रा॒सा वि॒दुष्ट॑रः ।
अग्ने॑ र॒यिं म॒घव॑द्भ्यो न॒ आ व॑ह ह॒व्यदा॑तिं च सूदय ॥९॥
ये राधां॑सि॒ दद॒त्यश्व्या॑ म॒घा कामे॑न॒ श्रव॑सो म॒हः ।
ताँ अंह॑सः पिपृहि प॒र्तृभि॒ष्ट्वं श॒तं पू॒र्भिर्य॑विष्ठ्य ॥१०॥
दे॒वो वो॑ द्रविणो॒दाः पू॒र्णां वि॑वष्ट्या॒सिच॑म् ।
उद्वा॑ सि॒ञ्चध्व॒मुप॑ वा पृणध्व॒मादिद्वो॑ दे॒व ओ॑हते ॥११॥
तं होता॑रमध्व॒रस्य॒ प्रचे॑तसं॒ वह्निं॑ दे॒वा अ॑कृण्वत ।
दधा॑ति॒ रत्नं॑ विध॒ते सु॒वीर्य॑म॒ग्निर्जना॑य दा॒शुषे॑ ॥१२॥

॥ १७ ॥ ऋषिः—१-७ वसिष्ठः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३, ४, ६, ७ आर्च्युष्णिक् । २ साम्नीत्रिष्टुप् ।
५ साम्नीपङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३, ४, ६, ७ ऋषभः । २ धैवतः । ५ पञ्चमः ॥

॥२३॥ अग्ने भव सुषमिधा समिद्ध उत बर्हिरुर्विया वि स्तृणीताम् । १
उत द्वार उशतीर्वि श्रयन्तामुत देवाँ उशत आ वहेह ॥१॥ २
अग्ने वीहि हविषा यक्षि देवान्त्स्वध्वरा कृणुहि जातवेदः । ३
स्वध्वरा करति जातवेदा यक्षद्देवाँ अमृतान्पिप्रयच्च ॥२॥ ४
वंस्व विश्वा वार्याणि प्रचेतः सत्या भवन्त्वाशिषो नो अद्य । ५
त्वामु ते दधिरे हव्यवाहं देवासो अग्न ऊर्ज आ नपातम् ॥३॥ ६
ते ते देवाय दाशतः स्याम महो नो रत्ना वि दध इयानः ॥४॥ ७

५२ [द्वितीयोऽनुवाकः ॥ सू० १८-३३] ॥ १८ ॥ ऋषिः—१-२५ वसिष्ठः ॥ देवता—१-२१ इन्द्रः । २२-२५ सुदासः पैजवनस्य दानस्तुतिः ॥ छन्दः—१, १७, २१ पङ्क्तिः । २, ४, १२, २२ भुरिक् पङ्क्तिः । ८, १३, १४ स्वराट् पङ्क्तिः ३, ७ विराट् त्रिष्टुप् । ५, ९, ११, १६, १९, २० निचृत् त्रिष्टुप् । ६, १०, १५, १८, २३-२५ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २, ४, ८, १२-१४, १७, २१, २२ पञ्चमः । ३, ५-७, ९-११. १५, १६, १८-२०, २३-२५ धैवतः ॥

॥२४॥ त्वे ह यत्पितरश्चिन्न इन्द्र विश्वा वामा जरितारो असन्वन् ।
त्वे गावः सुदुघास्त्वे ह्यश्वास्त्वं वसु देवयते वनिष्ठः ॥१॥
राजेव हि जनिभिः क्षेष्येवाव द्युभिरभि विदुष्कविः सन् ।
पिशा गिरो मघवन्गोभिरश्वैस्त्वायतः शिशीहि राये अस्मान् ॥२॥
इमा उ त्वा पस्पृधानासो अत्र मन्द्रा गिरो देवयन्तीरुप स्थुः ।
अर्वाची ते पथ्या राय एतु स्याम ते सुमताविन्द्र शर्मन् ॥३॥
धेनुं न त्वा सूयवसे दुदुक्षन्नुप ब्रह्माणि ससृजे वसिष्ठः ।
त्वामिन्मे गोपतिं विश्व आहा न इन्द्रः सुमतिं गन्त्वच्छ ॥४॥
अर्णांसि चित्पप्रथाना सुदास इन्द्रो गाधान्यकृणोत्सुपारा ।
शर्धन्तं शिम्युमुचथस्य नव्यः शापं सिन्धूनामकृणोदशस्तीः ॥५॥

॥२५॥ पुरोळा इत्तुर्वशो यक्षुरासीद्राये मत्स्यासो निशिता अपीव ।
श्रुष्टिं चक्रुर्भृगवो द्रुह्यवश्च सखा सखायमतरद्विषूचोः ॥६॥
आ पक्थासो भलानसो भनन्तालिनासो विषाणिनः शिवासः ।
आ योऽनयत्सधमा आर्यस्य गव्या तृत्सुभ्यो अजगन्युधा नृन् ॥७॥
दुराध्यो३ अदितिं स्रेवयन्तोऽचेतसो वि जगृभ्रे परुष्णीम् ।
मह्नाविव्यक्पृथिवीं पत्यमानः पशुष्कविरशयच्चायमानः ॥८॥

ई॒युरर्थं॒ न न्य॒र्थं परु॑ष्णीमा॒शुश्च॒नेद॑भिपि॒त्वं ज॑गाम ।
सु॒दास॒ इन्द्र॑: सु॒तुकाँ॑ अ॒मित्रा॒नर॑न्धय॒न्मानु॑षे॒ वध्रि॑वाचः ॥९॥
ई॒युर्गावो॒ न यव॑सा॒दगो॑पा यथाकृ॒तम॒भि मि॒त्रं चि॒तास॑: ।
पृश्नि॑गावः॒ पृश्नि॑निप्रेषितास॒: श्रु॒ष्टिं च॑क्रु॒र्नि॒युतो॒ रन्त॑यश्च ॥१०॥
॥२६॥ एकं॑ च॒ यो विं॑श॒तिं च॑ श्रव॒स्या वै॑क॒र्णयो॒र्जना॒न्राजा॒ न्यस्त॑: ।
द॒स्मो न सद्म॒न्नि शि॑शाति ब॒र्हिः शूर॒: सर्ग॑मकृणो॒दिन्द्र॑ एषाम् ॥११॥
अध॑ श्रु॒तं क॒वषं॑ वृ॒द्धम॒प्स्वनु॑ द्रु॒ह्युं नि वृ॑ण॒ग्वज्र॑बाहुः ।
वृ॒णा॒ना अत्र॑ स॒ख्याय॑ स॒ख्यं त्वा॒यन्तो॒ ये अम॑द॒न्ननु॑ त्वा ॥१२॥
वि स॒द्यो विश्वा॑ दृंहि॒तान्ये॑षा॒मिन्द्र॒: पुर॒: सह॑सा स॒प्त द॑र्दः ।
व्यान॑वस्य॒ तृत्स॑वे॒ गयं॑ भा॒ग्जेष्म॑ पू॒रुं वि॒दथे॑ मृ॒ध्रवा॑चम् ॥१३॥
नि ग॒व्यवोऽन॑वो द्रु॒ह्यव॑श्च ष॒ष्टिः श॒ता सु॑षुपु॒: षट् स॒हस्रा॑ ।
ष॒ष्टिर्वी॒रासो॒ अधि॒ षड् दु॑वो॒यु विश्वेदिन्द्र॑स्य वी॒र्या॑ कृ॒तानि॑ ॥१४॥
इन्द्रे॑णै॒ते तृत्स॑वो॒ वेवि॑षाणा॒ आपो॒ न सृ॒ष्टा अ॑धवन्त॒ नीची॑: ।
दु॒र्मि॒त्रास॑: प्रकल॒विन्मिमा॑ना ज॒हुर्विश्वा॑नि॒ भोज॑ना सु॒दासे॑ ॥१५॥
॥२७॥ अ॒र्धं वी॒रस्य॑ शृत॒पाम॑नि॒न्द्रं परा॒ शर्ध॑न्तं नुनुदे अ॒भि क्षाम् ।
इन्द्रो॑ म॒न्युं म॑न्यु॒म्यो॑ मिमाय भे॒जे प॒थो व॑र्त॒निं पत्य॑मानः ॥१६॥
आ॒ध्रेण॑ चि॒त्तद्वेकं॑ चकार सिं॒ह्यं॑ चि॒त्पेत्वे॑ना जघान ।
अव॑ स्र॒क्तीर्वे॒श्या॑वृश्च॒दिन्द्र॒: प्राय॑च्छ॒द्विश्वा॒ भोज॑ना सु॒दासे॑ ॥१७॥
शश्व॑न्तो॒ हि शत्र॑वो रार॒धुष्टे॑ भे॒दस्य॑ चि॒च्छर्ध॑तो विन्द॒ रन्धि॑म् ।
मर्ताँ॒ एन॑: स्तुव॒तो यः कृ॒णोति॑ ति॒ग्मं तस्मि॒न्नि ज॑हि॒ वज्र॑मिन्द्र ॥१८॥
आव॒दिन्द्रं॑ य॒मुना॒ तृत्स॑वश्च॒ प्रात्र॑ भे॒दं स॒र्वता॑ता मुषायत् ।
अ॒जास॑श्च॒ शिग्र॑वो॒ यक्ष॑वश्च ब॒लिं शी॒र्षाणि॑ जभ्रु॒रश्व्या॑नि ॥१९॥
न त॑ इन्द्र सुम॒तयो॒ न राय॑: सं॒चक्षे॒ पूर्वा॑ उ॒षसो॒ न नूत्ना॑: ।
देव॑कं चिन्मान्यमा॒नं ज॑घ॒न्थाव॒ त्मना॑ बृह॒तः शम्ब॑रं भेत् ॥२०॥
॥२८॥ प्र ये गृ॒हादम॑मदुस्त्वा॒या प॑रा॒शर॑: श॒तया॑तु॒र्वसि॑ष्ठः ।
न ते॑ भो॒जस्य॑ स॒ख्यं मृ॑ष॒न्ताधा॑ सू॒रिभ्य॑: सु॒दिना॒ व्यु॑च्छान् ॥२१॥
द्वे नप्तु॑र्दे॒वव॑तः श॒ते गोर्द्वा रथा॑ व॒धूम॑न्ता सु॒दास॑: ।
अर्ह॑न्नग्ने पैजव॒नस्य॒ दानं॒ होते॑व॒ सद्म॒ पर्ये॑मि॒ रेभ॑न् ॥२२॥

चत्वारो मा पैजवनस्य दानाः स्मद्दिष्टयः कृशनिनो निरेके ।
ऋज्रासो मा पृथिविष्ठाः सुदासस्तोकं तोकाय श्रवसे वहन्ति ॥२३॥
यस्य श्रवो रोदसी अन्तरुर्वी शीर्ष्णेशीर्ष्णे विबभाजा विभक्ता ।
सप्तेदिन्द्रं न स्रवतो गृणन्ति नि युध्यामधिमशिशादभीके ॥२४॥
इमं नरो मरुतः सश्चतानु दिवोदासं न पितरं सुदासः ।
अविष्टना पैजवनस्य केतं दूणाशं क्षत्रमजरं दुवोयु ॥२५॥

॥ १९ ॥ ऋषिः—१-११ वसिष्ठः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ५ त्रिष्टुप् । ३, ६ निचृत् त्रिष्टुप् ।
७, ९, १० विराट् त्रिष्टुप् । २ निचृत् पङ्क्तिः । ४ पङ्क्तिः । ८, ११ भुरिक् पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१, ३, ५-७, ९, १० धैवतः । २, ४, ८, ११ पञ्चमः ॥

॥२९॥ यस्तिग्मशृङ्गो वृषभो न भीम एकः कृष्टीश्च्यावयति प्र विश्वाः ।
यः शश्वतो अदाशुषो गयस्य प्रयन्तासि सुष्वितराय वेदः ॥१॥
त्वं ह त्यदिन्द्र कुत्समावः शुश्रूषमाणस्तन्वा समर्ये ।
दासं यच्छुष्णं कुयवं न्यस्मा अरन्धय आर्जुनेयाय शिक्षन् ॥२॥
त्वं धृष्णो धृषता वीतहव्यं प्रावो विश्वाभिरूतिभिः सुदासम् ।
प्र पौरुकुत्सिं त्रसदस्युमावः क्षेत्रसाता वृत्रहत्येषु पूरुम् ॥३॥
त्वं नृभिर्नृमणो देववीतौ भूरीणि वृत्रा हर्यश्व हंसि ।
त्वं नि दस्युं चुमुरिं धुनिं चास्वापयो दभीतये सुहन्तु ॥४॥
तव च्यौत्नानि वज्रहस्त तानि नव यत्पुरो नवतिं च सद्यः ।
निवेशने शततमाविवेषीरहञ्च वृत्रं नमुचिमुताहन् ॥५॥

॥३०॥ सना ता त इन्द्र भोजनानि रातहव्याय दाशुषे सुदासे ।
वृष्णे ते हरी वृषणा युनज्मि व्यन्तु ब्रह्माणि पुरुशाक वाजम् ॥६॥
मा ते अस्यां सहसावन्परिष्टावघाय भूम हरिवः परादै ।
त्रायस्व नोऽवृकेभिर्वरूथैस्तव प्रियासः सूरिषु स्याम ॥७॥
प्रियास इत्ते मघवन्नभिष्टौ नरो मदेम शरणे सखायः ।
नि तुर्वशं नि याद्वं शिशीह्यतिथिग्वाय शंस्यं करिष्यन् ॥८॥
सद्यश्चिन्नु ते मघवन्नभिष्टौ नरः शंसन्त्युक्थशास उक्था ।
ये ते हवेभिर्वि पणीँरदाशन्नस्मान्वृणीष्व युज्याय तस्मै ॥९॥
एते स्तोमा नरां नृतम तुभ्यमस्मद्र्यञ्चो ददतो मघानि ।
तेषामिन्द्र वृत्रहत्ये शिवो भूः सखा च शूरोऽविता च नृणाम् ॥१०॥

नू इन्द्र शूर॒ स्तव॑मान ऊ॒ती ब्रह्म॑जूतस्त॒न्वा॑ वावृधस्व ।
उप॑ नो॒ वाजा॑न्मिमी॒ह्युप॒ स्तीन्यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभि॒ः सदा॑ नः ॥११॥

॥ इति पञ्चमाष्टके द्वितीयोऽध्यायः ॥
[द्वितीयाध्याये वर्गाः ३०, सूक्तानि १८, ऋचः १५६]

अथ तृतीयोऽध्यायः ॥

॥ २० ॥ ऋषिः—१-१० वसिष्ठः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ स्वराट् पङ्क्तिः । ७ भुरिक् पङ्क्तिः । २, ४, १० निचृत् त्रिष्टुप् । ३, ५ विराट् त्रिष्टुप् । ६, ८, ९ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ७ पञ्चमः । २-६, ८-१० धैवतः ॥

॥१॥ उ॒ग्रो ज॑ज्ञे वी॒र्या॑य स्व॒धावा॒ञ्चक्रि॒रपो॒ नर्यो॒ यत्क॑रि॒ष्यन् ।
जग्मि॒र्युवा॑ नृषद॑न॒मवो॑भिस्त्रा॒ता न॒ इन्द्र॒ एन॑सो म॒हश्चि॑त् ॥१॥
ह॒न्ता॑ वृत्रमिन्द्र॒ः शूशु॑वान॒ः प्रावी॒न्नु वी॒रो ज॑रि॒तार॑मू॒ती ।
कर्ता॑ सु॒दासे॒ अह॒ वा उ॑ लो॒कं दाता॒ वसु॒ मुहु॒रा दा॒शुषे॑ भूत् ॥२॥
यु॒ध्मो अ॑न॒र्वा ख॑ज॒कृत्स॒मद्वा॒ शूर॑ः सत्रा॒षाड् ज॒नुषे॒मषा॑ळ्हः ।
व्या॑स॒ इन्द्र॒ः पृत॑ना॒ः स्वोजा॒ अधा॒ विश्वं॑ शत्रू॒यन्तं॑ जघान ॥३॥
उ॒भे चि॑दिन्द्र॒ रोद॑सी महि॒त्वा प॑प्राथ॒ तवि॑षीभिस्तुविष्मः ।
नि वज्र॒मिन्द्रो॒ हरि॑वा॒न्मिमि॑क्ष॒न्त्सम॑न्धसा॒ मदे॑षु॒ वा उ॑वोच ॥४॥
वृषा॑ जजान॒ वृष॑णं॒ रणा॑य॒ तमु॑ चि॒न्नारी॒ नर्यं॑ ससूव ।
प्र यः से॑ना॒नीरध॒ नृभ्यो॒ अस्ती॒नः सत्वा॑ ग॒वेष॑ण॒ः स धृ॒ष्णुः ॥५॥
॥२॥ नू चि॒त्स भ्रे॑षते॒ जनो॒ न रे॑ष॒न्मनो॒ यो अ॑स्य घो॒रमा॒विवा॑सात् ।
य॒ज्ञैर्य॑ इन्द्रे॒ दध॑ते॒ दुवां॑सि॒ क्षय॒त्स रा॒य ऋ॑त॒पा ऋ॑ते॒जाः ॥६॥
यदि॑न्द्र पू॒र्वो अप॑राय॒ शिक्ष॒न्नय॒ज्ज्याया॒न्कनी॑यसो दे॒ष्णम् ।
अ॒मृत॒ इत्पर्या॑सीत दू॒रमा चि॑त्र॒ चित्र्यं॑ भरा र॒यिं नः॑ ॥७॥
यस्त॑ इन्द्र प्रि॒यो जनो॒ ददा॑श॒दस॑न्निरे॒के अ॑द्रिव॒ः सखा॑ ते ।
व॒यं ते॑ अ॒स्यां सु॑म॒तौ चनि॑ष्ठा॒ः स्याम॒ वरू॑थे॒ अघ्न॑तो॒ नृपी॑तौ ॥८॥
ए॒ष स्तोमो॑ अचिक्रद॒द्वृषा॑ त उ॒त स्ता॒मुर्म॑घवन्नक्रपिष्ट ।
रा॒यस्कामो॑ जरि॒तारं॑ त॒ आग॒न्त्वम॒ङ्ग श॑क्र॒ वस्व॒ आ श॑को नः ॥९॥

स न॑ इन्द्र॒ त्वय॑ताया इ॒षे धा॒स्त्मना॑ च॒ ये म॒घवा॑नो जु॒नन्ति॑ ।
वस्वी॒ षु ते॑ जरि॒त्रे अ॑स्तु श॒क्तिर्यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभि॒ः सदा॑ नः ॥१०॥

॥ २१ ॥ ऋषिः—१-१० वसिष्ठः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ६, ८, ९ विराट् त्रिष्टुप् । २, १० निचृत् त्रिष्टुप्
३, ७ भुरिक् पङ्क्तिः । ४, ५ स्वराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २, ६, ८-१० धैवतः । ३-५, ७ पञ्चमः ॥

॥३॥ असा॑वि दे॒वं गोऋ॑जीक॒मन्धो॒ न्य॑स्मि॒न्निन्द्रो॑ ज॒नुषे॑मुवोच ।
बोधा॑मसि त्वा हर्यश्व य॒ज्ञैर्बोधा॑ न॒ः स्तोम॒मन्ध॑सो॒ मदे॑षु ॥१॥
प्र य॑न्ति य॒ज्ञं वि॒पय॑न्ति ब॒र्हिः सो॑म॒मादो॑ वि॒दथे॑ दु॒ध्रवा॑चः ।
न्यु॑ भ्रियन्ते य॒शसो॑ गृभादा दू॒रउ॑पब्दो॒ वृष॑णो नृषाच॑ः ॥२॥
त्वमि॑न्द्र॒ स्रवि॑त॒वा अ॒पस्क॒ः परि॑ष्ठिता॒ अहि॑ना शूर पू॒र्वीः ।
त्वद्वा॑वक्रे र॒थ्यो॒३॒ न धेना॒ रेज॑न्ते॒ विश्वा॑ कृ॒त्रिमा॑णि भी॒षा ॥३॥
भी॒मो वि॑वे॒षायु॑धेभिरेषा॒मपां॑सि॒ विश्वा॒ नर्या॑णि वि॒द्वान् ।
इन्द्र॒ः पु॒रो जर्हृ॑षाणो॒ वि दू॑धो॒द्वि वज्र॑हस्तो महि॒ना ज॑घान ॥४॥
न या॒तव॑ इन्द्र जूजुवुर्नो॒ न वन्द॑ना शविष्ठ वे॒द्याभि॑ः ।
स शर्ध॑द॒र्यो विषु॑णस्य ज॒न्तोर्मा शि॒श्नदे॑वा॒ अपि॑ गुर्ऋ॒तं न॑ः ॥५॥
॥४॥ अ॒भि क्रत्वे॑न्द्र भू॒रध॒ ज्मन्न ते॑ विव्यङ्महि॒मानं॒ रजां॑सि ।
स्वेना॒ हि वृ॒त्रं शव॑सा ज॒घन्थ॒ न शत्रु॒रन्तं॑ विविदद्यु॒धा ते॑ ॥६॥
दे॒वाश्चि॑त्ते असु॒र्या॑य॒ पूर्वे॑ऽनु॑ क्ष॒त्राय॑ ममिरे॒ सहां॑सि ।
इन्द्रो॑ म॒घानि॑ दयते वि॒षह्येन्द्रं॒ वाज॑स्य जोहु॒वन्त सा॒तौ ॥७॥
की॒रिश्चि॒द्धि त्वामव॑से जु॒हावेशा॑नमिन्द्र॒ सौभ॑गस्य॒ भूरे॑ः ।
अवो॑ बभूथ शतमूते अ॒स्मे अ॑भिक्ष॒त्तुस्त्वाव॑तो वरू॒ता ॥८॥
सखा॑यस्त इन्द्र वि॒श्वह॑ स्याम नमोवृ॒धासो॑ महि॒ना त॑रुत्र ।
व॒न्वन्तु॑ स्मा॒ तेऽव॑सा समी॒के॒३ऽभीति॑म॒र्यो व॒नुषां॒ शवां॑सि ॥९॥
स न॑ इन्द्र॒ त्वय॑ताया इ॒षे धा॒स्त्मना॑ च॒ ये म॒घवा॑नो जु॒नन्ति॑ ।
वस्वी॒ षु ते॑ जरि॒त्रे अ॑स्तु श॒क्तिर्यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभि॒ः सदा॑ नः ॥१०॥

॥ २२ ॥ ऋषिः—१-९ वसिष्ठः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ भुरिगुष्णिक् । २, ७ निचृदनुष्टुप् ।
३ भुरिगनुष्टुप् । ५ अनुष्टुप् । ६, ८ विराडनुष्टुप् । ४ आर्चीपङ्क्तिः । ९ विराट् त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१ ऋषभः । २, ३, ५-८ गान्धारः । ४ पञ्चमः । ९ धैवतः ॥

॥५॥ पिबा॒ सोम॑मिन्द्र॒ मन्द॑तु त्वा॒ यं ते॑ सु॒षाव॑ हर्य॒श्वाद्रि॑ः ।
सो॒तुर्बा॒हुभ्यां॒ सुय॑तो॒ नार्वा॑ ॥१॥

यस्ते मदो युज्यश्चारुरस्ति येन वृत्राणि हर्यश्व हंसि ।
स त्वामिन्द्र प्रभूवसो ममत्तु ॥२॥
बोधा सु मे मघवन्वाचमेमां यां ते वसिष्ठो अर्चति प्रशस्तिम् ।
इमा ब्रह्म सधमादे जुषस्व ॥३॥
श्रुधी हवं विपिपानस्याद्रेर्बोधा विप्रस्यार्चतो मनीषाम् ।
कृष्वा दुवांस्यन्तमा सचेमा ॥४॥
न ते गिरो अपि मृष्ये तुरस्य न सुष्टुतिमसुर्यस्य विद्वान् ।
सदा ते नाम स्वयशो विवक्मि ॥५॥

॥६॥ भूरि हि ते सवना मानुषेषु भूरि मनीषी हवते त्वामित् ।
मारे अस्मन्मघवञ्ज्योक्कः ॥६॥
तुभ्येदिमा सवना शूर विश्वा तुभ्यं ब्रह्माणि वर्धना कृणोमि ।
त्वं नृभिर्हव्यो विश्वधासि ॥७॥
नू चिन्नु ते मन्यमानस्य दस्मोदश्नुवन्ति महिमानमुग्र ।
न वीर्यमिन्द्र ते न राधः ॥८॥
ये च पूर्व ऋषयो ये च नूत्ना इन्द्र ब्रह्माणि जनयन्त विप्राः ।
अस्मे ते सन्तु सख्या शिवानि यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥९॥

॥ २३ ॥ ऋषिः—१-६ वसिष्ठः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ६ भुरिक् पङ्क्तिः । ४ स्वराट् पङ्क्तिः ।
२, ३ विराट् त्रिष्टुप् । ५ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ४, ६ पञ्चमः । २, ३, ५ धैवतः ॥

॥७॥ उदु ब्रह्माण्यैरत श्रवस्येन्द्रं समर्ये महया वसिष्ठ ।
आ यो विश्वानि शवसा ततानोपश्रोता म ईवतो वचांसि ॥१॥
अयामि घोष इन्द्र देवजामिरिरज्यन्त यच्छुरुधो विवाचि ।
नहि स्वमायुश्चिकिते जनेषु तानीदंहांस्यति पर्ष्यस्मान् ॥२॥
युजे रथं गवेषणं हरिभ्यामुप ब्रह्माणि जुजुषाणमस्थुः ।
वि बाधिष्ट स्य रोदसी महित्वेन्द्रो वृत्राण्यप्रती जघन्वान् ॥३॥
आपश्चित्पिप्युः स्तर्यो३ न गावो नक्षन्नृतं जरितारस्त इन्द्र ।
याहि वायुर्न नियुतो नो अच्छा त्वं हि धीभिर्दयसे वि वाजान् ॥४॥
ते त्वा मदा इन्द्र मादयन्तु शुष्मिणं तुविराधसं जरित्रे ।
एको देवत्रा दयसे हि मर्तानस्मिञ्छूर सवने मादयस्व ॥५॥

ए॒वेदिन्द्रं॒ वृष॑णं॒ वज्र॑बाहुं॒ वसि॑ष्ठासो अ॒भ्य॑र्चन्त्य॒र्कैः ।
स नः॑ स्तु॒तो वी॒रव॑द्धातु॒ गोम॑द्यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः ॥६॥

॥ २४ ॥ ऋषिः—१-६ वसिष्ठः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३ निचृत् त्रिष्टुप् । २, ५ त्रिष्टुप् ।
४ विराट् त्रिष्टुप् । ६ विराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-५ धैवतः । ६ पञ्चमः ॥

॥८॥ योनि॑ष्ट इन्द्र॒ सद॑ने अकारि॒ तमा नृभिः॑ पुरुहूत॒ प्र या॑हि ।
असो॒ यथा॑ नोऽवि॒ता वृ॒धे च॒ ददो॒ वसू॑नि म॒मद॑श्च॒ सोमैः॑ ॥१॥
गृ॒भी॒तं ते॒ मन॑ इन्द्र द्वि॒बर्हाः॑ सु॒तः सोमः॒ परि॑षिक्ता॒ मधू॑नि ।
विसृ॑ष्टधेना भरते सुवृ॒क्तिरि॒यमिन्द्रं॒ जोहु॑वती मनी॒षा ॥२॥
आ नो॑ दि॒व आ पृ॑थि॒व्या ऋ॑जीषिन्नि॒दं ब॒र्हिः सो॑म॒पेया॑य याहि ।
वह॑न्तु त्वा॒ हर॑यो म॒द्र्य॑ञ्चमाङ्गू॒षमच्छा॑ त॒वसं॒ मदा॑य ॥३॥
आ नो॒ विश्वा॑भिरू॒तिभिः॑ स॒जोषा॒ ब्रह्म॒ जुषा॒णो ह॑र्यश्व याहि ।
वरी॑वृज॒त्स्थवि॑रेभिः सुशिप्रा॒स्मे द॒धद्वृष॑णं॒ शुष्म॑मिन्द्र ॥४॥
ए॒ष स्तोमो॑ म॒ह उ॒ग्राय॒ वाहे॑ धु॒री३॒॑वात्यो॒ न वा॒जय॑न्नधायि ।
इन्द्र॑ त्वा॒यम॒र्क ई॑ट्टे॒ वसू॑नां दि॒वी॑व॒ द्याम॑धि नः॒ श्रोम॑तं धाः ॥५॥
ए॒वा न॑ इन्द्र॒ वार्य॑स्य पूर्धि॒ प्र ते॑ म॒हीं सु॑म॒तिं वे॑विदाम ।
इषं॑ पिन्व म॒घव॑द्भ्यः सु॒वीरां॑ यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः ॥६॥

२५ ॥ ऋषिः—१-६ वसिष्ठः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ निचृत् पङ्क्तिः । २ विराट् पङ्क्तिः ।
४ पङ्क्तिः । ६ स्वराट् पङ्क्तिः । ३ विराट् त्रिष्टुप् । ५ निचृत् त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१, २, ४, ६ पञ्चमः । ३, ५ धैवतः ॥

॥९॥ आ ते॑ म॒ह इ॑न्द्रो॒त्युग्र॒ सम॑न्यवो॒ यत्स॒मर॑न्त॒ सेनाः॑ ।
पता॑ति दि॒द्युन्नर्य॑स्य बा॒ह्वोर्मा ते॒ मनो॑ विष्व॒द्र्य१॒॑ग्वि चा॑रीत् ॥१॥
नि दु॒र्ग इ॑न्द्र श्नथिह्य॒मित्रा॑न॒भि ये नो॒ मर्ता॑सो अ॒मन्ति॑ ।
आ॒रे तं शंसं॑ कृणुहि निनि॒त्सोरा नो॑ भर सं॒भर॑णं॒ वसू॑नाम् ॥२॥
श॒तं ते॑ शिप्रिन्नू॒तयः॑ सु॒दासे॑ स॒हस्रं॒ शंसा॑ उ॒त रा॒तिर॑स्तु ।
ज॒हि वध॑र्व॒नुषो॒ मर्त्य॑स्या॒स्मे द्यु॒म्नमधि॒ रत्नं॑ च धेहि ॥३॥
त्वाव॑तो॒ हीन्द्र॒ क्रत्वे॒ अस्मि॒ त्वाव॑तोऽवि॒तुः शू॑र रा॒तौ ।
विश्वेदहा॑नि तविषीव उग्र॒ँ ओकः॑ कृणुष्व हरिवो॒ न म॑र्धीः ॥४॥
कुत्सा॑ ए॒ते हर्य॑श्वाय शू॒षमिन्द्रे॒ सहो॑ दे॒वजू॑तमिया॒नाः ।
स॒त्रा कृ॑धि सु॒हना॑ शूर वृ॒त्रा व॒यं तरु॑त्राः सनुयाम॒ वाज॑म् ॥५॥

ए॒वा न॑ इन्द्र॒ वार्य॑स्य पूर्धि॒ प्र ते॑ म॒हीं सु॑म॒तिं वे॑विदाम ।
इषं॑ पिन्व म॒घव॑द्भ्यः सु॒वीरां॑ यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः ॥६॥

॥ २६ ॥ ऋषिः—१-५ वसिष्ठः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-४ त्रिष्टुप् । ५ निचृत् त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—धैवतः ॥

॥१०॥ न सोम॒ इन्द्र॒मसु॑तो ममाद॒ नाब्र॑ह्माणो म॒घवा॑नं सु॒तासः॑ ।
तस्मा॑ उ॒क्थं ज॑नये॒ यज्जुजो॑षन्नृ॒वन्नवी॑यः शृ॒णव॒द्यथा॑ नः ॥१॥
उ॒क्थउ॑क्थे॒ सोम॒ इन्द्रं॑ ममाद नी॒थेनी॑थे म॒घवा॑नं सु॒तासः॑ ।
यदीं॑ स॒बाधः॑ पि॒तरं॒ न पु॒त्राः स॑मा॒नद॑क्षा॒ अव॑से॒ हव॑न्ते ॥२॥
च॒कार॒ ता कृ॒णव॑न्नू॒नम॒न्या यानि॒ ब्रुव॑न्ति वे॒धसः॑ सु॒तेषु॑ ।
जनी॑रिव॒ पति॒रेकः॑ समा॒नो नि मा॑मृजे॒ पुर॒ इन्द्रः॒ सु सर्वाः॑ ॥३॥
ए॒वा तमा॑हुरु॒त शृ॑ण्व॒ इन्द्र॒ एको॑ विभ॒क्ता त॒रणि॑र्म॒घाना॑म् ।
मि॒थ॒स्तुर॑ ऊ॒तयो॒ यस्य॑ पू॒र्वीर॒स्मे भ॒द्राणि॑ सश्चत प्रि॒याणि॑ ॥४॥
ए॒वा वसि॑ष्ठ॒ इन्द्र॑मू॒तये॒ नॄन्कृ॑ष्टी॒नां वृ॑ष॒भं सु॒ते गृ॑णाति ।
स॒ह॒स्रिण॒ उप॑ नो माहि॒ वाजा॑न्यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः ॥५॥

। २७ ।। ऋषिः—१-५ वसिष्ठः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ५ विराट् त्रिष्टुप् । २ निचृत् त्रिष्टुप्
३, ४ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥११॥ इन्द्रं॒ नरो॑ ने॒मधि॑ता हवन्ते॒ यत्पार्या॑ यु॒नज॑ते॒ धिय॒स्ताः ।
शूरो॒ नृषा॑ता॒ शव॑सश्चका॒न आ गोम॑ति व्र॒जे भ॑जा॒ त्वं नः॑ ॥१॥
य इ॑न्द्र॒ शुष्मो॑ मघवन्ते॒ अस्ति॒ शिक्षा॒ सखि॑भ्यः पुरुहूत॒ नृभ्यः॑ ।
त्वं हि दृ॒ळ्हा म॑घव॒न्विचे॑ता॒ अपा॑ वृधि॒ परि॑वृतं॒ न राधः॑ ॥२॥
इन्द्रो॒ राजा॒ जग॑तश्चर्षणी॒नामधि॒ क्षमि॒ विषु॑रूपं॒ यदस्ति॑ ।
ततो॑ ददाति दा॒शुषे॒ वसू॑नि॒ चोद॒द्राध॒ उप॑स्तुतश्चिद॒र्वाक् ॥३॥
नू चि॑न्न॒ इन्द्रो॑ म॒घवा॒ सहू॑ती दा॒नो वाजं॒ नि य॑मते न ऊ॒ती ।
अनू॑ना॒ यस्य॒ दक्षि॑णा पी॒पाय॑ वा॒मं नृभ्यो॑ अ॒भिवी॑ता॒ सखि॑भ्यः ॥४॥
नू इ॑न्द्र रा॒ये वरि॑वस्कृधी न॒ आ ते॒ मनो॑ ववृत्याम म॒घाय॑ ।
गोम॒दश्वा॑व॒द्रथ॑व॒द्व्यन्तो॑ यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः ॥५॥

॥ २८ ॥ ऋषिः—१-५ वसिष्ठः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २, ५ निचृत् त्रिष्टुप् । ३ भुरिक् पङ्क्तिः ।
४ स्वराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २, ५ धैवतः । ३, ४ पञ्चमः ॥

॥१२॥ ब्रह्मा॑ ण इ॒न्द्रोप॑ याहि वि॒द्वान॒र्वाञ्च॑स्ते॒ हर॑यः सन्तु यु॒क्ताः ।
विश्वे॑ चि॒द्धि त्वा॑ वि॒हव॑न्त॒ मर्ता॑ अ॒स्माक॒मिच्छृ॑णुहि विश्वमिन्व ॥१॥

हवं त इन्द्र महिमा व्यानड् ब्रह्म यत्पासि शवसिन्नृषीणाम् ।
आ यद्वज्रं दधिषे हस्त उग्र घोरः सन्क्रत्वा जनिष्ठा अषाळ्हः ॥२॥
तव प्रणीतीन्द्र जोहुवानान्त्सं यन्नॄन्न रोदसी निनेथ ।
महे क्षत्राय शवसे हि जज्ञेऽतूतुजिं चित्तूतुजिरशिश्नत् ॥३॥
एभिर्न इन्द्राहभिर्दशस्य दुर्मित्रासो हि क्षितयः पवन्ते ।
प्रति यच्चष्टे अनृतमनेना अव द्विता वरुणो मायी नः सात् ॥४॥
वोचेमेदिन्द्रं मघवानमेनं महो रायो राधसो यद्ददन्नः ।
यो अर्चतो ब्रह्मकृतिमविष्ठो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥५॥

॥ २६ ॥ ऋषिः—१-५ वसिष्ठः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ स्वराट् पङ्क्तिः । ३ पङ्क्तिः । २ विराट् त्रिष्टुप् । ४, ५ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३ पञ्चमः । २, ४, ५ धैवतः ॥

॥१३॥ अयं सोम इन्द्र तुभ्यं सुन्व आ तु प्र याहि हरिवस्तदोकाः ।
पिबा त्व१स्य सुषुतस्य चारोर्ददो मघानि मघवन्नियानः ॥१॥
ब्रह्मन्वीर ब्रह्मकृतिं जुषाणोऽर्वाचीनो हरिभिर्याहि तूयम् ।
अस्मिन्नू षु सवने मादयस्वोप ब्रह्माणि शृणव इमा नः ॥२॥
का ते अस्त्यरंकृतिः सूक्तैः कदा नूनं ते मघवन्दाशेम ।
विश्वा मतीरा ततने त्वायाधा म इन्द्र शृणवो हवेमा ॥३॥
उतो घा ते पुरुष्या३ इदासन्येषां पूर्वेषामशृणोर्ऋषीणाम् ।
अधाहं त्वा मघवञ्जोहवीमि त्वं न इन्द्रासि प्रमतिः पितेव ॥४॥
वोचेमेदिन्द्रं मघवानमेनं महो रायो राधसो यद्ददन्नः ।
यो अर्चतो ब्रह्मकृतिमविष्ठो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥५॥

॥ ३० ॥ ऋषिः—१-५ वसिष्ठः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ विराट् त्रिष्टुप् । २ निचृत् त्रिष्टुप् । ३ निचृत् पङ्क्तिः । ४, ५ स्वराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २ धैवतः । ३-५ पञ्चमः ॥

॥१४॥ आ नो देव शवसा याहि शुष्मिन्भवा वृध इन्द्र रायो अस्य ।
महे नृम्णाय नृपते सुवज्र महि क्षत्राय पौंस्याय शूर ॥१॥
हवन्त उ त्वा हव्यं विवाचि तनूषु शूराः सूर्यस्य सातौ ।
त्वं विश्वेषु सेन्यो जनेषु त्वं वृत्राणि रन्धया सुहन्तु ॥२॥
अहा यदिन्द्र सुदिना व्युच्छान्दधो यत्केतुमुपमं समत्सु ।
न्य१ग्निः सीददसुरो न होता हुवानो अत्र सुभगाय देवान् ॥३॥

वयं ते त इन्द्र ये च देव स्तवन्त शूर ददतो मघानि ।
यच्छा सूरिभ्य उपमं वरूथं स्वाभुवो जरणामश्नवन्त ॥४॥
वोचेमेदिन्द्रं मघवानमेनं महो रायो राधसो यद्ददन्नः ।
यो अर्चतो ब्रह्मकृतिमविष्ठो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥५॥

॥ ३१ ॥ ऋषिः—१-१२ वसिष्ठः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ विराड् गायत्री । २, ८ गायत्री । ६, ७, ९ निचृद् गायत्री । ३-५ आर्च्युष्णिक । १०, ११ भुरिगनुष्टुप । १२ अनुष्टुप ॥
स्वरः—१, २, ६-९ षड्जः । ३-५ ऋषभः । १०-१२ गान्धारः ॥

॥१५॥ प्र व इन्द्राय मादनं हर्यश्वाय गायत । सखायः सोमपाव्ने ॥१॥
शंसेदुक्थं सुदानव उत द्युक्षं यथा नरः । चकृमा सत्यराधसे ॥२॥
त्वं न इन्द्र वाजयुस्त्वं गव्युः शतक्रतो । त्वं हिरण्ययुर्वसो ॥३॥
वयमिन्द्र त्वायवोऽभि प्र णोनुमो वृषन् । विद्धी त्वस्य नो वसो ॥४॥
मा नो निदे च वक्तवेऽर्यो रन्धीरराव्णे । त्वे अपि क्रतुर्मम ॥५॥
त्वं वर्मासि सप्रथः पुरोयोधश्च वृत्रहन् । त्वया प्रति ब्रुवे युजा ॥६॥
॥१६॥ महाँ उतासि यस्य तेऽनु स्वधावरी सहः । मम्नाते इन्द्र रोदसी ॥७॥
तं त्वा मरुत्वती परि भुवद्वाणी सयावरी । नक्षमाणा सह द्युभिः ॥८॥
ऊर्ध्वासस्त्वान्विन्दवो भुवन्दस्ममुप द्यवि । सं ते नमन्त कृष्टयः ॥९॥
प्र वो महे महिवृधे भरध्वं प्रचेतसे प्र सुमतिं कृणुध्वम् ।
विशः पूर्वीः प्र चरा चर्षणिप्राः ॥१०॥
उरुव्यचसे महिने सुवृक्तिमिन्द्राय ब्रह्म जनयन्त विप्राः ।
तस्य व्रतानि न मिनन्ति धीराः ॥११॥
इन्द्रं वाणीरनुत्तमन्युमेव सत्रा राजानं दधिरे सहध्यै ।
हर्यश्वाय बर्हया समापीन् ॥१२॥

॥ ३२ ॥ ऋषिः—१-२५, २६[२], २७ वसिष्ठः । २६[१] वसिष्ठः शक्तिर्वा ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ४, २४ विराड् बृहती । ६, ८, १२, १६, १८, २६ निचृद् बृहती । ११ २७ बृहती । १७, २५ भुरिग् बृहती । २१ स्वराड् बृहती । २, ९ पङ्क्तिः ३ साम्नीपङ्क्तिः । ५, १३, १५, १९, २३ निचृत् पङ्क्तिः । ७ विराट् पङ्क्तिः । १०, १४ भुरिगनुष्टुप् । २०, २२ स्वराडनुष्टुप् ॥
स्वरः—१, ४, ६, ८, ११, १२, १६-१८, २१, २४-२७ मध्यमः । २, ३, ५, ७, ९, १३, १५, १९, २३ पञ्चमः । १०, १४, २०, २२ गान्धारः ॥

॥१७॥ मो षु त्वा वाघतश्चनारे अस्मन्नि रीरमन् ।
आरात्ताच्चित्सधमादं न आ गहीह वा सन्नुप श्रुधि ॥१॥
इमे हि ते ब्रह्मकृतः सुते सचा मधौ न मक्ष आसते ।
इन्द्रे कामं जरितारो वसूयवो रथे न पादमा दधुः ॥२॥

रा॒यस्का॑मो॒ वज्र॑हस्तं सु॒दक्षि॑णं पु॒त्रो न पि॒तरं॑ हुवे ॥३॥
इ॒म इन्द्रा॑य सुन्विरे॒ सोमा॑सो॒ दध्या॑शिरः ।
ताँ आ मदा॑य वज्रहस्त पी॒तये॒ हरि॑भ्यां या॒ह्योक॒ आ ॥४॥
श्रव॒च्छ्रुत्क॑र्ण ईयते॒ वसू॑नां॒ नू चि॒न्नो म॑र्धिष॒द्गिरः॑ ।
स॒द्यश्चि॒द्यः स॒हस्रा॑णि श॒ता दद॒न्नकि॒र्दित्स॑न्त॒मा मि॑नत् ॥५॥

॥१८॥ स वी॒रो अप्र॑तिष्कुत॒ इन्द्रे॑ण शूशुवे॒ नृभिः॑ ।
यस्ते॑ गभी॒रा सव॑नानि वृत्रहन्त्सु॒नोत्या॑ च॒ धाव॑ति ॥६॥
भवा॒ वरू॑थं मघवन्म॒घोनां॒ यत्स॒मजा॑सि॒ शर्ध॑तः ।
वि त्वाह॑तस्य॒ वेद॑नं भजेम॒ह्या दू॒णाशो॑ भरा॒ गय॑म् ॥७॥
सु॒नोता॑ सोम॒पाव्ने॒ सोम॒मिन्द्रा॑य व॒ज्रिणे॑ ।
पच॑ता प॒क्तीरव॑से कृणु॒ध्वमित्पृ॒णन्नित्पृ॑ण॒ते मयः॑ ॥८॥
मा स्रे॑धत सोमिनो॒ दक्ष॑ता म॒हे कृ॑णुध्वं रा॒य आ॒तुजे॑ ।
त॒रणि॒रिज्ज॑यति॒ क्षेति॒ पुष्य॑ति॒ न दे॒वासः॑ कव॒त्नवे॑ ॥९॥
नकिः॑ सु॒दासो॒ रथं॒ पर्या॑स॒ न री॑रमत् ।
इन्द्रो॒ यस्या॑वि॒ता यस्य॑ म॒रुतो॒ गम॒त्स गोम॑ति व्र॒जे ॥१०॥

॥१९॥ गम॒द्वाजं॑ वा॒जय॑न्निन्द्र॒ मर्त्यो॒ यस्य॒ त्वम॑वि॒ता भुवः॑ ।
अ॒स्माकं॑ बोध्यवि॒ता रथा॑नाम॒स्माकं॑ शूर नृ॒णाम् ॥११॥
उदिन्न्व॑स्य रिच्य॒तेंशो॒ धनं॒ न जि॒ग्युषः॑ ।
य इन्द्रो॒ हरि॑वा॒न्न द॑भन्ति॒ तं रिपो॒ दक्षं॑ दधाति सो॒मिनि॑ ॥१२॥
मन्त्र॒मख॑र्वं॒ सुधि॑तं सु॒पेश॑सं॒ दधा॑त य॒ज्ञिये॒ष्वा ।
पूर्वी॑श्च॒न प्रसि॑तयस्तरन्ति॒ तं य इन्द्रे॒ कर्म॑णा॒ भुव॑त् ॥१३॥
कस्तमि॑न्द्र॒ त्वाव॑सु॒मा मर्त्यो॑ दधर्षति ।
श्र॒द्धा इत्ते॑ मघव॒न्पार्ये॑ दि॒वि वा॒जी वाजं॑ सिषासति ॥१४॥
म॒घोनः॑ स्म वृत्र॒हत्ये॑षु चोदय॒ ये दद॑ति प्रि॒या वसु॑ ।
तव॒ प्रणी॑ती हर्यश्व सू॒रिभि॒र्विश्वा॑ तरेम दुरि॒ता ॥१५॥

॥२०॥ तवेदि॑न्द्राव॒मं वसु॒ त्वं पु॑ष्यसि मध्य॒मम् ।
स॒त्रा विश्व॑स्य पर॒मस्य॑ राजसि॒ नकि॑ष्ट्वा॒ गोषु॑ वृण्वते ॥१६॥

त्वं विश्वस्य धनदा असि श्रुतो य ईं भवन्त्याजयः ।
तवायं विश्वः पुरुहूत पार्थिवोऽवस्युर्नाम भिक्षते ॥१७॥
यदिन्द्र यावतस्त्वमेतावदहमीशीय ।
स्तोतारमिद्दिधिषेय रदावसो न पापत्वाय रासीय ॥१८॥
शिक्षेयमिन्महयते दिवेदिवे राय आ कुहचिद्विदे ।
नहि त्वदन्यन्मघवन्न आप्यं वस्यो अस्ति पिता चन ॥१९॥
तरणिरित्सिषासति वाजं पुरन्ध्या युजा ।
आ व इन्द्रं पुरुहूतं नमे गिरा नेमिं तष्टेव सुद्र्वम् ॥२०॥

॥२१॥ न दुष्टुती मर्त्यो विन्दते वसु न स्रेधन्तं रयिर्नशत् ।
सुशक्तिरिन्मघवन्तुभ्यं मावते देष्णं यत्पार्ये दिवि ॥२१॥
अभि त्वा शूर नोनुमोऽदुग्धा इव धेनवः ।
ईशानमस्य जगतः स्वर्दृशमीशानमिन्द्र तस्थुषः ॥२२॥
न त्वावाँ अन्यो दिव्यो न पार्थिवो न जातो न जनिष्यते ।
अश्वायन्तो मघवन्निन्द्र वाजिनो गव्यन्तस्त्वा हवामहे ॥२३॥
अभी षतस्तदा भरेन्द्र ज्यायः कनीयसः ।
पुरूवसुर्हि मघवन्त्सनादसि भरेभरे च हव्यः ॥२४॥
परा णुदस्व मघवन्नमित्रान्त्सुवेदा नो वसू कृधि ।
अस्माकं बोध्यविता महाधने भवा वृधः सखीनाम् ॥२५॥
इन्द्र क्रतुं न आ भर पिता पुत्रेभ्यो यथा ।
शिक्षा णो अस्मिन्पुरुहूत यामनि जीवा ज्योतिरशीमहि ॥२६॥
मा नो अज्ञाता वृजना दुराध्यो३ माशिवासो अव क्रमुः ।
त्वया वयं प्रवतः शश्वतीरपोऽति शूर तरामसि ॥२७॥

॥ ३३ ॥ ऋषिः—(१-१४ संस्तवो वसिष्ठस्य सपुत्रस्येन्द्रेण वा संवादः) १-९ वसिष्ठपुत्राः । १०-१४ वसिष्ठः ॥ देवता—त एव ॥ छन्दः—१, २, ६, १२, १३ त्रिष्टुप् । ३-५, ७, ९, १४ निचृत् त्रिष्टुप् । ८, ११ विराड् त्रिष्टुप् । १० भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-९, ११-१४ धैवतः । १० पञ्चमः ॥

॥२२॥ श्वित्यञ्चो मा दक्षिणतस्कपर्दा धियंजिन्वासो अभि हि प्रमन्दुः ।
उत्तिष्ठन्वोचे परि बर्हिषो नॄन्न मे दूरादवितवे वसिष्ठाः ॥१॥

दू॒रादिन्द्र॑मनय॒न्ना सु॒तेन॑ ति॒रो वै॑श॒न्तमति॒ पान्त॑मु॒ग्रम् ।
पाश॑द्युम्नस्य वाय॒तस्य॒ सोमा॑त्सु॒तादिन्द्रो॑ऽवृणीता॒ वसि॑ष्ठान् ॥२॥
ए॒वेन्नु कं॒ सिन्धु॑मेभिस्ततारे॒वेन्नु कं॑ भे॒दमे॑भिर्जघान ।
ए॒वेन्नु कं॑ दाशरा॒ज्ञे सु॒दासं॒ प्राव॒दिन्द्रो॒ ब्रह्म॑णा वो वसिष्ठाः ॥३॥
जुष्टी॑ नरो॒ ब्रह्म॑णा वः पितॄ॒णामक्ष॑मव्ययं॒ न किला॑ रिषाथ ।
यच्छक्व॑रीषु बृह॒ता रवे॒णेन्द्रे॒ शुष्म॒मद॑धाता वसिष्ठाः ॥४॥
उद्द्यामि॑वेत्तृ॒ष्णजो॑ नाथि॒तासोऽदी॑धयुर्दाशरा॒ज्ञे वृ॒तासः॑ ।
वसि॑ष्ठस्य स्तुव॒त इन्द्रो॑ अश्रोदु॒रुं तृत्सु॑भ्यो अकृणोदु लो॒कम् ॥५॥

॥२३॥ द॒ण्डा इ॒वेद्गो॒अज॑नास आस॒न्परि॑च्छिन्ना भर॒ता अ॑र्भ॒कासः॑ ।
अभ॑वच्च पुरए॒ता वसि॑ष्ठ॒ आदित्तृत्सू॑नां॒ विशो॑ अप्रथन्त ॥६॥
त्रयः॑ कृण्वन्ति॒ भुव॑नेषु॒ रेत॑स्ति॒स्रः प्र॒जा आर्या॒ ज्योति॑रग्राः ।
त्रयो॑ घ॒र्मास॑ उ॒षसं॑ सचन्ते॒ सर्वाँ॒ इत्ताँ अनु॑ विदु॒र्वसि॑ष्ठाः ॥७॥
सूर्य॑स्येव व॒क्षथो॒ ज्योति॑रेषां समु॒द्रस्ये॑व महि॒मा ग॑भी॒रः ।
वात॑स्येव प्रज॒वो नान्येन॒ स्तोमो॑ वसिष्ठा॒ अन्वे॑तवे वः ॥८॥
त इन्नि॒ण्यं हृद॑यस्य प्रके॒तैः स॒हस्र॑वल्शम॒भि सं च॑रन्ति ।
य॒मेन॑ त॒तं प॑रि॒धिं वय॑न्तोऽप्स॒रस॒ उप॑ सेदु॒र्वसि॑ष्ठाः ॥९॥
वि॒द्युतो॒ ज्योतिः॒ परि॑ सं॒जिहा॑नं मि॒त्रावरु॑णा॒ यदप॑श्यतां त्वा ।
तत्ते॒ जन्मो॒तैकं॑ वसिष्ठा॒गस्त्यो॒ यत्त्वा॑ वि॒श आ॑ज॒भार॑ ॥१०॥

॥२४॥ उ॒तासि॑ मैत्रावरु॒णो व॑सिष्ठो॒र्वश्या॑ ब्रह्म॒न्मन॒सोऽधि॑ जा॒तः ।
द्र॒प्सं स्क॒न्नं ब्रह्म॑णा॒ दैव्ये॑न॒ विश्वे॑ दे॒वाः पुष्क॑रे त्वाददन्त ॥११॥
स प्र॑के॒त उ॒भय॑स्य प्रवि॒द्वान्त्स॒हस्र॑दान उ॒त वा॒ सदा॑नः ।
य॒मेन॑ त॒तं प॑रि॒धिं व॑यि॒ष्यन्न॑प्स॒रसः॒ परि॑ जज्ञे॒ वसि॑ष्ठः ॥१२॥
स॒त्रे ह॑ जा॒तावि॑षि॒ता नमो॑भिः कु॒म्भे रेतः॑ सिषिचतुः समा॒नम् ।
ततो॑ ह॒ मान॒ उदि॑याय॒ मध्या॒त्ततो॑ जा॒तमृषि॑माहु॒र्वसि॑ष्ठम् ॥१३॥
उ॒क्थ॒भृतं॑ साम॒भृतं॑ बिभर्ति॒ ग्रावा॑णं॒ बिभ्र॒त्प्र व॑दा॒त्यग्रे॑ ।
उपै॑नमाध्वं सुमन॒स्यमा॑ना॒ आ वो॑ गच्छाति प्रतृदो॒ वसि॑ष्ठः ॥१४॥

५३ [तृतीयोऽनुवाकः ॥ सू० ३४-५५]

॥ ३४ ॥ ऋषिः—१-२५ वसिष्ठः ॥ देवता—२-१५, १८-२५ विश्वेदेवाः । १६ अहिः । १७ अहिर्बुध्न्यः ॥ छन्दः—१, २, ५, १२-१४, १६, १९, २० भुरिगार्चीगायत्री । ३, ४, १७ आर्चीगायत्री । ६-११, १५, १८, २१ निचृत्त्रिपादुगायत्री । २२, २४ निचृदार्षीत्रिष्टुप् । २३ आर्षीत्रिष्टुप् । २५ विराडार्षी-त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-२१ षड्जः । २२-२५ धैवतः ॥

॥२५॥ प्र शु॒क्रैतु॑ दे॒वी म॑नी॒षा अ॒स्मत्सुत॑ष्टो॒ रथो॒ न वा॒जी । १
वि॒दुः पृ॑थि॒व्या दि॒वो ज॒नित्रं॑ शृ॒ण्वन्त्यापो॒ अध॒ क्षर॑न्तीः ॥१॥ २
आप॑श्चिदस्मै॒ पिन्व॑न्त पृ॒थ्वीर्वृ॒त्रेषु॒ शूरा॒ मंस॑न्त उ॒ग्राः । ३
आ धू॒र्ष्व॑स्मै॒ दधा॒ताश्वा॒निन्द्रो॒ न व॒ज्री हिर॑ण्यबाहुः ॥२॥ ४
अ॒भि प्र स्था॒ताहे॑व य॒ज्ञं याते॑व॒ पत्म॒न्त्मना॑ हिनोत । ५
त्मना॑ स॒मत्सु॑ हि॒नोत॑ य॒ज्ञं दधा॑त के॒तुं जना॑य वी॒रम् ॥३॥ ६
उद॑स्य॒ शुष्मा॑द्भा॒नुर्नार्त॒ बिभ॑र्ति भा॒रं पृ॑थि॒वी न भूम॑ । ७
ह्वया॑मि दे॒वाँ अया॑तुरग्ने॒ साध॑न्नृ॒तेन॒ धियं॑ दधामि ॥४॥ ८
अ॒भि वो॑ दे॒वीं धियं॑ दधिध्वं॒ प्र वो॑ देव॒त्रा वाचं॑ कृणुध्वम् । ९
आ च॑ष्ट आसां॒ पाथो॑ न॒दीनां॒ वरु॑ण उ॒ग्रः स॒हस्र॑चक्षाः ॥५॥ १०

॥२६॥ राजा॑ रा॒ष्ट्रानां॒ पेशो॑ न॒दीना॒मनु॑त्तमस्मै क्ष॒त्रं वि॒श्वायु॑ । ११
अवि॑ष्टो अ॒स्मान्विश्वा॑सु वि॒क्ष्वद्युं॑ कृणोत॒ शंसं॑ निनि॒त्सोः ॥६॥ १२
व्ये॑तु दि॒द्युद्द्वि॒षामशे॑वा यु॒योत॒ विष्व॒ग्रप॑स्त॒नूना॑म् । १३
अवी॑न्नो अ॒ग्निर्ह॒व्यान्नमो॑भिः॒ प्रेष्ठो॑ अस्मा अधायि॒ स्तोमः॑ ॥७॥ १४
स॒जूर्दे॒वेभि॑र॒पां नपा॑तं॒ सखा॑यं कृध्वं शि॒वो नो॑ अस्तु । १५
अ॒ब्जामु॒क्थैरहिं॑ गृणीषे बु॒ध्ने न॒दीनां॒ रजः॑सु॒ षीद॑न् ॥८॥ १६
मा नोऽहि॑र्बु॒ध्न्यो॑ रि॒षे धा॒न्मा य॒ज्ञो अ॑स्य स्रिधदृता॒योः । १७
उ॒त न॑ ए॒षु नृषु॒ श्रवो॑ धुः॒ प्र रा॒ये य॑न्तु॒ शर्ध॑न्तो अ॒र्यः ॥९॥ १८
तप॑न्ति॒ शत्रुं॒ स्व१॒॑र्ण भूमा॑ म॒हासे॑नासो॒ अमे॑भिरेषाम् । १९
आ यन्नः॒ पत्नी॒र्गम॒न्त्यच्छा॒ त्वष्टा॑ सुपा॒णिर्दधा॑तु वी॒रान् ॥१०॥ २०

॥२७॥ प्रति॑ नः॒ स्तोमं॒ त्वष्टा॑ जुषेत॒ स्याद॒स्मे अ॒रम॑तिर्वसू॒युः ॥११॥ २१
ता नो॑ रासन्राति॒षाचो॒ वसू॒न्या रोद॑सी वरुणा॒नी शृ॑णोतु ।
वरू॑त्रीभिः सुशर॒णो नो॑ अस्तु॒ त्वष्टा॑ सु॒दत्रो॒ वि द॑धातु॒ रायः॑ ॥२२॥

तन्नो॑ रा॒यः पर्व॑ता॒स्तन्न॒ आप॒स्तद्रा॑ति॒षाच॒ ओष॑धीरु॒त द्यौः ।
वन॒स्पति॑भिः पृथि॒वी स॒जोषा॑ उ॒भे रोद॑सी॒ परि॑ पासतो नः ॥२३॥
अनु॒ तदु॒र्वी रोद॑सी जिहाता॒मनु॑ द्यु॒क्षो वरु॑ण॒ इन्द्र॑सखा ।
अनु॒ विश्वे॑ म॒रुतो॒ ये स॒हासो॑ रा॒यः स्या॑म ध॒रुणं॑ धि॒यध्यै॑ ॥२४॥
तन्न॒ इन्द्रो॒ वरु॑णो मि॒त्रो अ॒ग्निराप॒ ओष॑धीर्व॒निनो॑ जुषन्त ।
शर्म॑न्त्स्याम म॒रुता॑मु॒पस्थे॑ यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभि॒ः सदा॑ नः ॥२५॥

॥ ३५ ॥ ऋषिः—१-१५ वसिष्ठः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१-५, ११, १२ त्रिष्टुप् ।
६, ८, १०, १५ निचृत् त्रिष्टुप् । ७, ९ विराट् त्रिष्टुप् । १३, १४ भुरिक् पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१-१२. १५ धैवतः । १३. १४ पञ्चमः ॥

॥२८॥ शं न॑ इन्द्रा॒ग्नी भ॑वता॒मवो॑भि॒ः शं न॒ इन्द्रा॒वरु॑णा रा॒तह॑व्या ।
शमिन्द्रा॒सोमा॑ सुवि॒ताय॒ शं योः शं न॒ इन्द्रा॑पू॒षणा॒ वाज॑सातौ ॥१॥
शं नो॒ भग॒ः शमु॑ न॒ः शंसो॑ अस्तु॒ शं न॒ः पुर॑न्धि॒ः शमु॑ सन्तु॒ राय॑ः ।
शं न॑ः स॒त्यस्य॑ सु॒यम॑स्य॒ शंस॒ः शं नो॑ अर्य॒मा पु॑रुजा॒तो अ॑स्तु ॥२॥
शं नो॑ धा॒ता शमु॑ ध॒र्ता नो॑ अस्तु॒ शं न॑ उरू॒ची भ॑वतु स्व॒धाभि॑ः ।
शं रोद॑सी बृह॒ती शं नो॒ अद्रि॒ः शं नो॑ दे॒वानां॑ सु॒हवा॑नि सन्तु ॥३॥
शं नो॑ अ॒ग्निर्ज्योति॑रनीको अस्तु॒ शं नो॑ मि॒त्रावरु॑णाव॒श्विना॒ शम् ।
शं न॑ः सु॒कृतां॑ सुकृ॒तानि॑ सन्तु॒ शं न॑ इषि॒रो अ॒भि वा॑तु॒ वात॑ः ॥४॥
शं नो॒ द्यावा॑पृथि॒वी पू॒र्वहू॑तौ॒ शम॒न्तरि॑क्षं दृ॒शये॑ नो अस्तु ।
शं न॒ ओष॑धीर्व॒निनो॑ भवन्तु॒ शं नो॒ रज॑स॒स्पति॑रस्तु जि॒ष्णुः ॥५॥

॥२९॥ शं न॒ इन्द्रो॒ वसु॑भिर्दे॒वो अ॑स्तु॒ शमा॑दि॒त्येभि॒र्वरु॑णः सु॒शंस॑ः ।
शं नो॑ रु॒द्रो रु॒द्रेभि॒र्जला॑ष॒ः शं न॒स्त्वष्टा॒ ग्नाभि॑रि॒ह शृ॑णोतु ॥६॥
शं न॒ः सोमो॑ भवतु॒ ब्रह्म॒ शं न॒ः शं नो॒ ग्रावा॑ण॒ः शमु॑ सन्तु य॒ज्ञाः ।
शं न॒ः स्वरू॑णां मि॒तयो॑ भवन्तु॒ शं न॑ः प्र॒स्व१॒ः शम्व॑स्तु॒ वेदि॑ः ॥७॥
शं न॒ः सूर्य॑ उरु॒चक्षा॒ उदे॑तु॒ शं न॒श्चत॑स्रः प्र॒दिशो॑ भवन्तु ।
शं न॒ः पर्व॑ता ध्रु॒वयो॑ भवन्तु॒ शं न॒ः सिन्ध॑व॒ः शमु॑ स॒न्त्वाप॑ः ॥८॥
शं नो॒ अदि॑तिर्भवतु व्र॒तेभि॒ः शं नो॑ भवन्तु म॒रुत॑ः स्व॒र्काः ।
शं नो॒ विष्णु॒ः शमु॑ पू॒षा नो॑ अस्तु॒ शं नो॑ भ॒वित्रं॒ शम्व॑स्तु वा॒युः ॥९॥
शं नो॑ दे॒वः स॑वि॒ता त्राय॑माण॒ः शं नो॑ भवन्तू॒षसो॑ विभा॒तीः ।
शं न॑ः प॒र्जन्यो॑ भवतु प्र॒जाभ्य॒ः शं न॒ः क्षेत्र॑स्य॒ पति॑रस्तु शं॒भुः ॥१०॥

॥३०॥ शं नो॑ दे॒वा वि॒श्वदे॑वा भवन्तु॒ शं सर॑स्वती स॒ह धी॒भिर॑स्तु ।
शम॑भि॒षाच॒ः शमु॑ राति॒षाच॒ः शं नो॑ दि॒व्याः पार्थि॑वा॒ः शं नो॒ अप्या॑ः ॥११॥
शं न॑ः स॒त्यस्य॒ पत॑यो भवन्तु॒ शं नो॒ अर्व॑न्त॒ः शमु॑ सन्तु॒ गाव॑ः ।
शं न॑ ऋ॒भव॑ः सु॒कृत॑ः सु॒हस्ता॒ः शं नो॑ भवन्तु पि॒तरो॒ हवे॑षु ॥१२॥
शं नो॑ अ॒ज एक॑पाद्दे॒वो अ॑स्तु॒ शं नोऽहि॑र्बु॒ध्न्य१॒ः शं स॑मु॒द्रः ।
शं नो॑ अ॒पां नपा॑त्पे॒रुर॑स्तु॒ शं न॒ः पृश्नि॑र्भवतु दे॒वगो॑पा ॥१३॥
आ॒दि॒त्या रु॒द्रा वस॑वो जुषन्ते॒दं ब्रह्म॑ क्रि॒यमा॑णं॒ नवी॑यः ।
शृण्वन्तु॑ नो दि॒व्याः पार्थि॑वासो॒ गोजा॑ता उ॒त ये य॒ज्ञिया॑सः ॥१४॥
ये दे॒वानां॑ य॒ज्ञिया॑ य॒ज्ञिया॑नां॒ मनो॒र्यज॑त्रा अ॒मृता॑ ऋत॒ज्ञाः ।
ते नो॑ रासन्तामुरुगा॒यम॒द्य यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभि॒ः सदा॑ नः ॥१५॥

॥ इति पञ्चमाष्टके तृतीयोऽध्यायः ॥

[तृतीयाध्याये वर्गाः ३०, सूक्तानि १६, ऋचः १६५]

अथ चतुर्थोऽध्यायः ॥

॥ ३६ ॥ ऋषिः—१-९ वसिष्ठः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ७ भुरिक् पङ्क्तिः । ५ पङ्क्तिः। २ त्रिष्टुप् । ३, ४, ६ निचृत् त्रिष्टुप् । ८, ९ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ५, ७ पञ्चमः । २-४, ६, ८, ९ धैवतः ॥

॥१॥ प्र ब्रह्मै॑तु॒ सद॑नादृ॒तस्य॒ वि र॒श्मिभि॑ः ससृजे॒ सूर्यो॒ गाः ।
वि सानु॑ना पृथि॒वी स॑स्र उ॒र्वी पृथु प्रती॑क॒मध्येधे॑ अ॒ग्निः ॥१॥
इ॒मां वां॑ मित्रावरुणा सुवृक्तिमिषं॒ न कृ॑ण्वे असुरा॒ नवी॑यः ।
इ॒नो वा॑म॒न्यः प॑द॒वीरद॑ब्धो॒ जनं॑ च मि॒त्रो य॑तति ब्रुवा॒णः ॥२॥
आ वात॑स्य॒ ध्रज॑तो रन्त इ॒त्या अपी॑पयन्त धे॒नवो॒ न सूदा॑ः ।
म॒हो दि॒वः सद॑ने॒ जाय॑मा॒नोऽचि॑क्रदद्वृष॒भः सस्मि॒न्नूध॑न् ॥३॥
गि॒रा य ए॒ता यु॒नज॒द्धरी॑ त॒ इन्द्र॑ प्रि॒या सु॒रथा॑ शूर धा॒यू ।
प्र यो म॒न्युं रिरि॑क्षतो मि॒नात्या सु॒क्रतु॑मर्य॒मणं॑ ववृत्याम् ॥४॥
यज॑न्ते अस्य स॒ख्यं वय॑श्च नम॒स्विन॒ः स्व ऋ॒तस्य॒ धाम॑न् ।
वि पृक्षो॑ बाबधे॒ नृभि॒ः स्तवा॑न इ॒दं नमो॑ रु॒द्राय॒ प्रेष्ठ॑म् ॥५॥

॥२॥ आ यत्सा॒कं य॒शसो॑ वावशा॒नाः सर॑स्वती स॒प्तथी॒ सिन्धु॑माता ।
याः सु॒ष्वय॑न्त सु॒दुघाः॑ सुधा॒रा अ॒भि स्वेन॒ पय॑सा॒ पीप्या॑नाः ॥६॥
उ॒त त्ये नो॑ म॒रुतो॑ मन्दसा॒ना धियं॑ तो॒कं च॑ वा॒जिनो॑ऽवन्तु ।
मा नः॒ परि॑ ख्य॒दक्ष॑रा॒ चर॑न्त्य॒वी॑वृध॒न्युज्यं॒ ते र॒यिं नः॑ ॥७॥
प्र वो॑ म॒हीम॒रम॑तिं कृणुध्वं॒ प्र पू॒षणं॑ विद॒थ्यं१॒॑ न वी॒रम् ।
भगं॑ धि॒योऽवि॒तारं॑ नो अ॒स्याः सा॒तौ वाजं॑ राति॒षाचं॒ पुर॑न्धिम् ॥८॥
अच्छा॒यं वो॑ मरु॒तः श्लोक॑ ए॒त्वच्छा॒ विष्णुं॒ निषि॑क्त॒पामवो॑भिः ।
उ॒त प्र॒जायै॑ गृण॒ते वयो॑ धु॒र्यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः ॥९॥

॥ ३७ ॥ ऋषिः—१-८ वसिष्ठः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ३ त्रिष्टुप् । २, ७ निचृत् त्रिष्टुप् ।
५, ८ विराट् त्रिष्टुप् । ४ निचृत् पङ्क्तिः । ६ स्वराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-३,
५, ७, ८ धैवतः । ४, ६ पञ्चमः ॥

॥३॥ आ वो॒ वाहि॑ष्ठो वहतु स्त॒वध्यै॒ रथो॑ वाजा ऋभुक्षणो॒ अमृ॑क्तः ।
अ॒भि त्रि॑पृ॒ष्ठैः सव॑नेषु॒ सोमै॒र्मदे॑ सुशिप्रा म॒हभिः॑ पृणध्वम् ॥१॥
यू॒यं ह॒ रत्नं॑ म॒घव॑त्सु धत्थ स्व॒र्दृश॑ ऋभुक्षणो॒ अमृ॑क्तम् ।
सं य॒ज्ञेषु॑ स्वधावन्तः पिबध्वं॒ वि नो॒ राधां॑सि म॒तिभि॑र्दयध्वम् ॥२॥
उ॒वोचि॑थ॒ हि म॑घव॒न्देष्णं॑ म॒हो अर्भ॑स्य॒ वसु॑नो विभा॒गे ।
उ॒भा ते॑ पू॒र्णा वसु॑ना॒ गभ॑स्ती॒ न सू॒नृता॒ नि य॑मते वस॒व्या॑ ॥३॥
त्वमि॑न्द्र॒ स्वय॑शा ऋभु॒क्षा वाजो॒ न सा॒धुरस्त॑मे॒ष्यृक्वा॑ ।
व॒यं नु ते॑ दा॒श्वांसः॑ स्याम॒ ब्रह्म॑ कृ॒ण्वन्तो॑ हरिवो॒ वसि॑ष्ठाः ॥४॥
सनि॑तासि प्र॒वतो॑ दा॒शुषे॑ चि॒द्याभि॒र्विवे॑षो हर्यश्व धी॒भिः ।
व॒वन्मा॒ नु ते॒ युज्या॑भिरू॒ती क॒दा न॑ इन्द्र रा॒य आ द॑शस्येः ॥५॥

॥४॥ वा॒सय॑सीव वे॒धस॒स्त्वं नः॑ क॒दा न॑ इन्द्र॒ वच॑सो बुबोधः ।
अस्तं॑ ता॒त्या धि॒या र॒यिं सु॒वीरं॑ पृ॒क्षो नो॒ अर्वा॒ न्यु॑हीत वा॒जी ॥६॥
अ॒भि यं दे॒वी निर्ऋ॑तिश्चि॒दीशे॒ नक्ष॑न्त॒ इन्द्रं॑ श॒रदः॑ सु॒पृक्षः॑ ।
उप॑ त्रिब॒न्धुर्ज॒रद॑ष्टिमे॒त्यस्व॑वेशं॒ यं कृ॒णव॑न्त॒ मर्ताः॑ ॥७॥
आ नो॒ राधां॑सि सवितः स्त॒वध्या॒ आ रायो॑ यन्तु॒ पर्व॑तस्य रा॒तौ ।
सदा॑ नो दि॒व्यः पा॒युः सि॑षक्तु यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः ॥८॥

॥ ३८ ॥ ऋषिः—१-८ वसिष्ठः ॥ देवता—१-५, ६¹ सविता । ६² सविता भगो वा । ७, ८ वाजिनः ॥
छन्दः—१, ३, ८ निचृत् त्रिष्टुप् । ५ विराट् त्रिष्टुप् । २, ४, ६ स्वराट् पङ्क्तिः ।
७ भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३, ५, ८ धैवतः । २, ४, ६, ७ पञ्चमः ॥

॥५॥ उदु ष्य देवः सविता ययाम हिरण्ययीममतिं यामशिश्रेत् ।
नूनं भगो हव्यो मानुषेभिर्वि यो रत्ना पुरूवसुर्दधाति ॥१॥
उदु तिष्ठ सवितः श्रुध्य१स्य हिरण्यपाणे प्रभृतावृतस्य ।
व्यु१र्वीं पृथ्वीममतिं सृजान आ नृभ्यो मर्तभोजनं सुवानः ॥२॥
अपि ष्टुतः सविता देवो अस्तु यमा चिद्विश्वे वसवो गृणन्ति ।
स नः स्तोमान्नमस्य१श्चनो धाद्विश्वेभिः पातु पायुभिर्नि सूरीन् ॥३॥
अभि यं देव्यदितिर्गृणाति सवं देवस्य सवितुर्जुषाणा ।
अभि सम्राजो वरुणो गृणन्त्यभि मित्रासो अर्यमा सजोषाः ॥४॥
अभि ये मिथो वनुषः सपन्ते रातिं दिवो रातिषाचः पृथिव्याः ।
अहिर्बुध्न्य उत नः शृणोतु वरूत्र्येकधेनुभिर्नि पातु ॥५॥
अनु तन्नो जास्पतिर्मंसीष्ट रत्नं देवस्य सवितुरियानः ।
भगमुग्रोऽवसे जोहवीति भगमनुग्रो अध याति रत्नम् ॥६॥
शं नो भवन्तु वाजिनो हवेषु देवताता मितद्रवः स्वर्काः ।
जम्भयन्तोऽहिं वृकं रक्षांसि सनेम्यस्मद्युयवन्नमीवाः ॥७॥
वाजेवाजेऽवत वाजिनो नो धनेषु विप्रा अमृता ऋतज्ञाः ।
अस्य मध्वः पिबत मादयध्वं तृप्ता यात पथिभिर्देवयानैः ॥८॥

॥ ३९ ॥ ऋषिः—१-७ वसिष्ठः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, २, ५, ७ निचृत् त्रिष्टुप् ।
३ स्वराट् त्रिष्टुप् । ४, ६ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥६॥ ऊर्ध्वो अग्निः सुमतिं वस्वो अश्रेत्प्रतीची जूर्णिर्देवतातिमेति ।
भेजाते अद्री रथ्येव पन्थामृतं होता न इषितो यजाति ॥१॥
प्र वावृजे सुप्रया बर्हिरेषामा विश्पतीव बीरिट इयाते ।
विशामक्तोरुषसः पूर्वहूतौ वायुः पूषा स्वस्तये नियुत्वान् ॥२॥
ज्मया अत्र वसवो रन्त देवा उरावन्तरिक्षे मर्जयन्त शुभ्राः ।
अर्वाक्पथ उरुज्रयः कृणुध्वं श्रोता दूतस्य जग्मुषो नो अस्य ॥३॥
ते हि यज्ञेषु यज्ञियास ऊमाः सधस्थं विश्वे अभि सन्ति देवाः ।
ताँ अध्वर उशतो यक्ष्यग्ने श्रुष्टी भगं नासत्या पुरन्धिम् ॥४॥

आग्ने गिरो दिव आ पृथिव्या मित्रं वह वरुणमिन्द्रमग्निम् ।
आर्यमणमदितिं विष्णुमेषां सरस्वती मरुतो मादयन्ताम् ॥५॥
ररे हव्यं मतिभिर्यज्ञियानां नक्षत्कामं मर्त्यानामसिन्वन् ।
धाता रयिमविदस्यं सदासां सक्षीमहि युज्येभिर्नु देवैः ॥६॥
नू रोदसी अभिष्टुते वसिष्ठैर्ऋतावानो वरुणो मित्रो अग्निः ।
यच्छन्तु चन्द्रा उपमं नो अर्कं यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥७॥

॥ ४० ॥ ऋषिः—१-७ वसिष्ठः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१ पङ्क्तिः । ३ भुरिक् पङ्क्तिः ।
६ विराट् पङ्क्तिः । २, ४ विराट् त्रिष्टुप् । ५, ७ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-३, ६ पञ्चमः । २, ४, ५, ७ धैवतः ॥

॥७॥ ओ श्रुष्टिर्विदथ्या३ समेतु प्रति स्तोमं दधीमहि तुराणाम् ।
यदद्य देवः सविता सुवाति स्यामास्य रत्निनो विभागे ॥१॥
मित्रस्तन्नो वरुणो रोदसी च द्युभक्तमिन्द्रो अर्यमा ददातु ।
दिदेष्टु देव्यदिती रेक्णो वायुश्च यन्नियुवैते भगश्च ॥२॥
सेदुग्रो अस्तु मरुतः स शुष्मी यं मर्त्यं पृषदश्वा अवाथ ।
उतेमग्निः सरस्वती जुनन्ति न तस्य रायः पर्येतास्ति ॥३॥
अयं हि नेता वरुण ऋतस्य मित्रो राजानो अर्यमापो धुः ।
सुहवा देव्यदितिरनर्वा ते नो अंहो अति पर्षन्नरिष्टान् ॥४॥
अस्य देवस्य मीळ्हुषो वया विष्णोरेषस्य प्रभृथे हविर्भिः ।
विदे हि रुद्रो रुद्रियं महित्वं यासिष्टं वर्तिरश्विनाविरावत् ॥५॥
मात्र पूषन्नाघृण इरस्यो वरूत्री यद्रातिषाचश्च रासन् ।
मयोभुवो नो अर्वन्तो नि पान्तु वृष्टिं परिज्मा वातो ददातु ॥६॥
नू रोदसी अभिष्टुते वसिष्ठैर्ऋतावानो वरुणो मित्रो अग्निः ।
यच्छन्तु चन्द्रा उपमं नो अर्कं यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥७॥

॥ ४१ ॥ ऋषिः—१-७ वसिष्ठः ॥ देवता—१ लिङ्गोक्ताः । २-६ भगः । ७ उषाः ॥ छन्दः—१ निचृज्जगती
२, ३, ५, ७ निचृत् त्रिष्टुप् । ६ त्रिष्टुप् । ४ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१ निषादः ।
२. ३. ५-७ धैवतः । ४ पञ्चमः ॥

॥८॥ प्रातरग्निं प्रातरिन्द्रं हवामहे प्रातर्मित्रावरुणा प्रातरश्विना ।
प्रातर्भगं पूषणं ब्रह्मणस्पतिं प्रातः सोममुत रुद्रं हुवेम ॥१॥
प्रातर्जितं भगमुग्रं हुवेम वयं पुत्रमदितेर्यो विधर्ता ।
आध्रश्चिद्यं मन्यमानस्तुरश्चिद्राजा चिद्यं भगं भक्षीत्याह ॥२॥

भग॒ प्रणे॑त॒र्भग॒ सत्य॑राधो॒ भगे॒मां धिय॒मुद॑वा॒ दद॑न्नः ।
भग॒ प्र णो॑ जनय॒ गोभि॒रश्वै॒र्भग॒ प्र नृभि॑र्नृ॒वन्तः॑ स्याम ॥३॥
उ॒तेदानीं॒ भग॑वन्तः स्यामो॒त प्र॑पि॒त्व उ॒त मध्ये॒ अह्ना॑म् ।
उ॒तोदि॑ता मघव॒न्त्सूर्य॑स्य व॒यं दे॒वानां॑ सुम॒तौ स्या॑म ॥४॥
भग॑ ए॒व भग॑वाँ अस्तु देवा॒स्तेन॑ व॒यं भग॑वन्तः स्याम ।
तं त्वा॑ भग॒ सर्व॒ इज्जो॑हवीति॒ स नो॑ भग पुरए॒ता भ॑वे॒ह ॥५॥
सम॑ध्व॒रायो॒षसो॑ नमन्त दधि॒क्रावे॑व॒ शुच॑ये प॒दाय॑ ।
अ॒र्वा॒ची॒नं व॑सु॒विदं॒ भगं॑ नो॒ रथ॑मि॒वाश्वा॑ वा॒जिन॒ आ व॑हन्तु ॥६॥
अश्वा॑वती॒र्गोम॑तीर्न उ॒षासो॑ वी॒रव॑तीः॒ सद॑मुच्छन्तु भ॒द्राः ।
घृ॒तं दुहा॑ना वि॒श्वतः॒ प्रपी॑ता यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः ॥७॥

॥ ४२ ॥ ऋषिः—१-६ वसिष्ठः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ३ निचृत् त्रिष्टुप् । ४, ५ विराट्-
त्रिष्टुप् । २ त्रिष्टुप् । ६ निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-५ धैवतः । ६ पञ्चमः ॥

॥९॥ प्र ब्र॒ह्माणो॒ अङ्गि॑रसो नक्षन्त॒ प्र क्र॑न्द॒नुर्न॑भ॒न्य॑स्य वेतु ।
प्र धे॒नव॑ उद॒प्रुतो॑ नवन्त यु॒ज्याता॒मद्री॑ अध्व॒रस्य॒ पेशः॑ ॥१॥
सु॒गस्ते॑ अग्ने॒ सन॑वित्तो॒ अध्वा॑ यु॒क्ष्वा सु॒ते ह॒रितो॑ रो॒हित॑श्च ।
ये वा॒ सद्म॑न्नरु॒षा वी॑र॒वाहो॑ हु॒वे दे॒वानां॒ जनि॑मानि स॒त्तः ॥२॥
समु॑ वो य॒ज्ञं म॑हय॒न्नमो॑भिः॒ प्र होता॑ म॒न्द्रो रि॑रिच उपा॒के ।
यज॑स्व॒ सु पु॑र्वणीक दे॒वाना य॒ज्ञिया॑म॒रम॑तिं ववृत्याः ॥३॥
य॒दा वी॒रस्य॑ रे॒वतो॑ दुरो॒णे स्यो॑न॒शीरति॑थिरा॒चिके॑तत् ।
सुप्री॑तो अ॒ग्निः सुधि॑तो॒ दम॒ आ स वि॒शे दा॑ति॒ वार्य॒मिय॑त्यै ॥४॥
इ॒मं नो॑ अग्ने अध्व॒रं जु॑षस्व म॒रुत्स्विन्द्रे॑ य॒शसं॑ कृधी नः ।
आ नक्ता॑ ब॒र्हिः स॑दतामु॒षासो॒शन्ता॑ मि॒त्रावरु॑णा यजे॒ह ॥५॥
ए॒वाग्निं स॑ह॒स्यं१॒॑ वसि॑ष्ठो रा॒यस्का॑मो वि॒श्वप्स्न्य॑स्य स्तौत् ।
इषं॑ र॒यिं प॑प्रथ॒द्वाज॑म॒स्मे यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः ॥६॥

॥ ४३ ॥ ऋषिः—१-५ वसिष्ठः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१ निचृत् त्रिष्टुप् । ४ त्रिष्टुप् ।
३ विराट् त्रिष्टुप् । २, ५ भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३, ४ धैवतः । २, ५ पञ्चमः ॥

॥१०॥ प्र वो॑ य॒ज्ञेषु॑ दे॒वय॑न्तो अर्च॒न्द्यावा॒ नमो॑भिः पृथि॒वी इ॒षध्यै॑ ।
येषां॒ ब्रह्मा॒ण्यस॑मानि॒ विप्रा॒ विष्व॑ग्वि॒यन्ति॑ व॒निनो॒ न शाखाः॑ ॥१॥

प्र य॒ज्ञ ए॑तु॒ हेत्वो॒ न सप्ति॒रुद्य॑च्छध्वं॒ सम॑नसो घृ॒ताचीः॑ ।
स्तृ॒णी॒त ब॒र्हिर॑ध्व॒राय॑ सा॒धूर्ध्वा शो॒चींषि॑ देव॒यून्य॑स्थुः ॥२॥
आ पु॒त्रासो॒ न मा॒तरं॒ विभृ॑त्राः॒ सानौ॑ दे॒वासो॑ ब॒र्हिषः॑ सदन्तु ।
आ वि॒श्वाची॑ वि॒दथ्या॑मन॒क्त्वग्ने॒ मा नो॑ दे॒वता॑ता॒ मृध॑स्कः ॥३॥
ते सी॑षपन्त॒ जोष॒मा यज॑त्रा ऋ॒तस्य॒ धाराः॑ सु॒दुघा॒ दुहा॑नाः ।
ज्येष्ठं॑ वो अ॒द्य मह॒ आ वसू॑ना॒मा ग॑न्तन॒ सम॑नसो॒ यति॑ ष्ठ ॥४॥
ए॒वा नो॑ अग्ने वि॒क्ष्वा द॑शस्य॒ त्वया॑ व॒यं स॑हसाव॒न्नास्क्राः॑ ।
रा॒या यु॒जा स॑ध॒मादो॒ अरि॑ष्टा यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः ॥५॥

॥ ४४ ॥ ऋषिः—१-५ वसिष्ठः ॥ देवता—लिङ्गोक्ताः ॥ छन्दः—१ निचृज्जगती । २, ३ निचृत्त्रिष्टुप् ।
४, ५ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१ निषादः । २, ३ धैवतः । ४, ५ पञ्चमः ॥

॥११॥ द॒धि॒क्रां वः॑ प्रथ॒मम॒श्विनो॒षस॑म॒ग्निं समि॑द्धं॒ भग॑मू॒तये॑ हुवे ।
इन्द्रं॒ विष्णुं॑ पू॒षणं॒ ब्रह्म॑ण॒स्पति॑मादि॒त्यान्द्यावा॑पृथि॒वी अ॒पः स्वः॑ ॥१॥
द॒धि॒क्रामु॒ नम॑सा बो॒धय॑न्त उ॒दीरा॑णा य॒ज्ञमु॑पप्र॒यन्तः॑ ।
इळां॑ दे॒वीं ब॒र्हिषि॑ सा॒दय॑न्तो॒ऽश्विना॒ विप्रा॑ सु॒हवा॑ हुवेम ॥२॥
द॒धि॒क्रावा॑णं बुबुधा॒नो अ॒ग्निमुप॑ ब्रुव उ॒षसं॒ सूर्यं॒ गाम् ।
ब्र॒ध्नं मँ॑श्च॒तोर्वरु॑णस्य ब॒भ्रुं ते विश्वा॒स्मद्दु॑रि॒ता याव॑यन्तु ॥३॥
द॒धि॒क्रावा॑ प्रथ॒मो वा॒ज्यर्वाग्रे॒ रथा॑नां भवति प्रजा॒नन् ।
सं॒वि॒दा॒न उ॒षसा॒ सूर्ये॑णादि॒त्येभि॒र्वसु॑भि॒रङ्गि॑रोभिः ॥४॥
आ नो॑ दधि॒क्राः प॒थ्या॑मनक्त्वृ॒तस्य॒ पन्था॒मन्वे॑त॒वा उ॑ ।
शृ॒णोतु॑ नो॒ दैव्यं॒ शर्धो॑ अ॒ग्निः शृ॒ण्वन्तु॒ विश्वे॑ महि॒षा अमू॑राः ॥५॥

॥ ४५ ॥ ऋषिः—१-४ वसिष्ठः ॥ देवता—सविता ॥ छन्दः—१ विराट् त्रिष्टुप् । २ त्रिष्टुप् ।
३, ४ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१२॥ आ दे॒वो या॑तु सवि॒ता सु॒रत्नो॑ऽन्तरिक्ष॒प्रा वह॑मानो॒ अश्वैः॑ ।
हस्ते॒ दधा॑नो॒ नर्या॑ पु॒रूणि॑ निवे॒शय॑ञ्च प्रसु॒वञ्च॒ भूम॑ ॥१॥
उद॑स्य बा॒हू शि॑थि॒रा बृ॒हन्ता॑ हिर॒ण्यया॑ दि॒वो अन्ताँ॑ अनष्टाम् ।
नू॒नं सो अ॑स्य महि॒मा प॑निष्ट॒ सूर॑श्चिदस्मा॒ अनु॑ दादप॒स्याम् ॥२॥
स घा॑ नो दे॒वः स॑वि॒ता स॒हावा सा॑विष॒द्वसु॑पति॒र्वसू॑नि ।
वि॒श्रय॑माणो अ॒मति॑मुरू॒चीं म॑र्त॒भोज॑नम॒ध रा॑सते नः ॥३॥

इमा गिरः सवितारं सुजिह्वं पूर्णगभस्तिमीळते सुपाणिम् ।
चित्रं वयो बृहदस्मे दधातु यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥४॥

॥ ४६ ॥ ऋषिः—१-४ वसिष्ठः ॥ देवता—रुद्रः ॥ छन्दः—१ विराड् जगती । ३ निचृज्जगती ।
२ निचृत्त्रिष्टुप् । ४ स्वराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३ निषादः । २ धैवतः । ४ पञ्चमः ॥

॥१३॥ इमा रुद्राय स्थिरधन्वने गिरः क्षिप्रेषवे देवाय स्वधाव्ने ।
अषाळ्हाय सहमानाय वेधसे तिग्मायुधाय भरता शृणोतु नः ॥१॥
स हि क्षयेण क्षम्यस्य जन्मनः साम्राज्येन दिव्यस्य चेतति ।
अवन्नवन्तीरुप नो दुरश्चरानमीवो रुद्र जासु नो भव ॥२॥
या ते दिद्युदवसृष्टा दिवस्परि क्ष्मया चरति परि सा वृणक्तु नः ।
सहस्रं ते स्वपिवात भेषजा मा नस्तोकेषु तनयेषु रीरिषः ॥३॥
मा नो वधी रुद्र मा परा दा मा ते भूम प्रसितौ हीळितस्य ।
आ नो भज बर्हिषि जीवशंसे यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥४॥

॥ ४७ ॥ ऋषिः—१-४ वसिष्ठः ॥ देवता—आपः ॥ छन्दः—१, ३ त्रिष्टुप् । २ विराट् त्रिष्टुप् ।
४ स्वराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-३ धैवतः । ४ पञ्चमः ॥

॥१४॥ आपो यं वः प्रथमं देवयन्त इन्द्रपानमूर्मिमकृण्वतेळः ।
तं वो वयं शुचिमरिप्रमद्य घृतप्रुषं मधुमन्तं वनेम ॥१॥
तमूर्मिमापो मधुमत्तमं वोऽपां नपादवत्वाशुहेमा ।
यस्मिन्निन्द्रो वसुभिर्मादयाते तमश्याम देवयन्तो वो अद्य ॥२॥
शतपवित्राः स्वधया मदन्तीर्देवीर्देवानामपि यन्ति पाथः ।
ता इन्द्रस्य न मिनन्ति व्रतानि सिन्धुभ्यो हव्यं घृतवज्जुहोत ॥३॥
याः सूर्यो रश्मिभिराततान याभ्य इन्द्रो अरदद्गातुमूर्मिम् ।
ते सिन्धवो वरिवो धातना नो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥४॥

॥ ४८ ॥ ऋषिः—१-४ वसिष्ठः ॥ देवता—१-३ ऋभवः । ४ ऋभवो विश्वेदेवा वा ॥ छन्दः—१ भुरिक्
पङ्क्तिः । २ निचृद् त्रिष्टुप् । ३ त्रिष्टुप् । ४ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१ पञ्चमः । २-४ धैवतः ॥

॥१५॥ ऋभुक्षणो वाजा मादयध्वमस्मे नरो मघवानः सुतस्य ।
आ वोऽर्वाचः क्रतवो न यातां विभ्वो रथं नर्यं वर्तयन्तु ॥१॥
ऋभुर्ऋभुभिरभि वः स्याम विभ्वो विभुभिः शवसा शवांसि ।
वाजो अस्माँ अवतु वाजसाताविन्द्रेण युजा तरुषेम वृत्रम् ॥२॥

ते चिद्धि पूर्वीरभि सन्ति शासा विश्वाँ अर्य उपरताति वन्वन् ।
इन्द्रो विभ्वाँ ऋभुक्षा वाजो अर्यः शत्रोर्मिथत्या कृणवन्वि नृम्णम् ॥३॥
नू देवासो वरिवः कर्तना नो भूत नो विश्वेऽवसे सजोषाः ।
समस्मे इषं वसवो ददीरन्यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥४॥

।। ४९ ।। ऋषि.—१-४ वसिष्ठः ।। देवता—आपः ।। छन्दः—१ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ३ त्रिष्टुप् ।
४ विराट् त्रिष्टुप् ।। स्वरः—धैवतः ।।

॥१६॥ समुद्रज्येष्ठाः सलिलस्य मध्यात्पुनाना यन्त्यनिविशमानाः ।
इन्द्रो या वज्री वृषभो रराद ता आपो देवीरिह मामवन्तु ॥१॥
या आपो दिव्या उत वा स्रवन्ति खनित्रिमा उत वा याः स्वयंजाः ।
समुद्रार्था याः शुचयः पावकास्ता आपो देवीरिह मामवन्तु ॥२॥
यासां राजा वरुणो याति मध्ये सत्यानृते अवपश्यञ्जनानाम् ।
मधुश्चुतः शुचयो याः पावकास्ता आपो देवीरिह मामवन्तु ॥३॥
यासु राजा वरुणो यासु सोमो विश्वे देवा यासूर्जं मदन्ति ।
वैश्वानरो यास्वग्निः प्रविष्टस्ता आपो देवीरिह मामवन्तु ॥४॥

।। ५० ।। ऋषिः—१-४ वसिष्ठः ।। देवते—१ मित्रावरुणौ । २ अग्निः । ३ विश्वेदेवाः । ४ नद्यः ।। छन्दः—
१, ३ स्वराट् त्रिष्टुप् । २ निचृज्जगती । ४ भुरिगतिजगती ।। स्वरः—१, ३ धैवतः । २, ४ निषादः ।।

॥१७॥ आ मां मित्रावरुणेह रक्षतं कुलाययद्विश्वयन्मा न आ गन् ।
अजकावं दुर्दृशीकं तिरो दधे मा मां पद्येन रपसा विदत्त्सरुः ॥१॥
यद्विजामन्परुषि वन्दनं भुवदष्ठीवन्तौ परि कुल्फौ च देहत् ।
अग्निष्टच्छोचन्नप बाधतामितो मा मां पद्येन रपसा विदत्त्सरुः ॥२॥
यच्छल्मलौ भवति यन्नदीषु यदोषधीभ्यः परि जायते विषम् ।
विश्वे देवा निरितस्तत्सुवन्तु मा मां पद्येन रपसा विदत्त्सरुः ॥३॥
याः प्रवतो निवत उद्वत उदन्वतीरनुदकाश्च याः ।
ता अस्मभ्यं पयसा पिन्वमानाः शिवा देवीरशिपदा भवन्तु सर्वा नद्यो अशिमिदा भवन्तु ॥४॥

।। ५१ ।। ऋषिः—१-३ वसिष्ठः ।। देवता—आदित्याः ।। छन्दः—१, २ त्रिष्टुप् । ३ निचृत्त्रिष्टुप् ।
स्वरः—धैवतः ।।

॥१८॥ आदित्यानामवसा नूतनेन सक्षीमहि शर्मणा शंतमेन ।
अनागास्त्वे अदितित्वे तुरास इमं यज्ञं दधतु श्रोषमाणाः ॥१॥

आ॒दि॒त्यासो॒ अदि॑तिर्माद॑यन्तां मि॒त्रो अ॑र्य॒मा वरु॑णो॒ रजि॑ष्ठाः ।
अ॒स्माकं॑ सन्तु॒ भुव॑नस्य गो॒पाः पिब॑न्तु॒ सोम॒मव॑से नो अ॒द्य ॥२॥
आ॒दि॒त्या विश्वे॑ म॒रुत॑श्च॒ विश्वे॑ दे॒वाश्च॒ विश्व॑ ऋ॒भव॑श्च॒ विश्वे॑ ।
इन्द्रो॑ अ॒ग्निर॒श्विना॑ तुष्टुवा॒ना यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभि॒ः सदा॑ नः ॥३॥

॥ ५२ ॥ ऋषिः—१-३ वसिष्ठः ॥ देवता—आदित्याः ॥ छन्दः—१, ३ स्वराट् पङ्क्तिः । २ निचृत्
त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३ पञ्चमः । २ धैवतः ॥

॥१९॥ आ॒दि॒त्यासो॒ अदि॑तयः स्याम॒ पूर्दे॑व॒त्रा व॑सवो मर्त्य॒त्रा ।
सने॑म मित्रावरुणा॒ सन॑न्तो॒ भवे॑म द्यावापृथिवी॒ भव॑न्तः ॥१॥
मि॒त्रस्तन्नो॒ वरु॑णो मामहन्त॒ शर्म॑ तो॒काय॒ तन॑याय गो॒पाः ।
मा वो॑ भुजेमा॒न्यजा॑त॒मेनो॒ मा तत्क॑र्म वसवो॒ यच्चय॑ध्वे ॥२॥
तु॒र॒ण्यवोऽङ्गि॑रसो नक्षन्त॒ रत्नं॑ दे॒वस्य॑ सवि॒तुरि॑या॒नाः ।
पि॒ता च॒ तन्नो॑ म॒हान्यज॑त्रो॒ विश्वे॑ दे॒वाः सम॑नसो जुषन्त ॥३॥

॥ ५३ ॥ ऋषिः—१-३ वसिष्ठः ॥ देवते—द्यावापृथिव्यौ ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । २, ३ निचृत्त्रिष्टुप् ।
स्वरः—धैवतः ॥

॥२०॥ प्र द्यावा॑ य॒ज्ञैः पृ॑थि॒वी नमो॑भिः स॒बाध॑ ईळे बृह॒ती यज॑त्रे ।
ते चि॒द्धि पूर्वे॑ क॒वयो॑ गृणन्तः॑ पु॒रो म॒ही द॑धि॒रे दे॒वपु॑त्रे ॥१॥
प्र पू॒र्व॒जे पि॒तरा॒ नव्य॑सीभिर्गी॒र्भिः कृ॑णु॒ध्वं सद॑ने ऋ॒तस्य॑ ।
आ नो॑ द्यावापृथिवी॒ दैव्ये॑न॒ जने॑न यातं॒ महि॑ वां॒ वरू॑थम् ॥२॥
उ॒तो हि वां॑ र॒त्नधे॑यानि॒ सन्ति॑ पु॒रूणि॑ द्यावापृथिवी सु॒दासे॑ ।
अ॒स्मे ध॑त्तं॒ यदस॒दस्कृ॑धोयु यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभि॒ः सदा॑ नः ॥३॥

॥ ५४ ॥ ऋषिः—१-३ वसिष्ठः ॥ देवता—वास्तोष्पतिः ॥ छन्दः—१, ३ निचृव त्रिष्टुप्
२ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२१॥ वास्तो॑ष्पते॒ प्रति॑ जानीह्य॒स्मान्त्स्वा॑वे॒शो अ॑नमी॒वो भ॑वा नः ।
यत्त्वेम॑हे॒ प्रति॒ तन्नो॑ जुषस्व॒ शं नो॑ भव द्वि॒पदे॒ शं चतु॑ष्पदे ॥१॥
वास्तो॑ष्पते प्र॒तर॑णो न एधि गय॒स्फानो॒ गोभि॒रश्वे॑भिरिन्दो ।
अ॒जरा॑सस्ते स॒ख्ये स्या॑म पि॒तेव॑ पु॒त्रान्प्रति॑ नो जुषस्व ॥२॥
वास्तो॑ष्पते श॒ग्मया॑ सं॒सदा॑ ते सक्षी॒महि॑ र॒ण्वया॑ गातु॒मत्या॑ ।
पा॒हि क्षेम॑ उ॒त योगे॒ वरं॑ नो यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभि॒ः सदा॑ नः ॥३॥

॥ ५५ ॥ ऋषिः—१-८ वसिष्ठः ॥ देवता—१ वास्तोष्पतिः ॥ २-८ इन्द्रः ॥ छन्दः—१ निचृद् गायत्री । २-४ बृहती । ५, ७ अनुष्टुप् । ६, ८ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१ षड्जः । २-४ मध्यमः । ५-८ गान्धारः ॥

॥२२॥ अमीवहा वास्तोष्पते विश्वा रूपाण्याविशन् । सखा सुशेव एधि नः ॥१॥
यदर्जुन सारमेय दतः पिशङ्ग यच्छसे ।
वीव भ्राजन्त ऋष्टय उप स्रक्वेषु बप्सतो नि षु स्वप ॥२॥
स्तेनं राय सारमेय तस्करं वा पुनःसर ।
स्तोतॄनिन्द्रस्य रायसि किमस्मान्दुच्छुनायसे नि षु स्वप ॥३॥
त्वं सूकरस्य दर्दृहि तव दर्दर्तु सूकरः ।
स्तोतॄनिन्द्रस्य रायसि किमस्मान्दुच्छुनायसे नि षु स्वप ॥४॥
सस्तु माता सस्तु पिता सस्तु श्वा सस्तु विश्पतिः ।
ससन्तु सर्वे ज्ञातयः सस्त्वयमभितो जनः ॥५॥
य आस्ते यश्च चरति यश्च पश्यति नो जनः ।
तेषां सं हन्मो अक्षाणि यथेदं हर्म्यं तथा ॥६॥
सहस्रशृङ्गो वृषभो यः समुद्रादुदाचरत् ।
तेना सहस्येना वयं नि जनान्त्स्वापयामसि ॥७॥
प्रोष्ठेशया वह्येशया नारीर्यास्तल्पशीवरीः ।
स्त्रियो याः पुण्यगन्धास्ताः सर्वाः स्वापयामसि ॥८॥

अथ चतुर्थोऽनुवाकः ॥ ५६ ॥ ऋषिः—१-२५ वसिष्ठः ॥ देवता—मरुतः ॥ छन्दः—१ आर्चीगायत्री । २, ६, ७, ९ भुरिगार्चीगायत्री । ३-५ प्रजापत्याबृहती । ८, १० आर्च्युष्णिक् । ११ निचृदार्च्युष्णिक् । १२, १३, १५, १८, १९, २१ निचृत् त्रिष्टुप् । १७,२० त्रिष्टुप् । २२, २३, २५ विराट् त्रिष्टुप् । २४ पङ्क्तिः । १४, १६ स्वराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २, ६, ७, ९ षड्जः । ३-५ मध्यमः । ८, १०, ११ ऋषभः । १२, १३, १५, १७-२३, २५ धैवतः । १४, १६, २४ पञ्चमः ॥

॥२३॥ क ईं व्यक्ता नरः सनीळा रुद्रस्य मर्या अधा स्वश्वाः । १
नकिर्ह्येषां जनूंषि वेद ते अङ्ग विद्रे मिथो जनित्रम् ॥१॥ २
अभि स्वपूभिर्मिथो वपन्त वातस्वनसः श्येना अस्पृध्रन् । ३
एतानि धीरो निण्या चिकेत पृश्निर्यदूधो मही जभार ॥२॥ ४
सा विट् सुवीरा मरुद्भिरस्तु सनात्सहन्ती पुष्यन्ती नृम्णम् । ५
यामं येष्ठाः शुभा शोभिष्ठाः श्रिया संमिश्ला ओजोभिरुग्राः ॥३॥ ६
उग्रं व ओजः स्थिरा शवांस्यधा मरुद्भिर्गणस्तुविष्मान् । ७
शुभ्रो वः शुष्मः क्रुध्मी मनांसि धुनिर्मुनिरिव शर्धस्य धृष्णोः ॥४॥ ८

सने॑म्य॒स्मद्यु॒योत॑ दि॒द्युं मा वो॑ दुर्म॒तिरि॒ह प्रण॑ङ्नः । ९
प्रि॒या वो॒ नाम॑ हुवे तु॒राणा॒मा यत्तृपन्म॑रुतो वावशा॒नाः ॥५॥ १०

॥२४॥ स्वा॒यु॒धास॑ इ॒ष्मिणः॑ सुनि॒ष्का उ॒त स्व॒यं त॒न्व१॒ः शुम्भ॑मानाः ॥६॥ ११
शुची॑ वो ह॒व्या म॑रुत॒ः शुची॑नां॒ शुचिं॑ हिनोम्यध्व॒रं शुचि॑भ्यः ।
ऋ॒तेन॑ स॒त्यमृ॑त॒साप॑ आय॒ञ्छुचि॑जन्मान॒ः शुच॑यः पाव॒काः ॥१२॥
अंसे॒ष्वा म॑रुतः खा॒दयो॑ वो॒ वक्षः॑सु रु॒क्मा उप॑शिश्रिया॒णाः ।
वि वि॒द्युतो॒ न वृष्टिभी॑ रुचा॒ना अनु॑ स्व॒धामायु॑धै॒र्यच्छ॑मानाः ॥१३॥
प्र बु॒ध्न्या॑ व ईरते॒ महां॑सि॒ प्र नामा॑नि प्रयज्यवस्तिरध्वम् ।
स॒ह॒स्रियं॒ दम्यं॑ भा॒गमे॒तं गृ॑हमे॒धीयं॑ मरुतो जुषध्वम् ॥१४॥
यदि॑ स्तु॒तस्य॑ मरुतो अधी॒थेत्था विप्र॑स्य वा॒जिनो॒ हवी॑मन् ।
म॒क्षू रा॒यः सु॒वीर्य॑स्य दात॒ नू चि॒द्यम॒न्य आ॒दभ॒दरा॑वा ॥१५॥

॥२५॥ अत्या॑सो॒ न ये म॒रुत॒ः स्वञ्चो॑ यक्ष॒दृशो॒ न शु॒भय॑न्त॒ मर्याः॑ ।
ते ह॑र्म्ये॒ष्ठाः शिश॑वो॒ न शु॒भ्रा व॒त्सासो॒ न प्र॑क्री॒ळिनः॑ पयो॒धाः ॥१६॥
द॒श॒स्यन्तो॑ नो म॒रुतो॑ मृळन्तु वरिव॒स्यन्तो॒ रोद॑सी सु॒मेके॑ ।
आ॒रे गो॒हा नृहा व॒धो वो॑ अस्तु सु॒म्नेभि॑र॒स्मे व॑सवो नमध्वम् ॥१७॥
आ वो॒ होता॑ जोहवीति स॒त्तः स॒त्राचीं॑ रा॒तिं म॑रुतो गृणा॒नः ।
य ईव॑तो वृषणो॒ अस्ति॑ गो॒पाः सो अद्व॑यावी हवते व उ॒क्थैः ॥१८॥
इ॒मे तु॒रं म॒रुतो॑ रामयन्ती॒मे सह॒ः सह॑स॒ आ न॑मन्ति ।
इ॒मे शंसं॑ वनु॒ष्यतो॒ नि पा॑न्ति गु॒रु द्वेषो॒ अर॑रुषे दधन्ति ॥१९॥
इ॒मे र॒ध्रं चि॑न्म॒रुतो॑ जुनन्ति॒ भृमिं॑ चि॒द्यथा॒ वस॑वो जु॒षन्त॑ ।
अप॑ बाधध्वं वृषण॒स्तमां॑सि ध॒त्त विश्वं॒ तन॑यं तो॒कम॒स्मे ॥२०॥

॥२६॥ मा वो॑ दा॒त्रान्म॑रुतो॒ निर॑राम॒ मा प॒श्चाद्द॑घ्म रथ्यो विभा॒गे ।
आ नः॑ स्पा॒र्हे भ॑जतना वस॒व्ये॒३॒॑ यदीं॑ सुजा॒तं वृ॑षणो वो॒ अस्ति॑ ॥२१॥
सं यद्धन॑न्त म॒न्युभि॒र्जना॑स॒ः शूरा॑ य॒ह्वीष्वोष॑धीषु वि॒क्षु ।
अध॑ स्मा नो मरुतो रुद्रियासस्त्रा॒तारो॑ भूत॒ पृत॑नास्व॒र्यः ॥२२॥
भूरि॑ चक्र मरुत॒ः पित्र्या॑ण्यु॒क्थानि॒ या वः॑ श॒स्यन्ते॑ पु॒रा चि॑त् ।
म॒रुद्भि॑रु॒ग्रः पृत॑नासु॒ साळ्हा॑ म॒रुद्भि॒रित्सनि॑ता॒ वाज॒मर्वा॑ ॥२३॥

अस्मे वीरो मरुतः शुष्म्यस्तु जनानां यो असुरो विधर्ता ।
अपो येन सुक्षितये तरेमाध स्वमोको अभि वः स्याम ॥२४॥
तन्न इन्द्रो वरुणो मित्रो अग्निराप ओषधीर्वनिनो जुषन्त ।
शर्मन्त्स्याम मरुतामुपस्थे यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥२५॥

॥ ५७ ॥ ऋषिः—१-७ वसिष्ठः ॥ देवता—मरुतः ॥ छन्दः—१ विराट् त्रिष्टुप् । २, ४ त्रिष्टुप् ।
३, ५-७ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२७॥ मध्वो वो नाम मारुतं यजत्राः प्र यज्ञेषु शवसा मदन्ति ।
ये रेजयन्ति रोदसी चिदुर्वी पिन्वन्त्युत्सं यदयासुरुग्राः ॥१॥
निचेतारो हि मरुतो गृणन्तं प्रणेतारो यजमानस्य मन्म ।
अस्माकमद्य विदथेषु बर्हिरा वीतये सदत पिप्रियाणाः ॥२॥
नैतावदन्ये मरुतो यथेमे भ्राजन्ते रुक्मैरायुधैस्तनूभिः ।
आ रोदसी विश्वपिशः पिशानाः समानमञ्ज्यञ्जते शुभे कम् ॥३॥
ऋधक्सा वो मरुतो दिद्युदस्तु यद्व आगः पुरुषता कराम ।
मा वस्तस्यामपि भूमा यजत्रा अस्मे वो अस्तु सुमतिश्चनिष्ठा ॥४॥
कृते चिदत्र मरुतो रणन्तानवद्यासः शुचयः पावकाः ।
प्र णोऽवत सुमतिभिर्यजत्राः प्र वाजेभिस्तिरत पुष्यसे नः ॥५॥
उत स्तुतासो मरुतो व्यन्तु विश्वेभिर्नामभिर्नरो हवींषि ।
ददात नो अमृतस्य प्रजायै जिगृत रायः सूनृता मघानि ॥६॥
आ स्तुतासो मरुतो विश्व ऊती अच्छा सूरीन्त्सर्वताता जिगात ।
ये नस्त्मना शतिनो वर्धयन्ति यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥७॥

॥ ५८ ॥ ऋषिः—१-६ वसिष्ठः ॥ देवता—मरुतः ॥ छन्दः—१ विराट् त्रिष्टुप् । ३, ४ निचृत्त्रिष्टुप् ।
५ त्रिष्टुप् । २, ६ भुरिक् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३-५ धैवतः । २, ६ पञ्चमः ॥

॥२८॥ प्र साकमुक्षे अर्चता गणाय यो दैव्यस्य धाम्नस्तुविष्मान् ।
उत क्षोदन्ति रोदसी महित्वा नक्षन्ते नाकं निर्ऋतेरवंशात् ॥१॥
जनूश्चिद्वो मरुतस्त्वेष्येण भीमासस्तुविमन्यवोऽयासः ।
प्र ये महोभिरोजसोत सन्ति विश्वो वो यामन्भयते स्वर्दृक् ॥२॥
बृहद्वयो मघवद्भ्यो दधात जुजोषन्निन्मरुतः सुष्टुतिं नः ।
गतो नाध्वा वि तिराति जन्तुं प्र णः स्पार्हाभिरूतिभिस्तिरेत ॥३॥

युष्मोतो विप्रो मरुतः शतस्वी युष्मोतो अर्वा सहुरिः सहस्री ।
युष्मोतः सम्राळुत हन्ति वृत्रं प्र तद्वो अस्तु धूतयो देष्णम् ॥४॥
ताँ आ रुद्रस्य मीळ्हुषो विवासे कुविन्नंसन्ते मरुतः पुनर्नः ।
यत्सस्वर्ता जिहीळिरे यदाविरव तदेन ईमहे तुराणाम् ॥५॥
प्र सा वाचि सुष्टुतिर्मघोनामिदं सूक्तं मरुतो जुषन्त ।
आराच्चिद्द्वेषो वृषणो युयोत यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥६॥

॥ ५६ ॥ ऋषिः—१-१२ वसिष्ठः ।' देवता—१-११ मरुतः । १२ रुद्रः ॥ छन्दः—१ निचृद् बृहती
३ बृहती । ६ स्वराड् बृहती । २ पङ्क्तिः । ४ निचृत्पङ्क्तिः । ५, १२ अनुष्टुप् । ७ निचृत्त्रिष्टुप् ।
८ त्रिष्टुप् । ९, १० गायत्री । ११ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—१, ३, ६ मध्यमः ।
२, ४ पञ्चमः । ५, १२ गान्धारः । ७, ८ धैवतः । ९-११ षड्जः ॥

॥२९॥ यं त्रायध्व इदमिदं देवासो यं च नयथ ।
तस्मा अग्ने वरुण मित्रार्यमन्मरुतः शर्म यच्छत ॥१॥
युष्माकं देवा अवसाहनि प्रिय ईजानस्तरति द्विषः ।
प्र स क्षयं तिरते वि महीरिषो यो वो वराय दाशति ॥२॥
नहि वश्चरमं चन वसिष्ठः परिमंसते ।
अस्माकमद्य मरुतः सुते सचा विश्वे पिबत कामिनः ॥३॥
नहि व ऊतिः पृतनासु मर्धति यस्मा अराध्वं नरः ।
अभि व आवर्त्सुमतिर्नवीयसी तूयं यात पिपीषवः ॥४॥
ओ षु घृष्विराधसो यातनान्धांसि पीतये ।
इमा वो हव्या मरुतो ररे हि कं मो ष्व१न्यत्र गन्तन ॥५॥
आ च नो बर्हिः सदताविता च नः स्पार्हाणि दातवे वसु ।
अस्रेधन्तो मरुतः सोम्ये मधौ स्वाहेह मादयाध्वै ॥६॥

॥३०॥ सस्वश्चिद्धि तन्व१ः शुम्भमाना आ हंसासो नीलपृष्ठा अपप्तन् ।
विश्वं शर्धो अभितो मा नि षेद नरो न रण्वाः सवने मदन्तः ॥७॥
यो नो मरुतो अभि दुर्हृणायुस्तिरश्चित्तानि वसवो जिघांसति ।
द्रुहः पाशान्प्रति स मुचीष्ट तपिष्ठेन हन्मना हन्तना तम् ॥८॥
सांतपना इदं हविर्मरुतस्तज्जुजुष्टन । युष्माकोती रिशादसः ॥९॥
गृहमेधास आ गत मरुतो माप भूतन । युष्माकोती सुदानवः ॥१०॥

इ॒हेह॑ वः स्वतवसः॒ कव॑यः॒ सूर्य॑त्वचः । य॒ज्ञं म॑रुत॒ आ वृ॑णे ॥११॥
त्र्य॑म्बकं यजामहे सु॒गन्धिं॑ पुष्टि॒वर्ध॑नम् ।
उ॒र्वा॒रु॒कमि॑व॒ बन्ध॑नान्मृ॒त्योर्मु॑क्षीय॒ मामृता॑त् ॥१२॥

॥ इति पञ्चमाष्टके चतुर्थोऽध्यायः ॥

[चतुर्थाध्याये वर्गाः ३०, सूक्तानि २४, ऋचः १५६]

अथ पञ्चमोऽध्यायः ॥

॥ ६० ॥ ऋषिः—१-१२ वसिष्ठः ॥ देवता—१ सूर्यः । २-१२ मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—१ पङ्क्तिः । ९ विराट् पङ्क्तिः । १० स्वराट् पङ्क्तिः । २-४, ६, ७, १२ निचृत् त्रिष्टुप् । ५, ८, ११ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ९, १० पञ्चमः । २-८, ११, १२ धैवतः ॥

॥१॥ यद॒द्य सू॑र्य॒ ब्रवो॑ऽना॒गा उ॒द्यन्मि॒त्राय॒ वरु॑णाय स॒त्यम् ।
व॒यं दे॑व॒त्रादि॑ते स्याम॒ तव॑ प्रि॒यासो॑ अर्यमन्गृ॒णन्तः॑ ॥१॥
ए॒ष स्य मि॑त्रावरुणा नृ॒चक्षा॑ उ॒भे उदे॑ति॒ सूर्यो॑ अ॒भि ज्मन् ।
विश्व॑स्य स्था॒तुर्जग॑तश्च गो॒पा ऋ॒जु मर्ते॑षु वृजि॒ना च॒ पश्य॑न् ॥२॥
अयु॑क्त स॒प्त ह॒रितः॑ स॒धस्था॒द्या ईं॒ वह॑न्ति॒ सूर्यं॑ घृ॒ताचीः॑ ।
धामा॑नि मित्रावरुणा यु॒वाकुः॒ सं यो यू॒थेव॒ जनि॑मानि॒ चष्टे॑ ॥३॥
उद्वां॑ पृ॒क्षासो॒ मधु॑मन्तो अस्थु॒रा सूर्यो॑ अरुहच्छु॒क्रमर्णः॑ ।
यस्मा॑ आदि॒त्या अध्व॑नो॒ रद॑न्ति मि॒त्रो अ॑र्य॒मा वरु॑णः स॒जोषाः॑ ॥४॥
इ॒मे चे॒तारो॒ अनृ॑तस्य॒ भूरे॑र्मि॒त्रो अ॑र्य॒मा वरु॑णो॒ हि सन्ति॑ ।
इ॒म ऋ॒तस्य॑ वावृधुर्दुरो॒णे श॒ग्मासः॑ पु॒त्रा अदि॑ते॒रद॑ब्धाः ॥५॥
इ॒मे मि॒त्रो वरु॑णो दू॒ळभा॑सोऽचे॒तसं॑ चिच्चितयन्ति॒ दक्षैः॑ ।
अपि॒ क्रतुं॑ सु॒चेत॑सं॒ वत॑न्तस्ति॒रश्चि॒दंहः॑ सु॒पथा॑ नयन्ति ॥६॥

॥२॥ इ॒मे दि॒वो अनि॑मिषा पृथि॒व्याश्चि॑कि॒त्वांसो॑ अचे॒तसं॑ नयन्ति ।
प्र॒ब्रा॒जे चि॑न्न॒द्यो॑ गा॒धम॑स्ति पा॒रं नो॑ अ॒स्य वि॑ष्पि॒तस्य॑ पर्षन् ॥७॥
यद्गो॒पाव॒ददि॑तिः॒ शर्म॑ भ॒द्रं मि॒त्रो यच्छ॑न्ति॒ वरु॑णः सु॒दासे॑ ।
तस्मि॒न्ना तो॒कं तन॑यं॒ दधा॑ना॒ मा क॑र्म दे॑व॒हेळ॑नं तुरासः ॥८॥

अव वेदिं होत्राभिर्यजेत रिपः काश्चिद्वरुणध्रुतः सः ।
परि द्वेषोभिरर्यमा वृणक्तूरुं सुदासे वृषणा उ लोकम् ॥९॥
सस्वश्चिद्धि समृतिस्त्वेष्येषामपीच्येन सहसा सहन्ते ।
युष्मद्भिया वृषणो रेजमाना दक्षस्य चिन्महिना मृळता नः ॥१०॥
यो ब्रह्मणे सुमतिमायजाति वाजस्य सातौ परमस्य रायः ।
सीक्षन्त मन्युं मघवानो अर्य उरु क्षयाय चक्रिरे सुधातु ॥११॥
इयं देव पुरोहितिर्युवभ्यां यज्ञेषु मित्रावरुणावकारि ।
विश्वानि दुर्गा पिपृतं तिरो नो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥१२॥

॥ ६१ ॥ ऋषिः—१-७ वसिष्ठः ॥ देवते—मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—१ भुरिक् पङ्क्तिः । २, ४ त्रिष्टुप् ।
३, ५-७ निचृत् त्रिष्टुप ॥ स्वरः—१ पञ्चमः । २-७ धैवतः ॥

॥३॥ उद्वां चक्षुर्वरुण सुप्रतीकं देवयोरेति सूर्यस्ततन्वान् ।
अभि यो विश्वा भुवनानि चष्टे स मन्युं मर्त्येष्वा चिकेत ॥१॥
प्र वां स मित्रावरुणावृतावा विप्रो मन्मानि दीर्घश्रुदियर्ति ।
यस्य ब्रह्माणि सुक्रतू अवाथ आ यत्क्रत्वा न शरदः पृणैथे ॥२॥
प्रोरोर्मित्रावरुणा पृथिव्याः प्र दिव ऋष्वाद्बृहतः सुदानू ।
स्पशो दधाथे ओषधीषु विक्ष्वृधग्यतो अनिमिषं रक्षमाणा ॥३॥
शंसा मित्रस्य वरुणस्य धाम शुष्मो रोदसी बद्बधे महित्वा ।
अयन्मासा अयज्वनामवीराः प्र यज्ञमन्मा वृजनं तिराते ॥४॥
अमूरा विश्वा वृषणाविमा वां न यासु चित्रं ददृशे न यक्षम् ।
द्रुहः सचन्ते अनृता जनानां न वां निण्यान्यचिते अभूवन् ॥५॥
समु वां यज्ञं महयं नमोभिर्हुवे वां मित्रावरुणा सबाधः ।
प्र वां मन्मान्यृचसे नवानि कृतानि ब्रह्म जुजुषन्निमानि ॥६॥
इयं देव पुरोहितिर्युवभ्यां यज्ञेषु मित्रावरुणावकारि ।
विश्वानि दुर्गा पिपृतं तिरो नो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥७॥

॥ ६२ ॥ ऋषिः—१-६ वसिष्ठः ॥ देवता—९-३ सूर्यः । ४-६ मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—१, २,
६ विराट् त्रिष्टुप् । ३-५ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥४॥ उत्सूर्यो बृहदर्चींष्यश्रेत्पुरु विश्वा जनिम मानुषाणाम् ।
समो दिवा ददृशे रोचमानः क्रत्वा कृतः सुकृतः कर्तृभिर्भूत् ॥१॥

स सूर्य प्रति पुरो न उद्गा एभिः स्तोमेभिरेतशेभिरेवैः ।
प्र नो मित्राय वरुणाय वोचोऽनागसो अर्यम्णे अग्नये च ॥२॥
वि नः सहस्रं शुरुधो रदन्त्वृतावानो वरुणो मित्रो अग्निः ।
यच्छन्तु चन्द्रा उपमं नो अर्कमा नः कामं पूपुरन्तु स्तवानाः ॥३॥
द्यावाभूमी अदिते त्रासीथां नो ये वां जज्ञुः सुजनिमान ऋष्वे ।
मा हेळे भूम वरुणस्य वायोर्मा मित्रस्य प्रियतमस्य नृणाम् ॥४॥
प्र बाहवा सिसृतं जीवसे न आ नो गव्यूतिमुक्षतं घृतेन ।
आ नो जने श्रवयतं युवाना श्रुतं मे मित्रावरुणा हवेमा ॥५॥
नू मित्रो वरुणो अर्यमा नस्त्मने तोकाय वरिवो दधन्तु ।
सुगा नो विश्वा सुपथानि सन्तु यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥६॥

॥ ६३ ॥ ऋषिः—१-६ वसिष्ठः ॥ देवता—१-४, ५¹ सूर्यः । ५², ६ मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—१, ६ विराट् त्रिष्टुप् । २-४ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥५॥ उद्वेति सुभगो विश्वचक्षाः साधारणः सूर्यो मानुषाणाम् ।
चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्य देवश्चर्मेव यः समविव्यक्तमांसि ॥१॥
उद्वेति प्रसवीता जनानां महान्केतुरर्णवः सूर्यस्य ।
समानं चक्रं पर्याविवृत्सन्यदेतशो वहति धूर्षु युक्तः ॥२॥
विभ्राजमान उषसामुपस्थाद्रेभैरुदेत्यनुमद्यमानः ।
एष मे देवः सविता चच्छन्द यः समानं न प्रमिनाति धाम ॥३॥
दिवो रुक्म उरुचक्षा उदेति दूरेअर्थस्तरणिर्भ्राजमानः ।
नूनं जनाः सूर्येण प्रसूता अयन्नर्थानि कृणवन्नपांसि ॥४॥
यत्रा चक्रुरमृता गातुमस्मै श्येनो न दीयन्नन्वेति पाथः ।
प्रति वां सूर उदिते विधेम नमोभिर्मित्रावरुणोत हव्यैः ॥५॥
नू मित्रो वरुणो अर्यमा नस्त्मने तोकाय वरिवो दधन्तु ।
सुगा नो विश्वा सुपथानि सन्तु यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥६॥

॥ ६४ ॥ ऋषिः—१-५ वसिष्ठः ॥ देवते—मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—१-४ त्रिष्टुप् । ५ विराट् त्रिष्टुप् । स्वरः—धैवतः ॥

॥६॥ दिवि क्षयन्ता रजसः पृथिव्यां प्र वां घृतस्य निर्णिजो ददीरन् ।
हव्यं नो मित्रो अर्यमा सुजातो राजा सुक्षत्रो वरुणो जुषन्त ॥१॥

आ रा॑जाना मह ऋतस्य गोपा॒ सिन्धु॑पती क्षत्रिया यातम॒र्वाक् ।
इळां॑ नो मित्रावरुणो॒त वृष्टिमव॑ दि॒व इ॑न्वतं जीरदा॒नू ॥२॥
मि॒त्रस्तन्नो॒ वरु॑णो दे॒वो अ॒र्यः प्र साधि॑ष्ठेभिः प॒थिभि॑र्नयन्तु ।
ब्रव॒द्यथा॑ न॒ आदु॒रिः सु॒दास॑ इ॒षा म॑देम स॒ह दे॒वगो॑पाः ॥३॥
यो वां॒ गर्तं॒ मन॑सा॒ तक्ष॑दे॒तमू॒र्ध्वां धी॒तिं कृ॒णव॑द्धा॒रय॑च्च ।
उ॒क्षेथां॑ मित्रावरुणा घृ॒तेन॒ ता रा॑जाना सुक्षि॒तीस्त॑र्पये॑थाम् ॥४॥
ए॒ष स्तोमो॑ वरुण मित्र॒ तुभ्यं॒ सोम॑ः शु॒क्रो न वा॒यवे॑ऽयामि ।
अ॒वि॒ष्टं धियो॑ जिगृतं पुर॑न्धीर्यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभि॒ः सदा॑ नः ॥५॥

॥ ६५ ॥ ऋषिः—१-५ वसिष्ठः ॥ देवते—मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—१, ५ विराट त्रिष्टुप् । २ त्रिष्टुप् ।
३, ४ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥७॥ प्रति॑ वां॒ सूर॒ उदि॑ते सू॒क्तैर्मि॒त्रं हु॑वे॒ वरु॑णं पू॒तद॑क्षम् ।
ययो॑रसु॒र्य॑१॒मक्षि॑तं॒ ज्येष्ठं॒ विश्व॑स्य॒ याम॑न्ना॒चिता॑ जिग॒त्नु ॥१॥
ता हि दे॒वाना॒मसु॑रा॒ ताव॒र्या ता न॑ः क्षि॒तीः क॑रतमू॒र्जय॑न्तीः ।
अ॒श्याम॑ मित्रावरुणा व॒यं वां॒ द्यावा॑ च॒ यत्र॑ पी॒पय॒न्नहा॑ च ॥२॥
ता भूरि॑पाशा॒वनृ॑तस्य॒ सेतू॑ दुर॒त्येतू॑ रि॒पवे॒ मर्त्या॑य ।
ऋ॒तस्य॑ मित्रावरुणा प॒था वा॑म॒पो न ना॒वा दु॑रि॒ता त॑रेम ॥३॥
आ नो॑ मित्रावरुणा ह॒व्यजु॑ष्टिं घृ॒तैर्गव्यू॑तिमुक्षत॒मिळा॑भिः ।
प्रति॑ वा॒मत्र॒ वर॒मा जना॑य पृणी॒तमु॒द्नो दि॒व्यस्य॒ चारो॑ः ॥४॥
ए॒ष स्तोमो॑ वरुण मित्र॒ तुभ्यं॒ सोम॑ः शु॒क्रो न वा॒यवे॑ऽयामि ।
अ॒वि॒ष्टं धियो॑ जिगृतं पुर॑न्धीर्यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभि॒ः सदा॑ नः ॥५॥

॥ ६६ ॥ ऋषिः—१-१९ वसिष्ठः ॥ देवते—१-३, १७-१९ मित्रावरुणौ । ४-१३ आदित्यः । १४-१६ सूर्यः ।
छन्दः—१, २, ४, ९ निचृद् गायत्री । ३ विराड् गायत्री । ५-७, १८, १९ आर्षीगायत्री । ८ स्वराड्
गायत्री । १७ पादनिचृद् गायत्री । १० निचृद् बृहती । ११ स्वराड् बृहती । १२ आर्चीस्वराड् बृहती ।
१३, १५ आर्षीभुरिग् बृहती । १४ आर्षीविराड् बृहती । १६ पुरउष्णिक् ॥ स्वरः—१-९,
१७-१९ षड्जः । १०-१५ मध्यमः । १६ ऋषभः ॥

॥८॥ प्र मि॒त्रयो॒र्वरु॑णयो॒ः स्तोमो॑ न एतु शू॒ष्य॑ः । नम॑स्वान्तुविजा॒तयो॑ः ॥१॥
या धा॒रय॑न्त दे॒वाः सु॒दक्षा॒ दक्ष॑पितरा । अ॒सु॒र्या॑य॒ प्रम॑हसा ॥२॥
ता न॑ः स्ति॒पा त॑नू॒पा वरु॑ण जरितॄ॒णाम् । मित्र॑ सा॒धय॑तं॒ धिय॑ः ॥३॥

यद॒द्य सूर॒ उदि॒तेऽना॑गा मि॒त्रो अ॑र्य॒मा । सु॒वाति॑ सवि॒ता भगः॑ ॥४॥
सु॒प्रा॒वीर॑स्तु॒ स क्षयः॒ प्र नु याम॑न्त्सुदानवः । ये नो॒ अंहो॑ऽति॒पिप्र॑ति ॥५॥
॥९॥ उ॒त स्व॒राजो॒ अदि॑ति॒रद॑ब्धस्य व्र॒तस्य॒ ये । म॒हो राजा॑न ईशते ॥६॥
प्रति॑ वां॒ सूर॒ उदि॑ते मि॒त्रं गृ॑णीषे॒ वरु॑णम् । अ॒र्य॒मणं॑ रि॒शाद॑सम् ॥७॥
रा॒या हि॑रण्य॒या म॒तिरि॒यम॑वृ॒काय॒ शव॑से । इ॒यं विप्रा॑ मे॒धसा॑तये ॥८॥
ते स्या॑म देव वरुण॒ ते मि॑त्र सू॒रिभिः॑ स॒ह । इषं॒ स्व॑श्च धीमहि ॥९॥
ब॒ह॒वः सूर॑चक्षसोऽग्निजि॒ह्वा ऋ॑ता॒वृधः॑ ।
त्रीणि॒ ये ये॒मुर्वि॒दथा॑नि धी॒तिभि॒र्विश्वा॑नि॒ परि॑भूतिभिः ॥१०॥
॥१०॥ वि ये द॒धुः श॒रदं॒ मास॒मादह॑र्य॒ज्ञम॒क्तुं चादृच॑म् ।
अ॒ना॒प्यं वरु॑णो मि॒त्रो अ॑र्य॒मा क्ष॒त्रं राजा॑न आशत ॥११॥
तद्वो॑ अ॒द्य म॑नामहे सू॒क्तैः सूर॒ उदि॑ते ।
यदोह॑ते॒ वरु॑णो मि॒त्रो अ॑र्य॒मा यू॒यमृ॒तस्य॑ रथ्यः ॥१२॥
ऋ॒तावा॑न ऋ॒तजा॑ता ऋ॒ता॒वृधो॑ घो॒रासो॑ अनृत॒द्विषः॑ ।
तेषां॑ वः सु॒म्ने सु॑च्छ॒र्दिष्ट॑मे नरः॒ स्याम॒ ये च॑ सू॒रयः॑ ॥१३॥
उदु॒ त्यद्द॑र्श॒तं वपु॑र्दि॒व ए॑ति प्रतिह्व॒रे ।
यदी॑मा॒शुर्वह॑ति दे॒व एत॑शो॒ विश्व॑स्मै॒ चक्ष॑से॒ अर॑म् ॥१४॥
शी॒र्ष्णःशी॑र्ष्णो॒ जग॑तस्त॒स्थुष॒स्पतिं॑ स॒मया॒ विश्व॒मा रजः॑ ।
स॒प्त स्वसा॑रः सुवि॒ताय॒ सूर्यं॒ वह॑न्ति ह॒रितो॒ रथे॑ ॥१५॥
॥११॥ तच्चक्षु॑र्दे॒वहि॑तं शु॒क्रमु॒च्चर॑त् । पश्ये॑म श॒रदः॑ श॒तं जीवे॑म श॒रदः॑ श॒तम् ॥१६॥
काव्ये॑भिरदा॒भ्या या॑तं वरुण द्यु॒मत् । मि॒त्रश्च॒ सोम॑पीतये ॥१७॥
दि॒वो धाम॑भिर्वरुण मि॒त्रश्चा या॑तम॒द्रुहा॑ । पिब॑तं॒ सोम॑मातु॒जी ॥१८॥
आ या॑तं मित्रावरुणा जुषा॒णावाहु॑तिं नरा । पा॒तं सोम॑मृतावृधा ॥१९॥

॥ ६७ ॥ ऋषिः—१-१० वसिष्ठः ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, २, ६-८, १० निचृत्त्रिष्टुप् ।
३, ५, ९ विराट् त्रिष्टुप् । ४ आर्षीत्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१२॥ प्रति॑ वां॒ रथं॑ नृपती ज॒रध्यै॑ ह॒विष्म॑ता॒ मन॑सा य॒ज्ञिये॑न ।
यो वां॑ दू॒तो न धि॑ष्ण्या॒वजी॑ग॒रच्छा॑ सू॒नुर्न पि॒तरा॑ विवक्मि ॥१॥
अशो॑च्य॒ग्निः स॑मिधा॒नो अ॒स्मे उपो॑ अदृश्र॒न्तम॑सश्चि॒दन्ताः॑ ।
अचे॑ति के॒तुरु॒षसः॑ पु॒रस्ता॑च्छ्रि॒ये दि॒वो दु॑हि॒तुर्जाय॑मानः ॥२॥

अ॒भि वां॑ नू॒नम॑श्विना॒ सुहो॑ता॒ स्तोमैः॑ सिषक्ति नासत्या विव॒क्वान्।
पू॒र्वीभि॑र्यातं प॒थ्याभि॑र॒र्वाक्स्व॒र्विदा॒ वसु॑मता॒ रथे॑न ॥३॥
अ॒वोर्वां॑ नू॒नम॑श्विना यु॒वाकु॑र्हु॒वे यद्वां॑ सु॒ते माध्वी॑ वसू॒युः ।
आ वां॑ वहन्तु॒ स्थवि॑रासो॒ अश्वा॒ः पिबा॑थो अ॒स्मे सुषु॑ता॒ मधू॑नि ॥४॥
प्राची॑मु दे॒वाश्वि॑ना॒ धियं॒ मेऽमृ॑ध्रां सा॒तये॑ कृ॒तं वसू॒युम् ।
विश्वा॑ अवि॒ष्टं वाज॒ आ पुर॑न्धी॒स्ता नः॑ शक्तं॑ शचीपती॒ शची॑भिः ॥५॥
॥१३॥ अ॒वि॒ष्टं धी॒ष्व॑श्विना न आ॒सु प्र॒जाव॒द्रेतो॒ अह्र॑यं नो अस्तु ।
आ वां॑ तो॒के तन॑ये॒ तूतु॑जानाः सु॒रत्ना॑सो दे॒ववी॑तिं गमेम ॥६॥
ए॒ष स्य वां॑ पूर्व॒गत्वे॑व॒ सख्ये॑ नि॒धिर्हि॒तो माध्वी॑ रा॒तो अ॒स्मे ।
अहे॑ळता॒ मन॑सा यातम॒र्वाग॒श्नन्ता॑ ह॒व्यं मानु॑षीषु वि॒क्षु ॥७॥
एक॑स्मि॒न्योगे॑ भुरणा समा॒ने परि॑ वां स॒प्त स्र॒वतो॒ रथो॑ गात् ।
न वा॑यन्ति सु॒भ्वो॑ दे॒वयु॑क्ता॒ ये वां॑ धू॒र्षु त॒रण॑यो॒ वह॑न्ति ॥८॥
अ॒स॒श्चता॑ म॒घव॑द्भ्यो॒ हि भू॒तं ये रा॒या म॑घ॒देयं॑ जु॒नन्ति॑ ।
प्र ये बन्धुं॑ सू॒नृता॑भिस्ति॒रन्ते॒ गव्या॑ पृ॒ञ्चन्तो॒ अश्व्या॑ म॒घानि॑ ॥९॥
नू मे॒ हव॒मा शृ॑णुतं युवाना यासि॒ष्टं व॒र्तिर॑श्विना॒विरा॑वत् ।
ध॒त्तं रत्ना॑नि॒ जर॑तं च सू॒रीन्यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभि॒ः सदा॑ नः ॥१०॥

॥ ६८ ॥ ऋषिः—१-९ वसिष्ठः ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ६, ८ साम्नीत्रिष्टुप् । २, ३, ५ साम्नीनिचृत् त्रिष्टुप् । ४, ७ साम्नीभुरिगासुरीविराट् त्रिष्टुप् । ९ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१४॥ आ शु॒भ्रा या॑तमश्विना॒ स्वश्वा॒ गिरो॑ दस्रा जुजुषा॒णा यु॒वाकोः॑ ।
ह॒व्यानि॑ च॒ प्रति॑भृता वी॒तं नः॑ ॥१॥
प्र वा॒मन्धां॑सि॒ मद्या॑न्यस्थु॒ररं॑ गन्तं ह॒विषो॑ वी॒तये॑ मे ।
ति॒रो अ॒र्यो हव॑नानि श्रु॒तं नः॑ ॥२॥
प्र वां॒ रथो॒ मनो॑जवा इयर्ति ति॒रो रजां॑स्यश्विना श॒तोतिः॑ ।
अ॒स्मभ्यं॑ सूर्यावसू इया॒नः ॥३॥
अ॒यं ह॒ यद्वां॑ देव॒या उ॒ अद्रि॑रू॒र्ध्वो विव॑क्ति सोम॒सुद्यु॒वभ्या॑म् ।
आ व॒ल्गू विप्रो॑ ववृतीत ह॒व्यैः ॥४॥
चि॒त्रं ह॒ यद्वां॒ भोज॑नं॒ न्वस्ति॒ न्यत्र॑ये॒ महि॑ष्वन्तं युयोतम् ।
यो वा॑मो॒मानं॒ दध॑ते प्रि॒यः सन् ॥५॥

॥१५॥ उत त्यद्वां जुरते अश्विना भूच्च्यवानाय प्रतीत्यं हविर्दे ।
अधि यद्वर्प इतऊति धत्थः ॥६॥
उत त्यं भुज्युमश्विना सखायो मध्ये जहुर्दुरेवासः समुद्रे ।
निरीं पर्षदरावा यो युवाकुः ॥७॥
वृकाय चिज्जसमानाय शक्तमुत श्रुतं शयवे हूयमाना ।
यावघ्न्यामपिन्वतमपो न स्तर्यं चिच्छक्त्यश्विना शचीभिः ॥८॥
एष स्य कारुर्जरते सूक्तैरग्रे बुधान उषसां सुमन्मा ।
इषा तं वर्धदघ्न्या पयोभिर्यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥९॥

पुस्तकालय
180553
गुरुकुल कांगड़ी विश्वविद्यालय

॥ ६९ ॥ ऋषिः—१-८ वसिष्ठः ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ४, ६, ८ निचृत् त्रिष्टुप् । २, ७ त्रिष्टुप् ।
३ आर्षीस्वराट् त्रिष्टुप् । ५ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१६॥ आ वां रथो रोदसी बद्बधानो हिरण्ययो वृषभिर्यात्वश्वैः ।
घृतवर्तनिः पविभी रुचान इषां वोळ्हा नृपतिर्वाजिनीवान् ॥१॥
स पप्रथानो अभि पञ्च भूमा त्रिवन्धुरो मनसा यातु युक्तः ।
विशो येन गच्छथो देवयन्तीः कुत्रा चिद्याममश्विना दधाना ॥२॥
स्वश्वा यशसा यातमर्वाग्दस्रा निधिं मधुमन्तं पिबाथः ।
वि वां रथो वध्वा३ यादमानोऽन्तान्दिवो बाधते वर्तनिभ्याम् ॥३॥
युवोः श्रियं परि योषावृणीत सूरो दुहिता परितक्म्यायाम् ।
यद्देवयन्तमवथः शचीभिः परि घ्रंसमोमना वां वयो गात् ॥४॥
यो ह स्य वां रथिरा वस्त उस्रा रथो युजानः परियाति वर्तिः ।
तेन नः शं योरुषसो व्युष्टौ न्यश्विना वहतं यज्ञे अस्मिन् ॥५॥
नरा गौरेव विद्युतं तृषाणास्माकमद्य सवनोप यातम् ।
पुरुत्रा हि वां मतिभिर्हवन्ते मा वामन्ये नि यमन्देवयन्तः ॥६॥
युवं भुज्युमवविद्धं समुद्र उदूहथुरर्णसो अस्रिधानैः ।
पतत्रिभिरश्रमैरव्यथिभिर्दंसनाभिरश्विना पारयन्ता ॥७॥
नू मे हवमा शृणुतं युवाना यासिष्टं वर्तिरश्विनाविरावत् ।
धत्तं रत्नानि जरतं च सूरीन्यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥८॥

॥ ७० ॥ ऋषिः—१-७ वसिष्ठः ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ३, ४, ६ निचृत् त्रिष्टुप् ।
२, ५, ७ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ।

॥१७॥ आ विश्ववाराश्विना गतं नः प्र तत्स्थानमवाचि वां पृथिव्याम् ।
अश्वो न वाजी शुनपृष्ठो अस्थादा यत्सेदथुर्ध्रुवसे न योनिम् ॥१॥
सिषक्ति सा वां सुमतिश्चनिष्ठातापि घर्मो मनुषो दुरोणे ।
यो वां समुद्रान्त्सरितः पिपर्त्येतग्वा चिन्न सुयुजा युजानः ॥२॥
यानि स्थानान्यश्विना दधाथे दिवो यह्वीष्वोषधीषु विक्षु ।
नि पर्वतस्य मूर्धनि सदन्तेषं जनाय दाशुषे वहन्ता ॥३॥
चनिष्टं देवा ओषधीष्वप्सु यद्योग्या अश्नवैथे ऋषीणाम् ।
पुरूणि रत्ना दधतौ न्य१स्मे अनु पूर्वाणि चख्यथुर्युगानि ॥४॥
शुश्रुवांसा चिदश्विना पुरूण्यभि ब्रह्माणि चक्षाथे ऋषीणाम् ।
प्रति प्र यातं वरमा जनायास्मे वामस्तु सुमतिश्चनिष्ठा ॥५॥
यो वां यज्ञो नासत्या हविष्मान्कृतब्रह्मा समर्यो३ भवाति ।
उप प्र यातं वरमा वसिष्ठमिमा ब्रह्माण्यृच्यन्ते युवभ्याम् ॥६॥
इयं मनीषा इयमश्विना गीरिमां सुवृक्तिं वृषणा जुषेथाम् ।
इमा ब्रह्माणि युवयून्यग्मन्यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥७॥

५५ [पञ्चमोऽनुवाकः ॥ सू० ७१-८९]

॥ ७१ ॥ ऋषिः—१-६ वसिष्ठः ॥ देवते—अश्विनौ ,। छन्दः—१, ५ त्रिष्टुप् ; २-४, ६ विराट् त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—धैवतः ॥

॥१८॥ अप स्वसुरुषसो नग्जिहीते रिणक्ति कृष्णीररुषाय पन्थाम् ।
अश्वामघा गोमघा वां हुवेम दिवा नक्तं शरुमस्मद्युयोतम् ॥१॥
उपायातं दाशुषे मर्त्याय रथेन वाममश्विना वहन्ता ।
युयुतमस्मदनिराममीवां दिवा नक्तं माध्वी त्रासीथां नः ॥२॥
आ वां रथमवमस्यां व्युष्टौ सुम्नायवो वृषणो वर्तयन्तु ।
स्यूमगभस्तिमृतयुग्भिरश्वैराश्विना वसुमन्तं वहेथाम् ॥३॥
यो वां रथो नृपती अस्ति वोळ्हा त्रिवन्धुरो वसुमाँ उस्रयामा ।
आ न एना नासत्योप यातमभि यद्वां विश्वप्स्न्यो जिगाति ॥४॥
युवं च्यवानं जरसोऽमुमुक्तं नि पेदव ऊहथुराशुमश्वम् ।
निरंहसस्तमसः स्पर्तमत्रिं नि जाहुषं शिथिरे धातमन्तः ॥५॥

इयं मनीषा इयमश्विना गीरिमां सुवृक्तिं वृषणा जुषेथाम् ।
इमा ब्रह्माणि युवयून्यग्मन्यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥६॥

॥ ७२ ॥ ऋषिः—१-५ वसिष्ठः ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१-४ निचृत् त्रिष्टुप् । ५ विराट्
त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१९॥ आ गोमता नासत्या रथेनाश्वावता पुरुश्चन्द्रेण यातम् ।
अभि वां विश्वा नियुतः सचन्ते स्पार्हया श्रिया तन्वा शुभाना ॥१॥
आ नो देवेभिरुप यातमर्वाक्सजोषसा नासत्या रथेन ।
युवोर्हि नः सख्या पित्र्याणि समानो बन्धुरुत तस्य वित्तम् ॥२॥
उदु स्तोमासो अश्विनोरबुध्रञ्जामि ब्रह्माण्युषसश्च देवीः ।
आविवासन्रोदसी धिष्ण्येमे अच्छा विप्रो नासत्या विवक्ति ॥३॥
वि चेदुच्छन्त्यश्विना उषासः प्र वां ब्रह्माणि कारवो भरन्ते ।
ऊर्ध्वं भानुं सविता देवो अश्रेद्बृहदग्नयः समिधा जरन्ते ॥४॥
आ पश्चातान्नासत्या पुरस्तादाश्विना यातमधरादुदक्तात् ।
आ विश्वतः पाञ्चजन्येन राया यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥५॥

॥ ७३ ॥ ऋषिः—१-५ वसिष्ठः ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ५ विराट् त्रिष्टुप् । २-४ निचृत्
त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२०॥ अतारिष्म तमसस्पारमस्य प्रति स्तोमं देवयन्तो दधानाः ।
पुरुदंसा पुरुतमा पुराजामर्त्या हवते अश्विना गीः ॥१॥
न्यु प्रियो मनुषः सादि होता नासत्या यो यजते वन्दते च ।
अश्नीतं मध्वो अश्विना उपाक आ वां वोचे विदथेषु प्रयस्वान् ॥२॥
अहेम यज्ञं पथामुराणा इमां सुवृक्तिं वृषणा जुषेथाम् ।
श्रुष्टीवेव प्रेषितो वामबोधि प्रति स्तोमैर्जरमाणो वसिष्ठः ॥३॥
उप त्या वह्नी गमतो विशं नो रक्षोहणा सम्भृता वीळुपाणी ।
समन्धांस्यग्मत मत्सराणि मा नो मर्धिष्टमा गतं शिवेन ॥४॥
आ पश्चातान्नासत्या पुरस्तादाश्विना यातमधरादुदक्तात् ।
आ विश्वतः पाञ्चजन्येन राया यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥५॥

(॥ ७४ ॥ ऋषिः—१-६ वसिष्ठः ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ३ निचृत् बृहती । २, ४, ६ आर्षीभुरिग् बृहती । ५ आर्षीबृहती ॥ स्वरः—मध्यमः ॥

॥२१॥ इमा उ वां दिविष्टय उस्रा हवन्ते अश्विना ।
अयं वामह्वेऽवसे शचीवसू विशंविशं हि गच्छथः ॥१॥
युवं चित्रं ददथुर्भोजनं नरा चोदेथां सूनृतावते ।
अर्वाग्रथं समनसा नि यच्छतं पिबतं सोम्यं मधु ॥२॥
आ यातमुप भूषतं मध्वः पिबतमश्विना ।
दुग्धं पयो वृषणा जेन्यावसू मा नो मर्धिष्टमा गतम् ॥३॥
अश्वासो ये वामुप दाशुषो गृहं युवां दीयन्ति बिभ्रतः ।
मक्षूयुभिर्नरा हयेभिरश्विना देवा यातमस्मयू ॥४॥
अधा ह यन्तो अश्विना पृक्षः सचन्त सूरयः ।
ता यंसतो मघवद्भ्यो ध्रुवं यशश्छर्दिरस्मभ्यं नासत्या ॥५॥
प्र ये ययुरवृकासो रथा इव नृपातारो जनानाम् ।
उत स्वेन शवसा शूशुवुर्नर उत क्षियन्ति सुक्षितिम् ॥६॥

॥ ७५ ॥ ऋषिः—१-८ वसिष्ठः ॥ देवता—उषा ॥ छन्दः—१, ८ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ४, ५ विराट् त्रिष्टुप् ३ आर्षीस्वराट् त्रिष्टुप् । ६, ७ आर्षीत्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२२॥ व्यु१षा आवो दिविजा ऋतेनाविष्कृण्वाना महिमानमागात् ।
अप द्रुहस्तम आवरजुष्टमङ्गिरस्तमा पथ्या अजीगः ॥१॥
महे नो अद्य सुविताय बोध्युषो महे सौभगाय प्र यन्धि ।
चित्रं रयिं यशसं धेह्यस्मे देवि मर्तेषु मानुषि श्रवस्युम् ॥२॥
एते त्ये भानवो दर्शतायाश्चित्रा उषसो अमृतास आगुः ।
जनयन्तो दैव्यानि व्रतान्यापृणन्तो अन्तरिक्षा व्यस्थुः ॥३॥
एषा स्या युजाना पराकात्पञ्च क्षितीः परि सद्यो जिगाति ।
अभिपश्यन्ती वयुना जनानां दिवो दुहिता भुवनस्य पत्नी ॥४॥
वाजिनीवती सूर्यस्य योषा चित्रामघा राय ईशे वसूनाम् ।
ऋषिष्टुता जरयन्ती मघोन्युषा उच्छति वह्निभिर्गृणाना ॥५॥
प्रति द्युतानामरुषासो अश्वाश्चित्रा अदृश्रन्नुषसं वहन्तः ।
याति शुभ्रा विश्वपिशा रथेन दधाति रत्नं विधते जनाय ॥६॥

सत्या सत्येभिर्महती महद्भिर्देवी देवेभिर्यजता यजत्रैः ।
रुजद्दृळ्हानि दददुस्रियाणां प्रति गाव उषसं वावशन्त ॥७॥
नू नो गोमद्वीरवद्धेहि रत्नमुषो अश्वावत्पुरुभोजो अस्मे ।
मा नो बर्हिः पुरुषता निदे कर्यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥८॥

॥ ७६ ॥ ऋषिः—१-७ वसिष्ठः ॥ देवता—उषा ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । २ विराट् त्रिष्टुप् ।
३-७ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२३॥ उदु ज्योतिरमृतं विश्वजन्यं विश्वानरः सविता देवो अश्रेत् ।
क्रत्वा देवानामजनिष्ट चक्षुराविरकर्भुवनं विश्वमुषाः ॥१॥
प्र मे पन्था देवयाना अदृश्रन्नमर्धन्तो वसुभिरिष्कृतासः ।
अभूदु केतुरुषसः पुरस्तात्प्रतीच्यागादधि हर्म्येभ्यः ॥२॥
तानीदहानि बहुलान्यासन्या प्राचीनमुदिता सूर्यस्य ।
यतः परि जार इवाचरन्त्युषो ददृक्षे न पुनर्यतीव ॥३॥
त इद्देवानां सधमाद आसन्नृतावानः कवयः पूर्व्यासः ।
गूळ्हं ज्योतिः पितरो अन्वविन्दन्त्सत्यमन्त्रा अजनयन्नुषासम् ॥४॥
समान ऊर्वे अधि संगतासः सं जानते न यतन्ते मिथस्ते ।
ते देवानां न मिनन्ति व्रतान्यमर्धन्तो वसुभिर्यादमानाः ॥५॥
प्रति त्वा स्तोमैरीळते वसिष्ठा उषर्बुधः सुभगे तुष्टुवांसः ।
गवां नेत्री वाजपत्नी न उच्छोषः सुजाते प्रथमा जरस्व ॥६॥
एषा नेत्री राधसः सूनृतानामुषा उच्छन्ती रिभ्यते वसिष्ठैः ।
दीर्घश्रुतं रयिमस्मे दधाना यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥७॥

॥ ७७ ॥ ऋषिः—१-६ वसिष्ठः ॥ देवता—उषा ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । २-५ निचृत् त्रिष्टुप्
६ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२४॥ उपो रुरुचे युवतिर्न योषा विश्वं जीवं प्रसुवन्ती चरायै ।
अभूदग्निः समिधे मानुषाणामकर्ज्योतिर्बाधमाना तमांसि ॥१॥
विश्वं प्रतीची सप्रथा उदस्थाद्रुशद्वासो बिभ्रती शुक्रमश्वैत् ।
हिरण्यवर्णा सुदृशीकसंदृग्गवां माता नेत्र्यह्नामरोचि ॥२॥
देवानां चक्षुः सुभगा वहन्ती श्वेतं नयन्ती सुदृशीकमश्वम् ।
उषा अदर्शि रश्मिभिर्व्यक्ता चित्रामघा विश्वमनु प्रभूता ॥३॥

अन्तिवामा दूरे अमित्रमुच्छोर्वीं गव्यूतिमभयं कृधी नः ।
यावय द्वेष आ भरा वसूनि चोदय राधो गृणते मघोनि ॥४॥
अस्मे श्रेष्ठेभिर्भानुभिर्वि भाह्युषो देवि प्रतिरन्ती न आयुः ।
इषं च नो दधती विश्ववारे गोमदश्वावद्रथवच्च राधः ॥५॥
यां त्वा दिवो दुहितर्वर्धयन्त्युषः सुजाते मतिभिर्वसिष्ठाः ।
सास्मासु धा रयिमृष्वं बृहन्तं यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥६॥

॥ ७८ ॥ ऋषिः—१-५ वसिष्ठः ॥ देवता—उषा ॥ छन्दः—१, २ त्रिष्टुप् । ३, ४ निचृत्त्रिष्टुप् ।
५ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२५॥ प्रति केतवः प्रथमा अदृश्रन्नूर्ध्वा अस्या अञ्जयो वि श्रयन्ते ।
उषो अर्वाचा बृहता रथेन ज्योतिष्मता वाममस्मभ्यं वक्षि ॥१॥
प्रति षीमग्निर्जरते समिद्धः प्रति विप्रासो मतिभिर्गृणन्तः ।
उषा याति ज्योतिषा बाधमाना विश्वा तमांसि दुरिताप देवी ॥२॥
एता उ त्याः प्रत्यदृश्रन्पुरस्ताज्ज्योतिर्यच्छन्तीरुषसो विभातीः ।
अजीजनन्त्सूर्यं यज्ञमग्निमपाचीनं तमो अगादजुष्टम् ॥३॥
अचेति दिवो दुहिता मघोनी विश्वे पश्यन्त्युषसं विभातीम् ।
आस्थाद्रथं स्वधया युज्यमानमा यमश्वासः सुयुजो वहन्ति ॥४॥
प्रति त्वाद्य सुमनसो बुधन्तास्माकासो मघवानो वयं च ।
तिल्विलायध्वमुषसो विभातीर्यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥५॥

॥ ७९ ॥ ऋषिः—१-५ वसिष्ठः ॥ देवता—उषा ॥ छन्दः—१, ४ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ३ विराट् त्रिष्टुप् ।
५ आर्चीस्वराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२६॥ व्यु१षा आवः पथ्या३ जनानां पञ्च क्षितीर्मानुषीर्बोधयन्ती ।
सुसंदृग्भिरुक्षभिर्भानुमश्रेद्वि सूर्यो रोदसी चक्षसावः ॥१॥
व्यञ्जते दिवो अन्तेष्वक्तून्विशो न युक्ता उषसो यतन्ते ।
सं ते गावस्तम आ वर्तयन्ति ज्योतिर्यच्छन्ति सवितेव बाहू ॥२॥
अभूदुषा इन्द्रतमा मघोन्यजीजनत्सुविताय श्रवांसि ।
वि दिवो देवी दुहिता दधात्यङ्गिरस्तमा सुकृते वसूनि ॥३॥
तावदुषो राधो अस्मभ्यं रास्व यावत्स्तोतृभ्यो अरदो गृणाना ।
यां त्वा जज्ञुर्वृषभस्या रवेण वि दृळ्हस्य दुरो अद्रेरौर्णोः ॥४॥

देवंदेवं राधसे चोदयन्त्यस्मद्र्यक्सूनृता ईरयन्ती ।
व्युच्छन्ती नः सनये धियो धा यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥५॥

॥ ८० ॥ ऋषिः—१-३ वसिष्ठः ॥ देवता—उषा ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । २ विराट् त्रिष्टुप् ।
३ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२७॥ प्रति स्तोमेभिरुषसं वसिष्ठा गीर्भिर्विप्रासः प्रथमा अबुध्रन् ।
विवर्तयन्तीं रजसी समन्ते आविष्कृण्वतीं भुवनानि विश्वा ॥१॥
एषा स्या नव्यमायुर्दधाना गूढ्वी तमो ज्योतिषोषा अबोधि ।
अग्र एति युवतिरह्रयाणा प्राचिकितत्सूर्यं यज्ञमग्निम् ॥२॥
अश्वावतीर्गोमतीर्न उषासो वीरवतीः सदमुच्छन्तु भद्राः ।
घृतं दुहाना विश्वतः प्रपीता यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥३॥

॥ इति पञ्चमाष्टके पञ्चमोऽध्यायः ॥

[पञ्चमाध्याये वर्गाः २७, सूक्तानि २१, ऋचः १५०]

अथ षष्ठोऽध्यायः ॥

॥ ८१ ॥ ऋषिः—१-६ वसिष्ठः ॥ देवता—उषा ॥ छन्दः—१ विराड् बृहती । २ भुरिग्बृहती ।
३ आर्षीबृहती । ४, ६ आर्षीभुरिग्बृहती । ५ निचृद् बृहती ॥ स्वरः—मध्यमः ॥

॥१॥ प्रत्यु अदर्श्यायत्युच्छन्ती दुहिता दिवः ।
अपो महि व्ययति चक्षसे तमो ज्योतिष्कृणोति सूनरी ॥१॥
उदुस्रियाः सृजते सूर्यः सचाँ उद्यन्नक्षत्रमर्चिवत् ।
तवेदुषो व्युषि सूर्यस्य च सं भक्तेन गमेमहि ॥२॥
प्रति त्वा दुहितर्दिव उषो जीरा अभुत्स्महि ।
या वहसि पुरु स्पार्हं वनन्वति रत्नं न दाशुषे मयः ॥३॥
उच्छन्ती या कृणोषि मंहना महि प्रख्यै देवि स्वर्दृशे ।
तस्यास्ते रत्नभाज ईमहे वयं स्याम मातुर्न सूनवः ॥४॥

तच्चित्रं राध आ भरोषो यद्दीर्घश्रुत्तमम् ।
यत्ते दिवो दुहितर्मर्तभोजनं तद्रास्व भुनजामहै ॥५॥
श्रवः सूरिभ्यो अमृतं वसुत्वनं वाजाँ अस्मभ्यं गोमतः ।
चोदयित्री मघोनः सूनृतावत्युषा उच्छदप स्रिधः ॥६॥

।। ८२ ।। ऋषिः—१-१० वसिष्ठः ।। देवते—इन्द्रावरुणौ ।। छन्दः—१, २, ६. ७, ९ निचृज्जगती ।
३ आर्चीभुरिग्जगती । ४, ५, १० आर्षीविराड् जगती । ८ विराड् जगती ।। स्वरः—निषादः ।।

॥२॥ इन्द्रावरुणा युवमध्वराय नो विशे जनाय महि शर्म यच्छतम् ।
दीर्घप्रयज्युमति यो वनुष्यति वयं जयेम पृतनासु दूढ्यः ॥१॥
सम्राळन्यः स्वराळन्य उच्यते वां महान्ताविन्द्रावरुणा महावसू ।
विश्वे देवासः परमे व्योमनि सं वामोजो वृषणा सं बलं दधुः ॥२॥
अन्वपां खान्यतृन्तमोजसा सूर्यमैरयतं दिवि प्रभुम् ।
इन्द्रावरुणा मदे अस्य मायिनोऽपिन्वतमपितः पिन्वतं धियः ॥३॥
युवामिद्युत्सु पृतनासु वह्नयो युवां क्षेमस्य प्रसवे मितज्ञवः ।
ईशाना वस्व उभयस्य कारव इन्द्रावरुणा सुहवा हवामहे ॥४॥
इन्द्रावरुणा यदिमानि चक्रथुर्विश्वा जातानि भुवनस्य मज्मना ।
क्षेमेण मित्रो वरुणं दुवस्यति मरुद्भिरुग्रः शुभमन्य ईयते ॥५॥

॥३॥ महे शुल्काय वरुणस्य नु त्विष ओजो मिमाते ध्रुवमस्य यत्स्वम् ।
अजामिमन्यः श्नथयन्तमातिरद्दभ्रेभिरन्यः प्र वृणोति भूयसः ॥६॥
न तमंहो न दुरितानि मर्त्यमिन्द्रावरुणा न तपः कुतश्चन ।
यस्य देवा गच्छथो वीथो अध्वरं न तं मर्तस्य नशते परिह्वृतिः ॥७॥
अर्वाङ्नरा दैव्येनावसा गतं शृणुतं हवं यदि मे जुजोषथः ।
युवोर्हि सख्यमुत वा यदाप्यं मार्डीकमिन्द्रावरुणा नि यच्छतम् ॥८॥
अस्माकमिन्द्रावरुणा भरेभरे पुरोयोधा भवतं कृष्ट्योजसा ।
यद्वां हवन्त उभये अध स्पृधि नरस्तोकस्य तनयस्य सातिषु ॥९॥
अस्मे इन्द्रो वरुणो मित्रो अर्यमा द्युम्नं यच्छन्तु महि शर्म सप्रथः ।
अवध्रं ज्योतिरदितेर्ऋतावृधो देवस्य श्लोकं सवितुर्मनामहे ॥१०॥

॥ ८३ ॥ ऋषिः—१-१० वसिष्ठः ॥ देवते—इन्द्रावरुणौ ॥ छन्दः—१, ३, ९ विराड् जगती । २, ४,
६ निचृज्जगती । ५ आर्चीजगती । ७, ८, १० आर्षीजगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥४॥ यु॒वां न॑रा॒ पश्य॑मानास॒ आप्यं॑ प्रा॒चा ग॒व्यन्तः॑ पृथु॒पर्श॑वो ययुः ।
दासा॑ च वृ॒त्रा ह॒तमार्या॑णि च सु॒दास॑मिन्द्रावरु॒णाव॑सावतम् ॥१॥
यत्रा॒ नरः॑ स॒मय॑न्ते कृ॒तध्व॑जो॒ यस्मि॑न्ना॒जा भव॑ति॒ किं च॒न प्रि॒यम् ।
यत्रा॒ भय॑न्ते॒ भुव॑ना स्व॒र्दृश॒स्तत्रा॑ न इन्द्रावरु॒णाधि॑ वोचतम् ॥२॥
सं भूम्या॒ अन्ता॑ ध्वसि॒रा अ॑दृक्ष॒तेन्द्रा॑वरुणा दि॒वि घोष॒ आरु॑हत् ।
अस्थु॒र्जना॑ना॒मुप॒ मामरा॑तयो॒ऽर्वागव॑सा हवनश्रु॒ता गत॑म् ॥३॥
इन्द्रा॑वरुणा व॒धना॑भिरप्र॒ति भे॒दं व॒न्वन्ता॒ प्र सु॒दास॑मावतम् ।
ब्रह्मा॑ण्येषां शृणुतं॒ हवी॑मनि स॒त्या तृत्सू॑नामभवत्पु॒रोहि॑तिः ॥४॥
इन्द्रा॑वरुणाव॒भ्या त॑पन्ति मा॒घान्य॒र्यो व॒नुषा॒मरा॑तयः ।
यु॒वं हि वस्व॑ उ॒भय॑स्य राज॒थोऽध॑ स्मा नोऽवतं॒ पार्ये॑ दि॒वि ॥५॥

॥५॥ यु॒वां ह॑वन्त उ॒भया॑स आ॒जिष्विन्द्रं॑ च॒ वस्वो॒ वरु॑णं च सा॒तये॑ ।
यत्र॒ राज॑भिर्द॒शभि॒र्निबा॑धितं॒ प्र सु॒दास॒माव॑तं॒ तृत्सु॑भिः स॒ह ॥६॥
दश॒ राजा॑नः॒ समि॑ता॒ अय॑ज्यवः सु॒दास॑मिन्द्रावरुणा॒ न यु॑युधुः ।
स॒त्या नृ॒णाम॑द्म॒सदा॒मुप॑स्तुतिर्दे॒वा ए॑षामभवन्दे॒वहू॑तिषु ॥७॥
दा॒श॒रा॒ज्ञे परि॑यत्ताय वि॒श्वतः॑ सु॒दास॑ इन्द्रावरुणावशिक्षतम् ।
श्वि॒त्यञ्चो॒ यत्र॒ नम॑सा कप॒र्दिनो॑ धि॒या धीव॑न्तो॒ अस॑पन्त॒ तृत्स॑वः ॥८॥
वृ॒त्राण्य॒न्यः स॑मि॒थेषु॒ जिघ्न॑ते व्र॒तान्य॒न्यो अ॒भि र॑क्षते॒ सदा॑ ।
हवा॑महे वां वृषणा सुवृ॒क्तिभि॑र॒स्मे इ॑न्द्रावरुणा॒ शर्म॑ यच्छतम् ॥९॥
अ॒स्मे इन्द्रो॒ वरु॑णो मि॒त्रो अ॑र्य॒मा द्यु॒म्नं य॑च्छन्तु॒ महि॒ शर्म॑ स॒प्रथः॑ ।
अ॒व॒ध्रं ज्योति॒रदि॑तेर्ऋता॒वृधो॑ दे॒वस्य॒ श्लोकं॑ सवि॒तुर्म॑नामहे ॥१०॥

॥ ८४ ॥ ऋषिः—१-५ वसिष्ठः ॥ देवते—इन्द्रावरुणौ ॥ छन्दः—१, २, ४, ५ निचृत्त्रिष्टुप् ।
३ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥६॥ आ वां॑ राजानावध्व॒रे व॑वृत्यां ह॒व्येभि॑रिन्द्रावरुणा॒ नमो॑भिः ।
प्र वां॑ घृ॒ताची॑ बा॒ह्वोर्दधा॑ना॒ परि॒ त्मना॒ विषु॑रूपा जिगाति ॥१॥
यु॒वो रा॒ष्ट्रं बृ॒हदि॑न्वति॒ द्यौर्यौ से॒तृभि॑रर॒ज्जुभिः॑ सिनी॒थः ।
परि॑ नो॒ हेळो॒ वरु॑णस्य वृज्या उ॒रुं न॒ इन्द्रः॑ कृणवदु लो॒कम् ॥२॥

कृ॒तं नो॑ य॒ज्ञं वि॒दथे॑षु॒ चारुं॑ कृ॒तं ब्रह्मा॑णि सू॒रिषु॑ प्रश॒स्ता ।
उपो॑ र॒यिर्दे॒वजू॑तो न ए॑तु॒ प्र णः॑ स्पा॒र्हाभि॑रू॒तिभि॑स्ति॒रेत॑म् ॥३॥
अ॒स्मे इ॑न्द्रावरुणा वि॒श्ववा॑रं र॒यिं ध॑त्तं॒ वसु॑मन्तं पुरु॒क्षुम् ।
प्र य आ॑दि॒त्यो अनृ॑ता मि॒नात्यमि॑ता॒ शूरो॑ दयते॒ वसू॑नि ॥४॥
इ॒यमिन्द्रं॒ वरु॑णमष्ट मे॒ गीः प्राव॑त्तो॒के तन॑ये॒ तूतु॑जाना ।
सु॒रत्ना॑सो दे॒ववी॑तिं गमेम यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः ॥५॥

॥ ८५ ॥ ऋषिः—१-५ वसिष्ठः ॥ देवते—इन्द्रावरुणौ ॥ छन्दः—१, ४ आर्षीत्रिष्टुप् । २, ३, ५ निचृत त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥७॥ पु॒नी॒षे वा॑मर॒क्षसं॑ मनी॒षां सोम॒मिन्द्रा॑य॒ वरु॑णाय॒ जुह्व॑त् ।
घृ॒तप्र॑तीकामु॒षसं॒ न दे॒वीं ता नो॒ याम॑न्नुरुष्यताम॒भीके॑ ॥१॥
स्पर्ध॑न्ते॒ वा उ॑ दे॒व॒हूये॒ अत्र॒ येषु॑ ध्व॒जेषु॑ दि॒द्यवः॒ पत॑न्ति ।
यु॒वं ताँ इ॑न्द्रावरुणाव॒मित्रा॑न्ह॒तं परा॑चः॒ शर्वा॒ विषू॑चः ॥२॥
आप॑श्चि॒द्धि स्व॒यश॑सः॒ सदः॑सु दे॒वीरिन्द्रं॒ वरु॑णं दे॒वता॒ धुः ।
कृ॒ष्टीर॒न्यो धा॒रय॑ति॒ प्रवि॑क्ता वृ॒त्राण्य॒न्यो अ॑प्र॒तीनि॑ हन्ति ॥३॥
स सु॒क्रतु॑रृ॒तचि॑दस्तु॒ होता॒ य आ॑दि॒त्य॒ शव॑सा वां॒ नम॑स्वान् ।
आ॒व॒वर्त॒दव॑से वां ह॒विष्मा॒नस॒दित्स सु॑वि॒ताय॒ प्रय॑स्वान् ॥४॥
इ॒यमिन्द्रं॒ वरु॑णमष्ट मे॒ गीः प्राव॑त्तो॒के तन॑ये॒ तूतु॑जाना ।
सु॒रत्ना॑सो दे॒ववी॑तिं गमेम यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः ॥५॥

॥ ८६ । ऋषिः—१-८ वसिष्ठः ॥ देवता—वरुणः ॥ छन्दः—१, ३-५, ८ निचृत् त्रिष्टुप् । २ । ७ विराट् त्रिष्टुप् । ६ आर्षीत्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥८॥ धीरा॒ त्व॑स्य महि॒ना ज॒नूंषि॒ वि यस्त॒स्तम्भ॒ रोद॑सी चिदु॒र्वी ।
प्र नाक॑मृ॒ष्वं नु॑नुदे बृ॒हन्तं॑ द्वि॒ता नक्ष॑त्रं प॒प्रथ॑च्च॒ भूम॑ ॥१॥
उ॒त स्वया॑ त॒न्वा॒३॒॑ सं व॑दे॒ तत्क॒दा न्व१॒॑न्तर्वरु॑णे भुवानि ।
किं मे॑ ह॒व्यमहृ॑णानो जुषेत क॒दा मृ॑ळी॒कं सु॒मना॑ अ॒भि ख्य॑म् ॥२॥
पृ॒च्छे तदेनो॑ वरुण दि॒दृक्षूपो॑ एमि चिकि॒तुषो॑ वि॒पृच्छ॑म् ।
स॒मा॒नमिन्मे॑ क॒वय॑श्चिदाहुर॒यं ह॒ तुभ्यं॒ वरु॑णो हृणीते ॥३॥
किमाग॑ आस वरुण॒ ज्येष्ठं॒ यत्स्तो॒तारं॒ जिघां॑ससि॒ सखा॑यम् ।
प्र तन्मे॑ वोचो दूळभ स्वधा॒वोऽव॑ त्वाने॒ना नम॑सा तु॒र इ॑याम् ॥४॥

अव द्रुग्धानि पित्र्या सृजा नोऽव या वयं चकृमा तनूभिः ।
अव राजन्पशुतृपं न तायुं सृजा वत्सं न दाम्नो वसिष्ठम् ॥५॥
न स स्वो दक्षो वरुण ध्रुतिः सा सुरा मन्युर्विभीदको अचित्तिः ।
अस्ति ज्यायान्कनीयस उपारे स्वप्नश्चनेदनृतस्य प्रयोता ॥६॥
अरं दासो न मीळ्हुषे कराण्यहं देवाय भूर्णयेऽनागाः ।
अचेतयदचितो देवो अर्यो गृत्सं राये कवितरो जुनाति ॥७॥
अयं सु तुभ्यं वरुण स्वधावो हृदि स्तोम उपश्रितश्चिदस्तु ।
शं नः क्षेमे शमु योगे नो अस्तु यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥८॥

॥ ८७ ॥ ऋषिः—१-७ वसिष्ठः ॥ देवता—वरुणः ॥ छन्दः—१ विराट् त्रिष्टुप् । २, ३, ५ आर्षी-त्रिष्टुप् । ४, ६, ७ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥९॥ रदत्पथो वरुणः सूर्याय प्रार्णांसि समुद्रिया नदीनाम् ।
सर्गो न सृष्टो अर्वतीर्ऋतायञ्चकार महीरवनीरहभ्यः ॥१॥
आत्मा ते वातो रज आ नवीनोत्पशुर्न भूर्णिर्यवसे ससवान् ।
अन्तर्मही बृहती रोदसीमे विश्वा ते धाम वरुण प्रियाणि ॥२॥
परि स्पशो वरुणस्य स्मदिष्टा उभे पश्यन्ति रोदसी सुमेके ।
ऋतावानः कवयो यज्ञधीराः प्रचेतसो य इषयन्त मन्म ॥३॥
उवाच मे वरुणो मेधिराय त्रिः सप्त नामाघ्न्या बिभर्ति ।
विद्वान्पदस्य गुह्या न वोचद्युगाय विप्र उपराय शिक्षन् ॥४॥
तिस्रो द्यावो निहिता अन्तरस्मिन्तिस्रो भूमीरुपराः षड्विधानाः ।
गृत्सो राजा वरुणश्चक्र एतं दिवि प्रेङ्खं हिरण्ययं शुभे कम् ॥५॥
अव सिन्धुं वरुणो द्यौरिव स्थाद्द्रप्सो न श्वेतो मृगस्तुविष्मान् ।
गम्भीरशंसो रजसो विमानः सुपारक्षत्रः सतो अस्य राजा ॥६॥
यो मृळयाति चक्रुषे चिदागो वयं स्याम वरुणे अनागाः ।
अनु व्रतान्यदितेर्ऋधन्तो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥७॥

॥ ८८ ॥ ऋषिः—१-७ वसिष्ठः ॥ देवता—वरुणः ॥ छन्दः—१-३, ६ निचृत्त्रिष्टुप् । ४, ५, ७ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१०॥ प्र शुन्ध्युवं वरुणाय प्रेष्ठां मतिं वसिष्ठ मीळ्हुषे भरस्व ।
य ईमर्वाञ्चं करते यजत्रं सहस्रामघं वृषणं बृहन्तम् ॥१॥

अधा॒ न्व॑स्य सं॒दृशं॑ जग॒न्वान॒ग्नेरनी॑कं॒ वरु॑णस्य मंसि ।
स्व॒१॑र्यदश्म॑न्नधि॒पा उ॒ अन्धो॒ऽभि मा॒ वपु॑र्दृ॒शये॑ निनीयात् ॥२॥
आ यद्रु॒हाव॒ वरु॑णश्च॒ नावं॒ प्र यत्स॑मु॒द्रमी॒रया॑व॒ मध्य॑म् ।
अधि॒ यद॒पां स्नुभि॒श्चरा॑व॒ प्र प्रे॒ङ्ख ई॑ङ्खयावहै शु॒भे कम् ॥३॥
वसि॑ष्ठं ह॒ वरु॑णो ना॒व्याधा॒दृषिं॑ चकार॒ स्वपा॒ महो॑भिः ।
स्तो॒तारं॒ विप्रः॑ सुदिन॒त्वे अह्नां॒ यान्नु द्याव॑स्त॒तन॒न्यादु॒षासः॑ ॥४॥
क्व१॒॑ त्यानि॑ नौ स॒ख्या ब॑भूवुः॒ सचा॑वहे॒ यद॑वृ॒कं पु॒रा चि॑त् ।
बृ॒हन्तं॒ मानं॑ वरुण स्वधावः स॒हस्र॑द्वारं जगमा गृ॒हं ते॑ ॥५॥
य आ॒पिर्नित्यो॑ वरुण प्रि॒यः सन्त्वामागां॑सि कृ॒णव॒त्सखा॑ ते ।
मा त॒ एन॑स्वन्तो यक्षिन्भुजेम य॒न्धि ष्मा॒ विप्रः॑ स्तुव॒ते वरू॑थम् ॥६॥
ध्रु॒वासु॑ त्वा॒सु क्षि॒तिषु॑ क्षि॒यन्तो॒ व्य१॒॑स्मत्पाशं॒ वरु॑णो मुमोचत् ।
अवो॑ वन्वा॒ना अदि॑तेरु॒पस्था॑द्यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः ॥७॥

॥ ८९ ॥ ऋषिः—१-५ वसिष्ठः ॥ देवता—वरुणः ॥ छन्दः—१-४ आर्षीगायत्री । ५ पादनिचृज्जगती ।
स्वरः—१-४ षड्जः । ५ निषादः ॥

॥११॥ मो षु व॑रुण मृ॒न्मयं॑ गृ॒हं रा॑जन्न॒हं ग॑मम् । मृ॒ळा सु॑क्षत्र मृ॒ळय॑ ॥१॥
यदेमि॑ प्रस्फु॒रन्नि॑व॒ दृति॒र्न ध्मा॒तो अ॑द्रिवः । मृ॒ळा सु॑क्षत्र मृ॒ळय॑ ॥२॥
क्रत्वः॑ समह दी॒नता॑ प्रती॒पं ज॑गमा शुचे । मृ॒ळा सु॑क्षत्र मृ॒ळय॑ ॥३॥
अ॒पां मध्ये॑ तस्थि॒वांसं॒ तृष्णा॑विदज्जरि॒तार॑म् । मृ॒ळा सु॑क्षत्र मृ॒ळय॑ ॥४॥
यत्किं चे॒दं व॑रुण॒ दैव्ये॒ जने॑ऽभिद्रो॒हं म॑नु॒ष्या॒३॒॑श्चरा॑मसि ।
अचि॑त्ती॒ यत्तव॒ धर्मा॑ युयोपि॒म मा न॒स्तस्मा॒देन॑सो देव रीरिषः ॥५॥

५६ [षष्ठोऽनुवाकः ॥ सू० ९०-१०४]

॥ ९० ॥ ऋषिः—१-७ वसिष्ठः ॥ देवता—१-४ वायुः ॥ ५-७ इन्द्रवायू ॥ छन्दः—१, २,
७ विराट् त्रिष्टुप् । ३ त्रिष्टुप् । ४-६ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१२॥ प्र वी॑र॒या शुच॑यो दद्रिरे वामध्व॒र्युभि॒र्मधु॑मन्तः सु॒तासः॑ ।
वह॑ वायो नि॒युतो॑ या॒ह्यच्छा॒ पिबा॑ सु॒तस्यान्ध॑सो॒ मदा॑य ॥१॥
ई॒शा॒नाय॒ प्रहु॑तिं॒ यस्त॒ आन॒ट्छुचिं॒ सोमं॑ शुचिपा॒स्तुभ्यं॑ वायो ।
कृ॒णोषि॒ तं मर्त्ये॑षु प्रश॒स्तं जा॒तोजा॑तो जायते वा॒ज्य॑स्य ॥२॥

रा॒ये नु यं ज॒ज्ञतू॒ रोद॑सी॒मे रा॒ये दे॒वी धि॒षणा॑ धाति दे॒वम् ।
अध॑ वा॒युं नि॒युत॑ः सश्चत॒ स्वा उ॒त श्वे॒तं वसु॑धितिं निरे॒के ॥३॥
उ॒च्छन्नु॒षस॑ः सु॒दिना॑ अरि॒प्रा उ॒रु ज्योति॑र्विविदु॒र्दीध्या॑नाः ।
ग॒व्यं चि॑दू॒र्वमु॒शिजो॒ वि व॑व्रु॒स्तेषा॒मनु॑ प्र॒दिव॑ः सस्रु॒रापः॑ ॥४॥
ते स॒त्येन॒ मन॑सा॒ दीध्या॑ना॒ः स्वेन॑ यु॒क्तास॒ः क्रतु॑ना वहन्ति ।
इन्द्र॑वायू वीर॒वाहं॒ रथं॑ वामीशा॒नयो॑र॒भि पृक्ष॑ः सचन्ते ॥५॥
ईशा॒नासो॒ ये दध॑ते॒ स्व॑र्णो॒ गोभि॒रश्वे॑भि॒र्वसु॑भि॒र्हिर॑ण्यैः ।
इन्द्र॑वायू सू॒रयो॒ विश्व॒मायु॒रर्व॑द्भिर्वी॒रैः पृत॑नासु सह्युः ॥६॥
अर्व॑न्तो॒ न श्रव॑सो॒ भिक्ष॑माणा इन्द्रवा॒यू सु॑ष्टु॒तिभि॒र्वसि॑ष्ठाः ।
वा॒ज॒यन्त॒ः स्वव॑से हुवेम यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभि॒ः सदा॑ नः ॥७॥

॥ ९१ ॥ ऋषिः—१-७ वसिष्ठः ॥ देवता—१, ३ वायुः । २, ४-७ इन्द्रवायू ॥ छन्दः—१, ४
७ विराट् त्रिष्टुप् । २, ५, ६ आर्षीत्रिष्टुप् । ३ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१३॥ कु॒विद॒ङ्ग नम॑सा॒ ये वृ॒धास॑ः पु॒रा दे॒वा अ॑नव॒द्यास॒ आस॑न् ।
ते वा॒यवे॒ मन॑वे बाधि॒ताया॑वासयन्नु॒षस॒ं सूर्ये॑ण ॥१॥
उ॒शन्ता॑ दू॒ता न दभा॑य गो॒पा मा॒सश्च॑ पा॒थः श॒रद॑श्च पू॒र्वीः ।
इन्द्र॑वायू सुष्टु॒तिर्वा॑मिया॒ना मा॑र्डी॒कमी॑ट्टे सुवि॒तं च॒ नव्य॑म् ॥२॥
पीवो॑अन्नाँ रयि॒वृध॑ः सु॒मेधा॑ः श्वे॒तः सि॑षक्ति नि॒युता॑मभि॒श्रीः ।
ते वा॒यवे॒ सम॑नसो॒ वि त॑स्थु॒र्विश्वेन्नर॑ः स्वप॒त्यानि॑ चक्रुः ॥३॥
या॒वत्तर॑स्त॒न्वो॒३॒॑ याव॒दोजो॒ याव॒न्नर॒श्चक्ष॑सा॒ दीध्या॑नाः ।
शुचिं॒ सोमं॑ शुचिपा पातम॒स्मे इन्द्र॑वायू॒ सद॑तं ब॒र्हिरेदम् ॥४॥
नि॒यु॒वा॒ना नि॒युत॑ः स्पा॒र्हवी॑रा॒ इन्द्र॑वायू स॒रथं॑ यातम॒र्वाक् ।
इ॒दं हि वां॒ प्रभृ॑तं॒ मध्वो॒ अग्र॒मध॑ प्रीणा॒ना वि मु॑मुक्तम॒स्मे ॥५॥
या वां॑ श॒तं नि॒युतो॒ याः स॒हस्र॒मिन्द्र॑वायू वि॒श्ववा॑रा॒ः सच॑न्ते ।
आभि॑र्यातं सुवि॒दत्रा॑भिर॒र्वाक्पा॒तं न॑रा॒ प्रति॑भृतस्य॒ मध्व॑ः ॥६॥
अर्व॑न्तो॒ न श्रव॑सो॒ भिक्ष॑माणा इन्द्रवा॒यू सु॑ष्टु॒तिभि॒र्वसि॑ष्ठाः ।
वा॒ज॒यन्त॒ः स्वव॑से हुवेम यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभि॒ः सदा॑ नः ॥७॥

॥ ९२ ॥ ऋषिः—१-५ वसिष्ठः ॥ देवता—१, ३-५ वायुः । २, ४ इन्द्रवायू ॥ छन्दः—१ निचृत्त्रिष्टुप्
२-४ विराट्त्रिष्टुप् । ५ आर्षीत्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१४॥ आ वा॑यो भूष शुचिपा॒ उप॑ नः स॒हस्रं॑ ते नि॒युतो॑ विश्ववार ।
उपो॑ ते॒ अन्धो॒ मद्य॑मयामि॒ यस्य॑ देव दधि॒षे पू॑र्व॒पेय॑म् ॥१॥
प्र सोता॑ जी॒रो अ॑ध्व॒रेष्व॑स्था॒त्सोम॒मिन्द्रा॑य वा॒यवे॒ पिब॑ध्यै ।
प्र यद्वां॒ मध्वो॑ अग्रि॒यं भर॑न्त्यध्व॒र्यवो॑ देव॒यन्तः॒ शची॑भिः ॥२॥
प्र याभि॒र्यासि॑ दा॒श्वांस॒मच्छा॑ नि॒युद्भि॑र्वायवि॒ष्टये॑ दुरो॒णे ।
नि नो॑ र॒यिं सु॒भोज॑सं युवस्व॒ नि वी॒रं गव्य॒मश्व्यं॑ च॒ राधः॑ ॥३॥
ये वा॒यव॑ इन्द्र॒माद॑नास॒ आदे॑वासो नि॒तोश॑नासो अ॒र्यः ।
घ्नन्तो॑ वृ॒त्राणि॑ सू॒रिभिः॑ ष्याम सास॒ह्वांसो॑ यु॒धा नृभि॑र॒मित्रा॑न् ॥४॥
आ नो॑ नि॒युद्भिः॑ श॒तिनी॑भिरध्व॒रं स॑ह॒स्रिणी॑भि॒रुप॑ याहि य॒ज्ञम् ।
वायो॑ अ॒स्मिन्त्सव॑ने मादयस्व यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः ॥५॥

॥ ९३ ॥ ऋषिः—१-८ वसिष्ठः ॥ देवता—इन्द्राग्नी ॥ छन्दः—१, ८ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ५ आर्षीत्रिष्टुप् । ३, ४, ६, ७ विराट्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१५॥ शुचिं॒ नु स्तोमं॒ नव॑जातम॒द्येन्द्रा॑ग्नी वृत्रहणा जु॒षेथा॑म् ।
उ॒भा हि वां॑ सु॒हवा॒ जोह॑वीमि॒ ता वाजं॑ स॒द्य उ॑श॒ते धेष्ठा॑ ॥१॥
ता सा॑न॒सी श॑वसाना॒ हि भू॒तं सा॑क॒वृधा॒ शव॑सा शूशु॒वांसा॑ ।
क्षय॑न्तौ रा॒यो यव॑सस्य॒ भूरेः॑ पृ॒ङ्क्तं वाज॑स्य॒ स्थवि॑रस्य॒ घृष्वेः॑ ॥२॥
उपो॑ ह॒ यद्वि॒दथं॑ वा॒जिनो॒ गुर्धी॒भिर्विप्राः॒ प्रम॑तिमि॒च्छमा॑नाः ।
अर्व॑न्तो॒ न काष्ठां॒ नक्ष॑माणा इन्द्रा॒ग्नी जोहु॑वतो॒ नर॒स्ते ॥३॥
गी॒र्भिर्विप्रः॒ प्रम॑तिमि॒च्छमा॑न॒ ईट्टे॑ र॒यिं य॒शसं॑ पूर्व॒भाज॑म् ।
इन्द्रा॑ग्नी वृत्रहणा सुवज्रा॒ प्र नो॒ नव्ये॑भिस्तिरतं दे॒ष्णैः॑ ॥४॥
सं यन्म॒ही मिथ॑ती स्पर्ध॑माने तनू॒रुचा॒ शूर॑साता॒ यतै॑ते ।
अदे॑वयुं वि॒दथे॑ देव॒युभिः॑ स॒त्रा ह॑तं सोम॒सुता॒ जने॑न ॥५॥
॥१६॥ इ॒मामु॒ षु सोम॑सुति॒मुप॑ न॒ एन्द्रा॑ग्नी सौमन॒साय॑ यातम् ।
नू चि॒द्धि प॑रिम॒म्नाथे॑ अ॒स्माना वां॒ शश्व॑द्भिर्ववृतीय॒ वाजैः॑ ॥६॥
सो अ॑ग्न ए॒ना नम॑सा॒ समि॒द्धोऽच्छा॑ मि॒त्रं वरु॑ण॒मिन्द्रं॑ वोचेः ।
यत्सी॒माग॑श्चकृ॒मा तत्सु मृ॑ळ॒ तद॑र्य॒मादि॑तिः शिश्रथन्तु ॥७॥

ए॒ता अ॑ग्न आशुषा॒णास॑ इ॒ष्टीर्यु॒वोः स॒चाभ्य॑श्याम॒ वाजा॑न् ।
मेन्द्रो॑ नो॒ विष्णु॑र्म॒रुतः॒ परि॑ ख्यन्यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः ॥८॥

॥ ९४ ॥ ऋषिः—१-१२ वसिष्ठः ॥ देवते—इन्द्राग्नी ॥ छन्दः—१, ३, ८, १० आर्षीनिचृद् गायत्री । २, ४-७, ९, ११ आर्षीगायत्री । १२ आर्षीनिचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-११ षड्जः । १२ गान्धारः ॥

॥१७॥ इ॒यं वा॑म॒स्य मन्म॑न॒ इन्द्रा॑ग्नी पू॒र्व्यस्तु॑तिः । अ॒भ्राद्वृ॒ष्टिरि॑वाजनि ॥१॥
शृ॒णु॒तं ज॑रि॒तुर्हव॒मिन्द्रा॑ग्नी॒ वन॑तं॒ गिरः॑ । ई॒शा॒ना पि॑प्यतं॒ धियः॑ ॥२॥
मा पा॑प॒त्वाय॑ नो न॒रेन्द्रा॑ग्नी॒ माभिश॑स्तये । मा नो॑ रीरधतं नि॒दे ॥३॥
इन्द्रे॑ अ॒ग्ना नमो॑ बृ॒हत्सु॑वृ॒क्तिमेर॑यामहे । धि॒या धेना॑ अव॒स्यवः॑ ॥४॥
ता हि शश्व॑न्त॒ ईळ॑त इ॒त्था विप्रा॑स ऊ॒तये॑ । स॒बाधो॒ वाज॑सातये ॥५॥
ता वां॑ गी॒र्भिर्वि॑प॒न्यवः॒ प्रय॑स्वन्तो हवामहे । मे॒धसा॑ता सनि॒ष्यवः॑ ॥६॥

॥१८॥ इन्द्रा॑ग्नी॒ अव॒सा ग॑तम॒स्मभ्यं॑ चर्षणीसहा । मा नो॑ दु॒ःशंस॑ ईशत ॥७॥
मा कस्य॑ नो॒ अर॑रुषो धू॒र्तिः प्रण॒ङ्मर्त्य॑स्य । इन्द्रा॑ग्नी॒ शर्म॑ यच्छतम् ॥८॥
गोम॒द्धिर॑ण्यव॒द्वसु॒ यद्वा॒मश्वा॑व॒दीम॑हे । इन्द्रा॑ग्नी॒ तद्व॑नेमहि ॥९॥
यत्सोम॒ आ सु॒ते नर॑ इन्द्रा॒ग्नी अजो॑हवुः । सप्ती॑वन्ता सप॒र्यवः॑ ॥१०॥
उ॒क्थेभि॑र्वृत्र॒हन्त॑मा॒ या म॑न्दा॒ना चि॒दा गि॒रा । आ॒ङ्गू॒षैरा॒विवा॑सतः ॥११॥
ताविद्दु॒ःशंसं॒ मर्त्यं॒ दुर्वि॑द्वांसं र॒क्षस्वि॑नम् ।
आ॒भो॒गं हन्म॑ना ह॒तमु॑द॒धिं हन्म॑ना ह॒तम् ॥१२॥

॥ ९५ ॥ ऋषिः—१-६ वसिष्ठः ॥ देवता—१, २, ४-६ सरस्वती ॥ ३ सरस्वान् ॥ छन्दः—१ पादनिचृत् त्रिष्टुप् । २, ५, ६ आर्षीत्रिष्टुप् । ३, ४ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१९॥ प्र क्षोद॑सा॒ धाय॑सा सस्र ए॒षा सर॑स्वती ध॒रुण॒माय॑सी॒ पूः ।
प्र॒बाब॑धाना र॒थ्ये॑व याति॒ विश्वा॑ अ॒पो म॑हि॒ना सिन्धु॑र॒न्याः ॥१॥
एका॑चेत॒त्सर॑स्वती न॒दीनां॒ शुचि॒र्यती गि॒रिभ्य॒ आ स॑मु॒द्रात् ।
रा॒यश्चेत॑न्ती॒ भुव॑नस्य॒ भूरे॑र्घृ॒तं पयो॑ दुदुहे॒ नाहु॑षाय ॥२॥
स वा॑वृधे॒ नर्यो॒ योष॑णासु॒ वृषा॒ शिशु॑र्वृष॒भो य॒ज्ञिया॑सु ।
स वा॒जिनं॑ म॒घव॑द्भ्यो दधाति॒ वि सा॒तये॑ त॒न्वं॑ मामृजीत ॥३॥
उ॒त स्या नः॒ सर॑स्वती जुषा॒णोप॑ श्रवत्सु॒भगा॑ य॒ज्ञे अ॒स्मिन् ।
मि॒तज्ञु॑भिर्नम॒स्यै॑रिया॒ना रा॒या यु॒जा चि॒दुत्त॑रा॒ सखि॑भ्यः ॥४॥

इमा जुह्वाना युष्मदा नमोभिः प्रति स्तोमं सरस्वति जुषस्व ।
तव शर्मन्प्रियतमे दधाना उप स्थेयाम शरणं न वृक्षम् ॥५॥
अयमु ते सरस्वति वसिष्ठो द्वारावृतस्य सुभगे व्यावः ।
वर्ध शुभ्रे स्तुवते रासि वाजान्यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥६॥

॥ ९६ ॥ ऋषिः—१-६ वसिष्ठः ॥ देवता—१-३ सरस्वती । ४-६ सरस्वान् ॥ छन्दः—१ आर्चीभुरिग्बृहती ।
२ आर्षीभुरिग्बृहती । ३ निचृत् पङ्क्तिः । ४, ५ निचृद् गायत्री । ६ आर्षीगायत्री ॥
स्वरः—१, २, मध्यमः । ३ पञ्चमः । ४-६ षड्जः ॥

॥२०॥ बृहदु गायिषे वचोऽसुर्या नदीनाम् ।
सरस्वतीमिन्महया सुवृक्तिभिः स्तोमैर्वसिष्ठ रोदसी ॥१॥
उभे यत्ते महिना शुभ्रे अन्धसी अधिक्षियन्ति पूरवः ।
सा नो बोध्यवित्री मरुत्सखा चोद राधो मघोनाम् ॥२॥
भद्रमिद्भद्रा कृणवत्सरस्वत्यकवारी चेतति वाजिनीवती ।
गृणाना जमदग्निवत्स्तुवाना च वसिष्ठवत् ॥३॥
जनीयन्तो न्वग्रवः पुत्रीयन्तः सुदानवः । सरस्वन्तं हवामहे ॥४॥
ये ते सरस्व ऊर्मयो मधुमन्तो घृतश्चुतः । तेभिर्नोऽविता भव ॥५॥
पीपिवांसं सरस्वतः स्तनं यो विश्वदर्शतः । भक्षीमहि प्रजामिषम् ॥६॥

॥ ९७ ॥ ऋषिः—१-१० वसिष्ठः ॥ देवता—१ इन्द्रः । २, ४-८ बृहस्पतिः । ३, ९ इन्द्राब्रह्मणस्पती ।
१० इन्द्राबृहस्पती ॥ छन्दः—१ आर्षीत्रिष्टुप् । २, ४, ७ विराट्त्रिष्टुप् । ३, ५,
६, ८-१० निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२१॥ यज्ञे दिवो नृषदने पृथिव्या नरो यत्र देवयवो मदन्ति ।
इन्द्राय यत्र सवनानि सुन्वे गमन्मदाय प्रथमं वयश्च ॥१॥
आ दैव्या वृणीमहेऽवांसि बृहस्पतिर्नो मह आ सखायः ।
यथा भवेम मीळ्हुषे अनागा यो नो दाता परावतः पितेव ॥२॥
तमु ज्येष्ठं नमसा हविर्भिः सुशेवं ब्रह्मणस्पतिं गृणीषे ।
इन्द्रं श्लोको महि दैव्यः सिषक्तु यो ब्रह्मणो देवकृतस्य राजा ॥३॥
स आ नो योनिं सदतु प्रेष्ठो बृहस्पतिर्विश्ववारो यो अस्ति ।
कामो रायः सुवीर्यस्य तं दात्पर्षन्नो अति सश्चतो अरिष्टान् ॥४॥

तमा नो अर्कममृताय जुष्टमिमे धासुरमृतासः पुराजाः ।
शुचिक्रन्दं यजतं पस्त्यानां बृहस्पतिमनर्वाणं हुवेम ॥५॥
॥२२॥ तं शग्मासो अरुषासो अश्वा बृहस्पतिं सहवाहो वहन्ति ।
सहश्चिद्यस्य नीलवत्सधस्थं नभो न रूपमरुषं वसानाः ॥६॥
स हि शुचिः शतपत्रः स शुन्ध्युर्हिरण्यवाशीरिषिरः स्वर्षाः ।
बृहस्पतिः स स्वावेश ऋष्वः पुरू सखिभ्य आसुतिं करिष्ठः ॥७॥
देवी देवस्य रोदसी जनित्री बृहस्पतिं वावृधतुर्महित्वा ।
दक्षाय्याय दक्षता सखायः करद्ब्रह्मणे सुतरा सुगाधा ॥८॥
इयं वां ब्रह्मणस्पते सुवृक्तिर्ब्रह्मेन्द्राय वज्रिणे अकारि ।
अविष्टं धियो जिगृतं पुरंधीर्जजस्तमर्यो वनुषामरातीः ॥९॥
बृहस्पते युवमिन्द्रश्च वस्वो दिव्यस्येशाथे उत पार्थिवस्य ।
धत्तं रयिं स्तुवते कीरये चिद्यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥१०॥

॥ ९८ ॥ ऋषिः—१-७ वसिष्ठः ॥ देवता—१-६ इन्द्रः । ७ इन्द्राबृहस्पती । छन्दः—१, २, ६, ७ निचृत् त्रिष्टुप् । ३ विराट् त्रिष्टुप् । ४, ५ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२३॥ अध्वर्यवोऽरुणं दुग्धमंशुं जुहोतन वृषभाय क्षितीनाम् ।
गौराद्वेदीयाँ अवपानमिन्द्रो विश्वाहेद्याति सुतसोममिच्छन् ॥१॥
यद्दधिषे प्रदिवि चार्वन्नं दिवेदिवे पीतिमिदस्य वक्षि ।
उत हृदोत मनसा जुषाण उशन्निन्द्र प्रस्थितान्पाहि सोमान् ॥२॥
जज्ञानः सोमं सहसे पपाथ प्र ते माता महिमानमुवाच ।
एन्द्र पप्राथोर्व१न्तरिक्षं युधा देवेभ्यो वरिवश्चकर्थ ॥३॥
यद्योधया महतो मन्यमानान्त्साक्षाम तान्बाहुभिः शाशदानान् ।
यद्वा नृभिर्वृत इन्द्राभियुध्यास्तं त्वयाजि सौश्रवसं जयेम ॥४॥
प्रेन्द्रस्य वोचं प्रथमा कृतानि प्र नूतना मघवा या चकार ।
यदेददेवीरसहिष्ट माया अथाभवत्केवलः सोमो अस्य ॥५॥
तवेदं विश्वमभितः पशव्यं१ यत्पश्यसि चक्षसा सूर्यस्य ।
गवामसि गोपतिरेक इन्द्र भक्षीमहि ते प्रयतस्य वस्वः ॥६॥
बृहस्पते युवमिन्द्रश्च वस्वो दिव्यस्येशाथे उत पार्थिवस्य ।
धत्तं रयिं स्तुवते कीरये चिद्यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥७॥

॥ ९९ ॥ ऋषिः—१-७ वसिष्ठः ॥ देवता—१-३, ७ विष्णुः । ४-६ इन्द्राविष्णू ॥ छन्दः—१, ६ विराट् त्रिष्टुप् । २, ३ त्रिष्टुप् । ४, ५, ७ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२४॥ परो मात्रया तन्वा वृधान न ते महित्वमन्वश्नुवन्ति ।
उभे ते विद्म रजसी पृथिव्या विष्णो देव त्वं परमस्य वित्से ॥१॥
न ते विष्णो जायमानो न जातो देव महिम्नः परमन्तमाप ।
उदस्तभ्ना नाकमृष्वं बृहन्तं दाधर्थ प्राचीं ककुभं पृथिव्याः ॥२॥
इरावती धेनुमती हि भूतं सूयवसिनी मनुषे दशस्या ।
व्यस्तभ्ना रोदसी विष्णवेते दाधर्थ पृथिवीमभितो मयूखैः ॥३॥
उरुं यज्ञाय चक्रथुरु लोकं जनयन्ता सूर्यमुषासमग्निम् ।
दासस्य चिद्वृषशिप्रस्य माया जघ्नथुर्नरा पृतनाज्येषु ॥४॥
इन्द्राविष्णू दृंहिताः शम्बरस्य नव पुरो नवतिं च श्नथिष्टम् ।
शतं वर्चिनः सहस्रं च साकं हथो अप्रत्यसुरस्य वीरान् ॥५॥
इयं मनीषा बृहती बृहन्तोरुक्रमा तवसा वर्धयन्ती ।
ररे वां स्तोमं विदथेषु विष्णो पिन्वतमिषो वृजनेष्विन्द्र ॥६॥
वषट् ते विष्णवास आ कृणोमि तन्मे जुषस्व शिपिविष्ट हव्यम् ।
वर्धन्तु त्वा सुष्टुतयो गिरो मे यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥७॥

॥ १०० ॥ ऋषिः—१-७ वसिष्ठः ॥ देवता—विष्णुः ॥ छन्दः—१, २, ५-७ निचृत् त्रिष्टुप् । ३ विराट् त्रिष्टुप् । ४ आर्षीत्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२५॥ नू मर्तो दयते सनिष्यन्यो विष्णव उरुगायाय दाशत् ।
प्र यः सत्राचा मनसा यजात एतावन्तं नर्यमाविवासात् ॥१॥
त्वं विष्णो सुमतिं विश्वजन्यामप्रयुतामेवयावो मतिं दाः ।
पर्चो यथा नः सुवितस्य भूरेरश्वावतः पुरुश्चन्द्रस्य रायः ॥२॥
त्रिर्देवः पृथिवीमेष एतां वि चक्रमे शतर्चसं महित्वा ।
प्र विष्णुरस्तु तवसस्तवीयान्त्वेषं ह्यस्य स्थविरस्य नाम ॥३॥
वि चक्रमे पृथिवीमेष एतां क्षेत्राय विष्णुर्मनुषे दशस्यन् ।
ध्रुवासो अस्य कीरयो जनास उरुक्षितिं सुजनिमा चकार ॥४॥
प्र तत्ते अद्य शिपिविष्ट नामार्यः शंसामि वयुनानि विद्वान् ।
तं त्वा गृणामि तवसमतव्यान्क्षयन्तमस्य रजसः पराके ॥५॥

किमित्ते॑ विष्णो परि॒चक्ष्यं॑ भू॒त्प्र यद्व॑व॒क्षे शि॑पिवि॒ष्टो अ॑स्मि।
मा वर्पो॑ अ॒स्मदप॑ गूह ए॒तद्यद॒न्यरू॑पः समि॒थे ब॒भूथ॑॥६॥
वष॑ट् ते विष्णवा॒स आ कृ॑णोमि॒ तन्मे॑ जुषस्व शिपिविष्ट ह॒व्यम्।
वर्ध॑न्तु त्वा सुष्टु॒तयो॒ गिरो॑ मे यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः॥७॥

॥ इति पञ्चमाष्टके षष्ठोऽध्यायः ॥

[षष्ठाध्याये वर्गाः २५, सूक्तानि २०, ऋचः १४५]

अथ सप्तमोऽध्यायः ॥

॥ १०१ ॥ ऋषिः—१-६ वसिष्ठः कुमारो वाग्नेयः ॥ देवता—पर्जन्यः ॥ छन्दः—१, ६ त्रिष्टुप्। २, ४, ५ विराट् त्रिष्टुप्। ३ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१॥ ति॒स्रो वाचः॒ प्र व॑द॒ ज्योति॑रग्रा॒ या ए॒तद्दु॒ह्रे म॑धुदो॒घमूधः॑।
स व॒त्सं कृ॒ण्वन्गर्भ॒मोष॑धीनां स॒द्यो जा॒तो वृ॑ष॒भो रो॑रवीति॥१॥
यो वर्ध॑न॒ ओष॑धीनां॒ यो अ॒पां यो विश्व॑स्य॒ जग॑तो दे॒व ईशे॑।
स त्रि॒धातु॑ शर॒णं शर्म॑ यंसत्त्रि॒वर्तु॒ ज्योतिः॑ स्वभि॒ष्ट्य१॒॑स्मे॥२॥
स्त॒रीरु॑ त्वद्भव॑ति॒ सूत॑ उ त्वद्यथाव॒शं त॒न्वं॑ चक्र ए॒षः।
पि॒तुः पय॒ः प्रति॑ गृभ्णाति मा॒ता तेन॑ पि॒ता वर्ध॑ते॒ तेन॑ पु॒त्रः॥३॥
यस्मि॒न्विश्वा॑नि॒ भुव॑नानि त॒स्थुस्ति॒स्रो द्याव॒स्त्रेधा॑ स॒स्रुरापः॑।
त्र॒यः कोशा॑स उप॒सेच॑नासो॒ मध्वः॑ श्चोतन्त्य॒भितो॑ विर॒प्शम्॥४॥
इ॒दं वचः॑ प॒र्जन्या॑य स्व॒राजे॑ हृ॒दो अ॒स्त्वन्त॑रं॒ तज्जु॑जोषत्।
म॒यो॒भुवो॑ वृ॒ष्टयः॑ सन्त्व॒स्मे सु॑पिप्प॒ला ओष॑धीर्दे॒वगो॑पाः॥५॥
स रेतो॒धा वृ॑ष॒भः शश्व॑तीनां॒ तस्मि॑न्ना॒त्मा जग॑तस्त॒स्थुष॑श्च।
तन्म॑ ऋ॒तं पा॑तु श॒तशा॑रदाय यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः॥६॥

॥ १०२ ॥ ऋषिः—१-३ वसिष्ठः कुमारो वाग्नेयः ॥ देवता—पर्जन्यः ॥ छन्दः—१ याजुषी विराट् त्रिष्टुप् ॥
२, ३ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२॥ पर्जन्याय प्र गायत दिवस्पुत्राय मीळ्हुषे । स नो यवसमिच्छतु ॥१॥
यो गर्भमोषधीनां गवां कृणोत्यर्वताम् । पर्जन्यः पुरुषीणाम् ॥२॥
तस्मा इदास्ये हविर्जुहोता मधुमत्तमम् । इळां नः संयतं करत् ॥३॥

॥ १०३ ॥ ऋषिः—१-१० वसिष्ठः ॥ देवता—मण्डूकाः ॥ छन्दः—१ आर्ष्यनुष्टुप् । २, ६-८ १०
आर्षीत्रिष्टुप् । ३, ४ निचृत्त्रिष्टुप् । ५, ९ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१ गान्धारः । २-१० धैवतः ॥

॥३॥ संवत्सरं शशयाना ब्राह्मणा व्रतचारिणः ।
वाचं पर्जन्यजिन्वितां प्र मण्डूका अवादिषुः ॥१॥
दिव्या आपो अभि यदेनमायन्दृतिं न शुष्कं सरसी शयानम् ।
गवामह न मायुर्वत्सिनीनां मण्डूकानां वग्नुरत्रा समेति ॥२॥
यदीमेनाँ उशतो अभ्यवर्षीत्तृष्यावतः प्रावृष्यागतायाम् ।
अख्खलीकृत्या पितरं न पुत्रो अन्यो अन्यमुप वदन्तमेति ॥३॥
अन्यो अन्यमनु गृभ्णात्येनोरपां प्रसर्गे यदमन्दिषाताम् ।
मण्डूको यदभिवृष्टः कनिष्कन्पृश्निः संपृङ्क्ते हरितेन वाचम् ॥४॥
यदेषामन्यो अन्यस्य वाचं शाक्तस्येव वदति शिक्षमाणः ।
सर्वं तदेषां समृधेव पर्व यत्सुवाचो वदथनाध्यप्सु ॥५॥

॥४॥ गोमायुरेको अजमायुरेकः पृश्निरेको हरित एक एषाम् ।
समानं नाम बिभ्रतो विरूपाः पुरुत्रा वाचं पिपिशुर्वदन्तः ॥६॥
ब्राह्मणासो अतिरात्रे न सोमे सरो न पूर्णमभितो वदन्तः ।
संवत्सरस्य तदहः परि ष्ठ यन्मण्डूकाः प्रावृषीणं बभूव ॥७॥
ब्राह्मणासः सोमिनो वाचमक्रत ब्रह्म कृण्वन्तः परिवत्सरीणम् ।
अध्वर्यवो घर्मिणः सिष्विदाना आविर्भवन्ति गुह्या न के चित् ॥८॥
देवहितिं जुगुपुर्द्वादशस्य ऋतुं नरो न प्र मिनन्त्येते ।
संवत्सरे प्रावृष्यागतायां तप्ता घर्मा अश्नुवते विसर्गम् ॥९॥
गोमायुरदादजमायुरदात्पृश्निरदाद्धरितो नो वसूनि ।
गवां मण्डूका ददतः शतानि सहस्रसावे प्र तिरन्त आयुः ॥१०॥

॥ १०४ ॥ ऋषिः—१-२५ वसिष्ठः ॥ देवता—१-७, १५, २५ इन्द्रासोमौ रक्षोहणौ । ८, १६, १९-२२ २४ इन्द्रः । ९, १२, १३ सोमः । १०, १४ अग्निः । ११ देवाः । १७ ग्रावाणः । १८ मरुतः । २३^{१} वसिष्ठः । २३^{२} पृथिव्यन्तरिक्षे ॥ छन्दः—१, ४, ६, ७ विराड् जगती । २ आर्षीजगती । ३, ५, १८, २१ निचृज्जगती । २३ आर्चीभुरिग्जगती । ८, १० ११, १३-१५, १७ निचृत्त्रिष्टुप् । ९ आर्षीत्रिष्टुप् । १२, १६ विराट्त्रिष्टुप् । १९, २० २२ त्रिष्टुप् । २४ याजुषी-विराट् त्रिष्टुप् । २५ पादनिचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-७, १८, २१, २३ निषादः । ८-१७, १९, २०, २२, २४ धैवतः । २५ गान्धारः ॥

॥५॥ इन्द्रासोमा तपतं रक्ष उब्जतं न्यर्पयतं वृषणा तमोवृधः ।
परा शृणीतमचितो न्योषतं हतं नुदेथां नि शिशीतमत्रिणः ॥१॥
इन्द्रासोमा समघशंसमभ्य१घं तपुर्ययस्तु चरुरग्निवाँ इव ।
ब्रह्मद्विषे क्रव्यादे घोरचक्षसे द्वेषो धत्तमनवायं किमीदिने ॥२॥
इन्द्रासोमा दुष्कृतो वव्रे अन्तरनारम्भणे तमसि प्र विध्यतम् ।
यथा नातः पुनरेकश्चनोदयत्तद्वामस्तु सहसे मन्युमच्छवः ॥३॥
इन्द्रासोमा वर्तयतं दिवो वधं सं पृथिव्या अघशंसाय तर्हणम् ।
उत्तक्षतं स्वर्य१ं पर्वतेभ्यो येन रक्षो वावृधानं निजूर्वथः ॥४॥
इन्द्रासोमा वर्तयतं दिवस्पर्यग्नितप्तेभिर्युवमश्महन्मभिः ।
तपुर्वधेभिरजरेभिरत्रिणो नि पर्शाने विध्यतं यन्तु निस्वरम् ॥५॥
॥६॥ इन्द्रासोमा परि वां भूतु विश्वत इयं मतिः कक्ष्याश्वेव वाजिना ।
यां वां होत्रां परिहिनोमि मेधयेमा ब्रह्माणि नृपतीव जिन्वतम् ॥६॥
प्रति स्मरेथां तुजयद्भिरेवैर्हतं द्रुहो रक्षसो भङ्गुरावतः ।
इन्द्रासोमा दुष्कृते मा सुगं भूद्यो नः कदा चिदभिदासति द्रुहा ॥७॥
यो मा पाकेन मनसा चरन्तमभिचष्टे अनृतेभिर्वचोभिः ।
आप इव काशिना संगृभीता असन्नस्त्वासत इन्द्र वक्ता ॥८॥
ये पाकशंसं विहरन्त एवैर्ये वा भद्रं दूषयन्ति स्वधाभिः ।
अहये वा तान्प्रददातु सोम आ वा दधातु निर्ऋतेरुपस्थे ॥९॥
यो नो रसं दिप्सति पित्वो अग्ने यो अश्वानां यो गवां यस्तनूनाम् ।
रिपुः स्तेनः स्तेयकृद्दभ्रमेतु नि ष हीयतां तन्वा३ तना च ॥१०॥
॥७॥ परः सो अस्तु तन्वा३ तना च तिस्रः पृथिवीरधो अस्तु विश्वाः ।
प्रति शुष्यतु यशो अस्य देवा यो नो दिवा दिप्सति यश्च नक्तम् ॥११॥

सुविज्ञानं चिकितुषे जनाय सच्चासच्च वचसी पस्पृधाते ।
तयोर्यत्सत्यं यतरदृजीयस्तदित्सोमोऽवति हन्त्यासत् ॥१२॥
न वा उ सोमो वृजिनं हिनोति न क्षत्रियं मिथुया धारयन्तम् ।
हन्ति रक्षो हन्त्यासद्वदन्तमुभाविन्द्रस्य प्रसितौ शयाते ॥१३॥
यदि वाहमनृतदेव आस मोघं वा देवाँ अप्यूहे अग्ने ।
किमस्मभ्यं जातवेदो हृणीषे द्रोघवाचस्ते निर्ऋथं सचन्ताम् ॥१४॥
अद्या मुरीय यदि यातुधानो अस्मि यदि वायुस्ततप पूरुषस्य ।
अधा स वीरैर्दशभिर्वि यूया यो मा मोघं यातुधानेत्याह ॥१५॥

॥८॥ यो मायातुं यातुधानेत्याह यो वा रक्षाः शुचिरस्मीत्याह ।
इन्द्रस्तं हन्तु महता वधेन विश्वस्य जन्तोरधमस्पदीष्ट ॥१६॥
प्र या जिगाति खर्गलेव नक्तमप द्रुहा तन्वं१ गूहमाना ।
वव्राँ अनन्ताँ अव सा पदीष्ट ग्रावाणो घ्नन्तु रक्षस उपब्दैः ॥१७॥
वि तिष्ठध्वं मरुतो विक्ष्वि१च्छत गृभायत रक्षसः सं पिनष्टन ।
वयो ये भूत्वी पतयन्ति नक्तभिर्ये वा रिपो दधिरे देवे अध्वरे ॥१८॥
प्र वर्तय दिवो अश्मानमिन्द्र सोमशितं मघवन्त्सं शिशाधि ।
प्राक्तादपाक्तादधरादुदक्तादभि जहि रक्षसः पर्वतेन ॥१९॥
एत उ त्ये पतयन्ति श्वयातव इन्द्रं दिप्सन्ति दिप्सवोऽदाभ्यम् ।
शिशीते शक्रः पिशुनेभ्यो वधं नूनं सृजदशनिं यातुमद्भ्यः ॥२०॥

॥९॥ इन्द्रो यातूनामभवत्पराशरो हविर्मथीनामभ्या३ विवासताम् ।
अभीदु शक्रः परशुर्यथा वनं पात्रेव भिन्दन्त्सत एति रक्षसः ॥२१॥
उलूकयातुं शुशुलूकयातुं जहि श्वयातुमुत कोकयातुम् ।
सुपर्णयातुमुत गृध्रयातुं दृषदेव प्र मृण रक्ष इन्द्र ॥२२॥
मा नो रक्षो अभि नड्यातुमावतामपोच्छतु मिथुना या किमीदिना ।
पृथिवी नः पार्थिवात्पात्वंहसोऽन्तरिक्षं दिव्यात्पात्वस्मान् ॥२३॥
इन्द्र जहि पुमांसं यातुधानमुत स्त्रियं मायया शाशदानाम् ।
विग्रीवासो मूरदेवा ऋदन्तु मा ते दृशन्त्सूर्यमुच्चरन्तम् ॥२४॥

प्रति॑ चक्ष्व॒ वि च॒क्ष्वेन्द्र॑श्च सोम जागृतम् ।
रक्षो॑भ्यो व॒धम॑स्यतम॒शनिं॑ यातु॒मद्भ्यः॑ ॥२५॥

॥ इति सप्तमं मण्डलम् ॥

[सप्तममण्डलेऽनुवाकाः ६, सूक्तानि १०४, ऋचः ८४१]

अथाष्टमं मण्डलम् ॥

५७ [प्रथमोऽनुवाकः ॥ सू० १-१]

॥ १ ॥ ऋषिः—१-२ प्रगाथो घौरः काण्वो वा । ३-२९ मेधातिथिमेध्यातिथी काण्वौ । ३०-३३ आसङ्गः प्लायोगिः । ३४ शश्वत्याङ्गिरस्यासङ्गस्य पत्नी ॥ देवता—१-२९ इन्द्रः । ३०-३३ आसङ्गस्य दानस्तुतिः । ३४ आसङ्गः ॥ छन्दः—१ उपरिष्टाद् बृहती । २ आर्षीभुरिक् बृहती । ३, ७, १०, १४, १८, २१ विराड् बृहती । ४ आर्षीस्वराड् बृहती । ५, ८, १५, १७, १९, २२, २५, ३१ निचृद् बृहती । ६, ९, ११, १२, २०, २४, २६, २७ आर्षीबृहती । १३ शङ्कुमतीबृहती । १६, २३, ३०, ३२ आर्चीभुरिग्बृहती । २८ आसुरीस्वराड् निचृद् बृहती । २९ बृहती । ३३ त्रिष्टुप् । ३४ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-३२ मध्यमः । ३३, ३४ धैवतः ॥

॥१०॥ मा चि॑द॒न्यद्वि शं॑सत॒ सखा॑यो॒ मा रि॑षण्यत ।
इन्द्र॒मित्स्तो॑ता॒ वृष॑णं॒ सचा॑ सु॒ते मुहु॑रु॒क्था च॑ शंसत ॥१॥
अ॒व॒क्र॒क्षिणं॑ वृष॒भं य॑था॒जुरं॒ गां न च॑र्षणी॒सह॑म् ।
वि॒द्वेष॑णं सं॒वन॑नोभयंक॒रं मंहि॑ष्ठमुभया॒विन॑म् ॥२॥
यच्चि॒द्धि त्वा॒ जना॑ इ॒मे नाना॒ हव॑न्त ऊ॒तये॑ ।
अ॒स्माकं॒ ब्रह्मे॒दमि॑न्द्र भूतु॒ तेऽहा॒ विश्वा॑ च॒ वर्ध॑नम् ॥३॥
वि त॑र्तूर्यन्ते मघवन्विप॒श्चितो॒ऽर्यो विपो॒ जना॑नाम् ।
उप॑ क्रमस्व पुरु॒रूप॒मा भ॑र॒ वाजं॒ नेदि॑ष्ठमू॒तये॑ ॥४॥
म॒हे च॒न त्वाम॑द्रिवः॒ परा॑ शु॒ल्काय॑ देयाम् ।
न स॒हस्रा॑य॒ नायुता॑य वज्रिवो॒ न श॒ताय॑ शतामघ ॥५॥

॥११॥ वस्याँ॑ इन्द्रासि मे पि॒तुरु॒त भ्रातु॒रभु॑ञ्जतः ।
मा॒ता च॑ मे छदयथः स॒मा व॑सो वसुत्व॒नाय॒ राध॑से ॥६॥
क्वे॑यथ॒ क्वेद॑सि पुरु॒त्रा चि॒द्धि ते॒ मनः॑ ।
अल॑र्षि युध्म खजकृत्पुरन्दर॒ प्र गा॑य॒त्रा अ॑गासिषुः ॥७॥

प्रास्मै गायत्रमर्चत वावातुर्यः पुरन्दरः ।
याभिः काण्वस्योप बर्हिरासदं यासद्वज्री भिनत्पुरः ॥८॥
ये ते सन्ति दशग्विनः शतिनो ये सहस्रिणः ।
अश्वासो ये ते वृषणो रघुद्रुवस्तेभिर्नस्तूयमा गहि ॥९॥
आ त्व१द्य सबर्दुघां हुवे गायत्रवेपसम् ।
इन्द्रं धेनुं सुदुघामन्यामिषमुरुधारामरंकृतम् ॥१०॥

॥१२॥ यत्तुदत्सूर एतशं वङ्कू वातस्य पर्णिना ।
वहत्कुत्समार्जुनेयं शतक्रतुः त्सरद्गन्धर्वमस्तृतम् ॥११॥
य ऋते चिदभिश्रिषः पुरा जत्रुभ्य आतृदः ।
संधाता सन्धिं मघवा पुरूवसुरिष्कर्ता विह्रुतं पुनः ॥१२॥
मा भूम निष्ट्या इवेन्द्र त्वदरणा इव ।
वनानि न प्रजहितान्यद्रिवो दुरोषासो अमन्महि ॥१३॥
अमन्महीदनाशवोऽनुग्रासश्च वृत्रहन् ।
सकृत्सु ते महता शूर राधसानु स्तोमं मुदीमहि ॥१४॥
यदि स्तोमं मम श्रवदस्माकमिन्द्रमिन्दवः ।
तिरः पवित्रं ससृवांस आशवो मन्दन्तु तुग्र्यावृधः ॥१५॥

॥१३॥ आ त्व१द्य सधस्तुतिं वावातुः सख्युरा गहि ।
उपस्तुतिर्मघोनां प्र त्वावत्वधा ते वश्मि सुष्टुतिम् ॥१६॥
सोता हि सोममद्रिभिरेमेनमप्सु धावत ।
गव्या वस्त्रेव वासयन्त इन्नरो निर्धुक्षन्वक्षणाभ्यः ॥१७॥
अध ज्मो अध वा दिवो बृहतो रोचनादधि ।
अया वर्धस्व तन्वा गिरा ममा जाता सुक्रतो पृण ॥१८॥
इन्द्राय सु मदिन्तमं सोमं सोता वरेण्यम् ।
शक्र एणं पीपयद्विश्वया धिया हिन्वानं न वाजयुम् ॥१९॥
मा त्वा सोमस्य गल्दया सदा याचन्नहं गिरा ।
भूर्णिं मृगं न सवनेषु चुक्रुधं क ईशानं न याचिषत् ॥२०॥

॥१४॥ मदेनेषितं मदमुग्रमुग्रेण शवसा ।
विश्वेषां तरुतारं मदच्युतं मदे हि ष्मा ददाति नः ॥२१॥

शेवा॑रे॒ वार्या॑ पु॒रु दे॒वो मर्ता॑य दा॒शुषे॑ ।
स सु॑न्व॒ते च॑ स्तुव॒ते च॑ रासते वि॒श्वगू॑र्तो अरिष्टु॒तः ॥२२॥
एन्द्र॑ याहि॒ मत्स्व॑ चि॒त्रेण॑ देव॒ राध॑सा ।
सरो॒ न प्रा॑स्युद॒रं सपी॑तिभि॒रा सोमे॑भिरु॒रु स्फि॒रम् ॥२३॥
आ त्वा॑ स॒हस्र॒मा श॒तं यु॒क्ता रथे॑ हिर॒ण्यये॑ ।
ब्र॒ह्म॒युजो॒ हर॑य इन्द्र के॒शिनो॒ वह॑न्तु॒ सोम॑पीतये ॥२४॥
आ त्वा॒ रथे॑ हिर॒ण्यये॒ हरी॑ म॒यूर॑शेप्या ।
शि॒ति॒पृ॒ष्ठा व॑हतां॒ मध्वो॒ अन्ध॑सो वि॒वक्ष॑णस्य पी॒तये॑ ॥२५॥

॥१५॥ पिबा॒ त्व१॒॑स्य गि॑र्वणः सु॒तस्य॑ पूर्व॒पा इ॑व ।
परि॑ष्कृतस्य र॒सिन॑ इ॒यमा॑सु॒तिश्चारु॒र्मदा॑य पत्यते ॥२६॥
य एको॒ अस्ति॑ दं॒सना॑ म॒हाँ उ॒ग्रो अ॒भि व्र॒तैः ।
गम॒त्स शि॒प्री न स यो॑ष॒दा ग॑म॒द्धवं॒ न परि॑ वर्जति ॥२७॥
त्वं पुरं॑ चरि॒ष्ण्वं॑ व॒धैः शुष्ण॑स्य॒ सं पि॑णक् ।
त्वं भा अनु॑ चरो॒ अध॑ द्वि॒ता यदि॑न्द्र॒ हव्यो॒ भुवः॑ ॥२८॥
मम॑ त्वा॒ सूर॒ उदि॑ते॒ मम॑ म॒ध्यन्दि॑ने दि॒वः ।
मम॑ प्रपि॒त्वे अ॑पिशर्व॒रे व॑स॒वा स्तोमा॑सो अवृत्सत ॥२९॥
स्तु॒हि स्तु॒हीदे॒ते घा॑ ते॒ मंहि॑ष्ठासो म॒घोना॑म् ।
नि॒न्दि॒ताश्वः॑ प्रप॒थी प॑रम॒ज्या म॒घस्य॑ मेध्यातिथे ॥३०॥

॥१६॥ आ यद॑श्वा॒न्वन॑न्वतः श्र॒द्धया॒हं रथे॑ रु॒हम् ।
उ॒त वा॒मस्य॒ वसु॑नश्चिकेतति॒ यो अस्ति॒ याद्वः॑ प॒शुः ॥३१॥
य ऋ॒ज्रा मह्यं॑ माम॒हे स॒ह त्व॒चा हि॑र॒ण्यया॑ ।
ए॒ष विश्वा॑न्य॒भ्य॑स्तु॒ सौभ॑गास॒ङ्गस्य॑ स्व॒नद्र॑थः ॥३२॥
अध॒ प्लायो॑गि॒रति॑ दा॒सद॒न्याना॑स॒ङ्गो अ॑ग्ने द॒शभिः॑ स॒हस्रैः॑ ।
अधो॒क्षणो॒ दश॒ मह्यं॒ रुशा॑न्तो न॒ळा इ॑व॒ सर॑सो॒ निर॑तिष्ठन् ॥३३॥
अन्व॑स्य स्थू॒रं द॑दृशे पु॒रस्ता॑दन॒स्थ ऊ॒रुर॑व॒रम्ब॑माणः ।
शश्व॑ती॒ नार्य॑भि॒चक्ष्या॑ह॒ सुभ॑द्रमर्य॒ भोज॑नं बिभर्षि ॥३४॥

॥ २ ॥ ऋषिः—१-४० मेधातिथिः काण्वः प्रियमेधश्चाङ्गिरसः । ४१, ४२ मेधातिथिः ॥ देवता—१-४० इन्द्रः । ४१, ४२ विभिन्दोर्दानस्तुतिः ॥ छन्दः—१-३, ५, ६, ९, ११, १२, १४, १६-१८, २२, २७, २९, ३१, ३३, ३५, ३७-३९ आर्षीगायत्री । ४, १३, १५, १९-२१, २३-२६, ३०, ३२, ३६, ४२ आर्षीनिचृद्गायत्री । ७, ८, १०, ३४, ४० आर्षीविराड्गायत्री । ४१ पादनिचृद्गायत्री । २८ आर्चीस्वराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-२७, २९-४२ षड्जः । २८ गान्धारः ॥

॥१७॥ इदं वसो सुतमन्धः पिबा सुपूर्णमुदरम् । अनाभयिन्ररिमा ते ॥१॥
नृभिर्धूतः सुतो अश्नैरव्यो वारैः परिपूतः । अश्वो न निक्तो नदीषु ॥२॥
तं ते यवं यथा गोभिः स्वादुमकर्म श्रीणन्तः । इन्द्र त्वास्मिन्त्सधमादे ॥३॥
इन्द्र इत्सोमपा एक इन्द्रः सुतपा विश्वायुः । अन्तर्देवान्मर्त्यांश्च ॥४॥
न यं शुक्रो न दुराशीर्न तृप्रा उरुव्यचसम् । अपस्पृण्वते सुहार्दम् ॥५॥
॥१८॥ गोभिर्यदीमन्ये अस्मन्मृगं न व्रा मृगयन्ते । अभित्सरन्ति धेनुभिः ॥६॥
त्रय इन्द्रस्य सोमाः सुतासः सन्तु देवस्य । स्वे क्षये सुतपाव्नः ॥७॥
त्रयः कोशासः श्चोतन्ति तिस्रश्चम्व१ः सुपूर्णाः । समाने अधि भार्मन् ॥८॥
शुचिरसि पुरुनिष्ठाः क्षीरैर्मध्यत आशीर्तः । दध्ना मन्दिष्ठः शूरस्य ॥९॥
इमे त इन्द्र सोमास्तीव्रा अस्मे सुतासः । शुक्रा आशिरं याचन्ते ॥१०॥
॥१९॥ ताँ आशिरं पुरोळाशमिन्द्रेमं सोमं श्रीणीहि । रेवन्तं हि त्वा शृणोमि ॥११॥
हृत्सु पीतासो युध्यन्ते दुर्मदासो न सुरायाम् । ऊधर्न नग्ना जरन्ते ॥१२॥
रेवाँ इद्रेवतः स्तोता स्यात्त्वावतो मघोनः । प्रेदु हरिवः श्रुतस्य ॥१३॥
उक्थं चन शस्यमानमगोररिरा चिकेत । न गायत्रं गीयमानम् ॥१४॥
मा न इन्द्र पीयत्नवे मा शर्धते परा दाः । शिक्षा शचीवः शचीभिः ॥१५॥
॥२०॥ वयमु त्वा तदिदर्था इन्द्र त्वायन्तः सखायः । कण्वा उक्थेभिर्जरन्ते ॥१६॥
न घेमन्यदा पपन वज्रिन्नपसो नविष्टौ । तवेदु स्तोमं चिकेत ॥१७॥
इच्छन्ति देवाः सुन्वन्तं न स्वप्नाय स्पृहयन्ति । यन्ति प्रमादमतन्द्राः ॥१८॥
ओ षु प्र याहि वाजेभिर्मा हृणीथा अभ्य१स्मान् । महाँ इव युवजानिः ॥१९॥
मो ष्व१द्य दुर्हणावान्त्सायं करदारे अस्मत् । अश्रीर इव जामाता ॥२०॥
॥२१॥ विद्मा ह्यस्य वीरस्य भूरिदावरीं सुमतिम् । त्रिषु जातस्य मनांसि ॥२१॥
आ तू षिञ्च कण्वमन्तं न घा विद्म शवसानात् । यशस्तरं शतमूतेः ॥२२॥
ज्येष्ठेन सोतरिन्द्राय सोमं वीराय शक्राय । भरा पिबन्नर्याय ॥२३॥
यो वेदिष्ठो अव्यथिष्वश्वावन्तं जरितृभ्यः । वाजं स्तोतृभ्यो गोमन्तम् ॥२४॥

पन्यंपन्यमित्सोतार आ धावत मद्याय । सोमं वीराय शूराय ॥२५॥
॥२२॥ पाता वृत्रहा सुतमा घा गमन्नारे अस्मत् । नि यमते शतमूतिः ॥२६॥
एह हरी ब्रह्मयुजा शग्मा वक्षतः सखायम् । गीर्भिः श्रुतं गिर्वणसम् ॥२७॥
स्वादवः सोमा आ याहि श्रीताः सोमा आ याहि ।
शिप्रिन्नृषीवः शचीवो नायमच्छा सधमादम् ॥२८॥
स्तुतश्च यास्त्वा वर्धन्ति महे राधसे नृम्णाय । इन्द्र कारिणं वृधन्तः ॥२९॥
गिरश्च यास्ते गिर्वाह उक्था च तुभ्यं तानि । सत्रा दधिरे शवांसि ॥३०॥
॥२३॥ एवेदेष तुविकूर्मिर्वाजाँ एको वज्रहस्तः । सनादमृक्तो दयते ॥३१॥
हन्ता वृत्रं दक्षिणेनेन्द्रः पुरू पुरुहूतः । महान्महीभिः शचीभिः ॥३२॥
यस्मिन्विश्वाश्चर्षणय उत च्यौत्ना ज्रयांसि च । अनु घेन्मन्दी मघोनः ॥३३॥
एष एतानि चकारेन्द्रो विश्वा योऽति शृण्वे । वाजदावा मघोनाम् ॥३४॥
प्रभर्ता रथं गव्यन्तमपाकाच्चिद्यमवति । इनो वसु स हि वोळ्हा ॥३५॥
॥२४॥ सनिता विप्रो अर्वद्भिर्हन्ता वृत्रं नृभिः शूरः । सत्योऽविता विधन्तम् ॥३६॥
यजध्वैनं प्रियमेधा इन्द्रं सत्राचा मनसा । यो भूत्सोमैः सत्यमद्वा ॥३७॥
गाथश्रवसं सत्पतिं श्रवस्कामं पुरुत्मानम् । कण्वासो गात वाजिनम् ॥३८॥
य ऋते चिद्गास्पदेभ्यो दात्सखा नृभ्यः शचीवान् । ये अस्मिन्काममश्रियन् ॥३९॥
इत्था धीवन्तमद्रिवः काण्वं मेध्यातिथिम् । मेषो भूतो३ऽभि यन्नयः ॥४०॥
शिक्षा विभिन्दो अस्मै चत्वार्ययुता ददत् । अष्टा परः सहस्रा ॥४१॥
उत सु त्ये पयोवृधा माकी रणस्य नप्त्या । जनित्वनाय मामहे ॥४२॥

॥ ३ ॥ ऋषिः—१-२४ मेध्यातिथिः काण्वः ॥ देवता—१-२० इन्द्रः । २१-२४ पाकस्थाम्नः कौरयाणस्य दानस्तुतिः ॥ छन्दः—१ ककुम्मतीबृहती । ३, ५, ७, ९, १९ निचृद्बृहती । ८ स्वराड्बृहती । १५, २४ बृहती । १७ पथ्याबृहती । २, १०, १४ सतःपङ्क्तिः । ४, १२, १६, १८ निचृत्पङ्क्तिः । ६ भुरिक्पङ्क्तिः । २० विराट्पंक्तिः । ११, २१, भुरिगनुष्टुप् । २२ विराड्गायत्री ॥ २३ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—१, ३, ५, ७-९, १५, १७, १९, २४ मध्यमः । २, ४, ६, १०, १२, १४, १६, १८, २० पञ्चमः । ११, १३ २१ गान्धारः । २२, २३ षड्जः ॥

॥२५॥ पिबा सुतस्य रसिनो मत्स्वा न इन्द्र गोमतः ।
आपिर्नो बोधि सधमाद्यो वृधे३ऽस्माँ अवन्तु ते धियः ॥१॥
भूयाम ते सुमतौ वाजिनो वयं मा नः स्तरभिमातये ।
अस्माञ्चित्राभिरवतादभिष्टिभिरा नः सुम्नेषु यामय ॥२॥

इ॒मा उ॑ त्वा पुरूवसो॒ गिरो॑ वर्धन्तु॒ या मम॑ ।
पा॒व॒कव॑र्णाः॒ शुच॑यो विप॒श्चितो॒ऽभि स्तोमै॑रनूषत ॥३॥
अ॒यं स॒हस्र॒मृषि॑भिः॒ सह॑स्कृतः समु॒द्र इ॑व पप्रथे ।
स॒त्यः सो अ॑स्य महि॒मा गृ॒णे शवो॑ य॒ज्ञेषु॑ विप्र॒राज्ये॑ ॥४॥
इन्द्र॒मिद्दे॒वता॑तय॒ इन्द्रं॑ प्रय॒त्य॑ध्व॒रे ।
इन्द्रं॑ समी॒के व॒निनो॑ हवामह॒ इन्द्रं॒ धन॑स्य सा॒तये॑ ॥५॥

॥२६॥ इन्द्रो॑ म॒ह्ना रोद॑सी पप्रथ॒च्छव॒ इन्द्रः॒ सूर्य॑मरोचयत् ।
इन्द्रे॑ ह॒ विश्वा॒ भुव॑नानि येमिर॒ इन्द्रे॑ सुवा॒नास॒ इन्द॑वः ॥६॥
अ॒भि त्वा॑ पू॒र्वपी॑तय॒ इन्द्र॒ स्तोमे॑भिरा॒यवः॑ ।
स॒मी॒ची॒नास॑ ऋ॒भवः॒ सम॑स्वरन्रु॒द्रा गृ॑णन्त॒ पू॒र्व्य॑म् ॥७॥
अ॒स्येदिन्द्रो॑ वावृधे॒ वृष्ण्यं॒ शवो॒ मदे॑ सु॒तस्य॒ विष्ण॑वि ।
अ॒द्या तम॑स्य महि॒मान॑मा॒यवोऽनु॑ ष्टुवन्ति पू॒र्वथा॑ ॥८॥
तत्त्वा॑ यामि सु॒वीर्यं॒ तद्ब्रह्म॑ पू॒र्वचि॑त्तये ।
येना॒ यति॑भ्यो॒ भृग॑वे॒ धने॑ हि॒ते येन॒ प्रस्क॑ण्व॒मावि॑थ ॥९॥
येना॑ समु॒द्रमसृ॑जो म॒हीर॒पस्तदि॑न्द्र॒ वृष्णि॑ ते॒ शवः॑ ।
स॒द्यः सो अ॑स्य महि॒मा न सं॒नशे॒ यं क्षो॒णीर॑नुचक्र॒दे ॥१०॥

॥२७॥ श॒ग्धी न॑ इन्द्र॒ यत्त्वा॑ र॒यिं यामि॑ सु॒वीर्य॑म् ।
श॒ग्धि वाजा॑य प्रथ॒मं सिषा॑सते श॒ग्धि स्तोमा॑य पूर्व्य ॥११॥
श॒ग्धी नो॑ अ॒स्य यद्ध॑ पौ॒रमावि॑थ॒ धिय॑ इन्द्र॒ सिषा॑सतः ।
श॒ग्धि यथा॒ रुश॑मं॒ श्याव॑कं॒ कृप॒मिन्द्र॒ प्रावः॒ स्व॑र्णरम् ॥१२॥
कन्नव्यो॑ अत॒सीनां॑ तु॒रो गृ॑णीत॒ मर्त्यः॑ ।
न॒ही न्व॑स्य महि॒मान॑मिन्द्रि॒यं स्व॑र्गृ॒णन्त॑ आन॒शुः ॥१३॥
कदु॑ स्तु॒वन्त॑ ऋतयन्त दे॒वत॒ ऋषिः॒ को विप्र॑ ओहते ।
क॒दा हवं॑ मघवन्निन्द्र सुन्व॒तः कदु॑ स्तुव॒त आ ग॑मः ॥१४॥
उदु॒ त्ये मधु॑मत्तमा॒ गिरः॒ स्तोमा॑स ईरते ।
स॒त्रा॒जितो॑ धन॒सा अक्षितोतयो वाज॒यन्तो॒ रथा॑ इव ॥१५॥

॥२८॥ कण्वा॑ इव॒ भृग॑वः॒ सूर्या॑ इव॒ विश्व॒मिद्धी॒तमा॑नशुः ।
इन्द्रं॒ स्तोमे॑भिर्म॒हय॑न्त आ॒यवः॑ प्रि॒यमे॑धासो अस्वरन् ॥१६॥

यु॒क्ष्वा हि वृ॑त्रहन्तम॒ हरी॑ इन्द्र परा॒वतः॑ ।
अ॒र्वा॒ची॒नो म॑घव॒न्त्सोम॑पीतय उ॒ग्र ऋ॒ष्वेभि॒रा ग॑हि ॥१७॥
इ॒मे हि ते॑ का॒रवो॑ वाव॒शुर्धि॒या विप्रा॑सो मे॒धसा॑तये ।
स त्वं नो॑ मघवन्निन्द्र गिर्वणो वे॒नो न शृ॑णुधी॒ हव॑म् ॥१८॥
निरि॑न्द्र बृह॒तीभ्यो॑ वृ॒त्रं धनु॑भ्यो अस्फुरः ।
निरर्बु॑दस्य॒ मृग॑यस्य मा॒यिनो॒ निः पर्व॑तस्य॒ गा आ॑जः ॥१९॥
निर॒ग्नयो॑ रुरुचु॒र्निरु॒ सूर्यो॒ निः सोम॑ इन्द्रि॒यो रसः॑ ।
निर॒न्तरि॑क्षादधमो म॒हामहिं॑ कृ॒षे तदि॑न्द्र॒ पौंस्य॑म् ॥२०॥

॥२९॥ यं मे॒ दुरिन्द्रो॑ म॒रुतः॒ पाक॑स्थामा॒ कौर॑याणः ।
विश्वे॑षां॒ त्मना॒ शोभि॑ष्ठ॒मुपे॑व दि॒वि धाव॑मानम् ॥२१॥
रोहि॑तं मे॒ पाक॑स्थामा सु॒धुरं॑ कक्ष्य॒प्राम् ।
अदा॑द्रा॒यो वि॒बोध॑नम् ॥२२॥
यस्मा॑ अ॒न्ये दश॒ प्रति॒ धुरं॒ वह॑न्ति॒ वह्न॑यः ।
अस्तं॒ वयो॒ न तुग्र्य॑म् ॥२३॥
आ॒त्मा पि॒तुस्त॒नूर्वास॑ ओजो॒दा अ॒भ्यञ्ज॑नम् ।
तुरीय॒मिद्रोहि॑तस्य॒ पाक॑स्थामानं भो॒जं दा॒तार॑मब्रवम् ॥२४॥

॥ ४ ॥ ऋषिः—१-२१ देवातिथिः काण्वः ॥ देवता—१-१४ इन्द्रः । १५-१८ इन्द्रः पूषा वा ।
१९-२१ कुरुङ्गस्य दानस्तुतिः ॥ छन्दः—१, १३ भुरिगनुष्टुप् । ७ ग्रनुष्टुप् । २, ४, ६, ८,
१२, १४, १८ निचृत् पङ्क्तिः । १० सतः पङ्क्तिः । १६, २० विराट् पङ्क्तिः । ३, ११,
१५ निचृत् बृहती । ५, ९ पथ्याबृहती । १७, १९ विराड् बृहती । २१ विराडुष्णिक् ॥
स्वरः—१, ७, १३ गान्धारः । २, ४, ६, ८, १०, १२, १४, १६,
१८, २० पञ्चमः । ३, ५, ९, ११, १५, १७, १९ मध्यमः २१ ऋषभः ।

॥३०॥ यदि॑न्द्र॒ प्रागपा॒गुद॒ङ् न्य॑ग्वा हू॒यसे॒ नृभिः॑ ।
सिमा॑ पु॒रू नृषू॑तो अ॒स्यान॒वेऽसि॑ प्रशर्ध तु॒र्वशे॑ ॥१॥
यद्वा॒ रुमे॒ रुश॑मे॒ श्याव॑के॒ कृप॒ इन्द्र॑ मा॒दय॑से॒ सचा॑ ।
कण्वा॑सस्त्वा॒ ब्रह्म॑भि॒ः स्तोम॑वाहस॒ इन्द्रा य॑च्छ॒न्त्या ग॑हि ॥२॥
यथा॑ गौ॒रो अ॒पा कृ॒तं तृष्य॒न्नेत्यवे॒रिण॑म् ।
आ॒पि॒त्वे नः॑ प्रपि॒त्वे तूय॒मा ग॑हि॒ कण्वे॑षु॒ सु सचा॒ पिब॑ ॥३॥
मन्द॑न्तु त्वा मघवन्नि॒न्द्रेन्द॑वो राधो॒देया॑य सुन्व॒ते ।
आ॒मुष्या॒ सोम॑मपिबश्च॒मू सु॒तं ज्येष्ठं॒ तद्द॑धिषे॒ सहः॑ ॥४॥

प्र च॒क्रे सह॑सा॒ सहो॑ ब॒भञ्ज॑ म॒न्युमोज॑सा ।
विश्वे॑ त इन्द्र पृतना॒यवो॑ यह्वो॒ नि वृ॒क्षा इ॑व येमिरे ॥५॥
॥३१॥ स॒हस्रे॑णेव सचते यवी॒युधा॒ यस्त॒ आन॒ळुप॑स्तुतिम् ।
पु॒त्रं प्रा॒वर्गं॑ कृणुते सु॒वीर्ये॑ दा॒श्नोति॒ नम॑उक्तिभिः ॥६॥
मा भे॑म॒ मा श्र॑मिष्मो॒ग्रस्य॑ स॒ख्ये तव॑ ।
म॒हत्ते॒ वृष्णो॑ अ॒भिचक्ष्यं॑ कृ॒तं पश्ये॑म तु॒र्वशं॒ यदु॑म् ॥७॥
स॒व्याम॑नु॒ स्फिग्यं॑ वावसे॒ वृषा॒ न दा॒नो अ॑स्य रोषति ।
मध्वा॒ संपृ॑क्ताः सार॒घेण॑ धे॒नव॒स्तूय॒मेहि॒ द्रवा॒ पिब॑ ॥८॥
अ॒श्वी र॒थी सु॑रू॒प इद्गोमाँ॒ इदि॑न्द्र ते॒ सखा॑ ।
श्वा॒त्रभा॑जा॒ वय॑सा सचते॒ सदा॑ च॒न्द्रो या॑ति स॒भामुप॑ ॥९॥
ऋ॒श्यो न तृष्य॑न्नव॒पान॒मा ग॑हि॒ पिबा॒ सोमं॒ वशाँ॒ अनु॑ ।
नि॒मेघ॑मानो मघवन्दि॒वेदि॑व॒ ओजि॑ष्ठं दधिषे॒ सहः॑ ॥१०॥
॥३२॥ अध्व॑र्यो द्रा॒वया॒ त्वं सोम॒मिन्द्रः॑ पिपासति ।
उप॑ नू॒नं यु॑युजे॒ वृष॑णा॒ हरी॒ आ च॑ जगाम वृत्र॒हा ॥११॥
स्व॒यं चि॒त्स म॑न्यते॒ दाशु॑रि॒र्जनो॒ यत्रा॒ सोम॑स्य तृ॒म्पसि॑ ।
इ॒दं ते॒ अन्नं॒ युज्यं॒ समु॑क्षितं॒ तस्येहि॒ प्र द्र॑वा॒ पिब॑ ॥१२॥
र॒थे॒ष्ठाया॑ध्वर्यवः॒ सोम॒मिन्द्रा॑य सोतन ।
अधि॑ ब्र॒ध्नस्याद्र॑यो॒ वि च॑क्षते सु॒न्वन्तो॑ दा॒श्व॑ध्वरम् ॥१३॥
उप॑ ब्र॒ध्नं वा॒वाता॒ वृष॑णा॒ हरी॒ इन्द्र॑म॒पसु॑ वक्षतः ।
अ॒र्वाञ्चं॑ त्वा॒ सप्त॑योऽध्वर॒श्रियो॒ वह॑न्तु॒ सव॒नेदुप॑ ॥१४॥
प्र पू॒षणं॑ वृणीमहे॒ युज्या॑य पुरू॒वसु॑म् ।
स श॑क्र शिक्ष पुरुहूत नो धि॒या तुजे॑ रा॒ये वि॑मोचन ॥१५॥
॥३३॥ सं नः॑ शिशीहि भु॒रिजो॑रिव क्षु॒रं रास्व॑ रा॒यो वि॑मोचन ।
त्वे तन्नः॑ सु॒वेद॑मु॒स्रियं॒ वसु॒ यं त्वं हि॒नोषि॒ मर्त्य॑म् ॥१६॥
वेमि॑ त्वा पूषन्नृ॒ञ्जसे॒ वेमि॒ स्तोत॑व आघृणे ।
न तस्य॑ वे॒म्यर॑णं॒ हि तद्व॑सो स्तु॒षे प॒ज्राय॒ साम्ने॑ ॥१७॥
परा॒ गावो॒ यव॑सं॒ कच्चि॑दाघृणे॒ नित्यं॒ रेक्णो॑ अमर्त्य ।
अ॒स्माकं॑ पूषन्नवि॒ता शि॒वो भ॑व॒ मंहि॑ष्ठो॒ वाज॑सातये ॥१८॥

स्थू॒रं राधः॑ श॒ताश्वं॑ कुरु॒ङ्गस्य॒ दिवि॑ष्टिषु ।
राज्ञ॑स्त्वे॒षस्य॑ सु॒भग॑स्य रा॒तिषु॑ तु॒र्वशे॑ष्वमन्महि ॥१९॥
धी॒भिः सा॒तानि॑ का॒ण्वस्य॑ वा॒जिनः॑ प्रि॒यमे॑धैर॒भिद्यु॑भिः ।
ष॒ष्टिं स॒हस्रानु॒ निर्म॑जामजे॒ निर्यू॒थानि॒ गवा॒मृषिः॑ ॥२०॥
वृ॒क्षाश्चि॑न्मे अभिपि॒त्वे अ॑रारणुः ।
गां भ॑जन्त मे॒हनाश्वं॑ भजन्त मे॒हना॑ ॥२१॥

॥ इति पञ्चमाष्टके सप्तमोऽध्यायः ॥
[सप्तमाध्याये वर्गाः ३३, सूक्तानि ८, ऋचः १६५]

अथाष्टमोऽध्यायः ॥

॥ ५ ॥ ऋषिः—१-३९ ब्रह्मातिथिः काण्वः ॥ देवते—१-३६, ३७^१ अश्विनौ । ३७^२-३९ चैद्यस्य कशोर्दानस्तुतिः ॥ छन्दः—१, ५, ११, १२, १४, १८, २१, २२, २९, ३२, ३३ निचृद् गायत्री । २-४, ६-१०, १५-१७, १९, २०, २४, २५, २७, २८, ३०, ३४, ३६ गायत्री । १३, २३, ३१, ३५ विराड् गायत्री । २६ आर्चीस्वराड् गायत्री । ३७, ३८ निचृद् बृहती । ३९ आर्षीनिचृदनुष्टुप् ॥
स्वरः—१-३६ षड्जः । ३७, ३८ मध्यमः । ३९ गान्धारः ॥

॥१॥ दू॒रादि॒हेव॒ यत्स॒त्य॑रु॒णप्सु॒रशि॑श्वितत् । वि भा॒नुं वि॒श्वधा॑तनत् ॥१॥
नृ॒वद्द॑स्रा मनो॒युजा॒ रथे॑न पृथु॒पाज॑सा । सचे॑थे अश्विनो॒षस॑म् ॥२॥
यु॒वाभ्यां॑ वाजिनीवसू॒ प्रति॒ स्तोमा॑ अदृक्षत । वाचं॑ दू॒तो यथो॑हिषे ॥३॥
पु॒रु॒प्रिया॑ ण ऊ॒तये॑ पु॒रु॒म॒न्द्रा पु॑रू॒वसू॑ । स्तु॒षे कण्वा॑सो अ॒श्विना॑ ॥४॥
मंहि॑ष्ठा वाज॒सात॑मे॒षय॑न्ता शु॒भस्पती॑ । गन्ता॑रा दा॒शुषो॑ गृ॒हम् ॥५॥

॥२॥ ता सु॒दे॒वाय॑ दा॒शुषे॑ सुमे॒धामवि॑तारिणीम् । घृ॒तैर्गव्यू॑तिमुक्षतम् ॥६॥
आ नः॒ स्तोम॒मुप॑ द्र॒वत्तूयं॑ श्ये॒नेभि॑रा॒शुभिः॑ । या॒तमश्वे॑भिरश्विना ॥७॥
येभि॒स्तिस्रः॑ प॒रा॒वतो॑ दि॒वो विश्वा॑नि रोच॒ना । त्रीँर॒क्तून्प॑रि॒दीय॑थः ॥८॥
उ॒त नो॒ गोम॑ती॒रिष॑ उ॒त सा॒तीर॑ह॒र्विदा॑ । वि प॒थः सा॒तये॑ सितम् ॥९॥
आ नो॒ गोम॑न्तमश्विना सु॒वीरं॑ सु॒रथं॑ र॒यिम् । वो॒ळ्हमश्वा॑वती॒रिषः॑ ॥१०॥

॥३॥ वावृधाना शुभस्पती दस्रा हिरण्यवर्तनी । पिबतं सोम्यं मधु ॥११॥
अस्मभ्यं वाजिनीवसू मघवद्भ्यश्च सप्रथः । छर्दिर्यन्तमदाभ्यम् ॥१२॥
नि षु ब्रह्म जनानां याविष्टं तूयमा गतम् । मो ष्व१न्याँ उपारतम् ॥१३॥
अस्य पिबतमश्विना युवं मदस्य चारुणः । मध्वो रातस्य धिष्ण्या ॥१४॥
अस्मे आ वहतं रयिं शतवन्तं सहस्रिणम् । पुरुक्षुं विश्वधायसम् ॥१५॥
॥४॥ पुरुत्रा चिद्धि वां नरा विह्वयन्ते मनीषिणः । वाघद्भिरश्विना गतम् ॥१६॥
जनासो वृक्तबर्हिषो हविष्मन्तो अरंकृतः । युवां हवन्ते अश्विना ॥१७॥
अस्माकमद्य वामयं स्तोमो वाहिष्ठो अन्तमः । युवाभ्यां भूत्वश्विना ॥१८॥
यो ह वां मधुनो दृतिराहितो रथचर्षणे । ततः पिबतमश्विना ॥१९॥
तेन नो वाजिनीवसू पश्वे तोकाय शं गवे । वहतं पीवरीरिषः ॥२०॥
॥५॥ उत नो दिव्या इष उत सिन्धूँरहर्विदा । अप द्वारेव वर्षथः ॥२१॥
कदा वां तौग्र्यो विधत्समुद्रे जहितो नरा । यद्वां रथो विभिष्पतात् ॥२२॥
युवं कण्वाय नासत्यापिरिप्ताय हर्म्ये । शश्वदूतीर्दशस्यथः ॥२३॥
ताभिरा यातमूतिभिर्नव्यसीभिः सुशस्तिभिः । यद्वां वृषण्वसू हुवे ॥२४॥
यथा चित्कण्वमावतं प्रियमेधमुपस्तुतम् । अत्रिं शिञ्जारमश्विना ॥२५॥
॥६॥ यथोत कृत्व्ये धनेंशुं गोष्वगस्त्यम् । यथा वाजेषु सोभरिम् ॥२६॥
एतावद्वां वृषण्वसू अतो वा भूयो अश्विना । गृणन्तः सुम्नमीमहे ॥२७॥
रथं हिरण्यवन्धुरं हिरण्याभीशुमश्विना । आ हि स्थाथो दिविस्पृशम् ॥२८॥
हिरण्ययी वां रभिरीषा अक्षो हिरण्ययः । उभा चक्रा हिरण्यया ॥२९॥
तेन नो वाजिनीवसू परावतश्चिदा गतम् । उपेमां सुष्टुतिं मम ॥३०॥
॥७॥ आ वहेथे पराकात्पूर्वीरश्नन्तावश्विना । इषो दासीरमर्त्या ॥३१॥
आ नो द्युम्नैरा श्रवोभिरा राया यातमश्विना । पुरुश्चन्द्रा नासत्या ॥३२॥
एह वां प्रुषितप्सवो वयो वहन्तु पर्णिनः । अच्छा स्वध्वरं जनम् ॥३३॥
रथं वामनुगायसं य इषा वर्तते सह । न चक्रमभि बाधते ॥३४॥
हिरण्ययेन रथेन द्रवत्पाणिभिरश्वैः । धीजवना नासत्या ॥३५॥
॥८॥ युवं मृगं जागृवांसं स्वदथो वा वृषण्वसू । ता नः पृङ्क्तमिषा रयिम् ॥३६॥
ता मे अश्विना सनीनां विद्यातं नवानाम् ।
यथा चिच्चैद्यः कशुः शतमुष्ट्रानां ददत्सहस्रा दश गोनाम् ॥३७॥

यो मे॑ हिर॒ण्यसं॑दृशो॒ दश॒ राज्ञो॒ अमं॑हत ।
अ॒ध॒स्प॒दा इच्चै॒द्यस्य॑ कृ॒ष्टय॑श्चर्म॒म्ना अ॒भितो॒ जनाः॑ ॥३८॥
माकि॑रे॒ना प॒था गा॒द्येने॒मे यन्ति॑ चे॒दयः॑ ।
अ॒न्यो नेत्सू॒रिरोह॑ते भूरि॒दाव॑त्तरो॒ जनः॑ ॥३९॥

[अथ द्वितीयोऽनुवाकः ॥

। ६ ॥ ऋषिः—१-४८ वत्सः काण्वः ॥ देवता—१-४५ इन्द्रः । ४६-४८ तिरिन्दिरस्य पारशव्यस्य दानस्तुतिः ॥ छन्दः—१-१३, १५-१७, १९, २५-२७, २९, ३०, ३२, ३५, ३८, ४२ गायत्री । १४, १८, २३, ३३, ३४, ३६, ३७, ३९-४१, ४३, ४५, ४८ निचृद्गायत्री । २० आर्चीस्वराड्गायत्री । २४, ४७, पादनिचृद्गायत्री । २१, २२, २८, ३१, ४४, ४६, आर्षीविराड्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥९॥ म॒हाँ इन्द्रो॒ य ओज॑सा प॒र्जन्यो॑ वृष्टि॒माँ इ॑व । स्तोमै॑र्व॒त्सस्य॑ वावृधे ॥१॥
प्र॒जामृ॒तस्य॒ पिप्र॑तः॒ प्र यद्भर॑न्त॒ वह्न॑यः । विप्रा॑ ऋ॒तस्य॒ वाह॑सा ॥२॥
कण्वा॒ इन्द्रं॒ यदक्र॑त॒ स्तोमै॑र्य॒ज्ञस्य॒ साध॑नम् । जा॒मि ब्रु॑वत॒ आयु॑धम् ॥३॥
सम॑स्य म॒न्यवे॒ विशो॒ विश्वा॑ नमन्त कृ॒ष्टयः॑ । स॒मु॒द्राये॑व॒ सिन्ध॑वः ॥४॥
ओज॒स्तद॑स्य तित्विष उ॒भे यत्स॒मव॑र्तयत् । इन्द्र॒श्चर्मे॑व॒ रोद॑सी ॥५॥

॥१०॥ वि चि॑द्वृ॒त्रस्य॒ दोध॑तो॒ वज्रे॑ण श॒तप॑र्वणा । शिरो॑ बिभेद वृ॒ष्णिना॑ ॥६॥
इ॒मा अ॒भि प्र णो॑नुमो वि॒पामग्रे॑षु धी॒तयः॑ । अ॒ग्नेः शो॒चिर्न दि॒द्युतः॑ ॥७॥
गुहा॑ स॒तीरुप॒ त्मना॒ प्र यच्छोच॑न्त धी॒तयः॑ । कण्वा॑ ऋ॒तस्य॒ धार॑या ॥८॥
प्र तमि॑न्द्र नशीमहि र॒यिं गोम॑न्तम॒श्विन॑म् । प्र ब्रह्म॑ पू॒र्वचि॑त्तये ॥९॥
अ॒हमिद्धि पि॒तुष्परि॑ मे॒धामृ॒तस्य॑ ज॒ग्रभ॑ । अ॒हं सूर्य॑ इवाजनि ॥१०॥

॥११॥ अ॒हं प्र॒त्नेन॒ मन्म॑ना॒ गिरः॑ शुम्भामि कण्व॒वत् । येनेन्द्रः॒ शुष्म॒मिद्द॒धे ॥११॥
ये त्वामि॑न्द्र॒ न तु॑ष्टु॒वुर्ऋष॑यो॒ ये च॑ तुष्टु॒वुः । ममेद्व॑र्धस्व॒ सुष्टु॑तः ॥१२॥
यद॑स्य म॒न्युरध्व॑नी॒द्वि वृ॒त्रं प॑र्व॒शो रु॒जन् । अ॒पः स॑मु॒द्रमैर॑यत् ॥१३॥
नि शुष्ण॑ इन्द्र धर्ण॒सिं वज्रं॑ जघन्थ॒ दस्य॑वि । वृषा॒ ह्यु॑ग्र शृण्वि॒षे ॥१४॥
न द्याव॒ इन्द्र॒मोज॑सा॒ नान्तरि॑क्षाणि व॒ज्रिण॑म् । न वि॑व्यचन्त॒ भूम॑यः ॥१५॥

॥१२॥ यस्त॑ इन्द्र म॒हीर॒पः स्त॑भू॒यमा॑न॒ आश॑यत् । नि तं पद्या॑सु शिश्नथः ॥१६॥
य इ॒मे रोद॑सी म॒ही स॑मी॒ची स॒मज॑ग्रभीत् । तमो॑भिरिन्द्र॒ तं गु॑हः ॥१७॥
य इ॑न्द्र॒ यत॑यस्त्वा॒ भृग॑वो॒ ये च॑ तुष्टु॒वुः । ममेदु॑ग्र श्रुधी॒ हव॑म् ॥१८॥
इ॒मास्त॑ इन्द्र॒ पृश्न॑यो घृ॒तं दु॑हत आ॒शिर॑म् । ए॒नामृ॒तस्य॑ पि॒प्युषीः॑ ॥१९॥
या इ॑न्द्र॒ प्रस्व॑स्त्वा॒सा गर्भ॒मच॑क्रिरन् । परि॒ धर्मे॑व॒ सूर्य॑म् ॥२०॥

॥१३॥ त्वामिच्छवसस्पते कण्वा उक्थेन वावृधुः । त्वां सुतास इन्दवः ॥२१॥
तवेदिन्द्र प्रणीतिषूत प्रशस्तिरद्रिवः । यज्ञो वितन्तसाय्यः ॥२२॥
आ न इन्द्र महीमिषं पुरं न दर्षि गोमतीम् । उत प्रजां सुवीर्यम् ॥२३॥
उत त्यदाश्वश्व्यं यदिन्द्र नाहुषीष्वा । अग्रे विक्षु प्रदीदयत् ॥२४॥
अभि व्रजं न तत्निषे सूर उपाकचक्षसम् । यदिन्द्र मृळयासि नः ॥२५॥
॥१४॥ यदङ्ग तविषीयस इन्द्र प्रराजसि क्षितीः । महाँ अपार ओजसा ॥२६॥
तं त्वा हविष्मतीर्विश उप ब्रुवत ऊतये । उरुज्रयसमिन्दुभिः ॥२७॥
उपह्वरे गिरीणां संगथे च नदीनाम् । धिया विप्रो अजायत ॥२८॥
अतः समुद्रमुद्वतश्चिकित्वाँ अव पश्यति । यतो विपान एजति ॥२९॥
आदित्प्रत्नस्य रेतसो ज्योतिष्पश्यन्ति वासरम् । परो यदिध्यते दिवा ॥३०॥
॥१५॥ कण्वास इन्द्र ते मतिं विश्वे वर्धन्ति पौंस्यम् । उतो शविष्ठ वृष्ण्यम् ॥३१॥
इमां म इन्द्र सुष्टुतिं जुषस्व प्र सु मामव । उत प्र वर्धया मतिम् ॥३२॥
उत ब्रह्मण्या वयं तुभ्यं प्रवृद्ध वज्रिवः । विप्रा अतक्ष्म जीवसे ॥३३॥
अभि कण्वा अनूषतापो न प्रवता यतीः । इन्द्रं वनन्वती मतिः ॥३४॥
इन्द्रमुक्थानि वावृधुः समुद्रमिव सिन्धवः । अनुत्तमन्युमजरम् ॥३५॥
॥१६॥ आ नो याहि परावतो हरिभ्यां हर्यताभ्याम् । इममिन्द्र सुतं पिब ॥३६॥
त्वामिद्वृत्रहन्तम जनासो वृक्तबर्हिषः । हवन्ते वाजसातये ॥३७॥
अनु त्वा रोदसी उभे चक्रं न वर्त्येतशम् । अनु सुवानास इन्दवः ॥३८॥
मन्दस्वा सु स्वर्णर उतेन्द्र शर्यणावति । मत्स्वा विवस्वतो मती ॥३९॥
वावृधान उप द्यवि वृषा वज्र्यरोरवीत् । वृत्रहा सोमपातमः ॥४०॥
॥१७॥ ऋषिर्हि पूर्वजा अस्येक ईशान ओजसा । इन्द्र चोष्कूयसे वसु ॥४१॥
अस्माकं त्वा सुताँ उप वीतपृष्ठा अभि प्रयः । शतं वहन्तु हरयः ॥४२॥
इमां सु पूर्व्यां धियं मधोर्घृतस्य पिप्युषीम् । कण्वा उक्थेन वावृधुः ॥४३॥
इन्द्रमिद्विमहीनां मेधे वृणीत मर्त्यः । इन्द्रं सनिष्युरूतये ॥४४॥
अर्वाञ्चं त्वा पुरुष्टुत प्रियमेधस्तुता हरी । सोमपेयाय वक्षतः ॥४५॥
शतमहं तिरिन्दिरे सहस्रं पर्शावा ददे । राधांसि याद्वानाम् ॥४६॥
त्रीणि शतान्यर्वतां सहस्रा दश गोनाम् । ददुष्पज्राय साम्ने ॥४७॥
उदानट्ककुहो दिवमुष्ट्राञ्चतुर्युजो ददत् । श्रवसा याद्वं जनम् ॥४८॥

॥ ७ ॥ ऋषिः—१-३६ पुनर्वत्सः काण्वः ॥ देवता—मरुतः ॥ छन्दः—१, ३-५, ७-१३, १७-१९, २१,
२८, ३०-३२, ३४ गायत्री । २, ६, १४, १६, २०, २२-२७, ३५, ३६ निचृद्गायत्री । १५-
पादनिचृद्गायत्री । २९, ३३ आर्षीविराड्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१८॥ प्र यद्वस्त्रिष्टुभमिषं मरुतो विप्रो अक्षरत् । वि पर्वतेषु राजथ ॥१॥
यदङ्ग तविषीयवो यामं शुभ्रा अचिध्वम् । नि पर्वता अहासत ॥२॥
उदीरयन्त वायुभिर्वाश्रासः पृश्निमातरः । धुक्षन्त पिप्युषीमिषम् ॥३॥
वपन्ति मरुतो मिहं प्र वेपयन्ति पर्वतान् । यद्यामं यान्ति वायुभिः ॥४॥
नि यद्यामाय वो गिरिर्नि सिन्धवो विधर्मणे । महे शुष्माय येमिरे ॥५॥

॥१९॥ युष्माँ उ नक्तमूतये युष्मान्दिवा हवामहे । युष्मान्प्रयत्यध्वरे ॥६॥
उदु त्ये अरुणप्सवश्चित्रा यामेभिरीरते । वाश्रा अधि ष्णुना दिवः ॥७॥
सृजन्ति रश्मिमोजसा पन्थां सूर्याय यातवे । ते भानुभिर्वि तस्थिरे ॥८॥
इमां मे मरुतो गिरमिमं स्तोममृभुक्षणः । इमं मे वनता हवम् ॥९॥
त्रीणि सरांसि पृश्नयो दुदुह्रे वज्रिणे मधु । उत्सं कवन्धमुद्रिणम् ॥१०॥

॥२०॥ मरुतो यद्ध वो दिवः सुम्नायन्तो हवामहे । आ तू न उप गन्तन ॥११॥
यूयं हि ष्ठा सुदानवो रुद्रा ऋभुक्षणो दमे । उत प्रचेतसो मदे ॥१२॥
आ नो रयिं मदच्युतं पुरुक्षुं विश्वधायसम् । इयर्ता मरुतो दिवः ॥१३॥
अधीव यद्गिरीणां यामं शुभ्रा अचिध्वम् । सुवानैर्मन्दध्व इन्दुभिः ॥१४॥
एतावतश्चिदेषां सुम्नं भिक्षेत मर्त्यः । अदाभ्यस्य मन्मभिः ॥१५॥

॥२१॥ ये द्रप्सा इव रोदसी धमन्त्यनु वृष्टिभिः । उत्सं दुहन्तो अक्षितम् ॥१६॥
उदु स्वानेभिरीरत उद्रथैरुदु वायुभिः । उत्स्तोमैः पृश्निमातरः ॥१७॥
येनाव तुर्वशं यदुं येन कण्वं धनस्पृतम् । राये सु तस्य धीमहि ॥१८॥
इमा उ वः सुदानवो घृतं न पिप्युषीरिषः । वर्धान्काण्वस्य मन्मभिः ॥१९॥
क्व नूनं सुदानवो मदथा वृक्तबर्हिषः । ब्रह्मा को वः सपर्यति ॥२०॥

॥२२॥ नहि ष्म यद्ध वः पुरा स्तोमेभिर्वृक्तबर्हिषः । शर्धाँ ऋतस्य जिन्वथ ॥२१॥
समु त्ये महतीरपः सं क्षोणी समु सूर्यम् । सं वज्रं पर्वशो दधुः ॥२२॥
वि वृत्रं पर्वशो ययुर्वि पर्वताँ अराजिनः । चक्राणावृष्णि पौंस्यम् ॥२३॥
अनु त्रितस्य युध्यतः शुष्ममावन्नुत क्रतुम् । अन्विन्द्रं वृत्रतूर्ये ॥२४॥
विद्युद्धस्ता अभिद्यवः शिप्राः शीर्षन्हिरण्ययीः । शुभ्रा व्यञ्जत श्रिये ॥२५॥

॥२३॥ उशना यत्परावत उक्ष्णो रन्ध्रमयातन । द्यौर्न चक्रदद्भिया ॥२६॥

आ नो॑ म॒खस्य॑ दा॒वनेऽश्वै॒र्हिर॑ण्यपाणिभिः । देवा॑स॒ उप॑ गन्तन ॥२७॥
यदे॑षां॒ पृष॑ती॒ रथे॒ प्रष्टि॒र्वह॑ति॒ रोहि॑तः । यान्ति॑ शु॒भ्रा रि॒णन्न॒पः ॥२८॥
सु॒षोमे॑ शर्य॒णाव॑त्यार्जी॒के प॒स्त्याव॑ति । य॒युर्निच॑क्रया॒ नरः॑ ॥२९॥
क॒दा ग॑च्छाथ मरुत इ॒त्था विप्रं॒ हव॑मानम् । मा॒र्डी॒केभि॒र्नाध॑मानम् ॥३०॥

॥२४॥ कद्ध॑ नू॒नं क॑धप्रियो॒ यदिन्द्र॒मज॑हातन । को वः॑ सखि॒त्व ओ॑हते ॥३१॥
स॒हो षु णो॒ वज्र॑हस्तैः॒ कण्वा॑सो अ॒ग्निं म॒रुद्भिः॑ । स्तु॒षे हिर॑ण्यवाशीभिः ॥३२॥
ओ षु वृष्णः॒ प्रय॑ज्यू॒ना नव्य॑से सुवि॒ताय॑ । व॒वृ॒त्यां चि॒त्रवा॑जान् ॥३३॥
गि॒रय॑श्चि॒न्नि जि॑हते॒ पर्शा॑नासो॒ मन्य॑मानाः । पर्व॑ताश्चि॒न्नि ये॑मिरे ॥३४॥
आ॒क्ष्ण॒या॒वानो॑ वहन्त्य॒न्तरि॑क्षेण॒ पत॑तः । धाता॑रः स्तुव॒ते वयः॑ ॥३५॥
अ॒ग्निर्हि जानि॑ पू॒र्व्यश्छन्दो॒ न सूरो॑ अ॒र्चिषा॑ । ते भा॒नुभि॒र्वि त॑स्थिरे ॥३६॥

॥ ८ ॥ ऋषिः—१-२३ सध्वंसः काण्वः ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१-३, ५, ९. १२, १४, १५,
१८-२०, २२ निचृदनुष्टुप् । ४, ७, ८, १०, ११, १३, १७, २१, २३ आर्षीविराडनुष्टुप् ।
६, १६ अनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥२५॥ आ नो॒ विश्वा॑भिरू॒तिभि॒रश्वि॑ना॒ गच्छ॑तं यु॒वम् ।
दस्रा॒ हिर॑ण्यवर्तनी॒ पिब॑तं सो॒म्यं मधु॑ ॥१॥
आ नू॒नं या॑तमश्विना॒ रथे॑न॒ सूर्य॑त्वचा ।
भुजी॒ हिर॑ण्यपेशसा॒ कवी॒ गम्भी॑रचेतसा ॥२॥
आ या॑तं॒ नहु॑ष॒स्पर्यान्तरि॑क्षात्सुवृ॒क्तिभिः॑ ।
पिबा॑थो अश्विना॒ मधु॒ कण्वा॑नां॒ सव॑ने सु॒तम् ॥३॥
आ नो॑ यातं दि॒वस्पर्यान्तरि॑क्षादधप्रिया ।
पु॒त्रः कण्व॑स्य वामि॒ह सु॒षाव॑ सो॒म्यं मधु॑ ॥४॥
आ नो॑ यात॒मुप॑श्रु॒त्यश्वि॑ना॒ सोम॑पीतये ।
स्वाहा॒ स्तोम॑स्य वर्ध॒ना प्र क॑वी धी॒तिभि॑र्नरा ॥५॥

॥२६॥ यच्चि॒द्धि वां॑ पु॒र ऋष॑यो जु॒हूरेऽव॑से नरा ।
आ या॑तमश्वि॒ना ग॑त॒मुपे॒मां सु॑ष्टु॒तिं मम॑ ॥६॥
दि॒वश्चि॑द्रोच॒नादध्या नो॑ गन्तं स्वर्विदा ।
धी॒भिर्व॑त्सप्रचेतसा॒ स्तोमे॑भिर्हवनश्रुता ॥७॥
किम॒न्ये पर्या॑सते॒ऽस्मत्स्तोमे॑भिर॒श्विना॑ ।
पु॒त्रः कण्व॑स्य वा॒मृषि॑र्गी॒र्भिर्व॒त्सो अ॑वीवृधत् ॥८॥

आ वां॒ विप्र॑ इ॒हाव॒सेऽह्व॒त्स्तोमे॑भिरश्विना ।
अरि॑प्रा॒ वृत्र॑हन्तमा॒ ता नो॑ भूतं मयो॒भुवा॑ ॥९॥
आ यद्वां॒ योष॑णा॒ रथ॒मति॑ष्ठद्वाजिनीवसू ।
विश्वा॑न्यश्विना यु॒वं प्र धी॒तान्य॑गच्छतम् ॥१०॥
॥२७॥ अतः॑ स॒हस्र॑निर्णिजा॒ रथे॒ना या॑तमश्विना ।
व॒त्सो वां॒ मधु॑म॒द्वचोऽशं॑सीत्का॒व्यः क॒विः ॥११॥
पु॒रु॒म॒न्द्रा पु॑रू॒वसू॑ मनो॒तरा॑ रयी॒णाम् ।
स्तोमं॑ मे अ॒श्विना॑वि॒मम॒भि वह्नी॑ अनूषाताम् ॥१२॥
आ नो॒ विश्वा॑न्यश्विना ध॒त्तं राधां॒स्यह्र॑या ।
कृ॒तं न॑ ऋ॒त्विया॑वतो॒ मा नो॑ रीरधतं नि॒दे ॥१३॥
यन्ना॑सत्या परा॒वति॒ यद्वा॒ स्थो अध्यम्ब॑रे ।
अतः॑ स॒हस्र॑निर्णिजा॒ रथे॒ना या॑तमश्विना ॥१४॥
यो वां॑ नासत्या॒वृषि॑र्गी॒र्भिर्व॒त्सो अवी॑वृधत् ।
तस्मै॑ स॒हस्र॑निर्णिज॒मिषं॑ धत्तं घृत॒श्चुत॑म् ॥१५॥
॥२८॥ प्रास्मा॒ ऊर्जं॑ घृत॒श्चुत॒मश्वि॑ना॒ यच्छ॑तं यु॒वम् ।
यो वां॑ सु॒म्नाय॑ तु॒ष्टव॑द्वसू॒याद्दा॑नुनस्पती ॥१६॥
आ नो॑ गन्तं रिशादसे॒मं स्तोमं॑ पुरुभुजा ।
कृ॒तं नः॑ सु॒श्रियो॑ नरे॒मा दा॑तम॒भिष्ट॑ये ॥१७॥
आ वां॒ विश्वा॑भिरू॒तिभिः॑ प्रि॒यमे॑धा अहूषत ।
राज॑न्तावध्व॒राणा॑म॒श्विना॒ याम॑हूतिषु ॥१८॥
आ नो॑ गन्तं मयो॒भुवा॒श्विना॑ शं॒भुवा॑ यु॒वम् ।
यो वां॑ विप॒न्यू धी॒तिभि॑र्गी॒र्भिर्व॒त्सो अवी॑वृधत् ॥१९॥
याभि॒ः कण्वं॒ मेधा॑तिथिं॒ याभि॒र्वशं॒ दश॑व्रजम् ।
याभि॒र्गोश॑र्य॒माव॑तं॒ ताभि॑र्नोऽवतं नरा ॥२०॥
॥२९॥ याभि॑र्नरा त्र॒सद॑स्यु॒माव॑तं॒ कृत्व्ये॒ धने॑ ।
ताभि॒ः ष्व१॒स्माँ अ॒श्विना॒ प्राव॑तं॒ वाज॑सातये ॥२१॥
प्र वां॒ स्तोमाः॑ सुवृ॒क्तयो॒ गिरो॑ वर्धन्त्वश्विना ।
पुरु॑त्रा॒ वृत्र॑हन्तमा॒ ता नो॑ भूतं पुरु॒स्पृहा॑ ॥२२॥

त्रीणि पदान्यश्विनोराविः सान्ति गुहा परः ।
कवी ऋतस्य पत्मभिरर्वाग्जीवेभ्यस्परि ॥२३॥

॥ ९ ॥ १-२१ शशकर्णः काण्वः ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ४, ६ बृहती । १४, १५ निचृद्बृहती । २, २० गायत्री । ३, २१ निचृद्गायत्री । ११ त्रिपाद्विराड्गायत्री । ५ ककुबुष्णिक् । ७, ८, १७, १९ अनुष्टुप् । ९ पादनिचृदनुष्टुप् । १३ निचृदनुष्टुप् । १६ आर्च्यनुष्टुप् । १८ विराडनुष्टुप् । १० आर्षीनिचृत्पङ्क्तिः । १२ जगती ॥ स्वरः—१, ४, ६, १४, १५, मध्यमः । २, ३, ११, २०, २१ षड्जः । ५ ऋषभः । ७-९, १३, १६-१९ गान्धारः १० पञ्चमः । १२ निषादः ॥

॥३०॥ आ नूनमश्विना युवं वत्सस्य गन्तमवसे ।
प्रास्मै यच्छतमवृकं पृथु च्छर्दिर्युयुतं या अरातयः ॥१॥
यदन्तरिक्षे यद्दिवि यत्पञ्च मानुषाँ अनु । नृम्णं तद्धत्तमश्विना ॥२॥
ये वां दंसांस्यश्विना विप्रासः परिमामृशुः । एवेत्काण्वस्य बोधतम् ॥३॥
अयं वां घर्मो अश्विना स्तोमेन परि षिच्यते ।
अयं सोमो मधुमान्वाजिनीवसू येन वृत्रं चिकेतथः ॥४॥
यदप्सु यद्वनस्पतौ यदोषधीषु पुरुदंससा कृतम् ।
तेन माविष्टमश्विना ॥५॥
॥३१॥ यन्नासत्या भुरण्यथो यद्वा देव भिषज्यथः ।
अयं वां वत्सो मतिभिर्न विन्धते हविष्मन्तं हि गच्छथः ॥६॥
आ नूनमश्विनोर्ऋषिः स्तोमं चिकेत वामया ।
आ सोमं मधुमत्तमं घर्मं सिञ्चादथर्वणि ॥७॥
आ नूनं रघुवर्तनिं रथं तिष्ठाथो अश्विना ।
आ वां स्तोमा इमे मम नभो न चुच्यवीरत ॥८॥
यदद्य वां नासत्योक्थैराचुच्युवीमहि ।
यद्वा वाणीभिरश्विनेवेत्काण्वस्य बोधतम् ॥९॥
यद्वां कक्षीवाँ उत यद्व्यश्व ऋषिर्यद्वां दीर्घतमा जुहाव ।
पृथी यद्वां वैन्यः सादनेष्वेवेदतो अश्विना चेतयेथाम् ॥१०॥
॥३२॥ यातं छर्दिष्पा उत नः परस्पा भूतं जगत्पा उत नस्तनूपा ।
वर्तिस्तोकाय तनयाय यातम् ॥११॥
यदिन्द्रेण सरथं याथो अश्विना यद्वा वायुना भवथः समोकसा ।
यदादित्येभिर्ऋभुभिः सजोषसा यद्वा विष्णोर्विक्रमणेषु तिष्ठथः ॥१२॥

यद॒द्याश्वि॑नाव॒हं हु॒वेय॒ वाज॑सातये ।
यत्पृ॒त्सु तु॒र्वणे॒ सह॒स्तच्छ्रेष्ठ॑म॒श्विनो॒रवः॑ ॥१३॥
आ नू॒नं या॑तमश्विने॒मा ह॒व्यानि॑ वां हि॒ता ।
इ॒मे सोमा॑सो॒ अधि॑ तु॒र्वशे॒ यदा॑वि॒मे कण्वे॑षु वा॒मथ॑ ॥१४॥
यन्ना॑सत्या परा॒के अ॑र्वा॒के अस्ति॑ भेष॒जम् ।
तेन॑ नू॒नं वि॑म॒दाय॑ प्रचेतसा छ॒र्दिर्व॒त्साय॑ यच्छतम् ॥१५॥

॥३३॥ अभु॑त्स्यु॒ प्र दे॒व्या सा॒कं वा॒चाहम॒श्विनोः॑ ।
व्याव॑र्दे॒व्या म॒तिं वि रा॒तिं मर्त्ये॑भ्यः ॥१६॥
प्र बो॑धयोषो अ॒श्विना॒ प्र दे॑वि सूनृते महि ।
प्र य॑ज्ञहोतरानु॒षक्प्र मदा॑य॒ श्रवो॑ बृ॒हत् ॥१७॥
यदु॑षो॒ यासि॑ भा॒नुना॒ सं सूर्ये॑ण रोचसे ।
आ हा॒यम॒श्विनो॒ रथो॑ व॒र्तिर्याति॑ नृ॒पाय्य॑म् ॥१८॥
यदा॒पीता॑सो अं॒शवो॒ गावो॒ न दु॒ह्र ऊध॑भिः ।
यद्वा॒ वाणी॒रनू॑षत॒ प्र दे॑व॒यन्तो॑ अ॒श्विना॑ ॥१९॥
प्र द्यु॒म्नाय॒ प्र शव॑से॒ प्र नृ॒षाह्या॑य॒ शर्म॑णे । प्र दक्षा॑य प्रचेतसा ॥२०॥
यन्नू॒नं धी॒भिर॑श्विना पि॒तुर्योना॑ नि॒षीद॑थः । यद्वा॑ सु॒म्नेभि॑रुक्थ्या ॥२१॥

॥ १० ॥ ऋषिः—१-६ प्रगाथः काण्वः ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ५ आर्चीस्वराड्बृहती ।
६ आर्षीस्वराड्बृहती । २ त्रिष्टुप् । ३ आर्चीभुरिगनुष्टुप् । ४ आर्चीभुरिक्पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१, ५, ६ मध्यमः । २ धैवतः । ३ गान्धारः । ४ पञ्चमः ॥

॥३४॥ यत्स्थो दी॒र्घप्र॑सद्मनि॒ यद्वा॒दो रो॑च॒ने दि॒वः ।
यद्वा॑ समु॒द्रे अध्याकृ॑ते गृ॒हेऽत॒ आ या॑तमश्विना ॥१॥
यद्वा॑ य॒ज्ञं मन॑वे संमिमि॒क्षथु॑रे॒वेत्का॒ण्वस्य॑ बोधतम् ।
बृह॒स्पतिं॒ विश्वा॑न्दे॒वाँ अ॒हं हु॑व॒ इन्द्रा॒विष्णू॑ अ॒श्विना॑वाशु॒हेष॑सा ॥२॥
त्या न्व॑१॒श्विना॑ हुवे सु॒दंस॑सा गृ॒भे कृ॒ता ।
ययो॒रस्ति॒ प्र णः॑ स॒ख्यं दे॒वेष्वध्याप्य॑म् ॥३॥
ययो॒रधि॒ प्र य॒ज्ञा अ॑सू॒रे सन्ति॑ सू॒रयः॑ ।
ता य॒ज्ञस्या॑ध्व॒रस्य॒ प्रचे॑तसा स्व॒धाभि॒र्या पिब॑तः सो॒म्यं मधु॑ ॥४॥

यद॒द्याश्वि॑ना॒वपा॒ग्यत्प्राक्स्थो वा॑जिनीवसू ।
यद्द्रु॒ह्यव्यन॑वि तु॒र्वशे॒ यदौ॑ हु॒वे वा॒मथ॒ मा ग॑तम् ॥५॥
यद॒न्तरि॑क्षे॒ पत॑थः पुरुभुजा॒ यद्वे॒मे रोद॑सी॒ अनु॑ ।
यद्वा॑ स्व॒धाभि॑रधि॒तिष्ठ॑थो॒ रथ॒मत॒ आ या॑तमश्विना ॥६॥

॥ ११ ॥ ऋषिः—१-१० वत्सः काण्वः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ आर्चीभुरिग्गायत्री
२ वर्धमानागायत्री । ३, ५-७, ९ निचृद्गायत्री । ४ विराड्गायत्री । ८ गायत्री ।
१० आर्चीभुरिक् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-९ षड्जः । १० धैवतः ॥

॥३५॥ त्वम॑ग्ने व्रत॒पा अ॑सि दे॒व आ मर्त्ये॒ष्वा । त्वं य॒ज्ञेष्वीड्यः॑ ॥१॥
त्वम॑सि प्र॒शस्यो॑ वि॒दथे॑षु सहन्त्य । अग्ने॑ र॒थीर॑ध्व॒राणा॑म् ॥२॥
स त्वम॒स्मदप॒ द्विषो॑ युयो॒धि जा॑तवेदः । अदे॑वीरग्ने॒ अरा॑तीः ॥३॥
अन्ति॑ चि॒त्सन्त॒मह॑ य॒ज्ञं मर्त॑स्य रि॒पोः । नोप॑ वेषि जातवेदः ॥४॥
मर्ता॒ अम॑र्त्यस्य ते॒ भूरि॒ नाम॑ मनामहे । विप्रा॑सो जा॒तवे॑दसः ॥५॥

॥३६॥ विप्रं॒ विप्रा॒सोऽव॑से दे॒वं मर्ता॑स ऊ॒तये॑ । अ॒ग्निं गी॒र्भिर्ह॑वामहे ॥६॥
आ ते॑ व॒त्सो मनो॑ यमत्पर॒माच्चि॑त्स॒धस्था॑त् । अग्ने॒ त्वांका॑मया गि॒रा ॥७॥
पु॒रु॒त्रा हि स॒दृङ्ङसि॑ वि॒शो विश्वा॒ अनु॑ प्र॒भुः । स॒मत्सु॑ त्वा हवामहे ॥८॥
स॒मत्स्व॒ग्निमव॑से वाज॒यन्तो॑ हवामहे । वाजे॑षु चि॒त्ररा॑धसम् ॥९॥
प्र॒त्नो हि क॒मीड्यो॑ अध्व॒रेषु॑ स॒नाच्च॒ होता॒ नव्य॑श्च॒ सत्सि॑ ।
स्वां चा॑ग्ने त॒न्वं॑ पि॒प्रय॑स्वा॒स्मभ्यं॑ च॒ सौभ॑ग॒मा य॑जस्व ॥१०॥

॥ इति पञ्चमाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥

[अष्टमाध्याये वर्गाः ३६, सूक्तानि ७, ऋचः १८३]
[पञ्चमाष्टके अध्यायाः ८, वर्गाः २३८, सूक्तानि १२९, ऋचः १२६३]

॥ इति पञ्चमोऽष्टकः ॥

अथ षष्ठोऽष्टकः ॥

अथ प्रथमोऽध्यायः ॥

॥ १२ ॥ ऋषिः—१-३३ पर्वतः काण्वः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २, ८, ९, १५, १६, २०,
२१, २५, ३१, ३२ निचृदुष्णिक् । ३-६, १०-१२, १४, १७, १८, २२-२४, २६-३०
उष्णिक् । ७, १३, १९ आर्षीविराडुष्णिक् । ३३ आर्चीस्वराडुष्णिक् ॥ स्वरः—ऋषभः ॥

॥१॥ य इ॑न्द्र सोम॒पात॑मो॒ मदः॑ शविष्ठ॒ चेत॑ति । येना॒ हंसि॒ न्य१॒॑त्रिणं॒ तमी॑महे ॥१॥
येना॒ दश॑ग्वम॒ध्रिगुं॑ वे॒पय॑न्तं॒ स्व॑र्णरम् । येना॑ समु॒द्रमावि॑था॒ तमी॑महे ॥२॥
येन॒ सिन्धुं॑ म॒हीर॒पो रथाँ॑ इव प्रचो॒दयः॑ । पन्था॑मृ॒तस्य॒ यात॑वे॒ तमी॑महे ॥३॥
इ॒मं स्तोम॑म॒भिष्ट॑ये घृ॒तं न पू॒तम॑द्रिवः । येना॒ नु स॒द्य ओज॑सा व॒वक्षि॑थ ॥४॥
इ॒मं जु॑षस्व गिर्वणः समु॒द्र इ॑व पिन्वते । इन्द्र॒ विश्वा॑भिरू॒तिभि॑र्व॒वक्षि॑थ ॥५॥

॥२॥ यो नो॑ दे॒वः प॑रा॒वतः॑ सखित्व॒नाय॑ माम॒हे । दि॒वो न वृ॒ष्टिं प्र॒थय॑न्व॒वक्षि॑थ ॥६॥
व॒व॒क्षुर॑स्य के॒तव॑ उ॒त वज्रो॒ गभ॑स्त्योः । यत्सूर्यो॒ न रोद॑सी॒ अव॑र्धयत् ॥७॥
यदि॑ प्रवृद्ध सत्पते स॒हस्रं॑ महि॒षाँ अघः॑ । आदित्त॑ इन्द्रि॒यं म॒हि प्र वा॑वृधे ॥८॥
इन्द्रः॒ सूर्य॑स्य र॒श्मिभि॒र्न्य॑र्शसा॒नमो॑षति । अ॒ग्निर्वने॑व सास॒हिः प्र वा॑वृधे ॥९॥
इ॒यं त॑ ऋ॒त्विया॑वती धी॒तिरे॑ति॒ नवी॑यसी । स॒प॒र्यन्ती॑ पुरुप्रि॒या मिमी॑त॒ इत् ॥१०॥

॥३॥ गर्भो॑ य॒ज्ञस्य॑ देव॒युः क्रतुं॑ पुनीत आनु॒षक् । स्तोमै॒रिन्द्र॑स्य वावृधे॒ मिमी॑त॒ इत् ॥११॥
स॒निर्मि॒त्रस्य॑ पप्रथ॒ इन्द्रः॒ सोम॑स्य पी॒तये॑ । प्राची॒ वाशी॑व सुन्व॒ते मिमी॑त॒ इत् ॥१२॥
यं विप्रा॑ उ॒क्थवा॑हसोऽभिप्रम॒न्दुरा॒यवः॑ । घृ॒तं न पि॑प्य आ॒सन्यृ॒तस्य॒ यत् ॥१३॥
उ॒त स्व॒राजे॒ अदि॑तिः॒ स्तोम॒मिन्द्रा॑य जीजनत् । पु॒रु॒प्र॒श॒स्तमू॒तय॑ ऋ॒तस्य॒ यत् ॥१४॥
अ॒भि वह्न॑य ऊ॒तयेऽनू॑षत॒ प्रश॑स्तये । न दे॑व॒ विव्र॑ता॒ हरी॑ ऋ॒तस्य॒ यत् ॥१५॥

॥४॥ यत्सोम॑मिन्द्र॒ विष्ण॑वि॒ यद्वा॑ घ त्रि॒त आ॒प्त्ये । यद्वा॑ म॒रुत्सु॒ मन्द॑से॒ समिन्दु॑भिः ॥१६॥
यद्वा॑ शक्र परा॒वति॑ समु॒द्रे अधि॒ मन्द॑से । अ॒स्माक॒मित्सु॒ते र॑णा॒ समिन्दु॑भिः ॥१७॥
यद्वासि॑ सुन्व॒तो वृ॒धो यज॑मानस्य सत्पते । उ॒क्थे वा॒ यस्य॒ रण्य॑सि॒ समिन्दु॑भिः ॥१८॥
दे॒वंदे॑वं॒ वोऽव॑स॒ इन्द्र॑मिन्द्रं गृणी॒षणि॑ । अधा॑ य॒ज्ञाय॑ तु॒र्वणे॒ व्या॑नशुः ॥१९॥
य॒ज्ञेभि॑र्य॒ज्ञवा॑हसं॒ सोमे॑भिः सोम॒पात॑मम् । होत्रा॑भि॒रिन्द्रं॑ वावृधु॒र्व्या॑नशुः ॥२०॥

॥५॥ महीरस्य प्रणीतयः पूर्वीरुत प्रशस्तयः । विश्वा वसूनि दाशुषे व्यानशुः ॥२१॥
इन्द्रं वृत्राय हन्तवे देवासो दधिरे पुरः । इन्द्रं वाणीरनूषता समोजसे ॥२२॥
महान्तं महिना वयं स्तोमेभिर्हवनश्रुतम् । अर्कैरभि प्र णोनुमः समोजसे ॥२३॥
न यं विविक्तो रोदसी नान्तरिक्षाणि वज्रिणम् । अमादिदस्य तित्विषे समोजसः ॥२४॥
यदिन्द्र पृतनाज्ये देवास्त्वा दधिरे पुरः । आदित्ते हर्यता हरी ववक्षतुः ॥२५॥
॥६॥ यदा वृत्रं नदीवृतं शवसा वज्रिन्नवधीः । आदित्ते हर्यता हरी ववक्षतुः ॥२६॥
यदा ते विष्णुरोजसा त्रीणि पदा विचक्रमे । आदित्ते हर्यता हरी ववक्षतुः ॥२७॥
यदा ते हर्यता हरी वावृधाते दिवेदिवे । आदित्ते विश्वा भुवनानि येमिरे ॥२८॥
यदा ते मारुतीर्विशस्तुभ्यमिन्द्र नियेमिरे । आदित्ते विश्वा भुवनानि येमिरे ॥२९॥
यदा सूर्यममुं दिवि शुक्रं ज्योतिरधारयः । आदित्ते विश्वा भुवनानि येमिरे ॥३०॥
इमां त इन्द्र सुष्टुतिं विप्र इयर्ति धीतिभिः । जामिं पदेव पिप्रतीं प्राध्वरे ॥३१॥
यदस्य धामनि प्रिये समीचीनासो अस्वरन् । नाभा यज्ञस्य दोहना प्राध्वरे ॥३२॥
सुवीर्यं स्वश्व्यं सुगव्यमिन्द्र दद्धि नः । होतेव पूर्वचित्तये प्राध्वरे ॥३३॥

॥ १३ ॥ ऋषि:—१-३३ नारदः काण्वः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ५, ८, ११, १४, १९, २१, २२, २६, २७, ३१ निचृदुष्णिक् । २-४, ६, ७, ९, १०, १२, १३, १५-१८. २०, २३-२५, २८, २९, ३२, ३३ उष्णिक् । ३० आर्षीविराडुष्णिक् ॥ स्वरः—ऋषभः ॥

[अथ तृतीयोऽनुवाकः ॥

(१-

॥७॥ इन्द्रः सुतेषु सोमेषु क्रतुं पुनीत उक्थ्यम् । विदे वृधस्य दक्षसो महान्हि षः ॥१॥
स प्रथमे व्योमनि देवानां सदने वृधः । सुपारः सुश्रवस्तमः समप्सुजित् ॥२॥
तमह्वे वाजसातय इन्द्रं भराय शुष्मिणम् । भवा नः सुम्ने अन्तमः सखा वृधे ॥३॥
इयं त इन्द्र गिर्वणो रातिः क्षरति सुन्वतः । मन्दानो अस्य बर्हिषो वि राजसि ॥४॥
नूनं तदिन्द्र दद्धि नो यत्त्वा सुन्वन्त ईमहे । रयिं नश्चित्रमा भरा स्वर्विदम् ॥५॥
॥८॥ स्तोता यत्ते विचर्षणिरतिप्रशर्धयद्गिरः । वया इवानु रोहते जुषन्त यत् ॥६॥
प्रत्नवज्जनया गिरः शृणुधी जरितुर्हवम् । मदेमदे ववक्षिथा सुकृत्वने ॥७॥
क्रीळन्त्यस्य सूनृता आपो न प्रवता यतीः । अया धिया य उच्यते पतिर्दिवः ॥८॥
उतो पतिर्य उच्यते कृष्टीनामेक इद्वशी । नमोवृधैरवस्युभिः सुते रण ॥९॥
स्तुहि श्रुतं विपश्चितं हरी यस्य प्रसक्षिणा । गन्तारा दाशुषो गृहं नमस्विनः ॥१०॥

॥९॥ तूतुजानो महेमतेऽश्वेभिः प्रुषितप्सुभिः । आ याहि यज्ञमाशुभिः शमिद्धि ते ॥११॥
इन्द्र शविष्ठ सत्पते रयिं गृणत्सु धारय । श्रवः सूरिभ्यो अमृतं वसुत्वनम् ॥१२॥
हवे त्वा सूर उदिते हवे मध्यंदिने दिवः । जुषाण इन्द्र सप्तिभिर्न आ गहि ॥१३॥
आ तू गहि प्र तु द्रव मत्स्वा सुतस्य गोमतः । तन्तुं तनुष्व पूर्व्यं यथा विदे ॥१४॥
यच्छक्रासि परावति यदर्वावति वृत्रहन् । यद्वा समुद्रे अन्धसोऽवितेदसि ॥१५॥
॥१०॥ इन्द्रं वर्धन्तु नो गिर इन्द्रं सुतास इन्दवः । इन्द्रे हविष्मतीर्विशो अराणिषुः ॥१६॥
तमिद्विप्रा अवस्यवः प्रवत्वतीभिरूतिभिः । इन्द्रं क्षोणीरवर्धयन्वया इव ॥१७॥
त्रिकद्रुकेषु चेतनं देवासो यज्ञमत्नत । तमिद्वर्धन्तु नो गिरः सदावृधम् ॥१८॥
स्तोता यत्ते अनुव्रत उक्थान्यृतुथा दधे । शुचिः पावक उच्यते सो अद्भुतः ॥१९॥
तदिद्रुद्रस्य चेतति यह्वं प्रत्नेषु धामसु । मनो यत्रा वि तद्दधुर्विचेतसः ॥२०॥
॥११॥ यदि मे सख्यमावर इमस्य पाह्यन्धसः । येन विश्वा अति द्विषो अतारिम ॥२१॥
कदा त इन्द्र गिर्वणः स्तोता भवाति शंतमः । कदा नो गव्ये अश्व्ये वसौ दधः ॥२२॥
उत ते सुष्टुता हरी वृषणा वहतो रथम् । अजुर्यस्य मदिन्तमं यमीमहे ॥२३॥
तमीमहे पुरुष्टुतं यह्वं प्रत्नाभिरूतिभिः । नि बर्हिषि प्रिये सददध द्विता ॥२४॥
वर्धस्वा सु पुरुष्टुत ऋषिष्टुताभिरूतिभिः । धुक्षस्व पिप्युषीमिषमवा च नः ॥२५॥
॥१२॥ इन्द्र त्वमवितेदसीत्था स्तुवतो अद्रिवः । ऋतादियर्मि ते धियं मनोयुजम् ॥२६॥
इह त्या सधमाद्या युजानः सोमपीतये । हरी इन्द्र प्रतद्वसू अभि स्वर ॥२७॥
अभि स्वरन्तु ये तव रुद्रासः सक्षत श्रियम् । उतो मरुत्वतीर्विशो अभि प्रयः ॥२८॥
इमा अस्य प्रतूर्तयः पदं जुषन्त यद्दिवि । नाभा यज्ञस्य सं दधुर्यथा विदे ॥२९॥
अयं दीर्घाय चक्षसे प्राचि प्रयत्यध्वरे । मिमीते यज्ञमानुषग्विचक्ष्य ॥३०॥
॥१३॥ वृषायमिन्द्र ते रथ उतो ते वृषणा हरी । वृषा त्वं शतक्रतो वृषा हवः ॥३१॥
वृषा ग्रावा वृषा मदो वृषा सोमो अयं सुतः । वृषा यज्ञो यमिन्वसि वृषा हवः ॥३२॥
वृषा त्वा वृषणं हुवे वज्रिञ्चित्राभिरूतिभिः । वावन्थ हि प्रतिष्टुतिं वृषा हवः ॥३३॥

॥ १४ ॥ ऋषिः—१-१५ गोषूक्त्यश्वसूक्तिनौ काण्वायनौ ॥ देवता—इन्द्रः ॥ १, ११ विराड्गायत्री ।
२, ४, ५, ७, १५ निचृद्गायत्री । ३, ६, ८-१०, १२-१४ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१४॥ यदिन्द्राहं यथा त्वमीशीय वस्व एक इत् । स्तोता मे गोषखा स्यात् ॥१॥
शिक्षेयमस्मै दित्सेयं शचीपते मनीषिणे । यदहं गोपतिः स्याम् ॥२॥
धेनुष्ट इन्द्र सूनृता यजमानाय सुन्वते । गामश्वं पिप्युषी दुहे ॥३॥

न ते॑ व॒र्तास्ति॒ राध॑स॒ इन्द्र॑ दे॒वो न मर्त्यः॑ । यद्दित्स॑सि स्तु॒तो म॒घम् ॥४॥
य॒ज्ञ इन्द्र॑मवर्धय॒द्यद्भूमिं॒ व्यव॑र्तयत् । च॒क्रा॒ण ओ॑प॒शं दि॒वि ॥५॥

॥१५॥ वा॒वृ॒धा॒नस्य॑ ते व॒यं विश्वा॒ धना॑नि जि॒ग्युषः॑ । ऊ॒तिमि॒न्द्रा वृ॑णीमहे ॥६॥
व्य१॒॑न्तरि॑क्षमतिर॒न्मदे॒ सोम॑स्य रोच॒ना । इन्द्रो॒ यद॑भिनद्व॒लम् ॥७॥
उद्गा आ॑ज॒दङ्गि॑रोभ्य आ॒विष्कृ॒ण्वन्गुहा॑ स॒तीः । अ॒र्वाञ्चं॑ नुनुदे व॒लम् ॥८॥
इन्द्रे॑ण रोच॒ना दि॒वो दृ॒ळ्हानि॑ दृंहि॒तानि॑ च । स्थि॒राणि॒ न प॑रा॒णुदे॑ ॥९॥
अ॒पामू॒र्मिर्मद॑न्निव॒ स्तोम॑ इन्द्राजिरायते । वि ते॒ मदा॑ अराजिषुः ॥१०॥

॥१६॥ त्वं हि स्तो॑म॒वर्ध॑न॒ इन्द्रास्यु॑क्थ॒वर्ध॑नः । स्तो॒तॄ॒णामु॒त भ॑द्र॒कृत् ॥११॥
इन्द्र॒मित्के॒शिना॒ हरी॑ सोम॒पेया॑य वक्षतः । उप॑ य॒ज्ञं सु॒राध॑सम् ॥१२॥
अ॒पां फेने॑न॒ नमु॑चे॒ः शिर॑ इ॒न्द्रोद॑वर्तयः । विश्वा॒ यदज॑य॒ः स्पृधः॑ ॥१३॥
मा॒याभि॑रु॒त्सिसृ॑प्सत॒ इन्द्र॒ द्यामा॒रुरु॑क्षतः । अव॒ दस्यूँ॑रधूनुथाः ॥१४॥
अ॒सु॒न्वामि॑न्द्र सं॒सदं॒ विषू॑चीं॒ व्य॑नाशयः । सो॒म॒पा उत्त॑रो॒ भव॑न् ॥१५॥

॥ १५ ॥ ऋषिः—१-१३ गोषूक्त्यश्वसूक्तिनौ काण्वायनौ ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-३, ५-७, ११, १३ निचृदुष्णिक् । ४ उष्णिक् । ८, १२ विराडुष्णिक् । ९, १० पादनिचृदुष्णिक् ॥ स्वरः—ऋषभः ॥

॥१७॥ तम्व॒भि प्र गा॑यत पुरुहू॒तं पु॑रुष्टु॒तं । इन्द्रं॑ गी॒र्भिस्त॑वि॒षमा वि॑वासत ॥१॥
यस्य॑ द्वि॒बर्ह॑सो बृ॒हत्सहो॑ दा॒धार॒ रोद॑सी । गि॒रीँरज्राँ॑ अ॒पः स्व॑र्वृषत्व॒ना ॥२॥
स रा॑जसि पुरुष्टु॒तँ एको॑ वृ॒त्राणि॑ जिघ्नसे । इन्द्र॒ जैत्रा॑ श्रव॒स्या॑ च॒ यन्त॑वे ॥३॥
तं ते॒ मदं॑ गृणीमसि॒ वृष॑णं पृ॒त्सु सा॑स॒हिम् । उ॒ लो॒क॒कृ॒त्नुम॑द्रिवो हरि॒श्रिय॑म् ॥४॥
येन॒ ज्योतीं॑ष्या॒यवे॒ मन॑वे च वि॒वेदि॑थ । म॒न्दा॒नो अ॒स्य ब॒र्हिषो॒ वि रा॑जसि ॥५॥

॥१८॥ तद॒द्या चि॑त्त उ॒क्थिनोऽनु॑ ष्टुवन्ति पू॒र्वथा॑ । वृष॑पत्नीर॒पो ज॑या दि॒वेदि॑वे ॥६॥
तव॒ त्यदि॑न्द्रि॒यं बृ॒हत्तव॒ शुष्म॑मु॒त क्रतु॑म् । वज्रं॑ शिशाति धि॒षणा॒ वरे॑ण्यम् ॥७॥
तव॒ द्यौरि॑न्द्र॒ पौंस्यं॑ पृथि॒वी व॑र्धति॒ श्रवः॑ । त्वामाप॒ः पर्व॑तासश्च हिन्विरे ॥८॥
त्वां विष्णु॑र्बृ॒हन्क्षयो॑ मि॒त्रो गृ॑णाति॒ वरु॑णः । त्वां शर्धो॑ मद॒त्यनु॒ मारु॑तम् ॥९॥
त्वं वृषा॒ जना॑नां॒ मंहि॑ष्ठ इन्द्र जज्ञिषे । स॒त्रा विश्वा॑ स्वप॒त्यानि॑ दधिषे ॥१०॥

॥१९॥ स॒त्रा त्वं पु॑रुष्टु॒तँ एको॑ वृ॒त्राणि॑ तोशसे । नान्य इन्द्रा॒त्कर॑णं॒ भूय॑ इन्वति ॥११॥
यदि॑न्द्र मन्म॒शस्त्वा॒ नाना॒ हव॑न्त ऊ॒तये॑ । अ॒स्माके॑भि॒र्नृभि॒रत्रा॒ स्व॑र्जय ॥१२॥
अरं॒ क्षया॑य नो म॒हे विश्वा॑ रू॒पाण्या॑वि॒शन् । इन्द्रं॒ जैत्रा॑य हर्षया॒ शची॒पति॑म् ॥१३॥

॥ १६ ॥ ऋषिः—१-१२ इरिम्बिठिः काण्वः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ९-१२ गायत्री ।
२-७ निचृद्गायत्री । ८ विराड्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२०॥ प्र सम्राजं चर्षणीनामिन्द्रं स्तोता नव्यं गीर्भिः । नरं नृषाहं मंहिष्ठम् ॥१॥
यस्मिन्नुक्थानि रण्यन्ति विश्वानि च श्रवस्या । अपामवो न समुद्रे ॥२॥
तं सुष्टुत्या विवासे ज्येष्ठराजं भरे कृत्नुम् । महो वाजिनं सनिभ्यः ॥३॥
यस्यानूना गभीरा मदा उरवस्तरुत्राः । हर्षुमन्तः शूरसातौ ॥४॥
तमिद्धनेषु हितेष्वधिवाकाय हवन्ते । येषामिन्द्रस्ते जयन्ति ॥५॥
तमिच्च्यौत्नैरार्यन्ति तं कृतेभिश्चर्षणयः । एष इन्द्रो वरिवस्कृत् ॥६॥
॥२१॥ इन्द्रो ब्रह्मेन्द्र ऋषिरिन्द्रः पुरू पुरुहूतः । महान्महीभिः शचीभिः ॥७॥
स स्तोम्यः स हव्यः सत्यः सत्वा तुविकूर्मिः । एकश्चित्सन्नभिभूतिः ॥८॥
तमर्केभिस्तं सामभिस्तं गायत्रैश्चर्षणयः । इन्द्रं वर्धन्ति क्षितयः ॥९॥
प्रणेतारं वस्यो अच्छा कर्तारं ज्योतिः समत्सु । सासह्वांसं युधामित्रान् ॥१०॥
स नः पप्रिः पारयाति स्वस्ति नावा पुरुहूतः । इन्द्रो विश्वा अति द्विषः ॥११॥
स त्वं न इन्द्र वाजेभिर्दशस्या च गातुया च । अच्छा च नः सुम्नं नेषि ॥१२॥

॥ १७ ॥ ऋषिः—१-१५ इरिम्बिठिः काण्वः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-३, ७, ८ गायत्री ।
४-६, ९-१२ निचृद्गायत्री । १३ विराड्गायत्री । १४ आसुरीबृहती । १५ आर्षीभुरिग्बृहती ॥
स्वरः—१-१३, षड्जः । १४, १५ मध्यमः ॥

॥२२॥ आ याहि सुषुमा हि त इन्द्र सोमं पिबा इमम् । एदं बर्हिः सदो मम ॥१॥
आ त्वा ब्रह्मयुजा हरी वहतामिन्द्र केशिना । उप ब्रह्माणि नः शृणु ॥२॥
ब्रह्माणस्त्वा वयं युजा सोमपामिन्द्र सोमिनः । सुतावन्तो हवामहे ॥३॥
आ नो याहि सुतावतोऽस्माकं सुष्टुतीरुप । पिबा सु शिप्रिन्नन्धसः ॥४॥
आ ते सिञ्चामि कुक्ष्योरनु गात्रा वि धावतु । गृभाय जिह्वया मधु ॥५॥
॥२३॥ स्वादुष्टे अस्तु संसुदे मधुमान्तन्वे३ तव । सोमः शमस्तु ते हृदे ॥६॥
अयमु त्वा विचर्षणे जनीरिवाभि संवृतः । प्र सोम इन्द्र सर्पतु ॥७॥
तुविग्रीवो वपोदरः सुबाहुरन्धसो मदे । इन्द्रो वृत्राणि जिघ्नते ॥८॥
इन्द्र प्रेहि पुरस्त्वं विश्वस्येशान ओजसा । वृत्राणि वृत्रहञ्जहि ॥९॥
दीर्घस्ते अस्त्वङ्कुशो येना वसु प्रयच्छसि । यजमानाय सुन्वते ॥१०॥
॥२४॥ अयं त इन्द्र सोमो निपूतो अधि बर्हिषि । एहीमस्य द्रवा पिब ॥११॥

शाचिगो शाचिपूजनायं रणाय ते सुतः । आखण्डल प्र हूयसे ॥१२॥
यस्ते शृङ्गवृषो नपात्प्रणपात्कुण्डपाय्यः । न्यस्मिन्दध्र आ मनः ॥१३॥
वास्तोष्पते ध्रुवा स्थूणांसत्रं सोम्यानाम् ।
द्रप्सो भेत्ता पुरां शश्वतीनामिन्द्रो मुनीनां सखा ॥१४॥
पृदाकुसानुर्यजतो गवेषण एकः सन्नभि भूयसः ।
भूर्णिमश्वं नयत्तुजा पुरो गृभेन्द्रं सोमस्य पीतये ॥१५॥

॥ १८ ॥ ऋषिः—१-२२ इरिम्बिठिः काण्वः ॥ देवता—१-७, १०-२२ आदित्याः । ८ अश्विनौ ।
९ अग्निसूर्यानिलाः ॥ छन्दः—१, १३, १५, १६ पादानिचृदुष्णिक् । २ आर्चीस्वराडुष्णिक् । ३, ८,
१०, ११, १७, १८, २२ उष्णिक् । ४, ९, २१ विराडुष्णिक् । ५-७, १२, १४,
१९, २० निचृदुष्णिक् ॥ स्वरः—ऋषभः ॥

॥२५॥ इदं ह नूनमेषां सुम्नं भिक्षेत मर्त्यः । आदित्यानामपूर्व्यं सवीमनि ॥१॥
अनर्वाणो ह्येषां पन्था आदित्यानाम् । अदब्धाः सन्ति पायवः सुगेवृधः ॥२॥
तत्सु नः सविता भगो वरुणो मित्रो अर्यमा ।
शर्म यच्छन्तु सप्रथो यदीमहे ॥३॥
देवेभिर्देव्यदितेऽरिष्टभर्मन्ना गहि । स्मत्सूरिभिः पुरुप्रिये सुशर्मभिः ॥४॥
ते हि पुत्रासो अदितेर्विदुर्द्वेषांसि योतवे । अंहोश्चिदुरुचक्रयोऽनेहसः ॥५॥

॥२६॥ अदितिर्नो दिवा पशुमदितिर्नक्तमद्वयाः । अदितिः पात्वंहसः सदावृधा ॥६॥
उत स्या नो दिवा मतिरदितिरूत्या गमत् । सा शंताति मयस्करदप स्रिधः ॥७॥
उत त्या दैव्या भिषजा शं नः करतो अश्विना ।
युयुयातामितो रपो अप स्रिधः ॥८॥
शमग्निरग्निभिः करच्छं नस्तपतु सूर्यः । शं वातो वात्वरपा अप स्रिधः ॥९॥
अपामीवामप स्रिधमप सेधत दुर्मतिम् । आदित्यासो युयोतना नो अंहसः ॥१०॥

॥२७॥ युयोता शरुमस्मदाँ आदित्यास उतामतिम् ।
ऋधग्द्वेषः कृणुत विश्ववेदसः ॥११॥
तत्सु नः शर्म यच्छतादित्या यन्मुमोचति ।
एनस्वन्तं चिदेनसः सुदानवः ॥१२॥
यो नः कश्चिद्रिरिक्षति रक्षस्त्वेन मर्त्यः । स्वैः ष एवै रिरिषीष्ट युर्जनः ॥१३॥
समित्तमघमश्नवद्दुःशंसं मर्त्यं रिपुम् । यो अस्मत्रा दुर्हणावाँ उप द्वयुः ॥१४॥

पा॒क॒त्रा स्थ॑न देवा हृ॒त्सु जा॑नीथ॒ मर्त्य॑म् । उप॑ द्व॒युं चाद्व॑युं च वसवः ॥१५॥
॥२८॥ आ शर्म॒ पर्व॑ताना॒मोतापां वृ॑णीमहे । द्यावा॑क्षामा॒रे अ॒स्मद्रप॑स्कृतम् ॥१६॥
ते नो॑ भ॒द्रेण॒ शर्म॑णा यु॒ष्माकं॑ ना॒वा व॑सवः । अति॒ विश्वा॑नि दुरि॒ता पि॑पर्तन ॥१७॥
तु॒चे तना॑य॒ तत्सु नो॒ द्राघी॑य॒ आयु॑र्जी॒वसे॑ । आदि॑त्यासः सुमहसः कृ॒णोत॑न ॥१८॥
य॒ज्ञो ही॒ळो वो॒ अन्त॑र॒ आदि॑त्या॒ अस्ति॑ मृ॒ळत॑ ।
यु॒ष्मे इद्वो॒ अपि॑ ष्मसि सजा॒त्ये॑ ॥१९॥
बृ॒हद्वरू॑थं म॒रुतां॑ दे॒वं त्रा॒तार॑म॒श्विना॑ । मि॒त्रमी॑महे॒ वरु॑णं स्व॒स्तये॑ ॥२०॥
अ॒ने॒हो मि॑त्रार्यमन्नृ॒वद्व॑रुण॒ शंस्य॑म् । त्रि॒वरू॑थं मरुतो यन्त नश्छ॒र्दिः ॥२१॥
ये चि॒द्धि मृ॒त्युब॑न्धव॒ आदि॑त्या॒ मन॑वः॒ स्मसि॑ । प्र सू न॒ आयु॑र्जी॒वसे॑ तिरेतन ॥२२॥

॥ १९ ॥ ऋषिः—१-३७ सोभरिः काण्वः ॥ देवता—१-३३ अग्निः । ३४, ३५ आदित्याः । ३६, ३७ त्रसदस्यो र्दानस्तुतिः ॥ छन्दः—१, ३, १५, २१, २३, २८, ३२ निचदुष्णिक । २७ भुरिगार्चीविराडुष्णिक् । ५, १९, ३० ककुबुष्णिक् । १३ पुरउष्णिक् ७, ९, ३४ पादनिचृदुष्णिक् । ११, १७, ३६ विराडुष्णिक् ।२५ आर्चीस्वराडुष्णिक् २, २२, २९, ३७ विराट् पङ्क्तिः । ४, ६, १२, १६, २०, ३१ निचृत् पङ्क्तिः । ८ आर्चीभुरिक् पङ्क्तिः । १० सतःपङ्क्तिः । १४ पङ्क्तिः । १८, ३३ पाद निचृत् पङ्क्तिः २४, २६ आर्चीस्वराट् पङ्क्तिः । ३५ स्वराट् बृहती ॥ स्वरः—१, ३, ५, ७, ९, ११, १३, १५, १७, १९, २१, २३, २५, २७, २८, ३०, ३२, ३४, ३६ ऋषभः । २, ४, ६, ८, १०, १२, १४, १६, १८, २०, २२, २४, २६, २९, ३१, ३३, ३७ पञ्चमः । ३५ मध्यमः ॥

॥२९॥ तं गू॑र्धया॒ स्व॑र्णरं दे॒वासो॑ दे॒वम॑र॒तिं द॑धन्विरे । दे॒व॒त्रा ह॒व्यमोहि॑रे ॥१॥
विभू॑तरातिं विप्र चि॒त्रशो॑चिषम॒ग्निमी॑ळिष्व य॒न्तुर॑म् ।
अ॒स्य मेध॑स्य सो॒म्यस्य॑ सोभरे॒ प्रेम॑ध्व॒राय॒ पूर्व्य॑म् ॥२॥
यजि॑ष्ठं त्वा ववृमहे दे॒वं दे॑व॒त्रा होता॑र॒मम॑र्त्यम् । अ॒स्य य॒ज्ञस्य॑ सु॒क्रतु॑म् ॥३॥
ऊ॒र्जो नपा॑तं सु॒भगं॑ सु॒दीदि॑तिम॒ग्निं श्रेष्ठ॑शोचिषम् ।
स नो॑ मि॒त्रस्य॒ वरु॑णस्य॒ सो अ॒पामा सु॒म्नं य॑क्षते दि॒वि ॥४॥
यः स॒मिधा॒ य आहु॑ती॒ यो वेदे॑न द॒दाश॒ मर्तो॑ अ॒ग्नये॑ । यो नम॑सा स्वध्व॒रः ॥५॥
॥३०॥ तस्येदर्व॑न्तो रंहयन्त आ॒शव॒स्तस्य॑ द्यु॒म्नित॑मं॒ यशः॑ ।
न तमंहो॑ दे॒वकृ॑तं॒ कुत॑श्च॒न न मर्त्य॑कृतं नशत् ॥६॥
स्व॒ग्नयो॑ वो अ॒ग्निभिः॒ स्याम॑ सूनो सहस ऊर्जां पते । सु॒वीर॒स्त्वम॑स्म॒युः ॥७॥
प्र॒शंस॑मानो॒ अति॑थि॒र्न मि॒त्रियो॒ऽग्नी रथो॒ न वेद्यः॑ ।
त्वे क्षेमा॑सो॒ अपि॑ सन्ति सा॒धव॒स्त्वं राजा॑ रयी॒णाम् ॥८॥
सो अ॒द्धा दा॒श्व॑ध्व॒रोऽग्ने॒ मर्तः॑ सुभग॒ स प्र॒शंस्यः॑ । स धी॒भिर॑स्तु॒ सनि॑ता ॥९॥

यस्य॒ त्वमू॒र्ध्वो अ॑ध्व॒राय॒ तिष्ठ॑सि क्ष॒यद्वी॑रः॒ स सा॑धते।
सो अर्व॑द्भिः॒ सनि॑ता॒ स वि॑प॒न्युभिः॒ स शूरैः॒ सनि॑ता कृ॒तम्॥१०॥

॥२१॥ यस्या॒ग्निर्वपु॑र्गृ॒हे स्तोमं॒ चनो॒ दधी॑त वि॒श्ववा॑र्यः।
ह॒व्या वा॒ वेवि॑ष॒द्विषः॑॥११॥
विप्र॑स्य वा स्तुव॒तः स॑हसो यहो म॒क्षूत॑मस्य रा॒तिषु॑।
अ॒वोदे॑वमु॒परि॑मर्त्यं कृधि॒ वसो॑ विवि॒दुषो॒ वचः॑॥१२॥
यो अ॒ग्निं ह॒व्यदा॑तिभि॒र्नमो॑भिर्वा सु॒दक्ष॑मा॒विवा॑सति।
गि॒रा वा॑जि॒रशो॑चिषम्॥१३॥
स॒मिधा॒ यो निशि॑ती॒ दाश॒ददि॑तिं॒ धाम॑भिरस्य॒ मर्त्यः॑।
विश्वेत्स धी॒भिः सु॒भगो॒ जनाँ॒ अति॑ द्यु॒म्नैरु॒द्न इ॑व तारिषत्॥१४॥
तद॑ग्ने द्यु॒म्नमा भ॑र॒ यत्सा॒सह॒त्सद॑ने॒ कं चि॑द॒त्रिण॑म्।
म॒न्युं जन॑स्य दू॒ढ्यः॑॥१५॥

॥२२॥ येन॒ चष्टे॒ वरु॑णो मि॒त्रो अ॑र्य॒मा येन॒ नास॑त्या॒ भगः॑।
व॒यं तत्ते॒ शव॑सा गातु॒वित्त॑मा॒ इन्द्र॑त्वोता विधेमहि॥१६॥
ते घेद॑ग्ने स्वा॒ध्यो॒३॒॑ ये त्वा॑ विप्र निदधि॒रे नृ॒चक्ष॑सम्।
विप्रा॑सो देव सु॒क्रतु॑म्॥१७॥
त इद्वेदिं॑ सुभग॒ त आहु॑तिं॒ ते सोतुं॑ चक्रिरे दि॒वि।
त इद्वाजे॑भिर्जिग्युर्म॒हद्धनं॒ ये त्वे कामं॑ न्येरि॒रे॥१८॥
भ॒द्रो नो॑ अ॒ग्निराहु॑तो भ॒द्रा रा॒तिः सु॑भग भ॒द्रो अ॑ध्व॒रः।
भ॒द्रा उ॒त प्रश॑स्तयः॥१९॥
भ॒द्रं मनः॑ कृणुष्व वृत्र॒तूर्ये॒ येना॑ स॒मत्सु॑ सा॒सहः॑।
अव॑ स्थि॒रा त॑नुहि॒ भूरि॒ शर्ध॑तां व॒नेमा॑ ते अ॒भिष्टि॑भिः॥२०॥

॥२३॥ ईळे॑ गि॒रा मनु॑र्हितं॒ यं दे॒वा दू॒तम॑र॒तिं न्ये॑रि॒रे।
यजि॑ष्ठं हव्य॒वाह॑नम्॥२१॥
ति॒ग्मज॑म्भाय॒ तरु॑णाय॒ राज॑ते॒ प्रयो॑ गायस्य॒ग्नये॑।
यः पिं॒शते॑ सू॒नृता॑भिः सु॒वीर्य॑म॒ग्निर्घृ॒तेभि॒राहु॑तः॥२२॥
यदी॑ घृ॒तेभि॒राहु॑तो॒ वाशी॑म॒ग्निर्भर॑त॒ उच्चाव॑ च।
असु॑र इव नि॒र्णिज॑म्॥२३॥

यो ह॒व्यान्यैर॑यता॒ मनु॑र्हितो दे॒व आ॒सा सु॑ग॒न्धिना॑ ।
विवा॑सते॒ वार्या॑णि स्वध्व॒रो होता॑ दे॒वो अम॑र्त्यः ॥२४॥
यद॑ग्ने॒ मर्त्य॒स्त्वं स्याम॒हं मित्र॑महो॒ अम॑र्त्यः ।
सह॑सः सूनवाहुत ॥२५॥

॥३४॥ न त्वा॑ रासीया॒भिश॑स्तये वसो॒ न पा॑प॒त्वाय॑ सन्त्य ।
न मे॑ स्तो॒ताम॑ती॒वा न दुर्हि॑तः॒ स्याद॑ग्ने॒ न पा॒पया॑ ॥२६॥
पि॒तुर्न पु॒त्रः सुभृ॑तो दुरो॒ण आ दे॒वाँ ए॑तु॒ प्र णो॑ ह॒विः ॥२७॥
तवा॒हम॑ग्न ऊ॒तिभि॒र्नेदि॑ष्ठाभिः सचेय॒ जोष॒मा व॑सो ।
सदा॑ दे॒वस्य॒ मर्त्य॑ः ॥२८॥
तव॒ क्रत्वा॑ सनेयं॒ तव॑ रा॒तिभि॒रग्ने॒ तव॒ प्रश॑स्तिभिः ।
त्वामिदा॑हुः॒ प्रम॑तिं वसो॒ ममाग्ने॒ हर्ष॑स्व॒ दात॑वे ॥२९॥
प्र सो अ॑ग्ने॒ तवो॒तिभिः॑ सु॒वीरा॑भिस्तिरते॒ वाज॑भर्मभिः ।
यस्य॒ त्वं स॒ख्यमा॒वरः॑ ॥३०॥

॥३५॥ तव॑ द्र॒प्सो नील॑वान्वा॒श ऋ॒त्विय॒ इन्धा॑नः सिष्ण॒वा द॑दे ।
त्वं म॒हीना॑मु॒षसा॑मसि प्रि॒यः क्ष॒पो वस्तु॑षु राजसि ॥३१॥
तमाग॑न्म॒ सोभ॑रयः स॒हस्र॑मुष्कं स्वभि॒ष्टिमव॑से ।
स॒म्राजं॒ त्रास॑दस्यवम् ॥३२॥
यस्य॑ ते अग्ने अ॒न्ये अ॒ग्नय॑ उप॒क्षितो॑ व॒या इ॑व ।
विपो॒ न द्यु॒म्ना नि यु॑वे॒ जना॑नां॒ तव॑ क्ष॒त्राणि॑ व॒र्धय॑न् ॥३३॥
यमा॑दित्यासो अद्रुहः पा॒रं नय॑थ॒ मर्त्य॑म् ।
म॒घोनां॒ विश्वे॑षां सुदानवः ॥३४॥
यू॒यं रा॑जानः॒ कं चि॑च्चर्षणीसहः॒ क्षय॑न्तं॒ मानु॑षाँ॒ अनु॑ ।
व॒यं ते वो॒ वरु॑ण॒ मित्रार्य॑म॒न्त्स्यामेदृ॒तस्य॑ र॒थ्यः॑ ॥३५॥
अदा॑न्मे पौरुकु॒त्स्यः प॑ञ्चा॒शतं॑ त्र॒सद॑स्युर्व॒धूना॑म् ।
मंहि॑ष्ठो अ॒र्यः सत्प॑तिः ॥३६॥
उ॒त मे॑ प्र॒यियो॑र्व॒यियोः॑ सु॒वास्त्वा॒ अधि॒ तुग्व॑नि ।
ति॒सृ॒णां स॑प्त॒तीनां॑ श्या॒वः प्र॑णे॒ता भु॑व॒द्वसु॒र्दिया॑नां॒ पतिः॑ ॥३७॥

॥ २० ॥ ऋषिः—१-२६ सोभरिः काण्वः ॥ देवता—मरुतः ॥ छन्दः—१, ५, ७, १९, २३ ककुबुष्णिक् । ९, १३, २१, २५ निचृदुष्णिक् । ३, १५, १७ विराडुष्णिक् । ११ पादनिचृदुष्णिक् । २, १०, १६, २२ सतः पङ्क्तिः । ८, २०, २४, २६ निचृत्पङ्क्तिः । ४, १८ विराट्पङ्क्तिः । ६, १२ पादनिचृत्पङ्क्तिः । १४ आर्चीभुरिक्पङ्क्तिः ॥ स्वरः- १, ३, ५, ७, ९, ११, १३, १५, १७, १९, २१, २३, २५ ऋषभः । २, ४, ६, ८, १०, १२, १४, १६, १८, २०, २२, २४, २६ पञ्चमः ॥

॥३६॥ आ गन्ता मा रिषण्यत प्रस्थावानो माप स्थाता समन्यवः ।
स्थिरा चिन्नमयिष्णवः ॥१॥
वीळुपविभिर्मरुत ऋभुक्षण आ रुद्रासः सुदीतिभिः ।
इषा नो अद्या गता पुरुस्पृहो यज्ञमा सोभरीयवः ॥२॥
विद्मा हि रुद्रियाणां शुष्ममुग्रं मरुतां शिमीवताम् ।
विष्णोरेषस्य मीळ्हुषाम् ॥३॥
वि द्वीपानि पापतन्तिष्ठद्दुच्छुनोभे युजन्त रोदसी ।
प्र धन्वान्यैरत शुभ्रखादयो यदेजथ स्वभानवः ॥४॥
अच्युता चिद्वो अज्मन्ना नानदति पर्वतासो वनस्पतिः ।
भूमिर्यामेषु रेजते ॥५॥

॥३७॥ अमाय वो मरुतो यातवे द्यौर्जिहीत उत्तरा बृहत् ।
यत्रा नरो देदिशते तनूष्वा त्वक्षांसि बाह्वोजसः ॥६॥
स्वधामनु श्रियं नरो महि त्वेषा अमवन्तो वृषप्सवः ।
वहन्ते अह्रुतप्सवः ॥७॥
गोभिर्वाणो अज्यते सोभरीणां रथे कोशे हिरण्यये ।
गोबन्धवः सुजातास इषे भुजे महान्तो नः स्परसे नु ॥८॥
प्रति वो वृषदञ्जयो वृष्णे शर्धाय मारुताय भरध्वम् ।
हव्या वृषप्रयाव्णे ॥९॥
वृषणश्वेन मरुतो वृषप्सुना रथेन वृषनाभिना ।
आ श्येनासो न पक्षिणो वृथा नरो हव्या नो वीतये गत ॥१०॥

॥३८॥ समानमञ्ज्येषां वि भ्राजन्ते रुक्मासो अधि बाहुषु । दविद्युतत्यृष्टयः ॥११॥
त उग्रासो वृषण उग्रबाहवो नकिष्टनूषु येतिरे ।
स्थिरा धन्वान्यायुधा रथेषु वोऽनीकेष्वधि श्रियः ॥१२॥
येषामर्णो न सप्रथो नाम त्वेषं शश्वतामेकमिद्भुजे ।
वयो न पित्र्यं सहः ॥१३॥

तान्वन्दस्व मरुतस्ताँ उप स्तुहि तेषां हि धुनीनाम् ।
अराणां न चरमस्तदेषां दाना मह्ना तदेषाम् ॥१४॥
सुभगः स व ऊतिष्वास पूर्वासु मरुतो व्युष्टिषु ।
यो वा नूनमुतासति ॥१५॥
॥३९॥ यस्य वा यूयं प्रति वाजिनो नर आ हव्या वीतये गथ ।
अभि ष द्युम्नैरुत वाजसातिभिः सुम्ना वो धूतयो नशत् ॥१६॥
यथा रुद्रस्य सूनवो दिवो वशन्त्यसुरस्य वेधसः । युवानस्तथेदसत् ॥१७॥
ये चार्हन्ति मरुतः सुदानवः स्मन्मीळ्हुषश्चरन्ति ये ।
अतश्चिदा न उप वस्यसा हृदा युवान आ ववृध्वम् ॥१८॥
यून ऊ षु नविष्ठया वृष्णः पावकाँ अभि सोभरे गिरा ।
गाय गा इव चर्कृषत् ॥१९॥
साहा ये सन्ति मुष्टिहेव हव्यो विश्वासु पृत्सु होतृषु ।
वृष्णश्चन्द्रान्न सुश्रवस्तमान्गिरा वन्दस्व मरुतो अह ॥२०॥
॥४०॥ गावश्चिद्घा समन्यवः सजात्येन मरुतः सबन्धवः ।
रिहते ककुभो मिथः ॥२१॥
मर्तश्चिद्वो नृतवो रुक्मवक्षस उप भ्रातृत्वमायति ।
अधि नो गात मरुतः सदा हि व आपित्वमस्ति निध्रुवि ॥२२॥
मरुतो मारुतस्य न आ भेषजस्य वहता सुदानवः ।
यूयं सखायः सप्तयः ॥२३॥
याभिः सिन्धुमवथ याभिस्तूर्वथ याभिर्दशस्यथा क्रिविम् ।
मयो नो भूतोतिभिर्मयोभुवः शिवाभिरसचद्विषः ॥२४॥
यत्सिन्धौ यदसिक्न्यां यत्समुद्रेषु मरुतः सुबर्हिषः ।
यत्पर्वतेषु भेषजम् ॥२५॥
विश्वं पश्यन्तो बिभृथा तनूष्वा तेना नो अधि वोचत ।
क्षमा रपो मरुत आतुरस्य न इष्कर्ता विह्रुतं पुनः ॥२६॥

॥ इति षष्ठाष्टके प्रथमोऽध्यायः ॥

[प्रथमाध्याये वर्गाः ४०, सूक्तानि ९, ऋचः २०६]

अथ द्वितीयोऽध्यायः ॥

६० [चतुर्थोऽनुवाकः ॥ २१-३०]

॥ २१ ॥ ऋषिः—१-१८ सोभरिः काण्वः ॥ देवता—१-१६ इन्द्रः । १७, १८ चित्रस्य दानस्तुतिः ॥
छन्दः—१-३, १५ विराडुष्णिक् । १३, १७ निचृदुष्णिक् । ५, ७, ९, ११ ककुबुष्णिक् । २, १२. १४
पादनिचृत्पङ्क्तिः । १० विराट्पङ्क्तिः । ६, ८, १६, १८ निचृत्पङ्क्तिः । ४ भुरिक्पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१; ३, ५; ७, ९, ११, १३, १५ १७ ऋषभः । २, ४, ६, ८, १०, १२, १४,
१६, १८ पञ्चमः ॥

॥१॥ व॒यमु त्वाम॑पूर्व्य स्थू॒रं न कच्चि॒द्भर॑न्तोऽव॒स्यव॑: ।
वाजे॑ चि॒त्रं ह॑वामहे ॥१॥
उप॑ त्वा॒ कर्म॑न्नू॒तये॒ स नो॒ युवो॒ग्रश्च॑क्राम॒ यो धृषत् ।
त्वामिद्ध्य॑वि॒तारं॑ ववृमहे॒ सखा॑य इन्द्र सान॒सिम् ॥२॥
आ या॑ही॒म इन्द॒वोऽश्व॑पते॒ गोप॑त॒ उर्व॑रापते । सोमं॑ सोमपते पिब ॥३॥
व॒यं हि त्वा॒ बन्धु॑मन्तमब॒न्धवो॒ विप्रा॑स इन्द्र येमि॒म ।
या ते॒ धामा॑नि वृषभ॒ तेभि॒रा ग॑हि॒ विश्वे॑भि॒: सोम॑पीतये ॥४॥
सीद॑न्तस्ते॒ वयो॑ यथा॒ गोश्री॑ते॒ मधौ॑ मदि॒रे वि॒वक्ष॑णे ।
अ॒भि त्वामि॑न्द्र नोनुमः ॥५॥

॥२॥ अच्छा॑ च त्वै॒ना नम॑सा॒ वदा॑मसि॒ किं मुहु॑श्चि॒द्वि दी॑धयः ।
सन्ति॒ कामा॑सो हरिवो द॒दिष्ट्वं स्मो व॒यं सन्ति॑ नो॒ धिय॑: ॥६॥
नूत्ना॒ इदि॑न्द्र ते व॒यमू॒ती अ॑भूम न॒हि नू ते॑ अद्रिवः ।
वि॒द्मा पु॒रा परी॑णसः ॥७॥
वि॒द्मा स॑खि॒त्वमु॒त शू॑र भो॒ज्य१॒॑मा ते॒ ता व॑ज्रि॒न्नीमहे ।
उ॒तो स॑मस्मि॒न्ना शि॑शीहि नो वसो॒ वाजे॑ सुशिप्र॒ गोम॑ति ॥८॥
यो न॑ इ॒दमि॑दं पु॒रा प्र वस्य॑ आनि॒नाय॒ तमु॑ वः स्तुषे ।
सखा॑य॒ इन्द्र॑मू॒तये॑ ॥९॥
हर्य॑श्वं॒ सत्प॑तिं चर्षणी॒सहं॒ स हि ष्मा॒ यो अम॑न्दत ।
आ तु न॒: स व॑यति॒ गव्य॒मश्व्यं॑ स्तो॒तृभ्यो॑ म॒घवा॑ श॒तम् ॥१०॥

॥३॥ त्वया॑ ह स्विद्यु॒जा व॒यं प्रति॑ श्व॒सन्तं॑ वृषभ ब्रुवीमहि ।
सं॒स्थे जन॑स्य॒ गोम॑तः ॥११॥
जये॑म का॒रे पु॑रुहूत का॒रिणो॒ऽभि ति॑ष्ठेम दू॒ढ्य॑: ।
नृभि॑र्वृ॒त्रं ह॒न्याम॑ शूशु॒याम॒ चावे॑रिन्द्र॒ प्र णो॒ धिय॑: ॥१२॥

अ॒भ्रा॒तृ॒व्यो अ॒ना त्वमना॑पिरिन्द्र ज॒नुषा॑ स॒नाद॑सि ।
यु॒धेदा॑पि॒त्वमि॑च्छसे ॥१३॥
नकी॑ रे॒वन्तं॑ स॒ख्याय॑ विन्दसे॒ पीय॑न्ति ते सुरा॒श्वः॑ ।
य॒दा कृ॒णोषि॑ नद॒नुं समू॑ह॒स्यादित्पि॒तेव॑ हूयसे ॥१४॥
मा ते॑ अमा॒जुरो॑ यथा मू॒रास॑ इन्द्र स॒ख्ये त्वाव॑तः ।
नि ष॑दाम॒ सचा॑ सु॒ते ॥१५॥

॥४॥ मा ते॑ गोदत्र॒ निर॑राम॒ राध॑स॒ इन्द्र॒ मा ते॑ गृहामहि ।
दृ॒ळ्हा चिद॒र्यः प्र मृ॑शा॒भ्या भ॑र॒ न ते॑ दा॒मान॑ आ॒दभे॑ ॥१६॥
इन्द्रो॑ वा॒ घेदिय॑न्म॒घं सर॑स्वती वा सु॒भगा॑ द॒दिर्वसु॑ ।
त्वं वा॑ चित्र दा॒शुषे॑ ॥१७॥
चित्र॒ इद्राजा॑ राज॒का इद॒न्य॒के य॒के सर॑स्वती॒मनु ।
प॒र्जन्य॑ इव त॒तन॒द्धि वृ॒ष्ट्या स॒हस्र॑म॒युता॒ दद॑त् ॥१८॥

।। २२ ।। ऋषिः—१-१८ सोभरिः काण्वः ।। देवता—अश्विनो ।। छन्दः—१ विराट् **बृहती** । ३,
५ निचृद्बृहती । ७ पथ्याबृहती । २ विराट्पङ्क्तिः । ६, १६, १८ निचृत् पङ्क्तिः । ४,
१० सतःपङ्क्तिः । १४ भुरिक्पङ्क्तिः । ८ अनुष्टुप् । ९, ११, १७ उष्णिक् ।
१३ निचृदुष्णिक् । १५ पादनिचृदुष्णिक् । १२ निचृत्त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१, ३, ५, ७ मध्यमः । २, ४, ६, १०, १४,
१६, १८ पञ्चमः । ८ गान्धारः । ९, ११, १३, १५, १७ **ऋषभः** । १२ **धैवतः** ॥

॥५॥ ओ त्यम॑ह्व॒ आ रथ॑म॒द्या दंसि॑ष्ठमू॒तये॑ ।
यम॑श्विना सुहवा रुद्रवर्तनी॒ आ सू॒र्यायै॑ त॒स्थथुः॑ ॥१॥
पू॒र्वा॒पुषं॑ सु॒हवं॑ पुरु॒स्पृहं॑ भु॒ज्युं वाजे॑षु॒ पूर्व्य॑म् ।
स॒च॒नाव॑न्तं सु॒म॒तिभिः॑ सोभ॑रे॒ विद्वे॑षसमने॒हस॑म् ॥२॥
इ॒ह त्या पु॑रु॒भूत॑मा दे॒वा नमो॑भिर॒श्विना॑ ।
अ॒र्वा॒ची॒ना स्वव॑से करामहे॒ गन्ता॑रा दा॒शुषो॑ गृ॒हम् ॥३॥
यु॒वो रथ॑स्य॒ परि॑ च॒क्रमी॑यत ई॒र्मान्यद्वा॑मिषण्यति ।
अ॒स्माँ अच्छा॑ सुम॒तिर्वां॑ शुभस्पती॒ आ धे॒नुरि॑व धावतु ॥४॥
रथो॒ यो वां॑ त्रिवन्धु॒रो हिर॑ण्याभीशुरश्विना ।
परि॒ द्यावा॑पृथि॒वी भूष॑ति श्रु॒तस्तेन॑ नास॒त्या गत॑म् ॥५॥

॥६॥ द॒श॒स्यन्ता॒ मन॑वे पू॒र्व्यं॑ दि॒वि यवं॒ वृके॑ण कर्ष॑थः ।
ता वा॑म॒द्य सु॑म॒तिभिः॑ शुभस्पती॒ अश्वि॑ना॒ प्र स्तु॑वीमहि ॥६॥

उप॑ नो वाजिनीवसू या॒तमृ॒तस्य॑ प॒थिभिः॑ ।
येभि॑स्तृ॒क्षिं वृ॑षणा त्रासदस्य॒वं म॒हे क्ष॒त्राय॒ जिन्व॑थः ॥७॥
अ॒यं वा॑म॒द्रिभिः॑ सु॒तः सोमो॑ नरा वृषण्वसू ।
आ या॑तं॒ सोम॑पीतये॒ पिब॑तं दा॒शुषो॑ गृ॒हे ॥८॥
आ हि रु॒हत॑मश्विना॒ रथे॒ कोशे॑ हिर॒ण्यये॑ वृषण्वसू ।
यु॒ञ्जाथां॒ पीव॑रीरि॒षः॑ ॥९॥
याभिः॑ प॒क्थमव॑थो॒ याभि॒रध्रि॑गुं॒ याभि॑र्ब॒भ्रुं विजो॑षसम् ।
ताभि॑र्नो म॒क्षू तूय॑मश्विना॒ गतं॑ भिष॒ज्यतं॒ यदातु॑रम् ॥१०॥
॥७॥ यदध्रि॑गावो॒ अध्रि॑गू इ॒दा चि॒दह्नो॑ अ॒श्विना॒ हवा॑महे ।
व॒यं गी॒र्भिर्वि॑प॒न्यवः॑ ॥११॥
ताभि॒रा या॑तं वृष॒णोप॑ मे॒ हवं॑ वि॒श्वप्सुं॑ वि॒श्ववा॑र्यम् ।
इ॒षा मंहि॑ष्ठा पुरु॒भूत॑मा नरा॒ याभिः॒ क्रिविं॑ वावृ॒धुस्ताभि॒रा ग॑तम् ॥१२॥
तावि॒दा चि॒दहा॑नां॒ ताव॒श्विना॒ वन्द॑मान॒ उप॑ ब्रुवे ।
ता ऊ॒ नमो॑भिरीमहे ॥१३॥
तावि॒द्दोषा ता उ॒षसि॑ शु॒भस्पती॒ ता याम॑न्रु॒द्रव॑र्तनी ।
मा नो॒ मर्ता॑य रि॒पवे॑ वाजिनीवसू प॒रो रु॑द्रा॒वति॑ ख्यतम् ॥१४॥
आ सु॒ग्म्याय॒ सुग्म्यं॑ प्रा॒ता रथे॑ना॒श्विना॑ वा स॒क्षणी॑ ।
हु॒वे पि॒तेव॒ सोभ॑री ॥१५॥
॥८॥ मनो॑जवसा वृषणा मदच्युता मक्षुंग॒माभि॑रू॒तिभिः॑ ।
आ॒रात्ता॑च्चिद्भूतम॒स्मे अव॑से पू॒र्वीभिः॑ पुरुभोजसा ॥१६॥
आ नो॒ अश्वा॑वदश्विना व॒र्तिर्या॑सिष्टं मधुपातमा नरा ।
गोम॑द्दस्रा॒ हिर॑ण्यवत् ॥१७॥
सु॒प्रा॒व॒र्गं सु॒वीर्यं॑ सु॒ष्ठु वार्य॒मना॑धृष्टं रक्ष॒स्विना॑ ।
अ॒स्मिन्ना वा॑मा॒याने॑ वाजिनीवसू॒ विश्वा॑ वा॒मानि॑ धीमहि ॥१८॥

॥ २३ ॥ ऋषिः—१-३० विश्वमना वैयश्वः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३, १०, १४-१६, १९-२२, २६, २७ निचृदुष्णिक् । २, ४, ५-७, ११, १७, २५, २९, ३० विराडुष्णिक् । ६, ८, ९, १३, १८ उष्णिक् । १२, २३, २८, पादनिचृदुष्णिक् । २४ आर्चीस्वराडुष्णिक् ॥ स्वरः—ऋषभः ॥

॥९॥ ईळि॒ष्वा हि प्र॑ती॒व्यं१॒ यज॑स्व जा॒तवे॑दसम् । च॒रि॒ष्णुधू॑म॒मगृ॑भीतशोचिषम् ॥१॥
दा॒मानं॑ विश्व॑चर्षणे॒ऽग्निं विश्व॑मनो गि॒रा । उ॒त स्तु॑षे॒ विष्प॑र्धसो॒ रथा॑नाम् ॥२॥

येषा॑मावा॒ध ऋ॒ग्मिय॑ इ॒षः पृ॒क्षश्च॑ नि॒ग्रभे॑ । उ॒प॒विदा॒ वह्नि॑र्विन्दते॒ वसु॑ ॥३॥
उद॑स्य शो॒चिर॑स्थाद्दीदि॒युषो॒ व्य१॒॑जर॑म् । तपु॑र्जम्भस्य सु॒द्युतो॑ गण॒श्रियः॑ ॥४॥
उदु॑ तिष्ठ स्वध्वर॒ स्तवा॑नो दे॒व्या कृ॒पा ।
अ॒भि॒ख्या भा॒सा बृ॑ह॒ता शु॒शु॒क्वनिः॑ ॥५॥

॥१०॥ अग्ने॑ या॒हि सु॑श॒स्तिभि॑र्ह॒व्या जुह्वा॑न आनु॒षक् । यथा॑ दू॒तो ब॒भूथ॑ हव्य॒वाह॑नः ॥६॥
अ॒ग्निं वः॑ पू॒र्व्यं हु॑वे॒ होता॑रं चर्षणी॒नाम् । तम॒या वा॒चा गृ॑णे॒ तमु॑ वः स्तुषे ॥७॥
य॒ज्ञेभि॒रद्भु॑तक्रतुं॒ यं कृ॒पा सू॒दय॑न्त॒ इत् । मि॒त्रं न जने॒ सुधि॑तमृ॒ताव॑नि ॥८॥
ऋ॒तावा॑नमृता॒यवो॑ य॒ज्ञस्य॒ साध॑नं गि॒रा । उपो॑ एनं जुजुषु॒र्नम॑सस्प॒दे ॥९॥
अच्छा॑ नो॒ अङ्गि॑रस्तमं य॒ज्ञासो॑ यन्तु सं॒यतः॑ ।
होता॒ यो अस्ति॑ वि॒क्ष्वा य॒शस्त॑मः ॥१०॥

॥११॥ अग्ने॒ तव॒ त्ये अ॑ज॒रेन्धा॑नासो बृ॒हद्भाः । अश्वा॑ इव॒ वृष॑णस्तविषी॒यवः॑ ॥११॥
स त्वं न॑ ऊर्जां पते र॒यिं रा॑स्व सु॒वीर्य॑म् । प्राव॑ नस्तो॒के तन॑ये स॒मत्स्वा ॥१२॥
य॒द्वा उ॑ वि॒श्पतिः॑ शि॒तः सुप्री॑तो॒ मनु॑षो वि॒शि ।
विश्वेद॒ग्निः प्रति॒ रक्षां॑सि सेधति ॥१३॥
श्रु॒ष्ट्य॑ग्ने॒ नव॑स्य मे॒ स्तोम॑स्य वीर विश्पते ।
नि मा॒यिन॒स्तपु॑षा र॒क्षसो॑ दह ॥१४॥
न तस्य॑ मा॒यया॑ च॒न रि॒पुरी॑शीत॒ मर्त्यः॑ । यो अ॒ग्नये॑ द॒दाश॑ ह॒व्यदा॑तिभिः ॥१५॥

॥१२॥ व्य॑श्वस्त्वा वसु॒विद॑मुक्ष॒ण्युर॑प्रीणा॒दृषिः॑ । म॒हो रा॒ये तमु॑ त्वा॒ समि॑धीमहि ॥१६॥
उ॒शना॑ का॒व्यस्त्वा॒ नि होता॑रमसादयत् । आ॒य॒जिं त्वा॒ मन॑वे जा॒तवे॑दसम् ॥१७॥
विश्वे॒ हि त्वा॑ स॒जोष॑सो दे॒वासो॑ दू॒तमक्र॑त । श्रु॒ष्टी दे॑व प्रथ॒मो य॒ज्ञियो॑ भुवः ॥१८॥
इ॒मं घा॑ वी॒रो अ॒मृतं॑ दू॒तं कृ॑ण्वीत॒ मर्त्यः॑ । पा॒व॒कं कृ॒ष्णव॑र्तनिं॒ विहा॑यसम् ॥१९॥
तं हु॑वेम य॒तस्रु॑चः सु॒भासं॑ शु॒क्रशो॑चिषम् । वि॒शाम॒ग्निम॒जरं॑ प्र॒त्नमीड्य॑म् ॥२०॥

॥१३॥ यो अ॑स्मै ह॒व्यदा॑तिभि॒राहु॑तिं॒ मर्तो॑ऽविधत् । भूरि॒ पोषं॒ स ध॑त्ते वी॒रव॒द्यशः॑ ॥२१॥
प्र॒थ॒मं जा॒तवे॑दसम॒ग्निं य॒ज्ञेषु॑ पू॒र्व्यम् । प्रति॒ स्रुगे॑ति॒ नम॑सा ह॒विष्म॑ती ॥२२॥
आभि॑र्विधेमा॒ग्नये॒ ज्येष्ठा॑भिर्व्यश्व॒वत् । मंहि॑ष्ठाभिर्म॒तिभिः॑ शु॒क्रशो॑चिषे ॥२३॥
नू॒नम॑र्च॒ विहा॑यसे॒ स्तोमे॑भिः स्थूरयूप॒वत् । ऋषे॑ वैयश्व॒ दम्या॑या॒ग्नये॑ ॥२४॥
अति॑थिं॒ मानु॑षाणां सू॒नुं व॒नस्पती॑नाम् । विप्रा॑ अ॒ग्निमव॑से प्र॒त्नमी॑ळते ॥२५॥

॥१४॥ महो विश्वाँ अभि षतोऽभि हव्यानि मानुषा ।
अग्ने नि षत्सि नमसाधि बर्हिषि ॥२६॥
वस्वी नो वार्यी पुरु वस्व रायः पुरुस्पृहः । सुवीर्यस्य प्रजावतो यशस्वतः ॥२७॥
त्वं वरो सुषाम्णेऽग्ने जनाय चोदय । सदा वसो रातिं यविष्ठ शश्वते ॥२८॥
त्वं हि सुप्रतूरसि त्वं नो गोमतीरिषः । महो रायः सातिमग्ने अपा वृधि ॥२९॥
अग्ने त्वं यशा अस्या मित्रावरुणा वह । ऋतावाना सम्राजा पूतदक्षसा ॥३०॥

॥ २४ ॥ ऋषिः—१-३० विश्वमना वैयश्वः ॥ देवता—१-२७ इन्द्रः । २८-३० वरोः सौषाम्णस्य दानस्तुतिः ॥ छन्दः—१, ६, ११, १३, २०, २३, २४ निचृदुष्णिक् । २-५, ७, ८, १०, १६, २५-२७ उष्णिक् । ९, १२, १८, २२, २८, २९, विराडुष्णिक् । १४, १५, १७, २१ पादनिचृदुष्णिक् । १९ आर्चीस्वराडुष्णिक् । ३० निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-२९ ऋषभः । ३० गान्धारः ॥

॥१५॥ सखाय आ शिषामहि ब्रह्मेन्द्राय वज्रिणे । स्तुष ऊ षु वो नृतमाय धृष्णवे ॥१॥
शवसा ह्यसि श्रुतो वृत्रहत्येन वृत्रहा । मघैर्मघोनो अति शूर दाशसि ॥२॥
स नः स्तवान आ भर रयिं चित्रश्रवस्तमम् । निरेके चिद्यो हरिवो वसुर्ददिः ॥३॥
आ निरेकमुत प्रियमिन्द्र दर्षि जनानाम् । धृषता धृष्णो स्तवमान आ भर ॥४॥
न ते सव्यं न दक्षिणं हस्तं वरन्त आमुरः । न परिबाधो हरिवो गविष्टिषु ॥५॥
॥१६॥ आ त्वा गोभिरिव व्रजं गीर्भिर्ऋणोम्यद्रिवः । आ स्मा कामं जरितुरा मनः पृण ॥६॥
विश्वानि विश्वमनसो धिया नो वृत्रहन्तम । उग्र प्रणेतरधि षू वसो गहि ॥७॥
वयं ते अस्य वृत्रहन्विद्याम शूर नव्यसः । वसोः स्पार्हस्य पुरुहूत राधसः ॥८॥
इन्द्र यथा ह्यस्ति तेऽपरीतं नृतो शवः । अमृक्ता रातिः पुरुहूत दाशुषे ॥९॥
आ वृषस्व महामह महे नृतम राधसे । दृळ्हश्चिद्दृह्य मघवन्मघत्तये ॥१०॥
॥१७॥ नू अन्यत्रा चिदद्रिवस्त्वन्नो जग्मुराशसः । मघवञ्छग्धि तव तन्न ऊतिभिः ॥११॥
नह्यङ्ग नृतो त्वदन्यं विन्दामि राधसे । राये द्युम्नाय शवसे च गिर्वणः ॥१२॥
एन्दुमिन्द्राय सिञ्चत पिबाति सोम्यं मधु । प्र राधसा चोदयाते महित्वना ॥१३॥
उपो हरीणां पतिं दक्षं पृञ्चन्तमब्रवम् । नूनं श्रुधि स्तुवतो अश्व्यस्य ॥१४॥
नह्यङ्ग पुरा चन जज्ञे वीरतरस्त्वत् । नकी राया नैवथा न भन्दना ॥१५॥
॥१८॥ एदु मध्वो मदिन्तरं सिञ्च वाध्वर्यो अन्धसः । एवा हि वीरः स्तवते सदावृधः ॥१६॥
इन्द्र स्थातर्हरीणां नकिष्टे पूर्व्यस्तुतिम् । उदानंश शवसा न भन्दना ॥१७॥
तं वो वाजानां पतिमहूमहि श्रवस्यवः । अप्रायुभिर्यज्ञेभिर्वावृधेन्यम् ॥१८॥
एतो न्विन्द्रं स्तवाम सखायः स्तोम्यं नरम् । कृष्टीर्यो विश्वा अभ्यस्त्येक इत् ॥१९॥

अगोरुधाय गविषे द्युक्षाय दस्म्यं वचः । घृतात्स्वादीयो मधुनश्च वोचत ॥२०॥
॥१९॥ यस्यामितानि वीर्या३ न राधः पर्येतवे । ज्योतिर्न विश्वमभ्यस्ति दक्षिणा ॥२१॥
स्तुहीन्द्रं व्यश्ववदनूर्मिं वाजिनं यमम् । अर्यो गयं मंहमानं वि दाशुषे ॥२२॥
एवा नूनमुप स्तुहि वैयश्व दशमं नवम् । सुविद्वांसं चर्कृत्यं चरणीनाम् ॥२३॥
वेत्था हि निर्ऋतीनां वज्रहस्त परिवृजम् । अहरहः शुन्ध्युः परिपदामिव ॥२४॥
तदिन्द्राव आ भर येना दंसिष्ठ कृत्वने । द्विता कुत्साय शिश्नथो नि चोदय ॥२५॥

॥२०॥ तमु त्वा नूनमीमहे नव्यं दंसिष्ठ सन्यसे ।
स त्वं नो विश्वा अभिमातीः सक्षणिः ॥२६॥
य ऋक्षादंहसो मुचद्यो वार्यात्सप्त सिन्धुषु । वधर्दासस्य तुविनृम्ण नीनमः ॥२७॥
यथा वरो सुषाम्णे सनिभ्य आवहो रयिम् । व्यश्वेभ्यः सुभगे वाजिनीवति ॥२८॥
आ नार्यस्य दक्षिणा व्यश्वाँ एतु सोमिनः । स्थूरं च राधः शतवत्सहस्रवत् ॥२९॥
यत्त्वा पृच्छादीजानः कुहया कुहयाकृते ।
एषो अपश्रितो वलो गोमतीमव तिष्ठति ॥३०॥

॥ २५ ॥ ऋषिः—१-२४ विश्वमना वैयश्वः ॥ देवता—१-९, १३-२४ मित्रावरुणौ ॥ १०-१२
विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, २, ५-९, १९ निचृदुष्णिक् । ३, १०, १३-१६, २०-२२
विराडुष्णिक् । ४, ११, १२, २४ उष्णिक् । २३, आर्च्युष्णिक् ।
१७, १८ पादनिचृदुष्णिक ॥ स्वरः—ऋषभः ॥

॥२१॥ ता वां विश्वस्य गोपा देवा देवेषु यज्ञिया । ऋतावाना यजसे पूतदक्षसा ॥१॥
मित्रा तना न रथ्या३ वरुणो यश्च सुक्रतुः । सनात्सुजाता तनया धृतव्रता ॥२॥
ता माता विश्ववेदसासुर्याय प्रमहसा । मही जजानादितिर्ऋतावरी ॥३॥
महान्ता मित्रावरुणा सम्राजा देवावसुरा । ऋतावानावृतमा घोषतो बृहत् ॥४॥
नपाता शवसो महः सूनू दक्षस्य सुक्रतू । सृप्रदानू इषो वास्त्वधि क्षितः ॥५॥

॥२२॥ सं या दानूनि येमथुर्दिव्याः पार्थिवीरिषः । नभस्वतीरा वां चरन्तु वृष्टयः ॥६॥
अधि या बृहतो दिवो३ऽभि यूथेव पश्यतः । ऋतावाना सम्राजा नमसे हिता ॥७॥
ऋतावाना नि षेदतुः साम्राज्याय सुक्रतू । धृतव्रता क्षत्रिया क्षत्रमाशतुः ॥८॥
अक्ष्णश्चिद्गातुवित्तरानुल्बणेन चक्षसा । नि चिन्मिषन्ता निचिरा नि चिक्यतुः ॥९॥
उत नो देव्यदितिरुरुष्यतां नासत्या । उरुष्यन्तु मरुतो वृद्धशवसः ॥१०॥

॥२३॥ ते नो नावमुरुष्यत दिवा नक्तं सुदानवः । अरिष्यन्तो नि पायुभिः सचेमहि ॥११॥
अघ्नते विष्णवे वयमरिष्यन्तः सुदानवे । श्रुधि स्वयावन्त्सिन्धो पूर्वचित्तये ॥१२॥
तद्वार्यं वृणीमहे वरिष्ठं गोपयत्यम् । मित्रो यत्पान्ति वरुणो यदर्यमा ॥१३॥
उत नः सिन्धुरपां तन्मरुतस्तदश्विना । इन्द्रो विष्णुर्मीढ्वांसः सजोषसः ॥१४॥
ते हि ष्मा वनुषो नरोऽभिमातिं कयस्य चित् । तिग्मं न क्षोदः प्रतिघ्नन्ति भूर्णयः ॥१५॥

॥२४॥ अयमेक इत्था पुरूरु चष्टे वि विश्पतिः । तस्य व्रतान्यनु वश्चरामसि ॥१६॥
अनु पूर्वाण्योक्या साम्राज्यस्य सश्चिम । मित्रस्य व्रता वरुणस्य दीर्घश्रुत् ॥१७॥
परि यो रश्मिना दिवोऽन्तान्ममे पृथिव्याः । उभे आ पप्रौ रोदसी महित्वा ॥१८॥
उदु ष्य शरणे दिवो ज्योतिरयंस्त सूर्यः । अग्निर्न शुक्रः समिधान आहुतः ॥१९॥
वचो दीर्घप्रसद्मनीशे वाजस्य गोमतः । ईशे हि पित्वोऽविषस्य दावने ॥२०॥

॥२५॥ तत्सूर्यं रोदसी उभे दोषा वस्तोरुप ब्रुवे । भोजेष्वस्माँ अभ्युच्चरा सदा ॥२१॥
ऋज्रमुक्षण्यायने रजतं हरयाणे । रथं युक्तमसनाम सुषामणि ॥२२॥
ता मे अश्व्यानां हरीणां नितोशना । उतो नु कृत्व्यानां नृवाहसा ॥२३॥
स्मदभीशू कशावन्ता विप्रा नविष्ठया मती । महो वाजिनावर्वन्ता सचासनम् ॥२४॥

॥ २६ ॥ ऋषिः—१-२५ विश्वमना वैयश्वो व्यश्वो वाङ्गिरसः ॥ देवता—१-१९ अश्विनौ । २०-२५
वायुः ॥ छन्दः—१, ३, ४, ६, ७ उष्णिक् । २, ८, २३ विराडुष्णिक् । ५, ९-१५, २२
निचृदुष्णिक् । २४ पादनिचृदुष्णिक् । १६, १९ विराड्गायत्री । १७, १८, २१
निचृद्गायत्री । २५ गायत्री । २० विराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-१५,
२२-२४ ऋषभः । १६ १९, २१, २५ षड्जः । २० गान्धारः ॥

॥२६॥ युवोरु षू रथं हुवे सधस्तुत्याय सूरिषु । अतूर्तदक्षा वृषणा वृषण्वसू ॥१॥
युवं वरो सुषाम्णे महे तने नासत्या । अवोभिर्याथो वृषणा वृषण्वसू ॥२॥
ता वामद्य हवामहे हव्येभिर्वाजिनीवसू । पूर्वीरिष इषयन्तावति क्षपः ॥३॥
आ वां वाहिष्ठो अश्विना रथो यातु श्रुतो नरा । उप स्तोमान्तुरस्य दर्शथः श्रिये ॥४॥
जुहुराणा चिदश्विना मन्येथां वृषण्वसू । युवं हि रुद्रा पर्षथो अति द्विषः ॥५॥

॥२७॥ दस्रा हि विश्वमानुषङ्मक्षूभिः परिदीयथः । धियंजिन्वा मधुवर्णा शुभस्पती ॥६॥
उप नो यातमश्विना राया विश्वपुषा सह । मघवाना सुवीरावनपच्युता ॥७॥
आ मे अस्य प्रतीव्य१मिन्द्रनासत्या गतम् । देवा देवेभिरद्य सचनस्तमा ॥८॥
वयं हि वां हवामह उक्षण्यन्तो व्यश्ववत् । सुमतिभिरुप विप्राविहा गतम् ॥९॥

अश्विना स्वृषे स्तुहि कुवित्ते श्रवतो हवम् । नेदीयसः कूळयातः पणीँरुत ॥१०॥

॥२८॥ वैयश्वस्य श्रुतं नरोतो मे अस्य वेदथः । सजोषसा वरुणो मित्रो अर्यमा ॥११॥
युवादत्तस्य धिष्ण्या युवानीतस्य सूरिभिः । अहरहर्वृषणा मह्यं शिक्षतम् ॥१२॥
यो वां यज्ञेभिरावृतोऽधिवस्त्रा वधूरिव । सपर्यन्ता शुभे चक्राते अश्विना ॥१३॥
यो वामुरुव्यचस्तमं चिकेतति नृपाय्यम् । वर्तिरश्विना परि यातमस्मयू ॥१४॥
अस्मभ्यं सु वृषण्वसू यातं वर्तिर्नृपाय्यम् । विषुद्रुहेव यज्ञमूहथुर्गिरा ॥१५॥

॥२९॥ वाहिष्ठो वां हवानां स्तोमो दूतो हुवन्नरा । युवाभ्यां भूत्वश्विना ॥१६॥
यददो दिवो अर्णव इषो वा मदथो गृहे । श्रुतमिन्मे अमर्त्या ॥१७॥
उत स्या श्वेतयावरी वाहिष्ठा वां नदीनाम् । सिन्धुर्हिरण्यवर्तनिः ॥१८॥
स्मदेतया सुकीर्त्याश्विना श्वेतया धिया । वहेथे शुभ्रयावाना ॥१९॥
युक्ष्वा हि त्वं रथासहा युवस्व पोष्या वसो ।
आन्नो वायो मधु पिबास्माकं सवना गहि ॥२०॥

॥३०॥ तव वायवृतस्पते त्वष्टुर्जामातरद्भुत । अवांस्या वृणीमहे ॥२१॥
त्वष्टुर्जामातरं वयमीशानं राय ईमहे । सुतावन्तो वायुं द्युम्ना जनासः ॥२२॥
वायो याहि शिवा दिवो वहस्वा सु स्वश्व्यम् । वहस्व महः पृथुपक्षसा रथे ॥२३॥
त्वां हि सुप्सरस्तमं नृषदनेषु हूमहे । ग्रावाणं नाश्वपृष्ठं मंहना ॥२४॥
स त्वं नो देव मनसा वायो मन्दानो अग्रियः । कृधि वाजाँ अपो धियः ॥२५॥

॥ २७ ॥ ऋषिः—१-२२ मनुर्वैवस्वतः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ७, ९ निचृद्बृहती । ३ शङ्कुमती बृहती ५, ११, १३ विराड् बृहती । १५ आर्चीबृहती । १८, १९, २१ बृहती । २, ८, १४, २० पङ्क्तिः । ४, ६, १६, २२ निचृत् पङ्क्तिः । १० पादनिचृत् पङ्क्तिः । १२ आर्चीस्वराट् पङ्क्तिः । १७ विराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३, ५, ७, ९, ११. १३, १५, १८, १९, २१ मध्यमः । २, ४, ६, ८, १०, १२, १४, १६, १७, २०, २२ पञ्चमः ॥

॥३१॥ अग्निरुक्थे पुरोहितो ग्रावाणो बर्हिरध्वरे ।
ऋचा यामि मरुतो ब्रह्मणस्पतिं देवाँ अवो वरेण्यम् ॥१॥
आ पशुं गासि पृथिवीं वनस्पतीनुषासा नक्तमोषधीः ।
विश्वे च नो वसवो विश्ववेदसो धीनां भूत प्रावितारः ॥२॥
प्र सू न एत्वध्वरो३ऽग्ना देवेषु पूर्व्यः ।
आदित्येषु प्र वरुणे धृतव्रते मरुत्सु विश्वभानुषु ॥३॥
विश्वे हि ष्मा मनवे विश्ववेदसो भुवन्वृधे रिशादसः ।
अरिष्टेभिः पायुभिर्विश्ववेदसो यन्ता नोऽवृकं छर्दिः ॥४॥

आ नो॑ अ॒द्य सम॑नसो॒ गन्ता॒ विश्वे॑ स॒जोष॑सः ।
ऋ॒चा गि॒रा मरु॑तो॒ देव्यदि॑ते॒ सद॑ने॒ पस्त्ये॑ महि ॥५॥
॥३२॥ अ॒भि प्रि॒या म॑रुतो॒ या वो॒ अश्व्या॑ ह॒व्या मि॑त्र प्रया॒थन॑ ।
आ ब॒र्हिरिन्द्रो॒ वरु॑णस्तु॒रा नर॑ आदि॒त्यासः॑ सदन्तु नः ॥६॥
व॒यं वो॑ वृ॒क्तब॑र्हिषो हि॒तप्र॑यस आनु॒षक् ।
सु॒तसो॑मासो वरुण हवामहे मनु॒ष्वदि॒द्धाग्न॑यः ॥७॥
आ प्र या॑त॒ मरु॑तो॒ विष्णो॒ अश्वि॑ना॒ पूष॒न्माकी॑नया धि॒या ।
इन्द्र॒ आ या॑तु प्रथ॒मः स॑नि॒ष्युभि॒र्वृषा॒ यो वृ॑त्र॒हा गृ॒णे ॥८॥
वि नो॑ देवासो अद्रु॒होऽच्छि॑द्रं॒ शर्म॑ यच्छत ।
न यद्दू॒राद्व॑सवो॒ नू चि॒दन्ति॑तो॒ वरू॑थमाद॒धर्ष॑ति ॥९॥
अस्ति॒ हि वः॑ सजा॒त्यं॑ रिशादसो॒ देवा॑सो॒ अस्त्याप्य॑म् ।
प्र णः॒ पूर्व॑स्मै सुवि॒ताय॑ वोचत म॒क्षू सु॒म्नाय॒ नव्य॑से ॥१०॥
॥३३॥ इ॒दा हि व॒ उप॑स्तुतिमि॒दा वा॒मस्य॑ भ॒क्तये॑ ।
उप॑ वो विश्ववेदसो नम॒स्युराँ असृक्ष्यन्या॑मिव ॥११॥
उदु॒ ष्य वः॑ सवि॒ता सुप्रणीत॒योऽस्था॑दू॒र्ध्वो वरे॑ण्यः ।
नि द्वि॒पाद॒श्चतु॑ष्पादो अ॒र्थिनोऽवि॑श्रन्पतयि॒ष्णवः॑ ॥१२॥
दे॒वंदे॑वं॒ वोऽव॑से दे॒वंदे॑वम॒भिष्ट॑ये ।
दे॒वंदे॑वं हुवेम॒ वाज॑सातये गृ॒णन्तो॑ दे॒व्या धि॒या ॥१३॥
दे॒वासो॒ हि ष्मा॒ मन॑वे॒ सम॑न्यवो॒ विश्वे॑ सा॒कं सरा॑तयः ।
ते नो॑ अ॒द्य ते अ॑प॒रं तु॒चे तु नो॒ भव॑न्तु वरिवो॒विदः॑ ॥१४॥
प्र वः॑ शंसाम्यद्रुहः सं॒स्थ उप॑स्तुतीनाम् ।
न तं धू॒र्तिर्व॑रुण मित्र॒ मर्त्यं॒ यो वो॒ धाम॒भ्योऽवि॑धत् ॥१५॥
प्र स क्षयं॑ तिरते॒ वि म॒हीरिषो॒ यो वो॒ वरा॑य॒ दाश॑ति ।
प्र प्र॒जाभि॑र्जायते॒ धर्म॑ण॒स्पर्यरि॑ष्टः॒ सर्व॑ एधते ॥१६॥
॥३४॥ ऋ॒ते स वि॑न्दते यु॒धः सु॒गेभि॑र्या॒त्यध्व॑नः ।
अ॒र्य॒मा मि॒त्रो वरु॑णः॒ सरा॑तयो॒ यं त्राय॑न्ते स॒जोष॑सः ॥१७॥
अज्रे॑ चिदस्मै कृणुथा॒ न्यञ्च॑नं दु॒र्गे॑ चि॒दा सु॑सर॒णम् ।
ए॒षा चिदस्माद॒शनिः॑ प॒रो नु सास्रे॑धन्ती॒ वि न॑श्यतु ॥१८॥

यद॒द्य सूर्य॑ उद्य॒ति प्रिय॑क्षत्रा ऋ॒तं द॒ध ।
यन्नि॒म्रुचि॑ प्र॒बुधि॑ विश्ववेदसो॒ यद्वा॑ म॒ध्यंदि॑ने दि॒वः ॥१९॥
यद्वा॑भिपि॒त्वे अ॑सुरा ऋ॒तं य॒ते छ॒र्दिर्ये॒म वि दा॒शुषे॑ ।
व॒यं तद्वो॑ वसवो विश्ववेदस॒ उप॑ स्थेयाम॒ मध्य॒ आ ॥२०॥
यद॒द्य सूर॒ उदि॑ते॒ यन्म॒ध्यन्दि॑न आ॒तुचि॑ ।
वा॒मं ध॒त्थ मन॑वे विश्ववेदसो॒ जुह्वा॑नाय॒ प्रचे॑तसे ॥२१॥
व॒यं तद्वः॑ सम्राज॒ आ वृ॑णीमहे पु॒त्रो न ब॑हु॒पाय्य॑म् ।
अ॒श्याम॒ तदा॑दित्या॒ जुह्व॑तो ह॒विर्येन॒ वस्यो॒ऽनशा॑महै ॥२२॥

॥ २८ ॥ ऋषिः—१-५ मनुर्वैवस्वतः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, २ गायत्री । ३, ५ विराड्गायत्री । ४ विराडुष्णिक् ॥ स्वरः—१-३, ५ षड्जः । ४ ऋषभः ॥

॥३५॥ ये त्रिं॒शति॒ त्रय॑स्प॒रो दे॒वासो॑ ब॒र्हिरास॑दन् । वि॒दन्नह॑ द्वि॒तास॑नन् ॥१॥
वरु॑णो मि॒त्रो अ॑र्य॒मा स्मद्रा॑तिषाचो अ॒ग्नयः॑ । पत्नी॑वन्तो॒ वष॑ट्कृताः ॥२॥
ते नो॑ गो॒पा अ॑पा॒च्यास्त उद॒क्त इ॒त्था न्य॑क् । पु॒रस्ता॒त्सर्व॑या वि॒शा ॥३॥
यथा॒ वश॑न्ति दे॒वास्तथेद॑स॒त्तदे॑षां॒ नकि॒रा मि॑नत् । अरा॑वा च॒न मर्त्यः॑ ॥४॥
स॒प्ता॒नां स॒प्त ऋ॒ष्टयः॑ स॒प्त द्यु॒म्नान्ये॑षाम् । स॒प्तो अधि॒ श्रियो॑ धिरे ॥५॥

॥ २९ ॥ ऋषिः—१-१० मनुर्वैवस्वतः; कश्यपो वा मारीचः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, २ आर्चीगायत्री । ३, ४, १० आर्चीस्वराड्गायत्री । ५ विराड्गायत्री । ६-९ आर्चीभुरिक्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

(१-१

॥३६॥
ब॒भ्रुरेको॒ विषु॑णः सू॒नरो॒ युवा॒ञ्ज्य॑ङ्क्ते हिर॒ण्यय॑म् । १
योनि॒मेक॒ आ स॑साद॒ द्योत॑नो॒ऽन्तर्दे॒वेषु॒ मेधि॑रः ॥१॥ २
वाशी॒मेको॑ बिभर्ति॒ हस्त॑ आय॒सीम॒न्तर्दे॒वेषु॒ निध्रु॑विः । ३
व॒ज्रमेको॑ बिभर्ति॒ हस्त॒ आहि॑तं॒ तेन॑ वृ॒त्राणि॑ जिघ्नते ॥२॥ ४
ति॒ग्ममेको॑ बिभर्ति॒ हस्त॒ आयु॑धं॒ शुचि॑रु॒ग्रो जला॑षभेषजः । ५
प॒थ एकः॑ पीपाय॒ तस्क॑रो यथाँ ए॒ष वे॑द निधी॒नाम् ॥३॥ ६
त्रीण्येक॑ उरुगा॒यो वि च॑क्रमे॒ यत्र॑ दे॒वासो॒ मद॑न्ति । ७
विभि॒र्द्वा च॑रत॒ एक॑या स॒ह प्र प्र॑वा॒सेव॑ वसतः ॥४॥ ८
सदो॒ द्वा च॑क्राते उप॒मा दि॒वि स॒म्राजा॑ स॒र्पिरा॑सुती । ९
अर्च॑न्त॒ एके॒ महि॒ साम॑ मन्वत॒ तेन॒ सूर्य॑मरोचयन् ॥५॥ १०

।। ३० ।। ऋषिः—१-४ मनुर्वैवस्वतः ।। देवता—विश्वेदेवाः ।। छन्दः—१ निचृद्गायत्री । २ पुरउष्णिक् ।
३ विराड्बृहती । ४ निचृदनुष्टुप् ।। ।। स्वरः—१ षड्जः । २ ऋषभः । ३ मध्यमः । ४ गान्धारः ।।

॥३७॥ नहि वो अस्त्यर्भको देवासो न कुमारकः । विश्वे सतोमहान्त इत् ॥१॥
इति स्तुतासो असथा रिशादसो ये स्थ त्रयश्च त्रिंशच्च ।
मनोर्देवा यज्ञियासः ॥२॥
ते नस्त्राध्वं तेऽवत त उ नो अधि वोचत ।
मा नः पथः पित्र्यान्मानवादधि दूरं नैष्ट परावतः ॥३॥
ये देवास इह स्थन विश्वे वैश्वानरा उत ।
अस्मभ्यं शर्म सप्रथो गवेऽश्वाय यच्छत ॥४॥

[अथ पञ्चमोऽनुवाकः ॥]

।। ३१ ।। १-१८ मनुर्वैवस्वतः ।। देवता—१-४ ईज्यास्तवो यजमानप्रशंसा च । ५-९ दम्पती । १०-१८
दम्पत्योराशिषः ।। छन्दः—१, ३, ५, ७, १२ गायत्री । २, ४, ६, ८ निचृद्गायत्री । ११, १३
विराट्गायत्री । १० पादनिचृद्गायत्री । ९ अनुष्टुप । १४ विराडनुष्टुप् । १५-१७ विराट्पङ्क्तिः ।
१८ आर्चीभुरिक्पङ्क्तिः ।। स्वरः—१-८, १०-१३ षड्जः । ९, १४ गान्धारः ।
१५-१८ पञ्चमः ॥

॥३८॥ यो यजाति यजात इत्सुनवच्च पचाति च । ब्रह्मेदिन्द्रस्य चाकनत् ॥१॥
पुरोळाशं यो अस्मै सोमं ररत आशिरम् । पादित्तं शक्रो अंहसः ॥२॥
तस्य द्युमाँ असद्रथो देवजूतः स शूशुवत् । विश्वा वन्वन्नमित्रिया ॥३॥
अस्य प्रजावती गृहेऽसश्चन्ती दिवेदिवे । इळा धेनुमती दुहे ॥४॥
या दंपती समनसा सुनुत आ च धावतः । देवासो नित्ययाशिरा ॥५॥

॥३९॥ प्रति प्राशव्याँ इतः सम्यञ्चा बर्हिराशाते । न ता वाजेषु वायतः ॥६॥
न देवानामपि ह्नुतः सुमतिं न जुगुक्षतः । श्रवो बृहद्विवासतः ॥७॥
पुत्रिणा ता कुमारिणा विश्वमायुर्व्यश्नुतः । उभा हिरण्यपेशसा ॥८॥
वीतिहोत्रा कृतद्वसू दशस्यन्तामृताय कम् ।
समूधो रोमशं हतो देवेषु कृणुतो दुवः ॥९॥
आ शर्म पर्वतानां वृणीमहे नदीनाम् । आ विष्णोः सचाभुवः ॥१०॥

॥४०॥ ऐतु पूषा रयिर्भगः स्वस्ति सर्वधातमः । उरुरध्वा स्वस्तये ॥११॥
अरमतिरनर्वणो विश्वो देवस्य मनसा । आदित्यानामनेह इत् ॥१२॥
यथा नो मित्रो अर्यमा वरुणः सन्ति गोपाः । सुगा ऋतस्य पन्थाः ॥१३॥

अग्निं वः पूर्व्यं गिरा देवमीळे वसूनाम् ।
सपर्यन्तः पुरुप्रियं मित्रं न क्षेत्रसाधसम् ॥१४॥
मक्षू देववतो रथः शूरो वा पृत्सु कासु चित् ।
देवानां य इन्मनो यजमान इयक्षत्यभीदयज्वनो भुवत् ॥१५॥
न यजमान रिष्यसि न सुन्वान न देवयो ।
देवानां य इन्मनो यजमान इयक्षत्यभीदयज्वनो भुवत् ॥१६॥
नकिष्टं कर्मणा नशन्न प्र योषन्न योषति ।
देवानां य इन्मनो यजमान इयक्षत्यभीदयज्वनो भुवत् ॥१७॥
असदत्र सुवीर्यमुत त्यदाश्वश्व्यम् ।
देवानां य इन्मनो यजमान इयक्षत्यभीदयज्वनो भुवत् ॥१८॥

॥ इति षष्ठाष्टके द्वितीयोऽध्यायः ॥

[द्वितीयाध्याये वर्गाः ४०, सूक्तानि ११, ऋचः २०४]

अथ तृतीयोऽध्यायः ॥

॥ ३२ ॥ ऋषिः—१-३० मेधातिथिः काण्वः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ७, १३, १५, २७, २८, निचृद्गायत्री । २, ४, ६, ८-१२, १४, १६, १७, २१, २२, २४-२६ गायत्री । ३, ५, १९, २०, २३, २९ विराड्गायत्री । १८, ३० भुरिग्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१॥ प्र कृतान्यृजीषिणः कण्वा इन्द्रस्य गाथया । मदे सोमस्य वोचत ॥१॥
यः सृबिन्दुमनर्शनिं पिप्रुं दासमहीशुवम् । वधीदुग्रो रिणन्नपः ॥२॥
न्यर्बुदस्य विष्टपं वर्ष्माणं बृहतस्तिर । कृषे तदिन्द्र पौंस्यम् ॥३॥
प्रति श्रुताय वो धृषत्तूर्णाशं न गिरेरधि । हुवे सुशिप्रमूतये ॥४॥
स गोरश्वस्य वि व्रजं मन्दानः सोम्येभ्यः । पुरं न शूर दर्षसि ॥५॥

॥२॥ यदि मे रारणः सुत उक्थे वा दधसे चनः । आरादुप स्वधा गहि ॥६॥
वयं घा ते अपि ष्मसि स्तोतार इन्द्र गिर्वणः । त्वं नो जिन्व सोमपाः ॥७॥
उत नः पितुमा भर संरराणो अविक्षितम् । मघवन्भूरि ते वसु ॥८॥
उत नो गोमतस्कृधि हिरण्यवतो अश्विनः । इळाभिः सं रभेमहि ॥९॥

वृबदुक्थं हवामहे सृप्रकरस्नमूतये । साधु कृण्वन्तमवसे ॥१०॥
॥३॥ यः संस्थे चिच्छतक्रतुरादीं कृणोति वृत्रहा । जरितृभ्यः पुरूवसुः ॥११॥
स नः शक्रश्चिदा शकद्दानवाँ अन्तराभरः । इन्द्रो विश्वाभिरूतिभिः ॥१२॥
यो रायो३ऽवनिर्महान्त्सुपारः सुन्वतः सखा । तमिन्द्रमभि गायत ॥१३॥
आयन्तारं महि स्थिरं पृतनासु श्रवोजितम् । भूरेरीशानमोजसा ॥१४॥
नकिरस्य शचीनां नियन्ता सूनृतानाम् । नकिर्वक्ता न दादिति ॥१५॥

॥४॥ न नूनं ब्रह्मणामृणं प्राशूनामस्ति सुन्वताम् । न सोमो अप्रता पपे ॥१६॥
पन्य इदुप गायत पन्य उक्थानि शंसत । ब्रह्मा कृणोत पन्य इत् ॥१७॥
पन्य आ दर्दिरच्छता सहस्रा वाज्यवृतः । इन्द्रो यो यज्वनो वृधः ॥१८॥
वि षू चर स्वधा अनु कृष्टीनामन्वाहुवः । इन्द्र पिब सुतानाम् ॥१९॥
पिब स्वधैनवानामुत यस्तुग्र्ये सचा । उतायमिन्द्र यस्तव ॥२०॥

॥५॥ अतीहि मन्युषाविणं सुषुवांसमुपारणे । इमं रातं सुतं पिब ॥२१॥
इहि तिस्रः परावत इहि पञ्च जनाँ अति । धेना इन्द्रावचाकशत् ॥२२॥
सूर्यो रश्मिं यथा सृजा त्वा यच्छन्तु मे गिरः । निम्नमापो न सध्र्यक् ॥२३॥
अध्वर्यवा तु हि षिञ्च सोमं वीराय शिप्रिणे । भरा सुतस्य पीतये ॥२४॥
य उद्नः फलिगं भिनन्न्य१क्सिन्धूँरवासृजत् । यो गोषु पक्वं धारयत् ॥२५॥

॥६॥ अहन्वृत्रमृचीषम और्णवाभमहीशुवम् । हिमेनाविध्यदर्बुदम् ॥२६॥
प्र व उग्राय निष्टुरेऽषाळ्हाय प्रसक्षिणे । देवत्तं ब्रह्म गायत ॥२७॥
यो विश्वान्यभि व्रता सोमस्य मदे अन्धसः । इन्द्रो देवेषु चेतति ॥२८॥
इह त्या सधमाद्या हरी हिरण्यकेश्या । वोळ्हामभि प्रयो हितम् ॥२९॥
अर्वाञ्चं त्वा पुरुष्टुत प्रियमेधस्तुता हरी । सोमपेयाय वक्षतः ॥३०॥

॥ ३३ ॥ ऋषिः—१-१९ मेधातिथिः काण्वः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-३, ५ बृहती । ४, ७, ८ १०, १२ विराड्बृहती । ६, ९, ११, १४, १५ निचृद्बृहती । १३ आर्चीभुरिग्बृहती । १६, १८ गायत्री । १७ निचृद्गायत्री । १९ अनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-१५ मध्यमः । १६-१८ षड्जः । १९ गान्धारः ॥

॥७॥ वयं घ त्वा सुतावन्त आपो न वृक्तबर्हिषः ।
पवित्रस्य प्रस्रवणेषु वृत्रहन्परि स्तोतार आसते ॥१॥
स्वरन्ति त्वा सुते नरो वसो निरेक उक्थिनः ।
कदा सुतं तृषाण ओक आ गम इन्द्र स्वब्दीव वंसगः ॥२॥

कण्वेभिर्धृष्णवा धृषद्वाजं दर्षि सहस्रिणम् ।
पिशङ्गरूपं मघवन्विचर्षणे मक्षू गोमन्तमीमहे ॥३॥
पाहि गायान्धसो मद इन्द्राय मेध्यातिथे ।
यः संमिश्लो हर्योर्यः सुते सचा वज्री रथो हिरण्ययः ॥४॥
यः सुषव्यः सुदक्षिण इनो यः सुक्रतुर्गृणे ।
य आकरः सहस्रा यः शतामघ इन्द्रो यः पूर्भिदारितः ॥५॥

॥८॥ यो धृषितो योऽवृतो यो अस्ति श्मश्रुषु श्रितः ।
विभूतद्युम्नश्च्यवनः पुरुष्टुतः क्रत्वा गौरिव शाकिनः ॥६॥
क ईं वेद सुते सचा पिबन्तं कद्वयो दधे ।
अयं यः पुरो विभिनत्त्योजसा मन्दानः शिप्र्यन्धसः ॥७॥
दाना मृगो न वारणः पुरुत्रा चरथं दधे ।
नकिष्ट्वा नि यमदा सुते गमो महाँश्चरस्योजसा ॥८॥
य उग्रः सन्ननिष्टृतः स्थिरो रणाय संस्कृतः ।
यदि स्तोतुर्मघवा शृणवद्धवं नेन्द्रो योषत्या गमत् ॥९॥
सत्यमित्था वृषेदसि वृषजूतिर्नोऽवृतः ।
वृषा ह्युग्र शृण्विषे परावति वृषो अर्वावति श्रुतः ॥१०॥

॥९॥ वृषणस्ते अभीशवो वृषा कशा हिरण्ययी ।
वृषा रथो मघवन्वृषणा हरी वृषा त्वं शतक्रतो ॥११॥
वृषा सोता सुनोतु ते वृषन्नृजीपिन्ना भर ।
वृषा दधन्वे वृषणं नदीष्वा तुभ्यँ स्थातर्हरीणाम् ॥१२॥
एन्द्र याहि पीतये मधु शविष्ठ सोम्यम् ।
नायमच्छा मघवा शृणवद्गिरो ब्रह्मोक्था च सुक्रतुः ॥१३॥
वहन्तु त्वा रथेष्ठामा हरयो रथयुजः ।
तिरश्चिदर्यं सवनानि वृत्रहन्नन्येषां या शतक्रतो ॥१४॥
अस्माकमद्यान्तमं स्तोमं धिष्व महामह ।
अस्माकं ते सवना सन्तु शंतमा मदाय द्युक्ष सोमपाः ॥१५॥
॥१०॥ नहि षस्तव नो मम शास्त्रे अन्यस्य रण्यति । यो अस्मान्वीर आनयत् ॥१६॥
इन्द्रश्चिद्घा तदब्रवीत्स्त्रिया अशास्यं मनः । उतो अह क्रतुं रघुम् ॥१७॥

सप्ती चिद्धा मदच्युता मिथुना वहतो रथम् । एवेद्धूर्वृष्ण उत्तरा ॥१८॥
अधः पश्यस्व मोपरि संतरां पादकौ हर ।
मा ते कशप्लकौ दृशन्त्स्त्री हि ब्रह्मा बभूविथ ॥१९॥

॥ ३४ ॥ ऋषिः—१-१५ नीपातिथिः काण्वः । १६-१८ सहस्रं वसुरोचिषोऽङ्गिरसः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३, ८, १०, १२, १३, १५ निचृदनुष्टुप् । २, ४, ६, ७, ९ अनुष्टुप् । ५, ११, १४ विराडनुष्टुप् । १६, १८ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—१-१५ गान्धारः । १६-१८ षड्जः ॥

॥११॥ एन्द्र याहि हरिभिरुप कण्वस्य सुष्टुतिम् ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो ॥१॥
आ त्वा ग्रावा वदन्निह सोमी घोषेण यच्छतु ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो ॥२॥
अत्रा वि नेमिरेषामुरां न धूनुते वृकः ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो ॥३॥
आ त्वा कण्वा इहावसे हवन्ते वाजसातये ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो ॥४॥
दधामि ते सुतानां वृष्णे न पूर्वपाय्यम् ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो ॥५॥
॥१२॥ स्मत्पुरन्धिर्न आ गहि विश्वतोधीर्न ऊतये ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो ॥६॥
आ नो याहि महेमते सहस्रोते शतामघ ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो ॥७॥
आ त्वा होता मनुर्हितो देवत्रा वक्षदीड्यः ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो ॥८॥
आ त्वा मदच्युता हरी श्येनं पक्षेव वक्षतः ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो ॥९॥
आ याह्यर्य आ परि स्वाहा सोमस्य पीतये ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो ॥१०॥
॥१३॥ आ नो याह्युपश्रुत्युक्थेषु रणया इह ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो ॥११॥

स॒रूपै॒रा सु नो॑ गहि॒ संभृ॑तै॒ः संभृ॑ताश्वः ।
दि॒वो अ॒मुष्य॒ शास॑तो॒ दिवं॑ य॒य दि॑वावसो ॥१२॥
आ या॑हि॒ पर्व॑तेभ्यः समु॒द्रस्याधि॑ वि॒ष्टपः॑ ।
दि॒वो अ॒मुष्य॒ शास॑तो॒ दिवं॑ य॒य दि॑वावसो ॥१३॥
आ नो॒ गव्या॒न्यश्व्या॑ स॒हस्रा॑ शूर दर्दृहि ।
दि॒वो अ॒मुष्य॒ शास॑तो॒ दिवं॑ य॒य दि॑वावसो ॥१४॥
आ नः॑ सहस्र॒शो भ॑रा॒युता॑नि श॒तानि॑ च ।
दि॒वो अ॒मुष्य॒ शास॑तो॒ दिवं॑ य॒य दि॑वावसो ॥१५॥
आ यदिन्द्र॑श्च॒ दद्व॑हे स॒हस्रं॒ वसु॑रोचिषः । ओजि॑ष्ठ॒मश्व्यं॑ प॒शुम् ॥१६॥
य ऋ॒ज्रा वात॑रंहसोऽरु॒षासो॑ रघु॒ष्यदः॑ । भ्राज॑न्ते॒ सूर्या॑ इव ॥१७॥
पारा॑वतस्य रा॒तिषु॑ द्र॒वच्च॑क्रेष्वा॒शुषु॑ । तिष्ठं॒ वन॑स्य॒ मध्य॒ आ ॥१८॥

।। ३५ ।। ऋषिः—१-२४ श्यावाश्वः ।। देवते—अश्विनौ ।। छन्दः—१-५, १६, १८ विराट् त्रिष्टुप् । ७-९, १३ निचृत्त्रिष्टुप् । ६,१०-१२, १४, १५, १७ भुरिक् पङ्क्तिः । २०, २१, २४ पङ्क्तिः । १९, २२ निचृत् पङ्क्तिः । २३ पुरस्ताज्ज्योतिर्नामजगती ।। स्वरः—१-५, ७-९, १३,१६, १८ धैवतः । ६, १०-१२, १४, १५, १७, १९-२२; २४ पञ्चमः । २३ निषादः ।।

॥१४॥ अ॒ग्निनेन्द्रे॑ण॒ वरु॑णेन॒ विष्णु॑नादि॒त्यै रु॒द्रैर्वसु॑भिः सचा॒भुवा॑ ।
स॒जोष॑सा उ॒षसा॒ सूर्ये॑ण च॒ सोमं॑ पिबतमश्विना ॥१॥
विश्वा॑भिर्धी॒भिर्भुव॑नेन वाजिना दि॒वा पृ॑थि॒व्याद्रि॑भिः सचा॒भुवा॑ ।
स॒जोष॑सा उ॒षसा॒ सूर्ये॑ण च॒ सोमं॑ पिबतमश्विना ॥२॥
विश्वै॑र्दे॒वैस्त्रि॒भिरे॑काद॒शैरि॒हाद्भिर्म॒रुद्भि॒र्भृगु॑भिः सचा॒भुवा॑ ।
स॒जोष॑सा उ॒षसा॒ सूर्ये॑ण च॒ सोमं॑ पिबतमश्विना ॥३॥
जु॒षेथां॑ य॒ज्ञं बोध॑तं॒ हव॑स्य मे॒ विश्वे॒ह दे॑वौ॒ सव॒नाव॑ गच्छतम् ।
स॒जोष॑सा उ॒षसा॒ सूर्ये॑ण॒ चेषं॑ नो वोळ्हमश्विना ॥४॥
स्तोमं॑ जुषेथां युव॒शेव॑ क॒न्यनां॒ विश्वे॒ह दे॑वौ॒ सव॒नाव॑ गच्छतम् ।
स॒जोष॑सा उ॒षसा॒ सूर्ये॑ण॒ चेषं॑ नो वोळ्हमश्विना ॥५॥
गिरो॑ जुषेथामध्व॒रं जु॑षेथां॒ विश्वे॒ह दे॑वौ॒ सव॒नाव॑ गच्छतम् ।
स॒जोष॑सा उ॒षसा॒ सूर्ये॑ण॒ चेषं॑ नो वोळ्हमश्विना ॥६॥

॥१५॥ हा॒रि॒द्र॒वेव॑ पतथो॒ वनेदुप॒ सोमं॑ सु॒तं म॑हि॒षेवाव॑ गच्छथः ।
स॒जोष॑सा उ॒षसा॒ सूर्ये॑ण च॒ त्रिर्व॒र्तिर्या॑तमश्विना ॥७॥

हं॒सावि॑व पतथो अध्व॒गावि॑व॒ सोमं॑ सु॒तं म॑हि॒षेवाव॑ गच्छथः ।
स॒जोष॑सा उ॒षसा॒ सूर्ये॑ण च॒ त्रिर्व॒र्तिर्या॑तमश्विना ॥८॥
श्ये॒नावि॑व पतथो ह॒व्यदा॑तये॒ सोमं॑ सु॒तं म॑हि॒षेवाव॑ गच्छथः ।
स॒जोष॑सा उ॒षसा॒ सूर्ये॑ण च॒ त्रिर्व॒र्तिर्या॑तमश्विना ॥९॥
पिब॑तं च तृप्णु॒तं चा च॑ गच्छतं प्र॒जां च॑ ध॒त्तं द्रवि॑णं च धत्तम् ।
स॒जोष॑सा उ॒षसा॒ सूर्ये॑ण॒ चोर्जं॑ नो धत्तमश्विना ॥१०॥
जय॑तं च॒ प्र स्तु॑तं च॒ प्र चा॑वतं प्र॒जां च॑ ध॒त्तं द्रवि॑णं च धत्तम् ।
स॒जोष॑सा उ॒षसा॒ सूर्ये॑ण॒ चोर्जं॑ नो धत्तमश्विना ॥११॥
ह॒तं च॒ शत्रू॒न्यत॑तं च मि॒त्रिणः॑ प्र॒जां च॑ ध॒त्तं द्रवि॑णं च धत्तम् ।
स॒जोष॑सा उ॒षसा॒ सूर्ये॑ण॒ चोर्जं॑ नो धत्तमश्विना ॥१२॥

॥१६॥ मि॒त्रावरु॑णवन्ता उ॒त धर्म॑वन्ता म॒रुत्व॑न्ता जरि॒तुर्ग॑च्छथो॒ हव॑म् ।
स॒जोष॑सा उ॒षसा॒ सूर्ये॑ण चादि॒त्यैर्या॑तमश्विना ॥१३॥
अङ्गि॑रस्वन्ता उ॒त विष्णु॑वन्ता म॒रुत्व॑न्ता जरि॒तुर्ग॑च्छथो॒ हव॑म् ।
स॒जोष॑सा उ॒षसा॒ सूर्ये॑ण चादि॒त्यैर्या॑तमश्विना ॥१४॥
ऋ॒भु॒मन्ता॑ वृषणा॒ वाज॑वन्ता म॒रुत्व॑न्ता जरि॒तुर्ग॑च्छथो॒ हव॑म् ।
स॒जोष॑सा उ॒षसा॒ सूर्ये॑ण चादि॒त्यैर्या॑तमश्विना ॥१५॥
ब्रह्म॑ जिन्वतमु॒त जि॑न्वतं॒ धियो॑ ह॒तं रक्षां॑सि॒ सेध॑त॒ममी॑वाः ।
स॒जोष॑सा उ॒षसा॒ सूर्ये॑ण च॒ सोमं॑ सुन्व॒तो अ॑श्विना ॥१६॥
क्ष॒त्रं जि॑न्वतमु॒त जि॑न्वतं॒ नॄन्ह॒तं रक्षां॑सि॒ सेध॑त॒ममी॑वाः ।
स॒जोष॑सा उ॒षसा॒ सूर्ये॑ण च॒ सोमं॑ सुन्व॒तो अ॑श्विना ॥१७॥
धे॒नूर्जि॑न्वतमु॒त जि॑न्वतं॒ विशो॑ ह॒तं रक्षां॑सि॒ सेध॑त॒ममी॑वाः ।
स॒जोष॑सा उ॒षसा॒ सूर्ये॑ण च॒ सोमं॑ सुन्व॒तो अ॑श्विना ॥१८॥

॥१७॥ अत्रे॑रिव श्रृणुतं पू॒र्व्यस्तु॑तिं श्या॒वाश्व॑स्य सुन्व॒तो म॑दच्युता ।
स॒जोष॑सा उ॒षसा॒ सूर्ये॑ण॒ चाश्वि॑ना ति॒रोअ॑ह्न्यम् ॥१९॥
सर्गाँ॑ इव सृजतं सुष्टु॒तीरुप॑ श्या॒वाश्व॑स्य सुन्व॒तो म॑दच्युता ।
स॒जोष॑सा उ॒षसा॒ सूर्ये॑ण॒ चाश्वि॑ना ति॒रोअ॑ह्न्यम् ॥२०॥
र॒श्मीँरि॑व यच्छतमध्व॒राँ उप॑ श्या॒वाश्व॑स्य सुन्व॒तो म॑दच्युता ।
स॒जोष॑सा उ॒षसा॒ सूर्ये॑ण॒ चाश्वि॑ना ति॒रोअ॑ह्न्यम् ॥२१॥

अर्वाग्रथं नि यच्छतं पिबतं सोम्यं मधु ।
आ यातमश्विना गतमवस्युर्वामहं हुवे धत्तं रत्नानि दाशुषे ॥२२॥
नमोवाके प्रस्थिते अध्वरे नरा विवक्षणस्य पीतये ।
आ यातमश्विना गतमवस्युर्वामहं हुवे धत्तं रत्नानि दाशुषे ॥२३॥
स्वाहाकृतस्य तृम्पतं सुतस्य देवावन्धसः ।
आ यातमश्विना गतमवस्युर्वामहं हुवे धत्तं रत्नानि दाशुषे ॥२४॥

॥ ३६ ॥ ऋषिः—१-७ श्यावाश्वः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ५, ६ शक्वरी । २, ४ निचृच्छक्वरी
३ विराट् शक्वरी । ७ विराट् जगती ॥ स्वरः—१-६ धैवतः । ७ निषादः ॥

॥१८॥ अवितासि सुन्वतो वृक्तबर्हिषः पिबा सोमं मदाय कं शतक्रतो ।
यं ते भागमधारयन्विश्वाः सेहानः पृतना उरु ज्रयः समप्सुजिन्मरुत्वाँ इन्द्र सत्पते ॥१॥
प्राव स्तोतारं मघवन्नव त्वां पिबा सोमं मदाय कं शतक्रतो ।
यं ते भागमधारयन्विश्वाः सेहानः पृतना उरु ज्रयः समप्सुजिन्मरुत्वाँ इन्द्र सत्पते ॥२॥
ऊर्जा देवाँ अवस्योजसा त्वां पिबा सोमं मदाय कं शतक्रतो ।
यं ते भागमधारयन्विश्वाः सेहानः पृतना उरु ज्रयः समप्सुजिन्मरुत्वाँ इन्द्र सत्पते ॥३॥
जनिता दिवो जनिता पृथिव्याः पिबा सोमं मदाय कं शतक्रतो ।
यं ते भागमधारयन्विश्वाः सेहानः पृतना उरु ज्रयः समप्सुजिन्मरुत्वाँ इन्द्र सत्पते ॥४॥
जनिताश्वानां जनिता गवामसि पिबा सोमं मदाय कं शतक्रतो ।
यं ते भागमधारयन्विश्वाः सेहानः पृतना उरु ज्रयः समप्सुजिन्मरुत्वाँ इन्द्र सत्पते ॥५॥
अत्रीणां स्तोममद्रिवो महस्कृधि पिबा सोमं मदाय कं शतक्रतो ।
यं ते भागमधारयन्विश्वाः सेहानः पृतना उरु ज्रयः समप्सुजिन्मरुत्वाँ इन्द्र सत्पते ॥६॥
श्यावाश्वस्य सुन्वतस्तथा शृणु यथाशृणोरत्रेः कर्माणि कृण्वतः ।
प्र त्रसदस्युमाविथ त्वमेक इन्नृषाह्य इन्द्र ब्रह्माणि वर्धयन् ॥७॥

॥ ३७ ॥ ऋषिः—१-७ श्यावाश्वः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ विराडतिजगती । २-६ निचृज्जगती ।
७ विराड्जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥१९॥ प्रेदं ब्रह्म वृत्रतूर्येष्वाविथ प्र सुन्वतः शचीपत इन्द्र विश्वाभिरूतिभिः ।
माध्यंदिनस्य सवनस्य वृत्रहन्ननेद्य पिबा सोमस्य वज्रिवः ॥१॥
सेहान उग्र पृतना अभि द्रुहः शचीपत इन्द्र विश्वाभिरूतिभिः ।
माध्यंदिनस्य सवनस्य वृत्रहन्ननेद्य पिबा सोमस्य वज्रिवः ॥२॥

ए॒क॒रा॒ळस्य भुव॑नस्य राजसि शचीपत॒ इन्द्र॒ विश्वा॑भिरू॒तिभि॑ः ।
माध्य॑न्दिनस्य॒ सव॑नस्य वृत्रहन्ननेद्य॒ पिबा॒ सोम॑स्य वज्रिवः ॥३॥
स॒स्थावा॑ना यवयसि॒ त्वमेक॒ इच्छ॑चीपत॒ इन्द्र॒ विश्वा॑भिरू॒तिभि॑ः ।
माध्य॑न्दिनस्य॒ सव॑नस्य वृत्रहन्ननेद्य॒ पिबा॒ सोम॑स्य वज्रिवः ॥४॥
क्षेम॑स्य च प्र॒युज॑श्च॒ त्वमी॑शिषे शचीपत॒ इन्द्र॒ विश्वा॑भिरू॒तिभि॑ः ।
माध्य॑न्दिनस्य॒ सव॑नस्य वृत्रहन्ननेद्य॒ पिबा॒ सोम॑स्य वज्रिवः ॥५॥
क्ष॒त्राय॑ त्व॒मव॑सि॒ न त्व॑माविथ शचीपत॒ इन्द्र॒ विश्वा॑भिरू॒तिभि॑ः ।
माध्य॑न्दिनस्य॒ सव॑नस्य वृत्रहन्ननेद्य॒ पिबा॒ सोम॑स्य वज्रिवः ॥६॥
श्या॒वाश्व॑स्य॒ रेभ॑त॒स्तथा॑ शृणु॒ यथाशृ॑णो॒रत्रे॒ः कर्मा॑णि कृण्व॒तः ।
प्र त्र॒सद॑स्युमाविथ॒ त्वमेक॒ इन्नृषाह्य॒ इन्द्र॑ क्ष॒त्राणि॑ व॒र्धय॑न् ॥७॥

॥ ३८ ॥ ऋषिः—१-१०. श्यावाश्वः ॥ देवता—इन्द्राग्नी ॥ छन्दः—१, २, ४, ६, ९ गायत्री । ३, ५,
७, १० निचृद्गायत्री । ८ विराड्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२०॥ य॒ज्ञस्य॒ हि स्थ ऋ॒त्विजा॒ सस्नी॒ वाजे॑षु॒ कर्म॑सु । इन्द्रा॑ग्नी॒ तस्य॑ बोधतम् ॥१॥
तो॒शासा॑ रथ॒यावा॑ना वृत्र॒हणाप॑राजिता । इन्द्रा॑ग्नी॒ तस्य॑ बोधतम् ॥२॥
इ॒दं वा॑ं मदि॒रं मध्वधु॑क्ष॒न्नद्रि॑भि॒र्नर॑ः । इन्द्रा॑ग्नी॒ तस्य॑ बोधतम् ॥३॥
जुषेथा॑ं य॒ज्ञमि॒ष्टये॑ सु॒तं सोम॑ं सधस्तुती । इन्द्रा॑ग्नी॒ आ ग॑तं नरा ॥४॥
इ॒मा जु॑षेथा॒ं सव॑ना॒ येभि॑र्ह॒व्यान्यू॒हथु॑ः । इन्द्रा॑ग्नी॒ आ ग॑तं नरा ॥५॥
इ॒मां गा॑य॒त्रव॑र्तनिं जुषेथा॑ं सुष्टु॒तिं मम॑ । इन्द्रा॑ग्नी॒ आ ग॑तं नरा ॥६॥

॥२१॥ प्रा॒त॒र्याव॑भि॒रा ग॑तं दे॒वेभि॑र्जेन्यावसू । इन्द्रा॑ग्नी॒ सोम॑पीतये ॥७॥
श्या॒वाश्व॑स्य सुन्व॒तोऽत्री॑णां शृणु॒तं हव॑म् । इन्द्रा॑ग्नी॒ सोम॑पीतये ॥८॥
ए॒वा वा॑मह्व ऊ॒तये॒ यथाहु॑वन्त॒ मेधि॑राः । इन्द्रा॑ग्नी॒ सोम॑पीतये ॥९॥
आहं सर॑स्वतीवतोरिन्द्रा॒ग्न्योरवो॑ वृणे । याभ्या॑ं गाय॒त्रमृ॒च्यते॑ ॥१०॥

३६ ॥ ऋषिः—१-१० नाभाकः काण्वः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३, ५ भुरिक्त्रिष्टुप् ।
२ विराट्त्रिष्टुप् । ४, ६-८ स्वराट्त्रिष्टुप् । १० त्रिष्टुप् । ९ निचृज्जगती ॥
स्वरः—१-८, १० धैवतः ; ९ निषादः ॥

॥२२॥ अ॒ग्निम॑स्तोष्यृ॒ग्मिय॑म॒ग्निमी॒ळा य॒जध्यै॑ ।
अ॒ग्निर्दे॒वाँ अ॑नक्तु न उ॒भे हि वि॒दथे॑ क॒विर॒न्तश्चर॑ति दू॒त्यं१॒॑ नभ॑न्तामन्य॒के स॑मे ॥१॥
न्य॑ग्ने॒ नव्य॑सा॒ वच॑स्त॒नूषु॒ शंस॑मेषाम् ।
न्यरा॑ती॒ ररा॑व्णां॒ विश्वा॑ अ॒र्यो अरा॑तीरि॒तो यु॑च्छन्त्वा॒मुरो॑ नभ॑न्तामन्य॒के स॑मे ॥२॥

अग्ने॒ मन्मा॑नि॒ तुभ्यं॒ कं घृ॒तं न जु॑ह्व आ॒सनि॑ ।
स दे॒वेषु॒ प्र चि॑किद्धि॒ त्वं ह्यसि॑ पू॒र्व्यः शि॒वो दू॒तो वि॒वस्व॑तो॒ नभ॑न्तामन्य॒के स॑मे ॥३॥
तत्त॑द॒ग्निर्वयो॑ दधे॒ यथा॑यथा कृप॒ण्यति॑ ।
ऊ॒र्जाहु॑ति॒र्वसू॑नां॒ शं च॒ योश्च॒ मयो॑ दधे॒ विश्व॑स्यै दे॒वहू॑त्यै॒ नभ॑न्तामन्य॒के स॑मे ॥४॥
स चि॑केत॒ सही॑यसा॒ग्निश्चि॒त्रेण॒ कर्म॑णा ।
स होता॒ शश्व॑तीनां॒ दक्षि॑णाभिर॒भीवृ॑त इ॒नोति॑ च प्रती॒व्यं॑१॒ नभ॑न्तामन्य॒के स॑मे ॥५॥

॥२३॥ अ॒ग्निर्जा॒ता दे॒वाना॑म॒ग्निर्वे॑द॒ मर्ता॑नामपी॒च्य॑म् ।
अ॒ग्निः स द्र॑विणो॒दा अ॒ग्निर्द्वारा॒ व्यू॑र्णुते॒ स्वा॑हुतो॒ नवी॑यसा॒ नभ॑न्तामन्य॒के स॑मे ॥६॥
अ॒ग्निर्दे॒वेषु॒ संव॑सुः॒ स वि॒क्षु य॒ज्ञिया॒स्वा ।
स मु॒दा काव्या॑ पु॒रु विश्वं॒ भूमे॑व पुष्यति दे॒वो दे॒वेषु॑ य॒ज्ञियो॒ नभ॑न्तामन्य॒के स॑मे ॥७॥
यो अ॒ग्निः स॒प्तमा॑नुषः श्रि॒तो विश्वे॑षु॒ सिन्धु॑षु ।
तमाग॑न्म त्रि॒प॒स्त्यं म॑न्धा॒तुर्द॑स्यु॒हन्त॑मम॒ग्निं य॒ज्ञेषु॑ पू॒र्व्यं नभ॑न्तामन्य॒के स॑मे ॥८॥
अ॒ग्निस्त्रीणि॑ त्रि॒धातू॒न्या क्षे॑ति वि॒दथा॑ क॒विः ।
स त्रीँरे॑काद॒शाँ इ॒ह यक्ष॑च्च पि॒प्रय॑च्च नो॒ विप्रो॑ दू॒तः परि॑ष्कृतो॒ नभ॑न्तामन्य॒के स॑मे ॥९॥
त्वं नो॑ अग्न आ॒युषु॒ त्वं दे॒वेषु॑ पूर्व्य॒ वस्व॒ एक॑ इरज्यसि ।
त्वामापः॑ परि॒स्रुतः॒ परि॑ यन्ति॒ स्वसे॑तवो॒ नभ॑न्तामन्य॒के स॑मे ॥१०॥

॥ ४० ॥ ऋषिः—१-१२ नाभाकः काण्वः ॥ देवता—इन्द्राग्नी ॥ छन्दः— १. ११ भुरिक् त्रिष्टुप् ।
३, ४ स्वराट् त्रिष्टुप् । १२ निचृत् त्रिष्टुप् । २ स्वराट् शक्वरी । ५, ७ ९ जगती । ६ भुरिग्जगती ।
८, १० निचृज्जगती ॥ स्वरः—१-४, ११, १२ धैवतः । ५-१० निषादः ॥

॥२४॥ इन्द्रा॑ग्नी यु॒वं सु नः॒ सह॑न्ता॒ दास॑थो र॒यिम् ।
येन॑ दृ॒ळ्हा स॒मत्स्वा वी॒ळु चि॑त्साहिषी॒मह्य॒ग्निर्वने॑व॒ वात॒ इन्नभ॑न्तामन्य॒के स॑मे ॥१॥
न॒हि वां॑ व॒व्रया॑म॒हेऽथेन्द्र॒मिद्य॑जामहे॒ शवि॑ष्ठं नृ॒णां नर॑म् ।
स नः॑ क॒दा चि॒दर्व॑ता॒ गम॒दा वाज॑सातये॒ गम॒दा मे॒धसा॑तये॒ नभ॑न्तामन्य॒के स॑मे ॥२॥
ता हि मध्यं॒ भरा॑णामिन्द्रा॒ग्नी अ॑धिक्षि॒तः ।
ता उ॑ कवि॒त्वना॑ क॒वी पृ॒च्छ्यमा॑ना सखीय॒ते सं धी॒तम॑श्नुतं नरा॒ नभ॑न्तामन्य॒के स॑मे ॥३॥
अ॒भ्य॑र्च नभाक॒वदि॑न्द्रा॒ग्नी य॒जसा॑ गि॒रा ।
ययो॒र्विश्व॑मि॒दं जग॑दि॒यं द्यौः पृ॑थि॒वी म॒ह्यु१॒॑पस्थे॑ बिभृ॒तो वसु॒ नभ॑न्तामन्य॒के स॑मे ॥४॥

प्र ब्रह्माणि नभाकवदिन्द्राग्निभ्यामिरज्यत ।
या सप्तबुध्नमर्णवं जिह्मबारमपोर्णुत इन्द्र ईशान ओजसा नभन्तामन्यके समे ॥५॥
अपि वृश्च पुराणवद्व्रततेरिव गुष्पितमोजो दासस्य दम्भय ।
वयं तदस्य सम्भृतं वस्विन्द्रेण वि भजेमहि नभन्तामन्यके समे ॥६॥
॥२५॥ यदिन्द्राग्नी जना इमे विह्वयन्ते तना गिरा ।
अस्माकेभिर्नृभिर्वयं सासह्याम पृतन्यतो वनुयाम वनुष्यतो नभन्तामन्यके समे ॥७॥
या नु श्वेताववो दिव उच्चरात उप द्युभिः ।
इन्द्राग्न्योरनु व्रतमुहाना यन्ति सिन्धवो यान्त्सीं बन्धादमुञ्चतां नभन्तामन्यके समे ॥८॥
पूर्वीष्ट इन्द्रोपमातयः पूर्वीरुत प्रशस्तयः सूनो हिन्वस्य हरिवः ।
वस्वो वीरस्यापृचो या नु साधन्त नो धियो नभन्तामन्यके समे ॥९॥
तं शिशीता सुवृक्तिभिस्त्वेषं सत्वानमृग्मियम् ।
उतो नु चिद्य ओजसा शुष्णस्याण्डानि भेदति जेषत्स्वर्वतीरपो नभन्तामन्यके समे ॥१०॥
तं शिशीता स्वध्वरं सत्यं सत्वानमृत्वियम् ।
उतो नु चिद्य ओहत आण्डा शुष्णस्य भेदत्यजैः स्वर्वतीरपो नभन्तामन्यके समे ॥११॥
एवेन्द्राग्निभ्यां पितृवन्नवीयो मन्धातृवदङ्गिरस्वदवाचि ।
त्रिधातुना शर्मणा पातमस्मान्वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥१२॥

॥ ४१ ॥ ऋषिः—१-१० नाभाकः काण्वः ॥ देवता—वरुणः ॥ छन्दः—१, ५ त्रिष्टुप् । ४, ७ भुरिक् त्रिष्टुप् । ८ स्वराट् त्रिष्टुप् । २, ३, ६, १० निचृज्जगती । ९ जगती ॥ स्वरः—१, ४, ५, ७, ८ धैवतः । २, ३, ६, ९ १० निषादः ॥

॥२६॥ अस्मा ऊ षु प्रभूतये वरुणाय मरुद्भ्योऽर्चा विदुष्टरेभ्यः ।
यो धीता मानुषाणां पश्वो गा इव रक्षति नभन्तामन्यके समे ॥१॥
तमू षु समना गिरा पितॄणां च मन्मभिः ।
नाभाकस्य प्रशस्तिभिर्यः सिन्धूनामुपोदये सप्तस्वसा स मध्यमो नभन्तामन्यके समे ॥२॥
स क्षपः परि षस्वजे न्यु१स्रो मायया दधे स विश्वं परि दर्शतः ।
तस्य वेनीरनु व्रतमुषस्तिस्रो अवर्धयन्नभन्तामन्यके समे ॥३॥
यः ककुभो निधारयः पृथिव्यामधि दर्शतः ।
स माता पूर्व्यं पदं तद्वरुणस्य सप्त्यं स हि गोपा इवेर्यो नभन्तामन्यके समे ॥४॥
यो धर्ता भुवनानां य उस्राणामपीच्या३ वेद नामानि गुह्या ।
स कविः काव्या पुरु रूपं द्यौरिव पुष्यति नभन्तामन्यके समे ॥५॥

॥२७॥ यस्मिन्विश्वानि काव्या चक्रे नाभिरिव श्रिता ।
त्रितं जूती सपर्यत व्रजे गावो न संयुजे युजे अश्वाँ अयुक्षत नभन्तामन्यके समे ॥६॥
य आस्वत्क आशये विश्वा जातान्येषाम् ।
परि धामानि मर्मृशद्वरुणस्य पुरो गये विश्वे देवा अनु व्रतं नभन्तामन्यके समे ॥७॥
स समुद्रो अपीच्यस्तुरो द्यामिव रोहति नि यदासु यजुर्दधे ।
स माया अर्चिना पदास्तृणान्नाकमारुहन्नभन्तामन्यके समे ॥८॥
यस्य श्वेता विचक्षणा तिस्रो भूमीरधिक्षितः ।
त्रिरुत्तराणि पप्रतुर्वरुणस्य ध्रुवं सदः स सप्तानामिरज्यति नभन्तामन्यके समे ॥९॥
यः श्वेताँ अधिनिर्णिजश्चक्रे कृष्णाँ अनु व्रता ।
स धाम पूर्व्यं ममे यः स्कम्भेन वि रोदसी अजो न द्यामधारयन्नभन्तामन्यके समे ॥१०॥

॥ ४२ ॥ ऋषिः—१-६ नाभाकः काण्व अर्चनाना वा । अथवा १-३ नाभाकः काण्वः । ४-६ नाभाकः काण्व अर्चनाना वा ॥ देवता—१-३ वरुणः । ४-६ अश्विनौ ॥ छन्दः—१-३ त्रिष्टुप् । ४-६ अनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-३ धैवतः । ४-६ गान्धारः ॥

॥२८॥ अस्तभ्नाद्द्यामसुरो विश्ववेदा अमिमीत वरिमाणं पृथिव्याः ।
आसीदद्विश्वा भुवनानि सम्राड् विश्वेत्तानि वरुणस्य व्रतानि ॥१॥
एवा वन्दस्व वरुणं बृहन्तं नमस्या धीरममृतस्य गोपाम् ।
स नः शर्म त्रिवरूथं वि यंसत्पातं नो द्यावापृथिवी उपस्थे ॥२॥
इमां धियं शिक्षमाणस्य देव क्रतुं दक्षं वरुण सं शिशाधि ।
ययाति विश्वा दुरिता तरेम सुतर्माणमधि नावं रुहेम ॥३॥
आ वां ग्रावाणो अश्विना धीभिर्विप्रा अचुच्यवुः ।
नासत्या सोमपीतये नभन्तामन्यके समे ॥४॥
यथा वामत्रिरश्विना गीर्भिर्विप्रो अजोहवीत् ।
नासत्या सोमपीतये नभन्तामन्यके समे ॥५॥
एवा वामह्व ऊतये यथाहुवन्त मेधिराः ।
नासत्या सोमपीतये नभन्तामन्यके समे ॥६॥

६१ [षष्ठोऽनुवाकः ॥ ४३ ॥ ऋषिः—१-३३ विरूप आङ्गिरसः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ९-१२, २२, २६, २८, २९, ३३ निचृद् गायत्री । २-८, १३, १५-२१, २३-२५, २७, ३१, ३२, गायत्री । १४ ककुम्मती-गायत्री । ३० पादनिचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥
सू० ४३-४८]

॥२९॥ इमे विप्रस्य वेधसोऽग्नेरस्तृतयज्वनः । गिरः स्तोमास ईरते ॥१॥

अ॒स्मै ते॑ प्रति॒हर्य॑ते॒ जात॑वेदो॒ विच॑र्षणे । अग्ने॒ जना॑मि सुष्टु॒तिम् ॥२॥
आ॒रो॒का इ॑व॒ घेदह॑ ति॒ग्मा अ॑ग्ने॒ तव॒ त्विषः॑ । द॒द्भिर्वना॑नि बप्सति ॥३॥
हर॑यो धू॒मके॑तवो॒ वात॑जूता॒ उप॒ द्यवि॑ । यत॑न्ते॒ वृथ॑ग॒ग्नयः॑ ॥४॥
ए॒ते त्ये वृथ॑ग॒ग्नय॑ इ॒द्धासः॒ सम॑दृक्षत । उ॒षसा॑मिव के॒तवः॑ ॥५॥

॥३०॥ कृ॒ष्णा रजां॑सि पत्सु॒तः प्र॒याणे॑ जा॒तवे॑दसः । अ॒ग्निर्यद्रोध॑ति॒ क्षमि॑ ॥६॥
धा॒सिं कृ॑ण्वा॒न ओष॑धी॒र्बप्स॑द॒ग्निर्न वा॑यति । पुन॒र्यन्तरु॑णी॒रपि॑ ॥७॥
जि॒ह्वाभि॒रह॒ नन्न॑मद॒र्चिषा॑ जञ्जणा॒भव॑न् । अ॒ग्निर्वने॑षु रोचते ॥८॥
अ॒प्स्व॑ग्ने॒ सधि॒ष्टव॒ सौष॑धी॒रनु॑ रुध्यसे । गर्भे॒ सञ्जा॑यसे॒ पुनः॑ ॥९॥
उद॑ग्ने॒ तव॒ तद्घृ॒ताद॒र्ची रो॑चत॒ आहु॑तम् । निंसा॑नं जु॒ह्वो॒३॒ मुखे॑ ॥१०॥

॥३१॥ उ॒क्षान्ना॑य व॒शान्ना॑य॒ सोम॑पृष्ठाय वे॒धसे॑ । स्तोमै॑र्विधेमा॒ग्नये॑ ॥११॥
उ॒त त्वा॒ नम॑सा व॒यं होत॒र्वरे॑ण्यक्रतो । अग्ने॑ स॒मिद्भि॑रीमहे ॥१२॥
उ॒त त्वा॑ भृगु॒वच्छु॑चे मनु॒ष्वद॑ग्न आहुत । अ॒ङ्गि॒र॒स्वद्ध॑वामहे ॥१३॥
त्वं ह्य॑ग्ने अ॒ग्निना॒ विप्रो॒ विप्रे॑ण॒ सन्त्स॒ता । सखा॒ सख्या॑ समि॒ध्यसे॑ ॥१४॥
स त्वं विप्रा॑य दा॒शुषे॑ र॒यिं दे॑हि सह॒स्रिण॑म् । अग्ने॑ वी॒रव॑ती॒मिष॑म् ॥१५॥

॥३२॥ अग्ने॒ भ्रात॒ः सह॑स्कृत॒ रोहि॑दश्व॒ शुचि॑व्रत । इ॒मं स्तोमं॑ जुषस्व मे ॥१६॥
उ॒त त्वा॑ग्ने॒ मम॒ स्तुतो॑ वा॒श्राय॑ प्रति॒हर्य॑ते । गो॒ष्ठं गाव॑ इवाशत ॥१७॥
तुभ्यं॒ ता अ॑ङ्गिरस्तम॒ विश्वाः॑ सुक्षि॒तयः॒ पृथ॑क् । अग्ने॒ कामा॑य येमिरे ॥१८॥
अ॒ग्निं धी॒भिर्म॑नी॒षिणो॒ मेधि॑रासो विप॒श्चितः॑ । अ॒द्म॒सद्या॑य हिन्विरे ॥१९॥
तं त्वाम॒ज्मेषु॑ वा॒जिनं॑ तन्वा॒ना अ॑ग्ने अध्व॒रम् । वह्निं॒ होता॑रमीळते ॥२०॥

॥३३॥ पु॒रु॒त्रा हि स॒दृङ्ङसि॒ विशो॒ विश्वा॒ अनु॑ प्र॒भुः । स॒मत्सु॑ त्वा हवामहे ॥२१॥
तमी॑ळिष्व॒ य आहु॑तो॒ऽग्निर्वि॒भ्राज॑ते घृ॒तैः । इ॒मं नः॑ शृणव॒द्धव॑म् ॥२२॥
तं त्वा॑ व॒यं ह॑वामहे शृ॒ण्वन्तं॑ जा॒तवे॑दसम् । अग्ने॒ घ्नन्त॒मप॒ द्विषः॑ ॥२३॥
वि॒शां राजा॑न॒मद्भु॑त॒मध्य॑क्षं॒ धर्म॑णामि॒मम् । अ॒ग्निमी॑ळे॒ स उ॑ श्रवत् ॥२४॥
अ॒ग्निं वि॒श्वायु॑वेपसं॒ मर्यं॒ न वा॒जिनं॑ हि॒तम् । सप्तिं॒ न वा॑जयामसि ॥२५॥

॥३४॥ घ्नन्मृ॒ध्राण्यप॒ द्विषो॒ दह॒न्रक्षां॑सि वि॒श्वहा॑ । अग्ने॑ ति॒ग्मेन॑ दीदिहि ॥२६॥
यं त्वा॒ जना॑स इ॒न्धते॑ मनु॒ष्वद॑ङ्गिरस्तम । अग्ने॒ स बो॑धि मे॒ वचः॑ ॥२७॥
यद॑ग्ने दिवि॒जा अस्य॑प्सु॒जा वा॑ सहस्कृत । तं त्वा॑ गी॒र्भिर्ह॑वामहे ॥२८॥

तुभ्यं घेत्ते जना इमे विश्वाः सुक्षितयः पृथक् । धासिं हिन्वन्त्यत्तवे ॥२९॥
ते घेदग्ने स्वाध्योऽहा विश्वा नृचक्षसः । तरन्तः स्याम दुर्गहा ॥३०॥
॥३५॥ अग्निं मन्द्रं पुरुप्रियं शीरं पावकशोचिषम् । हृद्भिर्मन्द्रेभिरीमहे ॥३१॥
स त्वमग्ने विभावसुः सृजन्त्सूर्यो न रश्मिभिः । शर्धन्तमांसि जिघ्नसे ॥३२॥
तत्ते सहस्व ईमहे दात्रं यन्नोपदस्यति । त्वदग्ने वार्यं वसु ॥३३॥

।४४॥ १-३० विरूप आङ्गिरसः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३, ४, ६, १०, २०-२२, २५, २६, गायत्री । २, ५, ७, ८, ११, १४-१७, २४ निचृद् गायत्री । ९, १२, १३, १८, २८, ३० विराड् गायत्री । २७ यवमध्यागायत्री । २९ ककुम्मतीगायत्री । १९, २३ पाद निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३६॥ समिधाग्निं दुवस्यत घृतैर्बोधयतातिथिम् । आस्मिन्हव्या जुहोतन ॥१॥
अग्ने स्तोमं जुषस्व मे वर्धस्वानेन मन्मना । प्रति सूक्तानि हर्य नः ॥२॥
अग्निं दूतं पुरो दधे हव्यवाहमुप ब्रुवे । देवाँ आ सादयादिह ॥३॥
उत्ते बृहन्तो अर्चयः समिधानस्य दीदिवः । अग्ने शुक्रास ईरते ॥४॥
उप त्वा जुह्वो३ मम घृताचीर्यन्तु हर्यत । अग्ने हव्या जुषस्व नः ॥५॥
॥३७॥ मन्द्रं होतारमृत्विजं चित्रभानुं विभावसुम् । अग्निमीळे स उ श्रवत् ॥६॥
प्रत्नं होतारमीड्यं जुष्टमग्निं कविक्रतुम् । अध्वराणामभिश्रियम् ॥७॥
जुषाणो अङ्गिरस्तमेमा हव्यान्यानुषक् । अग्ने यज्ञं नय ऋतुथा ॥८॥
समिधान उ सन्त्य शुक्रशोच इहा वह । चिकित्वान्दैव्यं जनम् ॥९॥
विप्रं होतारमद्रुहं धूमकेतुं विभावसुम् । यज्ञानां केतुमीमहे ॥१०॥
॥३८॥ अग्ने नि पाहि नस्त्वं प्रति ष्म देव रीषतः । भिन्धि द्वेषः सहस्कृत ॥११॥
अग्निः प्रत्नेन मन्मना शुम्भानस्तन्वं१ स्वाम् । कविर्विप्रेण वावृधे ॥१२॥
ऊर्जो नपातमा हुवेऽग्निं पावकशोचिषम् । अस्मिन्यज्ञे स्वध्वरे ॥१३॥
स नो मित्रमहस्त्वमग्ने शुक्रेण शोचिषा । देवैरा सत्सि बर्हिषि ॥१४॥
यो अग्निं तन्वो३ दमे देवं मर्तः सपर्यति । तस्मा इद्दीदयद्वसु ॥१५॥
॥३९॥ अग्निर्मूर्धा दिवः ककुत्पतिः पृथिव्या अयम् । अपां रेतांसि जिन्वति ॥१६॥
उदग्ने शुचयस्तव शुक्रा भ्राजन्त ईरते । तव ज्योतींष्यर्चयः ॥१७॥
ईशिषे वार्यस्य हि दात्रस्याग्ने स्वर्पतिः । स्तोता स्यां तव शर्मणि ॥१८॥
त्वामग्ने मनीषिणस्त्वां हिन्वन्ति चित्तिभिः । त्वां वर्धन्तु नो गिरः ॥१९॥
अदब्धस्य स्वधावतो दूतस्य रेभतः सदा । अग्नेः सख्यं वृणीमहे ॥२०॥
॥४०॥ अग्निः शुचिव्रततमः शुचिर्विप्रः शुचिः कविः । शुची रोचत आहुतः ॥२१॥

उत त्वा धीतयो मम गिरो वर्धन्तु विश्वहा । अग्ने सख्यस्य बोधि नः ॥२२॥
यदग्ने स्यामहं त्वं त्वं वा घा स्या अहम् । स्युष्टे सत्या इहाशिषः ॥२३॥
वसुर्वसुपतिर्हि कमस्यग्ने विभावसुः । स्याम ते सुमतावपि ॥२४॥
अग्ने धृतव्रताय ते समुद्रायेव सिन्धवः । गिरो वाश्रास ईरते ॥२५॥
॥४१॥ युवानं विश्पतिं कविं विश्वादं पुरुवेपसम् । अग्निं शुम्भामि मन्मभिः ॥२६॥
यज्ञानां रथ्ये वयं तिग्मजम्भाय वीळवे । स्तोमैरिषेमाग्नये ॥२७॥
अयमग्ने त्वे अपि जरिता भूतु सन्त्य । तस्मै पावक मृळय ॥२८॥
धीरो ह्यस्यद्मसद्विप्रो न जागृविः सदा । अग्ने दीदयसि द्यवि ॥२९॥
पुराग्ने दुरितेभ्यः पुरा मृध्रेभ्यः कवे । प्र ण आयुर्वसो तिर ॥३०॥

॥ ४५ ॥ ऋषिः—१-४२ त्रिशोकः काण्वः ॥ देवता—१ इन्द्राग्नी । २-४२ इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३-६, ८, ९, १२, १३, १५-२१, २३-२५, ३१, ३६, ३७, ३९-४२ गायत्री । २, १०, ११, १४, २२, २८-३०, ३३-३५ निचृद् गायत्री । २६, २७, ३२, ३८ विराड् गायत्री । ७ पादनिचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥४२॥ आ घा ये अग्निमिन्धते स्तृणन्ति बर्हिरानुषक् । येषामिन्द्रो युवा सखा ॥१॥
बृहन्निदिध्म एषां भूरि शस्तं पृथुः स्वरुः । येषामिन्द्रो युवा सखा ॥२॥
अयुद्ध इद्युधा वृतं शूर आजति सत्वभिः । येषामिन्द्रो युवा सखा ॥३॥
आ बुन्दं वृत्रहा ददे जातः पृच्छद्वि मातरम् । क उग्राः के ह शृण्विरे ॥४॥
प्रति त्वा शवसी वदद्गिरावप्सो न योधिषत् । यस्ते शत्रुत्वमाचके ॥५॥
॥४३॥ उत त्वं मघवञ्छृणु यस्ते वष्टि ववक्षि तत् । यद्वीळयासि वीळु तत् ॥६॥
यदाजिं यात्याजिकृदिन्द्रः स्वश्वयुरुप । रथीतमो रथीनाम् ॥७॥
वि षु विश्वा अभियुजो वज्रिन्विष्वग्यथा वृह । भवा नः सुश्रवस्तमः ॥८॥
अस्माकं सु रथं पुर इन्द्रः कृणोतु सातये । न यं धूर्वन्ति धूर्तयः ॥९॥
वृज्याम ते परि द्विषोऽरं ते शक्र दावने । गमेमेदिन्द्र गोमतः ॥१०॥
॥४४॥ शनैश्चिद्यन्तो अद्रिवोऽश्वावन्तः शतग्विनः । विवक्षणा अनेहसः ॥११॥
ऊर्ध्वा हि ते दिवेदिवे सहस्रा सूनृता शता । जरितृभ्यो विमंहते ॥१२॥
विद्मा हि त्वा धनंजयमिन्द्र दृळ्हा चिदारुजम् । आदारिणं यथा गयम् ॥१३॥
ककुहं चित्त्वा कवे मन्दन्तु धृष्णविन्दवः । आ त्वा पणिं यदीमहे ॥१४॥
यस्ते रेवाँ अदाशुरिः प्रममर्ष मघत्तये । तस्य नो वेद आ भर ॥१५॥
॥४५॥ इम उ त्वा वि चक्षते सखाय इन्द्र सोमिनः । पुष्टावन्तो यथा पशुम् ॥१६॥
उत त्वाबधिरं वयं श्रुत्कर्णं सन्तमूतये । दूरादिह हवामहे ॥१७॥

यच्छुश्रूया इमं हवं दुर्मर्षं चक्रिया उत । भवेरापिर्नो अन्तमः ॥१८॥
यच्चिद्धि ते अपि व्यथिर्जगन्वांसो अमन्महि । गोदा इदिन्द्र बोधि नः ॥१९॥
आ त्वा रम्भं न जिव्रयो ररभ्मा शवसस्पते । उश्मसि त्वा सधस्थ आ ॥२०॥
॥४६॥ स्तोत्रमिन्द्राय गायत पुरुनृम्णाय सत्वने । नकिर्यं वृण्वते युधि ॥२१॥
अभि त्वा वृषभा सुते सुतं सृजामि पीतये । तृम्पा व्यश्नुही मदम् ॥२२॥
मा त्वा मूरा अविष्यवो मोपहस्वान आ दभन् । माकीं ब्रह्मद्विषो वनः ॥२३॥
इह त्वा गोपरीणसा महे मन्दन्तु राधसे । सरो गौरो यथा पिब ॥२४॥
या वृत्रहा परावति सना नवा च चुच्युवे । ता संसत्सु प्र वोचत ॥२५॥
॥४७॥ अपिबत्कद्रुवः सुतमिन्द्रः सहस्रबाह्वे । अत्रादेदिष्ट पौंस्यम् ॥२६॥
सत्यं तत्तुर्वशे यदौ विदानो अह्नवाय्यम् । व्यानट् तुर्वणे शमि ॥२७॥
तरणिं वो जनानां त्रदं वाजस्य गोमतः । समानमु प्र शंसिषम् ॥२८॥
ऋभुक्षणं न वर्तव उक्थेषु तुग्र्यावृधम् । इन्द्रं सोमे सचा सुते ॥२९॥
यः कृन्तदिद्वि योन्यं त्रिशोकाय गिरिं पृथुम् । गोभ्यो गातुं निरेतवे ॥३०॥
॥४८॥ यद्दधिषे मनस्यसि मन्दानः प्रेदियक्षसि । मा तत्करिन्द्र मृळय ॥३१॥
दभ्रं चिद्धि त्वावतः कृतं शृण्वे अधि क्षमि । जिगात्विन्द्र ते मनः ॥३२॥
तवेदु ताः सुकीर्तयोऽसन्नुत प्रशस्तयः । यदिन्द्र मृळयासि नः ॥३३॥
मा न एकस्मिन्नागसि मा द्वयोरुत त्रिषु । वधीर्मा शूर भूरिषु ॥३४॥
बिभया हि त्वावत उग्रादभिप्रभङ्गिणः । दस्मादहमृतीषहः ॥३५॥
॥४९॥ मा सख्युः शूनमा विदे मा पुत्रस्य प्रभूवसो । आवृत्वद्भूतु ते मनः ॥३६॥
को नु मर्या अमिथितः सखा सखायमब्रवीत् । जहा को अस्मदीषते ॥३७॥
एवारे वृषभा सुतेऽसिन्वन्भूर्यावयः । श्वघ्नीव निवता चरन् ॥३८॥
आ त एता वचोयुजा हरी गृभ्णे सुमद्रथा । यदीं ब्रह्मभ्य इद्ददः ॥३९॥
भिन्धि विश्वा अप द्विषः परि बाधो जही मृधः । वसु स्पार्हं तदा भर ॥४०॥
यद्वीळाविन्द्र यत्स्थिरे यत्पर्शाने पराभृतम् । वसु स्पार्हं तदा भर ॥४१॥
यस्य ते विश्वमानुषो भूरेर्दत्तस्य वेदति । वसु स्पार्हं तदा भर ॥४२॥

॥ इति षष्ठाष्टके तृतीयोऽध्यायः ॥

[तृतीयाध्याये वर्गाः ४९, सूक्तानि १४, ऋचः २५८]

अथ चतुर्थोऽध्यायः ॥

॥ ४६ ॥ ऋषिः—१-३३ वशोऽश्व्यः ॥ देवता—१-२०, २९-३१, ३३ इन्द्रः । २१-२४ पृथुश्रवसः कानीतस्य दानस्तुतिः । २५-२८, ३२ वायुः ॥ छन्दः—१ पादनिचृद् गायत्री । २, १०, १५, २९ विराट् गायत्री । ३, २३ गायत्री । ४ प्रतिष्ठागायत्री । ६, १३, ३३ निचृद् गायत्री । ३० आर्ची-स्वराट् गायत्री । ३१ स्वराड् गायत्री । ५ निचृदुष्णिक् । १६ भुरिगुष्णिक् । ७, २०, २७, २८ निचृद् बृहती । ९, २६ स्वराड् बृहती । ११, १४ विराट् बृहती । २१, २५, ३२ बृहती । ८ विराडनुष्टुप् । १८ अनुष्टुप् । १९ भुरिगनुष्टुप् । १२, २२, २४, निचृत् पङ्क्तिः । १७ जगती ॥ स्वरः—१-४, ६, १०, १३, १५, २३, २९-३१, ३३ षड्जः । ५, १६ ऋषभः । ७, ९, ११, १४, २०, २१, २५-२८, ३२ मध्यमः । ८, १८, १९ गान्धारः । १२, २२, २४ पञ्चमः । १७ निषादः ॥

॥१॥ त्वावतः पुरूवसो वयमिन्द्र प्रणेतः । स्मसि स्थातर्हरीणाम् ॥१॥
त्वां हि सत्यमद्रिवो विद्म दातारमिषाम् । विद्म दातारं रयीणाम् ॥२॥
आ यस्य ते महिमानं शतमूते शतक्रतो । गीर्भिर्गृणन्ति कारवः ॥३॥
सुनीथो घा स मर्त्यो यं मरुतो यमर्यमा । मित्रः पान्त्यद्रुहः ॥४॥
दधानो गोमदश्ववत्सुवीर्यमादित्यजूत एधते । सदा राया पुरुस्पृहा ॥५॥
॥२॥ तमिन्द्रं दानमीमहे शवसानमभीर्वम् । ईशानं राय ईमहे ॥६॥
तस्मिन्हि सन्त्यूतयो विश्वा अभीरवः सचा ।
तमा वहन्तु सप्तयः पुरूवसुं मदाय हरयः सुतम् ॥७॥
यस्ते मदो वरेण्यो य इन्द्र वृत्रहन्तमः ।
य आददिः स्वर्नृभिर्यः पृतनासु दुष्टरः ॥८॥
यो दुष्टरो विश्ववार श्रवाय्यो वाजेष्वस्ति तरुता ।
स नः शविष्ठ सवना वसो गहि गमेम गोमति व्रजे ॥९॥
गव्यो पु णो यथा पुराश्वयोत रथया । वरिवस्य महामह ॥१०॥
॥३॥ नहि ते शूर राधसोऽन्तं विन्दामि सत्रा ।
दशस्या नो मघवन्नू चिदद्रिवो धियो वाजेभिराविथ ॥११॥
य ऋष्वः श्रावयत्सखा विश्वेत्स वेद जनिमा पुरुष्टुतः ।
तं विश्वे मानुषा युगेन्द्रं हवन्ते तविषं यतस्रुचः ॥१२॥

स नो॒ वाजे॑ष्ववि॒ता पु॑रू॒वसुः॑ पुरःस्था॒ता म॒घवा॑ वृत्र॒हा भु॑वत् ॥१३॥
अ॒भि वो॑ वी॒रमन्ध॑सो॒ मदे॑षु गाय गि॒रा म॒हा विचे॑तसम् ।
इन्द्रं॒ नाम॒ श्रुत्यं॑ शा॒किनं॒ वचो॒ यथा॑ ॥१४॥
द॒दी रेक्ण॑स्त॒न्वे॑ द॒दिर्वसु॑ द॒दिर्वाजे॑षु पुरुहूत वा॒जिन॑म् । नू॒नमथ॑ ॥१५॥

॥४॥ विश्वे॑षामिर॒ज्यन्तं॒ वसू॑नां सास॒ह्वांसं॑ चिद॒स्य वर्प॑सः । कृ॒प॒य॒तो नू॒नमत्यथ॑ ॥१६॥
म॒हः सु वो॒ अर॑मिषे॒ स्तवा॑महे मी॒ळ्हुषे॑ अरं॒ग॒मा॒य॒ जग्म॑ये ।
य॒ज्ञेभि॑र्गी॒र्भिर्वि॒श्वम॑नुषां म॒रुता॑मियक्षसि॒ गाये॑ त्वा॒ नम॑सा गि॒रा ॥१७॥
ये पा॒तय॑न्ते॒ अज्म॑भिर्गिरी॒णां स्नुभि॑रेषाम् ।
य॒ज्ञं म॑हि॒ष्वणी॑नां सु॒म्नं तु॑वि॒ष्वणी॑नां॒ प्राध्व॒रे ॥१८॥
प्र॒भ॒ङ्गं दु॑र्म॒ती॒नामि॑न्द्र शवि॒ष्ठा भ॑र । र॒यिम॒स्मभ्यं॒ युज्यं॑ चोदयन्मते॒ ज्येष्ठं॑ चोदयन्मते ॥१९॥
सनि॑तः॒ सुस॑नित॒रुग्र॒ चित्र॒ चेति॑ष्ठ॒ सूनृ॑त ।
प्रा॒सहा॑ सम्रा॒ट् सहु॑रिं॒ सह॑न्तं भु॒ज्युं वाजे॑षु॒ पूर्व्य॑म् ॥२०॥

॥५॥ आ स ए॑तु॒ य ई॒वदाँ॒ अदे॑वः पू॒र्तमा॑द॒दे ।
यथा॑ चि॒द्वशो॑ अ॒श्व्यः पृ॑थु॒श्रव॑सि कानी॒ते॒३ऽस्या व्यु॒ष्या॑द॒दे ॥२१॥
ष॒ष्टिं स॒हस्राश्व्य॑स्या॒युता॑सन॒मुष्ट्रा॑नां विंश॒तिं श॒ता ।
दश॒ श्यावी॑नां श॒ता दश॒ त्र्य॑रुषीणां॒ दश॒ गवां॑ स॒हस्रा॑ ॥२२॥
दश॑ श्या॒वा ऋ॒धद्र॑यो वी॒तवा॑रास आ॒शवः॑ । म॒थ्रा ने॒मिं नि वा॑वृतुः ॥२३॥
दाना॑सः पृथु॒श्रव॑सः कानी॒तस्य॑ सु॒राध॑सः ।
रथं॑ हि॒र॒ण्ययं॒ दद॒न्मंहि॑ष्ठः सू॒रिर॑भू॒द्वर्षि॑ष्ठमकृत॒ श्रवः॑ ॥२४॥
आ नो॑ वायो म॒हे तने॑ या॒हि म॒खाय॒ पाज॑से ।
व॒यं हि ते॑ चकृ॒मा भूरि॑ दा॒वने॑ स॒द्यश्चि॒न्महि॑ दा॒वने॑ ॥२५॥

॥६॥ यो अश्वे॑भि॒र्वह॑ते॒ वस्त॑ उ॒स्रास्त्रिः स॒प्त स॑प्तती॒नाम् ।
ए॒भिः सोमे॑भिः सोम॒सुद्भिः॑ सोमपा दा॒नाय॑ शुक्रपूतपाः ॥२६॥
यो म॑ इ॒मं चि॑दु॒ त्मनाम॑न्दच्चि॒त्रं दा॒वने॑ ।
अ॒र॒ट्वे अ॒क्षे नहु॑षे सु॒कृत्व॑नि सु॒कृत्त॑राय सु॒क्रतुः॑ ॥२७॥
उ॒च॒थ्ये॒३ वपु॑षि॒ यः स्व॒राळु॒त वा॑यो घृत॒स्नाः ।
अश्वे॑षितं॒ रजे॑षितं॒ शुने॑षितं॒ प्राज्म॒ तदि॒दं नु तत् ॥२८॥

अध॑ प्रि॒यमि॑षि॒राय॑ ष॒ष्टिं स॒हस्रा॑सनम् । अश्वा॑ना॒मिन्न वृष्णा॑म् ॥२९॥
गावो॒ न यू॒थमुप॑ यन्ति॒ वध्र॑य॒ उप॒ मा य॑न्ति॒ वध्र॑यः ॥३०॥
अध॒ यच्चार॑थे ग॒णे श॒तमुष्ट्राँ॒ अचि॑क्रदत् । अध॒ श्वित्ने॑षु विंश॒तिं श॒ता ॥३१॥
श॒तं दा॒से ब॑ल्बू॒थे विप्र॒स्तरु॑क्ष॒ आ द॑दे ।
ते ते॑ वायवि॒मे जना॒ मद॒न्तीन्द्र॑गोपा॒ मद॑न्ति दे॒वगो॑पाः ॥३२॥
अध॒ स्या योष॑णा म॒ही प्र॑ती॒ची वश॑म॒श्व्य॑म् । अधि॑रुक्मा॒ वि नी॑यते ॥३३॥

॥ ४७ ॥ ऋषिः—१-१८ त्रित आप्त्यः ॥ देवता—१-१३ आदित्याः । १४-१८ आदित्या उषाश्च ॥
छन्दः—१ जगती । ४, ६-८, १२ निचृज्जगती । २, ३, ५, ९, १३, १५, १६, १८ भुरिक्त्रिष्टुप् ।
१०, ११, १७ स्वराट् त्रिष्टुप् । १४ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ४, ६-८, १२ निषादः ।
२, ३, ५, ९-११, १३-१८ धैवतः ॥

॥७॥ महि॑ वो मह॒ताम॑वो॒ वरु॑ण॒ मित्र॑ दा॒शुषे॑ ।
यमा॑दित्या अ॒भि द्रु॒हो रक्ष॑था॒ नेम॒घं न॑शदने॒हसो॑ व ऊ॒तयः॑ सुऊ॒तयो॑ व ऊ॒तयः॑ ॥१॥
वि॒दा दे॑वा अ॒घाना॒मादि॑त्यासो अ॒पाकृ॑तिम् ।
प॒क्षा वयो॒ यथो॒परि॒ व्य१॒॑स्मे शर्म᳚ यच्छताने॒हसो॑ व ऊ॒तयः॑ सुऊ॒तयो॑ व ऊ॒तयः॑ ॥२॥
व्य१॒॑स्मे अधि॒ शर्म॒ तत्प॒क्षा वयो॒ न य॑न्तन ।
विश्वा॑नि वि॒श्ववे॑दसो वरू॒थ्या॑ मनामहेऽने॒हसो॑ व ऊ॒तयः॑ सुऊ॒तयो॑ व ऊ॒तयः॑ ॥३॥
यस्मा॒ अरा॑सत॒ क्षय॑ं जी॒वातुं॑ च॒ प्रचे॑तसः ।
मनो॒र्विश्व॑स्य॒ घेदि॒म आ॑दि॒त्या रा॒य ईश॑तेऽने॒हसो॑ व ऊ॒तयः॑ सुऊ॒तयो॑ व ऊ॒तयः॑ ॥४॥
परि॑ णो वृणजन्न॒घा दु॒र्गाणि॑ र॒थ्यो॑ यथा ।
स्यामेदिन्द्र॑स्य॒ शर्म᳚ण्यादि॒त्याना॑मु॒ताव॑स्यने॒हसो॑ व ऊ॒तयः॑ सुऊ॒तयो॑ व ऊ॒तयः॑ ॥५॥
॥८॥ प॒रि॒ह्वृतेद॒ना जनो॑ यु॒ष्माद॑त्तस्य वायति ।
देवा॒ अद॑भ्रमाश वो॒ यमा॑दित्या॒ अहे॑तनाने॒हसो॑ व ऊ॒तयः॑ सुऊ॒तयो॑ व ऊ॒तयः॑ ॥६॥
न तं ति॒ग्मं च॒न त्यजो॒ न द्रा॑सद॒भि तं गु॒रु ।
यस्मा॑ उ॒ शर्म᳚ स॒प्रथ॒ आदि॑त्यासो॒ अरा॑ध्वमने॒हसो॑ व ऊ॒तयः॑ सुऊ॒तयो॑ व ऊ॒तयः॑ ॥७॥
यु॒ष्मे दे॑वा॒ अपि॑ ष्मसि॒ युध्य॑न्त इव॒ वर्म᳚सु ।
यू॒यं म॒हो न॒ एन॑सो यू॒यमर्भा᳚दुरुष्यताने॒हसो॑ व ऊ॒तयः॑ सुऊ॒तयो॑ व ऊ॒तयः॑ ॥८॥
अदि॑तिर्न᳚ उरुष्य॒त्वदि॑ति॒ः शर्म᳚ यच्छतु ।
मा॒ता मि॒त्रस्य॑ रे॒वतो॑ऽर्य॒म्णो वरु॑णस्य चाने॒हसो॑ व ऊ॒तयः॑ सुऊ॒तयो॑ व ऊ॒तयः॑ ॥९॥
यद्दे॑वा॒ः शर्म᳚ श॒रणं यद्भ॒द्रं यद॑नातु॒रम् ।
त्रि॒धातु॒ यद्व॑रू॒थ्यं१॒ तद॒स्मासु॒ वि य॑न्तनाने॒हसो॑ व ऊ॒तयः॑ सुऊ॒तयो॑ व ऊ॒तयः॑ ॥१०॥

॥९॥ आदि॑त्या॒ अव॒ हि ख्यताधि॒ कूला॑दिव॒ स्पशः॑ ।
सु॒ती॒र्थमर्व॑तो य॒थानु॑ नो नेषथा सु॒गम॑ने॒हसो॑ व ऊ॒तयः॑ सुऊ॒तयो॑ व ऊ॒तयः॑ ॥११॥
नेह भ॒द्रं र॑क्ष॒स्विने॒ नाव॒यै नोप॒या उ॒त ।
गवे॑ च भ॒द्रं धे॒नवे॑ वी॒राय॑ च श्रव॒स्यते॑ऽने॒हसो॑ व ऊ॒तयः॑ सुऊ॒तयो॑ व ऊ॒तयः॑ ॥१२॥
यदा॒विर्यद॑पी॒च्यं१॒ देवा॑सो॒ अस्ति॑ दुष्कृतम् ।
त्रि॒ते तद्विश्व॑मा॒प्त्य आ॒रे अ॒स्मद्द॑धातनाने॒हसो॑ व ऊ॒तयः॑ सुऊ॒तयो॑ व ऊ॒तयः॑ ॥१३॥
यच्च॒ गोषु॑ दुष्ष्वप्न्यं॒ यच्चा॒स्मे दु॑हितर्दिवः ।
त्रि॒ताय॒ तद्वि॑भावर्या॒प्त्याय॒ परा॑ वहाने॒हसो॑ व ऊ॒तयः॑ सुऊ॒तयो॑ व ऊ॒तयः॑ ॥१४॥
नि॒ष्कं॑ वा॑ घा कृ॒णव॑ते॒ स्रजं॑ वा दुहितर्दिवः ।
त्रि॒ते दु॒ष्ष्वप्न्यं॒ सर्व॑मा॒प्त्ये परि॑ दद्मस्यने॒हसो॑ व ऊ॒तयः॑ सुऊ॒तयो॑ व ऊ॒तयः॑ ॥१५॥
॥१०॥ तद॑न्ना॒य तद॑पसे॒ तं भा॒गमु॑पसे॒दुषे॑ ।
त्रि॒ताय॑ च द्वि॒ताय॒ चोषो॑ दु॒ष्ष्वप्न्यं॑ वहाने॒हसो॑ व ऊ॒तयः॑ सुऊ॒तयो॑ व ऊ॒तयः॑ ॥१६॥
यथा॑ क॒लां यथा॑ श॒फं यथ॑ ऋ॒णं सं॒नया॑मसि ।
ए॒वा दु॒ष्ष्वप्न्यं॒ सर्व॑मा॒प्त्ये सं न॑यामस्यने॒हसो॑ व ऊ॒तयः॑ सुऊ॒तयो॑ व ऊ॒तयः॑ ॥१७॥
अजै॑ष्मा॒द्यास॑नाम॒ चाभू॒माना॑गसो व॒यम् ।
उषो॒ यस्मा॑द्दु॒ष्ष्वप्न्या॒दभै॒ष्माप॒ तदु॑च्छत्वने॒हसो॑ व ऊ॒तयः॑ सुऊ॒तयो॑ व ऊ॒तयः॑ ॥१८॥

॥ ४८ ॥ ऋषिः—१-१५ प्रगाथः काण्वः ॥ देवता—सोमः ॥ छन्दः—१, २, १३ पादनिचृत्त्रिष्टुप् ।
३, ७-९ विराट् त्रिष्टुप् । ४, ६, १०, ११, १४ त्रिष्टुप् । १२, १५ आर्चीस्वराट् त्रिष्टुप् ।
५ विराड् जगती ॥ स्वरः—१-४, ६-१५ धैवतः । ५ निषादः ॥

॥११॥ स्वा॒दोर॑भक्षि॒ वय॑सः सुमे॒धाः स्वा॒ध्यो॑ वरिवो॒वित्त॑रस्य ।
विश्वे॒ यं दे॒वा उ॒त मर्त्या॑सो मधु॑ ब्रु॒वन्तो॑ अ॒भि सं॒चर॑न्ति ॥१॥
अ॒न्तश्च॒ प्रागा॒ अदि॑तिर्भवास्यवया॒ता हर॑सो॒ दैव्य॑स्य ।
इन्दु॒विन्द्र॑स्य स॒ख्यं जु॑षा॒णः श्रौष्टी॑व॒ धुर॒मनु॑ रा॒य ऋ॑ध्याः ॥२॥
अपा॑म॒ सोम॑म॒मृता॑ अभू॒माग॑न्म॒ ज्योति॒रवि॑दाम दे॒वान् ।
किं नू॒नम॒स्मान्कृ॑णव॒दरा॑ति॒ः किमु॑ धू॒र्तिर॑मृत॒ मर्त्य॑स्य ॥३॥
शं नो॑ भव हृ॒द आ पी॒त इन्दो पि॒तेव॑ सोम सू॒नवे॑ सु॒शेवः॑ ।
सखे॑व॒ स॒ख्य॑ उरुशंस॒ धीरः॒ प्र ण॒ आयु॑र्जी॒वसे॑ सोम तारीः ॥४॥
इ॒मे मा॑ पी॒ता य॒शस॑ उरु॒ष्यवो॒ रथं॒ न गावः॒ सम॑नाह॒ पर्व॑सु ।
ते मा॑ रक्षन्तु वि॒स्रस॑श्च॒रित्रा॑दुत मा॒ स्रामा॑द्यव॒यन्त्विन्द॑वः ॥५॥

॥१२॥ अग्निं न मा मथितं सं दिदीपः प्र चक्षय कृणुहि वस्यसो नः ।
अथा हि ते मद आ सोम मन्ये रेवाँ इव प्र चरा पुष्टिमच्छ ॥६॥
इषिरेण ते मनसा सुतस्य भक्षीमहि पित्र्यस्येव रायः ।
सोम राजन्प्र ण आयूंषि तारीरहानीव सूर्यो वासराणि ॥७॥
सोम राजन्मृळया नः स्वस्ति तव स्मसि व्रत्या३स्तस्य विद्धि ।
अलर्ति दक्ष उत मन्युरिन्दो मा नो अर्यो अनुकामं परा दाः ॥८॥
त्वं हि नस्तन्वः सोम गोपा गात्रेगात्रे निषसत्था नृचक्षाः ।
यत्ते वयं प्रमिनाम व्रतानि स नो मृळ सुषखा देव वस्यः ॥९॥
ऋदूदरेण सख्या सचेय यो मा न रिष्येद्धर्यश्व पीतः ।
अयं यः सोमो न्यधाय्यस्मे तस्मा इन्द्रं प्रतिरमेम्यायुः ॥१०॥
॥१३॥ अप त्या अस्थुरनिरा अमीवा निरत्रसन्तमिषीचीरभैषुः ।
आ सोमो अस्माँ अरुहद्विहाया अगन्म यत्र प्रतिरन्त आयुः ॥११॥
यो न इन्दुः पितरो हृत्सु पीतोऽमर्त्यो मर्त्यां आविवेश ।
तस्मै सोमाय हविषा विधेम मृळीके अस्य सुमतौ स्याम ॥१२॥
त्वं सोम पितृभिः संविदानोऽनु द्यावापृथिवी आ ततन्थ ।
तस्मै त इन्दो हविषा विधेम वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥१३॥
त्रातारो देवा अधि वोचता नो मा नो निद्रा ईशत मोत जल्पिः ।
वयं सोमस्य विश्वह प्रियासः सुवीरासो विदथमा वदेम ॥१४॥
त्वं नः सोम विश्वतो वयोधास्त्वं स्वर्विदा विशा नृचक्षाः ।
त्वं न इन्द ऊतिभिः सजोषाः पाहि पश्चातादुत वा पुरस्तात् ॥१५॥

अथ वालखिल्यम् ॥

६३ [सप्तमोऽनुवाकः ॥ सू० ४९-६६]

॥ ४६ ॥ ऋषिः—१-१० प्रस्कण्वः काण्वः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ बृहती । ३ विराड् बृहती । ५ भुरिग्बृहती । ७, ९ निचृद् बृहती । २ पङ्क्तिः । ४, ६, ८, १० निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३, ५, ७, ९ मध्यमः । २, ४, ६, ८, १० पञ्चमः ॥

॥१४॥ अभि प्र वः सुराधसमिन्द्रमर्च यथा विदे ।
यो जरितृभ्यो मघवा पुरूवसुः सहस्रेणेव शिक्षति ॥१॥
शतानीकेव प्र जिगाति धृष्णुया हन्ति वृत्राणि दाशुषे ।
गिरेरिव प्र रसा अस्य पिन्विरे दत्राणि पुरुभोजसः ॥२॥

आ त्वा॑ सु॒तास॒ इन्द॑वो॒ मदा॒ य इ॑न्द्र गिर्वणः ।
आपो॒ न व॑ज्रि॒न्नन्वो॒क्यं१॒॑ सरः॑ पृ॒णन्ति॑ शूर॒ राध॑से ॥३॥
अ॒ने॒हसं॑ प्र॒तर॑णं वि॒वक्ष॑णं॒ मध्वः॒ स्वादि॑ष्ठमीं पिब ।
आ यथा॑ मन्दसा॒नः कि॒रासि॑ नः॒ प्र क्षु॒द्रेव॒ त्मना॑ धृ॒षत् ॥४॥
आ नः॒ स्तोम॒मुप॑ द्र॒वद्धि॑या॒नो अश्वो॒ न सोतृ॑भिः ।
यं ते॑ स्वधावन्त्स्व॒दय॑न्ति धे॒नव॒ इन्द्र॒ कण्वे॑षु रा॒तयः॑ ॥५॥

॥१५॥ उ॒ग्रं न वी॒रं नम॒सोप॑ सेदिम॒ विभू॑ति॒मक्षि॑तावसुम् ।
उ॒द्रीव॑ वज्रिन्नव॒तो न सि॑ञ्च॒ते क्षर॒न्तीन्द्र धी॒तयः॑ ॥६॥
यद्ध॑ नू॒नं यद्वा॑ य॒ज्ञे यद्वा॑ पृथि॒व्यामधि॑ ।
अतो॑ नो य॒ज्ञमा॒शुभि॑र्महेमत उ॒ग्र उ॒ग्रेभि॒रा ग॑हि ॥७॥
अ॒जि॒रासो॒ हर॑यो॒ ये त॑ आ॒शवो॒ वाता॑ इव प्रस॒क्षिणः॑ ।
येभि॒रप॑त्यं॒ मनु॑षः प॒रीय॑से॒ येभि॒र्विश्वं॒ स्व॑र्दृ॒शे ॥८॥
ए॒ताव॑तस्त ईमह॒ इन्द्र॑ सु॒म्नस्य॒ गोम॑तः ।
यथा॒ प्रावो॑ मघव॒न्मेध्या॑तिथिं॒ यथा॒ नीपा॑तिथिं॒ धने॑ ॥९॥
यथा॒ कण्वे॑ मघवन्त्र॒सद॑स्यवि॒ यथा॑ प॒क्थे दश॑व्रजे ।
यथा॒ गोश॑र्ये॒ अस॑नोर्ऋ॒जिश्व॒नीन्द्र॒ गोम॒द्धिर॑ण्यवत् ॥१०॥

॥ ५० ॥ ऋषिः—१-१० पुष्टिगुः काण्वः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३, ५, ७ निचृद् बृहती ।
९ विराड् बृहती । २, ४, ६, १० पङ्क्तिः । ८ निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३, ५, ७,
९ मध्यमः । २, ४, ६, ८, १० पञ्चमः ॥

॥१६॥ प्र सु श्रु॒तं सु॒राध॑सम॒र्चा श॒क्रम॒भिष्ट॑ये ।
यः सु॑न्व॒ते स्तु॑व॒ते काम्यं॒ वसु॑ स॒हस्रे॑णेव॒ मंह॑ते ॥१॥
श॒तानी॑का हे॒तयो॑ अस्य दु॒ष्टरा॒ इन्द्र॑स्य स॒मिषो॑ म॒हीः ।
गि॒रिर्न भु॒ज्मा म॒घव॑त्सु पिन्वते॒ यदीं॑ सु॒ता अम॑न्दिषुः ॥२॥
यदीं॑ सु॒तास॒ इन्द॑वो॒ऽभि प्रि॒यमम॑न्दिषुः ।
आपो॒ न धा॑यि॒ सव॑नं म॒ आ व॑सो॒ दुघा॑ इ॒वोप॑ दा॒शुषे॑ ॥३॥
अ॒ने॒हसं॑ वो॒ हव॑मानमू॒तये॒ मध्वः॑ क्षरन्ति धी॒तयः॑ ।
आ त्वा॑ वसो॒ हव॑मानास॒ इन्द॑व॒ उप॑ स्तो॒त्रेषु॑ दधिरे ॥४॥

आ नः सोमे स्वध्वर इयानो अत्यो न तोशते ।
यं ते स्वदावन्त्स्वदन्ति गूर्तयः पौरे छन्दयसे हवम् ॥५॥

॥१७॥ प्र वीरमुग्रं विविचिं धनस्पृतं विभूतिं राधसो महः ।
उद्रीव वज्रिन्नवतो वसुत्वना सदा पीपेथ दाशुषे ॥६॥
यद्ध नूनं परावति यद्वा पृथिव्यां दिवि ।
युजान इन्द्र हरिभिर्महेमत ऋष्व ऋष्वेभिरा गहि ॥७॥
रथिरासो हरयो ये ते अस्रिध ओजो वातस्य पिप्रति ।
येभिर्नि दस्युं मनुषो निघोषयो येभिः स्वः परीयसे ॥८॥
एतावतस्ते वसो विद्याम शूर नव्यसः ।
यथा प्राव एतशं कृत्व्ये धने यथा वशं दशव्रजे ॥९॥
यथा कण्वे मघवन्मेधे अध्वरे दीर्घनीथे दमूनसि ।
यथा गोशर्ये असिषासो अद्रिवो मयि गोत्रं हरिश्रियम् ॥१०॥

॥ ५१ ॥ ऋषिः—१-१० श्रुष्टिगुः काण्वः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३, ९ निचृद् बृहती : ५ विराड् बृहती । ७ बृहती । २ विराट् पङ्क्तिः । ४, ६, ८, १० निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३, ५, ७, ९ मध्यमः । २, ४, ६, ८, १० पञ्चमः ॥

॥१८॥ यथा मनौ सांवरणौ सोममिन्द्रापिबः सुतम् ।
नीपातिथौ मघवन्मेध्यातिथौ पुष्टिगौ श्रुष्टिगौ सचा ॥१॥
पार्षद्वाणः प्रस्कण्वं समसादयच्छयानं जिव्रिमुद्धितम् ।
सहस्राण्यसिषासद्गवामृषिस्त्वोतो दस्यवे वृकः ॥२॥
य उक्थेभिर्न विन्धते चिकिद्य ऋषिचोदनः ।
इन्द्रं तमच्छा वद नव्यस्या मत्यरिष्यन्तं न भोजसे ॥३॥
यस्मा अर्कं सप्तशीर्षाणमानृचुस्त्रिधातुमुत्तमे पदे ।
स त्वि३मा विश्वा भुवनानि चिक्रददादिज्जनिष्ट पौंस्यम् ॥४॥
यो नो दाता वसूनामिन्द्रं तं हूमहे वयम् ।
विद्मा ह्यस्य सुमतिं नवीयसीं गमेम गोमति व्रजे ॥५॥

॥१९॥ यस्मै त्वं वसो दानाय शिक्षसि स रायस्पोषमश्नुते ।
तं त्वा वयं मघवन्निन्द्र गिर्वणः सुतावन्तो हवामहे ॥६॥

क॒दा च॒न स्त॒रीर॑सि॒ नेन्द्र॑ सश्चसि दा॒शुषे॑ ।
उपो॒पेन्नु म॑घव॒न्भूय॒ इन्नु ते॒ दानं॑ दे॒वस्य॑ पृच्यते ॥७॥
प्र यो न॑न॒क्षे अ॒भ्योज॑सा॒ क्रिविं॑ व॒धैः शुष्णं॑ निघो॒षय॑न् ।
य॒देदस्त॑म्भीत्प्र॒थय॑न्न॒मूं दिव॒मादिज्जनिष्ट॒ पार्थि॑वः ॥८॥
यस्या॒यं विश्व॒ आर्यो॒ दासः॑ शेवधि॒पा अ॒रिः ।
ति॒रश्चि॑द॒र्ये रु॒शमे॒ पवी॑रवि॒ तुभ्येत्सो अ॑ज्यते र॒यिः ॥९॥
तु॒र॒ण्यवो॒ मधु॑मन्तं घृत॒श्चुतं॒ विप्रा॑सो अ॒र्कमा॑नृचुः ।
अ॒स्मे र॒यिः प॑प्रथे॒ वृष्ण्यं॒ शवो॒ऽस्मे सु॑वा॒नास॒ इन्द॑वः ॥१०॥

॥ ५२ ॥ ऋषिः—१-१० आयुः काण्वः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ७ निचृद् बृहती । ३, ५ बृहती । ९ विराड् बृहती । २ पादनिचृत् पङ्क्तिः । ४, ६, ८, १० निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३, ५, ७, ९ मध्यमः । २, ४, ६, ८, १० पञ्चमः ॥

॥२०॥ यथा॒ मनौ॒ विव॑स्वति॒ सोमं॑ श॒क्रापि॑बः सु॒तम् ।
यथा॑ त्रि॒ते छन्द॑ इन्द्र॒ जुजो॑षस्या॒यौ मा॑दयसे॒ सचा॑ ॥१॥
पृष॑ध्रे॒ मेध्ये॑ मात॒रिश्व॒नीन्द्र॑ सुवा॒ने अम॑न्दथाः ।
यथा॒ सोमं॒ दश॑शिप्रे॒ दशो॑ण्ये॒ स्यूम॑रश्मा॒वृजू॑नसि ॥२॥
य उ॒क्था केव॑ला द॒धे यः सोमं॑ धृषि॒तापि॑बत् ।
यस्मै॒ विष्णु॒स्त्रीणि॑ प॒दा वि॑चक्र॒म उप॑ मि॒त्रस्य॒ धर्म॑भिः ॥३॥
यस्य॒ त्वमि॑न्द्र॒ स्तोमे॑षु चा॒कनो॒ वाजे॑ वाजिञ्छतक्रतो ।
तं त्वा॑ व॒यं सु॒दुघा॑मिव गो॒दुहो॑ जुहू॒मसि॑ श्रव॒स्यवः॑ ॥४॥
यो नो॑ दा॒ता स नः॑ पि॒ता म॒हाँ उ॒ग्र ई॑शान॒कृत् ।
अया॑मन्नु॒ग्रो म॒घवा॑ पुरू॒वसु॒र्गोरश्व॑स्य॒ प्र दा॑तु नः ॥५॥

॥२१॥ यस्मै॒ त्वं व॑सो दा॒नाय॒ मंह॑से॒ स रा॒यस्पोष॑मिन्वति ।
व॒सू॒यवो॒ वसु॑पतिं श॒तक्र॑तुं॒ स्तोमै॒रिन्द्रं॑ हवामहे ॥६॥
क॒दा च॒न प्र यु॑च्छस्यु॒भे नि पा॑सि॒ जन्म॑नी ।
तुरी॑यादित्य॒ हव॑नं त इन्द्रि॒यमा त॑स्थाव॒मृतं॑ दि॒वि ॥७॥
यस्मै॒ त्वं म॑घवन्निन्द्र गिर्वणः॒ शिक्षो॒ शिक्ष॑सि दा॒शुषे॑ ।
अ॒स्माकं॒ गिर॑ उ॒त सु॑ष्टु॒तिं व॑सो कण्व॒वच्छृ॑णु॒धी हव॑म् ॥८॥

अस्ता॑वि॒ मन्म॑ पू॒र्व्यं ब्रह्मेन्द्रा॑य वोचत ।
पू॒र्वीर्ऋ॒तस्य॑ बृह॒तीर॑नूषत स्तो॒तुर्मे॒धा अ॑सृक्षत ॥९॥
समिन्द्रो॒ रायो॑ बृह॒तीर॑धूनुत॒ सं क्षो॒णी समु॒ सूर्य॑म् ।
सं शु॒क्रासः॒ शुच॑यः॒ सं गवा॑शिरः॒ सोमा॒ इन्द्र॑ममन्दिषुः ॥१०॥

॥ ५३ ॥ ऋषिः—१-८ मेध्यः काण्वः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ५, ७ विराड् बृहती । ३ आर्चीस्वराड् बृहती । २, ४, ६ निचृत् पङ्क्तिः । ८ विराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३, ५, ७ मध्यमः । २, ४, ६, ८ पञ्चमः ॥

॥२२॥ उ॒प॒मं त्वा॑ म॒घोनां॒ ज्येष्ठं॑ च वृष॒भाणा॑म् ।
पू॒र्भित्त॑मं मघवन्निन्द्र गो॒विद॒मीशा॑नं रा॒य ई॑महे ॥१॥
य आ॒युं कुत्स॑मतिथि॒ग्वमर्द॑यो वावृधा॒नो दि॒वेदि॑वे ।
तं त्वा॑ व॒यं हर्य॑श्वं श॒तक्र॑तुं वाज॒यन्तो॑ हवामहे ॥२॥
आ नो॒ विश्वे॑षां॒ रसं॒ मध्वः॑ सिञ्च॒न्त्वद्र॑यः ।
ये प॑रा॒वति॑ सुन्वि॒रे जने॒ष्वा ये अ॑र्वा॒वतीन्द॑वः ॥३॥
विश्वा॒ द्वेषां॑सि ज॒हि चाव॒ चा कृ॑धि॒ विश्वे॑ सन्व॒न्त्वा वसु॑ ।
शीष्टे॑षु चित्ते मदि॒रासो॑ अं॒शवो॒ यत्रा॒ सोम॑स्य तृ॒म्पसि॑ ॥४॥
॥२३॥ इन्द्र॒ नेदी॑य॒ एदि॑हि मि॒तमे॑धाभिरू॒तिभिः॑ ।
आ शं॑तम॒ शंत॑माभिर॒भिष्टि॑भि॒रा स्वा॑पे स्वा॒पिभिः॑ ॥५॥
आ॒जि॒तुरं॒ सत्प॑तिं वि॒श्वच॑र्षणिं कृ॒धि प्र॒जास्वाभ॑गम् ।
प्र सू ति॑रा॒ शची॑भि॒र्ये त॑ उ॒क्थिनः॒ क्रतुं॑ पुन॒त आ॑नु॒षक् ॥६॥
यस्ते॒ साधि॒ष्ठोऽव॑से॒ ते स्या॑म॒ भरे॑षु ते ।
व॒यं होत्रा॑भिरु॒त दे॒वहू॑तिभिः सस॒वांसो॑ मनामहे ॥७॥
अ॒हं हि ते॑ हरिवो॒ ब्रह्म॑ वाज॒युरा॒जिं यामि॑ स॒दोति॑भिः ।
त्वामिदे॒व तम॑मे॒ सम॑श्व॒युर्ग॒व्युरग्रे॑ मथी॒नाम् ॥८॥

॥ ५४ ॥ ऋषिः—१-८ मातरिश्वा काण्वः ॥ देवता—१, २, ५-८ इन्द्रः । ३, ४ विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ५ निचृत् बृहती । ३ बृहती । ७ विराड् बृहती । २, ४, ६, ८ निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३, ५, ७ मध्यमः । २, ४, ६, ८ पञ्चमः ॥

॥२४॥ ए॒तत्त॑ इन्द्र वी॒र्यं॑ गी॒र्भिर्गृ॒णन्ति॑ का॒रवः॑ ।
ते स्तोभ॑न्त॒ ऊर्ज॑मावन्घृत॒श्रुतं॒ पौरा॑सो नक्षन्धी॒तिभिः॑ ॥१॥

नक्षन्त इन्द्रमवसे सुकृत्यया येषां सुतेषु मन्दसे ।
यथा संवर्ते अमदो यथा कृश एवास्मे इन्द्र मत्स्व ॥२॥
आ नो विश्वे सजोषसो देवासो गन्तनोप नः ।
वसवो रुद्रा अवसे न आ गमञ्छृण्वन्तु मरुतो हवम् ॥३॥
पूषा विष्णुर्हवनं मे सरस्वत्यवन्तु सप्त सिन्धवः ।
आपो वातः पर्वतासो वनस्पतिः शृणोतु पृथिवी हवम् ॥४॥

॥२५॥ यदिन्द्र राधो अस्ति ते माघोनं मघवत्तम ।
तेन नो बोधि सधमाद्यो वृधे भगो दानाय वृत्रहन् ॥५॥
आजिपते नृपते त्वमिद्धि नो वाज आ वक्षि सुक्रतो ।
वीती होत्राभिरुत देववीतिभिः ससवांसो वि शृण्विरे ॥६॥
सन्ति ह्यर्य आशिष इन्द्र आयुर्जनानाम् ।
अस्मान्नक्षस्व मघवन्नुपावसे धुक्षस्व पिप्युषीमिषम् ॥७॥
वयं त इन्द्र स्तोमेभिर्विधेम त्वमस्माकं शतक्रतो ।
महि स्थूरं शशयं राधो अह्रयं प्रस्कण्वाय नि तोशय ॥८॥

॥ ५५ ॥ ऋषिः—१-५ कृशः काण्वः ॥ देवता—प्रस्कण्वस्य दानस्तुतिः ॥ छन्दः—१ पादनिचृद् गायत्री ।
२, ४ गायत्री । ३, ५ अनुष्टुप् ॥ स्वरः—१, २, ४ षड्जः । ३, ५ गान्धारः ॥

॥२६॥ भूरीदिन्द्रस्य वीर्यं१ व्यख्यमभ्यायति । राधस्ते दस्यवे वृक ॥१॥
शतं श्वेतास उक्षणो दिवि तारो न रोचन्ते । मह्ना दिवं न तस्तभुः ॥२॥
शतं वेणूञ्छतं शुनः शतं चर्माणि म्लातानि ।
शतं मे बल्बजस्तुका अरुषीणां चतुःशतम् ॥३॥
सुदेवाः स्थ काण्वायना वयोवयो विचरन्तः । अश्वासो न चङ्क्रमत ॥४॥
आदित्साप्तस्य चर्किरन्नानूनस्य महि श्रवः ।
श्यावीरतिध्वसन्पथश्चक्षुषा चन संनशे ॥५॥

॥ ५६ ॥ ऋषिः—१-५ पृषध्रः काण्वः ॥ देवता—१-४ प्रस्कण्वस्य दानस्तुतिः । ५ अग्निसूर्यौ ॥ छन्दः—१, ३
४ विराड् गायत्री । २ गायत्री । ५ निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-४ षड्जः । ५ पञ्चमः ॥

॥२७॥ प्रति ते दस्यवे वृक राधो अदर्श्यह्रयम् । द्यौर्न प्रथिना शवः ॥१॥

दश॒ मह्यं॑ पौतक्र॒तः स॒हस्रा॒ दस्य॑वे॒ वृकः॑ । नित्या॑द्रा॒यो अ॑मंहत ॥२॥
श॒तं मे॑ गर्द॒भानां॑ श॒तमूर्णा॑वतीनाम् । श॒तं दा॒साँ अति॒ स्र॒जः॑ ॥३॥
तत्रो॒ अपि॒ प्राणीयत पू॒तक्र॑तायै॒ व्य॑क्ता । अश्वा॑ना॒मिन्न यू॒थ्या॑म् ॥४॥
अचे॑त्य॒ग्निश्चि॑कि॒तुर्ह॑व्य॒वाट् स सु॒मद्र॑थः ।
अ॒ग्निः शु॒क्रेण॑ शो॒चिषा॑ बृ॒हत्सूरो॑ अरोचत दि॒वि सूर्यो॑ अरोचत ॥५॥

।। ५७ ।। ऋषिः—१-४ मेध्यः काण्वः ।। देवते—अश्विनौ ।। छन्दः—विराट् त्रिष्टुप् । २, ३ निचृत् त्रिष्टुप् ।
४ पादनिचृत् त्रिष्टुप् ।। स्वरः—धैवतः ।।

॥२८॥ यु॒वं दे॑वा॒ क्रतु॑ना पू॒र्व्येण॑ यु॒क्ता रथे॑न तवि॒षं य॑जत्रा ।
आग॑च्छतं नासत्या॒ शची॑भिरि॒दं तृ॒तीयं॒ सव॑नं पिबाथः ॥१॥
यु॒वां दे॒वास्त्रय॑ एकाद॒शासः॑ स॒त्याः स॒त्यस्य॑ ददृशे पु॒रस्ता॑त् ।
अ॒स्माकं॑ य॒ज्ञं सव॑नं जुषा॒णा पा॒तं सोम॑मश्विना॒ दीद्य॑ग्नी ॥२॥
प॒नाय्यं॒ तद॑श्विना कृ॒तं वां॑ वृष॒भो दि॒वो रज॑सः पृथि॒व्याः ।
स॒हस्रं॒ शंसा॑ उ॒त ये गवि॑ष्टौ॒ सर्वाँ॒ इत्ताँ उप॑ याता॒ पिब॑ध्यै ॥३॥
अ॒यं वां॑ भा॒गो निहि॑तो यजत्रे॒मा गिरो॑ नास॒त्योप॑ यातम् ।
पिब॑तं॒ सोमं॒ मधु॑मन्तम॒स्मे प्र दा॒श्वांस॑मवतं॒ शची॑भिः ॥४॥

।। ५८ ।। ऋषिः—१-३ मेध्यः काण्वः ।। देवता—१ विश्वेदेवा ऋत्विजो वा । २, ३ विश्वेदेवाः ।।
छन्दः—१ भुरिक् त्रिष्टुप् । २ निचृत् त्रिष्टुप् । ३ त्रिष्टुप् ।। स्वरः—धैवत. ।।

॥२९॥ यमृ॒त्विजो॑ बहु॒धा क॒ल्पय॑न्तः॒ सचे॑तसो य॒ज्ञमि॒मं वह॑न्ति ।
यो अ॑नूचा॒नो ब्रा॑ह्म॒णो यु॒क्त आ॑सी॒त्का स्वि॒त्तत्र॒ यज॑मानस्य सं॒वित् ॥१॥
एक॑ ए॒वाग्निर्ब॑हु॒धा समि॑द्ध॒ एकः॒ सूर्यो॒ विश्व॒मनु॒ प्रभू॑तः ।
एकै॒वोषाः सर्व॑मि॒दं वि भा॒त्येकं॒ वा इ॒दं वि ब॑भूव॒ सर्व॑म् ॥२॥
ज्योति॑ष्मन्तं केतु॒मन्तं॑ त्रिच॒क्रं सु॒खं रथं॑ सु॒षदं॒ भूरि॑वारम् ।
चि॒त्राम॑घा॒ यस्य॒ योगे॑ऽधिज॒ज्ञे तं वां॑ हु॒वे अति॒ रिक्तं॒ पिब॑ध्यै ॥३॥

।। ५९ ।। ऋषिः—१-७ सुपर्णः काण्वः ।। देवते—इन्द्रावरुणौ ।। छन्दः—१ जगती । २, ३ निचृज्जगती ।
४, ५, ७ विराड् जगती । ६ त्रिष्टुप् ।। स्वरः—१-५, ७ निषादः । ६ धैवतः ।।

॥३०॥ इ॒मानि॑ वां भाग॒धेया॑नि सिस्रत॒ इन्द्रा॑वरुणा॒ प्र म॒हे सु॒तेषु॑ वाम् ।
य॒ज्ञेय॑ज्ञे ह॒ सव॑ना भु॒रण्य॑थो॒ यत्सु॑न्व॒ते यज॑मानाय॒ शिक्ष॑थः ॥१॥

निष्षिध्वरीरोषधीराप आस्तामिन्द्रावरुणा महिमानमाशत ।
या सिस्रतू रजसः पारे अध्वनो ययोः शत्रुर्नकिरादेव ओहते ॥२॥
सत्यं तदिन्द्रावरुणा कृशस्य वां मध्व ऊर्मिं दुहते सप्त वाणीः ।
ताभिर्दाश्वांसमवतं शुभस्पती यो वामदब्धो अभि पाति चित्तिभिः ॥३॥
घृतप्रुषः सौम्या जीरदानवः सप्त स्वसारः सदन ऋतस्य ।
या ह वामिन्द्रावरुणा घृतश्चुतस्ताभिर्धत्तं यजमानाय शिक्षतम् ॥४॥
॥३१॥ अवोचाम महते सौभगाय सत्यं त्वेषाभ्यां महिमानमिन्द्रियम् ।
अस्मान्त्स्विन्द्रावरुणा घृतश्चुतस्त्रिभिः साप्तेभिरवतं शुभस्पती ॥५॥
इन्द्रावरुणा यदृषिभ्यो मनीषां वाचो मतिं श्रुतमदत्तमग्रे ।
यानि स्थानान्यसृजन्त धीरा यज्ञं तन्वानास्तपसाभ्यपश्यम् ॥६॥
इन्द्रावरुणा सौमनसमदृप्तं रायस्पोषं यजमानेषु धत्तम् ।
प्रजां पुष्टिं भूतिमस्मासु धत्तं दीर्घायुत्वाय प्र तिरतं न आयुः ॥७॥

॥ इति वालखिल्यं समाप्तम् ॥

[वालखिल्ये वर्गाः १८, सूक्तानि ११, ऋचः ८०]

॥ ६० ॥ ऋषि.—१-२० भर्ग. प्रागाथः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ९, १३, १७ विराड् बृहती ।
३, ५ पादनिचृद् बृहती । ७, १९ बृहती । ११, १५ निचृद् बृहती । २ आर्चीस्वराट् पङ्क्तिः । ४, ६,
८, १४, १८, २० निचृत् पङ्क्तिः । १०, १६ पादनिचृत् पङ्क्तिः । १२ पङ्क्तिः । स्वरः—
१, ३, ५, ७, ९, ११, १३, १५, १७, १९ मध्यमः । २, ४, ६, ८, १०, १२, १४, १६, १८, २० पञ्चमः ॥

॥३२॥ अग्न आ याह्यग्निभिर्होतारं त्वा वृणीमहे ।
आ त्वामनक्तु प्रयता हविष्मती यजिष्ठं बर्हिरासदे ॥१॥
अच्छा हि त्वा सहसः सूनो अङ्गिरः स्रुचश्चरन्त्यध्वरे ।
ऊर्जो नपातं घृतकेशमीमहेऽग्निं यज्ञेषु पूर्व्यम् ॥२॥
अग्ने कविर्वेधा असि होता पावक यक्ष्यः ।
मन्द्रो यजिष्ठो अध्वरेष्वीड्यो विप्रेभिः शुक्र मन्मभिः ॥३॥
अद्रोघमा वहोशतो यविष्ठ्य देवाँ अजस्र वीतये ।
अभि प्रयांसि सुधिता वसो गहि मन्दस्व धीतिभिर्हितः ॥४॥
त्वमित्सप्रथा अस्यग्ने त्रातर्ऋतस्कविः ।
त्वां विप्रासः समिधान दीदिव आ विवासन्ति वेधसः ॥५॥
॥३३॥ शोचा शोचिष्ठ दीदिहि विशे मयो रास्व स्तोत्रे महाँ असि ।
देवानां शर्मन्मम सन्तु सूरयः शत्रूषाहः स्वग्नयः ॥६॥

यथा चिद्वृद्धमतसमग्ने संजूर्वसि क्षमि ।
एवा दह मित्रमहो यो अस्मध्रुग्दुर्मन्मा कश्च वेनति ॥७॥
मा नो मर्ताय रिपवे रक्षस्विने माघशंसाय रीरधः ।
अस्रेधद्भिस्तरणिभिर्यविष्ठ्य शिवेभिः पाहि पायुभिः ॥८॥
पाहि नो अग्न एकया पाह्यु१त द्वितीयया ।
पाहि गीर्भिस्तिसृभिरूर्जां पते पाहि चतसृभिर्वसो ॥९॥
पाहि विश्वस्माद्रक्षसो अराव्णः प्र स्म वाजेषु नोऽव ।
त्वामिद्धि नेदिष्ठं देवतातय आपिं नक्षामहे वृधे ॥१०॥

॥३४॥ आ नो अग्ने वयोवृधं रयिं पावक शंस्यम् ।
रास्वा च न उपमाते पुरुस्पृहं सुनीती स्वयशस्तरम् ॥११॥
येन वंसाम पृतनासु शर्धतस्तरन्तो अर्य आदिशः ।
स त्वं नो वर्ध प्रयसा शचीवसो जिन्वा धियो वसुविदः ॥१२॥
शिशानो वृषभो यथाग्निः शृङ्गे दविध्वत् ।
तिग्मा अस्य हनवो न प्रतिधृषे सुजम्भः सहसो यहुः ॥१३॥
नहि ते अग्ने वृषभ प्रतिधृषे जम्भासो यद्वितिष्ठसे ।
स त्वं नो होतः सुहुतं हविष्कृधि वंस्वा नो वार्या पुरु ॥१४॥
शेषे वनेषु मात्रोः सं त्वा मर्तास इन्धते ।
अतन्द्रो हव्या वहसि हविष्कृत आदिद्देवेषु राजसि ॥१५॥

॥३५॥ सप्त होतारस्तमिदीळते त्वाग्ने सुत्यजमह्रयम् ।
भिनत्स्यद्रिं तपसा वि शोचिषा प्राग्ने तिष्ठ जनाँ अति ॥१६॥
अग्निमग्निं वो अध्रिगुं हुवेम वृक्तबर्हिषः ।
अग्निं हितप्रयसः शश्वतीष्वा होतारं चर्षणीनाम् ॥१७॥
केतेन शर्मन्त्सचते सुषामण्यग्ने तुभ्यं चिकित्वना ।
इषण्यया नः पुरुरूपमा भर वाजं नेदिष्ठमूतये ॥१८॥
अग्ने जरितर्विश्पतिस्तेपानो देव रक्षसः ।
अप्रोषिवान्गृहपतिर्महाँ असि दिवस्पायुर्दुरोणयुः ॥१९॥
मा नो रक्ष आ वेशीदाघृणीवसो मा यातुर्यातुमावताम् ।
परोगव्यूत्यनिरामप क्षुधमग्ने सेध रक्षस्विनः ॥२०॥

॥ ६१ ॥ ऋषिः—१-१८ भर्गः प्रागाथः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ५, ११, १५ निचृद् बृहती । ३, ९ विराड् बृहती । ७, १७ पादनिचृद् बृहती । १३ बृहती । २, ४, १० पङ्क्तिः । ६, १४, १६ विराट पङ्क्तिः । ८, १२, १८ निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३, ५, ७, ९, ११, १३, १५, १७ मध्यमः । २, ४, ६, ८, १०, १२, १४, १६, १८ पञ्चमः ॥

॥३६॥ उ॒भयं॑ शृ॒णव॑च्च न॒ इन्द्रो॑ अ॒र्वागि॒दं वचः॑ ।
स॒त्राच्या॑ म॒घवा॒ सोम॑पीतये धि॒या शवि॑ष्ठ॒ आ ग॑मत् ॥१॥
तं हि स्व॒राजं॑ वृष॒भं तमोज॑से धि॒षणे॑ निष्टत॒क्षतुः॑ ।
उ॒तो॒प॒मानां॑ प्रथ॒मो नि षी॑दसि॒ सोम॑कामं॒ हि ते॒ मनः॑ ॥२॥
आ वृ॑षस्व पुरूवसो सु॒तस्ये॒न्द्रान्ध॑सः ।
वि॒द्मा हि त्वा॑ हरिवः पृ॒त्सु सा॑स॒हिमधृ॑ष्टं चिद्दधृ॒ष्वणि॑म् ॥३॥
अप्रा॑मिसत्य मघव॒न्तथेद॑स॒दिन्द्र॒ क्रत्वा॒ यथा॒ वशः॑ ।
स॒नेम॒ वाजं॒ तव॑ शिप्रि॒न्नव॑सा म॒क्षू चि॒द्यन्तो॑ अद्रिवः ॥४॥
श॒ग्ध्यू॒३॒॑ षु शची॑पत॒ इन्द्र॒ विश्वा॑भिरू॒तिभिः॑ ।
भग॒ं न हि त्वा॑ य॒शसं॑ वसु॒विद॒मनु॑ शूर॒ चरा॑मसि ॥५॥
॥३७॥ पौ॒रो अश्व॑स्य पुरु॒कृद्गवा॑म॒स्युत्सो॑ देव हिर॒ण्ययः॑ ।
नकि॒र्हि दानं॑ परि॒मर्धि॑ष॒त्त्वे यद्य॒द्यामि॒ तदा भ॑र ॥६॥
त्वं ह्येहि॒ चेर॑वे वि॒दा भग॒ं वसु॑त्तये ।
उद्वा॑वृषस्व मघव॒न्गवि॑ष्टय॒ उदि॒न्द्राश्व॑मिष्टये ॥७॥
त्वं पु॒रू स॒हस्रा॑णि श॒तानि॑ च यू॒था दा॒नाय॑ मंहसे ।
आ पु॑र॒न्दरं॑ चकृ॒म विप्र॑वचस॒ इन्द्रं॒ गाय॒न्तोऽव॑से ॥८॥
अ॒वि॒प्रो वा॒ यदवि॑ध॒द्विप्रो॑ वेन्द्र ते॒ वचः॑ ।
स प्र म॑मन्दत्त्वा॒या श॑तक्रतो॒ प्राचा॑मन्यो॒ अहं॑सन ॥९॥
उ॒ग्रबा॑हुर्म्र॒क्ष॒कृत्वा॑ पुरन्द॒रो यदि॑ मे शृ॒णव॒द्धव॑म् ।
व॒सू॒यवो॒ वसु॑पतिं श॒तक्र॑तुं॒ स्तोमै॒रिन्द्रं॑ हवामहे ॥१०॥
॥३८॥ न पा॒पासो॑ मनामहे॒ नारा॑यासो॒ न जल्ह॑वः ।
यदि॒न्न्विन्द्रं॒ वृष॑णं॒ सचा॑ सु॒ते सखा॑यं कृ॒णवा॑महै ॥११॥
उ॒ग्रं यु॑यु॒ज्म पृत॑नासु सास॒हिमृ॒णका॑ति॒मदा॑भ्यम् ।
वेदा॑ भृ॒मं चि॑त्स॒निता॑ र॒थीत॑मो वा॒जिनं॒ यमिदू॒ नश॑त् ॥१२॥
यत॑ इन्द्र॒ भया॑महे॒ ततो॑ नो॒ अभ॑यं कृधि ।
मघ॑वञ्छ॒ग्धि तव॒ तन्न॑ ऊ॒तिभि॒र्वि द्विषो॒ वि मृधो॑ जहि ॥१३॥

त्वं हि रा॑धस्पते॒ राध॑सो म॒हः क्षय॒स्यासि॑ विध॒तः ।
तं त्वा॑ व॒यं म॑घवन्निन्द्र गिर्वणः सु॒ताव॑न्तो हवामहे ॥१४॥
इन्द्र॑ः स्पळु॒त वृ॑त्र॒हा प॑र॒स्पा नो॒ वरे॑ण्यः ।
स नो॑ रक्षिषच्चर॒मं स म॑ध्य॒मं स प॒श्चात्पा॑तु नः पु॒रः ॥१५॥
॥३९॥ त्वं नः॑ प॒श्चाद॑ध॒रादुत्त॒रात्पु॒र इन्द्र॒ नि पा॑हि वि॒श्वतः॑ ।
आ॒रे अ॒स्मत्कृ॑णुहि॒ दैव्यं॑ भ॒यमा॒रे हे॒तीरदे॑वीः ॥१६॥
अ॒द्याद्या॒ श्वःश्व॒ इन्द्र॒ त्रास्व॑ प॒रे च॑ नः ।
विश्वा॑ च नो जरि॒तॄन्त्स॑त्पते॒ अहा॒ दिवा॒ नक्तं॑ च रक्षिषः ॥१७॥
प्र॒भ॒ङ्गी शूरो॑ म॒घवा॑ तु॒वीम॑घः॒ संमि॑श्लो वी॒र्या॑य॒ कम् ।
उ॒भा ते॑ बा॒हू वृष॑णा शतक्रतो॒ नि या वज्रं॑ मिमि॒क्षतुः॑ ॥१८॥

॥ ६२ ॥ ऋषिः—१-१२ प्रगाथः काण्वः ।। देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३, ६, १०, ११ निचृत् पङ्क्तिः । २, ५ विराट् पङ्क्तिः । ४, १२ पङ्क्तिः । ७ निचृद् बृहती । ८, ९ बृहती । स्वरः—१-६, १०-१२ पञ्चमः । ७-९ मध्यमः ।।

॥४०॥ प्रो अ॑स्मा॒ उप॑स्तुतिं॒ भर॑ता॒ यज्जुजो॑षति ।
उ॒क्थैरिन्द्र॑स्य॒ माहि॑नं॒ वयो॑ वर्धन्ति सो॒मिनो॑ भ॒द्रा इन्द्र॑स्य रा॒तयः॑ ॥१॥
अ॒यु॒जो अस॑मो॒ नृभि॒रेकः॑ कृ॒ष्टीर॒यास्यः॑ ।
पू॒र्वीरति॒ प्र वा॑वृधे॒ विश्वा॑ जा॒तान्योज॑सा भ॒द्रा इन्द्र॑स्य रा॒तयः॑ ॥२॥
अहि॑तेन चि॒दर्व॑ता जी॒रदा॑नुः सिषासति ।
प्र॒वाच्य॑मिन्द्र॒ तत्तव॑ वी॒र्या॑णि करिष्य॒तो भ॒द्रा इन्द्र॑स्य रा॒तयः॑ ॥३॥
आ या॑हि कृ॒णवा॑म त॒ इन्द्र॒ ब्रह्मा॑णि॒ वर्ध॑ना ।
येभिः॑ शविष्ठ चा॒कनो॑ भ॒द्रमि॒ह श्र॑वस्य॒ते भ॒द्रा इन्द्र॑स्य रा॒तयः॑ ॥४॥
धृ॒षत॑श्चिद्धृ॒षन्मनः॑ कृ॒णोषी॑न्द्र॒ यत्त्वम् ।
ती॒व्रैः सोमैः॑ सपर्य॒तो नमो॑भिः प्रति॒भूष॑तो भ॒द्रा इन्द्र॑स्य रा॒तयः॑ ॥५॥
अव॑ चष्ट॒ ऋची॑षमोऽव॒ताँ इ॑व॒ मानु॑षः ।
जु॒ष्ट्वी दक्ष॑स्य सो॒मिनः॒ सखा॑यं कृणुते॒ युजं॑ भ॒द्रा इन्द्र॑स्य रा॒तयः॑ ॥६॥
॥४१॥ विश्वे॑ त इन्द्र वी॒र्यं॑ दे॒वा अनु॒ क्रतुं॑ ददुः ।
भुवो॒ विश्व॑स्य॒ गोप॑तिः पुरुष्टुत भ॒द्रा इन्द्र॑स्य रा॒तयः॑ ॥७॥
गृ॒णे तदि॑न्द्र ते॒ शव॑ उप॒मं दे॒वता॑तये ।
यद्धंसि॑ वृ॒त्रमोज॑सा शचीपते भ॒द्रा इन्द्र॑स्य रा॒तयः॑ ॥८॥

सम॑नेव वपुष्य॒तः कृ॒णव॒न्मानु॑षा यु॒गा ।
वि॒दे तदिन्द्र॒श्चेत॑न॒मध॑ श्रु॒तो भ॒द्रा इन्द्र॑स्य रा॒तयः॑ ॥९॥
उज्जा॒तमि॑न्द्र ते॒ शव॒ उत्त्वामुत्तव॒ क्रतु॑म् ।
भूरि॑गो॒ भूरि॑ वावृधु॒र्मघ॑व॒न्तव॒ शर्म॑णि भ॒द्रा इन्द्र॑स्य रा॒तयः॑ ॥१०॥
अ॒हं त्वं च॑ वृत्रह॒न्त्सं युज्याव स॒निभ्य॒ आ ।
अ॒रा॒ती॒वा चि॑दद्रि॒वोऽनु॑ नौ शूर मंसते भ॒द्रा इन्द्र॑स्य रा॒तयः॑ ॥११॥
स॒त्यमिद्वा उ॒ तं व॒यमिन्द्रं॑ स्तवाम॒ नानृ॑तम् ।
म॒हाँ असु॑न्वतो व॒धो भूरि॒ ज्योतीं॑षि सुन्व॒तो भ॒द्रा इन्द्र॑स्य रा॒तयः॑ ॥१२॥

॥ ६३ ॥ ऋषिः—१-१२ प्रगाथः काण्वः ॥ देवता—१-११ इन्द्रः । १२ देवाः ॥ छन्दः—१, ४, ७ विराडनुष्टुप् । ५ निचृदनुष्टुप् । २, ३, ६ विराड् गायत्री । ८, ९, ११ निचृद् गायत्री । १० गायत्री । १२ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ४, ५, ७ गान्धारः । २, ३, ६, ८-११ षड्जः । १२ धैवतः ॥

॥४२॥ स पू॒र्व्यो म॒हानां॑ वे॒नः क्रतु॑भिरानजे । यस्य॒ द्वारा॒ मनु॑ष्पि॒ता दे॒वेषु॒ धिय॑ आन॒जे ॥१॥
दि॒वो मानं॒ नोत्स॑द॒न्त्सोम॑पृष्ठासो॒ अद्र॑यः । उ॒क्था ब्रह्म॑ च॒ शंस्या॑ ॥२॥
स वि॒द्वाँ अङ्गि॑रोभ्य॒ इन्द्रो॒ गा अ॑वृणो॒दप॑ । स्तु॒षे तद॑स्य॒ पौंस्य॑म् ॥३॥
स प्र॒त्नथा॑ कविवृ॒ध इन्द्रो॑ वा॒कस्य॑ व॒क्षणिः॑ । शि॒वो अ॒र्कस्य॒ होम॑न्यस्म॒त्रा ग॒न्त्वव॑से ॥४॥
आदू॒ नु ते॒ अनु॒ क्रतुं॒ स्वाहा॒ वर॑स्य॒ यज्य॑वः ।
श्वा॒त्रम॒र्का अ॑नूष॒तेन्द्र॑ गो॒त्रस्य॑ दा॒वने॑ ॥५॥
इन्द्रे॒ विश्वा॑नि वी॒र्या॑ कृ॒तानि॒ कर्त्वा॑नि च । यम॒र्का अ॑ध्व॒रं वि॒दुः ॥६॥
॥४३॥ यत्पाञ्च॑जन्यया वि॒शेन्द्रे॒ घोषा॒ असृ॑क्षत ।
अस्तृ॑णाद्ब॒र्हणा॑ वि॒पो॒३ऽर्यो मान॑स्य॒ स क्षयः॑ ॥७॥
इ॒यमु॑ ते॒ अनु॑ष्टुतिश्चकृ॒षे तानि॒ पौंस्या॑ । प्राव॑श्च॒क्रस्य॑ व॒र्तनि॑म् ॥८॥
अ॒स्य वृष्णो॒ व्यो॑दन उ॒रु क्र॑मिष्ट जी॒वसे॑ । यवं॒ न प॒श्व आ द॑दे ॥९॥
तद्दधा॑ना अव॒स्यवो॑ यु॒ष्माभि॒र्दक्ष॑पितरः । स्याम॑ म॒रुत्व॑तो वृ॒धे ॥१०॥
बळृ॒त्विया॑य॒ धाम्न॒ ऋक्व॑भिः शूर नोनुमः । जेषा॑मेन्द्र॒ त्वया॑ यु॒जा ॥११॥
अ॒स्मे रु॒द्रा मे॒हना॒ पर्व॑तासो वृत्र॒हत्ये॒ भर॑हूतौ स॒जोषाः॑ ।
यः शंस॑ते स्तुव॒ते धायि॑ प॒ज्र इन्द्र॑ज्येष्ठा अ॒स्माँ अ॑वन्तु दे॒वाः ॥१२॥

॥ ६४ ॥ ऋषिः—१-१२ प्रगाथः काण्वः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ५, ७, ९ निचृद् गायत्री ३ आर्चीस्वराड् गायत्री । ४ विराट् गायत्री । २, ६, ८, १०-१२ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥४४॥ उत्त्वा॑ मन्दन्तु॒ स्तोमाः॑ कृणु॒ष्व राधो॑ अद्रिवः । अव॑ ब्रह्म॒द्विषो॑ जहि ॥१॥

पदा पणीँरराधसो नि बाधस्व महाँ असि । नहि त्वा कश्चन प्रति ॥२॥
त्वमीशिषे सुतानामिन्द्र त्वमसुतानाम् । त्वं राजा जनानाम् ॥३॥
एहि प्रेहि क्षयो दिव्या३ घोषञ्चर्षणीनाम् । ओभे पृणासि रोदसी ॥४॥
त्यं चित्पर्वतं गिरिं शतवन्तं सहस्रिणम् । वि स्तोतृभ्यो रुरोजिथ ॥५॥
वयमु त्वा दिवा सुते वयं नक्तं हवामहे । अस्माकं काममा पृण ॥६॥
॥४५॥ क१ स्य वृषभो युवा तुविग्रीवो अनानतः । ब्रह्मा कस्तं सपर्यति ॥७॥
कस्य स्वित्सवनं वृषा जुजुष्वाँ अव गच्छति । इन्द्रं क उ स्विदा चके ॥८॥
कं ते दाना असक्षत वृत्रहन्कं सुवीर्या । उक्थे क उ स्विदन्तमः ॥९॥
अयं ते मानुषे जने सोमः पूरुषु सूयते । तस्येहि प्र द्रवा पिब ॥१०॥
अयं ते शर्यणावति सुषोमायामधि प्रियः । आर्जीकीये मदिन्तमः ॥११॥
तमद्य राधसे महे चारुं मदाय घृष्वये । एहीमिन्द्र द्रवा पिब ॥१२॥

॥ ६५ ॥ ऋषिः—१-१२ प्रगाथः काण्वः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २, ५, ६, ९, ११, १२ निचृद् गायत्री । ३, ४ गायत्री । ७, ८, १० विराड् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥४६॥ यदिन्द्र प्रागपागुदङ्न्यग्वा हूयसे नृभिः । आ याहि तूयमाशुभिः ॥१॥
यद्वा प्रस्रवणे दिवो मादयासे स्वर्णरे । यद्वा समुद्रे अन्धसः ॥२॥
आ त्वा गीर्भिर्महामुरुं हुवे गामिव भोजसे । इन्द्र सोमस्य पीतये ॥३॥
आ त इन्द्र महिमानं हरयो देव ते महः । रथे वहन्तु बिभ्रतः ॥४॥
इन्द्र गृणीष उ स्तुषे महाँ उग्र ईशानकृत् । एहि नः सुतं पिब ॥५॥
सुतावन्तस्त्वा वयं प्रयस्वन्तो हवामहे । इदं नो बर्हिरासदे ॥६॥
॥४७॥ यच्चिद्धि शश्वतामसीन्द्र साधारणस्त्वम् । तं त्वा वयं हवामहे ॥७॥
इदं ते सोम्यं मध्वधुक्षन्नद्रिभिर्नरः । जुषाण इन्द्र तत्पिब ॥८॥
विश्वाँ अर्यो विपश्चितोऽति ख्यस्तूयमा गहि । अस्मे धेहि श्रवो बृहत् ॥९॥
दाता मे पृषतीनां राजा हिरण्यवीनाम् । मा देवा मघवा रिषत् ॥१०॥
सहस्रे पृषतीनामधि श्चन्द्रं बृहत्पृथु । शुक्रं हिरण्यमा ददे ॥११॥
नपातो दुर्गहस्य मे सहस्रेण सुराधसः । श्रवो देवेष्वक्रत ॥१२॥

॥ ६६ ॥ ऋषिः—१-१५ कलिः प्रगाथः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ बृहती । ३, ५, ११, १३ विराड् बृहती ७ पादनिचृद् बृहती । २, ८, १२ निचृत् पङ्क्तिः । ४, ६ विराट् पङ्क्तिः । १४ पादनिचृत् पङ्क्तिः । १० पङ्क्तिः । १५ अनुष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३, ५, ७, ११, १३ मध्यमः । २, ४, ६, ८, १०, १२, १४ पञ्चमः । ९, १५ गान्धारः ।

॥४८॥ तरोभिर्वो विदद्वसुमिन्द्रं सबाधं ऊतये ।
बृहद्गायन्तः सुतसोमे अध्वरे हुवे भरं न कारिणम् ॥१॥

न यं दु॒ध्रा वर॑न्ते॒ न स्थि॒रा मुरो॒ मदे॑ सुशि॒प्रमन्ध॑सः ।
य आ॒दृत्या॑ शशमा॒नाय॑ सुन्व॒ते दाता॑ जरि॒त्र उ॒क्थ्य॑म् ॥२॥
यः श॒क्रो मृ॒क्षो अश्व्यो॒ यो वा॒ कीजो॑ हिर॒ण्ययः॑ ।
स ऊ॒र्वस्य॑ रेजय॒त्यपा॑वृति॒मिन्द्रो॒ गव्य॑स्य वृत्र॒हा ॥३॥
निखा॑तं चि॒द्यः पु॑रुसंभृ॒तं वसू॒दिद्वप॑ति दा॒शुषे॑ ।
व॒ज्री सु॑शि॒प्रो हर्य॑श्व॒ इत्क॑र॒दिन्द्रः॒ क्रत्वा॒ यथा॒ वश॑त् ॥४॥
यद्वा॒वन्थ॑ पुरुष्टुत पु॒रा चि॑च्छूर नृ॒णाम् ।
व॒यं तत्त॑ इन्द्र॒ सं भ॑रामसि य॒ज्ञमु॒क्थं तु॒रं वचः॑ ॥५॥

॥४९॥ सचा॒ सोमे॑षु पुरुहूत वज्रिवो॒ मदा॑य द्युक्ष सोमपाः ।
त्वमिद्धि ब्र॑ह्म॒कृते॒ काम्यं॒ वसु॒ देष्ठः॑ सुन्व॒ते भुवः॑ ॥६॥
व॒यमे॑नमि॒दा ह्योऽपी॑पेमे॒ह व॒ज्रिण॑म् ।
तस्मा॑ उ अ॒द्य स॑म॒ना सु॒तं भ॒रा नू॒नं भू॑षत श्रु॒ते ॥७॥
वृक॑श्चिदस्य वार॒ण उ॑रा॒मथि॒रा व॒युने॑षु भूषति ।
सेमं नः॒ स्तोमं॑ जुजुषा॒ण आ ग॒हीन्द्र॒ प्र चि॒त्रया॑ धि॒या ॥८॥
कदू॒ न्व१॒॑स्याकृ॑त॒मिन्द्र॑स्यास्ति॒ पौंस्य॑म् ।
केनो॒ नु कं॒ श्रोम॑तेन॒ न शु॑श्रुवे ज॒नुषः॒ परि॑ वृत्र॒हा ॥९॥
कदू॑ म॒हीरधृ॑ष्टा अस्य॒ तवि॑षीः॒ कदु॑ वृत्र॒घ्नो अस्तृ॑तम् ।
इन्द्रो॒ विश्वा॑न्बेकना॒टाँ अ॑ह॒र्दृश॑ उ॒त क्रत्वा॑ प॒णीँर॒भि ॥१०॥

॥५०॥ व॒यं घा॑ ते॒ अपू॑र्व्येन्द्र॒ ब्रह्मा॑णि वृत्रहन् ।
पु॒रू॒तमा॑सः पुरुहूत वज्रिवो भृ॒तिं न प्र भ॑रामसि ॥११॥
पू॒र्वीश्चि॒द्धि त्वे तु॑विकूर्मिन्ना॒शसो॒ हव॑न्त इन्द्रो॒तयः॑ ।
ति॒रश्चि॑द॒र्यः सव॑ना॒ वसो॑ गहि॒ शवि॑ष्ठ श्रु॒धि मे॒ हव॑म् ॥१२॥
व॒यं घा॑ ते॒ त्वे इद्विन्द्र॒ विप्रा॒ अपि॑ ष्मसि ।
न॒हि त्वद॒न्यः पु॑रुहूत॒ कश्च॒न मघ॑व॒न्नस्ति॑ मर्डि॒ता ॥१३॥
त्वं नो॑ अ॒स्या अम॑तेरु॒त क्षु॒धो॒३॒॑ऽभिश॑स्ते॒रव॑ स्पृधि ।
त्वं न॑ ऊ॒ती तव॑ चि॒त्रया॑ धि॒या शिक्षा॑ शचिष्ठ गातु॒वित् ॥१४॥
सोम॒ इद्वः॑ सु॒तो अ॑स्तु॒ कल॑यो॒ मा बि॑भीतन ।
अपे॒दे॒ष ध्व॒स्माय॑ति स्व॒यं घै॒षो अपा॑यति ॥१५॥

॥ ६७ ॥ ऋषिः—१-२१ मत्स्यः सांमदो मान्यो वा मैत्रावरुणिर्बहवो वा मत्स्या जालनद्धाः ॥
देवता—आदित्याः ॥ छन्दः—१-३, ५, ७, ९, १३-१५, २१ निचृद्गायत्री । ४, १०
विराड्गायत्री । ६, ८, ११, १२, १६-२० गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥५१॥ त्यान्नु क्ष॒त्रियाँ॒ अव॑ आदि॒त्यान्या॑चिषामहे । सु॒मृ॒ळी॒काँ अ॒भिष्ट॑ये ॥१॥
मि॒त्रो नो॒ अत्यं॑ह॒तिं वरु॑णः पर्ष॒दर्य॒मा । आ॒दि॒त्यासो॒ यथा॑ वि॒दुः ॥२॥
तेषां॒ हि चि॒त्रमु॒क्थ्यं१॒॑ वरू॑थ॒मस्ति॑ दा॒शुषे॑ । आ॒दि॒त्याना॑मरं॒कृते॑ ॥३॥
महि॑ वो मह॒ताम॑वो॒ वरु॑ण॒ मित्रार्य॑मन् । अवां॒स्या वृ॑णीमहे ॥४॥
जी॒वान्नो॑ अ॒भि धे॑त॒नादि॑त्यासः पु॒रा हथा॑त् । कद्ध॑ स्थ हवनश्रुतः ॥५॥

॥५२॥ यद्वः॑ श्रा॒न्ताय॑ सुन्व॒ते वरू॑थ॒मस्ति॒ यच्छ॒र्दिः॑ । तेना॑ नो॒ अधि॑ वोचत ॥६॥
अस्ति॑ देवा अं॒होरु॒र्व॑स्ति॒ रत्न॒मना॑गसः । आदि॑त्या॒ अद्भु॑तैनसः ॥७॥
मा नः॒ सेतुः॑ सिषेद॒यं म॒हे वृ॑णक्तु न॒स्परि॑ । इन्द्र॒ इद्धि श्रु॒तो व॒शी ॥८॥
मा नो॑ मृ॒चा रि॑पू॒णां वृ॑जि॒नाना॑मविष्यवः । देवा॑ अ॒भि प्र मृ॑क्षत ॥९॥
उ॒त त्वाम॑दिते मह्य॒हं दे॒व्युप॑ ब्रुवे । सु॒मृ॒ळी॒काम॒भिष्ट॑ये ॥१०॥

॥५३॥ पर्षि॑ दी॒ने ग॑भी॒र आँ उ॒ग्रपु॑त्रे॒ जिघां॑सतः । माकि॑स्तो॒कस्य॑ नो रिषत् ॥११॥
अ॒ने॒हो न॑ उरुव्रज॒ उरू॑चि॒ वि प्रस॑र्तवे । कृ॒धि तो॒काय॑ जी॒वसे॑ ॥१२॥
ये मू॒र्धानः॑ क्षिती॒नामद॑ब्धासः॒ स्वय॑शसः । व्र॒ता रक्ष॑न्ते अ॒द्रुहः॑ ॥१३॥
ते न॑ आ॒स्नो वृका॑णा॒मादि॑त्यासो मु॒मोच॑त । स्ते॒नं ब॒द्धमि॑वादिते ॥१४॥
अपो॒ षु ण॑ इ॒यं शरु॒रादि॑त्या॒ अप॑ दुर्म॒तिः । अ॒स्मदे॒त्वज॑घ्नुषी ॥१५॥

॥५४॥ शश्व॒द्धि वः॑ सुदानव॒ आदि॑त्या ऊ॒तिभि॑र्व॒यम् । पु॒रा नू॒नं बु॑भु॒ज्महे॑ ॥१६॥
शश्व॑न्तं॒ हि प्र॑चेतसः प्रति॒यन्तं॑ चि॒देन॑सः । देवाः॑ कृणु॒थ जी॒वसे॑ ॥१७॥
तत्सु नो॒ नव्यं॒ सन्य॑स॒ आदि॑त्या॒ यन्मुमो॑चति । ब॒न्धाद्ब॒द्धमि॑वादिते ॥१८॥
नास्माक॑मस्ति॒ तत्तर॒ आदि॑त्यासो अति॒ष्कदे॑ । यू॒यम॒स्मभ्यं॑ मृळत ॥१९॥
मा नो॑ हे॒तिर्वि॒वस्व॑त॒ आदि॑त्याः कृ॒त्रिमा॒ शरुः॑ । पु॒रा नु ज॒रसो॑ वधीत् ॥२०॥
वि षु द्वेषो॒ व्यं॑ह॒तिमादि॑त्यासो॒ वि संहि॑तम् । विष्व॒ग्वि वृ॑हता॒ रपः॑ ॥२१॥

॥ इति षष्ठाष्टके चतुर्थोऽध्यायः ॥

[चतुर्थाध्याये वर्गाः ५४, सूक्तानि २२, ऋचः २६८]

अथ पञ्चमोऽध्यायः ॥

॥ ६८ ॥ ऋषिः—१-१९ प्रियमेधः ॥ देवता—१-१३ इन्द्रः ॥ १४-१९ ऋक्षाश्वमेधयोर्दानस्तुतिः ॥ छन्दः—
१ अनुष्टुप् । ४, ७ विराडनुष्टुप् । १० निचृदनुष्टुप् । २, ३, १५ गायत्री । ५, ६, ८, १२, १३, १७,
१९ निचृद् गायत्री । ११ विराड् गायत्री । ९, १४, १८ पादनिचृद् गायत्री । १६ आर्ची-
स्वराड् गायत्री ॥ स्वरः—१, ४, ७, १० गान्धारः । २, ३, ५, ६, ८,
९, ११-१९ षड्जः ॥

॥१॥ आ त्वा रथं यथोतये सुम्नाय वर्तयामसि । तुविकूर्मिमृतीषहमिन्द्र शविष्ठ सत्पते ॥१॥
तुविशुष्म तुविक्रतो शचीवो विश्वया मते । आ पप्राथ महित्वना ॥२॥
यस्य ते महिना महः परि ज्मायन्तमीयतुः । हस्ता वज्रं हिरण्ययम् ॥३॥
विश्वानरस्य वस्पतिमनानतस्य शवसः । एवैश्च चर्षणीनामूती हुवे रथानाम् ॥४॥
अभिष्टये सदावृधं स्वर्मीळ्हेषु यं नरः । नाना हवन्त ऊतये ॥५॥

॥२॥ परोमात्रमृचीषममिन्द्रमुग्रं सुराधसम् । ईशानं चिद्वसूनाम् ॥६॥
तंतमिद्राधसे मह इन्द्रं चोदामि पीतये । यः पूर्व्यामनुष्टुतिमीशे कृष्टीनां नृतुः ॥७॥
न यस्य ते शवसान सख्यमानंश मर्त्यः । नकिः शवांसि ते नशत् ॥८॥
त्वोतासस्त्वा युजाप्सु सूर्ये महद्धनम् । जयेम पृत्सु वज्रिवः ॥९॥
तं त्वा यज्ञेभिरीमहे तं गीर्भिर्गिर्वणस्तम ।
इन्द्र यथा चिदाविथ वाजेषु पुरुमाय्यम् ॥१०॥

॥३॥ यस्य ते स्वादु सख्यं स्वाद्वी प्रणीतिरद्रिवः । यज्ञो वितन्तसाय्यः ॥११॥
उरु णस्तन्वे३ तन उरु क्षयाय नस्कृधि । उरु णो यन्धि जीवसे ॥१२॥
उरुं नृभ्य उरुं गव उरुं रथाय पन्थाम् । देववीतिं मनामहे ॥१३॥
उप मा षड्द्वाद्वा नरः सोमस्य हर्ष्या । तिष्ठन्ति स्वादुरातयः ॥१४॥
ऋज्राविन्द्रोत आ ददे हरी ऋक्षस्य सूनवि । आश्वमेधस्य रोहिता ॥१५॥

॥४॥ सुरथाँ आतिथिग्वे स्वभीशूँरार्क्षे । आश्वमेधे सुपेशसः ॥१६॥
षळश्वाँ आतिथिग्व इन्द्रोते वधूमतः । सचा पूतक्रतौ सनम् ॥१७॥
ऐषु चेतद्वृषण्वत्यन्तर्ऋज्रेष्वरुषी । स्वभीशुः कशावती ॥१८॥
न युष्मे वाजबन्धवो निनित्सुश्चन मर्त्यः । अवद्यमधि दीधरत् ॥१९॥

॥ ६९ ॥ ऋषिः—१-१८ प्रियमेधः ॥ देवता—१-१०, ११-१८ इन्द्रः ॥ ११ [1]विश्वेदेवाः । ११[2], १२ वरुणः ।
छन्दः—१, ३, १० विराडनुष्टुप् । ७, ९, १२, १३, १५ निचृदनुष्टुप् । ८ पादनिचृदनुष्टुप् । १४ अनुष्टुप् ।
२ निचृदुष्णिक् । ४, ५ निचृद् गायत्री । ६ गायत्री । ११ पङ्क्तिः । १६ निचृद् पङ्क्तिः । १७ बृहती ।
१८ विराड् बृहती ॥ स्वरः—१, ३, ७-१०, १२-१५ गान्धारः । २ ऋषभः । ४-६ षड्जः ।
११, १६ पञ्चमः । १७, १८ मध्यमः ॥

॥५॥ प्रप्र वस्त्रिष्टुभमिषं मन्दद्वीरायेन्दवे । धिया वो मेधसातये पुरन्ध्या विवासति ॥१॥
नदं व ओदतीनां नदं योयुवतीनाम् । पतिं वो अघ्न्यानां धेनूनामिषुध्यसि ॥२॥
ता अस्य सूददोहसः सोमं श्रीणन्ति पृश्नयः ।
जन्मन्देवानां विशस्त्रिष्वा रोचने दिवः ॥३॥
अभि प्र गोपतिं गिरेन्द्रमर्च यथा विदे । सूनुं सत्यस्य सत्पतिम् ॥४॥
आ हरयः ससृज्रिरेऽरुषीरधि बर्हिषि । यत्राभि संनवामहे ॥५॥
॥६॥ इन्द्राय गाव आशिरं दुदुह्रे वज्रिणे मधु । यत्सीमुपह्वरे विदत् ॥६॥
उद्यद्ब्रध्नस्य विष्टपं गृहमिन्द्रश्च गन्वहि ।
मध्वः पीत्वा सचेवहि त्रिः सप्त सख्युः पदे ॥७॥
अर्चत प्रार्चत प्रियमेधासो अर्चत । अर्चन्तु पुत्रका उत पुरं न धृष्ण्वर्चत ॥८॥
अव स्वराति गर्गरो गोधा परि सनिष्वणत् ।
पिङ्गा परि चनिष्कददिन्द्राय ब्रह्मोद्यतम् ॥९॥
आ यत्पतन्त्येन्यः सुदुघा अनपस्फुरः । अपस्फुरं गृभायत सोममिन्द्राय पातवे ॥१०॥
॥७॥ अपादिन्द्रो अपादग्निर्विश्वे देवा अमत्सत ।
वरुण इदिह क्षयत्तमापो अभ्यनूषत वत्सं संशिश्वरीरिव ॥११॥
सुदेवो असि वरुण यस्य ते सप्त सिन्धवः । अनुक्षरन्ति काकुदं सूर्म्यं सुषिरामिव ॥१२॥
यो व्यतीँरफाणयत्सुयुक्ताँ उप दाशुषे । तक्वो नेता तदिद्वपुरुपमा यो अमुच्यत ॥१३॥
अतीदु शक्र ओहत इन्द्रो विश्वा अति द्विषः ।
भिनत्कनीन ओदनं पच्यमानं परो गिरा ॥१४॥
अर्भको न कुमारकोऽधि तिष्ठन्नवं रथम् ।
स पक्षन्महिषं मृगं पित्रे मात्रे विभुक्रतुम् ॥१५॥
आ तू सुशिप्र दंपते रथं तिष्ठा हिरण्ययम् ।
अध द्युक्षं सचेवहि सहस्रपादमरुषं स्वस्तिगामनेहसम् ॥१६॥

तं घे॑मि॒त्था न॑म॒स्विन॒ उप॑ स्व॒राज॑मासते ।
अर्थं॑ चिदस्य॒ सुधि॑तं॒ यदेत॑व आ॒वर्त॑यन्ति दा॒वने॑ ॥१७॥
अनु॑ प्र॒त्नस्यौक॑सः प्रि॒यमे॑धास एषाम् ।
पूर्वा॒मनु॒ प्रय॑तिं वृ॒क्तब॑र्हिषो हि॒तप्र॑यस आशत ॥१८॥

६४ [अष्टमोऽनुवाकः ॥ सू० ७०-८०

॥ ७० ॥ ऋषिः—१-१५ पुरुहन्मा ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ पादनिचृद् बृहती । ५, ७ विराड् बृहती ३ निचृद् बृहती । ८, १० आर्चीस्वराड् बृहती । ९, ११ बृहती । १२ आर्चीबृहती । २, ६ निचृत् पङ्क्तिः । ४ पङ्क्तिः । १३ उष्णिक् । १५ निचृदुष्णिक् । १४ भुरिगनुष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३, ५, ७-१२ मध्यमः । २, ४, ६ पञ्चमः । १३, १५ ऋषभः । १४ गान्धारः ॥

॥८॥ यो राजा॑ चर्षणी॒नां याता॒ रथे॑भि॒रध्रि॑गुः ।
विश्वा॑सां तरु॒ता पृत॑नानां॒ ज्येष्ठो॒ यो वृ॑त्र॒हा गृ॒णे ॥१॥
इन्द्रं॒ तं शु॑म्भ पुरुहन्म॒न्नव॑से॒ यस्य॑ द्वि॒ता वि॑ध॒र्तरि॑ ।
हस्ता॑य॒ वज्रः॒ प्रति॑ धायि दर्श॒तो म॒हो दि॒वे न सूर्यः॑ ॥२॥
नकि॒ष्टं कर्म॑णा नश॒द्यश्च॒कार॑ स॒दावृ॑धम् ।
इन्द्रं॒ न य॒ज्ञैर्वि॒श्वगू॑र्त॒मृभ्व॑स॒मधृ॑ष्टं धृ॒ष्ण्वो॑जसम् ॥३॥
अषा॑ळ्हमु॒ग्रं पृत॑नासु सास॒हिं यस्मि॑न्म॒हीरु॑रु॒ज्रयः॑ ।
सं धे॒नवो॒ जाय॑माने अनोनवु॒र्द्यावः॒ क्षामो॑ अनोनवुः ॥४॥
यद्द्याव॑ इन्द्र ते श॒तं श॒तं भूमी॑रु॒त स्युः ।
न त्वा॑ वज्रिन्त्स॒हस्रं॒ सूर्या॒ अनु॒ न जा॒तम॑ष्ट॒ रोद॑सी ॥५॥

॥९॥ आ प॑प्राथ महि॒ना वृष्ण्या॑ वृष॒न्विश्वा॑ शविष्ठ॒ शव॑सा ।
अ॒स्माँ अ॑व मघव॒न्गोम॑ति व्र॒जे वज्रि॑ञ्चि॒त्राभि॑रू॒तिभिः॑ ॥६॥
न सी॒मदे॑व आप॒दिषं॑ दीर्घायो॒ मर्त्यः॑ ।
एत॑ग्वा चि॒द्य एत॑शा यु॒योज॑ते॒ हरी॒ इन्द्रो॑ यु॒योज॑ते ॥७॥
तं वो॑ म॒हो म॑हा॒य्य॑मिन्द्रं॑ दा॒नाय॑ स॒क्षणि॑म् ।
यो गा॒धेषु॒ य आर॑णेषु॒ हव्यो॒ वाजे॒ष्वस्ति॒ हव्यः॑ ॥८॥
उदू॒ षु णो॑ वसो म॒हे मृ॒शस्व॑ शूर॒ राध॑से ।
उदू॒ षु म॒ह्यै म॑घवन्म॒घत्त॑य॒ उदि॑न्द्र॒ श्रव॑से म॒हे ॥९॥
त्वं न॑ इन्द्र ऋत॒युस्त्वा॒निदो॒ नि तृ॑म्पसि ।
मध्ये॑ वसिष्व तुविनृम्णो॒र्वोर्नि दा॒सं शि॑श्नथो॒ हथैः॑ ॥१०॥

॥१०॥ अ॒न्यव्र॑त॒ममा॑नुष॒मय॑ज्वान॒मदे॑वयुम् ।
अव॒ स्वः सखा॑ दुधुवीत॒ पर्व॑तः सु॒घ्नाय॒ दस्युं॒ पर्व॑तः ॥११॥
त्वं न॑ इन्द्रासां॒ हस्ते॑ शविष्ठ दा॒वने॑ ।
धा॒नानां॒ न सं गृ॑भायास्म॒युर्द्विः सं गृ॑भायास्म॒युः ॥१२॥
सखा॑यः॒ क्रतु॑मिच्छत॒ कथा॑ राधाम श॒रस्य॑ ।
उप॑स्तुतिं भो॒जः सू॒रिर्यो अह्र॑यः ॥१३॥
भूरि॑भिः समह॒ ऋषि॑भिर्ब॒र्हिष्म॑द्भिः स्तविष्यसे ।
यदि॒त्थमेक॑मेक॒मिच्छर॑ व॒त्सान्प॑रा॒दद॑ः ॥१४॥
कर्ण॒गृह्या॑ म॒घवा॑ शौरदे॒व्यो व॒त्सं न॑स्त्रि॒भ्य आन॑यत् । अ॒जां सू॒रिर्न धात॑वे ॥१५॥

॥ ७१ ॥ ऋषिः—१-१५ सुदीतिपुरुमीळ्हौ तयोर्वान्यतरः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ४, ७, विराड् गायत्री । २, ६, ८, ९ निचृद् गायत्री । ३, ५ गायत्री । १०, १३ निचृद् बृहती । ११, १५ बृहती । १२ पाद-निचृद् बृहती । १४ विराड् बृहती ॥ स्वरः—१-९ षड्जः । १०-१५ मध्यमः ॥

॥११॥ त्वं नो॑ अग्ने म॒होभि॑ः पा॒हि विश्व॑स्या॒ अरा॑तेः । उ॒त द्वि॒षो मर्त्य॑स्य ॥१॥
न॒हि म॒न्युः पौरु॑षेय॒ ईशे॑ हि वः॑ प्रियजात । त्वमिद॑सि॒ क्षपा॑वान् ॥२॥
स नो॒ विश्वे॑भिर्दे॒वेभि॒रूर्जो॑ नपा॒द्भद्र॑शोचे । र॒यिं दे॑हि वि॒श्ववा॑रम् ॥३॥
न तम॑ग्ने॒ अरा॑तयो॒ मर्तं॑ युवन्त रा॒यः । यं त्राय॑से दा॒श्वांस॑म् ॥४॥
यं त्वं वि॑प्र मे॒धसा॑ताव॒ग्ने हि॒नोषि॒ धना॑य । स तवो॒ती गोषु॒ गन्ता॑ ॥५॥

॥१२॥ त्वं र॒यिं पु॑रु॒वीर॑मग्ने दा॒शुषे॒ मर्ता॑य । प्र णो॑ नय॒ वस्यो॒ अच्छ॑ ॥६॥
उ॒रु॒ष्या णो॒ मा परा॑ दा अघाय॒ते जा॑तवेदः । दु॒रा॒ध्ये॒३ मर्ता॑य ॥७॥
अग्ने॒ माकि॑ष्टे दे॒वस्य॑ रा॒तिमदे॑वो युयोत । त्वमी॑शिषे॒ वसू॑नाम् ॥८॥
स नो॒ वस्व॒ उप॑ मा॒स्यूर्जो॑ नपा॒न्माहि॑नस्य । सखे॑ वसो जरि॒तृभ्य॑ः ॥९॥
अच्छा॑ नः शी॒रशो॑चिषं॒ गिरो॑ यन्तु दर्श॒तम् ।
अच्छा॑ य॒ज्ञासो॒ नम॑सा पुरू॒वसुं॑ पुरुप्रश॒स्तमू॒तये॑ ॥१०॥

॥१३॥ अ॒ग्निं सू॒नुं सह॑सो जा॒तवे॑दसं दा॒नाय॒ वार्या॑णाम् ।
द्वि॒ता यो भूद॒मृतो॒ मर्त्ये॒ष्वा होता॑ म॒न्द्रत॑मो वि॒शि ॥११॥
अ॒ग्निं वो॑ देवय॒ज्यया॒ग्निं प्र॑य॒त्य॑ध्व॒रे ।
अ॒ग्निं धी॒षु प्र॑थ॒मम॒ग्निमर्व॑त्य॒ग्निं क्षैत्रा॑य॒ साध॑से ॥१२॥

अग्निरिषां सख्ये ददातु न ईशे यो वार्याणाम् ।
अग्निं तोके तनये शश्वदीमहे वसुं सन्तं तनूपाम् ॥१३॥
अग्निमीळिष्वावसे गाथाभिः शीरशोचिषम् ।
अग्निं राये पुरुमीळ्ह श्रुतं नरोऽग्निं सुदीतये छर्दिः ॥१४॥
अग्निं द्वेषो योतवै नो गृणीमस्यग्निं शं योश्च दातवे ।
विश्वासु विक्ष्ववितेव हव्यो भुवद्वस्तुर्ऋषूणाम् ॥१५॥

।। ७२ ।। ऋषिः—१-१८ हर्यतः प्रागाथः ।। देवता—अग्निर्हवींषि वा ।। छन्दः—१, ३, ८-१०, १२, १६ गायत्री । २ पादनिचृद् गायत्री । ४-६, ११, १३-१५, १७ निचृद् गायत्री । ७, १८ विराड् गायत्री ।। स्वरः—षड्जः ।।

॥१४॥ हविष्कृणुध्वमा गमदध्वर्युर्वनते पुनः । विद्वाँ अस्य प्रशासनम् ॥१॥
नि तिग्ममभ्यं१शुं सीदद्धोता मनावधि । जुषाणो अस्य सख्यम् ॥२॥
अन्तरिच्छन्ति तं जने रुद्रं परो मनीषया । गृभ्णन्ति जिह्वया ससम् ॥३॥
जाम्यतीतपे धनुर्वयोधा अरुहद्वनम् । दृषदं जिह्वयावधीत् ॥४॥
चरन्वत्सो रुशन्निह निदातारं न विन्दते । वेति स्तोतव अम्ब्यम् ॥५॥

॥१५॥ उतो न्वस्य यन्महदश्वावद्योजनं बृहत् । दामा रथस्य ददृशे ॥६॥
दुहन्ति सप्तैकामुप द्वा पञ्च सृजतः । तीर्थे सिन्धोरधि स्वरे ॥७॥
आ दशभिर्विवस्वत इन्द्रः कोशमचुच्यवीत् । खेदया त्रिवृता दिवः ॥८॥
परि त्रिधातुरध्वरं जूर्णिरेति नवीयसी । मध्वा होतारो अञ्जते ॥९॥
सिञ्चन्ति नमसावतमुच्चाचक्रं परिज्मानम् । नीचीनबारमक्षितम् ॥१०॥

॥१६॥ अभ्यारमिदद्रयो निषिक्तं पुष्करे मधु । अवतस्य विसर्जने ॥११॥
गाव उपावतावतं मही यज्ञस्य रप्सुदा । उभा कर्णा हिरण्यया ॥१२॥
आ सुते सिञ्चत श्रियं रोदस्योरभिश्रियम् । रसा दधीत वृषभम् ॥१३॥
ते जानत स्वमोक्यं१ सं वत्सासो न मातृभिः । मिथो नसन्त जामिभिः ॥१४॥
उप स्रक्वेषु बप्सतः कृण्वते धरुणं दिवि । इन्द्रे अग्ना नमः स्वः ॥१५॥

॥१७॥ अधुक्षत्पिप्युषीमिषमूर्जं सप्तपदीमरिः । सूर्यस्य सप्त रश्मिभिः ॥१६॥
सोमस्य मित्रावरुणोदिता सूर आ ददे । तदातुरस्य भेषजम् ॥१७॥
उतो न्वस्य यत्पदं हर्यतस्य निधान्यम् । परि द्यां जिह्वयातनत् ॥१८॥

॥ ७३ ॥ ऋषिः—१-१८ गोपवन आत्रेयः सप्तवध्रिर्वा ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, २, ४, ५, ७,
९-११, १६-१८ गायत्री । ३, ८, १२-१५ निचृद् गायत्री । ६ विराड् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१८॥ उदीराथामृतायते युञ्जाथामश्विना रथम् । अन्ति षद्भूतु वामवः ॥१॥
निमिषश्चिज्जवीयसा रथेना यातमश्विना । अन्ति षद्भूतु वामवः ॥२॥
उप स्तृणीतमत्रये हिमेन घर्ममश्विना । अन्ति षद्भूतु वामवः ॥३॥
कुह स्थः कुह जग्मथुः कुह श्येनेव पेतथुः । अन्ति षद्भूतु वामवः ॥४॥
यदद्य कर्हि कर्हि चिच्छुश्रूयातमिमं हवम् । अन्ति षद्भूतु वामवः ॥५॥
॥१९॥ अश्विना यामहूतमा नेदिष्ठं याम्याप्यम् । अन्ति षद्भूतु वामवः ॥६॥
अवन्तमत्रये गृहं कृणुतं युवमश्विना । अन्ति षद्भूतु वामवः ॥७॥
वरेथे अग्निमातपो वदते वल्ग्वत्रये । अन्ति षद्भूतु वामवः ॥८॥
प्र सप्तवध्रिराशसा धारामग्नेरशायत । अन्ति षद्भूतु वामवः ॥९॥
इहा गतं वृषण्वसू शृणुतं म इमं हवम् । अन्ति षद्भूतु वामवः ॥१०॥
॥२०॥ किमिदं वां पुराणवज्जरतोरिव शस्यते । अन्ति षद्भूतु वामवः ॥११॥
समानं वां सजात्यं समानो बन्धुरश्विना । अन्ति षद्भूतु वामवः ॥१२॥
यो वां रजांस्यश्विना रथो वियाति रोदसी । अन्ति षद्भूतु वामवः ॥१३॥
आ नो गव्येभिरश्व्यैः सहस्रैरुप गच्छतम् । अन्ति षद्भूतु वामवः ॥१४॥
मा नो गव्येभिरश्व्यैः सहस्रेभिरति ख्यतम् । अन्ति षद्भूतु वामवः ॥१५॥
अरुणप्सुरुषा अभूदकर्ज्योतिर्ऋतावरी । अन्ति षद्भूतु वामवः ॥१६॥
अश्विना सु विचाकशद्वृक्षं परशुमाँ इव । अन्ति षद्भूतु वामवः ॥१७॥
पुरं न धृष्णवा रुज कृष्णया बाधितो विशा । अन्ति षद्भूतु वामवः ॥१८॥

॥ ७४ ॥ ऋषिः—१-१५ गोपवन आत्रेयः ॥ देवता—१-१२ अग्निः ॥ १३-१५ श्रुतर्वण आर्क्षस्य दानस्तुतिः
छन्दः—१-१० निचृदनुष्टुप् । ४, १३-१५ विराडनुष्टुप् । ७ पादनिचृदनुष्टुप् । २, ११ गायत्री । ३ विराड्
गायत्री । ५, ६ ८, ९, १२ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—१, ४, ७, १०, १३-१५ गान्धारः । २, ३,
५, ६, ८, ९, ११, १२ षड्जः ॥

॥२१॥ विशोविशो वो अतिथिं वाजयन्तः पुरुप्रियम् ।
अग्निं वो दुर्यं वचः स्तुषे शूषस्य मन्मभिः ॥१॥
यं जनासो हविष्मन्तो मित्रं न सर्पिरासुतिम् । प्रशंसन्ति प्रशस्तिभिः ॥२॥
पन्यांसं जातवेदसं यो देवतात्युद्यता । हव्यान्यैरयद्दिवि ॥३॥

आ गन्म वृत्रहन्तमं ज्येष्ठमग्निमानवम् ।
यस्य श्रुतर्वा बृहन्नार्क्षो अनीक एधते ॥४॥
अमृतं जातवेदसं तिरस्तमांसि दर्शतम् । घृताहवनमीड्यम् ॥५॥
॥२२॥ सबाधो यं जना इमे३ऽग्निं हव्येभिरीळते । जुह्वानासो यतस्रुचः ॥६॥
इयं ते नव्यसी मतिरग्ने अधाय्यस्मदा ।
मन्द्र सुजात सुक्रतोऽमूर दस्मातिथे ॥७॥
सा ते अग्ने शंतमा चनिष्ठा भवतु प्रिया । तया वर्धस्व सुष्टुतः ॥८॥
सा द्युम्नैर्द्युम्निनी बृहदुपोप श्रवसि श्रवः । दधीत वृत्रतूर्ये ॥९॥
अश्वमिद्गां रथप्रां त्वेषमिन्द्रं न सत्पतिम् ।
यस्य श्रवांसि तूर्वथ पन्यंपन्यं च कृष्टयः ॥१०॥
॥२३॥ यं त्वा गोपवनो गिरा चनिष्ठदग्ने अङ्गिरः । स पावक श्रुधी हवम् ॥११॥
यं त्वा जनास ईळते सबाधो वाजसातये । स बोधि वृत्रतूर्ये ॥१२॥
अहं हुवान आर्क्षे श्रुतर्वणि मदच्युति ।
शर्धांसीव स्तुकाविनां मृक्षा शीर्षा चतुर्णाम् ॥१३॥
मां चत्वार आशवः शविष्ठस्य द्रवित्नवः ।
सुरथासो अभि प्रयो वक्षन्वयो न तुग्र्यम् ॥१४॥
सत्यमित्त्वा महेनदि परुष्ण्यव देदिशम् ।
नेमापो अश्वदातरः शविष्ठादस्ति मर्त्यः ॥१५॥

॥ ७५ ॥ ऋषिः—१-१६ विरूपः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ४, ५, ७, ९, ११ निचृद् गायत्री । २, ३ १५ विराड् गायत्री । ८ आर्चीस्वराड् गायत्री । ६, १०, १२-१४, १६ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२४॥ युक्ष्वा हि देवहूतमाँ अश्वाँ अग्ने रथीरिव । नि होता पूर्व्यः सदः ॥१॥
उत नो देव देवाँ अच्छा वोचो विदुष्टरः । श्रद्विश्वा वार्या कृधि ॥२॥
त्वं ह यद्यविष्ठ्य सहसः सूनवाहुत । ऋतावा यज्ञियो भुवः ॥३॥
अयमग्निः सहस्रिणो वाजस्य शतिनस्पतिः । मूर्धा कवी रयीणाम् ॥४॥
तं नेमिमृभवो यथा नमस्व सहूतिभिः । नेदीयो यज्ञमङ्गिरः ॥५॥
॥२५॥ तस्मै नूनमभिद्यवे वाचा विरूप नित्यया । वृष्णे चोदस्व सुष्टुतिम् ॥६॥
कमु ष्विदस्य सेनयाग्नेरपाकचक्षसः । पणिं गोषु स्तरामहे ॥७॥
मा नो देवानां विशः प्रस्नातीरिवोस्राः । कृशं न हासुरघ्न्याः ॥८॥

मा नः समस्य दूढ्यः परिद्वेषसो अंहतिः । ऊर्मिर्न नावमा वधीत् ॥९॥
नमस्ते अग्न ओजसे गृणन्ति देव कृष्टयः । अमैरमित्रमर्दय ॥१०॥
॥२६॥ कुवित्सु नो गविष्टयेऽग्ने संवेषिषो रयिम् । उरुकृदुरु णस्कृधि ॥११॥
मा नो अस्मिन्महाधने परा वर्ग्भारभृद्यथा । संवर्गं सं रयिं जय ॥१२॥
अन्यमस्मद्भिया इयमग्ने सिषक्तु दुच्छुना । वर्धा नो अमवच्छवः ॥१३॥
यस्याजुषन्नमस्विनः शमीमदुर्मखस्य वा । तं घेदग्निर्वृधावति ॥१४॥
परस्या अधि संवतोऽवराँ अभ्या तर । यत्राहमस्मि ताँ अव ॥१५॥
विद्मा हि ते पुरा वयमग्ने पितुर्यथावसः । अधा ते सुम्नमीमहे ॥१६॥

॥ ७६ ॥ ऋषिः—१-१२ कुरुसुतिः काण्वः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २, ५, ६, ८-१२ गायत्री । ३, ४, ७ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२७॥ इमं नु मायिनं हुव इन्द्रमीशानमोजसा । मरुत्वन्तं न वृञ्जसे ॥१॥
अयमिन्द्रो मरुत्सखा वि वृत्रस्याभिनच्छिरः । वज्रेण शतपर्वणा ॥२॥
वावृधानो मरुत्सखेन्द्रो वि वृत्रमैरयत् । सृजन्त्समुद्रिया अपः ॥३॥
अयं ह येन वा इदं स्वर्मरुत्वता जितम् । इन्द्रेण सोमपीतये ॥४॥
मरुत्वन्तमृजीषिणमोजस्वन्तं विरप्शिनम् । इन्द्रं गीर्भिर्हवामहे ॥५॥
इन्द्रं प्रत्नेन मन्मना मरुत्वन्तं हवामहे । अस्य सोमस्य पीतये ॥६॥
॥२८॥ मरुत्वाँ इन्द्र मीढ्वः पिबा सोमं शतक्रतो । अस्मिन्यज्ञे पुरुष्टुत ॥७॥
तुभ्येदिन्द्र मरुत्वते सुताः सोमासो अद्रिवः । हृदा हूयन्त उक्थिनः ॥८॥
पिबेदिन्द्र मरुत्सखा सुतं सोमं दिविष्टिषु । वज्रं शिशान ओजसा ॥९॥
उत्तिष्ठन्नोजसा सह पीत्वी शिप्रे अवेपयः । सोममिन्द्र चमू सुतम् ॥१०॥
अनु त्वा रोदसी उभे क्रक्षमाणमकृपेताम् । इन्द्र यद्दस्युहाभवः ॥११॥
वाचमष्टापदीमहं नवस्रक्तिमृतस्पृशम् । इन्द्रात्परि तन्वं ममे ॥१२॥

। ७७ ॥ ऋषिः—१-११; कुरुसुतिः काण्वः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३, ४, ७, ८ गायत्री । २, ५, ६, ९ निचृद् गायत्री । १० निचृद् बृहती । ११ निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-९ षड्जः । १० मध्यमः । ११ पञ्चमः ॥

॥२९॥ जज्ञानो नु शतक्रतुर्वि पृच्छदिति मातरम् । क उग्राः के ह शृण्विरे ॥१॥
आदीं शवस्यब्रवीदौर्णवाभमहीशुवम् । ते पुत्र सन्तु निष्टुरः ॥२॥
समित्तान्वृत्रहाखिदत्खे अराँ इव खेदया । प्रवृद्धो दस्युहाभवत् ॥३॥
एकया प्रतिधापिबत्साकं सरांसि त्रिंशतम् । इन्द्रः सोमस्य काणुका ॥४॥

अभि गन्धर्वमतृणदबुध्नेषु रजःस्वा । इन्द्रो ब्रह्मभ्य इद्वृधे ॥५॥
॥३०॥ निराविध्यद्गिरिभ्य आ धारयत्पक्वमोदनम् । इन्द्रो बुन्दं स्वाततम् ॥६॥
शतब्रध्न इषुस्तव सहस्रपर्ण एक इत् । यमिन्द्र चकृषे युजम् ॥७॥
तेन स्तोतृभ्य आ भर नृभ्यो नारिभ्यो अत्तवे । सद्यो जात ऋभुष्ठिर ॥८॥
एता च्यौत्नानि ते कृता वर्षिष्ठानि परीणसा । हृदा वीड्वधारयः ॥९॥
विश्वेत्ता विष्णुराभरदुरुक्रमस्त्वेषितः ।
शतं महिषान्क्षीरपाकमोदनं वराहमिन्द्र एमुषम् ॥१०॥
तुविक्षं ते सुकृतं सूमयं धनुः साधुर्बुन्दो हिरण्ययः ।
उभा ते बाहू रण्या सुसंस्कृत ऋदूपे चिदृदूवृधा ॥११॥

॥ ७८ ॥ ऋषिः—१-१० कुरुसुतिः काण्वः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३ निचृद् गायत्री । २, ६-९ विराड् गायत्री । ४, ५ गायत्री । १० बृहती ॥ स्वरः —१-९ षड्जः । १० मध्यमः ॥

॥३१॥ पुरोळाशं नो अन्धस इन्द्र सहस्रमा भर । शता च शूर गोनाम् ॥१॥
आ नो भर व्यञ्जनं गामश्वमभ्यञ्जनम् । सचा मना हिरण्यया ॥२॥
उत नः कर्णशोभना पुरूणि धृष्णवा भर । त्वं हि शृण्विषे वसो ॥३॥
नकीं वृधीक इन्द्र ते न सुषा न सुदा उत । नान्यस्त्वच्छूर वाघतः ॥४॥
नकीमिन्द्रो निकर्तवे न शक्रः परिशक्तवे । विश्वं शृणोति पश्यति ॥५॥
॥३२॥ स मन्युं मर्त्यानामदब्धो नि चिकीषते । पुरा निदश्चिकीषते ॥६॥
क्रत्व इत्पूर्णमुदरं तुरस्यास्ति विधतः । वृत्रघ्नः सोमपाव्नः ॥७॥
त्वे वसूनि संगता विश्वा च सोम सौभगा । सुदात्वपरिह्वृता ॥८॥
त्वामिद्यवयुर्मम कामो गव्युर्हिरण्ययुः । त्वामश्वयुरेषते ॥९॥
तवेदिन्द्राहमाशसा हस्ते दात्रं चना ददे ।
दिनस्य वा मघवन्त्संभृतस्य वा पूर्धि यवस्य काशिना ॥१०॥

॥ ७९ ॥ ऋषिः—१-९ कृत्नुर्भार्गवः ॥ देवता—सोमः ॥ छन्दः—१, २, ६ निचृद् गायत्री । ३ विराड् गायत्री । ४, ५, ७, ८ गायत्री । ९ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-८ षड्जः । ९ गान्धारः ॥

॥३३॥ अयं कृत्नुरगृभीतो विश्वजिदुद्भिदित्सोमः । ऋषिर्विप्रः काव्येन ॥१॥
अभ्यूर्णोति यन्नग्नं भिषक्ति विश्वं यत्तुरम् । प्रेमन्धः ख्यन्निः श्रोणो भूत् ॥२॥
त्वं सोम तनूकृद्भ्यो द्वेषोभ्योऽन्यकृतेभ्यः । उरु यन्तासि वरूथम् ॥३॥

त्वं चित्ती तव दक्षैर्दिव आ पृथिव्या ऋजीषिन् । यावीरघस्य चिद्द्वेषः ॥४॥
अर्थिनो यन्ति चेदर्थं गच्छानिद्ददुषो रातिम् । ववृज्युस्तृष्यतः कामम् ॥५॥
॥३४॥ विदद्यत्पूर्व्यं नष्टमुदीमृतायुमीरयत् । प्रेमायुस्तारीदतीर्णम् ॥६॥
सुशेवो नो मृळयाकुरदृप्तक्रतुरवातः । भवा नः सोम शं हृदे ॥७॥
मा नः सोम सं वीविजो मा वि बीभिषथा राजन् ।
मा नो हार्दि त्विषा वधीः ॥८॥
अव यत्स्वे सधस्थे देवानां दुर्मतीरीक्षे ।
राजन्नप द्विषः सेध मीढ्वो अप स्रिधः सेध ॥९॥

॥ ८० ॥ ऋषिः—१-१० एकद्यूर्नौधसः ॥ देवता—१-९ इन्द्रः ॥ १० देवाः ॥ छन्दः—१ विराड् गायत्री । २, ३, ५, ८ निचृद् गायत्री । ४, ६, ७, ९, १० गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३५॥ नह्य१न्यं बळाकरं मर्डितारं शतक्रतो । त्वं न इन्द्र मृळय ॥१॥
यो नः शश्वत्पुराविथामृध्रो वाजसातये । स त्वं न इन्द्र मृळय ॥२॥
किमङ्ग रध्रचोदनः सुन्वानस्यावितेदसि । कुवित्स्विन्द्र णः शकः ॥३॥
इन्द्र प्र णो रथमव पश्चाच्चित्सन्तमद्रिवः । पुरस्तादेनं मे कृधि ॥४॥
हन्तो नु किमाससे प्रथमं नो रथं कृधि । उपमं वाजयु श्रवः ॥५॥
॥३६॥ अवा नो वाजयुं रथं सुकरं ते किमित्परि । अस्मान्त्सु जिग्युषस्कृधि ॥६॥
इन्द्र दृह्यस्व पूरसि भद्रा त एति निष्कृतम् । इयं धीर्ऋत्वियावती ॥७॥
मा सीमवद्य आ भागुर्वी काष्ठा हितं धनम् । अपावृक्ता अरत्नयः ॥८॥
तुरीयं नाम यज्ञियं यदा करस्तदुश्मसि । आदित्पतिर्न ओहसे ॥९॥
अवीवृधद्वो अमृता अमन्दीदेकद्यूर्देवा उत याश्च देवीः ।
तस्मा उ राधः कृणुत प्रशस्तं प्रातर्मक्षू धियावसुर्जगम्यात् ॥१०॥

६५ [नवमोऽनुवाकः ॥ सू० ८१-९१]

॥ ८१ ॥ ऋषिः—१-९ कुसीदी काण्वः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ५, ८ गायत्री । २, ३, ६, ७ निचृद्गायत्री । ४, ९ विराड् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३७॥ आ तू न इन्द्र क्षुमन्तं चित्रं ग्राभं सं गृभाय । महाहस्ती दक्षिणेन ॥१॥
विद्मा हि त्वा तुविकूर्मिं तुविदेष्णं तुवीमघम् । तुविमात्रमवोभिः ॥२॥
नहि त्वा शूर देवा न मर्तासो दित्सन्तम् । भीमं न गां वारयन्ते ॥३॥
एतो न्विन्द्रं स्तवामेशानं वस्वः स्वराजम् । न राधसा मर्धिषन्नः ॥४॥
प्र स्तोषदुप गासिषच्छ्रवत्साम गीयमानम् । अभि राधसा जुगुरत् ॥५॥

॥३८॥ आ नो भर दक्षिणेनाभि सव्येन प्र मृश । इन्द्र मा नो वसोर्निर्भाक् ॥६॥
उप क्रमस्वा भर धृषता धृष्णो जनानाम् । अदाशूष्टरस्य वेदः ॥७॥
इन्द्र य उ नु ते अस्ति वाजो विप्रेभिः सनित्वः । अस्माभिः सु तं सनुहि ॥८॥
सद्योजुवस्ते वाजा अस्मभ्यं विश्वश्चन्द्राः । वशैश्च मक्षू जरन्ते ॥९॥

॥ इति षष्ठाष्टके पञ्चमोऽध्यायः ॥
[पञ्चमाध्याये वर्गाः ३८, सूक्तानि १४, ऋचः १९५]

अथ षष्ठोऽध्यायः ॥

॥ ८२ ॥ ऋषिः—१-९ कुसीदी काण्वः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ७, ९ निचृद् गायत्री । २, ५, ६, ८ गायत्री । ३, ४ बिराड गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१॥ आ प्र द्रव परावतोऽर्वावतश्च वृत्रहन् । मध्वः प्रति प्रभर्मणि ॥१॥
तीव्राः सोमास आ गहि सुतासो मादयिष्णवः । पिबा दधृग्यथोचिषे ॥२॥
इषा मन्दस्वादु तेऽरं वराय मन्यवे । भुवत्त इन्द्र शं हृदे ॥३॥
आ त्वशत्रवा गहि न्यु१क्थानि च हूयसे । उपमे रोचने दिवः ॥४॥
तुभ्यायमद्रिभिः सुतो गोभिः श्रीतो मदाय कम् । प्र सोम इन्द्र हूयते ॥५॥
॥२॥ इन्द्र श्रुधि सु मे हवमस्मे सुतस्य गोमतः । वि पीतिं तृप्तिमश्नुहि ॥६॥
य इन्द्र चमसेष्वा सोमश्चमूषु ते सुतः । पिबेदस्य त्वमीशिषे ॥७॥
यो अप्सु चन्द्रमा इव सोमश्चमूषु ददृशे । पिबेदस्य त्वमीशिषे ॥८॥
यं ते श्येनः पदाभरत्तिरो रजांस्यस्पृतम् । पिबेदस्य त्वमीशिषे ॥९॥

॥ ८३ ॥ ऋषिः—१-९ कुसीदी काण्वः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, २, ५, ६, ९ गायत्री । ३ निचृद् गायत्री । ४ पादनिचृद् गायत्री । ७ आर्चीस्वराड् गायत्री । ८ विराड् गायत्री । स्वरः—षड्जः ॥

॥३॥ देवानामिदवो महत्तदा वृणीमहे वयम् । वृष्णामस्मभ्यमूतये ॥१॥
ते नः सन्तु युजः सदा वरुणो मित्रो अर्यमा । वृधासश्च प्रचेतसः ॥२॥
अति नो विष्पिता पुरु नौभिरपो न पर्षथ । यूयमृतस्य रथ्यः ॥३॥
वामं नो अस्त्वर्यमन्वामं वरुण शंस्यम् । वामं ह्यावृणीमहे ॥४॥
वामस्य हि प्रचेतस ईशानासो रिशादसः । नेमादित्या अघस्य यत् ॥५॥

॥४॥ व॒यमिद्वः॑ सुदानवः क्षि॒यन्तो॒ यान्तो॒ अध्व॒न्ना । देवा॑ वृ॒धाय॑ हूमहे ॥६॥
अधि॑ न इन्द्रैषां॒ विष्णो॑ सजा॒त्याना॑म् । इ॒ता मरु॑तो॒ अश्वि॑ना ॥७॥
प्र भ्रा॑तृ॒त्वं सु॑दान॒वोऽध॑ द्वि॒ता स॑मा॒न्या । मा॒तुर्गर्भे॑ भरामहे ॥८॥
यू॒यं हि ष्ठा सु॑दानव॒ इन्द्र॑ज्येष्ठा अ॒भिद्य॑वः । अधा॑ चिद्व उ॒त ब्रु॑वे ॥९॥

॥ ८४ ॥ ऋषिः—१-९ उशना काव्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ पादनिचृद् गायत्री । २ विराड् गायत्री । ३, ६ निचृद् गायत्री । ४, ५, ७-९ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥५॥ प्रेष्ठं॑ वो॒ अति॑थिं स्तु॒षे मि॒त्रमि॑व प्रि॒यम् । अ॒ग्निं रथं॒ न वेद्य॑म् ॥१॥
क॒विमि॑व॒ प्रचे॑तसं॒ यं दे॒वासो॒ अध॑ द्वि॒ता । नि मर्त्ये॑ष्वाद॒धुः ॥२॥
त्वं य॑विष्ठ दा॒शुषो॒ नॄँः पा॑हि शृणु॒धी गिरः॑ । रक्षा॑ तो॒कमु॒त त्मना॑ ॥३॥
कया॑ ते अग्ने अङ्गिर॒ ऊर्जो॑ नपा॒दुप॑स्तुतिम् । वरा॑य देव म॒न्यवे॑ ॥४॥
दाशे॑म॒ कस्य॒ मन॑सा य॒ज्ञस्य॑ सहसो यहो । कदु॑ वोच इ॒दं नमः॑ ॥५॥
॥६॥ अधा॒ त्वं हि न॒स्करो॒ विश्वा॑ अ॒स्मभ्यं॑ सुक्षि॒तीः । वाज॑द्रविणसो॒ गिरः॑ ॥६॥
कस्य॑ नू॒नं परी॑णसो॒ धियो॑ जिन्वसि दंपते । गोषा॑ता॒ यस्य॑ ते॒ गिरः॑ ॥७॥
तं म॑र्जयन्त सु॒क्रतुं॑ पुरो॒यावा॑नमा॒जिषु॑ । स्वेषु॒ क्षये॑षु वा॒जिन॑म् ॥८॥
क्षेति॒ क्षेमे॑भिः सा॒धुभि॒र्नकि॒र्यं घ्नन्ति॒ हन्ति॒ यः । अग्ने॑ सु॒वीर॑ एधते ॥९॥

॥ ८५ ॥ ऋषिः—१-९ कृष्णः ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ९ विराड् गायत्री । २, ५, ७ निचृद् गायत्री । ३, ४, ६, ८ गायत्री ॥ स्वरः—षडजः ॥

॥७॥ आ मे॒ हवं॑ नासत्या॒श्विना॒ गच्छ॑तं यु॒वम् । मध्वः॒ सोम॑स्य पी॒तये॑ ॥१॥
इ॒मं मे॒ स्तोम॑मश्विने॒मं मे॑ शृणुतं॒ हव॑म् । मध्वः॒ सोम॑स्य पी॒तये॑ ॥२॥
अ॒यं वां॒ कृष्णो॑ अश्विना॒ हव॑ते वाजिनीवसू । मध्वः॒ सोम॑स्य पी॒तये॑ ॥३॥
शृ॒णु॒तं ज॑रि॒तुर्हवं॒ कृष्ण॑स्य स्तुव॒तो न॑रा । मध्वः॒ सोम॑स्य पी॒तये॑ ॥४॥
छ॒र्दिर्य॑न्त॒मदा॑भ्यं॒ विप्रा॑य स्तुव॒ते न॑रा । मध्वः॒ सोम॑स्य पी॒तये॑ ॥५॥
॥८॥ गच्छ॑तं दा॒शुषो॑ गृ॒हमि॒त्था स्तु॑व॒तो अ॑श्विना । मध्वः॒ सोम॑स्य पी॒तये॑ ॥६॥
यु॒ञ्जाथां॒ रास॑भं॒ रथे॑ वी॒ड्व॑ङ्गे वृषण्वसू । मध्वः॒ सोम॑स्य पी॒तये॑ ॥७॥
त्रि॒व॒न्धु॒रेण॑ त्रि॒वृता॒ रथे॑ना या॒तम॑श्विना । मध्वः॒ सोम॑स्य पी॒तये॑ ॥८॥
नू मे॒ गिरो॑ नासत्या॒श्विना॒ प्राव॑तं यु॒वम् । मध्वः॒ सोम॑स्य पी॒तये॑ ॥९॥

॥ ८६ ॥ ऋषिः—१-५ कृष्णो विश्वको वा कार्ष्णिः ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ३ विराड् जगती । २, ४, ५ निचृज्जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥९॥ उ॒भा हि द॒स्रा भि॒षजा॑ मयो॒भुवो॒भा दक्ष॑स्य॒ वच॑सो ब॒भूव॑थुः ।
ता वां॒ विश्व॑को हवते तनूकृ॒थे मा नो॒ वि यौ॑ष्टं स॒ख्या मु॒मोच॑तम् ॥१॥

क॒था नू॒नं वां॒ विम॑ना॒ उप॑ स्तवद्यु॒वं धियं॑ दद॒थुर्वस्य॑इष्टये ।
ता वां॒ विश्व॑को हवते तनूकृ॒थे मा नो॒ वि यौ॑ष्टं स॒ख्या मु॒मोच॑तम् ॥२॥
यु॒वं हि ष्मा॑ पुरुभुजे॒मम॑धृ॒तुं विष्णा॒प्वे॑ द॒दथु॒र्वस्य॑इष्टये ।
ता वां॒ विश्व॑को हवते तनूकृ॒थे मा नो॒ वि यौ॑ष्टं स॒ख्या मु॒मोच॑तम् ॥३॥
उ॒त त्यं वी॒रं ध॑न॒सामृ॑जी॒षिणं॑ दू॒रे चि॒त्सन्त॒मव॑से हवामहे ।
यस्य॒ स्वादि॑ष्ठा सु॒मतिः पि॒तुर्य॑था॒ मा नो॒ वि यौ॑ष्टं स॒ख्या मु॒मोच॑तम् ॥४॥
ऋ॒तेन॑ दे॒वः स॑वि॒ता श॑मायत ऋ॒तस्य॒ शृङ्ग॑मुर्वि॒या वि प॑प्रथे ।
ऋ॒तं सा॑साह॒ महि॑ चित्पृतन्य॒तो मा नो॒ वि यौ॑ष्टं स॒ख्या मु॒मोच॑तम् ॥५॥

॥ ८७ ॥ ऋषिः—१-६ कृष्णो द्युम्नीको वा वासिष्ठः प्रियमेधो वा ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१,
३ बृहती । ५ निचृद्‌ बृहती । २, ४, ६ निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३, ५ मध्यमः ।
२, ४, ६ पञ्चमः ।

॥१०॥ द्यु॒म्नी वां॒ स्तोमो॑ अश्विना॒ क्रिवि॒र्न सेक॒ आ ग॑तम् ।
मध्वः॑ सु॒तस्य॒ स दि॒वि प्रि॒यो न॑रा पा॒तं गौ॒रावि॒वेरि॑णे ॥१॥
पिब॑तं घ॒र्मं मधु॑मन्तमश्वि॒ना ब॒र्हिः सी॑दतं नरा ।
ता म॑न्दसा॒ना मनु॑षो दुरो॒ण आ नि पा॑तं॒ वेद॑सा॒ वयः॑ ॥२॥
आ वां॒ विश्वा॑भिरू॒तिभिः॑ प्रि॒यमे॑धा अहूषत ।
ता व॒र्तिर्या॑त॒मुप॑ वृ॒क्तब॑र्हिषो॒ जुष्टं॑ य॒ज्ञं दिवि॑ष्टिषु ॥३॥
पिब॑तं॒ सोमं॒ मधु॑मन्तमश्वि॒ना ब॒र्हिः सी॑दतं सु॒मत् ।
ता वा॑वृधा॒ना उप॑ सुष्टु॒तिं दि॒वो ग॒न्तं गौ॒रावि॒वेरि॑णम् ॥४॥
आ नू॒नं या॑तमश्वि॒नाश्वे॑भिः प्रुषि॒तप्सु॑भिः ।
दस्रा॒ हिर॑ण्यवर्तनी शुभस्पती पा॒तं सोम॑मृतावृधा ॥५॥
व॒यं हि वां॒ हवा॑महे विप॒न्यवो॒ विप्रा॑सो॒ वाज॑सातये ।
ता व॒ल्गू द॒स्रा पु॑रु॒दंस॑सा धि॒याश्वि॑ना श्रु॒ष्ट्या ग॑तम् ॥६॥

॥ ८८ ॥ ऋषिः—१-६ नोधा ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३ बृहती । ५ निचृद्‌ बृहती । २, ४ पङ्क्तिः
६ विराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३, ५ मध्यमः । २, ४, ६ पञ्चमः ॥

॥११॥ तं वो॑ द॒स्ममृ॑ती॒षहं॒ वसो॑र्मन्दा॒नमन्ध॑सः ।
अ॒भि व॒त्सं न स्वस॑रेषु धे॒नव॒ इन्द्रं॑ गी॒र्भिर्न॑वामहे ॥१॥
द्यु॒क्षं सु॒दानुं॒ तवि॑षीभि॒रावृ॑तं गि॒रिं न पु॑रु॒भोज॑सम् ।
क्षु॒मन्तं॒ वाजं॑ श॒तिनं॑ सहस्रि॒णं म॒क्षू गोम॑न्तमीमहे ॥२॥

न त्वा बृहन्तो अद्रयो वरन्त इन्द्र वीळवः ।
यद्दित्ससि स्तुवते मावते वसु नकिष्टदा मिनाति ते ॥३॥
योद्धासि क्रत्वा शवसोत दंसना विश्वा जाताभि मज्मना ।
आ त्वायमर्क ऊतये ववर्तति यं गोतमा अजीजनन् ॥४॥
प्र हि रिरिक्ष ओजसा दिवो अन्तेभ्यस्परि ।
न त्वा विव्याच रज इन्द्र पार्थिवमनु स्वधां ववक्षिथ ॥५॥
नकिः परिष्टिर्मघवन्मघस्य ते यद्दाशुषे दशस्यसि ।
अस्माकं बोध्युचथस्य चोदिता मंहिष्ठो वाजसातये ॥६॥

॥ ८९ ॥ ऋषिः—१-७ नृमेधपुरुमेधौ ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ७ बृहती । ३ निचृद् बृहती । २ पादनिचृत् पङ्क्तिः । ४ विराट् पङ्क्तिः । ५ विराडनुष्टुप् । ६ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३, ७ मध्यमः । २, ४ पञ्चमः । ५, ६ गान्धारः ॥

॥१२॥ बृहदिन्द्राय गायत मरुतो वृत्रहन्तमम् ।
येन ज्योतिरजनयन्नृतावृधो देवं देवाय जागृवि ॥१॥
अपाधमदभिशस्तीरशस्तिहाथेन्द्रो द्युम्न्याभवत् ।
देवास्त इन्द्र सख्याय येमिरे बृहद्भानो मरुद्गण ॥२॥
प्र व इन्द्राय बृहते मरुतो ब्रह्मार्चत ।
वृत्रं हनति वृत्रहा शतक्रतुर्वज्रेण शतपर्वणा ॥३॥
अभि प्र भर धृषता धृषन्मनः श्रवश्चित्ते असद्बृहत् ।
अर्षन्त्वापो जवसा वि मातरो हनो वृत्रं जया स्वः ॥४॥
यज्जायथा अपूर्व्य मघवन्वृत्रहत्याय । तत्पृथिवीमप्रथयस्तदस्तभ्ना उत द्याम् ॥५॥
तत्ते यज्ञो अजायत तदर्क उत हस्कृतिः । तद्विश्वमभिभूरसि यज्जातं यच्च जन्त्वम् ॥६॥
आमासु पक्वमैरय आ सूर्यं रोहयो दिवि ।
घर्मं न सामन्तपता सुवृक्तिभिर्जुष्टं गिर्वणसे बृहत् ॥७॥

॥ ९० ॥ ऋषिः—१-६ नृमेधपुरुमेधौ ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ निचृद् बृहती । ३ विराड् बृहती । ५ पादनिचृद् बृहती । २, ४ पादनिचृत् पङ्क्तिः । ६ निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ३, ५ मध्यमः । २, ४, ६ पञ्चमः ॥

॥१३॥ आ नो विश्वासु हव्य इन्द्रः समत्सु भूषतु ।
उप ब्रह्माणि सवनानि वृत्रहा परमज्या ऋचीषमः ॥१॥

त्वं दाता प्रथमो राधसामस्यसि सत्य ईशानकृत् ।
तुविद्युम्नस्य युज्या वृणीमहे पुत्रस्य शवसो महः ॥२॥
ब्रह्मा त इन्द्र गिर्वणः क्रियन्ते अनतिद्भुता ।
इमा जुषस्व हर्यश्व योजनेन्द्र या ते अमन्महि ॥३॥
त्वं हि सत्यो मघवन्ननानतो वृत्रा भूरि न्यृञ्जसे ।
स त्वं शविष्ठ वज्रहस्त दाशुषेऽर्वाञ्चं रयिमा कृधि ॥४॥
त्वमिन्द्र यशा अस्यृजीषी शवसस्पते ।
त्वं वृत्राणि हंस्यप्रतीन्येक इदनुत्ता चर्षणीधृता ॥५॥
तमु त्वा नूनमसुर प्रचेतसं राधो भागमिवेमहे ।
महीव कृत्तिः शरणा त इन्द्र प्र ते सुम्ना नो अश्नवन् ॥६॥

॥ ९१ ॥ ऋषिः—१-७ अपालात्रेयी ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ आर्चीस्वराट् पङ्क्तिः । २ पङ्क्तिः ३ निचृदनुष्टुप् । ४ अनुष्टुप् । ५, ६ विराडनुष्टुप् । ७ पादनिचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१, २ पञ्चमः । ३-७ गान्धारः ॥

॥१४॥ कन्या३ वारवायती सोममपि स्रुताविदत् ।
अस्तं भरन्त्यब्रवीदिन्द्राय सुनवै त्वा शक्राय सुनवै त्वा ॥१॥
असौ य एषि वीरको गृहंगृहं विचाकशत् ।
इमं जम्भसुतं पिब धानावन्तं करम्भिणमपूपवन्तमुक्थिनम् ॥२॥
आ चन त्वा चिकित्सामोऽधि चन त्वा नेमसि ।
शनैरिव शनकैरिवेन्द्रायेन्दो परि स्रव ॥३॥
कुविच्छकत्कुवित्करत्कुविन्नो वस्यसस्करत् ।
कुवित्पतिद्विषो यतीरिन्द्रेण संगमामहै ॥४॥
इमानि त्रीणि विष्टपा तानीन्द्र वि रोहय ।
शिरस्ततस्योर्वरामादिदं म उपोदरे ॥५॥
असौ च या न उर्वरादिमां तन्वं१ मम ।
अथो ततस्य यच्छिरः सर्वा ता रोमशा कृधि ॥६॥
खे रथस्य खेऽनसः खे युगस्य शतक्रतो ।
अपालामिन्द्र त्रिष्पूत्व्यकृणोः सूर्यत्वचम् ॥७॥

॥ ९२ ॥ ऋषिः—१-३३ श्रुतकक्षः सुकक्षो वा ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ विराडनुष्टुप् । २, ४, ८-१२, २२, २५-२७, ३० निचृद् गायत्री । ३, ७, ३१, ३३ पादनिचृद् गायत्री । ५ आर्चीस्वराड् गायत्री । ६, १३-१५, २८ विराड् गायत्री । १६-२१, २३, २४, २९, ३२ गायत्री ॥

स्वरः—१ गान्धारः । २-३३ षड्जः ॥

॥१५॥ पान्तमा वो अन्धस इन्द्रमभि प्र गायत । विश्वासाहं शतक्रतुं मंहिष्ठं चर्षणीनाम् ॥१॥
पुरुहूतं पुरुष्टुतं गाथान्यं१ सनश्रुतम् । इन्द्र इति ब्रवीतन ॥२॥
इन्द्र इन्नो महानां दाता वाजानां नृतुः । महाँ अभिज्ञ्वा यमत् ॥३॥
अपादु शिप्र्यन्धसः सुदक्षस्य प्रहोषिणः । इन्दोरिन्द्रो यवाशिरः ॥४॥
तम्वभि प्रार्चतेन्द्रं सोमस्य पीतये । तदिद्ध्यस्य वर्धनम् ॥५॥
॥१६॥ अस्य पीत्वा मदानां देवो देवस्यौजसा । विश्वाभि भुवना भुवत् ॥६॥
त्यमु वः सत्रासाहं विश्वासु गीर्ष्वायतम् । आ च्यावयस्यूतये ॥७॥
युध्मं सन्तमनर्वाणं सोमपामनपच्युतम् । नरमवार्यक्रतुम् ॥८॥
शिक्षा ण इन्द्र राय आ पुरु विद्वाँ ऋचीषम । अवा नः पार्ये धने ॥९॥
अतश्चिदिन्द्र ण उपा याहि शतवाजया । इषा सहस्रवाजया ॥१०॥
॥१७॥ अयाम धीवतो धियोऽर्वद्भिः शक्र गोदरे । जयेम पृत्सु वज्रिवः ॥११॥
वयमु त्वा शतक्रतो गावो न यवसेष्वा । उक्थेषु रणयामसि ॥१२॥
विश्वा हि मर्त्यत्वनानुकामा शतक्रतो । अगन्म वज्रिन्नाशसः ॥१३॥
त्वे सु पुत्र शवसोऽवृत्रन्कामकातयः । न त्वामिन्द्राति रिच्यते ॥१४॥
स नो वृषन्त्सनिष्ठया सं घोरया द्रवित्न्वा । धियाविड्ढि पुरन्ध्या ॥१५॥
॥१८॥ यस्ते नूनं शतक्रतविन्द्र द्युम्नितमो मदः । तेन नूनं मदे मदेः ॥१६॥
यस्ते चित्रश्रवस्तमो य इन्द्र वृत्रहन्तमः । य ओजोदातमो मदः ॥१७॥
विद्मा हि यस्ते अद्रिवस्त्वादत्तः सत्य सोमपाः । विश्वासु दस्म कृष्टिषु ॥१८॥
इन्द्राय मद्वने सुतं परि ष्टोभन्तु नो गिरः । अर्कमर्चन्तु कारवः ॥१९॥
यस्मिन्विश्वा अधि श्रियो रणन्ति सप्त संसदः । इन्द्रं सुते हवामहे ॥२०॥
॥१९॥ त्रिकद्रुकेषु चेतनं देवासो यज्ञमत्नत । तमिद्वर्धन्तु नो गिरः ॥२१॥
आ त्वा विशन्त्विन्दवः समुद्रमिव सिन्धवः । न त्वामिन्द्राति रिच्यते ॥२२॥
विव्यक्थ महिना वृषन्भक्षं सोमस्य जागृवे । य इन्द्र जठरेषु ते ॥२३॥
अरं त इन्द्र कुक्षये सोमो भवतु वृत्रहन् । अरं धामभ्य इन्दवः ॥२४॥
अरमश्वाय गायति श्रुतकक्षो अरं गवे । अरमिन्द्रस्य धाम्ने ॥२५॥
अरं हि ष्मा सुतेषु णः सोमेष्विन्द्र भूषसि । अरं ते शक्र दावने ॥२६॥

॥२०॥ पराकात्ताच्चिदद्रिवस्त्वां नक्षन्त नो गिरः । अरं गमाम ते वयम् ॥२७॥
एवा ह्यसि वीरयुरेवा शूर उत स्थिरः । एवा ते राध्यं मनः ॥२८॥
एवा रातिस्तुवीमघ विश्वेभिर्धायि धातृभिः । अधा चिदिन्द्र मे सचा ॥२९॥
मो षु ब्रह्मेव तन्द्रयुर्भुवो वाजानां पते । मत्स्वा सुतस्य गोमतः ॥३०॥
मा न इन्द्राभ्या३दिशः सूरो अक्तुष्वा यमन् । त्वा युजा वनेम तत् ॥३१॥
त्वयेदिन्द्र युजा वयं प्रति ब्रुवीमहि स्पृधः । त्वमस्माकं तव स्मसि ॥३२॥
त्वामिद्धि त्वायवोऽनुनोनुवतश्चरान् । सखाय इन्द्र कारवः ॥३३॥

॥ ९३ ॥ ऋषिः—१-३४ सुकक्षः ॥ देवता—१-३३ इन्द्रः । ३४ इन्द्र ऋभवश्च ॥ छन्दः—१, २४, ३३ विराड् गायत्री । २-४, १०, ११, १३, १५, १६, १८, २१, २३, २७-३१ निचृद् गायत्री । ५-९, १२, १४, १७, २०, २२, २५, २६, ३२, ३४ गायत्री १९ पादनिचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२१॥ उद्घेदभि श्रुतामघं वृषभं नर्यापसम् । अस्तारमेषि सूर्य ॥१॥
नव यो नवतिं पुरो बिभेद बाह्वोजसा । अहिं च वृत्रहावधीत् ॥२॥
स न इन्द्रः शिवः सखाश्वावद्गोमद्यवमत् । उरुधारेव दोहते ॥३॥
यदद्य कच्च वृत्रहन्नुदगा अभि सूर्य । सर्वं तदिन्द्र ते वशे ॥४॥
यद्वा प्रवृद्ध सत्पते न मरा इति मन्यसे । उतो तत्सत्यमित्तव ॥५॥

॥२२॥ ये सोमासः परावति ये अर्वावति सुन्विरे । सर्वाँस्ताँ इन्द्र गच्छसि ॥६॥
तमिन्द्रं वाजयामसि महे वृत्राय हन्तवे । स वृषा वृषभो भुवत् ॥७॥
इन्द्रः स दामने कृत ओजिष्ठः स मदे हितः । द्युम्नी श्लोकी स सोम्यः ॥८॥
गिरा वज्रो न संभृतः सबलो अनपच्युतः । ववक्ष ऋष्वो अस्तृतः ॥९॥
दुर्गे चिन्नः सुगं कृधि गृणान इन्द्र गिर्वणः । त्वं च मघवन्वशः ॥१०॥

॥२३॥ यस्य ते नू चिदादिशं न मिनन्ति स्वराज्यम् । न देवो नाध्रिगुर्जनः ॥११॥
अधा ते अप्रतिष्कुतं देवी शुष्मं सपर्यतः । उभे सुशिप्र रोदसी ॥१२॥
त्वमेतदधारयः कृष्णासु रोहिणीषु च । परुष्णीषु रुशत्पयः ॥१३॥
वि यदहेरध त्विषो विश्वे देवासो अक्रमुः । विदन्मृगस्य ताँ अमः ॥१४॥
आदु मे निवरो भुवद्वृत्रहादिष्ट पौंस्यम् । अजातशत्रुरस्तृतः ॥१५॥

॥२४॥ श्रुतं वो वृत्रहन्तमं प्र शर्धं चर्षणीनाम् । आ शुषे राधसे महे ॥१६॥
अया धिया च गव्यया पुरुणामन्पुरुष्टुत । यत्सोमेसोम आभवः ॥१७॥
बोधिन्मना इदस्तु नो वृत्रहा भूर्यासुतिः । शृणोतु शक्र आशिषम् ॥१८॥

कया त्वं न ऊत्याभि प्र मन्दसे वृषन् । कया स्तोतृभ्य आ भर ॥१९॥
कस्य वृषा सुते सचा नियुत्वान्वृषभो रणत् । वृत्रहा सोमपीतये ॥२०॥
॥२५॥ अभी षु णस्त्वं रयिं मन्दसानः सहस्रिणम् । प्रयन्ता बोधि दाशुषे ॥२१॥
पत्नीवन्तः सुता इम उशन्तो यन्ति वीतये । अपां जग्मिर्निचुम्पुणः ॥२२॥
इष्टा होत्रा असृक्षतेन्द्रं वृधासो अध्वरे । अच्छावभृथमोजसा ॥२३॥
इह त्या सधमाद्या हरी हिरण्यकेश्या । वोळ्हामभि प्रयो हितम् ॥२४॥
तुभ्यं सोमाः सुता इमे स्तीर्णं बर्हिर्विभावसो । स्तोतृभ्य इन्द्रमा वह ॥२५॥
॥२६॥ आ ते दक्षं वि रोचना दधद्रत्ना वि दाशुषे । स्तोतृभ्य इन्द्रमर्चत ॥२६॥
आ ते दधामीन्द्रियमुक्था विश्वा शतक्रतो । स्तोतृभ्य इन्द्र मृळय ॥२७॥
भद्रंभद्रं न आ भरेषमूर्जं शतक्रतो । यदिन्द्र मृळयासि नः ॥२८॥
स नो विश्वान्या भर सुवितानि शतक्रतो । यदिन्द्र मृळयासि नः ॥२९॥
त्वामिद्वृत्रहन्तम सुतावन्तो हवामहे । यदिन्द्र मृळयासि नः ॥३०॥
॥२७॥ उप नो हरिभिः सुतं याहि मदानां पते । उप नो हरिभिः सुतम् ॥३१॥
द्विता यो वृत्रहन्तमो विद इन्द्रः शतक्रतुः । उप नो हरिभिः सुतम् ॥३२॥
त्वं हि वृत्रहन्नेषां पाता सोमानामसि । उप नो हरिभिः सुतम् ॥३३॥
इन्द्र इषे ददातु न ऋभुक्षणमृभुं रयिम् । वाजी ददातु वाजिनम् ॥३४॥

६६ [दशमोऽनुवाकः ॥ सू० ९४-१०३]

॥ ९४ ॥ ऋषिः—१-१२ बिन्दुः पूतदक्षो वा ॥ देवता—मरुतः ॥ छन्दः—१, २, ८ विराड्गायत्री ।
३, ५, ७, ९ गायत्री । ४, ६, १०-१२ निचृद्गायत्री ॥ स्वरः—षडजः ॥

॥२८॥ गौर्धयति मरुतां श्रवस्युर्माता मघोनाम् । युक्ता वह्नी रथानाम् ॥१॥
यस्या देवा उपस्थे व्रता विश्वे धारयन्ते । सूर्यामासा दृशे कम् ॥२॥
तत्सु नो विश्वे अर्य आ सदा गृणन्ति कारवः । मरुतः सोमपीतये ॥३॥
अस्ति सोमो अयं सुतः पिबन्त्यस्य मरुतः । उत स्वराजो अश्विना ॥४॥
पिबन्ति मित्रो अर्यमा तना पूतस्य वरुणः । त्रिषधस्थस्य जावतः ॥५॥
उतो न्वस्य जोषमाँ इन्द्रः सुतस्य गोमतः । प्रातर्होतेव मत्सति ॥६॥
॥२९॥ कदत्विषन्त सूरयस्तिर आप इव स्रिधः । अर्षन्ति पूतदक्षसः ॥७॥
कद्वो अद्य महानां देवानामवो वृणे । त्मना च दस्मवर्चसाम् ॥८॥
आ ये विश्वा पार्थिवानि पप्रथन्रोचना दिवः । मरुतः सोमपीतये ॥९॥
त्यान्नु पूतदक्षसो दिवो वो मरुतो हुवे । अस्य सोमस्य पीतये ॥१०॥

त्यान्नु ये वि रोदसी तस्तभुर्मरुतो हुवे । अस्य सोमस्य पीतये ॥११॥
त्यं नु मारुतं गणं गिरिष्ठां वृषणं हुवे । अस्य सोमस्य पीतये ॥१२॥

।। ९५ ।। ऋषिः—१-९ तिरश्चीः ।। देवता—इन्द्रः ।। छन्दः—१-४, ६, ७ विराडनुष्टुप् । ५, ९ अनुष्टुप् । ८ निचृदनुष्टुप् ।। स्वरः—गान्धारः ।।

॥३०॥ आ त्वा गिरो रथीरिवास्थुः सुतेषु गिर्वणः ।
अभि त्वा समनूषतेन्द्र वत्सं न मातरः ॥१॥
आ त्वा शुक्रा अचुच्यवुः सुतास इन्द्र गिर्वणः ।
पिबा त्व१स्यान्धस इन्द्र विश्वासु ते हितम् ॥२॥
पिबा सोमं मदाय कमिन्द्र श्येनाभृतं सुतम् ।
त्वं हि शश्वतीनां पती राजा विशामसि ॥३॥
श्रुधी हवं तिरश्च्या इन्द्र यस्त्वा सपर्यति ।
सुवीर्यस्य गोमतो रायस्पूर्धि महाँ असि ॥४॥
इन्द्र यस्ते नवीयसीं गिरं मन्द्रामजीजनत् ।
चिकित्विन्मनसं धियं प्रत्नामृतस्य पिप्युषीम् ॥५॥

॥३१॥ तमु ष्टवाम यं गिर इन्द्रमुक्थानि वावृधुः ।
पुरूण्यस्य पौंस्या सिषासन्तो वनामहे ॥६॥
एतो न्विन्द्रं स्तवाम शुद्धं शुद्धेन साम्ना ।
शुद्धैरुक्थैर्वावृध्वांसं शुद्ध आशीर्वान्ममत्तु ॥७॥
इन्द्र शुद्धो न आ गहि शुद्धः शुद्धाभिरूतिभिः ।
शुद्धो रयिं नि धारय शुद्धो ममद्धि सोम्यः ॥८॥
इन्द्र शुद्धो हि नो रयिं शुद्धो रत्नानि दाशुषे ।
शुद्धो वृत्राणि जिघ्नसे शुद्धो वाजं सिषाससि ॥९॥

।। ९६ ।। ऋषिः—१-२१ तिरश्चीर्द्युतानो वा मारुतः ।। देवता—१-१३, १६-२१ इन्द्रः । १४ इन्द्रः मरुतश्च । १५ इन्द्राबृहस्पती ।। छन्दः—१, २, ५, १३, १४ निचृत् त्रिष्टुप् । ३, ६, ७, १०, ११, १६ विराट्त्रिष्टुप् । ८, ९, १२ त्रिष्टुप् । १५, १८, १९ पादनिचृत् त्रिष्टुप् । ४, १७पङ्क्तिः । २० निचृत् पङ्क्तिः । २१ विराट् पङ्क्तिः ।। स्वरः—१-३, ५-१६, १८, १९ धैवतः । ४, १७, २०, २१ पञ्चमः ।।

॥३२॥ अस्मा उषास आतिरन्त याममिन्द्राय नक्तमूर्म्याः सुवाचः ।
अस्मा आपो मातरः सप्त तस्थुर्नृभ्यस्तराय सिन्धवः सुपाराः ॥१॥

अति॑विद्धा विथु॒रेणा॑ चि॒दस्त्रा॒ त्रिः स॒प्त सानु॒ संहि॑ता गिरी॒णाम् ।
न तद्दे॒वो न मर्त्य॑स्तुतुर्या॒द्यानि॒ प्रवृ॑द्धो वृष॒भश्च॒कार॑ ॥२॥
इन्द्र॑स्य॒ वज्र॑ आय॒सो निमि॑श्ल॒ इन्द्र॑स्य बा॒ह्वोर्भूयि॑ष्ठ॒मोजः॑ ।
शी॒र्षन्निन्द्र॑स्य॒ क्रत॑वो निरे॒क आ॒सन्नेष॑न्त॒ श्रुत्या॑ उपा॒के ॥३॥
मन्ये॑ त्वा य॒ज्ञियं॑ य॒ज्ञिया॑नां॒ मन्ये॑ त्वा॒ च्यव॑न॒मच्यु॑तानाम् ।
मन्ये॑ त्वा॒ सत्व॑नामिन्द्र के॒तुं मन्ये॑ त्वा वृष॒भं च॑र्षणी॒नाम् ॥४॥
आ यद्वज्रं॑ बा॒ह्वोरि॑न्द्र॒ धत्से॑ मद॒च्युत॒मह॑ये॒ हन्त॒वा उ॑ ।
प्र पर्व॑ता॒ अन॑वन्त॒ प्र गावः॒ प्र ब्र॒ह्माणो॑ अभि॒नक्ष॑न्त॒ इन्द्र॑म् ॥५॥

॥३३॥ तमु॑ ष्टवाम॒ य इ॒मा ज॒जान॒ विश्वा॑ जा॒तान्यव॑राण्यस्मात् ।
इन्द्रे॑ण मि॒त्रं दि॑धिषेम गी॒र्भिरुपो॒ नमो॑भिर्वृष॒भं वि॑शेम ॥६॥
वृ॒त्रस्य॑ त्वा श्व॒सथा॒दीष॑माणा॒ विश्वे॑ दे॒वा अ॑जहु॒र्ये सखा॑यः ।
म॒रुद्भि॑रिन्द्र स॒ख्यं ते॑ अस्त्व॒थेमा विश्वाः॒ पृत॑ना जयासि ॥७॥
त्रिः ष॒ष्टिस्त्वा॑ म॒रुतो॑ वावृधा॒ना उ॒स्रा इ॑व रा॒शयो॑ य॒ज्ञिया॑सः ।
उप॒ त्वेमः॑ कृ॒धि नो॑ भाग॒धेयं॒ शुष्मं॑ त ए॒ना ह॒विषा॑ विधेम ॥८॥
ति॒ग्ममायु॑धं म॒रुता॒मनी॑कं॒ कस्त॑ इन्द्र॒ प्रति॒ वज्रं॑ दधर्ष ।
अ॒ना॒यु॒धासो॒ असु॑रा अदे॒वाश्च॒क्रेण॒ ताँ अप॑ वप ऋजीषिन् ॥९॥
म॒ह उ॒ग्राय॑ त॒वसे॑ सुवृ॒क्तिं प्रेर॑य शि॒वत॑माय प॒श्वः ।
गिर्वा॑हसे॒ गिर॒ इन्द्रा॑य पू॒र्वीर्धे॒हि त॒न्वे॑ कु॒विद॒ङ्ग वेद॑त् ॥१०॥

॥३४॥ उ॒क्थवा॑हसे वि॒भ्वे॑ मनी॒षां द्रुणा॒ न पा॒रमी॑रया न॒दीना॑म् ।
नि स्पृ॑श धि॒या त॒न्वि॑ श्रु॒तस्य॒ जुष्ट॑तरस्य कु॒विद॒ङ्ग वेद॑त् ॥११॥
तद्वि॑विड्ढि॒ यत्त॒ इन्द्रो॒ जुजो॑षत्स्तु॒हि सु॑ष्टु॒तिं न॒मसा॒ वि॑वास ।
उप॑ भूष जरित॒र्मा रु॑वण्यः श्रा॒वया॒ वाचं॑ कु॒विद॒ङ्ग वेद॑त् ॥१२॥
अव॑ द्र॒प्सो अं॑शु॒मती॑मतिष्ठदिया॒नः कृ॒ष्णो द॒शभिः॑ स॒हस्रैः॑ ।
आव॒त्तमिन्द्रः॒ शच्या॒ धम॑न्त॒मप॒ स्नेहि॑तीर्नृ॒मणा॑ अधत्त ॥१३॥
द्र॒प्सम॑पश्यं॒ विषु॑णे॒ चर॑न्तमुपह्व॒रे न॒द्यो॑ अं॑शु॒मत्याः॑ ।
नभो॒ न कृ॒ष्णम॑वतस्थि॒वांस॒मिष्या॑मि वो वृषणो॒ युध्य॑ता॒जौ ॥१४॥
अध॑ द्र॒प्सो अं॑शु॒मत्या॑ उ॒पस्थेऽधा॑रयत्त॒न्वं॑ तित्विषा॒णः ।
वि॒शो अदे॑वीर॒भ्या॒३॒॑ चर॑न्ती॒र्बृह॒स्पति॑ना यु॒जेन्द्रः॑ ससाहे ॥१५॥

॥३५॥ त्वं ह त्यत्सप्तभ्यो जायमानोऽशत्रुभ्यो अभवः शत्रुरिन्द्र ।
गूळ्हे द्यावापृथिवी अन्वविन्दो विभुमद्भ्यो भुवनेभ्यो रणं धाः ॥१६॥
त्वं ह त्यदप्रतिमानमोजो वज्रेण वज्रिन्धृषितो जघन्थ ।
त्वं शुष्णस्यावातिरो वधत्रैस्त्वं गा इन्द्र शच्येदविन्दः ॥१७॥
त्वं ह त्यद्वृषभ चर्षणीनां घनो वृत्राणां तविषो बभूथ ।
त्वं सिन्धूँरसृजस्तस्तभानान्त्वमपो अजयो दासपत्नीः ॥१८॥
स सुक्रतू रणिता यः सुतेष्वनुत्तमन्युर्यो अहेव रेवान् ।
य एक इन्नर्यपांसि कर्ता स वृत्रहा प्रतीदन्यमाहुः ॥१९॥
स वृत्रहेन्द्रश्चर्षणीधृत्तं सुष्टुत्या हव्यं हुवेम ।
स प्राविता मघवा नोऽधिवक्ता स वाजस्य श्रवस्यस्य दाता ॥२०॥
स वृत्रहेन्द्र ऋभुक्षाः सद्यो जज्ञानो हव्यो बभूव ।
कृण्वन्नपांसि नर्या पुरूणि सोमो न पीतो हव्यः सखिभ्यः ॥२१॥

॥ ९७ ॥ ऋषिः—१-१५ रेभः काश्यपः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ११ विराड् बृहती । २, ६, ९, १२ निचृद् बृहती । ४, ५, ८ बृहती । ३ भुरिगनुष्टुप् । ७ अनुष्टुप् । १० भुरिग्जगती । १३ अति-जगती । १५ ककुम्मतीजगती । १४ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २, ४-६, ८, ९, ११, १२ मध्यमः । ३, ७ गान्धारः । १०, १३, १५ निषादः । १४ धैवतः ॥

॥३६॥ या इन्द्र भुज आभरः स्वर्वाँ असुरेभ्यः ।
स्तोतारमिन्मघवन्नस्य वर्धय ये च त्वे वृक्तबर्हिषः ॥१॥
यमिन्द्र दधिषे त्वमश्वं गां भागमव्ययम् ।
यजमाने सुन्वति दक्षिणावति तस्मिन्तं धेहि मा पणौ ॥२॥
य इन्द्र सस्त्यव्रतोऽनुष्वापमदेवयुः ।
स्वैः ष एवैर्मुमुरत्पोष्यं रयिं सनुतर्धेहि तं ततः ॥३॥
यच्छक्रासि परावति यदर्वावति वृत्रहन् ।
अतस्त्वा गीर्भिर्द्युगदिन्द्र केशिभिः सुतावाँ आ विवासति ॥४॥
यद्वासि रोचने दिवः समुद्रस्याधि विष्टपि ।
यत्पार्थिवे सदने वृत्रहन्तम यदन्तरिक्ष आ गहि ॥५॥

॥३७॥ स नः सोमेषु सोमपाः सुतेषु शवसस्पते ।
मादयस्व राधसा सूनृतावतेन्द्र राया परीणसा ॥६॥

मा न॑ इन्द्र॒ परा॑ वृण॒ग्भवा॑ नः सध॒माद्यः॑ ।
त्वं न॑ ऊ॒ती त्वमिन्न॒ आप्यं॒ मा न॑ इन्द्र॒ परा॑ वृणक् ॥७॥
अ॒स्मे इ॑न्द्र॒ सचा॑ सु॒ते नि ष॑दा पी॒तये॒ मधु॑ ।
कृ॒धी ज॑रि॒त्रे म॑घव॒न्नवो॑ म॒हद॒स्मे इ॑न्द्र॒ सचा॑ सु॒ते ॥८॥
न त्वा॑ दे॒वास॑ आशत॒ न मर्त्या॑सो अद्रिवः ।
विश्वा॑ जा॒तानि॒ शव॑साभि॒भूर॑सि॒ न त्वा॑ दे॒वास॑ आशत ॥९॥
विश्वाः॒ पृत॑ना अभि॒भूत॑रं॒ नरं॑ स॒जूस्त॑तक्षु॒रिन्द्रं॑ जज॒नुश्च॑ रा॒जसे॑ ।
क्रत्वा॒ वरि॑ष्ठं॒ वर॑ आ॒मुरि॑मु॒तोग्रमोजि॑ष्ठं त॒वसं॑ तर॒स्विन॑म् ॥१०॥
॥३८॥ समीं॑ रे॒भासो॑ अस्वर॒न्निन्द्रं॒ सोम॑स्य पी॒तये॑ ।
स्व॑र्पतिं॒ यदीं॑ वृ॒धे धृ॒तव्र॑तो॒ ह्योज॑सा॒ समू॒तिभिः॑ ॥११॥
ने॒मिं न॑मन्ति॒ चक्ष॑सा मे॒षं विप्रा॑ अभि॒स्वरा॑ ।
सु॒दी॒तयो॑ वो अ॒द्रुहोऽपि॒ कर्णे॑ तर॒स्विनः॒ समृक्व॑भिः ॥१२॥
तमिन्द्रं॑ जोहवीमि म॒घवा॑नमु॒ग्रं स॒त्रा दधा॑न॒मप्र॑तिष्कुतं॒ शवां॑सि ।
मंहि॑ष्ठो गी॒र्भिरा च॑ य॒ज्ञियो॑ व॒वर्त॑द्रा॒ये नो॒ विश्वा॑ सु॒पथा॑ कृणोतु व॒ज्री ॥१३॥
त्वं पुर॑ इन्द्र चि॒किदे॑ना॒ व्योज॑सा शविष्ठ शक्र नाश॒यध्यै॑ ।
त्वद्विश्वा॑नि॒ भुव॑नानि वज्रि॒न्द्यावा॑ रेजेते पृथि॒वी च॑ भी॒षा ॥१४॥
तन्म॑ ऋ॒तमि॑न्द्र शूर चित्र पात्व॒पो न व॑ज्रिन्दुरि॒ताति॑ पर्षि॒ भूरि॑ ।
क॒दा न॑ इन्द्र रा॒य आ द॑शस्येर्वि॒श्वप्स्न्य॑स्य स्पृहया॒य्य॑स्य राजन् ॥१५॥

॥ इति षष्ठाष्टके षष्ठोऽध्यायः ॥

[षष्ठाध्याये वर्गाः ८, सूक्तानि १६, ऋचः १९७]

अथ सप्तमोऽध्यायः ॥

। ९८ ॥ **ऋषिः**—१-१२ नृमेधः ॥ **देवता**—इन्द्रः ॥ **छन्दः**—१, ५ उष्णिक् । २, ६, ककुम्मती उष्णिक् । ३, ७, ८, १०-१२ विराडुष्णिक् । ४ पादनिचृदुष्णिक् । ९ निचृदुष्णिक् ॥
स्वरः—ऋषभः ॥

॥१॥ इन्द्रा॑य॒ साम॑ गायत॒ विप्रा॑य बृह॒ते बृ॒हत् । धर्म॒कृते॑ विप॒श्चिते॑ पन॒स्यवे॑ ॥१॥

त्वमिन्द्राभिभूरसि त्वं सूर्यमरोचयः । विश्वकर्मा विश्वदेवो महाँ असि ॥२॥
विभ्राजञ्ज्योतिषा स्व१रगच्छो रोचनं दिवः । देवास्त इन्द्र सख्याय येमिरे ॥३॥
एन्द्र नो गधि प्रियः सत्राजिदगोह्यः । गिरिर्न विश्वतस्पृथुः पतिर्दिवः ॥४॥
अभि हि सत्य सोमपा उभे बभूथ रोदसी । इन्द्रासि सुन्वतो वृधः पतिर्दिवः ॥५॥
त्वं हि शश्वतीनामिन्द्र दर्ता पुरामसि । हन्ता दस्योर्मनोर्वृधः पतिर्दिवः ॥६॥

॥२॥ अधा हीन्द्र गिर्वण उप त्वा कामान्महः ससृज्महे । उदेव यन्त उदभिः ॥७॥
वार्ण त्वा यव्याभिर्वर्धन्ति शूर ब्रह्माणि । वावृध्वांसं चिदद्रिवो दिवेदिवे ॥८॥
युञ्जन्ति हरी इषिरस्य गाथयोरौ रथ उरुयुगे । इन्द्रवाहा वचोयुजा ॥९॥
त्वं न इन्द्रा भरँ ओजो नृम्णं शतक्रतो विचर्षणे । आ वीरं पृतनाषहम् ॥१०॥
त्वं हि नः पिता वसो त्वं माता शतक्रतो बभूविथ । अधा ते सुम्नमीमहे ॥११॥
त्वां शुष्मिन्पुरुहूत वाजयन्तमुप ब्रुवे शतक्रतो । स नो रास्व सुवीर्यम् ॥१२॥

॥ ९९ ॥ ऋषिः—१-८ नृमेधः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ आर्चीस्वराड् बृहती । २ बृहती ।
३, ७ निचृद्बृहती । ५ पादनिचृद्बृहती । ४, ६, ८ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-३, ५,
७ गान्धारः । ४, ६, ८ पञ्चमः ॥

॥३॥ त्वामिदा ह्यो नरोऽपीप्यन्वज्रिन्भूर्णयः ।
स इन्द्र स्तोमवाहसामिह श्रुध्युप स्वसरमा गहि ॥१॥
मत्स्वा सुशिप्र हरिवस्तदीमहे त्वे आ भूषन्ति वेधसः ।
तव श्रवांस्युपमान्युक्थ्या सुतेष्विन्द्र गिर्वणः ॥२॥
श्रायन्त इव सूर्यं विश्वेदिन्द्रस्य भक्षत ।
वसूनि जाते जनमान ओजसा प्रति भागं न दीधिम ॥३॥
अनर्शरातिं वसुदामुप स्तुहि भद्रा इन्द्रस्य रातयः ।
सो अस्य कामं विधतो न रोषति मनो दानाय चोदयन् ॥४॥
त्वमिन्द्र प्रतूर्तिष्वभि विश्वा असि स्पृधः ।
अशस्तिहा जनिता विश्वतूरसि त्वं तूर्य तरुष्यतः ॥५॥
अनु ते शुष्मं तुरयन्तमीयतुः क्षोणी शिशुं न मातरा ।
विश्वास्ते स्पृधः श्नथयन्त मन्यवे वृत्रं यदिन्द्र तूर्वसि ॥६॥
इत ऊती वो अजरं प्रहेतारमप्रहितम् ।
आशुं जेतारं हेतारं रथीतममतूर्तं तुग्र्यावृधम् ॥७॥

इष्कर्तारमनिष्कृतं सहस्कृतं शतमूतिं शतक्रतुम् ।
समानमिन्द्रमवसे हवामहे वसवानं वसूजुवम् ॥८॥

॥ १०० ॥ ऋषिः—१-३, ६-१२ नेमो भार्गवः । ४, ५ इन्द्रः । देवता—१-९, १२ इन्द्रः । १०, ११ वाक् ॥ छन्दः—१, ४ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । २, ११ निचृत्त्रिष्टुप् । ३, ५, १२ त्रिष्टुप् । १० विराट् त्रिष्टुप् । ६ निचृज्जगती । ७, ८ अनुष्टुप् । ९ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-५, १०-१२ धैवतः । ६ निषादः । ७-९ गान्धारः ॥

॥४॥ अयं त एमि तन्वा पुरस्ताद्विश्वे देवा अभि मा यन्ति पश्चात् ।
यदा मह्यं दीधरो भागमिन्द्रादिन्मया कृणवो वीर्याणि ॥१॥
दधामि ते मधुनो भक्षमग्रे हितस्ते भागः सुतो अस्तु सोमः ।
असश्च त्वं दक्षिणतः सखा मेऽधा वृत्राणि जङ्घनाव भूरि ॥२॥
प्र सु स्तोमं भरत वाजयन्त इन्द्राय सत्यं यदि सत्यमस्ति ।
नेन्द्रो अस्तीति नेम उ त्व आह क ईं ददर्श कमभि ष्टवाम ॥३॥
अयमस्मि जरितः पश्य मेह विश्वा जातान्यभ्यस्मि मह्ना ।
ऋतस्य मा प्रदिशो वर्धयन्त्यादर्दिरो भुवना दर्दरीमि ॥४॥
आ यन्मा वेना अरुहन्नृतस्यँ एकमासीनं हर्यतस्य पृष्ठे ।
मनश्चिन्मे हृद आ प्रत्यवोचदचिक्रदञ्छिशुमन्तः सखायः ॥५॥
विश्वेत्ता ते सवनेषु प्रवाच्या या चकर्थ मघवन्निन्द्र सुन्वते ।
पारावतं यत्पुरुसंभृतं वस्वपावृणोः शरभाय ऋषिबन्धवे ॥६॥
॥५॥ प्र नूनं धावता पृथङ्नेह यो वो अवावरीत् ।
नि षीं वृत्रस्य मर्मणि वज्रमिन्द्रो अपीपतत् ॥७॥
मनोजवा अयमान आयसीमतरत्पुरम् ।
दिवं सुपर्णो गत्वाय सोमं वज्रिण आभरत् ॥८॥
समुद्रे अन्तः शयत उद्ना वज्रो अभीवृतः ।
भरन्त्यस्मै संयतः पुरःप्रस्रवणा बलिम् ॥९॥
यद्वाग्वदन्त्यविचेतनानि राष्ट्री देवानां निषसाद मन्द्रा ।
चतस्र ऊर्जं दुदुहे पयांसि क्व स्विदस्याः परमं जगाम ॥१०॥
देवीं वाचमजनयन्त देवास्तां विश्वरूपाः पशवो वदन्ति ।
सा नो मन्द्रेषमूर्जं दुहाना धेनुर्वागस्मानुप सुष्टुतैतु ॥११॥

सखे॑ विष्णो वित॒रं वि क्र॑मस्व॒ द्यौर्दे॒हि लो॒कं वज्रा॑य वि॒ष्कभे॑ ।
हना॑व वृ॒त्रं रि॒णचा॑व॒ सिन्धू॒निन्द्र॑स्य यन्तु प्रस॒वे विसृ॑ष्टाः ॥१२॥

॥ १०१ ॥ ऋषिः—१-१६ जमदग्निर्भार्गवः ॥ देवते—१-४ मित्रावरुणौ । ५ मित्रावरुणावादित्याश्च । ६ आदित्याः । ७, ८ अश्विनौ । ९, १० वायुः । ११, १२ सूर्यः । १३ उषाः सूर्यप्रभा वा । १४ पवमानः । १५, १६ गौः ॥ छन्दः—१ निचृद् बृहती । ५ आर्चीस्वराड् बृहती । ६, ७, ९, ११ विराड्बृहती । १० स्वराड् बृहती । १२ भुरिग्बृहती । १३ आर्चीबृहती । २, ४, ८ पङ्क्तिः । ३ गायत्री । १४ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । १५ त्रिष्टुप् । १६ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ५-७ ९-१३ मध्यमः । २, ४, ८ पञ्चमः । ३ षड्जः । १४-१६ धैवतः ॥

॥६॥ ऋध॑गि॒त्था स मर्त्यः॑ शश॒मे दे॒वता॑तये ।
यो नू॒नं मि॒त्रावरु॑णाव॒भिष्ट॑य आच॒क्रे ह॒व्यदा॑तये ॥१॥
वर्षि॑ष्ठक्षत्रा उरु॒चक्ष॑सा॒ नरा॒ राजा॑ना दीर्घ॒श्रुत्त॑मा ।
ता बा॒हुता॒ न दं॒सना॑ रथर्यतः सा॒कं सूर्य॑स्य र॒श्मिभिः॑ ॥२॥
प्र यो वां॑ मित्रावरुणाजि॒रो दू॒तो अद्र॑वत् । अयः॑शीर्षा॒ मदे॑रघुः ॥३॥
न यः सं॒पृच्छे॒ न पुन॒र्हवी॑तवे॒ न सं॑वा॒दाय॒ रम॑ते ।
तस्मा॑न्नो अ॒द्य समृ॑तेरुरुष्यतं बा॒हुभ्यां॑ न उरुष्यतम् ॥४॥
प्र मि॒त्राय॒ प्रार्य॒म्णे स॑च॒थ्य॑मृतावसो ।
व॒रू॒थ्यं१॒॑ वरु॑णे॒ छन्द्यं॒ वचः॑ स्तो॒त्रं राज॑सु गायत ॥५॥

॥७॥ ते हि॑न्विरे अरु॒णं जेन्यं॒ वस्वेकं॑ पु॒त्रं ति॑सॄ॒णाम् ।
ते धामा॑न्य॒मृता॒ मर्त्या॑ना॒मद॑ब्धा अ॒भि च॑क्षते ॥६॥
आ मे॒ वचां॑स्यु॒द्यता॑ द्यु॒मत्त॑मानि॒ कर्त्वा॑ ।
उ॒भा या॑तं नासत्या स॒जोष॑सा॒ प्रति॑ ह॒व्यानि॑ वी॒तये॑ ॥७॥
रा॒तिं यद्वा॑मर॒क्षसं॒ हवा॑महे यु॒वाभ्यां॑ वाजिनीवसू ।
प्राचीं॒ होत्रां॑ प्रति॒रन्ता॑वितं नरा गृणा॒ना ज॒मद॑ग्निना ॥८॥
आ नो॑ य॒ज्ञं दि॑वि॒स्पृशं॒ वायो॑ या॒हि सु॒मन्म॑भिः ।
अ॒न्तः प॒वित्र॑ उ॒परि॑ श्रीणा॒नो॒३॒॑ऽयं शु॒क्रो अ॑यामि ते ॥९॥
वेत्य॑ध्व॒र्युः प॒थिभी॒ रजि॑ष्ठैः॒ प्रति॑ ह॒व्यानि॑ वी॒तये॑ ।
अधा॑ नियुत्व उ॒भय॑स्य नः पिब॒ शुचिं॒ सोमं॒ गवा॑शिरम् ॥१०॥

॥८॥ बण्महाँ असि सूर्य बळादित्य महाँ असि ।
महस्ते सतो महिमा पनस्यतेऽद्धा देव महाँ असि ॥११॥
बट् सूर्य श्रवसा महाँ असि सत्रा देव महाँ असि ।
मह्ना देवानामसुर्यः पुरोहितो विभु ज्योतिरदाभ्यम् ॥१२॥
इयं या नीच्यर्किणी रूपा रोहिण्या कृता ।
चित्रेव प्रत्यदर्श्यायत्य१न्तर्दशसु बाहुषु ॥१३॥
प्रजा ह तिस्रो अत्यायमीयुर्न्य१न्या अर्कमभितो विविश्रे ।
बृहद्ध तस्थौ भुवनेष्वन्तः पवमानो हरित आ विवेश ॥१४॥
माता रुद्राणां दुहिता वसूनां स्वसादित्यानाममृतस्य नाभिः ।
प्र नु वोचं चिकितुषे जनाय मा गामनागामदितिं वधिष्ट ॥१५॥
वचोविदं वाचमुदीरयन्तीं विश्वाभिर्धीभिरुपतिष्ठमानाम् ।
देवीं देवेभ्यः पर्येयुषीं गामा मावृक्त मर्त्यो दभ्रचेताः ॥१६॥

॥ १०२ ॥ ऋषिः—१-२२ प्रयोगो भार्गव अग्निर्वा पावको बार्हस्पत्यः । अथवाग्नी गृहपतियविष्ठौ सहसः सुतौ तयोर्वान्यतरः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३-५, ८, ९, १४, १५, २०-२२ निचृद् गायत्री । २, ६, १२, १३, १६ गायत्री । ७, ११, १७, १९ विराड् गायत्री । १०, १८ पादनिचृद् गायत्री ॥
स्वरः—षड्जः ॥

॥९॥ त्वमग्ने बृहद्वयो दधासि देव दाशुषे । कविर्गृहपतिर्युवा ॥१॥
स न ईळानया सह देवाँ अग्ने दुवस्युवा । चिकिद्विभानवा वह ॥२॥
त्वया ह स्विद्युजा वयं चोदिष्ठेन यविष्ठ्य । अभि ष्मो वाजसातये ॥३॥
और्वभृगुवच्छुचिमप्नवानवदा हुवे । अग्निं समुद्रवाससम् ॥४॥
हुवे वातस्वनं कविं पर्जन्यक्रन्द्यं सहः । अग्निं समुद्रवाससम् ॥५॥

॥१०॥ आ सवं सवितुर्यथा भगस्येव भुजिं हुवे । अग्निं समुद्रवाससम् ॥६॥
अग्निं वो वृधन्तमध्वराणां पुरूतमम् । अच्छा नप्त्रे सहस्वते ॥७॥
अयं यथा न आभुवत्त्वष्टा रूपेव तक्ष्या । अस्य क्रत्वा यशस्वतः ॥८॥
अयं विश्वा अभि श्रियोऽग्निर्देवेषु पत्यते । आ वाजैरुप नो गमत् ॥९॥
विश्वेषामिह स्तुहि होतॄणां यशस्तमम् । अग्निं यज्ञेषु पूर्व्यम् ॥१०॥

॥११॥ शीरं पावकशोचिषं ज्येष्ठो यो दमेष्वा । दीदाय दीर्घश्रुत्तमः ॥११॥
तमर्वन्तं न सानसिं गृणीहि विप्र शुष्मिणम् । मित्रं न यातयज्जनम् ॥१२॥
उप त्वा जामयो गिरो देदिशतीर्हविष्कृतः । वायोरनीके अस्थिरन् ॥१३॥

यस्य॑ त्रि॒धात्वावृ॑तं ब॒र्हिस्त॒स्थावसं॑दिनम् । आप॑श्चि॒न्नि द॑धा प॒दम् ॥१४॥
प॒दं दे॒वस्य॑ मी॒ळ्हुषोऽना॑धृष्टाभिरू॒तिभि॑: । भ॒द्रा सूर्य॑ इवोप॒दृक् ॥१५॥
॥१२॥ अग्ने॑ घृ॒तस्य॑ धी॒तिभि॑स्तेपा॒नो दे॑व शो॒चिषा॑ । आ दे॒वान्व॑क्षि॒ यक्षि॑ च ॥१६॥
तं त्वा॑जनन्त मा॒तर॑: क॒विं दे॒वासो॑ अङ्गिरः । ह॒व्य॒वाह॒मम॑र्त्यम् ॥१७॥
प्रचे॑तसं त्वा क॒वेऽग्ने॑ दू॒तं वरे॑ण्यम् । ह॒व्य॒वाहं॒ नि षे॑दिरे ॥१८॥
न॒हि मे॒ अस्त्यघ्न्या॒ न स्वधि॑ति॒र्वन॑न्वति । अथै॑ता॒दृग्भ॑रामि ते ॥१९॥
यद॑ग्ने॒ कानि॒ कानि॑ चि॒दा ते॒ दारू॑णि द॒ध्मसि॑ । ता जु॑षस्व यविष्ठ्य ॥२०॥
यदत्त्यु॑प॒जिह्वि॑का॒ यद्व॒म्रो अ॑ति॒सर्प॑ति । सर्वं॒ तद॑स्तु ते घृ॒तम् ॥२१॥
अ॒ग्निमिन्धा॑नो॒ मन॑सा॒ धियं॑ सचेत॒ मर्त्य॑: । अ॒ग्निमी॑धे वि॒वस्व॑भिः ॥२२॥

॥ १०३ ॥ ऋषिः—१-१४ सोभरिः काण्वः ॥ देवता—१-१३ अग्निः । १४ अग्निर्मरुतश्च ॥ छन्दः—१, ३, १३ विराड् बृहती । २ निचृद् बृहती । ४ बृहती । ६ आर्चीस्वराड् बृहती । ७, ९ स्वराड् बृहती । ५ पङ्क्तिः । ११ निचृत् पङ्क्तिः । ८ निचृदुष्णिक् । १२ विराडुष्णिक् । १० आर्चीभुरिग्गायत्री । १४ अनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-४ ६, ७, ९, १३ मध्यमः । ५, ११ पञ्चमः । ८, १२ ऋषभः । १० षड्जः । १४ गान्धारः ॥

॥१३॥ अद॑र्शि गातु॒वित्त॑मो॒ यस्मि॑न्व्र॒तान्या॑द॒धुः ।
उपो॒ षु जा॒तमार्य॑स्य॒ वर्ध॑नम॒ग्निं न॑क्षन्त नो॒ गिर॑: ॥१॥
प्र दैवो॑दासो अ॒ग्निर्दे॒वाँ अच्छा॒ न म॒ज्मना॑ ।
अनु॑ मा॒तरं॑ पृथि॒वीं वि वा॑वृते त॒स्थौ नाक॑स्य॒ सान॑वि ॥२॥
यस्मा॒द्रेज॑न्त कृ॒ष्टय॑श्च॒र्कृत्या॑नि कृण्व॒तः ।
स॒ह॒स्र॒सां मे॒धसा॑ताविव॒ त्मना॒ग्निं धी॒भिः स॑पर्यत ॥३॥
प्र यं रा॒ये निनी॑षसि॒ मर्तो॒ यस्ते॑ वसो॒ दाश॑त् ।
स वी॒रं ध॑त्ते अग्न उक्थशं॒सिनं॒ त्मना॑ सहस्रपो॒षिण॑म् ॥४॥
स दृ॒ळ्हे चि॑द॒भि तृ॑णत्ति॒ वाज॒मर्व॑ता॒ स ध॑त्ते॒ अक्षि॑ति॒ श्रव॑: ।
त्वे दे॑व॒त्रा सदा॑ पुरूवसो॒ विश्वा॑ वा॒मानि॑ धीमहि ॥५॥
॥१४॥ यो विश्वा॒ दय॑ते॒ वसु॒ होता॑ म॒न्द्रो जना॑नाम् ।
मधो॒र्न पात्रा॑ प्रथ॒मान्य॑स्मै॒ प्र स्तोमा॑ यन्त्य॒ग्नये॑ ॥६॥
अश्वं॒ न गी॒र्भी र॒थ्यं॑ सु॒दान॑वो मर्मृ॒ज्यन्ते॑ देव॒यव॑: ।
उ॒भे तो॒के तन॑ये दस्म विश्पते॒ पर्षि॒ राधो॑ म॒घोना॑म् ॥७॥
प्र मंहि॑ष्ठाय गायत ऋ॒ताव्ने॑ बृह॒ते शु॒क्रशो॑चिषे । उप॑स्तुतासो अ॒ग्नये॑ ॥८॥

आ वं॑सते म॒घवा॑ वी॒रव॒द्यश॒ः समि॑द्धो द्युम्न्याहु॑तः ।
कु॒विन्नो॑ अस्य सुम॒तिर्नवी॑य॒स्यच्छा॒ वाजे॑भिरा॒गम॑त् ॥९॥
प्रेष्ठ॑मु प्रि॒याणां॑ स्तु॒ह्या॑सा॒वाति॑थिम् । अ॒ग्निं रथा॑नां॒ यम॑म् ॥१०॥

॥१५॥ उदि॑ता॒ यो निदि॑ता॒ वेदि॑ता॒ वस्वा य॒ज्ञियो॑ व॒वर्त॑ति ।
दु॒ष्ट॒रा यस्य॑ प्रव॒णे नोर्मयो॑ धि॒या वाजं॒ सिषा॑सतः ॥११॥
मा नो॑ हृणीता॒मति॑थि॒र्वसु॑र॒ग्निः पु॑रुप्रश॒स्त ए॒षः । यः सु॒होता॑ स्वध्व॒रः ॥१२॥
मो ते रि॑ष॒न्ये अच्छो॑क्तिभिर्व॒सोऽग्ने॒ केभि॑श्चि॒देवैः॑ ।
की॒रिश्चि॒द्धि त्वामीट्टे॑ दू॒त्या॑य रा॒तह॑व्यः स्वध्व॒रः ॥१३॥
आग्ने॑ याहि म॒रुत्स॑खा रु॒द्रेभि॒ः सोम॑पीतये ।
सोभ॑र्या॒ उप॑ सुष्टु॒तिं मा॒दय॑स्व॒ स्व॑र्णरे ॥१४॥

॥ इत्यष्टमं मण्डलम् ॥

[अष्टममण्डलेऽनुवाकाः १०, सूक्तानि १०३, ऋचः १७१६]

अथ नवमं मण्डलम्॥

६७ [प्रथमोऽनुवाकः ॥ सू० १-२४]

॥ १ ॥ ऋषिः—१-१० मधुच्छन्दा ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २, ६ गायत्री । ३,
७-१० निचृद्गायत्री । ४, ५ विराड्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१६॥ स्वादि॑ष्ठया॒ मदि॑ष्ठया॒ पव॑स्व सोम॒ धार॑या । इन्द्रा॑य॒ पात॑वे सु॒तः ॥१॥
र॒क्षो॒हा वि॒श्वच॑र्षणिर॒भि योनि॒मयो॑हतम् । द्रुणा॑ स॒धस्थ॒मास॑दत् ॥२॥
व॒रि॒वो॒धात॑मो भव॒ मंहि॑ष्ठो वृत्र॒हन्त॑मः । पर्षि॒ राधो॑ म॒घोना॑म् ॥३॥
अ॒भ्य॑र्ष म॒हानां॑ दे॒वानां॑ वी॒तिमन्ध॑सा । अ॒भि वाज॑मु॒त श्रवः॑ ॥४॥
त्वामच्छा॑ चरामसि॒ तदिद॑र्थं दि॒वेदि॑वे । इन्दो॒ त्वे न॑ आ॒शसः॑ ॥५॥

॥१७॥ पु॒नाति॑ ते परि॒स्रुतं॒ सोमं॒ सूर्य॑स्य दुहि॒ता । वारे॑ण॒ शश्व॑ता॒ तना॑ ॥६॥
तमी॒मण्वीः॑ सम॒र्य आ गृ॒भ्णन्ति॒ योष॑णो॒ दश॑ । स्वसा॑रः॒ पार्ये॑ दि॒वि ॥७॥
तमीं॑ हिन्वन्त्य॒ग्रुवो॒ धम॑न्ति बाकु॒रं दृति॑म् । त्रि॒धातु॑ वार॒णं मधु॑ ॥८॥
अ॒भी॒३॒॑ममघ्न्या॑ उ॒त श्री॒णन्ति॑ धे॒नवः॒ शिशु॑म् । सोम॒मिन्द्रा॑य॒ पात॑वे ॥९॥
अ॒स्येदिन्द्रो॒ मदे॒ष्वा विश्वा॑ वृ॒त्राणि॑ जिघ्नते । शूरो॑ म॒घा च॑ मंहते ॥१०॥

॥ २ ॥ ऋषिः—१-१० मेधातिथिः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ४, ६ निचृद्गायत्री ।
२, ३, ५, ७-९ गायत्री । १० विराड्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१८॥ पव॑स्व देव॒वीरति॑ प॒वित्रं॑ सोम॒ रंह्या॑ । इन्द्र॑मिन्दो॒ वृषा वि॑श ॥१॥
आ व॑च्यस्व॒ महि॒ प्सरो॒ वृषे॑न्दो द्यु॒म्नव॑त्तमः । आ योनिं॑ धर्ण॒सिः स॑दः ॥२॥
अधु॑क्षत प्रि॒यं मधु॒ धारा॑ सु॒तस्य॑ वे॒धसः॑ । अ॒पो व॑सिष्ट सु॒क्रतुः॑ ॥३॥
म॒हान्तं॑ त्वा म॒हीरन्वापो॑ अर्षन्ति॒ सिन्ध॑वः । यद्गोभि॑र्वासयि॒ष्यसे॑ ॥४॥
स॒मु॒द्रो अ॒प्सु मा॑मृजे विष्ट॒म्भो ध॒रुणो॑ दि॒वः । सोमः॑ प॒वित्रे॑ अस्म॒युः ॥५॥
॥१९॥ अचि॑क्रद॒द्वृषा॒ हरि॑र्म॒हान्मि॒त्रो न द॑र्श॒तः । सं सूर्ये॑ण रोचते ॥६॥
गिर॑स्त इन्द॒ ओज॑सा मर्मृ॒ज्यन्ते॑ अप॒स्युवः॑ । याभि॒र्मदा॑य॒ शुम्भ॑से ॥७॥
तं त्वा॒ मदा॑य॒ घृष्व॑य उ लोककृ॒त्नुमी॑महे । तव॒ प्रश॑स्तयो म॒हीः ॥८॥
अ॒स्मभ्य॑मिन्दविन्द्र॒युर्मध्वः॑ पवस्व॒ धार॑या । प॒र्जन्यो॑ वृ॒ष्टिमाँ॑ इव ॥९॥
गो॒षा इ॑न्दो नृ॒षा अ॑स्यश्व॒सा वा॑ज॒सा उ॒त । आ॒त्मा य॒ज्ञस्य॑ पू॒र्व्यः ॥१०॥

॥ ३ ॥ ऋषिः—१-१० शुनःशेपः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ५ विराड्गायत्री ।
३, ७, १० गायत्री । ४, ६, ८, ९ निचृद्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२०॥ ए॒ष दे॒वो अम॑र्त्यः पर्ण॒वीरि॑व दीयति । अ॒भि द्रोणा॑न्या॒सद॑म् ॥१॥
ए॒ष दे॒वो वि॒पा कृ॒तोऽति॒ ह्वरां॑सि धावति । पव॑मानो॒ अदा॑भ्यः ॥२॥
ए॒ष दे॒वो वि॑प॒न्युभिः॒ पव॑मान ऋता॒युभिः॑ । हरि॒र्वाजा॑य मृज्यते ॥३॥
ए॒ष विश्वा॑नि॒ वार्या॒ शूरो॒ यन्नि॑व॒ सत्व॑भिः । पव॑मानः सिषासति ॥४॥
ए॒ष दे॒वो र॑थर्यति॒ पव॑मानो दशस्यति । आ॒विष्कृ॑णोति वग्व॒नुम् ॥५॥
॥२१॥ ए॒ष विप्रै॑र॒भिष्टु॑तो॒ऽपो दे॒वो वि गा॑हते । दध॒द्रत्ना॑नि दा॒शुषे॑ ॥६॥
ए॒ष दिवं॒ वि धा॑वति ति॒रो रजां॑सि॒ धार॑या । पव॑मानः॒ कनि॑क्रदत् ॥७॥
ए॒ष दिवं॒ व्यास॑रत्ति॒रो रजां॒स्यस्पृ॑तः । पव॑मानः स्वध्व॒रः ॥८॥
ए॒ष प्र॒त्नेन॒ जन्म॑ना दे॒वो दे॒वेभ्यः॑ सु॒तः । हरिः॑ प॒वित्रे॑ अर्षति ॥९॥
ए॒ष उ॒ स्य पु॑रुव्र॒तो ज॑ज्ञा॒नो ज॒नय॒न्निषः॑ । धार॑या पवते सु॒तः ॥१०॥

॥ ४ ॥ ऋषिः—१-१० हिरण्यस्तूपः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ३, ४, १० गायत्री ।
२, ५, ८, ९ निचृद् गायत्री । ६, ७ विराड्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२२॥ सना॑ च सोम॒ जेषि॑ च॒ पव॑मान॒ महि॒ श्रवः॑ । अथा॑ नो॒ वस्य॑सस्कृधि ॥१॥
सना॒ ज्योतिः॒ सना॒ स्व१॒॑र्विश्वा॑ च सोम॒ सौभ॑गा । अथा॑ नो॒ वस्य॑सस्कृधि ॥२॥

सना दक्षमुत क्रतुमप सोम मृधो जहि । अथा नो वस्यसस्कृधि ॥३॥
पवीतारः पुनीतन सोममिन्द्राय पातवे । अथा नो वस्यसस्कृधि ॥४॥
त्वं सूर्ये न आ भज तव क्रत्वा तवोतिभिः । अथा नो वस्यसस्कृधि ॥५॥
॥२३॥ तव क्रत्वा तवोतिभिर्ज्योक्पश्येम सूर्यम् । अथा नो वस्यसस्कृधि ॥६॥
अभ्यर्ष स्वायुध सोम द्विबर्हसं रयिम् । अथा नो वस्यसस्कृधि ॥७॥
अभ्य१र्षानपच्युतो रयिं समत्सु सासहिः । अथा नो वस्यसस्कृधि ॥८॥
त्वां यज्ञैरवीवृधन्पवमान विधर्मणि । अथा नो वस्यसस्कृधि ॥९॥
रयिं नश्चित्रमश्विनमिन्दो विश्वायुमा भर । अथा नो वस्यसस्कृधि ॥१०॥

॥ ५ ॥ ऋषिः—१-११ असितः काश्यपो देवलो वा ॥ देवता—आप्रियः ॥ छन्दः—१, २, ४-६ गायत्री । ३, ७ निचृद्गायत्री । ८ निचृदनुष्टुप् । ९, १० अनुष्टुप् । ११ विराडनुष्टुप् ॥
स्वरः—१-७ षड्जः । ८-११ गान्धारः ॥

॥२४॥ समिद्धो विश्वतस्पतिः पवमानो वि राजति । प्रीणन्वृषा कनिक्रदत् ॥१॥
तनूनपात्पवमानः शृङ्गे शिशानो अर्षति । अन्तरिक्षेण रारजत् ॥२॥
ईळेन्यः पवमानो रयिर्वि राजति द्युमान् । मधोर्धाराभिरोजसा ॥३॥
बर्हिः प्राचीनमोजसा पवमान स्तृणन्हरिः । देवेषु देव ईयते ॥४॥
उदातैर्जिहते बृहद्द्वारो देवीर्हिरण्ययीः । पवमानेन सुष्टुताः ॥५॥
॥२५॥ सुशिल्पे बृहती मही पवमानो वृषण्यति । नक्तोषासा न दर्शते ॥६॥
उभा देवा नृचक्षसा होतारा दैव्या हुवे । पवमान इन्द्रो वृषा ॥७॥
भारती पवमानस्य सरस्वतीळा मही ।
इमं नो यज्ञमा गमन्तिस्रो देवीः सुपेशसः ॥८॥
त्वष्टारमग्रजां गोपां पुरोयावानमा हुवे ।
इन्दुरिन्द्रो वृषा हरिः पवमानः प्रजापतिः ॥९॥
वनस्पतिं पवमान मध्वा समङ्ग्धि धारया ।
सहस्रवल्शं हरितं भ्राजमानं हिरण्ययम् ॥१०॥
विश्वे देवाः स्वाहाकृतिं पवमानस्या गत ।
वायुर्बृहस्पतिः सूर्योऽग्निरिन्द्रः सजोषसः ॥११॥

॥ ६ ॥ ऋषिः—१-९ असितः काश्यपो देवलो वा ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २,
७ निचृद्गायत्री । ३-६, ९ गायत्री । ८ विराड्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२६॥ मन्द्रया सोम धारया वृषा पवस्व देवयुः । अव्यो वारेष्वस्मयुः ॥१॥
अभि त्यं मद्यं मदमिन्दविन्द्र इति क्षर । अभि वाजिनो अर्वतः ॥२॥
अभि त्यं पूर्व्यं मदं सुवानो अर्ष पवित्र आ । अभि वाजमुत श्रवः ॥३॥
अनु द्रप्सास इन्दव आपो न प्रवतासरन् । पुनाना इन्द्रमाशत ॥४॥
यमत्यमिव वाजिनं मृजन्ति योषणो दश । वने क्रीळन्तमत्यविम् ॥५॥
॥२७॥ तं गोभिर्वृषणं रसं मदाय देववीतये । सुतं भराय सं सृज ॥६॥
देवो देवाय धारयेन्द्राय पवते सुतः । पयो यदस्य पीपयत् ॥७॥
आत्मा यज्ञस्य रंह्या सुष्वाणः पवते सुतः । प्रत्नं नि पाति काव्यम् ॥८॥
एवा पुनान इन्द्रयुर्मदं मदिष्ठ वीतये । गुहा चिद्दधिषे गिरः ॥९॥

॥ ७ ॥ ऋषिः—१-९ असितः काश्यपो देवलो वा ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ३, ५-९
गायत्री । २ निचृद्गायत्री । ४ विराड्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२८॥ असृग्रमिन्दवः पथा धर्मन्नृतस्य सुश्रियः । विदाना अस्य योजनम् ॥१॥
प्र धारा मध्वो अग्रियो महीरपो वि गाहते । हविर्हविष्षु वन्द्यः ॥२॥
प्र युजो वाचो अग्रियो वृषाव चक्रदद्वने । सद्माभि सत्यो अध्वरः ॥३॥
परि यत्काव्या कविर्नृम्णा वसानो अर्षति । स्वर्वाजी सिषासति ॥४॥
पवमानो अभि स्पृधो विशो राजेव सीदति । यदीमृण्वन्ति वेधसः ॥५॥
॥२९॥ अव्यो वारे परि प्रियो हरिर्वनेषु सीदति । रेभो वनुष्यते मती ॥६॥
स वायुमिन्द्रमश्विना साकं मदेन गच्छति । रणा यो अस्य धर्मभिः ॥७॥
आ मित्रावरुणा भगं मध्वः पवन्त ऊर्मयः । विदाना अस्य शक्मभिः ॥८॥
अस्मभ्यं रोदसी रयिं मध्वो वाजस्य सातये । श्रवो वसूनि सं जितम् ॥९॥

॥ ८ ॥ ऋषिः—१-९ असितः काश्यपो देवलो वा ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २, ५,
८ निचृद्गायत्री । ३, ४, ७ गायत्री । ६ पादनिचृद्गायत्री । ९ विराड्गायत्री । स्वरः—षड्जः ।

॥३०॥ एते सोमा अभि प्रियमिन्द्रस्य काममक्षरन् । वर्धन्तो अस्य वीर्यम् ॥१॥
पुनानासश्चमूषदो गच्छन्तो वायुमश्विना । ते नो धान्तु सुवीर्यम् ॥२॥
इन्द्रस्य सोम राधसे पुनानो हार्दि चोदय । ऋतस्य योनिमासदम् ॥३॥
मृजन्ति त्वा दश क्षिपो हिन्वन्ति सप्त धीतयः । अनु विप्रा अमादिषुः ॥४॥
देवेभ्यस्त्वा मदाय कं सृजानमति मेष्यः । सं गोभिर्वासयामसि ॥५॥

॥३१॥ पुनानः कलशेष्वा वस्त्राण्यरुषो हरिः । परि गव्यान्यव्यत ॥६॥
मघोन आ पवस्व नो जहि विश्वा अप द्विषः । इन्दो सखायमा विश ॥७॥
वृष्टिं दिवः परि स्रव द्युम्नं पृथिव्या अधि । सहो नः सोम पृत्सु धाः ॥८॥
नृचक्षसं त्वा वयमिन्द्रपीतं स्वर्विदम् । भक्षीमहि प्रजामिषम् ॥९॥

॥ ९ ॥ ऋषिः—१-९ असितः काश्यपो देवलो वा ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ३-५,
८ गायत्री । २, ७, ६, ९ निचृद्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३२॥ परि प्रिया दिवः कविर्वयांसि नप्त्योर्हितः । सुवानो याति कविक्रतुः ॥१॥
प्रप्र क्षयाय पन्यसे जनाय जुष्टो अद्रुहे । वीत्यर्ष चनिष्ठया ॥२॥
स सूनुर्मातरा शुचिर्जातो जाते अरोचयत् । महान्मही ऋतावृधा ॥३॥
स सप्त धीतिभिर्हितो नद्यो अजिन्वदद्रुहः । या एकमक्षि वावृधुः ॥४॥
ता अभि सन्तमस्तृतं महे युवानमा दधुः । इन्दुमिन्द्र तव व्रते ॥५॥
॥३३॥ अभि वह्निरमर्त्यः सप्त पश्यति वावहिः । क्रिविर्देवीरतर्पयत् ॥६॥
अवा कल्पेषु नः पुमस्तमांसि सोम योध्या । तानि पुनान जङ्घनः ॥७॥
नू नव्यसे नवीयसे सूक्ताय साधया पथः । प्रत्नवद्रोचया रुचः ॥८॥
पवमान महि श्रवो गामश्वं रासि वीरवत् । सना मेधां सना स्वः ॥९॥

॥ १० ॥ ऋषिः—१-९ असितः काश्यपो देवलो वा ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २, ६,
८ निचृद् गायत्री । ३, ५, ७, ९ गायत्री । ४ भुरिग्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३४॥ प्र स्वानासो रथा इवार्वन्तो न श्रवस्यवः । सोमासो राये अक्रमुः ॥१॥
हिन्वानासो रथा इव दधन्विरे गभस्त्योः । भरासः कारिणामिव ॥२॥
राजानो न प्रशस्तिभिः सोमासो गोभिरञ्जते । यज्ञो न सप्त धातृभिः ॥३॥
परि सुवानास इन्दवो मदाय बर्हणा गिरा । सुता अर्षन्ति धारया ॥४॥
आपानासो विवस्वतो जनन्त उषसो भगम् । सूरा अण्वं वि तन्वते ॥५॥
॥३५॥ अप द्वारा मतीनां प्रत्ना ऋण्वन्ति कारवः । वृष्णो हरस आयवः ॥६॥
समीचीनास आसते होतारः सप्तजामयः । पदमेकस्य पिप्रतः ॥७॥
नाभा नाभिं न आ ददे चक्षुश्चित्सूर्ये सचा । कवेरपत्यमा दुहे ॥८॥
अभि प्रिया दिवस्पदमध्वर्युभिर्गुहा हितम् । सूरः पश्यति चक्षसा ॥९॥

॥ ११ ॥ ऋषिः—१-९ असितः काश्यपो देवलो वा ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१-४,
९ निचृद् गायत्री । ५-८ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३६॥ उपास्मै गायता नरः पवमानायेन्दवे । अभि देवाँ इयक्षते ॥१॥

अभि ते मधुना पयोऽथर्वाणो अशिश्रयुः । देवं देवाय देवयु ॥२॥
स नः पवस्व शं गवे शं जनाय शमर्वते । शं राजन्नोषधीभ्यः ॥३॥
बभ्रवे नु स्वतवसेऽरुणाय दिविस्पृशे । सोमाय गाथमर्चत ॥४॥
हस्तच्युतेभिरद्रिभिः सुतं सोमं पुनीतन । मधावा धावता मधु ॥५॥
॥३७॥ नमसेदुप सीदत दध्नेदभि श्रीणीतन । इन्दुमिन्द्रे दधातन ॥६॥
अमित्रहा विचर्षणिः पवस्व सोम शं गवे । देवेभ्यो अनुकामकृत् ॥७॥
इन्द्राय सोम पातवे मदाय परि षिच्यसे । मनश्चिन्मनसस्पतिः ॥८॥
पवमान सुवीर्यं रयिं सोम रिरीहि नः । इन्दविन्द्रेण नो युजा ॥९॥

॥ १२ ॥ ऋषिः—१-९ असितः काश्यपो देवलो वा ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २,
६-८ गायत्री । ३-५ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३८॥ सोमा असृग्रमिन्दवः सुता ऋतस्य सादने । इन्द्राय मधुमत्तमाः ॥१॥
अभि विप्रा अनूषत गावो वत्सं न मातरः । इन्द्रं सोमस्य पीतये ॥२॥
मदच्युत्क्षेति सादने सिन्धोरूर्मा विपश्चित् । सोमो गौरी अधि श्रितः ॥३॥
दिवो नाभा विचक्षणोऽव्यो वारे महीयते । सोमो यः सुक्रतुः कविः ॥४॥
यः सोमः कलशेष्वाँ अन्तः पवित्र आहितः । तमिन्दुः परि षस्वजे ॥५॥
॥३९॥ प्र वाचमिन्दुरिष्यति समुद्रस्याधि विष्टपि । जिन्वन्कोशं मधुश्चुतम् ॥६॥
नित्यस्तोत्रो वनस्पतिर्धीनामन्तः सबर्दुघः । हिन्वानो मानुषा युगा ॥७॥
अभि प्रिया दिवस्पदा सोमो हिन्वानो अर्षति । विप्रस्य धारया कविः ॥८॥
आ पवमान धारय रयिं सहस्रवर्चसम् । अस्मे इन्दो स्वाभुवम् ॥९॥

॥ इति षष्ठाष्टके सप्तमोऽध्यायः ॥

[सप्तमाध्याये वर्गाः ३९, सूक्तानि १८, ऋचः १९८]

अथाष्टमोऽध्यायः ॥

॥ १३ ॥ ऋषिः—१-९ असितः काश्यपो देवलो वा ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१-३, ५,
८ गायत्री । ४ निचृद् गायत्री । ६ भुरिग्गायत्री । ७ पादनिचृद् गायत्री । ९ यवमध्यागायत्री ॥
स्वरः—षड्जः ॥

॥१॥ सोमः पुनानो अर्षति सहस्रधारो अत्यविः । वायोरिन्द्रस्य निष्कृतम् ॥१॥
पवमानमवस्यवो विप्रमभि प्र गायत । सुष्वाणं देववीतये ॥२॥

पवन्ते वाजसातये सोमाः सहस्रपाजसः । गृणाना देववीतये ॥३॥
उत नो वाजसातये पवस्व बृहतीरिषः । द्युमदिन्दो सुवीर्यम् ॥४॥
ते नः सहस्रिणं रयिं पवन्तामा सुवीर्यम् । सुवाना देवास इन्दवः ॥५॥

॥२॥ अत्या हियाना न हेतृभिरसृग्रं वाजसातये । वि वारमव्यमाशवः ॥६॥
वाश्रा अर्षन्तीन्दवोऽभि वत्सं न धेनवः । दधन्विरे गभस्त्योः ॥७॥
जुष्ट इन्द्राय मत्सरः पवमान कनिक्रदत् । विश्वा अप द्विषो जहि ॥८॥
अपघ्नन्तो अराव्णः पवमानाः स्वर्दृशः । योनावृतस्य सीदत ॥९॥

॥ १४ ॥ ऋषिः—१-८ असितः काश्यपो देवलो वा ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१-३, ५, ७ गायत्री । ४, ८ निचृद्गायत्री । ३ ककुम्मतीगायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३॥ परि प्रासिष्यदत्कविः सिन्धोरूर्मावधि श्रितः । कारं बिभ्रत्पुरुस्पृहम् ॥१॥
गिरा यदी सबन्धवः पञ्च व्राता अपस्यवः । परिष्कृण्वन्ति धर्णसिम् ॥२॥
आदस्य शुष्मिणो रसे विश्वे देवा अमत्सत । यदी गोभिर्वसायते ॥३॥
निरिणानो वि धावति जहच्छर्याणि तान्वा । अत्रा सं जिघ्रते युजा ॥४॥
नप्तीभिर्यो विवस्वतः शुभ्रो न मामृजे युवा । गाः कृण्वानो न निर्णिजम् ॥५॥

॥४॥ अति श्रिती तिरश्चता गव्या जिगात्यण्व्या । वग्नुमियर्ति यं विदे ॥६॥
अभि क्षिपः समग्मत मर्जयन्तीरिषस्पतिम् । पृष्ठा गृभ्णत वाजिनः ॥७॥
परि दिव्यानि मर्मृशद्विश्वानि सोम पार्थिवा । वसूनि याह्यस्मयुः ॥८॥

॥ १५ ॥ ऋषिः—१-८ असितः काश्यपो देवलो वा ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ३-५, ८ निचृद्गायत्री । २, ६ गायत्री । ७ विराड्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥५॥ एष धिया यात्यण्व्या शूरो रथेभिराशुभिः । गच्छन्निन्द्रस्य निष्कृतम् ॥१॥
एष पुरू धियायते बृहते देवतातये । यत्रामृतास आसते ॥२॥
एष हितो वि नीयतेऽन्तः शुभ्रावता पथा । यदी तुञ्जन्ति भूर्णयः ॥३॥
एष शृङ्गाणि दोधुवच्छिशीते यूथ्यो३ वृषा । नृम्णा दधान ओजसा ॥४॥
एष रुक्मिभिरीयते वाजी शुभ्रेभिरंशुभिः । पतिः सिन्धूनां भवन् ॥५॥
एष वसूनि पिब्दना परुषा ययिवाँ अति । अव शादेषु गच्छति ॥६॥
एतं मृजन्ति मर्ज्यमुप द्रोणेष्वायवः । प्रचक्राणं महीरिषः ॥७॥
एतमु त्यं दश क्षिपो मृजन्ति सप्त धीतयः । स्वायुधं मदिन्तमम् ॥८॥

॥ १६ ॥ ऋषिः—१-८ असितः काश्यपो देवलो वा ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१ विराड्-
गायत्री । २, ८ निचृद्गायत्री । ३-७ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥६॥ प्र ते सोतार ओण्योः रसं मदाय घृष्वये । सर्गो न तक्त्येतशः ॥१॥
क्रत्वा दक्षस्य रथ्यमपो वसानमन्धसा । गोषामण्वेषु सश्चिम ॥२॥
अनप्तमप्सु दुष्टरं सोमं पवित्र आ सृज । पुनीहीन्द्राय पातवे ॥३॥
प्र पुनानस्य चेतसा सोमः पवित्रे अर्षति । क्रत्वा सधस्थमासदत् ॥४॥
प्र त्वा नमोभिरिन्दव इन्द्र सोमा असृक्षत । महे भराय कारिणः ॥५॥
पुनानो रूपे अव्यये विश्वा अर्षन्नभि श्रियः । शूरो न गोषु तिष्ठति ॥६॥
दिवो न सानु पिप्युषी धारा सुतस्य वेधसः । वृथा पवित्रे अर्षति ॥७॥
त्वं सोम विपश्चितं तना पुनान आयुषु । अव्यो वारं वि धावसि ॥८॥

॥ १७ ॥ ऋषिः—१-८ असितः काश्यपो देवलो वा ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१,
३-८ गायत्री । २ भुरिग्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥७॥ प्र निम्नेनेव सिन्धवो घ्नन्तो वृत्राणि भूर्णयः । सोमा असृग्रमाशवः ॥१॥
अभि सुवानास इन्दवो वृष्टयः पृथिवीमिव । इन्द्रं सोमासो अक्षरन् ॥२॥
अत्यूर्मिर्मत्सरो मदः सोमः पवित्रे अर्षति । विघ्नन्रक्षांसि देवयुः ॥३॥
आ कलशेषु धावति पवित्रे परि षिच्यते । उक्थैर्यज्ञेषु वर्धते ॥४॥
अति त्री सोम रोचना रोहन्न भ्राजसे दिवम् । इष्णन्त्सूर्यं न चोदयः ॥५॥
अभि विप्रा अनूषत मूर्धन्यज्ञस्य कारवः । दधानाश्चक्षसि प्रियम् ॥६॥
तमु त्वा वाजिनं नरो धीभिर्विप्रा अवस्यवः । मृजन्ति देवतातये ॥७॥
मधोर्धारामनु क्षर तीव्रः सधस्थमासदः । चारुर्ऋताय पीतये ॥८॥

॥ १८ ॥ ऋषिः—१-७ असितः काश्यपो देवलो वा ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ४ निचृद्गायत्री ।
२ ककुम्मती गायत्री । ३, ५, ६ गायत्री । ७ विराड् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥८॥ परि सुवानो गिरिष्ठाः पवित्रे सोमो अक्षाः । मदेषु सर्वधा असि ॥१॥
त्वं विप्रस्त्वं कविर्मधु प्र जातमन्धसः । मदेषु सर्वधा असि ॥२॥
तव विश्वे सजोषसो देवासः पीतिमाशत । मदेषु सर्वधा असि ॥३॥
आ यो विश्वानि वार्या वसूनि हस्तयोर्दधे । मदेषु सर्वधा असि ॥४॥
य इमे रोदसी मही सं मातरेव दोहते । मदेषु सर्वधा असि ॥५॥
परि यो रोदसी उभे सद्यो वाजेभिरर्षति । मदेषु सर्वधा असि ॥६॥
स शुष्मी कलशेष्वा पुनानो अचिक्रदत् । मदेषु सर्वधा असि ॥७॥

॥ १६ ॥ ऋषिः—१-७ असितः काश्यपो देवलो वा ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१ विराड्-
गायत्री । २, ५, ७ निचृद् गायत्री । ३, ४ गायत्री । ६ भुरिग् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥९॥ यत्सोम चित्रमुक्थ्यं दिव्यं पार्थिवं वसु । तन्नः पुनान आ भर ॥१॥
युवं हि स्थः स्वर्पती इन्द्रश्च सोम गोपती । ईशाना पिप्यतं धियः ॥२॥
वृषा पुनान आयुषु स्तनयन्नधि बर्हिषि । हरिः सन्योनिमासदत् ॥३॥
अवावशन्त धीतयो वृषभस्याधि रेतसि । सूनोर्वत्सस्य मातरः ॥४॥
कुविद्वृषण्यन्तीभ्यः पुनानो गर्भमादधत् । याः शुक्रं दुहते पयः ॥५॥
उप शिक्षापतस्थुषो भियसमा धेहि शत्रुषु । पवमान विदा रयिम् ॥६॥
नि शत्रोः सोम वृष्ण्यं नि शुष्मं नि वयस्तिर । दूरे वा सतो अन्ति वा ॥७॥

॥ २० ॥ ऋषिः—१-७ असितः काश्यपो देवलो वा ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ४-७
निचृद् गायत्री । २, ३ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१०॥ प्र कविर्देववीतयेऽव्यो वारेभिरर्षति । साह्वान्विश्वा अभि स्पृधः ॥१॥
स हि ष्मा जरितृभ्य आ वाजं गोमन्तमिन्वति । पवमानः सहस्रिणम् ॥२॥
परि विश्वानि चेतसा मृशसे पवसे मती । स नः सोम श्रवो विदः ॥३॥
अभ्यर्ष बृहद्यशो मघवद्भ्यो ध्रुवं रयिम् । इषं स्तोतृभ्य आ भर ॥४॥
त्वं राजेव सुव्रतो गिरः सोमा विवेशिथ । पुनानो वह्ने अद्भुत ॥५॥
स वह्निरप्सु दुष्टरो मृज्यमानो गभस्त्योः । सोमश्चमूषु सीदति ॥६॥
क्रीळुर्मखो न मंहयुः पवित्रं सोम गच्छसि । दधत्स्तोत्रे सुवीर्यम् ॥७॥

॥ २१ ॥ ऋषिः—१-७ असितः काश्यपो देवलो वा ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ३
विराड् गायत्री ॥ २, ७ गायत्री । ४-६ निचृद्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥११॥ एते धावन्तीन्दवः सोमा इन्द्राय घृष्वयः । मत्सरासः स्वर्विदः ॥१॥
प्रवृण्वन्तो अभियुजः सुष्वये वरिवोविदः । स्वयं स्तोत्रे वयस्कृतः ॥२॥
वृथा क्रीळन्त इन्दवः सधस्थमभ्येकमित् । सिन्धोरूर्मा व्यक्षरन् ॥३॥
एते विश्वानि वार्या पवमानास आशत । हिता न सप्तयो रथे ॥४॥
आस्मिन्पिशङ्गमिन्दवो दधाता वेनमादिशे । यो अस्मभ्यमरावा ॥५॥
ऋभुर्न रथ्यं नवं दधाता केतमादिशे । शुक्राः पवध्वमर्णसा ॥६॥
एत उ त्ये अवीवशन्काष्ठां वाजिनो अक्रत । सतः प्रासाविषुर्मतिम् ॥७॥

॥ २२ ॥ ऋषिः—१-७ असितः काश्यपो देवलो वा ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१,
२ गायत्री । ३ विराड् गायत्री । ४-७ निचृद् गायत्री । स्वरः—षड्ज. ॥

॥१२॥ एते सोमास आशवो रथा इव प्र वाजिनः । सर्गाः सृष्टा अहेषत ॥१॥

एते वाता इवोरवः पर्जन्यस्येव वृष्टयः । अग्नेरिव भ्रमा वृथा ॥२॥
एते पूता विपश्चितः सोमासो दध्याशिरः । विपा व्यानशुर्धियः ॥३॥
एते मृष्टा अमर्त्याः ससृवांसो न शश्रमुः । इयक्षन्तः पथो रजः ॥४॥
एते पृष्ठानि रोदसोर्विप्रयन्तो व्यानशुः । उतेदमुत्तमं रजः ॥५॥
तन्तुं तन्वानमुत्तममनु प्रवत आशत । उतेदमुत्तमाय्यम् ॥६॥
त्वं सोम पणिभ्य आ वसु गव्यानि धारयः । ततं तन्तुमचिक्रदः ॥७॥

॥ २३ ॥ ऋषिः—१-७ असितः काश्यपो देवलो वा ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१-४, ६ निचृद्गायत्री । ५ गायत्री । ७ विराड्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१३॥ सोमा असृग्रमाशवो मधोर्मदस्य धारया । अभि विश्वानि काव्या ॥१॥
अनु प्रत्नास आयवः पदं नवीयो अक्रमुः । रुचे जनन्त सूर्यम् ॥२॥
आ पवमान नो भरार्यो अदाशुषो गयम् । कृधि प्रजावतीरिषः ॥३॥
अभि सोमास आयवः पवन्ते मद्यं मदम् । अभि कोशं मधुश्चुतम् ॥४॥
सोमो अर्षति धर्णसिर्दधान इन्द्रियं रसम् । सुवीरो अभिशस्तिपाः ॥५॥
इन्द्राय सोम पवसे देवेभ्यः सधमाद्यः । इन्दो वाजं सिषाससि ॥६॥
अस्य पीत्वा मदानामिन्द्रो वृत्राण्यप्रति । जघान जघनच्च नु ॥७॥

॥ २४ ॥ ऋषिः—१-७ असितः काश्यपो देवलो वा ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २ गायत्री । ३, ५, ७ निचृद् गायत्री । ४, ६ विराड् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१४॥ प्र सोमासो अधन्विषुः पवमानास इन्दवः । श्रीणाना अप्सु मृञ्जत ॥१॥
अभि गावो अधन्विषुरापो न प्रवता यतीः । पुनाना इन्द्रमाशत ॥२॥
प्र पवमान धन्वसि सोमेन्द्राय पातवे । नृभिर्यतो वि नीयसे ॥३॥
त्वं सोम नृमादनः पवस्व चर्षणीसहे । सस्निर्यो अनुमाद्यः ॥४॥
इन्दो यदद्रिभिः सुतः पवित्रं परिधावसि । अरमिन्द्रस्य धाम्ने ॥५॥
पवस्व वृत्रहन्तमोक्थेभिरनुमाद्यः । शुचिः पावको अद्भुतः ॥६॥
शुचिः पावक उच्यते सोमः सुतस्य मध्वः । देवावीरघशंसहा ॥७॥

६८ [*द्वितीयोऽनुवाकः ॥ सू० २५-६०*]

॥ २५ ॥ ऋषिः—१-६ दृळ्हच्युतः आगस्त्यः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ३, ५, ६ गायत्री । २, ४ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१५॥ पवस्व दक्षसाधनो देवेभ्यः पीतये हरे । मरुद्भ्यो वायवे मदः ॥१॥
पवमान धिया हितो३ऽभि योनिं कनिक्रदत् । धर्मणा वायुमा विश ॥२॥

सं देवैः शोभते वृषा कविर्योनावधि प्रियः । वृत्रहा देववीतमः ॥३॥
विश्वा रूपाण्याविशन्पुनानो याति हर्यतः । यत्रामृतास आसते ॥४॥
अरुषो जनयन्गिरः सोमः पवत आयुषक् । इन्द्रं गच्छन्कविक्रतुः ॥५॥
आ पवस्व मदिन्तम पवित्रं धारया कवे । अर्कस्य योनिमासदम् ॥६॥

॥ २६ ॥ ऋषिः—१-६ इध्मवाहो दार्ढच्युतः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ३-५ निचृद् गायत्री ।
२, ६ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१६॥ तममृक्षन्त वाजिनमुपस्थे अदितेरधि । विप्रासो अण्व्या धिया ॥१॥
तं गावो अभ्यनूषत सहस्रधारमक्षितम् । इन्दुं धर्तारमा दिवः ॥२॥
तं वेधां मेधयाह्यन्पवमानमधि द्यवि । धर्णसिं भूरिधायसम् ॥३॥
तमह्यन्भुरिजोर्धिया संवसानं विवस्वतः । पतिं वाचो अदाभ्यम् ॥४॥
तं सानावधि जामयो हरिं हिन्वन्त्यद्रिभिः । हर्यतं भूरिचक्षसम् ॥५॥
तं त्वा हिन्वन्ति वेधसः पवमान गिरावृधम् । इन्दविन्द्राय मत्सरम् ॥६॥

॥ २७ ॥ ऋषिः—१-६ नृमेधः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २, ६ निचृद् गायत्री ।
३-५ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१७॥ एष कविरभिष्टुतः पवित्रे अधि तोशते । पुनानो घ्नन्नप स्रिधः ॥१॥
एष इन्द्राय वायवे स्वर्जित्परि षिच्यते । पवित्रे दक्षसाधनः ॥२॥
एष नृभिर्वि नीयते दिवो मूर्धा वृषा सुतः । सोमो वनेषु विश्ववित् ॥३॥
एष गव्युरचिक्रदत्पवमानो हिरण्ययुः । इन्दुः सत्राजिदस्तृतः ॥४॥
एष सूर्येण हासते पवमानो अधि द्यवि । पवित्रे मत्सरो मदः ॥५॥
एष शुष्म्यसिष्यददन्तरिक्षे वृषा हरिः । पुनान इन्दुरिन्द्रमा ॥६॥

॥ २८ ॥ ऋषिः—१-६ प्रियमेधः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ४, ५ गायत्री ।
२, ३, ६ विराड् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१८॥ एष वाजी हितो नृभिर्विश्वविन्मनसस्पतिः । अव्यो वारं वि धावति ॥१॥
एष पवित्रे अक्षरत्सोमो देवेभ्यः सुतः । विश्वा धामान्याविशन् ॥२॥
एष देवः शुभायतेऽधि योनावमर्त्यः । वृत्रहा देववीतमः ॥३॥
एष वृषा कनिक्रदद्दशभिर्जामिभिर्यतः । अभि द्रोणानि धावति ॥४॥
एष सूर्यमरोचयत्पवमानो विचर्षणिः । विश्वा धामानि विश्ववित् ॥५॥
एष शुष्म्यदाभ्यः सोमः पुनानो अर्षति । देवावीरघशंसहा ॥६॥

॥ २९ ॥ ऋषिः—१-६ नृमेधः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१ विराड् गायत्री । २-४, ६ निचृद् गायत्री । ५ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१९॥ प्रास्य धारा अक्षरन्वृष्णः सुतस्यौजसा । देवाँ अनु प्रभूषतः ॥१॥
सप्तिं मृजन्ति वेधसो गृणन्तः कारवो गिरा । ज्योतिर्जज्ञानमुक्थ्यम् ॥२॥
सुषहा सोम तानि ते पुनानाय प्रभूवसो । वर्धा समुद्रमुक्थ्यम् ॥३॥
विश्वा वसूनि संजयन्पवस्व सोम धारया । इनु द्वेषांसि सध्र्यक् ॥४॥
रक्षा सु नो अररुषः स्वनात्समस्य कस्य चित् । निदो यत्र मुमुच्महे ॥५॥
एन्दो पार्थिवं रयिं दिव्यं पवस्व धारया । द्युमन्तं शुष्ममा भर ॥६॥

॥ ३० ॥ ऋषिः—१-६ बिन्दुः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २, ६ गायत्री । ३-५ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२०॥ प्र धारा अस्य शुष्मिणो वृथा पवित्रे अक्षरन् । पुनानो वाचमिष्यति ॥१॥
इन्दुर्हियानः सोतृभिर्मृज्यमानः कनिक्रदत् । इयर्ति वग्नुमिन्द्रियम् ॥२॥
आ नः शुष्मं नृषाह्यं वीरवन्तं पुरुस्पृहम् । पवस्व सोम धारया ॥३॥
प्र सोमो अति धारया पवमानो असिष्यदत् । अभि द्रोणान्यासदम् ॥४॥
अप्सु त्वा मधुमत्तमं हरिं हिन्वन्त्यद्रिभिः । इन्दविन्द्राय पीतये ॥५॥
सुनोता मधुमत्तमं सोममिन्द्राय वज्रिणे । चारुं शर्धाय मत्सरम् ॥६॥

॥ ३१ ॥ ऋषिः—१-६ गोतमः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१ ककुम्मती गायत्री । २ यवमध्यागायत्री । ३, ५ गायत्री । ४, ६ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२१॥ प्र सोमासः स्वाध्य१ः पवमानासो अक्रमुः । रयिं कृण्वन्ति चेतनम् ॥१॥
दिवस्पृथिव्या अधि भवेन्दो द्युम्नवर्धनः । भवा वाजानां पतिः ॥२॥
तुभ्यं वाता अभिप्रियस्तुभ्यमर्षन्ति सिन्धवः । सोम वर्धन्ति ते महः ॥३॥
आ प्यायस्व समेतु ते विश्वतः सोम वृष्ण्यम् । भवा वाजस्य संगथे ॥४॥
तुभ्यं गावो घृतं पयो बभ्रो दुदुह्रे अक्षितम् । वर्षिष्ठे अधि सानवि ॥५॥
स्वायुधस्य ते सतो भुवनस्य पते वयम् । इन्दो सखित्वमुश्मसि ॥६॥

॥ ३२ ॥ ऋषिः—१-६ श्यावाश्वः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २ निचृद् गायत्री । ३-६ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२२॥ प्र सोमासो मदच्युतः श्रवसे नो मघोनः । सुता विदथे अक्रमुः ॥१॥
आदीं त्रितस्य योषणो हरिं हिन्वन्त्यद्रिभिः । इन्दुमिन्द्राय पीतये ॥२॥
आदीं हंसो यथा गणं विश्वस्यावीवशन्मतिम् । अत्यो न गोभिरज्यते ॥३॥

उ॒भे सो॑माव॒चाक॑शन्मृ॒गो न त॒क्तो अ॑र्षसि । सीद॑न्नृ॒तस्य॒ योनि॒मा ॥४॥
अ॒भि गावो॑ अनूषत॒ योषा॑ जा॒रमि॑व प्रि॒यम् । अग॑न्ना॒जिं यथा॑ हि॒तम् ॥५॥
अ॒स्मे धे॑हि द्यु॒मद्यशो॑ म॒घव॑द्भ्यश्च॒ मह्यं॑ च । स॒निं मे॒धामु॒त श्रवः॑ ॥६॥

॥ ३३ ॥ ऋषिः—१-६ त्रितः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१ ककुम्मतीगायत्री । २, ४, ५ गायत्री ।
३, ६ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२३॥ प्र सोमा॑सो विप॒श्चितो॒ऽपां न य॑न्त्यू॒र्मयः॑ । वना॑नि महि॒षा इ॑व ॥१॥
अ॒भि द्रोणा॑नि ब॒भ्रवः॑ शु॒क्रा ऋ॒तस्य॒ धार॑या । वाजं॒ गोम॑न्तमक्षरन् ॥२॥
सुता इन्द्रा॑य वा॒यवे॒ वरु॑णाय म॒रुद्भ्यः॑ । सोमा॑ अर्षन्ति॒ विष्ण॑वे ॥३॥
ति॒स्रो वाच॒ उदी॑रते॒ गावो॑ मिमन्ति धे॒नवः॑ । हरि॑रेति॒ कनि॑क्रदत् ॥४॥
अ॒भि ब्रह्मी॑रनूषत य॒ह्वीर्ऋ॒तस्य॑ मा॒तरः॑ । म॒र्मृ॒ज्यन्ते॑ दि॒वः शिशु॑म् ॥५॥
रा॒यः स॑मु॒द्रांश्च॒तुरो॒ऽस्मभ्यं॑ सोम वि॒श्वतः॑ । आ प॑वस्व सह॒स्रिणः॑ ॥६॥

॥ ३४ ॥ ऋषिः—१-६ त्रितः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २, ४ निचृद् गायत्री ।
३, ५, ६ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२४॥ प्र सु॑वा॒नो धार॑या॒ तनेन्दु॑र्हिन्वा॒नो अ॑र्षति । रु॒जद्दृ॒ळ्हा व्योज॑सा ॥१॥
सुत इन्द्रा॑य वा॒यवे॒ वरु॑णाय म॒रुद्भ्यः॑ । सोमो॑ अर्षति॒ विष्ण॑वे ॥२॥
वृषा॑णं॒ वृष॑भिर्य॒तं सु॒न्वन्ति॒ सोम॒मद्रि॑भिः । दु॒हन्ति॒ शक्म॑ना॒ पयः॑ ॥३॥
भुव॑त्त्रि॒तस्य॒ मर्ज्यो॒ भुव॒दिन्द्रा॑य मत्स॒रः । सं रू॒पैर॑ज्यते॒ हरिः॑ ॥४॥
अ॒भीमृ॒तस्य॑ वि॒ष्टपं॑ दु॒हते॒ पृश्नि॑मातरः । चारु॑ प्रि॒यत॑मं ह॒विः ॥५॥
समे॑नमह्रु॑ता इ॒मा गिरो॑ अर्षन्ति स॒स्रुतः॑ । धे॒नूर्वा॒श्रो अ॑वीवशत् ॥६॥

॥ ३५ ॥ ऋषिः—१-६ प्रभूवसुः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २, ४-६ गायत्री ।
३ विराड् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२५॥ आ नः॑ पवस्व॒ धार॑या॒ पव॑मान र॒यिं पृ॒थुम् । यया॒ ज्योति॑र्वि॒दासि॑ नः ॥१॥
इन्दो॑ समुद्रमीङ्खय॒ पव॑स्व विश्वमेजय । रा॒यो ध॒र्ता न॒ ओज॑सा ॥२॥
त्वया॑ वी॒रेण॑ वीरवो॒ऽभि ष्या॑म पृतन्य॒तः । क्षरा॑ णो अ॒भि वार्य॑म् ॥३॥
प्र वाज॒मिन्दु॑रिष्यति॒ सिषा॑सन्वाज॒सा ऋषिः॑ । व्र॒ता वि॑दा॒न आयु॑धा ॥४॥
तं गी॒र्भिर्वा॑चमीङ्ख॒यं पु॑ना॒नं वा॑सयामसि । सोमं॒ जन॑स्य॒ गोप॑तिम् ॥५॥
विश्वो॒ यस्य॑ व्र॒ते जनो॑ दा॒धार॒ धर्म॑ण॒स्पतेः॑ । पु॒ना॒नस्य॑ प्र॒भूव॑सोः ॥६॥

॥ ३६ ॥ ऋषिः—१-६ प्रभूवसुः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१ पादनिचृद् गायत्री । २, ६ गायत्री ।
३-५ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२६॥ असर्जि रथ्यो यथा पवित्रे चम्वोः सुतः । कार्ष्मन्वाजी न्यक्रमीत् ॥१॥
स वह्निः सोम जागृविः पवस्व देववीरति । अभि कोशं मधुश्चुतम् ॥२॥
स नो ज्योतींषि पूर्व्य पवमान वि रोचय । क्रत्वे दक्षाय नो हिनु ॥३॥
शुम्भमान ऋतायुभिर्मृज्यमानो गभस्त्योः । पवते वारे अव्यये ॥४॥
स विश्वा दाशुषे वसु सोमो दिव्यानि पार्थिवा । पवतामान्तरिक्ष्या ॥५॥
आ दिवस्पृष्ठमश्वयुर्गव्ययुः सोम रोहसि । वीरयुः शवसस्पते ॥६॥

॥ ३७ ॥ ऋषिः—१-६ रहूगणः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१-३ गायत्री । ४-६ निचृद्
गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२७॥ स सुतः पीतये वृषा सोमः पवित्रे अर्षति । विघ्नन्रक्षांसि देवयुः ॥१॥
स पवित्रे विचक्षणो हरिरर्षति धर्णसिः । अभि योनिं कनिक्रदत् ॥२॥
स वाजी रोचना दिवः पवमानो वि धावति । रक्षोहा वारमव्ययम् ॥३॥
स त्रितस्याधि सानवि पवमानो अरोचयत् । जामिभिः सूर्यं सह ॥४॥
स वृत्रहा वृषा सुतो वरिवोविददाभ्यः । सोमो वाजमिवासरत् ॥५॥
स देवः कविनेषितो३ऽभि द्रोणानि धावति । इन्दुरिन्द्राय मंहना ॥६॥

॥ ३८ ॥ ऋषिः—१-६ रहूगणः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २, ४, ६ निचृद् गायत्री ।
३ गायत्री । ५ ककुम्मतीगायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२८॥ एष उ स्य वृषा रथोऽव्यो वारेभिरर्षति । गच्छन्वाजं सहस्रिणम् ॥१॥
एतं त्रितस्य योषणो हरिं हिन्वन्त्यद्रिभिः । इन्दुमिन्द्राय पीतये ॥२॥
एतं त्यं हरितो दश मर्मृज्यन्ते अपस्युवः । याभिर्मदाय शुम्भते ॥३॥
एष स्य मानुषीष्वा श्येनो न विक्षु सीदति । गच्छञ्जारो न योषितम् ॥४॥
एष स्य मद्यो रसोऽव चष्टे दिवः शिशुः । य इन्दुर्वारमाविशत् ॥५॥
एष स्य पीतये सुतो हरिरर्षति धर्णसिः । क्रन्दन्योनिमभि प्रियम् ॥६॥

॥ ३९ ॥ ऋषिः—१-६ बृहन्मतिः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ४, ६ निचृद् गायत्री ।
२, ३, ५ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२९॥ आशुरर्ष बृहन्मते परि प्रियेण धाम्ना । यत्र देवा इति ब्रवन् ॥१॥
परिष्कृण्वन्ननिष्कृतं जनाय यातयन्निषः । वृष्टिं दिवः परि स्रव ॥२॥

सुत एति पवित्र आ त्विषिं दधान ओजसा । विचक्षाणो विरोचयन् ॥३॥
अयं स यो दिवस्परि रघुयामा पवित्र आ । सिन्धोरूर्मा व्यक्षरत् ॥४॥
आविवासन्परावतो अथो अर्वावतः सुतः । इन्द्राय सिच्यते मधु ॥५॥
समीचीना अनूषत हरिं हिन्वन्त्यद्रिभिः । योनावृतस्य सीदत ॥६॥

॥ ४० ॥ ऋषिः—१-६ बृहन्मतिः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २ गायत्री ।
३-६ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३०॥ पुनानो अक्रमीदभि विश्वा मृधो विचर्षणिः । शुम्भन्ति विप्रं धीतिभिः ॥१॥
आ योनिमरुणो रुहद्गमदिन्द्रं वृषा सुतः । ध्रुवे सदसि सीदति ॥२॥
नू नो रयिं महामिन्दोऽस्मभ्यं सोम विश्वतः । आ पवस्व सहस्रिणम् ॥३॥
विश्वा सोम पवमान द्युम्नानीन्दवा भर । विदाः सहस्रिणीरिषः ॥४॥
स नः पुनान आ भर रयिं स्तोत्रे सुवीर्यम् । जरितुर्वर्धया गिरः ॥५॥
पुनान इन्दवा भर सोम द्विबर्हसं रयिम् । वृषन्निन्दो न उक्थ्यम् ॥६॥

॥ ४१ ॥ ऋषिः—१-६ मेध्यातिथिः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ३-५ गायत्री ।
२ ककुम्मतीगायत्री । ६ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३१॥ प्र ये गावो न भूर्णयस्त्वेषा अयासो अक्रमुः । घ्नन्तः कृष्णामप त्वचम् ॥१॥
सुवितस्य मनामहेऽति सेतुं दुराव्यम् । साह्वांसो दस्युमव्रतम् ॥२॥
शृण्वे वृष्टेरिव स्वनः पवमानस्य शुष्मिणः । चरन्ति विद्युतो दिवि ॥३॥
आ पवस्व महीमिषं गोमदिन्दो हिरण्यवत् । अश्वावद्वाजवत्सुतः ॥४॥
स पवस्व विचर्षण आ मही रोदसी पृण । उषाः सूर्यो न रश्मिभिः ॥५॥
परि णः शर्मयन्त्या धारया सोम विश्वतः । सरा रसेव विष्टपम् ॥६॥

॥ ४२ ॥ ऋषिः—१-६ मेध्यातिथिः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २ निचृद् गायत्री ।
३, ४, ६ गायत्री । ५ ककुम्मतीगायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३२॥ जनयन्रोचना दिवो जनयन्नप्सु सूर्यम् । वसानो गा अपो हरिः ॥१॥
एष प्रत्नेन मन्मना देवो देवेभ्यस्परि । धारया पवते सुतः ॥२॥
वावृधानाय तूर्वये पवन्ते वाजसातये । सोमाः सहस्रपाजसः ॥३॥
दुहानः प्रत्नमित्पयः पवित्रे परि षिच्यते । क्रन्दन्देवाँ अजीजनत् ॥४॥

अ॒भि विश्वा॑नि॒ वार्या॒भि दे॒वाँ ऋ॑ता॒वृधः॑ । सोमः॑ पुना॒नो अ॑र्षति ॥५॥
गोम॑न्नः सोम वी॒रव॒दश्वा॑व॒द्वाज॑वत्सु॒तः । पव॑स्व बृह॒तीरिषः॑ ॥६॥

॥ ४३ ॥ ऋषिः—१-६ मेध्यातिथिः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २, ४, ५ गायत्री ।
३, ६ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३३॥ यो अत्य॑ इव मृज्यते॒ गोभि॒र्मदा॑य हर्य॒तः । तं गी॒र्भिर्वा॑सयामसि ॥१॥
तं नो॒ विश्वा॑ अव॒स्युवो॒ गिरः॑ शुम्भन्ति पू॒र्वथा॑ । इन्दु॒मिन्द्रा॑य पी॒तये॑ ॥२॥
पु॒ना॒नो या॑ति हर्य॒तः सोमो॑ गी॒र्भिः परि॑ष्कृतः । विप्र॑स्य॒ मेध्या॑तिथेः ॥३॥
पव॑मान वि॒दा र॒यिम॒स्मभ्यं॑ सोम सु॒श्रिय॑म् । इन्दो॑ स॒हस्र॑वर्चसम् ॥४॥
इन्दु॒रत्यो॒ न वा॑ज॒सृत्कनि॑क्रन्ति प॒वित्र॒ आ । यद॒क्षा॒रति॑ देव॒युः ॥५॥
पव॑स्व॒ वाज॑सातये॒ विप्र॑स्य गृण॒तो वृ॒धे । सोम॒ रास्व॑ सु॒वीर्य॑म् ॥६॥

॥ इति षष्ठाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥

[अष्टमाध्याये वर्गाः ३३, सूक्तानि ३१, ऋचः २०४]

[षष्ठाष्टके अध्यायाः ८, वर्गाः ३३१, सूक्तानि १३५, ऋचः १७३०]

॥ इति षष्ठोऽष्टकः ॥

अथ सप्तमोऽष्टकः ॥

अथ प्रथमोऽध्यायः ॥

॥ ४४ ॥ ऋषिः—१-६ अयास्यः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१ निचृद् गायत्री ।
२-६ गायत्री । स्वरः—षड्जः ॥

॥१॥ प्र ण इन्दो महे तन ऊर्मिं न बिभ्रदर्षसि । अभि देवाँ अयास्यः ॥१॥
मती जुष्टो धिया हितः सोमो हिन्वे परावति । विप्रस्य धारया कविः ॥२॥
अयं देवेषु जागृविः सुत एति पवित्र आ । सोमो याति विचर्षणिः ॥३॥
स नः पवस्व वाजयुश्चक्राणश्चारुमध्वरम् । बर्हिष्माँ आ विवासति ॥४॥
स नो भगाय वायवे विप्रवीरः सदावृधः । सोमो देवेष्वा यमत् ॥५॥
स नो अद्य वसुत्तये क्रतुविद्गातुवित्तमः । वाजं जेषि श्रवो बृहत् ॥६॥

॥४५॥ ऋषिः—१-६ अयास्यः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ३-५ गायत्री ।
२ विराड् गायत्री । ६ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२॥ स पवस्व मदाय कं नृचक्षा देववीतये । इन्दविन्द्राय पीतये ॥१॥
स नो अर्षाभि दूत्यं१ त्वमिन्द्राय तोशसे । देवान्त्सखिभ्य आ वरम् ॥२॥
उत त्वामरुणं वयं गोभिरञ्ज्मो मदाय कम् । वि नो राये दुरो वृधि ॥३॥
अत्यूं पवित्रमक्रमीद्वाजी धुरं न यामनि । इन्दुर्देवेषु पत्यते ॥४॥
समी सखायो अस्वरन्वने क्रीळन्तमत्यविम् । इन्दुं नावा अनूषत ॥५॥
तया पवस्व धारया यया पीतो विचक्षसे । इन्दो स्तोत्रे सुवीर्यम् ॥६॥

॥ ४६ ॥ ऋषिः—१-६ अयास्यः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१ ककुम्मतीगायत्री । २, ४
६ निचृद् गायत्री । ३, ५ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३॥ असृग्रन्देववीतयेऽत्यासः कृत्व्या इव । क्षरन्तः पर्वतावृधः ॥१॥
परिष्कृतास इन्दवो योषेव पित्र्यावती । वायुं सोमा असृक्षत ॥२॥
एते सोमास इन्दवः प्रयस्वन्तश्चमू सुताः । इन्द्रं वर्धन्ति कर्मभिः ॥३॥
आ धावता सुहस्त्यः शुक्रा गृभ्णीत मन्थिना । गोभिः श्रीणीत मत्सरम् ॥४॥

स पवस्व धनंजय प्रयन्ता राधसो महः । अस्मभ्यं सोम गातुवित् ॥५॥
एतं मृजन्ति मर्ज्यं पवमानं दश क्षिपः । इन्द्राय मत्सरं मदम् ॥६॥

॥ ४७ ॥ ऋषिः—१-५ कविर्भार्गवः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ३, ४ गायत्री ।
२ निचृद् गायत्री । ५ विराड् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥४॥ अया सोमः सुकृत्यया महश्चिदभ्यवर्धत । मन्दान उद्वृषायते ॥१॥
कृतानीदस्य कर्त्वा चेतन्ते दस्युतर्हणा । ऋणा च धृष्णुश्चयते ॥२॥
आत्सोम इन्द्रियो रसो वज्रः सहस्रसा भुवत् । उक्थं यदस्य जायते ॥३॥
स्वयं कविर्विधर्तरि विप्राय रत्नमिच्छति । यदी मर्मृज्यते धियः ॥४॥
सिषासतू रयीणां वाजेष्वर्वतामिव । भरेषु जिग्युषामसि ॥५॥

॥ ४८ ॥ ऋषिः—१-५ कविर्भार्गवः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ५ गायत्री ।
२-४ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥५॥ तं त्वा नृम्णानि बिभ्रतं सधस्थेषु महो दिवः । चारुं सुकृत्ययेमहे ॥१॥
संवृक्तधृष्णुमुक्थ्यं महामहिव्रतं मदम् । शतं पुरो रुरुक्षणिम् ॥२॥
अतस्त्वा रयिमभि राजानं सुक्रतो दिवः । सुपर्णो अव्यथिर्भरत् ॥३॥
विश्वस्मा इत्स्वर्दृशे साधारणं रजस्तुरम् । गोपामृतस्य विर्भरत् ॥४॥
अधा हिन्वान इन्द्रियं ज्यायो महित्वमानशे । अभिष्टिकृद्विचर्षणिः ॥५॥

॥ ४९ ॥ ऋषिः—१-५ कविर्भार्गवः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ४, ५ निचृद् गायत्री ।
२, ३ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥६॥ पवस्व वृष्टिमा सु नोऽपामूर्मिं दिवस्परि । अयक्ष्मा बृहतीरिषः ॥१॥
तया पवस्व धारया यया गाव इहागमन् । जन्यास उप नो गृहम् ॥२॥
घृतं पवस्व धारया यज्ञेषु देववीतमः । अस्मभ्यं वृष्टिमा पव ॥३॥
स न ऊर्जे व्य१व्ययं पवित्रं धाव धारया । देवासः शृणवन्हि कम् ॥४॥
पवमानो असिष्यदद्रक्षांस्यपजङ्घनत् । प्रत्नवद्रोचयन्रुचः ॥५॥

॥ ५० ॥ ऋषिः—१-५ उचथ्यः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २, ४, ५ गायत्री ।
३ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥७॥ उत्ते शुष्मास ईरते सिन्धोरूर्मेरिव स्वनः । वाणस्य चोदया पविम् ॥१॥

प्रसवे त उदीरते तिस्रो वाचो मखस्युवः । यदव्य एषि सानवि ॥२॥
अव्यो वारे परि प्रियं हरिं हिन्वन्त्यद्रिभिः । पवमानं मधुश्चुतम् ॥३॥
आ पवस्व मदिन्तम पवित्रं धारया कवे । अर्कस्य योनिमासदम् ॥४॥
स पवस्व मदिन्तम गोभिरञ्जानो अक्तुभिः । इन्दविन्द्राय पीतये ॥५॥

॥ ५१ ॥ ऋषिः—१-५ उचथ्यः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २ गायत्री । ३-५
निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥८॥ अध्वर्यो अद्रिभिः सुतं सोमं पवित्र आ सृज । पुनीहीन्द्राय पातवे ॥१॥
दिवः पीयूषमुत्तमं सोममिन्द्राय वज्रिणे । सुनोता मधुमत्तमम् ॥२॥
तव त्य इन्दो अन्धसो देवा मधोर्व्यश्नते । पवमानस्य मरुतः ॥३॥
त्वं हि सोम वर्धयन्त्सुतो मदाय भूर्णये । वृषन्त्स्तोतारमूतये ॥४॥
अभ्यर्ष विचक्षण पवित्रं धारया सुतः । अभि वाजमुत श्रवः ॥५॥

॥ ५२ ॥ ऋषिः—१-५ उचथ्यः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१ भुरिग्गायत्री । २ गायत्री ।
३, ५ निचृद् गायत्री । ४ विराड् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥९॥ परि द्युक्षः सनद्रयिर्भरद्वाजं नो अन्धसा । सुवानो अर्ष पवित्र आ ॥१॥
तव प्रत्नेभिरध्वभिरव्यो वारे परि प्रियः । सहस्रधारो यात्तना ॥२॥
चरुर्न यस्तमीङ्खयेन्दो न दानमीङ्खय । वधैर्वधस्नवीङ्खय ॥३॥
नि शुष्ममिन्दवेषां पुरुहूत जनानाम् । यो अस्माँ आदिदेशति ॥४॥
शतं न इन्द ऊतिभिः सहस्रं वा शुचीनाम् । पवस्व मंहयद्रयिः ॥५॥

५३ ॥ ऋषिः—१-४ अवत्सारः । देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ३ निचृद् गायत्री ।
२, ४ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१०॥ उत्ते शुष्मासो अस्थू रक्षो भिन्दन्तो अद्रिवः । नुदस्व याः परिस्पृधः ॥१॥
अया निजघ्निरोजसा रथसङ्गे धने हिते । स्तवा अबिभ्युषा हृदा ॥२॥
अस्य व्रतानि नाधृषे पवमानस्य दूढ्या । रुज यस्त्वा पृतन्यति ॥३॥
तं हिन्वन्ति मदच्युतं हरिं नदीषु वाजिनम् । इन्दुमिन्द्राय मत्सरम् ॥४॥

॥ ५४ ॥ ऋषिः—१-४ अवत्सारः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २, ४ गायत्री ।
३ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥११॥ अस्य प्रत्नामनु द्युतं शुक्रं दुदुह्रे अह्रयः । पयः सहस्रसामृषिम् ॥१॥
अयं सूर्य इवोपदृगयं सरांसि धावति । सप्त प्रवत आ दिवम् ॥२॥
अयं विश्वानि तिष्ठति पुनानो भुवनोपरि । सोमो देवो न सूर्यः ॥३॥
परि णो देववीतये वाजाँ अर्षसि गोमतः । पुनान इन्दविन्द्रयुः ॥४॥

॥ ५५ ॥ ऋषिः—१-४ अवत्सारः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २ गायत्री ।
३, ४ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१२॥ यवंयवं नो अन्धसा पुष्टंपुष्टं परि स्रव । सोम विश्वा च सौभगा ॥१॥
इन्दो यथा तव स्तवो यथा ते जातमन्धसः । नि बर्हिषि प्रिये सदः ॥२॥
उत नो गोविदश्ववित्पवस्व सोमान्धसा । मक्षूतमेभिरहभिः ॥३॥
यो जिनाति न जीयते हन्ति शत्रुमभीत्य । स पवस्व सहस्रजित् ॥४॥

॥ ५६ ॥ ऋषिः—१-४ अवत्सारः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१-३ गायत्री ।
४ यवमध्यागायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१३॥ परि सोम ऋतं बृहदाशुः पवित्रे अर्षति । विघ्नन्रक्षांसि देवयुः ॥१॥
यत्सोमो वाजमर्षति शतं धारा अपस्युवः । इन्द्रस्य सख्यमाविशन् ॥२॥
अभि त्वा योषणो दश जारं न कन्यानूषत । मृज्यसे सोम सातये ॥३॥
त्वमिन्द्राय विष्णवे स्वादुरिन्दो परि स्रव । नॄन्त्स्तोतॄन्पाह्यंहसः ॥४॥

॥ ५७ ॥ ऋषिः—१-४ अवत्सारः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ३ गायत्री ।
२ निचृद् गायत्री । ४ ककुम्मतीगायत्री । स्वरः—षड्जः ॥

॥१४॥ प्र ते धारा असश्चतो दिवो न यन्ति वृष्टयः । अच्छा वाजं सहस्रिणम् ॥१॥
अभि प्रियाणि काव्या विश्वा चक्षाणो अर्षति । हरिस्तुञ्जान आयुधा ॥२॥
स मर्मृजान आयुभिरिभो राजेव सुव्रतः । श्येनो न वंसु षीदति ॥३॥
स नो विश्वा दिवो वसूतो पृथिव्या अधि । पुनान इन्दवा भर ॥४॥

॥ ५८ ॥ ऋषिः—१-४ अवत्सारः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ३ निचृद्गायत्री ।
२ विराड्गायत्री । ४ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१५॥ तरत्स मन्दी धावति धारा सुतस्यान्धसः । तरत्स मन्दी धावति ॥१॥
उस्रा वेद वसूनां मर्तस्य देव्यवसः । तरत्स मन्दी धावति ॥२॥
ध्वस्रयोः पुरुषन्त्योरा सहस्राणि दद्महे । तरत्स मन्दी धावति ॥३॥
आ ययोस्त्रिंशतं तना सहस्राणि च दद्महे । तरत्स मन्दी धावति ॥४॥

॥ ५९ ॥ ऋषिः—१-४ अवत्सारः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१ गायत्री । २ आर्चीस्वराड्
गायत्री ॥ ३, ४ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१६॥ पवस्व गोजिदश्वजिद्विश्वजित्सोम रण्यजित् । प्रजावद्रत्नमा भर ॥१॥
पवस्वाद्भ्यो अदाभ्यः पवस्वौषधीभ्यः । पवस्व धिषणाभ्यः ॥२॥
त्वं सोम पवमानो विश्वानि दुरिता तर । कविः सीद नि बर्हिषि ॥३॥
पवमान स्वर्विदो जायमानोऽभवो महान् । इन्दो विश्वाँ अभीदसि ॥४॥

॥ ६० ॥ ऋषिः—१-४ प्रवत्सारः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २, ४ गायत्री ।
३ निचृदुष्णिक् ॥ स्वरः—१, २, ४ षड्जः ॥ ३ ऋषभः ॥

॥१७॥ प्र गा॑य॒त्रेण॑ गायत॒ पव॑मानं॒ विच॑र्षणिम्। इन्दुं॑ स॒हस्र॑चक्षसम् ॥१॥
तं त्वा॑ स॒हस्र॑चक्षस॒मथो॑ स॒हस्र॑भर्णसम्। अति॒ वार॑मपाविषुः ॥२॥
अति॒ वारा॒न्पव॑मानो असिष्यदत्क॒लशाँ॑ अ॒भि धा॑वति। इन्द्र॑स्य॒ हार्द्या॑वि॒शन् ॥३॥
इन्द्र॑स्य सोम॒ राध॑से॒ शं पव॑स्व विच॑र्षणे। प्र॒जाव॒द्रेत॒ आ भ॑र ॥४॥

६९ [तृतीयोऽनुवाकः ॥ ६१ ॥ ऋषिः—१-३० अमहीयुः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ४, ५, ८, १०, १२, १५,
सू० ६१-६७] १८, २२-२४, २९, ३० निचृद् गायत्री । २, ३, ६, ७, ९, १३, १४, १६, १७, २०, २१,
२६-२८ गायत्री । ११, १९ विराड् गायत्री । २५ ककुम्मतीगायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१८॥ अ॒या वी॒ती परि॑ स्रव॒ यस्ते॑ इन्दो॒ मदे॒ष्वा। अ॒वाह॑न्नव॒तीर्नव॑ ॥१॥
पुरः॑ स॒द्य इ॒त्थाधि॑ये॒ दिवो॑दासाय॒ शम्ब॑रम्। अध॒ त्यं तु॒र्व॑शं॒ यदु॑म् ॥२॥
परि॑ णो॒ अश्व॑मश्व॒विद्गोम॑दिन्दो॒ हिर॑ण्यवत्। क्षरा॑ सह॒स्रिणी॒रिषः॑ ॥३॥
पव॑मानस्य ते व॒यं प॒वित्र॑मभ्युन्द॒तः। स॒खि॒त्वमा वृ॑णीमहे ॥४॥
ये ते॑ प॒वित्र॑मू॒र्मयो॑ऽभि॒क्षर॑न्ति॒ धार॑या। तेभि॑र्नः सोम मृळय ॥५॥

॥१९॥ स नः॑ पुना॒न आ भ॑र र॒यिं वी॒रव॑ती॒मिष॑म्। ईशा॑नः सोम वि॒श्वतः॑ ॥६॥
ए॒तमु॒ त्यं दश॒ क्षिपो॑ मृजन्ति॒ सिन्धु॑मातरम्। समा॑दि॒त्येभि॑रख्यत ॥७॥
समिन्द्रे॑णो॒त वा॒युना॑ सु॒त ए॑ति प॒वित्र॒ आ। सं सूर्य॑स्य र॒श्मिभिः॑ ॥८॥
स नो॒ भगा॑य वा॒यवे॑ पू॒षणे॒ पव॑स्व॒ मधु॑मान्। चारु॑र्मि॒त्रे वरु॑णे च ॥९॥
उ॒च्चा ते॑ जा॒तमन्ध॑सो दि॒वि षद्भू॒म्या द॑दे। उ॒ग्रं शर्म॒ महि॒ श्रवः॑ ॥१०॥

॥२०॥ ए॒ना विश्वा॑न्य॒र्य आ द्यु॒म्नानि॒ मानु॑षाणाम्। सिषा॑सन्तो वनामहे ॥११॥
स न॒ इन्द्रा॑य॒ यज्य॑वे॒ वरु॑णाय म॒रुद्भ्यः॑। व॒रि॒वो॒वित्परि॑ स्रव ॥१२॥
उपो॒ षु जा॒तम॒प्तुरं॒ गोभि॑र्भ॒ङ्गं परि॑ष्कृतम्। इन्दुं॑ दे॒वा अ॑यासिषुः ॥१३॥
तमिद्व॑र्धन्तु नो॒ गिरो॑ व॒त्सं सं॒शिश्व॑रीरिव। य इन्द्र॑स्य हृदं॒सनिः॑ ॥१४॥
अर्षा॑ णः सोम॒ शं गवे॑ धुक्षस्व॑ पि॒प्युषी॒मिष॑म्। वर्धा॑ समु॒द्रमु॒क्थ्य॑म् ॥१५॥

॥२१॥ पव॑मानो अजीजनद्दि॒वश्चि॒त्रं न त॑न्य॒तुम्। ज्योति॑र्वैश्वान॒रं बृह॒त् ॥१६॥
पव॑मानस्य ते॒ रसो॒ मदो॑ राजन्नदुच्छुनः। वि वार॒मव्य॑मर्षति ॥१७॥
पव॑मान॒ रस॒स्तव॒ दक्षो॒ वि रा॑जति द्यु॒मान्। ज्योति॒र्वि॑श्वं॒ स्व॑र्दृ॒शे ॥१८॥
यस्ते॒ मदो॒ वरे॑ण्य॒स्तेना॑ पव॒स्वान्ध॑सा। दे॒वा॒वीर॑घशंस॒हा ॥१९॥
ज॒घ्निर्वृ॒त्रम॑मि॒त्रियं॒ सस्नि॒र्वाजं॑ दि॒वेदि॑वे। गो॒षा उ॑ अश्व॒सा अ॑सि ॥२०॥

॥२२॥ सं॒मि॒श्लो अ॑रु॒षो भ॑व सूप॒स्थाभि॒र्न धे॒नुभि॑: । सीद॑ञ्छ्ये॒नो न योनि॒मा ॥२१॥
स प॑वस्व॒ य आवि॒थेन्द्रं॑ वृ॒त्राय॒ हन्त॑वे । व॒व्रि॒वांसं॑ म॒हीर॒पः ॥२२॥
सु॒वीरा॑सो व॒यं धना॒ जये॑म सोम मीढ्वः । पु॒ना॒नो व॑र्ध नो॒ गिर॑: ॥२३॥
त्वोता॑स॒स्तवाव॑सा॒ स्याम॑ व॒न्वन्त॑ आ॒मुर॑: । सोम॑ व्र॒तेषु॑ जागृहि ॥२४॥
अ॒प॒घ्नन्प॑वते॒ मृधोऽप॒ सोमो॒ अरा॑व्णः । गच्छ॒न्निन्द्र॑स्य निष्कृ॒तम् ॥२५॥

॥२३॥ म॒हो नो॑ रा॒य आ भ॑र॒ पव॑मान ज॒ही मृध॑: । रास्वे॑न्दो वी॒रव॒द्यश॑: ॥२६॥
न त्वा॑ श॒तं च॒न ह्रुतो॒ राधो॒ दित्स॑न्त॒मा मि॑नन् । यत्पु॑ना॒नो म॑ख॒स्यसे॑ ॥२७॥
पव॑स्वेन्दो॒ वृषा॑ सु॒तः कृ॒धी नो॑ य॒शसो॒ जने॑ । विश्वा॒ अप॒ द्विषो॑ जहि ॥२८॥
अस्य॑ ते स॒ख्ये व॒यं तवे॑न्दो द्यु॒म्न उ॑त्त॒मे । सा॒स॒ह्याम॑ पृतन्य॒तः ॥२९॥
या ते॑ भी॒मान्यायु॑धा ति॒ग्मानि॒ सन्ति॒ धूर्व॑णे । रक्षा॑ समस्य नो नि॒दः ॥३०॥

॥ ६२ ॥ ऋषिः—१-३० जमदग्निः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ६, ७, ९, १०, २१, २५, २८, २९ निचृद् गायत्री । २, ५, ११-१६, २१-२४, २७, ३० गायत्री । ३ ककुम्मती-गायत्री । ४ पिपीलिकामध्यागायत्री । ८, २०, २६ विराड् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२४॥ ए॒ते अ॑सृग्र॒मिन्द॑वस्ति॒रः प॒वित्र॑मा॒शव॑: । विश्वा॑न्य॒भि सौभ॑गा ॥१॥
वि॒घ्नन्तो॑ दुरि॒ता पु॒रु सु॒गा तो॒काय॑ वा॒जिन॑: । तना॑ कृ॒ण्वन्तो॒ अर्व॑ते ॥२॥
कृ॒ण्वन्तो॒ वरि॑वो॒ गवे॒ऽभ्य॑र्षन्ति सुष्टु॒तिम् । इळा॑म॒स्मभ्यं॑ सं॒यत॑म् ॥३॥
असा॑व्यं॒शुर्मदा॑या॒प्सु दक्षो॑ गिरि॒ष्ठाः । श्ये॒नो न योनि॒मास॑दत् ॥४॥
शु॒भ्रमन्धो॑ दे॒ववा॑तम॒प्सु धू॒तो नृभि॑: सु॒तः । स्वद॑न्ति॒ गाव॒: पयो॑भिः ॥५॥

॥२५॥ आदी॒मश्वं॒ न हेता॒रोऽशू॑शुभन्न॒मृता॑य । मध्वो॒ रसं॑ सध॒मादे॑ ॥६॥
यास्ते॒ धारा॑ मधु॒श्चुतोऽसृ॑ग्रमिन्द ऊ॒तये॑ । ताभि॑: प॒वित्र॒मास॑दः ॥७॥
सो अ॒र्षेन्द्रा॑य पी॒तये॑ ति॒रो रोमा॑ण्य॒व्यया॑ । सीद॒न्योना॒ वने॒ष्वा ॥८॥
त्वमि॑न्दो॒ परि॑ स्रव॒ स्वादि॑ष्ठो॒ अङ्गि॑रोभ्यः । व॒रि॒वो॒विद्घृ॒तं पय॑: ॥९॥
अ॒यं विच॑र्षणिर्हि॒तः पव॑मान॒: स चे॑तति । हि॒न्वा॒न आप्यं॑ बृ॒हत् ॥१०॥

॥२६॥ ए॒ष वृषा॒ वृष॑व्रत॒: पव॑मानो अशस्ति॒हा । कर॒द्वसू॑नि दा॒शुषे॑ ॥११॥
आ प॑वस्व सह॒स्रिणं॑ र॒यिं गोम॑न्तम॒श्विन॑म् । पु॒रु॒श्च॒न्द्रं पु॑रु॒स्पृह॑म् ॥१२॥
ए॒ष स्य परि॑ षिच्यते मर्मृ॒ज्यमा॑न आ॒युभि॑: । उ॒रु॒गा॒यः क॒विक्र॑तुः ॥१३॥
स॒हस्रो॑तिः श॒ताम॑घो वि॒मानो॒ रज॑सः क॒विः । इन्द्रा॑य पवते॒ मद॑: ॥१४॥
गि॒रा जा॒त इ॒ह स्तु॒त इन्दु॒रिन्द्रा॑य धीयते । वि॒र्योना॑ वस॒तावि॑व ॥१५॥

॥२७॥ पवमानः सुतो नृभिः सोमो वाजमिवासरत् । चमूषु शक्मनासदम् ॥१६॥
तं त्रिपृष्ठे त्रिवन्धुरे रथे युञ्जन्ति यातवे । ऋषीणां सप्त धीतिभिः ॥१७॥
तं सोतारो धनस्पृतमाशुं वाजाय यातवे । हरिं हिनोत वाजिनम् ॥१८॥
आविशन्कलशं सुतो विश्वा अर्षन्नभि श्रियः । शूरो न गोषु तिष्ठति ॥१९॥
आ त इन्दो मदाय कं पयो दुहन्त्यायवः । देवा देवेभ्यो मधु ॥२०॥

॥२८॥ आ नः सोमं पवित्र आ सृजता मधुमत्तमम् । देवेभ्यो देवश्रुत्तमम् ॥२१॥
एते सोमा असृक्षत गृणानाः श्रवसे महे । मदिन्तमस्य धारया ॥२२॥
अभि गव्यानि वीतये नृम्णा पुनानो अर्षसि । सनद्वाजः परि स्रव ॥२३॥
उत नो गोमतीरिषो विश्वा अर्ष परिष्टुभः । गृणानो जमदग्निना ॥२४॥
पवस्व वाचो अग्रियः सोम चित्राभिरूतिभिः । अभि विश्वानि काव्या ॥२५॥

॥२९॥ त्वं समुद्रिया अपोऽग्रियो वाच ईरयन् । पवस्व विश्वमेजय ॥२६॥
तुभ्येमा भुवना कवे महिम्ने सोम तस्थिरे । तुभ्यमर्षन्ति सिन्धवः ॥२७॥
प्र ते दिवो न वृष्टयो धारा यन्त्यसश्चतः । अभि शुक्रामुपस्तिरम् ॥२८॥
इन्द्रायेन्दुं पुनीतनोग्रं दक्षाय साधनम् । ईशानं वीतिराधसम् ॥२९॥
पवमान ऋतः कविः सोमः पवित्रमासदत् । दधत्स्तोत्रे सुवीर्यम् ॥३०॥

॥ ६३ ॥ ऋषिः—१-३० निध्रुविः काश्यपः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २, ४, १२, १७, २०, २२, २३, २५, २७, २८, ३० निचृद् गायत्री । ३, ७-११, १६, १८, १९, २१, २४, २६ गायत्री । ५, १३, १५ विराड् गायत्री । ६, १४, २९ ककुम्मतीगायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३०॥ आ पवस्व सहस्रिणं रयिं सोम सुवीर्यम् । अस्मे श्रवांसि धारय ॥१॥
इषमूर्जं च पिन्वस इन्द्राय मत्सरिन्तमः । चमूष्वा नि षीदसि ॥२॥
सुत इन्द्राय विष्णवे सोमः कलशे अक्षरत् । मधुमाँ अस्तु वायवे ॥३॥
एते असृग्रमाशवोऽति ह्वरांसि बभ्रवः । सोमा ऋतस्य धारया ॥४॥
इन्द्रं वर्धन्तो अप्तुरः कृण्वन्तो विश्वमार्यम् । अपघ्नन्तो अराव्णः ॥५॥

॥३१॥ सुता अनु स्वमा रजोऽभ्यर्षन्ति बभ्रवः । इन्द्रं गच्छन्त इन्दवः ॥६॥
अया पवस्व धारया यया सूर्यमरोचयः । हिन्वानो मानुषीरपः ॥७॥
अयुक्त सूर एतशं पवमानो मनावधि । अन्तरिक्षेण यातवे ॥८॥
उत त्या हरितो दश सूरो अयुक्त यातवे । इन्दुरिन्द्र इति ब्रुवन् ॥९॥
परीतो वायवे सुतं गिर इन्द्राय मत्सरम् । अव्यो वारेषु सिञ्चत ॥१०॥

॥३२॥ पवमान विदा रयिमस्मभ्यं सोम दुष्टरम् । यो दूणाशो वनुष्यता ॥११॥
अभ्यर्ष सहस्रिणं रयिं गोमन्तमश्विनम् । अभि वाजमुत श्रवः ॥१२॥
सोमो देवो न सूर्योऽद्रिभिः पवते सुतः । दधानः कलशे रसम् ॥१३॥
एते धामान्यार्या शुक्रा ऋतस्य धारया । वाजं गोमन्तमक्षरन् ॥१४॥
सुता इन्द्राय वज्रिणे सोमासो दध्याशिरः । पवित्रमत्यक्षरन् ॥१५॥

॥३३॥ प्र सोम मधुमत्तमो राये अर्ष पवित्र आ । मदो यो देववीतमः ॥१६॥
तमी मृजन्त्यायवो हरिं नदीषु वाजिनम् । इन्दुमिन्द्राय मत्सरम् ॥१७॥
आ पवस्व हिरण्यवदश्वावत्सोम वीरवत् । वाजं गोमन्तमा भर ॥१८॥
परि वाजे न वाजयुमव्यो वारेषु सिञ्चत । इन्द्राय मधुमत्तमम् ॥१९॥
कविं मृजन्ति मर्ज्यं धीभिर्विप्रा अवस्यवः । वृषा कनिक्रदर्षति ॥२०॥

॥३४॥ वृषणं धीभिरप्तुरं सोममृतस्य धारया । मती विप्राः समस्वरन् ॥२१॥
पवस्व देवायुषगिन्द्रं गच्छतु ते मदः । वायुमा रोह धर्मणा ॥२२॥
पवमान नि तोशसे रयिं सोम श्रवाय्यम् । प्रियः समुद्रमा विश ॥२३॥
अपघ्नन्पवसे मृधः क्रतुवित्सोम मत्सरः । नुदस्वादेवयुं जनम् ॥२४॥
पवमाना असृक्षत सोमाः शुक्रास इन्दवः । अभि विश्वानि काव्या ॥२५॥

॥३५॥ पवमानास आशवः शुभ्रा असृग्रमिन्दवः । घ्नन्तो विश्वा अप द्विषः ॥२६॥
पवमाना दिवस्पर्यन्तरिक्षादसृक्षत । पृथिव्या अधि सानवि ॥२७॥
पुनानः सोम धारयेन्दो विश्वा अप स्रिधः । जहि रक्षांसि सुक्रतो ॥२८॥
अपघ्नन्त्सोम रक्षसोऽभ्यर्ष कनिक्रदत् । द्युमन्तं शुष्ममुत्तमम् ॥२९॥
अस्मे वसूनि धारय सोम दिव्यानि पार्थिवा । इन्दो विश्वानि वार्या ॥३०॥

॥ ६४ ॥ ऋषिः—१-३० कश्यपः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ३, ४, ७, १२, १३, १५, १७, १९, २२, २४, २६ गायत्री । २, ५, ६, ८-११, १४, १६, २०, २३, २५, २९ निचृद् गायत्री । १८, २१, २७, २८ विराड् गायत्री । ३० यवमध्यागायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३६॥ वृषा सोम द्युमाँ असि वृषा देव वृषव्रतः । वृषा धर्माणि दधिषे ॥१॥
वृष्णस्ते वृष्ण्यं शवो वृषा वनं वृषा मदः । सत्यं वृषन्वृषेदसि ॥२॥
अश्वो न चक्रदो वृषा सं गा इन्दो समर्वतः । वि नो राये दुरो वृधि ॥३॥
असृक्षत प्र वाजिनो गव्या सोमासो अश्वया । शुक्रासो वीरयाशवः ॥४॥
शुम्भमाना ऋतायुभिर्मृज्यमाना गभस्त्योः । पवन्ते वारे अव्यये ॥५॥

॥३७॥ ते विश्वा॑ दा॒शुषे॒ वसु॒ सोमा॑ दि॒व्यानि॒ पार्थि॑वा । पव॑न्ता॒मान्तरि॑क्ष्या ॥६॥
पव॑मानस्य विश्ववि॒त्प्र ते॒ सर्गा॑ असृक्षत । सूर्य॑स्येव॒ न र॒श्मयः॑ ॥७॥
के॒तुं कृ॒ण्वन्दि॒वस्परि॒ विश्वा॑ रू॒पाभ्य॑र्षसि । स॒मु॒द्रः सो॑म पिन्वसे ॥८॥
हि॒न्वा॒नो वाच॑मिष्यसि॒ पव॑मान॒ विध॑र्मणि । अक्रा॑न्दे॒वो न सूर्यः॑ ॥९॥
इन्दुः॑ पविष्ट॒ चेत॑नः प्रि॒यः क॑वी॒नां म॒ती । सृ॒जदश्वं॑ र॒थीरि॑व ॥१०॥
॥३८॥ ऊ॒र्मिर्यस्ते॑ प॒वित्र॒ आ दे॑वा॒वीः प॒र्यक्ष॑रत् । सीद॑न्नृ॒तस्य॒ योनि॒मा ॥११॥
स नो॑ अर्ष प॒वित्र॒ आ मदो॒ यो दे॑व॒वीत॑मः । इन्द॒विन्द्रा॑य पी॒तये॑ ॥१२॥
इ॒षे प॑वस्व॒ धार॑या मृ॒ज्यमा॑नो मनी॒षिभिः॑ । इन्दो॑ रु॒चाभि गा इ॑हि ॥१३॥
पु॒ना॒नो वरि॑वस्कृ॒ध्यूर्जं॒ जना॑य गिर्वणः । हरे॑ सृजा॒न आ॒शिर॑म् ॥१४॥
पु॒ना॒नो दे॒ववी॑तय॒ इन्द्र॑स्य याहि निष्कृ॒तम् । द्यु॒ता॒नो वा॒जिभि॑र्य॒तः ॥१५॥
॥३९॥ प्र हि॑न्वा॒नास॒ इन्द॒वोऽच्छा॑ समु॒द्रमा॒शवः॑ । धि॒या जू॒ता अ॑सृक्षत ॥१६॥
म॒र्मृ॒जा॒नास॑ आ॒यवो॒ वृथा॑ समु॒द्रमिन्द॑वः । अग्म॑न्नृ॒तस्य॒ योनि॒मा ॥१७॥
परि॑ णो याह्यस्म॒युर्विश्वा॒ वसू॒न्योज॑सा । पा॒हि नः॒ शर्म॑ वी॒रव॑त् ॥१८॥
मिमा॑ति॒ वह्नि॒रेत॑शः प॒दं यु॑जा॒न ऋक्व॑भिः । प्र यत्स॑मु॒द्र आहि॑तः ॥१९॥
आ यद्योनिं॑ हिर॒ण्यय॑मा॒शुर्ऋ॒तस्य॒ सीद॑ति । जहा॒त्यप्र॑चेतसः ॥२०॥
॥४०॥ अ॒भि वे॒ना अ॑नूष॒तेय॑क्षन्ति॒ प्रचे॑तसः । मज्ज॒न्त्यवि॑चेतसः ॥२१॥
इन्द्रा॑येन्दो म॒रुत्व॑ते॒ पव॑स्व॒ मधु॑मत्तमः । ऋ॒तस्य॒ योनि॑मा॒सद॑म् ॥२२॥
तं त्वा॒ विप्रा॑ वचो॒विदः॒ परि॑ष्कृण्वन्ति वे॒धसः॑ । सं त्वा॑ मृजन्त्या॒यवः॑ ॥२३॥
रसं॑ ते मि॒त्रो अ॑र्य॒मा पिब॑न्ति॒ वरु॑णः कवे । पव॑मानस्य म॒रुतः॑ ॥२४॥
त्वं सोम विप॒श्चितं॑ पुना॒नो वाच॑मिष्यसि । इन्दो॑ स॒हस्र॑भर्णसम् ॥२५॥
॥४१॥ उ॒तो स॒हस्र॑भर्णसं॒ वाचं॑ सोम मख॒स्युव॑म् । पु॒ना॒न इ॑न्द॒वा भ॑र ॥२६॥
पु॒ना॒न इ॑न्दवे॒षां पुरु॑हूत॒ जना॑नाम् । प्रि॒यः स॑मु॒द्रमा वि॑श ॥२७॥
दवि॑द्युतत्या रु॒चा प॑रि॒ष्टोभ॑न्त्या कृ॒पा । सोमाः॑ शु॒क्रा गवा॑शिरः ॥२८॥
हि॒न्वा॒नो हे॒तृभि॑र्य॒त आ वाजं॑ वा॒ज्य॑क्रमीत् । सीद॑न्तो व॒नुषो॑ यथा ॥२९॥
ऋध॑क्सोम स्व॒स्तये॑ संजग्मा॒नो दि॒वः क॒विः । पव॑स्व॒ सूर्यो॑ दृ॒शे ॥३०॥

॥ इति सप्तमाष्टके प्रथमोऽध्यायः ॥

[प्रथमाध्याये वर्गाः ४१, सूक्तानि २१, ऋचः २००]

अथ द्वितीयोऽध्यायः ॥

॥ ६५ ॥ ऋषिः—१-३० भृगुर्वारुणिर्जमदग्निर्वा ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ९, १०,
१२, १३, १६, १८, २१, २२, २४-२६ गायत्री । २, ११, १४, १५, २९, ३० विराड् गायत्री ।
३, ६-८, १९, २०, २७, २८ निचृद् गायत्री ॥ ४, ५, पादनिचृद् गायत्री । १७,
२३ ककुम्मतीगायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१॥ हि॒न्वन्ति॒ सूर॒मुस्र॑यः॒ स्वसा॑रो जा॒मय॒स्पति॑म् । म॒हामिन्दुं॑ मही॒युवः॑ ॥१॥
पव॑मान रु॒चारु॑चा दे॒वो दे॒वेभ्य॒स्परि॑ । विश्वा॒ वसू॒न्या वि॑श ॥२॥
आ प॑वमान सुष्टु॒तिं वृ॒ष्टिं दे॒वेभ्यो॒ दुवः॑ । इ॒षे प॑वस्व सं॒यत॑म् ॥३॥
वृषा॒ ह्यसि॑ भा॒नुना॑ द्यु॒मन्तं॑ त्वा हवामहे । पव॑मान स्वा॒ध्यः॑ ॥४॥
आ प॑वस्व सु॒वीर्यं॒ मन्द॑मानः स्वायुध । इ॒हो ष्वि॑न्द॒वा ग॑हि ॥५॥

॥२॥ यद॒द्भिः प॑रिषि॒च्यसे॑ मृ॒ज्यमा॑नो॒ गभ॑स्त्योः । द्रुणा॑ स॒धस्थ॑मश्नुषे ॥६॥
प्र सोमा॑य व्यश्व॒वत्पव॑मानाय गायत । म॒हे स॒हस्र॑चक्षसे ॥७॥
यस्य॒ वर्णं॑ मधु॒श्चुतं॒ हरिं॑ हि॒न्वन्त्यद्रि॑भिः । इन्दु॒मिन्द्रा॑य पी॒तये॑ ॥८॥
तस्य॑ ते वा॒जिनो॑ व॒यं विश्वा॒ धना॑नि जि॒ग्युषः॑ । स॒खि॒त्वमा वृ॑णीमहे ॥९॥
वृषा॑ पवस्व॒ धार॑या म॒रुत्व॑ते च मत्स॒रः । विश्वा॒ दधा॑न॒ ओज॑सा ॥१०॥

॥३॥ तं त्वा॑ ध॒र्तार॑मो॒ण्यो॒३॒॑ः पव॑मान स्व॒र्दृश॑म् । हिन्वे॒ वाजे॑षु वा॒जिन॑म् ॥११॥
अ॒या चि॒त्तो वि॒पान॒या हरि॑ः पवस्व॒ धार॑या । युजं॒ वाजे॑षु चोदय ॥१२॥
आ न॑ इन्दो म॒हीमिषं॒ पव॑स्व वि॒श्वद॑र्शतः । अ॒स्मभ्यं॑ सोम गातु॒वित् ॥१३॥
आ क॒लशा॑ अनूष॒तेन्दो॒ धारा॑भि॒रोज॑सा । एन्द्र॑स्य पी॒तये॑ विश ॥१४॥
यस्य॑ ते॒ मद्यं॒ रसं॑ ती॒व्रं दु॒हन्त्यद्रि॑भिः । स प॑वस्वाभिमाति॒हा ॥१५॥

॥४॥ राजा॑ मे॒धाभि॑रीयते॒ पव॑मानो म॒नावधि॑ । अ॒न्तरि॑क्षेण॒ यात॑वे ॥१६॥
आ न॑ इन्दो शत॒ग्विनं॒ गवां॒ पोषं॒ स्वश्व्य॑म् । वहा॒ भग॑त्तिमू॒तये॑ ॥१७॥
आ नः॑ सोम॒ सहो॒ जुवो॑ रू॒पं न वर्च॑से भर । सु॒ष्वा॒णो दे॒ववी॑तये ॥१८॥
अर्षा॑ सोम द्यु॒मत्त॑मो॒ऽभि द्रोणा॑नि॒ रोरु॑वत् । सीद॑ञ्छ्ये॒नो न योनि॒मा ॥१९॥
अ॒प्सा इन्द्रा॑य वा॒यवे॒ वरु॑णाय म॒रुद्भ्यः॑ । सोमो॑ अर्षति॒ विष्ण॑वे ॥२०॥

॥५॥ इषं॑ तो॒काय॑ नो॒ दध॑द॒स्मभ्यं॑ सोम वि॒श्वतः॑ । आ प॑वस्व सह॒स्रिण॑म् ॥२१॥
ये सोमा॑सः परा॒वति॒ ये अ॑र्वा॒वति॑ सुन्वि॒रे । ये वा॒दः श॑र्य॒णाव॑ति ॥२२॥
य आ॑र्जी॒केषु॒ कृत्व॑सु॒ ये मध्ये॑ प॒स्त्या॑नाम् । ये वा॒ जने॑षु प॒ञ्चसु॑ ॥२३॥

ते नो वृष्टिं दिवस्परि पवन्तामा सुवीर्यम् । सुवाना देवास इन्दवः ॥२४॥
पवते हर्यतो हरिर्गृणानो जमदग्निना । हिन्वानो गोरधि त्वचि ॥२५॥
॥६॥ प्र शुक्रासो वयोजुवो हिन्वानासो न सप्तयः । श्रीणाना अप्सु मृञ्जत ॥२६॥
तं त्वा सुतेष्वाभुवो हिन्विरे देवतातये । स पवस्वानया रुचा ॥२७॥
आ ते दक्षं मयोभुवं वह्निमद्या वृणीमहे । पान्तमा पुरुस्पृहम् ॥२८॥
आ मन्द्रमा वरेण्यमा विप्रमा मनीषिणम् । पान्तमा पुरुस्पृहम् ॥२९॥
आ रयिमा सुचेतुनमा सुक्रतो तनूष्वा । पान्तमा पुरुस्पृहम् ॥३०॥

॥ ६६ ॥ ऋषिः—१-३० शतं वैखानसाः ॥ देवता—१-१८, २२-३० पवमानः सोमः ॥ १९-२१ अग्निः ॥ छन्दः—१ पादनिचृद् गायत्री । २, ३, ५-८, १०, ११, १३, १५-१७, १९, २०, २३-२६, ३० गायत्री । ४, १४, २२, २७ विराड्गायत्री । ९, १२, २१, २८, २९ निचृद् गायत्री । १८ पादनिचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-१७, १९-३० षड्जः । १८ गान्धारः ॥

॥७॥ पवस्व विश्वचर्षणेऽभि विश्वानि काव्या । सखा सखिभ्य ईड्यः ॥१॥
ताभ्यां विश्वस्य राजसि ये पवमान धामनी । प्रतीची सोम तस्थतुः ॥२॥
परि धामानि यानि ते त्वं सोमासि विश्वतः । पवमान ऋतुभिः कवे ॥३॥
पवस्व जनयन्निषोऽभि विश्वानि वार्या । सखा सखिभ्य ऊतये ॥४॥
तव शुक्रासो अर्चयो दिवस्पृष्ठे वि तन्वते । पवित्रं सोम धामभिः ॥५॥
॥८॥ तवेमे सप्त सिन्धवः प्रशिषं सोम सिस्रते । तुभ्यं धावन्ति धेनवः ॥६॥
प्र सोम याहि धारया सुत इन्द्राय मत्सरः । दधानो अक्षिति श्रवः ॥७॥
समु त्वा धीभिरस्वरन्हिन्वतीः सप्त जामयः । विप्रमाजा विवस्वतः ॥८॥
मृजन्ति त्वा समग्रुवोऽव्ये जीरावधि ष्वणि । रेभो यदज्यसे वने ॥९॥
पवमानस्य ते कवे वाजिन्त्सर्गा असृक्षत । अर्वन्तो न श्रवस्यवः ॥१०॥
॥९॥ अच्छा कोशं मधुश्चुतमसृग्रं वारे अव्यये । अवावशन्त धीतयः ॥११॥
अच्छा समुद्रमिन्दवोऽस्तं गावो न धेनवः । अग्मन्नृतस्य योनिमा ॥१२॥
प्र ण इन्दो महे रण आपो अर्षन्ति सिन्धवः । यद्गोभिर्वासयिष्यसे ॥१३॥
अस्य ते सख्ये वयमियक्षन्तस्त्वोतयः । इन्दो सखित्वमुश्मसि ॥१४॥
आ पवस्व गविष्टये महे सोम नृचक्षसे । एन्द्रस्य जठरे विश ॥१५॥
॥१०॥ महाँ असि सोम ज्येष्ठ उग्राणामिन्द ओजिष्ठः । युध्वा सञ्छश्वञ्जिगेथ ॥१६॥
य उग्रेभ्यश्चिदोजीयाञ्छूरेभ्यश्चिच्छूरतरः । भूरिदाभ्यश्चिन्मंहीयान् ॥१७॥

त्वं सो॑म॒ सूर॒ एष॑स्तो॒कस्य॑ सा॒ता त॒नूना॑म्। वृ॒णी॒महे॑ स॒ख्याय॑ वृ॒णी॒महे॒ युज्या॑य ॥१८॥
अग्न॒ आयूं॑षि पवस॒ आ सु॒वोर्ज॒मिषं॑ च नः। आ॒रे बा॑धस्व दु॒च्छुना॑म् ॥१९॥
अ॒ग्निर्ऋषि॒ः पव॑मान॒ः पाञ्च॑जन्यः पु॒रोहि॑तः। तमी॑महे महाग॒यम् ॥२०॥

॥११॥ अग्ने॒ पव॑स्व॒ स्वपा॑ अ॒स्मे वर्चः॑ सु॒वीर्य॑म्। दध॑द्र॒यिं मयि॒ पोष॑म् ॥२१॥
पव॑मानो॒ अति॒ स्रिधो॒ऽभ्य॑र्षति सु॒ष्टु॒तिम्। सूरो॒ न वि॒श्वद॑र्शतः ॥२२॥
स म॑र्मृजा॒न आ॒युभि॒ः प्रय॑स्वा॒न्प्रय॑से हि॒तः। इन्दु॒रत्यो॑ विचक्ष॒णः ॥२३॥
पव॑मान ऋ॒तं बृ॒हच्छु॒क्रं ज्योति॑रजीजनत्। कृष्णा॒ तमां॑सि॒ जङ्घ॑नत् ॥२४॥
पव॑मानस्य॒ जङ्घ्न॑तो॒ हरे॑श्च॒न्द्रा अ॑सृक्षत। जी॒रा अ॑जि॒रशो॑चिषः ॥२५॥

॥१२॥ पव॑मानो र॒थीत॑मः शु॒भ्रेभि॑ः शु॒भ्रश॑स्तमः। हरि॑श्चन्द्रो म॒रुद्ग॑णः ॥२६॥
पव॑मानो॒ व्य॑श्नवद्र॒श्मिभि॑र्वाज॒सात॑मः। दध॑त्स्तो॒त्रे सु॒वीर्य॑म् ॥२७॥
प्र सु॑वा॒न इन्दु॑रक्षाः प॒वित्र॒मत्य॒व्यय॑म्। पु॒ना॒न इन्दु॒रिन्द्र॒मा ॥२८॥
ए॒ष सोमो॒ अधि॑ त्व॒चि गवां॑ क्रीळ॒त्यद्रि॑भिः। इन्द्रं॒ मदा॑य॒ जोहु॑वत् ॥२९॥
यस्य॑ ते द्यु॒म्नव॒त्पय॒ः पव॑माना॒भृ॑तं दि॒वः। तेन॑ नो मृळ जी॒वसे॑ ॥३०॥

॥ ६७ ॥ ऋषिः—१-३ भरद्वाजः। ४-६ कश्यपः। ७-९ गोतमः। १०-१२ अत्रिः। १३-१५ विश्वामित्रः।
१६-१८ जमदग्निः। १९-२१ वसिष्ठः। २२-३२ पवित्रो वसिष्ठो वोभौ वा॥ देवता—१-९, १३-२२,
२८-३० पवमानः सोमः। १०-१२ पवमानः सोमः पूषा वा। २३, २४ अग्निः। २५ अग्निः सविता
वा। २६ अग्निरग्निर्वा सविता च। २७ अग्निर्विश्वेदेवा वा। ३१, ३२ पवमान्यध्येतृस्तुतिः॥
छन्दः—१, २, ४, ५, ११-१३, १५, १९, २३, २५ निचृद्गायत्री। ३, ८ विराड्-
गायत्री। १० यवमध्यागायत्री। १६-१८ भुरिगार्चीविराड्गायत्री। ६, ७, ९, १४,
२०-२२, २४, २६, २८, २९ गायत्री। २७ अनुष्टुप्। ३१, ३२
निचृदनुष्टुप्। ३० पुरउष्णिक्॥ स्वरः—१-२६, २८, २९ षड्जः।
२७, ३१, ३२ गान्धारः। ३० ऋषभः॥

॥१३॥ त्वं सो॑मासि धार॒युर्म॒न्द्र ओजि॑ष्ठो अध्व॒रे। पव॑स्व मंह॒यद्र॑यिः ॥१॥
त्वं सु॒तो नृ॒माद॑नो दध॒न्वान्म॑त्स॒रिन्त॑मः। इन्द्रा॑य सू॒रिरन्ध॑सा ॥२॥
त्वं सु॑ष्वा॒णो अद्रि॑भिर॒भ्य॑र्ष॒ कनि॑क्रदत्। द्यु॒मन्तं॒ शुष्म॑मुत्त॒मम् ॥३॥
इन्दु॑र्हिन्वा॒नो अ॑र्षति ति॒रो वारा॑ण्य॒व्यया॑। हरि॒र्वाज॑मचिक्रदत् ॥४॥
इन्दो॒ व्य॒व्यम॑र्षसि॒ वि श्रवां॑सि॒ वि सौभ॑गा। वि वाजा॑न्त्सोम॒ गोम॑तः ॥५॥

॥१४॥ आ न इन्दो शतग्विनं रयिं गोमन्तमश्विनम् । भरा सोम सहस्रिणम् ॥६॥
पवमानास इन्दवस्तिरः पवित्रमाशवः । इन्द्रं यामेभिराशत ॥७॥
ककुहः सोम्यो रस इन्दुरिन्द्राय पूर्व्यः । आयुः पवत आयवे ॥८॥
हिन्वन्ति सूरमुस्रयः पवमानं मधुश्चुतम् । अभि गिरा समस्वरन् ॥९॥
अविता नो अजाश्वः पूषा यामनियामनि । आ भक्षत्कन्यासु नः ॥१०॥
॥१५॥ अयं सोमः कपर्दिने घृतं न पवते मधु । आ भक्षत्कन्यासु नः ॥११॥
अयं त आघृणे सुतो घृतं न पवते शुचि । आ भक्षत्कन्यासु नः ॥१२॥
वाचो जन्तुः कवीनां पवस्व सोम धारया । देवेषु रत्नधा असि ॥१३॥
आ कलशेषु धावति श्येनो वर्म वि गाहते । अभि द्रोणा कनिक्रदत् ॥१४॥
परि प्र सोम ते रसोऽसर्जि कलशे सुतः । श्येनो न तक्तो अर्षति ॥१५॥
॥१६॥ पवस्व सोम मन्दयन्निन्द्राय मधुमत्तमः ॥१६॥
असृग्रन्देववीतये वाजयन्तो रथा इव ॥१७॥
ते सुतासो मदिन्तमाः शुक्रा वायुमसृक्षत ॥१८॥
ग्राव्णा तुन्नो अभिष्टुतः पवित्रं सोम गच्छसि । दधत्स्तोत्रे सुवीर्यम् ॥१९॥
एष तुन्नो अभिष्टुतः पवित्रमति गाहते । रक्षोहा वारमव्ययम् ॥२०॥
॥१७॥ यदन्ति यच्च दूरके भयं विन्दति मामिह । पवमान वि तज्जहि ॥२१॥
पवमानः सो अद्य नः पवित्रेण विचर्षणिः । यः पोता स पुनातु नः ॥२२॥
यत्ते पवित्रमर्चिष्यग्ने विततमन्तरा । ब्रह्म तेन पुनीहि नः ॥२३॥
यत्ते पवित्रमर्चिवदग्ने तेन पुनीहि नः । ब्रह्मसवैः पुनीहि नः ॥२४॥
उभाभ्यां देव सवितः पवित्रेण सवेन च । मां पुनीहि विश्वतः ॥२५॥
॥१८॥ त्रिभिष्ट्वं देव सवितर्वर्षिष्ठैः सोम धामभिः । अग्ने दक्षैः पुनीहि नः ॥२६॥
पुनन्तु मां देवजनाः पुनन्तु वसवो धिया ।
विश्वे देवाः पुनीत मा जातवेदः पुनीहि मा ॥२७॥
प्र प्यायस्व प्र स्यन्दस्व सोम विश्वेभिरंशुभिः । देवेभ्य उत्तमं हविः ॥२८॥
उप प्रियं पनिप्नतं युवानमाहुतीवृधम् । अगन्म बिभ्रतो नमः ॥२९॥
अलाय्यस्य परशुर्ननाश तमा पवस्व देव सोम । आखुं चिदेव देव सोम ॥३०॥
यः पावमानीरध्येत्यृषिभिः संभृतं रसम् ।
सर्वं स पूतमश्नाति स्वदितं मातरिश्वना ॥३१॥

पावमानीर्यो अध्येत्यृषिभिः संभृतं रसम् ।
तस्मै सरस्वती दुहे क्षीरं सर्पिर्मधूदकम् ॥३२॥

७० [चतुर्थोऽनुवाकः ॥ सू० ६८-८५]

॥ ६८ ॥ ऋषिः—१-१० वत्सप्रिर्भालन्दनः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ३, ६, ७ निचृज्जगती । २, ४, ५, ९ जगती । ८ विराड् जगती । १० त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-९ निषादः । १० धैवतः ॥

॥१९॥ प्र देवमच्छा मधुमन्त इन्दवोऽसिष्यदन्त गाव आ न धेनवः ।
बर्हिषदो वचनावन्त ऊधभिः परिस्रुतमुस्रिया निर्णिजं धिरे ॥१॥
स रोरुवदभि पूर्वा अचिक्रददुपारुहः श्रथयन्त्स्वादते हरिः ।
तिरः पवित्रं परियन्नुरु ज्रयो नि शर्याणि दधते देव आ वरम् ॥२॥
वि यो ममे यम्या संयती मदः साकंवृधा पयसा पिन्वदक्षिता ।
मही अपारे रजसी विवेविददभिव्रजन्नक्षितं पाज आ ददे ॥३॥
स मातरा विचरन्वाजयन्नपः प्र मेधिरः स्वधया पिन्वते पदम् ।
अंशुर्यवेन पिपिशे यतो नृभिः सं जामिभिर्नसते रक्षते शिरः ॥४॥
सं दक्षेण मनसा जायते कविर्ऋतस्य गर्भो निहितो यमा परः ।
यूना ह सन्ता प्रथमं वि जज्ञतुर्गुहा हितं जनिम नेममुद्यतम् ॥५॥
॥२०॥ मन्द्रस्य रूपं विविदुर्मनीषिणः श्येनो यदन्धो अभरत्परावतः ।
तं मर्जयन्त सुवृधं नदीष्वाँ उशन्तमंशुं परियन्तमृग्मियम् ॥६॥
त्वां मृजन्ति दश योषणः सुतं सोम ऋषिभिर्मतिभिर्धीतिभिर्हितम् ।
अव्यो वारेभिरुत देवहूतिभिर्नृभिर्यतो वाजमा दर्षि सातये ॥७॥
परिप्रयन्तं वय्यं सुषंसदं सोमं मनीषा अभ्यनूषत स्तुभः ।
यो धारया मधुमाँ ऊर्मिणा दिव इयर्ति वाचं रयिषाळमर्त्यः ॥८॥
अयं दिव इयर्ति विश्वमा रजः सोमः पुनानः कलशेषु सीदति ।
अद्भिर्गोभिर्मृज्यते अद्रिभिः सुतः पुनान इन्दुर्वरिवो विदत्प्रियम् ॥९॥
एवा नः सोम परिषिच्यमानो वयो दधच्चित्रतमं पवस्व ।
अद्वेषे द्यावापृथिवी हुवेम देवा धत्त रयिमस्मे सुवीरम् ॥१०॥

॥ ६९ ॥ ऋषिः—१-१० हिरण्यस्तूपः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ५ पादनिचृज्जगती । २-४, ६ जगती । ७, ८ निचृज्जगती । ९ निचृत्त्रिष्टुप् । १० त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-८ निषादः । ९. १० धैवतः ॥

॥२१॥ इषुर्न धन्वन्प्रति धीयते मतिर्वत्सो न मातुरुप सर्ज्यूधनि ।
उरुधारेव दुहे अग्र आयत्यस्य व्रतेष्वपि सोम इष्यते ॥१॥

उपो॑ म॒तिः पृच्यते॑ सि॒च्यते॒ मधु॑ म॒न्द्राज॑नी चोदते अ॒न्तरा॒सनि॑ ।
पव॑मानः संत॒निः प्रघ्न॒तामि॑व॒ मधु॑मान्द्र॒प्सः परि॒ वार॑मर्षति ॥२॥
अव्ये॑ वधू॒युः पव॑ते॒ परि॑ त्व॒चि श्र॑थ्नी॒ते न॒प्तीरदि॑तेर्ऋ॒तं य॒ते ।
हरि॑रक्रान्यज॒तः सं॑य॒तो मदो॑ नृम्णा शिशा॑नो महि॒षो न शो॑भते ॥३॥
उ॒क्षा मि॑माति॒ प्रति॑ यन्ति धे॒नवो॑ दे॒वस्य॑ दे॒वीरुप॑ यन्ति निष्कृतम् ।
अत्य॑क्रमी॒दर्जु॑नं॒ वार॑म॒व्यय॒मत्कं॒ न नि॒क्तं परि॒ सोमो॑ अव्यत ॥४॥
अमृ॑क्तेन॒ रुश॑ता॒ वास॑सा॒ हरि॒रम॑र्त्यो निर्णि॑जा॒नः परि॑ व्यत ।
दि॒वस्पृ॒ष्ठं ब॒र्हणा॑ नि॒र्णिजे॑ कृतोप॒स्तर॑णं च॒म्वो॑र्नभ॒स्मय॑म् ॥५॥
॥२२॥ सूर्य॑स्येव र॒श्मयो॑ द्रावयि॒त्नवो॑ मत्स॒रासः॑ प्र॒सुपः॑ सा॒कमी॑रते ।
तन्तुं॑ त॒तं परि॒ सर्गा॑स आ॒शवो॒ नेन्द्रा॑दृ॒ते प॑वते॒ धाम॒ किं च॒न ॥६॥
सिन्धो॑रिव प्रव॒णे नि॒म्न आ॒शवो॒ वृष॑च्युता॒ मदा॑सो गा॒तुमा॑शत ।
शं नो॑ नि॒वेशे॑ द्वि॒पदे॒ चतु॑ष्पदे॒ऽस्मे वाजाः॑ सोम तिष्ठन्तु कृ॒ष्टयः॑ ॥७॥
आ नः॑ पवस्व॒ वसु॑म॒द्धिर॑ण्यव॒दश्वा॑व॒द्गोम॒द्यव॑मत्सु॒वीर्य॑म् ।
यू॒यं हि सो॑म पि॒तरो॒ मम॒ स्थन॑ दि॒वो मू॒र्धानः॒ प्रस्थि॑ता वय॒स्कृतः॑ ॥८॥
ए॒ते सोमाः॒ पव॑माना॒स इन्द्रं॒ रथा॑ इव॒ प्र य॑युः सा॒तिमच्छ॑ ।
सु॒ताः प॒वित्र॒मति॑ य॒न्त्यव्यं॑ हि॒त्वी व॒व्रिं ह॒रितो॑ वृ॒ष्टिमच्छ॑ ॥९॥
इन्द॑विन्द्राय बृह॒ते पव॑स्व सुमृळी॒को अ॑नव॒द्यो रि॒शादाः॑ ।
भरा॑ च॒न्द्राणि॑ गृण॒ते वसू॑नि दे॒वैर्द्या॑वापृथिवी॒ प्राव॑तं नः ॥१०॥

॥ ७० ॥ ऋषिः—१-१० रेणुर्वैश्वामित्रः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ३ त्रिष्टुप् । २, ६, ९, १० निचृज्जगती । ४, ५, ७ जगती । ८ विराड् जगती ॥ स्वरः—१, ३ धैवतः । २, ४-१० निषादः ॥

॥२३॥ त्रिर॑स्मै स॒प्त धे॒नवो॑ दुदुह्रे स॒त्यामा॒शिरं॑ पू॒र्व्ये व्यो॑मनि ।
च॒त्वार्य॒न्या भुव॑नानि नि॒र्णिजे॒ चारू॑णि चक्रे॒ यदृ॒तैरव॑र्धत ॥१॥
स भिक्ष॑माणो अ॒मृत॑स्य॒ चारु॑ण उ॒भे द्यावा॒ काव्ये॑ना॒ वि श॑श्रथे ।
तेजि॑ष्ठा अ॒पो मं॒हना॒ परि॑ व्यत॒ यदी॑ दे॒वस्य॒ श्रव॑सा॒ सदो॑ वि॒दुः ॥२॥
ते अ॑स्य सन्तु के॒तवोऽमृ॑त्य॒वोऽदा॑भ्यासो ज॒नुषी॑ उ॒भे अनु॑ ।
येभि॑र्नृ॒म्णा च॑ दे॒व्या॑ च पुन॒त आदिद्राजा॑नं म॒नना॑ अगृभ्णत ॥३॥
स मृ॒ज्यमा॑नो द॒शभिः॑ सु॒कर्म॑भिः॒ प्र म॑ध्य॒मासु॑ मा॒तृषु॑ प्र॒मे सचा॑ ।
व्र॒तानि॑ पा॒नो अ॒मृत॑स्य॒ चारु॑ण उ॒भे नृ॑चक्षा॒ अनु॑ पश्यते॒ विशौ॑ ॥४॥

स मर्मृजान इन्द्रियाय धायस ओभे अन्ता रोदसी हर्षते हितः ।
वृषा शुष्मेण बाधते वि दुर्मतीरादेदिशानः शर्यहेव शुरुधः ॥५॥
॥२४॥ स मातरा न ददृशान उस्रियो नानददेति मरुतामिव स्वनः ।
जानन्नृतं प्रथमं यत्स्वर्णरं प्रशस्तये कमवृणीत सुक्रतुः ॥६॥
रुवति भीमो वृषभस्तविष्यया शृङ्गे शिशानो हरिणी विचक्षणः ।
आ योनिं सोमः सुकृतं नि षीदति गव्ययी त्वग्भवति निर्णिगव्ययी ॥७॥
शुचिः पुनानस्तन्वमरेपसमव्ये हरिर्न्यधाविष्ट सानवि ।
जुष्टो मित्राय वरुणाय वायवे त्रिधातु मधु क्रियते सुकर्मभिः ॥८॥
पवस्व सोम देववीतये वृषेन्द्रस्य हार्दि सोमधानमा विश ।
पुरा नो बाधाद्दुरिताति पारय क्षेत्रविद्धि दिश आहा विपृच्छते ॥९॥
हितो न सप्तिरभि वाजमर्षेन्द्रस्येन्दो जठरमा पवस्व ।
नावा न सिन्धुमति पर्षि विद्वाञ्छूरो न युध्यन्नव नो निदः स्पः ॥१०॥

॥ ७१ ॥ ऋषिः—१-९ ऋषभो वैश्वामित्रः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ४, ७ विराड् जगती । २ जगती । ३, ५, ८ निचृज्जगती । ६ पादनिचृज्जगती । ९ विराट् त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१-८ निषादः । ९ धैवतः ॥

॥२५॥ आ दक्षिणा सृज्यते शुष्म्या३सदं वेति द्रुहो रक्षसः पाति जागृविः ।
हरिरोपशं कृणुते नभस्पय उपस्तिरे चम्वो३र्ब्रह्म निर्णिजे ॥१॥
प्र कृष्टिहेव शूष एति रोरुवदसुर्यं१ वर्णं नि रिणीते अस्य तम् ।
जहाति वव्रिं पितुरेति निष्कृतमुपप्रुतं कृणुते निर्णिजं तना ॥२॥
अद्रिभिः सुतः पवते गभस्त्योर्वृषायते नभसा वेपते मती ।
स मोदते नसते साधते गिरा नेनिक्ते अप्सु यजते परीमणि ॥३॥
परि द्युक्षं सहसः पर्वतावृधं मध्वः सिञ्चन्ति हर्म्यस्य सक्षणिम् ।
आ यस्मिन्गावः सुहुताद ऊधनि मूर्धञ्छ्रीणन्त्यग्रियं वरीमभिः ॥४॥
समी रथं न भुरिजोरहेषत दश स्वसारो अदितेरुपस्थ आ ।
जिगादुप ज्रयति गोरपीच्यं पदं यदस्य मतुथा अजीजनन् ॥५॥
॥२६॥ श्येनो न योनिं सदनं धिया कृतं हिरण्ययमासदं देव एषति ।
ए रिणन्ति बर्हिषि प्रियं गिराश्वो न देवाँ अप्येति यज्ञियः ॥६॥
परा व्यक्तो अरुषो दिवः कविर्वृषा त्रिपृष्ठो अनविष्ट गा अभि ।
सहस्रणीतिर्यतिः परायती रेभो न पूर्वीरुषसो वि राजति ॥७॥

त्वे॒षं रू॒पं कृ॑णुते॒ वर्णो॑ अस्य॒ स यत्राश॑य॒त्समृ॑ता॒ सेध॑ति स्रि॒धः ।
अ॒प्सा या॑ति स्व॒धया॒ दैव्यं॒ जनं॒ सं सु॑ष्टु॒ती नस॑ते॒ सं गोअ॑ग्रया ॥८॥
उ॒क्षेव॑ यू॒था प॑रि॒यन्नरा॑वी॒दधि॒ त्विषी॑रधित॒ सूर्य॑स्य ।
दि॒व्यः सु॑प॒र्णोऽव॑ चक्षत॒ क्षा सोमः॒ परि॑ क्रतु॑ना पश्यते॒ जाः ॥९॥

॥ ७२ ॥ ऋषिः—१-९ हरिमन्तः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१-३, ६, ७ निचृज्जगती ।
४, ८ जगती । ५ विराड् जगती । ९ पादनिचृज्जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥२७॥ हरिं॑ मृजन्त्यरु॒षो न यु॑ज्यते॒ सं धे॒नुभिः॑ क॒लशे॒ सोमो॑ अज्यते ।
उद्वाच॑मी॒रय॑ति हि॒न्वते॑ म॒ती पु॑रुष्टु॒तस्य॒ कति॑ चित्परि॒प्रियः॑ ॥१॥
सा॒कं व॑दन्ति ब॒हवो॑ मनी॒षिण॒ इन्द्र॑स्य॒ सोमं॑ ज॒ठरे॒ यदा॑दु॒हुः ।
यदी॑ मृ॒जन्ति॒ सुग॑भस्तयो॒ नरः॒ सनी॑ळाभिर्द॒शभि॒ः काम्यं॒ मधु॑ ॥२॥
अर॑ममाणो॒ अत्ये॑ति॒ गा अ॒भि सूर्य॑स्य प्रि॒यं दु॑हि॒तुस्ति॒रो रव॑म् ।
अन्व॑स्मै॒ जोष॑मभरद्वि॒नंगृ॒सः सं द्व॒यीभिः॒ स्वसृ॑भिः क्षेति जा॒मिभिः॑ ॥३॥
नृधू॑तो॒ अद्रि॑षुतो ब॒र्हिषि॑ प्रि॒यः पति॒र्गवां॑ प्र॒दिव॒ इन्दु॑र्ऋ॒त्वियः॑ ।
पुर॑न्धिवा॒न्मनु॑षो यज्ञ॒साध॑नः॒ शुचि॑र्धि॒या प॑वते॒ सोम॑ इन्द्र ते ॥४॥
नृ॒बा॒हुभ्यां॑ चोदि॒तो धार॑या सु॒तो॑ऽनुष्व॒धं प॑वते॒ सोम॑ इन्द्र ते ।
आप्राः॒ क्रतू॒न्त्सम॑जैरध्व॒रे म॒तीर्वेर्न द्रु॒षच्च॒म्वो॒३॒॑रास॑द॒द्धरिः॑ ॥५॥

॥२८॥ अं॒शुं दु॑हन्ति स्त॒नय॑न्त॒मक्षि॑तं क॒विं क॒वयो॒ऽपसो॑ मनी॒षिणः॑ ।
समी॒ गावो॑ म॒तयो॑ यन्ति सं॒यत॑ ऋ॒तस्य॒ योना॒ सद॑ने पुन॒र्भुवः॑ ॥६॥
नाभा॑ पृथि॒व्या ध॒रुणो॑ म॒हो दि॒वो॒३॒॑ऽपामू॒र्मौ सिन्धु॑ष्व॒न्तरु॑क्षि॒तः ।
इन्द्र॑स्य॒ वज्रो॑ वृष॒भो वि॒भूव॑सु॒ः सोमो॑ हृ॒दे प॑वते॒ चारु॑ मत्स॒रः ॥७॥
स तू प॑वस्व॒ परि॒ पार्थि॑वं॒ रजः॑ स्तो॒त्रे शिक्ष॑न्नाधून्व॒ते च॑ सुक्रतो ।
मा नो॒ निर्भा॒ग्वसु॑नः सादन॒स्पृशो॑ र॒यिं पि॒शङ्गं॑ बहु॒लं व॑सीमहि ॥८॥
आ तू न॑ इन्दो श॒तदा॒त्वश्व्यं॑ स॒हस्र॑दातु पशु॒मद्धिर॑ण्यवत् ।
उप॑ मास्व बृह॒ती रे॒वती॒रिषोऽधि॑ स्तो॒त्रस्य॑ पवमान नो गहि ॥९॥

॥ ७३ ॥ ऋषिः—१-९ पवित्रः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१ जगती । २-७ निचृज्जगती ।
८, ९ विराड् जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥२९॥ स्रक्वे॑ द्र॒प्सस्य॒ धम॑तः॒ सम॑स्वरन्नृ॒तस्य॒ योना॒ सम॑रन्त॒ नाभ॑यः ।
त्रीन्त्स मू॒र्ध्नो असु॑रश्चक्र आ॒रभे॑ स॒त्यस्य॒ नावः॑ सु॒कृत॑मपीपरन् ॥१॥

सम्यक्सम्यञ्चो महिषा अहेषत सिन्धोरूर्मावधि वेना अवीविपन् ।
मधोर्धाराभिर्जनयन्तो अर्कमित्प्रियामिन्द्रस्य तन्वमवीवृधन् ॥२॥
पवित्रवन्तः परि वाचमासते पितैषां प्रत्नो अभि रक्षति व्रतम् ।
महः समुद्रं वरुणस्तिरो दधे धीरा इच्छेकुर्धरुणेष्वारभम् ॥३॥
सहस्रधारेऽव ते समस्वरन्दिवो नाके मधुजिह्वा असश्चतः ।
अस्य स्पशो न नि मिषन्ति भूर्णयः पदेपदे पाशिनः सन्ति सेतवः ॥४॥
पितुर्मातुरध्या ये समस्वरन्नृचा शोचन्तः संदहन्तो अव्रतान् ।
इन्द्रद्विष्टामप धमन्ति मायया त्वचमसिक्नीं भूमनो दिवस्परि ॥५॥
॥३०॥ प्रत्नान्मानादध्या ये समस्वरञ्छ्लोकयन्त्रासो रभसस्य मन्तवः ।
अपानक्षासो बधिरा अहासत ऋतस्य पन्थां न तरन्ति दुष्कृतः ॥६॥
सहस्रधारे वितते पवित्र आ वाचं पुनन्ति कवयो मनीषिणः ।
रुद्रास एषामिषिरासो अद्रुहः स्पशः स्वञ्चः सुदृशो नृचक्षसः ॥७॥
ऋतस्य गोपा न दभाय सुक्रतुस्त्री ष पवित्रा हृद्य१न्तरा दधे ।
विद्वान्त्स विश्वा भुवनाभि पश्यत्यवाजुष्टान्विध्यति कर्ते अव्रतान् ॥८॥
ऋतस्य तन्तुर्विततः पवित्र आ जिह्वाया अग्रे वरुणस्य मायया ।
धीराश्चित्तत्समिनक्षन्त आशतात्रा कर्तमव पदात्यप्रभुः ॥९॥

॥ ७४ ॥ ऋषिः—१-९ कक्षीवान् ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ३ पादनिचृज्जगती ।
२, ६ विराड् जगती । ४, ७ जगती । ५, ९ निचृज्जगती । ७ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-७,
९ निषादः । ८ धैवतः ॥

॥३१॥ शिशुर्न जातोऽव चक्रदद्वने स्व१र्यद्वाज्यरुषः सिषासति ।
दिवो रेतसा सचते पयोवृधा तमीमहे सुमती शर्म सप्रथः ॥१॥
दिवो यः स्कम्भो धरुणः स्वातत आपूर्णो अंशुः पर्येति विश्वतः ।
सेमे मही रोदसी यक्षदावृता समीचीने दाधार समिषः कविः ॥२॥
महि प्सरः सुकृतं सोम्यं मधूर्वी गव्यूतिरदितेर्ऋतं यते ।
ईशे यो वृष्टेरित उस्रियो वृषापां नेता य इतऊतिरृग्मियः ॥३॥
आत्मन्वन्नभो दुह्यते घृतं पय ऋतस्य नाभिरमृतं वि जायते ।
समीचीनाः सुदानवः प्रीणन्ति तं नरो हितमव मेहन्ति पेरवः ॥४॥
अरावीदंशुः सचमान ऊर्मिणा देवाव्यं१ मनुषे पिन्वति त्वचम् ।
दधाति गर्भमदितेरुपस्थ आ येन तोकं च तनयं च धामहे ॥५॥

॥३२॥ स॒हस्र॑धा॒रेऽव॒ ता अ॑स॒श्चत॑स्तृ॒तीये॑ सन्तु॒ रज॑सि प्र॒जाव॑तीः ।
चत॑स्रो॒ नाभो॒ निहि॑ता अ॒वो दि॒वो ह॒विर्भ॑रन्त्य॒मृतं॑ घृ॒त॒श्चुतः॑ ॥६॥
श्वे॒तं रू॒पं कृ॑णुते॒ यत्सिषा॑सति॒ सोमो॑ मी॒ढ्वाँ असु॑रो वेद॒ भूम॑नः ।
धि॒या शमी॑ सचते॒ सेम॒भि प्र॒वद्दि॒वस्कव॑न्ध॒मव॑ दर्षदु॒द्रिण॑म् ॥७॥
अध॑ श्वे॒तं क॒लशं॒ गोभि॑र॒क्तं कार्ष्म॒न्ना वा॒ज्य॑क्रमीत्सस॒वान् ।
आ हि॑न्वि॒रे मन॑सा देव॒यन्तः॑ क॒क्षीव॑ते श॒तहि॑माय॒ गोना॑म् ॥८॥
अ॒द्भिः सो॑म पपृचा॒नस्य॑ ते॒ रसोऽव्यो॒ वारं॒ वि प॑वमान धावति ।
स मृ॒ज्यमा॑नः क॒विभि॑र्मदिन्तम॒ स्वद॒स्वेन्द्रा॑य पवमान पी॒तये॑ ॥९॥

॥ ७५ ॥ ऋषिः—१-५ कविः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ३, ४ निचृज्जगती ।
२ पादनिचृज्जगती । ५ विराड् जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥३३॥ अ॒भि प्रि॒याणि॑ पवते॒ चनो॑हितो॒ नामा॑नि य॒ह्वो अधि॒ येषु॒ वर्ध॑ते ।
आ सूर्य॑स्य बृह॒तो बृ॒हन्नधि॒ रथं॒ विष्व॑ञ्चमरुहद्विचक्ष॒णः ॥१॥
ऋ॒तस्य॑ जि॒ह्वा प॑वते॒ मधु॑ प्रि॒यं व॒क्ता पति॑र्धि॒यो अ॒स्या अदा॑भ्यः ।
दधा॑ति पु॒त्रः पि॒त्रोर॑पी॒च्यं१॒॑ नाम॑ तृ॒तीय॒मधि॑ रोच॒ने दि॒वः ॥२॥
अव॑ द्युता॒नः क॒लशाँ॑ अचिक्रद॒न्नृभि॑र्येमा॒नः कोश॒ आ हि॑र॒ण्यये॑ ।
अ॒भीमृ॒तस्य॑ दो॒हना॑ अनूष॒ताधि॑ त्रिपृ॒ष्ठ उ॒षसो॒ वि रा॑जति ॥३॥
अद्रि॑भिः सु॒तो म॒तिभि॒श्चनो॑हितः प्ररो॒चय॒न्रोद॑सी मा॒तरा॒ शुचिः॑ ।
रोमा॒ण्यव्या॑ स॒मया॒ वि धा॑वति॒ मधो॒र्धारा॒ पिन्व॑माना दि॒वेदि॑वे ॥४॥
परि॑ सोम॒ प्र ध॑न्वा स्व॒स्तये॒ नृभिः॑ पुना॒नो अ॒भि वा॑सया॒शिर॑म् ।
ये ते॒ मदा॑ आह॒नसो॒ विहा॑यस॒स्तेभि॒रिन्द्रं॑ चोदय॒ दात॑वे म॒घम् ॥५॥

॥ इति सप्तमाष्टके द्वितीयोऽध्यायः ॥

[द्वितीयाध्याये वर्गाः ३३, सूक्तानि ११, ऋचः ६३]

अथ तृतीयोऽध्यायः ॥

॥ ७६ ॥ ऋषिः—१-५ कविः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । २ विराड् जगती ।
३, ५ निचृज्जगती । ४ पादनिचृज्जगती ॥ स्वरः—१ धैवतः । २-५ निषादः ॥

॥१॥ ध॒र्ता दि॒वः प॑वते॒ कृत्व्यो॒ रसो॒ दक्षो॑ दे॒वाना॑मनु॒माद्यो॒ नृभिः॑ ।
हरिः॑ सृजा॒नो अत्यो॒ न सत्व॑भि॒र्वृथा॒ पाजां॑सि कृणुते न॒दीष्वा ॥१॥

शूरो न धत्त आयुधा गभस्त्योः स्व१ः सिषासन्रथिरो गविष्टिषु ।
इन्द्रस्य शुष्ममीरयन्नपस्युभिरिन्दुर्हिन्वानो अज्यते मनीषिभिः ॥२॥
इन्द्रस्य सोम पवमान ऊर्मिणा तविष्यमाणो जठरेष्वा विश ।
प्र णः पिन्व विद्युदभ्रेव रोदसी धिया न वाजाँ उप मासि शश्वतः ॥३॥
विश्वस्य राजा पवते स्वर्दृश ऋतस्य धीतिमृषिषाळवीवशत् ।
यः सूर्यस्यासिरेण मृज्यते पिता मतीनामसमष्टकाव्यः ॥४॥
वृषेव यूथा परि कोशमर्षस्यपामुपस्थे वृषभः कनिक्रदत् ।
स इन्द्राय पवसे मत्सरिन्तमो यथा जेषाम समिथे त्वोतयः ॥५॥

॥ ७७ ॥ ऋषिः—१-५ कविः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१ जगती । २, ४, ५ निचृज्जगती ।
३ पादनिचृज्जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥२॥ एष प्र कोशे मधुमाँ अचिक्रददिन्द्रस्य वज्रो वपुषो वपुष्टरः ।
अभीमृतस्य सुदुघा घृतश्चुतो वाश्रा अर्षन्ति पयसेव धेनवः ॥१॥
स पूर्व्यः पवते यं दिवस्परि श्येनो मथायदिषितस्तिरो रजः ।
स मध्व आ युवते वेविजान इत्कृशानोरस्तुर्मनसाह बिभ्युषा ॥२॥
ते नः पूर्वास उपरास इन्दवो महे वाजाय धन्वन्तु गोमते ।
ईक्षेण्यासो अह्यो३ न चारवो ब्रह्मब्रह्म ये जुजुषुर्हविर्हविः ॥३॥
अयं नो विद्वान्वनवद्वनुष्यत इन्दुः सत्राचा मनसा पुरुष्टुतः ।
इनस्य यः सदने गर्भमादधे गवामुरुब्जमभ्यर्षति व्रजम् ॥४॥
चक्रिर्दिवः पवते कृत्व्यो रसो महाँ अदब्धो वरुणो हुरुग्यते ।
असावि मित्रो वृजनेषु यज्ञियोऽत्यो न यूथे वृषयुः कनिक्रदत् ॥५॥

॥ ७८ ॥ ऋषिः—१-५ कविः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ५ निचृज्जगती । २-४ जगती ।
स्वरः—निषादः ॥

॥३॥ प्र राजा वाचं जनयन्नसिष्यददपो वसानो अभि गा इयक्षति ।
गृभ्णाति रिप्रमविरस्य तान्वा शुद्धो देवानामुप याति निष्कृतम् ॥१॥
इन्द्राय सोम परि षिच्यसे नृभिर्नृचक्षा ऊर्मिः कविरज्यसे वने ।
पूर्वीर्हि ते स्रुतयः सन्ति यातवे सहस्रमश्वा हरयश्चमूषदः ॥२॥
समुद्रिया अप्सरसो मनीषिणमासीना अन्तरभि सोममक्षरन् ।
ता ईं हिन्वन्ति हर्म्यस्य सक्षणिं याचन्ते सुम्नं पवमानमक्षितम् ॥३॥

गोजिन्नः सोमो रथजिद्धिरण्यजित्स्वर्जिदब्जित्पवते सहस्रजित् ।
यं देवासश्चक्रिरे पीतये मदं स्वादिष्ठं द्रप्समरुणं मयोभुवम् ॥४॥
एतानि सोम पवमानो अस्मयुः सत्यानि कृण्वन्द्रविणान्यर्षसि ।
जहि शत्रुमन्तिके दूरके च य उर्वीं गव्यूतिमभयं च नस्कृधि ॥५॥

।। ७९ ।। ऋषिः—१-५ कविः ।। देवता—पवमानः सोमः ।। छन्दः—१, ३ पादनिचृज्जगती २, ४, ५ निचृज्जगती ।। स्वरः—निषादः ।।

॥४॥ अचोदसो नो धन्वन्त्विन्दवः प्र सुवानासो बृहद्दिवेषु हरयः ।
वि च नशन्न इषो अरातयोऽर्यो नशन्त सनिषन्त नो धियः ॥१॥
प्र णो धन्वन्त्विन्दवो मदच्युतो धना वा येभिरर्वतो जुनीमसि ।
तिरो मर्तस्य कस्य चित्परिह्वृतिं वयं धनानि विश्वधा भरेमहि ॥२॥
उत स्वस्या अरात्या अरिर्हि ष उतान्यस्या अरात्या वृको हि षः ।
धन्वन्न तृष्णा समरीत ताँ अभि सोम जहि पवमान दुराध्यः ॥३॥
दिवि ते नाभा परमो य आददे पृथिव्यास्ते रुरुहुः सानवि क्षिपः ।
अद्रयस्त्वा बप्सति गोरधि त्वच्य१प्सु त्वा हस्तैर्दुदुहुर्मनीषिणः ॥४॥
एवा त इन्दो सुभ्वं सुपेशसं रसं तुञ्जन्ति प्रथमा अभिश्रियः ।
निदंनिदं पवमान नि तारिष आविस्ते शुष्मो भवतु प्रियो मदः ॥५॥

। ८० ।। ऋषिः—१-५ वसुर्भारद्वाजः ।। देवता—पवमानः सोमः ।। छन्दः—१, ४ जगती । २, ५ विराड् जगती । ३ निचृज्जगती ।। स्वरः—निषादः ।।

॥५॥ सोमस्य धारा पवते नृचक्षस ऋतेन देवान्हवते दिवस्परि ।
बृहस्पते रवथेना वि दिद्युते समुद्रासो न सवनानि विव्यचुः ॥१॥
यं त्वा वाजिन्नघ्न्या अभ्यनूषतायोहतं योनिमा रोहसि द्युमान् ।
मघोनामायुः प्रतिरन्महि श्रव इन्द्राय सोम पवसे वृषा मदः ॥२॥
एन्द्रस्य कुक्षा पवते मदिन्तम ऊर्जं वसानः श्रवसे सुमङ्गलः ।
प्रत्यङ् स विश्वा भुवनाभि पप्रथे क्रीळन्हरिरत्यः स्यन्दते वृषा ॥३॥
तं त्वा देवेभ्यो मधुमत्तमं नरः सहस्रधारं दुहते दश क्षिपः ।
नृभिः सोम प्रच्युतो ग्रावभिः सुतो विश्वान्देवाँ आ पवस्वा सहस्रजित् ॥४॥
तं त्वा हस्तिनो मधुमन्तमद्रिभिर्दुहन्त्यप्सु वृषभं दश क्षिपः ।
इन्द्रं सोम मादयन्दैव्यं जनं सिन्धोरिवोर्मिः पवमानो अर्षसि ॥५॥

॥ ८१ ॥ ऋषिः—१-५ वसुर्भारद्वाजः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१-३ निचृज्जगती ।
४ जगती । ५ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-४ निषादः । ५ धैवतः ॥

॥६॥ प्र सोमस्य पवमानस्योर्मय इन्द्रस्य यन्ति जठरं सुपेशसः ।
दध्ना यदीमुन्नीता यशसा गवां दानाय शूरमुदमन्दिषुः सुताः ॥१॥
अच्छा हि सोमः कलशाँ असिष्यददत्यो न वोळ्हा रघुवर्तनिर्वृषा ।
अथा देवानामुभयस्य जन्मनो विद्वाँ अश्नोत्यमुत इतश्च यत् ॥२॥
आ नः सोम पवमानः किरा वस्विन्दो भव मघवा राधसो महः ।
शिक्षा वयोधो वसवे सु चेतुना मा नो गयमारे अस्मत्परा सिचः ॥३॥
आ नः पूषा पवमानः सुरातयो मित्रो गच्छन्तु वरुणः सजोषसः ।
बृहस्पतिर्मरुतो वायुरश्विना त्वष्टा सविता सुयमा सरस्वती ॥४॥
उभे द्यावापृथिवी विश्वमिन्वे अर्यमा देवो अदितिर्विधाता ।
भगो नृशंस उर्व१न्तरिक्षं विश्वे देवाः पवमानं जुषन्त ॥५॥

॥ ८२ ॥ ऋषिः—१-५ वसुर्भारद्वाजः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ४ विराड् जगती ।
२ निचृज्जगती । ३ जगती । ५ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-४ निषादः । ५ धैवतः ॥

॥७॥ असावि सोमो अरुषो वृषा हरी राजेव दस्मो अभि गा अचिक्रदत् ।
पुनानो वारं पर्येत्यव्ययं श्येनो न योनिं घृतवन्तमासदम् ॥१॥
कविर्वेधस्या पर्येषि माहिनमत्यो न मृष्टो अभि वाजमर्षसि ।
अपसेधन्दुरिता सोम मृळय घृतं वसानः परि यासि निर्णिजम् ॥२॥
पर्जन्यः पिता महिषस्य पर्णिनो नाभा पृथिव्या गिरिषु क्षयं दधे ।
स्वसार आपो अभि गा उतासरन्त्सं ग्रावभिर्नसते वीते अध्वरे ॥३॥
जायेव पत्यावधि शेव मंहसे पज्राया गर्भ शृणुहि ब्रवीमि ते ।
अन्तर्वाणीषु प्र चरा सु जीवसेऽनिन्द्यो वृजने सोम जागृहि ॥४॥
यथा पूर्वेभ्यः शतसा अमृध्रः सहस्रसाः पर्यया वाजमिन्दो ।
एवा पवस्व सुविताय नव्यसे तव व्रतमन्वापः सचन्ते ॥५॥

॥ ८३ ॥ ऋषिः—१-५ पवित्रः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ४ निचृज्जगती । २, ५ विराड्
जगती । ३ जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥८॥ पवित्रं ते विततं ब्रह्मणस्पते प्रभुर्गात्राणि पर्येषि विश्वतः ।
अतप्ततनूर्न तदामो अश्नुते शृतास इद्वहन्तस्तत्समाशत ॥१॥

तपो॑ष्प॒वित्रं॒ वित॑तं दि॒वस्प॒दे शोच॑न्तो अस्य॒ तन्त॑वो॒ व्य॑स्थिरन् ।
अव॑न्त्यस्य प॒वीता॑रमा॒शवो॑ दि॒वस्पृ॒ष्ठमधि॑ तिष्ठन्ति॒ चेत॑सा ॥२॥
अरू॑रुचदु॒षसः॒ पृश्नि॑रग्रि॒य उ॒क्षा बि॑भर्ति॒ भुव॑नानि वाज॒युः ।
मा॒या॒विनो॑ ममिरे अस्य मा॒यया॑ नृ॒चक्ष॑सः पि॒तरो॒ गर्भ॒मा द॑धुः ॥३॥
ग॒न्ध॒र्व इ॒त्था प॒दम॑स्य रक्षति॒ पाति॑ दे॒वानां॒ जनि॑मा॒न्यद्भु॑तः ।
गृ॒भ्णाति॑ रि॒पुं नि॒धया॑ नि॒धाप॑तिः सु॒कृत्त॑मा॒ मधु॑नो भ॒क्षमा॑शत ॥४॥
ह॒विर्ह॑विष्मो॒ महि॒ सद्म॒ दैव्यं॒ नभो॒ वसा॑नः॒ परि॑ यास्यध्व॒रम् ।
राजा॑ प॒वित्र॑रथो॒ वाज॒मारु॑हः स॒हस्र॑भृष्टिर्जयसि॒ श्रवो॑ बृ॒हत् ॥५॥

॥ ८४ ॥ ऋषिः—१-५ प्रजापतिर्वाच्यः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ३ विराड् जगती । ४ जगती । २ निचृत्त्रिष्टुप् । ५ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३, ४ निषादः । २, ५ धैवतः ॥

॥९॥ पव॑स्व देव॒माद॑नो॒ विच॑र्षणिर॒प्सा इन्द्रा॑य॒ वरु॑णाय वा॒यवे॑ ।
कृ॒धी नो॑ अ॒द्य वरि॑वः स्वस्ति॒मदु॑रुक्षि॒तौ गृ॑णीहि॒ दैव्यं॒ जन॑म् ॥१॥
आ यस्त॒स्थौ भुव॑ना॒न्यम॑र्त्यो॒ विश्वा॑नि॒ सोमः॒ परि॒ तान्य॑र्षति ।
कृ॒ण्वन्त्सं॒चृतं॑ वि॒चृत॑म॒भिष्ट॑य॒ इन्दुः॑ सिषक्त्यु॒षसं॒ न सूर्यः॑ ॥२॥
आ यो गोभिः॑ सृ॒ज्यत॒ ओष॑धी॒ष्वा दे॒वानां॑ सु॒म्न इ॒षय॒न्नुपा॑वसुः ।
आ वि॒द्युता॑ पवते॒ धार॑या सु॒त इन्द्रं॒ सोमो॑ मा॒दय॒न्दैव्यं॒ जन॑म् ॥३॥
ए॒ष स्य सोमः॑ पवते सहस्र॒जिद्धि॑न्वा॒नो वाच॑मिषि॒रामु॑ष॒र्बुध॑म् ।
इन्दुः॑ समु॒द्रमुदि॑यर्ति वा॒युभि॒रेन्द्र॑स्य॒ हार्दि॑ क॒लशे॑षु सीदति ॥४॥
अ॒भि त्यं गावः॒ पय॑सा पयो॒वृधं॒ सोमं॑ श्रीणन्ति म॒तिभिः॑ स्व॒र्विद॑म् ।
ध॒नं॒ज॒यः पवते॒ कृत्व्यो॒ रसो॒ विप्रः॑ क॒विः काव्ये॑ना॒ स्व॑र्चनाः ॥५॥

॥ ८५ ॥ ऋषिः—१-१२ वेनो भार्गवः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ५, ९, १० विराड्जगती । २, ७ निचृज्जगती । ३ जगती । ४, ६ पादनिचृज्जगती । ८ आर्चीस्वराड् जगती । ११ भुरिक्त्रिष्टुप् । १२ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-१० निषादः । ११, १२ धैवतः ॥

॥१०॥ इन्द्रा॑य सोम॒ सुषु॑तः॒ परि॑ स्र॒वापामी॑वा भवतु॒ रक्ष॑सा स॒ह ।
मा ते॒ रस॑स्य मत्सत द्वया॒विनो॒ द्रवि॑णस्वन्त इ॒ह स॒न्त्विन्द॑वः ॥१॥
अ॒स्मान्त्स॑म॒र्ये प॑वमान चोदय॒ दक्षो॑ दे॒वाना॒मसि॒ हि प्रि॒यो मदः॑ ।
ज॒हि शत्रूँ॑र॒भ्या भ॑न्दना॒यतः॒ पिबे॑न्द्र॒ सोम॒मव॑ नो॒ मृधो॑ जहि ॥२॥
अद॑ब्ध इन्दो पवसे म॒दिन्त॑म आ॒त्मेन्द्र॑स्य भवसि धा॒सिरु॑त्त॒मः ।
अ॒भि स्व॑रन्ति ब॒हवो॑ मनी॒षिणो॒ राजा॑नम॒स्य भुव॑नस्य निंसते ॥३॥

सहस्रणीथः शतधारो अद्भुत इन्द्रायेन्दुः पवते काम्यं मधु ।
जयन्क्षेत्रमभ्यर्षा जयन्नप उरुं नो गातुं कृणु सोम मीढ्वः ॥४॥
कनिक्रदत्कलशे गोभिरज्यसे व्य१व्ययं समया वारमर्षसि ।
मर्मृज्यमानो अत्यो न सानसिरिन्द्रस्य सोम जठरे समक्षरः ॥५॥
स्वादुः पवस्व दिव्याय जन्मने स्वादुरिन्द्राय सुहवीतुनाम्ने ।
स्वादुर्मित्राय वरुणाय वायवे बृहस्पतये मधुमाँ अदाभ्यः ॥६॥
॥११॥ अत्यं मृजन्ति कलशे दश क्षिपः प्र विप्राणां मतयो वाच ईरते ।
पवमाना अभ्यर्षन्ति सुष्टुतिमेन्द्रं विशन्ति मदिरास इन्दवः ॥७॥
पवमानो अभ्यर्षा सुवीर्यमुर्वीं गव्यूतिं महि शर्म सप्रथः ।
माकिर्नो अस्य परिषूतिरीशतेन्दो जयेम त्वया धनंधनम् ॥८॥
अधि द्यामस्थाद्वृषभो विचक्षणोऽरूरुचद्वि दिवो रोचना कविः ।
राजा पवित्रमत्येति रोरुवद्दिवः पीयूषं दुहते नृचक्षसः ॥९॥
दिवो नाके मधुजिह्वा असश्चतो वेना दुहन्त्युक्षणं गिरिष्ठाम् ।
अप्सु द्रप्सं वावृधानं समुद्र आ सिन्धोरूर्मा मधुमन्तं पवित्र आ ॥१०॥
नाके सुपर्णमुपपप्तिवांसं गिरो वेनानामकृपन्त पूर्वीः ।
शिशुं रिहन्ति मतयः पनिप्नतं हिरण्ययं शकुनं क्षामणि स्थाम् ॥११॥
ऊर्ध्वो गन्धर्वो अधि नाके अस्थाद्विश्वा रूपा प्रतिचक्षाणो अस्य ।
भानुः शुक्रेण शोचिषा व्यद्यौत्प्रारूरुचद्रोदसी मातरा शुचिः ॥१२॥

६७ [पञ्चमोऽनुवाकः ॥ सू० ८६-९६]

॥ ८६ ॥ ऋषिः—१-१० अकृष्टा माषाः । ११-२० सिकता निवावरी । २१-३० पृश्नयोऽजाः । ३१-४० त्रय ऋषिगणाः । ४१-४५ अत्रिः । ४६-४८ गृत्समदः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ६, २१, २६, ३३, ४० जगती । २, ७, ८, ११, १२ १७, २०, २३, ३०, ३१, ३४-३६, ३८, ३९, ४२, ४४, ४७ विराड् जगती । ३-५, ९, १०, १३, १६, १८, १९, २२, २५, २७, ३२, ३७, ४१, ४६ निचृज्जगती । १४, १५, २८, २९, ४३, ४८ पादनिचृज्जगती । २४ आर्चीजगती । ४५ आर्चीस्वराड् जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥१२॥ प्र त आशवः पवमान धीजवो मदा अर्षन्ति रघुजा इव त्मना ।
दिव्याः सुपर्णा मधुमन्त इन्दवो मदिन्तमासः परि कोशमासते ॥१॥
प्र ते मदासो मदिरास आशवोऽसृक्षत रथ्यासो यथा पृथक् ।
धेनुर्न वत्सं पयसाभि वज्रिणमिन्द्रमिन्दवो मधुमन्त ऊर्मयः ॥२॥
अत्यो न हियानो अभि वाजमर्ष स्वर्वित्कोशं दिवो अद्रिमातरम् ।
वृषा पवित्रे अधि सानो अव्यये सोमः पुनान इन्द्रियाय धायसे ॥३॥

प्र त॒ आश्वि॑नीः पवमान धी॒जुवो॑ दि॒व्या अ॑सृग्र॒न्पय॑सा॒ धरी॑मणि ।
प्रान्तर्ऋष॑यः॒ स्थावि॑रीरसृक्षत॒ ये त्वा॑ मृ॒जन्त्यृ॑षिषाण वे॒धसः॑ ॥४॥
विश्वा॒ धामा॑नि विश्वचक्ष॒ ऋभ्व॑सः प्र॒भोस्ते॑ स॒तः परि॑ यन्ति के॒तवः॑ ।
व्या॒न॒शिः प॑वसे सोम॒ धर्म॑भिः॒ पति॒र्विश्व॑स्य॒ भुव॑नस्य राजसि ॥५॥

॥१३॥ उ॒भ॒यतः॒ पव॑मानस्य र॒श्मयो॑ ध्रु॒वस्य॑ स॒तः परि॑ यन्ति के॒तवः॑ ।
य॒दी प॒वित्रे॒ अधि॑ मृ॒ज्यते॒ हरिः॒ सत्ता॒ नि योना॑ क॒लशे॑षु सीदति ॥६॥
य॒ज्ञस्य॑ के॒तुः प॑वते स्वध्व॒रः सोमो॑ दे॒वाना॒मुप॑ याति निष्कृ॒तम् ।
स॒हस्र॑धारः॒ परि॒ कोश॑मर्षति॒ वृषा॑ प॒वित्र॒मत्ये॑ति॒ रोरु॑वत् ॥७॥
राजा॑ समु॒द्रं न॒द्यो॒३॒॑ वि गा॑हते॒ऽपामू॒र्मिं स॑चते॒ सिन्धु॑षु श्रि॒तः ।
अध्य॑स्था॒त्सानु॒ पव॑मानो अ॒व्ययं॒ नाभा॑ पृथि॒व्या ध॒रुणो॑ म॒हो दि॒वः ॥८॥
दि॒वो न सानु॑ स्त॒नय॑न्नचिक्रद॒द्द्यौश्च॒ यस्य॑ पृथि॒वी च॒ धर्म॑भिः ।
इन्द्र॑स्य स॒ख्यं प॑वते वि॒वेवि॑द॒त्सोमः॑ पुना॒नः क॒लशे॑षु सीदति ॥९॥
ज्योति॑र्य॒ज्ञस्य॑ पवते॒ मधु॑ प्रि॒यं पि॒ता दे॒वानां॑ जनि॒ता वि॒भूव॑सुः ।
दधा॑ति॒ रत्नं॑ स्व॒धयो॑रपी॒च्यं॑ म॒दिन्त॑मो मत्स॒र इ॑न्द्रि॒यो रसः॑ ॥१०॥

॥१४॥ अ॒भि॒क्रन्द॑न्क॒लशं॑ वा॒ज्य॑र्षति॒ पति॑र्दि॒वः श॒तधा॑रो विचक्ष॒णः ।
हरि॑र्मि॒त्रस्य॒ सद॑नेषु सीदति मर्मृजा॒नोऽवि॑भिः॒ सिन्धु॑भि॒र्वृषा॑ ॥११॥
अग्रे॒ सिन्धू॑नां॒ पव॑मानो अर्ष॒त्यग्रे॑ वा॒चो अ॑ग्रि॒यो गोषु॑ गच्छति ।
अग्रे॒ वाज॑स्य भजते महाध॒नं स्वा॑यु॒धः सो॒तृभिः॑ पूयते॒ वृषा॑ ॥१२॥
अ॒यं म॒तवा॑ञ्छकु॒नो यथा॑ हि॒तोऽव्ये॑ ससार॒ पव॑मान ऊ॒र्मिणा॑ ।
तव॒ क्रत्वा॒ रोद॑सी अन्त॒रा क॑वे॒ शुचि॑र्धि॒या प॑वते॒ सोम॑ इन्द्र ते ॥१३॥
द्रा॒पिं वसा॑नो यज॒तो दि॑वि॒स्पृश॑मन्तरिक्ष॒प्रा भुव॑ने॒ष्वर्पि॑तः ।
स्व॑र्जज्ञा॒नो नभ॑सा॒भ्य॑क्रमीत्प्र॒त्नम॑स्य पि॒तर॒मा वि॑वासति ॥१४॥
सो अ॑स्य वि॒शे महि॒ शर्म॑ यच्छति॒ यो अ॑स्य॒ धाम॑ प्रथ॒मं व्या॑न॒शे ।
प॒दं यद॑स्य पर॒मे व्यो॑म॒न्यतो॒ विश्वा॑ अ॒भि सं या॑ति सं॒यतः॑ ॥१५॥

॥१५॥ प्रो अ॑यासी॒दिन्दु॒रिन्द्र॑स्य निष्कृ॒तं सखा॒ सख्यु॒र्न प्र मि॑नाति सं॒गिर॑म् ।
मर्य॑ इव युव॒तिभिः॒ सम॑र्षति॒ सोमः॑ क॒लशे॑ श॒तया॑म्ना प॒था ॥१६॥
प्र वो॒ धियो॑ मन्द्र॒युवो॑ विप॒न्युवः॑ पन॒स्युवः॑ सं॒वस॑नेष्वक्रमुः ।
सोमं॑ मनी॒षा अ॒भ्य॑नूषत॒ स्तुभो॒ऽभि धे॒नवः॒ पय॑सेमशिश्रयुः ॥१७॥

आ नः सोम संयतं पिप्युषीमिषमिन्दो पवस्व पवमानो अस्रिधम् ।
या नो दोहते त्रिरहन्नसश्चुषी क्षुमद्वाजवन्मधुमत्सुवीर्यम् ॥१८॥
वृषा मतीनां पवते विचक्षणः सोमो अह्नः प्रतरीतोषसो दिवः ।
क्राणा सिन्धूनां कलशाँ अवीवशदिन्द्रस्य हार्द्याविशन्मनीषिभिः ॥१९॥
मनीषिभिः पवते पूर्व्यः कविर्नृभिर्यतः परि कोशाँ अचिक्रदत् ।
त्रितस्य नाम जनयन्मधु क्षरदिन्द्रस्य वायोः सख्याय कर्तवे ॥२०॥

॥१६॥ अयं पुनान उषसो वि रोचयदयं सिन्धुभ्यो अभवदु लोककृत् ।
अयं त्रिः सप्त दुदुहान आशिरं सोमो हृदे पवते चारु मत्सरः ॥२१॥
पवस्व सोम दिव्येषु धामसु सृजान इन्दो कलशे पवित्र आ ।
सीदन्निन्द्रस्य जठरे कनिक्रदन्नृभिर्यतः सूर्यमारोहयो दिवि ॥२२॥
अद्रिभिः सुतः पवसे पवित्र आँ इन्दविन्द्रस्य जठरेष्वाविशन् ।
त्वं नृचक्षा अभवो विचक्षण सोम गोत्रमङ्गिरोभ्योऽवृणोरप ॥२३॥
त्वां सोम पवमानं स्वाध्योऽनु विप्रासो अमदन्नवस्यवः ।
त्वां सुपर्ण आभरद्दिवस्परीन्दो विश्वाभिर्मतिभिः परिष्कृतम् ॥२४॥
अव्ये पुनानं परि वार ऊर्मिणा हरिं नवन्ते अभि सप्त धेनवः ।
अपामुपस्थे अध्यायवः कविमृतस्य योना महिषा अहेषत ॥२५॥

॥१७॥ इन्दुः पुनानो अति गाहते मृधो विश्वानि कृण्वन्सुपथानि यज्यवे ।
गाः कृण्वानो निर्णिजं हर्यतः कविरत्यो न क्रीळन्परि वारमर्षति ॥२६॥
असश्चतः शतधारा अभिश्रियो हरिं नवन्तेऽव ता उदन्युवः ।
क्षिपो मृजन्ति परि गोभिरावृतं तृतीये पृष्ठे अधि रोचने दिवः ॥२७॥
तवेमाः प्रजा दिव्यस्य रेतसस्त्वं विश्वस्य भुवनस्य राजसि ।
अथेदं विश्वं पवमान ते वशे त्वमिन्दो प्रथमो धामधा असि ॥२८॥
त्वं समुद्रो असि विश्ववित्कवे तवेमाः पञ्च प्रदिशो विधर्मणि ।
त्वं द्यां च पृथिवीं चाति जभ्रिषे तव ज्योतींषि पवमान सूर्यः ॥२९॥
त्वं पवित्रे रजसो विधर्मणि देवेभ्यः सोम पवमान पूयसे ।
त्वामुशिजः प्रथमा अगृभ्णत तुभ्येमा विश्वा भुवनानि येमिरे ॥३०॥

॥१८॥ प्र रेभ एत्यति वारमव्ययं वृषा वनेष्वव चक्रदद्धरिः ।
सं धीतयो वावशाना अनूषत शिशुं रिहन्ति मतयः पनिप्नतम् ॥३१॥

स सूर्य॑स्य र॒श्मिभि॒ः परि॑ व्यत॒ तन्तुं॑ तन्वा॒नस्त्रि॒वृतं॒ यथा॑ वि॒दे ।
नय॑न्नृ॒तस्य॑ प्र॒शिषो॒ नवी॑यसी॒ः पति॒र्जनी॑ना॒मुप॑ याति निष्कृ॒तम् ॥३२॥
राजा॒ सिन्धू॑नां पवते॒ पति॑र्दि॒व ऋ॒तस्य॑ याति प॒थिभि॒ः कनि॑क्रदत् ।
स॒हस्र॑धार॒ः परि॑ षिच्यते॒ हरि॑ः पुना॒नो वाचं॑ ज॒नय॒न्नुपा॑वसुः ॥३३॥
पव॑मान॒ मह्यर्णो॒ वि धा॑वसि॒ सूरो॒ न चि॒त्रो अव्य॑यानि॒ पव्य॑या ।
गभ॑स्तिपूतो॒ नृभि॒रद्रि॑भिः सु॒तो म॒हे वाजा॑य॒ धन्या॑य धन्वसि ॥३४॥
इष॒मूर्जं॑ पवमाना॒भ्य॑र्षसि श्ये॒नो न वंसु॑ क॒लशे॑षु सीदसि ।
इन्द्रा॑य॒ मद्वा॒ मद्यो॒ मद॑ः सु॒तो दि॒वो वि॑ष्ट॒म्भ उ॑प॒मो वि॑चक्ष॒णः ॥३५॥

॥१९॥ स॒प्त स्वसा॑रो अ॒भि मा॒तर॒ः शिशुं॒ नवं॑ जज्ञा॒नं जेन्यं॑ विप॒श्चित॑म् ।
अ॒पां ग॑न्ध॒र्वं दि॒व्यं नृ॒चक्ष॑सं॒ सोमं॒ विश्व॑स्य॒ भुव॑नस्य रा॒जसे॑ ॥३६॥
ई॒शा॒न इ॒मा भुव॑नानि॒ वीय॑से युजा॒न इ॑न्दो ह॒रित॑ः सुप॒र्ण्य॑ः ।
तास्ते॑ क्षरन्तु॒ मधु॑मद्घृ॒तं पय॒स्तव॑ व्र॒ते सो॑म तिष्ठन्तु कृ॒ष्टय॑ः ॥३७॥
त्वं नृ॒चक्षा॑ असि सोम वि॒श्वत॒ः पव॑मान वृषभ॒ ता वि धा॑वसि ।
स न॑ः पवस्व॒ वसु॑म॒द्धिर॑ण्यवद्व॒यं स्या॑म॒ भुव॑नेषु जी॒वसे॑ ॥३८॥
गो॒वित्प॑वस्व वसु॒विद्धि॑रण्य॒विद्रे॑तो॒धा इ॑न्दो॒ भुव॑ने॒ष्वर्पि॑तः ।
त्वं सु॒वीरो॑ असि सोम विश्व॒वित्तं त्वा॒ विप्रा॒ उप॑ गि॒रेम आ॑सते ॥३९॥
उन्मध्व॑ ऊ॒र्मिर्व॒नना॑ अतिष्ठिपद॒पो वसा॑नो महि॒षो वि गा॑हते ।
राजा॑ प॒वित्र॑रथो॒ वाज॒मारु॑हत्स॒हस्र॑भृष्टिर्जयति॒ श्रवो॑ बृ॒हत् ॥४०॥

॥२०॥ स भ॒न्दना॒ उदि॑यर्ति प्र॒जाव॑तीर्वि॒श्वायु॒र्विश्वा॑ः सु॒भरा॒ अह॑र्दिवि ।
ब्रह्म॑ प्र॒जाव॑द्र॒यिमश्व॑पस्त्यं पी॒त इ॑न्द॒विन्द्र॑म॒स्मभ्यं॑ याचतात् ॥४१॥
सो अग्रे॒ अह्नां॒ हरि॒र्हर्य॒तो मद॒ः प्र चेत॑सा चेतयते॒ अनु॒ द्युभि॑ः ।
द्वा जना॑ या॒तय॑न्न॒न्तरी॑यते॒ नरा॑ च॒ शंसं॒ दैव्यं॑ च ध॒र्तरि॑ ॥४२॥
अ॒ञ्जते॒ व्य॑ञ्जते॒ सम॑ञ्जते॒ क्रतुं॑ रिहन्ति॒ मधु॑ना॒भ्य॑ञ्जते ।
सिन्धो॑रुच्छ्वा॒से प॒तय॑न्तमु॒क्षणं॑ हिरण्यपा॒वाः प॒शुमा॑सु गृभ्णते ॥४३॥
वि॒प॒श्चिते॒ पव॑मानाय गायत म॒ही न धारात्यन्धो॑ अर्षति ।
अहि॒र्न जू॒र्णामति॑ सर्पति॒ त्वच॒मत्यो॒ न क्रीळ॑न्नसर॒द्वृषा॒ हरि॑ः ॥४४॥
अ॒ग्रे॒गो राजाप्य॑स्तविष्यते वि॒मानो॒ अह्नां॒ भुव॑ने॒ष्वर्पि॑तः ।
हरि॑र्घृ॒तस्नु॑ः सु॒दृशी॑को अर्ण॒वो ज्यो॒तीर॑थः पवते रा॒य ओ॒क्य॑ः ॥४५॥

॥२१॥ अस॑र्जि स्क॒म्भो दि॒व उद्य॑तो॒ मदः॒ परि॑ त्रि॒धातु॒र्भुव॑नान्यर्ष॑ति ।
अं॒शुं रि॑हन्ति म॒तयः॒ पनि॑प्नतं गि॒रा यदि॑ नि॒र्णिज॑मृ॒ग्मिणो॑ य॒युः ॥४६॥
प्र ते॒ धारा॒ अत्य॑ण्वानि मे॒ष्यः॑ पुना॒नस्य॑ सं॒यतो॑ यन्ति॒ रंह॑यः ।
यद्गो॑भिरिन्दो च॒म्वोः॑ सम॒ज्यस॒ आ सु॒वा॒नः सो॑म क॒लशे॑षु सीदसि ॥४७॥
पव॑स्व सोम क्रतु॒विन्न॑ उ॒क्थ्यो॑ऽव्यो॒ वारे॒ परि॑ धाव॒ मधु॑ प्रि॒यम् ।
ज॒हि विश्वा॑न्र॒क्षस॑ इन्दो अ॒त्रिणो॑ बृ॒हद्व॑देम वि॒दथे॑ सु॒वीराः॑ ॥४८॥

॥ ८७ ॥ ऋषिः—१-९ उशनाः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २ निचृत्त्रिष्टुप् । ३ पादनिचृत्त्रिष्टुप् ।
४, ८ विराट् त्रिष्टुप् । ५-७, ९ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२२॥ प्र तु द्र॑व॒ परि॒ कोशं॒ नि षी॑द॒ नृभिः॑ पुना॒नो अ॒भि वाज॑मर्ष ।
अश्वं॒ न त्वा॑ वा॒जिनं॑ म॒र्जय॒न्तोऽच्छा॑ ब॒र्ही र॑श॒नाभि॑र्नयन्ति ॥१॥
स्वा॒यु॒धः प॑वते दे॒व इन्दु॑रशस्ति॒हा वृ॒जनं॒ रक्ष॑माणः ।
पि॒ता दे॒वानां॑ जनि॒ता सु॒दक्षो॑ विष्ट॒म्भो दि॒वो ध॒रुणः॑ पृथि॒व्याः ॥२॥
ऋषि॒र्विप्रः॑ पुरए॒ता जना॑नामृ॒भुर्धीर॑ उ॒शना॒ काव्ये॑न ।
स चि॑द्विवेद॒ निहि॑तं॒ यदा॑सामपी॒च्यं१॒॑ गुह्यं॒ नाम॒ गोना॑म् ॥३॥
ए॒ष स्य ते॒ मधु॑माँ इन्द्र॒ सोमो॒ वृषा॒ वृष्णे॒ परि॑ प॒वित्रे॑ अक्षाः ।
स॒ह॒स्र॒साः श॑त॒सा भू॑रि॒दावा॑ शश्वत्त॒मं ब॒र्हिरा वा॒ज्य॑स्थात् ॥४॥
ए॒ते सोमा॑ अ॒भि ग॒व्या स॒हस्रा॑ म॒हे वाजा॑या॒मृता॑य॒ श्रवां॑सि ।
प॒वित्रे॑भिः॒ पव॑माना असृग्रञ्छ्रव॒स्यवो॒ न पृ॑त॒नाजो॒ अत्याः॑ ॥५॥

॥२३॥ परि॒ हि ष्मा॑ पुरुहू॒तो जना॑नां॒ विश्वास॑र॒द्भोज॑ना पू॒यमा॑नः ।
अथा भ॑र श्येनभृत॒ प्रयां॑सि र॒यिं तुञ्जा॑नो अ॒भि वाज॑मर्ष ॥६॥
ए॒ष सु॑वा॒नः परि॒ सोमः॑ प॒वित्रे॒ सर्गो॒ न सृ॒ष्टो अ॑दधाव॒दर्वा॑ ।
ति॒ग्मे शिशा॑नो महि॒षो न शृ॒ङ्गे॒ गा ग॒व्यन्न॒भि शूरो॒ न सत्वा॑ ॥७॥
ए॒षा य॑यौ पर॒माद॒न्तरद्रेः॒ कूचि॑त्स॒तीरू॒र्वे गा वि॑वेद ।
दि॒वो न वि॒द्युत्स्त॒नय॑न्त्य॒भ्रैः सोम॑स्य ते पवत इन्द्र॒ धारा॑ ॥८॥
उ॒त स्म॑ रा॒शिं परि॑ यासि॒ गोना॒मिन्द्रे॑ण सोम स॒रथं॑ पुना॒नः ।
पू॒र्वीरिषो॑ बृह॒तीर्जी॑रदानो॒ शिक्षा॑ शचीव॒स्तव॒ ता उ॑प॒ष्टुत् ॥९॥

॥ ८८ ॥ ऋषिः—१-८ उशनाः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१ सतः पङ्क्तिः । २, ४, ८ विराट्
त्रिष्टुप् । ३, ६, ७ निचृत्त्रिष्टुप् । ५ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१ पञ्चमः । २-८ धैवतः ॥

॥२४॥ अयं सोम इन्द्र तुभ्यं सुन्वे तुभ्यं पवते त्वमस्य पाहि ।
त्वं ह यं चकृषे त्वं ववृष इन्दुं मदाय युज्याय सोमम् ॥१॥
स ईं रथो न भुरिषाळयोजि महः पुरूणि सातये वसूनि ।
आदीं विश्वा नहुष्याणि जाता स्वर्षाता वन ऊर्ध्वा नवन्त ॥२॥
वायुर्न यो नियुत्वाँ इष्टयामा नासत्येव हव आ शंभविष्ठः ।
विश्ववारो द्रविणोदा इव त्मन्पूषेव धीजवनोऽसि सोम ॥३॥
इन्द्रो न यो महा कर्माणि चक्रिर्हन्ता वृत्राणामसि सोम पूर्भित् ।
पैद्वो न हि त्वमहिनाम्नां हन्ता विश्वस्यासि सोम दस्योः ॥४॥
अग्निर्न यो वन आ सृज्यमानो वृथा पाजांसि कृणुते नदीषु ।
जनो न युध्वा महत उपब्दिरियर्ति सोमः पवमान ऊर्मिम् ॥५॥
एते सोमा अति वाराण्यव्या दिव्या न कोशासो अभ्रवर्षाः ।
वृथा समुद्रं सिन्धवो न नीचीः सुतासो अभि कलशाँ असृग्रन् ॥६॥
शुष्मी शर्धो न मारुतं पवस्वानभिशस्ता दिव्या यथा विट् ।
आपो न मक्षू सुमतिर्भवा नः सहस्राप्साः पृतनाषाण्न यज्ञः ॥७॥
राज्ञो नु ते वरुणस्य व्रतानि बृहद्गभीरं तव सोम धाम ।
शुचिष्ट्वमसि प्रियो न मित्रो दक्षाय्यो अर्यमेवासि सोम ॥८॥

॥ ८९ ॥ ऋषिः—१-७ उशनाः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । २, ५,
६ त्रिष्टुप् । ३, ७ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२५॥ प्रो स्य वह्निः पथ्याभिरस्यान्दिवो न वृष्टिः पवमानो अक्षाः ।
सहस्रधारो असदन्न्य१स्मे मातुरुपस्थे वन आ च सोमः ॥१॥
राजा सिन्धूनामवसिष्ट वास ऋतस्य नावमारुहद्रजिष्ठाम् ।
अप्सु द्रप्सो वावृधे श्येनजूतो दुह ईं पिता दुह ईं पितुर्जाम् ॥२॥
सिंहं नसन्त मध्वो अयासं हरिमरुषं दिवो अस्य पतिम् ।
शूरो युत्सु प्रथमः पृच्छते गा अस्य चक्षसा परि पात्युक्षा ॥३॥
मधुपृष्ठं घोरमयासमश्वं रथे युञ्जन्त्युरुचक्र ऋष्वम् ।
स्वसार ईं जामयो मर्जयन्ति सनाभयो वाजिनमूर्जयन्ति ॥४॥

चतस्र ईं घृतदुहः सचन्ते समाने अन्तर्धरुणे निषत्ताः ।
ता ईमर्षन्ति नमसा पुनानास्ता ईं विश्वतः परि षन्ति पूर्वीः ॥५॥
विष्टम्भो दिवो धरुणः पृथिव्या विश्वा उत क्षितयो हस्ते अस्य ।
असत्त उत्सो गृणते नियुत्वान्मध्वो अंशुः पवत इन्द्रियाय ॥६॥
वन्वन्नवातो अभि देववीतिमिन्द्राय सोम वृत्रहा पवस्व ।
शग्धि महः पुरुश्चन्द्रस्य रायः सुवीर्यस्य पतयः स्याम ॥७॥

॥ ९० ॥ ऋषिः—१-६ वसिष्ठः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ३, ४ त्रिष्टुप् । २, ६ निचृत् त्रिष्टुप् । ५ भुरिक् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२६॥ प्र हिन्वानो जनिता रोदस्यो रथो न वाजं सनिष्यन्नयासीत् ।
इन्द्रं गच्छन्नायुधा संशिशानो विश्वा वसु हस्तयोरादधानः ॥१॥
अभि त्रिपृष्ठं वृषणं वयोधामाङ्गूषाणामवावशन्त वाणीः ।
वना वसानो वरुणो न सिन्धून्वि रत्नधा दयते वार्याणि ॥२॥
शूरग्रामः सर्ववीरः सहावाञ्जेता पवस्व सनिता धनानि ।
तिग्मायुधः क्षिप्रधन्वा समत्स्वषाळ्हः साह्वान्पृतनासु शत्रून् ॥३॥
उरुगव्यूतिरभयानि कृण्वन्त्समीचीने आ पवस्वा पुरन्धी ।
अपः सिषासन्नुषसः स्व१र्गाः सं चिक्रदो महो अस्मभ्यं वाजान् ॥४॥
मत्सि सोम वरुणं मत्सि मित्रं मत्सीन्द्रमिन्दो पवमान विष्णुम् ।
मत्सि शर्धो मारुतं मत्सि देवान्मत्सि महामिन्द्रमिन्दो मदाय ॥५॥
एवा राजेव क्रतुमाँ अमेन विश्वा घनिघ्नद्दुरिता पवस्व ।
इन्दो सूक्ताय वचसे वयो धा यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥६॥

॥ इति सप्तमाष्टके तृतीयोऽध्यायः ॥

[तृतीयाध्याये वर्गाः २६, सूक्तानि १५, ऋचः १३५]

अथ चतुर्थोऽध्यायः ॥

॥ ९१ ॥ ऋषिः—१-६ कश्यपः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २, ६ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ३ त्रिष्टुप् । ४, ५ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१॥ असर्जि वक्वा रथ्ये यथाजौ धिया मनोता प्रथमा मनीषी ।
दश स्वसारो अधि सानो अव्येऽजन्ति वह्निं सदनान्यच्छ ॥१॥

वी॒ती जन॑स्य दि॒व्यस्य॑ क॒व्यैरधि॑ सुवा॒नो न॑हु॒ष्ये॑भि॒रिन्दुः॑ ।
प्र यो नृभि॑र॒मृतो॒ मर्त्ये॑भिर्मर्मृजा॒नोऽवि॑भि॒र्गोभि॑र॒द्भिः ॥२॥
वृषा॒ वृष्णे॒ रोरु॑वदं॒शुर॑स्मै॒ पव॑मानो॒ रुश॑दीर्ते॒ पयो॒ गोः ।
स॒ह॒स्रमृक्वा॑ प॒थिभि॑र्वचो॒विद॑ध्व॒स्मभिः॒ सूरो॒ अण्वं॒ वि या॑ति ॥३॥
रु॒जा दृ॒ळ्हा चि॑द्र॒क्षसः॒ सदां॑सि पुना॒न इन्द ऊर्णु॒हि वि वाजा॑न् ।
वृ॒श्चोपरि॑ष्टात्तु॒जता॑ व॒धेन॒ ये अन्ति॑ दू॒रादु॑पना॒यमे॑षाम् ॥४॥
स प्र॑त्न॒वन्नव्य॑से विश्ववार सू॒क्ताय॑ प॒थः कृ॑णुहि॒ प्राचः॑ ।
ये दु॒ष्षहा॑सो व॒नुषा॑ बृ॒हन्त॒स्ताँस्ते॑ अश्याम पुरुकृत्पुरुक्षो ॥५॥
ए॒वा पु॑ना॒नो अ॒पः स्व१॒॑र्गा अ॒स्मभ्यं॑ तो॒का तन॑यानि॒ भूरि॑ ।
शं नः॒ क्षेत्र॑मु॒रु ज्योतीं॑षि सोम॒ ज्योङ्नः॒ सूर्यं॑ दृ॒शये॑ रिरीहि ॥६॥

॥ ९२ ॥ ऋषिः—१-६ कश्यपः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१ भुरिक् त्रिष्टुप् । २, ४, ५ निचृत् त्रिष्टुप् । ३ विराट् त्रिष्टुप् । ६ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२॥ परि॑ सुवा॒नो हरि॑रं॒शुः प॒वित्रे॒ रथो॒ न स॑र्जि स॒नये॑ हिया॒नः ।
आप॒च्छ्लोक॑मिन्द्रि॒यं पू॒यमा॑नः॒ प्रति॑ दे॒वाँ अ॑जुषत॒ प्रयो॑भिः ॥१॥
अच्छा॑ नृ॒चक्षा॑ असरत्प॒वित्रे॒ नाम॒ दधा॑नः क॒विर॑स्य॒ योनौ॑ ।
सीद॒न्होते॑व॒ सद॑ने च॒मूषूपे॑मग्म॒न्नृष॑यः स॒प्त विप्राः॑ ॥२॥
प्र सु॑मे॒धा गा॑तु॒विद्वि॒श्वदे॑वः॒ सोमः॑ पुना॒नः सद॑ एति॒ नित्य॑म् ।
भुव॒द्विश्वे॑षु॒ काव्ये॑षु॒ रन्ता॒नु जना॑न्यतते॒ पञ्च॒ धीरः॑ ॥३॥
तव॒ त्ये सो॑म पवमान नि॒ण्ये विश्वे॑ दे॒वास्त्रय॑ एकाद॒शासः॑ ।
दश॑ स्व॒धाभि॒रधि॒ सानो॒ अव्ये॑ मृ॒जन्ति॑ त्वा न॒द्यः॑ स॒प्त य॒ह्वीः ॥४॥
तन्नु स॒त्यं पव॑मानस्यास्तु॒ यत्र॒ विश्वे॑ का॒रवः॑ सं॒नस॑न्त ।
ज्योति॒र्यदह्ने॒ अकृ॑णोदु लो॒कं प्राव॒न्मनुं॒ दस्य॑वे कर॒भीक॑म् ॥५॥
परि॒ सद्मे॑व पशु॒मान्ति॒ होता॒ राजा॒ न स॒त्यः समि॑तीरिया॒नः ।
सोमः॑ पुना॒नः क॒लशाँ॑ अयासी॒त्सीद॑न्मृ॒गो न म॑हि॒षो वने॑षु ॥६॥

॥ ९३ ॥ ऋषिः—१-५ नोधाः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ३, ४ विराट् त्रिष्टुप् । २ त्रिष्टुप् । ५ पादनिचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥३॥ सा॒क॒मुक्षो॑ मर्जयन्त॒ स्वसा॑रो॒ दश॒ धीर॑स्य धी॒तयो॒ धनु॑त्रीः ।
हरिः॒ पर्य॑द्रव॒ज्जाः सूर्य॑स्य॒ द्रोणं॑ ननक्षे॒ अत्यो॒ न वा॒जी ॥१॥

सं मातृभिर्न शिशुर्वावशानो वृषा दधन्वे पुरुवारो अद्भिः ।
मर्यो न योषामभि निष्कृतं यन्त्सं गच्छते कलश उस्रियाभिः ॥२॥
उत प्र पिप्य ऊधरघ्न्याया इन्दुर्धाराभिः सचते सुमेधाः ।
मूर्धानं गावः पयसा चमूष्वभि श्रीणन्ति वसुभिर्न निक्तैः ॥३॥
स नो देवेभिः पवमान रदेन्दो रयिमश्विनं वावशानः ।
रथिरायतामुशती पुरन्धिरस्मद्र्य१गा दावने वसूनाम् ॥४॥
नू नो रयिमुप मास्व नृवन्तं पुनानो वाताप्यं विश्वश्चन्द्रम् ।
प्र वन्दितुरिन्दो तार्यायुः प्रातर्मक्षू धियावसुर्जगम्यात् ॥५॥

॥ ९४ ॥ ऋषिः—१-५ कण्वः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१ निचृत् त्रिष्टुप् । २, ३, ५ विराट् त्रिष्टुप् । ४ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥४॥ अधि यदस्मिन्वाजिनीव शुभः स्पर्धन्ते धियः सूर्ये न विशः ।
अपो वृणानः पवते कवीयन्व्रजं न पशुवर्धनाय मन्म ॥१॥
द्विता व्यूर्ण्वन्नमृतस्य धाम स्वर्विदे भुवनानि प्रथन्त ।
धियः पिन्वानाः स्वसरे न गाव ऋतायन्तीरभि वावश्र इन्दुम् ॥२॥
परि यत्कविः काव्या भरते शूरो न रथो भुवनानि विश्वा ।
देवेषु यशो मर्ताय भूषन्दक्षाय रायः पुरुभूषु नव्यः ॥३॥
श्रिये जातः श्रिय आ निरियाय श्रियं वयो जरितृभ्यो दधाति ।
श्रियं वसाना अमृतत्वमायन्भवन्ति सत्या समिथा मितद्रौ ॥४॥
इषमूर्जमभ्य१र्षाश्वं गामुरु ज्योतिः कृणुहि मत्सि देवान् ।
विश्वानि हि सुषहा तानि तुभ्यं पवमान बाधसे सोम शत्रून् ॥५॥

॥ ९५ ॥ ऋषिः—१-५ प्रस्कण्वः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । २ संस्तारपङ्क्तिः । ३ विराट् त्रिष्टुप् । ४ निचृत् त्रिष्टुप् । ५ पादनिचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३-५ धैवतः । २ पञ्चमः ॥

॥५॥ कनिक्रन्ति हरिरा सृज्यमानः सीदन्वनस्य जठरे पुनानः ।
नृभिर्यतः कृणुते निर्णिजं गा अतो मतीर्जनयत स्वधाभिः ॥१॥
हरिः सृजानः पथ्यामृतस्येयर्ति वाचमरितेव नावम् ।
देवो देवानां गुह्यानि नामाविष्कृणोति बर्हिषि प्रवाचे ॥२॥
अपामिवेदूर्मयस्तर्तुराणाः प्र मनीषा ईरते सोममच्छ ।
नमस्यन्तीरुप च यन्ति सं चा च विशन्त्युशतीरुशन्तम् ॥३॥

तं मर्मृजानं महिषं न सानावंशुं दुहन्त्युक्षणं गिरिष्ठाम् ।
तं वावशानं मतयः सचन्ते त्रितो बिभर्ति वरुणं समुद्रे ॥४॥
इष्यन्वाचमुपवक्तेव होतुः पुनान इन्दो वि ष्या मनीषाम् ।
इन्द्रश्च यत्क्षयथः सौभगाय सुवीर्यस्य पतयः स्याम ॥५॥

॥ ९६ ॥ ऋषिः—१-२४ प्रतर्दनो दैवोदासिः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ३, ११, १२, १४, १९, २३ त्रिष्टुप् । २, १७ विराट् त्रिष्टुप् । ४-१०, १३, १५, १८, २१, २४ निचृत्त्रिष्टुप् । १६ आर्चीभुरिक् त्रिष्टुप् । २०, २२ पादनिचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥६॥ प्र सेनानीः शूरो अग्रे रथानां गव्यन्नेति हर्षते अस्य सेना ।
भद्रान्कृण्वन्निन्द्रहवान्त्सखिभ्य आ सोमो वस्त्रा रभसानि दत्ते ॥१॥
समस्य हरिं हरयो मृजन्त्यश्वहयैरनिशितं नमोभिः ।
आ तिष्ठति रथमिन्द्रस्य सखा विद्वाँ एना सुमतिं यात्यच्छ ॥२॥
स नो देव देवताते पवस्व महे सोम प्सरस इन्द्रपानः ।
कृण्वन्नपो वर्षयन्द्यामुतेमामुरोरा नो वरिवस्या पुनानः ॥३॥
अजीतयेऽहतये पवस्व स्वस्तये सर्वतातये बृहते ।
तदुशन्ति विश्व इमे सखायस्तदहं वश्मि पवमान सोम ॥४॥
सोमः पवते जनिता मतीनां जनिता दिवो जनिता पृथिव्याः ।
जनिताग्नेर्जनिता सूर्यस्य जनितेन्द्रस्य जनितोत विष्णोः ॥५॥

॥७॥ ब्रह्मा देवानां पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणाम् ।
श्येनो गृध्राणां स्वधितिर्वनानां सोमः पवित्रमत्येति रेभन् ॥६॥
प्रावीविपद्वाच ऊर्मिं न सिन्धुर्गिरः सोमः पवमानो मनीषाः ।
अन्तः पश्यन्वृजनेमावराण्या तिष्ठति वृषभो गोषु जानन् ॥७॥
स मत्सरः पृत्सु वन्वन्नवातः सहस्ररेता अभि वाजमर्ष ।
इन्द्रायेन्दो पवमानो मनीष्यं१शोरूर्मिमीरय गा इषण्यन् ॥८॥
परि प्रियः कलशे देववात इन्द्राय सोमो रण्यो मदाय ।
सहस्रधारः शतवाज इन्दुर्वाजी न सप्तिः समना जिगाति ॥९॥
स पूर्व्यो वसुविज्जायमानो मृजानो अप्सु दुदुहानो अद्रौ ।
अभिशस्तिपा भुवनस्य राजा विदद्गातुं ब्रह्मणे पूयमानः ॥१०॥

॥८॥ त्वया हि नः पितरः सोम पूर्वे कर्माणि चक्रुः पवमान धीराः ।
वन्वन्नवातः परिधीँरपोर्णु वीरेभिरश्वैर्मघवा भवा नः ॥११॥

यथापवथा मनवे वयोधा अमित्रहा वरिवोविद्धविष्मान् ।
एवा पवस्व द्रविणं दधान इन्द्रे सं तिष्ठ जनयायुधानि ॥१२॥
पवस्व सोम मधुमाँ ऋतावापो वसानो अधि सानो अव्ये ।
अव द्रोणानि घृतवान्ति सीद मदिन्तमो मत्सर इन्द्रपानः ॥१३॥
वृष्टिं दिवः शतधारः पवस्व सहस्रसा वाजयुर्देववीतौ ।
सं सिन्धुभिः कलशे वावशानः समुस्रियाभिः प्रतिरन्न आयुः ॥१४॥
एष स्य सोमो मतिभिः पुनानोऽत्यो न वाजी तरतीदरातीः ।
पयो न दुग्धमदितेरिषिरमुर्विव गातुः सुयमो न वोळ्हा ॥१५॥

॥९॥ स्वायुधः सोतृभिः पूयमानोऽभ्यर्ष गुह्यं चारु नाम ।
अभि वाजं सप्तिरिव श्रवस्याभि वायुमभि गा देव सोम ॥१६॥
शिशुं जज्ञानं हर्यतं मृजन्ति शुम्भन्ति वह्निं मरुतो गणेन ।
कविर्गीर्भिः काव्येना कविः सन्त्सोमः पवित्रमत्येति रेभन् ॥१७॥
ऋषिमना य ऋषिकृत्स्वर्षाः सहस्रणीथः पदवीः कवीनाम् ।
तृतीयं धाम महिषः सिषासन्त्सोमो विराजमनु राजति ष्टुप् ॥१८॥
चमूषच्छ्येनः शकुनो विभृत्वा गोविन्दुर्द्रप्स आयुधानि बिभ्रत् ।
अपामूर्मिं सचमानः समुद्रं तुरीयं धाम महिषो विवक्ति ॥१९॥
मर्यो न शुभ्रस्तन्वं मृजानोऽत्यो न सृत्वा सनये धनानाम् ।
वृषेव यूथा परि कोशमर्षन्कनिक्रदच्चम्वो३रा विवेश ॥२०॥

॥१०॥ पवस्वेन्दो पवमानो महोभिः कनिक्रदत्परि वाराण्यर्ष ।
क्रीळञ्चम्वो३रा विश पूयमान इन्द्रं ते रसो मदिरो ममत्तु ॥२१॥
प्रास्य धारा बृहतीरसृग्रन्नक्तो गोभिः कलशाँ आ विवेश ।
साम कृण्वन्त्सामन्यो विपश्चित्क्रन्दन्नेत्यभि सख्युर्न जामिम् ॥२२॥
अपघ्नन्नेषि पवमान शत्रूँन्प्रियां न जारो अभिगीत इन्दुः ।
सीदन्वनेषु शकुनो न पत्वा सोमः पुनानः कलशेषु सत्ता ॥२३॥
आ ते रुचः पवमानस्य सोम योषेव यन्ति सुदुघाः सुधाराः ।
हरिरानीतः पुरुवारो अप्स्वचिक्रदत्कलशे देवयूनाम् ॥२४॥

७२ [षष्ठोऽनुवाकः ॥ सू० ९७-१०३]

॥ ९७ ॥ ऋषिः—१-३ वसिष्ठः । ४-६ इन्द्रप्रमतिर्वासिष्ठः । ७-९ वृषगणो वासिष्ठः । १०-१२ मन्युर्वासिष्ठः । १३-१५ उपमन्युर्वासिष्ठः । १६-१८ व्याघ्रपाद्वासिष्ठः । १९-२१ शक्तिर्वासिष्ठः । २२-२४ कर्णश्रुद्वासिष्ठः । २५-२७ मृळीको वासिष्ठः । २८-३० वसुक्रो वासिष्ठः । ३१-४४ पराशरः शाक्तः । ४५-५८ कुत्सः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ६, १०, १२, १४, १५, १९, २१, २५, २६, ३२, ३६, ३८, ३९, ४५, ४६, ५२, ५४, ५६, निचृत्त्रिष्टुप् । २-४, ७, ८, ११, १६, १७, २०, २३, २४, ३३, ४८, ५३ विराट् त्रिष्टुप् । ५, ९, १३, २२, २७-३०, ३४, ३५, ३७, ४२-४४, ४७, ५७, ५८ त्रिष्टुप् । १८, ४१, ५०, ५१, ५५ आर्चीस्वराट् त्रिष्टुप् । ३१, ४९ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ४० भुरिक् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥११॥ अ॒स्य प्रे॒षा हे॒मना॑ पू॒यमा॑नो दे॒वो दे॒वेभि॒ः सम॑पृक्त॒ रस॑म् ।
सु॒तः प॒वित्रं॒ पर्ये॑ति॒ रेभ॑न्मि॒तेव॒ सद्म॑ पशु॒मान्ति॒ होता॑ ॥१॥
भ॒द्रा वस्त्रा॑ स॒म॒न्या॒३॒ वसा॑नो म॒हान्क॒विर्नि॒वच॑नानि॒ शंस॑न् ।
आ व॑च्यस्व च॒म्वो॑ः पू॒यमा॑नो विचक्ष॒णो जागृ॑विर्दे॒ववी॑तौ ॥२॥
समु॑ प्रि॒यो मृ॑ज्यते॒ सानो॒ अव्ये॑ य॒शस्त॑रो य॒शसां॒ क्षैतो॑ अ॒स्मे ।
अ॒भि स्व॑र॒ धन्वा॑ पू॒यमा॑नो यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभि॒ः सदा॑ नः ॥३॥
प्र गा॑यता॒भ्य॑र्चाम दे॒वान्त्सोमं॑ हिनोत मह॒ते धना॑य ।
स्वा॒दुः प॑वाते॒ अति॒ वार॒मव्य॒मा सी॑दाति क॒लशं॑ देव॒युर्न॑ः ॥४॥
इन्दु॑र्दे॒वाना॒मुप॑ स॒ख्यमा॒यन्त्स॒हस्र॑धारः पवते॒ मदा॑य ।
नृभि॒ः स्तवा॑नो॒ अनु॒ धाम॒ पूर्व॒मग॒न्निन्द्रं॑ मह॒ते सौभ॑गाय ॥५॥

॥१२॥ स्तो॒त्रे रा॒ये हरि॑रर्षा पुना॒न इन्द्रं॒ मदो॑ गच्छतु ते॒ भरा॑य ।
दे॒वैर्या॑हि स॒रथं॒ राधो॒ अच्छा॑ यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभि॒ः सदा॑ नः ॥६॥
प्र काव्य॑मु॒शने॑व ब्रुवा॒णो दे॒वो दे॒वानां॒ जनि॑मा विवक्ति ।
महि॑व्रतः॒ शुचि॑बन्धुः पाव॒कः प॒दा व॑रा॒हो अ॒भ्ये॑ति॒ रेभ॑न् ॥७॥
प्र हं॒सास॑स्तृ॒पलं॑ म॒न्युमच्छा॒मादस्तं॒ वृष॑गणा अयासुः ।
आ॒ङ्गू॒ष्यं१॒॑ पव॑मानं॒ सखा॑यो दु॒र्मर्षं॑ सा॒कं प्र व॑दन्ति वा॒णम् ॥८॥
स रं॑हत उरुगा॒यस्य॑ जू॒तिं वृथा॒ क्रीळ॑न्तं मिमते॒ न गाव॑ः ।
प॒री॒ण॒सं कृ॑णुते ति॒ग्मशृ॑ङ्गो॒ दिवा॒ हरि॒र्ददृ॑शे॒ नक्त॑मृ॒ज्रः ॥९॥
इन्दु॑र्वा॒जी प॑वते॒ गोन्यो॑घा॒ इन्द्रे॒ सोम॒ः सह॒ इन्व॒न्मदा॑य ।
हन्ति॒ रक्षो॒ बाध॑ते॒ पर्यरा॑ती॒र्वरि॑वः कृ॒ण्वन्वृ॒जन॑स्य॒ राजा॑ ॥१०॥

॥१३॥ अध धारया मध्वा पृचानस्तिरो रोम पवते अद्रिदुग्धः ।
इन्दुरिन्द्रस्य सख्यं जुषाणो देवो देवस्य मत्सरो मदाय ॥११॥
अभि प्रियाणि पवते पुनानो देवो देवान्त्स्वेन रसेन पृञ्चन् ।
इन्दुर्धर्माण्यृतुथा वसानो दश क्षिपो अव्यत सानो अव्ये ॥१२॥
वृषा शोणो अभिकनिक्रदद्गा नदयन्नेति पृथिवीमुत द्याम् ।
इन्द्रस्येव वग्नुरा शृण्व आजौ प्रचेतयन्नर्षति वाचमेमाम् ॥१३॥
रसाय्यः पयसा पिन्वमान ईरयन्नेषि मधुमन्तमंशुम् ।
पवमानः संतनिमेषि कृण्वन्निन्द्राय सोम परिषिच्यमानः ॥१४॥
एवा पवस्व मदिरो मदायोदग्राभस्य नमयन्वधस्नैः ।
परि वर्णं भरमाणो रुशन्तं गव्युर्नो अर्ष परि सोम सिक्तः ॥१५॥

॥१४॥ जुष्ट्वी न इन्दो सुपथा सुगान्युरौ पवस्व वरिवांसि कृण्वन् ।
घनेव विष्वग्दुरितानि विघ्नन्नधि ष्णुना धन्व सानो अव्ये ॥१६॥
वृष्टिं नो अर्ष दिव्यां जिगत्नुमिळावतीं शंगयीं जीरदानुम् ।
स्तुकेव वीता धन्वा विचिन्वन्बन्धूँरिमाँ अवराँ इन्दो वायून् ॥१७॥
ग्रन्थिं न वि ष्य ग्रथितं पुनान ऋजुं च गातुं वृजिनं च सोम ।
अत्यो न क्रदो हरिरा सृजानो मर्यो देव धन्व पस्त्यावान् ॥१८॥
जुष्टो मदाय देवतात इन्दो परि ष्णुना धन्व सानो अव्ये ।
सहस्रधारः सुरभिरदब्धः परि स्रव वाजसातौ नृषह्ये ॥१९॥
अरश्मानो येऽरथा अयुक्ता अत्यासो न ससृजानास आजौ ।
एते शुक्रासो धन्वन्ति सोमा देवासस्ताँ उप याता पिबध्यै ॥२०॥

॥१५॥ एवा न इन्दो अभि देववीतिं परि स्रव नभो अर्णश्चमूषु ।
सोमो अस्मभ्यं काम्यं बृहन्तं रयिं ददातु वीरवन्तमुग्रम् ॥२१॥
तक्षद्यदी मनसो वेनतो वाग्ज्येष्ठस्य वा धर्मणि क्षोरनीके ।
आदीमायन्वरमा वावशाना जुष्टं पतिं कलशे गाव इन्दुम् ॥२२॥
प्र दानुदो दिव्यो दानुपिन्व ऋतमृताय पवते सुमेधाः ।
धर्मा भुवद्वृजन्यस्य राजा प्र रश्मिभिर्दशभिर्भारि भूम ॥२३॥
पवित्रेभिः पवमानो नृचक्षा राजा देवानामुत मर्त्यानाम् ।
द्विता भुवद्रयिपती रयीणामृतं भरत्सुभृतं चार्विन्दुः ॥२४॥

अर्वाँ इव श्रवसे सातिमच्छेन्द्रस्य वायोरभि वीतिमर्ष ।
स नः सहस्रा बृहतीरिषो दा भवा सोम द्रविणोवित्पुनानः ॥२५॥

॥१६॥ देवाव्यो नः परिषिच्यमानाः क्षयं सुवीरं धन्वन्तु सोमाः ।
आयज्यवः सुमतिं विश्ववारा होतारो न दिवियजो मन्द्रतमाः ॥२६॥
एवा देव देवताते पवस्व महे सोम प्सरसे देवपानः ।
महश्चिद्धि ष्मसि हिताः समर्ये कृधि सुष्ठाने रोदसी पुनानः ॥२७॥
अश्वो न क्रदो वृषभिर्युजानः सिंहो न भीमो मनसो जवीयान् ।
अर्वाचीनैः पथिभिर्ये रजिष्ठा आ पवस्व सौमनसं न इन्दो ॥२८॥
शतं धारा देवजाता असृग्रन्त्सहस्रमेनाः कवयो मृजन्ति ।
इन्दो सनित्रं दिव आ पवस्व पुरएतासि महतो धनस्य ॥२९॥
दिवो न सर्गा असससृग्रमह्नां राजा न मित्रं प्र मिनाति धीरः ।
पितुर्न पुत्रः क्रतुभिर्यतान आ पवस्व विशे अस्या अजीतिम् ॥३०॥

॥१७॥ प्र ते धारा मधुमतीरसृग्रन्वारान्यत्पूतो अत्येष्यव्यान् ।
पवमान पवसे धाम गोनां जज्ञानः सूर्यमपिन्वो अर्कैः ॥३१॥
कनिक्रददनु पन्थामृतस्य शुक्रो वि भास्यमृतस्य धाम ।
स इन्द्राय पवसे मत्सरवान्हिन्वानो वाचं मतिभिः कवीनाम् ॥३२॥
दिव्यः सुपर्णोऽव चक्षि सोम पिन्वन्धाराः कर्मणा देववीतौ ।
एन्दो विश कलशं सोमधानं क्रन्दन्निहि सूर्यस्योप रश्मिम् ॥३३॥
तिस्रो वाच ईरयति प्र वह्निरृतस्य धीतिं ब्रह्मणो मनीषाम् ।
गावो यन्ति गोपतिं पृच्छमानाः सोमं यन्ति मतयो वावशानाः ॥३४॥
सोमं गावो धेनवो वावशानाः सोमं विप्रा मतिभिः पृच्छमानाः ।
सोमः सुतः पूयते अज्यमानः सोमे अर्कास्त्रिष्टुभः सं नवन्ते ॥३५॥

॥१८॥ एवा नः सोम परिषिच्यमान आ पवस्व पूयमानः स्वस्ति ।
इन्द्रमा विश बृहता रवेण वर्धया वाचं जनया पुरन्धिम् ॥३६॥
आ जागृविर्विप्र ऋता मतीनां सोमः पुनानो असदच्चमूषु ।
सपन्ति यं मिथुनासो निकामा अध्वर्यवो रथिरासः सुहस्ताः ॥३७॥
स पुनान उप सूरे न धातोभे अप्रा रोदसी वि ष आवः ।
प्रिया चिद्यस्य प्रियसास ऊती स तू धनं कारिणे न प्र यंसत् ॥३८॥

स वर्धिता वर्धनः पूयमानः सोमो मीढ्वाँ अभि नो ज्योतिषावीत् ।
येना नः पूर्वे पितरः पदज्ञाः स्वर्विदो अभि गा अद्रिमुष्णन् ॥३९॥
अक्रान्त्समुद्रः प्रथमे विधर्मञ्जनयन्प्रजा भुवनस्य राजा ।
वृषा पवित्रे अधि सानो अव्ये बृहत्सोमो वावृधे सुवान इन्दुः ॥४०॥

॥१९॥ महत्तत्सोमो महिषश्चकारापां यद्गर्भोऽवृणीत देवान् ।
अदधादिन्द्रे पवमान ओजोऽजनयत्सूर्ये ज्योतिरिन्दुः ॥४१॥
मत्सि वायुमिष्टये राधसे च मत्सि मित्रावरुणा पूयमानः ।
मत्सि शर्धो मारुतं मत्सि देवान्मत्सि द्यावापृथिवी देव सोम ॥४२॥
ऋजुः पवस्व वृजिनस्य हन्तापामीवां बाधमानो मृधश्च ।
अभिश्रीणन्पयः पयसाभि गोनामिन्द्रस्य त्वं तव वयं सखायः ॥४३॥
मध्वः सूदं पवस्व वस्व उत्सं वीरं च न आ पवस्वा भगं च ।
स्वदस्वेन्द्राय पवमान इन्दो रयिं च न आ पवस्वा समुद्रात् ॥४४॥
सोमः सुतो धारयात्यो न हित्वा सिन्धुर्न निम्नमभि वाज्यक्षाः ।
आ योनिं वन्यमसदत्पुनानः समिन्दुर्गोभिरसरत्समद्भिः ॥४५॥

॥२०॥ एष स्य ते पवत इन्द्र सोमश्चमूषु धीर उशते तवस्वान् ।
स्वर्चक्षा रथिरः सत्यशुष्मः कामो न यो देवयतामसर्जि ॥४६॥
एष प्रत्नेन वयसा पुनानस्तिरो वर्पांसि दुहितुर्दधानः ।
वसानः शर्म त्रिवरूथमप्सु होतेव याति समनेषु रेभन् ॥४७॥
नू नस्त्वं रथिरो देव सोम परि स्रव चम्वोः पूयमानः ।
अप्सु स्वादिष्ठो मधुमाँ ऋतावा देवो न यः सविता सत्यमन्मा ॥४८॥
अभि वायुं वीत्यर्षा गृणानो३ऽभि मित्रावरुणा पूयमानः ।
अभी नरं धीजवनं रथेष्ठामभीन्द्रं वृषणं वज्रबाहुम् ॥४९॥
अभि वस्त्रा सुवसनान्यर्षाभि धेनूः सुदुघाः पूयमानः ।
अभि चन्द्रा भर्तवे नो हिरण्याभ्यश्वान्रथिनो देव सोम ॥५०॥

॥२१॥ अभी नो अर्ष दिव्या वसून्यभि विश्वा पार्थिवा पूयमानः ।
अभि येन द्रविणमश्नवामाभ्यार्षेयं जमदग्निवन्नः ॥५१॥
अया पवा पवस्वैना वसूनि माँश्चत्व इन्दो सरसि प्र धन्व ।
ब्रध्नश्चिदत्र वातो न जूतः पुरुमेधश्चित्तकवे नरं दात् ॥५२॥

उ॒त न॑ ए॒ना प॑व॒या प॑व॒स्वाधि॑ श्रु॒ते श्र॒वाय्य॑स्य ती॒र्थे ।
ष॒ष्टिं स॒हस्रा॑ नैगु॒तो वसू॑नि वृ॒क्षं न प॒क्वं धू॑नव॒द्रणा॑य ॥५३॥
म॒ही॒मे अ॑स्य॒ वृष॒नाम॑ शू॒षे माँश्च॑त्वे वा॒ पृश॑ने वा॒ वध॑त्रे ।
अस्वा॑पयन्नि॒गुत॑ः स्ने॒हय॒च्चापा॒मित्राँ॒ अपा॒चितो॑ अचे॒तः ॥५४॥
सं त्री प॒वित्रा॒ वित॑तान्ये॒ष्यन्वेकं॑ धावसि पू॒यमा॑नः ।
असि॒ भगो॒ असि॑ दा॒त्रस्य॑ दा॒तासि॑ म॒घवा॑ म॒घव॑द्भ्य इन्दो ॥५५॥
॥२२॥ ए॒ष वि॑श्व॒वित्प॑वते मनी॒षी सोमो॒ विश्व॑स्य॒ भुव॑नस्य॒ राजा॑ ।
द्र॒प्साँ ई॒रय॑न्वि॒दथे॑ष्विन्दु॒र्वि वार॒मव्यं॑ स॒मयाति॑ याति ॥५६॥
इन्दुं॑ रिहन्ति महि॒षा अद॑ब्धाः प॒दे रे॑भन्ति क॒वयो॒ न गृध्राः॑ ।
हि॒न्वन्ति॒ धीरा॑ द॒शभि॒ः क्षिपा॑भि॒ः सम॑ञ्जते रू॒पम॒पां रसे॑न ॥५७॥
त्वया॑ व॒यं पव॑मानेन सोम॒ भरे॑ कृ॒तं वि चि॑नुयाम॒ शश्व॑त् ।
तन्नो॑ मि॒त्रो वरु॑णो मामहन्ता॒मदि॑ति॒ः सिन्धु॑ः पृथि॒वी उ॒त द्यौः ॥५८॥

॥ ९८ ॥ ऋषी—१-१२ अम्बरीष ऋजिष्वा च ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २, ४, ७, १० अनुष्टुप् । ३, ५, ९ निचृदनुष्टुप् । ६, १२ विराडनुष्टुप् । ८ आर्चीस्वराडनुष्टुप् ११ निचृद् बृहती ॥ स्वरः—१-१०, १२ गान्धारः । ११ मध्यमः ॥

॥२३॥ अ॒भि नो॑ वाज॒सात॑मं र॒यिम॑र्ष पुरु॒स्पृह॑म् ।
इन्दो॑ स॒हस्र॑भर्णसं तुविद्यु॒म्नं वि॑भ्वा॒सह॑म् ॥१॥
परि॒ ष्य सु॑वा॒नो अ॒व्ययं॒ रथे॒ न वर्मा॑व्यत ।
इन्दु॑र॒भि द्रुणा॑ हि॒तो हि॒यानो॒ धारा॑भिरक्षाः ॥२॥
परि॒ ष्य सु॑वा॒नो अ॑क्षा॒ इन्दु॒रव्ये॒ मद॑च्युतः ।
धारा॒ य ऊ॒र्ध्वो अ॑ध्व॒रे भ्रा॒जा नैति॑ गव्य॒युः ॥३॥
स हि त्वं दे॑व॒ शश्व॑ते॒ वसु॒ मर्ता॑य दा॒शुषे॑ ।
इन्दो॑ सह॒स्रिणं॑ र॒यिं श॒तात्मा॑नं विवाससि ॥४॥
व॒यं ते॑ अ॒स्य वृ॑त्रहन्वसो॒ वस्व॑ः पुरु॒स्पृह॑ः ।
नि नेदि॑ष्ठतमा इ॒षः स्याम॑ सु॒म्नस्या॑ध्रिगो ॥५॥
द्विर्यं पञ्च॒ स्वय॑शसं॒ स्वसा॑रो॒ अद्रि॑संहतम् ।
प्रि॒यमिन्द्र॑स्य॒ काम्यं॑ प्रस्ना॒पय॑न्त्यू॒र्मिण॑म् ॥६॥
॥२४॥ परि॒ त्यं ह॑र्य॒तं हरिं॑ ब॒भ्रुं पु॑नन्ति॒ वारे॑ण ।
यो दे॒वान्विश्वाँ॒ इत्परि॒ मदे॑न स॒ह गच्छ॑ति ॥७॥

अ॒स्य वो॒ ह्यव॑सा॒ पान्तो॑ दक्ष॒साध॑नम् ।
यः सू॒रिषु॒ श्रवो॑ बृ॒हद्द॒धे स्व१॒॑र्ण ह॑र्य॒तः ॥८॥
स वां॑ य॒ज्ञेषु॑ मानवी॒ इन्दु॑र्जनिष्ट रोदसी ।
दे॒वो दे॑वी गिरि॒ष्ठा अस्रे॑ध॒न्तं तु॑वि॒ष्वणि॑ ॥९॥
इन्द्रा॑य सोम॒ पात॑वे वृत्र॒घ्ने परि॑ षिच्यसे ।
नरे॑ च॒ दक्षि॑णावते दे॒वाय॑ सदना॒सदे॑ ॥१०॥
ते प्र॒त्नासो॒ व्यु॑ष्टिषु॒ सोमाः॑ प॒वित्रे॑ अक्षरन् ।
अ॒प॒प्रोथ॑न्तः सनु॒तर्हु॑र॒श्चितः॑ प्रा॒तस्ताँ अप्र॑चेतसः ॥११॥
तं स॑खायः पुरो॒रुचं॑ यू॒यं व॒यं च॑ सू॒रयः॑ ।
अ॒श्याम॒ वाज॑गन्ध्यं स॒नेम॒ वाज॑पस्त्यम् ॥१२॥

॥ ९९ ॥ ऋषी—१-८ रेभसूनू काश्यपौ ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१ विराड् बृहती । २, ३, ५, ६ अनुष्टुप् । ४, ७, ८ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१ मध्यमः । २-८ गान्धारः ॥

॥२५॥ आ ह॑र्य॒ताय॑ धृ॒ष्णवे॒ धनु॑स्तन्वन्ति॒ पौंस्य॑म् ।
शु॒क्रां व॑य॒न्त्यसु॑राय नि॒र्णिजं॑ वि॒पामग्रे॑ मही॒युवः॑ ॥१॥
अध॑ क्ष॒पा परि॑ष्कृतो॒ वाजाँ॑ अ॒भि प्र गा॑हते ।
यदी॑ वि॒वस्व॑तो॒ धियो॒ हरिं॑ हि॒न्वन्ति॒ यात॑वे ॥२॥
तम॑स्य मर्जयामसि॒ मदो॒ य इ॑न्द्र॒पात॑मः ।
यं गाव॑ आ॒सभि॑र्द॒धुः पु॒रा नू॒नं च॑ सू॒रयः॑ ॥३॥
तं गाथ॑या पुरा॒ण्या पु॑ना॒नम॒भ्य॑नूषत ।
उ॒तो कृ॑पन्त धी॒तयो॑ दे॒वानां॒ नाम॒ बिभ्र॑तीः ॥४॥
तमु॒क्षमा॑णम॒व्यये॒ वारे॑ पुनन्ति धर्ण॒सिम् ।
दू॒तं न पू॑र्व॒चित्त॑य॒ आ शा॑सते मनी॒षिणः॑ ॥५॥

॥२६॥ स पु॑ना॒नो म॒दिन्त॑मः॒ सोम॑श्च॒मूषु॑ सीदति ।
प॒शौ न रेत॑ आ॒दध॒त्पति॑र्वचस्यते धि॒यः ॥६॥
स मृ॑ज्यते सु॒कर्म॑भिर्दे॒वो दे॒वेभ्यः॑ सु॒तः ।
वि॒दे यदा॑सु संद॒दिर्म॒हीर॒पो वि गा॑हते ॥७॥

सु॒त इ॑न्दो प॒वित्र॒ आ नृभि॑र्य॒तो वि नी॑यसे ।
इन्द्रा॑य मत्स॒रिन्त॑मश्च॒मूष्वा नि षी॑दसि ॥८॥

॥ १०० ॥ ऋषी—१-९ रेभसूनू काश्यपौ ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २, ४, ७, ९ निचृदनुष्टुप् । ३ विराडनुष्टुप् । ५, ६, ८ अनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥२७॥ अ॒भी न॑वन्ते अ॒द्रुहः॑ प्रि॒यमिन्द्र॑स्य॒ काम्य॑म् ।
व॒त्सं न पूर्व॒ आयु॑नि जा॒तं रि॑हन्ति मा॒तरः॑ ॥१॥
पु॒ना॒न इ॑न्द॒वा भ॑र॒ सोम॑ द्वि॒बर्ह॑सं र॒यिम् ।
त्वं वसू॑नि पुष्यसि॒ विश्वा॑नि दा॒शुषो॑ गृ॒हे ॥२॥
त्वं धियं॑ मनो॒युजं॑ सृ॒जा वृ॒ष्टिं न त॑न्य॒तुः ।
त्वं वसू॑नि॒ पार्थि॑वा दि॒व्या च॑ सोम पुष्यसि ॥३॥
परि॑ ते जि॒ग्युषो॑ यथा॒ धारा॑ सु॒तस्य॑ धावति ।
रंह॑माणा॒ व्य१॒॑व्ययं॒ वारं॑ वा॒जीव॑ सान॒सिः ॥४॥
क्रत्वे॒ दक्षा॑य नः कवे॒ पव॑स्व सोम॒ धार॑या ।
इन्द्रा॑य॒ पात॑वे सु॒तो मि॒त्राय॒ वरु॑णाय च ॥५॥

॥२८॥ पव॑स्व वाज॒सात॑मः प॒वित्रे॒ धार॑या सु॒तः ।
इन्द्रा॑य सोम॒ विष्ण॑वे दे॒वेभ्यो॒ मधु॑मत्तमः ॥६॥
त्वां रि॑हन्ति मा॒तरो॒ हरिं॑ प॒वित्रे॑ अ॒द्रुहः॑ ।
व॒त्सं जा॒तं न धे॒नवः॒ पव॑मान॒ विध॑र्मणि ॥७॥
पव॑मान॒ महि॒ श्रव॑श्चि॒त्रेभि॑र्यासि र॒श्मिभिः॑ ।
शर्ध॒न्तमां॑सि जिघ्नसे॒ विश्वा॑नि दा॒शुषो॑ गृ॒हे ॥८॥
त्वं द्यां च॑ महिव्रत पृथि॒वीं चाति॑ जभ्रिषे ।
प्रति॑ द्रा॒पिम॑मुञ्चथाः॒ पव॑मान महित्व॒ना ॥९॥

॥ इति सप्तमाष्टके चतुर्थोऽध्यायः ॥

[चतुर्थाध्याये वर्गाः २८, सूक्तानि १०, ऋचः १३८]

अथ पञ्चमोऽध्यायः ॥

॥ १०१ ॥ ऋषिः—१-३ अन्धीगुः श्यावाश्विः । ४-६ ययातिर्नाहुषः । ७-९ नहुषो मानवः । १०-१२ मनुः सांवरणः । १३-१६ प्रजापतिः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ६, ७, ९, ११-१४ निचृदनुष्टुप् । ४, ५, ८, १५, १६ अनुष्टुप् । १० पादनिचृदनुष्टुप् । २ निचृद् गायत्री । ३ विराड् गायत्री ॥ स्वरः—१, ४-१६ गान्धारः । २, ३ षड्जः ॥

॥१॥ पु॒रोजि॑ती वो॒ अन्ध॑सः सु॒ताय॑ मादयि॒त्नवे॑ । अप॒ श्वानं॑ श्नथिष्टन॒ सखा॑यो दीर्घजि॒ह्व्य॑म् ॥१॥
यो धार॑या पाव॒कया॑ परिप्र॒स्यन्द॑ते सु॒तः । इन्दु॒रश्वो॒ न कृत्व्यः॑ ॥२॥
तं दु॒रोष॑म॒भी नरः॒ सोमं॑ वि॒श्वाच्या॑ धि॒या । य॒ज्ञं हि॑न्व॒न्त्यद्रि॑भिः ॥३॥
सु॒तासो॒ मधु॑मत्तमाः॒ सोमा॒ इन्द्रा॑य म॒न्दिनः॑ ।
प॒वित्र॑वन्तो अक्षरन्दे॒वान्ग॑च्छन्तु वो॒ मदाः॑ ॥४॥
इन्दु॒रिन्द्रा॑य पवत॒ इति॑ दे॒वासो॑ अब्रुवन् ।
वा॒चस्पति॑र्मखस्यते॒ विश्व॒स्येशा॑न॒ ओज॑सा ॥५॥
॥२॥ स॒हस्र॑धारः पवते समु॒द्रो वा॑चमीङ्ख॒यः ।
सोमः॒ पती॑ रयी॒णां सखेन्द्र॑स्य दि॒वेदि॑वे ॥६॥
अ॒यं पू॒षा र॒यिर्भगः॒ सोमः॑ पुना॒नो अ॑र्षति ।
पति॒र्विश्व॑स्य॒ भूम॑नो॒ व्य॑ख्य॒द्रोद॑सी उ॒भे ॥७॥
समु॑ प्रि॒या अ॑नूषत॒ गावो॒ मदा॑य॒ घृष्व॑यः ।
सोमा॑सः कृण्वते प॒थः पव॑मानास॒ इन्द॑वः ॥८॥
य ओजि॑ष्ठ॒स्तमा भ॑र॒ पव॑मान श्र॒वाय्य॑म् ।
यः पञ्च॑ चर्ष॒णीर॒भि र॒यिं येन॒ वना॑महै ॥९॥
सोमाः॑ पवन्त॒ इन्द॑वो॒ऽस्मभ्यं॑ गातु॒वित्त॑माः ।
मि॒त्राः सु॑वा॒ना अ॑रे॒पसः॑ स्वा॒ध्यः॑ स्व॒र्विदः॑ ॥१०॥
॥३॥ सु॒ष्वा॒णासो॒ व्यद्रि॑भि॒श्चिता॑ना॒ गोरधि॑ त्व॒चि ।
इष॑म॒स्मभ्य॑म॒भितः॒ सम॑स्वरन्वसु॒विदः॑ ॥११॥
ए॒ते पू॒ता वि॑प॒श्चितः॒ सोमा॑सो॒ दध्या॑शिरः ।
सूर्या॑सो॒ न द॑र्श॒तासो॑ जिग॒त्नवो॑ ध्रु॒वा घृ॒ते ॥१२॥

प्र सुन्वानस्यान्धसो मर्तो न वृत तद्वचः ।
अप श्वानमराधसं हता मखं न भृगवः ॥१३॥
आ जामिरत्के अव्यत भुजे न पुत्र ओण्योः ।
सरज्जारो न योषणां वरो न योनिमासदम् ॥१४॥
स वीरो दक्षसाधनो वि यस्तस्तम्भ रोदसी ।
हरिः पवित्रे अव्यत वेधा न योनिमासदम् ॥१५॥
अव्यो वारेभिः पवते सोमो गव्ये अधि त्वचि ।
कनिक्रदद्वृषा हरिरिन्द्रस्याभ्येति निष्कृतम् ॥१६॥

॥ १०२ ॥ ऋषिः—१-८ त्रितः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१-४, ८ निचृदुष्णिक् ।
५-७ उष्णिक् ॥ स्वरः—ऋषभः ॥

॥४॥ क्राणा शिशुर्महीनां हिन्वन्नृतस्य दीधितिम् । विश्वा परि प्रिया भुवदध द्विता ॥१॥
उप त्रितस्य पाष्यो३रभक्त यद्गुहा पदम् । यज्ञस्य सप्त धामभिरध प्रियम् ॥२॥
त्रीणि त्रितस्य धारया पृष्ठेष्वेरया रयिम् । मिमीते अस्य योजना वि सुक्रतुः ॥३॥
जज्ञानं सप्त मातरो वेधामशासत श्रिये । अयं ध्रुवो रयीणां चिकेत यत् ॥४॥
अस्य व्रते सजोषसो विश्वे देवासो अद्रुहः । स्पार्हा भवन्ति रन्तयो जुषन्त यत् ॥५॥
॥५॥ यमी गर्भमृतावृधो दृशे चारुमजीजनन् । कविं मंहिष्ठमध्वरे पुरुस्पृहम् ॥६॥
समीचीने अभि त्मना यह्वी ऋतस्य मातरा । तन्वाना यज्ञमानुषग्यदञ्जते ॥७॥
क्रत्वा शुक्रेभिरक्षभिर्ऋणोरप व्रजं दिवः । हिन्वन्नृतस्य दीधितिं प्राध्वरे ॥८॥

॥ १०३ ॥ ऋषिः—१-६ द्वित आप्त्यः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१-३ उष्णिक् ।
२, ५ निचृदुष्णिक् । ४ पादनिचृदुष्णिक् । ६ विराडुष्णिक् ॥ स्वरः—ऋषभः ॥

॥६॥ प्र पुनानाय वेधसे सोमाय वच उद्यतम् । भृतिं न भरा मतिभिर्जुजोषते ॥१॥
परि वाराण्यव्यया गोभिरञ्जानो अर्षति । त्री षधस्था पुनानः कृणुते हरिः ॥२॥
परि कोशं मधुश्चुतमव्यये वारे अर्षति । अभि वाणीर्ऋषीणां सप्त नूषत ॥३॥
परि णेता मतीनां विश्वदेवो अदाभ्यः । सोमः पुनानश्चम्वोर्विशद्धरिः ॥४॥
परि दैवीरनु स्वधा इन्द्रेण याहि सरथम् । पुनानो वाघद्वाघद्भिरमर्त्यः ॥५॥
परि सप्तिर्न वाजयुर्देवो देवेभ्यः सुतः । व्यानशिः पवमानो वि धावति ॥६॥

७३ [सप्तमोऽनुवाकः ॥ सू० १०४-११४]

[अथ स

॥ १०४ ॥ ऋषी—१-६ पर्वतनारदौ द्वे शिखण्डिन्यौ वा काश्यप्यावप्सरसौ ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥
छन्दः—१, ३, ४ उष्णिक् । २, ५, ६ निचृदुष्णिक् ॥ स्वरः—ऋषभः ॥

॥७॥ सखाय आ नि षीदत पुनानाय प्र गायत । शिशुं न यज्ञैः परि भूषत श्रिये ॥१॥

समी॑ व॒त्सं न मा॒तृभिः॑ सृ॒जता॑ गय॒साध॑नम् । दे॒वा॒व्यं१॒ मद॑म॒भि द्विश॑वसम् ॥२॥
पु॒नाता॑ द॒क्ष॒साध॑नं॒ यथा॒ शर्धा॑य वी॒तये॑ । यथा॑ मि॒त्राय॒ वरु॑णाय॒ शंत॑मः ॥३॥
अ॒स्मभ्यं॑ त्वा वसु॒विद॑म॒भि वाणी॑रनूषत । गोभि॑ष्टे॒ वर्ण॑म॒भि वा॑सयामसि ॥४॥
स नो॑ मदानां पत॒ इन्दो॑ दे॒वप्स॑रा असि । सखे॑व॒ सख्ये॑ गातु॒वित्त॑मो भव ॥५॥
सने॑मि कृ॒ध्य१॒स्मदा॑ र॒क्षसं॒ कं चि॑द॒त्रिण॑म् । अपादे॑वं द्व॒युमंहो॑ युयोधि नः ॥६॥

॥ १०५ ॥ ऋषी—१-६ पर्वतनारदौ ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २ उष्णिक् ।
३, ४, ६ निचृदुष्णिक् । ५ विराडुष्णिक् ॥ स्वरः—ऋषभः ॥

॥८॥ तं वः॑ सखायो॒ मदा॑य पुना॒नम॒भि गा॑यत । शिशुं॒ न य॒ज्ञैः स्व॑दयन्त गू॒र्तिभिः॑ ॥१॥
सं व॒त्स इ॑व मा॒तृभि॒रिन्दु॑र्हिन्वा॒नो अ॑ज्यते । दे॒वा॒वीर्मदो॑ म॒तिभि॒ः परि॑ष्कृतः ॥२॥
अ॒यं दक्षा॑य॒ साध॑नो॒ऽयं शर्धा॑य वी॒तये॑ । अ॒यं दे॒वेभ्यो॒ मधु॑मत्तमः सु॒तः ॥३॥
गोम॑न्न इन्दो॒ अश्व॑वत्सु॒तः सु॑दक्ष धन्व । शुचिं॑ ते॒ वर्ण॒मधि॒ गोषु॑ दीधरम् ॥४॥
स नो॑ हरीणां पत॒ इन्दो॑ दे॒वप्स॑रस्तमः । सखे॑व॒ सख्ये॒ नर्यो॑ रु॒चे भ॑व ॥५॥
सने॑मि॒ त्वम॒स्मदाँ॒ अदे॑वं॒ कं चि॑द॒त्रिण॑म् । सा॒ह्वाँ इ॑न्दो॒ परि॒ बाधो॒ अप॑ द्व॒युम् ॥६॥

॥ १०६ ॥ ऋषिः—१-३, १०-१४ अग्निश्चाक्षुषः । ४-६ चक्षुर्मानवः । ७-९ मनुराप्सवः ॥ देवता—पवमानः
सोमः ॥ छन्दः—१, ३, ४, ८, १०, १४ निचृदुष्णिक् । २, ५-७, ११, १२ उष्णिक् ।
९, १३ विराडुष्णिक् ॥ स्वरः—ऋषभः ॥

॥९॥ इन्द्र॒मच्छ॑ सु॒ता इ॒मे वृष॑णं यन्तु॒ हर॑यः । श्रु॒ष्टी जा॒तास॒ इन्द॑वः स्व॒र्विदः॑ ॥१॥
अ॒यं भरा॑य सान॒सिरिन्द्रा॑य पवते सु॒तः । सोमो॒ जैत्र॑स्य चेतति॒ यथा॑ वि॒दे ॥२॥
अ॒स्येदिन्द्रो॒ मदे॒ष्वा ग्रा॒भं गृ॑भ्णीत सान॒सिम् । वज्रं॑ च॒ वृष॑णं भर॒त्सम॑प्सु॒जित् ॥३॥
प्र ध॑न्वा सोम॒ जागृ॑वि॒रिन्द्रा॑येन्दो॒ परि॑ स्रव । द्यु॒मन्तं॒ शुष्म॒मा भ॑रा स्व॒र्विद॑म् ॥४॥
इन्द्रा॑य॒ वृष॑णं॒ मदं॒ पव॑स्व वि॒श्वद॑र्शतः । स॒हस्र॑यामा पथि॒कृद्वि॒चक्ष॑णः ॥५॥

॥१०॥ अ॒स्मभ्यं॑ गातु॒वित्त॑मो दे॒वेभ्यो॒ मधु॑मत्तमः । स॒हस्रं॑ याहि प॒थिभि॒ः कनि॑क्रदत् ॥६॥
पव॑स्व दे॒ववी॑तय॒ इन्दो॒ धारा॑भि॒रोज॑सा । आ क॒लशं॒ मधु॑मान्त्सोम नः सदः ॥७॥
तव॑ द्र॒प्सा उद॑प्रुत॒ इन्द्रं॒ मदा॑य वावृधुः । त्वां दे॒वासो॑ अ॒मृता॑य॒ कं प॑पुः ॥८॥
आ नः॑ सुतास इन्दवः पुना॒ना धा॑वता र॒यिम् । वृ॒ष्टिद्या॑वो रीत्यापः स्व॒र्विदः॑ ॥९॥
सोमः॑ पुना॒न ऊ॒र्मिणाव्यो॒ वारं॒ वि धा॑वति । अग्रे॑ वा॒चः पव॑मान॒ः कनि॑क्रदत् ॥१०॥
॥११॥ धी॒भिर्हि॑न्वन्ति वा॒जिनं॒ वने॒ क्रीळ॑न्त॒मत्य॑विम् । अ॒भि त्रि॑पृ॒ष्ठं म॒तयः॒ सम॑स्वरन् ॥११॥

असर्जि कलशाँ अभि मीळ्हे सप्तिर्न वाजयुः । पुनानो वाचं जनयन्नसिष्यदत् ॥१२॥
पवते हर्यतो हरिरति ह्वरांसि रंह्या । अभ्यर्षन्त्स्तोतृभ्यो वीरवद्यशः ॥१३॥
अया पवस्व देवयुर्मधोर्धारा असृक्षत । रेभन्पवित्रं पर्येषि विश्वतः ॥१४॥

॥ १०७ ॥ ऋषिः—१-२६ सप्तर्षयः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ४, ६, ९, १४, १७, २१ विराड्बृहती । २, ५ भुरिग्बृहती । ८, १०, १२, १३, १९, २५ बृहती । २३ पादनिचृद् बृहती । ३, १६ पिपीलिकामध्यागायत्री । ७, ११, १८, २०, २४, २६ निचृत् पङ्क्तिः । १५, २२ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २, ४-६, ८-१०, १२-१४, १७, १९. २१, २३, २५ मध्यमः । ३, १६ षड्जः । ७, ११, १५, १८, २०, २२, २४, २६ पञ्चमः ॥

॥१२॥ परीतो षिञ्चता सुतं सोमो य उत्तमं हविः ।
दधन्वाँ यो नर्यो अप्स्व१न्तरा सुषाव सोममद्रिभिः ॥१॥
नूनं पुनानोऽविभिः परि स्रवादब्धः सुरभिंतरः ।
सुते चित्त्वाप्सु मदामो अन्धसा श्रीणन्तो गोभिरुत्तरम् ॥२॥
परि सुवानश्चक्षसे देवमादनः क्रतुरिन्दुर्विचक्षणः ॥३॥
पुनानः सोम धारयापो वसानो अर्षसि ।
आ रत्नधा योनिमृतस्य सीदस्युत्सो देव हिरण्ययः ॥४॥
दुहान ऊधर्दिव्यं मधु प्रियं प्रत्नं सधस्थमासदत् ।
आपृच्छ्यं धरुणं वाज्यर्षति नृभिर्धूतो विचक्षणः ॥५॥
॥१३॥ पुनानः सोम जागृविरव्यो वारे परि प्रियः ।
त्वं विप्रो अभवोऽङ्गिरस्तमो मध्वा यज्ञं मिमिक्ष नः ॥६॥
सोमो मीढ्वान्पवते गातुवित्तम ऋषिर्विप्रो विचक्षणः ।
त्वं कविरभवो देववीतम आ सूर्यं रोहयो दिवि ॥७॥
सोम उ षुवाणः सोतृभिरधि ष्णुभिरवीनाम् ।
अश्वयेव हरिता याति धारया मन्द्रया याति धारया ॥८॥
अनूपे गोमान्गोभिरक्षाः सोमो दुग्धाभिरक्षाः ।
समुद्रं न संवरणान्यग्मन्मन्दी मदाय तोशते ॥९॥
आ सोम सुवानो अद्रिभिस्तिरो वाराण्यव्यया ।
जनो न पुरि चम्वोर्विशद्धरिः सदो वनेषु दधिषे ॥१०॥

॥१४॥ स मामृजे तिरो अण्वानि मेष्यो मीळ्हे सप्तिर्न वाजयुः ।
अनुमाद्यः पवमानो मनीषिभिः सोमो विप्रेभिर्ऋक्वभिः ॥११॥
प्र सोम देववीतये सिन्धुर्न पिप्ये अर्णसा ।
अंशोः पयसा मदिरो न जागृविरच्छा कोशं मधुश्चुतम् ॥१२॥
आ हर्यतो अर्जुने अत्के अव्यत प्रियः सूनुर्न मर्ज्यः ।
तमीं हिन्वन्त्यपसो यथा रथं नदीष्वा गभस्त्योः ॥१३॥
अभि सोमास आयवः पवन्ते मद्यं मदम् ।
समुद्रस्याधि विष्टपि मनीषिणो मत्सरासः स्वर्विदः ॥१४॥
तरत्समुद्रं पवमान ऊर्मिणा राजा देव ऋतं बृहत् ।
अर्षन्मित्रस्य वरुणस्य धर्मणा प्र हिन्वान ऋतं बृहत् ॥१५॥

॥१५॥ नृभिर्येमानो हर्यतो विचक्षणो राजा देवः समुद्रियः ॥१६॥
इन्द्राय पवते मदः सोमो मरुत्वते सुतः ।
सहस्रधारो अत्यव्यमर्षति तमीं मृजन्त्यायवः ॥१७॥
पुनानश्चमू जनयन्मतिं कविः सोमो देवेषु रण्यति ।
अपो वसानः परि गोभिरुत्तरः सीदन्वनेष्वव्यत ॥१८॥
तवाहं सोम रारण सख्य इन्दो दिवेदिवे ।
पुरूणि बभ्रो नि चरन्ति मामव परिधीँरति ताँ इहि ॥१९॥
उताहं नक्तमुत सोम ते दिवा सख्याय बभ्र ऊधनि ।
घृणा तपन्तमति सूर्यं परः शकुना इव पप्तिम ॥२०॥

॥१६॥ मृज्यमानः सुहस्त्य समुद्रे वाचमिन्वसि ।
रयिं पिशङ्गं बहुलं पुरुस्पृहं पवमानाभ्यर्षसि ॥२१॥
मृजानो वारे पवमानो अव्यये वृषाव चक्रदो वने ।
देवानां सोम पवमान निष्कृतं गोभिरञ्जानो अर्षसि ॥२२॥
पवस्व वाजसातयेऽभि विश्वानि काव्या ।
त्वं समुद्रं प्रथमो वि धारयो देवेभ्यः सोम मत्सरः ॥२३॥
स तू पवस्व परि पार्थिवं रजो दिव्या च सोम धर्मभिः ।
त्वां विप्रासो मतिभिर्विचक्षण शुभ्रं हिन्वन्ति धीतिभिः ॥२४॥

पव॑माना असृक्षत प॒वित्र॒मति॒ धार॑या ।
म॒रुत्व॑न्तो मत्स॒रा इ॑न्द्रि॒या हया॑ मे॒धाम॒भि प्रयां॑सि च ॥२५॥
अ॒पो वसा॑नः॒ परि॒ कोश॑मर्ष॒तीन्दु॒र्हिया॑नः सो॒तृभिः॑ ।
ज॒नय॒ञ्ज्योति॑र्म॒न्दना॑ अवीवश॒द्गाः कृ॒ण्वा॒नो न नि॒र्णिज॑म् ॥२६॥

॥ १०८ ॥ ऋषिः—१, २ गौरिवीतिः । ३, १४-१६ शक्तिः । ४, ५ उरुः । ६, ७ ऋजिश्वा । ८, ९ उर्ध्वसद्मा । १०, ११ कृतयशाः । १२, १३ ऋणञ्चयः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ९, ११ ककुबुष्णिक् । ३ पादनिचृदुष्णिक् । ५, ७, १५ निचृदुष्णिक् । २ निचृद् बृहती । ४, ६, १०, १२ स्वराड् बृहती । ८, १६ पङ्क्तिः । १४ निचृत्पङ्क्तिः । १३ गायत्री ॥ स्वरः—१, ३, ५, ७, ९, ११, १५ ऋषभः । २, ४, ६, १०, १२ मध्यमः । ८, १४, १६ पञ्चमः । १३ षड्जः ॥

॥१७॥ पव॑स्व॒ मधु॑मत्तम॒ इन्द्रा॑य सोम क्रतु॒वित्त॑मो॒ मदः॑ । महि॑ द्यु॒क्षत॑मो॒ मदः॑ ॥१॥
यस्य॑ ते पी॒त्वा वृ॑ष॒भो वृ॑षा॒यते॒ऽस्य पी॒ता स्व॒र्विदः॑ ।
स सु॒प्रके॑तो अ॒भ्य॑क्रमी॒दिषोऽच्छा॒ वाजं॒ नैत॑शः ॥२॥
त्वं ह्यं१ङ्ग दैव्या॒ पव॑मान॒ जनि॑मानि द्यु॒मत्त॑मः । अ॒मृ॒त॒त्वाय॑ घो॒षयः॑ ॥३॥
येना॒ नव॑ग्वो द॒ध्यङ्ङ॑पोर्णु॒ते येन॒ विप्रा॑स आपि॒रे ।
दे॒वानां॑ सु॒म्ने अ॒मृत॑स्य॒ चारु॑णो॒ येन॒ श्रवां॑स्यान॒शुः ॥४॥
ए॒ष स्य धार॑या सु॒तोऽव्यो॒ वारे॑भिः पवते म॒दिन्त॑मः । क्रीळ॑न्नू॒र्मिर॒पामि॑व ॥५॥

॥१८॥ य उ॒स्रिया॒ अप्या॑ अ॒न्तरश्म॑नो॒ निर्गा अकृ॑न्त॒दोज॑सा ।
अ॒भि व्र॒जं त॑त्नि॒षे गव्य॒मश्व्यं॑ व॒र्मीव॑ धृष्ण॒वा रु॑ज ॥६॥
आ सो॑ता॒ परि॑ षिञ्च॒ताश्वं॒ न स्तोम॑म॒प्तुरं॑ रज॒स्तुर॑म् । व॒न॒क्र॒क्षमु॑द॒प्रुत॑म् ॥७॥
स॒हस्र॑धारं वृष॒भं प॑यो॒वृधं॑ प्रि॒यं दे॒वाय॒ जन्म॑ने ।
ऋ॒तेन॒ य ऋ॒तजा॑तो विवावृ॒धे राजा॑ दे॒व ऋ॒तं बृ॒हत् ॥८॥
अ॒भि द्यु॒म्नं बृ॒हद्यश॒ इष॑स्पते दिदी॒हि दे॑व देव॒युः । वि कोशं॑ मध्य॒मं यु॑व ॥९॥
आ व॑च्यस्व सुदक्ष च॒म्वोः॑ सु॒तो वि॒शां वह्नि॒र्न वि॒श्पतिः॑ ।
वृ॒ष्टिं दि॒वः प॑वस्व री॒तिम॒पां जिन्वा॒ गवि॑ष्टये॒ धियः॑ ॥१०॥

॥१९॥ ए॒तमु॒ त्यं म॑द॒च्युतं॑ स॒हस्र॑धारं वृष॒भं दिवो॑ दुहुः । विश्वा॒ वसू॑नि॒ बिभ्र॑तम् ॥११॥
वृषा॒ वि ज॑ज्ञे ज॒नय॒न्नम॑र्त्यः प्र॒तप॒ञ्ज्योति॑षा॒ तमः॑ ।
स सुष्टु॑तः क॒विभि॑र्नि॒र्णिजं॑ दधे त्रि॒धात्व॑स्य॒ दंस॑सा ॥१२॥

स सु॑न्वे॒ यो वसू॑नां॒ यो रा॒यामा॑ने॒ता य इळा॑नाम् । सोमो॒ यः सु॑क्षिती॒नाम् ॥१३॥
यस्य॑ न॒ इन्द्रः॒ पिबा॒द्यस्य॑ म॒रुतो॒ यस्य॑ वार्य॒मणा॒ भगः॑ ।
आ येन॑ मि॒त्रावरु॑णा॒ करा॑मह॒ एन्द्र॒मव॑से म॒हे ॥१४॥
इन्द्रा॑य सोम॒ पात॑वे॒ नृभि॑र्य॒तः स्वा॑यु॒धो म॒दिन्त॑मः । पव॑स्व॒ मधु॑मत्तमः ॥१५॥
इन्द्र॑स्य॒ हार्दि॑ सोम॒धान॒मा वि॑श समु॒द्रमि॑व॒ सिन्ध॑वः ।
जुष्टो॑ मि॒त्राय॒ वरु॑णाय वा॒यवे॑ दि॒वो वि॑ष्ट॒म्भ उ॑त्त॒मः ॥१६॥

॥ १०९ ॥ ऋषयः—१-२२ अग्नयो धिष्ण्या ऐश्वराः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, ७, ८, १०, १३-१५, १७, १८ आर्चीभुरिग्गायत्री । २-६, ९ ११, १२, १९, २२ आर्चीस्वराड् गायत्री । २०, २१ आर्चीगायत्री । १६ पादनिचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२०॥ परि॒ प्र ध॒न्वेन्द्रा॑य सोम स्वा॒दुर्मि॒त्राय॑ पू॒ष्णे भगा॑य । १
इन्द्र॑स्ते सोम सु॒तस्य॑ पेयाः॒ क्रत्वे॒ दक्षा॑य॒ विश्वे॑ च दे॒वाः ॥१॥ २
ए॒वामृता॑य म॒हे क्षया॑य॒ स शु॒क्रो अ॑र्ष दि॒व्यः पी॒यूषः॑ । ३
पव॑स्व सोम म॒हान्त्स॑मु॒द्रः पि॒ता दे॒वानां॒ विश्वा॒भि धाम॑ ॥२॥ ४
शु॒क्रः प॑वस्व दे॒वेभ्यः॑ सोम दि॒वे पृ॑थि॒व्यै शं च॑ प्र॒जायै॑ । ५
दि॒वो ध॒र्तासि॑ शु॒क्रः पी॒यूषः॑ स॒त्ये विध॑र्मन्वा॒जी प॑वस्व ॥३॥ ६
पव॑स्व सोम द्यु॒म्नी सु॑धा॒रो म॒हामवी॑ना॒मनु॑ पू॒र्व्यः । ७
नृभि॑र्येमा॒नो ज॑ज्ञा॒नः पू॒तः क्षर॒द्विश्वा॑नि म॒न्द्रः स्व॒र्वित् ॥४॥ ८
इन्दुः॑ पुना॒नः प्र॒जामु॑रा॒णः कर॒द्विश्वा॑नि॒ द्रवि॑णानि नः । ९
पव॑स्व सोम॒ क्रत्वे॒ दक्षा॒याश्वो॒ न नि॒क्तो वा॒जी धना॑य ॥५॥ १०
॥२१॥ तं ते॑ सो॒तारो॒ रसं॒ मदा॑य पु॒नन्ति॒ सोमं॑ म॒हे द्यु॒म्नाय॑ । ११
शिशुं॑ जज्ञा॒नं हरिं॑ मृजन्ति प॒वित्रे॒ सोमं॑ दे॒वेभ्य॒ इन्दु॑म् ॥६॥ १२
इन्दुः॑ पविष्ट॒ चारु॒र्मदा॑या॒पामु॒पस्थे॑ क॒विर्भगा॑य । १३
बिभ॑र्ति॒ चार्विन्द्र॑स्य॒ नाम॒ येन॒ विश्वा॑नि वृ॒त्रा ज॒घान॑ ॥७॥ १४
पिब॑न्त्यस्य॒ विश्वे॑ दे॒वासो॒ गोभिः॑ श्री॒तस्य॑ नृभिः॑ सु॒तस्य॑ । १५
प्र सु॑वा॒नो अ॑क्षाः स॒हस्र॑धारस्ति॒रः प॒वित्रं॒ वि वार॒मव्य॑म् ॥८॥ १६
स वा॒ज्य॑क्षाः स॒हस्र॑रेता अ॒द्भिर्मृ॑जा॒नो गोभिः॑ श्रीणा॒नः । १७
प्र सो॑म या॒हीन्द्र॑स्य कु॒क्षा नृभि॑र्येमा॒नो अद्रि॑भिः सु॒तः ॥९॥ १८
अस॑र्जि वा॒जी ति॒रः प॒वित्र॒मिन्द्रा॑य॒ सोमः॑ स॒हस्र॑धारः । १९
अ॒ञ्जन्त्ये॑नं॒ मध्वो॒ रसे॒नेन्द्रा॑य॒ वृष्ण॒ इन्दुं॒ मदा॑य ॥१०॥ २०

दे॒वेभ्य॑स्त्वा॒ वृथा॒ पाज॑से॒ऽपो वसा॑नं॒ हरिं॑ मृजन्ति । २१
इन्दु॒रिन्द्रा॑य तोशते॒ नि तो॑शते श्री॒णन्नु॒ग्रो रि॒णन्न॒पः ॥११॥ २२

॥ ११० ॥ ऋषिः—१-१२ त्र्यरुणत्रसदस्यू ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २, १२ निचृदनुष्टुप् । ३ विराडनुष्टुप् । १०, ११ अनुष्टुप् । ४, ७, ७ विराड् बृहती । ५, ६ पादनिचृद्व बृहती । ९ बृहती ॥ स्वरः—१-३, १०-१२ गान्धारः । ४-९ मध्यमः ॥

॥२२॥ पर्यू॒ षु प्र ध॑न्व॒ वाज॑सातये॒ परि॑ वृ॒त्राणि॑ स॒क्षणिः॑ ।
द्वि॒षस्त॒रध्या॑ ऋण॒या न॑ ईयसे ॥१॥
अनु॒ हि त्वा॑ सु॒तं सो॑म॒ मदा॑मसि म॒हे स॑मर्य॒राज्ये॑ ।
वाजाँ॑ अ॒भि प॑वमान॒ प्र गा॑हसे ॥२॥
अजी॑जनो॒ हि प॑वमान॒ सूर्यं॑ वि॒धारे॒ शक्म॑ना॒ पयः॑ ।
गोजी॑रया॒ रंह॑माणः॒ पुरं॑ध्या ॥३॥
अजी॑जनो अमृत॒ मर्त्ये॒ष्वाँ ऋ॒तस्य॒ धर्म॑न्न॒मृत॑स्य॒ चारु॑णः ।
सदा॑सरो॒ वाज॒मच्छा॒ सनि॑ष्यदत् ॥४॥
अ॒भ्य॑भि॒ हि श्रव॑सा त॒तर्दि॒थोत्सं॒ न कं चि॑ज्जन॒पान॒मक्षि॑तम् ।
शर्या॑भि॒र्न भर॑माणो॒ गभ॑स्त्योः ॥५॥
आदीं॒ के चि॒त्पश्य॑मानास॒ आप्यं॑ वसु॒रुचो॑ दि॒व्या अ॒भ्य॑नूषत ।
वारं॒ न दे॒वः स॑वि॒ता व्यू॑र्णुते ॥६॥

॥२३॥ त्वे सो॑म प्रथ॒मा वृ॒क्तब॑र्हिषो म॒हे वाजा॑य॒ श्रव॑से॒ धियं॑ दधुः ।
स त्वं नो॑ वीर वी॒र्या॑य चोदय ॥७॥
दि॒वः पी॒यूषं॑ पू॒र्व्यं यदु॒क्थ्यं॑ म॒हो गा॒हाद्दि॒व आ निर॑धुक्षत ।
इन्द्र॑म॒भि जाय॑मानं॒ सम॑स्वरन् ॥८॥
अध॒ यदि॒मे प॑वमान॒ रोद॑सी इ॒मा च॒ विश्वा॒ भुव॑ना॒भि म॒ज्मना॑ ।
यू॒थे न नि॒ष्ठा वृ॑ष॒भो वि ति॑ष्ठसे ॥९॥
सोमः॑ पुना॒नो अ॒व्यये॒ वारे॒ शिशु॒र्न क्रीळ॒न्पव॑मानो अक्षाः ।
स॒हस्र॑धारः श॒तवा॑ज॒ इन्दुः॑ ॥१०॥
ए॒ष पु॑ना॒नो मधु॑माँ ऋ॒तावेन्द्रा॒येन्दुः॑ पवते स्वा॒दुरू॒र्मिः ।
वा॒ज॒सनि॑र्वरिवो॒विद्व॑यो॒धाः ॥११॥

३१३

स पवस्व सहमानः पृतन्यून्त्सेधन्रक्षांस्यप दुर्गहाणि ।
स्वायुधः सासह्वान्त्सोम शत्रून् ॥१२॥

॥ १११ ॥ ऋषिः—१-३ अनानतः पारुच्छेपिः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१ निचृदष्टिः ।
२ भुरिगष्टिः । ३ अष्टिः ॥ स्वरः—मध्यमः ॥

॥२४॥ अया रुचा हरिण्या पुनानो विश्वा द्वेषांसि तरति स्वयुग्वभिः सूरो न स्वयुग्वभिः ।
धारा सुतस्य रोचते पुनानो अरुषो हरिः ।
विश्वा यद्रूपा परियात्यृक्वभिः सप्तास्येभिरृक्वभिः ॥१॥
त्वं त्यत्पणीनां विदो वसु सं मातृभिर्मर्जयसि स्व आ दम ऋतस्य धीतिभिर्दमे ।
परावतो न साम तद्यत्रा रणन्ति धीतयः ।
त्रिधातुभिररुषीभिर्वयो दधे रोचमानो वयो दधे ॥२॥
पूर्वामनु प्रदिशं याति चेकितत्सं रश्मिभिर्यतते दर्शतो रथो दैव्यो दर्शतो रथः ।
अग्मन्नुक्थानि पौंस्येन्द्रं जैत्राय हर्षयन् ।
वज्रश्च यद्भवथो अनपच्युता समत्स्वनपच्युता ॥३॥

॥ ११२ ॥ ऋषिः—१-४ शिशुः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१-३ विराट् पङ्क्तिः ।
४ निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—पञ्चमः ॥

॥२५॥ नानानं वा उ नो धियो वि व्रतानि जनानाम् ।
तक्षा रिष्टं रुतं भिषग्ब्रह्मा सुन्वन्तमिच्छतीन्द्रायेन्दो परि स्रव ॥१॥
जरतीभिरोषधीभिः पर्णेभिः शकुनानाम् ।
कार्मारो अश्मभिर्द्युभिर्हिरण्यवन्तमिच्छतीन्द्रायेन्दो परि स्रव ॥२॥
कारुरहं ततो भिषगुपलप्रक्षिणी नना ।
नानाधियो वसूयवोऽनु गा इव तस्थिमेन्द्रायेन्दो परि स्रव ॥३॥
अश्वो वोळ्हा सुखं रथं हसनामुपमन्त्रिणः ।
शेपो रोमण्वन्तौ भेदौ वारिन्मण्डूक इच्छतीन्द्रायेन्दो परि स्रव ॥४॥

॥ ११३ ॥ ऋषिः—१-११ कश्यपः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २, ७ विराट् पङ्क्तिः ।
३ भुरिक् पङ्क्तिः । ४ पङ्क्तिः । ५, ६, ८-११ निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—पञ्चमः ॥

॥२६॥ शर्यणावति सोममिन्द्रः पिबतु वृत्रहा ।
बलं दधान आत्मनि करिष्यन्वीर्यं महदिन्द्रायेन्दो परि स्रव ॥१॥
आ पवस्व दिशां पत आर्जीकात्सोम मीढ्वः ।
ऋतवाकेन सत्येन श्रद्धया तपसा सुत इन्द्रायेन्दो परि स्रव ॥२॥

प॒र्जन्य॑वृद्धं महि॒षं तं सूर्य॑स्य दुहि॒ताभ॑रत् ।
तं ग॑न्ध॒र्वाः प्रत्य॑गृभ्ण॒न्तं सोमे॒ रस॒माद॑धु॒रिन्द्रा॑येन्दो॒ परि॑ स्रव ॥३॥
ऋ॒तं वद॑न्नृतद्युम्न स॒त्यं वद॑न्त्सत्यकर्मन् ।
श्र॒द्धां वद॑न्त्सोम राजन्धा॒त्रा सो॑म॒ परि॑ष्कृत॒ इन्द्रा॑येन्दो॒ परि॑ स्रव ॥४॥
स॒त्यमु॑ग्रस्य बृह॒तः सं स्र॑वन्ति संस्र॒वाः ।
सं य॑न्ति र॒सिनो॒ रसाः॑ पुना॒नो ब्रह्म॑णा हर॒ इन्द्रा॑येन्दो॒ परि॑ स्रव ॥५॥

॥२७॥ यत्र॑ ब्र॒ह्मा प॑वमान च्छन्द॒स्यां॒३॒॑ वाचं॒ वद॑न् ।
ग्राव्णा॒ सोमे॑ मही॒यते॒ सोमे॑नान॒न्दं ज॒नय॒न्निन्द्रा॑येन्दो॒ परि॑ स्रव ॥६॥
यत्र॒ ज्योति॒रज॑स्रं॒ यस्मि॑ँल्लो॒के स्व॑र्हि॒तम् ।
तस्मि॒न्मां धे॑हि पवमाना॒मृते॑ लो॒के अक्षि॑त॒ इन्द्रा॑येन्दो॒ परि॑ स्रव ॥७॥
यत्र॒ राजा॑ वैवस्व॒तो यत्रा॑व॒रोध॑नं दि॒वः ।
यत्रा॒मूर्य॒ह्वती॒राप॒स्तत्र॒ माम॒मृतं॑ कृ॒धीन्द्रा॑येन्दो॒ परि॑ स्रव ॥८॥
यत्रा॑नुका॒मं चर॑णं त्रिना॒के त्रि॑दि॒वे दि॒वः ।
लो॒का यत्र॒ ज्योति॑ष्मन्त॒स्तत्र॒ माम॒मृतं॑ कृ॒धीन्द्रा॑येन्दो॒ परि॑ स्रव ॥९॥
यत्र॒ कामा॑ निका॒माश्च॒ यत्र॑ ब्र॒ध्नस्य॑ वि॒ष्टप॑म् ।
स्व॒धा च॒ यत्र॒ तृप्ति॑श्च॒ तत्र॒ माम॒मृतं॑ कृ॒धीन्द्रा॑येन्दो॒ परि॑ स्रव ॥१०॥
यत्रा॑न॒न्दाश्च॒ मोदा॑श्च॒ मुदः॑ प्र॒मुद॒ आस॑ते ।
काम॑स्य॒ यत्रा॒प्ताः कामा॒स्तत्र॒ माम॒मृतं॑ कृ॒धीन्द्रा॑येन्दो॒ परि॑ स्रव ॥११॥

॥ ११४ ॥ ऋषिः—१-४ कश्यपः ॥ देवता—पवमानः सोमः ॥ छन्दः—१, २ विराट् पङ्क्तिः ।
३, ४ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—पञ्चमः ॥

॥२८॥ य इन्दोः॒ पव॑मान॒स्यानु॒ धामा॒न्यक्र॑मीत् ।
तमा॑हुः सुप्र॒जा इति॒ यस्ते॑ सो॒मावि॑ध॒न्मन॒ इन्द्रा॑येन्दो॒ परि॑ स्रव ॥१॥
ऋषे॑ मन्त्र॒कृतां॒ स्तोमैः॒ कश्य॑पोद्व॒र्धय॒न्गिरः॑ ।
सोमं॑ नमस्य॒ राजा॑नं॒ यो ज॒ज्ञे वी॒रुधां॒ पति॒रिन्द्रा॑येन्दो॒ परि॑ स्रव ॥२॥
स॒प्त दिशो॒ नाना॑सूर्याः स॒प्त होता॑र ऋ॒त्विजः॑ ।
दे॒वा आ॑दि॒त्या ये स॒प्त तेभिः॑ सोमा॒भि र॑क्ष न॒ इन्द्रा॑येन्दो॒ परि॑ स्रव ॥३॥

यत्ते राजञ्छृतं हविस्तेन सोमाभि रक्ष नः ।
अरातीवा मा नस्तारीन्मो च नः किं चनाममदिन्द्रायेन्दो परि स्रव ॥४॥

॥ इति नवमं मण्डलम् ॥

[नवममण्डलेऽनुवाकाः ७, सूक्तानि ११४, ऋचः ११०८]

अथ दशमं मण्डलम्॥

७४ [प्रथमोऽनुवाकः ॥ सू० १-१६]

॥ १ ॥ ऋषिः—१-७ त्रितः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ६ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । २, ३ विराट् त्रिष्टुप् । ४, ५ निचृत्त्रिष्टुप् । ७ आर्चीस्वराट् त्रिष्टुप् ॥ धैवतः ॥

॥२९॥ अग्रे बृहन्नुषसामूर्ध्वो अस्थान्निर्जगन्वान्तमसो ज्योतिषागात् ।
अग्निर्भानुना रुशता स्वङ्ग आ जातो विश्वा सद्मान्यप्राः ॥१॥
स जातो गर्भो असि रोदस्योरग्ने चारुर्विभृत ओषधीषु ।
चित्रः शिशुः परि तमांस्यक्तून्प्र मातृभ्यो अधि कनिक्रदद्गाः ॥२॥
विष्णुरित्था परममस्य विद्वाञ्जातो बृहन्नभि पाति तृतीयम् ।
आसा यदस्य पयो अक्रत स्वं सचेतसो अभ्यर्चन्त्यत्र ॥३॥
अत उ त्वा पितुभृतो जनित्रीरन्नावृधं प्रति चरन्त्यन्नैः ।
ता ईं प्रत्येषि पुनरन्यरूपा असि त्वं विक्षु मानुषीषु होता ॥४॥
होतारं चित्ररथमध्वरस्य यज्ञस्ययज्ञस्य केतुं रुशन्तम् ।
प्रत्यर्धिं देवस्यदेवस्य मह्ना श्रिया त्व१ग्निमतिथिं जनानाम् ॥५॥
स तु वस्त्राण्यध पेशनानि वसानो अग्निर्नाभा पृथिव्याः ।
अरुषो जातः पद इळायाः पुरोहितो राजन्यक्षीह देवान् ॥६॥
आ हि द्यावापृथिवी अग्न उभे सदा पुत्रो न मातरा ततन्थ ।
प्र याह्यच्छोशतो यविष्ठाथा वह सहस्येह देवान् ॥७॥

॥ २ ॥ ऋषिः—१-७ त्रितः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । २, ५ निचृत्त्रिष्टुप् । ३, ४, ६, ७ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥३०॥ पिप्रीहि देवाँ उशतो यविष्ठ विद्वाँ ऋतूँर्ऋतुपते यजेह ।
ये दैव्या ऋत्विजस्तेभिरग्ने त्वं होतॄणामस्यायजिष्ठः ॥१॥

वेषि होत्रमुत पोत्रं जनानां मन्धातासि द्रविणोदा ऋतावा ।
स्वाहा वयं कृणवामा हवींषि देवो देवान्यजत्वग्निरर्हन् ॥२॥
आ देवानामपि पन्थामगन्म यच्छक्नवाम तदनु प्रवोळ्हुम् ।
अग्निर्विद्वान्त्स यजात्सेदु होता सो अध्वरान्त्स ऋतून्कल्पयाति ॥३॥
यद्वो वयं प्रमिनाम व्रतानि विदुषां देवा अविदुष्टरासः ।
अग्निष्टद्विश्वमा पृणाति विद्वान्येभिर्देवाँ ऋतुभिः कल्पयाति ॥४॥
यत्पाकत्रा मनसा दीनदक्षा न यज्ञस्य मन्वते मर्त्यासः ।
अग्निष्टद्धोता क्रतुविद्विजानन्यजिष्ठो देवाँ ऋतुशो यजाति ॥५॥
विश्वेषां ह्यध्वराणामनीकं चित्रं केतुं जनिता त्वा जजान ।
स आ यजस्व नृवतीरनु क्षाः स्पार्हा इषः क्षुमतीर्विश्वजन्याः ॥६॥
यं त्वा द्यावापृथिवी यं त्वापस्त्वष्टा यं त्वा सुजनिमा जजान ।
पन्थामनु प्रविद्वान्पितृयाणं द्युमदग्ने समिधानो वि भाहि ॥७॥

॥ ३ ॥ ऋषिः—१-७ त्रितः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । २, ३ निचृत्त्रिष्टुप् ।
४ विराट् त्रिष्टुप् । ५-७ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥३१॥ इनो राजन्नरतिः समिद्धो रौद्रो दक्षाय सुषुमाँ अदर्शि ।
चिकिद्वि भाति भासा बृहतासिक्नीमेति रुशतीमपाजन् ॥१॥
कृष्णां यदेनीमभि वर्पसा भूज्जनयन्योषां बृहतः पितुर्जाम् ।
ऊर्ध्वं भानुं सूर्यस्य स्तभायन्दिवो वसुभिररतिर्वि भाति ॥२॥
भद्रो भद्रया सचमान आगात्स्वसारं जारो अभ्येति पश्चात् ।
सुप्रकेतैर्द्युभिरग्निर्वितिष्ठन्रुशद्भिर्वर्णैरभि राममस्थात् ॥३॥
अस्य यामासो बृहतो न वग्नूनिन्धाना अग्नेः सख्युः शिवस्य ।
ईड्यस्य वृष्णो बृहतः स्वासो भामासो यामन्नक्तवश्चिकित्रे ॥४॥
स्वना न यस्य भामासः पवन्ते रोचमानस्य बृहतः सुदिवः ।
ज्येष्ठेभिर्यस्तेजिष्ठैः क्रीळुमद्भिर्वर्षिष्ठेभिर्भानुभिर्नक्षति द्याम् ॥५॥
अस्य शुष्मासो ददृशानपवेर्जेहमानस्य स्वनयन्नियुद्भिः ।
प्रत्नेभिर्यो रुशद्भिर्देवतमो वि रेभद्भिररतिर्भाति विभ्वा ॥६॥
स आ वक्षि महि न आ च सत्सि दिवस्पृथिव्योररतिर्युवत्योः ।
अग्निः सुतुकः सुतुकेभिरश्वै रभस्वद्भी रभस्वाँ एह गम्याः ॥७॥

॥ ४ ॥ ऋषिः—१-७ त्रितः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१-४ निचृत्त्रिष्टुप् । ५, ६ त्रिष्टुप् ।
७ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥३२॥ प्र ते यक्षि प्र त इयर्मि मन्म भुवो यथा वन्द्यो नो हवेषु ।
धन्वन्निव प्रपा असि त्वमग्न इयक्षवे पूरवे प्रत्न राजन् ॥१॥
यं त्वा जनासो अभि संचरन्ति गाव उष्णमिव व्रजं यविष्ठ ।
दूतो देवानामसि मर्त्यानामन्तर्महाँश्चरसि रोचनेन ॥२॥
शिशुं न त्वा जेन्यं वर्धयन्ती माता बिभर्ति सचनस्यमाना ।
धनोरधि प्रवता यासि हर्यञ्जिगीषसे पशुरिवावसृष्टः ॥३॥
मूरा अमूर न वयं चिकित्वो महित्वमग्ने त्वमङ्ग वित्से ।
शये वव्रिश्चरति जिह्वयादन्रेरिह्यते युवतिं विश्पतिः सन् ॥४॥
कूचिज्जायते सनयासु नव्यो वने तस्थौ पलितो धूमकेतुः ।
अस्नातापो वृषभो न प्र वेति सचेतसो यं प्रणयन्त मर्ताः ॥५॥
तनूत्यजेव तस्करा वनर्गू रशनाभिर्दशभिरभ्यधीताम् ।
इयं ते अग्ने नव्यसी मनीषा युक्ष्वा रथं न शुचयद्भिरङ्गैः ॥६॥
ब्रह्म च ते जातवेदो नमश्चेयं च गीः सदमिद्वर्धनी भूत् ।
रक्षा णो अग्ने तनयानि तोका रक्षोत नस्तन्वो३ अप्रयुच्छन् ॥७॥

॥ ५ ॥ ऋषिः—१-७ त्रितः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ विराट् त्रिष्टुप् । २-५ त्रिष्टुप् ।
६, ७ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥३३॥ एकः समुद्रो धरुणो रयीणामस्मद्धृदो भूरिजन्मा वि चष्टे ।
सिषक्त्यूधर्निण्योरुपस्थ उत्सस्य मध्ये निहितं पदं वेः ॥
समानं नीळं वृषणो वसानाः सं जग्मिरे महिषा अर्वतीभिः ।
ऋतस्य पदं कवयो नि पान्ति गुहा नामानि दधिरे पराणि ॥
ऋतायिनी मायिनी सं दधाते मित्वा शिशुं जज्ञतुर्वर्धयन्ती ।
विश्वस्य नाभिं चरतो ध्रुवस्य कवेश्चित्तन्तुं मनसा वियन्तः ॥३
ऋतस्य हि वर्तनयः सुजातमिषो वाजाय प्रदिवः सचन्ते ।
अधीवासं रोदसी वावसाने घृतैरन्नैर्वावृधाते मधूनाम् ॥
सप्त स्वसृररुषीर्वावशानो विद्वान्मध्व उज्जभारा दृशे कम् ।
अन्तर्येमे अन्तरिक्षे पुराजा इच्छन्वव्रिमविदत्पूषणस्य ॥

स॒प्त म॒र्यादाः॑ क॒वय॑स्ततक्षु॒स्तासा॒मेका॒मिद॒भ्यं॑हु॒रो गा॑त् ।
आ॒योर्ह॑ स्क॒म्भ उ॑प॒मस्य॑ नी॒ळे प॒थां वि॑स॒र्गे ध॒रुणे॑षु तस्थौ ॥६॥
अस॑च्च॒ सच्च॑ पर॒मे व्यो॑म॒न्दक्ष॑स्य॒ जन्म॒न्नदि॑तेरु॒पस्थे॑ ।
अ॒ग्निर्ह॑ नः प्रथम॒जा ऋ॒तस्य॒ पूर्व॒ आयु॑नि वृष॒भश्च॑ धे॒नुः ॥७॥

॥ इति सप्तमाष्टके पञ्चमोऽध्यायः ॥

[पञ्चमाध्याये वर्गाः ३३, सूक्तानि १९, ऋचः १८९]

अथ षष्ठोऽध्यायः ॥

॥ ६ ॥ ऋषिः—१-७ त्रितः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ आर्चीस्वराट् त्रिष्टुप् । ४, ५ विराट् त्रिष्टुप् । ७.पादनिचृत्त्रिष्टुप् । २ विराट् पङ्क्तिः । ३ निचृत्पङ्क्तिः । ६ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, ४, ५, ७ धैवतः । २, ३, ६ पञ्चमः ॥

॥१॥ अ॒यं स यस्य॒ शर्म॒न्नवो॑भिर॒ग्नेरेध॑ते जरि॒ताभिष्टौ॑ ।
ज्येष्ठे॑भि॒र्यो भा॒नुभि॑र्ऋषू॒णां प॒र्येति॒ परि॑वीतो वि॒भावा॑ ॥१॥
यो भा॒नुभि॑र्वि॒भावा॑ वि॒भात्य॒ग्निर्दे॒वेभि॑र्ऋ॒तावाज॑स्रः ।
आ यो वि॒वाय॑ स॒ख्या सखि॒भ्योऽप॑रिह्वृतो॒ अत्यो॒ न सप्तिः॑ ॥२॥
ईशे॒ यो विश्व॑स्या दे॒ववी॑ते॒रीशे॑ वि॒श्वायु॑रु॒षसो॒ व्यु॑ष्टौ ।
आ यस्मि॑न्म॒ना ह॒वींष्य॒ग्नावरि॑ष्टरथः स्क॒भ्नाति॑ शू॒षैः ॥३॥
शू॒षेभि॑र्वृ॒धो जु॑षा॒णो अ॒र्कैर्दे॒वाँ अच्छा॑ रघु॒पत्वा॑ जिगाति ।
म॒न्द्रो होता॒ स जु॒ह्वा॒३॒॑ यजि॑ष्ठः॒ संमि॑श्लो अ॒ग्निरा जि॑घर्ति दे॒वान् ॥४॥
तमु॒स्रामिन्द्रं॒ न रेज॑मानम॒ग्निं गी॒र्भिर्नमो॑भि॒रा कृ॑णुध्वम् ।
आ यं विप्रा॑सो म॒तिभि॑र्गृ॒णन्ति॑ जा॒तवे॑दसं जु॒ह्वं॑ स॒हाना॑म् ॥५॥
सं यस्मि॒न्विश्वा॒ वसू॑नि ज॒ग्मुर्वाजे॒ नाश्वाः॒ सप्ती॑वन्त॒ एवैः॑ ।
अ॒स्मे ऊ॒तीरिन्द्र॑वाततमा अर्वाची॒ना अ॑ग्न॒ आ कृ॑णुष्व ॥६॥
अधा॒ ह्य॑ग्ने म॒ह्ना नि॒षद्या॑ स॒द्यो ज॑ज्ञा॒नो हव्यो॑ ब॒भूथ॑ ।
तं ते॑ दे॒वासो॒ अनु॒ केत॑माय॒न्नधा॑वर्धन्त प्रथ॒मास॒ ऊमाः॑ ॥७॥

॥ ७ ॥ ऋषिः—१-७ त्रितः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३, ५, ६ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ४ त्रिष्टुप् ।
७ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२॥ स्वस्ति नो दिवो अग्ने पृथिव्या विश्वायुर्धेहि यजथाय देव ।
सचेमहि तव दस्म प्रकेतैरुरुष्या ण उरुभिर्देव शंसैः ॥१॥
इमा अग्ने मतयस्तुभ्यं जाता गोभिरश्वैरभि गृणन्ति राधः ।
यदा ते मर्तो अनु भोगमानड्वसो दधानो मतिभिः सुजात ॥२॥
अग्निं मन्ये पितरमग्निमापिमग्निं भ्रातरं सदमित्सखायम् ।
अग्नेरनीकं बृहतः सपर्यं दिवि शुक्रं यजतं सूर्यस्य ॥३॥
सिध्रा अग्ने धियो अस्मे सनुत्रीर्यं त्रायसे दम आ नित्यहोता ।
ऋतावा स रोहिदश्वः पुरुक्षुर्द्युभिरस्मा अहभिर्वाममस्तु ॥४॥
द्युभिर्हितं मित्रमिव प्रयोगं प्रत्नमृत्विजमध्वरस्य जारम् ।
बाहुभ्यामग्निमायवोऽजनन्त विक्षु होतारं न्यसादयन्त ॥५॥
स्वयं यजस्व दिवि देव देवान् किं ते पाकः कृणवदप्रचेताः ।
यथायज ऋतुभिर्देव देवानेवा यजस्व तन्वं सुजात ॥६॥
भवा नो अग्नेऽवितोत गोपा भवा वयस्कृदुत नो वयोधाः ।
रास्वा च नः सुमहो हव्यदातिं त्रास्वोत नस्तन्वो३ अप्रयुच्छन् ॥७॥

॥ ८ ॥ ऋषिः—१-९ त्रिशिरास्त्वाष्ट्रः ॥ देवता—१-६ अग्निः । ७-९ इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ५-७,
९ निचृत्त्रिष्टुप् । २ विराट् त्रिष्टुप् । ३, ०, ८ पादनिचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥३॥ प्र केतुना बृहता यात्यग्निरा रोदसी वृषभो रोरवीति ।
दिवश्चिदन्ताँ उपमाँ उदानळपामुपस्थे महिषो ववर्ध ॥१॥
मुमोद गर्भो वृषभः ककुद्मानस्रेमा वत्सः शिमीवाँ अरावीत् ।
स देवतात्युद्यतानि कृण्वन्त्स्वेषु क्षयेषु प्रथमो जिगाति ॥२॥
आ यो मूर्धानं पित्रोररब्ध न्यध्वरे दधिरे सूरो अर्णः ।
अस्य पत्मन्नरुषीरश्वबुध्ना ऋतस्य योनौ तन्वो जुषन्त ॥३॥
उषउषो हि वसो अग्रमेषि त्वं यमयोरभवो विभावा ।
ऋताय सप्त दधिषे पदानि जनयन्मित्रं तन्वे३ स्वायै ॥४॥
भुवश्चक्षुर्मह ऋतस्य गोपा भुवो वरुणो यदृताय वेषि ।
भुवो अपां नपाज्जातवेदो भुवो दूतो यस्य हव्यं जुजोषः ॥५॥

॥४॥ भुवो यज्ञस्य रजसश्च नेता यत्रा नियुद्भिः सचसे शिवाभिः ।
दिवि मूर्धानं दधिषे स्वर्षां जिह्वामग्ने चकृषे हव्यवाहम् ॥६॥
अस्य त्रितः क्रतुना वव्रे अन्तरिच्छन्धीतिं पितुरेवैः परस्य ।
सचस्यमानः पित्रोरुपस्थे जामि ब्रुवाण आयुधानि वेति ॥७॥
स पित्र्याण्यायुधानि विद्वानिन्द्रेषित आप्त्यो अभ्ययुध्यत् ।
त्रिशीर्षाणं सप्तरश्मिं जघन्वान्त्वाष्ट्रस्य चिन्निः ससृजे त्रितो गाः ॥८॥
भूरीदिन्द्र उदिनक्षन्तमोजोऽवाभिनत्सत्पतिर्मन्यमानम् ।
त्वाष्ट्रस्य चिद्विश्वरूपस्य गोनामाचक्राणस्त्रीणि शीर्षा परा वर्क् ॥९॥

॥ ९ ॥ ऋषिः—१-९ त्रिशिरास्त्वाष्ट्रः सिन्धुद्वीपो वाम्बरीषः ॥ देवता—आपः ॥ छन्दः—१-४, ६ गायत्री । ५ वर्धमानागायत्री । ७ प्रतिष्ठागायत्री । ८, ९ अनुष्टुप् ॥ स्वरः—१, ७ षड्जः । ८, ९ गान्धारः ॥

॥५॥ आपो हि ष्ठा मयोभुवस्ता न ऊर्जे दधातन । महे रणाय चक्षसे ॥१॥
यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः । उशतीरिव मातरः ॥२॥
तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथ । आपो जनयथा च नः ॥३॥
शं नो देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतये । शं योरभि स्रवन्तु नः ॥४॥
ईशाना वार्याणां क्षयन्तीश्चर्षणीनाम् । अपो याचामि भेषजम् ॥५॥
अप्सु मे सोमो अब्रवीदन्तर्विश्वानि भेषजा । अग्निं च विश्वशंभुवम् ॥६॥
आपः पृणीत भेषजं वरूथं तन्वे३ मम । ज्योक्च सूर्यं दृशे ॥७॥
इदमापः प्र वहत यत्किं च दुरितं मयि ।
यद्वाहमभिदुद्रोह यद्वा शेप उतानृतम् ॥८॥
आपो अद्यान्वचारिषं रसेन समगस्महि ।
पयस्वानग्न आ गहि तं मा सं सृज वर्चसा ॥९॥

॥ १० ॥ ऋषिः—१, ३, ५-७, ११, १३ यमी वैवस्वती । २, ४, ८-१०, १२, १४ यमो वैवस्वतः ॥ देवता—१, ३, ५-७, ११, १३ यमो वैवस्वतः । २, ४, ८-१०, १२, १४ यमी वैवस्वती ॥ छन्दः—१, २, ४, ६, ८ विराट् त्रिष्टुप् । ३, ११ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ५, ९, १०, १२ त्रिष्टुप् । ७, १३ आर्चीस्वराट् त्रिष्टुप् । १४ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥६॥ ओ चित्सखायं सख्या ववृत्यां तिरः पुरू चिदर्णवं जगन्वान् ।
पितुर्नपातमा दधीत वेधा अधि क्षमि प्रतरं दीध्यानः ॥१॥

न ते सखा सख्यं वष्ट्येतत्सलक्ष्मा यद्विषुरूपा भवाति ।
महस्पुत्रासो असुरस्य वीरा दिवो धर्तार उर्विया परि ख्यन् ॥२॥
उशन्ति घा ते अमृतास एतदेकस्य चित्त्यजसं मर्त्यस्य ।
नि ते मनो मनसि धाय्यस्मे जन्युः पतिस्तन्व१मा विविश्याः ॥३॥
न यत्पुरा चकृमा कद्ध नूनमृता वदन्तो अनृतं रपेम ।
गन्धर्वो अप्स्वप्या च योषा सा नो नाभिः परमं जामि तन्नौ ॥४॥
गर्भे नु नौ जनिता दंपती कर्देवस्त्वष्टा सविता विश्वरूपः ।
नकिरस्य प्र मिनन्ति व्रतानि वेद नावस्य पृथिवी उत द्यौः ॥५॥

॥७॥ को अस्य वेद प्रथमस्याह्नः क ईं ददर्श क इह प्र वोचत् ।
बृहन्मित्रस्य वरुणस्य धाम कदु ब्रव आहनो वीच्या नॄन् ॥६॥
यमस्य मा यम्यं१ काम आगन्त्समाने योनौ सहशेय्याय ।
जायेव पत्ये तन्वं रिरिच्यां वि चिद्वृहेव रथ्येव चक्रा ॥७॥
न तिष्ठन्ति न नि मिषन्त्येते देवानां स्पश इह ये चरन्ति ।
अन्येन मदाहनो याहि तूयं तेन वि वृह रथ्येव चक्रा ॥८॥
रात्रीभिरस्मा अहभिर्दशस्येत्सूर्यस्य चक्षुर्मुहुरुन्मिमीयात् ।
दिवा पृथिव्या मिथुना सबन्धू यमीर्यमस्य बिभृयादजामि ॥९॥
आ घा ता गच्छानुत्तरा युगानि यत्र जामयः कृणवन्नजामि ।
उप बर्बृहि वृषभाय बाहुमन्यमिच्छस्व सुभगे पतिं मत् ॥१०॥

॥८॥ किं भ्रातासद्यदनाथं भवाति किमु स्वसा यन्निर्ऋतिर्निगच्छात् ।
काममूता बह्वे३तद्रपामि तन्वा मे तन्वं१ सं पिपृग्धि ॥११॥
न वा उ ते तन्वा तन्वं१ सं पपृच्यां पापमाहुर्यः स्वसारं निगच्छात् ।
अन्येन मत्प्रमुदः कल्पयस्व न ते भ्राता सुभगे वष्ट्येतत् ॥१२॥
बतो बतासि यम नैव ते मनो हृदयं चाविदाम ।
अन्या किल त्वां कक्ष्येव युक्तं परि ष्वजाते लिबुजेव वृक्षम् ॥१३॥
अन्यमू षु त्वं यम्यन्य उ त्वां परि ष्वजाते लिबुजेव वृक्षम् ।
तस्य वा त्वं मन इच्छा स वा तवाधा कृणुष्व संविदं सुभद्राम् ॥१४॥

॥ ११ ॥ ऋषिः—१-९ हविर्धान आङ्गिः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, २, ६ निचृज्जगती । ३-५ विराड् जगती । ७-९ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-६ निषादः । ७-९ धैवतः ॥

॥९॥ वृषा वृष्णे दुदुहे दोहसा दिवः पयांसि यह्वो अदितेरदाभ्यः ।
विश्वं स वेद वरुणो यथा धिया स यज्ञियो यजतु यज्ञियाँ ऋतून् ॥१॥
रपद्गन्धर्वीरप्या च योषणा नदस्य नादे परि पातु मे मनः ।
इष्टस्य मध्ये अदितिर्नि धातु नो भ्राता नो ज्येष्ठः प्रथमो वि वोचति ॥२॥
सो चिन्नु भद्रा क्षुमती यशस्वत्युषा उवास मनवे स्वर्वती ।
यदीमुशन्तमुशतामनु क्रतुमग्निं होतारं विदथाय जीजनन् ॥३॥
अध त्यं द्रप्सं विभ्वं विचक्षणं विराभरदिषितः श्येनो अध्वरे ।
यदी विशो वृणते दस्ममार्या अग्निं होतारमध धीरजायत ॥४॥
सदासि रण्वो यवसेव पुष्यते होत्राभिरग्ने मनुषः स्वध्वरः ।
विप्रस्य वा यच्छशमान उक्थ्यं१ वाजं ससवाँ उपयासि भूरिभिः ॥५॥

॥१०॥ उदीरय पितरा जार आ भगमियक्षति हर्यतो हृत्त इष्यति ।
विवक्ति वह्निः स्वपस्यते मखस्तविष्यते असुरो वेपते मती ॥६॥
यस्ते अग्ने सुमतिं मर्तो अक्षत्सहसः सूनो अति स प्र शृण्वे ।
इषं दधानो वहमानो अश्वैरा स द्युमाँ अमवान्भूषति द्यून् ॥७॥
यदग्न एषा समितिर्भवाति देवी देवेषु यजता यजत्र ।
रत्ना च यद्विभजासि स्वधावो भागं नो अत्र वसुमन्तं वीतात् ॥८॥
श्रुधी नो अग्ने सदने सधस्थे युक्ष्वा रथममृतस्य द्रवित्नुम् ।
आ नो वह रोदसी देवपुत्रे माकिर्देवानामप भूरिह स्याः ॥९॥

॥ १२ ॥ ऋषिः—१-९ हविर्धान आङ्गिः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३ विराट् त्रिष्टुप् । २, ४, ५, ७ निचृत्त्रिष्टुप् । ६ आर्चीस्वराट् त्रिष्टुप् । ८ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ९ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥११॥ द्यावा ह क्षामा प्रथमे ऋतेनाभिश्रावे भवतः सत्यवाचा ।
देवो यन्मर्तान्यजथाय कृण्वन्त्सीदद्धोता प्रत्यङ् स्वमसुं यन् ॥१॥
देवो देवान्परिभूर्ऋतेन वहा नो हव्यं प्रथमश्चिकित्वान् ।
धूमकेतुः समिधा भाऋजीको मन्द्रो होता नित्यो वाचा यजीयान् ॥२॥

स्वावृग्देवस्यामृतं यदी गोरतो जातासो धारयन्त उर्वी ।
विश्वे देवा अनु तत्ते यजुर्गुर्दुहे यदेनी दिव्यं घृतं वाः ॥३॥
अर्चामि वां वर्धायापो घृतस्नू द्यावाभूमी शृणुतं रोदसी मे ।
अहा यद्द्यावोऽसुनीतिमयन्मध्वा नो अत्र पितरा शिशीताम् ॥४॥
किं स्विन्नो राजा जगृहे कदस्याति व्रतं चकृमा को वि वेद ।
मित्रश्चिद्धि ष्मा जुहुराणो देवाञ्छ्लोको न यातामपि वाजो अस्ति ॥५॥

॥१२॥ दुर्मन्त्वत्रामृतस्य नाम सलक्ष्मा यद्विषुरूपा भवाति ।
यमस्य यो मनवते सुमन्त्वग्ने तमृष्व पाह्यप्रयुच्छन् ॥६॥
यस्मिन्देवा विदथे मादयन्ते विवस्वतः सदने धारयन्ते ।
सूर्ये ज्योतिरदधुर्मास्य१क्तून्परि द्योतनिं चरतो अजस्रा ॥७॥
यस्मिन्देवा मन्मनि संचरन्त्यपीच्ये३ न वयमस्य विद्म ।
मित्रो नो अत्रादितिरनागान्त्सविता देवो वरुणाय वोचत् ॥८॥
श्रुधी नो अग्ने सदने सधस्थे युक्ष्वा रथममृतस्य द्रवित्नुम् ।
आ नो वह रोदसी देवपुत्रे माकिर्देवानामप भूरिह स्याः ॥९॥

॥ १३ ॥ ऋषिः—१-५ विवास्वानादित्यः ॥ देवता—हविर्धाने ॥ छन्दः—१ पादनिचृत्त्रिष्टुप् ।
२, ४ निचृत्त्रिष्टुप् । ३ विराट् त्रिष्टुप् । ५ निचृज्जगती ॥ स्वरः—१-४ धैवतः । ५ निषादः ॥

॥१३॥ युजे वां ब्रह्म पूर्व्यं नमोभिर्वि श्लोक एतु पथ्येव सूरेः ।
शृण्वन्तु विश्वे अमृतस्य पुत्रा आ ये धामानि दिव्यानि तस्थुः ॥१॥
यमे इव यतमाने यदैतं प्र वां भरन्मानुषा देवयन्तः ।
आ सीदतं स्वमु लोकं विदाने स्वासस्थे भवतमिन्दवे नः ॥२॥
पञ्च पदानि रुपो अन्वरोहं चतुष्पदीमन्वेमि व्रतेन ।
अक्षरेण प्रति मिम एतामृतस्य नाभावधि सं पुनामि ॥३॥
देवेभ्यः कमवृणीत मृत्युं प्रजायै कममृतं नावृणीत ।
बृहस्पतिं यज्ञमकृण्वत ऋषिं प्रियां यमस्तन्वं१ प्रारिरेचीत् ॥४॥
सप्त क्षरन्ति शिशवे मरुत्वते पित्रे पुत्रासो अप्यवीवतन्नृतम् ।
उभे इदस्योभयस्य राजत उभे यतेते उभयस्य पुष्यतः ॥५॥

॥ १४ ॥ ऋषिः—१-१६ यमः ॥ देवता—१-५, १३-१६ यमः । ६ लिङ्गोक्ताः । ७-९ लिङ्गोक्ताः ।
पितरो वा । १०-१२ श्वानौ ॥ छन्दः—१, १२ भुरिक् त्रिष्टुप् । २, ३, ७, ११ निचृत्त्रिष्टुप् ।
४, ६ विराट् त्रिष्टुप् । ५, ९ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ८ आर्चीस्वराट् त्रिष्टुप् । १० त्रिष्टुप् ।
१३, १४ निचृदनुष्टुप् । १६ अनुष्टुप् । १५ विराड् बृहती ॥ स्वरः—१-१२ धैवतः ।
१३, १४, १६ गान्धारः । १५ मध्यमः ॥

॥१४॥ प॒रे॒यि॒वांसं॑ प्र॒वतो॑ म॒हीरनु॑ ब॒हुभ्यः॒ पन्था॑मनुपस्पशा॒नम् ।
वै॒व॒स्व॒तं सं॒गम॑नं॒ जना॑नां य॒मं राजा॑नं ह॒विषा॑ दुवस्य ॥१॥
य॒मो नो॑ गा॒तुं प्र॑थ॒मो वि॑वेद॒ नैषा गव्यू॑ति॒रप॑भर्त॒वा उ॑ ।
यत्रा॑ नः॒ पूर्वे॑ पि॒तरः॑ परे॒युरे॒ना ज॑ज्ञा॒नाः प॒थ्या॒३॒॑ अनु॒ स्वाः ॥२॥
मात॑ली क॒व्यैर्य॒मो अङ्गि॑रोभि॒र्बृह॒स्पति॒र्ऋक्व॑भिर्वावृधा॒नः ।
याँश्च॑ दे॒वा वा॑वृ॒धुर्ये च॑ दे॒वान्त्स्वाहा॒न्ये स्व॒धया॒न्ये म॑दन्ति ॥३॥
इ॒मं य॑म प्रस्त॒रमा हि सीदाङ्गि॑रोभिः पि॒तृभिः॑ संविदा॒नः ।
आ त्वा॒ मन्त्राः॑ कविश॒स्ता व॑हन्त्वे॒ना रा॑जन्ह॒विषा॑ मादयस्व ॥४॥
अङ्गि॑रोभि॒रा ग॑हि य॒ज्ञिये॑भि॒र्यम॑ वैरू॒पैरि॒ह मा॑दयस्व ।
विव॑स्वन्तं हुवे॒ यः पि॒ता ते॒ऽस्मिन्य॒ज्ञे ब॒र्हिष्या नि॒षद्य॑ ॥५॥

॥१५॥ अङ्गि॑रसो नः पि॒तरो॒ नव॑ग्वा॒ अथ॑र्वाणो॒ भृग॑वः सो॒म्यासः॑ ।
तेषां॑ व॒यं सु॑म॒तौ य॒ज्ञिया॑ना॒मपि॑ भ॒द्रे सौ॑मन॒से स्या॑म ॥६॥
प्रेहि॒ प्रेहि॑ प॒थिभिः॑ पू॒र्व्येभि॒र्यत्रा॑ नः॒ पूर्वे॑ पि॒तरः॑ परे॒युः ।
उ॒भा राजा॑ना स्व॒धया॒ मद॑न्ता य॒मं प॑श्यासि॒ वरु॑णं च दे॒वम् ॥७॥
सं ग॑च्छस्व पि॒तृभिः॒ सं य॒मेने॑ष्टापू॒र्तेन॑ पर॒मे व्यो॑मन् ।
हि॒त्वाया॑व॒द्यं पुन॒रस्त॒मेहि॒ सं ग॑च्छस्व त॒न्वा॑ सु॒वर्चाः॑ ॥८॥
अपे॑त॒ वी॑त॒ वि च॑ सर्प॒तातो॒ऽस्मा ए॒तं पि॒तरो॑ लो॒कम॑क्रन् ।
अहो॑भिर॒द्भिर॒क्तुभि॒र्व्य॑क्तं य॒मो द॑दात्यव॒सान॑मस्मै ॥९॥
अति॑ द्रव सारमे॒यौ श्वानौ॑ चतुर॒क्षौ श॒बलौ॑ सा॒धुना॑ प॒था ।
अथा॑ पि॒तॄन्त्सु॑वि॒दत्राँ॒ उपे॑हि य॒मेन॒ ये स॑ध॒मादं॒ मद॑न्ति ॥१०॥

॥१६॥ यौ ते॒ श्वानौ॑ यम रक्षि॒तारौ॑ चतुर॒क्षौ प॑थि॒रक्षी॑ नृ॒चक्ष॑सौ ।
ताभ्या॑मेनं॒ परि॑ देहि राजन्त्स्व॒स्ति चा॑स्मा अनमी॒वं च॑ धेहि ॥११॥

उरूणसावसुतृपा उदुम्बलौ यमस्य दूतौ चरतो जनाँ अनु ।
तावस्मभ्यं दृशये सूर्याय पुनर्दातामसुमद्येह भद्रम् ॥१२॥
यमाय सोमं सुनुत यमाय जुहुता हविः ।
यमं ह यज्ञो गच्छत्यग्निदूतो अरंकृतः ॥१३॥
यमाय घृतवद्धविर्जुहोत प्र च तिष्ठत ।
स नो देवेष्वा यमद्दीर्घमायुः प्र जीवसे ॥१४॥
यमाय मधुमत्तमं राज्ञे हव्यं जुहोतन ।
इदं नम ऋषिभ्यः पूर्वजेभ्यः पूर्वेभ्यः पथिकृद्भ्यः ॥१५॥
त्रिकद्रुकेभिः पतति षळुर्वीरेकमिद्बृहत् ।
त्रिष्टुब्गायत्री छन्दांसि सर्वा ता यम आहिता ॥१६॥

॥ १५ ॥ ऋषिः—१-१४ शंखो यामायनः ॥ देवता—पितरः ॥ छन्दः—१, २, ७, १२-१४ विराट् त्रिष्टुप् । ३, ९, १० त्रिष्टुप् । ४, ८ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ५ आर्चीभुरिक्त्रिष्टुप् । ६ निचृत्त्रिष्टुप् । ११ निचृज्जगती ॥ स्वरः—१-१०, १२-१४ धैवतः । ११ निषादः ॥

॥१७॥ उदीरतामवर उत्परास उन्मध्यमाः पितरः सोम्यासः ।
असुं य ईयुरवृका ऋतज्ञास्ते नोऽवन्तु पितरो हवेषु ॥१॥
इदं पितृभ्यो नमो अस्त्वद्य ये पूर्वासो य उपरास ईयुः ।
ये पार्थिवे रजस्या निषत्ता ये वा नूनं सुवृजनासु विक्षु ॥२॥
आहं पितॄन्त्सुविदत्राँ अवित्सि नपातं च विक्रमणं च विष्णोः ।
बर्हिषदो ये स्वधया सुतस्य भजन्त पित्वस्त इहागमिष्ठाः ॥३॥
बर्हिषदः पितर ऊत्यर्वागिमा वो हव्या चकृमा जुषध्वम् ।
त आ गतावसा शंतमेनाथा नः शं योररपो दधात ॥४॥
उपहूताः पितरः सोम्यासो बर्हिष्येषु निधिषु प्रियेषु ।
त आ गमन्तु त इह श्रुवन्त्वधि ब्रुवन्तु तेऽवन्त्वस्मान् ॥५॥
॥१८॥ आच्या जानु दक्षिणतो निषद्येमं यज्ञमभि गृणीत विश्वे ।
मा हिंसिष्ट पितरः केन चिन्नो यद्व आगः पुरुषता कराम ॥६॥
आसीनासो अरुणीनामुपस्थे रयिं धत्त दाशुषे मर्त्याय ।
पुत्रेभ्यः पितरस्तस्य वस्वः प्र यच्छत त इहोर्जं दधात ॥७॥
ये नः पूर्वे पितरः सोम्यासोऽनूहिरे सोमपीथं वसिष्ठाः ।
तेभिर्यमः संरराणो हवींष्युशन्नुशद्भिः प्रतिकाममत्तु ॥८॥

ये तातृषुर्देवत्रा जेहमाना होत्राविदः स्तोमतष्टासो अर्कैः ।
आग्ने याहि सुविदत्रेभिरर्वाङ् सत्यैः कव्यैः पितृभिर्घर्मसद्भिः ॥९॥
ये सत्यासो हविरदो हविष्पा इन्द्रेण देवैः सरथं दधानाः ।
आग्ने याहि सहस्रं देववन्दैः परैः पूर्वैः पितृभिर्घर्मसद्भिः ॥१०॥
॥१९॥ अग्निष्वात्ताः पितर एह गच्छत सदःसदः सदत सुप्रणीतयः ।
अत्ता हवींषि प्रयतानि बर्हिष्यथा रयिं सर्ववीरं दधातन ॥११॥
त्वमग्न ईळितो जातवेदोऽवाड्ढव्यानि सुरभीणि कृत्वी ।
प्रादाः पितृभ्यः स्वधया ते अक्षन्नद्धि त्वं देव प्रयता हवींषि ॥१२॥
ये चेह पितरो ये च नेह याँश्च विद्म याँ उ च न प्रविद्म ।
त्वं वेत्थ यति ते जातवेदः स्वधाभिर्यज्ञं सुकृतं जुषस्व ॥१३॥
ये अग्निदग्धा ये अनग्निदग्धा मध्ये दिवः स्वधया मादयन्ते ।
तेभिः स्वराळसुनीतिमेतां यथावशं तन्वं कल्पयस्व ॥१४॥

॥ १६ ॥ ऋषिः—१-१४ दमनो यामायनः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ४, ७, ८ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ५ विराट्त्रिष्टुप् । ३ भुरिक्त्रिष्टुप् । ६, ९ त्रिष्टुप् । १० स्वराट्त्रिष्टुप् । ११ अनुष्टुप् । १२ निचृदनुष्टुप् । १३, १४ विराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-१० धैवतः । ११-१४ गान्धारः ।

॥२०॥ मैनमग्ने वि दहो माभि शोचो मास्य त्वचं चिक्षिपो मा शरीरम् ।
यदा शृतं कृणवो जातवेदोऽथेमेनं प्र हिणुतात्पितृभ्यः ॥१॥
शृतं यदा करसि जातवेदोऽथेमेनं परि दत्तात्पितृभ्यः ।
यदा गच्छात्यसुनीतिमेतामथा देवानां वशनीर्भवाति ॥२॥
सूर्यं चक्षुर्गच्छतु वातमात्मा द्यां च गच्छ पृथिवीं च धर्मणा ।
अपो वा गच्छ यदि तत्र ते हितमोषधीषु प्रति तिष्ठा शरीरैः ॥३॥
अजो भागस्तपसा तं तपस्व तं ते शोचिस्तपतु तं ते अर्चिः ।
यास्ते शिवास्तन्वो जातवेदस्ताभिर्वहेनं सुकृतामु लोकम् ॥४॥
अव सृज पुनरग्ने पितृभ्यो यस्त आहुतश्चरति स्वधाभिः ।
आयुर्वसान उप वेतु शेषः सं गच्छतां तन्वा जातवेदः ॥५॥
॥२१॥ यत्ते कृष्णः शकुन आतुतोद पिपीलः सर्प उत वा श्वापदः ।
अग्निष्टद्विश्वादगदं कृणोतु सोमश्च यो ब्राह्मणाँ आविवेश ॥६॥
अग्नेर्वर्म परि गोभिर्व्ययस्व सं प्रोर्णुष्व पीवसा मेदसा च ।
नेत्त्वा धृष्णुर्हरसा जर्हृषाणो दधृग्विधक्ष्यन्पर्यङ्खयाते ॥७॥

इममग्ने चमसं मा वि जिह्वरः प्रियो देवानामुत सोम्यानाम् ।
एष यश्चमसो देवपानस्तस्मिन्देवा अमृता मादयन्ते ॥८॥
क्रव्यादमग्निं प्र हिणोमि दूरं यमराज्ञो गच्छतु रिप्रवाहः ।
इहैवायमितरो जातवेदा देवेभ्यो हव्यं वहतु प्रजानन् ॥९॥
यो अग्निः क्रव्यात्प्रविवेश वो गृहमिमं पश्यन्नितरं जातवेदसम् ।
तं हरामि पितृयज्ञाय देवं स घर्ममिन्वात्परमे सधस्थे ॥१०॥

॥२२॥ यो अग्निः क्रव्यवाहनः पितॄन्यक्षदृतावृधः ।
प्रेदु हव्यानि वोचति देवेभ्यश्च पितृभ्य आ ॥११॥
उशन्तस्त्वा नि धीमह्युशन्तः समिधीमहि ।
उशन्नुशत आ वह पितॄन्हविषे अत्तवे ॥१२॥
यं त्वमग्ने समदहस्तमु निर्वापया पुनः ।
कियाम्ब्वत्र रोहतु पाकदूर्वा व्यल्कशा ॥१३॥
शीतिके शीतिकावति ह्लादिके ह्लादिकावति ।
मण्डूक्या३ सु सं गम इमं स्व१ग्निं हर्षय ॥१४॥

७५ [द्वितीयोऽनुवाकः ॥ सू० १७-२६]

॥ १७ ॥ ऋषिः—१-१४ देवश्रवा यामायनः ॥ देवता—१, २ सरण्यूः । ३-६ पूषा । ७-९ सरस्वती । १०, १४ आपः । ११-१३ आपः सोमो वा ॥ छन्दः—१, ५, ८ विराट्त्रिष्टुप् । २, ६, १२ त्रिष्टुप् । ३, ४, ७, ९-११ निचृत्त्रिष्टुप् । १३ ककुम्मतीबृहती । १४ अनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-१२ धैवतः । १३ मध्यमः । १४ गान्धारः ॥

॥२३॥ त्वष्टा दुहित्रे वहतुं कृणोतीतीदं विश्वं भुवनं समेति ।
यमस्य माता पर्युह्यमाना महो जाया विवस्वतो ननाश ॥१॥
अपागूहन्नमृतां मर्त्येभ्यः कृत्वी सवर्णामददुर्विवस्वते ।
उताश्विनावभरद्यत्तदासीदजहादु द्वा मिथुना सरण्यूः ॥२॥
पूषा त्वेतश्च्यावयतु प्र विद्वाननष्टपशुर्भुवनस्य गोपाः ।
स त्वैतेभ्यः परि ददत्पितृभ्योऽग्निर्देवेभ्यः सुविदत्रियेभ्यः ॥३॥
आयुर्विश्वायुः परि पासति त्वा पूषा त्वा पातु प्रपथे पुरस्तात् ।
यत्रासते सुकृतो यत्र ते ययुस्तत्र त्वा देवः सविता दधातु ॥४॥
पूषेमा आशा अनु वेद सर्वाः सो अस्माँ अभयतमेन नेषत् ।
स्वस्तिदा आघृणिः सर्ववीरोऽप्रयुच्छन्पुर एतु प्रजानन् ॥५॥

॥२४॥ प्रप॑थे प॒थाम॑जनिष्ट पू॒षा प्रप॑थे दि॒वः प्रप॑थे पृथि॒व्याः ।
उ॒भे अ॒भि प्रि॒यत॑मे स॒धस्थे॒ आ च॒ परा॑ च चरति प्रजा॒नन् ॥६॥
सर॑स्वतीं देव॒यन्तो॑ हवन्ते॒ सर॑स्वतीमध्व॒रे ता॒यमा॑ने ।
सर॑स्वतीं सु॒कृतो॑ अह्वयन्त॒ सर॑स्वती दा॒शुषे॒ वार्यं॑ दात् ॥७॥
सर॑स्वति॒ या स॒रथं॑ य॒याथ॑ स्व॒धाभि॑र्देवि पि॒तृभि॒र्मद॑न्ती ।
आ॒सद्या॒स्मिन्ब॒र्हिषि॑ मादयस्वानमी॒वा इष॒ आ धे॑ह्य॒स्मे ॥८॥
सर॑स्वतीं॒ यां पि॒तरो॒ हव॑न्ते दक्षि॒णा य॒ज्ञम॑भि॒नक्ष॑माणाः ।
स॒ह॒स्रा॒र्घमि॒ळो अत्र॑ भा॒गं रा॒यस्पोषं॒ यज॑मानेषु धेहि ॥९॥
आपो॑ अ॒स्मान्मा॒तरः॑ शुन्धयन्तु घृ॒तेन॑ नो घृत॒प्वः॑ पुनन्तु ।
विश्वं॒ हि रि॒प्रं प्र॒वह॑न्ति दे॒वीरुदिदा॑भ्यः॒ शुचि॒रा पू॒त ए॑मि ॥१०॥

॥२५॥ द्र॒प्सश्च॑स्कन्द प्रथ॒माँ अनु॒ द्यूनि॒मं च॒ योनि॒मनु॒ यश्च॒ पूर्वः॑ ।
स॒मा॒नं योनि॒मनु॑ सं॒चर॑न्तं द्र॒प्सं जु॑हो॒म्यनु॑ स॒प्त होत्राः॑ ॥११॥
यस्ते॑ द्र॒प्सः स्कन्द॑ति॒ यस्ते॑ अं॒शुर्बा॒हुच्यु॑तो धि॒षणा॑या उ॒पस्था॑त् ।
अ॒ध्व॒र्योर्वा॒ परि॑ वा॒ यः प॒वित्रा॒त्तं ते॑ जुहोमि॒ मन॑सा॒ वष॑ट्कृतम् ॥१२॥
यस्ते॑ द्र॒प्सः स्क॒न्नो यस्ते॑ अं॒शुर॒वश्च॒ यः प॒रः स्रु॒चा ।
अ॒यं दे॒वो बृह॒स्पतिः॒ सं तं सि॑ञ्चतु॒ राध॑से ॥१३॥
पय॑स्वती॒रोष॑धयः॒ पय॑स्वन्मा॒मकं॒ वचः॑ ।
अ॒पां पय॑स्व॒दित्पय॒स्तेन॑ मा स॒ह शु॑न्धत ॥१४॥

॥ १८ ॥ ऋषिः—१-१४ सङ्कुसुको यामायनः ॥ देवता—१-४ मृत्युः । ५ धाता । ६ त्वष्टा । ७-१३ पितृमेधः । १४ पितृमेधः प्रजापतिर्वा ॥ छन्दः—१, ५, ७-९ निचृत्त्रिष्टुप् । २-४, ६, १२, १३ त्रिष्टुप् । १० भुरिक्त्रिष्टुप् । ११ निचृत्पङ्क्तिः । १४ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-१०, १२, १३ धैवतः । ११ पञ्चमः । १४ गान्धारः ॥

॥२६॥ परं॑ मृत्यो॒ अनु॒ परे॑हि॒ पन्थां॒ यस्ते॒ स्व इत॑रो देव॒याना॑त् ।
चक्षु॑ष्मते शृण्व॒ते ते॑ ब्रवीमि॒ मा नः॑ प्र॒जां री॑रिषो॒ मोत वी॒रान् ॥१॥
मृ॒त्योः प॒दं यो॒पय॑न्तो॒ यदैत॒ द्राघी॑य॒ आयुः॑ प्रत॒रं दधा॑नाः ।
आ॒प्याय॑मानाः प्र॒जया॒ धने॑न शु॒द्धाः पू॒ता भ॑वत यज्ञियासः ॥२॥

इमे जीवा वि मृतैराववृत्रन्नभूद्भद्रा देवहूतिर्नो अद्य ।
प्राञ्चो अगाम नृतये हसाय द्राघीय आयुः प्रतरं दधानाः ॥३॥
इमं जीवेभ्यः परिधिं दधामि मैषां नु गादपरो अर्थमेतम् ।
शतं जीवन्तु शरदः पुरूचीरन्तर्मृत्युं दधतां पर्वतेन ॥४॥
यथाहान्यनुपूर्वं भवन्ति यथ ऋतव ऋतुभिर्यन्ति साधु ।
यथा न पूर्वमपरो जहात्येवा धातरायूंषि कल्पयैषाम् ॥५॥

॥२७॥ आ रोहतायुर्जरसं वृणाना अनुपूर्वं यतमाना यति ष्ठ ।
इह त्वष्टा सुजनिमा सजोषा दीर्घमायुः करति जीवसे वः ॥६॥
इमा नारीरविधवाः सुपत्नीराञ्जनेन सर्पिषा सं विशन्तु ।
अनश्रवोऽनमीवाः सुरत्ना आ रोहन्तु जनयो योनिमग्रे ॥७॥
उदीर्ष्व नार्यभि जीवलोकं गतासुमेतमुप शेष एहि ।
हस्तग्राभस्य दिधिषोस्तवेदं पत्युर्जनित्वमभि सं बभूथ ॥८॥
धनुर्हस्तादाददानो मृतस्यास्मे क्षत्राय वर्चसे बलाय ।
अत्रैव त्वमिह वयं सुवीरा विश्वाः स्पृधो अभिमातीर्जयेम ॥९॥
उप सर्प मातरं भूमिमेतामुरुव्यचसं पृथिवीं सुशेवाम् ।
ऊर्णम्रदा युवतिर्दक्षिणावत एषा त्वा पातु निर्ऋतेरुपस्थात् ॥१०॥

॥२८॥ उच्छ्वञ्चस्व पृथिवि मा नि बाधथाः सूपायनास्मै भव सूपवञ्चना ।
माता पुत्रं यथा सिचाभ्येनं भूम ऊर्णुहि ॥११॥
उच्छ्वञ्चमाना पृथिवी सु तिष्ठतु सहस्रं मित उप हि श्रयन्ताम् ।
ते गृहासो घृतश्चुतो भवन्तु विश्वाहास्मै शरणाः सन्त्वत्र ॥१२॥
उत्ते स्तभ्नामि पृथिवीं त्वत्परीमं लोगं निदधन्मो अहं रिषम् ।
एतां स्थूणां पितरो धारयन्तु तेऽत्रा यमः सादना ते मिनोतु ॥१३॥
प्रतीचीने मामहनीष्वाः पर्णमिवा दधुः ।
प्रतीचीं जग्रभा वाचमश्वं रशनया यथा ॥१४॥

॥ इति सप्तमाष्टके षष्ठोऽध्यायः ॥

[षष्ठाध्याये वर्गाः २८, सूक्तानि १३, ऋचः १४१]

अथ सप्तमोऽध्यायः ॥

॥ १९ ॥ ऋषिः—१-८ मथितो यामायनो भृगुर्वा वारुणिश्च्यवनो वा भार्गवः ॥ देवता—१, २-८ आपो गावो वा । १² अग्नीषोमौ ॥ छन्दः—१, ३-५ निचृदनुष्टुप् । २ विराडनुष्टुप् । ७, ८ अनुष्टुप् । ६ गायत्री ॥ स्वरः—१-५, ७, ८ गान्धारः । ६ षड्जः ॥

॥१॥ नि व॑र्तध्वं॒ मानु॑ गाता॒स्मान्त्सि॑षक्त रेवतीः ।
अग्नी॑षोमा पुनर्वसू अ॒स्मे धा॑रयतं र॒यिम् ॥१॥
पुन॑रेना॒ नि व॑र्तय॒ पुन॑रेना॒ न्या कु॑रु ।
इन्द्र॑ एणा॒ नि य॑च्छत्व॒ग्निरे॑ना उ॒पाज॑तु ॥२॥
पुन॑रे॒ता नि व॑र्तन्ताम॒स्मिन्पु॑ष्यन्तु॒ गोप॑तौ ।
इ॒हैवा॑ग्ने॒ नि धा॑रये॒ह ति॑ष्ठतु॒ या र॒यिः ॥३॥
यन्नि॒यानं॒ न्यय॑नं सं॒ज्ञानं॒ यत्प॒राय॑णम् ।
आ॒वर्त॑नं नि॒वर्त॑नं॒ यो गो॒पा अपि॒ तं हु॑वे ॥४॥
य उ॒दान॒ड् व्यय॑नं॒ य उ॒दान॑ट् प॒राय॑णम् ।
आ॒वर्त॑नं नि॒वर्त॑न॒मपि॑ गो॒पा नि व॑र्तताम् ॥५॥
आ नि॑वर्त॒ नि व॑र्तय॒ पुन॑र्न इन्द्र॒ गा दे॑हि । जी॒वाभि॑र्भुनजामहै ॥६॥
परि॑ वो वि॒श्वतो॑ दध ऊ॒र्जा घृ॒तेन॒ पय॑सा ।
ये दे॒वाः के च॑ य॒ज्ञिया॒स्ते र॒य्या सं सृ॑जन्तु नः ॥७॥
आ नि॑वर्तन वर्तय॒ नि नि॑वर्तन वर्तय ।
भूम्या॒श्चत॑स्रः प्र॒दिश॒स्ताभ्य॑ एना॒ नि व॑र्तय ॥८॥

॥ २० ॥ ऋषिः—१-१० विमद ऐन्द्रः प्राजापत्यो वा वसुकृद्वा वासुक्रः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ आसुरीत्रिष्टुप् । १० त्रिष्टुप् । २, ९ अनुष्टुप् । ३ पादनिचृद् गायत्री । ४, ५, ७ निचृद् गायत्री । ६ गायत्री । ८ विराड् गायत्री ॥ स्वरः—१, १० धैवतः । २, ९ गान्धारः । ३-८ षड्जः ॥

॥२॥ भ॒द्रं नो॒ अपि॑ वातय॒ मनः॑ ॥१॥
अ॒ग्निमी॑ळे भु॒जां यवि॑ष्ठं शा॒सा मि॒त्रं दु॒र्धरी॑तुम् ।
यस्य॒ धर्म॒न्त्स्व॒१॑रेनीः॑ स॒पर्य॑न्ति मा॒तुरूधः॑ ॥२॥

यमासा कृपनीळं भासाकेतुं वर्धयन्ति । भ्राजते श्रेणिदन् ॥३॥
अर्यो विशां गातुरेति प्र यदानड् दिवो अन्तान् । कविरभ्रं दीद्यानः ॥४॥
जुषद्धव्या मानुषस्योर्ध्वस्तस्थावृभ्वा यज्ञे । मिन्वन्त्सद्म पुर एति ॥५॥
स हि क्षेमो हविर्यज्ञः श्रुष्टीदस्य गातुरेति । अग्निं देवा वाशीमन्तम् ॥६॥

॥३॥ यज्ञासाहं दुव इषेऽग्निं पूर्वस्य शेवस्य । अद्रेः सूनुमायुमाहुः ॥७॥
नरो ये के चास्मदा विश्वेत्ते वाम आ स्युः । अग्निं हविषा वर्धन्तः ॥८॥
कृष्णः श्वेतोऽरुषो यामो अस्य ब्रध्न ऋज्र उत शोणो यशस्वान् ।
हिरण्यरूपं जनिता जजान ॥९॥
एवा ते अग्ने विमदो मनीषामूर्जो नपादमृतेभिः सजोषाः ।
गिर आ वक्षत्सुमतीरियान इषमूर्जं सुक्षितिं विश्वमाभाः ॥१०॥

॥ २१ ॥ ऋषिः—१-८ विमद ऐन्द्रः प्राजापत्यो वा वसुकृद्वा वासुक्रः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ४, ८ निचृत् पङ्क्तिः । २ पादनिचृत् पङ्क्तिः । ३, ५, ७ विराट् पङ्क्तिः । ६ आर्चीपङ्क्तिः ॥
स्वरः—पञ्चमः ॥

॥४॥ आग्निं न स्ववृक्तिभिर्होतारं त्वा वृणीमहे ।
यज्ञाय स्तीर्णबर्हिषे वि वो मदे शीरं पावकशोचिषं विवक्षसे ॥१॥
त्वामु ते स्वाभुवः शुम्भन्त्यश्वराधसः ।
वेति त्वामुपसेचनी वि वो मद ऋजीतिरग्न आहुतिर्विवक्षसे ॥२॥
त्वे धर्माण आसते जुहूभिः सिञ्चतीरिव ।
कृष्णा रूपाण्यर्जुना वि वो मदे विश्वा अधि श्रियो धिषे विवक्षसे ॥३॥
यमग्ने मन्यसे रयिं सहसावन्नमर्त्य ।
तमा नो वाजसातये वि वो मदे यज्ञेषु चित्रमा भरा विवक्षसे ॥४॥
अग्निर्जातो अथर्वणा विदद्विश्वानि काव्या ।
भुवद्दूतो विवस्वतो वि वो मदे प्रियो यमस्य काम्यो विवक्षसे ॥५॥

॥५॥ त्वां यज्ञेष्वीळतेऽग्ने प्रयत्यध्वरे ।
त्वं वसूनि काम्या वि वो मदे विश्वा दधासि दाशुषे विवक्षसे ॥६॥
त्वां यज्ञेष्वृत्विजं चारुमग्ने नि षेदिरे ।
घृतप्रतीकं मनुषो वि वो मदे शुक्रं चेतिष्ठमक्षभिर्विवक्षसे ॥७॥
अग्ने शुक्रेण शोचिषोरु प्रथयसे बृहत् ।
अभिक्रन्दन्वृषायसे वि वो मदे गर्भं दधासि जामिषु विवक्षसे ॥८॥

॥ २२ ॥ ऋषिः—१-१५ विमद ऐन्द्रः प्राजापत्यो वा वसुकृद्वा वासुक्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ४, ८, १०, १४ पादनिचृद् बृहती । ३, ११ विराड् बृहती । २, ६, १२, १३ निचृदनुष्टुप् । ५ पादनिचृदनुष्टुप् । ७ आर्च्यनुष्टुप् । ९ अनुष्टुप् । १५ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३, ४, ८, १०, ११, १४ मध्यमः । २, ५-७, ९, १२, १३ गान्धारः । १५ धैवतः ॥

॥६॥ कुह श्रुत इन्द्रः कस्मिन्नद्य जने मित्रो न श्रूयते ।
ऋषीणां वा यः क्षये गुहा वा चर्कृषे गिरा ॥१॥
इह श्रुत इन्द्रो अस्मे अद्य स्तवे वज्र्यृचीषमः ।
मित्रो न यो जनेष्वा यशश्चक्रे असाम्या ॥२॥
महो यस्पतिः शवसो असाम्या महो नृम्णस्य तूतुजिः ।
भर्ता वज्रस्य धृष्णोः पिता पुत्रमिव प्रियम् ॥३॥
युजानो अश्वा वातस्य धुनी देवो देवस्य वज्रिवः ।
स्यन्ता पथा विरुक्मता सृजानः स्तोष्यध्वनः ॥४॥
त्वं त्या चिद्वातस्याश्वागा ऋज्रा त्मना वहध्यै ।
ययोर्देवो न मर्त्यो यन्ता नकिर्विदाय्यः ॥५॥

॥७॥ अध ग्मन्तोशना पृच्छते वां कदर्था न आ गृहम् ।
आ जग्मथुः पराकाद्दिवश्च ग्मश्च मर्त्यम् ॥६॥
आ न इन्द्र पृक्षसेऽस्माकं ब्रह्मोद्यतम् ।
तत्त्वा याचामहेऽवः शुष्णं यद्धन्नमानुषम् ॥७॥
अकर्मा दस्युरभि नो अमन्तुरन्यव्रतो अमानुषः ।
त्वं तस्यामित्रहन्वधर्दासस्य दम्भय ॥८॥
त्वं न इन्द्र शूर शूरैरुत त्वोतासो बर्हणा ।
पुरुत्रा ते वि पूर्तयो नवन्त क्षोणयो यथा ॥९॥
त्वं तान्वृत्रहत्ये चोदयो नॄन्कार्पाणे शूर वज्रिवः ।
गुहा यदी कवीनां विशां नक्षत्रशवसाम् ॥१०॥

॥८॥ मक्षू ता त इन्द्र दानाप्नस आक्षाणे शूर वज्रिवः ।
यद्ध शुष्णस्य दम्भयो जातं विश्वं सयावभिः ॥११॥
माकुध्र्यगिन्द्र शूर वस्वीरस्मे भूवन्नभिष्टयः ।
वयंवयं त आसां सुम्ने स्याम वज्रिवः ॥१२॥

अस्मे ता त इन्द्र सन्तु सत्याहिंसन्तीरुपस्पृशः ।
विद्याम यासां भुजो धेनूनां न वज्रिवः ॥१३॥
अहस्ता यदपदी वर्धत क्षाः शचीभिर्वेद्यानाम् ।
शुष्णं परि प्रदक्षिणिद्विश्वायवे नि शिश्नथः ॥१४॥
पिबापिबेदिन्द्र शूर सोमं मा रिषण्यो वसवान वसुः सन् ।
उत त्रायस्व गृणतो मघोनो महश्च रायो रेवतस्कृधी नः ॥१५॥

॥ २३ ॥ ऋषिः—१-७ विमद ऐन्द्रः प्राजापत्यो वा वसुकृद्वा वासुक्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ विराट्त्रिष्टुप् । ५, ७ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ४ आर्चीभुरिग् जगती । ३ निचृज्जगती । ६ आर्चीस्वराड् जगती ।
स्वरः—१, ५, ७ धैवतः । २-४, ६ निषादः ॥

॥९॥ यजामह इन्द्रं वज्रदक्षिणं हरीणां रथ्यं१ विव्रतानाम् ।
प्र श्मश्रु दोधुवदूर्ध्वथा भूद्वि सेनाभिर्दयमानो वि राधसा ॥१॥
हरी न्वस्य या वने विदे वस्विन्द्रो मघैर्मघवा वृत्रहा भुवत् ।
ऋभुर्वाज ऋभुक्षाः पत्यते शवोऽव क्ष्णौमि दासस्य नाम चित् ॥२॥
यदा वज्रं हिरण्यमिदथा रथं हरी यमस्य वहतो वि सूरिभिः ।
आ तिष्ठति मघवा सनश्रुत इन्द्रो वाजस्य दीर्घश्रवसस्पतिः ॥३॥
सो चिन्नु वृष्टिर्यूथ्या३ स्वा सचाँ इन्द्रः श्मश्रूणि हरिताभि प्रुष्णुते ।
अव वेति सुक्षयं सुते मधूदिद्धूनोति वातो यथा वनम् ॥४॥
यो वाचा विवाचो मृध्रवाचः पुरू सहस्राशिवा जघान ।
तत्तदिदस्य पौंस्यं गृणीमसि पितेव यस्तविषीं वावृधे शवः ॥५॥
स्तोमं त इन्द्र विमदा अजीजनन्नपूर्व्यं पुरुतमं सुदानवे ।
विद्मा ह्यस्य भोजनमिनस्य यदा पशुं न गोपाः करामहे ॥६॥
माकिर्न एना सख्या वि यौषुस्तव चेन्द्र विमदस्य च ऋषेः ।
विद्मा हि ते प्रमतिं देव जामिवदस्मे ते सन्तु सख्या शिवानि ॥७॥

॥ २४ ॥ ऋषिः—१-६ विमद ऐन्द्रः प्राजापत्यो वा वसुकृद्वा वासुक्रः ॥ देवता—१-३ इन्द्रः । ४-६ अश्विनौ ॥
छन्दः—१ आस्तारपङ्क्तिः । २ आर्चीस्वराट् पङ्क्तिः । ३ शङ्कुमतीपङ्क्तिः । ४, ६ अनुष्टुप् ।
५ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-३ पञ्चमः । ४-६ गान्धारः ॥

॥१०॥ इन्द्र सोममिमं पिब मधुमन्तं चमू सुतम् ।
अस्मे रयिं नि धारय वि वो मदे सहस्रिणं पुरूवसो विवक्षसे ॥१॥

त्वां य॒ज्ञेभि॑रु॒क्थैरुप॑ ह॒व्येभि॑रीमहे ।
शची॑पते शचीना॒ं वि वो॒ मदे॒ श्रेष्ठं॑ नो धेहि॒ वार्यं॒ विव॑क्षसे ॥२॥
यस्पति॒र्वार्या॑णा॒मसि॑ र॒ध्रस्य॑ चोदि॒ता ।
इन्द्र॑ स्तोतॄ॒णाम॑वि॒ता वि वो॒ मदे॑ द्वि॒षो नः॑ पा॒ह्यंह॑सो॒ विव॑क्षसे ॥३॥

यु॒वं श॑क्रा माया॒विना॑ समी॒ची निर॑मन्थतम् ।
वि॒म॒देन॒ यदी॑ळि॒ता नास॑त्या नि॒रम॑न्थतम् ॥४॥
विश्वे॑ दे॒वा अ॑कृपन्त समी॒च्योर्नि॒ष्पत॑न्त्योः ।
नास॑त्यावब्रुवन्दे॒वाः पुन॒रा व॑हता॒दिति॑ ॥५॥
मधु॑मन्मे प॒राय॑णं॒ मधु॑म॒त्पुन॒राय॑नम् ।
ता नो॑ देवा दे॒वत॑या यु॒वं मधु॑मतस्कृतम् ॥६॥

॥ २५ ॥ ऋषिः—१-११ विमद ऐन्द्रः प्राजापत्यो वा वसुकृद्वा वासुक्रः ॥ देवता—सोमः ॥ छन्दः—१, २, ६, १०, ११ आस्तारपङ्क्तिः । ३-५ आर्षीनिचृत् पङ्क्तिः । ७-९ आर्षीविराट् पङ्क्तिः ॥
स्वरः—पञ्चमः ॥

॥११॥ भ॒द्रं नो॒ अपि॑ वातय॒ मनो॒ दक्ष॑मु॒त क्रतु॑म् ।
अधा॑ ते स॒ख्ये अन्ध॑सो॒ वि वो॒ मदे॒ रण॒न्गावो॒ न यव॑से॒ विव॑क्षसे ॥१॥
हृ॒दि॒स्पृश॑स्त आसते॒ विश्वे॑षु सोम॒ धाम॑सु ।
अधा॒ कामा॑ इ॒मे मम॒ वि वो॒ मदे॒ वि ति॑ष्ठन्ते वसू॒यवो॒ विव॑क्षसे ॥२॥
उ॒त व्र॒तानि॑ सोम ते॒ प्राहं मि॑नामि पा॒क्या॑ ।
अधा॑ पि॒तेव॑ सू॒नवे॒ वि वो॒ मदे॑ मृ॒ळा नो॑ अ॒भि चि॑द्व॒धाद्विव॑क्षसे ॥३॥
समु॒ प्र य॑न्ति धी॒तय॒ः सर्गा॑सोऽव॒ताँ इ॑व ।
क्रतुं॑ नः सोम जी॒वसे॒ वि वो॒ मदे॑ धा॒रया॑ चम॒साँ इ॑व॒ विव॑क्षसे ॥४॥
तव॒ त्ये सो॑म॒ शक्ति॑भि॒र्निका॑मासो॒ व्यृ॑ण्विरे ।
गृत्स॑स्य॒ धीरा॑स्त॒वसो॒ वि वो॒ मदे॑ व्र॒जं गोम॑न्तम॒श्विनं॒ विव॑क्षसे ॥५॥

॥१२॥ प॒शुं नः॑ सोम रक्षसि पुरु॒त्रा विष्ठि॑तं॒ जग॑त् ।
स॒माकृ॑णोषि जी॒वसे॒ वि वो॒ मदे॒ विश्वा॑ सं॒पश्य॒न्भुव॑ना॒ विव॑क्षसे ॥६॥
त्वं नः॑ सोम वि॒श्वतो॑ गो॒पा अदा॑भ्यो भव ।
सेध॑ राज॒न्नप॒ स्रिधो॒ वि वो॒ मदे॒ मा नो॑ दु॒ःशंस॑ ईशता॒ विव॑क्षसे ॥७॥
त्वं नः॑ सोम सु॒क्रतु॑र्वयो॒धेया॑य जागृहि ।
क्षे॒त्र॒वित्त॑रो॒ मनु॑षो॒ वि वो॒ मदे॑ द्रु॒हो नः॑ पा॒ह्यंह॑सो॒ विव॑क्षसे ॥८॥

त्वं नो॑ वृत्रहन्त॒मेन्द्र॑स्येन्दो शि॒वः सखा॑ ।
यत्सीं॒ हव॑न्ते समि॒थे वि वो॒ मदे॒ युध्य॑मानास्तो॒कसा॑तौ॒ विव॑क्षसे ॥९॥
अ॒यं घ॒ स तु॒रो मद॒ इन्द्र॑स्य वर्धत प्रि॒यः ।
अ॒यं क॒क्षीव॑तो म॒हो वि वो॒ मदे॑ म॒तिं विप्र॑स्य वर्धय॒द्विव॑क्षसे ॥१०॥
अ॒यं विप्रा॑य दा॒शुषे॒ वाजाँ॑ इयर्ति॒ गोम॑तः ।
अ॒यं स॒प्तभ्य॒ आ वरं॒ वि वो॒ मदे॒ प्रान्धं॑ श्रो॒णं च॑ तारिष॒द्विव॑क्षसे ॥११॥

॥ २६ ॥ ऋषिः—१-९ विमदः ऐन्द्रः प्राजापत्यो वा वसुकृद्वा वासुक्रः ॥ देवता—पूषा ॥ छन्दः—१ उष्णिक् । ४ आर्चीनिचृदुष्णिक् । २ आर्चीस्वराडनुष्टुप् । ३ ककुम्मत्यनुष्टुप् । ५-८ पादनिचृदनुष्टुप् । ९ आर्चीविराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—१, ४ ऋषभः । २, ३, ५-९ गान्धारः ॥

॥१३॥ प्र ह्यच्छा॑ मनी॒षाः स्पा॒र्हा यन्ति॑ नि॒युतः॑ ।
प्र द॒स्रा नि॒युद्र॑थः पू॒षा अ॑विष्टु॒ माहि॑नः ॥१॥
यस्य॒ त्यन्म॑हि॒त्वं वा॒ताप्य॑म॒यं जनः॑ ।
विप्र॒ आ वं॑सद्धी॒तिभि॒श्चिके॑त सुष्टु॒तीना॑म् ॥२॥
स वे॑द सुष्टु॒तीना॒मिन्दु॒र्न पू॒षा वृषा॑ ।
अ॒भि प्सुरः॑ प्रुषायति व्र॒जं न॒ आ प्रु॑षायति ॥३॥
मं॒सी॒महि॑ त्वा व॒यम॒स्माकं॑ देव पूषन् ।
म॒ती॒नां च॒ साध॑नं॒ विप्रा॑णां चाध॒वम् ॥४॥
प्रत्य॑र्धिर्य॒ज्ञाना॑मश्वह॒यो रथा॑नाम् ।
ऋषिः॒ स यो मनु॑र्हितो॒ विप्र॑स्य यावयत्स॒खः ॥५॥
॥१४॥ आ॒धीष॑माणायाः॒ पतिः॑ शु॒चाया॑श्च शु॒चस्य॑ च ।
वा॒सो॒वा॒यो॑ऽवी॑ना॒मा वासां॑सि॒ मर्मृ॑जत् ॥६॥
इ॒नो वाजा॑नां॒ पति॑रि॒नः पु॑ष्टी॒नां सखा॑ ।
प्र श्मश्रु॑ हर्य॒तो दू॑धो॒द्वि वृथा॒ यो अदा॑भ्यः ॥७॥
आ ते॒ रथ॑स्य पूषन्न॒जा धुरं॑ ववृत्युः ।
विश्व॑स्या॒र्थिनः॒ सखा॑ सनो॒जा अन॑पच्युतः ॥८॥
अ॒स्माक॑मू॒र्जा रथं॑ पू॒षा अ॑विष्टु॒ माहि॑नः ।
भुव॒द्वाजा॑नां वृ॒ध इ॒मं नः॑ श्रृणव॒द्धव॑म् ॥९॥

॥ २७ ॥ ऋषिः—१-२४ वसुक्र ऐन्द्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ५, ८, १०, १४, २२ त्रिष्टुप् । २ ९, १६, १८ विराट् त्रिष्टुप् । ३, ४, ११, १२, १५, १९-२१, २३ निचृत्त्रिष्टुप् । ६, ७, १३, १७ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । २४ भुरिक् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१५॥ असत्सु मे जरितः साभिवेगो यत्सुन्वते यजमानाय शिक्षम् ।
अनाशीर्दामहमस्मि प्रहन्ता सत्यध्वृतं वृजिनायन्तमाभुम् ॥१॥
यदीदहं युधये संनयान्यदेवयून्तन्वा३ शूशुजानान् ।
अमा ते तुम्रं वृषभं पचानि तीव्रं सुतं पञ्चदशं नि षिञ्चम् ॥२॥
नाहं तं वेद य इति ब्रवीत्यदेवयून्त्समरणे जघन्वान् ।
यदावाख्यत्समरणमृघावदादिद्ध मे वृषभा प्र ब्रुवन्ति ॥३॥
यदज्ञातेषु वृजनेष्वासं विश्वे सतो मघवानो म आसन् ।
जिनामि वेत्क्षेम आ सन्तमाभुं प्र तं क्षिणां पर्वते पादगृह्य ॥४॥
न वा उ मां वृजने वारयन्ते न पर्वतासो यदहं मनस्ये ।
मम स्वनात्कृधुकर्णो भयात एवेदनु द्यून्किरणः समेजात् ॥५॥

॥१६॥ दर्शन्न्वत्र शृतपाँ अनिन्द्रान्बाहुक्षदः शरवे पत्यमानान् ।
घृषुं वा ये निनिदुः सखायमध्यू न्वेषु पवयो ववृत्युः ॥६॥
अभूर्वौक्षीर्व्यु१ आयुरानड्दर्षन्नु पूर्वो अपरो नु दर्षत् ।
द्वे पवस्ते परि तं न भूतो यो अस्य पारे रजसो विवेष ॥७॥
गावो यवं प्रयुता अर्यो अक्षन्ता अपश्यं सहगोपाश्चरन्तीः ।
हवा इदर्यो अभितः समायन्कियदासु स्वपतिश्छन्दयाते ॥८॥
सं यद्वयं यवसादो जनानामहं यवाद उर्वज्रे अन्तः ।
अत्रा युक्तोऽवसातारमिच्छादथो अयुक्तं युनजद्ववन्वान् ॥९॥
अत्रेदु मे मंससे सत्यमुक्तं द्विपाच्च यच्चतुष्पात्संसृजानि ।
स्त्रीभिर्यो अत्र वृषणं पृतन्यादयुद्धो अस्य वि भजानि वेदः ॥१०॥

॥१७॥ यस्यानक्षा दुहिता जात्वास कस्तां विद्वाँ अभि मन्याते अन्धाम् ।
कतरो मेनिं प्रति तं मुचाते य ईं वहाते य ईं वा वरेयात् ॥११॥
कियती योषा मर्यतो वधूयोः परिप्रीता पन्यसा वार्येण ।
भद्रा वधूर्भवति यत्सुपेशाः स्वयं सा मित्रं वनुते जने चित् ॥१२॥
पत्तो जगार प्रत्यञ्चमत्ति शीर्ष्णा शिरः प्रति दधौ वरूथम् ।
आसीन ऊर्ध्वामुपसि क्षिणाति न्यङ्ङुत्तानामन्वेति भूमिम् ॥१३॥

बृहन्नच्छायो अपलाशो अर्वा तस्थौ माता विषितो अत्ति गर्भः ।
अन्यस्या वत्सं रिहती मिमाय कया भुवा नि दधे धेनुरूधः ॥१४॥
सप्त वीरासो अधरादुदायन्नष्टोत्तरात्तात्समजग्मिरन्ते ।
नव पश्चातात्स्थिविमन्त आयन्दश प्राक्सानु वि तिरन्त्यश्नः ॥१५॥
॥१८॥ दशानामेकं कपिलं समानं तं हिन्वन्ति क्रतवे पार्याय ।
गर्भं माता सुधितं वक्षणास्ववेनन्तं तुषयन्ती बिभर्ति ॥१६॥
पीवानं मेषमपचन्त वीरा न्युप्ता अक्षा अनु दीव आसन् ।
द्वा धनुं बृहतीमप्स्व१न्तः पवित्रवन्ता चरतः पुनन्ता ॥१७॥
वि क्रोशनासो विष्वञ्च आयन्पचाति नेमो नहि पक्षदर्धः ।
अयं मे देवः सविता तदाह द्र्वन्न इद्वनवत्सर्पिरन्नः ॥१८॥
अपश्यं ग्रामं वहमानमारादचक्रया स्वधया वर्तमानम् ।
सिषक्त्यर्यः प्र युगा जनानां सद्यः शिश्ना प्रमिनानो नवीयान् ॥१९॥
एतौ मे गावौ प्रमरस्य युक्तौ मो षु प्र सेधीर्मुहुरिन्ममन्धि ।
आपश्चिदस्य वि नशन्त्यर्थं सूरश्च मर्क उपरो बभूवान् ॥२०॥
॥१९॥ अयं यो वज्रः पुरुधा विवृत्तोऽवः सूर्यस्य बृहतः पुरीषात् ।
श्रव इदेना परो अन्यदस्ति तदव्यथी जरिमाणस्तरन्ति ॥२१॥
वृक्षेवृक्षे नियता मीमयद्गौस्ततो वयः प्र पतान्पूरुषादः ।
अथेदं विश्वं भुवनं भयात इन्द्राय सुन्वदृषये च शिक्षत् ॥२२॥
देवानां माने प्रथमा अतिष्ठन्कृन्तत्रादेषामुपरा उदायन् ।
त्रयस्तपन्ति पृथिवीमनूपा द्वा बृबूकं वहतः पुरीषम् ॥२३॥
सा ते जीवातुरुत तस्य विद्धि मा स्मैतादृगप गूहः समर्ये ।
आविः स्वः कृणुते गूहते बुसं स पादुरस्य निर्णिजो न मुच्यते ॥२४॥

॥ २८ ॥ ऋषिः—१-१२ इन्द्रवसुक्रयोः संवाद ऐन्द्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २, ७, ८, १२ निचृत्त्रिष्टुप् । ३, ६ त्रिष्टुप् । ४, ५, १० विराट्त्रिष्टुप् । ९, ११ पादनिचृत्त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—धैवतः ॥

॥२०॥ विश्वो ह्य१न्यो अरिराजगाम ममेदह श्वशुरो ना जगाम ।
जक्षीयाद्धाना उत सोमं पपीयात्स्वाशितः पुनरस्तं जगायात् ॥१॥

स रो॑रुवद्वृष॒भस्ति॒ग्मशृ॑ङ्गो॒ वर्ष्म॑न्तस्थौ॒ वरि॑म॒न्ना पृ॑थि॒व्याः ।
विश्वे॑ष्वेनं वृ॒जने॑षु पामि॒ यो मे॑ कु॒क्षी सु॒तसो॑मः पृ॒णाति॑ ॥२॥
अद्रि॑णा ते म॒न्दिन॑ इन्द्र॒ तूया॑न्त्सु॒न्वन्ति॒ सोमा॒न्पिब॑सि॒ त्वमे॑षाम् ।
पच॑न्ति ते वृष॒भाँ अत्सि॒ तेषां॑ पृ॒क्षेण॒ यन्म॑घवन्हू॒यमा॑नः ॥३॥
इ॒दं सु मे॑ जरित॒रा चि॑किद्धि प्रती॒पं शापं॑ न॒द्यो॑ वहन्ति ।
लो॒पा॒शः सिं॒हं प्र॒त्यञ्च॑मत्साः क्रो॒ष्टा व॑रा॒हं निर॑तक्त॒ कक्षा॑त् ॥४॥
क॒था त॑ ए॒तद॒हमा चि॑केतं॒ गृत्स॑स्य॒ पाक॑स्त॒वसो॑ मनी॒षाम् ।
त्वं नो॑ वि॒द्वाँ ऋ॑तु॒था वि वो॑चो॒ यमर्धं॑ ते मघवन्क्षे॒म्या धूः ॥५॥
ए॒वा हि मां त॒वसं॑ व॒र्धय॑न्ति दि॒वश्चि॑न्मे बृह॒त उत्त॑रा॒ धूः ।
पु॒रू स॒हस्रा॒ नि शि॑शामि सा॒कम॑श॒त्रुं हि मा॒ जनि॑ता ज॒जान॑ ॥६॥

॥२१॥ ए॒वा हि मां त॒वसं॑ ज॒ज्ञुरु॒ग्रं कर्म॑न्कर्म॒न्वृष॑ण॒मिन्द्र॑ दे॒वाः ।
वधीं॑ वृ॒त्रं वज्रे॑ण मन्दसा॒नोऽप॑ व्र॒जं म॑हि॒ना दा॒शुषे॑ वम् ॥७॥
दे॒वास॑ आय॒न्परशूँ॑रबिभ्र॒न्वना॑ वृ॒श्चन्तो॑ अ॒भि वि॒ड्भिरा॑यन् ।
नि सु॒द्र्वं१॒॑ दध॑तो व॒क्षणा॑सु॒ यत्रा॒ कृपी॑ट॒मनु॒ तद्द॑हन्ति ॥८॥
श॒शः क्षु॒रं प्र॒त्यञ्चं॑ जगा॒राद्रिं॑ लो॒गेन॒ व्य॑भेद॒मारा॑त् ।
बृ॒हन्तं॑ चिदृह॒ते र॑न्धयानि॒ वय॑द्व॒त्सो वृ॑ष॒भं शूशु॑वानः ॥९॥
सु॒प॒र्ण इ॒त्था न॒खमा सि॑षाया॒वरु॑द्धः परि॒पदं॒ न सिं॒हः ।
नि॒रु॒द्धश्चि॑न्महि॒षस्त॒र्ष्यावा॑न्गो॒धा तस्मा॑ अ॒यथं॑ कर्षदे॒तत् ॥१०॥
तेभ्यो॑ गो॒धा अ॒यथं॑ कर्षदे॒तद्ये ब्र॒ह्मणः॑ प्रति॒पीय॒न्त्यन्नैः॑ ।
सि॒म उ॒क्ष्णो॑ऽवसृ॒ष्टाँ अ॑दन्ति स्व॒यं बला॑नि त॒न्वः॑ शृणा॒नाः ॥११॥
ए॒ते शमी॑भिः सु॒शमी॑ अभूव॒न्ये हि॑न्वि॒रे त॒न्वः१॒॑ सोम॑ उ॒क्थैः ।
नृ॒वद्वद॒न्नुप॑ नो माहि॒ वाजा॑न्दि॒वि श्रवो॑ दधिषे॒ नाम॑ वी॒रः ॥१२॥

॥२८॥ ऋषिः—१-८ वसुक्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ५, ७ विराट्त्रिष्टुप् । २, ४ ६ निचृत्त्रिष्टुप् । ३, ८ पादनिचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२२॥ वने॒ न वा॒ यो न्य॑धायि चा॒कञ्छुचि॑र्वां॒ स्तोमो॑ भुरणावजीगः ।
यस्येदिन्द्रः॑ पुरु॒दिने॑षु॒ होता॑ नृ॒णां नर्यो॒ नृत॑मः क्ष॒पावा॑न् ॥१॥
प्र ते॑ अ॒स्या उ॒षसः॒ प्राप॑रस्या नृ॒तौ स्या॑म॒ नृत॑मस्य नृ॒णाम् ।
अनु॑ त्रि॒शो॒कः श॒तमाव॑ह॒न्नॄन्कुत्से॑न॒ रथो॒ यो अस॑त्सस॒वान् ॥२॥

कस्ते मदं इन्द्र रन्त्यो भूद्दुरो गिरो अभ्यु१ग्रो वि धाव ।
कद्वाहो अर्वागुप मा मनीषा आ त्वा शक्यामुपमं राधो अन्नैः ॥३॥
कदु द्युम्नमिन्द्र त्वावतो नृन्कया धिया करसे कन्न आगन् ।
मित्रो न सत्य उरुगाय भृत्या अन्ने समस्य यदसन्मनीषाः ॥४॥
प्रेरय सूरो अर्थं न पारं ये अस्य कामं जनिधा इव ग्मन् ।
गिरश्च ये ते तुविजात पूर्वीर्नर इन्द्र प्रतिशिक्षन्त्यन्नैः ॥५॥

॥२३॥ मात्रे नु ते सुमिते इन्द्र पूर्वी द्यौर्मज्मना पृथिवी काव्येन ।
वराय ते घृतवन्तः सुतासः स्वाद्मन्भवन्तु पीतये मधूनि ॥६॥
आ मध्वो अस्मा असिचन्नमत्रमिन्द्राय पूर्णं स हि सत्यराधाः ।
स वावृधे वरिमन्ना पृथिव्या अभि क्रत्वा नर्यः पौंस्यैश्च ॥७॥
व्यानळिन्द्रः पृतनाः स्वोजा आस्मै यतन्ते सख्याय पूर्वीः ।
आ स्मा रथं न पृतनासु तिष्ठ यं भद्रया सुमत्या चोदयासे ॥८॥
७६ [तृतीयोऽनुवाकः ॥ सू० १०-४२]

॥ ३० ॥ ऋषिः—१-१५ कवष ऐलूषः ॥ देवता—आप अपान्नपाद्वा ॥ छन्दः—१, ३, ९, ११, १२, १५ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ४, ६, ८, १४ विराट्त्रिष्टुप् । ५, ७, १०, १३ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२४॥ प्र देवत्रा ब्रह्मणे गातुरेत्वपो अच्छा मनसो न प्रयुक्ति ।
महीं मित्रस्य वरुणस्य धासिं पृथुज्रयसे रीरधा सुवृक्तिम् ॥१॥
अध्वर्यवो हविष्मन्तो हि भूताच्छाप इतोशतीरुशन्तः ।
अव याश्चष्टे अरुणः सुपर्णस्तमास्यध्वमूर्मिमद्या सुहस्ताः ॥२॥
अध्वर्यवोऽप इता समुद्रमपां नपातं हविषा यजध्वम् ।
स वो दददूर्मिमद्या सुपूतं तस्मै सोमं मधुमन्तं सुनोत ॥३॥
यो अनिध्मो दीदयदप्स्व१न्तर्यं विप्रास ईळते अध्वरेषु ।
अपां नपान्मधुमतीरपो दा याभिरिन्द्रो वावृधे वीर्याय ॥४॥
याभिः सोमो मोदते हर्षते च कल्याणीभिर्युवतिभिर्न मर्यः ।
ता अध्वर्यो अपो अच्छा परेहि यदासिञ्चा ओषधीभिः पुनीतात् ॥५॥

॥२५॥ एवेद्यूने युवतयो नमन्त यदीमुशन्नुशतीरेत्यच्छ ।
सं जानते मनसा सं चिकित्रेऽध्वर्यवो धिषणापश्च देवीः ॥६॥
यो वो वृताभ्यो अकृणोदु लोकं यो वो मह्या अभिशस्तेरमुञ्चत् ।
तस्मा इन्द्राय मधुमन्तमूर्मिं देवमादनं प्र हिणोतनापः ॥७॥

प्रास्मै हिनोत मधुमन्तमूर्मिं गर्भो यो वः सिन्धवो मध्व उत्सः ।
घृतपृष्ठमीड्यमध्वरेष्वापो रेवतीः शृणुता हवं मे ॥८॥
तं सिन्धवो मत्सरमिन्द्रपानमूर्मिं प्र हेत य उभे इयर्ति ।
मदच्युतमौशानं नभोजां परि त्रितन्तुं विचरन्तमुत्सम् ॥९॥
आवर्वृततीरध नु द्विधारा गोषुयुधो न नियवं चरन्तीः ।
ऋषे जनित्रीर्भुवनस्य पत्नीरपो वन्दस्व सवृधः सयोनीः ॥१०॥

॥२६॥ हिनोता नो अध्वरं देवयज्या हिनोत ब्रह्म सनये धनानाम् ।
ऋतस्य योगे वि ष्यध्वमूधः श्रुष्टीवरीर्भूतनास्मभ्यमापः ॥११॥
आपो रेवतीः क्षयथा हि वस्वः क्रतुं च भद्रं बिभृथामृतं च ।
रायश्च स्थ स्वपत्यस्य पत्नीः सरस्वती तद्गृणते वयो धात् ॥१२॥
प्रति यदापो अदृश्रमायतीर्घृतं पयांसि बिभ्रतीर्मधूनि ।
अध्वर्युभिर्मनसा संविदाना इन्द्राय सोमं सुषुतं भरन्तीः ॥१३॥
एमा अग्मन्रेवतीर्जीवधन्या अध्वर्यवः सादयता सखायः ।
नि बर्हिषि धत्तन सोम्यासोऽपां नप्त्रा संविदानास एनाः ॥१४॥
आग्मन्नाप उशतीर्बर्हिरेदं न्यध्वरे असदन्देवयन्तीः ।
अध्वर्यवः सुनुतेन्द्राय सोममभूदु वः सुशका देवयज्या ॥१५॥

॥ ३१ ॥ ऋषिः—१-११ कवष ऐलूषः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ८ निचृत्त्रिष्टुप् ।
२, ४, ५, ७, ११ त्रिष्टुप् । ३, १० विराट् त्रिष्टुप् । ६ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ९ आर्चीस्वराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः

॥२७॥ आ नो देवानामुप वेतु शंसो विश्वेभिस्तुरैरवसे यजत्रः ।
तेभिर्वयं सुषखायो भवेम तरन्तो विश्वा दुरिता स्याम ॥१॥
परि चिन्मर्तो द्रविणं ममन्यादृतस्य पथा नमसा विवासेत् ।
उत स्वेन क्रतुना सं वदेत श्रेयांसं दक्षं मनसा जगृभ्यात् ॥२॥
अधायि धीतिरससृग्रमंशास्तीर्थे न दस्ममुप यन्त्यूमाः ।
अभ्यानश्म सुवितस्य शूषं नवेदसो अमृतानामभूम ॥३॥
नित्यश्चाकन्यात्स्वपतिर्दमूना यस्मा उ देवः सविता जजान ।
भगो वा गोभिरर्यमेमनज्यात्सो अस्मै चारुश्छदयदुत स्यात् ॥४॥
इयं सा भूया उषसामिव क्षा यद्ध क्षुमन्तः शवसा समायन् ।
अस्य स्तुतिं जरितुर्भिक्षमाणा आ नः शग्मास उप यन्तु वाजाः ॥५॥

॥२८॥ अस्येदेषा सुमतिः पप्रथानाभवत्पूर्व्या भूमना गौः ।
अस्य सनीळा असुरस्य योनौ समान आ भरणे बिभ्रमाणाः ॥६॥
किं स्विद्वनं क उ स वृक्ष आस यतो द्यावापृथिवी निष्टतक्षुः ।
संतस्थाने अजरे इतऊती अहानि पूर्वीरुषसो जरन्त ॥७॥
नैतावदेना परो अन्यदस्त्युक्षा स द्यावापृथिवी बिभर्ति ।
त्वचं पवित्रं कृणुत स्वधावान्यदीं सूर्यं न हरितो वहन्ति ॥८॥
स्तेगो न क्षामत्येति पृथ्वीं मिहं न वातो वि ह वाति भूम ।
मित्रो यत्र वरुणो अज्यमानोऽग्निर्वने न व्यसृष्ट शोकम् ॥९॥
स्तरीर्यत्सूत सद्यो अज्यमाना व्यथिरव्यथीः कृणुत स्वगोपा ।
पुत्रो यत्पूर्वः पित्रोर्जनिष्ट शम्यां गौर्जगार यद्ध पृच्छान् ॥१०॥
उत कण्वं नृषदः पुत्रमाहुरुत श्यावो धनमादत्त वाजी ।
प्र कृष्णाय रुशदपिन्वतोधर्ऋतमत्र नकिरस्मा अपीपेत् ॥११॥

॥ ३२ ॥ ऋषिः—१-९ कवषः ऐलूषः। देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१. २ विराड् जगती । ६ निचृज्जगती
४ पादनिचृज्जगती । ५ आर्ची जगती । ६ त्रिष्टुप् । ७ आर्चीस्वराट् त्रिष्टुप् । ८, ९ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-५ निषादः । ६-९ धैवतः ॥

॥२९॥ प्र सु ग्मन्ता धियसानस्य सक्षणि वरेभिर्वराँ अभि षु प्रसीदतः ।
अस्माकमिन्द्र उभयं जुजोषति यत्सोम्यस्यान्धसो बुबोधति ॥१॥
वीन्द्र यासि दिव्यानि रोचना वि पार्थिवानि रजसा पुरुष्टुत ।
ये त्वा वहन्ति मुहुरध्वराँ उप ते सु वन्वन्तु वग्वनाँ अराधसः ॥२॥
तदिन्मे छन्त्सद्वपुषो वपुष्टरं पुत्रो यज्जानं पित्रोरधीयति ।
जाया पतिं वहति वग्नुना सुमत्पुंस इद्भद्रो वहतुः परिष्कृतः ॥३॥
तदित्सधस्थमभि चारु दीधय गावो यच्छासन्वहतुं न धेनवः ।
माता यन्मन्तुर्यूथस्य पूर्व्याभि वाणस्य सप्तधातुरिज्जनः ॥४॥
प्र वोऽच्छा रिरिचे देवयुष्पदमेको रुद्रेभिर्याति तुर्वणिः ।
जरा वा येष्वमृतेषु दावने परि व ऊमेभ्यः सिञ्चता मधु ॥५॥
॥३०॥ निधीयमानमपगूळ्हमप्सु प्र मे देवानां व्रतपा उवाच ।
इन्द्रो विद्वाँ अनु हि त्वा चचक्ष तेनाहमग्ने अनुशिष्ट आगाम् ॥६॥
अक्षेत्रवित्क्षेत्रविदं ह्यप्राट् स प्रैति क्षेत्रविदानुशिष्टः ।
एतद्वै भद्रमनुशासनस्योत स्रुतिं विन्दत्यञ्जसीनाम् ॥७॥

अ॒द्येदु॒ प्राणी॒दम॑मन्नि॒माहापी॑वृतो अध॑यन्मा॒तुरूध॑ः ।
एमे॑नमाप जरि॒मा युवा॑न॒महे॑ळ॒न्वसु॑ः सु॒मना॑ बभूव ॥८॥
ए॒तानि॑ भ॒द्रा कलश क्रियाम॒ कुरु॑श्रवण॒ दद॑तो म॒घानि॑ ।
दा॒न इद्वो॑ मघवा॒नः सो अ॑स्त्व॒यं च॒ सोमो॑ हृ॒दि यं बिभ॑र्मि ॥९॥

॥ इति सप्तमाष्टके सप्तमोऽध्यायः ॥

[सप्तमाध्याये वर्गाः ३०, सूक्तानि १४, ऋचः १५३]

अथाष्टमोऽध्यायः ॥

॥ ३३ ॥ ऋषिः—१-९ कवष ऐलूषः ॥ देवता—१ विश्वेदेवाः । २, ३ इन्द्रः । ४, ५ कुरुश्रवणस्य त्रासदस्यवस्य दानस्तुतिः । ६-९ उपमश्रवा मित्रातिथिपुत्राः ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । २ निचृद् बृहती । ३ भुरिग् बृहती । ४-७, ९ गायत्री । ८ पादनिचृद् गायत्री ॥ स्वरः—१ धैवतः । २, ३ मध्यमः । ४-९ षड्जः ॥

॥१॥ प्र मा॑ युयुज्रे प्र॒युजो॒ जना॑नां॒ वहा॑मि स्म पू॒षण॒मन्त॑रेण ।
विश्वे॑ दे॒वासो॒ अध॒ माम॑रक्षन्दु॒ःशासु॒रागा॒दिति॒ घोष॑ आसीत् ॥१॥
सं मा॑ तपन्त्य॒भित॑ः स॒पत्नी॑रिव॒ पर्श॑वः ।
नि बा॑धते॒ अम॑तिर्न॒ग्नता॒ जसु॒र्वेर्न वे॑वीयते म॒तिः ॥२॥
मूषो॒ न शि॒श्ना व्य॑दन्ति मा॒ध्य॑ः स्तो॒तारं॑ ते शतक्रतो ।
स॒कृत्सु नो॑ मघवन्निन्द्र मृळ॒याधा॑ पि॒तेव॑ नो भव ॥३॥
कु॒रु॒श्रव॑णमावृणि॒ राजा॑नं॒ त्रास॑दस्यवम् । मंहि॑ष्ठं वा॒घता॒मृषि॑ः ॥४॥
यस्य॑ मा ह॒रितो॒ रथे॑ ति॒स्रो वह॑न्ति साधु॒या । स्तवै॑ स॒हस्र॑दक्षिणे ॥५॥

॥२॥ यस्य॒ प्रस्वा॑दसो॒ गिर॑ उप॒मश्र॑वसः पि॒तुः । क्षेत्रं॒ न र॒ण्वमू॒चुषे॑ ॥६॥
अधि॑ पुत्रो॑पमश्रवो॒ नपा॑न्मित्रातिथेरिहि । पि॒तुष्टे॑ अस्मि वन्दि॒ता ॥७॥
यदी॒शी॑या॒मृता॑नामु॒त वा॒ मर्त्या॑नाम् । जीवे॒दिन्म॒घवा॒ मम॑ ॥८॥
न दे॒वाना॒मति॑ व्र॒तं श॒तात्मा॑ च॒न जी॑वति । तथा॑ यु॒जा वि वा॑वृते ॥९॥

॥ ३४ ॥ ऋषिः—१-१४ कवष ऐलूष अक्षो वा मौजवान् ॥ देवता -१, ७, ९, १२, १३ अक्षकृषिप्रशंसा । २-६, ८, १० ११, १४ अक्षकितवनिन्दा ॥ छन्दः—१, २, ८, १२, १३ त्रिष्टुप् । ३, ६, ११, १४ निचृत् त्रिष्टुप् । ४, ५, ९, १० विराट् त्रिष्टुप । ७ जगती ॥ स्वरः—१-६, ८-१४ धैवतः । ७ निषादः ॥

॥३॥ प्रावेपा मा बृहतो मादयन्ति प्रवातेजा इरिणे वर्वृतानाः ।
सोमस्येव मौजवतस्य भक्षो विभीदको जागृविर्मह्यमच्छान् ॥१॥
न मा मिमेथ न जिहीळ एषा शिवा सखिभ्य उत मह्यमासीत् ।
अक्षस्याहमेकपरस्य हेतोरनुव्रतामप जायामरोधम् ॥२॥
द्वेष्टि श्वश्रूरप जाया रुणद्धि न नाथितो विन्दते मर्डितारम् ।
अश्वस्येव जरतो वस्न्यस्य नाहं विन्दामि कितवस्य भोगम् ॥३॥
अन्ये जायां परि मृशन्त्यस्य यस्यागृधद्वेदने वाज्य१क्षः ।
पिता माता भ्रातर एनमाहुर्न जानीमो नयता बद्धमेतम् ॥४॥
यदादीध्ये न दविषाण्येभिः परायद्भ्योऽव हीये सखिभ्यः ।
न्युप्ताश्च बभ्रवो वाचमक्रतँ एमीदेषां निष्कृतं जारिणीव ॥५॥

॥४॥ सभामेति कितवः पृच्छमानो जेष्यामीति तन्वा३ शूशुजानः ।
अक्षासो अस्य वि तिरन्ति कामं प्रतिदीव्ने दधत आ कृतानि ॥६॥
अक्षास इदङ्कुशिनो नितोदिनो निकृत्वानस्तपनास्तापयिष्णवः ।
कुमारदेष्णा जयतः पुनर्हणो मध्वा संपृक्ताः कितवस्य बर्हणा ॥७॥
त्रिपञ्चाशः क्रीळति व्रात एषां देव इव सविता सत्यधर्मा ।
उग्रस्य चिन्मन्यवे ना नमन्ते राजा चिदेभ्यो नम इत्कृणोति ॥८॥
नीचा वर्तन्त उपरि स्फुरन्त्यहस्तासो हस्तवन्तं सहन्ते ।
दिव्या अङ्गारा इरिणे न्युप्ताः शीताः सन्तो हृदयं निर्दहन्ति ॥९॥
जाया तप्यते कितवस्य हीना माता पुत्रस्य चरतः क्व स्वित् ।
ऋणावा बिभ्यद्धनमिच्छमानोऽन्येषामस्तमुप नक्तमेति ॥१०॥

॥५॥ स्त्रियं दृष्ट्वाय कितवं ततापान्येषां जायां सुकृतं च योनिम् ।
पूर्वाह्णे अश्वान्युयुजे हि बभ्रून्त्सो अग्नेरन्ते वृषलः पपाद ॥११॥
यो वः सेनानीर्महतो गणस्य राजा व्रातस्य प्रथमो बभूव ।
तस्मै कृणोमि न धना रुणध्मि दशाहं प्राचीस्तदृतं वदामि ॥१२॥

अक्षैर्मा दीव्यः कृषिमित्कृषस्व वित्ते रमस्व बहु मन्यमानः ।
तत्र गावः कितव तत्र जाया तन्मे वि चष्टे सवितायमर्यः ॥१३॥
मित्रं कृणुध्वं खलु मृळता नो मा नो घोरेण चरताभि धृष्णु ।
नि वो नु मन्युर्विशतामरातिरन्यो बभ्रूणां प्रसितौ न्वस्तु ॥१४॥

॥ ३५ ॥ ऋषिः—१ १४ लुशो धानाकः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ६, ९, ११ विराड् जगती । २ भुरिग् जगती । ३, ७, १०, १२ पादनिचृज्जगती । ४, ८ आर्चीस्वराड् जगती । ५ आर्चीभुरिग् जगती । १३ निचृत्त्रिष्टुप् । १४ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-१२ निषादः ।१३, १४ धैवतः ॥

॥६॥ अबुध्रमु त्य इन्द्रवन्तो अग्नयो ज्योतिर्भरन्त उषसो व्युष्टिषु ।
मही द्यावापृथिवी चेततामपोऽद्या देवानामव आ वृणीमहे ॥१॥
दिवस्पृथिव्योरव आ वृणीमहे मातॄन्त्सिन्धून्पर्वताञ्छर्यणावतः ।
अनागास्त्वं सूर्यमुषासमीमहे भद्रं सोमः सुवानो अद्या कृणोतु नः ॥२॥
द्यावा नो अद्य पृथिवी अनागसो मही त्रायेतां सुविताय मातरा ।
उषा उच्छन्त्यप बाधतामघं स्वस्त्य१ग्निं समिधानमीमहे ॥३॥
इयं न उस्रा प्रथमा सुदेव्यं रेवत्सनिभ्यो रेवती व्युच्छतु ।
आरे मन्युं दुर्विदत्रस्य धीमहि स्वस्त्य१ग्निं समिधानमीमहे ॥४॥
प्र याः सिस्रते सूर्यस्य रश्मिभिर्ज्योतिर्भरन्तीरुषसो व्युष्टिषु ।
भद्रा नो अद्य श्रवसे व्युच्छत स्वस्त्य१ग्निं समिधानमीमहे ॥५॥

॥७॥ अनमीवा उषस आ चरन्तु न उदग्नयो जिहतां ज्योतिषा बृहत् ।
आयुक्षातामश्विना तूतुजिं रथं स्वस्त्य१ग्निं समिधानमीमहे ॥६॥
श्रेष्ठं नो अद्य सवितर्वरेण्यं भागमा सुव स हि रत्नधा असि ।
रायो जनित्रीं धिषणामुप ब्रुवे स्वस्त्य१ग्निं समिधानमीमहे ॥७॥
पिपर्तु मा तदृतस्य प्रवाचनं देवानां यन्मनुष्या३ अमन्महि ।
विश्वा इदुस्राः स्पळुदेति सूर्यः स्वस्त्य१ग्निं समिधानमीमहे ॥८॥
अद्वेषो अद्य बर्हिषः स्तरीमणि ग्राव्णां योगे मन्मनः साध ईमहे ।
आदित्यानां शर्मणि स्था भुरण्यसि स्वस्त्य१ग्निं समिधानमीमहे ॥९॥
आ नो बर्हिः सधमादे बृहद्दिवि देवाँ ईळे सादया सप्त होतॄन् ।
इन्द्रं मित्रं वरुणं सातये भगं स्वस्त्य१ग्निं समिधानमीमहे ॥१०॥

॥८॥ त आदित्या आ गता सर्वतातये वृधे नो यज्ञमवता सजोषसः ।
बृहस्पतिं पूषणमश्विना भगं स्वस्त्य१ग्निं समिधानमीमहे ॥११॥

तन्नो॑ देवा यच्छत सुप्रवाच॒नं छ॒र्दिरा॑दित्याः सु॒भरं॑ नृपाय्य॑म ।
पश्वे॑ तो॒काय॒ तन॑याय जी॒वसे॑ स्व॒स्त्य१॒॑ग्निं स॑मिधा॒नमी॑महे ॥१२॥
विश्वे॑ अ॒द्य म॒रुतो॒ विश्व॑ ऊ॒ती विश्वे॑ भवन्त्व॒ग्नयः॒ समि॑द्धाः ।
विश्वे॑ नो दे॒वा अव॒सा ग॑मन्तु॒ विश्व॑मस्तु॒ द्रवि॑णं॒ वाजो॑ अ॒स्मे ॥१३॥
यं दे॑वा॒सोऽव॑थ॒ वाज॑सातौ॒ यं त्राय॑ध्वे॒ यं पि॑पृ॒थात्यंहः॑ ।
यो वो॑ गोपी॒थे न भ॒यस्य॒ वेद॑ ते स्या॑म दे॒ववी॑तये तुरासः ॥१४॥

॥ ३६ ॥ ऋषिः—१-१४ लुशो धानाकः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, २, ४, ६-८, ११ निचृज्जगती । ३ विराड् जगती । ५, ९, १० जगती । १२ पादनिचृज्जगती । १३ त्रिष्टुप् । १४ स्वराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-१२ निषादः । १३, १४ धैवतः ॥

॥९॥ उ॒षासा॒नक्ता॑ बृह॒ती सु॒पेश॑सा॒ द्यावा॒क्षामा॒ वरु॑णो मि॒त्रो अ॑र्य॒मा ।
इन्द्रं॑ हुवे म॒रुतः॒ पर्व॑ताँ अ॒प आ॑दि॒त्यान्द्यावा॑पृथि॒वी अ॒पः स्वः॑ ॥१॥
द्यौश्च॑ नः पृथि॒वी च॒ प्रचे॑तस ऋ॒ताव॑री रक्षता॒मंह॑सो रि॒षः ।
मा दु॑र्वि॒दत्रा॒ निर्ऋ॑तिर्न ईशत॒ तद्दे॒वाना॒मवो॑ अ॒द्या वृ॑णीमहे ॥२॥
विश्व॑स्मान्नो॒ अदि॑तिः पा॒त्वंह॑सो मा॒ता मि॒त्रस्य॒ वरु॑णस्य रे॒वतः॑ ।
स्व॑र्व॒ज्ज्योति॑रवृ॒कं न॑शीमहि॒ तद्दे॒वाना॒मवो॑ अ॒द्या वृ॑णीमहे ॥३॥
ग्रावा॒ वद॒न्नप॒ रक्षां॑सि सेधतु दु॒ष्ष्वप्न्यं॒ निर्ऋ॑तिं॒ विश्व॑म॒त्रिण॑म ।
आ॒दि॒त्यं शर्म॑ म॒रुता॑मशीमहि॒ तद्दे॒वाना॒मवो॑ अ॒द्या वृ॑णीमहे ॥४॥
एन्द्रो॑ ब॒र्हिः सीद॑तु॒ पिन्व॑ता॒मिळा॒ बृह॒स्पतिः॒ साम॑भिर्ऋ॒क्वो अ॑र्चतु ।
सु॒प्र॒के॒तं जी॒वसे॒ मन्म॑ धीमहि॒ तद्दे॒वाना॒मवो॑ अ॒द्या वृ॑णीमहे ॥५॥
॥१०॥ दि॒वि॒स्पृशं॑ य॒ज्ञम॒स्माक॑मश्विना जी॒राध्व॑रं कृणुतं सु॒म्नमि॒ष्टये॑ ।
प्रा॒चीन॑रश्मि॒माहु॑तं घृ॒तेन॒ तद्दे॒वाना॒मवो॑ अ॒द्या वृ॑णीमहे ॥६॥
उप॑ ह्वये सु॒हवं॒ मारु॑तं ग॒णं पा॑व॒कमृ॒ष्वं स॒ख्याय॑ शं॒भुव॑म ।
रा॒यस्पोषं॑ सौश्रव॒साय॑ धीमहि॒ तद्दे॒वाना॒मवो॑ अ॒द्या वृ॑णीमहे ॥७॥
अ॒पां पेरुं॑ जी॒वध॑न्यं भरामहे देवा॒व्यं॑ सु॒हव॑मध्वर॒श्रिय॑म ।
सु॒र॒श्मिं सोम॑मिन्द्रि॒यं य॑मीमहि॒ तद्दे॒वाना॒मवो॑ अ॒द्या वृ॑णीमहे ॥८॥
स॒नेम॒ तत्सु॑स॒निता॑ स॒नित्व॑भिर्व॒यं जी॒वा जी॒वपु॑त्रा॒ अना॑गसः ।
ब्र॒ह्म॒द्विषो॒ विष्व॒गेनो॑ भरेरत॒ तद्दे॒वाना॒मवो॑ अ॒द्या वृ॑णीमहे ॥९॥
ये स्था मनो॑र्य॒ज्ञिया॒स्ते शृ॑णोतन॒ यद्वो॑ दे॒वा ईम॑हे॒ तद्द॑दातन ।
जै॒त्रं क्रतुं॑ रयि॒मद्वी॒रव॒द्यश॒स्तद्दे॒वाना॒मवो॑ अ॒द्या वृ॑णीमहे ॥१०॥

॥११॥ महदद्य महतामा वृणीमहेऽवो देवानां बृहतामनर्वणाम् ।
यथा वसु वीरजातं नशामहै तद्देवानामवो अद्या वृणीमहे ॥११॥
महो अग्नेः समिधानस्य शर्मण्यनागा मित्रे वरुणे स्वस्तये ।
श्रेष्ठे स्याम सवितुः सवीमनि तद्देवानामवो अद्या वृणीमहे ॥१२॥
ये सवितुः सत्यसवस्य विश्वे मित्रस्य व्रते वरुणस्य देवाः ।
ते सौभगं वीरवद्गोमदप्नो दधातन द्रविणं चित्रमस्मे ॥१३॥
सविता पश्चातात्सविता पुरस्तात्सवितोत्तरात्तात्सविताधरात्तात् ।
सविता नः सुवतु सर्वतातिं सविता नो रासतां दीर्घमायुः ॥१४॥

॥ ३७ ॥ ऋषिः—१-१२ अभितपाः सौर्यः ॥ देवता—सूर्यः ॥ छन्दः—१-५ निचृज्जगती ।
६-९ विराड् जगती । ११, १२ जगती । १० निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-९, ११,
१२ निषादः । १० धैवतः ॥

॥१२॥ नमो मित्रस्य वरुणस्य चक्षसे महो देवाय तदृतं सपर्यत ।
दूरेदृशे देवजाताय केतवे दिवस्पुत्राय सूर्याय शंसत ॥१॥
सा मा सत्योक्तिः परि पातु विश्वतो द्यावा च यत्र ततनन्नहानि च ।
विश्वमन्यन्नि विशते यदेजति विश्वाहापो विश्वाहोदेति सूर्यः ॥२॥
न ते अदेवः प्रदिवो नि वासते यदेतशेभिः पतरै रथर्यसि ।
प्राचीनमन्यदनु वर्तते रज उदन्येन ज्योतिषा यासि सूर्य ॥३॥
येन सूर्य ज्योतिषा बाधसे तमो जगच्च विश्वमुदियर्षि भानुना ।
तेनास्मद्विश्वामनिरामनाहुतिमपामीवामप दुष्ष्वप्न्यं सुव ॥४॥
विश्वस्य हि प्रेषितो रक्षसि व्रतमहेळयन्नुच्चरसि स्वधा अनु ।
यदद्य त्वा सूर्योपब्रवामहै तं नो देवा अनु मंसीरत क्रतुम् ॥५॥
तं नो द्यावापृथिवी तन्न आप इन्द्रः शृण्वन्तु मरुतो हवं वचः ।
मा शूने भूम सूर्यस्य संदृशि भद्रं जीवन्तो जरणामशीमहि ॥६॥
॥१३॥ विश्वाहा त्वा सुमनसः सुचक्षसः प्रजावन्तो अनमीवा अनागसः ।
उद्यन्तं त्वा मित्रमहो दिवेदिवे ज्योग्जीवाः प्रति पश्येम सूर्य ॥७॥
महि ज्योतिर्बिभ्रतं त्वा विचक्षण भास्वन्तं चक्षुषेचक्षुषे मयः ।
आरोहन्तं बृहतः पाजसस्परि वयं जीवाः प्रति पश्येम सूर्य ॥८॥
यस्य ते विश्वा भुवनानि केतुना प्र चेरते नि च विशन्ते अक्तुभिः ।
अनागास्त्वेन हरिकेश सूर्याह्नाह्ना नो वस्यसावस्यसोदिहि ॥९॥

शं नो भव चक्षसा शं नो अह्ना शं भानुना शं हिमा शं घृणेन ।
यथा शमध्वञ्छमसद्दुरोणे तत्सूर्य द्रविणं धेहि चित्रम् ॥१०॥
अस्माकं देवा उभयाय जन्मने शर्म यच्छत द्विपदे चतुष्पदे ।
अदत्पिबदूर्जयमानमाशितं तदस्मे शं योररपो दधातन ॥११॥
यद्वो देवाश्चकृम जिह्वया गुरु मनसो वा प्रयुती देवहेळनम् ।
अरावा यो नो अभि दुच्छुनायते तस्मिन्तदेनो वसवो नि धेतन ॥१२॥

॥ ३८ ॥ ऋषिः—१-५ इन्द्रो मुष्कवान् ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ५ निचृज्जगती ।
२ पादनिचृज्जगती । ३, ४ विराड् जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥१४॥ अस्मिन्न इन्द्र पृत्सुतौ यशस्वति शिमीवति क्रन्दसि प्राव सातये ।
यत्र गोषाता धृषितेषु खादिषु विष्वक्पतन्ति दिद्यवो नृषाह्ये ॥१॥
स नः क्षुमन्तं सदने व्यूर्णुहि गोअर्णसं रयिमिन्द्र श्रवाय्यम् ।
स्याम ते जयतः शक्र मेदिनो यथा वयमुश्मसि तद्वसो कृधि ॥२॥
यो नो दास आर्यो वा पुरुष्टुतादेव इन्द्र युधये चिकेतति ।
अस्माभिष्टे सुषहाः सन्तु शत्रवस्त्वया वयं तान्वनुयाम संगमे ॥३॥
यो दभ्रेभिर्हव्यो यश्च भूरिभिर्यो अभीके वरिवोविन्नृषाह्ये ।
तं विखादे सस्निमद्य श्रुतं नरमर्वाञ्चमिन्द्रमवसे करामहे ॥४॥
स्ववृजं हि त्वामहमिन्द्र शुश्रवानानुदं वृषभ रध्रचोदनम् ।
प्र मुञ्चस्व परि कुत्सादिहा गहि किमु त्वावान्मुष्कयोर्बद्ध आसते ॥५॥

॥ ३९ ॥ ऋषिः—१-१४ घोषा काक्षीवती ॥ देवते—अश्विनौ । छन्दः—१, ६, ७, ११,
१३ निचृज्जगती । २, ८, ९, १२ जगती । ३ विराड् जगती । ४, ५ पादनिचृज्जगती ।
१० आर्चीस्वराड् जगती । १४ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-१३ निषादः । १४ धैवतः ॥

॥१५॥ यो वां परिज्मा सुवृदश्विना रथो दोषामुषासो हव्यो हविष्मता ।
शश्वत्तमासस्तमु वामिदं वयं पितुर्न नाम सुहवं हवामहे ॥१॥
चोदयतं सूनृताः पिन्वतं धिय उत्पुरंधीरीरयतं तदुश्मसि ।
यशसं भागं कृणुतं नो अश्विना सोमं न चारुं मघवत्सु नस्कृतम् ॥२॥
अमाजुरश्चिद्भवथो युवं भगोऽनाशोश्चिदवितारापमस्य चित् ।
अन्धस्य चिन्नासत्या कृशस्य चिद्युवामिदाहुर्भिषजा रुतस्य चित् ॥३॥
युवं च्यवानं सनयं यथा रथं पुनर्युवानं चरथाय तक्षथुः ।
निष्टौग्र्यमूहथुरद्भ्यस्परि विश्वेत्ता वां सवनेषु प्रवाच्या ॥४॥

पु॒रा॒णा वां॑ वी॒र्या॒३॑ प्र ब्र॑वा॒ जने॒ऽथो॑ हा॑सथुर्भि॒षजा॑ मयो॒भुवा॑ ।
ता वां॒ नु नव्या॒वव॑से करामहे॒ऽयं ना॑सत्या॒ श्रद॒रिर्यथा॒ दध॑त् ॥५॥

॥१६॥ इ॒यं वा॑मह्वे॒ शृ॑णु॒तं मे॑ अश्विना पु॒त्राये॑व पि॒तरा॒ मह्यं॑ शिक्षतम् ।
अना॑पि॒रज्ञा॑ असजा॒त्याम॑तिः पु॒रा तस्या॑ अ॒भिश॑स्ते॒रव॑ स्पृतम् ॥६॥
यु॒वं रथे॑न विम॒दाय॑ शु॒न्ध्युवं॒ न्यू॑हथुः पुरुमि॒त्रस्य॒ योष॑णाम् ।
यु॒वं हवं॑ वध्रिम॒त्या अ॑गच्छतं यु॒वं सुषु॑तिं चक्रथुः॒ पुरं॑धये ॥७॥
यु॒वं विप्र॑स्य जर॒णामु॑पेयु॒षः पुनः॑ क॒लेर॑कृणुतं॒ युव॒द्वयः॑ ।
यु॒वं वन्द॑नमृश्य॒दादुदू॑पथुर्यु॒वं स॒द्यो वि॒श्पला॒मेत॑वे कृथः ॥८॥
यु॒वं ह॑ रे॒भं वृ॑षणा॒ गुहा॑ हि॒तमुदै॑रयतं ममृ॒वांस॑मश्विना ।
यु॒वमृ॒बीस॑मु॒त त॒प्तमत्र॑य॒ ओम॑न्वन्तं चक्रथुः स॒प्तव॑ध्रये ॥९॥
यु॒वं श्वे॒तं पे॒दवे॑ऽश्विना॒श्वं न॒वभि॒र्वाजै॑र्नव॒ती च॑ वा॒जिन॑म् ।
च॒र्कृत्यं॑ ददथुर्द्रावयत्स॑खं॒ भगं॒ न नृभ्यो॒ हव्यं॑ मयो॒भुव॑म् ॥१०॥

॥१७॥ न तं रा॑जानावदिते॒ कुत॑श्च॒न नांहो॑ अश्नोति दुरि॒तं नकि॑र्भ॒यम् ।
यम॑श्विना सुहवा रुद्रवर्तनी पुरोर॒थं कृ॑णु॒थः पत्न्या॑ स॒ह ॥११॥
आ तेन॑ यातं॒ मन॑सो॒ जवी॑यसा॒ रथं॒ यं वा॑मृ॒भव॑श्च॒क्रुर॑श्विना ।
यस्य॒ योगे॑ दुहि॒ता जाय॑ते दि॒व उ॒भे अह॑नी सु॒दिने॑ वि॒वस्व॑तः ॥१२॥
ता व॒र्तिर्या॑तं ज॒युषा॒ वि पर्व॑तमपि॑न्वतं श॒यवे॑ धे॒नुम॑श्विना ।
वृक॑स्य चि॒द्वर्ति॑काम॒न्तरा॒स्या॑द्यु॒वं शची॑भिर्ग्रसि॒ताम॑मुञ्चतम् ॥१३॥
ए॒तं वां॒ स्तोम॑मश्विनावक॒र्मात॑क्षाम॒ भृग॑वो॒ न रथ॑म् ।
न्य॑मृक्षाम॒ योष॑णां॒ न मर्ये॒ नित्यं॒ न सू॒नुं तन॑यं॒ दधा॑नाः ॥१४॥

॥ ४० ॥ ऋषिः—१-१४ घोषा काक्षीवती ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ५, १२, १४ विराड् जगती ॥ २, ३, ७, १०, १३ जगती । ४, ९, ११ निचृज्जगती । ६, ८ पादनिचृज्जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥१८॥ रथं॑ या॒न्तं कुह॒ को ह॑ वां नरा॒ प्रति॑ द्यु॒मन्तं॑ सुवि॒ताय॑ भूषति ।
प्रा॒त॒र्यावा॑णं वि॒भ्वं॑ वि॒शेवि॑शे॒ वस्तो॑र्वस्तो॒र्वह॑मानं धि॒या शमि॑ ॥१॥
कुह॑ स्विद्दो॒षा कुह॒ वस्तो॑र॒श्विना॒ कुहा॑भिपि॒त्वं क॑रतः॒ कुहो॑षतुः ।
को वां॑ शयु॒त्रा वि॒धवे॑व दे॒वरं॒ मर्यं॒ न योषा॑ कृणुते स॒धस्थ॒ आ ॥२॥
प्रा॒तर्ज॑रेथे जर॒णेव॒ काप॑या॒ वस्तो॑र्वस्तोर्यज॒ता ग॑च्छथो गृ॒हम् ।
कस्य॑ ध्व॒स्रा भ॑वथः॒ कस्य॑ वा नरा राजपु॒त्रेव॒ सव॒नाव॑ गच्छथः ॥३॥

युवां मृगेव वारणा मृगण्यवो दोषा वस्तोर्हविषा नि ह्वयामहे ।
युवं होत्रामृतुथा जुह्वते नरेषं जनाय वहथः शुभस्पती ॥४॥
युवां ह घोषा पर्यश्विना यती राज्ञ ऊचे दुहिता पृच्छे वां नरा ।
भूतं मे अह्न उत भूतमक्तवेऽश्वावते रथिने शक्तमर्वते ॥५॥

॥१९॥ युवं कवी ष्ठः पर्यश्विना रथं विशो न कुत्सो जरितुर्नशायथः ।
युवोर्ह मक्षा पर्यश्विना मध्वासा भरत निष्कृतं न योषणा ॥६॥
युवं ह भुज्युं युवमश्विना वशं युवं शिञ्जारमुशनामुपारथुः ।
युवो ररावा परि सख्यमासते युवोरहमवसा सुम्नमा चके ॥७॥
युवं ह कृशं युवमश्विना शयुं युवं विधन्तं विधवामुरुष्यथः ।
युवं सनिभ्यः स्तनयन्तमश्विनाप व्रजमूर्णुथः सप्तास्यम् ॥८॥
जनिष्ट योषा पतयत्कनीनको वि चारुहन्वीरुधो दंसना अनु ।
आस्मै रीयन्ते निवनेव सिन्धवोऽस्मा अह्ने भवति तत्पतित्वनम् ॥९॥
जीवं रुदन्ति वि मयन्ते अध्वरे दीर्घामनु प्रसितिं दीधियुर्नरः ।
वामं पितृभ्यो य इदं समेरिरे मयः पतिभ्यो जनयः परिष्वजे ॥१०॥

॥२०॥ न तस्य विद्म तदु षु प्र वोचत युवा ह यद्युवत्याः क्षेति योनिषु ।
प्रियोस्रियस्य वृषभस्य रेतिनो गृहं गमेमाश्विना तदुश्मसि ॥११॥
आ वामगन्त्सुमतिर्वाजिनीवसू न्यश्विना हृत्सु कामा अयंसत ।
अभूतं गोपा मिथुना शुभस्पती प्रिया अर्यम्णो दुर्यां अशीमहि ॥१२॥
ता मन्दसाना मनुषो दुरोण आ धत्तं रयिं सहवीरं वचस्यवे ।
कृतं तीर्थं सुप्रपाणं शुभस्पती स्थाणुं पथेष्ठामप दुर्मतिं हतम् ॥१३॥
क्व स्विदद्य कतमास्वश्विना विक्षु दस्रा मादयेते शुभस्पती ।
क ईं नि येमे कतमस्य जग्मतुर्विप्रस्य वा यजमानस्य वा गृहम् ॥१४॥

॥ ४१ ॥ ऋषिः—१-३ सुहस्त्यो घौषेयः ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१ पादनिचृज्जगती ।
२ निचृज्जगती । ३ विराड् जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥२१॥ समानमु त्यं पुरुहूतमुक्थ्यं१ रथं त्रिचक्रं सवना गनिग्मतम् ।
परिज्मानं विदथ्यं सुवृक्तिभिर्वयं व्युष्टा उषसो हवामहे ॥१॥
प्रातर्युजं नासत्याधि तिष्ठथः प्रातर्यावाणं मधुवाहनं रथम् ।
विशो येन गच्छथो यज्वरीर्नरा कीरेश्चिद्यज्ञं होतृमन्तमश्विना ॥२॥

अध्वर्युं वा मधुपाणिं सुहस्त्यमग्निधं वा धृतदक्षं दमूनसम् ।
विप्रस्य वा यत्सवनानि गच्छथोऽत आ यातं मधुपेयमश्विना ॥३॥

॥ ४२ ॥ ऋषिः—१-११ कृष्णः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३, ७-९, ११ त्रिष्टुप् । २, ५ निचृत्त्रिष्टुप् । ४ पादनिचृत्त्रिष्टुप् ॥ ६, १० विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२२॥ अस्तेव सु प्रतरं लायमस्यन्भूषन्निव प्र भरा स्तोममस्मै ।
वाचा विप्रास्तरत वाचमर्यो नि रामय जरितः सोम इन्द्रम् ॥१॥
दोहेन गामुप शिक्षा सखायं प्र बोधय जरितर्जारमिन्द्रम् ।
कोशं न पूर्णं वसुना न्यृष्टमा च्यावय मघदेयाय शूरम् ॥२॥
किमङ्ग त्वा मघवन्भोजमाहुः शिशीहि मा शिशयं त्वा शृणोमि ।
अप्नस्वती मम धीरस्तु शक्र वसुविदं भगमिन्द्रा भरा नः ॥३॥
त्वां जना ममसत्येष्विन्द्र संतस्थाना वि ह्वयन्ते समीके ।
अत्रा युजं कृणुते यो हविष्मान्नासुन्वता सख्यं वष्टि शूरः ॥४॥
धनं न स्पन्द्रं बहुलं यो अस्मै तीव्रान्त्सोमाँ आसुनोति प्रयस्वान् ।
तस्मै शत्रून्त्सुतुकान्प्रातरह्नो नि स्वष्ट्रान्युवति हन्ति वृत्रम् ॥५॥

॥२३॥ यस्मिन्वयं दधिमा शंसमिन्द्रे यः शिश्राय मघवा काममस्मे ।
आराच्चित्सन्भयतामस्य शत्रुर्न्यस्मै द्युम्ना जन्या नमन्ताम् ॥६॥
आराच्छत्रुमप बाधस्व दूरमुग्रो यः शम्बः पुरुहूत तेन ।
अस्मे धेहि यवमद्गोमदिन्द्र कृधी धियं जरित्रे वाजरत्नाम् ॥७॥
प्र यमन्तर्वृषसवासो अग्मन्तीव्राः सोमा बहुलान्तास इन्द्रम् ।
नाह दामानं मघवा नि यंसन्नि सुन्वते वहति भूरि वामम् ॥८॥
उत प्रहामतिदीव्या जयाति कृतं यच्छ्वघ्नी विचिनोति काले ।
यो देवकामो न धना रुणद्धि समित्तं राया सृजति स्वधावान् ॥९॥
गोभिष्टरेमामतिं दुरेवां यवेन क्षुधं पुरुहूत विश्वाम् ।
वयं राजभिः प्रथमा धनान्यस्माकेन वृजनेना जयेम ॥१०॥
बृहस्पतिर्नः परि पातु पश्चादुतोत्तरस्मादधरादघायोः ।
इन्द्रः पुरस्तादुत मध्यतो नः सखा सखिभ्यो वरिवः कृणोतु ॥११॥

७७ [चतुर्थोऽनुवाकः ॥ सू० ४१-६०]

॥ ४३ ॥ ऋषिः—१-११ कृष्णः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ९ निचृज्जगती । २ आर्चीस्वराड्-जगती । ३, ६ जगती । ४, ५, ७ ८ विराड् जगती । १० विराट् त्रिष्टुप् ॥ ११ त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१-९ निषादः । १०, ११ धैवतः ॥

॥२४॥ अच्छा॑ म॒ इन्द्रं॑ म॒तयः॑ स्व॒र्विदः॑ स॒ध्रीची॒र्विश्वा॑ उश॒तीर॑नूषत ।
परि॑ ष्वजन्ते॒ जन॑यो॒ यथा॒ पतिं॒ मर्यं॒ न शु॒न्ध्युं म॒घवा॑नमू॒तये॑ ॥१॥
न घा॑ त्व॒द्रिगप॑ वेति मे॒ मन॒स्त्वे इत्कामं॑ पुरुहूत शिश्रय ।
राजे॑व दस्म॒ नि ष॒दोऽधि॑ ब॒र्हिष्य॒स्मिन्त्सु सोमे॑ऽव॒पान॑मस्तु ते ॥२॥
वि॒षू॒वृदिन्द्रो॒ अम॑तेरु॒त क्षु॒धः स इद्रा॒यो म॒घवा॒ वस्व॑ ईशते ।
तस्येदि॒मे प्र॑व॒णे स॒प्त सिन्ध॑वो॒ वयो॑ वर्धन्ति वृष॒भस्य॑ शु॒ष्मिणः॑ ॥३॥
वयो॒ न वृक्षं सु॑पला॒शमास॑द॒न्त्सोमा॑स॒ इन्द्रं॑ म॒न्दिन॑श्चमू॒षदः॑ ।
प्रैषा॒मनी॑कं॒ शव॑सा॒ दवि॑द्युतद्वि॒दत्स्व१॒र्मन॑वे॒ ज्योति॒रार्य॑म् ॥४॥
कृतं न श्व॒घ्नी वि चि॑नोति॒ देव॑ने सं॒वर्गं॒ यन्म॒घवा॒ सूर्यं॒ जय॑त् ।
न तत्ते॑ अ॒न्यो अनु॑ वी॒र्यं॑ शक॒न्न पु॑रा॒णो म॑घव॒न्नोत नूत॑नः ॥५॥
॥२५॥ विशं॑विशं म॒घवा॒ पर्य॑शायत॒ जना॑नां॒ धेना॑ अव॒चाक॑श॒द्वृषा॑ ।
यस्याह॑ श॒क्रः सव॑नेषु॒ रण्य॑ति॒ स ती॒व्रैः सोमैः॑ सहते पृतन्य॒तः ॥६॥
आपो॒ न सिन्धु॑म॒भि यत्स॒मक्ष॑र॒न्त्सोमा॑स॒ इन्द्रं॑ कु॒ल्या इ॑व ह्र॒दम् ।
वर्ध॑न्ति॒ विप्रा॒ महो॑ अस्य॒ साद॑ने॒ यवं॒ न वृ॒ष्टिर्दि॒व्येन॒ दानु॑ना ॥७॥
वृषा॒ न क्रु॒द्धः प॑तय॒द्रज॒ःस्वा यो अ॒र्यप॑त्नी॒रकृ॑णोदि॒मा अ॒पः ।
स सु॑न्व॒ते म॒घवा॑ जीरदा॑न॒वेऽवि॑न्द॒ज्ज्योति॒र्मन॑वे ह॒विष्म॑ते ॥८॥
उज्जा॑यतां पर॒शुर्ज्योति॑षा स॒ह भू॒या ऋ॒तस्य॑ सु॒दुघा॑ पुराण॒वत् ।
वि रो॑चताम॒रुषो॑ भा॒नुना॒ शुचिः॒ स्व१॒र्ण शु॒क्रं शु॑शुचीत॒ सत्प॑तिः ॥९॥
गोभि॑ष्टरे॒माम॑तिं दु॒रेवां॒ यवे॑न॒ क्षुधं॑ पुरुहू॒त विश्वा॑म् ।
व॒यं राज॑भिः प्रथ॒मा धना॑न्य॒स्माके॑न वृ॒जने॑ना जयेम ॥१०॥
बृह॒स्पति॑र्नः॒ परि॑ पातु प॒श्चादु॒तोत्त॑रस्मा॒दध॑रादघा॒योः ।
इन्द्रः॑ पु॒रस्ता॑दु॒त म॑ध्य॒तो नः॒ सखा॒ सखि॑भ्यो॒ वरि॑वः कृणोतु ॥११॥

॥ ४४ ॥ ऋषिः—१-११ कृष्णः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । २, १० विराट् त्रिष्टुप् । ३, ११ त्रिष्टुप् । ४ विराड् जगती । ५-७, ९ पादनिचृज्जगती । ८ निचृज्जगती ॥
स्वरः—१-३, १०, ११ धैवतः । ४-९ निषादः ॥

॥२६॥ आ या॒त्विन्द्रः॒ स्वप॑ति॒र्मदा॑य॒ यो धर्म॑णा तूतुजा॒नस्तुवि॑ष्मान् ।
प्र॒त्व॒क्षा॒णो अति॒ विश्वा॒ सहां॑स्यपा॒रेण॑ मह॒ता वृष्ण्ये॑न ॥१॥

सु॒ष्ठामा॒ रथः॑ सु॒यमा॒ हरी॑ ते मि॒म्यक्ष॒ वज्रो॑ नृपते॒ गभ॑स्तौ ।
शीभं॑ राजन्त्सु॒पथा या॑ह्य॒र्वाङ्वर्धा॑म ते प॒पुषो॒ वृष्ण्या॑नि ॥२॥
एन्द्र॒वाहो॑ नृ॒पतिं॒ वज्र॑बाहुमु॒ग्रमु॒ग्रास॑स्तवि॒षास॑ एन॑म् ।
प्रत्व॑क्षसं वृष॒भं स॒त्यशु॑ष्म॒मेम॑स्म॒त्रा स॑ध॒मादो॑ वहन्तु ॥३॥
ए॒वा पतिं॑ द्रोण॒साचं॒ सचे॑तसमू॒र्जः स्क॒म्भं ध॒रुण॒ आ वृ॑षायसे ।
ओजः॑ कृष्व॒ सं गृ॑भाय॒ त्वे अप्य॑सो॒ यथा॑ केनि॒पाना॑मि॒नो वृ॒धे ॥४॥
गम॑न्न॒स्मे वसू॒न्या हि शंसि॑षं स्वा॒शिषं॒ भर॒मा या॑हि सो॒मिनः॑ ।
त्वमी॑शिषे॒ सास्मिन्ना स॑त्सि ब॒र्हिष्य॑नाधृ॒ष्या तव॒ पात्रा॑णि॒ धर्म॑णा ॥५॥

॥२७॥ पृथ॒क्प्राय॑न्प्रथ॒मा दे॒वहू॑तयोऽकृण्वत श्रव॒स्या॑नि दु॒ष्टरा॑ ।
न ये शे॒कुर्य॒ज्ञियां॒ नाव॑मा॒रुह॑मी॒र्मैव ते न्य॑विशन्त॒ केप॑यः ॥६॥
ए॒वैवापा॒गप॑रे सन्तु दू॒ढ्योऽश्वा॒ येषां॑ दु॒र्युज॑ आयुयु॒ज्रे ।
इ॒त्था ये प्रागुप॑रे॒ सन्ति॑ दा॒वने॑ पु॒रूणि॒ यत्र॑ व॒युना॑नि॒ भोज॑ना ॥७॥
गि॒रीँरज्रा॒न्रेज॑मानाँ अधारय॒द्द्यौः क्र॑न्दद॒न्तरि॑क्षाणि कोपयत् ।
स॒मी॒ची॒ने धि॒षणे॒ वि ष्क॑भायति॒ वृष्णः॑ पी॒त्वा मद॑ उ॒क्थानि॑ शंसति ॥८॥
इ॒मं बि॑भर्मि॒ सुकृ॑तं ते अङ्कु॒शं येना॑रु॒जासि॑ मघवञ्छफा॒रुजः॑ ।
अ॒स्मिन्त्सु ते॒ सव॑ने अस्त्वो॒क्यं॑ सु॒त इ॒ष्टौ म॑घवन्बो॒ध्याभ॑गः ॥९॥
गोभि॑ष्टरे॒माम॑तिं दु॒रेवां॒ यवे॑न॒ क्षुधं॑ पुरुहूत॒ विश्वा॑म् ।
व॒यं राज॑भिः प्रथ॒मा धना॑न्य॒स्माके॑न वृ॒जने॑ना जयेम ॥१०॥
बृह॒स्पति॑र्नः॒ परि॑ पातु प॒श्चादु॒तोत्त॑रस्मा॒दध॑रादघा॒योः ।
इन्द्रः॑ पु॒रस्ता॑दु॒त म॑ध्य॒तो नः॒ सखा॒ सखि॑भ्यो॒ वरि॑वः कृणोतु ॥११॥

॥ ४५ ॥ ऋषिः—१-१२ वत्सप्रिः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१-५, ६ निचृत्त्रिष्टुप् । ६ त्रिष्टुप् ।
८ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ९-१२ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२८॥ दि॒वस्परि॑ प्रथ॒मं ज॑ज्ञे अ॒ग्निर॒स्मद्द्वि॒तीयं॒ परि॑ जा॒तवे॑दाः ।
तृ॒तीय॑म॒प्सु नृ॒मणा॒ अज॑स्र॒मिन्धा॑न एनं जरते स्वा॒धीः ॥१॥
वि॒द्मा ते॑ अग्ने त्रे॒धा त्र॒याणि॑ वि॒द्मा ते॒ धाम॒ विभृ॑ता पुरु॒त्रा ।
वि॒द्मा ते॒ नाम॑ पर॒मं गुहा॒ यद्वि॒द्मा तमुत्सं॒ यत॑ आज॒गन्थ॑ ॥२॥

स॒मु॒द्रे त्वा॑ नृ॒मणा॑ अ॒प्स्व१॒॑न्तर्नृ॒चक्षा॑ ईधे दि॒वो अ॑ग्न॒ ऊध॑न् ।
तृ॒तीये॑ त्वा॒ रज॑सि तस्थि॒वांस॑म॒पामु॒पस्थे॑ महि॒षा अ॑वर्धन् ॥३॥
अक्र॑न्दद॒ग्निः स्त॒नय॑न्निव॒ द्यौः क्षामा॒ रेरि॑हद्वी॒रुधः॑ सम॒ञ्जन् ।
स॒द्यो ज॑ज्ञा॒नो वि ही॑मि॒द्धो अख्य॒दा रोद॑सी भा॒नुना॑ भात्य॒न्तः ॥४॥
श्री॒णामु॑दा॒रो ध॒रुणो॑ रयी॒णां म॑नी॒षाणां॒ प्रार्प॑णः॒ सोम॑गोपाः ।
वसुः॑ सू॒नुः सह॑सो अ॒प्सु राजा॒ वि भा॒त्यग्र॑ उ॒षसा॑मिधा॒नः ॥५॥
विश्व॑स्य के॒तुर्भुव॑नस्य॒ गर्भ॒ आ रोद॑सी अपृणा॒ज्जाय॑मानः ।
वी॒ळुं चि॒दद्रि॑मभिनत्परा॒यञ्जना॒ यद॒ग्निमय॑जन्त॒ पञ्च॑ ॥६॥

॥२९॥ उ॒शिक्पा॑व॒को अ॑र॒तिः सु॑मे॒धा मर्ते॑ष्व॒ग्निर॒मृतो॒ नि धा॑यि ।
इय॑र्ति धू॒मम॑रु॒षं भरि॑भ्र॒दुच्छु॒क्रेण॑ शो॒चिषा॒ द्यामिन॑क्षन् ॥७॥
दृ॒शा॒नो रु॒क्म उ॒र्वि॑या व्य॑द्यौद्दु॒र्मर्ष॒मायुः॑ श्रि॒ये रु॑चा॒नः ।
अ॒ग्निर॒मृतो॑ अभव॒द्वयो॑भि॒र्यदे॑नं॒ द्यौर्ज॒नय॑त्सु॒रेताः॑ ॥८॥
यस्ते॑ अ॒द्य कृ॒णव॑द्भद्रशोचेऽपू॒पं दे॑व घृ॒तव॑न्तमग्ने ।
प्र तं न॑य प्रत॒रं वस्यो॒ अच्छा॒भि सु॒म्नं दे॒वभ॑क्तं यविष्ठ ॥९॥
आ तं भ॑ज सौश्रव॒सेष्व॑ग्न उ॒क्थउ॑क्थ॒ आ भ॑ज श॒स्यमा॑ने ।
प्रि॒यः सूर्ये॑ प्रि॒यो अ॒ग्ना भ॑वा॒त्युज्जा॒तेन॑ भि॒नद॒दुज्जनि॑त्वैः ॥१०॥
त्वाम॑ग्ने॒ यज॑माना॒ अनु॒ द्यून्विश्वा॒ वसु॑ दधिरे॒ वार्या॑णि ।
त्वया॑ स॒ह द्रवि॑णमि॒च्छमा॑ना व्र॒जं गोम॑न्तमु॒शिजो॒ वि व॑व्रुः ॥११॥
अस्ता॑व्य॒ग्निर्न॒रां सु॒शेवो॑ वैश्वान॒र ऋषि॑भिः॒ सोम॑गोपाः ।
अ॒द्वे॒षे द्यावा॑पृथि॒वी हु॑वेम॒ देवा॑ ध॒त्त र॒यिम॒स्मे सु॒वीर॑म् ॥१२॥

॥ इति सप्तमाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥

[अष्टमाध्याये वर्गाः २९, सूक्तानि १३, ऋचः १४४]

[सप्तमाष्टके अध्यायाः ८, वर्गाः २४८, सूक्तानि ११६, ऋचः १२६३]

॥ इति सप्तमोऽष्टकः ॥

* * *

अथाष्टमोऽष्टकः ॥

अथ प्रथमोऽध्यायः ॥

॥ ४६ ॥ ऋषिः—१-१० वत्सप्रिः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, २ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ३, ५ आर्चीस्वराट त्रिष्टुप् । ४, ८, १० त्रिष्टुप् । ६ आर्चीभुरिक् त्रिष्टुप् । ७ विराट् त्रिष्टुप् ।
९ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१॥ प्र होता जातो महान्नभोविन्नृषद्वा सीददपामुपस्थे ।
दधिर्यो धायि स ते वयांसि यन्ता वसूनि विधते तनूपाः ॥१॥
इमं विधन्तो अपां सधस्थे पशुं न नष्टं पदैरनु ग्मन् ।
गुहा चतन्तमुशिजो नमोभिरिच्छन्तो धीरा भृगवोऽविन्दन् ॥२॥
इमं त्रितो भूर्यविन्ददिच्छन्वैभूवसो मूर्धन्यघ्न्यायाः ।
स शेवृधो जात आ हर्म्येषु नाभिर्युवा भवति रोचनस्य ॥३॥
मन्द्रं होतारमुशिजो नमोभिः प्राञ्चं यज्ञं नेतारमध्वराणाम् ।
विशामकृण्वन्नरतिं पावकं हव्यवाहं दधतो मानुषेषु ॥४॥
प्र भूर्जयन्तं महां विपोधां मूरा अमूरं पुरां दर्माणम् ।
नयन्तो गर्भं वनां धियं धुर्हरिश्मश्रुं नार्वाणं धनर्चम् ॥५॥

॥२॥ नि पस्त्यासु त्रितः स्तभूयन्परिवीतो योनौ सीददन्तः ।
अतः संगृभ्या विशां दमूना विधर्मणायन्त्रैरीयते नॄन् ॥६॥
अस्याजरासो दमामरित्रा अर्चद्धूमासो अग्नयः पावकाः ।
श्वितीचयः श्वात्रासो भुरण्यवो वनर्षदो वायवो न सोमाः ॥७॥
प्र जिह्वया भरते वेपो अग्निः प्र वयुनानि चेतसा पृथिव्याः ।
तमायवः शुचयन्तं पावकं मन्द्रं होतारं दधिरे यजिष्ठम् ॥८॥
द्यावा यमग्निं पृथिवी जनिष्टामापस्त्वष्टा भृगवो यं सहोभिः ।
ईळेन्यं प्रथमं मातरिश्वा देवास्ततक्षुर्मनवे यजत्रम् ॥९॥
यं त्वा देवा दधिरे हव्यवाहं पुरुस्पृहो मानुषासो यजत्रम् ।
स यामन्नग्ने स्तुवते वयो धाः प्र देवयन्यशसः सं हि पूर्वीः ॥१०॥

॥ ४७ ॥ ऋषिः—१-८ सप्तगुः ॥ देवता—इन्द्रो वैकुण्ठः ॥ छन्दः—१, ४, ७ त्रिष्टुप् । २ आर्चीस्वराट्
त्रिष्टुप् । ३ भुरिक् त्रिष्टुप् । ५, ६, ८ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥३॥ जगृभ्मा ते दक्षिणमिन्द्र हस्तं वसूयवो वसुपते वसूनाम् ।
विद्मा हि त्वा गोपतिं शूर गोनामस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥१॥
स्वायुधं स्ववसं सुनीथं चतुःसमुद्रं धरुणं रयीणाम् ।
चर्कृत्यं शंस्यं भूरिवारमस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥२॥
सुब्रह्माणं देववन्तं बृहन्तमुरुं गभीरं पृथुबुध्नमिन्द्र ।
श्रुतऋषिमुग्रमभिमातिषाहमस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥३॥
सनद्वाजं विप्रवीरं तरुत्रं धनस्पृतं शूशुवांसं सुदक्षम् ।
दस्युहनं पूर्भिदमिन्द्र सत्यमस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥४॥
अश्वावन्तं रथिनं वीरवन्तं सहस्रिणं शतिनं वाजमिन्द्र ।
भद्रव्रातं विप्रवीरं स्वर्षामस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥५॥

॥४॥ प्र सप्तगुमृतधीतिं सुमेधां बृहस्पतिं मतिरच्छा जिगाति ।
य आङ्गिरसो नमसोपसद्योऽस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥६॥
वनीवानो मम दूतास इन्द्रं स्तोमाश्चरन्ति सुमतीरियानाः ।
हृदिस्पृशो मनसा वच्यमाना अस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥७॥
यत्त्वा यामि दद्धि तन्न इन्द्र बृहन्तं क्षयमसमं जनानाम् ।
अभि तद्द्यावापृथिवी गृणीतामस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥८॥

॥ ४८ ॥ ऋषिः—१-११ इन्द्रो वैकुण्ठः ॥ देवता—इन्द्रो वैकुण्ठः ॥ छन्दः—१, ३ पादनिचृज्जगती ।
२, ८ जगती । ४ निचृज्जगती । ५ विराड् जगती । ६, ९ आर्चीस्वराड् जगती । ७ विराट् त्रिष्टुप् ।
१०, ११ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-६, ८, ९ निषादः । ७, १०, ११ धैवतः ॥

॥५॥ अहं भुवं वसुनः पूर्व्यस्पतिरहं धनानि सं जयामि शश्वतः ।
मां हवन्ते पितरं न जन्तवोऽहं दाशुषे वि भजामि भोजनम् ॥१॥
अहमिन्द्रो रोधो वक्षो अथर्वणस्त्रिताय गा अजनयमहेरधि ।
अहं दस्युभ्यः परि नृम्णमा ददे गोत्रा शिक्षन्दधीचे मातरिश्वने ॥२॥

मह्यं त्वष्टा वज्रमतक्षदायसं मयि देवासोऽवृजन्नपि क्रतुम् ।
ममानीकं सूर्यस्येव दुष्टरं मामार्यन्ति कृतेन कर्त्वेन च ॥३॥
अहमेतं गव्ययमश्व्यं पशुं पुरीषिणं सायकेना हिरण्ययम् ।
पुरू सहस्रा नि शिशामि दाशुषे यन्मा सोमास उक्थिनो अमन्दिषुः ॥४॥
अहमिन्द्रो न परा जिग्य इद्धनं न मृत्यवेऽव तस्थे कदा चन ।
सोममिन्मा सुन्वन्तो याचता वसु न मे पूरवः सख्ये रिषाथन ॥५॥
॥६॥ अहमेताञ्छाश्वसतो द्वाद्वेन्द्रं ये वज्रं युधयेऽकृण्वत ।
आह्वयमानाँ अव हन्मनाहनं दृळ्हा वदन्ननमस्युर्नमस्विनः ॥६॥
अभी३दमेकमेको अस्मि निष्षाळभी द्वा किमु त्रयः करन्ति ।
खले न पर्षान्प्रति हन्मि भूरि किं मा निन्दन्ति शत्रवोऽनिन्द्राः ॥७॥
अहं गुङ्गुभ्यो अतिथिग्वमिष्करमिषं न वृत्रतुरं विक्षु धारयम् ।
यत्पर्णयघ्न उत वा करञ्जहे प्राहं महे वृत्रहत्ये अशुश्रवि ॥८॥
प्र मे नमी साप्य इषे भुजे भूद्गवामेषे सख्या कृणुत द्विता ।
दिद्युं यदस्य समिथेषु मंहयमादिदेनं शंस्यमुक्थ्यं करम् ॥९॥
प्र नेमस्मिन्ददृशे सोमो अन्तर्गोपा नेममाविरस्था कृणोति ।
स तिग्मशृङ्गं वृषभं युयुत्सन्द्रुहस्तस्थौ बहुले बद्धो अन्तः ॥१०॥
आदित्यानां वसूनां रुद्रियाणां देवो देवानां न मिनामि धाम ।
ते मा भद्राय शवसे ततक्षुरपराजितमस्तृतमषाळ्हम् ॥११॥

॥ ४८ ॥ १-११ इन्द्रो वैकुण्ठः ॥ देवता—इन्द्रो वैकुण्ठः ॥ छन्दः—१ आर्चीभुरिग् जगती । ३, ९ विराड्जगती । ४ जगती । ५, ६, ८ निचृज्जगती । ७ आर्चीस्वराड्जगती । १० पादनिचृज्जगती । २ विराट्त्रिष्टुप् । ११ आर्चीस्वराट्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३-१० निषादः । २, ११ धैवतः ॥

॥७॥ अहं दां गृणते पूर्व्यं वस्वहं ब्रह्म कृणवं मह्यं वर्धनम् ।
अहं भुवं यजमानस्य चोदितायज्वनः साक्षि विश्वस्मिन्भरे ॥१॥
मां धुरिन्द्रं नाम देवता दिवश्च ग्मश्चापां च जन्तवः ।
अहं हरी वृषणा विव्रता रघू अहं वज्रं शवसे धृष्ण्वा ददे ॥२॥
अहमत्कं कवये शिश्नथं हथैरहं कुत्समावमाभिरूतिभिः ।
अहं शुष्णस्य श्नथिता वधर्यमं न यो रर आर्यं नाम दस्यवे ॥३॥
अहं पितेव वेतसूँरभिष्टये तुग्रं कुत्साय स्मदिभं च रन्धयम् ।
अहं भुवं यजमानस्य राजनि प्र यद्भरे तुजये न प्रियाधृषे ॥४॥

अहं रन्धयं मृगयं श्रुतर्वणे यन्माजिहीत वयुना चनानुषक् ।
अहं वेशं नम्रमायवेऽकरमहं सव्याय पड्गृभिमरन्धयम् ॥५॥

॥८॥ अहं स यो नववास्त्वं बृहद्रथं सं वृत्रेव दासं वृत्रहारुजम् ।
यद्वर्धयन्तं प्रथयन्तमानुषग्दूरे पारे रजसो रोचनाकरम् ॥६॥
अहं सूर्यस्य परि याम्याशुभिः प्रैतशेभिर्वहमान ओजसा ।
यन्मा सावो मनुष आह निर्णिज ऋधक्कृषे दासं कृत्व्यं हथैः ॥७॥
अहं सप्तहा नहुषो नहुष्टरः प्राश्रावयं शवसा तुर्वशं यदुम् ।
अहं न्य१न्यं सहसा सहस्करं नव व्राधतो नवतिं च वक्षयम् ॥८॥
अहं सप्त स्रवतो धारयं वृषा द्रवित्न्वः पृथिव्यां सीरा अधि ।
अहमर्णांसि वि तिरामि सुक्रतुर्युधा विदं मनवे गातुमिष्टये ॥९॥
अहं तदासु धारयं यदासु न देवश्चन त्वष्टाधारयद्रुशत् ।
स्पार्हं गवामूधःसु वक्षणास्वा मधोर्मधु श्वात्र्यं सोममाशिरम् ॥१०॥
एवा देवाँ इन्द्रो विव्ये नृन्प्र च्यौत्नेन मघवा सत्यराधाः ।
विश्वेत्ता ते हरिवः शचीवोऽभि तुरासः स्वयशो गृणन्ति ॥११॥

॥ ५० ॥ ऋषिः—१-७ इन्द्रो वैकुण्ठः ॥ देवता—इन्द्रो वैकुण्ठः ॥ छन्दः—१ निचृज्जगती ।
२ आर्चीस्वराड् जगती । ६, ७ पादनिचृज्जगती । ३ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ४ विराट् त्रिष्टुप् ।
५ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २, ६, ७ निषादः । ३-५ धैवतः ॥

॥९॥ प्र वो महे मन्दमानायान्धसोऽर्चा विश्वानराय विश्वाभुवे ।
इन्द्रस्य यस्य सुमखं सहो महि श्रवो नृम्णं च रोदसी सपर्यतः ॥१॥
सो चिन्नु सख्या नर्य इनः स्तुतश्चर्कृत्य इन्द्रो मावते नरे ।
विश्वासु धूर्षु वाजकृत्येषु सत्पते वृत्रे वाप्स्व१भि शूर मन्दसे ॥२॥
के ते नर इन्द्र ये त इषे ये ते सुम्नं सधन्य१मियक्षान् ।
के ते वाजायासुर्याय हिन्विरे के अप्सु स्वासूर्वरासु पौंस्ये ॥३॥
भुवस्त्वमिन्द्र ब्रह्मणा महान्भुवो विश्वेषु सवनेषु यज्ञियः ।
भुवो नृँश्च्यौत्नो विश्वस्मिन्भरे ज्येष्ठश्च मन्त्रो विश्वचर्षणे ॥४॥
अवा नु कं ज्यायान्यज्ञवनसो महीं त ओमात्रां कृष्टयो विदुः ।
असो नु कमजरो वर्धाश्च विश्वेदेता सवना तूतुमा कृषे ॥५॥

एता विश्वा सवना तूतुमा कृषे स्वयं सूनो सहसो यानि दधिषे ।
वराय ते पात्रं धर्मणे तना यज्ञो मन्त्रो ब्रह्मोद्यतं वचः ॥६॥
ये ते विप्र ब्रह्मकृतः सुते सचा वसूनां च वसुनश्च दावने ।
प्र ते सुम्नस्य मनसा पथा भुवन्मदे सुतस्य सोम्यस्यान्धसः ॥७॥

॥ ५१ ॥ ऋषिः—१, ३, ५, ७, ९ देवाः । २, ४, ६, ८ अग्निः सौचीकः ॥ देवता—१, ३, ५, ७, ९ अग्निः सौचीकः । २, ४, ६, ८ देवाः ॥ छन्दः—१, ३ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ५, ६ विराट्त्रिष्टुप् । ४, ७ त्रिष्टुप् । ८, ९ भुरिक्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१०॥ महत्तदुल्बं स्थविरं तदासीद्येनाविष्टितः प्रविवेशिथापः ।
विश्वा अपश्यद्बहुधा ते अग्ने जातवेदस्तन्वो देव एकः ॥१॥
को मा ददर्श कतमः स देवो यो मे तन्वो बहुधा पर्यपश्यत् ।
क्वाह मित्रावरुणा क्षियन्त्यग्नेर्विश्वाः समिधो देवयानीः ॥२॥
ऐच्छाम त्वा बहुधा जातवेदः प्रविष्टमग्ने अप्स्वोषधीषु ।
तं त्वा यमो अचिकेच्चित्रभानो दशान्तरुष्यादतिरोचमानम् ॥३॥
होत्रादहं वरुण बिभ्यदायं नेदेव मा युनजन्नत्र देवाः ।
तस्य मे तन्वो बहुधा निविष्टा एतमर्थं न चिकेताहमग्निः ॥४॥
एहि मनुर्देवयुर्यज्ञकामोऽरंकृत्या तमसि क्षेष्यग्ने ।
सुगान्पथः कृणुहि देवयानान्वह हव्यानि सुमनस्यमानः ॥५॥

॥११॥ अग्नेः पूर्वे भ्रातरो अर्थमेतं रथीवाध्वानमन्वावरीवुः ।
तस्माद्भिया वरुण दूरमायं गौरो न क्षेप्नोरविजे ज्यायाः ॥६॥
कुर्मस्त आयुरजरं यदग्ने यथा युक्तो जातवेदो न रिष्याः ।
अथा वहासि सुमनस्यमानो भागं देवेभ्यो हविषः सुजात ॥७॥
प्रयाजान्मे अनुयाजाँश्च केवलानूर्जस्वन्तं हविषो दत्त भागम् ।
घृतं चापां पुरुषं चौषधीनामग्नेश्च दीर्घमायुरस्तु देवाः ॥८॥
तव प्रयाजा अनुयाजाश्च केवल ऊर्जस्वन्तो हविषः सन्तु भागाः ।
तवाग्ने यज्ञो३ऽयमस्तु सर्वस्तुभ्यं नमन्तां प्रदिशश्चतस्रः ॥९॥

॥ ५२ ॥ ऋषिः—१-६ अग्निः सौचीकः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । २-४ निचृत् त्रिष्टुप् । ५, ६ विराट्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१२॥ विश्वे देवाः शास्तन मा यथेह होता वृतो मनवै यन्निषद्य ।
प्र मे ब्रूत भागधेयं यथा वो येन पथा हव्यमा वो वहानि ॥१॥
अहं होता न्यसीदं यजीयान्विश्वे देवा मरुतो मा जुनन्ति ।
अहरहरश्विनाध्वर्यवं वां ब्रह्मा समिद्भवति साहुतिर्वाम् ॥२॥
अयं यो होता किरु स यमस्य कमप्यूहे यत्समञ्जन्ति देवाः ।
अहरहर्जायते मासिमास्यथा देवा दधिरे हव्यवाहम् ॥३॥
मां देवा दधिरे हव्यवाहमपम्लुक्तं बहु कृच्छ्रा चरन्तम् ।
अग्निर्विद्वान्यज्ञं नः कल्पयाति पञ्चयामं त्रिवृतं सप्ततन्तुम् ॥४॥
आ वो यक्ष्यमृतत्वं सुवीरं यथा वो देवा वरिवः कराणि ।
आ बाह्वोर्वज्रमिन्द्रस्य धेयामथेमा विश्वाः पृतना जयाति ॥५॥
त्रीणि शता त्री सहस्राण्यग्निं त्रिंशच्च देवा नव चासपर्यन् ।
औक्षन्घृतैरस्तृणन्बर्हिरस्मा आदिद्धोतारं न्यसादयन्त ॥६॥

॥ ५३ ॥ ऋषिः—१-३, ६-११ देवाः । ४, ५ अग्निः सौचीकः ॥ देवता—१-३, ६-११ अग्निः सौचीकः । ४, ५ देवाः ॥ छन्दः—१, ३, ८ त्रिष्टुप् । २, ४ विराट् त्रिष्टुप् । ५ आर्चीस्वराट्-त्रिष्टुप् । ६, ७, ९ निचृज्जगती । १० विराड् जगती । ११ पादनिचृज्जगती ॥
स्वरः—१-५, ८ धैवतः । ६, ७, ९-११ निषादः ॥

॥१३॥ यमैच्छाम मनसा सो३ऽयमागाद्यज्ञस्य विद्वान्परुषश्चिकित्वान् ।
स नो यक्षद्देवताता यजीयान्नि हि षत्सदन्तरः पूर्वो अस्मत् ॥१॥
अराधि होता निषदा यजीयानभि प्रयांसि सुधितानि हि ख्यत् ।
यजामहै यज्ञियान्हन्त देवाँ ईळामहा ईड्याँ आज्येन ॥२॥
साध्वीमकर्देववीतिं नो अद्य यज्ञस्य जिह्वामविदाम गुह्याम् ।
स आयुरागात्सुरभिर्वसानो भद्रामकर्देवहूतिं नो अद्य ॥३॥
तदद्य वाचः प्रथमं मसीय येनासुराँ अभि देवा असाम ।
ऊर्जाद उत यज्ञियासः पञ्च जना मम होत्रं जुषध्वम् ॥४॥
पञ्च जना मम होत्रं जुषन्तां गोजाता उत ये यज्ञियासः ।
पृथिवी नः पार्थिवात्पात्वंहसोऽन्तरिक्षं दिव्यात्पात्वस्मान् ॥५॥

॥१४॥ तन्तुं तन्वन्रजसो भानुमन्विहि ज्योतिष्मतः पथो रक्ष धिया कृतान् ।
अनुल्बणं वयत जोगुवामपो मनुर्भव जनया दैव्यं जनम् ॥६॥
अक्षानहो नह्यतनोत सोम्या इष्कृणुध्वं रशना ओत पिंशत ।
अष्टावन्धुरं वहताभितो रथं येन देवासो अनयन्नभि प्रियम् ॥७॥
अश्मन्वती रीयते सं रभध्वमुत्तिष्ठत प्र तरता सखायः ।
अत्रा जहाम ये असन्नशेवाः शिवान्वयमुत्तरेमाभि वाजान् ॥८॥
त्वष्टा माया वेदपसामपस्तमो बिभ्रत्पात्रा देवपानानि शंतमा ।
शिशीते नूनं परशुं स्वायसं येन वृश्चादेतशो ब्रह्मणस्पतिः ॥९॥
सतो नूनं कवयः सं शिशीत वाशीभिर्याभिरमृताय तक्षथ ।
विद्वांसः पदा गुह्यानि कर्तन येन देवासो अमृतत्वमानशुः ॥१०॥
गर्भे योषामदधुर्वत्समासन्यपीच्येन मनसोत जिह्वया ।
स विश्वाहा सुमना योग्या अभि सिषासनिर्वनते कार इज्जितिम् ॥११॥

॥ ५४ ॥ ऋषिः—१-६ बृहदुक्थो वामदेव्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ६ त्रिष्टुप् । २ विराट्त्रिष्टुप् । ३, ४ आर्चीस्वराट् त्रिष्टुप् । ५ पादनिचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१५॥ तां सु ते कीर्तिं मघवन्महित्वा यत्त्वा भीते रोदसी अह्वयेताम् ।
प्रावो देवाँ आतिरो दासमोजः प्रजायै त्वस्यै यदशिक्ष इन्द्र ॥१॥
यदचरस्तन्वा वावृधानो बलानीन्द्र प्रब्रुवाणो जनेषु ।
मायेत्सा ते यानि युद्धान्याहुर्नाद्य शत्रुं ननु पुरा विवित्से ॥२॥
क उ नु ते महिमनः समस्यास्मत्पूर्व ऋषयोऽन्तमापुः ।
यन्मातरं च पितरं च साकमजनयथास्तन्व१ः स्वायाः ॥३॥
चत्वारि ते असुर्याणि नामादाभ्यानि महिषस्य सन्ति ।
त्वमङ्ग तानि विश्वानि वित्से येभिः कर्माणि मघवञ्चकर्थ ॥४॥
त्वं विश्वा दधिषे केवलानि यान्याविर्या च गुहा वसूनि ।
काममिन्मे मघवन्मा वि तारीस्त्वमाज्ञाता त्वमिन्द्रासि दाता ॥५॥
यो अदधाज्ज्योतिषि ज्योतिरन्तर्यो असृजन्मधुना सं मधूनि ।
अध प्रियं शूषमिन्द्राय मन्म ब्रह्मकृतो बृहदुक्थादवाचि ॥६॥

॥ ५५ ॥ ऋषिः—१-८ बृहदुक्थो वामदेव्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ८ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ५ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ३, ४, ६ त्रिष्टुप् । ७ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१६॥ दूरे तन्नाम गुह्यं पराचैर्यत्त्वा भीते अह्वयेतां वयोधै ।
उदस्तभ्नाः पृथिवीं द्यामभीके भ्रातुः पुत्रान्मघवन्तित्विषाणः ॥१॥
महत्तन्नाम गुह्यं पुरुस्पृग्येन भूतं जनयो येन भव्यम् ।
प्रत्नं जातं ज्योतिर्यदस्य प्रियं प्रियाः समविशन्त पञ्च ॥२॥
आ रोदसी अपृणादोत मध्यं पञ्च देवाँ ऋतुशः सप्तसप्त ।
चतुस्त्रिंशता पुरुधा वि चष्टे सरूपेण ज्योतिषा विव्रतेन ॥३॥
यदुष औच्छः प्रथमा विभानामजनयो येन पुष्टस्य पुष्टम् ।
यत्ते जामित्वमवरं परस्या महन्महत्या असुरत्वमेकम् ॥४॥
विधुं दद्राणं समने बहूनां युवानं सन्तं पलितो जगार ।
देवस्य पश्य काव्यं महित्वाद्या ममार स ह्यः समान ॥५॥

॥१७॥ शाक्मना शाको अरुणः सुपर्ण आ यो महः शूरः सनादनीळः ।
यच्चिकेत सत्यमित्तन्न मोघं वसु स्पार्हमुत जेतोत दाता ॥६॥
ऐभिर्ददे वृष्ण्या पौंस्यानि येभिरौक्षद्वृत्रहत्याय वज्री ।
ये कर्मणः क्रियमाणस्य मह्न ऋतेकर्ममुदजायन्त देवाः ॥७॥
युजा कर्माणि जनयन्विश्वौजा अशस्तिहा विश्वमनास्तुराषाट् ।
पीत्वी सोमस्य दिव आ वृधानः शूरो निर्युधाधमद्दस्यून् ॥८॥

॥ ५६ ॥ ऋषिः—१-७ बृहदुक्थो वामदेव्यः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ३ निचृत्त्रिष्टुप् ।
२ विराट् त्रिष्टुप् । ७ आर्चीस्वराट त्रिष्टुप् । ४ पादनिचृज्जगती । ५ विराड् जगती ।
६ आर्चीभुरिग् जगती ॥ स्वरः—१-३, ७ धैवतः । ४-६ निषादः ॥

॥१८॥ इदं त एकं पर ऊं त एकं तृतीयेन ज्योतिषा सं विशस्व ।
संवेशने तन्व१श्चारुरेधि प्रियो देवानां परमे जनित्रे ॥१॥
तनूष्टे वाजिन्तन्वं१ नयन्ती वाममस्मभ्यं धातु शर्म तुभ्यम् ।
अह्रुतो महो धरुणाय देवान्दिवीव ज्योतिः स्वमा मिमीयाः ॥२॥
वाज्यसि वाजिनेना सुवेनीः सुवितः स्तोमं सुवितो दिवं गाः ।
सुवितो धर्म प्रथमानु सत्या सुवितो देवान्त्सुवितोऽनु पत्म ॥३॥
महिम्न एषां पितरश्चनेशिरे देवा देवेष्वदधुरपि क्रतुम् ।
समविव्यचुरुत यान्यत्विषुरैषां तनूषु नि विविशुः पुनः ॥४॥

॥ ६० ॥ ऋषिः—१-५, ७-१२ बन्ध्वादयो गौपायनाः । ६ अगस्त्यस्य स्वसैषां माता ॥ देवता—१-४, ६ असमाती राजा । ५ इन्द्रः । ७-११ सुबन्धोर्जीविताह्वानम् । १२ हस्तः ॥ छन्दः—१-३ गायत्री । ४, ५ निचृद् गायत्री । ६ पादनिचृदनुष्टुप् । ७, १०, १२ निचृदनुष्टुप् । ११ आर्च्यनुष्टुप् । ८, ९ निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-५ षड्जः । ६, ७, १०-१२ गान्धारः । ८, ९ पञ्चमः ।

॥२४॥ आ जनं॑ त्वे॒षसं॑दृशं॒ माही॑नाना॒मुप॑स्तुतम् । अग॑न्म॒ बिभ्र॑तो॒ नमः॑ ॥१॥
अस॑मातिं नि॒तोश॑नं त्वे॒षं निय॒यि॑नं॒ रथ॑म् । भ॒जेर॑थस्य॒ सत्प॑तिम् ॥२॥
यो जना॑न्महि॒षाँ इ॑वातित॒स्थौ पवी॑रवान् । उ॒ताप॑वीरवान्यु॒धा ॥३॥
यस्यै॑क्ष्वा॒कुरुप॑ व्र॒ते रे॒वान्म॑रा॒य्येध॑ते । दि॒वीव॒ पञ्च॑ कृ॒ष्टयः॑ ॥४॥
इन्द्र॑ क्ष॒त्रास॑मातिषु॒ रथ॑प्रोष्ठेषु धारय । दि॒वीव॒ सूर्यं॑ दृ॒शे ॥५॥
अ॒गस्त्य॑स्य॒ न॒द्भ्य॒ः सप्ती॑ युन॒क्षि रोहि॑ता ।
प॒णीन्न्य॑क्रमीर॒भि विश्वा॑न्राजन्नरा॒धसः॑ ॥६॥

॥२५॥ अ॒यं मा॒ताय॑ं पि॒ताय॑ं जी॒वातु॒राग॑मत् ।
इ॒दं तव॑ प्र॒सर्प॑णं॒ सुब॑न्ध॒वेहि॒ निरि॑हि ॥७॥
यथा॑ यु॒गं वर॒त्रया॒ नह्य॑न्ति ध॒रुणा॑य॒ कम् ।
ए॒वा दा॑धार ते॒ मनो॑ जी॒वात॑वे॒ न मृ॒त्यवेऽथो॑ अरि॒ष्टता॑तये ॥८॥
यथे॒यं पृ॑थि॒वी म॒ही दा॒धारे॒मान्वन॒स्पती॑न् ।
ए॒वा दा॑धार ते॒ मनो॑ जी॒वात॑वे॒ न मृ॒त्यवेऽथो॑ अरि॒ष्टता॑तये ॥९॥
य॒माद॒हं वैवस्व॒तात्सु॒बन्धो॒र्मन॒ आभ॑रम् ।
जी॒वात॑वे॒ न मृ॒त्यवेऽथो॑ अरि॒ष्टता॑तये ॥१०॥
न्य॑१॒ग्वातोऽव॑ वाति॒ न्य॑क्तपति॒ सूर्यः॑ ।
नी॒चीन॑म॒घ्न्या दु॑हे॒ न्य॑ग्भवतु ते॒ रपः॑ ॥११॥
अ॒यं मे॒ हस्तो॒ भग॑वान॒यं मे॒ भग॑वत्तरः ।
अ॒यं मे॑ वि॒श्वभे॑षजो॒ऽयं शि॒वाभि॑मर्शनः ॥१२॥

७८ *[पञ्चमोऽनुवाकः ॥ सू० ६१-६८*

॥ ६१ ॥ ऋषिः—१-२७ नाभानेदिष्ठो मानवः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ८-१०, १५, १६, १८, १९, २१ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ७, ११, १२, २० विराट् त्रिष्टुप् । ३, २६ आर्चीस्वराट् त्रिष्टुप् । ४, १४, १७, २२, २३, २५ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ५, ६, १३ त्रिष्टुप् । २४, २७ आर्चीभुरिक् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२६॥ इ॒दमि॒त्था रौद्रं॑ गू॒र्तव॑चा॒ ब्रह्म॒ क्रत्वा॒ शच्या॑म॒न्तरा॒जौ ।
क्रा॒णा यद॑स्य पि॒तरा॑ मंहने॒ष्ठाः पर्ष॑त्प॒क्थे अह॒न्ना स॒प्त होतॄ॑न् ॥१॥

स इद्दानाय दभ्याय वन्वञ्च्यवानः सूदैरमिमीत वेदिम् ।
तूर्वयाणो गूर्तवचस्तमः क्षोदो न रेत इतऊति सिञ्चत् ॥२॥
मनो न येषु हवनेषु तिग्मं विपः शच्या वनुथो द्रवन्ता ।
आ यः शर्याभिस्तुविनृम्णो अस्याश्रीणीतादिशं गभस्तौ ॥३॥
कृष्णा यद्गोष्वरुणीषु सीदद्दिवो नपाताश्विना हुवे वाम् ।
वीतं मे यज्ञमा गतं मे अन्नं ववन्वांसा नेषमस्मृतध्रू ॥४॥
प्रथिष्ट यस्य वीरकर्ममिष्णदनुष्ठितं नु नर्यो अपौहत् ।
पुनस्तदा वृहति यत्कनाया दुहितुरा अनुभृतमनर्वा ॥५॥

॥२७॥ मध्या यत्कर्त्वमभवदभीके कामं कृण्वाने पितरि युवत्याम् ।
मनानग्रेतो जहतुर्वियन्ता सानौ निषिक्तं सुकृतस्य योनौ ॥६॥
पिता यत्स्वां दुहितरमधिष्कन्क्ष्मया रेतः संजग्मानो नि षिञ्चत् ।
स्वाध्योऽजनयन्ब्रह्म देवा वास्तोष्पतिं व्रतपां निरतक्षन् ॥७॥
स ईं वृषा न फेनमस्यदाजौ स्मदा परैदप दभ्रचेताः ।
सरत्पदा न दक्षिणा परावृङ्ङ्न ता नु मे पृशन्यो जगृभ्रे ॥८॥
मक्षू न वह्निः प्रजाया उपब्दिरग्निं न नग्न उप सीददूधः ।
सनितेध्मं सनितोत वाजं स धर्ता जज्ञे सहसा यवीयुत् ॥९॥
मक्षू कनायाः सख्यं नवग्वा ऋतं वदन्त ऋतयुक्तिमग्मन् ।
द्विबर्हसो य उप गोपमागुरदक्षिणासो अच्युता दुदुक्षन् ॥१०॥

॥२८॥ मक्षू कनायाः सख्यं नवीयो राधो न रेत ऋतमित्तुरण्यन् ।
शुचि यत्ते रेक्ण आयजन्त सबर्दुघायाः पय उस्रियायाः ॥११॥
पश्वा यत्पश्चा वियुता बुधन्तेति ब्रवीति वक्तरी रराणः ।
वसोर्वसुत्वा कारवोऽनेहा विश्वं विवेष्टि द्रविणमुप क्षु ॥१२॥
तदिन्न्वस्य परिषद्वानो अग्मन्पुरू सदन्तो नार्षदं बिभित्सन् ।
वि शुष्णस्य संग्रथितमनर्वा विदत्पुरुप्रजातस्य गुहा यत् ॥१३॥
भर्गो ह नामोत यस्य देवाः स्व१र्ण ये त्रिषधस्थे निषेदुः ।
अग्निर्ह नामोत जातवेदाः श्रुधी नो होतर्ऋतस्य होताध्रुक् ॥१४॥
उत त्या मे रौद्रावर्चिमन्ता नासत्याविन्द्र गूर्तये यजध्यै ।
मनुष्वद्वृक्तबर्हिषे रराणा मन्दू हितप्रयसा विक्षु यज्यू ॥१५॥

॥२९॥ अयं स्तुतो राजा वन्दि वेधा अपश्च विप्रस्तरति स्वसेतुः ।
स कक्षीवन्तं रेजयत्सो अग्निं नेमिं न चक्रमर्वतो रघुद्रु ॥१६॥
स द्विबन्धुर्वैतरणो यष्टा सबर्धुं धेनुमस्वं दुहध्यै ।
सं यन्मित्रावरुणा वृञ्ज उक्थैर्ज्येष्ठेभिरर्यमणं वरूथैः ॥१७॥
तद्बन्धुः सूरिर्दिवि ते धियंधा नाभानेदिष्ठो रपति प्र वेनन् ।
सा नो नाभिः परमास्य वा घाहं तत्पश्चा कतिथश्चिदास ॥१८॥
इयं मे नाभिरिह मे सधस्थमिमे मे देवा अयमस्मि सर्वः ।
द्विजा अह प्रथमजा ऋतस्येदं धेनुरदुहज्जायमाना ॥१९॥
अधासु मन्द्रो अरतिर्विभावाव स्यति द्विवर्तनिर्वनेषाट् ।
ऊर्ध्वा यच्छ्रेणिर्न शिशुर्दन्मक्षू स्थिरं शेवृधं सूत माता ॥२०॥

॥३०॥ अधा गाव उपमातिं कनाया अनु श्वान्तस्य कस्य चित्परेयुः ।
श्रुधि त्वं सुद्रविणो नस्त्वं याळाश्वघ्नस्य वावृधे सूनृताभिः ॥२१॥
अध त्वमिन्द्र विद्ध्य१स्मान्महो राये नृपते वज्रबाहुः ।
रक्षा च नो मघोनः पाहि सूरीननेहसस्ते हरिवो अभिष्टौ ॥२२॥
अध यद्राजाना गविष्टौ सरत्सरण्युः कारवे जरण्युः ।
विप्रः प्रेष्ठः स ह्येषां बभूव परा च वक्षदुत पर्षदेनान् ॥२३॥
अधा न्वस्य जेन्यस्य पुष्टौ वृथा रेभन्त ईमहे तदू नु ।
सरण्युरस्य सूनुरश्वो विप्रश्चासि श्रवसश्च सातौ ॥२४॥
युवोर्यदि सख्यायास्मे शर्धाय स्तोमं जुजुषे नमस्वान् ।
विश्वत्र यस्मिन्ना गिरः समीचीः पूर्वीव गातुर्दाशत्सूनृतायै ॥२५॥
स गृणानो अद्भिर्देववानिति सुबन्धुर्नमसा सूक्तैः ।
वर्धदुक्थैर्वचोभिरा हि नूनं व्यध्वैति पयस उस्रियायाः ॥२६॥
त ऊ षु णो महो यजत्रा भूत देवास ऊतये सजोषाः ।
ये वाजाँ अनयता वियन्तो ये स्था निचेतारो अमूराः ॥२७॥

॥ इत्यष्टमाष्टके प्रथमोऽध्यायः ॥

[प्रथमाध्याये वर्गाः ३०, सूक्तानि १६, ऋचः १६१]

अथ द्वितीयोऽध्यायः ॥

॥ ६२ ॥ ऋषिः—१-११ नाभानेदिष्ठो मानवः ॥ देवता—१-६ विश्वेदेवा अङ्गिरसो वा । ७ विश्वेदेवाः । ८-११ सावर्णेर्दानस्तुतिः ॥ छन्दः—१, २ विराड्जगती । ३ पादनिचृज्जगती । ४ निचृज्जगती । ५ अनुष्टुप् । ८, ९ निचृदनुष्टुप् । ६ बृहती । ७ विराट् पङ्क्तिः । १० गायत्री । ११ भुरिक् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-४ निषादः । ५, ८, ९ गान्धारः । ६ मध्यमः । ७ पञ्चमः । १० षड्जः । ११ धैवतः ॥

॥१॥ ये य॒ज्ञेन॒ दक्षि॑णया॒ सम॑क्ता॒ इन्द्र॑स्य स॒ख्यम॑मृत॒त्वमा॑न॒श ।
तेभ्यो॑ भ॒द्रम॑ङ्गिरसो वो अस्तु॒ प्रति॑ गृभ्णीत मान॒वं सु॑मेधसः ॥१॥
य उ॒दाज॑न्पि॒तरो॑ गो॒मयं॒ वस्वृ॒तेनाभि॑न्दन्परिवत्स॒रे व॒लम् ।
दी॒र्घा॒यु॒त्वम॑ङ्गिरसो वो अस्तु॒ प्रति॑ गृभ्णीत मान॒वं सु॑मेधसः ॥२॥
य ऋ॒तेन॒ सूर्य॒मारो॑हयन्दि॒व्यप्र॑थयन्पृथि॒वीं मा॒तरं॒ वि ।
सु॒प्र॒जा॒स्त्वम॑ङ्गिरसो वो अस्तु॒ प्रति॑ गृभ्णीत मान॒वं सु॑मेधसः ॥३॥
अ॒यं नाभा॑ वदति व॒ल्गु वो॑ गृ॒हे देव॑पुत्रा ऋषय॒स्तच्छृ॑णोतन ।
सु॒ब्र॒ह्म॒ण्यम॑ङ्गिरसो वो अस्तु॒ प्रति॑ गृभ्णीत मान॒वं सु॑मेधसः ॥४॥
विरू॑पास॒ इदृष॑य॒स्त इद्ग॑म्भी॒रवे॑पसः । ते अङ्गि॑रसः सू॒नव॒स्ते अ॒ग्नेः परि॑ जज्ञिरे ॥५॥

॥२॥ ये अ॒ग्नेः परि॑ जज्ञि॒रे विरू॑पासो दि॒वस्परि॑ ।
नव॑ग्वो॒ नु दश॑ग्वो॒ अङ्गि॑रस्तमः॒ सचा॑ दे॒वेषु॑ मंहते ॥६॥
इन्द्रे॑ण यु॒जा निः सृ॑जन्त वा॒घतो॑ व्र॒जं गोम॑न्तम॒श्विन॑म् ।
स॒हस्रं॑ मे॒ दद॑तो अष्टक॒र्ण्य१॒॑: श्रवो॑ दे॒वेष्व॑क्रत ॥७॥
प्र नू॒नं जा॑यताम॒यं मनु॒स्तोक्मे॑व रोहतु । यः स॒हस्रं॑ श॒ताश्वं॑ स॒द्यो दा॒नाय॒ मंह॑ते ॥८॥
न तम॑श्नोति॒ कश्च॒न दि॒व इ॑व॒ सान्वा॒रभ॑म् ।
सा॒व॒र्ण्यस्य॒ दक्षि॑णा॒ वि सिन्धु॑रिव पप्रथे ॥९॥
उ॒त दा॒सा प॑रि॒वि॒षे॒ स्मद्दि॑ष्टी॒ गोप॑रीणसा । यदु॑स्तु॒र्वश्च॑ मामहे ॥१०॥
स॒ह॒स्र॒दा ग्रा॑म॒णीर्मा रि॑ष॒न्मनुः॒ सूर्ये॑णास्य॒ यत॑मानैतु॒ दक्षि॑णा ।
सार्व॑र्णेर्दे॒वाः प्र ति॑र॒न्त्वायु॒र्यस्मि॒न्नश्रा॑न्ता॒ अस॑नाम॒ वाज॑म् ॥११॥

॥ ६३ ॥ ऋषिः—१-१७ गयः प्लातः ॥ देवता—१-१४, १७ विश्वेदेवाः । १५, १६ पथ्यास्वस्तिः ॥
छन्दः—१, ६, ८, ११-१३ विराड् जगती । २, ३, १०, १४ पादनिचृज्जगती । ४, ५,
७ निचृज्जगती । ९ आर्चीस्वराड् जगती । १५ जगती त्रिष्टुप् वा । १६ आर्चीस्वराट्-
त्रिष्टुप् । १७ पादनिचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-१४ निषादः ।
१५ निषादो धैवतो वा । १६, १७ धैवतः ॥

॥३॥ परावतो ये दिधिषन्त आप्यं मनुप्रीतासो जनिमा विवस्वतः ।
ययातेर्ये नहुष्यस्य बर्हिषि देवा आसते ते अधि ब्रुवन्तु नः ॥१॥
विश्वा हि वो नमस्यानि वन्द्या नामानि देवा उत यज्ञियानि वः ।
ये स्थ जाता अदितेरद्भ्यस्परि ये पृथिव्यास्ते म इह श्रुता हवम् ॥२॥
येभ्यो माता मधुमत्पिन्वते पयः पीयूषं द्यौरदितिरद्रिबर्हाः ।
उक्थशुष्मान्वृषभरान्त्स्वप्नसस्ताँ आदित्याँ अनु मदा स्वस्तये ॥३॥
नृचक्षसो अनिमिषन्तो अर्हणा बृहद्देवासो अमृतत्वमानशुः ।
ज्योतीरथा अहिमाया अनागसो दिवो वर्ष्माणं वसते स्वस्तये ॥४॥
सम्राजो ये सुवृधो यज्ञमाययुरपरिह्वृता दधिरे दिवि क्षयम् ।
ताँ आ विवास नमसा सुवृक्तिभिर्महो आदित्याँ अदितिं स्वस्तये ॥५॥

॥४॥ को वः स्तोमं राधति यं जुजोषथ विश्वे देवासो मनुषो यति ष्ठन ।
को वोऽध्वरं तुविजाता अरं करद्यो नः पर्षदत्यंहः स्वस्तये ॥६॥
येभ्यो होत्रां प्रथमामायेजे मनुः समिद्धाग्निर्मनसा सप्त होतृभिः ।
त आदित्या अभयं शर्म यच्छत सुगा नः कर्त सुपथा स्वस्तये ॥७॥
य ईशिरे भुवनस्य प्रचेतसो विश्वस्य स्थातुर्जगतश्च मन्तवः ।
ते नः कृतादकृतादेनसस्पर्यद्या देवासः पिपृता स्वस्तये ॥८॥
भरेष्विन्द्रं सुहवं हवामहेंहोमुचं सुकृतं दैव्यं जनम् ।
अग्निं मित्रं वरुणं सातये भगं द्यावापृथिवी मरुतः स्वस्तये ॥९॥
सुत्रामाणं पृथिवीं द्यामनेहसं सुशर्माणमदितिं सुप्रणीतिम् ।
दैवीं नावं स्वरित्रामनागसमस्रवन्तीमा रुहेमा स्वस्तये ॥१०॥

॥५॥ विश्वे यजत्रा अधि वोचतोतये त्रायध्वं नो दुरेवाया अभिह्रुतः ।
सत्यया वो देवहूत्या हुवेम शृण्वतो देवा अवसे स्वस्तये ॥११॥
अपामीवामप विश्वामनाहुतिमपारातिं दुर्विदत्रामघायतः ।
आरे देवा द्वेषो अस्मद्युयोतनोरु णः शर्म यच्छता स्वस्तये ॥१२॥

अरि॑ष्टः॒ स मर्तो॒ विश्व॑ एधते॒ प्र प्र॒जाभि॑र्जायते॒ धर्म॑ण॒स्परि॑ ।
यमा॑दित्यासो॒ नय॑था सुनी॒तिभि॒रति॒ विश्वा॑नि दुरि॒ता स्व॒स्तये॑ ॥१३॥
यं दे॑वा॒सोऽव॑थ॒ वाज॑सातौ॒ यं शूर॑साता मरुतो हि॒ते धने॑ ।
प्रा॒त॒र्यावा॑णं॒ रथ॑मिन्द्र सान॒सिमरि॑ष्यन्त॒मा रु॑हेमा स्व॒स्तये॑ ॥१४॥
स्व॒स्ति नः॑ प॒थ्या॑सु॒ धन्व॑सु स्व॒स्त्य१॒॑प्सु वृ॒जने॒ स्व॑र्वति ।
स्व॒स्ति नः॑ पुत्रकृ॒थेषु॒ योनि॑षु स्व॒स्ति रा॒ये म॑रुतो दधातन ॥१५॥
स्व॒स्तिरिद्धि प्रप॑थे॒ श्रेष्ठा॒ रेक्ण॑स्वत्य॒भि या वा॒ममेति॑ ।
सा नो॑ अ॒मा सो अर॑णे॒ नि पा॑तु स्वावे॒शा भ॑वतु दे॒वगो॑पा ॥१६॥
ए॒वा प्ल॒तेः सू॒नुर॑वीवृधद्वो॒ विश्व॑ आदित्या अदिते मनी॒षी ।
ई॒शा॒नासो॒ नरो॒ अम॑र्त्ये॒नास्ता॑वि॒ जनो॑ दि॒व्यो गये॑न ॥१७॥

॥ ६४ ॥ ऋषिः—१-१७ गयः प्लातः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ४, ५, ९, १०, १३, १५ निचृज्जगती । २, ३, ७, ८, ११ विराड् जगती । ६, १४ जगती । १२ त्रिष्टुप् । १६ निचृत्त्रिष्टुप् । १७ पादनिचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-११, १३-१५ निषादः । १२, १६, १७ धैवतः ॥

॥६॥ क॒था दे॒वानां॑ कत॒मस्य॒ याम॑नि॒ सुम॑न्तु॒ नाम॑ शृण्व॒तां म॑नामहे ।
को मृ॑ळाति कत॒मो नो॒ मय॑स्करत्कत॒म ऊ॒ती अ॒भ्या व॑वर्तति ॥१॥
क्र॒तू॒यन्ति॒ क्रत॑वो हृ॒त्सु धी॒तयो॒ वेन॑न्ति वे॒नाः प॒तय॒न्त्या दिशः॑ ।
न म॑र्डि॒ता वि॑द्यते अ॒न्य ए॑भ्यो दे॒वेषु॑ मे॒ अधि॒ कामा॑ अयंसत ॥२॥
नरा॑ वा॒ शंसं॑ पू॒षण॒मगो॑ह्यम॒ग्निं दे॒वेद्ध॑म॒भ्य॑र्चसे गि॒रा ।
सूर्या॒मासा॑ च॒न्द्रम॑सा य॒मं दि॒वि त्रि॒तं वात॑मु॒षस॑म॒क्तुम॒श्विना॑ ॥३॥
क॒था क॒विस्तु॑वी॒रवा॒न्कया॑ गि॒रा बृह॒स्पति॑र्वावृधते सुवृ॒क्तिभिः॑ ।
अ॒ज एक॑पात्सु॒हवे॑भि॒र्ऋक्व॑भि॒रहिः॑ शृणोतु बु॒ध्न्यो॒३॒॑ हवी॑मनि ॥४॥
दक्ष॑स्य वादिते॒ जन्म॑नि व्र॒ते राजा॑ना मि॒त्रावरु॒णा वि॑वाससि ।
अतू॑र्तपन्थाः पुरु॒रथो॑ अर्य॒मा स॒प्तहो॑ता॒ विषु॑रूपेषु॒ जन्म॑सु ॥५॥

॥७॥ ते नो॒ अर्व॑न्तो हवन॒श्रुतो॒ हवं॒ विश्वे॑ शृण्वन्तु वा॒जिनो॑ मि॒तद्र॑वः ।
स॒ह॒स्र॒सा मे॒धसा॑ताविव॒ त्मना॑ म॒हो ये धनं॑ समि॒थेषु॑ जभ्रि॒रे ॥६॥
प्र वो॑ वा॒युं र॑थ॒युजं॒ पुरं॑धिं॒ स्तोमैः॑ कृणुध्वं स॒ख्याय॑ पू॒षण॑म् ।
ते हि दे॒वस्य॑ सवि॒तुः सवी॑मनि॒ क्रतुं॒ सच॑न्ते स॒चितः॒ सचे॑तसः ॥७॥

त्रिः सप्त सस्रा नद्यो महीरपो वनस्पतीन्पर्वताँ अग्निमूतये ।
कृशानुमस्तॄन्तिष्यं सधस्थ आ रुद्रं रुद्रेषु रुद्रियं हवामहे ॥८॥
सरस्वती सरयुः सिन्धुरूर्मिभिर्महो महीरवसा यन्तु वक्षणीः ।
देवीरापो मातरः सूदयित्न्वो घृतवत्पयो मधुमन्नो अर्चत ॥९॥
उत माता बृहद्दिवा शृणोतु नस्त्वष्टा देवेभिर्जनिभिः पिता वचः ।
ऋभुक्षा वाजो रथस्पतिर्भगो रण्वः शंसः शशमानस्य पातु नः ॥१०॥
॥८॥ रण्वः संदृष्टौ पितुमाँ इव क्षयो भद्रा रुद्राणां मरुतामुपस्तुतिः ।
गोभिः ष्याम यशसो जनेष्वा सदा देवास इळया सचेमहि ॥११॥
यां मे धियं मरुत इन्द्र देवा अददात वरुण मित्र यूयम् ।
तां पीपयत पयसेव धेनुं कुविद्गिरो अधि रथे वहाथ ॥१२॥
कुविदङ्ग प्रति यथा चिदस्य नः सजात्यस्य मरुतो बुबोधथ ।
नाभा यत्र प्रथमं संनसामहे तत्र जामित्वमदितिर्दधातु नः ॥१३॥
ते हि द्यावापृथिवी मातरा मही देवी देवाञ्जन्मना यज्ञिये इतः ।
उभे बिभृत उभयं भरीमभिः पुरू रेतांसि पितृभिश्च सिञ्चतः ॥१४॥
वि षा होत्रा विश्वमश्नोति वार्यं बृहस्पतिररमतिः पनीयसी ।
ग्रावा यत्र मधुषुदुच्यते बृहदवीवशन्त मतिभिर्मनीषिणः ॥१५॥
एवा कविस्तुवीरवाँ ऋतज्ञा द्रविणस्युर्द्रविणसश्चकानः ।
उक्थेभिरत्र मतिभिश्च विप्रोऽपीपयद्गयो दिव्यानि जन्म ॥१६॥
एवा प्लतेः सूनुरवीवृधद्वो विश्व आदित्या अदिते मनीषी ।
ईशानासो नरो अमर्त्येनास्तावि जनो दिव्यो गयेन ॥१७॥

॥ ६५ ॥ ऋषिः—१-१५ वसुकर्णो वासुक्रः देवत —विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ४, ६, १०, १२, १३ निचृज्जगती । २ पादनिचृज्जगती ३, ७, ९ विराड् जगती । ५, ८, ११ जगती । १४ त्रिष्टुप् । १५ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः— ०१ निषादः । १४, १५ धैवतः ॥

॥९॥ अग्निरिन्द्रो वरुणो मित्रो अर्यमा वायुः पूषा सरस्वती सजोषसः ।
आदित्या विष्णुर्मरुतः स्वर्बृहत्सोमो रुद्रो अदितिर्ब्रह्मणस्पतिः ॥१॥
इन्द्राग्नी वृत्रहत्येषु सत्पती मिथो हिन्वाना तन्वा३ समोकसा ।
अन्तरिक्षं मह्या पप्रुरोजसा सोमो घृतश्रीर्महिमानमीरयन् ॥२॥
तेषां हि मह्ना महतामनर्वणां स्तोमाँ इयर्म्यृतज्ञा ऋतावृधाम् ।
ये अप्सवमर्णवं चित्रराधसस्ते नो रासन्तां महये सुमित्र्याः ॥३॥

स्वर्णरमन्तरिक्षाणि रोचना द्यावाभूमी पृथिवीं स्कम्भुरोजसा ।
पृक्षा इव महयन्तः सुरातयो देवाः स्तवन्ते मनुषाय सूरयः ॥४॥
मित्राय शिक्ष वरुणाय दाशुषे या सम्राजा मनसा न प्रयुच्छतः ।
ययोर्धाम धर्मणा रोचते बृहद्ययोरुभे रोदसी नाधसी वृतौ ॥५॥
॥१०॥ या गौर्वर्तनिं पर्येति निष्कृतं पयो दुहाना व्रतनीरवारतः ।
सा प्रब्रुवाणा वरुणाय दाशुषे देवेभ्यो दाशद्धविषा विवस्वते ॥६॥
दिवक्षसो अग्निजिह्वा ऋतावृध ऋतस्य योनिं विमृशन्त आसते ।
द्यां स्कभित्व्य१प आ चक्रुरोजसा यज्ञं जनित्वी तन्वी३ नि मामृजुः ॥७॥
परिक्षिता पितरा पूर्वजावरी ऋतस्य योना क्षयतः समोकसा ।
द्यावापृथिवी वरुणाय सव्रते घृतवत्पयो महिषाय पिन्वतः ॥८॥
पर्जन्यावाता वृषभा पुरीषिणेन्द्रवायू वरुणो मित्रो अर्यमा ।
देवाँ आदित्याँ अदितिं हवामहे ये पार्थिवासो दिव्यासो अप्सु ये ॥९॥
त्वष्टारं वायुमृभवो य ओहते दैव्या होतारा उषसं स्वस्तये ।
बृहस्पतिं वृत्रखादं सुमेधसमिन्द्रियं सोमं धनसा उ ईमहे ॥१०॥
॥११॥ ब्रह्म गामश्वं जनयन्त ओषधीर्वनस्पतीन्पृथिवीं पर्वताँ अपः ।
सूर्यं दिवि रोहयन्तः सुदानव आर्या व्रता विसृजन्तो अधि क्षमि ॥११॥
भुज्युमंहसः पिपृथो निरश्विना श्यावं पुत्रं वध्रिमत्या अजिन्वतम् ।
कमद्युवं विमदायोहथुर्युवं विष्णाप्वं१ विश्वकायाव सृजथः ॥१२॥
पावीरवी तन्यतुरेकपादजो दिवो धर्ता सिन्धुरापः समुद्रियः ।
विश्वे देवासः शृणवन्वचांसि मे सरस्वती सह धीभिः पुरंध्या ॥१३॥
विश्वे देवाः सह धीभिः पुरंध्या मनोर्यजत्रा अमृता ऋतज्ञाः ।
रातिषाचो अभिषाचः स्वर्विदः स्व१र्गिरो ब्रह्म सूक्तं जुषेरत ॥१४॥
देवान्वसिष्ठो अमृतान्ववन्दे ये विश्वा भुवनाभि प्रतस्थुः ।
ते नो रासन्तामुरुगायमद्य यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥१५॥

॥ ६६ ॥ ऋषिः—१-१५ वसुकर्णो वासुक्रः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ३ ५-७ जगती । २, १०, १२, १३ निचृज्जगती । ४, ८, ११ विराड् जगती । ९ पादनिचृज्जगती । १४ आर्चीस्वराड् जगती । १५ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-१४ निषादः । १५ धैवतः ॥

॥१२॥ देवान्हुवे बृहच्छ्रवसः स्वस्तये ज्योतिष्कृतो अध्वरस्य प्रचेतसः ।
ये वावृधुः प्रतरं विश्ववेदस इन्द्रज्येष्ठासो अमृता ऋतावृधः ॥१॥

इन्द्रप्रसूता वरुणप्रशिष्टा ये सूर्यस्य ज्योतिषो भागमानशुः ।
मरुद्गणे वृजने मन्म धीमहि माघोने यज्ञं जनयन्त सूरयः ॥२॥
इन्द्रो वसुभिः परि पातु नो गयमादित्यैर्नो अदितिः शर्म यच्छतु ।
रुद्रो रुद्रेभिर्देवो मृळयाति नस्त्वष्टा नो ग्नाभिः सुविताय जिन्वतु ॥३॥
अदितिर्द्यावापृथिवी ऋतं महदिन्द्राविष्णू मरुतः स्वर्बृहत् ।
देवाँ आदित्याँ अवसे हवामहे वसून्रुद्रान्त्सवितारं सुदंससम् ॥४॥
सरस्वान्धीभिर्वरुणो धृतव्रतः पूषा विष्णुर्महिमा वायुरश्विना ।
ब्रह्मकृतो अमृता विश्ववेदसः शर्म नो यंसन्त्रिवरूथमंहसः ॥५॥

॥१३॥ वृषा यज्ञो वृषणः सन्तु यज्ञिया वृषणो देवा वृषणो हविष्कृतः ।
वृषणा द्यावापृथिवी ऋतावरी वृषा पर्जन्यो वृषणो वृषस्तुभः ॥६॥
अग्नीषोमा वृषणा वाजसातये पुरुप्रशस्ता वृषणा उप ब्रुवे ।
यावीजिरे वृषणो देवयज्यया ता नः शर्म त्रिवरूथं वि यंसतः ॥७॥
धृतव्रताः क्षत्रिया यज्ञनिष्कृतो बृहद्दिवा अध्वराणामभिश्रियः ।
अग्निहोतार ऋतसापो अद्रुहोऽपो असृजन्ननु वृत्रतूर्ये ॥८॥
द्यावापृथिवी जनयन्नभि व्रताप ओषधीर्वनिनानि यज्ञिया ।
अन्तरिक्षं स्व१रा पप्रुरूतये वशं देवासस्तन्वी३ नि मामृजुः ॥९॥
धर्तारो दिव ऋभवः सुहस्ता वातापर्जन्या महिषस्य तन्यतोः ।
आप ओषधीः प्र तिरन्तु नो गिरो भगो रातिर्वाजिनो यन्तु मे हवम् ॥१०॥

॥१४॥ समुद्रः सिन्धू रजो अन्तरिक्षमज एकपात्तनयित्नुरर्णवः ।
अहिर्बुध्न्यः शृणवद्वचांसि मे विश्वे देवास उत सूरयो मम ॥११॥
स्याम वो मनवो देववीतये प्राञ्चं नो यज्ञं प्र णयत साधुया ।
आदित्या रुद्रा वसवः सुदानव इमा ब्रह्म शस्यमानानि जिन्वत ॥१२॥
दैव्या होतारा प्रथमा पुरोहित ऋतस्य पन्थामन्वेमि साधुया ।
क्षेत्रस्य पतिं प्रतिवेशमीमहे विश्वान्देवाँ अमृताँ अप्रयुच्छतः ॥१३॥
वसिष्ठासः पितृवद्वाचमक्रत देवाँ ईळाना ऋषिवत्स्वस्तये ।
प्रीता इव ज्ञातयः काममेत्यास्मे देवासोऽव धूनुता वसु ॥१४॥
देवान्वसिष्ठो अमृतान्ववन्दे ये विश्वा भुवनाभि प्रतस्थुः ।
ते नो रासन्तामुरुगायमद्य यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥१५॥

॥ ६७ ॥ ऋषिः—१-१२ अयास्यः ॥ देवता—बृहस्पतिः ॥ छन्दः—१ विराट्त्रिष्टुप् । २-७, ११ निचृत्त्रिष्टुप् । ८-१०, १२ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१५॥ इमां धियं सप्तशीर्ष्णीं पिता न ऋतप्रजातां बृहतीमविन्दत् ।
तुरीयं स्विज्जनयद्विश्वजन्योऽयास्य उक्थमिन्द्राय शंसन् ॥१॥
ऋतं शंसन्त ऋजु दीध्याना दिवस्पुत्रासो असुरस्य वीराः ।
विप्रं पदमङ्गिरसो दधाना यज्ञस्य धाम प्रथमं मनन्त ॥२॥
हंसैरिव सखिभिर्वावदद्भिरश्मन्मयानि नहना व्यस्यन् ।
बृहस्पतिरभिकनिक्रदद्गा उत प्रास्तौदुच्च विद्वाँ अगायत् ॥३॥
अवो द्वाभ्यां पर एकया गा गुहा तिष्ठन्तीरनृतस्य सेतौ ।
बृहस्पतिस्तमसि ज्योतिरिच्छन्नुदुस्रा आकर्वि हि तिस्र आवः ॥४॥
विभिद्या पुरं शयथेमपाचीं निस्त्रीणि साकमुदधेरकृन्तत् ।
बृहस्पतिरुषसं सूर्यं गामर्कं विवेद स्तनयन्निव द्यौः ॥५॥
इन्द्रो वलं रक्षितारं दुघानां करेणेव वि चकर्ता रवेण ।
स्वेदाञ्जिभिराशिरमिच्छमानोऽरोदयत्पणिमा गा अमुष्णात् ॥६॥
॥१६॥ स ईं सत्येभिः सखिभिः शुचद्भिर्गोधायसं वि धनसैरदर्दः ।
ब्रह्मणस्पतिर्वृषभिर्वराहैर्घर्मस्वेदेभिर्द्रविणं व्यानट् ॥७॥
ते सत्येन मनसा गोपतिं गा इयानास इषणयन्त धीभिः ।
बृहस्पतिर्मिथोअवद्यपेभिरुदुस्रिया असृजत स्वयुग्भिः ॥८॥
तं वर्धयन्तो मतिभिः शिवाभिः सिंहमिव नानदतं सधस्थे ।
बृहस्पतिं वृषणं शूरसातौ भरेभरे अनु मदेम जिष्णुम् ॥९॥
यदा वाजमसनद्विश्वरूपमा द्यामरुक्षदुत्तराणि सद्म ।
बृहस्पतिं वृषणं वर्धयन्तो नाना सन्तो बिभ्रतो ज्योतिरासा ॥१०॥
सत्यामाशिषं कृणुता वयोधै कीरिं चिद्ध्यवथ स्वेभिरेवैः ।
पश्चा मृधो अप भवन्तु विश्वास्तद्रोदसी शृणुतं विश्वमिन्वे ॥११॥
इन्द्रो मह्ना महतो अर्णवस्य वि मूर्धानमभिनदर्बुदस्य ।
अहन्नहिमरिणात्सप्त सिन्धून्देवैर्द्यावापृथिवी प्रावतं नः ॥१२॥

॥ ६८ ॥ ऋषिः—१-१२ अयास्यः ॥ देवता—बृहस्पतिः ॥ छन्दः—१, १२ विराट्त्रिष्टुप् । २, ८-११ त्रिष्टुप् । ३-७ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१७॥ उदप्रुतो न वयो रक्षमाणा वावदतो अभ्रियस्येव घोषाः ।
गिरिभ्रजो नोर्मयो मदन्तो बृहस्पतिमभ्य१र्का अनावन् ॥१॥

सं गोभि॑राङ्गिर॒सो नक्ष॑माणो॒ भग॑ इ॒वेद॑र्य॒मणं॑ निनाय ।
जनै॑ मि॒त्रो न दंप॑ती अनक्ति॒ बृह॑स्पते वा॒जया॒शूँरि॑वा॒जौ ॥२॥
सा॒ध्व॒र्या अ॑ति॒थिनी॑रिषि॒राः स्पा॒र्हाः सु॒वर्णा॑ अनव॒द्यरू॑पाः ।
बृह॒स्पतिः॒ पर्व॑तेभ्यो वि॒तूर्या॒ निर्गा ऊ॑पे॒ यव॑मिव स्थि॒विभ्यः॑ ॥३॥
आ॒प्रु॒षा॒यन्मधु॑न ऋ॒तस्य॒ योनि॑मवक्षि॒पन्न॒र्क उ॒ल्कामि॑व॒ द्योः ।
बृह॒स्पति॑रु॒द्धर॒न्नश्म॑नो॒ गा भूम्या॑ उ॒द्नेव॒ वि त्वचं॑ बिभेद ॥४॥
अप॒ ज्योति॑षा॒ तमो॑ अ॒न्तरि॑क्षादु॒द्नः शीपा॑लमिव॒ वात॑ आजत् ।
बृह॒स्पति॑रनु॒मृश्या॑ व॒लस्या॒भ्रमि॑व॒ वात॒ आ च॑क्र॒ आ गाः ॥५॥
य॒दा व॒लस्य॒ पीय॑तो॒ जसुं॒ भेद्बृह॒स्पति॑रग्नि॒तपो॑भिर॒र्कैः ।
द॒द्भिर्न जि॒ह्वा परि॑विष्ट॒माद॑दा॒विर्नि॒धीँर॑कृणोदु॒स्रिया॑णाम् ॥६॥
॥१८॥ बृह॒स्पति॒रम॑त॒ हि त्यदा॑सां॒ नाम॑ स्व॒रीणां॒ सद॑ने॒ गुहा॒ यत् ।
आ॒ण्डेव॑ भि॒त्त्वा श॑कु॒नस्य॒ गर्भ॒मुदु॒स्रियाः॒ पर्व॑तस्य॒ त्मना॑जत् ॥७॥
अश्नापि॑नद्धं॒ मधु॒ पर्य॑पश्य॒न्मत्स्यं॒ न दी॒न उ॒दनि॑ क्षि॒यन्त॑म् ।
निष्टज्ज॑भार चम॒सं न वृ॒क्षाद्बृह॒स्पति॑र्विर॒वेणा॑ वि॒कृत्य॑ ॥८॥
सोषाम॑विन्द॒त्स स्वः१॒॑ सो अ॒ग्निं सो अ॒र्केण॒ वि ब॑बाधे॒ तमां॑सि ।
बृह॒स्पति॒र्गोव॑पुषो व॒लस्य॒ निर्म॒ज्जानं॒ न पर्व॑णो जभार ॥९॥
हि॒मेव॑ प॒र्णा मु॑षि॒ता वना॑नि॒ बृह॒स्पति॑नाकृपयद्व॒लो गाः ।
अ॒ना॒नु॒कृ॒त्यम॑पु॒नश्च॑कार॒ यात्सूर्या॒मासा॑ मि॒थ उ॒च्चरा॑तः ॥१०॥
अ॒भि श्या॒वं न कृश॑नेभि॒रश्वं॒ नक्ष॑त्रेभिः पि॒तरो॒ द्याम॑पिंशन् ।
रात्र्यां॒ तमो॒ अद॑धु॒र्ज्योति॒रह॒न्बृह॒स्पति॑र्भि॒नदद्रिं॑ वि॒दद्गाः ॥११॥
इ॒दम॑कर्म॒ नमो॑ अभ्रि॒याय॒ यः पू॒र्वीरन्वा॒नोन॑वीति ।
बृह॒स्पतिः॒ स हि गोभिः॒ सो अश्वैः॒ स वी॒रेभिः॒ स नृभि॑र्नो॒ वयो॑ धात् ॥१२॥

७६ [षष्ठोऽनुवाकः ॥ सू० ६१-६८]

॥ ६९ ॥ ऋषिः—१-१२ सुमित्रो वाध्र्यश्वः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ निचृज्जगती । २ विराड्जगती । ३, ७ त्रिष्टुप् । ४, ५, १२ निचृत्त्रिष्टुप् । ६ आर्चीस्वराट्त्रिष्टुप् । ८, १० पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ९, ११ विराट्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २ निषादः । ३-१२ धैवतः ॥

॥१९॥ भ॒द्रा अ॒ग्नेर्व॑ध्र्य॒श्वस्य॑ सं॒दृशो॑ वा॒मी प्रणी॑तिः सु॒रणा॒ उपे॑तयः ।
यदीं॑ सुमि॒त्रा विशो॒ अग्र॑ इ॒न्धते॑ घृ॒तेनाहु॑तो जरते॒ दवि॑द्युतत् ॥१॥
घृ॒तम॒ग्नेर्व॑ध्र्य॒श्वस्य॒ वर्ध॑नं घृ॒तमन्नं॑ घृ॒तम्व॑स्य॒ मेद॑नम् ।
घृ॒तेनाहु॑त उर्वि॒या वि प॑प्रथे॒ सूर्य॑ इव रोचते स॒र्पिरा॑सुतिः ॥२॥

यत्ते मनुर्यदनीकं सुमित्रः समीधे अग्ने तदिदं नवीयः ।
स रेवच्छोच स गिरो जुषस्व स वाजं दर्षि स इह श्रवो धाः ॥३॥
यं त्वा पूर्वमीळितो वध्र्यश्वः समीधे अग्ने स इदं जुषस्व ।
स नः स्तिपा उत भवा तनूपा दात्रं रक्षस्व यदिदं ते अस्मे ॥४॥
भवा द्युम्नी वाध्र्यश्वोत गोपा मा त्वा तारीदभिमातिर्जनानाम् ।
शूर इव धृष्णुश्च्यवनः सुमित्रः प्र नु वोचं वाध्र्यश्वस्य नाम ॥५॥
समज्र्या पर्वत्या३ वसूनि दासा वृत्राण्यार्या जिगेथ ।
शूर इव धृष्णुश्च्यवनो जनानां त्वमग्ने पृतनायूँरभि ष्याः ॥६॥
॥२०॥ दीर्घतन्तुर्बृहदुक्षायमग्निः सहस्रस्तरीः शतनीथ ऋभ्वा ।
द्युमान्द्युमत्सु नृभिर्मृज्यमानः सुमित्रेषु दीदयो देवयत्सु ॥७॥
त्वे धेनुः सुदुघा जातवेदोऽसश्चतेव समना सबर्धुक् ।
त्वं नृभिर्दक्षिणावद्भिरग्ने सुमित्रेभिरिध्यसे देवयद्भिः ॥८॥
देवाश्चित्ते अमृता जातवेदो महिमानं वाध्र्यश्व प्र वोचन् ।
यत्संपृच्छं मानुषीर्विश आयन्त्वं नृभिरजयस्त्वावृधेभिः ॥९॥
पितेव पुत्रमबिभरुपस्थे त्वामग्ने वध्र्यश्वः सपर्यन् ।
जुषाणो अस्य समिधं यविष्ठोत पूर्वाँ अवनोर्व्राधतश्चित् ॥१०॥
शश्वदग्निर्वध्र्यश्वस्य शत्रून्नृभिर्जिगाय सुतसोमवद्भिः ।
समनं चिददहश्चित्रभानोऽव व्राधन्तमभिनद्वृधश्चित् ॥११॥
अयमग्निर्वध्र्यश्वस्य वृत्रहा सनकात्प्रेद्धो नमसोपवाक्यः ।
स नो अजामीँरुत वा विजामीनभि तिष्ठ शर्धतो वाध्र्यश्व ॥१२॥

॥ ७० ॥ १-११ सुमित्रो वाध्र्यश्वः ॥ देवता—आप्रम् ॥ छन्दः—१, २, ४, १० निचृत्त्रिष्टुप् ।
३ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ५-७, ९, ११ त्रिष्टुप् । ८ विराट्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२१॥ इमां मे अग्ने समिधं जुषस्वेळस्पदे प्रति हर्या घृताचीम् ।
वर्ष्मन्पृथिव्याः सुदिनत्वे अह्नामूर्ध्वो भव सुक्रतो देवयज्या ॥१॥
आ देवानामग्रयावेह यातु नराशंसो विश्वरूपेभिरश्वैः ।
ऋतस्य पथा नमसा मियेधो देवेभ्यो देवतमः सुषूदत् ॥२॥

शश्वत्तममीळते दूत्याय हविष्मन्तो मनुष्यासो अग्निम् ।
वहिष्ठैरश्वैः सुवृता रथेना देवान्वक्षि नि षदेह होता ॥३॥
वि प्रथतां देवजुष्टं तिरश्चा दीर्घं द्राघ्मा सुरभि भूत्वस्मे ।
अहेळता मनसा देव बर्हिरिन्द्रज्येष्ठाँ उशतो यक्षि देवान् ॥४॥
दिवो वा सानु स्पृशता वरीयः पृथिव्या वा मात्रया वि श्रयध्वम् ।
उशतीर्द्वारो महिना महद्भिर्देवं रथं रथयुर्धारयध्वम् ॥५॥

॥२२॥ देवी दिवो दुहितरा सुशिल्पे उषासानक्ता सदतां नि योनौ ।
आ वां देवास उशती उशन्त उरौ सीदन्तु सुभगे उपस्थे ॥६॥
ऊर्ध्वो ग्रावा बृहदग्निः समिद्धः प्रिया धामान्यदितेरुपस्थे ।
पुरोहितावृत्विजा यज्ञे अस्मिन्विदुष्टरा द्रविणमा यजेथाम् ॥७॥
तिस्रो देवीर्बर्हिरिदं वरीय आ सीदत चकृमा वः स्योनम् ।
मनुष्वद्यज्ञं सुधिता हवींषीळा देवी घृतपदी जुषन्त ॥८॥
देव त्वष्टर्यद्ध चारुत्वमानड्यदङ्गिरसामभवः सचाभूः ।
स देवानां पाथ उप प्र विद्वानुशन्यक्षि द्रविणोदः सुरत्नः ॥९॥
वनस्पते रशनया नियूया देवानां पाथ उप वक्षि विद्वान् ।
स्वदाति देवः कृणवद्धवींष्यवतां द्यावापृथिवी हवं मे ॥१०॥
आग्ने वह वरुणमिष्टये न इन्द्रं दिवो मरुतो अन्तरिक्षात् ।
सीदन्तु बर्हिर्विश्व आ यजत्राः स्वाहा देवा अमृता मादयन्ताम् ॥११॥

॥ ७१ ॥ ऋषिः—१-११ बृहस्पतिः ॥ देवता—ज्ञानम् ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । २ भुरिक्त्रिष्टुप् ।
३, ७ निचृत्त्रिष्टुप् । ४ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ५, ६, ८, १०, ११ विराट्त्रिष्टुप् । ९ विराड्जगती ॥
स्वरः—१-८, १०, ११ धैवतः ॥ ९ निषादः ॥

॥२३॥ बृहस्पते प्रथमं वाचो अग्रं यत्प्रैरत नामधेयं दधानाः ।
यदेषां श्रेष्ठं यदरिप्रमासीत्प्रेणा तदेषां निहितं गुहाविः ॥१॥
सक्तुमिव तितउना पुनन्तो यत्र धीरा मनसा वाचमक्रत ।
अत्रा सखायः सख्यानि जानते भद्रैषां लक्ष्मीर्निहिताधि वाचि ॥२॥
यज्ञेन वाचः पदवीयमायन्तामन्वविन्दन्नृषिषु प्रविष्टाम् ।
तामाभृत्या व्यदधुः पुरुत्रा तां सप्त रेभा अभि सं नवन्ते ॥३॥
उत त्वः पश्यन्न ददर्श वाचमुत त्वः शृण्वन्न शृणोत्येनाम् ।
उतो त्वस्मै तन्वं१ वि सस्रे जायेव पत्य उशती सुवासाः ॥४॥

उ॒त त्वं॑ स॒ख्ये स्थि॒रपी॑तमाहु॒र्नैनं॑ हिन्व॒न्त्यपि॒ वाजि॑नेषु ।
अधे॑न्वा चरति मा॒ययै॒ष वाचं॑ शुश्रु॒वाँ अ॑फ॒लाम॑पु॒ष्पाम् ॥५॥

॥२४॥ यस्ति॒त्याज॑ सचि॒विदं॒ सखा॑यं॒ न तस्य॑ वा॒च्यपि॑ भा॒गो अ॑स्ति ।
यदीं॑ शृ॒णोत्यल॑कं शृणोति न॒हि प्र॒वेद॑ सुकृ॒तस्य॒ पन्था॑म् ॥६॥
अ॒क्ष॒ण्वन्तः॒ कर्ण॑वन्तः॒ सखा॑यो मनोज॒वेष्वस॑मा बभूवुः ।
आ॒द॒घ्नास॑ उपक॒क्षास॑ उ त्वे ह्र॒दा इ॑व॒ स्नात्वा॑ उ त्वे ददृश्रे ॥७॥
ह्र॒दा त॒ष्टेषु॒ मन॑सो ज॒वेषु॒ यद्ब्रा॑ह्म॒णाः सं॒यज॑न्ते॒ सखा॑यः ।
अत्राह॑ त्वं॒ वि ज॑हुर्वे॒द्याभि॒रोह॑ब्रह्माणो॒ वि च॑रन्त्यु त्वे ॥८॥
इ॒मे ये नार्वा॑ङ्न प॒रश्चर॑न्ति॒ न ब्रा॑ह्म॒णासो॒ न सु॒तेक॑रासः ।
त ए॒ते वाच॑मभि॒पद्य॑ पा॒पया॑ सि॒रीस्तन्त्रं॑ तन्वते॒ अप्र॑जज्ञयः ॥९॥
सर्वे॑ नन्दन्ति य॒शसाग॑तेन सभासा॒हेन॒ सख्या॒ सखा॑यः ।
कि॒ल्बि॒ष॒स्पृत्पि॑तु॒षणि॒र्ह्ये॑षा॒मरं॑ हि॒तो भव॑ति॒ वाजि॑नाय ॥१०॥
ऋ॒चां त्वः॒ पोष॑मास्ते पुपु॒ष्वान्गा॑य॒त्रं त्वो॑ गायति॒ शक्व॑रीषु ।
ब्र॒ह्मा त्वो॒ वद॑ति जातवि॒द्यां य॒ज्ञस्य॒ मात्रां॒ वि मि॑मीत उ त्वः ॥११॥

॥ इत्यष्टमाष्टके द्वितीयोऽध्यायः ॥

[द्वितीयाध्याये वर्गाः २४, सूक्तानि १०, ऋचः १३३]

अथ तृतीयोऽध्यायः ॥

॥ ७२ ॥ ऋषिः—१-९ बृहस्पतिर्बृहस्पतिर्वा लौक्य अदितिर्वा दाक्षायणी ॥ देवता—देवाः ॥
छन्दः—१, ४, ६ अनुष्टुप् । २ पादनिचृदनुष्टुप् । ३, ५, ७ निचृदनुष्टुप् ।
८, ९ विराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥१॥ दे॒वानां॒ नु व॒यं जाना॒ प्र वो॑चाम विप॒न्यया॑ ।
उ॒क्थेषु॑ श॒स्यमा॑नेषु॒ यः पश्या॒दुत्त॑रे यु॒गे ॥१॥
ब्रह्म॑ण॒स्पति॑रे॒ता सं क॒र्मार॑ इवाधमत् ।
दे॒वानां॑ पू॒र्व्ये यु॒गेऽस॑तः॒ सद॑जायत ॥२॥

देवानां युगे प्रथमेऽसतः सदजायत ।
तदाशा अन्वजायन्त तदुत्तानपदस्परि ॥३॥
भूर्जज्ञ उत्तानपदो भुव आशा अजायन्त ।
अदितेर्दक्षो अजायत दक्षाद्वदितिः परि ॥४॥
अदितिर्ह्यजनिष्ट दक्ष या दुहिता तव ।
तां देवा अन्वजायन्त भद्रा अमृतबन्धवः ॥५॥

॥२॥ यद्देवा अदः सलिले सुसंरब्धा अतिष्ठत ।
अत्रा वो नृत्यतामिव तीव्रो रेणुरपायत ॥६॥
यद्देवा यतयो यथा भुवनान्यपिन्वत ।
अत्रा समुद्र आ गूळ्हमा सूर्यमजभर्तन ॥७॥
अष्टौ पुत्रासो अदितेर्ये जातास्तन्व१स्परि ।
देवाँ उप प्रैत्सप्तभिः परा मार्ताण्डमास्यत् ॥८॥
सप्तभिः पुत्रैरदितिरुप प्रैत्पूर्व्यं युगम् ।
प्रजायै मृत्यवे त्वत्पुनर्मार्ताण्डमाभरत् ॥९॥

॥ ७३ ॥ ऋषिः—१-११ गौरिवीतिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २, ५ त्रिष्टुप् । ३, ४, ८, १० पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ६ विराट् त्रिष्टुप् । ७ आर्चीस्वराट्त्रिष्टुप् । ९ आर्चीभुरिक् त्रिष्टुप् । ११ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥३॥ जनिष्ठा उग्रः सहसे तुराय मन्द्र ओजिष्ठो बहुलाभिमानः ।
अवर्धन्निन्द्रं मरुतश्चिदत्र माता यद्वीरं दधनद्धनिष्ठा ॥१॥
द्रुहो निषत्ता पृशनी चिदेवैः पुरू शंसेन वावृधुष्ट इन्द्रम् ।
अभीवृतेव ता महापदेन ध्वान्तात्प्रपित्वादुदरन्त गर्भाः ॥२॥
ऋष्वा ते पादा प्र यज्जिगास्यवर्धन्वाजा उत ये चिदत्र ।
त्वमिन्द्र सालावृकान्त्सहस्रमासन्दधिषे अश्विना ववृत्याः ॥३॥
समना तूर्णिरुप यासि यज्ञमा नासत्या सख्याय वक्षि ।
वसाव्यामिन्द्र धारयः सहस्राश्विना शूर ददतुर्मघानि ॥४॥
मन्दमान ऋतादधि प्रजायै सखिभिरिन्द्र इषिरेभिरर्थम् ।
आभिर्हि माया उप दस्युमागान्मिहः प्र तम्रा अवपत्तमांसि ॥५॥

॥४॥ सनामाना चिद्ध्वसयो न्यस्मा अवाहन्निन्द्र उषसो यथानः ।
ऋष्वैरगच्छः सखिभिर्निकामैः साकं प्रतिष्ठा हृद्या जघन्थ ॥६॥

त्वं ज॑घन्थ॒ नमु॑चिं मख॒स्युं दासं॑ कृण्वा॒न ऋष॑ये॒ विमा॑यम् ।
त्वं च॑कर्थ॒ मन॑वे स्यो॒नान्प॒थो दे॑व॒त्राञ्ज॑सेव॒ याना॑न् ॥७॥
त्वमे॒तानि॑ पप्रिषे॒ वि नामेशा॑न इन्द्र दधिषे॒ गभ॑स्तौ ।
अनु॑ त्वा दे॒वाः शव॑सा मदन्त्यु॒परि॑बुध्नान्व॒निन॑श्चकर्थ ॥८॥
च॒क्रं यद॑स्या॒प्स्वा निष॑त्तमु॒तो तद॑स्मै॒ मध्विच्च॑च्छद्यात् ।
पृथि॒व्यामति॑षितं॒ यदूधः॒ पयो॒ गोष्वद॑धा॒ ओष॑धीषु ॥९॥
अश्वा॑दिया॒येति॒ यद्वद॒न्त्योज॑सो जा॒तमु॒त म॑न्य एनम् ।
म॒न्योरि॑याय ह॒र्म्ये॑षु तस्थौ॒ यतः॑ प्रज॒ज्ञ इन्द्रो॑ अस्य वेद ॥१०॥
वयः॑ सुप॒र्णा उप॑ सेदु॒रिन्द्रं॑ प्रि॒यमे॑धा॒ ऋष॑यो॒ नाध॑मानाः ।
अप॑ ध्वा॒न्तमू॑र्णु॒हि पू॒र्धि चक्षु॑र्मुमु॒ग्ध्य१॒स्मान्नि॒धये॑व ब॒द्धान् ॥११॥

॥ ७४ ॥ ऋषिः—१-६ गौरिवीतिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ४ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । २, ५ निचृत्त्रिष्टुप् । ३ आर्चीभुरिक् त्रिष्टुप् । ६ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥५॥ वसू॑नां वा चर्कृष॒ इय॑क्षन्धि॒या वा॑ य॒ज्ञैर्वा॒ रोद॑स्योः ।
अर्व॑न्तो वा॒ ये र॑यि॒मन्तः॑ सा॒तौ व॒नुं वा॒ ये सु॒श्रुणं॑ सु॒श्रुतो॒ धुः ॥१॥
हव॑ एषा॒मसु॑रो नक्षत॒ द्यां श्र॑वस्य॒ता मन॑सा निंसत॒ क्षाम् ।
चक्षा॑णा॒ यत्र॑ सुवि॒ताय॑ दे॒वा द्यौर्न वारे॑भिः कृ॒णव॑न्त॒ स्वैः ॥२॥
इ॒यमे॑षाम॒मृता॑नां॒ गीः स॒र्वता॑ता॒ ये कृ॒पण॑न्त॒ रत्न॑म् ।
धियं॑ च य॒ज्ञं च॒ साध॑न्त॒स्ते नो॑ धान्तु वस॒व्य१॒मसा॑मि ॥३॥
आ तत्त॑ इन्द्रा॒यवः॑ पनन्ता॒भि य ऊ॒र्वं गोम॑न्तं॒ तितृ॑त्सान् ।
स॒कृ॒त्स्वं१॒ ये पु॑रुपु॒त्रां म॒हीं स॒हस्र॑धारां बृह॒तीं दुदु॑क्षन् ॥४॥
शची॑व॒ इन्द्र॒मव॑से कृणुध्व॒मना॑नतं द॒मय॑न्तं पृत॒न्यून् ।
ऋ॒भु॒क्षणं॑ म॒घवा॑नं सुवृ॒क्तिं भर्ता॒ यो वज्रं॒ नर्यं॑ पुरु॒क्षुः ॥५॥
यद्वा॒वान॑ पुरु॒तमं॑ पुरा॒षाळा वृ॑त्र॒हेन्द्रो॒ नामा॑न्यप्राः ।
अचे॑ति प्रा॒सह॒स्पति॒स्तुवि॑ष्मा॒न्यदी॑मुश्म॒सि कर्त॑वे॒ कर॒त्तत् ॥६॥

॥ ७५ ॥ ऋषिः—१-९ सिन्धुक्षित्प्रैयमेधः ॥ देवता—नद्यः ॥ छन्दः—१ निचृज्जगती ।
२, ३ विराड्जगती । ४ जगती । ५, ७ आर्चीस्वराड्जगती । ६ आर्चीभुरिग् जगती ।
८, ९ पादनिचृज्जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥६॥ प्र सु व॑ आपो महि॒मान॑मुत्त॒मं का॒रुर्वो॑चाति॒ सद॑ने वि॒वस्व॑तः ।
प्र स॒प्तस॑प्त त्रे॒धा हि च॑क्र॒मुः प्र सृत्व॑रीणा॒मति॒ सिन्धु॒रोज॑सा ॥१॥

प्र तेऽरदद्वरुणो यातवे पथः सिन्धो यद्वाजाँ अभ्यद्रवस्त्वम् ।
भूम्या अधि प्रवता यासि सानुना यदेषामग्रं जगतामिरज्यसि ॥२॥
दिवि स्वनो यतते भूम्योपर्यनन्तं शुष्ममुदियर्ति भानुना ।
अभ्रादिव प्र स्तनयन्ति वृष्टयः सिन्धुर्यदेति वृषभो न रोरुवत् ॥३॥
अभि त्वा सिन्धो शिशुमिन्न मातरो वाश्रा अर्षन्ति पयसेव धेनवः ।
राजेव युध्वा नयसि त्वमित्सिचौ यदासामग्रं प्रवतामिनक्षसि ॥४॥
इमं मे गङ्गे यमुने सरस्वति शुतुद्रि स्तोमं सचता परुष्ण्या ।
असिक्न्या मरुद्वृधे वितस्तयार्जीकीये शृणुह्या सुषोमया ॥५॥

॥७॥ तृष्टामया प्रथमं यातवे सजूः सुसर्त्वा रसया श्वेत्या त्या ।
त्वं सिन्धो कुभया गोमतीं क्रुमुं मेहत्न्वा सरथं याभिरीयसे ॥६॥
ऋजीत्येनी रुशती महित्वा परि ज्रयांसि भरते रजांसि ।
अदब्धा सिन्धुरपसामपस्तमाश्वा न चित्रा वपुषीव दर्शता ॥७॥
स्वश्वा सिन्धुः सुरथा सुवासा हिरण्ययी सुकृता वाजिनीवती ।
ऊर्णावती युवतिः सीलमावत्युताधि वस्ते सुभगा मधुवृधम् ॥८॥
सुखं रथं युयुजे सिन्धुरश्विनं तेन वाजं सनिषदस्मिन्नाजौ ।
महान्ह्यस्य महिमा पनस्यतेऽदब्धस्य स्वयशसो विरप्शिनः ॥९॥

॥ ७६ ॥ ऋषिः—१-८ जरत्कर्ण ऐरावतः सर्पः ॥ देवता—ग्रावाणः ॥ छन्दः—१, ६, ८ पादनिचृज्जगती । २, ३ आर्चीस्वराड्जगती । ४, ७ निचृज्जगती । ४ आसुरीस्वराडार्चीनिचृज्जगती ॥ स्वरः—निपादः ॥

॥८॥ आ व ऋञ्जस ऊर्जां व्युष्टिष्विन्द्रं मरुतो रोदसी अनक्तन ।
उभे यथा नो अहनी सचाभुवा सदःसदो वरिवस्यात उद्भिदा ॥१॥
तदु श्रेष्ठं सवनं सुनोतनात्यो न हस्तयतो अद्रिः सोतरि ।
विदद्ध्य१र्यो अभिभूति पौंस्यं महो राये चित्तरुते यदर्वतः ॥२॥
तदिद्ध्यस्य सवनं विवेरपो यथा पुरा मनवे गातुमश्रेत् ।
गोअर्णसि त्वाष्ट्रे अश्वनिर्णिजि प्रेमध्वरेष्वध्वराँ अशिश्रयुः ॥३॥
अप हत रक्षसो भङ्गुरावतः स्कभायत निर्ऋतिं सेधतामतिम् ।
आ नो रयिं सर्ववीरं सुनोतन देवाव्यं भरत श्लोकमद्रयः ॥४॥
दिवश्चिदा वोऽमवत्तरेभ्यो विभ्वना चिदाश्वपस्तरेभ्यः ।
वायोश्चिदा सोमरभस्तरेभ्योऽग्नेश्चिदर्च पितुकृत्तरेभ्यः ॥५॥

॥९॥ भुरन्तु नो यशसः सोत्वन्धसो ग्रावाणो वाचा दिविता दिवित्मता ।
नरो यत्र दुहते काम्यं मध्वाघोषयन्तो अभितो मिथस्तुरः ॥६॥
सुन्वन्ति सोमं रथिरासो अद्रयो निरस्य रसं गविषो दुहन्ति ते ।
दुहन्त्यूधरुपसेचनाय कं नरो हव्या न मर्जयन्त आसभिः ॥७॥
एते नरः स्वपसो अभूतन य इन्द्राय सुनुथ सोममद्रयः ।
वामंवामं वो दिव्याय धाम्ने वसुवसु वः पार्थिवाय सुन्वते ॥८॥

॥ ७७ ॥ ऋषिः—१-८ स्यूमरश्मिर्भार्गवः ॥ देवता—मरुतः ॥ छन्दः—१, ३ निचृत्त्रिष्टुप् ।
६-८ विराट्त्रिष्टुप् । ५ पादनिचृज्जगती ॥ स्वरः—१-४, ६-८ धैवतः । ५ निषादः

॥१०॥ अभ्रप्रुषो न वाचा प्रुषा वसु हविष्मन्तो न यज्ञा विजानुषः ।
सुमारुतं न ब्रह्माणमर्हसे गणमस्तोष्येषां न शोभसे ॥१॥
श्रिये मर्यासो अञ्जीँरकृण्वत सुमारुतं न पूर्वीरति क्षपः ।
दिवस्पुत्रास एता न येतिर आदित्यासस्ते अक्रा न वावृधुः ॥२॥
प्र ये दिवः पृथिव्या न बर्हणा त्मना रिरिच्रे अभ्रान्न सूर्यः ।
पाजस्वन्तो न वीराः पनस्यवो रिशादसो न मर्या अभिद्यवः ॥३॥
युष्माकं बुध्ने अपां न यामनि विथुर्यति न मही श्रथर्यति ।
विश्वप्सुर्यज्ञो अर्वागयं सु वः प्रयस्वन्तो न सत्राच आ गत ॥४॥
यूयं धूर्षु प्रयुजो न रश्मिभिर्ज्योतिष्मन्तो न भासा व्युष्टिषु ।
श्येनासो न स्वयशसो रिशादसः प्रवासो न प्रसितासः परिप्रुषः ॥५॥
॥११॥ प्र यद्वहध्वे मरुतः पराकाद्यूयं महः संवरणस्य वस्वः ।
विदानासो वसवो राध्यस्याराच्चिद्द्वेषः सनुतर्युयोत ॥६॥
य उदृचि यज्ञे अध्वरेष्ठा मरुद्भ्यो न मानुषो ददाशत् ।
रेवत्स वयो दधते सुवीरं स देवानामपि गोपीथे अस्तु ॥७॥
ते हि यज्ञेषु यज्ञियास ऊमा आदित्येन नाम्ना शंभविष्ठाः ।
ते नोऽवन्तु रथतूर्मनीषां महश्च यामन्नध्वरे चकानाः ॥८॥

॥ ७८ ॥ ऋषिः—१-८ स्यूमरश्मिर्भार्गवः ॥ देवता—मरुतः ॥ १ आर्चीत्रिष्टुप् । ३, ४ विराट् त्रिष्टुप् ।
८ त्रिष्टुप् । २, ५, ६ विराड् जगती । ७ पादनिचृज्जगती ॥ स्वरः—१, ३, ४, ८ धैवतः ।
२, ५-७ निषादः ॥

॥१२॥ विप्रासो न मन्मभिः स्वाध्यो देवाव्यो३ न यज्ञैः स्वप्नसः ।
राजानो न चित्राः सुसंदृशः क्षितीनां न मर्या अरेपसः ॥१॥

अ॒ग्निर्न ये भ्राज॑सा रु॒क्मव॑क्षसो॒ वाता॑सो॒ न स्व॒युज॑: स॒द्यऊ॑तयः ।
प्र॒ज्ञा॒तारो॒ न ज्येष्ठा॑: सुनी॒तय॑: सु॒शर्मा॑णो॒ न सोमा॑ ऋ॒तं य॒ते ॥२॥
वाता॑सो॒ न ये धुन॑यो जिग॒त्नवो॑ऽग्नी॒नां न जि॒ह्वा वि॑रो॒किण॑: ।
वर्म॑ण्वन्तो॒ न यो॒धाः शिमी॑वन्तः पितॄ॒णां न शंसा॑: सुरा॒तय॑: ॥३॥
रथा॑नां॒ न ये॒३॒॑ऽराः सना॑भयो जिगी॒वांसो॒ न शूरा॑ अ॒भिद्य॑वः ।
व॒रे॒यवो॒ न मर्या॑ घृत॒प्रुषो॑ऽभिस्व॒र्तारो॑ अ॒र्कं न सु॒ष्टुभ॑: ॥४॥
अश्वा॑सो॒ न ये ज्येष्ठा॑स आ॒शवो॑ दिधि॒षवो॒ न र॒थ्य॑: सु॒दान॑वः ।
आपो॒ न नि॒म्नैरु॒दभि॑र्जिग॒त्नवो॑ वि॒श्वरू॑पा॒ अङ्गि॑रसो॒ न साम॑भिः ॥५॥

॥१३॥ ग्रावा॑णो॒ न सू॒रय॑: सिन्धु॑मातर आदर्दि॒रासो॒ अद्र॑यो॒ न वि॒श्वहा॑ ।
शि॒शू॒ला न क्री॒ळय॑: सुमा॒तरो॑ महाग्रा॒मो न याम॑न्नु॒त त्वि॒षा ॥६॥
उ॒षसां॒ न के॒तवो॑ऽध्वर॒श्रिय॑: शुभं॒यवो॒ नाञ्जिभि॒र्व्य॑श्वितन् ।
सिन्ध॑वो॒ न य॒यियो॒ भ्राज॑दृष्टयः परा॒वतो॒ न योज॑नानि ममिरे ॥७॥
सु॒भा॒गान्नो॑ देवाः कृणुता सु॒रत्ना॑न॒स्मान्त्स्तो॒तॄन्म॑रुतो वावृधा॒नाः ।
अधि॑ स्तो॒त्रस्य॑ स॒ख्यस्य॑ गात स॒नाद्धि वो॑ रत्न॒धेया॑नि॒ सन्ति॑ ॥८॥

॥ ७९ ॥ ऋषिः—१-७ अग्निः सौचीको, वैश्वानरो वा, सप्तिर्वा वाजम्भरः ॥ देवता—अग्निः ॥
छन्दः—१ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । २, ४, ६ विराट् त्रिष्टुप् । ३ निचृत्त्रिष्टुप् । ५ आर्चीस्वराट्त्रिष्टुप् । ७ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१४॥ अप॑श्यमस्य म॒ह॒तो म॑हि॒त्वमम॑र्त्यस्य॒ मर्त्या॑सु वि॒क्षु ।
नाना॒ हनू॒ विभृ॑ते॒ सं भ॑रेते॒ असि॑न्वती॒ बप्स॑ती॒ भूर्य॑त्तः ॥१॥
गुहा॒ शिरो॒ निहि॑त॒मृध॑ग॒क्षी असि॑न्वन्नत्ति जि॒ह्वया॒ वना॑नि ।
अत्रा॑ण्यस्मै प॒ड्भिः सं भ॑रन्त्युत्ता॒नह॑स्ता॒ नम॒साधि॑ वि॒क्षु ॥२॥
प्र मा॒तुः प्र॑त॒रं गुह्य॑मि॒च्छन्कु॑मा॒रो न वी॒रुध॑: सर्पदु॒र्वीः ।
स॒सं न प॒क्वम॑विदच्छु॒चन्तं॑ रिरि॒ह्वांसं॑ रि॒प उ॒पस्थे॑ अ॒न्तः ॥३॥
तद्वा॑मृ॒तं रो॑दसी॒ प्र ब्र॑वीमि॒ जाय॑मानो मा॒तरा॒ गर्भो॑ अत्ति ।
नाहं दे॒वस्य॒ मर्त्य॑श्चिकेता॒ग्निर॒ङ्ग विचे॑ताः॒ स प्रचे॑ताः ॥४॥
यो अ॑स्मा॒ अन्नं॑ तृ॒ष्वा३॒॑दधा॒त्याज्यै॑र्घृ॒तैर्जु॒होति॒ पुष्य॑ति ।
तस्मै॑ स॒हस्र॑म॒क्षभि॒र्वि च॒क्षेऽग्ने॑ वि॒श्वत॑: प्र॒त्यङ्ङ॑सि॒ त्वम् ॥५॥
किं दे॒वेषु॒ त्यज॒ एन॑श्चक॒र्थाग्ने॑ पृ॒च्छामि॒ नु त्वामवि॑द्वान् ।
अक्री॑ळ॒न्क्रीळ॒न्हरि॒रत्त॑वे॒ऽदन्वि पर्व॒शश्च॑कर्त॒ गामि॑वा॒सिः ॥६॥

वि॒षू॑चो॒ अश्वा॑न्युयुजे वने॒जा ऋजी॑तिभी रश॒नाभि॑र्गृभी॒तान् ।
च॒क्ष॒दे मि॒त्रो वसु॑भि॒ः सुजा॑त॒ः समा॑नृधे॒ पर्व॑भिर्वावृधा॒नः ॥७॥

॥ ८० ॥ ऋषिः—१-७ अग्निः सौचीको वैश्वानरो वा ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ५, ६ विराट् त्रिष्टुप् । २, ४ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ३, ७ निचृत् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१५॥ अ॒ग्निः सप्तिं॑ वाजं॑भ॒रं द॑दात्य॒ग्निर्वी॒रं श्रुत्यं॑ कर्म॒निष्ठा॑म् ।
अ॒ग्नी रोद॑सी॒ वि च॑रत्सम॒ञ्जन्न॒ग्निर्नारीं॑ वी॒रकु॑क्षिं॒ पुरं॑धिम् ॥१॥
अ॒ग्नेरप्न॑सः स॒मिद॑स्तु भ॒द्राग्निर्म॒ही रोद॑सी॒ आ वि॑वेश ।
अ॒ग्निरेकं॑ चोदयत्स॒मत्स्व॒ग्निर्वृ॒त्राणि॑ दयते पु॒रूणि॑ ॥२॥
अ॒ग्निर्ह॒ त्यं जर॑तः॒ कर्ण॑मावा॒ग्निर॒द्भ्यो निर॑दह॒ज्जरू॑थम् ।
अ॒ग्निरत्रिं॑ घ॒र्मे उ॑रुष्यद॒न्तर॒ग्निर्नृ॒मेधं॑ प्र॒जया॑सृज॒त्सम् ॥३॥
अ॒ग्निर्दा॒द्द्रवि॑णं वी॒रपे॑शा अ॒ग्निरृषिं॒ यः स॒हस्रा॑ स॒नोति॑ ।
अ॒ग्निर्दि॒वि ह॒व्यमा त॑ताना॒ग्नेर्धामा॑नि॒ विभृ॑ता पुरु॒त्रा ॥४॥
अ॒ग्निमु॒क्थैरृष॑यो॒ वि ह्व॑यन्ते॒ऽग्निं नरो॒ याम॑नि बाधि॒तासः॑ ।
अ॒ग्निं वयो॑ अ॒न्तरि॑क्षे॒ पत॑न्तो॒ऽग्निः स॒हस्रा॒ परि॑ याति॒ गोना॑म् ॥५॥
अ॒ग्निं विश॑ ईळते॒ मानु॑षी॒र्या अ॒ग्निं मनु॑षो॒ नहु॑षो॒ वि जा॒ताः ।
अ॒ग्निर्गान्ध॑र्वीं प॒थ्या॑मृ॒तस्या॒ग्नेर्गव्यू॑तिर्घृ॒त आ निष॑त्ता ॥६॥
अ॒ग्नये॒ ब्रह्म॑ ऋ॒भव॑स्ततक्षुर॒ग्निं म॒हाम॑वोचामा सुवृ॒क्तिम् ।
अग्ने॒ प्राव॑ जरि॒तारं॑ यवि॒ष्ठाग्ने॒ महि॒ द्रवि॑ण॒मा य॑जस्व ॥७॥

॥ ८१ ॥ ऋषिः—१-७ विश्वकर्मा भौवनः । देवता—विश्वकर्मा ॥ छन्दः—१, ५, ६ विराट् त्रिष्टुप् । २, ४ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ३, ७ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१६॥ य इ॒मा विश्वा॒ भुव॑नानि॒ जुह्व॒दृषि॒र्होता॒ न्यसी॑दत्पि॒ता नः॑ ।
स आ॒शिषा॒ द्रवि॑णमि॒च्छमा॑नः प्रथम॒च्छदव॑राँ॒ आ वि॑वेश ॥१॥
किं स्वि॑दासीदधि॒ष्ठान॑मा॒रम्भ॑णं कत॒मत्स्वि॑त्क॒थासी॑त् ।
यतो॒ भूमिं॑ ज॒नय॑न्वि॒श्वक॑र्मा॒ वि द्यामौर्णो॑न्महि॒ना वि॒श्वच॑क्षाः ॥२॥
वि॒श्वत॑श्चक्षुरु॒त वि॒श्वतो॑मुखो वि॒श्वतो॑बाहुरु॒त वि॒श्वत॑स्पात् ।
सं बा॒हुभ्यां॒ धम॑ति॒ सं पत॑त्रै॒र्द्यावा॒भूमी॑ ज॒नय॑न्दे॒व एकः॑ ॥३॥
किं स्वि॒द्वनं॒ क उ॒ स वृ॒क्ष आ॑स॒ यतो॒ द्यावा॑पृथि॒वी नि॑ष्टत॒क्षुः ।
मनी॑षिणो॒ मन॑सा पृ॒च्छतेदु॒ तद्यद॒ध्यति॑ष्ठ॒द्भुव॑नानि धा॒रय॑न् ॥४॥

या ते धामानि परमाणि यावमा या मध्यमा विश्वकर्मन्नुतेमा ।
शिक्षा सखिभ्यो हविषि स्वधावः स्वयं यजस्व तन्वं वृधानः ॥५॥
विश्वकर्मन्हविषा वावृधानः स्वयं यजस्व पृथिवीमुत द्याम् ।
मुह्यन्त्वन्ये अभितो जनास इहास्माकं मघवा सूरिरस्तु ॥६॥
वाचस्पतिं विश्वकर्माणमूतये मनोजुवं वाजे अद्या हुवेम ।
स नो विश्वानि हवनानि जोषद्विश्वशम्भूरवसे साधुकर्मा ॥७॥

॥ ८२ ॥ ऋषिः—१-७ विश्वकर्मा भौवनः ॥ देवता—विश्वकर्मा ॥ छन्दः—१, ५, ६ त्रिष्टुप् ।
२, ४ भुरिक्त्रिष्टुप् । ३ निचृत्त्रिष्टुप् । ७ पादनिचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१७॥ चक्षुषः पिता मनसा हि धीरो घृतमेने अजनन्नम्नमाने ।
यदेदन्ता अददृहन्त पूर्व आदिद्द्यावापृथिवी अप्रथेताम् ॥१॥
विश्वकर्मा विमना आद्विहाया धाता विधाता परमोत संदृक् ।
तेषामिष्टानि समिषा मदन्ति यत्रा सप्तऋषीन्पर एकमाहुः ॥२॥
यो नः पिता जनिता यो विधाता धामानि वेद भुवनानि विश्वा ।
यो देवानां नामधा एक एव तं संप्रश्नं भुवना यन्त्यन्या ॥३॥
त आयजन्त द्रविणं समस्मा ऋषयः पूर्वे जरितारो न भूना ।
असूर्ते सूर्ते रजसि निषत्ते ये भूतानि समकृण्वन्निमानि ॥४॥
परो दिवा पर एना पृथिव्या परो देवेभिरसुरैर्यदस्ति ।
कं स्विद्गर्भं प्रथमं दध्र आपो यत्र देवाः समपश्यन्त विश्वे ॥५॥
तमिद्गर्भं प्रथमं दध्र आपो यत्र देवाः समगच्छन्त विश्वे ।
अजस्य नाभावध्येकमर्पितं यस्मिन्विश्वानि भुवनानि तस्थुः ॥६॥
न तं विदाथ य इमा जजानान्यद्युष्माकमन्तरं बभूव ।
नीहारेण प्रावृता जल्प्या चासुतृप उक्थशासश्चरन्ति ॥७॥

॥ ८३ ॥ ऋषिः—१-७ मन्युस्तापसः ॥ देवता—मन्युः ॥ छन्दः—१ विराड् जगती । २ त्रिष्टुप् । ३, ६ विराट्
त्रिष्टुप् । ४ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ५, ७ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१ निषादः । २-७ धैवतः ॥

॥१८॥ यस्ते मन्योऽविधद्वज्र सायक सह ओजः पुष्यति विश्वमानुषक् ।
साह्याम दासमार्यं त्वया युजा सहस्कृतेन सहसा सहस्वता ॥१॥

मन्युरिन्द्रो मन्युरेवास देवो मन्युर्होता वरुणो जातवेदाः ।
मन्युं विश ईळते मानुषीर्याः पाहि नो मन्यो तपसा सजोषाः ॥२॥
अभीहि मन्यो तवसस्तवीयान्तपसा युजा वि जहि शत्रून् ।
अमित्रहा वृत्रहा दस्युहा च विश्वा वसून्या भरा त्वं नः ॥३॥
त्वं हि मन्यो अभिभूत्योजाः स्वयम्भूर्भामो अभिमातिषाहः ।
विश्वचर्षणिः सहुरिः सहावानस्मास्वोजः पृतनासु धेहि ॥४॥
अभागः सन्नप परेतो अस्मि तव क्रत्वा तविषस्य प्रचेतः ।
तं त्वा मन्यो अक्रतुर्जिहीळाहं स्वा तनूर्बलदेयाय मेहि ॥५॥
अयं ते अस्म्युप मेह्यर्वाङ् प्रतीचीनः सहुरे विश्वधायः ।
मन्यो वज्रिन्नभि मामा ववृत्स्व हनाव दस्यूँरुत बोध्यापेः ॥६॥
अभि प्रेहि दक्षिणतो भवा मेऽधा वृत्राणि जङ्घनाव भूरि ।
जुहोमि ते धरुणं मध्वो अग्रमुभा उपांशु प्रथमा पिबाव ॥७॥

॥ ८४ ॥ ऋषिः—१-७ मन्युस्तापसः ॥ देवता—मन्युः ॥ छन्दः—१, ३ त्रिष्टुप् । २ भुरिक् त्रिष्टुप् । ४, ५ पादनिचृज्जगती । ६ आर्चीस्वराड् जगती । ७ विराड् जगती ॥ स्वरः—१-३ धैवतः । ४-७ निषादः ॥

॥१९॥ त्वया मन्यो सरथमारुजन्तो हर्षमाणासो धृषिता मरुत्वः ।
तिग्मेषव आयुधा संशिशाना अभि प्र यन्तु नरो अग्निरूपाः ॥१॥
अग्निरिव मन्यो त्विषितः सहस्व सेनानीर्नः सहुरे हूत एधि ।
हत्वाय शत्रून्वि भजस्व वेद ओजो मिमानो वि मृधो नुदस्व ॥२॥
सहस्व मन्यो अभिमातिमस्मे रुजन्मृणन्प्रमृणन्प्रेहि शत्रून् ।
उग्रं ते पाजो नन्वा रुरुध्रे वशी वशं नयस एकज त्वम् ॥३॥
एको बहूनामसि मन्यवीळितो विशंविशं युधये सं शिशाधि ।
अकृत्तरुक्त्वया युजा वयं द्युमन्तं घोषं विजयाय कृण्महे ॥४॥
विजेषकृदिन्द्र इवानवब्रवो३ऽस्माकं मन्यो अधिपा भवेह ।
प्रियं ते नाम सहुरे गृणीमसि विद्मा तमुत्सं यत आबभूथ ॥५॥
आभूत्या सहजा वज्र सायक सहो बिभर्ष्यभिभूत उत्तरम् ।
क्रत्वा नो मन्यो सह मेद्येधि महाधनस्य पुरुहूत संसृजि ॥६॥
संसृष्टं धनमुभयं समाकृतमस्मभ्यं दत्तां वरुणश्च मन्युः ।
भियं दधाना हृदयेषु शत्रवः पराजितासो अप नि लयन्ताम् ॥७॥

८० [सप्तमोऽनुवाकः ॥ सू० ८५-९०]

॥ ८५ ॥ ऋषिः—१-४७ सूर्या सावित्री ॥ देवता—१-५ सोमः । ६-१६ सूर्याविवाहः । १७ देवाः । १८सोमार्कौ । १९ चन्द्रमाः । २०-२८ नृणां विवाहमन्त्रा आशीःप्रायाः । २९, ३० वधूवासः संस्पर्शनिन्दा । ३१ यक्ष्मनाशिनी दम्पत्योः । ३२-४७ सूर्या ॥ छन्दः—१, ३, ८, ११, २५, २८, ३२, ३३, ३८, ४१, ४५ निचृदनुष्टुप् । २, ४, ५, ९, ३०, ३१, ३५, ३९, ४६, ४७ अनुष्टुप् । ६, १०, १३, १६, १७, २९, ४२ विराडनुष्टुप् । ७, १२, १५, २२ पादनिचृदनुष्टुप् । ४० भुरिगनुष्टुप् । १४, २०, २४, २६, ३७ निचृत्त्रिष्टुप् । १९ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । २१, ४४ विराट् त्रिष्टुप् । २३, २७, ३६ त्रिष्टुप् । १८ पादनिचृज्जगती । ४३ निचृज्जगती । ३४ उरोबृहती ॥ स्वरः—१-१३, १५-१७, २२, २५, २८-३३, ३५, ३८-४२, ४५-४७ गान्धारः । १४, १९-२१, २३, २४, २६, २७, ३६, ३७, ४४ धैवतः । १८, ४३ निषादः । ३४ मध्यमः ॥

॥२०॥
सत्येनोत्तभिता भूमिः सूर्येणोत्तभिता द्यौः ।
ऋतेनादित्यास्तिष्ठन्ति दिवि सोमो अधि श्रितः ॥१॥
सोमेनादित्या बलिनः सोमेन पृथिवी मही ।
अथो नक्षत्राणामेषामुपस्थे सोम आहितः ॥२॥
सोमं मन्यते पपिवान्यत्संपिंषन्त्योषधिम् ।
सोमं यं ब्रह्माणो विदुर्न तस्याश्नाति कश्चन ॥३॥
आच्छद्विधानैर्गुपितो बार्हतैः सोम रक्षितः ।
ग्राव्णामिच्छृण्वन्तिष्ठसि न ते अश्नाति पार्थिवः ॥४॥
यत्त्वा देव प्रपिबन्ति तत आ प्यायसे पुनः ।
वायुः सोमस्य रक्षिता समानां मास आकृतिः ॥५॥

॥२१॥
रैभ्यासीदनुदेयी नाराशंसी न्योचनी ।
सूर्याया भद्रमिद्वासो गाथयैति परिष्कृतम् ॥६॥
चित्तिरा उपबर्हणं चक्षुरा अभ्यञ्जनम् ।
द्यौर्भूमिः कोश आसीद्यदयात्सूर्या पतिम् ॥७॥
स्तोमा आसन्प्रतिधयः कुरीरं छन्द ओपशः ।
सूर्याया अश्विना वराग्निरासीत्पुरोगवः ॥८॥
सोमो वधूयुरभवदश्विनास्तामुभा वरा ।
सूर्यां यत्पत्ये शंसन्तीं मनसा सविताददात् ॥९॥

मनो॑ अस्या॒ अन॑ आसी॒द्द्यौरा॑सीदु॒त च्छ॒दिः ।
शु॒क्राव॑न॒ड्वाहा॑वास्तां॒ यदया॑त्सू॒र्या गृ॒हम् ॥१०॥

॥२२॥ ऋ॒क्सा॒माभ्या॑म॒भिहि॑तौ॒ गावौ॑ ते सा॒मना॑वितः ।
श्रोत्रं॑ ते च॒क्रे आ॑स्तां दि॒वि पन्था॑श्चराच॒रः ॥११॥
शुची॑ ते च॒क्रे या॒त्या व्या॒नो अक्ष॒ आह॑तः ।
अनो॑ मन॒स्मयं॑ सू॒र्यारो॑हत्प्रय॒ती पति॑म् ॥१२॥
सू॒र्याया॑ वह॒तुः प्रागा॑त्सवि॒ता यम॒वासृ॑जत् ।
अ॒घासु॑ हन्यन्ते॒ गावोऽर्जु॑न्यो॒ः पर्यु॑ह्यते ॥१३॥
यद॑श्विना पृ॒च्छमा॑ना॒वया॑तं त्रिच॒क्रेण॑ वह॒तुं सू॒र्यायाः॑ ।
विश्वे॑ दे॒वा अनु॒ तद्वा॑मजानन्पु॒त्रः पि॒तरा॑ववृणीत पू॒षा ॥१४॥
यदया॑तं शुभस्पती वरे॒यं सू॒र्यामुप॑ ।
क्वैकं॑ च॒क्रं वा॑मासी॒त्क्व॑ दे॒ष्ट्राय॑ तस्थथुः ॥१५॥

॥२३॥ द्वे ते च॒क्रे सू॑र्ये ब्र॒ह्माण॑ ऋतु॒था वि॑दुः ।
अथैकं॑ च॒क्रं यद्गुहा॒ तद॑द्धा॒तय॒ इद्वि॑दुः ॥१६॥
सू॒र्यायै॑ दे॒वेभ्यो॑ मि॒त्राय॒ वरु॑णाय च ।
ये भू॒तस्य॒ प्रचे॑तस इ॒दं तेभ्यो॑ऽकरं॒ नमः॑ ॥१७॥
पू॒र्वा॒प॒रं च॑रतो मा॒ययै॒तौ शिशू॒ क्रीळ॑न्तौ॒ परि॑ यातो अध्व॒रम् ।
विश्वा॑न्य॒न्यो भुव॑नाभि॒चष्ट॑ ऋ॒तूँर॒न्यो वि॒दध॑ज्जायते॒ पुनः॑ ॥१८॥
नवो॑नवो भवति॒ जाय॑मा॒नोऽह्नां॑ के॒तुरु॒षसा॑मे॒त्यग्र॑म् ।
भा॒गं दे॒वेभ्यो॒ वि द॑धात्या॒यन्प्र च॒न्द्रमा॑स्तिरते दी॒र्घमायुः॑ ॥१९॥
सु॒किं॒शु॒कं श॑ल्म॒लिं वि॒श्वरू॑पं॒ हिर॑ण्यवर्णं सु॒वृतं॑ सुच॒क्रम् ।
आ रो॑ह सूर्ये अ॒मृत॑स्य लो॒कं स्यो॒नं पत्ये॑ वह॒तुं कृ॑णुष्व ॥२०॥

॥२४॥ उदी॑र्ष्वा॒तः पति॑वती॒ ह्ये॒३॒॑षा वि॒श्वाव॑सुं॒ नम॑सा गी॒र्भिरी॑ळे ।
अ॒न्यामि॑च्छ पितृ॒षदं॒ व्य॑क्तां॒ स ते॑ भा॒गो ज॒नुषा॒ तस्य॑ विद्धि ॥२१॥
उदी॑र्ष्वातो विश्वावसो॒ नम॑सेळामहे त्वा ।
अ॒न्यामि॑च्छ प्रफ॒र्व्यं१॒॑ सं जा॒यां पत्या॑ सृज ॥२२॥
अ॒नृ॒क्ष॒रा ऋ॒जवः॑ सन्तु॒ पन्था॒ येभिः॒ सखा॑यो॒ यन्ति॑ नो वरे॒यम् ।
सम॑र्य॒मा सं भगो॑ नो निनीया॒त्सं जास्प॒त्यं सु॒यम॑मस्तु दे॒वाः ॥२३॥

प्र त्वा मुञ्चामि वरुणस्य पाशाद्येन त्वाबध्नात्सविता सुशेवः ।
ऋतस्य योनौ सुकृतस्य लोकेऽरिष्टां त्वा सह पत्या दधामि ॥२४॥
प्रेतो मुञ्चामि नामुतः सुबद्धाममुतस्करम् ।
यथेयमिन्द्र मीढ्वः सुपुत्रा सुभगासति ॥२५॥

॥२५॥ पूषा त्वेतो नयतु हस्तगृह्याश्विना त्वा प्र वहतां रथेन ।
गृहान्गच्छ गृहपत्नी यथासो वशिनी त्वं विदथमा वदासि ॥२६॥
इह प्रियं प्रजया ते समृध्यतामस्मिन्गृहे गार्हपत्याय जागृहि ।
एना पत्या तन्वं१ सं सृजस्वाधा जिव्री विदथमा वदाथः ॥२७॥
नीललोहितं भवति कृत्यासक्तिर्व्यज्यते ।
एधन्ते अस्या ज्ञातयः पतिर्बन्धेषु बध्यते ॥२८॥
परा देहि शामुल्यं ब्रह्मभ्यो वि भजा वसु ।
कृत्यैषा पद्वती भूत्व्या जाया विशते पतिम् ॥२९॥
अश्रीरा तनूर्भवति रुशती पापयामुया ।
पतिर्यद्वध्वो३ वाससा स्वमङ्गमभिधित्सते ॥३०॥

॥२६॥ ये वध्वश्चन्द्रं वहतुं यक्ष्मा यन्ति जनादनु ।
पुनस्तान्यज्ञिया देवा नयन्तु यत आगताः ॥३१॥
मा विदन्परिपन्थिनो य आसीदन्ति दंपती ।
सुगेभिर्दुर्गमतीतामप द्रान्त्वरातयः ॥३२॥
सुमङ्गलीरियं वधूरिमां समेत पश्यत ।
सौभाग्यमस्यै दत्वायाथास्तं वि परेतन ॥३३॥
तृष्टमेतत्कटुकमेतदपाष्ठवद्विषवन्नैतदत्तवे ।
सूर्यां यो ब्रह्मा विद्यात्स इद्वाधूयमर्हति ॥३४॥
आशसनं विशसनमथो अधिविकर्तनम् ।
सूर्यायाः पश्य रूपाणि तानि ब्रह्मा तु शुन्धति ॥३५॥

॥२७॥ गृभ्णामि ते सौभगत्वाय हस्तं मया पत्या जरदष्टिर्यथासः ।
भगो अर्यमा सविता पुरंधिर्मह्यं त्वादुर्गार्हपत्याय देवाः ॥३६॥

तां पू॑षञ्छि॒वत॑मा॒मेर॑यस्व॒ यस्यां॒ बीजं॑ म॒नुष्या॒३॒ वप॑न्ति ।
या न॑ ऊ॒रू उ॑श॒ती वि॒श्रया॑ति॒ यस्या॑मु॒शन्त॑: प्र॒हरा॑म॒ शेप॑म् ॥३७॥
तुभ्य॑म॒ग्रे पर्य॑वहन्त्सू॒र्यां व॑ह॒तुना॑ स॒ह ।
पुन॑: पति॑भ्यो जा॒यां दा अ॑ग्ने प्र॒जया॑ स॒ह ॥३८॥
पुन॑: पत्नी॑म॒ग्निर॑दा॒दायु॑षा स॒ह वर्च॑सा ।
दी॒र्घायु॑रस्या॒ यः पति॒र्जीवा॑ति श॒रद॑: श॒तम् ॥३९॥
सोम॑: प्रथ॒मो वि॑विदे गन्ध॒र्वो वि॑विद॒ उत्त॑रः ।
तृ॒तीयो॑ अ॒ग्निष्टे॒ पति॑स्तु॒रीय॑स्ते मनुष्य॒जाः ॥४०॥

॥२८॥ सोमो॑ ददद्गन्ध॒र्वाय॑ गन्ध॒र्वो द॑दद॒ग्नये॑ ।
र॒यिं च॑ पु॒त्राँश्चा॑दाद॒ग्निर्मह्य॒मथो॑ इ॒माम् ॥४१॥
इ॒हैव स्तं॒ मा वि यौ॑ष्टं॒ विश्व॒मायु॒र्व्य॑श्नुतम् ।
क्रीळ॑न्तौ पु॒त्रैर्नप्तृ॑भि॒र्मोद॑मानौ॒ स्वे गृ॒हे ॥४२॥
आ नः॑ प्र॒जां ज॑नयतु प्र॒जाप॑तिराजर॒साय॒ सम॑नक्त्वर्य॒मा ।
अदु॑र्मङ्गलीः पतिलो॒कमा वि॑श॒ शं नो॑ भव द्वि॒पदे॒ शं चतु॑ष्पदे ॥४३॥
अघो॑रचक्षु॒रप॑तिघ्न्येधि शि॒वा प॒शुभ्य॑: सु॒मना॑: सु॒वर्चा॑: ।
वी॒र॒सूर्दे॒वृका॑मा स्यो॒ना शं नो॑ भव द्वि॒पदे॒ शं चतु॑ष्पदे ॥४४॥
इ॒मां त्वमि॑न्द्र मीढ्वः सुपु॒त्रां सु॒भगां॑ कृणु ।
दशा॑स्यां पु॒त्राना धे॑हि॒ पति॑मेकाद॒शं कृ॑धि ॥४५॥
स॒म्राज्ञी॑ श्वशु॑रे भव स॒म्राज्ञी॑ श्व॒श्र्वां भ॑व ।
ननां॑दरि स॒म्राज्ञी॑ भव स॒म्राज्ञी॒ अधि॑ दे॒वृषु॑ ॥४६॥
सम॑ञ्जन्तु॒ विश्वे॑ दे॒वाः समापो॒ हृद॑यानि नौ ।
सं मा॑त॒रिश्वा॒ सं धा॒ता समु॒ देष्ट्री॑ दधातु नौ ॥४७॥

॥ इत्यष्टमाष्टके तृतीयोऽध्यायः ॥

[तृतीयाध्याये वर्गाः २८, सूक्तानि १४, ऋचः १४८]

अथ चतुर्थोऽध्यायः ॥

॥ ८६ ॥ ऋषिः—१-२३ वृषाकपिरैन्द्र इन्द्राणीन्द्रश्च ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ७, ११, १३, १४, १८, २३ पङ्क्तिः । २, ५ पादनिचृत्पङ्क्तिः । ३, ६, ९, १०, १२, १५, २०-२२ निचृत् पङ्क्तिः । ४, ८, १६, १७, १९ विराट् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—पञ्चमः ॥

॥१॥ वि हि सोतोरसृक्षत नेन्द्रं देवममंसत ।
यत्रामदद्वृषाकपिरर्यः पुष्टेषु मत्सखा विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥१॥
परा हीन्द्र धावसि वृषाकपेरति व्यथिः ।
नो अह प्र विन्दस्यन्यत्र सोमपीतये विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥२॥
किमयं त्वां वृषाकपिश्चकार हरितो मृगः ।
यस्मा इरस्यसीदु न्व१र्यो वा पुष्टिमद्वसु विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥३॥
यमिमं त्वं वृषाकपिं प्रियमिन्द्राभिरक्षसि ।
श्वा न्वस्य जम्भिषदपि कर्णे वराहयुर्विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥४॥
प्रिया तष्टानि मे कपिर्व्यक्ता व्यदूदुषत् ।
शिरो न्वस्य राविषं न सुगं दुष्कृते भुवं विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥५॥

॥२॥ न मत्स्त्री सुभसत्तरा न सुयाशुतरा भुवत् ।
न मत्प्रतिच्यवीयसी न सक्थ्युद्यमीयसी विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥६॥
उवे अम्ब सुलाभिके यथेवाङ्ग भविष्यति ।
भसन्मे अम्ब सक्थि मे शिरो मे वीव हृष्यति विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥७॥
किं सुबाहो स्वङ्गुरे पृथुष्टो पृथुजाघने ।
किं शूरपत्नि नस्त्वमभ्यमीषि वृषाकपिं विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥८॥
अवीरामिव मामयं शरारुरभि मन्यते ।
उताहमस्मि वीरिणीन्द्रपत्नी मरुत्सखा विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥९॥
संहोत्रं स्म पुरा नारी समनं वाव गच्छति ।
वेधा ऋतस्य वीरिणीन्द्रपत्नी महीयते विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥१०॥

॥३॥ इ॒न्द्रा॒णीमा॒सु नारि॑षु सु॒भगा॑म॒हम॑श्रवम् ।
न॒ह्य॑स्या अप॒रं च॒न ज॒रसा॒ मर॑ते॒ पति॒र्विश्व॑स्मा॒दिन्द्र॒ उत्त॑रः ॥११॥
नाहमि॑न्द्राणि रारण॒ सख्यु॑र्वृ॒षाक॑पेर्ऋ॒ते ।
यस्ये॒दमप्यं॑ ह॒विः प्रि॒यं दे॒वेषु॒ गच्छ॑ति॒ विश्व॑स्मा॒दिन्द्र॒ उत्त॑रः ॥१२॥
वृषा॑कपायि॒ रेव॑ति॒ सुपु॑त्र॒ आदु॒ सुस्नु॑षे ।
घस॑त्त॒ इन्द्र॑ उ॒क्षणः॑ प्रि॒यं का॑चित्क॒रं ह॒विर्विश्व॑स्मा॒दिन्द्र॒ उत्त॑रः ॥१३॥
उ॒क्ष्णो हि मे॒ पञ्च॑दश सा॒कं पच॑न्ति विंश॒तिम् ।
उ॒ताहम॑द्मि॒ पीव॒ इदु॒भा कु॒क्षी पृ॑णन्ति मे॒ विश्व॑स्मा॒दिन्द्र॒ उत्त॑रः ॥१४॥
वृष॒भो न ति॒ग्मशृ॑ङ्गो॒ऽन्तर्यू॒थेषु॒ रोरु॑वत् ।
म॒न्थस्त॑ इन्द्र॒ शं हृ॒दे यं ते॑ सु॒नोति॑ भाव॒युर्विश्व॑स्मा॒दिन्द्र॒ उत्त॑रः ॥१५॥

॥४॥ न सेशे॒ यस्य॒ रम्ब॑तेऽन्त॒रा स॒क्थ्या॒३ कपृ॑त् ।
सेदी॑शे॒ यस्य॑ रोम॒शं नि॑षे॒दुषो॑ वि॒जृम्भ॑ते॒ विश्व॑स्मा॒दिन्द्र॒ उत्त॑रः ॥१६॥
न सेशे॒ यस्य॑ रोम॒शं नि॑षे॒दुषो॑ वि॒जृम्भ॑ते ।
सेदी॑शे॒ यस्य॒ रम्ब॑तेऽन्त॒रा स॒क्थ्या॒३ कपृ॒द्विश्व॑स्मा॒दिन्द्र॒ उत्त॑रः ॥१७॥
अ॒यमि॑न्द्र वृ॒षाक॑पिः॒ पर॑स्वन्तं ह॒तं वि॑दत् ।
अ॒सिं सू॒नां नवं॑ च॒रुमादे॒ध॒स्यान॒ आचि॑तं॒ विश्व॑स्मा॒दिन्द्र॒ उत्त॑रः ॥१८॥
अ॒यमे॑मि वि॒चाक॑शद्विचि॒न्वन्दास॒मार्य॑म् ।
पिबा॑मि पाक॒सुत्व॑नो॒ऽभि धीर॑मचाकशं॒ विश्व॑स्मा॒दिन्द्र॒ उत्त॑रः ॥१९॥
धन्व॑ च॒ यत्कृ॒न्तत्रं॑ च॒ कति॑ स्वि॒त्ता वि योज॑ना ।
नेदी॑यसो वृषाक॒पेऽस्त॒मेहि॑ गृहाँ उप॒ विश्व॑स्मा॒दिन्द्र॒ उत्त॑रः ॥२०॥
पुन॒रेहि॑ वृषाकपे सुवि॒ता क॑ल्पयावहै ।
य ए॒ष स्व॑प्न॒नंश॒नोऽस्त॒मेषि॑ प॒था पुन॒र्विश्व॑स्मा॒दिन्द्र॒ उत्त॑रः ॥२१॥
यदुद॑ञ्चो वृषाकपे गृ॒हमि॒न्द्राज॑गन्तन ।
क्व१॒ स्य पु॑ल्व॒घो मृगः कम॑गञ्ज॒नयोप॑नो॒ विश्व॑स्मा॒दिन्द्र॒ उत्त॑रः ॥२२॥
पर्शु॑र्ह॒ नाम॑ मान॒वी सा॒कं स॑सूव विंश॒तिम् ।
भ॒द्रं भ॑ल॒ त्यस्या॑ अभू॒द्यस्या॑ उ॒दर॒माम॑य॒द्विश्व॑स्मा॒दिन्द्र॒ उत्त॑रः ॥२३॥

॥ ८७ ॥ ऋषिः—१-१५ पायुः ॥ देवता—अग्नी रक्षोहा ॥ छन्दः—१, ८, १२, १७ त्रिष्टुप् । २ ३,
२० विराट् त्रिष्टुप् । ४-७, ९-११, १८, १९ निचृत्त्रिष्टुप् । १३-१६ भुरिक् त्रिष्टुप् ।
२१ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । २२, २३ अनुष्टुप् । २४, २५ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः– १-२१ धैवतः । २२-२५ गान्धारः ॥

॥५॥ र॒क्षो॒हणं॑ वा॒जिन॒मा जि॑घर्मि मि॒त्रं प्रथि॑ष्ठ॒मुप॑ यामि॒ शर्म॑ ।
शिशा॑नो अ॒ग्निः क्रतु॑भिः॒ समि॑द्धः॒ स नो॒ दिवा॒ स रि॒षः पा॑तु॒ नक्त॑म् ॥१॥
अयो॑दंष्ट्रो अ॒र्चिषा॑ यातु॒धाना॒नुप॑ स्पृश जातवेदः॒ समि॑द्धः ।
आ जि॒ह्वया॒ मूर॑देवान्रभस्व क्र॒व्यादो॑ वृक्त्व्यपि॑ धत्स्वा॒सन् ॥२॥
उ॒भोभ॑यावि॒न्नुप॑ धेहि॒ दंष्ट्रा॑ हि॒स्रः शिशा॒नोऽव॑रं॒ परं॑ च ।
उ॒तान्तरि॑क्षे॒ परि॑ याहि राज॒ञ्जम्भैः॒ सं धे॑ह्य॒भि या॑तु॒धाना॑न् ॥३॥
य॒ज्ञैरिषूः॑ सं॒नम॑मानो अग्ने वा॒चा श॒ल्याँ॑ अ॒शनि॑भिर्दिहा॒नः ।
ताभि॑र्विध्य॒ हृद॑ये यातु॒धाना॑न्प्रती॒चो बा॒हून्प्रति॑ भङ्ग्ध्येषाम् ॥४॥
अग्ने॒ त्वचं॑ यातु॒धान॑स्य भिन्धि हिं॒स्राशनि॒र्हर॑सा हन्त्वेनम् ।
प्र पर्वा॑णि जातवेदः शृणीहि क्र॒व्यात्क्र॑वि॒ष्णुर्वि॑ चि॑नोतु वृ॒क्णम् ॥५॥

॥६॥ यत्रे॒दानीं॒ पश्य॑सि जातवेद॒स्तिष्ठ॑न्तमग्न उ॒त वा॒ चर॑न्तम् ।
यद्वा॒न्तरि॑क्षे प॒थिभिः॒ पत॑न्तं॒ तमस्ता॑ विध्य॒ शर्वा॒ शिशा॑नः ॥६॥
उ॒तालब्धं॑ स्पृणुहि जातवेद आलेभा॒नादृ॒ष्टिभि॑र्यातु॒धाना॑त् ।
अग्ने॒ पूर्वो॒ नि ज॑हि॒ शोशु॑चान आ॒मादः॒ क्ष्विङ्का॒स्तम॑द॒न्त्वेनीः॑ ॥७॥
इ॒ह प्र ब्रू॑हि यत॒मः सो अ॑ग्ने॒ यो या॑तु॒धानो॒ य इ॒दं कृ॒णोति॑ ।
तमा र॑भस्व स॒मिधा॑ यविष्ठ नृ॒चक्ष॑स॒श्चक्षु॑षे रन्धयैनम् ॥८॥
ती॒क्ष्णेना॑ग्ने॒ चक्षु॑षा रक्ष य॒ज्ञं प्राञ्चं॒ वसु॑भ्यः॒ प्र ण॑य प्रचेतः ।
हिं॒स्रं रक्षां॑स्य॒भि शोशु॑चानं॒ मा त्वा॑ दभन्यातु॒धाना॑ नृचक्षः ॥९॥
नृ॒चक्षा॒ रक्षः॒ परि॑ पश्य वि॒क्षु तस्य॒ त्रीणि॒ प्रति॑ शृणी॒ह्यग्रा॑ ।
तस्या॑ग्ने पृ॒ष्टीर्हर॑सा शृणीहि त्रे॒धा मूलं॑ यातु॒धान॑स्य वृश्च ॥१०॥

॥७॥ त्रिर्या॑तु॒धानः॒ प्रसि॑तिं त एत्वृ॒तं यो अ॑ग्ने॒ अनृ॑तेन॒ हन्ति॑ ।
तम॒र्चिषा॑ स्फू॒र्जय॑ञ्जातवेदः सम॒क्षमे॑नं गृण॒ते नि वृ॑ङ्धि ॥११॥
तद॑ग्ने॒ चक्षुः॒ प्रति॑ धेहि रे॒भे श॑फा॒रुजं॒ येन॒ पश्य॑सि यातु॒धान॑म् ।
अ॒थ॒र्व॒वज्ज्योति॑षा॒ दैव्ये॑न स॒त्यं धूर्व॑न्तम॒चितं॒ न्यो॑ष ॥१२॥
यद॑ग्ने अ॒द्य मि॑थु॒ना शपा॑तो॒ यद्वा॒चस्तृ॒ष्टं ज॒नय॑न्त रे॒भाः ।
म॒न्योर्मन॑सः श॒र॒व्या॒३ जाय॑ते॒ या तया॑ विध्य॒ हृद॑ये यातु॒धाना॑न् ॥१३॥

परा शृणीहि तपसा यातुधानान्पराग्ने रक्षो हरसा शृणीहि ।
पराचिषा मूरदेवाञ्छृणीहि परासुतृपो अभि शोशुचानः ॥१४॥
पराद्य देवा वृजिनं शृणन्तु प्रत्यगेनं शपथा यन्तु तृष्टाः ।
वाचास्तेनं शरव ऋच्छन्तु मर्मन्विश्वस्यैतु प्रसितिं यातुधानः ॥१५॥
॥८॥ यः पौरुषेयेण क्रविषा समङ्क्ते यो अश्व्येन पशुना यातुधानः ।
यो अघ्न्याया भरति क्षीरमग्ने तेषां शीर्षाणि हरसापि वृश्च ॥१६॥
संवत्सरीणं पय उस्रियायास्तस्य माशीद्यातुधानो नृचक्षः ।
पीयूषमग्ने यतमस्तितृप्सात्तं प्रत्यञ्चमर्चिषा विध्य मर्मन् ॥१७॥
विषं गवां यातुधानाः पिबन्त्वा वृश्च्यन्तामदितये दुरेवाः ।
परैनान्देवः सविता ददातु परा भागमोषधीनां जयन्ताम् ॥१८॥
सनादग्ने मृणसि यातुधानान्न त्वा रक्षांसि पृतनासु जिग्युः ।
अनु दह सहमूरान्क्रव्यादो मा ते हेत्या मुक्षत दैव्यायाः ॥१९॥
त्वं नो अग्ने अधरादुदक्तात्त्वं पश्चादुत रक्षा पुरस्तात् ।
प्रति ते ते अजरासस्तपिष्ठा अघशंसं शोशुचतो दहन्तु ॥२०॥
॥९॥ पश्चात्पुरस्तादधरादुदक्तात्कविः काव्येन परि पाहि राजन् ।
सखे सखायमजरो जरिम्णेऽग्ने मर्ताँ अमर्त्यस्त्वं नः ॥२१॥
परि त्वाग्ने पुरं वयं विप्रं सहस्य धीमहि ।
धृषद्वर्णं दिवेदिवे हन्तारं भङ्गुरावताम् ॥२२॥
विषेण भङ्गुरावतः प्रति ष्म रक्षसो दह ।
अग्ने तिग्मेन शोचिषा तपुरग्राभिरृष्टिभिः ॥२३॥
प्रत्यग्ने मिथुना दह यातुधाना किमीदिना ।
सं त्वा शिशामि जागृह्यदब्धं विप्र मन्मभिः ॥२४॥
प्रत्यग्ने हरसा हरः शृणीहि विश्वतः प्रति ।
यातुधानस्य रक्षसो बलं वि रुज वीर्यम् ॥२५॥

॥ ८८ ॥ ऋषिः—१-१९ मूर्धन्वानाङ्गिरसो वामदेव्यो वा ॥ देवता—सूर्यवैश्वानरौ ॥ छन्दः—१,
७, १५, १९ विराट् त्रिष्टुप् । ५, ८ त्रिष्टुप् । ६, ९-१४, १६, १७ निचृत् त्रिष्टुप् ।
१८ आर्चीस्वराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१०॥ हविष्पान्तमजरं स्वर्विदि दिविस्पृश्याहुतं जुष्टमग्नौ ।
तस्य भर्मणे भुवनाय देवा धर्मणे कं स्वधया पप्रथन्त ॥१॥

गीर्णं भुवनं तमसापगूळ्हमाविः स्वरभवज्जाते अग्नौ ।
तस्य देवाः पृथिवी द्यौरुतापोऽरणयन्नोषधीः सख्ये अस्य ॥२॥
देवेभिर्न्विषितो यज्ञियेभिरग्निं स्तोषाण्यजरं बृहन्तम् ।
यो भानुना पृथिवीं द्यामुतेमामाततान रोदसी अन्तरिक्षम् ॥३॥
यो होतासीत्प्रथमो देवजुष्टो यं समाञ्जन्नाज्येना वृणानाः ।
स पतत्रीत्वरं स्था जगद्यच्छ्वात्रमग्निरकृणोज्जातवेदाः ॥४॥
यज्जातवेदो भुवनस्य मूर्धन्नतिष्ठो अग्ने सह रोचनेन ।
तं त्वाहेम मतिभिर्गीर्भिरुक्थैः स यज्ञियो अभवो रोदसिप्राः ॥५॥

॥११॥ मूर्धा भुवो भवति नक्तमग्निस्ततः सूर्यो जायते प्रातरुद्यन् ।
मायामू तु यज्ञियानामेतामपो यत्तूर्णिश्चरति प्रजानन् ॥६॥
दृशेन्यो यो महिना समिद्धोऽरोचत दिवियोनिर्विभावा ।
तस्मिन्नग्नौ सूक्तवाकेन देवा हविर्विश्व आजुहवुस्तनूपाः ॥७॥
सूक्तवाकं प्रथममादिदग्निमादिद्धविरजनयन्त देवाः ।
स एषां यज्ञो अभवत्तनूपास्तं द्यौर्वेद तं पृथिवी तमापः ॥८॥
यं देवासोऽजनयन्ताग्निं यस्मिन्नाजुहवुर्भुवनानि विश्वा ।
सो अर्चिषा पृथिवीं द्यामुतेमामृजूयमानो अतपन्महित्वा ॥९॥
स्तोमेन हि दिवि देवासो अग्निमजीजनञ्छक्तिभी रोदसिप्राम् ।
तमू अकृण्वन्त्रेधा भुवे कं स ओषधीः पचति विश्वरूपाः ॥१०॥

॥१२॥ यदेदेनमदधुर्यज्ञियासो दिवि देवाः सूर्यमादितेयम् ।
यदा चरिष्णू मिथुनावभूतामादित्प्रापश्यन्भुवनानि विश्वा ॥११॥
विश्वस्मा अग्निं भुवनाय देवा वैश्वानरं केतुमह्नामकृण्वन् ।
आ यस्ततानोषसो विभातीरपो ऊर्णोति तमो अर्चिषा यन् ॥१२॥
वैश्वानरं कवयो यज्ञियासोऽग्निं देवा अजनयन्नजुर्यम् ।
नक्षत्रं प्रत्नममिनच्चरिष्णु यक्षस्याध्यक्षं तविषं बृहन्तम् ॥१३॥
वैश्वानरं विश्वहा दीदिवांसं मन्त्रैरग्निं कविमच्छा वदामः ।
यो महिम्ना परिबभूवोर्वी उतावस्तादुत देवः परस्तात् ॥१४॥
द्वे स्रुती अशृणवं पितॄणामहं देवानामुत मर्त्यानाम् ।
ताभ्यामिदं विश्वमेजत्समेति यदन्तरा पितरं मातरं च ॥१५॥

॥१३॥ द्वे समीची बिभृतश्चरन्तं शीर्षतो जातं मनसा विमृष्टम् ।
स प्रत्यङ्विश्वा भुवनानि तस्थावप्रयुच्छन्तरणिर्भ्राजमानः ॥१६॥
यत्रा वदेते अवरः परश्च यज्ञन्योः कतरो नौ वि वेद ।
आ शेकुरित्सधमादं सखायो नक्षन्त यज्ञं क इदं वि वोचत् ॥१७॥
कत्यग्नयः कति सूर्यासः कत्युषासः कत्यु स्विदापः ।
नोपस्पिजं वः पितरो वदामि पृच्छामि वः कवयो विद्मने कम् ॥१८॥
यावन्मात्रमुषसो न प्रतीकं सुपर्ण्यो३ वसते मातरिश्वः ।
तावद्दधात्युप यज्ञमायन्ब्राह्मणो होतुरवरो निषीदन् ॥१९॥

॥ ८९ ॥ ऋषिः—१-१८ रेणुः ॥ देवता—१-४, ६-१८ इन्द्रः । ५ इन्द्रासोमौ ॥ छन्दः—१. ४ ६, ७, ११, १२, १५, १८ त्रिष्टुप् । २ आर्चीत्रिष्टुप् । ३, ५, ९, १०, १४, १६, १७ निचृत्त्रिष्टुप् । ८ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । १३ आर्चीस्वराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१४॥ इन्द्रं स्तवा नृतमं यस्य मह्ना विबबाधे रोचना वि ज्मो अन्तान् ।
आ यः पप्रौ चर्षणीधृद्वरोभिः प्र सिन्धुभ्यो रिरिचानो महित्वा ॥१॥
स सूर्यः पर्युरू वरांस्येन्द्रो ववृत्याद्रथ्येव चक्रा ।
अतिष्ठन्तमपस्यं१ न सर्गं कृष्णा तमांसि त्विष्या जघान ॥२॥
समानमस्मा अनपावृदर्च क्ष्मया दिवो असमं ब्रह्म नव्यम् ।
वि यः पृष्ठेव जनिमान्यर्य इन्द्रश्चिकाय न सखायमीषे ॥३॥
इन्द्राय गिरो अनिशितसर्गा अपः प्रेरयं सगरस्य बुध्नात् ।
यो अक्षेणेव चक्रिया शचीभिर्विष्वक्तस्तम्भ पृथिवीमुत द्याम् ॥४॥
आपान्तमन्युस्तृपलप्रभर्मा धुनिः शिमीवाञ्छरुमाँ ऋजीषी ।
सोमो विश्वान्यतसा वनानि नार्वागिन्द्रं प्रतिमानानि देभुः ॥५॥
॥१५॥ न यस्य द्यावापृथिवी न धन्व नान्तरिक्षं नाद्रयः सोमो अक्षाः ।
यदस्य मन्युरधिनीयमानः शृणाति वीळु रुजति स्थिराणि ॥६॥
जघान वृत्रं स्वधितिर्वनेव रुरोज पुरो अरदन्न सिन्धून् ।
बिभेद गिरिं नवमिन्न कुम्भमा गा इन्द्रो अकृणुत स्वयुग्भिः ॥७॥
त्वं ह त्यदृणया इन्द्र धीरोऽसिर्न पर्व वृजिना शृणासि ।
प्र ये मित्रस्य वरुणस्य धाम युजं न जना मिनन्ति मित्रम् ॥८॥
प्र ये मित्रं प्रार्यमणं दुरेवाः प्र संगिरः प्र वरुणं मिनन्ति ।
न्य१मित्रेषु वधमिन्द्र तुम्रं वृषन्वृषाणमरुषं शिशीहि ॥९॥

इन्द्रो दिव इन्द्र ईशे पृथिव्या इन्द्रो अपामिन्द्र इत्पर्वतानाम् ।
इन्द्रो वृधामिन्द्र इन्मेधिराणामिन्द्रः क्षेमे योगे हव्य इन्द्रः ॥१०॥
॥१६॥ प्राक्तुभ्य इन्द्रः प्र वृधो अहभ्यः प्रान्तरिक्षात्प्र समुद्रस्य धासेः ।
प्र वातस्य प्रथसः प्र ज्मो अन्तात्प्र सिन्धुभ्यो रिरिचे प्र क्षितिभ्यः ॥११॥
प्र शोशुचत्या उषसो न केतुरसिन्वा ते वर्ततामिन्द्र हेतिः ।
अश्मेव विध्य दिव आ सृजानस्तपिष्ठेन हेषसा द्रोघमित्रान् ॥१२॥
अन्वह मासा अन्विद्वनान्यन्वोषधीरनु पर्वतासः ।
अन्विन्द्रं रोदसी वावशाने अन्वापो अजिहत जायमानम् ॥१३॥
कर्हि स्वित्सा त इन्द्र चेत्यासदघस्य यद्भिनदो रक्ष एषत् ।
मित्रक्रुवो यच्छसने न गावः पृथिव्या आपृगमुया शयन्ते ॥१४॥
शत्रूयन्तो अभि ये नस्ततस्रे महि व्राधन्त ओगणास इन्द्र ।
अन्धेनामित्रास्तमसा सचन्तां सुज्योतिषो अक्तवस्ताँ अभि ष्युः ॥१५॥
पुरूणि हि त्वा सवना जनानां ब्रह्माणि मन्दन्गृणतामृषीणाम् ।
इमामाघोषन्नवसा सहूतिं तिरो विश्वाँ अर्चतो याह्यर्वाङ् ॥१६॥
एवा ते वयमिन्द्र भुञ्जतीनां विद्याम सुमतीनां नवानाम् ।
विद्याम वस्तोरवसा गृणन्तो विश्वामित्रा उत त इन्द्र नूनम् ॥१७॥
शुनं हुवेम मघवानमिन्द्रमस्मिन्भरे नृतमं वाजसातौ ।
शृण्वन्तमुग्रमूतये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम् ॥१८॥

॥ ९० ॥ ऋषिः—१-१६ नारायणः ॥ देवता—पुरुषः ॥ छन्दः—१, ३, ७, १० १२, १३ निचृदनुष्टुप् ।
४-६, ९, १४, १५ अनुष्टुप् । ८, ११ विराडनुष्टुप् । १६ विराट् त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१-१५ गान्धारः । १६ धैवतः ॥

॥१७॥ सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् ।
स भूमिं विश्वतो वृत्वात्यतिष्ठद्दशाङ्गुलम् ॥१॥
पुरुष एवेदं सर्वं यद्भूतं यच्च भव्यम् ।
उतामृतत्वस्येशानो यदन्नेनातिरोहति ॥२॥
एतावानस्य महिमातो ज्यायाँश्च पूरुषः ।
पादोऽस्य विश्वा भूतानि त्रिपादस्यामृतं दिवि ॥३॥
त्रिपादूर्ध्व उदैत्पुरुषः पादोऽस्येहाभवत्पुनः ।
ततो विष्वङ्व्यक्रामत्साशनानशने अभि ॥४॥

तस्माद्विराळजायत विराजो अधि पूरुषः ।
स जातो अत्यरिच्यत पश्चाद्भूमिमथो पुरः ॥५॥
॥१८॥ यत्पुरुषेण हविषा देवा यज्ञमतन्वत ।
वसन्तो अस्यासीदाज्यं ग्रीष्म इध्मः शरद्धविः ॥६॥
तं यज्ञं बर्हिषि प्रौक्षन्पुरुषं जातमग्रतः ।
तेन देवा अयजन्त साध्या ऋषयश्च ये ॥७॥
तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः संभृतं पृषदाज्यम् ।
पशून्ताँश्चक्रे वायव्यानारण्यान्ग्राम्याश्च ये ॥८॥
तस्माद्यज्ञात्सर्वहुत ऋचः सामानि जज्ञिरे ।
छन्दांसि जज्ञिरे तस्माद्यजुस्तस्मादजायत ॥९॥
तस्मादश्वा अजायन्त ये के चोभयादतः ।
गावो ह जज्ञिरे तस्मात्तस्माज्जाता अजावयः ॥१०॥
॥१९॥ यत्पुरुषं व्यदधुः कतिधा व्यकल्पयन् ।
मुखं किमस्य कौ बाहू का ऊरू पादा उच्येते ॥११॥
ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीद्बाहू राजन्यः कृतः ।
ऊरू तदस्य यद्वैश्यः पद्भ्यां शूद्रो अजायत ॥१२॥
चन्द्रमा मनसो जातश्चक्षोः सूर्यो अजायत ।
मुखादिन्द्रश्चाग्निश्च प्राणाद्वायुरजायत ॥१३॥
नाभ्यां आसीदन्तरिक्षं शीर्ष्णो द्यौः समवर्तत ।
पद्भ्यां भूमिर्दिशः श्रोत्रात्तथा लोकाँ अकल्पयन् ॥१४॥
सप्तास्यासन्परिधयस्त्रिः सप्त समिधः कृताः ।
देवा यद्यज्ञं तन्वाना अबध्नन्पुरुषं पशुम् ॥१५॥
यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् ।
ते ह नाकं महिमानः सचन्त यत्र पूर्वे साध्याः सन्ति देवाः ॥१६॥

९१ [अष्टमोऽनुवाकः॥ ९१ ॥ ऋषिः—१-१५ अरुणो वैतहव्य ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३, ६ निचृज्जगती । २,
सू० ९१-९९] ५, ७, ९, १०, १३ विराड् जगती । ८, ११ पादनिचृज्जगती । १२, १४ जगती । १५ पादनिचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-१४ निषादः । १५ धैवतः ॥

॥२०॥ सं जागृवद्भिर्जरमाण इध्यते दमे दमूना इषयन्निळस्पदे ।
विश्वस्य होता हविषो वरेण्यो विभुर्विभावा सुषखा सखीयते ॥१॥

स दर्शतश्रीरतिथिर्गृहेगृहे वनेवने शिश्रिये तक्ववीरिव ।
जनंजनं जन्यो नाति मन्यते विश आ क्षेति विश्यो३ विशंविशम् ॥२॥
सुदक्षो दक्षैः क्रतुनासि सुक्रतुरग्ने कविः काव्येनासि विश्ववित् ।
वसुर्वसूनां क्षयसि त्वमेक इद्द्यावा च यानि पृथिवी च पुष्यतः ॥३॥
प्रजानन्नग्ने तव योनिमृत्वियमिळायास्पदे घृतवन्तमासदः ।
आ ते चिकित्र उषसामिवेतयोऽरेपसः सूर्यस्येव रश्मयः ॥४॥
तव श्रियो वर्ष्यस्येव विद्युतश्चित्राश्चिकित्र उषसां न केतवः ।
यदोषधीरभिसृष्टो वनानि च परि स्वयं चिनुषे अन्नमास्ये ॥५॥

॥२१॥ तमोषधीर्दधिरे गर्भमृत्वियं तमापो अग्निं जनयन्त मातरः ।
तमित्समानं वनिनश्च वीरुधोऽन्तर्वतीश्च सुवते च विश्वहा ॥६॥
वातोपधूत इषितो वशाँ अनु तृषु यदन्ना वेविषद्वितिष्ठसे ।
आ ते यतन्ते रथ्यो३ यथा पृथक्छर्धांस्यग्ने अजराणि धक्षतः ॥७॥
मेधाकारं विदथस्य प्रसाधनमग्निं होतारं परिभूतमं मतिम् ।
तमिदर्भे हविष्या समानमित्तमिन्महे वृणते नान्यं त्वत् ॥८॥
त्वामिदत्र वृणते त्वायवो होतारमग्ने विदथेषु वेधसः ।
यद्देवयन्तो दधति प्रयांसि ते हविष्मन्तो मनवो वृक्तबर्हिषः ॥९॥
तवाग्ने होत्रं तव पोत्रमृत्वियं तव नेष्ट्रं त्वमग्निदृतायतः ।
तव प्रशास्त्रं त्वमध्वरीयसि ब्रह्मा चासि गृहपतिश्च नो दमे ॥१०॥

॥२२॥ यस्तुभ्यमग्ने अमृताय मर्त्यः समिधा दाशदुत वा हविष्कृति ।
तस्य होता भवसि यासि दूत्य१मुप ब्रूषे यजस्यध्वरीयसि ॥११॥
इमा अस्मै मतयो वाचो अस्मदाँ ऋचो गिरः सुष्टुतयः समग्मत ।
वसूयवो वसवे जातवेदसे वृद्धासु चिद्वर्धनो यासु चाकनत् ॥१२॥
इमां प्रत्नाय सुष्टुतिं नवीयसीं वोचेयमस्मा उशते शृणोतु नः ।
भूया अन्तरा हृद्यस्य निस्पृशे जायेव पत्य उशती सुवासाः ॥१३॥
यस्मिन्नश्वास ऋषभास उक्षणो वशा मेषा अवसृष्टास आहुताः ।
कीलालपे सोमपृष्ठाय वेधसे हृदा मतिं जनये चारुमग्नये ॥१४॥
अहाव्यग्ने हविरास्ये ते स्रुचीव घृतं चम्वीव सोमः ।
वाजसनिं रयिमस्मे सुवीरं प्रशस्तं धेहि यशसं बृहन्तम् ॥१५॥

॥ ९२ ॥ ऋषिः—१-१५ शार्यातो मानवः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ६, १२, १४ निचृज्जगती । २, ५, ८, १०, ११, १५ जगती । ३, ४, ९, १३ विराड् जगती । ७ पादनिचृज्जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥२३॥ यज्ञस्य वो रथ्यं विश्पतिं विशां होतारमक्तोरतिथिं विभावसुम् ।
शोचञ्छुष्कासु हरिणीषु जर्भुरद्वृषा केतुर्यजतो द्यामशायत ॥१॥
इममञ्जस्पामुभये अकृण्वत धर्माणमग्निं विदथस्य साधनम् ।
अक्तुं न यह्वमुषसः पुरोहितं तनूनपातमरुषस्य निंसते ॥२॥
बळस्य नीथा वि पणेश्च मन्महे वया अस्य प्रहुता आसुरत्तवे ।
यदा घोरासो अमृतत्वमाशतादिज्जनस्य दैव्यस्य चर्किरन् ॥३॥
ऋतस्य हि प्रसितिर्द्यौरुरु व्यचो नमो मह्य१रमतिः पनीयसी ।
इन्द्रो मित्रो वरुणः सं चिकित्रिरेऽथो भगः सविता पूतदक्षसः ॥४॥
प्र रुद्रेण ययिना यन्ति सिन्धवस्तिरो महीमरमतिं दधन्विरे ।
येभिः परिज्मा परियन्नुरु ज्रयो वि रोरुवज्जठरे विश्वमुक्षते ॥५॥

॥२४॥ क्राणा रुद्रा मरुतो विश्वकृष्टयो दिवः श्येनासो असुरस्य नीळयः ।
तेभिश्चष्टे वरुणो मित्रो अर्यमेन्द्रो देवेभिरर्वशेभिरर्वशः ॥६॥
इन्द्रे भुजं शशमानास आशत सूरो दृशीके वृषणश्च पौंस्ये ।
प्र ये न्वस्यार्हणा ततक्षिरे युजं वज्रं नृषदनेषु कारवः ॥७॥
सूरश्चिदा हरितो अस्य रीरमदिन्द्रादा कश्चिद्भयते तवीयसः ।
भीमस्य वृष्णो जठरादभिश्वसो दिवेदिवे सहुरिः स्तन्नबाधितः ॥८॥
स्तोमं वो अद्य रुद्राय शिक्वसे क्षयद्वीराय नमसा दिदिष्टन ।
येभिः शिवः स्ववाँ एवयावभिर्दिवः सिषक्ति स्वयशा निकामभिः ॥९॥
ते हि प्रजाया अभरन्त वि श्रवो बृहस्पतिर्वृषभः सोमजामयः ।
यज्ञैरथर्वा प्रथमो वि धारयद्देवा दक्षैर्भृगवः सं चिकित्रिरे ॥१०॥

॥२५॥ ते हि द्यावापृथिवी भूरिरेतसा नराशंसश्चतुरङ्गो यमोऽदितिः ।
देवस्त्वष्टा द्रविणोदा ऋभुक्षणः प्र रोदसी मरुतो विष्णुरर्हिरे ॥११॥
उत स्य न उशिजामुर्विया कविरहिः शृणोतु बुध्न्यो३ हवीमनि ।
सूर्यामासा विचरन्ता दिविक्षिता धिया शमीनहुषी अस्य बोधतम् ॥१२॥
प्र नः पूषा चरथं विश्वदेव्योऽपां नपादवतु वायुरिष्टये ।
आत्मानं वस्यो अभि वातमर्चत तदश्विना सुहवा यामनि श्रुतम् ॥१३॥

विशामासामभयानामधिक्षितं गीर्भिरु स्वयशसं गृणीमसि ।
ग्नाभिर्विश्वाभिरदितिमनर्वणमक्तोर्युवानं नृमणा अधा पतिम् ॥१४॥
रेभदत्र जनुषा पूर्वो अङ्गिरा ग्रावाण ऊर्ध्वा अभि चक्षुरध्वरम् ।
येभिर्विहाया अभवद्विचक्षणः पाथः सुमेकं स्वधितिर्वनन्वति ॥१५॥

॥ ६३ ॥ ऋषिः—१-१५ तान्वः पार्थ्यः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१ विराट् पङ्क्तिः । ४ पादनिचृत्पङ्क्तिः । ५ आर्चीभुरिक् पङ्क्तिः । ६, ७, १०, १४ निचृत्पङ्क्तिः । ८ आस्तारपङ्क्तिः । ९ अक्षरपङ्क्तिः । १२ आर्चीपङ्क्तिः । २, १३ आर्चीभुरिगनुष्टुप् । ३ पादनिचृदनुष्टुप् । ११ न्यङ्कुसारिणी-बृहती । १५ पादनिचृद् बृहती ॥ स्वरः—१, ४-१०, १२, १४ पञ्चमः । २, ३, १३ गान्धारः । ११, १५ मध्यमः ॥

॥२६॥ मही द्यावापृथिवी भूतमुर्वी नारी यह्वी न रोदसी सदं नः ।
तेभिर्नः पातं सह्यस एभिर्नः पातं शूषणि ॥१॥
यज्ञेयज्ञे स मर्त्यो देवान्त्सपर्यति । यः सुम्नैर्दीर्घश्रुत्तम आविवासात्येनान् ॥२॥
विश्वेषामिरज्यवो देवानां वार्महः । विश्वे हि विश्वमहसो विश्वे यज्ञेषु यज्ञियाः ॥३॥
ते घा राजानो अमृतस्य मन्द्रा अर्यमा मित्रो वरुणः परिज्मा ।
कद्रुद्रो नृणां स्तुतो मरुतः पूषणो भगः ॥४॥
उत नो नक्तमपां वृषण्वसू सूर्यामासा सदनाय सधन्या ।
सचा यत्साद्येषामहिर्बुध्नेषु बुध्न्यः ॥५॥

॥२७॥ उत नो देवावश्विना शुभस्पती धामभिर्मित्रावरुणा उरुष्यताम् ।
महः स राय एषतेऽति धन्वेव दुरिता ॥६॥
उत नो रुद्रा चिन्मृळतामश्विना विश्वे देवासो रथस्पतिर्भगः ।
ऋभुर्वाज ऋभुक्षणः परिज्मा विश्ववेदसः ॥७॥
ऋभुर्ऋभुक्षा ऋभुर्विधतो मद आ ते हरी जूजुवानस्य वाजिना ।
दुष्टरं यस्य साम चिदृधग्यज्ञो न मानुषः ॥८॥
कृधी नो अह्रयो देव सवितः स च स्तुषे मघोनाम् ।
सहो न इन्द्रो वह्निभिर्न्येषां चर्षणीनां चक्रं रश्मिं न योयुवे ॥९॥
ऐषु द्यावापृथिवी धातं महदस्मे वीरेषु विश्वचर्षणि श्रवः ।
पृक्षं वाजस्य सातये पृक्षं रायोत तुर्वणे ॥१०॥

॥२८॥ एतं शंसमिन्द्रास्मयुष्ट्वं कूचित्सन्तं सहसावन्नभिष्टये सदा पाह्यभिष्टये ।
मेदतां वेदता वसो ॥११॥

ए॒तं मे॒ स्तोमं॑ त॒ना न सूर्ये॑ द्यु॒तद्या॑मानं वावृधन्त नृ॒णाम् ।
सं॒वन॑नं॒ नाश्व्यं॒ तष्टे॒वान॑पच्युतम् ॥१२॥
वा॒वर्त॒ येषां॑ रा॒या यु॒क्तैषां॑ हिर॒ण्ययी॑ ।
ने॒मधि॑ता॒ न पौंस्या॒ वृथे॑व वि॒ष्टान्ता॑ ॥१३॥
प्र तद्दुः॒शीमे॒ पृथ॑वाने वे॒ने प्र रा॒मे वो॑च॒मसु॑रे म॒घव॑त्सु ।
ये यु॒क्त्वाय॒ पञ्च॑ श॒तास्म॒यु प॒था वि॒श्राव्ये॑षाम् ॥१४॥
अधी॒न्न्वत्र॑ सप्त॒तिं च॑ स॒प्त च॑ ।
स॒द्यो दि॑दि॒ष्ट तान्वः॑ स॒द्यो दि॑दिष्ट पा॒र्थ्यः॑ स॒द्यो दि॑दिष्ट माय॒वः ॥१५॥

॥ ९४ ॥ ऋषिः—१-१४ अर्बुदः काद्रवेयः सर्पः ॥ देवता—ग्रावाणः ॥ छन्दः—१, ३, ४, १०, ११,
१३ विराड्जगती । २, ६, १२ जगती । ८, ९ आर्चीस्वराड्जगती । ५, ७ निचृत्त्रिष्टुप् । १४
त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-४, ६, ८-१३ निषादः । ५, ७, १४ धैवतः ॥

॥२९॥ प्रैते व॑दन्तु॒ प्र व॒यं व॑दाम॒ ग्राव॑भ्यो॒ वाचं॑ वदता॒ वद॑द्भ्यः ।
यद॑द्रयः पर्व॑ताः सा॒कमा॒शवः॒ श्लोकं॒ घोषं॒ भर॒थेन्द्रा॑य सो॒मिनः॑ ॥१॥
ए॒ते व॑दन्ति श॒तव॑त्स॒हस्र॑वद॒भि क्र॑न्दन्ति॒ हरि॑तेभिरा॒सभिः॑ ।
वि॒ष्ट्वी ग्रावा॑णः सु॒कृतः॑ सुकृ॒त्यया॒ होतु॑श्चि॒त्पूर्वे॑ हवि॒रद्य॑माशत ॥२॥
ए॒ते व॑द॒न्त्यवि॑दन्न॒ना मधु॒ न्यू॑ङ्खयन्ते॒ अधि॑ प॒क्व आमि॑षि ।
वृ॒क्षस्य॒ शाखा॑मरु॒णस्य॒ बप्स॑त॒स्ते सू॒र्भर्वा॑ वृष॒भाः प्रेम॑राविषुः ॥३॥
बृ॒हद्व॑दन्ति मदि॒रेण॑ म॒न्दिनेन्द्रं॒ क्रोश॑न्तोऽविदन्न॒ना मधु॑ ।
सं॒रभ्या॒ धीराः॒ स्वसृ॑भिरनर्तिषुराघो॒षय॑न्तः पृथि॒वीमु॑प॒ब्दिभिः॑ ॥४॥
सु॒प॒र्णा वाच॑मक्र॒तोप॒ द्यव्या॑ख॒रे कृष्णा॑ इषि॒रा अ॑नर्तिषुः ।
न्य॒१॑ङ्नि य॒न्त्युप॑रस्य निष्कृतं॑ पु॒रू रेतो॑ दधिरे सूर्य॒श्वितः॑ ॥५॥

॥३०॥ उ॒ग्रा इ॑व प्र॒वह॑न्तः स॒माय॑मुः सा॒कं यु॒क्ता वृष॑णो॒ बिभ्र॑तो॒ धुरः॑ ।
यच्छ्व॒सन्तो॑ जग्रसा॒ना अरा॑विषुः शृ॒ण्व ए॑षां प्रो॒थथो॒ अर्व॑तामिव ॥६॥
दशा॑वनिभ्यो॒ दश॑कक्ष्येभ्यो॒ दश॑योक्त्रेभ्यो॒ दश॑योजनेभ्यः ।
दशा॑भीशुभ्यो अर्च॑ता॒जरे॑भ्यो॒ दश॒ धुरो॒ दश॑ यु॒क्ता वह॑द्भ्यः ॥७॥
ते अद्र॑यो॒ दश॑यन्त्रास आ॒शव॒स्तेषा॑मा॒धानं॒ पर्ये॑ति हर्य॒तम् ।
त ऊ॒ सु॒तस्य॑ सो॒म्यस्यान्ध॑सों॒शोः पी॒यूषं॑ प्रथ॒मस्य॑ भेजिरे ॥८॥

ते सो॒मादो॒ हरी॒ इन्द्र॑स्य निंसतें॒शुं दु॒हन्तो॒ अध्या॑सते॒ गवि॑ ।
तेभि॑र्दु॒ग्धं प॑पि॒वान्त्सो॒म्यं मध्विन्द्रो॑ वर्धते॒ प्रथ॑ते वृषा॒यते॑ ॥९॥
वृषा॑ वो अं॒शुर्न किला॑ रिषाथ॒नेळा॑वन्तः॒ सद॒मित्स्थ॒नाशि॑ताः ।
रै॒व॒त्ये॒व॒ मह॑सा॒ चार॑वः स्थन॒ यस्य॒ ग्रावा॑णो॒ अजु॑षध्वमध्व॒रम् ॥१०॥

॥३१॥ तृ॒दि॒ला अतृ॑दिलासो॒ अद्र॑योऽश्रम॒णा अशृ॑थिता॒ अमृ॑त्यवः ।
अ॒ना॒तु॒रा अ॒जराः॑ स्थाम॑विष्णवः सुपी॒वसो॒ अतृ॑षिता॒ अतृ॑ष्णजः ॥११॥
ध्रु॒वा ए॒व वः॑ पि॒तरो॑ यु॒गेयु॑गे॒ क्षेम॑कामासः॒ सद॑सो॒ न यु॑ञ्जते ।
अ॒जु॒र्यासो॑ हरि॒षाचो॑ ह॒रिद्र॑व॒ आ द्यां रवे॑ण पृथि॒वीम॑शुश्रवुः ॥१२॥
तदिद्व॑दन्त्यद्र॑यो वि॒मोच॑ने॒ याम॑न्नञ्ज॒स्पा इ॑व॒ घेदु॑प॒ब्दिभिः॑ ।
वप॑न्तो॒ बीज॑मिव धान्या॒कृतः॑ पृ॒ञ्चन्ति॒ सोमं॒ न मि॑नन्ति॒ बप्स॑तः ॥१३॥
सु॒ते अ॑ध्व॒रे अधि॒ वाच॑मक्र॒ता क्री॒ळयो॒ न मा॒तरं॑ तु॒दन्तः॑ ।
वि षू मु॑ञ्चा सुषु॒वुषो॑ मनी॒षां वि व॑र्तन्ता॒मद्र॑य॒श्चाय॑मानाः ॥१४॥

॥ इत्यष्टमाष्टके चतुर्थोऽध्यायः ॥

[चतुर्थाध्याये वर्गाः ३१, सूक्तानि ९, ऋचः १६०]

अथ पञ्चमोऽध्यायः ॥

॥ ९५ ॥ ऋषिः—१, ३, ६, ८-१०, १२, १४, १७ पुरूरवा ऐळः । २, ४, ५, ७, ११, १३, १५, १६,
१८ उर्वशी ॥ देवता—१, ३, ६, ८-१०, १२, १४, १७ उर्वशी । २, ४, ५, ७, ११, १३, १५,
१६, १८ पुरूरवा ऐळः ॥ छन्दः—१, २, १२ त्रिष्टुप् । ३. ४, १३, १६ पादनिचृत्त्रिष्टुप्
५, १० आर्चीभुरिक् त्रिष्टुप् । ६-८, १५ विराट् त्रिष्टुप् । ९, ११, १४, १७.
१८ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१॥ ह॒ये जाये॒ मन॑सा॒ तिष्ठ॑ घोरे॒ वचां॑सि मि॒श्रा कृ॑णवावहै॒ नु ।
न नौ॒ मन्त्रा॒ अनु॑दितास ए॒ते मय॑स्कर॒न्पर॑तरे च॒नाह॑न् ॥१॥
किमे॒ता वा॒चा कृ॑णवा॒ तवा॒हं प्राक्र॑मिषमु॒षसा॑मग्रि॒येव॑ ।
पुरू॑रवः॒ पुन॒रस्तं॒ परे॑हि दुरा॒पना॒ वात॑ इवा॒हम॑स्मि ॥२॥

इषु॒र्न श्रि॒य इ॑षु॒धेर॑स॒ना गो॒षाः श॑त॒सा न रंहिः॑ ।
अवी॑रे॒ क्रतौ॒ वि द॑विद्युत॒न्नोरा॒ न मा॒युं चि॑तयन्त॒ धुन॑यः ॥३॥
सा वसु॒ दध॑ती॒ श्वशु॑राय॒ वय॒ उषो॒ यदि॒ वष्ट्यन्ति॑गृहात् ।
अस्तं॑ ननक्षे॒ यस्मि॑ञ्चा॒कन्दिवा॒ नक्तं॑ श्नथि॒ता वै॑त॒सेन॑ ॥४॥
त्रिः स्म॒ माह्नः॑ श्नथयो वैत॒सेनो॒त स्म॒ मेऽव्य॑त्यै पृणासि ।
पुरू॑रवो॒ऽनु॑ ते॒ केत॑माय॒ं राजा॑ मे वीर त॒न्व१॒॑स्तदा॑सीः ॥५॥

॥२॥ या सु॑जू॒र्णिः श्रेणिः॑ सु॒म्नआ॑पिर्ह्र॒देच॑क्षु॒र्न ग्रन्थि॑नी चर॒ण्युः ।
ता अ॒ञ्जयो॑ऽरु॒णयो॒ न स॑स्रुः श्रि॒ये गावो॒ न धे॒नवो॑ऽनवन्त ॥६॥
सम॑स्मि॒ञ्जाय॑मान आसत॒ ग्ना उ॒तेम॑वर्धन्न॒द्य१॒॑ः स्वगू॑र्ताः ।
म॒हे यत्त्वा॑ पुरूरवो॒ रणा॒याव॑र्धयन्दस्यु॒हत्या॑य दे॒वाः ॥७॥
सचा॒ यदा॑सु॒ जह॑ती॒ष्वत्क॒ममा॑नुषीषु॒ मानु॑षो नि॒षेवे॑ ।
अप॑ स्म॒ मत्त॒रस॑न्ती॒ न भु॒ज्युस्ता अ॑त्रसन्रथ॒स्पृशो॒ नाश्वाः॑ ॥८॥
यदा॑सु॒ मर्तो॑ अ॒मृता॑सु नि॒स्पृक्सं क्षो॒णीभिः॒ क्रतु॑भि॒र्न पृ॒ङ्क्ते ।
ता आ॒तयो॒ न त॒न्वः॑ शुम्भत॒ स्वा अश्वा॑सो॒ न क्री॒ळयो॒ दन्द॑शानाः ॥९॥
वि॒द्युन्न या पत॑न्ती॒ दवि॑द्यो॒द्भर॑न्ती मे॒ अप्या॒ काम्या॑नि ।
जनि॑ष्टो अ॒पो नर्यः॒ सुजा॑तः॒ प्रोर्वशी॑ तिरत दी॒र्घमायुः॑ ॥१०॥

॥३॥ ज॒ज्ञि॒ष इ॒त्था गो॒पीथ्या॑य॒ हि द॒धाथ॒ तत्पु॑रूरवो म॒ ओजः॑ ।
अशा॑सं त्वा वि॒दुषी॒ सस्मि॒न्नह॒न्न म॒ आशृ॑णोः॒ किम॒भुग्व॑दासि ॥११॥
क॒दा सू॒नुः पि॒तरं॑ जा॒त इ॑च्छाच्च॒क्रन्नाश्रु॑ वर्तयद्विजा॒नन् ।
को दंप॑ती॒ सम॑नसा॒ वि यू॑यो॒दध॒ यद॒ग्निः श्वशु॑रेषु॒ दीद॑यत् ॥१२॥
प्रति॑ ब्रवाणि व॒र्तय॑ते॒ अश्रु॑ च॒क्रन्न क्र॑न्ददा॒ध्ये॑ शि॒वायै॑ ।
प्र तत्ते॑ हिनवा॒ यत्ते॑ अ॒स्मे परे॒ह्यस्तं॑ न॒हि मू॑र॒ मापः॑ ॥१३॥
सु॒दे॒वो अ॒द्य प्र॒पते॒दना॑वृत्परा॒वतं॑ पर॒मां गन्त॒वा उ॑ ।
अधा॒ शयी॑त॒ निर्ऋ॑तेरु॒पस्थेऽधै॑नं॒ वृका॑ रभ॒सासो॑ अ॒द्युः ॥१४॥
पुरू॑रवो॒ मा मृ॑था॒ मा प्र प॑प्तो॒ मा त्वा॒ वृका॑सो॒ अशि॑वास उ क्षन् ।
न वै स्त्रैणा॑नि स॒ख्यानि॑ सन्ति सालावृ॒काणां॒ हृद॑यान्ये॒ता ॥१५॥

॥४॥ यद्विरू॒पाच॑रं॒ मर्त्ये॒ष्ववसं॒ रात्रीः॑ श॒रद॒श्चत॑स्रः ।
घृ॒तस्य॑ स्तो॒कं स॒कृदह्न॑ आश्नां॒ तादे॒वेदं ता॑तृपा॒णा च॑रामि ॥१६॥

अ॒न्त॒रि॒क्ष॒प्रां रज॑सो वि॒मानी॒मुप॑ शिक्षाम्यु॒र्वशीं॒ वसि॑ष्ठः ।
उप॑ त्वा रा॒तिः सु॑कृतस्य॒ तिष्ठा॒न्नि व॑र्तस्व॒ हृद॑यं तप्यते मे ॥१७॥
इति॑ त्वा दे॒वा इ॒म आ॑हुरैळ॒ यथे॑मे॒तद्भव॑सि मृत्युब॑न्धुः ।
प्र॒जा ते॑ दे॒वान्ह॒विषा॑ यजाति स्व॒र्ग उ॒ त्वमपि॑ मादयासे ॥१८॥

॥ ९६ ॥ ऋषिः—१-१३ वरुः सर्वहरिर्वैन्द्रः ॥ देवता—हरिस्तुतिः ॥ छन्दः—१, ७, ८ जगती ।
२-४, ९, १० निचृज्जगती । ५ आर्चीस्वराडजगती । ६ विराड्जगती । ११ आर्चीभुरिग्जगती ।
१२, १३ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-११ निषादः । १२, १३ धैवतः ॥

॥५॥ प्र ते॑ म॒हे वि॒दथे॑ शंसिषं॒ हरी॒ प्र ते॑ वन्वे व॒नुषो॑ हर्य॒तं मद॑म् ।
घृ॒तं न यो हरि॑भि॒श्चारु॒ सेच॑त॒ आ त्वा॑ विशन्तु॒ हरि॑वर्पसं॒ गिरः॑ ॥१॥
हरिं॒ हि योनि॑म॒भि ये स॒मस्व॑रन्हि॒न्वन्तो॒ हरी॑ दि॒व्यं यथा॒ सदः॑ ।
आ यं पृ॒णन्ति॒ हरि॑भि॒र्न धे॒नव॒ इन्द्रा॑य शू॒षं हरि॑वन्तमर्चत ॥२॥
सो अ॑स्य॒ वज्रो॒ हरि॑तो॒ य आ॑य॒सो हरि॒र्निका॑मो॒ हरि॒रा गभ॑स्त्योः ।
द्यु॒म्नी सु॑शि॒प्रो हरि॑मन्युसायक॒ इन्द्रे॒ नि रू॒पा हरि॑ता मिमिक्षिरे ॥३॥
दि॒वि न के॒तुरधि॑ धायि हर्य॒तो वि॒व्यच॒द्वज्रो॒ हरि॑तो॒ न रंह्या॑ ।
तु॒दद॒हिं हरि॑शिप्रो॒ य आ॑य॒सः स॒हस्र॑शोका अभवद्धरिं॑भ॒रः ॥४॥
त्वंत्व॑महर्यथा॒ उप॑स्तुतः॒ पूर्वे॑भिरिन्द्र हरिकेश॒ यज्व॑भिः ।
त्वं ह॑र्यसि॒ तव॒ विश्व॑मु॒क्थ्य१॒॑मसा॑मि॒ राधो॑ हरिजात हर्य॒तम् ॥५॥
॥६॥ ता व॒ज्रिणं॑ म॒न्दिनं॒ स्तोम्यं॒ मद॒ इन्द्रं॒ रथे॑ वहतो हर्य॒ता हरी॑ ।
पु॒रूण्य॑स्मै॒ सव॑नानि॒ हर्य॑त॒ इन्द्रा॑य॒ सोमा॒ हर॑यो दधन्विरे ॥६॥
अरं॒ कामा॑य॒ हर॑यो दधन्विरे स्थि॒राय॑ हिन्व॒न्हर॑यो॒ हरी॑ तु॒रा ।
अर्व॑द्भि॒र्यो हरि॑भि॒र्जोष॒मीय॑ते॒ सो अ॑स्य॒ कामं॒ हरि॑वन्तमानशे ॥७॥
हरि॑श्मशारु॒र्हरि॑केश आय॒सस्तु॑र॒स्पेये॒ यो ह॑रि॒पा अव॑र्धत ।
अर्व॑द्भि॒र्यो हरि॑भिर्वा॒जिनी॑वसु॒रति॒ विश्वा॑ दुरि॒ता पारि॑ष॒द्धरी॑ ॥८॥
स्रुवे॑व॒ यस्य॒ हरि॑णी विपे॒ततुः॒ शिप्रे॒ वाजा॑य॒ हरि॑णी॒ दवि॑ध्वतः ।
प्र यत्कृ॒ते च॑म॒से मर्मृ॑ज॒द्धरी॑ पी॒त्वा मद॑स्य हर्य॒तस्यान्ध॑सः ॥९॥
उ॒त स्म॒ सद्म॑ हर्य॒तस्य॑ प॒स्त्यो॒३॒॑रत्यो॒ न वाजं॒ हरि॑वाँ अचिक्रदत् ।
म॒ही चि॒द्धि धि॒षणाह॑र्य॒दोज॑सा बृहद्वयो॑ दधिषे हर्य॒तश्चि॒दा ॥१०॥
॥७॥ आ रोद॑सी॒ हर्य॑माणो महि॒त्वा नव्यं॑नव्यं हर्यसि॒ मन्म॒ नु प्रि॒यम् ।
प्र प॒स्त्य॑मसुर हर्य॒तं गोरा॒विष्कृ॑धि॒ हर॑ये॒ सूर्या॑य ॥११॥

आ त्वा॑ ह॒र्यन्तं॑ प्र॒युजो॒ जना॑नां॒ रथे॑ वहन्तु॒ हरि॑शिप्रमिन्द्र ।
पिबा॒ यथा॒ प्रति॑भृतस्य॒ मध्वो॒ हर्य॑न्य॒ज्ञं स॑ध॒मादे॒ दशो॑णिम् ॥१२॥
अपाः॒ पूर्वे॑षां हरिवः सु॒ताना॒मथो॑ इ॒दं सव॑नं॒ केव॑लं ते ।
म॒म॒द्धि सोमं॒ मधु॑मन्तमिन्द्र स॒त्रा वृ॑षञ्ज॒ठर॒ आ वृ॑षस्व ॥१३॥

।। ९७ ।। ऋषिः—१-२३ भिषगाथर्वणः ।। देवता—ओषधीस्तुतिः ।। छन्दः—१, २, ४-७, ११, १७ अनुष्टुप् । ३, ९, १२, २२, २३ निचृदनुष्टुप् । ८, १०, १३-१६, १८-२१ विराडनुष्टुप् ।। स्वरः—गान्धारः ।।

॥८॥ या ओष॑धीः॒ पूर्वा॑ जा॒ता दे॒वेभ्य॑स्त्रियु॒गं पु॒रा ।
मनै॒ नु ब॒भ्रूणा॑म॒हं श॒तं धामा॑नि स॒प्त च॑ ॥१॥
श॒तं वो॑ अम्ब॒ धामा॑नि स॒हस्र॑मु॒त वो॒ रुहः॑ ।
अधा॑ शतक्रत्वो यू॒यमि॒मं मे॑ अग॒दं कृ॑त ॥२॥
ओष॑धीः॒ प्रति॑ मोदध्वं॒ पुष्प॑वतीः प्र॒सूव॑रीः ।
अश्वा॑ इव स॒जित्व॑रीर्वी॒रुधः॑ पारयि॒ष्ण्वः॑ ॥३॥
ओष॑धी॒रिति॑ मातर॒स्तद्वो॑ देवी॒रुप॑ ब्रुवे ।
स॒नेय॒मश्वं॒ गां वास॑ आ॒त्मानं॒ तव॑ पूरुष ॥४॥
अ॒श्व॒त्थे वो॑ नि॒षद॑नं प॒र्णे वो॑ वस॒तिष्कृ॒ता ।
गो॒भाज॒ इत्किला॑सथ॒ यत्स॒नव॑थ॒ पूरु॑षम् ॥५॥

॥९॥ यत्रौष॑धीः स॒मग्म॑त॒ राजा॑नः॒ समि॑ताविव ।
विप्रः॒ स उ॑च्यते भि॒षग्र॑क्षो॒हामी॑व॒चात॑नः ॥६॥
अ॒श्वा॒व॒तीं सो॑माव॒तीमू॒र्जय॑न्तीमु॒दोज॑सम् ।
आवि॑त्सि॒ सर्वा॒ ओष॑धीर॒स्मा अ॑रि॒ष्टता॑तये ॥७॥
उच्छुष्मा॒ ओष॑धीनां॒ गावो॑ गो॒ष्ठादि॑वेरते ।
धनं॑ सनि॒ष्यन्ती॑नामा॒त्मानं॒ तव॑ पूरुष ॥८॥
इष्कृ॑ति॒र्नाम॑ वो मा॒ताथो॑ यू॒यं स्थ॒ निष्कृ॑तीः ।
सी॒राः प॑त॒त्रिणी॑ स्थन॒ यदा॒मय॑ति॒ निष्कृ॑थ ॥९॥
अति॒ विश्वाः॑ परि॒ष्ठाः स्ते॒न इ॑व व्र॒जम॑क्रमुः ।
ओष॑धीः॒ प्राचु॑च्यवु॒र्यत्किं च॑ त॒न्वो॒३॒॑ रपः॑ ॥१०॥

॥१०॥ यदि॒मा वा॒जय॑न्न॒हमोष॑धी॒र्हस्त॑ आद॒धे ।
आ॒त्मा यक्ष्म॑स्य नश्यति पु॒रा जी॑व॒गृभो॑ यथा ॥११॥

यस्यौषधीः प्रसर्पथाङ्गमङ्गं परुष्परुः ।
ततो यक्ष्मं वि बाधध्व उग्रो मध्यमशीरिव ॥१२॥
साकं यक्ष्म प्र पत चाषेण किकिदीविना ।
साकं वातस्य ध्राज्या साकं नश्य निहाकया ॥१३॥
अन्या वो अन्यामवत्वन्यान्यस्या उपावत ।
ताः सर्वाः संविदाना इदं मे प्रावता वचः ॥१४॥
याः फलिनीर्या अफला अपुष्पा याश्च पुष्पिणीः ।
बृहस्पतिप्रसूतास्ता नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥१५॥

॥११॥ मुञ्चन्तु मा शपथ्या३दथो वरुण्यादुत ।
अथो यमस्य पड्बीशात्सर्वस्माद्देवकिल्बिषात् ॥१६॥
अवपतन्तीरवदन्दिव ओषधयस्परि ।
यं जीवमश्नवामहै न स रिष्याति पूरुषः ॥१७॥
या ओषधीः सोमराज्ञीर्बह्वीः शतविचक्षणाः ।
तासां त्वमस्युत्तमारं कामाय शं हृदे ॥१८॥
या ओषधीः सोमराज्ञीर्विष्ठिताः पृथिवीमनु ।
बृहस्पतिप्रसूता अस्यै सं दत्त वीर्यम् ॥१९॥
मा वो रिषत्खनिता यस्मै चाहं खनामि वः ।
द्विपच्चतुष्पदस्माकं सर्वमस्त्वनातुरम् ॥२०॥
याश्चेदमुपशृण्वन्ति याश्च दूरं परागताः ।
सर्वाः संगत्य वीरुधोऽस्यै सं दत्त वीर्यम् ॥२१॥
ओषधयः सं वदन्ते सोमेन सह राज्ञा ।
यस्मै कृणोति ब्राह्मणस्तं राजन्पारयामसि ॥२२॥
त्वमुत्तमास्योषधे तव वृक्षा उपस्तयः ।
उपस्तिरस्तु सो३ऽस्माकं यो अस्माँ अभिदासति ॥२३॥

॥ ९८ ॥ ऋषिः—१-१२ देवापिरार्ष्टिषेणः ॥ देवता—देवाः ॥ छन्दः—१, ७ भुरिक्त्रिष्टुप् ।
२, ६, ८, ११, १२ निचृत्त्रिष्टुप् । ३, ५ त्रिष्टुप् । ९ पादनिचृत्त्रिष्टुप् ।
४, १० विराट्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१२॥ बृहस्पते प्रति मे देवतामिहि मित्रो वा यद्वरुणो वासि पूषा ।
आदित्यैर्वा यद्वसुभिर्मरुत्वान्त्स पर्जन्यं शंतनवे वृषाय ॥१॥

आ दे॒वो दू॒तो अ॑जि॒रश्चि॑कि॒त्वान्त्वद्दे॑वापे अ॒भि माम॑गच्छत् ।
प्र॒ती॒ची॒नः प्रति॒ मामा व॑वृत्स्व॒ दधा॑मि ते द्यु॒मतीं॒ वाच॑मा॒सन् ॥२॥
अ॒स्मे धे॑हि द्यु॒मतीं॒ वाच॑मा॒सन्बृह॑स्पते अनमी॒वामि॑षि॒राम् ।
यया॑ वृ॒ष्टिं शंत॑नवे॒ वना॑व दि॒वो द्र॒प्सो मधु॑माँ॒ आ वि॑वेश ॥३॥
आ नो॑ द्र॒प्सा मधु॑मन्तो विश॒न्त्विन्द्र॑ दे॒ह्यधि॑रथं स॒हस्र॑म् ।
नि षी॑द हो॒त्रमृ॑तु॒था य॑जस्व दे॒वान्दे॑वापे ह॒विषा॑ सपर्य ॥४॥
आ॒र्ष्टि॒षे॒णो हो॒त्रमृषि॑र्नि॒षीद॑न्दे॒वापि॑र्देवसुम॒तिं चि॑कि॒त्वान् ।
स उत्त॑रस्मा॒दध॑रं समु॒द्रम॒पो दि॒व्या अ॑सृजद्व॒र्ष्या॑ अ॒भि ॥५॥
अ॒स्मिन्त्स॑मु॒द्रे अध्युत्त॑रस्मि॒न्नापो॑ दे॒वेभि॒र्निवृ॑ता अतिष्ठन् ।
ता अ॑द्रवन्नार्ष्टिषे॒णेन॑ सृ॒ष्टा दे॒वापि॑ना॒ प्रेषि॑ता मृ॒क्षिणी॑षु ॥६॥

॥१३॥ यद्दे॒वापि॑ः शंत॑नवे पु॒रोहि॑तो हो॒त्राय॑ वृ॒तः कृ॒पय॒न्नदी॑धेत् ।
दे॒व॒श्रुतं॑ वृष्टि॒वनिं॒ ररा॑णो॒ बृह॒स्पति॒र्वाच॑मस्मा अयच्छत् ॥७॥
यं त्वा॑ दे॒वापि॑ः शुशुचा॒नो अ॑ग्न आर्ष्टिषे॒णो म॑नु॒ष्य॑ः समी॒धे ।
विश्वे॑भिर्दे॒वैर॑नुम॒द्यमा॑न॒ः प्र प॒र्जन्य॑मीरया वृष्टि॒मन्त॑म् ॥८॥
त्वां पूर्व॒ ऋष॑यो गी॒र्भिरा॑य॒न्त्वाम॑ध्व॒रेषु॑ पुरुहूत॒ विश्वे॑ ।
स॒ह॒स्रा॒ण्यधि॑रथान्य॒स्मे आ नो॑ य॒ज्ञं रो॑हिद॒श्वोप॑ याहि ॥९॥
ए॒तान्य॑ग्ने नव॒तिर्नव॒ त्वे आहु॑ता॒न्यधि॑रथा स॒हस्रा॑ ।
तेभि॑र्वर्धस्व त॒न्व॑ः शूर पू॒र्वीर्दि॒वो नो॑ वृ॒ष्टिमि॑षि॒तो रि॑रीहि ॥१०॥
ए॒तान्य॑ग्ने नव॒तिं स॒हस्रा॒ सं प्र य॑च्छ॒ वृष्ण॒ इन्द्रा॑य भा॒गम् ।
वि॒द्वान्प॒थ ऋ॑तु॒शो दे॑व॒याना॒नप्यौ॑ला॒नं दि॒वि दे॒वेषु॑ धेहि ॥११॥
अग्ने॒ बाध॑स्व॒ वि मृधो॒ वि दु॒र्गहापामी॑वा॒मप॒ रक्षां॑सि सेध ।
अ॒स्मात्स॑मु॒द्राद्बृ॑ह॒तो दि॒वो नो॒ऽपां भू॒मान॒मुप॑ नः सृजे॒ह ॥१२॥

॥ ९९ ॥ ऋषिः—१-१२ वम्रो वैखानसः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ७, ११ निचृत्त्रिष्टुप् ।
२, ५, ९, १२ त्रिष्टुप् । ३, ६ विराट् त्रिष्टुप् । ४ आसुरीस्वराडार्चीनिचृत्त्रिष्टुप् ।
८ आर्चीस्वराट् त्रिष्टुप् । १० पादनिचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१४॥ कं न॑श्चि॒त्रमि॑षण्यसि चिकि॒त्वान्पृ॑थु॒ग्मानं॑ वा॒श्रं वा॑वृ॒धध्यै॑ ।
कत्त॑स्य॒ दातु॒ शव॑सो॒ व्यु॑ष्टौ॒ तक्ष॒द्वज्रं॑ वृत्र॒तुर॒मपि॑न्वत् ॥१॥
स हि द्यु॒ता वि॒द्युता॒ वेति॒ साम॑ पृ॒थुं योनि॑मसुर॒त्वा स॑साद ।
स सनी॑ळेभिः प्रसहा॒नो अ॑स्य॒ भ्रातु॒र्न ऋ॒ते स॒प्तथ॑स्य मा॒याः ॥२॥

स वाजं यातापदुष्पदा यन्त्स्वर्षाता परि षदत्सनिष्यन् ।
अनर्वा यच्छतदुरस्य वेदो घ्नञ्छिश्नदेवाँ अभि वर्पसा भूत् ॥३॥
स यह्व्यो३ऽवनीर्गोष्वर्वा जुहोति प्रधन्यासु सस्रिः ।
अपादो यत्र युज्यासोऽरथा द्रोण्यश्वास ईरते घृतं वाः ॥४॥
स रुद्रेभिरशस्तवार ऋभ्वा हित्वी गयमारेअवद्य आगात् ।
वम्रस्य मन्ये मिथुना विवव्री अन्नमभीत्यारोदयन्मुषायन् ॥५॥
स इद्दासं तुवीरवं पतिर्दन्षळक्षं त्रिशीर्षाणं दमन्यत् ।
अस्य त्रितो न्वोजसा वृधानो विपा वराहमयोअग्रया हन् ॥६॥
॥१५॥ स द्रुह्वणे मनुष ऊर्ध्वसान आ साविषदर्शसानाय शरुम् ।
स नृतमो नहुषोऽस्मत्सुजातः पुरोऽभिनदर्हन्दस्युहत्ये ॥७॥
सो अभ्रियो न यवस उदन्यन्क्षयाय गातुं विदन्नो अस्मे ।
उप यत्सीददिन्दुं शरीरैः श्येनोऽयोपाष्टिर्हन्ति दस्यून् ॥८॥
स व्राधतः शवसानेभिरस्य कुत्साय शुष्णं कृपणे परादात् ।
अयं कविमनयच्छस्यमानमत्कं यो अस्य सनितोत नृणाम् ॥९॥
अयं दशस्यन्नर्येभिरस्य दस्मो देवेभिर्वरुणो न मायी ।
अयं कनीन ऋतुपा अवेद्यमिमीतारुं यश्चतुष्पात् ॥१०॥
अस्य स्तोमेभिरौशिज ऋजिश्वा व्रजं दरयद्वृषभेण पिप्रोः ।
सुत्वा यद्यजतो दीदयद्गीः पुर इयानो अभि वर्पसा भूत् ॥११॥
एवा महो असुर वक्षथाय वम्रकः पड्भिरुप सर्पदिन्द्रम् ।
स इयानः करति स्वस्तिमस्मा इषमूर्जं सुक्षितिं विश्वमाभाः ॥१२॥

८२ [नवमोऽनुवाकः ॥ सू० १००-११२]

॥ १०० ॥ ऋषिः—१-१२ दुवस्युर्वान्दनः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१-३ जगती । ४, ५, ७, ११ निचृज्जगती । ६, ८, १० विराड् जगती । ९ पादनिचृज्जगती । १२ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-११ निषादः । १२ धैवतः ॥

॥१६॥ इन्द्र दृह्य मघवन्त्वावदिद्भुज इह स्तुतः सुतपा बोधि नो वृधे ।
देवेभिर्नः सविता प्रावतु श्रुतमा सर्वतातिमदितिं वृणीमहे ॥१॥
भराय सु भरत भागमृत्वियं प्र वायवे शुचिपे क्रन्ददिष्टये ।
गौरस्य यः पयसः पीतिमानश आ सर्वतातिमदितिं वृणीमहे ॥२॥
आ नो देवः सविता साविषद्वय ऋजूयते यजमानाय सुन्वते ।
यथा देवान्प्रतिभूषेम पाकवदा सर्वतातिमदितिं वृणीमहे ॥३॥

इन्द्रो अस्मे सुमना अस्तु विश्वहा राजा सोमः सुवितस्याध्येतु नः ।
यथायथा मित्रधितानि संदधुरा सर्वतातिमदितिं वृणीमहे ॥४॥
इन्द्र उक्थेन शवसा परुर्दधे बृहस्पते प्रतरीतास्यायुषः ।
यज्ञो मनुः प्रमतिर्नः पिता हि कमा सर्वतातिमदितिं वृणीमहे ॥५॥
इन्द्रस्य नु सुकृतं दैव्यं सहोऽग्निर्गृहे जरिता मेधिरः कविः ।
यज्ञश्च भूद्विदथे चारुरन्तम आ सर्वतातिमदितिं वृणीमहे ॥६॥

॥१७॥ न वो गुहा चकृम भूरि दुष्कृतं नाविष्ट्यं वसवो देवहेळनम् ।
माकिर्नो देवा अनृतस्य वर्पस आ सर्वतातिमदितिं वृणीमहे ॥७॥
अपामीवां सविता साविषन्न्य१ग्वरीय इदप सेधन्त्वद्रयः ।
ग्रावा यत्र मधुषुदुच्यते बृहदा सर्वतातिमदितिं वृणीमहे ॥८॥
ऊर्ध्वो ग्रावा वसवोऽस्तु सोतरि विश्वा द्वेषांसि सनुतर्युयोत ।
स नो देवः सविता पायुरीड्य आ सर्वतातिमदितिं वृणीमहे ॥९॥
ऊर्जं गावो यवसे पीवो अत्तन ऋतस्य याः सदने कोशे अङ्ग्ध्वे ।
तनूरेव तन्वो अस्तु भेषजमा सर्वतातिमदितिं वृणीमहे ॥१०॥
क्रतुप्रावा जरिता शश्वतामव इन्द्र इद्भद्रा प्रमतिः सुतावताम् ।
पूर्णमूधर्दिव्यं यस्य सिक्तय आ सर्वतातिमदितिं वृणीमहे ॥११॥
चित्रस्ते भानुः क्रतुप्रा अभिष्टिः सन्ति स्पृधो जरणिप्रा अधृष्टाः ।
रजिष्ठया रज्या पश्व आ गोस्तूतूर्षति पर्यग्रं दुवस्युः ॥१२॥

॥ १०१ ॥ ऋषिः—१-१२ बुधः सौम्यः ॥ देवता—विश्वेदेवा ऋत्विजो वा ॥ छन्दः—१, ११ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ८ त्रिष्टुप् । ३; १० विराट् त्रिष्टुप् । ७ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ४, ६ गायत्री । ५ बृहती । ९ विराड् जगती । १२ निचृज्जगती ॥ स्वरः—१-३, ७, ८, १०, ११ धैवतः । ४, ६ षड्जः । ५ मध्यमः । ९, १२ निषादः ॥

॥१८॥ उद्बुध्यध्वं समनसः सखायः समग्निमिन्ध्वं बहवः सनीळाः ।
दधिक्रामग्निमुषसं च देवीमिन्द्रावतोऽवसे नि ह्वये वः ॥१॥
मन्द्रा कृणुध्वं धिय आ तनुध्वं नावमरित्रपरणीं कृणुध्वम् ।
इष्कृणुध्वमायुधारं कृणुध्वं प्राञ्चं यज्ञं प्र णयता सखायः ॥२॥
युनक्त सीरा वि युगा तनुध्वं कृते योनौ वपतेह बीजम् ।
गिरा च श्रुष्टिः सभरा असन्नो नेदीय इत्सृण्यः पक्वमेयात् ॥३॥

सीरा युञ्जन्ति कवयो युगा वि तन्वते पृथक् । धीरा देवेषु सुम्नया ॥४॥
निराहावान्कृणोतन सं वरत्रा दधातन ।
सिञ्चामहा अवतमुद्रिणं वयं सुषेकमनुपक्षितम् ॥५॥
इष्कृताहावमवतं सुवरत्रं सुषेचनम् । उद्रिणं सिञ्चे अक्षितम् ॥६॥
॥१९॥ प्रीणीताश्वान्हितं जयाथ स्वस्तिवाहं रथमित्कृणुध्वम् ।
द्रोणाहावमवतमश्मचक्रमंसत्रकोशं सिञ्चता नृपाणम् ॥७॥
व्रजं कृणुध्वं स हि वो नृपाणो वर्म सीव्यध्वं बहुला पृथूनि ।
पुरः कृणुध्वमायसीरधृष्टा मा वः सुस्रोच्चमसो दृंहता तम् ॥८॥
आ वो धियं यज्ञियां वर्त ऊतये देवा देवीं यजतां यज्ञियामिह ।
सा नो दुहीयद्यवसेव गत्वी सहस्रधारा पयसा मही गौः ॥९॥
आ तू षिञ्च हरिमीं द्रोरुपस्थे वाशीभिस्तक्षताश्मन्मयीभिः ।
परि ष्वजध्वं दश कक्ष्याभिरुभे धुरौ प्रति वह्निं युनक्त ॥१०॥
उभे धुरौ वह्निरापिब्दमानोऽन्तर्योनेव चरति द्विजानिः ।
वनस्पतिं वन आस्थापयध्वं नि षू दधिध्वमखनन्त उत्सम् ॥११॥
कपृन्नरः कपृथमुद्दधातन चोदयत खुदत वाजसातये ।
निष्टिग्र्यः पुत्रमा च्यावयोतय इन्द्रं सबाध इह सोमपीतये ॥१२॥

॥ १०२ ॥ ऋषिः—१-१२ मुद्गलो भार्म्यश्वः ॥ देवता—द्रुघण इन्द्रो वा ॥ छन्दः—१ पादनिचृद् बृहती । ३, १२ निचृद् बृहती । २, ४, ५, ९ निचृत्त्रिष्टुप् । ६ भुरिक् त्रिष्टुप् । ७, ८, १० विराट् त्रिष्टुप् । ११ पादनिचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३, १२ मध्यमः । २, ४-११ धैवतः ॥

॥२०॥ प्र ते रथं मिथूकृतमिन्द्रोऽवतु धृष्णुया ।
अस्मिन्नाजौ पुरुहूत श्रवाय्ये धनभक्षेषु नोऽव ॥१॥
उत्स्म वातो वहति वासो अस्या अधिरथं यदजयत्सहस्रम् ।
रथीरभून्मुद्गलानी गविष्टौ भरे कृतं व्यचेदिन्द्रसेना ॥२॥
अन्तर्यच्छ जिघांसतो वज्रमिन्द्राभिदासतः ।
दासस्य वा मघवन्नार्यस्य वा सनुतर्यवया वधम् ॥३॥
उद्नो ह्रदमपिबज्जर्हृषाणः कूटं स्म तृंहदभिमातिमेति ।
प्र मुष्कभारः श्रव इच्छमानोऽजिरं बाहू अभरत्सिषासन् ॥४॥
न्यक्रन्दयन्नुपयन्त एनममेहयन्वृषभं मध्य आजेः ।
तेन सूभर्वं शतवत्सहस्रं गवां मुद्गलः प्रधने जिगाय ॥५॥

क॒कर्द॑वे वृष॒भो यु॒क्त आ॑सी॒दवा॑वची॒त्सार॑थिरस्य के॒शी ।
दु॒धेर्यु॒क्तस्य॒ द्रव॑तः स॒हान॑स ऋ॒च्छन्ति ष्मा नि॒ष्पदो॑ मुद्ग॒लानी॑म् ॥६॥

॥२१॥ उ॒त प्र॒धिमुद॑हन्नस्य वि॒द्वानुपा॑युन॒ग्वंस॑ग॒मत्र॒ शिक्ष॑न् ।
इन्द्र॒ उदा॑व॒त्पति॑म॒घ्न्याना॒मरं॑हत॒ पद्या॑भिः क॒कुद्मा॑न् ॥७॥
शु॒नम॑ष्ट्रा॒व्य॑चरत्कप॒र्दी व॑र॒त्राया॒ं दार्वा॒नह्य॑मानः ।
नृ॒म्णानि॑ कृ॒ण्वन्ब॒हवे॒ जना॑य॒ गाः प॑स्पशा॒नस्तवि॑षीरधत्त ॥८॥
इ॒मं तं प॑श्य वृष॒भस्य॒ यु॒ञ्जं काष्ठा॑या॒ मध्ये॑ द्रु॒घणं॒ शया॑नम् ।
येन॑ जि॒गाय॑ श॒तव॑त्स॒हस्रं॒ गवां॒ मुद्ग॑लः पृत॒नाज्ये॑षु ॥९॥
आ॒रे अ॒घा को न्वि॒१त्था द॑द॒र्श यं यु॒ञ्जन्ति॒ तम्वा स्था॑पयन्ति ।
नास्मै॒ तृणं॒ नोद॒कमा भ॑र॒न्त्युत्त॑रो धु॒रो व॑हति प्र॒दे॑दिशत् ॥१०॥
प॒रि॒वृ॒क्तेव॑ पति॒विद्य॑मान॒ट् पीप्या॑ना॒ कूच॑क्रेणेव सि॒ञ्चन् ।
ए॒षै॒ष्या॑ चि॒द्र॒थ्या॑ जयेम सु॒म॒ङ्ग॒लं सिन॑वदस्तु सा॒तम् ॥११॥
त्वं विश्व॑स्य॒ जग॑त॒श्चक्षु॑रिन्द्रासि॒ चक्षु॑षः ।
वृषा॒ यदा॒जिं वृष॑णा॒ सिषा॑ससि चो॒द॒य॒न्वध्रि॑णा यु॒जा ॥१२॥

॥ १०३ ॥ ऋषिः—१-१३ अप्रतिरथ ऐन्द्रः ॥ देवता—१-३, ५-११ इन्द्रः । ४ बृहस्पतिः ।
१२ अप्वा । १३ इन्द्रो मरुतो वा ॥ छन्दः—१, ३ ५, ९, त्रिष्टुप् । २ स्वराड् त्रिष्टुप् ।
६ भुरिक्त्रिष्टुप् । ७, ११ निचृत्त्रिष्टुप् । ८, १०, १२ विराट्त्रिष्टुप् ।
१३ विराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-१२ धैवतः । १३ गान्धारः ॥

॥२२॥ आ॒शुः शिशा॑नो वृष॒भो न भी॒मो घ॑नाघ॒नः क्षोभ॑णश्चर्षणी॒नाम् ।
सं॒क्रन्द॑नोऽनिमि॒ष ए॑कवी॒रः श॒तं सेना॑ अजयत्सा॒कमिन्द्रः॑ ॥१॥
सं॒क्रन्द॑नेनानिमि॒षेण॑ जि॒ष्णुना॑ युत्का॒रेण॑ दुश्च्यव॒नेन॑ धृ॒ष्णुना॑ ।
तदिन्द्रे॑ण जयत॒ तत्स॑हध्वं॒ युधो॑ नर॒ इषु॑हस्तेन॒ वृष्णा॑ ॥२॥
स इषु॑हस्तैः॒ स नि॑ष॒ङ्गिभि॑र्व॒शी संस्र॑ष्टा॒ स युध॒ इन्द्रो॑ ग॒णेन॑ ।
सं॒सृ॒ष्ट॒जित्सो॑म॒पा बा॑हुश॒र्ध्यु॒१ग्रध॑न्वा॒ प्रति॑हिताभि॒रस्ता॑ ॥३॥
बृह॑स्पते॒ परि॑ दीया॒ रथे॑न रक्षो॒हामित्रा॑ँ अप॒बाध॑मानः ।
प्र॒भ॒ञ्जन्त्सेनाः॑ प्रमृ॒णो यु॒धा जय॑न्न॒स्माक॑मेध्यवि॒ता रथा॑नाम् ॥४॥
ब॒ल॒वि॒ज्ञा॒यः स्थवि॑रः॒ प्रवी॑रः॒ सह॑स्वान्वा॒जी सह॑मान उ॒ग्रः ।
अ॒भिवी॑रो अ॒भिस॑त्वा सहो॒जा जैत्र॑मिन्द्र॒ रथ॒मा ति॑ष्ठ गो॒वित् ॥५॥

गोत्रभिदं गोविदं वज्रबाहुं जयन्तमज्म प्रमृणन्तमोजसा ।
इमं सजाता अनु वीरयध्वमिन्द्रं सखायो अनु सं रभध्वम् ॥६॥

॥२३॥ अभि गोत्राणि सहसा गाहमानोऽदयो वीरः शतमन्युरिन्द्रः ।
दुश्च्यवनः पृतनाषाळयुध्यो३ऽस्माकं सेना अवतु प्र युत्सु ॥७॥
इन्द्र आसां नेता बृहस्पतिर्दक्षिणा यज्ञः पुर एतु सोमः ।
देवसेनानामभिभञ्जतीनां जयन्तीनां मरुतो यन्त्वग्रम् ॥८॥
इन्द्रस्य वृष्णो वरुणस्य राज्ञ आदित्यानां मरुतां शर्ध उग्रम् ।
महामनसां भुवनच्यवानां घोषो देवानां जयतामुदस्थात् ॥९॥
उद्धर्षय मघवन्नायुधान्युत्सत्वनां मामकानां मनांसि ।
उद्वृत्रहन्वाजिनां वाजिनान्युद्रथानां जयतां यन्तु घोषाः ॥१०॥
अस्माकमिन्द्रः समृतेषु ध्वजेष्वस्माकं या इषवस्ता जयन्तु ।
अस्माकं वीरा उत्तरे भवन्त्वस्माँ उ देवा अवता हवेषु ॥११॥
अमीषां चित्तं प्रतिलोभयन्ती गृहाणाङ्गान्यप्वे परेहि ।
अभि प्रेहि निर्दह हृत्सु शोकैरन्धेनामित्रास्तमसा सचन्ताम् ॥१२॥
प्रेता जयता नर इन्द्रो वः शर्म यच्छतु ।
उग्रा वः सन्तु बाहवोऽनाधृष्या यथासथ ॥१३॥

॥ १०४ ॥ ऋषिः—१-११ अष्टको वैश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २, ७, ८, ११ त्रिष्टुप् । ३, ४ विराट्त्रिष्टुप् । ५, ६, १० निचृत्त्रिष्टुप् । ९ पादनिचृत्त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—धैवतः ॥

॥२४॥ असावि सोमः पुरुहूत तुभ्यं हरिभ्यां यज्ञमुप याहि तूयम् ।
तुभ्यं गिरो विप्रवीरा इयाना दधन्विर इन्द्र पिबा सुतस्य ॥१॥
अप्सु धूतस्य हरिवः पिबेह नृभिः सुतस्य जठरं पृणस्व ।
मिमिक्षुर्यमद्रय इन्द्र तुभ्यं तेभिर्वर्धस्व मदमुक्थवाहः ॥२॥
प्रोग्रां पीतिं वृष्ण इयर्मि सत्यां प्रयै सुतस्य हर्यश्व तुभ्यम् ।
इन्द्र धेनाभिरिह मादयस्व धीभिर्विश्वाभिः शच्या गृणानः ॥३॥
ऊती शचीवस्तव वीर्येण वयो दधाना उशिज ऋतज्ञाः ।
प्रजावदिन्द्र मनुषो दुरोणे तस्थुर्गृणन्तः सधमाद्यासः ॥४॥
प्रणीतिभिष्टे हर्यश्व सुष्टोः सुषुम्नस्य पुरुरुचो जनासः ।
मंहिष्ठामूतिं वितिरे दधानाः स्तोतार इन्द्र तव सूनृताभिः ॥५॥

॥२५॥ उप ब्रह्माणि हरिवो हरिभ्यां सोमस्य याहि पीतये सुतस्य ।
इन्द्र त्वा यज्ञः क्षममाणमानड् दाश्वाँ अस्यध्वरस्य प्रकेतः ॥६॥
सहस्रवाजमभिमातिषाहं सुतेरणं मघवानं सुवृक्तिम् ।
उप भूषन्ति गिरो अप्रतीतमिन्द्रं नमस्या जरितुः पनन्त ॥७॥
सप्तापो देवीः सुरणा अमृक्ता याभिः सिन्धुमतर इन्द्र पूर्भित् ।
नवतिं स्रोत्या नव च स्रवन्तीर्देवेभ्यो गातुं मनुषे च विन्दः ॥८॥
अपो महीरभिशस्तेरमुञ्चोऽजागरास्वधि देव एकः ।
इन्द्र यास्त्वं वृत्रतूर्ये चकर्थ ताभिर्विश्वायुस्तन्वं पुपुष्याः ॥९॥
वीरेण्यः क्रतुरिन्द्रः सुशस्तिरुतापि धेना पुरुहूतमीट्टे ।
आर्दयद्वृत्रमकृणोदु लोकं ससाहे शक्रः पृतना अभिष्टिः ॥१०॥
शुनं हुवेम मघवानमिन्द्रमस्मिन्भरे नृतमं वाजसातौ ।
शृण्वन्तमुग्रमूतये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम् ॥११॥

॥ १०५ ॥ ऋषिः—१-११ सुमित्रो/दुर्मित्रो वा कौत्सः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ पिपीलिकामध्योष्णिक् । ३ भुरिगुष्णिक् । ४, १० निचृदुष्णिक् । ५, ६, ८, ९ विराडुष्णिक् । २ आर्चीस्वराडनुष्टुप् । ७ विराडनुष्टुप् । ११ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, ३-६, ८-१० ऋषभः । २, ७ गान्धारः । ११ धैवतः ॥

॥२६॥ कदा वसो स्तोत्रं हर्यत आव श्मशा रुधद्वाः ।
दीर्घं सुतं वाताप्याय ॥१॥
हरी यस्य सुयुजा विव्रता वेरर्वन्तानु शेपा ।
उभा रजी न केशिना पतिर्दन् ॥२॥
अप योरिन्द्रः पापज आ मर्तो न शश्रमाणो बिभीवान् ।
शुभे यद्युयुजे तविषीवान् ॥३॥
सचायोरिन्द्रश्चर्कृष आँ उपानसः सपर्यन् ।
नदयोर्विव्रतयोः शूर इन्द्रः ॥४॥
अधि यस्तस्थौ केशवन्ता व्यचस्वन्ता न पुष्ट्यै ।
वनोति शिप्राभ्यां शिप्रिणीवान् ॥५॥

॥२७॥ प्रास्तौदृष्वौजा ऋष्वेभिस्ततक्ष शूरः शवसा ।
ऋभुर्न क्रतुभिर्मातरिश्वा ॥६॥

वज्रं यश्चक्रे सुहनाय दस्यवे हिरीमशो हिरीमान् ।
अरुतहनुरद्भुतं न रजः ॥७॥
अव नो वृजिना शिशीह्यृचा वनेमानृचः ।
नाब्रह्मा यज्ञ ऋधग्जोषति त्वे ॥८॥
ऊर्ध्वा यत्ते त्रेतिनी भूद्यज्ञस्य धूर्षु सद्मन् ।
सजूर्नावं स्वयशसं सचायोः ॥९॥
श्रिये ते पृश्निरुपसेचनी भूच्छ्रियै दर्विररेपाः ।
यया स्वे पात्रे सिञ्चस उत् ॥१०॥
शतं वा यदसुर्य प्रति त्वा सुमित्र इत्थास्तौद्दुर्मित्र इत्थास्तौत् ।
आवो यद्दस्युहत्ये कुत्सपुत्रं प्रावो यद्दस्युहत्ये कुत्सवत्सम् ॥११॥

॥ इत्यष्टमाष्टके पञ्चमोऽध्यायः ॥

[पञ्चमाध्याये वर्गाः २७, सूक्तानि ११, ऋचः १४९]

अथ षष्ठोऽध्यायः ॥

॥ १०६ ॥ ऋषिः—१-११ भूताशः काश्यपः ॥ देवते—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ३, ७ त्रिष्टुप् । २, ४, ८-११ निचृत्त्रिष्टुप् । ५, ६ विराट्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१॥ उभा उ नूनं तदिदर्थयेथे वि तन्वाथे धियो वस्त्रापसेव ।
सध्रीचीना यातवे प्रेमजीगः सुदिनेव पृक्ष आ तंसयेथे ॥१॥
उष्टारेव फर्वरेषु श्रयेथे प्रायोगेव श्वात्र्या शासुरेथः ।
दूतेव हि ष्ठो यशसा जनेषु माप स्थातं महिषेवावपानात् ॥२॥
साकंयुजा शकुनस्येव पक्षा पश्वेव चित्रा यजुरा गमिष्टम् ।
अग्निरिव देवयोर्दीदिवांसा परिज्मानेव यजथः पुरुत्रा ॥३॥
आपी वो अस्मे पितरेव पुत्रोग्रेव रुचा नृपतीव तुर्यै ।
इर्येव पुष्ट्यै किरणेव भुज्यै श्रुष्टीवानेव हवमा गमिष्टम् ॥४॥
वंसगेव पूषर्या शिम्बाता मित्रेव ऋता शतरा शातपन्ता ।
वाजेवोच्चा वयसा घर्म्येष्ठा मेषेवेषा सपर्या३ पुरीषा ॥५॥

॥२॥ सृण्येव जर्भरी तुर्फरीतू नैतोशेव तुर्फरी पर्फरीका ।
उदन्यजेव जेमना मदेरू ता मे जराय्वजरं मरायु ॥६॥
पज्रेव चर्चरं जारं मरायु क्षद्मेवार्थेषु तर्तरीथ उग्रा ।
ऋभू नापत्खरमज्रा खरज्रुर्वायुर्न पर्फरत्क्षयद्रयीणाम् ॥७॥
घर्मेव मधु जठरे सनेरू भगेविता तुर्फरी फारिवारम् ।
पतरेव चचरा चन्द्रनिर्णिङ्मनऋङ्गा मनन्या३ न जग्मी ॥८॥
बृहन्तेव गम्भरेषु प्रतिष्ठां पादेव गाधं तरते विदाथः ।
कर्णेव शासुरनु हि स्मराथोंशेव नो भजतं चित्रमप्नः ॥९॥
आरङ्गरेव मध्वेरयेथे सारघेव गवि नीचीनबारे ।
कीनारेव स्वेदमासिष्विदाना क्षामेवोर्जा सूयवसात्सचेथे ॥१०॥
ऋध्याम स्तोमं सनुयाम वाजमा नो मन्त्रं सरथेहोप यातम् ।
यशो न पक्वं मधु गोष्वन्तरा भूतांशो अश्विनोः काममप्राः ॥११॥

॥ १०७ ॥ ऋषिः—१-११ दिव्यो दक्षिणा वा प्राजापत्या ॥ देवता—दक्षिणा तद्दातारो वा ॥
छन्दः—१, ५, ७ त्रिष्टुप् । २, ३, ६, ९, ११ निचृत्त्रिष्टुप् । ८, १० पादनिचृत्त्रिष्टुप् ।
४ निचृज्जगती ॥ स्वरः—१-३, ५-११ धैवतः । ४ निषादः ॥

॥३॥ आविरभून्महि माघोनमेषां विश्वं जीवं तमसो निरमोचि ।
महि ज्योतिः पितृभिर्दत्तमागादुरुः पन्था दक्षिणाया अदर्शि ॥१॥
उच्चा दिवि दक्षिणावन्तो अस्थुर्ये अश्वदाः सह ते सूर्येण ।
हिरण्यदा अमृतत्वं भजन्ते वासोदाः सोम प्र तिरन्त आयुः ॥२॥
दैवी पूर्तिर्दक्षिणा देवयज्या न कवारिभ्यो नहि ते पृणन्ति ।
अथा नरः प्रयतदक्षिणासोऽवद्यभिया बहवः पृणन्ति ॥३॥
शतधारं वायुमर्कं स्वर्विदं नृचक्षसस्ते अभि चक्षते हविः ।
ये पृणन्ति प्र च यच्छन्ति संगमे ते दक्षिणां दुहते सप्तमातरम् ॥४॥
दक्षिणावान्प्रथमो हूत एति दक्षिणावान्ग्रामणीरग्रमेति ।
तमेव मन्ये नृपतिं जनानां यः प्रथमो दक्षिणामाविवाय ॥५॥

॥४॥ तमेव ऋषिं तमु ब्रह्माणमाहुर्यज्ञन्यं सामगामुक्थशासम् ।
स शुक्रस्य तन्वो वेद तिस्रो यः प्रथमो दक्षिणया रराध ॥६॥

दक्षिणाश्वं दक्षिणा गां ददाति दक्षिणा चन्द्रमुत यद्धिरण्यम् ।
दक्षिणान्नं वनुते यो न आत्मा दक्षिणां वर्म कृणुते विजानन् ॥७॥
न भोजा मम्रुर्न न्यर्थमीयुर्न रिष्यन्ति न व्यथन्ते ह भोजाः ।
इदं यद्विश्वं भुवनं स्वश्चैतत्सर्वं दक्षिणैभ्यो ददाति ॥८॥
भोजा जिग्युः सुरभिं योनिमग्रे भोजा जिग्युर्वध्वं१ या सुवासाः ।
भोजा जिग्युरन्तःपेयं सुराया भोजा जिग्युर्ये अहूताः प्रयन्ति ॥९॥
भोजायाश्वं सं मृजन्त्याशुं भोजायास्ते कन्या३ शुम्भमाना ।
भोजस्येदं पुष्करिणीव वेश्म परिष्कृतं देवमानेव चित्रम् ॥१०॥
भोजमश्वाः सुष्ठुवाहो वहन्ति सुवृद्रथो वर्तते दक्षिणायाः ।
भोजं देवासोऽवता भरेषु भोजः शत्रून्त्समनीकेषु जेता ॥११॥

॥ १०८ ॥ ऋषिः—१, ३, ५, ७, ९ पणयोऽसुराः ॥ २, ४, ६, ८, १०, ११ सरमा देवशुनी ॥ देवता—१, ३, ५, ७, ९ सरमा । २, ४, ६, ८, १०, ११ पणयः ॥ छन्दः—१ विराट् त्रिष्टुप् । २, १० त्रिष्टुप् । ३-५, ७-९, ११ निचृत् त्रिष्टुप् । ६ पादनिचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥५॥ किमिच्छन्ती सरमा प्रेदमानड् दूरे ह्यध्वा जगुरिः पराचैः ।
कास्मेहितिः का परितक्म्यासीत्कथं रसाया अतरः पयांसि ॥१॥
इन्द्रस्य दूतीरिषिता चरामि मह इच्छन्ती पणयो निधीन्वः ।
अतिष्कदो भियसा तन्न आवत्तथा रसाया अतरं पयांसि ॥२॥
कीदृङ्ङिन्द्रः सरमे का दृशीका यस्येदं दूतीरसरः पराकात् ।
आ च गच्छान्मित्रमेना दधामाथा गवां गोपतिर्नो भवाति ॥३॥
नाहं तं वेद दभ्यं दभत्स यस्येदं दूतीरसरं पराकात् ।
न तं गूहन्ति स्रवतो गभीरा हता इन्द्रेण पणयः शयध्वे ॥४॥
इमा गावः सरमे या ऐच्छः परि दिवो अन्तान्त्सुभगे पतन्ती ।
कस्त एना अव सृजादयुध्व्युतास्माकमायुधा सन्ति तिग्मा ॥५॥

॥६॥ असेन्या वः पणयो वचांस्यनिषव्यास्तन्वः सन्तु पापीः ।
अधृष्टो व एतवा अस्तु पन्था बृहस्पतिर्व उभया न मृळात् ॥६॥

अयं निधिः सरमे अद्रिबुध्नो गोभिरश्वेभिर्वसुभिर्न्यृष्टः ।
रक्षन्ति तं पणयो ये सुगोपा रेकु पदमलकमा जगन्थ ॥७॥
एह गमन्नृषयः सोमशिता अयास्यो अङ्गिरसो नवग्वाः ।
त एतमूर्वं वि भजन्त गोनामथैतद्वचः पणयो वमन्नित् ॥८॥
एवा च त्वं सरम आजगन्थ प्रबाधिता सहसा दैव्येन ।
स्वसारं त्वा कृणवै मा पुनर्गा अप ते गवां सुभगे भजाम ॥९॥
नाहं वेद भ्रातृत्वं नो स्वसृत्वमिन्द्रो विदुरङ्गिरसश्च घोराः ।
गोकामा मे अच्छदयन्यदायमपात इत पणयो वरीयः ॥१०॥
दूरमित पणयो वरीय उद्गावो यन्तु मिनतीर्ऋतेन ।
बृहस्पतिर्या अविन्दन्निगूळ्हाः सोमो ग्रावाण ऋषयश्च विप्राः ॥११॥

॥ १०९ ॥ ऋषिः—१-७ जुहूर्ब्रह्मजाया, ऊर्ध्वनाभा वा ब्राह्मः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—निचृत्त्रिष्टुप् । २, ४, ५ त्रिष्टुप् । ३ विराट्त्रिष्टुप् । ६, ७ अनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-५ धैवतः । ६, ७ गान्धारः ॥

॥७॥ तेऽवदन्प्रथमा ब्रह्मकिल्विषेऽकूपारः सलिलो मातरिश्वा ।
वीळुहरास्तप उग्रो मयोभूरापो देवीः प्रथमजा ऋतेन ॥१॥
सोमो राजा प्रथमो ब्रह्मजायां पुनः प्रायच्छदहृणीयमानः ।
अन्वर्तिता वरुणो मित्र आसीदग्निर्होता हस्तगृह्या निनाय ॥२॥
हस्तेनैव ग्राह्य आधिरस्या ब्रह्मजायेयमिति चेदवोचन् ।
न दूताय प्रह्ये तस्थ एषा तथा राष्ट्रं गुपितं क्षत्रियस्य ॥३॥
देवा एतस्यामवदन्त पूर्वे सप्तऋषयस्तपसे ये निषेदुः ।
भीमा जाया ब्राह्मणस्योपनीता दुर्धां दधाति परमे व्योमन् ॥४॥
ब्रह्मचारी चरति वेविषद्विषः स देवानां भवत्येकमङ्गम् ।
तेन जायामन्वविन्दद्बृहस्पतिः सोमेन नीतां जुह्वं१ न देवाः ॥५॥
पुनर्वै देवा अददुः पुनर्मनुष्या उत ।
राजानः सत्यं कृण्वाना ब्रह्मजायां पुनर्ददुः ॥६॥
पुनर्दाय ब्रह्मजायां कृत्वी देवैर्निकिल्विषम् ।
ऊर्जं पृथिव्या भक्त्वायोरुगायमुपासते ॥७॥

॥ ११० ॥ ऋषिः—१-११ जमदग्नी रामो वा ॥ देवता—आप्रियः ॥ छन्दः—१, २, ५, १०, ११ निचृत्त्रिष्टुप् । ३ आर्चीत्रिष्टुप् । ४, ८ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ६, ७, ९ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥८॥ समि॑द्धो अ॒द्य मनु॑षो दुरो॒णे दे॒वो दे॒वान्य॑जसि जातवेदः ।
आ च॒ वह॑ मित्रमहश्चिकि॒त्वान्त्वं दू॒तः क॒विर॑सि॒ प्रचे॑ताः ॥१॥
तनू॑नपात्प॒थ ऋ॒तस्य॒ याना॒न्मध्वा॑ सम॒ञ्जन्त्स्व॑दया सुजिह्व ।
मन्मा॑नि धी॒भिरु॒त य॒ज्ञमृ॒न्धन्दे॑व॒त्रा च॑ कृणुह्यध्व॒रं नः॑ ॥२॥
आ॒जुह्वा॑न॒ ईड्यो॒ वन्द्य॒श्चा या॑ह्यग्ने॒ वसु॑भिः स॒जोषाः॑ ।
त्वं दे॒वाना॑मसि यह्व॒ होता॒ स ए॑नान्यक्षीषि॒तो यजी॑यान् ॥३॥
प्रा॒चीनं॑ ब॒र्हिः प्र॒दिशा॑ पृथि॒व्या वस्तो॑र॒स्या वृ॑ज्यते॒ अग्रे॒ अह्ना॑म् ।
व्यु॑ प्रथते वित॒रं वरी॑यो दे॒वेभ्यो॒ अदि॑तये स्यो॒नम् ॥४॥
व्यच॑स्वतीरुर्वि॒या वि श्र॑यन्तां॒ पति॑भ्यो॒ न जन॑यः॒ शुम्भ॑मानाः ।
देवी॑र्द्वारो बृहतीर्विश्वमिन्वा दे॒वेभ्यो॑ भवत सुप्राय॒णाः ॥५॥

॥९॥ आ सु॒ष्वय॑न्ती यज॒ते उपा॑के उ॒षासा॒नक्ता॑ सदतां॒ नि योनौ॑ ।
दि॒व्ये योष॑णे बृह॒ती सु॑रु॒क्मे अधि॒ श्रियं॑ शुक्र॒पिशं॒ दधा॑ने ॥६॥
दैव्या॒ होता॑रा प्रथ॒मा सु॒वाचा॒ मिमा॑ना य॒ज्ञं मनु॑षो॒ यज॑ध्यै ।
प्र॒चो॒दय॑न्ता वि॒दथे॑षु का॒रू प्रा॒चीनं॒ ज्योतिः॑ प्र॒दिशा॑ दि॒शन्ता॑ ॥७॥
आ नो॑ य॒ज्ञं भार॑ती॒ तूय॑मे॒त्विळा॑ मनु॒ष्वदि॒ह चे॒तय॑न्ती ।
ति॒स्रो दे॒वीर्ब॒र्हिरेदं स्यो॒नं सर॑स्वती॒ स्वप॑सः सदन्तु ॥८॥
य इ॒मे द्यावा॑पृथि॒वी जनि॑त्री रू॒पैरपिं॑शद्भुव॑नानि॒ विश्वा॑ ।
तम॒द्य हो॑तरिषि॒तो यजी॑यान्दे॒वं त्वष्टा॑रमि॒ह य॑क्षि वि॒द्वान् ॥९॥
उ॒पाव॑सृज॒ त्मन्या॑ सम॒ञ्जन्दे॒वानां॒ पाथ॑ ऋतु॒था ह॒वींषि॑ ।
व॒नस्पतिः॑ शमि॒ता दे॒वो अ॒ग्निः स्वद॑न्तु ह॒व्यं मधु॑ना घृ॒तेन॑ ॥१०॥
स॒द्यो जा॒तो व्य॑मिमीत य॒ज्ञम॒ग्निर्दे॒वाना॑मभवत्पुरो॒गाः ।
अ॒स्य होतुः॑ प्र॒दिश्यृ॒तस्य॑ वा॒चि स्वाहा॑कृतं ह॒विर॑दन्तु दे॒वाः ॥११॥

॥ १११ ॥ ऋषिः—१-१० अष्टादंष्ट्रो वैरूपः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २, ४ त्रिष्टुप् । ३, ६,
१० विराट् त्रिष्टुप् । ५, ७, ९ निचृत्त्रिष्टुप् । ८ पादनिचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१०॥ मनीषिणः प्र भरध्वं मनीषां यथायथा मतयः सन्ति नृणाम् ।
इन्द्रं सत्यैरेरयामा कृतेभिः स हि वीरो गिर्वणस्युर्विदानः ॥१॥
ऋतस्य हि सदसो धीतिरद्यौत्सं गार्ष्टेयो वृषभो गोभिरानट् ।
उदतिष्ठत्तविषेणा रवेण महान्ति चित्सं विव्याचा रजांसि ॥२॥
इन्द्रः किल श्रुत्या अस्य वेद स हि जिष्णुः पथिकृत्सूर्याय ।
आन्मेनां कृण्वन्नच्युतो भुवद्गोः पतिर्दिवः सनजा अप्रतीतः ॥३॥
इन्द्रो मह्ना महतो अर्णवस्य व्रतामिनादङ्गिरोभिर्गृणानः ।
पुरूणि चिन्नि तताना रजांसि दाधार यो धरुणं सत्यताता ॥४॥
इन्द्रो दिवः प्रतिमानं पृथिव्या विश्वा वेद सवना हन्ति शुष्णम् ।
महीं चिद्द्यामातनोत्सूर्येण चास्कम्भ चित्कम्भनेन स्कभीयान् ॥५॥

॥११॥ वज्रेण हि वृत्रहा वृत्रमस्तरदेवस्य शूशुवानस्य मायाः ।
वि धृष्णो अत्र धृषता जघन्थाथाभवो मघवन्बाह्वोजाः ॥६॥
सचन्त यदुषसः सूर्येण चित्रामस्य केतवो रामविन्दन् ।
आ यन्नक्षत्रं ददृशे दिवो न पुनर्यतो नकिरद्धा नु वेद ॥७॥
दूरं किल प्रथमा जग्मुरासामिन्द्रस्य याः प्रसवे सस्रुरापः ।
क्व स्विदग्रं क्व बुध्न आसामापो मध्यं क्व वो नूनमन्तः ॥८॥
सृजः सिन्धूँरहिना जग्रसानाँ आदिदेताः प्र विविज्रे जवेन ।
मुमुक्षमाणा उत या मुमुच्रेऽधेदेता न रमन्ते नितिक्ताः ॥९॥
सध्रीचीः सिन्धुमुशतीरिवायन्त्सनाज्जार आरितः पूर्भिदासाम् ।
अस्तमा ते पार्थिवा वसून्यस्मे जग्मुः सूनृता इन्द्र पूर्वीः ॥१०॥

॥ ११२ ॥ ऋषिः—१-१० नभःप्रभेदनो वैरूपः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३, ७,
८ विराट् त्रिष्टुप् । २, ४-६, ९, १० निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१२॥ इन्द्र पिब प्रतिकामं सुतस्य प्रातःसावस्तव हि पूर्वपीतिः ।
हर्षस्व हन्तवे शूर शत्रूनुक्थेभिष्टे वीर्या३ प्र ब्रवाम ॥१॥
यस्ते रथो मनसो जवीयानेन्द्र तेन सोमपेयाय याहि ।
तूयमा ते हरयः प्र द्रवन्तु येभिर्यासि वृषभिर्मन्दमानः ॥२॥

हरि॑त्वता॒ वर्च॑सा॒ सूर्य॑स्य॒ श्रेष्ठै॑ रू॒पैस्त॒न्वं॑ स्पर्शयस्व ।
अ॒स्माभि॑रिन्द्र॒ सखि॑भिर्हुवा॒नः स॑ध्रीची॒नो मा॑दयस्वा नि॒षद्य॑ ॥३॥
यस्य॒ त्यत्ते॑ महि॒मानं॒ मदे॑ष्वि॒मे म॒ही रोद॑सी॒ नावि॑विक्ताम् ।
तदोक॒ आ हरि॑भिरिन्द्र यु॒क्तैः प्रि॒येभि॑र्याहि प्रि॒यमन्न॒मच्छ॑ ॥४॥
यस्य॒ शश्व॑त्पपि॒वाँ इ॑न्द्र॒ शत्रू॑ननानुकृ॒त्या रण्या॑ च॒कर्थ॑ ।
स ते॒ पुरं॑धिं॒ तवि॑षीमियर्ति॒ स ते॒ मदा॑य सु॒त इ॑न्द्र॒ सोमः॑ ॥५॥
॥१३॥ इ॒दं ते॒ पात्रं॒ सन॑वित्तमिन्द्र॒ पिबा॒ सोम॑मे॒ना श॑तक्रतो ।
पू॒र्ण आ॑हा॒वो म॑दि॒रस्य॒ मध्वो॒ यं विश्व॒ इद॑भि॒हर्य॑न्ति दे॒वाः ॥६॥
वि हि त्वामि॑न्द्र पुरु॒धा जना॑सो हि॒तप्र॑यसो वृषभ॒ ह्वय॑न्ते ।
अ॒स्माकं॑ ते॒ मधु॑मत्तमानी॒मा भु॑व॒न्त्सव॑ना॒ तेषु॑ हर्य ॥७॥
प्र त॑ इन्द्र पू॒र्व्याणि॒ प्र नू॒नं वी॒र्या॑ वोचं प्रथ॒मा कृ॒तानि॑ ।
स॒ती॒नम॑न्युरश्रथा॒यो अद्रिं॑ सुवेद॒नाम॑कृणो॒र्ब्रह्म॑णे॒ गाम् ॥८॥
नि षु सी॑द गणपते ग॒णेषु॒ त्वामा॑हु॒र्विप्र॑तमं कवी॒नाम् ।
न ऋ॒ते त्वत्क्रि॑यते॒ किं च॒नारे म॒हाम॒र्कं म॑घवञ्चि॒त्रम॑र्च ॥९॥
अ॒भि॒ख्या नो॑ मघव॒न्नाध॑माना॒न्त्सखे॑ बो॒धि व॑सुपते॒ सखी॑नाम् ।
रणं॑ कृधि रणकृत्सत्यशुष्मा॒भ॑क्ते चि॒दा भ॑जा रा॒ये अ॒स्मान् ॥१०॥

[अथ दशमोऽनुवाकः ॥] ॥ ११३ ॥ ऋषिः—१-१० शतप्रभेदनो वैरूपः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ५ जगती । ३, ६, ९ विराड् जगती । ३ निचृज्जगती । ४ पादनिचृज्जगती । ७, ८ आर्चीस्वराड्-जगती । १० पादनिचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-९ निषादः । १० धैवतः ॥

॥१४॥ तम॑स्य॒ द्यावा॑पृथि॒वी सचे॑तसा॒ विश्वे॑भिर्दे॒वैरनु॒ शुष्म॑मावताम् ।
यदैत्कृ॑ण्वा॒नो म॑हि॒मान॑मिन्द्रि॒यं पी॒त्वी सोम॑स्य॒ क्रतु॑माँ अवर्धत ॥१॥
तम॑स्य॒ विष्णु॑र्महि॒मान॒मोज॑सां॒शुं द॑ध॒न्वान्मधु॑नो॒ वि र॑प्शते ।
दे॒वेभि॑रिन्द्रो॑ म॒घवा॑ स॒याव॑भिर्वृ॒त्रं ज॑घ॒न्वाँ अ॑भव॒द्वरे॑ण्यः ॥२॥
वृ॒त्रेण॒ यदहि॑ना॒ बिभ्र॒दायु॑धा स॒मस्थि॑था यु॒धये॒ शंस॑मा॒विदे॑ ।
विश्वे॑ ते॒ अत्र॑ म॒रुतः॑ स॒ह त्मनाव॑र्धन्नुग्र महि॒मान॑मिन्द्रि॒यम् ॥३॥
ज॒ज्ञा॒न ए॒व व्य॑बाधत॒ स्पृधः॒ प्राप॑श्यद्वी॒रो अ॒भि पौंस्यं॒ रण॑म् ।
अवृ॑श्च॒दद्रि॒मव॑ स॒स्यदः॑ सृ॒जदस्त॑भ्ना॒न्नाकं॑ स्वप॒स्यया॑ पृ॒थुम् ॥४॥
आदिन्द्रः॑ स॒त्रा तवि॑षीरपत्यत॒ वरी॑यो॒ द्यावा॑पृथि॒वी अ॑बाधत ।
अवा॑भरद्धृषि॒तो वज्र॑माय॒सं शेवं॑ मि॒त्राय॒ वरु॑णाय दा॒शुषे॑ ॥५॥

॥१५॥ इन्द्रस्यात्र तविषीभ्यो विरप्शिन ऋघायतो अरंहयन्त मन्यवे ।
वृत्रं यदुग्रो व्यवृश्चदोजसापो बिभ्रतं तमसा परीवृतम् ॥६॥
या वीर्याणि प्रथमानि कर्त्वा महित्वेभिर्यतमानौ समीयतुः ।
ध्वान्तं तमोऽव दध्वसे हत इन्द्रो मह्ना पूर्वहूतावपत्यत ॥७॥
विश्वे देवासो अध वृष्ण्यानि तेऽवर्धयन्त्सोमवत्या वचस्यया ।
रद्धं वृत्रमहिमिन्द्रस्य हन्मनाग्निर्न जम्भैस्तृष्वन्नमावयत् ॥८॥
भूरि दक्षेभिर्वचनेभिर्ऋक्वभिः सख्येभिः सख्यानि प्र वोचत ।
इन्द्रो धुनिं च चुमुरिं च दम्भयञ्छ्रद्धामनस्या शृणुते दभीतये ॥९॥
त्वं पुरूण्या भरा स्वश्व्या येभिर्मंसै निवचनानि शंसन् ।
सुगेभिर्विश्वा दुरिता तरेम विदो षु ण उर्विया गाधमद्य ॥१०॥

॥ ११४ ॥ ऋषिः—१-१० सध्रिर्वैरूपो घर्मो वा तापसः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ५, ७ त्रिष्टुप् । २, ३, ६ भुरिक् त्रिष्टुप् । ८, ९ निचृत्त्रिष्टुप् । १० पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ४ जगती ॥
स्वरः—१-३, ५-१० धैवतः । ४ निषादः ॥

॥१६॥ घर्मा समन्ता त्रिवृतं व्यापतुस्तयोर्जुष्टिं मातरिश्वा जगाम ।
दिवस्पयो दिधिषाणा अवेषन्विदुर्देवाः सहसामानमर्कम् ॥१॥
तिस्रो देष्ट्राय निर्ऋतीरुपासते दीर्घश्रुतो वि हि जानन्ति वह्नयः ।
तासां नि चिक्युः कवयो निदानं परेषु या गुह्येषु व्रतेषु ॥२॥
चतुष्कपर्दा युवतिः सुपेशा घृतप्रतीका वयुनानि वस्ते ।
तस्यां सुपर्णा वृषणा नि षेदतुर्यत्र देवा दधिरे भागधेयम् ॥३॥
एकः सुपर्णः स समुद्रमा विवेश स इदं विश्वं भुवनं वि चष्टे ।
तं पाकेन मनसापश्यमन्तितस्तं माता रेळ्हि स उ रेळ्हि मातरम् ॥४॥
सुपर्णं विप्राः कवयो वचोभिरेकं सन्तं बहुधा कल्पयन्ति ।
छन्दांसि च दधतो अध्वरेषु ग्रहान्त्सोमस्य मिमते द्वादश ॥५॥
॥१७॥ षट्त्रिंशाँश्च चतुरः कल्पयन्तश्छन्दांसि च दधत आद्वादशम् ।
यज्ञं विमाय कवयो मनीष ऋक्सामाभ्यां प्र रथं वर्तयन्ति ॥६॥
चतुर्दशान्ये महिमानो अस्य तं धीरा वाचा प्र णयन्ति सप्त ।
आप्नानं तीर्थं क इह प्र वोचद्येन पथा प्रपिबन्ते सुतस्य ॥७॥
सहस्रधा पञ्चदशान्युक्था यावद्द्यावापृथिवी तावदित्तत् ।
सहस्रधा महिमानः सहस्रं यावद्ब्रह्म विष्ठितं तावती वाक् ॥८॥

कश्छन्दसां योगमा वेद धीरः को धिष्ण्यां प्रति वाचं पपाद ।
कमृत्विजामष्टमं शूरमाहुर्हरी इन्द्रस्य नि चिकाय कः स्वित् ॥९॥
भूम्या अन्तं पर्येके चरन्ति रथस्य धूर्षु युक्तासो अस्थुः ।
श्रमस्य दायं वि भजन्त्येभ्यो यदा यमो भवति हर्म्ये हितः ॥१०॥

। ११५ ॥ ऋषिः—१-९ उपस्तुतो वार्ष्टिहव्यः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, २, ४, ७ विराड् जगती । ३ जगती । ५ आर्चीभुरिग् जगती । ६ निचृज्जगती । ८ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ९ पादनिचृच्छक्वरी ॥ स्वरः—१-७ निषादः । ८, ९ धैवतः ॥

॥१८॥ चित्र इच्छिशोस्तरुणस्य वक्षथो न यो मातरावप्येति धातवे ।
अनूधा यदि जीजनदधा च नु ववक्ष सद्यो महि दूत्यं१ चरन् ॥१॥
अग्निर्ह नाम धायि दन्नपस्तमः सं यो वना युवते भस्मना दता ।
अभिप्रमुरा जुह्वा स्वध्वर इनो न प्रोथमानो यवसे वृषा ॥२॥
तं वो विं न द्रुषदं देवमन्धस इन्दुं प्रोथन्तं प्रवपन्तमर्णवम् ।
आसा वह्निं न शोचिषा विरप्शिनं महिव्रतं न सरजन्तमध्वनः ॥३॥
वि यस्य ते ज्रयसानस्याजर धक्षोर्न वाताः परि सन्त्यच्युताः ।
आ रण्वासो युयुधयो न सत्वनं त्रितं नशन्त प्र शिषन्त इष्टये ॥४॥
स इदग्निः कण्वतमः कण्वसखार्यः परस्यान्तरस्य तरुषः ।
अग्निः पातु गृणतो अग्निः सूरीनग्निर्ददातु तेषामवो नः ॥५॥

॥१९॥ वाजिन्तमाय सह्यसे सुपित्र्य तृषु च्यवानो अनु जातवेदसे ।
अनुद्रे चिद्यो धृषता वरं सते महिन्तमाय धन्वनेदविष्यते ॥६॥
एवाग्निर्मर्तैः सह सूरिभिर्वसु ष्टवे सहसः सूनरो नृभिः ।
मित्रासो न ये सुधिता ऋतायवो द्यावो न द्युम्नैरभि सन्ति मानुषान् ॥७॥
ऊर्जो नपात्सहसावन्निति त्वोपस्तुतस्य वन्दते वृषा वाक् ।
त्वां स्तोषाम त्वया सुवीरा द्राघीय आयुः प्रतरं दधानाः ॥८॥
इति त्वाग्ने वृष्टिहव्यस्य पुत्रा उपस्तुतास ऋषयोऽवोचन् ।
ताँश्च पाहि गृणतश्च सूरीन्वषड्वषळित्यूर्ध्वासो अनक्षन्नमो नम इत्यूर्ध्वासो अनक्षन् ॥९॥

। ११६ ॥ ऋषिः—१-९ अग्नियुतः स्थौरोऽग्नियूपो वा स्थौरः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ८ त्रिष्टुप् । २ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ३, ४ निचृत्त्रिष्टुप् । ५, ७ विराट् त्रिष्टुप् । ६ आर्चीस्वराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः

॥२०॥ पिबा सोमं महत इन्द्रियाय पिबा वृत्राय हन्तवे शविष्ठ ।
पिब राये शवसे हूयमानः पिब मध्वस्तृपदिन्द्रा वृषस्व ॥१॥

अस्य पिब क्षुमतः प्रस्थितस्येन्द्र सोमस्य वरमा सुतस्य ।
स्वस्तिदा मनसा मादयस्वार्वाचीनो रेवते सौभगाय ॥२॥
ममत्तु त्वा दिव्यः सोम इन्द्र ममत्तु यः सूयते पार्थिवेषु ।
ममत्तु येन वरिवश्चकर्थ ममत्तु येन निरिणासि शत्रून् ॥३॥
आ द्विबर्हा अमिनो यात्विन्द्रो वृषा हरिभ्यां परिषिक्तमन्धः ।
गव्या सुतस्य प्रभृतस्य मध्वः सत्रा खेदामरुशहा वृषस्व ॥४॥
नि तिग्मानि भ्राशयन्भ्राश्यान्यव स्थिरा तनुहि यातुजूनाम् ।
उग्राय ते सहो बलं ददामि प्रतीत्या शत्रून्विगदेषु वृश्च ॥५॥
॥२१॥ व्य१र्य इन्द्र तनुहि श्रवांस्योजः स्थिरेव धन्वनोऽभिमातीः ।
अस्मद्र्यग्वावृधानः सहोभिरनिभृष्टस्तन्वं वावृधस्व ॥६॥
इदं हविर्मघवन्तुभ्यं रातं प्रति सम्राळहृणानो गृभाय ।
तुभ्यं सुतो मघवन्तुभ्यं पक्वो३ऽद्धीन्द्र पिब च प्रस्थितस्य ॥७॥
अद्धीदिन्द्र प्रस्थितेमा हवींषि चनो दधिष्व पचतोत सोमम् ।
प्रयस्वन्तः प्रति हर्यामसि त्वा सत्याः सन्तु यजमानस्य कामाः ॥८॥
प्रेन्द्राग्निभ्यां सुवचस्यामियर्मि सिन्धाविव प्रेरयं नावमर्कैः ।
अया इव परि चरन्ति देवा ये अस्मभ्यं धनदा उद्भिदश्च ॥९॥

॥ ११७ ॥ ऋषिः—१-९ भिक्षुः ॥ देवता—धनान्नदानप्रशंसा ॥ छन्दः—१ निचृज्जगती ।
२ पादनिचृज्जगती । ३, ७, ९ निचृत्त्रिष्टुप् । ४, ६ त्रिष्टुप् । ५ विराट् त्रिष्टुप् ।
५ भुरिक् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-२ निषादः । ३-९ धैवतः ॥

॥२२॥ न वा उ देवाः क्षुधमिद्वधं ददुरुताशितमुप गच्छन्ति मृत्यवः ।
उतो रयिः पृणतो नोप दस्यत्युतापृणन्मर्डितारं न विन्दते ॥१॥
य आध्राय चकमानाय पित्वोऽन्नवान्त्सन्रफितायोपजग्मुषे ।
स्थिरं मनः कृणुते सेवते पुरोतो चित्स मर्डितारं न विन्दते ॥२॥
स इद्भोजो यो गृहवे ददात्यन्नकामाय चरते कृशाय ।
अरमस्मै भवति यामहूता उतापरीषु कृणुते सखायम् ॥३॥
न स सखा यो न ददाति सख्ये सचाभुवे सचमानाय पित्वः ।
अपास्मात्प्रेयान्न तदोको अस्ति पृणन्तमन्यमरणं चिदिच्छेत् ॥४॥
पृणीयादिन्नाधमानाय तव्यान्द्राघीयांसमनु पश्येत पन्थाम् ।
ओ हि वर्तन्ते रथ्येव चक्रान्यमन्यमुप तिष्ठन्त रायः ॥५॥

॥२३॥ मोघ॒मन्नं॑ विन्दते॒ अप्र॑चेताः स॒त्यं ब्र॑वीमि व॒ध इत्स तस्य॑ ।
नार्य॒मणं॒ पुष्य॑ति॒ नो सखा॑यं॒ केव॑लाघो भवति केवला॒दी ॥६॥
कृ॒षन्नित्फाल॒ आशि॑तं कृणोति॒ यन्नध्वा॑न॒मप॑ वृङ्क्ते च॒रित्रैः॑ ।
वद॑न्ब्र॒ह्माव॑दतो॒ वनी॑यान्पृ॒णन्ना॒पिरपृ॑णन्तम॒भि ष्या॑त् ॥७॥
एक॑पा॒द्भूयो॑ द्वि॒पदो॒ वि च॑क्रमे द्वि॒पात्त्रि॒पाद॑म॒भ्ये॑ति प॒श्चात् ।
चतु॑ष्पादेति द्वि॒पदा॑मभिस्व॒रे सं॒पश्य॑न्प॒ङ्क्तीरु॑प॒तिष्ठ॑मानः ॥८॥
स॒मौ चि॒द्धस्तौ॒ न स॒मं वि॑विष्टः संमा॒तरा॑ चि॒न्न स॒मं दु॑हाते ।
य॒मयो॑श्चि॒न्न स॒मा वी॒र्या॑णि ज्ञा॒ती चि॒त्सन्तौ॒ न स॒मं पृ॑णीतः ॥९॥

॥ ११८ ॥ ऋषिः—१-९ उरुक्षय आमहीयवः ॥ देवता—अग्नी रक्षोहा ॥ छन्दः—१ पिपीलिकामध्या-गायत्री । २, ५ निचृद् गायत्री । ६. ८ पादनिचृद् गायत्री । ६, ७ पादनिचृद् गायत्री । ४, ९ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२४॥ अग्ने॒ हंसि॒ न्य१॒॑त्रिणं॒ दीद्य॒न्मर्त्ये॒ष्वा । स्वे क्षये॑ शुचिव्रत ॥१॥
उत्ति॑ष्ठसि॒ स्वा॑हुतो घृ॒तानि॒ प्रति॑ मोदसे । यत्त्वा॒ स्रुचः॑ स॒मस्थि॑रन् ॥२॥
स आहु॑तो॒ वि रो॑चते॒ऽग्निरी॒ळेन्यो॑ गि॒रा । स्रु॒चा प्रती॑कमज्यते ॥३॥
घृ॒तेना॒ग्निः सम॑ज्यते॒ मधु॑प्रतीक॒ आहु॑तः । रोच॑मानो वि॒भाव॑सुः ॥४॥
जर॑माणः॒ समि॑ध्यसे दे॒वेभ्यो॑ हव्यवाहन । तं त्वा॑ हवन्त॒ मर्त्याः॑ ॥५॥
॥२५॥ तं म॑र्ता॒ अम॑र्त्यं घृ॒तेना॒ग्निं स॑पर्यत । अदा॑भ्यं गृ॒हप॑तिम् ॥६॥
अदा॑भ्येन शो॒चिषाग्ने॒ रक्ष॒स्त्वं द॑ह । गोपा ऋ॒तस्य॑ दीदिहि ॥७॥
स त्वम॑ग्ने॒ प्रती॑केन॒ प्रत्यो॑ष यातु॒धान्यः॑ । उ॒रु॒क्षये॑षु॒ दीद्य॑त् ॥८॥
तं त्वा॑ गी॒र्भिरु॑रु॒क्षया॑ हव्य॒वाहं॒ समी॑धिरे । यजि॑ष्ठं॒ मानु॑षे॒ जने॑ ॥९॥

। ११९ ॥ ऋषिः—१-१३ लब ऐन्द्रः ॥ देवता—आत्मस्तुतिः ॥ छन्दः—१-५, ७-१० गायत्री । ६, १२, १३ निचृद्गायत्री । ११ विराड्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥२६॥ इति॒ वा इति॑ मे॒ मनो॒ गामश्वं॑ सनुया॒मिति॑ । कु॒वित्सोम॒स्यापा॒मिति॑ ॥१॥
प्र वाता॑ इव॒ दोध॑त॒ उन्मा॑ पी॒ता अ॑यंसत । कु॒वित्सोम॒स्यापा॒मिति॑ ॥२॥
उन्मा॑ पी॒ता अ॑यंसत॒ रथ॒मश्वा॑ इवा॒शवः॑ । कु॒वित्सोम॒स्यापा॒मिति॑ ॥३॥
उप॑ मा म॒तिर॑स्थित वा॒श्रा पु॒त्रमि॑व प्रि॒यम् । कु॒वित्सोम॒स्यापा॒मिति॑ ॥४॥
अ॒हं तष्टे॑व व॒न्धुरं॒ पर्य॑चामि हृ॒दा म॒तिम् । कु॒वित्सोम॒स्यापा॒मिति॑ ॥५॥
न॒हि मे॑ अक्षि॒पच्च॒नाच्छा॑न्त्सुः॒ पञ्च॑ कृ॒ष्टयः॑ । कु॒वित्सोम॒स्यापा॒मिति॑ ॥६॥
॥२७॥ न॒हि मे॒ रोद॑सी उ॒भे अ॒न्यं प॒क्षं च॒न प्रति॑ । कु॒वित्सोम॒स्यापा॒मिति॑ ॥७॥
अ॒भि द्यां म॑हि॒ना भु॑वम॒भी॒३॒॑मां पृ॑थि॒वीं म॒हीम् । कु॒वित्सोम॒स्यापा॒मिति॑ ॥८॥

हन्ताहं पृथिवीमिमां नि दधानीह वेह वा । कुवित्सोमस्यापामिति ॥९॥
ओषमित्पृथिवीमहं जङ्घनानीह वेह वा । कुवित्सोमस्यापामिति ॥१०॥
दिवि मे अन्यः पक्षो३ऽधो अन्यमचीकृषम् । कुवित्सोमस्यापामिति ॥११॥
अहमस्मि महामहोऽभिनभ्यमुदीषितः । कुवित्सोमस्यापामिति ॥१२॥
गृहो याम्यरंकृतो देवेभ्यो हव्यवाहनः । कुवित्सोमस्यापामिति ॥१३॥

॥ इत्यष्टमाष्टके षष्ठोऽध्यायः ॥

[षष्ठाध्याये वर्गाः २७, सूक्तानि १४, ऋचः १४०]

अथ सप्तमोऽध्यायः ॥

॥ १२० ॥ ऋषिः—१-९ बृहद्दिव आथर्वणः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ आर्चीस्वराट्त्रिष्टुप् । २, ३, ६ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ४, ५, ९ निचृत्त्रिष्टुप् । ७, ८ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१॥ तदिदास भुवनेषु ज्येष्ठं यतो जज्ञ उग्रस्त्वेषनृम्णः ।
सद्यो जज्ञानो नि रिणाति शत्रूननु यं विश्वे मदन्त्यूमाः ॥१॥
वावृधानः शवसा भूर्योजाः शत्रुर्दासाय भियसं दधाति ।
अव्यनच्च व्यनच्च सस्नि सं ते नवन्त प्रभृता मदेषु ॥२॥
त्वे क्रतुमपि वृञ्जन्ति विश्वे द्विर्यदेते त्रिर्भवन्त्यूमाः ।
स्वादोः स्वादीयः स्वादुना सृजा समदः सु मधु मधुनाभि योधीः ॥३॥
इति चिद्धि त्वा धना जयन्तं मदेमदे अनुमदन्ति विप्राः ।
ओजीयो धृष्णो स्थिरमा तनुष्व मा त्वा दभन्यातुधाना दुरेवाः ॥४॥
त्वया वयं शाशद्महे रणेषु प्रपश्यन्तो युधेन्यानि भूरि ।
चोदयामि त आयुधा वचोभिः सं ते शिशामि ब्रह्मणा वयांसि ॥५॥

॥२॥ स्तुषेय्यं पुरुवर्पसमृभ्वमिनतममाप्त्यमाप्त्यानाम् ।
आ दर्षते शवसा सप्त दानून्प्र साक्षते प्रतिमानानि भूरि ॥६॥
नि तद्दधिषेऽवरं परं च यस्मिन्नाविथावसा दुरोणे ।
आ मातरा स्थापयसे जिगत्नू अत इनोषि कर्वरा पुरूणि ॥७॥

इमा ब्रह्म बृहद्दिवो विवक्तीन्द्राय शूषमग्रियः स्वर्षाः ।
महो गोत्रस्य क्षयति स्वराजो दुरश्च विश्वा अवृणोदप स्वाः ॥८॥
एवा महान्बृहद्दिवो अथर्वावोचत्स्वां तन्व१मिन्द्रमेव ।
स्वसारो मातरिभ्वरीररिप्रा हिन्वन्ति च शवसा वर्धयन्ति च ॥९॥

। १२१ ॥ ऋषिः—१-१० हिरण्यगर्भः प्राजापत्यः ॥ देवता—कः ॥ छन्दः—१, ३, ६, ८, ९ त्रिष्टुप् ।
२, ५ निचृत्त्रिष्टुप् । ४, १० विराट् त्रिष्टुप् । ७ स्वराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥३॥ हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत् ।
स दाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥१॥
य आत्मदा बलदा यस्य विश्व उपासते प्रशिषं यस्य देवाः ।
यस्य छायामृतं यस्य मृत्युः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥२॥
यः प्राणतो निमिषतो महित्वैक इद्राजा जगतो बभूव ।
य ईशे अस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥३॥
यस्येमे हिमवन्तो महित्वा यस्य समुद्रं रसया सहाहुः ।
यस्येमाः प्रदिशो यस्य बाहू कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥४॥
येन द्यौरुग्रा पृथिवी च दृळ्हा येन स्वः स्तभितं येन नाकः ।
यो अन्तरिक्षे रजसो विमानः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥५॥

॥४॥ यं क्रन्दसी अवसा तस्तभाने अभ्यैक्षेतां मनसा रेजमाने ।
यत्राधि सूर उदितो विभाति कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥६॥
आपो ह यद्बृहतीर्विश्वमायन्गर्भं दधाना जनयन्तीरग्निम् ।
ततो देवानां समवर्ततासुरेकः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥७॥
यश्चिदापो महिना पर्यपश्यद्दक्षं दधाना जनयन्तीर्यज्ञम् ।
यो देवेष्वधि देव एक आसीत्कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥८॥
मा नो हिंसीज्जनिता यः पृथिव्या यो वा दिवं सत्यधर्मा जजान ।
यश्चापश्चन्द्रा बृहतीर्जजान कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥९॥
प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परि ता बभूव ।
यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥१०॥

॥ १२२ ॥ ऋषिः—१-८ चित्रमहा वासिष्ठः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ त्रिष्टुप् । ५ निचृत्त्रिष्टुप् । २ जगती । ३, ८ पादनिचृज्जगती । ४, ६, निचृज्जगती । ७ आर्चीस्वराड्-जगती ॥ स्वरः—१, ५ धैवतः । २-४, ६-८ निषादः ॥

॥५॥ वसुं न चित्रमहसं गृणीषे वामं शेवमतिथिमद्विषेण्यम् ।
स रासते शुरुधो विश्वधायसोऽग्निर्होता गृहपतिः सुवीर्यम् ॥१॥
जुषाणो अग्ने प्रति हर्य मे वचो विश्वानि विद्वान्वयुनानि सुक्रतो ।
घृतनिर्णिग्ब्रह्मणे गातुमेरय तव देवा अजनयन्ननु व्रतम् ॥२॥
सप्त धामानि परियन्नमर्त्यो दाशद्दाशुषे सुकृते मामहस्व ।
सुवीरेण रयिणाग्ने स्वाभुवा यस्त आनट् समिधा तं जुषस्व ॥३॥
यज्ञस्य केतुं प्रथमं पुरोहितं हविष्मन्त ईळते सप्त वाजिनम् ।
शृण्वन्तमग्निं घृतपृष्ठमुक्षणं पृणन्तं देवं पृणते सुवीर्यम् ॥४॥
त्वं दूतः प्रथमो वरेण्यः स हूयमानो अमृताय मत्स्व ।
त्वां मर्जयन्मरुतो दाशुषो गृहे त्वां स्तोमेभिर्भृगवो वि रुरुचुः ॥५॥

॥६॥ इषं दुहन्त्सुदुघां विश्वधायसं यज्ञप्रिये यजमानाय सुक्रतो ।
अग्ने घृतस्नुस्त्रिर्ऋतानि दीद्यद्वर्तिर्यज्ञं परियन्त्सुक्रतूयसे ॥६॥
त्वामिदस्या उषसो व्युष्टिषु दूतं कृण्वाना अयजन्त मानुषाः ।
त्वां देवा महयाय्याय वावृधुराज्यमग्ने निमृजन्तो अध्वरे ॥७॥
नि त्वा वसिष्ठा अह्वन्त वाजिनं गृणन्तो अग्ने विदथेषु वेधसः ।
रायस्पोषं यजमानेषु धारय यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥८॥

॥ १२३ ॥ ऋषिः—१-८ वेनः ॥ देवता—वेनः ॥ छन्दः—१, ५, ७ निचृत्त्रिष्टुप् । २-४, ६, ८ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥७॥ अयं वेनश्चोदयत्पृश्निगर्भा ज्योतिर्जरायू रजसो विमाने ।
इममपां संगमे सूर्यस्य शिशुं न विप्रा मतिभी रिहन्ति ॥१॥
समुद्रादूर्मिमुदियर्ति वेनो नभोजाः पृष्ठं हर्यतस्य दर्शि ।
ऋतस्य सानावधि विष्टपि भ्राट् समानं योनिमभ्यनूषत व्राः ॥२॥
समानं पूर्वीरभि वावशानास्तिष्ठन्वत्सस्य मातरः सनीळाः ।
ऋतस्य सानावधि चक्रमाणा रिहन्ति मध्वो अमृतस्य वाणीः ॥३॥
जानन्तो रूपमकृपन्त विप्रा मृगस्य घोषं महिषस्य हि ग्मन् ।
ऋतेन यन्तो अधि सिन्धुमस्थुर्विदद्गन्धर्वो अमृतानि नाम ॥४॥

अ॒प्स॒रा जा॒रमु॑पसिष्मिया॒णा योषा॑ बिभर्ति पर॒मे व्यो॑मन् ।
चर॑त्प्रि॒यस्य॒ योनि॑षु प्रि॒यः सन्त्सीद॑त्प॒क्षे हि॑र॒ण्यये॒ स वे॒नः ॥५॥

॥८॥ नाके॑ सुप॒र्णसुप॒ यत्पत॑न्तं हृ॒दा वेन॑न्तो अ॒भ्यच॑क्षत त्वा ।
हिर॑ण्यपक्षं॒ वरु॑णस्य दू॒तं य॒मस्य॒ योनौ॑ शकु॒नं भु॑र॒ण्युम् ॥६॥
ऊ॒र्ध्वो ग॑न्ध॒र्वो अधि॒ नाके॑ अस्थात्प्र॒त्यङ्चि॒त्रा बिभ्र॑द॒स्यायु॑धानि ।
वसा॑नो॒ अत्कं॑ सुर॒भिं दृ॒शे कं स्व१॒र्ण नाम॑ जनत प्रि॒याणि॑ ॥७॥
द्र॒प्सः स॑मु॒द्रम॒भि यज्जिगा॑ति॒ पश्य॒न्गृध्र॑स्य॒ चक्ष॑सा॒ विध॑र्मन् ।
भा॒नुः शु॒क्रेण॑ शो॒चिषा॑ चका॒नस्तृ॒तीये॑ चक्रे॒ रज॑सि प्रि॒याणि॑ ॥८॥

॥ १२४ ॥ ऋषिः—१, ५-९ अग्निवरुणसोमानां निहवः । २-४ अग्निः ॥ देवता—१-४ अग्निः । ५-८ यथानिपातम् । ९ इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३, ८ त्रिष्टुप् । २, ४, ९ निचृत्त्रिष्टुप् । ५ विराट्त्रिष्टुप् । ६ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ७ जगती ॥ स्वरः—१-६, ८, ९ धैवतः । ७ निषादः ॥

॥९॥ इ॒मं नो॑ अग्न॒ उप॑ य॒ज्ञमेहि॒ पञ्च॑यामं त्रि॒वृतं॑ स॒प्ततन्तुम् ।
असो॑ हव्य॒वाळु॒त नः॑ पुरो॒गा ज्योगे॒व दी॒र्घं तम॒ आश॑यिष्ठाः ॥१॥
अदे॑वाद्दे॒वः प्र॒चता॒ गुहा॒ यन्प्र॒पश्य॑मानो अमृत॒त्वमे॑मि ।
शि॒वं यत्सन्त॒मशि॑वो॒ जहा॑मि॒ स्वात्स॒ख्यादर॑णीं॒ नाभि॑मेमि ॥२॥
पश्य॑न्न॒न्यस्या॒ अति॑थिं व॒याया॑ ऋ॒तस्य॒ धाम॒ वि मि॑मे पु॒रूणि॑ ।
शंसा॑मि पि॒त्रे असु॑राय॒ शेव॑मयज्ञि॒याद्य॒ज्ञियं॑ भा॒गमे॑मि ॥३॥
ब॒ह्वीः समा॑ अकरम॒न्तर॑स्मि॒न्निन्द्रं॑ वृणा॒नः पि॒तरं॑ जहामि ।
अ॒ग्निः सोमो॒ वरु॑ण॒स्ते च्य॑वन्ते प॒र्याव॑र्द्रा॒ष्ट्रं तद॑वाम्या॒यन् ॥४॥
निर्मा॑या उ॒ त्ये असु॑रा अभूव॒न्त्वं च॑ मा वरुण का॒मया॑से ।
ऋ॒तेन॑ राजन्ननृ॑तं विवि॒ञ्चन्मम॑ रा॒ष्ट्रस्याधि॑पत्य॒मेहि॑ ॥५॥

॥१०॥ इ॒दं स्व॑रि॒दमि॑दास वा॒मम॒यं प्र॑का॒श उ॒र्व१॒न्तरि॑क्षम् ।
ह॒नाव॑ वृ॒त्रं नि॒रेहि॑ सोम ह॒विष्ट्वा॒ सन्तं॑ ह॒विषा॑ यजाम ॥६॥
क॒विः क॑वि॒त्वा दि॒वि रू॒पमास॑जद॒प्रभू॑ती॒ वरु॑णो॒ निर॒पः सृ॑जत् ।
क्षेमं॑ कृण्वा॒ना जन॑यो॒ न सिन्ध॑व॒स्ता अ॑स्य॒ वर्णं॒ शुच॑यो भरिभ्रति ॥७॥

ता अस्य ज्येष्ठमिन्द्रियं सचन्ते ता ईमा क्षेति स्वधया मदन्तीः ।
ता ईं विशो न राजानं वृणाना बीभत्सुवो अप वृत्रादतिष्ठन् ॥८॥
बीभत्सूनां सयुजं हंसमाहुरपां दिव्यानां सख्ये चरन्तम् ।
अनुष्टुभमनु चर्चूर्यमाणमिन्द्रं नि चिक्युः कवयो मनीषा ॥९॥

। १२५ ॥ ऋषिः—१-८ वागाम्भृणी ॥ देवता—वागाम्भृणी ॥ छन्दः—१, ३, ७, ८ विराट् त्रिष्टुप्
४, ५ त्रिष्टुप् । ६ निचृत् त्रिष्टुप् । २ पादनिचृज्जगती ॥ स्वरः—१, ३-८ धैवतः । २ निषादः ॥

॥११॥ अहं रुद्रेभिर्वसुभिश्चराम्यहमादित्यैरुत विश्वदेवैः ।
अहं मित्रावरुणोभा बिभर्म्यहमिन्द्राग्नी अहमश्विनोभा ॥१॥
अहं सोममाहनसं बिभर्म्यहं त्वष्टारमुत पूषणं भगम् ।
अहं दधामि द्रविणं हविष्मते सुप्राव्ये३ यजमानाय सुन्वते ॥२॥
अहं राष्ट्री संगमनी वसूनां चिकितुषी प्रथमा यज्ञियानाम् ।
तां मा देवा व्यदधुः पुरुत्रा भूरिस्थात्रां भूर्यावेशयन्तीम् ॥३॥
मया सो अन्नमत्ति यो विपश्यति यः प्राणिति य ईं शृणोत्युक्तम् ।
अमन्तवो मां त उप क्षियन्ति श्रुधि श्रुत श्रद्धिवं ते वदामि ॥४॥
अहमेव स्वयमिदं वदामि जुष्टं देवेभिरुत मानुषेभिः ।
यं कामये तंतमुग्रं कृणोमि तं ब्रह्माणं तमृषिं तं सुमेधाम् ॥५॥

॥१२॥ अहं रुद्राय धनुरा तनोमि ब्रह्मद्विषे शरवे हन्तवा उं ।
अहं जनाय समदं कृणोम्यहं द्यावापृथिवी आ विवेश ॥६॥
अहं सुवे पितरमस्य मूर्धन्मम योनिरप्स्व१न्तः समुद्रे ।
ततो वि तिष्ठे भुवनानु विश्वोतामूं द्यां वर्ष्मणोप स्पृशामि ॥७॥
अहमेव वात इव प्र वाम्यारभमाणा भुवनानि विश्वा ।
परो दिवा पर एना पृथिव्यैतावती महिना सं बभूव ॥८॥

॥ १२६ ॥ ऋषिः—१-८ कुल्मलबर्हिषः शैलूषिः, अंहोमुग्वा वामदेव्यः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥
छन्दः—१, ५ निचृद् बृहती । २-४ विराड् बृहती । ७ बृहती । ८ आर्चीस्वराट् त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१-७ मध्यमः । ८ धैवतः ॥

॥१३॥ न तमंहो न दुरितं देवासो अष्ट मर्त्यम् ।
सजोषसो यमर्यमा मित्रो नयन्ति वरुणो अति द्विषः ॥१॥

तद्धि वयं वृणीमहे वरुण मित्रार्यमन् ।
येना निरंहसो यूयं पाथ नेथा च मर्त्यमति द्विषः ॥२॥
ते नूनं नोऽयमूतये वरुणो मित्रो अर्यमा ।
नयिष्ठा उ नो नेषणि पर्षिष्ठा उ नः पर्षण्यति द्विषः ॥३॥
यूयं विश्वं परि पाथ वरुणो मित्रो अर्यमा ।
युष्माकं शर्मणि प्रिये स्याम सुप्रणीतयोऽति द्विषः ॥४॥
आदित्यासो अति स्रिधो वरुणो मित्रो अर्यमा ।
उग्रं मरुद्भी रुद्रं हुवेमेन्द्रमग्निं स्वस्तयेऽति द्विषः ॥५॥
नेतार ऊ षु णस्तिरो वरुणो मित्रो अर्यमा ।
अति विश्वानि दुरिता राजानश्चर्षणीनामति द्विषः ॥६॥
शुनमस्मभ्यमूतये वरुणो मित्रो अर्यमा ।
शर्म यच्छन्तु सप्रथ आदित्यासो यदीमहे अति द्विषः ॥७॥
यथा ह त्यद्वसवो गौर्यं चित्पदि षिताममुञ्चता यजत्राः ।
एवो ष्व१स्मन्मुञ्चता व्यंहः प्र तार्यग्ने प्रतरं न आयुः ॥८॥

॥ १२७ ॥ ऋषिः—१-८ कुशिकः सौभरो, रात्रिर्वा भारद्वाजी ॥ देवता—रात्रिस्तवः ॥ छन्दः—१, ३, ६ विराड् गायत्री । २ पादनिचृद् गायत्री । ४, ५, ८ गायत्री । ७ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१४॥ रात्री व्यख्यदायती पुरुत्रा देव्य१क्षभिः । विश्वा अधि श्रियोऽधित ॥१॥
ओर्वप्रा अमर्त्या निवतो देव्यु१द्वतः । ज्योतिषा बाधते तमः ॥२॥
निरु स्वसारमस्कृतोषसं देव्यायती । अपेदु हासते तमः ॥३॥
सा नो अद्य यस्या वयं नि ते यामन्नविक्ष्महि । वृक्षे न वसतिं वयः ॥४॥
नि ग्रामासो अविक्षत नि पद्वन्तो नि पक्षिणः । नि श्येनासश्चिदर्थिनः ॥५॥
यावया वृक्यं१ वृकं यवय स्तेनमूर्म्ये । अथा नः सुतरा भव ॥६॥
उप मा पेपिशत्तमः कृष्णं व्यक्तमस्थित । उष ऋणेव यातय ॥७॥
उप ते गा इवाकरं वृणीष्व दुहितर्दिवः । रात्रि स्तोमं न जिग्युषे ॥८॥

॥ १२८ ॥ ऋषिः—१-९ विहव्यः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ३, विराट् त्रिष्टुप् । २, ५, ८ त्रिष्टुप् । ३, ६, निचृत्त्रिष्टुप् । ७ भुरिक् त्रिष्टुप् । ९ पादनिचृज्जगती ॥ स्वरः—१-८ धैवतः । ९ निषादः ॥

॥१५॥ ममाग्ने वर्चो विहवेष्वस्तु वयं त्वेन्धानास्तन्वं पुषेम ।
मह्यं नमन्तां प्रदिशश्चतस्रस्त्वयाध्यक्षेण पृतना जयेम ॥१॥

मम देवा विहवे सन्तु सर्व इन्द्रवन्तो मरुतो विष्णुरग्निः ।
ममान्तरिक्षमुरुलोकमस्तु मह्यं वातः पवतां कामे अस्मिन् ॥२॥
मयि देवा द्रविणमा यजन्तां मय्याशीरस्तु मयि देवहूतिः ।
दैव्या होतारो वनुषन्त पूर्वेऽरिष्टाः स्याम तन्वा सुवीराः ॥३॥
मह्यं यजन्तु मम यानि हव्याकूतिः सत्या मनसो मे अस्तु ।
एनो मा नि गां कतमच्चनाहं विश्वे देवासो अधि वोचता नः ॥४॥
देवीः षळुर्वीरुरु नः कृणोत विश्वे देवास इह वीरयध्वम् ।
मा हास्महि प्रजया मा तनूभिर्मा रधाम द्विषते सोम राजन् ॥५॥

॥१६॥ अग्ने मन्युं प्रतिनुदन्परेषामदब्धो गोपाः परि पाहि नस्त्वम् ।
प्रत्यञ्चो यन्तु निगुतः पुनस्ते३मैषां चित्तं प्रबुधां वि नेशत् ॥६॥
धाता धातॄणां भुवनस्य यस्पतिर्देवं त्रातारमभिमातिषाहम् ।
इमं यज्ञमश्विनोभा बृहस्पतिर्देवाः पान्तु यजमानं न्यर्थात् ॥७॥
उरुव्यचा नो महिषः शर्म यंसदस्मिन्हवे पुरुहूतः पुरुक्षुः ।
स नः प्रजायै हर्यश्व मृळयेन्द्र मा नो रीरिषो मा परा दाः ॥८॥
ये नः सपत्ना अप ते भवन्त्विन्द्राग्निभ्यामव बाधामहे तान् ।
वसवो रुद्रा आदित्या उपरिस्पृशं मोग्रं चेत्तारमधिराजमक्रन् ॥९॥

४८ [एकादशोऽनुवाकः ॥ १२९-१५१

॥ १२९ ॥ ऋषिः—१-७ प्रजापतिः परमेष्ठी ॥ देवता—भाववृत्तम् ॥ छन्दः—१-३ निचृत्त्रिष्टुप् ।
४-६ त्रिष्टुप् । ७ पादनिचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१७॥ नासदासीन्नो सदासीत्तदानीं नासीद्रजो नो व्योमा परो यत् ।
किमावरीवः कुह कस्य शर्मन्नम्भः किमासीद्गहनं गभीरम् ॥१॥
न मृत्युरासीदमृतं न तर्हि न रात्र्या अह्न आसीत्प्रकेतः ।
आनीदवातं स्वधया तदेकं तस्माद्धान्यन्न परः किं चनास ॥२॥
तम आसीत्तमसा गूळ्हमग्रेऽप्रकेतं सलिलं सर्वमा इदम् ।
तुच्छयेनाभ्वपिहितं यदासीत्तपसस्तन्महिनाजायतैकम् ॥३॥
कामस्तदग्रे समवर्तताधि मनसो रेतः प्रथमं यदासीत् ।
सतो बन्धुमसति निरविन्दन्हृदि प्रतीष्या कवयो मनीषा ॥४॥
तिरश्चीनो विततो रश्मिरेषामधः स्विदासी३दुपरि स्विदासी३त् ।
रेतोधा आसन्महिमान आसन्त्स्वधा अवस्तात्प्रयतिः परस्तात् ॥५॥

को अ॒द्धा वे॑द॒ क इ॒ह प्र वो॑च॒त्कुत॒ आजा॑ता॒ कुत॑ इ॒यं विसृ॑ष्टिः ।
अ॒र्वाग्दे॒वा अ॒स्य वि॒सर्ज॑ने॒नाथा॒ को वे॑द॒ यत॑ आब॒भूव॑ ॥६॥
इ॒यं विसृ॑ष्टि॒र्यत॑ आब॒भूव॒ यदि॑ वा द॒धे यदि॑ वा॒ न ।
यो अ॒स्याध्य॑क्षः पर॒मे व्यो॑म॒न्त्सो अ॒ङ्ग वे॑द॒ यदि॑ वा॒ न वेद॑ ॥७॥

॥ १२० ॥ ऋषिः—१-७ यज्ञः प्राजापत्यः ॥ देवता—भाववृत्तम् ॥ छन्दः—१ विराड्जगती । २
भुरिक्त्रिष्टुप् । ३, ६, ७ त्रिष्टुप् । ४ विराट् त्रिष्टुप् । ५ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१
निषादः । २-७ धैवतः ॥

॥१८॥ यो य॒ज्ञो वि॒श्वत॒स्तन्तु॑भिस्त॒त एक॑शतं देवक॒र्मेभि॒राय॑तः ।
इ॒मे व॑यन्ति पि॒तरो॒ य आ॑य॒युः प्र व॒याप॑ व॒येत्या॑सते त॒ते ॥१॥
पुमाँ॑ एनं तनुत॒ उत्कृ॑णत्ति॒ पुमा॒न्वि त॑त्ने॒ अधि॒ नाके॑ अ॒स्मिन् ।
इ॒मे म॒यूखा॒ उप॑ सेदुरू॒ सदः॒ सामा॑नि चक्रु॒स्तस॑रा॒ण्योत॑वे ॥२॥
कासी॑त्प्र॒मा प्र॑ति॒मा किं नि॒दान॒माज्यं॒ किमा॑सीत्परि॒धिः क आ॑सीत् ।
छन्दः॒ किमा॑सी॒त्प्रउ॑गं॒ किमु॒क्थं यद्दे॒वा दे॒वमय॑जन्त॒ विश्वे॑ ॥३॥
अ॒ग्नेर्गा॑य॒त्र्य॑भवत्स॒युग्वो॒ष्णिह॑या सवि॒ता सं ब॑भूव ।
अ॒नु॒ष्टुभा॒ सोम॑ उ॒क्थैर्मह॑स्वा॒न्बृह॒स्पते॑र्बृह॒ती वाच॑मावत् ॥४॥
वि॒राण्मि॒त्रावरु॑णयोरभि॒श्रीरिन्द्र॑स्य त्रि॒ष्टुबि॒ह भा॒गो अह्नः॑ ।
विश्वा॑न्दे॒वाञ्जग॒त्या वि॑वेश॒ तेन॑ चाकॢप्र॒ ऋष॑यो मनु॒ष्याः॑ ॥५॥
चा॒कॢ॒प्रे तेन॒ ऋष॑यो मनु॒ष्या॑ य॒ज्ञे जा॒ते पि॒तरो॑ नः पुरा॒णे ।
पश्य॑न्मन्ये॒ मन॑सा॒ चक्ष॑सा॒ तान्य इ॒मं य॒ज्ञमय॑जन्त॒ पूर्वे॑ ॥६॥
स॒हस्तो॑माः स॒हछ॑न्दस आ॒वृतः॑ स॒हप्र॑मा॒ ऋष॑यः स॒प्त दैव्याः॑ ।
पूर्वे॑षां॒ पन्था॑मनु॒दृश्य॒ धीरा॑ अ॒न्वाले॑भिरे र॒थ्यो॒३॒॑ न र॒श्मीन् ॥७॥

॥ १३१ ॥ ऋषिः—१-७ सुकीर्तिः काक्षीवतः ॥ देवता—१-३, ६, ७ इन्द्रः । ४, ५, अश्विनौ ॥
छन्दः—१ त्रिष्टुप् । २ निचृत्त्रिष्टुप् । ३ विराट् त्रिष्टुप् । ५, ६, ७ पादनिचृत्त्रिष्टुप् ।
४ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-३, ५-७ धैवतः । ४ गान्धारः ॥

॥१९॥ अप॒ प्राच॑ इन्द्र॒ विश्वाँ॑ अ॒मित्रा॒नपापा॑चो अभिभूते नुदस्व ।
अपोदी॑चो॒ अप॑ शूराध॒राच॑ उ॒रौ यथा॒ तव॒ शर्म॒न्मदे॑म ॥१॥
कु॒विद॒ङ्ग यव॑मन्तो॒ यवं॑ चि॒द्यथा॒ दान्त्य॑नुपू॒र्वं वि॒यूय॑ ।
इ॒हेहै॑षां कृणुहि॒ भोज॑नानि॒ ये ब॒र्हिषो॒ नमो॑वृक्तिं॒ न ज॒ग्मुः ॥२॥

न॒हि स्थूर्यृ॑तु॒था या॒तमस्ति॒ नोत श्रवो॑ विविदे संग॒मेषु॑ ।
ग॒व्यन्त॒ इन्द्रं॑ स॒ख्याय॒ विप्रा॑ अश्वा॒यन्तो॒ वृष॑णं वा॒जय॑न्तः ॥३॥
यु॒वं सु॒राम॑मश्विना॒ नमु॑चावासु॒रे सचा॑ ।
वि॒पि॒पा॒ना शु॑भस्पती॒ इन्द्रं॒ कर्म॑स्वावतम् ॥४॥
पु॒त्रमि॑व पि॒तरा॑व॒श्विनो॒भेन्द्रा॒वथु॒: काव्यै॑र्दं॒सना॑भिः ।
यत्सु॒रामं॒ व्यपि॑बः॒ शची॑भि॒: सर॑स्वती त्वा मघवन्नभिष्णक् ॥५॥
इन्द्र॑: सु॒त्रामा॒ स्ववाँ॒ अवो॑भिः सुमृळी॒को भ॑वतु वि॒श्ववे॑दाः ।
बाध॑तां॒ द्वेषो॒ अभ॑यं कृणोतु सु॒वीर्य॑स्य॒ पत॑यः स्याम ॥६॥
तस्य॑ व॒यं सु॑म॒तौ य॒ज्ञिय॒स्यापि॑ भ॒द्रे सौ॑मन॒से स्या॑म ।
स सु॒त्रामा॒ स्ववाँ॒ इन्द्रो॑ अ॒स्मे आ॒राच्चि॒द्द्वेष॑: सनु॒तर्यु॑योतु ॥७॥

॥ १३२ ॥ ऋषिः—१-७ शकपूतो नार्मेधः ॥ देवता—१ लिङ्गोक्ताः । २-७ मित्रावरुणौ ॥ छन्दः—१ बृहती । ७ महासतोबृहती । २, ४ पादनिचृत्पङ्क्तिः । ३ पङ्क्तिः । ५, ६ विराट् पङ्क्तिः । स्वरः—१, ७ मध्यमः । २-६ पञ्चमः ॥

॥२०॥ ई॒जा॒नमिद्द्यौर्गू॒र्ताव॑सुरीजा॒नं भूमि॑र॒भि प्र॑भू॒षणि॑ ।
ई॒जा॒नं दे॒वाव॒श्विना॑व॒भि सु॒म्नैर॑वर्धताम् ॥१॥
ता वां॑ मित्रावरुणा धा॒रय॑त्क्षिती सुषु॒म्नेषि॑त॒त्वता॑ यजामसि ।
यु॒वोः क्रा॒णाय॑ स॒ख्यैर॒भि ष्या॑म र॒क्षस॑: ॥२॥
अधा॑ चि॒न्नु यद्दिधि॑षामहे वाम॒भि प्रि॒यं रेक्ण॒: पत्य॑मानाः ।
द॒द्वाँ वा॒ यत्पुष्य॑ति॒ रेक्ण॒: सम्वा॑र॒न्नकि॑रस्य म॒घानि॑ ॥३॥
अ॒साव॒न्यो अ॑सुर सूयत॒ द्यौस्त्वं विश्वे॑षां वरुणासि॒ राजा॑ ।
मू॒र्धा रथ॑स्य चाक॒न्नैताव॒तैन॑सान्तक॒ध्रुक् ॥४॥
अ॒स्मिन्त्स्वे॒३॒॑तच्छक॑पूत॒ एनो॑ हि॒ते मि॒त्रे निग॑तान्हन्ति वी॒रान् ।
अ॒वोर्वा॒ यद्धा॑त्त॒नूष्वव॑: प्रि॒यासु॑ य॒ज्ञिया॒स्वर्वा॑ ॥५॥
यु॒वोर्हि मा॒तादि॑तिर्विचेतसा॒ द्यौर्न भूमि॒: पय॑सा पुपू॒तनि॑ ।
अव॑ प्रि॒या दि॑दिष्टन॒ सूरो॑ निनिक्त र॒श्मिभि॑: ॥६॥
यु॒वं ह्यप्न॒राजा॒वसी॑दतं॒ तिष्ठ॒द्रथं॒ न धू॒र्षदं॑ व॒नर्षद॑म् ।
ता न॑: कणूक॒यन्ती॑र्नृ॒मेध॑स्त॒त्रे अंह॑सः सु॒मेध॑स्त॒त्रे अंह॑सः ॥७॥

॥ १३३ ॥ ऋषिः—१-७ सुदाः पैजवनः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-३ शक्वरी । ४-६ महापङ्क्तिः ।
७ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-३, ७ धैवतः । ४-६ पञ्चमः ॥

॥२१॥ प्रो ष्व॑स्मै पुरोर॒थमिन्द्रा॑य शू॒षम॑र्चत ।
अ॒भीके॑ चिदु लोक॒कृत्सं॒गे स॒मत्सु॑ वृत्र॒हास्माकं॑ बोधि चोदि॒ता
नभ॑न्तामन्य॒केषां॑ ज्या॒का अधि॒ धन्व॑सु ॥१॥
त्वं सिन्धूँ॒रवा॑सृजोऽध॒राचो॒ अह॒न्नहि॑म् ।
अ॒श॒त्रुरि॑न्द्र जज्ञिषे॒ विश्वं॑ पुष्यसि॒ वार्यं॒ तं त्वा॒ परि॑ ष्वजामहे॒
नभ॑न्तामन्य॒केषां॑ ज्या॒का अधि॒ धन्व॑सु ॥२॥
वि षु विश्वा॒ अरा॑तयो॒ऽर्यो न॑शन्त नो॒ धियः॑ ।
अस्ता॑सि॒ शत्र॑वे व॒धं यो न॑ इन्द्र॒ जिघां॑सति॒ या ते॑ रा॒तिर्द॒दिर्वसु॒
नभ॑न्तामन्य॒केषां॑ ज्या॒का अधि॒ धन्व॑सु ॥३॥
यो न॑ इन्द्रा॒भितो॒ जनो॑ वृका॒युरा॒दिदे॑शति ।
अ॒ध॒स्प॒दं तमीं॑ कृधि विबा॒धो अ॑सि सास॒हिर्नभ॑न्तामन्य॒केषां॑ ज्या॒का अधि॒ धन्व॑सु ॥४॥
यो न॑ इन्द्राभि॒दास॑ति॒ सना॑भि॒र्यश्च॒ निष्ट्यः॑ ।
अव॒ तस्य॒ बलं॑ तिर म॒हीव॒ द्यौरध॒ त्मना॒ नभ॑न्तामन्य॒केषां॑ ज्या॒का अधि॒ धन्व॑सु ॥५॥
व॒यमि॑न्द्र त्वा॒यवः॑ सखि॒त्वमा र॑भामहे ।
ऋ॒तस्य॑ नः प॒था न॒याति॒ विश्वा॑नि दुरि॒ता नभ॑न्तामन्य॒केषां॑ ज्या॒का अधि॒ धन्व॑सु ॥६॥
अ॒स्मभ्यं॒ सु त्वमि॑न्द्र॒ तां शि॑क्ष॒ या दोह॑ते॒ प्रति॒ वरं॑ जरि॒त्रे ।
अच्छि॑द्रोध्नी पी॒पय॒द्यथा॑ नः स॒हस्र॑धारा॒ पय॑सा म॒ही गौः ॥७॥

॥ १३४ ॥ ऋषिः—१-६^{१} मान्धाता यौवनाश्वः । ६^{२}, ७ गोधा ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-६
महापङ्क्तिः । ७ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—पञ्चमः ॥

॥२२॥ उ॒भे यदि॑न्द्र॒ रोद॑सी आप॒प्राथो॒षा इ॑व ।
म॒हान्तं॑ त्वा म॒हीनां॑ स॒म्राजं॑ चर्षणी॒नां दे॒वी जनि॑त्र्यजीजनद्भ॒द्रा जनि॑त्र्यजीजनत् ॥१॥
अव॑ स्म दुर्हणाय॒तो मर्त॑स्य तनुहि स्थि॒रम् ।
अ॒ध॒स्प॒दं तमीं॑ कृधि॒ यो अ॒स्माँ आ॒दिदे॑शति दे॒वी जनि॑त्र्यजीजनद्भ॒द्रा जनि॑त्र्यजीजनत् ॥२॥
अव॒ त्या बृ॑ह॒तीरिषो॑ वि॒श्वश्च॑न्द्रा अमित्रहन् ।
शची॑भिः शक्र धूनुहीन्द्र॒ विश्वा॑भिरू॒तिभि॑र्दे॒वी जनि॑त्र्यजीजनद्भ॒द्रा जनि॑त्र्यजीजनत् ॥३॥

अव यत्त्वं शतक्रतविन्द्र विश्वानि धूनुषे ।
रयिं न सुन्वते सचा सहस्रिणीभिरूतिभिर्देवी जनित्र्यजीजनद्भद्रा जनित्र्यजीजनत् ॥४॥
अव स्वेदा इवाभितो विष्वक्पतन्तु दिद्यवः ।
दूर्वाया इव तन्तवो व्य१स्मदेतु दुर्मतिर्देवी जनित्र्यजीजनद्भद्रा जनित्र्यजीजनत् ॥५॥
दीर्घं ह्यङ्कुशं यथा शक्तिं बिभर्षि मन्तुमः ।
पूर्वेण मघवन्पदाजो वयां यथा यमो देवी जनित्र्यजीजनद्भद्रा जनित्र्यजीजनत् ॥६॥
नकिर्देवा मिनीमसि नकिरा योपयामसि मन्त्रश्रुत्यं चरामसि ।
पक्षेभिरपिकक्षेभिरत्राभि सं रभामहे ॥७॥

॥ १३५ ॥ ऋषिः—१-७ कुमारो यामायनः ॥ देवता—यमः ॥ छन्दः—१-३, ५, ६ अनुष्टुप् ।
४ विराडनुष्टुप् । ७ भुरिगनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥२३॥ यस्मिन्वृक्षे सुपलाशे देवैः संपिबते यमः ।
अत्रा नो विश्पतिः पिता पुराणाँ अनु वेनति ॥१॥
पुराणाँ अनुवेनन्तं चरन्तं पापयामुया ।
असूयन्नभ्यचाकशं तस्मा अस्पृहयं पुनः ॥२॥
यं कुमार नवं रथमचक्रं मनसाकृणोः ।
एकेषं विश्वतः प्राञ्चमपश्यन्नधि तिष्ठसि ॥३॥
यं कुमार प्रावर्तयो रथं विप्रेभ्यस्परि ।
तं सामानु प्रावर्तत समितो नाव्याहितम् ॥४॥
कः कुमारमजनयद्रथं को निरवर्तयत् ।
कः स्वित्तदद्य नो ब्रूयादनुदेयी यथाभवत् ॥५॥
यथाभवदनुदेयी ततो अग्रमजायत ।
पुरस्ताद्बुध्न आततः पश्चान्निरयणं कृतम् ॥६॥
इदं यमस्य सादनं देवमानं यदुच्यते ।
इयमस्य धम्यते नाळीरयं गीर्भिः परिष्कृतः ॥७॥

॥ १३६ ॥ ऋषि—१-७ मुनयो वातरशनाः = १ जूतिः । २ वातजूतिः । ३ विप्रजूतिः । ४ वृषाणकः ।
५ करिक्रतः । ६ एतशः । ७ ऋष्यश्रृङ्गः ॥ देवता—केशिनः ॥ छन्दः—१-विराडनुष्टुप् ।
२-४, ७ अनुष्टुप् । ५, ६ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

केश्य१ग्निं केशी विषं केशी बिभर्ति रोदसी ।
केशी विश्वं स्वर्दृशे केशीदं ज्योतिरुच्यते ॥१॥

मुन॑यो॒ वात॑रशनाः पि॒शङ्गा॑ वसते॒ मला॑ ।
वात॒स्यानु॒ ध्राजिं॒ यन्ति॒ यद्दे॒वासो॒ अवि॑क्षत ॥२॥
उन्म॑दिता॒ मौने॑येन॒ वाताँ॒ आ त॑स्थिमा व॒यम् ।
शरी॒रेद॒स्माकं॑ यू॒यं मर्ता॑सो अ॒भि प॑श्यथ ॥३॥
अ॒न्तरि॑क्षेण पतति॒ विश्वा॑ रू॒पाव॒चाक॑शत् ।
मुनि॑र्दे॒वस्य॑देवस्य॒ सौकृ॑त्याय॒ सखा॑ हि॒तः ॥४॥
वात॒स्याश्वो॑ वा॒योः सखाथो॑ दे॒वेषि॑तो॒ मुनिः॑ ।
उ॒भौ स॑मु॒द्रावा क्षे॑ति॒ यश्च॒ पूर्व॑ उ॒ताप॑रः ॥५॥
अ॒प्स॒रसां॑ गन्ध॒र्वाणां॑ मृ॒गाणां॒ चर॑णे॒ चर॑न् ।
के॒शी केत॑स्य वि॒द्वान्त्सखा॑ स्वा॒दुर्म॒दिन्त॑मः ॥६॥
वा॒युर॑स्मा॒ उपा॑मन्थत्पि॒नष्टि॑ स्मा कुनन्न॒मा ।
के॒शी वि॒षस्य॒ पात्रे॑ण॒ यद्रु॒द्रेणापि॑बत्स॒ह ॥७॥

॥ १३७ ॥ ऋषयः—१-७ सप्त ऋषय एकर्चाः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, ४, ६ अनुष्टुप्
२, ३, ५, ७ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

उ॒त दे॑वा॒ अव॑हितं॒ देवा॒ उन्न॑यथा॒ पुनः॑ ।
उ॒ताग॑श्च॒क्रुषं॑ देवा॒ देवा॑ जी॒वय॑था॒ पुनः॑ ॥१॥
द्वावि॒मौ वातौ॑ वात॒ आ सिन्धो॒रा प॑रा॒वतः॑ ।
दक्षं॑ ते अ॒न्य आ वा॑तु॒ परा॒न्यो वा॑तु॒ यद्रपः॑ ॥२॥
आ वा॑त वाहि भेष॒जं वि वा॑त वाहि॒ यद्रपः॑ ।
त्वं हि वि॒श्वभे॑षजो दे॒वानां॑ दू॒त ईय॑से ॥३॥
आ त्वा॑गमं॒ शन्ता॑तिभि॒रथो॑ अरि॒ष्टता॑तिभिः ।
दक्षं॑ ते भ॒द्रमाभा॑र्षं॒ परा॒ यक्ष्मं॑ सुवामि ते ॥४॥
त्राय॑न्तामि॒ह दे॒वास्त्राय॑तां म॒रुतां॑ ग॒णः ।
त्राय॑न्तां॒ विश्वा॑ भू॒तानि॒ यथा॒यम॑र॒पा अस॑त् ॥५॥
आप॒ इद्वा उ॑ भेष॒जीरापो॑ अमीव॒चात॑नीः ।
आपः॒ सर्व॑स्य भेष॒जीस्तास्ते॑ कृण्वन्तु भेष॒जम् ॥६॥

हस्ताभ्यां दशशाखाभ्यां जिह्वा वाचः पुरोगवी ।
अनामयित्नुभ्यां त्वा ताभ्यां त्वोप स्पृशामसि ॥७॥

॥ १३८ ॥ ऋषिः—१-६ अङ्ग औरवः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ४, ६ पादनिचृज्जगती
२ निचृज्जगती । ३, ५ विराड् जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥२६॥ तव त्य इन्द्र सख्येषु वह्नय ऋतं मन्वाना व्यदर्दिरुर्वलम् ।
यत्रा दशस्यन्नुषसो रिणन्नपः कुत्साय मन्मन्नह्यश्च दंसयः ॥१॥
अवासृजः प्रस्वः श्वञ्चयो गिरीनुदाज उस्रा अपिबो मधु प्रियम् ।
अवर्धयो वनिनो अस्य दंससा शुशोच सूर्य ऋतजातया गिरा ॥२॥
वि सूर्यो मध्ये अमुचद्रथं दिवो विदद्दासाय प्रतिमानमार्यः ।
दृळ्हानि पिप्रोरसुरस्य मायिन इन्द्रो व्यास्यच्चकृवाँ ऋजिश्वना ॥३॥
अनाधृष्टानि धृषितो व्यास्यन्निधीँरदेवाँ अमृणदयास्यः ।
मासेव सूर्यो वसु पुर्यमा ददे गृणानः शत्रूँरशृणाद्विरुक्मता ॥४॥
अयुद्धसेनो विभ्वा विभिन्दता दाशद्वृत्रहा तुज्यानि तेजते ।
इन्द्रस्य वज्रादबिभेदभिश्नथः प्राक्रामच्छुन्ध्यूरजहादुषा अनः ॥५॥
एता त्या ते श्रुत्यानि केवला यदेक एकमकृणोरयज्ञम् ।
मासां विधानमदधा अधि द्यवि त्वया विभिन्नं भरति प्रधिं पिता ॥६॥

॥ १३९ ॥ ऋषिः—१-६ विश्वावसुर्देवगन्धर्वः ॥ देवता—१-३ सविता । ४-६ विश्वावसुः ॥ छन्दः—१
२, ४-६ त्रिष्टुप् । ३ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२७॥ सूर्यरश्मिर्हरिकेशः पुरस्तात्सविता ज्योतिरुदयाँ अजस्रम् ।
तस्य पूषा प्रसवे याति विद्वान्त्संपश्यन्विश्वा भुवनानि गोपाः ॥१॥
नृचक्षा एष दिवो मध्य आस्त आपप्रिवान्रोदसी अन्तरिक्षम् ।
स विश्वाचीरभि चष्टे घृताचीरन्तरा पूर्वमपरं च केतुम् ॥२॥
रायो बुध्नः संगमनो वसूनां विश्वा रूपाभि चष्टे शचीभिः ।
देव इव सविता सत्यधर्मेन्द्रो न तस्थौ समरे धनानाम् ॥३॥
विश्वावसुं सोम गन्धर्वमापो ददृशुषीस्तदृतेना व्यायन् ।
तदन्ववैदिन्द्रो रारहाण आसां परि सूर्यस्य परिधीँरपश्यत् ॥४॥
विश्वावसुरभि तन्नो गृणातु दिव्यो गन्धर्वो रजसो विमानः ।
यद्वा घा सत्यमुत यन्न विद्म धियो हिन्वानो धिय इन्नो अव्याः ॥५॥

सन्निमविन्दच्चरणे नदीनामपावृणोद्दुरो अश्मव्रजानाम् ।
प्रासां गन्धर्वो अमृतानि वोचदिन्द्रो दक्षं परि जानादहीनाम् ॥६॥

॥ १४० ॥ ऋषिः—१-६ अग्निः पावकः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३, ४ निचृत्पङ्क्तिः । २ भुरिक् पङ्क्तिः । ५ संस्तारपङ्क्तिः । ३ विराड् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१-५ पञ्चमः । ६ धैवतः ॥

॥२८॥ अग्ने तव श्रवो वयो महि भ्राजन्ते अर्चयो विभावसो ।
बृहद्भानो शवसा वाजमुक्थ्यं दधासि दाशुषे कवे ॥१॥
पावकवर्चाः शुक्रवर्चा अनूनवर्चा उदियर्षि भानुना ।
पुत्रो मातरा विचरन्नुपावसि पृणक्षि रोदसी उभे ॥२॥
ऊर्जो नपाज्जातवेदः सुशस्तिभिर्मन्दस्व धीतिभिर्हितः ।
त्वे इषः सं दधुर्भूरिवर्पसश्चित्रोतयो वामजाताः ॥३॥
इरज्यन्नग्ने प्रथयस्व जन्तुभिरस्मे रायो अमर्त्य ।
स दर्शतस्य वपुषो वि राजसि पृणक्षि सानसिं क्रतुम् ॥४॥
इष्कर्तारमध्वरस्य प्रचेतसं क्षयन्तं राधसो महः ।
रातिं वामस्य सुभगां महीमिषं दधासि सानसिं रयिम् ॥५॥
ऋतावानं महिषं विश्वदर्शतमग्निं सुम्नाय दधिरे पुरो जनाः ।
श्रुत्कर्णं सप्रथस्तमं त्वा गिरा दैव्यं मानुषा युगा ॥६॥

॥ १४१ ॥ ऋषिः—१-६ अग्निस्तापसः ॥ देवताः—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, २ निचृदनुष्टुप् । ३, ६ विराडनुष्टुप् । ४, ५ अनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥२९॥ अग्ने अच्छा वदेह नः प्रत्यङ्नः सुमना भव ।
प्र नो यच्छ विशस्पते धनदा असि नस्त्वम् ॥१॥
प्र नो यच्छत्वर्यमा प्र भगः प्र बृहस्पतिः ।
प्र देवाः प्रोत सूनृता रायो देवी ददातु नः ॥२॥
सोमं राजानमवसेऽग्निं गीर्भिर्हवामहे ।
आदित्यान्विष्णुं सूर्यं ब्रह्माणं च बृहस्पतिम् ॥३॥
इन्द्रवायू बृहस्पतिं सुहवेह हवामहे ।
यथा नः सर्व इज्जनः संगत्यां सुमना असत् ॥४॥

अर्यमणं बृहस्पतिमिन्द्रं दानाय चोदय ।
वातं विष्णुं सरस्वतीं सवितारं च वाजिनम् ॥५॥
त्वं नो अग्ने अग्निभिर्ब्रह्म यज्ञं च वर्धय ।
त्वं नो देवतातये रायो दानाय चोदय ॥६॥

॥ १४२ ॥ ऋषयः—१-८ शार्ङ्गाः = १, २ जरिता । ३, ४ द्रोणः । ५, ६ सारिसृक्वः । ७, ८ स्तम्बमित्रः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१-२ निचृज्जगती । ३, ४, ६ त्रिष्टुप् । ५ आर्चीस्वराट् त्रिष्टुप्। ७ निचृदनुष्टुप् । ८ अनुष्टुप् ॥ स्वरः—१, २ निषादः ॥ ३-६ धैवतः ॥ ७, ८ गान्धारः ॥

॥३०॥ अयमग्ने जरिता त्वे अभूदपि सहसः सूनो नह्य१न्यदस्त्याप्यम् ।
भद्रं हि शर्म त्रिवरूथमस्ति त आरे हिंसानामप दिद्युमा कृधि ॥१॥
प्रवत्ते अग्ने जनिमा पितूयतः साचीव विश्वा भुवना न्यृञ्जसे ।
प्र सप्तयः प्र सनिषन्त नो धियः पुरश्चरन्ति पशुपा इव त्मना ॥२॥
उत वा उ परि वृणक्षि बप्सद्बहोरग्न उलपस्य स्वधावः ।
उत खिल्या उर्वराणां भवन्ति मा ते हेतिं तविषीं चुक्रुधाम ॥३॥
यदुद्वतो निवतो यासि बप्सत्पृथगेषि प्रगर्धिनीव सेना ।
यदा ते वातो अनुवाति शोचिर्वप्तेव श्मश्रु वपसि प्र भूम ॥४॥
प्रत्यस्य श्रेणयो ददृश्र एकं नियानं बहवो रथासः ।
बाहू यदग्ने अनुमर्मृजानो न्यङ्ङुत्तानामन्वेषि भूमिम् ॥५॥
उत्ते शुष्मा जिहतामुत्ते अर्चिरुत्ते अग्ने शशमानस्य वाजाः ।
उच्छ्वञ्चस्व नि नम वर्धमान आ त्वाद्य विश्वे वसवः सदन्तु ॥६॥
अपामिदं न्ययनं समुद्रस्य निवेशनम् ।
अन्यं कृणुष्वेतः पन्थां तेन याहि वशाँ अनु ॥७॥
आयने ते परायणे दूर्वा रोहन्तु पुष्पिणीः ।
ह्रदाश्च पुण्डरीकाणि समुद्रस्य गृहा इमे ॥८॥

॥ इत्यष्टमाष्टके सप्तमोऽध्यायः ॥

[सप्तमाध्याये वर्गाः ३०, सूक्तानि २३, ऋचः १७२] .

अथाष्टमोऽध्यायः ॥

॥ १४३ ॥ ऋषिः—१-६ अत्रिः साङ्ख्यः ॥ देवता—अश्विनौ ॥ छन्दः—१-५ अनुष्टुप्
६ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥१॥ त्यं चि॒दत्रि॑मृत॒जुर॒मर्थ॒मश्वं॒ न यात॑वे ।
क॒क्षीव॑न्तं॒ यदी॒ पुना॒ रथं॒ न कृ॑णु॒थो नव॑म् ॥१॥
त्यं चि॒दश्वं॒ न वा॒जिन॑मरे॒णवो॒ यमत्न॑त ।
दृ॒ळ्हं ग्र॒न्थिं न वि ष्य॑त॒मत्रिं॒ यवि॑ष्ठ॒मा रजः॑ ॥२॥
नरा॒ दंसि॑ष्ठा॒वत्र॑ये॒ शुभ्रा॒ सिषा॑सतं॒ धियः॑ ।
अथा॒ हि वां॑ दि॒वो न॑रा॒ पुन॒ स्तोमो॒ न वि॒शसे॑ ॥३॥
चि॒ते तद्वां॑ सुराधसा रा॒तिः सु॑म॒तिर॑श्विना ।
आ यन्नः॒ सद॑ने पृ॒थौ सम॑ने॒ पर्ष॑थो नरा ॥४॥
यु॒वं भु॒ज्युं स॑मु॒द्र आ रज॑सः पा॒र ई॑ङ्खि॒तम् ।
या॒तमच्छा॑ पत॒त्रिभि॒र्नास॑त्या सा॒तये॑ कृ॒तम् ॥५॥
आ वां॑ सु॒म्नैः शं॒यू इ॑व॒ मंहि॑ष्ठा॒ विश्व॑वेदसा ।
सम॒स्मे भू॑षतं न॒रोत्सं॒ न पि॒प्युषी॒रिषः॑ ॥६॥

॥ १४४ ॥ ऋषिः—१-६ सुपर्णस्तार्क्ष्यपुत्र ऊर्ध्वकृशनो वा यामायनः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१,
३ निचृद् गायत्री । ४ भुरिग्गायत्री । २ आर्चीस्वराड् बृहती । ५ सतो बृहती । ६ निचृत्पङ्क्तिः ॥
स्वरः—१, ३, ४ षड्जः ॥ २, ५ मध्यमः । ६ पञ्चमः ॥

॥२॥ अ॒यं हि ते॒ अम॑र्त्य॒ इन्दु॒रत्यो॒ न पत्य॑ते ।
दक्षो॑ वि॒श्वायु॑र्वे॒धसे॑ ॥१॥
अ॒यम॒स्मासु॒ काव्य॑ ऋ॒भुर्वज्रो॒ दास्व॑ते ।
अ॒यं बि॑भर्त्यू॒र्ध्वकृ॑शनं॒ मद॑मृ॒भुर्न कृत्व्यं॒ मद॑म् ॥२॥
घृषुः॑ श्ये॒नाय॒ कृत्व॑न आ॒सु स्वासु॒ वंस॑गः ।
अव॑ दीधेदही॒शुवः॑ ॥३॥
यं सु॑प॒र्णः प॑रा॒वतः॑ श्ये॒नस्य॑ पु॒त्र आभ॑रत् ।
श॒तच॑क्रं॒ यो॒३॒॑ऽह्यो॑ वर्त॒निः ॥४॥

यं ते श्येनश्चारुमवृकं पदाभरदरुणं मानमन्धसः ।
एना वयो वि तार्यायुर्जीवस एना जागार बन्धुता ॥५॥
एवा तदिन्द्र इन्दुना देवेषु चिद्धारयाते महि त्यजः ।
क्रत्वा वयो वि तार्यायुः सुक्रतो क्रत्वायमस्मदा सुतः ॥६॥

॥ १४५ ॥ ऋषिः—१-६ इन्द्राणी ॥ देवता—उपनिषत्सपत्नीबाधनम् ॥ छन्दः—१, ५ निचृदनुष्टुप् ।
२, ४ अनुष्टुप् । ३ आर्चीस्वराडनुष्टुप् । ६ निचृत् पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-५ गान्धारः । ६ पञ्चमः ॥

॥३॥ इमां खनाम्योषधिं वीरुधं बलवत्तमाम् ।
यया सपत्नीं बाधते यया संविन्दते पतिम् ॥१॥
उत्तानपर्णे सुभगे देवजूते सहस्वति ।
सपत्नीं मे परा धम पतिं मे केवलं कुरु ॥२॥
उत्तराहमुत्तर उत्तरेदुत्तराभ्यः ।
अथा सपत्नी या ममाधरा साधराभ्यः ॥३॥
नह्यस्या नाम गृभ्णामि नो अस्मिन्रमते जने ।
परामेव परावतं सपत्नीं गमयामसि ॥४॥
अहमस्मि सहमानाथ त्वमसि सासहिः ।
उभे सहस्वती भूत्वी सपत्नीं मे सहावहै ॥५॥
उप तेऽधां सहमानामभि त्वाधां सहीयसा ।
मामनु प्र ते मनो वत्सं गौरिव धावतु पथा वारिव धावतु ॥६॥

॥ १४६ ॥ ऋषिः—१-६ देवमुनिरैरम्मदः ॥ देवता—अरण्यानी ॥ छन्दः—१ विराडनुष्टुप् ।
२ भुरिगनुष्टुप् । ३, ५ निचृदनुष्टुप् । ४, ६ अनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥४॥ अरण्यान्यरण्यान्यसौ या प्रेव नश्यसि ।
कथा ग्रामं न पृच्छसि न त्वा भीरिव विन्दतीइँ ॥१॥
वृषारवाय वदते यदुपावति चिच्चिकः ।
आघाटिभिरिव धावयन्नरण्यानिर्महीयते ॥२॥
उत गाव इवादन्त्युत वेश्मेव दृश्यते ।
उतो अरण्यानिः सायं शकटीरिव सर्जति ॥३॥
गामङ्गैष आ ह्वयति दार्वङ्गैषो अपावधीत् ।
वसन्नरण्यान्यां सायमक्रुक्षदिति मन्यते ॥४॥

न वा अरण्यानिर्हन्त्यन्यश्चेन्नाभिगच्छति ।
स्वादोः फलस्य जग्ध्वाय यथाकामं नि पद्यते ॥५॥
आञ्जनगन्धिं सुरभिं बह्वन्नामकृषीवलाम् ।
प्राहं मृगाणां मातरमरण्यानिमशंसिषम् ॥६॥

॥ १४७ ॥ ऋषिः—१-५ सुवेदाः शैरीषिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ विराड्जगती ।
२ आर्चीभुरिग् जगती । ३ जगती । ४ पादनिचृज्जगती । ५ विराड् त्रिष्टुप् ॥
स्वरः—१-४ निषादः । ५ धैवतः ॥

॥५॥ श्रत्ते दधामि प्रथमाय मन्यवेऽहन्यद्वृत्रं नर्यं विवेरपः ।
उभे यत्त्वा भवतो रोदसी अनु रेजते शुष्मात्पृथिवी चिदद्रिवः ॥१॥
त्वं मायाभिरनवद्य मायिनं श्रवस्यता मनसा वृत्रमर्दयः ।
त्वामिन्नरो वृणते गविष्टिषु त्वां विश्वासु हव्यास्विष्टिषु ॥२॥
ऐषु चाकन्धि पुरुहूत सूरिषु वृधासो ये मघवन्नानशुर्मघम् ।
अर्चन्ति तोके तनये परिष्टिषु मेधसाता वाजिनमह्रये धने ॥३॥
स इन्नु रायः सुभृतस्य चाकनन्मदं यो अस्य रंह्यं चिकेतति ।
त्वावृधो मघवन्दाश्वध्वरो मक्षू स वाजं भरते धना नृभिः ॥४॥
त्वं शर्धाय महिना गृणान उरु कृधि मघवञ्छग्धि रायः ।
त्वं नो मित्रो वरुणो न मायी पित्वो न दस्म दयसे विभक्ता ॥५॥

॥ १४८ ॥ ऋषिः—१-५ पृथुर्वैन्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ विराट् त्रिष्टुप् ॥ २ आर्चीभुरिक् त्रिष्टुप् । ३, ५ पादनिचृत्त्रिष्टुप् ॥ ४ आर्चीस्वराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥६॥ सुष्वाणास इन्द्र स्तुमसि त्वा ससवांसश्च तुविनृम्ण वाजम् ।
आ नो भर सुवितं यस्य चाकन्त्मना तना सनुयाम त्वोताः ॥१॥
ऋष्वस्त्वमिन्द्र शूर जातो दासीर्विशः सूर्येण सह्याः ।
गुहा हितं गुह्यं गूळ्हमप्सु बिभृमसि प्रस्रवणे न सोमम् ॥२॥
अर्यो वा गिरो अभ्यर्च विद्वानृषीणां विप्रः सुमतिं चकानः ।
ते स्याम ये रणयन्त सोमैरेनोत तुभ्यं रथोळ्ह भक्षैः ॥३॥
इमा ब्रह्मेन्द्र तुभ्यं शंसि दा नृभ्यो नृणां शूर शवः ।
तेभिर्भव सक्रतुर्येषु चाकन्नुत त्रायस्व गृणत उत स्तीन् ॥४॥
श्रुधी हवमिन्द्र शूर पृथ्या उत स्तवसे वेन्यस्यार्कैः ।
आ यस्ते योनिं घृतवन्तमस्वारूर्मिर्न निम्नैर्द्रवयन्त वक्वाः ॥५॥

॥ १४९ ॥ ऋषिः—१-५ अर्चन्हैरण्यस्तूपः ॥ देवता—सविता ॥ छन्दः—१, ४ भुरिक् त्रिष्टुप् ।
२, ५ विराट् त्रिष्टुप् । ३ निचृत्त्रिष्टुप् । स्वरः—धैवतः ॥

॥७॥ सविता यन्त्रैः पृथिवीमरम्णादस्कम्भने सविता द्यामदृंहत् ।
अश्वमिवाधुक्षद्धुनिमन्तरिक्षमतूर्ते बद्धं सविता समुद्रम् ॥१॥
यत्रा समुद्रः स्कभितो व्यौनदपां नपात्सविता तस्य वेद ।
अतो भूरत आ उत्थितं रजोऽतो द्यावापृथिवी अप्रथेताम् ॥२॥
पश्चेदमन्यदभवद्यजत्रममर्त्यस्य भुवनस्य भूना ।
सुपर्णो अङ्ग सवितुर्गरुत्मान्पूर्वो जातः स उ अस्यानु धर्म ॥३॥
गाव इव ग्रामं यूयुधिरिवाश्वान्वाश्रेव वत्सं सुमना दुहाना ।
पतिरिव जायामभि नो न्येतु धर्ता दिवः सविता विश्ववारः ॥४॥
हिरण्यस्तूपः सवितर्यथा त्वाङ्गिरसो जुह्वे वाजे अस्मिन् ।
एवा त्वार्चन्नवसे वन्दमानः सोमस्येवांशुं प्रति जागराहम् ॥५॥

॥ १५० ॥ ऋषिः—१-५ मृळीको वासिष्ठः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, २ बृहती ।
३ निचृद् बृहती । ४ उपरिष्टाज्ज्योतिर्नाम जगती वा । ५ उपरिष्टाज्ज्योतिः ॥ स्वरः -१-३
मध्यमः । ४. ५ निषादः ॥

॥८॥ समिद्धश्चित्समिध्यसे देवेभ्यो हव्यवाहन ।
आदित्यै रुद्रैर्वसुभिर्न आ गहि मृळीकाय न आ गहि ॥१॥
इमं यज्ञमिदं वचो जुजुषाण उपागहि ।
मर्तासस्त्वा समिधान हवामहे मृळीकाय हवामहे ॥२॥
त्वामु जातवेदसं विश्ववारं गृणे धिया ।
अग्ने देवाँ आ वह नः प्रियव्रतान्मृळीकाय प्रियव्रतान् ॥३॥
अग्निर्देवो देवानामभवत्पुरोहितोऽग्निं मनुष्या३ ऋषयः समीधिरे ।
अग्निं महो धनसातावहं हुवे मृळीकं धनसातये ॥४॥
अग्निरत्रिं भरद्वाजं गविष्ठिरं प्रावन्नः कण्वं त्रसदस्युमाहवे ।
अग्निं वसिष्ठो हवते पुरोहितो मृळीकाय पुरोहितः ॥५॥

॥ १५१ ॥ ऋषिः—१-५ श्रद्धा कामायनी ॥ देवता—श्रद्धा ॥ छन्दः—१, ४, ५ अनुष्टुप् २
विराडनुष्टुप् । ३ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥९॥ श्रद्धयाग्निः समिध्यते श्रद्धया हूयते हविः ।
श्रद्धां भगस्य मूर्धनि वचसा वेदयामसि ॥१॥

प्रि॒यं श्र॑द्धे॒ दद॑तः प्रि॒यं श्र॑द्धे॒ दिदा॑सतः ।
प्रि॒यं भो॒जेषु॒ यज्व॑स्वि॒दं म॑ उदि॒तं कृ॑धि ॥२॥
यथा॑ दे॒वा असु॑रेषु श्र॒द्धामु॒ग्रेषु॑ चक्रि॒रे ।
ए॒वं भो॒जेषु॒ यज्व॑स्व॒स्माक॑मुदि॒तं कृ॑धि ॥३॥
श्र॒द्धां दे॒वा यज॑माना वा॒युगो॑पा॒ उपा॑सते ।
श्र॒द्धां हृ॑द॒य्य१॒॑याकू॑त्या श्र॒द्धया॑ विन्दते॒ वसु॑ ॥४॥
श्र॒द्धां प्रा॒तर्ह॑वामहे श्र॒द्धां म॒ध्यंदि॑नं॒ परि॑ ।
श्र॒द्धां सूर्य॑स्य नि॒म्रुचि॒ श्रद्धे॒ श्रद्धा॑पये॒ह नः॑ ॥५॥

८५ [द्वादशोऽनुवाकः ॥ सू० १५२-१९१]

॥ १५२ ॥ ऋषिः—१-५ शासो भारद्वाजः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २, ४ निचृदनुष्टुप् । ३ अनुष्टुप् । ५ विराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥१०॥ शा॒स इ॒त्था म॒हाँ अ॑स्यमित्रखा॒दो अद्भु॑तः ।
न यस्य॑ ह॒न्यते॒ सखा॒ न जीय॑ते॒ कदा॑ च॒न ॥१॥
स्व॒स्ति॒दा वि॒शस्पति॑र्वृत्र॒हा वि॑मृ॒धो व॒शी ।
वृषेन्द्रः॑ पु॒र ए॑तु नः सोम॒पा अ॑भयंक॒रः ॥२॥
वि रक्षो॒ वि मृधो॑ जहि॒ वि वृ॒त्रस्य॒ हनू॑ रुज ।
वि म॒न्युमि॑न्द्र वृत्रहन्न॒मित्र॑स्याभि॒दास॑तः ॥३॥
वि न॑ इन्द्र॒ मृधो॑ जहि नी॒चा य॑च्छ पृतन्य॒तः ।
यो अ॒स्माँ अ॑भि॒दास॒त्यध॑रं गमया॒ तमः॑ ॥४॥
अपे॑न्द्र द्विष॒तो मनोऽप॒ जिज्या॑सतो व॒धम् ।
वि म॒न्योः शर्म॑ यच्छ॒ वरी॑यो यवया व॒धम् ॥५॥

॥ १५३ ॥ ऋषिः—१-५ इन्द्रमातरो देवजामयः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ निचृद्गायत्री । २-५ विराड्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥११॥ ई॒ङ्खय॑न्तीरप॒स्युव॒ इन्द्रं॑ जा॒तमुपा॑सते । भे॒जा॒नासः॑ सु॒वीर्य॑म् ॥१॥
त्वमि॑न्द्र॒ बला॒दधि॒ सह॑सो जा॒त ओज॑सः । त्वं वृ॑ष॒न्वृषेद॑सि ॥२॥
त्वमि॑न्द्रासि वृत्र॒हा व्य१॒॑न्तरि॑क्षमतिरः । उद्द्याम॑स्तभ्ना॒ ओज॑सा ॥३॥
त्वमि॑न्द्र स॒जोष॑सम॒र्कं बि॑भर्षि बा॒ह्वोः । वज्रं॒ शिशा॑न॒ ओज॑सा ॥४॥
त्वमि॑न्द्राभि॒भूर॑सि॒ विश्वा॑ जा॒तान्योज॑सा । स विश्वा॒ भुव॒ आभ॑वः ॥५॥

॥ १५४ ॥ ऋषिः—१-५ यमी ॥ देवता—भाववृत्तम् ॥ छन्दः—१, ३, ४ अनुष्टुप् ।
२, ५ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥१२॥ सोम॒ एके॑भ्यः पवते घृ॒तमेक॒ उपा॑सते ।
येभ्यो॒ मधु॑ प्र॒धाव॑ति॒ ताँश्चि॑दे॒वापि॑ गच्छतात् ॥१॥
तप॑सा॒ ये अ॑नाधृ॒ष्यास्तप॑सा॒ ये स्व॑र्य॒युः ।
तपो॒ ये च॑क्रि॒रे मह॒स्ताँश्चि॑दे॒वापि॑ गच्छतात् ॥२॥
ये युध्य॑न्ते प्र॒धने॑षु॒ शूरा॑सो॒ ये त॑नू॒त्यजः॑ ।
ये वा॑ स॒हस्र॑दक्षिणा॒स्ताँश्चि॑दे॒वापि॑ गच्छतात् ॥३॥
ये चि॒त्पूर्व॑ ऋत॒साप॑ ऋ॒तावा॑न ऋता॒वृधः॑ ।
पि॒तृन्तप॑स्वतो यम॒ ताँश्चि॑दे॒वापि॑ गच्छतात् ॥४॥
स॒हस्र॑णीथाः क॒वयो॒ ये गो॑पा॒यन्ति॒ सूर्य॑म् ।
ऋषी॒न्तप॑स्वतो यम तपो॒जाँ अपि॑ गच्छतात् ॥५॥

॥ १५५ ॥ ऋषिः—१-५ शिरिम्बिठो भारद्वाजः ॥ देवता—१, ४ अलक्ष्मीघ्नम् । २, ३ ब्रह्मणस्पतिः ।
५ विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—१, २, ४ निचृदनुष्टुप् । ३ अनुष्टुप् । ५ विराडनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥१३॥ अरा॑यि॒ काणे॒ विक॑टे गि॒रिं ग॑च्छ सदान्वे ।
शि॒रिम्बि॑ठस्य॒ सत्व॑भि॒स्तेभि॑ष्ट्वा चातयामसि ॥१॥
च॒त्तो इ॒तश्च॒त्तामु॒तः सर्वा॑ भ्रू॒णान्या॒रुषी॑ ।
अ॒रा॒य्यं॑ ब्रह्मणस्पते॒ तीक्ष्ण॑शृङ्गोदृ॒षन्नि॑हि ॥२॥
अ॒दो यद्दारु॒ प्लव॑ते॒ सिन्धोः॑ पा॒रे अ॑पूरु॒षम् ।
तदा र॑भस्व दुर्हणो॒ तेन॑ गच्छ परस्त॒रम् ॥३॥
यद्ध॒ प्राची॒रज॑ग॒न्तोरो॑ मण्डूरधाणिकीः ।
ह॒ता इन्द्र॑स्य॒ शत्र॑वः॒ सर्वे॑ बुद्बु॒दया॑शवः ॥४॥
परी॒मे गाम॑नेषत॒ पर्य॒ग्निम॑हृषत ।
दे॒वेष्व॑क्रत॒ श्रवः॒ क इ॒माँ आ द॑धर्षति ॥५॥

॥ १५६ ॥ ऋषिः—१-५ केतुराग्नेयः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१, ३, ५ गायत्री ।
२, ४ निचृद्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१४॥ अ॒ग्निं हि॑न्वन्तु नो॒ धियः॒ सप्ति॑मा॒शुमि॑वा॒जिषु॑ । तेन॑ जेष्म॒ धनं॑धनम् ॥१॥
यया॒ गा आ॒करा॑महे॒ सेन॑याग्ने॒ तवो॒त्या । तां नो॑ हिन्व म॒घत्त॑ये ॥२॥

अग्ने स्थूरं रयिं भर पृथुं गोमन्तमश्विनम्। अङ्धि खं वर्तया पणिम् ॥३॥
अग्ने नक्षत्रमजरमा सूर्यं रोहयो दिवि। दधज्ज्योतिर्जनेभ्यः ॥४॥
अग्ने केतुर्विशामसि प्रेष्ठः श्रेष्ठ उपस्थसत्। बोधा स्तोत्रे वयो दधत् ॥५॥

॥ १५७ ॥ ऋषिः—१-५ भुवन आप्त्यः, साधनो वा भौवनः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥ छन्दः—द्विपदा-त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१५॥ इमा नु कं भुवना सीषधामेन्द्रश्च विश्वे च देवाः। १
यज्ञं च नस्तन्वं च प्रजां चादित्यैरिन्द्रः सह चीकॢपाति ॥१॥ २
आदित्यैरिन्द्रः सगणो मरुद्भिरस्माकं भूत्वविता तनूनाम्। ३
हत्वाय देवा असुरान्यदायन्देवा देवत्वमभिरक्षमाणाः ॥२॥ ४
प्रत्यञ्चमर्कमनयञ्छचीभिरादित्स्वधामिषिरां पर्यपश्यन् ॥३॥ ५

॥ १५८ ॥ ऋषिः—१-५ चक्षुः सौर्यः ॥ देवता—सूर्यः ॥ छन्दः—१ आर्चीस्वराड् गायत्री । २ स्वराड्-गायत्री । ३ गायत्री । ४ निचृद् गायत्री । ५ विराड् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥१६॥ सूर्यो नो दिवस्पातु वातो अन्तरिक्षात्। अग्निर्नः पार्थिवेभ्यः ॥१॥
जोषा सवितर्यस्य ते हरः शतं सवाँ अर्हति। पाहि नो दिद्युतः पतन्त्याः ॥२॥
चक्षुर्नो देवः सविता चक्षुर्न उत पर्वतः। चक्षुर्धाता दधातु नः ॥३॥
चक्षुर्नो धेहि चक्षुषे चक्षुर्विख्यै तनूभ्यः। सं चेदं वि च पश्येम ॥४॥
सुसंदृशं त्वा वयं प्रति पश्येम सूर्य। वि पश्येम नृचक्षसः ॥५॥

॥ १५९ ॥ ऋषिः—१-६ शची पौलोमी ॥ देवता—शची पौलोमी ॥ छन्दः—१-३, ५ निचृदनुष्टुप् । ४ पादनिचृदनुष्टुप् । ६ अनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥१७॥ उदसौ सूर्यो अगादुदयं मामको भगः।
अहं तद्विद्वला पतिमभ्यसाक्षि विषासहिः ॥१॥
अहं केतुरहं मूर्धाहमुग्रा विवाचनी।
ममेदनु क्रतुं पतिः सेहानाया उपाचरेत् ॥२॥
मम पुत्राः शत्रुहणोऽथो मे दुहिता विराट्।
उताहमस्मि संजया पत्यौ मे श्लोक उत्तमः ॥३॥
येनेन्द्रो हविषा कृत्व्यभवद्द्युम्न्युत्तमः।
इदं तदक्रि देवा असपत्ना किलाभुवम् ॥४॥

असपत्ना सपत्नघ्नी जयन्त्यभिभूवरी ।
आवृक्षमन्यासां वर्चो राधो अस्थेयसामिव ॥५॥
समजैषमिमा अहं सपत्नीरभिभूवरी ।
यथाहमस्य वीरस्य विराजानि जनस्य च ॥६॥

॥ १६० ॥ ऋषिः—१-५ पूरणो वैश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, ३ त्रिष्टुप् ।
२ पादनिचृत्त्रिष्टुप् । ४, ५ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥१८॥ तीव्रस्याभिवयसो अस्य पाहि सर्वरथा वि हरी इह मुञ्च ।
इन्द्र मा त्वा यजमानासो अन्ये नि रीरमन्तुभ्यमिमे सुतासः ॥१॥
तुभ्यं सुतास्तुभ्यमु सोत्वासस्त्वां गिरः श्वात्र्या आ ह्वयन्ति ।
इन्द्रेदमद्य सवनं जुषाणो विश्वस्य विद्वाँ इह पाहि सोमम् ॥२॥
य उशता मनसा सोममस्मै सर्वहृदा देवकामः सुनोति ।
न गा इन्द्रस्तस्य परा ददाति प्रशस्तमिच्चारुमस्मै कृणोति ॥३॥
अनुस्पष्टो भवत्येषो अस्य यो अस्मै रेवान्न सुनोति सोमम् ।
निररत्नौ मघवा तं दधाति ब्रह्मद्विषो हन्त्यनानुदिष्टः ॥४॥
अश्वायन्तो गव्यन्तो वाजयन्तो हवामहे त्वोपगन्तवा उ ।
आभूषन्तस्ते सुमतौ नवायां वयमिन्द्र त्वा शुनं हुवेम ॥५॥

॥ १६१ ॥ ऋषिः—१-५ यक्ष्मनाशनः प्राजापत्यः ॥ देवता—राजयक्ष्मघ्नम् ॥ छन्दः—१, ४ भुरिक् त्रिष्टुप् ।
२ त्रिष्टुप् । ३ निचृत्त्रिष्टुप् । ५ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—१-४ धैवतः । ५ गान्धारः ॥

॥१९॥ मुञ्चामि त्वा हविषा जीवनाय कमज्ञातयक्ष्मादुत राजयक्ष्मात् ।
ग्राहिर्जग्राह यदि वैतदेनं तस्या इन्द्राग्नी प्र मुमुक्तमेनम् ॥१॥
यदि क्षितायुर्यदि वा परेतो यदि मृत्योरन्तिकं नीत एव ।
तमा हरामि निर्ऋतेरुपस्थादस्पार्षमेनं शतशारदाय ॥२॥
सहस्राक्षेण शतशारदेन शतायुषा हविषाहार्षमेनम् ।
शतं यथेमं शरदो नयातीन्द्रो विश्वस्य दुरितस्य पारम् ॥३॥
शतं जीव शरदो वर्धमानः शतं हेमन्ताञ्छतमु वसन्तान् ।
शतमिन्द्राग्नी सविता बृहस्पतिः शतायुषा हविषेमं पुनर्दुः ॥४॥
आहार्षं त्वाविदं त्वा पुनरागाः पुनर्नव ।
सर्वाङ्ग सर्वं ते चक्षुः सर्वमायुश्च तेऽविदम् ॥५॥

॥ १६२ ॥ ऋषिः—१-६ रक्षोहा ब्राह्मः ॥ देवता—गर्भसंस्रावे प्रायश्चित्तम् ॥ छन्दः—१, २, ४ निचृदनुष्टुप् । ३, ५, ६ अनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥२०॥ ब्रह्मणाग्निः संविदानो रक्षोहा बाधतामितः ।
अमीवा यस्ते गर्भं दुर्णामा योनिमाशये ॥१॥
यस्ते गर्भममीवा दुर्णामा योनिमाशये ।
अग्निष्टं ब्रह्मणा सह निष्क्रव्यादमनीनशत् ॥२॥
यस्ते हन्ति पतयन्तं निषत्स्नुं यः सरीसृपम् ।
जातं यस्ते जिघांसति तमितो नाशयामसि ॥३॥
यस्त ऊरू विहरत्यन्तरा दंपती शये ।
योनिं यो अन्तरारेळ्हि तमितो नाशयामसि ॥४॥
यस्त्वा भ्राता पतिर्भूत्वा जारो भूत्वा निपद्यते ।
प्रजां यस्ते जिघांसति तमितो नाशयामसि ॥५॥
यस्त्वा स्वप्नेन तमसा मोहयित्वा निपद्यते ।
प्रजां यस्ते जिघांसति तमितो नाशयामसि ॥६॥

॥ १६३ ॥ ऋषिः—१-६ विवृहा काश्यपः ॥ देवता—यक्ष्मघ्नम् ॥ छन्दः—१, ६ अनुष्टुप् । २-५ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥२१॥ अक्षीभ्यां ते नासिकाभ्यां कर्णाभ्यां छुबुकादधि ।
यक्ष्मं शीर्षण्यं मस्तिष्काज्जिह्वाया वि वृहामि ते ॥१॥
ग्रीवाभ्यस्त उष्णिहाभ्यः कीकसाभ्यो अनूक्यात् ।
यक्ष्मं दोषण्य१मंसाभ्यां बाहुभ्यां वि वृहामि ते ॥२॥
आन्त्रेभ्यस्ते गुदाभ्यो वनिष्ठोर्हृदयादधि ।
यक्ष्मं मतस्नाभ्यां यक्नः प्लाशिभ्यो वि वृहामि ते ॥३॥
ऊरुभ्यां ते अष्ठीवद्भ्यां पार्ष्णिभ्यां प्रपदाभ्याम् ।
यक्ष्मं श्रोणिभ्यां भासदाद्भंससो वि वृहामि ते ॥४॥
मेहनाद्वनंकरणाल्लोमभ्यस्ते नखेभ्यः ।
यक्ष्मं सर्वस्मादात्मनस्तमिदं वि वृहामि ते ॥५॥
अङ्गादङ्गाल्लोम्नोलोम्नो जातं पर्वणिपर्वणि ।
यक्ष्मं सर्वस्मादात्मनस्तमिदं वि वृहामि ते ॥६॥

॥ १६४ ॥ ऋषिः—१-५ प्रचेताः ॥ देवता—दुःस्वप्नघ्नम् ॥ छन्दः—१ निचृदनुष्टुप् । २ अनुष्टुप् ।
४ विराडनुष्टुप् । ३ आर्चीभुरिक्त्रिष्टुप् । ५ पङ्क्तिः ॥ स्वरः—१, २, ४ गान्धारः ।
३ धैवतः । ५ पञ्चमः ॥

॥२२॥ अपेहि मनसस्पतेऽप क्राम परश्चर ।
परो निर्ऋत्या आ चक्ष्व बहुधा जीवतो मनः ॥१॥
भद्रं वै वरं वृणते भद्रं युञ्जन्ति दक्षिणम् ।
भद्रं वैवस्वते चक्षुर्बहुत्रा जीवतो मनः ॥२॥
यदाशसा निःशसाभिशसोपारिम जाग्रतो यत्स्वपन्तः ।
अग्निर्विश्वान्यप दुष्कृतान्यजुष्टान्यारे अस्मद्दधातु ॥३॥
यदिन्द्र ब्रह्मणस्पतेऽभिद्रोहं चरामसि ।
प्रचेता न आङ्गिरसो द्विषतां पात्वंहसः ॥४॥
अजैष्माद्यासनाम चाभूमानागसो वयम् ।
जाग्रत्स्वप्नः संकल्पः पापो यं द्विष्मस्तं स ऋच्छतु यो नो द्वेष्टि तमृच्छतु ॥५॥

॥ १६५ ॥ ऋषिः—१-५ कपोतो नैर्ऋतः ॥ देवता—कपोतापहतौ प्रायश्चित्तं वैश्वदेवम् ॥ छन्दः—१
स्वराट्त्रिष्टुप् । २, ३ निचृत् त्रिष्टुप् । ४ भुरिक् त्रिष्टुप् । ५ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२३॥ देवाः कपोत इषितो यदिच्छन्दूतो निर्ऋत्या इदमाजगाम ।
तस्मा अर्चाम कृणवाम निष्कृतिं शं नो अस्तु द्विपदे शं चतुष्पदे ॥१॥
शिवः कपोत इषितो नो अस्त्वनागा देवाः शकुनो गृहेषु ।
अग्निर्हि विप्रो जुषतां हविर्नः परि हेतिः पक्षिणी नो वृणक्तु ॥२॥
हेतिः पक्षिणी न दभात्यस्मानाष्ट्र्यां पदं कृणुते अग्निधाने ।
शं नो गोभ्यश्च पुरुषेभ्यश्चास्तु मा नो हिंसीदिह देवाः कपोतः ॥३॥
यदुलूको वदति मोघमेतद्यत्कपोतः पदमग्नौ कृणोति ।
यस्य दूतः प्रहित एष एतत्तस्मै यमाय नमो अस्तु मृत्यवे ॥४॥
ऋचा कपोतं नुदत प्रणोदमिषं मदन्तः परि गां नयध्वम् ।
संयोपयन्तो दुरितानि विश्वा हित्वा न ऊर्जं प्र पतात्पतिष्ठः ॥५॥

॥ १६६ ॥ ऋषिः—१-५ ऋषभो वैराजः शाक्वरो वा ॥ देवता—सपत्नघ्नम् ॥ छन्दः—१, २ अनुष्टुप् ।
३, ४ निचृदनुष्टुप् । ५ महापङ्क्तिः ॥ स्वरः—१-४ गान्धारः । ५ पञ्चमः ॥

॥२४॥ ऋषभं मा समानानां सपत्नानां विषासहिम् ।
हन्तारं शत्रूणां कृधि विराजं गोपतिं गवाम् ॥१॥

अहमस्मि सपत्नहेन्द्र इवारिष्टो अक्षतः ।
अधः सपत्ना मे पदोरिमे सर्वे अभिष्ठिताः ॥२॥
अत्रैव वोऽपि नह्याम्युभे आर्त्नी इव ज्यया ।
वाचस्पते नि षेधेमान्यथा मदधरं वदान् ॥३॥
अभिभूरहमागमं विश्वकर्मेण धाम्ना ।
आ वश्चित्तमा वो व्रतमा वोऽहं समितिं ददे ॥४॥
योगक्षेमं व आदायाहं भूयासमुत्तम आ वो मूर्धानमक्रमीम् ।
अधस्पदान्म उद्वदत मण्डूका इवोदकान्मण्डूका उदकादिव ॥५॥

॥ १६७ ॥ ऋषिः—१-४ विश्वामित्रजमदग्नी ॥ देवता—१, २, ४ इन्द्रः । ३ लिङ्गोक्ताः ॥ छन्दः—१ आर्चीस्वराड् जगती । २, ४ विराड् जगती । ३ जगती ॥ स्वरः—निषादः ॥

॥२५॥ तुभ्येदमिन्द्र परि षिच्यते मधु त्वं सुतस्य कलशस्य राजसि ।
त्वं रयिं पुरुवीरामु नस्कृधि त्वं तपः परितप्याजयः स्वः ॥१॥
स्वर्जितं महि मन्दानमन्धसो हवामहे परि शक्रं सुताँ उप ।
इमं नो यज्ञमिह बोध्या गहि स्पृधो जयन्तं मघवानमीमहे ॥२॥
सोमस्य राज्ञो वरुणस्य धर्मणि बृहस्पतेरनुमत्या उ शर्मणि ।
तवाहमद्य मघवन्नुपस्तुतौ धातर्विधातः कलशाँ अभक्षयम् ॥३॥
प्रसूतो भक्षमकरं चरावपि स्तोमं चेमं प्रथमः सूरिरुन्मृजे ।
सुते सातेन यद्यागमं वां प्रति विश्वामित्रजमदग्नी दमे ॥४॥

॥ १६८ ॥ ऋषिः—१-४ अनिलो वातायनः ॥ देवता—वायुः ॥ छन्दः—१, ३ निचृत्त्रिष्टुप् । २, ४ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥२६॥ वातस्य नु महिमानं रथस्य रुजन्नेति स्तनयन्नस्य घोषः ।
दिविस्पृग्यात्यरुणानि कृण्वन्नुतो एति पृथिव्या रेणुमस्यन् ॥१॥
सं प्रेरते अनु वातस्य विष्ठा ऐनं गच्छन्ति समनं न योषाः ।
ताभिः सयुक्सरथं देव ईयतेऽस्य विश्वस्य भुवनस्य राजा ॥२॥
अन्तरिक्षे पथिभिरीयमानो न नि विशते कतमच्चनाहः ।
अपां सखा प्रथमजा ऋतावा क्व स्विज्जातः कुत आ बभूव ॥३॥
आत्मा देवानां भुवनस्य गर्भो यथावशं चरति देव एषः ।
घोषा इदस्य शृण्विरे न रूपं तस्मै वाताय हविषा विधेम ॥४॥

।। १६९ ।। ऋषिः—१-४ शबरः काक्षीवतः ।। देवता—गावः ।। छन्दः—१ विराट्त्रिष्टुप् ।
२, ४ त्रिष्टुप् । ३ निचृत्त्रिष्टुप् ।। स्वरः—धैवतः ।।

॥२७॥ मयोभूर्वातो अभि वातूस्रा ऊर्जस्वतीरोषधीरा रिशन्ताम् ।
पीवस्वतीर्जीवधन्याः पिबन्त्ववसाय पद्वते रुद्र मृळ ॥१॥
याः सरूपा विरूपा एकरूपा यासामग्निरिष्ट्या नामानि वेद ।
या अङ्गिरसस्तपसेह चक्रुस्ताभ्यः पर्जन्य महि शर्म यच्छ ॥२॥
या देवेषु तन्व१मैरयन्त यासां सोमो विश्वा रूपाणि वेद ।
ता अस्मभ्यं पयसा पिन्वमानाः प्रजावतीरिन्द्र गोष्ठे रिरीहि ॥३॥
प्रजापतिर्मह्यमेता रराणो विश्वैर्देवैः पितृभिः संविदानः ।
शिवाः सतीरुप नो गोष्ठमाकस्तासां वयं प्रजया सं सदेम ॥४॥

।। १७० ।। ऋषिः—१-४ विभ्राट् सूर्यः ।। देवता—सूर्यः ।। छन्दः—१, ३, विराड्जगती । २ जगती
४ आस्तारपङ्क्तिः ।। स्वरः—१-३ निषादः । ४ पञ्चमः ।।

॥२८॥ विभ्राड्बृहत्पिबतु सोम्यं मध्वायुर्दधद्यज्ञपतावविह्रुतम् ।
वातजूतो यो अभिरक्षति त्मना प्रजाः पुपोष पुरुधा वि राजति ॥१॥
विभ्राड्बृहत्सुभृतं वाजसातमं धर्मन्दिवो धरुणे सत्यमर्पितम् ।
अमित्रहा वृत्रहा दस्युहंतमं ज्योतिर्जज्ञे असुरहा सपत्नहा ॥२॥
इदं श्रेष्ठं ज्योतिषां ज्योतिरुत्तमं विश्वजिद्धनजिदुच्यते बृहत् ।
विश्वभ्राड्भ्राजो महि सूर्यो दृश उरु पप्रथे सह ओजो अच्युतम् ॥३॥
विभ्राजञ्ज्योतिषा स्व१रगच्छो रोचनं दिवः ।
येनेमा विश्वा भुवनान्याभृता विश्वकर्मणा विश्वदेव्यावता ॥४॥

।। १७१ ।। ऋषिः—१-४ इटो भार्गवः ।। देवता—इन्द्रः ।। छन्दः—१ निचृद्गायत्री । २, ४ विराड्गायत्री । ३ पादनिचृद् गायत्री ।। स्वरः—षड्जः ।।

॥२९॥ त्वं त्यमिटतो रथमिन्द्र प्रावः सुतावतः । अशृणोः सोमिनो हवम् ॥१॥
त्वं मखस्य दोधतः शिरोऽव त्वचो भरः । अगच्छः सोमिनो गृहम् ॥२॥
त्वं त्यमिन्द्र मर्त्यमास्त्रबुध्नाय वेन्यम् । मुहुः श्रथ्ना मनस्यवे ॥३॥
त्वं त्यमिन्द्र सूर्यं पश्चा सन्तं पुरस्कृधि । देवानां चित्तिरो वशम् ॥४॥

।। १७२ ।। ऋषिः—१-४ संवर्तः ।। देवता—उषा ।। छन्दः—पिपीलिकामध्यागायत्री ।। स्वरः—षड्जः

॥३०॥ आ याहि वनसा सह गावः सचन्त वर्तनिं यदूधभिः ।
आ याहि वस्व्या धिया मंहिष्ठो जारयन्मखः सुदानुभिः ॥१॥

पितुभृतो न तन्तुमित्सुदानवः प्रति दध्मो यजामसि । ३
उषा अप स्वसुस्तमः सं वर्तयति वर्तनिं सुजातता ॥२॥ ४

॥ १७३ ॥ ऋषिः—१-६ ध्रुवः ॥ देवता—राज्ञःस्तुतिः ॥ छन्दः—१, ३-५ अनुष्टुप् । २ भुरिगनुष्टुप् ।
६ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥३१॥ आ त्वाहार्षमन्तरेधि ध्रुवस्तिष्ठाविचाचलिः ।
विशस्त्वा सर्वा वाञ्छन्तु मा त्वद्राष्ट्रमधि भ्रशत् ॥१॥
इहैवैधि माप च्योष्ठाः पर्वत इवाविचाचलिः ।
इन्द्र इवेह ध्रुवस्तिष्ठेह राष्ट्रमु धारय ॥२॥
इममिन्द्रो अदीधरद्ध्रुवं ध्रुवेण हविषा ।
तस्मै सोमो अधि ब्रवत्तस्मा उ ब्रह्मणस्पतिः ॥३॥
ध्रुवा द्यौर्ध्रुवा पृथिवी ध्रुवासः पर्वता इमे ।
ध्रुवं विश्वमिदं जगद्ध्रुवो राजा विशामयम् ॥४॥
ध्रुवं ते राजा वरुणो ध्रुवं देवो बृहस्पतिः ।
ध्रुवं त इन्द्रश्चाग्निश्च राष्ट्रं धारयतां ध्रुवम् ॥५॥
ध्रुवं ध्रुवेण हविषाभि सोमं मृशामसि ।
अथो त इन्द्रः केवलीर्विशो बलिहृतस्करत् ॥६॥

॥ १७४ ॥ ऋषिः—१-५ अभीवर्तः ॥ देवता—राज्ञः स्तुतिः ॥ छन्दः—१, ५ निचृदनुष्टुप् ।
२, ३ विराडनुष्टुप् । ४ पादनिचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥३२॥ अभीवर्तेन हविषा येनेन्द्रो अभिवावृते ।
तेनास्मान्ब्रह्मणस्पतेऽभि राष्ट्राय वर्तय ॥१॥
अभिवृत्य सपत्नानभि या नो अरातयः ।
अभि पृतन्यन्तं तिष्ठाभि यो न इरस्यति ॥२॥
अभि त्वा देवः सविताभि सोमो अवीवृतत् ।
अभि त्वा विश्वा भूतान्यभीवर्तो यथाससि ॥३॥
येनेन्द्रो हविषा कृत्व्यभवद्द्युम्न्युत्तमः ।
इदं तदक्रि देवा असपत्नः किलाभुवम् ॥४॥
असपत्नः सपत्नहाभिराष्ट्रो विषासहिः ।
यथाहमेषां भूतानां विराजानि जनस्य च ॥५॥

॥ १७५ ॥ ऋषिः—१-४ ऊर्ध्वग्रावार्बुदः ॥ देवता—ग्रावाणः ॥ छन्दः—१, २, ४ गायत्री । ३
विराड्गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥३३॥ प्र वो ग्रावाणः सविता देवः सुवतु धर्मणा । धूर्षु युज्यध्वं सुनुत ॥१॥
ग्रावाणो अप दुच्छुनामप सेधत दुर्मतिम् । उस्राः कर्तन भेषजम् ॥२॥
ग्रावाण उपरेष्वा महीयन्ते सजोषसः । वृष्णे दधतो वृष्ण्यम् ॥३॥
ग्रावाणः सविता नु वो देवः सुवतु धर्मणा । यजमानाय सुन्वते ॥४॥

॥ १७६ ॥ ऋषिः—१-४ सूनुरार्भवः ॥ देवता—१ ऋभवः । २-४ अग्निः ॥ छन्दः—१, ४ विराडनुष्टुप् ।
३ अनुष्टुप् । २ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—१, ३, ४ गान्धारः । २ षड्जः ॥

॥३४॥ प्र सूनव ऋभूणां बृहन्नवन्त वृजना ।
क्षामा ये विश्वधायसोऽश्नन्धेनुं न मातरम् ॥१॥
प्र देवं देव्या धिया भरता जातवेदसम् ।
हव्या नो वक्षदानुषक् ॥२॥
अयमु ष्य प्र देवयुर्होता यज्ञाय नीयते ।
रथो न योरभीवृतो घृणीवाञ्चेतति त्मना ॥३॥
अयमग्निरुरुष्यत्यमृतादिव जन्मनः ।
सहसश्चित्सहीयान्देवो जीवातवे कृतः ॥४॥

॥ १७७ ॥ ऋषिः—१-३ पतङ्गः प्राजापत्यः ॥ देवता—मायाभेदः ॥ छन्दः—१ जगती ।
२ विराट् त्रिष्टुप् । ३ निचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१ निषादः । २, ३ धैवतः ॥

॥३५॥ पतङ्गमक्तमसुरस्य मायया हृदा पश्यन्ति मनसा विपश्चितः ।
समुद्रे अन्तः कवयो वि चक्षते मरीचीनां पदमिच्छन्ति वेधसः ॥१॥
पतङ्गो वाचं मनसा बिभर्ति तां गन्धर्वोऽवदद्गर्भे अन्तः ।
तां द्योतमानां स्वर्यं मनीषामृतस्य पदे कवयो नि पान्ति ॥२॥
अपश्यं गोपामनिपद्यमानमा च परा च पथिभिश्चरन्तम् ।
स सध्रीचीः स विषूचीर्वसान आ वरीवर्ति भुवनेष्वन्तः ॥३॥

॥ १७८ ॥ ऋषिः—१-३ अरिष्टनेमिस्तार्क्ष्यः ॥ देवता—तार्क्ष्यः ॥ छन्दः—१ विराट् त्रिष्टुप् ।
२ निचृत्त्रिष्टुप । ३ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥३६॥ त्यमू षु वाजिनं देवजूतं सहावानं तरुतारं रथानाम् ।
अरिष्टनेमिं पृतनाजमाशुं स्वस्तये तार्क्ष्यमिहा हुवेम ॥१॥

इन्द्रस्येव रातिमाजोहुवानाः स्वस्तये नावमिवा रुहेम ।
उर्वी न पृथ्वी बहुले गभीरे मा वामेतौ मा परेतौ रिषाम ॥२॥
सद्यश्चिद्यः शवसा पञ्च कृष्टीः सूर्य इव ज्योतिषापस्ततान ।
सहस्रसाः शतसा अस्य रंहिर्न स्मा वरन्ते युवतिं न शर्याम् ॥३॥

॥ १७९ ॥ ऋषिः—१ शिविरौशीनरः । २ प्रतर्दनः काशिराजः । ३ वसुमना रौहिदश्वः ॥ देवता—इन्द्रः ॥
छन्दः—१ निचृदनुष्टुप् । २ निचृत्त्रिष्टुप् । ३ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१ गान्धारः । २, ३ धैवतः ॥

॥३७॥ उत्तिष्ठताव पश्यतेन्द्रस्य भागमृत्वियम् ।
यदि श्रातो जुहोतन यद्यश्रातो ममत्तन ॥१॥
श्रातं हविरो ष्विन्द्र प्र याहि जगाम सूरो अध्वनो विमध्यम् ।
परि त्वासते निधिभिः सखायः कुलपा न व्राजपतिं चरन्तम् ॥२॥
श्रातं मन्य ऊधनि श्रातमग्नौ सुश्रातं मन्ये तदृतं नवीयः ।
माध्यन्दिनस्य सवनस्य दध्नः पिबेन्द्र वज्रिन्पुरुकृज्जुषाणः ॥३॥

॥ १८० ॥ ऋषिः—१-३ जयः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१, २ त्रिष्टुप् । ३ विराट् त्रिष्टुप् ।
स्वरः—धैवतः ॥

॥३८॥ प्र ससाहिषे पुरुहूत शत्रूञ्ज्येष्ठस्ते शुष्म इह रातिरस्तु ।
इन्द्रा भर दक्षिणेना वसूनि पतिः सिन्धूनामसि रेवतीनाम् ॥१॥
मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः परावत आ जगन्था परस्याः ।
सृकं संशाय पविमिन्द्र तिग्मं वि शत्रून्ताळ्हि वि मृधो नुदस्व ॥२॥
इन्द्र क्षत्रमभि वाममोजोऽजायथा वृषभ चर्षणीनाम् ।
अपानुदो जनममित्रयन्तमुरुं देवेभ्यो अकृणोरु लोकम् ॥३॥

॥ १८१ ॥ ऋषिः—१ प्रथो वासिष्ठः । २ सप्रथो भारद्वाजः । ३ घर्मः सौर्यः ॥ देवता—विश्वेदेवाः ॥
छन्दः—१ निचृत्त्रिष्टुप् । २ त्रिष्टुप् । ३ पादनिचृत्त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥३९॥ प्रथश्च यस्य सप्रथश्च नामानुष्टुभस्य हविषो हविर्यत् ।
धातुर्द्युतानात्सवितुश्च विष्णो रथन्तरमा जभारा वसिष्ठः ॥१॥
अविन्दन्ते अतिहितं यदासीद्यज्ञस्य धाम परमं गुहा यत् ।
धातुर्द्युतानात्सवितुश्च विष्णोर्भरद्वाजो बृहदा चक्रे अग्नेः ॥२॥

तेऽविन्दन्मनसा दीध्याना यजुः ष्कन्नं प्रथमं देवयानम् ।
धातुर्द्युतानात्सवितुश्च विष्णोरा सूर्यादभरन्घर्ममेते ॥३॥

॥ १८२ ॥ ऋषिः—१-३ तपुर्मूर्धा बार्हस्पत्यः ॥ देवता—बृहस्पतिः ॥ छन्दः—१ भुरिक् त्रिष्टुप् ।
२ विराट् त्रिष्टुप् । ३ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥४०॥ बृहस्पतिर्नयतु दुर्गहा तिरः पुनर्नेषदघशंसाय मन्म ।
क्षिपदशस्तिमप दुर्मतिं हन्नथा करद्यजमानाय शं योः ॥१॥
नराशंसो नोऽवतु प्रयाजे शं नो अस्त्वनुयाजो हवेषु ।
क्षिपदशस्तिमप दुर्मतिं हन्नथा करद्यजमानाय शं योः ॥२॥
तपुर्मूर्धा तपतु रक्षसो ये ब्रह्मद्विषः शरवे हन्तवा उ ।
क्षिपदशस्तिमप दुर्मतिं हन्नथा करद्यजमानाय शं योः ॥३॥

॥ १८३ ॥ ऋषिः—१-३ प्राजावान्प्राजापत्यः ॥ देवता—अन्वृचं यजमानयजमानपत्नीहोत्राशिषः ॥
छन्दः—१ त्रिष्टुप् । २, ३ विराट् त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—धैवतः ॥

॥४१॥ अपश्यं त्वा मनसा चेकितानं तपसो जातं तपसो विभूतम् ।
इह प्रजामिह रयिं रराणः प्र जायस्व प्रजया पुत्रकाम ॥१॥
अपश्यं त्वा मनसा दीध्यानां स्वायां तनू ऋत्व्ये नाधमानाम् ।
उप मामुच्चा युवतिर्बभूयाः प्र जायस्व प्रजया पुत्रकामे ॥२॥
अहं गर्भमदधामोषधीष्वहं विश्वेषु भुवनेष्वन्तः ।
अहं प्रजा अजनयं पृथिव्यामहं जनिभ्यो अपरीषु पुत्रान् ॥३॥

॥ १८४ ॥ ऋषिः—१-३ त्वष्टा गर्भकर्ता विष्णुर्वा प्राजापत्यः ॥ देवताः—लिङ्गोक्ताः (गर्भार्थाशीः)
छन्दः—१, २ अनुष्टुप् । ३ निचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥४२॥ विष्णुर्योनिं कल्पयतु त्वष्टा रूपाणि पिंशतु ।
आ सिञ्चतु प्रजापतिर्धाता गर्भं दधातु ते ॥१॥
गर्भं धेहि सिनीवालि गर्भं धेहि सरस्वति ।
गर्भं ते अश्विनौ देवावा धत्तां पुष्करस्रजा ॥२॥
हिरण्ययी अरणी यं निर्मन्थतो अश्विना ।
तं ते गर्भं हवामहे दशमे मासि सूतवे ॥३॥

॥ १८५ ॥ ऋषिः—१-३ सत्यधृतिर्वारुणिः ॥ देवता—अदितिः (स्वस्त्ययनम्) ॥ छन्दः—१,
३ विराड् गायत्री । २ निचृद् गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥४३॥ महि त्रीणामवोऽस्तु द्युक्षं मित्रस्यार्यम्णः । दुराधर्षं वरुणस्य ॥१॥
नहि तेषाममा चन नाध्वसु वारणेषु । ईशे रिपुरघशंसः ॥२॥
यस्मै पुत्रासो अदितेः प्र जीवसे मर्त्याय । ज्योतिर्यच्छन्त्यजस्रम् ॥३॥

॥ १८६ ॥ ऋषिः—१-३ उलो वातायनः ॥ देवता—वायुः ॥ छन्दः—१, २ गायत्री । ३ निचृद्
गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥४४॥ वात आ वातु भेषजं शंभु मयोभु नो हृदे । प्र ण आयूंषि तारिषत् ॥१॥
उत वात पितासि न उत भ्रातोत नः सखा । स नो जीवातवे कृधि ॥२॥
यददो वात ते गृहे३ऽमृतस्य निधिर्हितः । ततो नो देहि जीवसे ॥३॥

॥ १८७ ॥ ऋषिः—१-५ वत्स आग्नेयः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—१ निचृद् गायत्री ।
२-५ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥४५॥ प्राग्नये वाचमीरय वृषभाय क्षितीनाम् । स नः पर्षदति द्विषः ॥१॥
यः परस्याः परावतस्तिरो धन्वातिरोचते । स नः पर्षदति द्विषः ॥२॥
यो रक्षांसि निजूर्वत्यग्निस्तिग्मेन शोचिषा । स नः पर्षदति द्विषः ॥३॥
यो विश्वाभि विपश्यति भुवना सं च पश्यति । स नः पर्षदति द्विषः ॥४॥
यो अस्य पारे रजसः शुक्रो अग्निरजायत । स नः पर्षदति द्विषः ॥५॥

॥ १८८ ॥ ऋषिः—१-३ श्येन आग्नेयः ॥ देवता—अग्निर्जातवेदाः ॥ छन्दः—गायत्री ॥ स्वरः—षडजः ॥

॥४६॥ प्र नूनं जातवेदसमश्वं हिनोत वाजिनम् । इदं नो बर्हिरासदे ॥१॥
अस्य प्र जातवेदसो विप्रवीरस्य मीळ्हुषः । महीमियर्मि सुष्टुतिम् ॥२॥
या रुचो जातवेदसो देवत्रा हव्यवाहनीः । ताभिर्नो यज्ञमिन्वतु ॥३॥

॥ १८९ ॥ ऋषिः—१-३ सार्पराज्ञी ॥ देवता—सार्पराज्ञी सूर्यो वा ॥ छन्दः—१ निचृद् गायत्री ।
२ विराड् गायत्री । ३ गायत्री ॥ स्वरः—षड्जः ॥

॥४७॥ आयं गौः पृश्निरक्रमीदसदन्मातरं पुरः । पितरं च प्रयन्त्स्वः ॥१॥
अन्तश्चरति रोचनास्य प्राणादपानती । व्यख्यन्महिषो दिवम् ॥२॥
त्रिंशद्धाम वि राजति वाक्पतङ्गाय धीयते । प्रति वस्तोरह द्युभिः ॥३॥

॥ १९० ऋषिः—१-३ अघमर्षणो माधुच्छन्दसः ॥ देवता—भाववृत्तम् ॥ छन्दः—१ विराडनुष्टुप् ।
२ अनुष्टुप् । ३ पादनिचृदनुष्टुप् ॥ स्वरः—गान्धारः ॥

॥४८॥ ऋ॒तं च॑ स॒त्यं चा॒भी॑द्धा॒त्तप॒सोऽध्य॑जायत ।
ततो॒ रात्र्य॑जायत॒ ततः॑ समु॒द्रो अ॑र्ण॒वः ॥१॥
स॒मु॒द्राद॑र्ण॒वादधि॑ संवत्स॒रो अ॑जायत ।
अ॒हो॒रा॒त्राणि॑ वि॒दध॒द्विश्व॑स्य मिष॒तो व॒शी ॥२॥
सू॒र्या॒च॒न्द्र॒मसौ॑ धा॒ता य॑थापू॒र्वम॑कल्पयत् ।
दिवं॑ च पृथि॒वीं चा॒न्तरि॑क्ष॒मथो॒ स्वः॑ ॥३॥

॥ १९१ ॥ ऋषिः—१-४ संवननः ॥ देवता—अग्निः । २-४ संज्ञानम् ॥ छन्दः—१ विराडनुष्टुप्
२ अनुष्टुप् । ४ निचृदनुष्टुप् । ३ त्रिष्टुप् ॥ स्वरः—१, २, ४ गान्धारः । ३ धैवतः ॥

॥४९॥ संस॒मिद्यु॑वसे वृष॒न्नग्ने॒ विश्वा॑न्य॒र्य आ ।
इ॒ळस्प॒दे समि॑ध्यसे॒ स नो॒ वसू॒न्या भ॑र ॥१॥
सं ग॑च्छध्वं॒ सं व॑दध्वं॒ सं वो॒ मनां॑सि जानताम् ।
दे॒वा भा॒गं यथा॒ पूर्वे॑ संजाना॒ना उ॒पास॑ते ॥२॥
स॒मा॒नो मन्त्रः॒ समि॑तिः समा॒नी स॑मा॒नं मनः॑ स॒ह चि॒त्तमे॑षाम् ।
स॒मा॒नं मन्त्र॑म॒भि म॑न्त्रये वः समा॒नेन॑ वो ह॒विषा॑ जुहोमि ॥३॥
स॒मा॒नी व॒ आकू॑तिः समा॒ना हृद॑यानि वः ।
स॒मा॒नम॑स्तु वो॒ मनो॒ यथा॑ वः॒ सुस॒हास॑ति ॥४॥

॥ इत्यष्टमाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥

[अष्टमाध्याये वर्गाः ४९, सूक्तानि ४९, ऋचः २१८]
[अष्टमाष्टके अध्यायाः ८, वर्गाः २४६, सूक्तानि १४६, ऋचः १२८१]

॥ इत्यष्टमोऽष्टकः ॥

[दशममण्डलेऽनुवाकाः १२, सूक्तानि १९१, ऋचः १७५४]

॥ इति दशमं मण्डलम् ॥

ऋग्वेदे अष्टकाः ८, अध्यायाः ६४, वर्गाः २०२४ ।
मण्डलानि १०, अनुवाकाः ८५, सूक्तानि १०२८, ऋचः १०५५२ ॥

॥ इति ऋग्वेदसंहिता ॥

* * *

मुद्रिताया ऋग्वेदसंहिताया अध्यायवर्गादिविभागं मण्डलानुवाकादिविभागश्च

अष्टकक्रमसारणी

अष्टके	अध्यायाः	वर्गाः	सूक्तानि	ऋचः
१	८	२६५	१२१	१३७०
२	८	२२१	११९	११४७
३	८	२२५	१२२	१२०९
४	८	२५०	१४०	१२८९
५	८	२३८	१२९	१२६३
६	८	३३१	१३५	१७३०
७	८	२४८	११६	१२६३
८	८	२४६	१४६	१२८१
	योगः — ६४	२०२४	१०२८	१०५५२

मण्डलक्रमसारणी

मण्डले	अनुवाकाः	सूक्तानि	ऋचः
१	२४	१९१	२००६
२	४	४३	४२९
३	५	६२	६१७
४	५	५८	५८९
५	६	८७	७२७
६	६	७५	७६५
७	६	१०४	८४१
८	१०	१०३	१७१६
९	७	११४	११०८
१०	१२	१९१	१७५४
	योगः — ८५	१०२८	१०५५२

अथ ऋग्वेदमन्त्राणां वर्णानुक्रमणी

	म.	सु.	ऋ.
अंशु दुहन्ति स्तनयन्त	९.	७२.	६
अंसेषु व ऋष्टयः पत्सु	५.	५४.	११
अंसेष्वा मरुतः खादयो	७.	५६.	१३
अंहोयुवस्तन्वस्तन्वते	५.	१५.	३
अकर्म ते स्वपसो अभूम	४.	२.	१९.
अकर्मा दस्युरभि नो	१०.	२२.	८
अकारि त इन्द्र गोतमेभि	१.	६३.	९
अकारि ब्रह्म समिधान	४.	६.	११
अकारि वामन्धसो वरीम	६.	६३.	३
अक्रन्ददग्निः स्तनयन्निव	१०.	४५.	४
अक्रविहस्ता सुकृते परस्पा	५.	६२.	६
अक्रान्त्समुद्रः प्रथमे	९.	९७.	४०
अक्रो न बभ्रिः समिथे	३.	१.	१२
अक्षण्वन्तः कर्णवन्तः सखायो	१०.	७१.	७
अक्षन्नमीमदन्त ह्यव	१.	८२.	२
अक्षानहो नह्यतनोत	१०.	५३.	७
अक्षास इदङ्कुशिनो नितोदिनो	१०.	३४.	७
अक्षितोतिः सनेदिमं	१.	५.	९
अक्षीभ्यां ते नासिकाभ्यां	१०.	१६३.	१
अक्षेत्रवित्क्षेत्रविदं ह्यप्राट्	१०.	३२.	७
अक्षैर्मा दीव्यः कृषिमित्	१०.	३४.	१३
अक्षोदयच्छवसा क्षाम	४.	१९.	४
अक्षो न चक्र्योः शूर	६.	२४.	३
अक्ष्णश्चिद्गातुवित्तरा	८.	२५.	९
अगच्छतं कृपमाणं परावति	१.	११९.	८
अगच्छदु विप्रतमः सखी	३.	३१.	७
अगन्निन्द्र श्रवो बृहद्	३.	३७.	१०
अगन्म महा नमसा	७.	१२.	१
अगव्यूति क्षेत्रमागन्म	६.	४७.	२०
अगस्त्यः खनमानः खनित्रैः	१.	१७९.	६
अगस्त्यस्य नद्भ्यः सप्ती	१०.	६०.	६
अगोरुधाय गविषे द्युक्षाय	८.	२४.	२०
अग्न आ याहि वीतये	६.	१६.	१०
अग्न आ याह्यग्निभिर्होतारं	८.	६०.	१
अग्न आयूंषि पवस	९.	६६.	१९
अग्न इळा समिध्यसे	३.	२४.	२
अग्न इन्द्र वरुण मित्र	५.	४६.	२
अग्न इन्द्रश्च दाशुषो	३.	२५.	४
अग्न ओजिष्ठमा भर	५.	१०.	१
अग्नये ब्रह्म ऋभवस्ततक्षु	१०.	८०.	७
अग्ना यो मर्त्यो दुवो	६.	१४.	१
अग्निं घृतेन वावृधुः	५.	१४.	६
अग्निं तं मन्ये यो	५.	६.	१
अग्निं दूतं पुरो दधे	८.	४४.	३
अग्निं दूतं प्रति यदब्रवीतनाश्वः	१.	१६१.	३
अग्निं दूतं वृणीमहे	१.	१२.	१
अग्निं देवासो अग्रिय	६.	१६.	४८
अग्निं देवासो मानुषीषु	२.	४.	३
अग्निं द्वेषो योतवै नो	८.	७१.	१५
अग्निं धीभिर्मनीषिणो	८.	४३.	१९.
अग्निं न मा मथितं	८.	४८.	६
अग्निं नरो दीधितिभि	७.	१.	१
अग्निं मन्द्रं पुरुप्रियं	८.	४३.	३१
अग्निं मन्ये पितरमग्नि	१०.	७.	३
अग्निं यन्तुरमप्तुर	३.	२७.	११
अग्निं वः पूर्व्यं गिरा	८.	३१.	१४
अग्निं वः पूर्व्यं हुवे	८.	२३.	७
अग्निं वर्धन्तु नो गिरो	३.	१०.	६
अग्निं विश ईळते	१०.	८०.	६
अग्निं विश्वा अभि पृक्षः	१.	७१.	७
अग्निं विश्वायुवेपसं	८.	४३.	२५
अग्निं वो देवमग्निभिः	७.	३.	१
अग्निं वो देवयज्ययाग्निं	८.	७१.	१२
अग्निं वो वृधन्तमध्वराणां	८.	१०२.	७
अग्निं सुदीतिं सुदृशं	३.	१७.	४
अग्निं सुम्नाय दधिरे	३.	२.	५
अग्निं सूनुं सनश्रुतं	३.	११.	४
अग्निं सूनुं सहसो	८.	७१.	११
अग्निं स्तोमेन बोधय	५	१४.	१
अग्निं हिन्वन्तु नो धियः	१०.	१५६.	१

	म.	सू.	ऋ.
अग्निं होतारं प्र वृणे	३.	१९.	१
अग्निं होतारं मन्ये	१.	१२७.	१
अग्निं होतारमीळते	१.	१२८.	८
अग्निः पूर्वेभिर्ऋषिभिरीड्यो	१.	१.	२
अग्निः प्रत्नेन मन्मना	८.	४४.	१२
अग्निः शुचिव्रततमः	८.	४४.	२१
अग्निः सनोति वीर्याणि	३.	२५.	२
अग्निः सप्तिं वाजंभरं	१०.	८०.	१
अग्निनाग्निः समिध्यते	१.	१२.	६
अग्निना तुर्वशं यदुं	१.	३६.	१८
अग्निना रयिमश्नवत	१.	१.	३
अग्निनेन्द्रेण वरुणेन	८.	३५.	१
अग्निमग्निं वः समिधा	६.	१५.	६
अग्निमग्निं वो अध्रिगुं	८.	६०.	१७
अग्निमग्निं हवीमभिः	१.	१२.	२
अग्निमच्छा देवयतां	५.	१.	४
अग्निमस्तोष्यृग्मियम	८.	३९.	१
अग्निमिन्धानो मनसा	८.	१०२.	२२
अग्निमीळिष्वावसे	८.	७१.	१४
अग्निमीळेन्यं कविं	५.	१४.	५
अग्निमीळे पुरोहितं	१.	१.	१
अग्निमीळे भुजां यविष्ठं	१०.	२०.	२
अग्निमुक्थैर्ऋषयो वि	१०.	८०.	५
अग्निमुषसमश्विना	३.	२०.	१
अग्निरत्रिं भरद्वाजं	१०.	१५०.	५
अग्निरप्सामृतीषहं वीरं	६.	१४.	४
अग्निरस्मि जन्मना जातवेदा	३.	२६.	७
अग्निरिद्धि प्रचेता अग्नि	६.	१४.	२
अग्निरिन्द्रो वरुणो मित्रो	१०.	६५.	१
अग्निरिव मन्यो त्विषितः	१०.	८४.	२
अग्निरिषां सख्ये ददातु	८.	७१.	१३
अग्निरीशे बृहतः क्षत्रियस्य	४.	१२.	३
अग्निरीशे बृहतो अध्वरस्य	७.	११.	४
अग्निरीशे वसव्यस्या	४.	५५.	८
अग्निरुक्थे पुरोहितो	८.	२७.	१

	म.	सू.	ऋ.
अग्निरृषिः पवमानः	९.	६६.	२०
अग्निर्जज्ञे जुह्वा रेजमानो	३.	३१.	३
अग्निर्जागार तमृचः	५.	४४.	१५
अग्निर्जाता देवानामग्निर्वेद	८.	३९.	६
अग्निर्जातो अथर्वणा	१०.	२१.	५
अग्निर्जातो अरोचत	५.	१४.	४
अग्निर्जुषत नो गिरो	५.	१३.	३
अग्निर्ददाति सत्पतिं	५.	२५.	६
अग्निर्दाद्द्रविणं वीरपेशा	१०.	८०.	४
अग्निर्देवेभिर्मनुषश्च	३.	३.	६
अग्निर्देवेषु राजत्यग्नि	५.	२५.	४
अग्निर्देवेषु संवसुः स विक्षु	८.	३९.	७
अग्निर्देवो देवानामभवत	१०.	१५०.	४
अग्निर्द्यावापृथिवी विश्व	३.	२५.	३
अग्निर्धिया स चेतति	३.	११.	३
अग्निर्न ये भ्राजसा	१०.	७८.	२
अग्निर्न यो वन आ	९.	८८.	५
अग्निर्न शुष्कं वनमिन्द्र	६.	१८.	१०
अग्निर्नेता भग इव	३.	२०.	४
अग्निर्नो यज्ञमुप वेतु	५.	११.	४
अग्निर्मूर्धा दिवः ककुत	८.	४४.	१६
अग्निर्वव्ने सुवीर्यमग्निः	१.	३६.	१७
अग्निर्वृत्राणि जङ्घनद्	६.	१६.	३४
अग्निर्ह त्यं जरतः कर्ण	१०.	८०.	३
अग्निर्ह नाम धायि दन्नपस्तमः	१०.	११५.	२
अग्निर्हि जानि पूर्व्यश्छन्दो	८.	७.	३६
अग्निर्हि वाजिनं विशे	५.	६.	३
अग्निर्हि विद्मना निदो	६.	१४.	५
अग्निर्होता कविक्रतुः	१.	१.	५
अग्निर्होता गृहपतिः स राजा	६.	१५.	१३
अग्निर्होता दास्वतः क्षयस्य	५.	९.	२
अग्निर्होता नो अध्वरे	४.	१५.	१
अग्निर्होता न्यसीदद्	५.	१.	६
अग्निर्होता पुरोहितो	३.	११.	१
अग्निश्च यन्मरुतो विश्ववेदसो	५.	६०.	७

अग्निश्रियो मरुतो विश्व	३. २६. ५
अग्निष्वात्ताः पितर एह	१०. १५. ११
अग्निस्तिग्मेन शोचिषा	६. १६. २८
अग्निस्तुविश्रवस्तमं	५. २५. ५
अग्निस्त्रीणि त्रिधातून्या	८. ३९. ९
अग्नीपर्जन्याववतं धियं	६. ५२. १६
अग्नी रक्षांसि सेधति	७. १५. १०
अग्नीषोमा चेति तद्वीर्यं	१. ९३. ४
अग्नीषोमा पिपृतमर्वतो	१. ९३. १२
अग्नीषोमा य आहुतिं	१. ९३. ३
अग्नीषोमा यो अद्य	१. ९३. २
अग्नीषोमावनेन वां	१. ९३. १०
अग्नीषोमाविमं सु मे	१. ९३. १
अग्नीषोमाविमानि नो	१. ९३. ११
अग्नीषोमा वृषणा	१०. ६६. ७
अग्नीषोमा सवेदसा	१. ९३. ९
अग्नीषोमा हविषः	१. ९३. ७
अग्नेः पूर्वे भ्रातरो	१०. ५१. ६
अग्नेः स्तोमं मनामहे	५. १३. २
अग्ने अच्छा वदेह नः	१०. १४१. १
अग्ने अपां समिध्यसे	३. २५. ५
अग्ने कदा त आनुषग्	४. ७. २
अग्ने कविर्वेधा असि	८. ६०. ३
अग्ने केतुर्विशामसि	१०. १५६. ५
अग्ने घृतस्य धीतिभि	८. १०२. १६
अग्ने चिकिद्ध्यस्य न	५. २२. ४
अग्ने जरस्व स्वपत्य	३. ३. ७
अग्ने जरितर्विश्पति	८. ६०. १९
अग्ने जुषस्व नो हविः	३. २८. १
अग्ने जुषस्व प्रति हर्य	१. १४४. ७
अग्ने तमद्याश्वं न स्तोमैः	४. १०. १
अग्ने तव त्यदुक्थ्यं	१. १०५. १३
अग्ने तव त्ये अजरे	८. २३. ११
अग्ने तव श्रवो वयो	१०. १४०. १
अग्ने तृतीये सवने हि	३. २८. ५
अग्ने त्री ते वाजिना	३. २०. २
अग्ने त्वं नो अन्तम	५. २४. १
अग्ने त्वं पारया नव्यो	१. १८९. २
अग्ने त्वं यशा अस्या	८. २३. ३०
अग्ने त्वचं यातुधानस्य	१०. ८७. ५
अग्ने त्वमस्मद्युयोध्यमीवा	१. १८९. ३
अग्ने दा दाशुषे रयिं	३. २४. ५
अग्ने दिवः सूनुरसि	३. २५. १
अग्ने दिवो अर्णमच्छा	३. २२. ३
अग्ने देवाँ इहा वह जज्ञानो	१. १२. ३
अग्ने देवाँ इहा वह सादया	१. १५. ४
अग्ने द्युम्नेन जागृवे	३. २४. ३
अग्ने धृतव्रताय ते	८. ४४. २५
अग्ने नक्षत्रमजरमा	१०. १५६. ४
अग्ने नय सुपथा राये	१. १८९. १
अग्ने नि पाहि नस्त्वं	८. ४४. ११
अग्ने नेमिरराँ इव	५. १३. ६
अग्ने पत्नीरिहा वह	१. २२. ९
अग्ने पवस्व स्वपा	९. ६६. २१
अग्ने पावक रोचिषा	५. २६. १
अग्ने पूर्वा अनूषसो	१. ४४. १०
अग्ने बाधस्व वि मृधो	१०. ९८. १२
अग्ने भव सुषमिधा समिद्ध	७. १७. १
अग्ने भूरीणि तव जातवेदो	३. २०. ३
अग्ने भ्रातः सहस्कृत	८. ४३. १६
अग्ने मन्मानि तुभ्यं	८. ३९. ३
अग्ने मन्युं प्रतिनुदन्	१०. १२८. ६
अग्ने मरुद्भिः शुभयद्भि	५. ६०. ८
अग्ने माकिष्टे देवस्य	८. ७१. ८
अग्ने मृळ महाँ असि	४. ९. १
अग्ने यं यज्ञमध्वरं	१. १. ४
अग्ने यजस्व हविषा	२. ९. ४
अग्ने यजिष्ठो अध्वरे	३. १०. ७
अग्ने यत्ते दिवि वर्चः	३. २२. २
अग्ने यदद्य विशो	६. १५. १४
अग्ने याहि दूत्यं मा	७. ९. ५
अग्ने याहि सुशस्तिभि	८. २३. ६
अग्ने युक्ष्वा हि ये	६. १६. ४३
अग्ने रक्षा णो अंहसः	७. १५. १३
अग्नेरप्नसः समिदस्तु	१०. ८०. २
अग्नेरिन्द्रस्य सोमस्य	२. ८. ६
अग्नेर्गायत्र्यभवत्	१०. १३०. ४
अग्नेर्वयं प्रथमस्यामृतानां	१. २४. २
अग्नेर्वर्म परि गोभिर्व्ययस्व	१०. १६. ७
अग्ने वाजस्य गोमत	१. ७९. ४

अग्ने विवस्वदुषसश्चित्रं	१. ४४. १
अग्ने विश्वानि वार्या	३. ११. ९
अग्ने विश्वेभिः स्वनीक	६. १५. १६
अग्ने विश्वेभिरग्निभि	३. २४. ४
अग्ने विश्वेभिरा गहि	५. २६. ४
अग्ने वीहि पुरोळाश	३. २८. ३
अग्ने वीहि हविषा यक्षि	७. १७. २
अग्ने वृधान आहुतिं	३. २८. ६
अग्ने शकेम ते वयं	३. २७. ३
अग्ने शर्धन्तमा गणं	५. ५६. १
अग्ने शर्ध महते	५. २८. ३
अग्ने शुक्रेण शोचिषा	१. १२. १२
अग्ने शुक्रेण शोचिषोरु	१०. २१. ८
अग्ने स क्षेषदृतपा	६. ३. १
अग्ने सहन्तमा भर	५. २३. १
अग्ने सहस्व पृतना	३. २४. १
अग्ने सुखतमे रथे	१. १३. ४
अग्ने सुतस्य पीतये	५. ५१. १
अग्ने स्तोमं जुषस्व मे	८. ४४. २
अग्ने हंसि न्यत्रिणं	१०. ११८. १
अग्रं पिबा मधूनां सुतं	४. ४६. १
अग्रेगो राजाप्यस्तविष्यते	९. ८६. ४५
अग्रे बृहन्नुषसामूर्ध्वो	१०. १. १
अग्रे सिन्धूनां पवमानो	९. ८६. १२
अघोरचक्षुरपतिघ्न्येधि	१०. ८५. ४४
अघ्नते विष्णवे वय	८. २५. १२
अङ्गादङ्गाल्लोम्नोलोम्नो	१०. १६३. ६
अङ्गिरसो नः पितरो	१०. १४. ६
अङ्गिरस्वन्ता उत विष्णुवन्ता	८. ३५. १४
अङ्गिरोभिरा गहि यज्ञियेभि	१०. १४. ५
अचिकित्वाञ्चिकितुषश्चिदत्र	१. १६४. ६
अचिक्रदद्वृषा हरिर्महान	९. २. ६
अचित्ती यच्चकृमा दैव्ये	४. ५४. ३
अचेति दस्रा व्युनाक	१. १३९. ४
अचेति दिवो दुहिता	७. ७८. ४
अचेत्यग्निश्चिकितुर्हव्यवाट्	८. ५६. ५
अचोदसो नो धन्वन्त्विन्दवः	९. ७९. १
अच्छ ऋषे मारुतं गणं	५. ५२. १४
अच्छा कविं नृमणो गा	४. १६. ९
अच्छा कोशं मधुश्चुत	९. ६६. ११
अच्छा गिरो मतयो	७. १०. ३
अच्छा च त्वैना नमसा	८. २१. ६
अच्छा नः शीरशोचिषं	८. ७१. १०
अच्छा नृचक्षा असरत्	९. ९२. २
अच्छा नो अङ्गिरस्तमं	८. २३. १०
अच्छा नो मित्रमहो	६. २. ११
	६. १४. ६
अच्छा नो याह्या वहाभि	६. १६. ४४
अच्छा म इन्द्रं मतयः	१०. ४३. १
अच्छा मही बृहती शंतमा	५. ४३. ८
अच्छायं वो मरुतः श्लोक	७. ३६. ९
अच्छा यो गन्ता नाधमान	४. २९. ४
अच्छा वद तवसं गीर्भि	५. ८३. १
अच्छा वदा तना गिरा	१. ३८. १३
अच्छा विवक्मि रोदसी	३. ५७. ४
अच्छा वो अग्निमवसे	५. २५. १
अच्छा वोचेय शुशुचान	४. १. १९
अच्छा वो देवीमुषसं	३. ६१. ५
अच्छा समुद्रमिन्दवो	९. ६६. १२
अच्छा सिन्धुं मातृतमा	३. ३३. ३
अच्छा हि त्वा सहसः	८. ६०. २
अच्छा हि सोमः कलशां	९. ८१. २
अच्छिद्रा शर्म जरितः	३. १५. ५
अच्छिद्रा सूनो सहसो	१. ५८. ८
अच्युता चिद्वो अज्मन्ना	८. २०. ५
अजा अन्यस्य वह्नयो	६. ५७. ३
अजातशत्रुमजरा स्वर्वत्यनु	५. ३४. १
अजा वृत इन्द्र शूरपत्नी	१. १७४. ३
अजाश्वः पशुपा वाजपस्त्यो	६. ५८. २
अजिरासस्तदप ईयमाना	५. ४७. २
अजिरासो हरयो ये न	८. ४९. ८
अजीजनन्नमृतं मर्त्या	३. २९. १३
अजीजनो अमृत मर्त्येष्वाँ	९. ११०. ४
अजीजनो हि पवमान	९. ११०. ३
अजीतयेऽहतये पवस्व	९. ९६. ४
अजैष्माद्यासनाम॰ उषो	८. ४७. १८
अजैष्माद्यासनाम॰ जाग्रत	१०. १६४. ५
अजो न क्षां दाधार	१. ६७. ३
अजो भागस्तपसा	१०. १६. ४
अजोहवीदश्विना तौग्र्यो	१. ११७. १५

अजोहवीदश्विना वर्तिका	१. ११७. १६
अजोहवीन्नासत्या करा	१. ११६. १३
अज्येष्ठासो अकनिष्ठास	५. ६०. ५
अज्र चिदस्मै कृणुथा	८. २७. १८
अञ्जते व्यञ्जते समञ्जते	९. ८६. ४३
अञ्जन्ति त्वामध्वरे	३. ८. १
अञ्जन्ति यं प्रथयन्तो	५. ४३. ७
अतः परिज्मन्ना गहि	१. ६. ९
अतः समुद्रमुद्वत	८. ६. २९
अतः सहस्रनिर्णिजा	८. ८. ११
अत उ त्वा पितुभृतो	१०. १. ४
अतप्यमाने अवसावन्ती	१. १८५. ४
अतश्चिदिन्द्र ण उपा	८. ९२. १०
अतस्त्वा रयिमभि राजानं	९. ४८. ३
अतारिषुर्भरता गव्यवः	३. ३३. १२
अतारिष्म० पारमस्य प्रति वां	१. १८३. ६
	१. १८४. ६
अतारिष्म० पारमस्य प्रति स्तोमं	७. ७३. १
अतारिष्म० पारमस्योषा	१. ९२. ६
अति तृष्टं ववक्षिथाथैव	३. ९. ३
अति त्री सोम रोचना	९. १७. ५
अतिथिं मानुषाणां सूनुं	८. २३. २५
अति द्रव सारमेयौ	१०. १४. १०
अति नः सश्चतो नय	१. ४२. ७
अति नो विष्पिता पुरु	८. ८३. ३
अति वा यो मरुतो	६. ५२. २
अति वायो ससतो याहि	१. १३५. ७
अति वारान्पवमानो	९. ६०. ३
अतिविद्धा विथुरेणा	८. ९६. २
अति विश्वाः परिष्ठाः	१०. ५७. १०
अति श्रिती तिरश्चता	९. १४. ६
अतिष्ठन्तीनामनिवेशनानां	१. ३२. १०
अतीदु शक्र ओहत	८. ६९. १४
अतीयाम निदस्तिरः	५. ५३. १४
अतीहि मन्युषाविणं	८. ३२. २१
अतृप्णुवन्तं वियतमबुध्य	४. १९. ३
अतो देवा अवन्तु नो	१. २२. १६
अतो न आ नॄनतिथीनतः	५. ५०. ३
अतो वयमन्तमेभि	१. १६५. ५
अतो विश्वान्यद्भुता	१. २५. ११
अत्यं मृजन्ति कलशे	९. ८५. ७
अत्यं हविः सचते	५. ४४. ३
अत्यायातमश्विना	५. ७५. २
अत्या वृधस्नू रोहिता	४. २. ३
अत्यासो न ये मरुतः	७. ५६. १६
अत्या हियाना न हेतृभि	९. १३. ६
अत्यू पवित्रमक्रमीद्	९. ४५. ४
अत्यूर्मिर्मत्सरो मदः	९. १७. ३
अत्यो न हियानो अभि	९. ८६. ३
अत्रा ते रूपमुत्तममपश्यं	१. १६३. ७
अत्रा वि नेमिरेषामुरां	८. ३४. ३
अत्राह गोरमन्वत	१. ८४. १५
अत्राह तद्वहेथे मध्व	१. १३५. ८
अत्राह ते हरिवस्ता	४. २२. ७
अत्रिमनु स्वराज्यमग्नि	२. ८. ५
अत्रिर्यद्वामवरोहन्नृबीस	५. ७८. ४
अत्रीणां स्तोममद्रिवो	८. ३६. ६
अत्रेदु मे मंससे सत्यमुक्तं	१०. २७. १०
अत्रेरिव शृणुतं पूर्व्यस्तुतिं	८. ३५. १९
अत्रैव वोऽपि नह्यास्युभे	१०. १६६. ३
अथा ते अङ्गिरस्तमाग्ने	१. ७५. २
अथा ते अन्तमानां	१. ४. ३
अथा न उभयेषाममृत	१. २६. ९
अदत्रया दयते वार्याणि	५. ४९. ३
अददा अर्भां महते	१. ५१. १३
अदब्ध इन्दो पवसे	९. ८५. ३
अदब्धस्य स्वधावतो	८. ४४. २०
अदब्धेभिः सवितः पायु	६. ७१. ३
अदब्धेभिस्तव गोपाभि	६. ८. ७
अदर्दरुत्समसृजो वि	५. ३२. १
अदर्शि गातुरुरवे वरीयसी	१. १३६. २
अदर्शि गातुवित्तमो	८. १०३. १
अदान्मे पौरुकुत्स्यः	८. १९. ३६
अदाभ्यः पुरएता विशा	३. ११. ५
अदाभ्येन शोचिषाग्ने	१०. ११८. ७
अदाभ्यो भुवनानि प्रचाकशद्	४. ५३. ४
अदितिर्द्यावापृथिवी ऋतं	१०. ६६. ४
अदितिर्द्यौरदितिरन्तरिक्ष	१. ८९. १०
अदितिर्न उरुष्यत्वदितिः	८. ४७. ९
अदितिर्नो दिवा पशु	८. १८. ६

अदितिर्ह्यजनिष्ट दक्ष	१०. ७२. ५
अदिते मित्र वरुणोत	२. २७. १४
अदित्सन्तं चिदाघृणे	६. ५३. ३
अदिद्युतत्स्वपाको विभावाग्ने	६. ११. ४
अदृश्रमस्य केतवो वि	१. ५०. ३
अदृष्टान्हन्त्यायत्यथो	१. १९१. २
अदेदिष्ट वृत्रहा गोपति	३. ३१. २१
अदेवाद्देवः प्रचता गुहा	१०. १२४. २
अदेवेन मनसा यो	२. २३. १२
अदो यद्दारु प्लवते	१०. १५५. ३
अद्धीदिन्द्र प्रस्थितेमा	१०. ११६. ८
अद्भिः सोम पपृचानस्य	९. ७४. ९
अद्या चिन्नू चित्तदपो	६. ३०. ३
अद्या दूतं वृणीमहे	१. ४४. ३
अद्या देवा उदिता	१. ११५. ६
अद्याद्या श्वःश्व इन्द्र	८. ६१. १७
अद्या नो देव सवितः	५. ८२. ४
अद्या मुरीय यदि यातुधानो	७. १०४. १५
अद्येदु प्राणीदममन्निमाहा	१०. ३२. ८
अद्रिणा ते मन्दिन इन्द्र	१०. २८. ३
अद्रिभिः सुतः पवते	९. ७१. ३
अद्रिभिः सुतः पवसे	९. ८६. २३
अद्रिभिः सुतो मतिभिश्च	९. ७५. ४
अद्रोघमा वहोशतो यविष्ठ्य	८. ६०. ४
अद्रोघ सत्यं तव तन्महित्वं	३. ३२. ९
अद्वेषो अद्य बर्हिषः	१०. ३५. ९
अद्वेषो नो मरुतो गातु	५. ८७. ८
अधः पश्यस्व मोपरि संतरां	८. ३३. १९
अध क्रत्वा मघवन्तुभ्यं	५. २९. ५
अध क्षपा परिष्कृतो	९. ९९. २
अध ग्मन्ता नहुषो हवं	१. १२२. ११
अध ग्मन्तोशना पृच्छते	१०. २२. ६
अध जिह्वा पापतीति	६. ६. ५
अध ज्मो अध वा दिवो	८. १. १८
अध ते विश्वमनु	१. ५७. २
अध त्यं द्रप्सं विभ्वं	१०. ११. ४
अध त्वमिन्द्र विद्ध्यस्मान्	१०. ६१. २२
अध त्वष्टा ते मह उग्र	६. १७. १०
अध त्वा विश्वे पुर इन्द्र	६. १७. ८
अध त्विषीमाँ अभ्योजसा	२. २२. २
अध द्युतानः पित्रोः	४. ५. १०
अध द्यौश्चित्ते अप मा नु	६. १७. ९
अध द्रप्सो अंशुमत्या	८. ९६. १५
अध धारया मध्वा	९. ९७. ११
अध प्र जज्ञे तरणि	१. १२१. ६
अध प्रियमिषिराय षष्टिं	८. ४६. २९
अध प्लायोगिरति दास	८. १. ३३
अध यच्चारथे गणे	८. ४६. ३१
अध यदिमे पवमान	९. ११०. ९
अध यद्राजाना गविष्टौ	१०. ६१. २३
अध श्रुतं कवषं वृद्ध	७. १८. १२
अध श्वेतं कलशं गोभिरक्तं	९. ७४. ८
अध श्वेतं कलशं गोभिरक्त	४. २७. ५
अध स्म यस्यार्चयः	५. ९. ५
अध स्मा ते चर्षणयो	६. २५. ७
अध स्मा न उदवता	२. ३१. २
अध स्मा नो वृधे	६. ४६. ११
अध स्मास्य पनयन्ति	६. १२. ५
अध स्या योषणा मही	८. ४६. ३३
अध स्वनादुत बिभ्युः	१. ९४. ११
अध स्वनान्मरुतां	१. ३८. १०
अध स्वप्नस्य निर्विदे	१. १२०. १२
अधाकृणोः पृथिवीं संदृशे	२. १३. ५
अधाकृणोः प्रथमं वीर्यं	२. १७. ३
अधा गाव उपमातिं	१०. ६१. २१
अधा चिन्नु यद्दिधिषामहे	१०. १३२. ३
अधा ते अप्रतिष्कुतं	८. ९३. १२
अधा त्वं हि नस्करो	८. ८४. ६
अधा नरो न्योहतेऽधा	५. ५२. ११
अधा नो विश्वसौभग	१. ४२. ६
अधा न्वस्य जेन्यस्य	१०. ६१. २४
अधा न्वस्य संदृशं	७. ८८. २
अधा मन्ये बृहदसुर्यमस्य	६. ३०. २
अधा मन्ये श्रत्ते अस्मा	१. १०४. ७
अधा मही न आयस्यनाधृष्टो	७. १५. १४
अधा मातुरुषसः सप्त	४. २. १५
अधा यथा नः पितरः	४. २. १६
अधायि धीतिरससृग्र	१०. ३१. ३
अधा यो विश्वा भुवनाभि	२. १७. ४
अधाय्यग्निर्मानुषीषु	३. ५. ३

अधारयतं पृथिवीमुत	५. ६२. ३
अधारयन्त वह्नयो	१. २०. ८
अधासु मन्द्रो अरति	१०. ६१. २०
अधा ह यद्वयमग्ने	४. २. १४
अधा ह यन्तो अश्विना	७. ७४. ५
अधा हि काव्या युवं	५. ६६. ४
अधा हिन्वान इन्द्रियं	९. ४८. ५
अधा हि विक्ष्वीड्योऽसि	६. २. ७
अधा हीन्द्र गिर्वण	८. ९८. ७
अधा होता न्यसीदो	६. १. २
अधा ह्यग्न एषां	५. १६. ४
अधा ह्यग्ने क्रतोर्भद्रस्य	४. १०. २
अधा ह्यग्ने मह्ना निषद्या	१०. ६. ७
अधि द्यामस्थाद्वृषभो	९. ८५. ९
अधि द्वयोरदधा उक्थ्यं	१. ८३. ३
अधि न इन्द्रैषां	८. ८३. ७
अधि पुत्रोपमश्रवो	१०. ३३. ७
अधि पेशांसि वपते	१. ९२. ४
अधि बृबुः पणीनां	६. ४५. ३१
अधि यदस्मिन्वाजिनीव	९. ९४. १
अधि यस्तस्थौ केशवन्ता	१०. १०५. ५
अधि या बृहतो दिवोऽभि	८. २५. ७
अधि श्रियं नि दधुश्चारु	१. ७२. १०
अधि श्रिये दुहिता सूर्यस्य	६. ६३. ५
अधि सानौ नि जिघ्नते	१. ८०. ६
अधीन्न्वत्र सप्ततिं च	१०. ९३. १५
अधीव यद्गिरीणां यामं	८. ७. १४
अधीवासं परि मातू	१. १४०. ९
अधुक्षत प्रियं मधु धारा	९. २. ३
अधुक्षत्पिप्युषीमिषमूर्जं	८. ७२. १६
अधेनुं दस्रा स्तर्यं	१. ११७. २०
अध्वर्यवः कर्तना श्रुष्टिमस्मै	२. १४. ९
अध्वर्यवः पयसोधर्यथा	२. १४. १०
अध्वर्यवश्चकृवांसो मधूनि	५. ४३. ३
अध्वर्यवा तु हि षिञ्च सोमं	८. ३२. २४
अध्वर्यवोऽप इता समुद्र	१०. ३०. ३
अध्वर्यवो भरतेन्द्राय	२. १४. १
अध्वर्यवो यः शतं	२. १४. ६
अध्वर्यवो यः शतमा	२. १४. ७
अध्वर्यवो यः स्वश्नं	२. १४. ५
अध्वर्यवो य उरणं	२. १४. ४
अध्वर्यवो यन्नरः कामयाध्वे	२. १४. ८
अध्वर्यवो यो अपो	२. १४. २
अध्वर्यवो यो दिव्यस्य	२. १४. ११
अध्वर्यवो यो दृभीकं	२. १४. ३
अध्वर्यवोऽरुणं दुग्धमंशुं	७. ९८. १
अध्वर्यवो हविष्मन्तो	१०. ३०. २
अध्वर्युं वा मधुपाणिं	१०. ४१. ३
अध्वर्युभिः पञ्चभिः सप्त	३. ७. ७
अध्वर्यो अद्रिभिः सुतं	९. ५१. १
अध्वर्यो द्रावया त्वं	८. ४. ११
अध्वर्यो वीर प्र महे	६. ४४. १३
अनच्छये तुरगातु जीव	१. १६४. ३०
अनप्तमप्सु दुष्टरं सोमं	९. १६. ३
अनमीवा उषस आ चरन्तु	१०. ३५. ६
अनमीवास इळया मदन्तो	३. ५९. ३
अनर्वाणं वृषभं मन्द्रजिह्वं	१. १९०. १
अनर्वाणो ह्येषां पन्था	८. १८. २
अनर्शरातिं वसुदामुप	८. ९९. ४
अनवद्यैरभिद्युभिर्मखः	१. ६. ८
अनवस्ते रथमश्वाय	५. ३१. ४
अनश्वो जातो अनभीशुरर्वा	१. १५२. ५
अनश्वो जातो अनभीशुरुक्थ्यो	४. ३६. १
अनस्वन्ता सत्पतिर्मामहे	५. २७. १
अनागसो अदितये देवस्य	५. ८२. ६
अनाधृष्टानि धृषितो	१०. १३८. ४
अनानुदो वृषभो जग्मि	२. २३. ११
अनानुदो वृषभो दोधतो	२. २१. ४
अनायतो अनिबद्धः कथायं	४. १३. ५
	४. १४. ५
अनारम्भणे तदवीरयेथा	१. ११६. ५
अनिरेण वचसा फल्ग्वेन	४. ५. १४
अनुकामं तर्पयेथामिन्द्रावरुण	१. १७. ३
अनु कृष्णे वसुधिती जिहाते	३. ३१. १७
अनु कृष्णे वसुधिती येमाते	४. ४८. ३
अनु तदुर्वी रोदसी जिहाता	७. ३४. २४
अनु तन्नो जास्पतिर्मंसीष्ट	७. ३८. ६
अनु ते दायि मह	६. २५. ८
अनु ते शुष्मं तुरयन्त	८. ९९. ६
अनुत्तमा ते मघवन्	१. १६५. ९

अनु त्रितस्य युध्यतः	८. ७. २४
अनु त्वा मही पाजसी	१. १२१. ११
अनु त्वा रथो अनु मर्यो	१. १६३. ८
अनु त्वा रोदसी उभे ऋक्ष	८. ७६. ११
अनु त्वा रोदसी उभे चक्रं	८. ६. ३८
अनु त्वाहिघ्ने अध देव	६. १८. १४
अनु द्यावापृथिवी तत्त	६. १८. १५
अनु द्रप्सास इन्दव आपो	९. ६. ४
अनु द्वा जहिता नयोऽन्धं	४. ३०. १९
अनु पूर्वाण्योक्या	८. २५. १७
अनु प्रत्नस्यौकसः	८. ६९. १८
अनु प्रत्नस्यौकसो	१. ३०. ९
अनु प्रत्नास आयवः	९. २३. २
अनु प्र येजे जन ओजो	६. ३६. २
अनु यदीं मरुतो मन्दसान	५. २९. २
अनुव्रताय रन्धयन्नपव्रता	१. ५१. ९
अनु श्रुताममतिं वर्धदुर्वी	५. ६२. ५
अनुस्पष्टो भवत्येषो	१०. १६०. ४
अनु स्वधामक्षरन्नापो	१. ३३. ११
अनु हि त्वा सुतं सोम	९. ११०. २
अनूनोदत्र हस्तयतो अद्रि	५. ४५. ७
अनूपे गोमान्गोभिरक्षाः	९. १०७. ९
अनृक्षरा ऋजवः सन्तु	१०. ८५. २३
अनेनो वो मरुतो यामो	६. ६६. ७
अनेहसं प्रतरणं विवक्षणं	८. ४९. ४
अनेहसं वो हवमानमूतये	८. ५०. ४
अनेहो दात्रमदितेरनर्वं	१. १८५. ३
अनेहो न उरुव्रज	८. ६७. १२
अनेहो मित्रार्यमन्नृवद्वरुण	८. १८. २१
अन्तरिक्षप्रां रजसो विमानी	१०. ९५. १७
अन्तरिक्षेण पतति	१०. १३६. ४
अन्तरिक्षे पथिभिरीयमानो	१०. १६८. ३
अन्तरिच्छन्ति तं जने	८. ७२. ३
अन्तरैश्चक्रैस्तनयाय	६. ६२. १०
अन्तर्दूतो रोदसी दस्म	३. ३. २
अन्तर्यच्छ जिघांसतो	१०. १०२. ३
अन्तर्ह्यग्न ईयसे	२. ६. ७
अन्तश्च प्रागा अदिति	८. ४८. २
अन्तश्चरति रोचनास्य	१०. १८९. २
अन्ति चित्सन्तमह यज्ञं	८. ११. ४
अन्तिवामा दूरे अमित्र	७. ७७. ४
अन्यदद्य कर्वरमन्यदु	६. २४. ५
अन्यमस्मद्भिया इयमग्ने	८. ७५. १३
अन्यमू षु त्वं यम्यन्य	१०. १०. १४
अन्यव्रतममानुष	८. ७०. ११
अन्यस्या वत्सं रिहती	३. ५५. १३
अन्या वो अन्यामव	१०. ९७. १४
अन्ये जायां परि मृशन्त्यस्य	१०. ३४. ४
अन्यो अन्यमनु गृभ्णात्येनो	७. १०३. ४
अन्वपां खान्यतृन्तमोजसा	७. ८२. ३
अन्वस्य स्थूरं ददृशे	८. १. ३४
अन्वह मासा अन्विद्वना	१०. ८९. १३
अन्वेको वदति यद्ददाति	२. १३. ३
अपघ्नन्तो अराव्णः पवमानाः	९. १३. ९
अपघ्नन्त्सोम रक्षसोऽभ्यर्ष	९. ६३. २९
अपघ्नन्नेषि पवमान	९. ९६. २३
अपघ्नन्पवते मृधोऽप	९. ६१. २५
अपघ्नन्पवसे मृधः क्रतु	९. ६३. २४
अप ज्योतिषा तमो	१०. ६८. ५
अप त्यं परिपन्थिनं	१. ४२. ३
अप त्यं वृजिनं रिपुं	६. ५१. १३
अप त्या अस्थुरनिरा	८. ४८. ११
अप त्ये तायवो यथा	१. ५०. २
अप द्वारा मतीनां प्रत्ना	९. १०. ६
अप नः शोशुचदघमग्ने	१. ९७. १
अप प्राच इन्द्र विश्वाँ	१०. १३१. १
अप योरिन्द्रः पापज	१०. १०५. ३
अपश्चिदेष विभ्वो दमूनाः	३. ३१. १६
अपश्यं गोपामनिपद्यमान	१. १६४. ३१ १०. १७७. ३
अपश्यं ग्रामं वहमान	१०. २७. १९
अपश्यं त्वा मनसा चेकितानं	१०. १८३. १
अपश्यं त्वा मनसा दीध्यानां	१०. १८३. २
अपश्यमस्य महतो	१०. ७९. १
अप स्वसुरुषसो नग्जिहीते	७. ७१. १
अप हत रक्षसो भङ्गुरावतः	१०. ७६. ४
अपां गर्भं दर्शतमोषधीनां	३. १. १३
अपां नपातमवसे	१. २२. ६
अपां नपादा ह्यस्थादुपस्थं	२. ३५. ९
अपां पेरुं जीवधन्यं भरामहे	१०. ३६. ८

अपां फेनेन नमुचेः	८. १४. १३
अपां मध्ये तस्थिवांसं	७. ८९. ४
अपाः पूर्वेषां हरिवः	१०. ९६. १३
अपाः सोममस्तमिन्द्र	३. ५३. ६
अपागूहन्नमृतां मर्त्येभ्यः	१०. १७. २
अपाङ् प्राङेति स्वधया	१. १६४. ३८
अपादहस्तो अपृतन्यदिन्द्र	१. ३२. ७
अपादित उदु नश्चित्रतमो	६. ३८. १
अपादिन्द्रो अपादग्निर्विश्वे	८. ६९. ११
अपादु शिप्र्यन्धसः	८. ९२. ४
अपादेति प्रथमा पद्वतीनां	१. १५२. ३
अपाद्धोत्रादुत पोत्रादमत्तोत	२. ३७. ४
अपाधमदभिशस्तीरशस्ति	८. ८९. २
अपान्यदेत्यभ्यन्यदेति	१. १२३. ७
अपामतिष्ठद्धरुणह्वरं	१. ५४. १०
अपाम सोमममृता	८. ४८. ३
अपामिदं न्ययनं समुद्रस्य	१०. १४२. ७
अपामिवेदूर्मयस्तर्तुराणाः	९. ९५. ३
अपामीवां सविता साविषन्	१०. १००. ८
अपामीवामप विश्वामनाहुतिं	१०. ६३. १२
अपामीवामप स्रिधमप	८. १८. १०
अपामुपस्थे महिषा अगृभ्णत	६. ८. ४
अपामूर्मिर्मदन्निव	८. १४. १०
अपाय्यस्यान्धसो मदाय	२. १९. १
अपारो वो महिमा वृद्ध	५. ८७. ६
अपि पन्थामगन्महि	६. ५१. १६
अपिबत्कद्रुवः सुतमिन्द्रः	८. ४५. २६
अपि वृश्च पुराणवद्व्रततेः	८. ४०. ६
अपि ष्टुतः सविता देवो	७. ३८. ३
अपूर्व्या पुरुतमान्यस्मै	६. ३२. १
अपेत वीत वि च सर्पतातो	१०. १४. ९
अपेन्द्र द्विषतो मनोऽप	१०. १५२. ५
अपेहि मनसस्पतेऽप	१०. १६४. १
अपो देवीरुप ह्वये	१. २३. १८
अपो महीरभिशस्तेरमुञ्चो	१०. १०४. ९
अपो यदद्रिं पुरुहूत	४. १६. ८
अपो वसानः परि कोशं	९. १०७. २६
अपो वृत्रं वव्रिवांसं	४. १६. ७
अपोषा अनसः सरत्	४. ३०. १०
अपो षु ण इयं शरु	८. ६७. १५

अपो सु म्यक्ष वरुण	२. २८. ६
अपो ह्येषामजुषन्त	४. ३३. ९
अप्तूर्ये मरुत आपिरेषो	३. ५१. ९
अप्नस्वतीमश्विना वाचमस्मे	१. ११२. २४
अप्रक्षितं वसु बिभर्षि	१. ५५. ८
अप्रतीतो जयति सं	४. ५०. ९
अप्रयुच्छन्नप्रयुच्छद्भिरग्ने	१. १५३. ८
अप्रामिसत्य मघवन्तथेदस	८ ६१. ४
अप्सरसां गन्धर्वाणां	१०. १३६. ६
अप्सरा जारमुपसिष्मियाणा	१०. १२३. ५
अप्सा इन्द्राय वायवे	९. ६५. २०
अप्सु त्वा मधुमत्तमं	९. ३०. ५
अप्सु धूतस्य हरिवः पिबेह	१०. १०४. २
अप्सु मे० विश्वशंभुवमापश्च	१. २३. २०
अप्सु मे० विश्वशंभुवम्	१०. ९. ६
अप्स्वग्ने सधिष्टव सौषधी	८. ४३. ९
अप्स्वन्तरमृतमप्सु	१. २३. १९
अबुध्ने राजा वरुणो	१. २४. ७
अबुध्रमु त्य इन्द्रवन्तो	१०. ३५. १
अबोधि जार उषसा	७. ९. १
अबोधि होता यजथाय	५. १. २
अबोध्यग्निः समिधा जनानां	५. १. १
अबोध्यग्निर्ज्म उदेति सूर्यो	१. १५७. १
अभागः सन्नप परेतो	१०. ८३. ५
अभि कण्वा अनूषतापो	८. ६. ३४
अभि क्रत्वेन्द्र भूरध ज्मन्न	७. २१. ६
अभिक्रन्दन्कलशं	९. ८६. ११
अभि क्रन्द स्तनय गर्भमा	५. ८३. ७
अभि क्षिपः समग्मत	९. १४. ७
अभिख्या नो मघवन्	१०. ११२. १०
अभि गन्धर्वमतृणदबुध्नेषु	८. ७७. ५
अभि गव्यानि वीतये	९. ६२. २३
अभि गावो अधन्विषुरापो	९. २४. २
अभि गावो अनूषत	९. ३२. ५
अभि गोत्राणि सहसा	१०. १०३. ७
अभि जैत्रीरसचन्त	३. ३१. ४
अभि तष्टेव दीधया	३. ३८. १
अभि ते मधुना पयो	९. ११. २
अभि त्यं गावः पयसा	९. ८४. ५
अभि त्यं पूर्व्यं मदं	९. ६. ३

अभि त्यं मद्यं मद	९. ६. २
अभि त्यं मेषं पुरुहूत	१. ५१. १
अभि त्यं वीरं गिर्वणस	६. ५०. ६
अभि त्रिपृष्ठं वृषणं	९. ९०. २
अभि त्वा गोतमा गिरा जातवेदो	१. ७८. १
अभि त्वा गोतमा गिरानूषत	४. ३२. ९
अभि त्वा देवः सविताभि	१०. १७४. ३
अभि त्वा देव सवितरीशानं	१. २४. ३
अभि त्वा नक्तीरुषसो	२. २. २
अभि त्वा पाजो रक्षसो	६. २१. ७
अभि त्वा पूर्वपीतय	८. ३. ७
अभि त्वा पूर्वपीतये	१. १९. ९
अभि त्वा योषणो दश	९. ५६. ३
अभि त्वा वृषभा सुते	८. ४५. २२
अभि त्वा शूर नोनुमो	७. ३२. २२
अभि त्वा सिन्धो शिशुमिन्न	१०. ७५. ४
अभि द्यां महिना भुवमभीमां	१०. ११९. ८
अभि द्युम्नं बृहद्यश	९. १०८. ९
अभि द्युम्नानि वनिन	३. ४०. ७
अभि द्रोणानि बभ्रवः	९. ३३. २
अभि द्विजन्मा त्रिवृदन्न	१. १४०. २
अभि द्विजन्मा त्री रोचनानि	१. १४९. ४
अभि न इळा यूथस्य	५. ४१. १९
अभिनक्षन्तो अभि ये	२. २४. ६
अभि नो देवीरवसा	१. २२. ११
अभि नो नर्यं वसु वीरं	६. ५३. २
अभि नो वाजसातमं	९. ९८. १
अभि प्र गोपतिं गिरेन्द्रमर्च	८. ६९. ४
अभि प्र दद्रुर्जनयो न	४. १९. ५
अभि प्र भर धृषता	८. ८९. ४
अभि प्रयांसि वाहसा	३. ११. ७
अभि प्रयांसि सुधितानि	६. १५. १५
अभि प्र वः सुराधस	८. ४९. १
अभि प्रवन्त समनेव	४. ५८. ८
अभि प्र स्थाताहेव यज्ञं	७. ३४. ३
अभि प्रियाणि काव्या	९. ५७. २
अभि प्रियाणि पवते चनोहितो	९. ७५. १
अभि प्रियाणि पवते पुनानो	९. ९७. १२
अभि प्रिया दिवस्पद	९. १०. ९
अभि प्रिया दिवस्पदा	९. १२. ८
अभि प्रिया मरुतो या	८. २७. ६
अभि प्रेहि दक्षिणतो	१०. ८३. ७
अभि ब्रह्मीरनूषत यह्वी	९. ३३. ५
अभिभुवेऽभिभङ्गाय	२. २१. २
अभिभूरहमागमं विश्व	१०. १६६. ४
अभि यं देवी निर्ऋति	७. ३७. ७
अभि यं देव्यदितिर्गृणाति	७. ३८. ४
अभि यज्ञं गृणीहि नो	१. १५. ३
अभि ये त्वा विभावरि	५. ७९. ४
अभि ये मिथो वनुषः	७. ३८. ५
अभि यो महिना दिवं	३. ५९. ७
अभि वस्त्रा सुवसनान्यर्षाभि	९. ९७. ५०
अभि वह्नय ऊतयेऽनूषत	८. १२. १५
अभि वह्निरमर्त्यः सप्त	९. ९. ६
अभि वां नूनमश्विना	७. ६७. ३
अभि वायुं वीत्यर्षा	९. ९७. ४९
अभि विप्रा अनूषत गावो	९. १२. २
अभि विप्रा अनूषत मूर्धन्	९. १७. ६
अभि विश्वानि वार्याभि	९. ४२. ५
अभिवृत्य सपत्नानभि	१०. १७४. २
अभि वेना अनूषतेयक्षन्ति	९. ६४. २१
अभि वो अर्चे पोष्यावतो	५. ४१. ८
अभि वो देवीं धियं	७. ३४. ५
अभि वो वीरमन्धसो	८. ४६. १४
अभि व्ययस्व खदिरस्य	३. ५३. १९
अभि व्रजं न तत्निषे	८. ६. २५
अभिव्लग्या चिदद्रिवः	१. १३३. २
अभि श्यावं न कृशनेभि	१०. ६८. ११
अभिष्टने ते अद्रिवो	१. ८०. १४
अभिष्टये सदावृधं स्वर्मीळ्हेषु	८. ६८. ५
अभि सिध्मो अजिगादस्य	१. ३३. १३
अभि सुवानास इन्दवो	९. १७. २
अभि सूयवसं नय	१. ४२. ८
अभि सोमास० पवन्ते	९. २३. ४
अभि सोमास० समुद्रस्याधि	९. १०७. १४
अभि स्वपूभिर्मिथो वपन्त	७. ५६. २
अभि स्वरन्तु ये तव	८. १३. २८
अभि स्ववृष्टिं मदे अस्य	१. ५२. ५
अभि हि सत्य सोमपा	८. ९८. ५
अभीक आसां पदवी	३. ५६. ४

अभीदमेकमेको अस्मि	१०. ४८. ७
अभी न आ ववृत्स्व	४. ३१. ४
अभी नवन्ते अद्रुहः	९. १००. १
अभी नो अग्न उक्थ	१. १४०. १३
अभी नो अर्ष दिव्या	९. ९७. ५१
अभीममघ्न्या उत	९. १. ९
अभीमवन्वन्त्स्वभिष्टि	१. ५१. २
अभीमृतस्य दोहना अनूषत	१. १४४. २
अभीमृतस्य विष्टपं दुहते	९. ३४. ५
अभीवर्तेन हविषा येनेन्द्रो	१०. १७४. १
अभीवृतं कृशनैर्विश्वरूपं	१. ३५. ४
अभी षतस्तदा भरेन्द्र	७. ३२. २४
अभी षु णः सखीना	४. ३१. ३
अभी षु णस्त्वं रयिं	८. ९३. २१
अभी ष्वर्यः पौंस्यैर्भवेम	१०. ५९. ३
अभीहि मन्यो तवस	१०. ८३. ३
अभुत्स्यु प्र देव्या	८. ९. १६
अभूदिदं वयुनमो षु	१. १८२. १
अभूदु पारमेतवे पन्था	१. ४६. ११
अभूदु भा उ अंशवे	१. ४६. १०
अभूदु वो विधते रत्नधेय	४. ३४. ४
अभूदुषा इन्द्रतमा	७. ७९. ३
अभूदुषा रुशत्पशुराग्नि	५. ७५. ९
अभूद्देवः सविता वन्द्यो	४. ५४. १
अभूरु वीर गिर्वणो महाँ	६. ४५. १३
अभूरेको रयिपते रयी	६. ३१. १
अभूर्वौक्षीर्व्यु आयुरानड्	१०. २७. ७
अभ्यभि हि श्रवसा	९. ११०. ५
अभ्यर्च नभाकवदिन्द्राग्नी	८. ४०. ४
अभ्यर्षत सुष्टुतिं गव्य	४. ५८. १०
अभ्यर्ष बृहद्यशो मघवद्भ्यो	९. २०. ४
अभ्यर्ष महानां देवानां	९. १. ४
अभ्यर्ष विचक्षण पवित्रं	९. ५१. ५
अभ्यर्ष सहस्रिणं रयिं	९. ६३. १२
अभ्यर्ष स्वायुध सोम	९. ४. ७
अभ्यर्षानपच्युतो रयिं	९. ४. ८
अभ्यवस्थाः प्र जायन्ते	५. १९. १
अभ्यारमिदद्रयो निषिक्तं	८. ७२. ११
अभ्यूर्णोति यन्नग्नं भिषक्ति	८. ७९. २
अभ्रप्रुषो न वाचा प्रुषा	१०. ७७. १

अभ्राजि शर्धो मरुतो	५. ५४. ६
अभ्रातरो न योषणो	४. ५. ५
अभ्रातृव्यो अना त्वमनापि	८. २१. १३
अभ्रातेव पुंस एति	१. १२४. ७
अमन्यिष्ठां भारता रेवदग्निं	३. २३. २
अमन्दन्मा मरुतः स्तोमो	१. १६५. ११
अमन्दान्त्स्तोमान्प्र भरे	१. १२६. १
अमन्महीदनाशवो	८. १. १४
अमाजुरश्चिद्भवथो युवं	१०. ३९. ३
अमाजूरिव पित्रोः सचा	२. १७. ७
अमादेषां भियसा भूमि	५. ५९. २
अमाय वो मरुतो यातवे	८. २०. ६
अमित्रहा विचर्षणिः पवस्व	९. ११. ७
अमित्रायुधो मरुतामिव	३. २९. १५
अमिनती दैव्यानि व्रतानि	१. १२४. २
अमी य ऋक्षा निहितास	१. २४. १०
अमी ये देवाः स्थन	१. १०५. ५
अमी ये पञ्चोक्षणो	१. १०५. १०
अमी ये सप्त रश्मय	१. १०५. ९
अमीवहा वास्तोष्पते विश्वा	७. ५५. १
अमीषां चित्तं प्रतिलोभयन्ती	१०. १०३. १२
अमूरः कविरदितिर्विवस्वान्	७. ९. ३
अमूरा विश्वा वृषणाविमा	७. ६१. ५
अमूरो होता न्यसादि	४. ६. २
अमूर्या उप सूर्ये	१. २३. १७
अमृक्तेन रुशता वाससा	९. ६९. ५
अमृतं जातवेदसं तिर	८. ७४. ५
अमेव नः सुहवा आ हि	२. ३६. ३
अम्बयो यन्त्यध्वभि	१. २३. १६
अम्बितमे नदीतमे देवितमे	२. ४१. १६
अम्यक्सा त इन्द्र ऋष्टि	१. १६९. ३
अयं कविरकविषु प्रचेता	७. ४. ४
अयं कृत्नुरगृभीतो	८. ७९. १
अयं घ स तुरो मद	१०. २५. १०
अयं चक्रमिषणत्सूर्यस्य	४. १७. १४
अयं जायत मनुषो	१. १२८. १
अयं त आघृणे सुतो	९. ६७. १२
अयं त इन्द्र सोमो	८. १७. ११
अयं त एमि तन्वा	८. १००. १
अयं ते अस्तु हर्यतः	३. ४४. १

अयं ते अस्म्युप	१०. ८३. ६
अयं ते मानुषे जने	८. ६४. १०
अयं ते योनिर्ऋत्वियो	३. २९. १०
अयं ते शर्यणावति	८. ६४. ११
अयं ते स्तोमो अग्रियो	१. १६. ७
अयं दक्षाय साधनो	९. १०५. ३
अयं दशस्यन्नर्येभिरस्य	१०. ९९. १०
अयं दिव इयर्ति विश्वमा	९. ६८. ९
अयं दीर्घाय चक्षसे	८. १३. ३०
अयं देवः सहसा जायमान	६. ४४. २२
अयं देवानामपसामपस्तमो	१. १६०. ४
अयं देवाय जन्मने	१. २०. १
अयं देवेषु जागृविः	९. ४४. ३
अयं द्यावापृथिवी वि	६. ४४. २४
अयं द्योतयदद्युतो	६. ३९. ३
अयं नाभा वदति वल्गु	१०. ६२. ४
अयं निधिः सरमे अद्रिबुध्नो	१०. १०८. ७
अयं नो विद्वान्वनवद्	९. ७७. ४
अयं पन्था अनुवित्तः	४. १८. १
अयं पुनान उषसो वि	९. ८६. २१
अयं पूषा रयिर्भगः	९. १०१. ७
अयं भराय सानसि	९. १०६. २
अयं मतवाञ्छकुनो	९. ८६. १३
अयं मातायं पितायं	१०. ६०. ७
अयं मित्रस्य वरुणस्य	१. ९४. १२
अयं मित्राय वरुणाय	१. १३६. ४
अयं मित्रो नमस्यः	३. ५९. ४
अयं मे पीत उदियर्ति	६. ४७. ३
अयं मे हस्तो भगवानयं	१०. ६०. १२
अयं यः सृञ्जये पुरो	४. १५. ४
अयं यज्ञो देवया अयं	१. १७७. ४
अयं यथा न आभुवत्	८. १०२. ८
अयं योनिश्चकृमा यं	४. ३. २
अयं यो वज्रः पुरुधा	१०. २७. २१
अयं यो होता किरु	१०. ५२. ३
अयं रोचयदरुचो रुचानो	६. ३९. ४
अयं वां कृष्णो अश्विना	८. ८५. ३
अयं वां घर्मो अश्विना	८. ९. ४
अयं वां परि षिच्यते	४. ४९. २
अयं वां भागो निहितो	८. ५७. ४
अयं वां मधुमत्तमः	१. ४७. १
अयं वां मित्रावरुणा	२. ४१. ४
अयं वामद्रिभिः सुतः	८. २२. ८
अयं विचर्षणिर्हितः	९. ६२. १०
अयं विदच्चित्रदृशीकमर्णः	६. ४७. ५
अयं विप्राय दाशुषे	१०. २५. ११
अयं विश्वा अभि श्रियो	८. १०२. ९
अयं विश्वानि तिष्ठति	९. ५४. ३
अयं वृतश्चातयते समीचीर्य	४. १७. ९
अयं वेनश्चोदयत्पृश्निगर्भा	१०. १२३. १
अयं वो यज्ञ ऋभवो	४. ३४. ३
अयं शृण्वे अध जयन्नुत	४. १७. १०
अयं समह मा तनूह्याते	१. १२०. ११
अयं स यस्य शर्मन्न	१०. ६. १
अयं स यो दिवस्परि	९. ३९. ४
अयं स यो वरिमाणं	६. ४७. ४
अयं स शिङ्क्ते येन	१. १६४. २९
अयं सहस्रमृषिभिः	८. ३. ४
अयं स होता यो द्विजन्मा	१. १४९. ५
अयं सु तुभ्यं वरुण	७. ८६. ८
अयं सूर्य इवोपदृगयं	९. ५४. २
अयं सो अग्निराहुतः	७. १. १६
अयं सो अग्निर्यस्मिन	३. २२. १
अयं सोमः कपर्दिने	९. ६७. ११
अयं सोम इन्द्र तुभ्यं सुन्व	७. २९. १
अयं सोम इन्द्र तुभ्यं सुन्वे	९. ८८. १
अयं सोमश्चमू सुतोऽमत्रे	५. ५१. ४
अयं स्तुतो राजा वन्दि	१०. ६१. १६
अयं स्वादुरिह मदिष्ठ	६. ४७. २
अयं ह यद्वां देवया उ	७. ६८. ४
अयं ह येन वा इदं	८. ७६. ४
अयं हि ते अमर्त्य	१०. १४४. १
अयं हि नेता वरुण	७. ४०. ४
अयं होता प्रथमः	६. ९. ४
अयमकृणोदुषसः सुपत्नी	६. ४४. २३
अयमग्निः सहस्रिणो	८. ७५. ४
अयमग्निः सुवीर्यस्येशे	३. १६. १
अयमग्निरुरुष्यत्यमृताद्	१०. १७६. ४
अयमग्निर्वध्र्यश्वस्य	१०. ६९. १२
अयमग्ने जरिता त्वे	१०. १४२. १

अयमग्ने त्वे अपि	८. ४४. २८
अयमस्मान्वनस्पतिर्मा	३. ५३. २०
अयमस्मासु काव्य	१०. १४४. २
अयमस्मि जरितः पश्य	८. १००. ४
अयमिन्द्र वृषाकपिः	१०. ८६. १८
अयमिन्द्रो मरुत्सखा	८. ७६. २
अयमिह प्रथमो धायि	४. ७. १
अयमु ते समतसि	१. ३०. ४
अयमु ते सरस्वति	७. ९५. ६
अयमु त्वा विचर्षणे	८. १७. ७
अयमु वां पुरुतमो	३. ६२. २
अयमुशानः पर्यद्रिमुस्रा	६. ३९. २
अयमु ष्य प्र देवयु	१०. १७६. ३
अयमु ष्य सुमहाँ	७. ८. २
अयमेक इत्था पुरूरु	८. २५. १६
अयमेमि विचाकशद्	१०. ८६. १९
अयांसमग्ने सुक्षितिं जनाया	२. ३५. १५
अया चित्तो विपानया	९. ६५. १२
अया ते अग्ने विधेमोर्जो	२. ६. २
अया ते अग्ने समिधा	४. ४. १५
अया धिया च गव्यया	८. ९३. १७
अया निजघ्निरोजसा	९. ५३. २
अया पवस्व देवयु	९. १०६. १४
अया पवस्व धारया	९. ६३. ७
अया पवा पवस्वैना	९. ९७. ५२
अयाम धीवतो धियो	८. ९२. ११
अयामि घोष इन्द्र देव	७. २३. २
अयामि ते नमउक्तिं	३. १४. २
अया रुचा हरिण्या	९. १११. १
अया वाजं देवहितं	६. १७. १५
अया वीती परि स्रव	९. ६१. १
अया सोमः सुकृत्यया	९. ४७. १
अया ह त्यं मायया	६. २२. ६
अयुक्त सप्त शुन्ध्युवः	१. ५०. ९
अयुक्त सप्त हरितः	७. ६०. ३
अयुक्त सूर एतशं	९. ६३. ८
अयुजो असमो नृभिरेकः	८. ६२. २
अयुञ्जन्त इन्द्र विश्वकृष्टी	१. १६९. २
अयुद्ध इद्युधा वृतं शूर	८. ४५. ३
अयुद्धसेनो विभ्वा विभिन्दता	१०. १३८. ५

अयुयुत्सन्ननवद्यस्य	१. ३३. ६
अयोदंष्ट्रो अर्चिषा यातु	१०. ८७. २
अयोद्धेव दुर्मद आ	१. ३२. ६
अरं कामाय हरयो	१०. ९६. ७
अरं कृण्वन्तु वेदिं	१. १७०. ४
अरं क्षयाय नो महे	८. १५. १३
अरं त इन्द्र कुक्षये	८. ९२. २४
अरं दासो न मीळ्हुषे	७. ८६. ७
अरं म उस्रयाम्णे	४. ३२. २४
अरं मे गन्तं हवनायास्मै	६. ६३. २
अरं हि ष्मा सुतेषु णः	८. ९२. २६
अरण्यान्यरण्यान्यसौ	१०. १४६. १
अरण्योर्निहितो जातवेदा	३. २९. २
अरमतिरनर्वणो विश्वो	८. ३१. १२
अरममाणो अत्येति गा	९. ७२. ३
अरमयः सरपसस्तराय	२. १३. १२
अरमश्वाय गायति	८. ९२. २५
अरश्मानो येऽरथा अयुक्ता	९. ९७. २०
अरा इवेदचरमा अहेव	५. ५८. ५
अराधि होता निषदा	१०. ५३. २
अरायि काणे विकटे	१०. १५५. १
अरावीदंशुः सचमान	९. ७४. ५
अरित्रं वां दिवस्पृथु	१. ४६. ८
अरिष्टः स मर्तो विश्व	१०. ६३. १३
अरुणप्सुरुषा अभू	८. ७३. १६
अरुणो मा सकृद्वृकः	१. १०५. १८
अरुषस्य दुहितरा विरूपे	६. ४९. ३
अरुषो जनयन्गिरः सोमः	९. २५. ५
अरूरुचदुषसः पृश्निरग्रिय	९. ८३. ३
अरोरवीद्वृष्णो अस्य	२. ११. १०
अर्चत प्रार्चत प्रियमेधासो	८. ६९. ८
अर्चद्वृषा वृषभिः स्वेदुहव्यै	१. १७३. २
अर्चन्तस्त्वा हवामहे	५. १३. १
अर्चन्ति नारीरपसो	१. ९२. ३
अर्चा दिवे वृहते शूष्यं	१. ५४. ३
अर्चामि ते सुमतिं	४. ४. ८
अर्चामि वां वर्धायापो	१०. १२. ४
अर्चा शक्राय शाकिने	१. ५४. २
अर्णांसि चित्पप्रथाना	७. १८. ५
अर्यमिद्वा उ अर्थिन	१. १०५. २

अर्थिनो यन्ति चेदर्थं	८. ७९. ५
अर्धं वीरस्य शृतपामनिन्द्रं	७. १८. १६
अर्भको न कुमारकोऽधि	८. ६९. १५
अर्यमणं बृहस्पतिमिन्द्रं	१०. १४१. ५
अर्यमणं वरुणं मित्रमेषा	४. २. ४
अर्यमा णो अदितिर्यज्ञियासो	३. ५४. १८
अर्यम्यं वरुण मित्र्यं वा	५. ८५. ७
अर्यो वा गिरो अभ्यर्च	१०. १४८. ३
अर्यो विशां गातुरेति	१०. २०. ४
अर्वद्भिरग्ने अर्वतो	१. ७३. ९
अर्वन्तो न श्रवसो	७. ९०. ७
	७. ९१. ७
अर्वाँ इव श्रवसे साति	९. ९७. २५
अर्वाग्रथं नि यच्छतं	८. ३५. २२
अर्वाग्रथं विश्ववारं त	६. ३७. १
अर्वाङेहि सोमकामं	१. १०४. ९
अर्वाङ् त्रिचक्रो मधुवाहनो	१. १५७. ३
अर्वाङ्नरा दैव्येनावसा	७. ८२. ८
अर्वाचीनं सु ते मन	३. ३७. २
अर्वाचीनो वसो भवास्मे	४. ३२. १४
अर्वाची सुभगे भव	४. ५७. ६
अर्वाञ्चं त्वा पुरुष्टुत	८. ६. ४५
	८. ३२. ३०
अर्वाञ्चं त्वा सुखे रथे	३. ४१. ९
अर्वाञ्चं दैव्यं जनमग्ने	१. ४५. १०
अर्वाञ्चमद्य यय्यं नृवाहणं	२. ३७. ५
अर्वाञ्चा वां सप्तयो	१. ४७. ८
अर्वाञ्चो अद्या भवता	२. २९. ६
अर्वावतो न आ गहि	३. ४०. ८
अर्वावतो न आ गह्यथो	३. ३७. ११
अर्षा णः सोम शं गवे	९. ६१. १५
अर्षा सोम द्युमत्तमोऽभि	९. ६५. १९
अर्हन्तो ये सुदानवो	५. ५२. ५
अर्हन्बिभर्षि सायकानि	२. ३३. १०
अलातृणो वल इन्द्र व्रजो	३. ३०. १०
अलाय्यस्य परशुर्ननाश	९. ६७. ३०
अवंशे द्यामस्तभायद्	२. १५. २
अवः परेण पर एनावरेण	१. १६४. १७
अवः परेण पितरं यो	१. १६४. १८
अवक्रक्षिणं वृषभं यथाजुरं	८. १. २

अव क्रन्द दक्षिणतो	२. ४२. ३
अव क्षिप दिवो अश्मान	२. ३०. ५
अव चष्ट ऋचीषमो	८. ६२. ६
अव ते हेळो वरुण	१. २४. १४
अव त्मना भरते	१. १०४. ३
अव त्या बृहतीरिषो	१०. १३४. ३
अव त्वे इन्द्र प्रवतो	६. ४७. १४
अवद्यमिव मन्यमाना	४. १८. ५
अव द्युतानः कलशाँ	९. ७५. ३
अव द्रप्सो अंशुमती	८. ९६. १३
अव द्रुग्धानि पित्र्या	७. ८६. ५
अव द्रके अव त्रिका	१०. ५९. ९
अव नो वृजिना शिशीह्यृचा	१०. १०५. ८
अवन्तमत्रये गृहं	८. ७३. ७
अवन्तु नः पितरः	१. १०६. ३
अवन्तु मामुषसो जायमाना	६. ५२. ४
अवपतन्तीरवदन्दिव	१०. ९७. १७
अव यच्छ्येनो अस्वनीदध	४. २७. ३
अव यत्त्वं शतक्रतविन्द्र	१०. १३४. ४
अव यत्स्वे सधस्थे	८. ७९. ९
अवर्त्या शुन आन्त्राणि	४. १८. १३
अवर्धयन्त्सुभगं सप्त	३. १. ४
अवर्मह इन्द्र दादृहि	१. १३३. ६
अवर्षीर्वर्षमुदु षू गृभाया	५. ८३. १०
अवविद्धं तौग्र्यमप्स्वन्त	१. १८२. ६
अव वेदिं होत्राभिर्यजेत	७. ६०. ९
अव सिन्धुं वरुणो	७. ८७. ६
अवसृजन्नुप त्मना	१. १४२. ११
अव सृज पुनरग्ने	१०. १६. ५
अव सृजा वनस्पते	१. १३. ११
अवसृष्टा परा पत	६. ७५. १६
अव स्पृधि पितरं योधि	५. ३. ९
अव स्म दुर्हणायतो	१०. १३४. २
अव स्म यस्य वेषणे	५. ७. ५
अवस्यते स्तुवते	१. ११६. २३
अव स्य शूराध्वनो	४. १६. २
अव स्यूमेव चिन्वती	३. ६१. ४
अव स्वयुक्ता दिव आ	१. १६८. ४
अव स्वराति गर्गरो	८. ६९. ९
अव स्वेदा इवाभितो	१०. १३४. ५

अवा कल्पेषु नः पुमस्तमांसि	९. ९. ७
अवाचचक्षं पदमस्य	५. ३०. २
अवा नु कं ज्यायान्	१०. ५०. ५
अवा नो अग्न ऊतिभि	१. ७९. ७
अवा नो वाजयुं रथं	८. ८०. ६
अवावशन्त धीतयो वृषभस्याधि	९. १९. ४
अवासां मघवञ्जहि	१. १३३. ३
अवासृजः प्रस्वः श्वञ्चयो	१०. १३८. २
अवासृजन्त जिव्रयो न	४. १९. २
अविता नो अजाश्वः	९. ६७. १०
अवितासि सुन्वतो वृक्त	८. ३६. १
अविदद्दक्षं मित्रो नवीयान्	६. ४४. ७
अविन्दद्दिवो निहितं गुहा	१. १३०. ३
अविन्दन्ते अतिहितं यदासीद्	१०. १८१. २
अविप्रे चिद्वयो दधदनाशुना	६. ४५. २
अविप्रो वा यदविधद्	८. ६१. ९
अविष्टं धीष्वश्विना न	७. ६७. ६
अवीरामिव मामयं	१०. ८६. ९
अवीवृधद्वो अमृता अमन्दी	८. ८०. १०
अवीवृधन्त गोतमा इन्द्र	४. ३२. १२
अवेयमश्वैद्युवतिः पुरस्ताद्	१. १२४. ११
अवोचाम कवये मेध्याय	५. १. १२
अवोचाम नमो अस्मा	१. ११४. ११
अवोचाम निवचनान्यस्मिन्	१. १८९. ८
अवोचाम महते सौभगाय	८. ५९. ५
अवोचाम रहूगणा अग्नये	१. ७८. ५
अवो द्वाभ्यां पर एकया	१०. ६७. ४
अवोरित्था वां छर्दिषो	६. ६७. ११
अवोर्वां नूनमश्विना	७. ६७. ४
अव्ये पुनानं परि वार	९. ८६. २५
अव्ये वधूयुः पवते परि	९. ६९. ३
अव्यो वारे परि प्रियं	९. ५०. ३
अव्यो वारे परि प्रियो	९. ७. ६
अव्यो वारेभिः पवते	९. १०१. १६
अशोच्यग्निः समिधानो	७. ६७. २
अश्नापिनद्धं मधु पर्यपश्यन्	१०. ६८. ८
अश्मन्वती रीयते सं	१०. ५३. ८
अश्मास्यमवतं ब्रह्मण	२. २४. ४
अश्याम तं काममग्ने	६. ५. ७
अश्याम ते सुमतिं	१. ११४. ३

अश्वं हि भूरिदावत्तरा	१. १०९. २
अश्वीरा तनूर्भवति	१०. ८५. ३०
अश्वं न गीर्भी रथ्यं	८. १०३. ७
अश्वं न गूळ्हमश्विना	१. ११७. ४
अश्वं न त्वा वारवन्तं	१. २७. १
अश्वत्थे वो निषदनं	१०. ९७. ५
अश्वमिद्गां रथप्रां त्वेष	८. ७४. १०
अश्वस्यात्र जनिमास्य च	२. ३५. ६
अश्वा इवेदरुषासः सबन्धवः	५. ५९. ५
अश्वादियायेति यद्	१०. ७३. १०
अश्वा न या वाजिना	६. ६७. ४
अश्वायन्तो गव्यन्तो वाजयन्तो	१०. १६०. ५
अश्वावति प्रथमो गोषु	१. ८३. १
अश्वावतीं सोमावतीमूर्जयन्ती	१०. ९७. ७
अश्वावतीर्गोमतीर्न	७. ४१. ७
	७. ८०. ३
अश्वावतीर्गोमतीर्विश्ववारा	१. १२३. १२
अश्वावतीर्गोमतीर्विश्वसुविदो	१. ४८. २
अश्वावन्तं रथिनं वीरवन्तं	१०. ४७. ५
अश्वासो न ये ज्येष्ठास	१०. ७८. ५
अश्वासो ये वामुप	७. ७४. ४
अश्विना परि वामिषः	३. ५८. ८
अश्विना पिबतं मधु	१. १५. ११
अश्विना पुरुदंससा नरा	१. ३. २
अश्विना मधुमत्तमं पातं	१. ४७. ३
अश्विना मधुषुत्तमो युवाकुः	३. ५८. ९
अश्विना यज्वरीरिषो द्रवत्	१. ३. १
अश्विना यद्ध कर्हि चिच्छुश्रूयात	५. ७४. १०
अश्विना यामहूतमा नेदिष्ठं	८. ७३. ६
अश्विना वर्तिरस्मदा	१. ९२. १६
अश्विना वाजिनीवसू जुषेथां	५. ७८. ३
अश्विना वायुना युवं	३. ५८. ७
अश्विनावेह० तिरश्चिद्	५. ७५. ७
अश्विनावेह० हंसाविव	५. ७८. १
अश्विना सु विचाकशद्	८. ७३. १७
अश्विना स्वृषे स्तुहि	८. २६. १०
•अश्विना हरिणाविव	५. ७८. २
अश्विनोरसनं रथमनश्वं	१. १२०. १०
अश्वी रथी सुरूप इद्	८. ४. ९
अश्वेव चित्रारुषी माता	४. ५२. २

अश्वो न क्रन्दो वृषभिर्युजानः	९. ९७. २८
अश्वो न क्रन्दअनिभिः	३. २६. ३
अश्वो न चक्रदो वृषा	९. ६४. ३
अश्वो वोळ्हा सुखं रथं	९. ११२. ४
अश्व्यस्य त्मना रथ्यस्य	४. ४१. १०
अश्व्यो वारो अभवस्तदिन्द्र	१. ३२. १२
अषाळ्हं युत्सु पृतनासु	१. ९१. २१
अषाळ्हमुग्रं पृतनासु	८. ७०. ४
अषाळ्हो अग्ने वृषभो	३. १५. ४
अष्टा महो दिव आदो	१. १२१. ८
अष्टौ पुत्रासो अदितेर्ये	१०. ७२. ८
अष्टौ व्यख्यत्ककुभः	१. ३५. ८
असंमृष्टो जायसे मात्रोः	५. ११. ३
असच्च सच्च परमे व्योमन्	१०. ५. ७
असत्सु मे जरितः साभिवेगो	१०. २७. १
असदत्र सुवीर्यमुत	८. ३१. १८
असन्नित्त्वे आहवनानि	७. ८. ५
असपत्नः सपत्नहाभि	१०. १७४. ५
असपत्ना सपत्नघ्नी जयन्त्यभि	१०. १५९. ५
असमं क्षत्रमसमा मनीषा	१. ५४. ८
असमातिं नितोशनं त्वेषं	१०. ६०. २
असर्जि कलशाँ अभि	९. १०६. १२
असर्जि रथ्यो यथा पवित्रे	९. ३६. १
असर्जि वक्वा रथ्ये यथाजौ	९. ९१. १
असर्जि वां स्थविरा वेधसा	१. १८१. ७
असर्जि वाजी तिरः पवित्र	९. १०९. १०
असर्जि स्कम्भो दिव उद्यतो	९. ८६. ४६
असश्चतः शतधारा अभि	९. ८६. २७
असश्चता मघवद्भ्यो हि	७. ६७. ९
असश्चन्ती भूरिधारे पयस्वती	६. ७०. २
असादि वृतो वह्निराजगन्	७. ७. ५
असाम यथा सुषखाय	१. १७३. ९
असामि हि प्रयज्यवः	१. ३९. ९
असाम्योजो बिभृथा	१. ३९. १०
असावन्यो असुर सूयत	१०. १३२. ४
असावि ते जुजुषाणाय	५. ४३. ५
असावि देवं गोऋजीकमन्धो	७. २१. १
असावि सोमः पुरुहूत	१०. १०४. १
असावि सोम इन्द्र ते	१. ८४. १
असावि सोमो अरुषो	९. ८२. १
असाव्यंशुर्मदायाप्सु	९. ६२. ४
असिक्न्यां यजमानो न	४. १७. १५
असि यमो अस्यादित्यो	१. १६३. ३
असि हि वीर सेन्योऽसि	१. ८१. २
असुनीते पुनरस्मासु	१०. ५९. ६
असुनीते मनो अस्मासु	१०. ५९. ५
असुन्वन्तं समं जहि	१. १७६. ४
असुन्वामिन्द्र संसदं	८. १४. १५
असूत पूर्वो वृषभो	३. ३८. ५
असूत पृश्निर्महते रणाय	१. १६८. ९
असृक्षत प्र वाजिनो	९. ६४. ४
असृग्रन्देववीतयेऽत्यासः	९. ४६. १
असृग्रन्देववीतये वाजयन्तो	९. ६७. १७
असृग्रमिन्दवः पथा	९. ७. १
असृग्रमिन्द्र ते गिरः	१. ९. ४
असेन्या वः पणयो	१०. १०८. ६
असौ च या न उर्वरा	८. ९१. ६
असौ यः पन्था आदित्यो	१. १०५. १६
असौ य एषि वीरको	८. ९१. २
अस्तभ्नाद्द्यामसुरो विश्ववेदा	८. ४२. १
अस्तावि मन्म पूर्व्यं	८. ५२. ९
अस्ताव्यग्निः शिमीवद्भिरर्कैः	१. १४१. १३
अस्ताव्यग्निर्नरां सुशेवो	१०. ४५. १२
अस्ति देवा अंहोरुर्वस्ति	८. ६७. ७
अस्ति सोमो अयं सुतः	८. ९४. ४
अस्ति हि वः सजात्यं	८. २७. १०
अस्ति हि वामिह स्तोता	५. ७४. ६
अस्ति हि ष्मा मदाय	१. ३७. १५
अस्तीदमधिमन्थनमस्ति	३. २९. १
अस्तु श्रौषट् पुरो अग्निं	१. १३९. १
अस्तेव सु प्रतरं लायमस्य	१०. ४२. १
अस्तोढ्वं स्तोम्या ब्रह्मणा	१. १२४. १३
अस्थुरु चित्रा उषसः	४. ५१. २
अस्मभ्यं गातुवित्तमो	९. १०६. ६
अस्मभ्यं तद्दिवो अद्भ्यः	२. ३८. ११
अस्मभ्यं तद्वसो दानाय	२. १३. १३
	२. १४. १२
अस्मभ्यं ताँ अपा वृधि	४. ३१. १३
अस्मभ्यं त्वा वसुविदमभि	९. १०४. ४
अस्मभ्यं रोदसी रयिं	९. ७. ९

अस्मभ्यं वाजिनीवसू	८. ५. १२
अस्मभ्यं सु त्वमिन्द्र	१०. १३३. ७
अस्मभ्यं सु वृषण्वसू	८. २६. १५
अस्मभ्यमिन्दविन्द्रयुर्मध्वः	९. २. ९
अस्माँ अवन्तु ते शत	४. ३१. १०
अस्माँ अविड्ढि विश्वहेन्द्र	४. ३१. १२
अस्माँ इहा वृणीष्व	४. ३१. ११
अस्माअस्मा इदन्धसो	६. ४२. ४
अस्मा इत्काव्यं वच	५. ३९. ५
अस्मा इदु ग्नाश्चिद्देवपत्नीः	१. ६१. ८
अस्मा इदु त्यदनु	१. ६१. १५
अस्मा इदु त्यमुपमं	१. ६१. ३
अस्मा इदु त्वष्टा	१. ६१. ६
अस्मा इदु प्र तवसे	१. ६१. १
अस्मा इदु प्र भरा	१. ६१. १२
अस्मा इदु प्रय इव	१. ६१. २
अस्मा इदु सप्तिमिव	१. ६१. ५
अस्मा इदु स्तोमं सं	१. ६१. ४
अस्मा उक्थाय पर्वतस्य	५. ४५. ३
अस्मा उ ते महि महे	६. १. १०
अस्मा उषास आतिरन्त	८. ९६. १
अस्मा ऊ षु प्रभूतये	८. ४१. १
अस्मा एतद्दिव्यर्चेव	६. ३४. ४
अस्मा एतन्मह्याङ्गूषमस्मा	६. ३४. ५
अस्माकं जोष्यध्वरमस्माकं	४. ९. ७
अस्माकं त्वा मतीनामा	४. ३२. १५
अस्माकं त्वा सुताँ उप	८. ६. ४२
अस्माकं देवा उभयाय	१०. ३७. ११
अस्माकं धृष्णुया रथो	४. ३१. १४
अस्माकं मित्रावरुणावतं	२. ३१. १
अस्माकं व इन्द्रमुश्मसीष्टये	१. १२९. ४
अस्माकं शिप्रिणीनां सोमपाः	१. ३०. ११
अस्माकं सु रथं पुर	८. ४५. ९
अस्माकमग्ने अध्वरं	५. ४. ८
अस्माकमग्ने मघवत्सु दीदिह्यध	१. १४०. १०
अस्माकमग्ने मघवत्सु धारया	६. ८. ६
अस्माकमत्र पितरस्त	४. ४२. ८
अस्माकमत्र पितरो मनुष्या	४. १. १३
अस्माकमद्य वामयं	८. ५. १८
अस्माकमद्यान्तमं स्तोमं	८. ३३. १५

अस्माकमायुर्वर्धयन्	३. ६२. १५
अस्माकमित्सु शृणुहि	४. २२. १०
अस्माकमिन्द्रः समृतेषु	१०. १०३. ११
अस्माकमिन्द्र दुष्टरं	५. ३५. ७
अस्माकमिन्द्र भूतु ते	६. ४५. ३०
अस्माकमिन्द्रावरुणा	७. ८२. ९
अस्माकमिन्द्रेहि नो	५. ३५. ८
अस्माकमुत्तमं कृधि	४. ३१. १५
अस्माकमूर्जा रथं	१०. २६. ९
अस्माकेभिः सत्वभिः शूर	२. ३०. १०
अस्मादहं तविषादीषमाण	१. १७१. ४
अस्मान्त्समर्ये पवमान	९. ८५. २
अस्मान्त्सु तत्र चोदयेन्द्र	१. ९. ६
अस्मिन्त्समुद्रे अध्युत्तर	१०. ९८. ६
अस्मिन्त्स्वेतच्छकपूत एनो	१०. १३२. ५
अस्मिन्न इन्द्र पृत्सुतौ	१०. ३८. १
अस्मिन्पदे परमे तस्थिवांस	२. ३५. १४
अस्मिन्यज्ञे अदाभ्या	५. ७५. ८
अस्मे आ वहतं रयिं	८. ५. १५
अस्मे इन्द्र सचा सुते	८. ९७. ८
अस्मे इन्द्राबृहस्पती	४. ४९. ४
अस्मे इन्द्रावरुणा विश्ववारं	७. ८४. ४
अस्मे इन्द्रो वरुणो मित्रो	७. ८२. १०
	७. ८३. १०
अस्मे ऊ षु वृषणा	१. १८४. २
अस्मे तदिन्द्रावरुणा	३. ६२. ३
अस्मे ता त इन्द्र सन्तु	१०. २२. १३
अस्मे धेहि द्युमतीं	१०. ९८. ३
अस्मे धेहि द्युमद्यशो	९. ३२. ६
अस्मे धेहि श्रवो बृहद्	१. ९. ८
अस्मे प्र यन्धि मघवन्	३. ३६. १०
अस्मे रयिं न स्वर्थं	१. १४१. ११
अस्मे रायो दिवेदिवे	४. ८. ७
अस्मे रुद्रा मेहना	८. ६३. १२
अस्मे वत्सं परि षन्तं	१. ७२. २
अस्मे वर्षिष्ठा कृणुहि	४. २२. ९
अस्मे वसूनि धारय	९. ६३. ३०
अस्मे वीरो मरुतः	७. ५६. २४
अस्मे श्रेष्ठेभिर्भानुभिर्वि	७. ७७. ५
अस्मे सा वां माध्वी	१. १८४. ४

अस्मे सोम श्रियमधि	१. ४३. ७
अस्मे तिस्रो अव्यथ्याय	२. ३५. ५
अस्मे ते प्रतिहर्यते	८. ४३. २
अस्मै बहूनामवमाय	२. ३५. १२
अस्मै भीमाय नमसा	१. ५७. ३
अस्मै वयं यद्वावान	६. २३. ५
अस्य क्रत्वा विचेतसो	५. १७. ४
अस्य घा वीर ईवतो	४. १५. ५
अस्य ते सख्ये वयं	९. ६१. २९
अस्य ते सख्ये वयमियक्षन्तः	९. ६६. १४
अस्य त्रितः क्रतुना	१०. ८. ७
अस्य त्वेषा अजरा	१. १४३. ३
अस्य देवस्य मीळ्हुषो	७. ४०. ५
अस्य देवस्य संसद्यनीके	७. ४. ३
अस्य पिब क्षुमतः	१०. ११६. २
अस्य पिबतमश्विना	८. ५. १४
अस्य पिब यस्य	६. ४०. २
अस्य पीत्वा मदानां	८. ९२. ६
अस्य पीत्वा मदानामिन्द्रो	९. २३. ७
अस्य पीत्वा शतक्रतो	१. ४. ८
अस्य प्र जातवेदसो	१०. १८८. २
अस्य प्रजावती गृहे	८. ३१. ४
अस्य प्रत्नामनु द्युतं	९. ५४. १
अस्य प्रेषा हेमना	९. ९७. १
अस्य मदे पुरु वर्पांसि	६. ४४. १४
अस्य मदे स्वर्यं दा	१. १२१. ४
अस्य मन्दानो मध्वो	२. १९. २
अस्य मे द्यावापृथिवी	२. ३२. १
अस्य यामासो बृहतो	१०. ३. ४
अस्य रण्वा स्वस्येव	२. ४. ४
अस्य वामस्य पलितस्य	१. १६४. १
अस्य वासा उ अर्चिषा	५. १७. ३
अस्य वीरस्य बर्हिषि	१. ८६. ४
अस्य वृष्णो व्योदन	८. ६३. ९
अस्य वो ह्यवसा पान्तो	९. ९८. ८
अस्य व्रतानि नाधृषे	९. ५३. ३
अस्य व्रते सजोषसो	९. १०२. ५
अस्य शासुरुभयासः	१. ६०. २
अस्य शुष्मासो ददृशानपवे	१०. ३. ६
अस्य श्रवो नद्यः सत	१. १०२. २

अस्य श्रिये समिधानस्य	४. ५. १५
अस्य श्रेष्ठा सुभगस्य	४. १. ६
अस्य श्रोषन्त्वा भुवो	१. ८६. ५
अस्य श्लोको दिवीयते	१. १९०. ४
अस्य सुवानस्य मन्दिन	२. ११. २०
अस्य स्तुषे महिमघस्य	१. १२२. ८
अस्य स्तोमेभिरौशिज	१०. ९९. ११
अस्य स्तोमे मघोनः	५. १६. ३
अस्य हि स्वयशस्तरं	५. ८२. २
अस्य हि स्वयशस्तर	५. १७. २
अस्या ऊ षु ण उप	१. १३८. ४
अस्याजरासो दमामरित्रा	१०. ४६. ७
अस्येदिन्द्रो मदेष्वा ग्राभं	९. १०६. ३
अस्येदिन्द्रो मदेष्वा विश्वा	९. १. १०
अस्येदिन्द्रो वावृधे वृष्ण्यं	८. ३. ८
अस्येदु त्वेषसा रन्त	१. ६१. ११
अस्येदु प्र ब्रूहि पूर्व्याणि	१. ६१. १३
अस्येदु भिया गिरयश्च	१. ६१. १४
अस्येदु मातुः सवनेषु	१. ६१. ७
अस्येदेव प्र रिरिचे	१. ६१. ९
अस्येदेव शवसा शुषन्तं	१. ६१. १०
अस्येदेषा सुमतिः पप्रथाना	१०. ३१. ६
अस्वप्नजस्तरणयः सुशेवा	४. ४. १२
अस्वापयद्दभीतये सहस्रा	४. ३०. २१
अहं केतुरहं मूर्धा	१०. १५९. २
अहं गर्भमदधामोषधीष्वहं	१०. १८३. ३
अहं गुङ्गुभ्यो अतिथिग्व	१०. ४८. ८
अहं च त्वं च वृत्रहन्	८. ६२. ११
अहं चन तत्सूरिभि	६. २६. ७
अहं तदासु धारयं	१०. ४९. १०
अहं तष्टेव वन्धुरं	१०. ११९. ५
अहं ता विश्वा चकरं	४. ४२. ६
अहं दां गृणते पूर्व्यं	१०. ४९. १
अहं पितेव वेतसूँरभिष्टये	१०. ४९. ४
अहं पुरो मन्दसानो	४. २६. ३
अहं प्रत्नेन मन्मना	८. ६. ११
अहं भुवं वसुनः	१०. ४८. १
अहं भूमिमददामार्यायाहं	४. २६. २
अहं मनुरभवं सूर्यश्चाहं	४. २६. १
अहं रन्धयं मृगयं श्रुतर्वणे	१०. ४९. ५

अहं राजा वरुणो मह्यं ४. ४२.
अहं राष्ट्री संगमनी १०. १२५. ३
अहं रुद्राय धनुरा १०. १२५. ६
अहं रुद्रेभिर्वसुभि १०. १२५. १
अहं सप्त स्रवतो धारयं १०. ४९. ९
अहं सप्तहा नहुषो नहुष्टरः १०. ४९. ८
अहं स यो नववास्त्वं १०. ४९. ६
अहं सुवे पितरमस्य १०. १२५. ७
अहं सूर्यस्य परि याम्याशुभिः १०. ४९. ७
अहं सो अस्मि यः १. १०५. ७
अहं सोममाहनसं १०. १२५. २
अहं हि ते हरिवो ब्रह्म ८. ५३. ८
अहं हुवान आर्क्षे श्रुतर्वणि ८. ७४. १३
अहं होता न्यसीदं १०. ५२. २
अहन्नहिं परिशयानमर्ण ३. ३२. ११
अहन्नहिं पर्वते शिश्रियाणं १. ३२. २
अहन्निन्द्रो अदहदग्निरिन्दो ४. २८. ३
अहन्वृत्रं वृत्रतरं व्यंसमिन्द्रं १. ३२. ५
अहन्वृत्रमृचीषम ८. ३२. २६
अहमत्कं कवये शिश्नथं १०. ४९. ३
अहमपो अपिन्वमुक्षमाणा ४. ४२. ४
अहमस्मि महामहोऽभि १०. ११९. १२
अहमस्मि सपत्नहेन्द्र १०. १६६. २
अहमस्मि सहमानाथ १०. १४५. ५
अहमिद्धि पितुष्परि ८. ६. १०
अहमिन्द्रो न परा जिग्य १०. ४८. ५
अहमिन्द्रो रोधो वक्षो १०. ४८. २
अहमिन्द्रो वरुणस्ते ४. ४२. ३
अहमेतं गव्ययमश्व्यं १०. ४८. ४
अहमेताञ्छाश्वसतो १०. ४८. ६
अहमेव वात इव प्र १०. १२५. ८
अहमेव स्वयमिदं वदामि १०. १२५. ५
अहश्च कृष्णमहरर्जुनं च ६. ९. १
अहस्ता यदपदी वर्धत १०. २२. १४
अहानि गृध्राः पर्या व १. ८८. ४
अहा यदिन्द्र सुदिना ७. ३०. ३
अहाव्यग्ने हविरास्ये ते १०. ९१. १५
अहितेन चिदर्वता जीरदानुः ८. ६२. ३
अहिरिव भोगैः पर्येति ६. ७५. १४
अहेळता मनसा श्रुष्टिमा २. ३२. ३
अहेळमान उप याहि ६. ४१. १
अहेम यज्ञं पथामुराणा ७. ७३. ३
अहेर्यातारं कमपश्य १. ३२. १४
आकरे वसोर्जरिता ३. ५१. ३
आ कलशा अनूषतेन्दो ९. ६५. १४
आ कलशेषु धावति पवित्रे ९. १७. ४
आ कलशेषु धावति श्येनो ९. ६७. १४
आकीं सूर्यस्य रोचनाद् १. १४. ९
आ कृष्णेन रजसा वर्तमानो १. ३५. २
आकेनिपासो अहभि ४. ४५. ६
आ क्रन्दय बलमोजो ६. ४७. ३०
आक्षित्पूर्वास्वपरा अनूरु ३. ५५. ५
आ क्षोदो महि वृतं ६. १७. १२
आक्ष्णयावानो वहन्त्यन्तरिक्षेण ८. ७. ३५
आगधिता परिगधिता १. १२६. ६
आ गन्ता मा रिषण्यत ८. २०. १
आगन्देव ऋतुभिर्वर्धतु ४. ५३. ७
आगन्नृभूणामिह रत्नधेय ४. ३५. २
आगन्म वृत्रहन्तमं ८. ७४. ४
आ गावो अग्मन्नुत ६. २८. १
आ गोमता नासत्या ७. ७२. १
आ ग्ना अग्न इहावसे १. २२. १०
आग्निं न स्ववृक्तिभिर्होतारं १०. २१. १
आग्निरगामि भारतो ६. १६. १९
आग्ने गिरो दिव आ ७. ३९. ५
आग्ने याहि मरुत्सखा ८. १०३. १४
आग्ने वह वरुणमिष्टये १०. ७०. ११
आग्ने वह हविरद्याय ७. ११. ५
आग्ने स्थूरं रयिं भर १०. १५६. ३
आग्मन्नाप उशतीर्बर्हिरेदं १०. ३०. १५
आ ग्रावभिरहन्येभि ५. ४८. ३
आ घ त्वावान्त्मनाप्तः १. ३०. १४
आ घा गमद्यदि श्रवत् १. ३०. ८
आ घा ता गच्छानुत्तरा १०. १०. १०
आ घा ये अग्निमिन्धते ८. ४५. १
आ घा योषेव सूनर्युषा १. ४८. ५
आ च त्वामेता वृषणा ३. ४३. ४
आ चन त्वा चिकित्सामो ८. ९१. ३
आ च नो बर्हिः सदताविता ७. ५९. ६
आ चर्षणिप्रा वृषभो १. १७७. १

आ च वहासि ताँ इह	१. ७४. ६
आ चिकितान सुक्रतू	५. ६६. १
आच्छद्विधानैर्गुपितो	१०. ८५. ४
आच्या जानु दक्षिणतो	१०. १५. ६
आ जङ्घन्ति सान्वेषां	६. ७५. १३
आ जनं त्वेषसंदृशं	१०. ६०. १
आ जनाय द्रुह्वणे	६. २२. ८
आ जागृविर्विप्र ऋता	९. ९७. ३७
आ जातं जातवेदसि	६. १६. ४२
आ जामिरत्के अव्यत	९. १०१. १४
आजासः पूषणं रथे	६. ५५. ६
आजितुरं सत्पतिं	८. ५३. ६
आजिपते नृपते त्वमिद्धि	८. ५४. ६
आ जुहोता दुवस्यता	५. २८. ६
आ जुहोता स्वध्वरं	३. ९. ८
आजुह्वान ईड्यो	१०. ११०. ३
आजुह्वानो न ईड्यो	१. १८८. ३
आञ्जनगन्धिं सुरभिं	१०. १४६. ६
आ तं भज सौश्रवसेष्वग्न	१०. ४५. १०
आ त इन्दो मदाय कं	९. ६२. २०
आ त इन्द्र महिमानं	८. ६५. ४
आ त एता वचोयुजा	८. ४५. ३९
आ त एतु मनः पुनः	१०. ५७. ४
आ तक्षत सातिमस्मभ्य	१. १११. ३
आ तत्त इन्द्रायवः	१०. ७४. ४
आ तत्ते दस्र मन्तुमः	१. ४२. ५
आ तिष्ठतं सुवृतं यो	१. १८३. ३
आतिष्ठन्तं परि विश्वे	३. ३८. ४
आ तिष्ठ रथं वृषणं	१. १७७. ३
आ तिष्ठ वृत्रहन्रथं	१. ८४. ३
आ तू गहि प्र तु द्रव	८. १३. १४
आ तू न इन्दो शतदात्वश्व्यं	९. ७२. ९
आ तू न इन्द्र कौशिक	१. १०. ११
आ तू न इन्द्र क्षुमन्तं	८. ८१. १
आ तू न इन्द्र मद्र्यग्	३. ४१. १
आ तू न इन्द्र वृत्रहन्	४. ३२. १
आ तू भर माकिरेतत्	३. ३६. ९
आ तू षिञ्च कण्वमन्तं	८. २. २२
आ तू षिञ्च हरिमीं	१०. १०१. १०
आ तू सुशिप्र दंपते	८. ६९. १६

आ ते अग्न इधीमहि	५. ६. ४
आ ते अग्न ऋचा हविः	५. ६. ५
आ ते अग्न ऋचा हविर्हृदा	६. १६. ४७
आ ते कारो शृणवामा	३. ३३. १०
आ ते दक्षं मयोभुवं	९. ६५. २८
आ ते दक्षं वि रोचना	८. ९३. २६
आ ते दधामीन्द्रियमुक्था	८. ९३. २७
आ तेन यातं मनसो	१०. ३९. १२
आ ते पितर्मरुतां सुम्नमेतु	२. ३३. १
आ ते मह इन्द्रोत्युग्र	७. २५. १
आ ते रथस्य पूषन्	१०. २६. ८
आ ते रुचः पवमानस्य	९. ९६. २४
आ ते वत्सो मनो	८. ११. ७
आ ते वृषन्वृषणो	६. ४४. २०
आ तेऽवो वरेण्यं	५. ३५. ३
आ ते शुष्मो वृषभ	६. १९. ९
आ ते सपर्यू जवसे	३. ५०. २
आ ते सिञ्चामि कुक्ष्योरनु	८. १७. ५
आ ते सुपर्णा अमिनन्तँ	१. ७९. २
आ ते स्वस्तिमीमह	६. ५६. ६
आ ते हनू हरिवः	५. ३६. २
आत्मन्वन्नभो दुह्यते	९. ७४. ४
आत्मा ते वातो रज	७. ८७. २
आत्मा देवानां भुवनस्य	१०. १६८. ४
आत्मानं ते मनसा	१. १६३. ६
आत्मा पितुस्तनूर्वास	८. ३. २४
आत्मा यज्ञस्य रंह्या	९. ६. ८
आ त्वद्य सधस्तुतिं	८. १. १६
आ त्वद्य सबर्दुघां हुवे	८. १. १०
आ त्वशत्रवा गहि	८. ८२. ४
आ त्वा कण्वा अहूषत	१. १४. २
आ त्वा कण्वा इहावसे	८. ३४. ४
आ त्वागमं शन्तातिभिरथो	१०. १३७. ४
आ त्वा गिरो रथीरिवास्थुः	८. ९५. १
आ त्वा गीर्भिर्महामुरुं	८. ६५. ३
आ त्वा गोभिरिव व्रजं	८. २४. ६
आ त्वा ग्रावा वदन्निह	८. ३४. २
आ त्वा जुवो रारहाणा	१. १३४. १
आ त्वा बृहन्तो हरयो	३. ४३. ६
आ त्वा ब्रह्मयुजा हरी	८. १७. २

आ त्वा मदच्युता हरी	८. ३४. ९
आ त्वा रथं यथोतये	८. ६८. १
आ त्वा रथे हिरण्यये	८. १. २५
आ त्वा रम्भं न जिव्रयो	८. ४५. २०
आ त्वा वहन्तु हरयो	१. १६. १
आ त्वा विप्रा अचुच्यवुः	१. ४५. ८
आ त्वा विशन्त्वाशवः	१. ५. ७
आ त्वा विशन्त्विन्दवः	८. ९२. २२
आ त्वा शुक्रा अचुच्यवुः	८. ९५. २
आ त्वा सहस्रमा शतं	८. १. २४
आ त्वा सुतास इन्दवो	८. ४९. ३
आ त्वा हरयो वृषणो	६. ४४. १९
आ त्वा हर्यन्तं प्रयुजो	१०. ९६. १२
आ त्वाहार्षमन्तरेधि	१०. १७३. १
आ त्वा होता मनुर्हितो	८. ३४. ८
आ त्वेता नि षीदतेन्द्रमभि	१. ५. १
आत्सोम इन्द्रियो रसो	९. ४७. ३
आथर्वणायाश्विना दधीचे	१. ११७. २२
आ दक्षिणा सृज्यते	९. ७१. १
आदङ्गिराः प्रथमं दधिरे	१. ८३. ४
आ दधिक्राः शवसा	४. ३८. १०
आ दशभिर्विवस्वत	८. ७२. ८
आदस्य ते ध्वसयन्तो	१. १४०. ५
आदस्य शुष्मिणो रसे	९. १४. ३
आ दस्युघ्ना मनसा	४. १६. १०
आदह स्वधामनु	१. ६. ४
आदाय श्येनो अभरत्	४. २६. ७
आदारो वां मतीनां	१. ४६. ५
आदित्ते अस्य वीर्यस्य	१. १३१. ५
आदित्ते विश्वे क्रतुं	१. ६८. २
आदित्पश्चा बुबुधाना	४. १. १८
आदित्प्रत्नस्य रेतसो	८. ६. ३०
आदित्या अव हि ख्यताधि	८. ४७. ११
आदित्यानां वसूनां रुद्रियाणां	१०. ४८. ११
आदित्यानामवसा नूतनेन	७. ५१. १
आदित्या रुद्रा वसवः	३. ८. ८
आदित्या रुद्रा वसवो	६. ३५. १४
आदित्या विश्वे मरुतश्च	७. ५१. ३
आदित्यासो अति स्रिधो	१०. १२६. ५
आदित्यासो अदितयः	७. ५२. १

आदित्यासो अदितिर्मादयन्तां	७. ५१. २
आदित्यैरिन्द्रः सगणो	१०. १५७. २
आदित्साप्तस्य चर्किरन्	८. ५५. ५
आदिद्ध नेम इन्द्रियं	४. २४. ५
आदिद्धोतारं वृणते	१. १४१. ६
आदिन्द्रः सत्रा तविषी	१०. ११३. ५
आदिन्मातॄराविशद्	१. १४१. ५
आ दिवस्पृष्ठमश्वयुर्गव्ययुः	९. ३६. ६
आदीं के चित्पश्यमानास	९. ११०. ६
आदीं त्रितस्य योषणो	९. ३२. २
आदीं शवस्यब्रवीदौर्णवाभ	८. ७७. २
आदीं हंसो यथा गणं	९. ३२. ३
आदीमश्वं न हेतारो	९. ६२. ६
आदु मे निवरो भुवद्	८. ९३. १५
आदू नु ते अनु क्रतुं	८. ६३. ५
आदृध्नोति हविष्कृतिं	१. १८. ८
आ देवानामग्रयावेह	१०. ७०. २
आ देवानामपि पन्थामगन्म	१०. २. ३
आ देवानामभवः केतुरग्ने	३. १. १७
आ देवो ददे बुध्न्या	७. ६. ७
आ देवो दूतो अजिर	१०. ९८. २
आ देवो यातु सविता	७. ४५. १
आ दैव्यानि पार्थिवानि	५. ४१. १४
आ दैव्या वृणीमहे	७. ९७. २
आद्य रथं भानुमो	५. १. ११
आ द्यां तनोषि रश्मिभि	४. ५२. ७
आद्रोदसी वितरं वि	५. २९. ४
आ द्वाभ्यां हरिभ्यामिन्द्र	२. १८. ४
आ द्विबर्हा अमिनो	१०. ११६. ४
आ धर्णसिर्बृहद्दिवो	५. ४३. १३
आ धावता सुहस्त्यः	९. ४६. ४
आधीषमाणायाः पतिः	१०. २६. ६
आ धेनवः पयसा तूर्ण्यर्था	५. ४३. १
आ धेनवो धुनयन्तामशिश्वीः	३. ५५. १६
आ धेनवो मामतेयमवन्ती	१. १५२. ६
आध्रेण चित्तद्वेकं चकार	७. १८. १७
आ नः पवस्व धारया	९. ३५. १
आ नः पवस्व वसुमद्	९. ६९. ८
आ नः पूषा पवमानः	९. ८१. ४
आ नः प्रजां जनयतु	१०. ८५. ४३

आ नः शुष्मं नृषाह्यं	९. ३०. ३
आ नः सहस्रशो भरा	८. ३४. १५
आ नः सुतास इन्दवः	९. १०६. ९
आ नः सोमं पवित्र आ	९. ६२. २१
आ नः सोम पवमानः	९. ८१. ३
आ नः सोम संयतं	९. ८६. १८
आ नः सोम सहो जुवो	९. ६५. १८
आ नः सोमे स्वध्वर	८. ५०. ५
आ नः स्तुत उप वाजेभिरूती	४. २९. १
आ नः स्तोममुप द्रवत्	८. ५. ७
आ नः स्तोममुप द्रवद्	८. ४९. ५
आ न इळाभिर्विदथे	१. १८६. १
आ न इन्दो महीमिषं	९. ६५. १३
आ न इन्दो शतग्विनं गवां	९. ६५. १७
आ न इन्दो शतग्विनं रयिं	९. ६७. ६
आ न इन्द्र पृक्षसे	१०. २२. ७
आ न इन्द्र महीमिषं	८. ६. २३
आ न इन्द्राबृहस्पती	४. ४९. ३
आ न इन्द्रो दूरादा	४. २०. १
आ न इन्द्रो हरिभि	४. २०. २
आ न ऊर्जं वहतमश्विना	१. १५७. ४
आ नपातः शवसो यात	४. ३४. ६
आ नस्तुजं रयिं भरांशं	३. ४५. ४
आ नस्ते गन्तु मत्सरो	१. १७५. २
आ नामभिर्मरुतो वक्षि	५. ४३. १०
आ नार्यस्य दक्षिणा	८. २४. २९
आ नासत्या गच्छतं	१. ३४. १०
आ नासत्या त्रिभिरेका	१. ३४. ११
आ निरेकमुत प्रियमिन्द्र	८. २४. ४
आ निवर्तन वर्तय	१०. १९. ८
आ निवर्त नि वर्तय	१०. १९. ६
आ नूनं यातमश्विना रथेन	८. ८. २
आ नूनं यातमश्विनाश्वेभिः	८. ८७. ५
आ नूनं यातमश्विनेमा	८. ९. १४
आ नूनं रघुवर्तनिं	८. ९. ८
आ नूनमश्विना युवं	८. ९. १
आ नूनमश्विनोर्ऋषिः	८. ९. ७
आ नो अग्ने रयिं भर	१. ७९. ८
आ नो अग्ने वयोवृधं	८. ६०. ११
आ नो अग्ने सुचेतुना	१. ७९. ९

आ नो अद्य समनसो	८. २७. ५
आ नो अश्वावदश्विना	८. २२. १७
आ नो अश्विना त्रिवृता	१. ३४. १२
आ नो गन्तं मयोभुवा	८. ८. १९
आ नो गन्तं रिशादसा	५. ७१. १
आ नो गन्तं रिशादसेमं	८. ८. १७
आ नो गव्यान्यश्व्या	८. ३४. १४
आ नो गव्येभिरश्व्यैः	८. ७३. १४
आ नो गव्येभिरश्व्यै	६. ६०. १४
आ नो गहि सख्येभिः	२. १. १९
आ नो गोत्रा दर्दृहि	३. ३०. २१
आ नो गोमन्तमश्विना	८. ५. १०
आ नो दधिक्राः पथ्या	७. ४४. ५
आ नो दिव आ पृथिव्या	७. २४. ३
आ नो दिवो बृहतः	५. ४३. ११
आ नो देवः० त्रायमाणो	६. ५०. ८
आ नो देवः० साविषद्वय	१०. १००. ३
आ नो देव शवसा	७. ३०. १
आ नो देवानामुप	१०. ३१. १
आ नो देवेभिरुप देवहूति	७. १४. ३
आ नो देवेभिरुप यातमर्वाक्	७. ७२. २
आ नो द्युम्नैरा श्रवोभिरा	८. ५. ३२
आ नो द्रप्सा मधुमन्तो	१०. ९८. ४
आ नो नावा मतीनां	१. ४६. ७
आ नो नियुद्भिः० यज्ञम्	७. ९२. ५
आ नो नियुद्भिः० वीतये	१. १३५. ३
आ नो बर्हिः सधमादे	१०. ३५. १०
आ नो बर्हीं रिशादसो	१. २६. ४
आ नो बृहन्ता बृहतीभिरूती	४. ४१. ११
आ नो ब्रह्माणि मरुतः	२. ३४. ६
आ नो भज परमेष्वा	१. २७. ५
आ नो भद्राः क्रतवो	१. ८९. १
आ नो भर दक्षिणेनाभि	८. ८१. ६
आ नो भर भगमिन्द्र	३. ३०. १९
आ नो भर वृषणं	६. १९. ८
आ नो भर व्यञ्जनं	८. ७८. २
आ नो मखस्य दावने	८. ७. २७
आ नो महीमरमतिं	५. ४३. ६
आ नो मित्र सुदीतिभि	५. ६४. ५
आ नो मित्रावरुणा घृतै	३. ६२. १६

आ नो मित्रावरुणा हव्यजुष्टिं	७. ६५. ४
आ नो यज्ञं दिविस्पृशं	८. १०१. ९
आ नो यज्ञं नमोवृधं	३. ४३. ३
आ नो यज्ञं भारती	१०. ११०. ८
आ नो यज्ञाय तक्षत	१. १११. २
आ नो यातं दिवस्पर्या	८. ८. ४
आ नो यातं दिवो अच्छा	४. ४४. ५
आ नो यातमुपश्रुत्यश्विना	८. ८. ५
आ नो याहि परावतो	८. ६. ३६
आ नो याहि महेमते	८. ३४. ७
आ नो याहि सुतावतो	८. १७. ४
आ नो याह्युपश्रुत्युक्थेषु	८. ३४. ११
आ नो रत्नानि बिभ्रता	५. ७५. ३
आ नो रयिं मदच्युतं	८. ७. १३
आ नो राधांसि सवितः	७. ३७. ८
आ नो रुद्रस्य सूनवो	६. ५०. ४
आ नो वायो महे तने	८. ४६. २५
आ नो विश्व आस्क्रा	१. १८६. २
आ नो विश्वान्यश्विना	८. ८. १३
आ नो विश्वाभिरूतिभिः	७. २४. ४
आ नो विश्वाभिरूतिभि	८. ८. १
आ नो विश्वासु हव्य	८. ९०. १
आ नो विश्वेषां रसं	८. ५३. ३
आ नो विश्वे सजोषसो	८. ५४. ३
आ नोऽवोभिर्मरुतो	१. १६७. २
आन्त्रेभ्यस्ते गुदाभ्यो	१०. १६३. ३
आन्यं दिवो मातरिश्वा	१. ९३. ६
आपः पृणीत भेषजं	१. २३. २१
	१०. ९. ७
आप इद्वा उ भेषजीरापो	१०. १३७. ६
आ पक्थासो भलानसो	७. १८. ७
आपथयो विपथयोऽन्त	५. ५२. १०
आ पप्राथ महिना	८. ७०. ६
आपप्रुषी पार्थिवान्युरु	६. ६१. ११
आपप्रुषी विभावरि	४. ५२. ६
आ पप्रौ पार्थिवं रजो	१. ८१. ५
आ परमाभिरुत मध्यमाभि	६. ६२. ११
आ पर्वतस्य मरुतामवांसि	४. ५५. ५
आ पवमान धारय	९. १२. ९
आ पवमान नो भरार्यो	९. २३. ३
आ पवमान सुष्टुतिं	९. ६५. ३
आ पवस्व गविष्टये	९. ६६. १५
आ पवस्व दिशां पत	९. ११३. २
आ पवस्व मदिन्तम	९. २५. ६
	९. ५०. ४
आ पवस्व महीमिषं	९. ४१. ४
आ पवस्व० रयिं गोमन्त	९. ६२. १२
आ पवस्व० रयिं सोम	९. ६३. १
आ पवस्व सुवीर्यं	९. ६५. ५
आ पवस्व हिरण्यवद्	९. ६३. १८
आ पशुं गासि पृथिवीं	८. २७. २
आ पश्चातान्नासत्या	७. ७२. ५
	७. ७३. ५
आपश्चित्पिप्युः स्तर्यो	७. २३. ४
आपश्चिदस्मै पिन्वन्त	७. ३४. ३
आपश्चिद्धि स्वयशसः	७. ८५. ३
आपानासो विवस्वतो	९. १०. ५
आपान्तमन्युस्तृपल	१०. ८९. ५
आपी वो अस्मे पितरेव	१०. १०६. ४
आ पुत्रासो न मातरं	७. ४३. ३
आपूर्णो अस्य कलशः	३. ३२. १५
आ पूषञ्चित्रबर्हिषमाघृणे	१. २३. १३
आपो अद्यान्वचारिषं	१. २३. २३
	१०. ९. ९
आपो अस्मान्मातरः	१०. १७. १०
आपो न देवीरुप यन्ति	१. ८३. २
आपो न सिन्धुमभि	१०. ४३. ७
आपो भूयिष्ठा इत्येको	१. १६१. ९
आपो यं वः प्रथमं	७. ४७. १
आपो रेवतीः क्षयथा	१०. ३०. १२
आपो ह यद्बृहतीर्विश्वमायन	१०. १२१. ७
आपो हि ष्ठा मयोभुवस्ता	१०. ९. १
आ प्यायस्व मदिन्तम	१. ९१. १७
आ प्यायस्व समेतु ते	१. ९१. १६
	९. ३१. ४
आ प्र द्रव परावतो	८. ८२. १
आ प्र द्रव हरिवो	५. ३१. २
आ प्र यात मरुतो	८. २७. ८
आप्रा रजांसि दिव्यानि	४. ५३. ३
आप्रुषायन्मधुन ऋतस्य	१०. ६८. ४

आ बुन्दं वृत्रहा ददे	८. ४५. ४
आ भन्दमाने उपाके	१. १४२. ७
आ भन्दमाने उषसा	३. ४. ६
आ भरतं शिक्षतं	१. १०९. ७
आ भात्यग्निरुषसामनीकमुद्	५. ७६. १
आ भानुना पार्थिवानि	६. ६. ६
आ भारती भारतीभिः	३. ४. ८ ७. २. ८
आभिः स्पृधो मिथती	६. २५. २
आभिर्विधेमाग्नये	८. २३. २३
आभिष्टे अद्य गीर्भिर्गृणन्तो	४. १०. ४
आभूत्या सहजा वज्र	१०. ८४. ६
आभूषेण्यं वो मरुतो	५. ५५. ४
आभोगयं प्र यदिच्छन्त	१. ११०. २
आ मध्वो अस्मा असिचन्	१०. २९. ७
आ मनीषामन्तरिक्षस्य	१. ११०. ६
आ मन्द्रमा वरेण्यमा	९. ६५. २९
आ मन्द्रस्य सनिष्यन्तो	३. २. ४
आ मन्द्रैरिन्द्र हरिभिर्याहि	३. ४५. १
आ मन्येथामा गतं	३. ५८. ४
आ मां मित्रावरुणेह	७. ५०. १
आ मा पूषन्नुप द्रव	६. ४८. १६
आमासु पक्वमैरय	८. ८९. ७
आ मित्रावरुणा भगं	९. ७. ८
आ मित्रे वरुणे वयं	५. ७२. १
आमूरज प्रत्यावर्तयेमाः	६. ४७. ३१
आ मे अस्य प्रतीव्य	८. २६. ८
आ मे वचांस्युद्यता	८. १०१. ७
आ मे हवं नासत्याश्विना	८. ८५. १
आयं गौः पृश्निरक्रमी	१०. १८९. १
आयं जना अभिचक्षे	५. ३१. १२
आ यं नरः सुदानवो	५. ५३. ६
आ यं पृणन्ति दिवि	१. ५२. ४
आ यं हस्ते न खादिनं	६. १६. ४०
आ यः पप्रौ जायमान	६. १०. ४
आ यः पप्रौ भानुना	६. ४८. ६
आ यः पुरं नार्मिणी	१. १४९. ३
आ यः सोमेन जठर	५. ३४. २
आ यः स्वर्ण भानुना	२. ८. ४
आयजी वाजसातमा	१. २८. ७

आ यज्ञैर्देव मर्त्य	५. १७. १
आ यत्पतन्त्येन्यः सुदुघा	८. ६०. १०
आ यत्साकं यशसो	७. ३६. ६
आ यदश्वान्वनन्वतः	८. १. ३१
आ यदिन्द्रश्च दद्वहे	८. ३४. १६
आ यदिषे नृपतिं तेज	१. ७१. ८
आ यद्दुवः शतक्रतवा	१. ३०. १५
आ यद्दुवस्याद्दुवसे	१. १६५. १४
आ यद्धरी इन्द्र विव्रता	१. ६३. २
आ यद्योनिं हिरण्ययं	५. ६७. २
आ यद्योनिं हिरण्यय	९. ६४. २०
आ यद्रुहाव वरुणश्च	७. ८८. ३
आ यद्वज्रं बाह्वोरिन्द्र	८. ९६. ५
आ यद्वां योषणा	८. ८. १०
आ यद्वां सूर्या रथं	५. ७३. ५
आ यद्वामीयचक्षसा	५. ६६. ६
आयने ते परायणे	१०. १४२. ८
आयन्तारं महि स्थिरं	८. ३२. १४
आ यन्मा वेना अरुहन्	८. १००. ५
आ यन्मे अभ्वं वनदः	२. ४. ५
आयमद्य सुकृतं	१. १२५. ३
आ ययोस्त्रिंशतं तना	९. ५८. ४
आ यस्ततन्थ रोदसी	६. १. ११
आ यस्तस्थौ भुवनान्यमर्त्यो	९. ८४. २
आ यस्ते अग्न इधते	७. १. ८
आ यस्ते सर्पिरासुते	५. ७. ९
आ यस्मिन्त्वे स्वपाके	६. १२. २
आ यस्मिन्त्सप्त	२. ५. २
आ यस्मिन्हस्ते नर्या	६. २०. २
आ यस्य ते महिमानं	८. ४६. ३
आ यातं नहुषस्पर्यान्तरिक्षात्	८. ८. ३
आ यातं मित्रावरुणा जुषाणा	७. ६६. १९
आ यातं मित्रावरुणा सुशस्त्युप	६. ६७. ३
आ यात मरुतो दिव	५. ५३. ८
आ यातमुप भूषतं	७. ७४. ३
आ यात्विन्द्रः स्वपतिर्मदाय	१०. ४४. १
आ यात्विन्द्रो दिव	४. २१. ३
आ यात्विन्द्रोऽवस	४. २१. १
आ याहि कृणवाम	८. ६२. ४
आ याहि पर्वतेभ्यः	८. ३४. १३

आ याहि पूर्वीरति	३. ४३. २
आ याहि वनसा सह	१०. १७२. १
आ याहि शश्वदुशता	६. ४०. ४
आ याहि सुषुमा हि त	८. १७. १
आ याहीम इन्दवो	८. २१. ३
आ याह्यग्ने पथ्या अनु	७. ७. २
आ याह्यग्ने समिधानो	३. ४. ११
	७. २. ११
आ याह्यद्रिभिः सुतं	५. ४०. १
आ याह्यर्य आ परि	८. ३४. १०
आ याह्यर्वाङुप	३. ४३. १
आयुर्विश्वायुः परि	१०. १७. ४
आ युवानः कवयो	६. ४९. ११
आ यूथेव क्षुमति पश्वो	४. २. १८
आ ये तन्वन्ति रश्मिभिस्तिरः	१. १९. ८
आ ये तस्थुः पृषतीषु	५. ६०. २
आ ये रजांसि तविषीभि	१. १६६. ४
आ ये विश्वा पार्थिवानि	८. ९४. ९
आ ये विश्वा स्वपत्यानि	१. ७२. ९
आ यो गोभिः सृज्यत	९. ८४. ३
आ योनिमग्निर्घृतवन्त	३. ५. ७
आ योनिमरुणो रुहद्	९. ४०. २
आ यो मूर्धानं पित्रोररब्ध	१०. ८. ३
आ यो योनिं देवकृतं	७. ४. ५
आ यो वना तातृषाणो	२. ४. ६
आ यो विवाय सचथाय	१. १५६. ५
आ यो विश्वानि वार्या	९. १८. ४
आरङ्गरेव मध्वेरयेथे	१०. १०६. १०
आ रयिमा सुचेतुनमा	९. ६५. ३०
आराच्छत्रुमप बाधस्व	१०. ४२. ७
आ राजाना मह ऋतस्य	७. ६४. २
आ रिख किकिरा कृणु	६. ५३. ७
आ रुक्मैरा युधा नर	५. ५२. ६
आ रुद्रास इन्द्रवन्तः	५. ५७. १
आरे अघा को न्वित्था	१०. १०२. १०
आरे अस्मदमतिमारे	४. ११. ६
आरे ते गोघ्नमुत	१. ११४. १०
आरे सा वः सुदानवो	१. १७२. २
आरोका इव घेदह	८. ४३. ३
आ रोदसी अपृणदा	३. २. ७
आ रोदसी अपृणा जायमान	३. ६. २
आ रोदसी अपृणादोत	१०. ५५. ३
आ रोदसी बृहती	१. ७२. ४
आ रोदसी हर्यमाणो	१०. ९६. ११
आ रोहतायुर्जरसं	१०. १८. ६
आर्चन्नत्र मरुतः सस्मिन्	१. ५२. १५
आर्ष्टिषेणो होत्रमृषि	१०. ९८. ५
आलाक्ता या रुरुशीर्ष्ण्यथो	६. ७५. १५
आ वंसते मघवा वीरवद्	८. १०३. ९
आवः कुत्समिन्द्र	१. ३३. १४
आवः शमं वृषभं	१. ३३. १५
आ व इन्द्रं क्रिविं यथा	१. ३०. १
आ व ऋञ्जस ऊर्जां	१०. ७६. १
आ वक्षि देवाँ इह	२. ३६. ४
आ वच्यस्व महि प्सरो	९. २. २
आ वच्यस्व सुदक्ष चम्वोः	९. १०८. १०
आवदंस्त्वं शकुने भद्रमा	२. ४३. ३
आवदिन्द्रं यमुना तृत्सवश्च	७. १८. १९
आववृततीरध नु	१०. ३०. १०
आवहन्ती पोष्या वार्याणि	१. ११३. १५
आवहन्त्यरुणीर्ज्योतिषा	४. १४. ३
आ वहेथे पराकात्	८. ५. ३१
आ वां ग्रावाणो अश्विना	८. ४२. ४
आ वां दानाय ववृतीय	१. १८०. ५
आ वां धियो ववृत्यु	१. १३५. ५
आ वां नरा मनोयुजो	५. ७५. ६
आ वां भूषन्क्षितयो	१. १५१. ३
आ वां मित्रावरुणा	१. १५२. ७
आ वां येष्ठाश्विना	५. ४१. ३
आ वां रथं दुहिता	१. ११६. १७
आ वां रथं पुरुमायं	१. ११९. १
आ वां रथं युवति	१. ११८. ५
आ वां रथमवमस्यां	७. ७१. ३
आ वां रथो अश्विना	१. ११८. १
आ वां रथो नियुत्वान्	१. १३५. ४
आ वां रथो रथानां	५. ७४. ८
आ वां रथो रोदसी	७. ६९. १
आ वां रथोऽवनिर्न	१. १८१. ३
आ वां राजानावध्वरे	७. ८४. १
आ वां वयोऽश्वासो	६. ६३. ७

आ वां वहिष्ठा इह ते	४. १४. ४
आ वां वाहिष्ठो अश्विना	८. २६. ४
आ वां विप्र इहावसे	८. ८. ९
आ वां विश्वाभि० ता वर्ति	८. ८७. ३
आ वां विश्वाभि० राजन्ता	८. ८. १८
आ वां श्येनासो अश्विना	१. ११८. ४
आ वां सहस्रं हरय	४. ४६. ३
आ वां सुम्ने वरिमन्	६. ६३. ११
आ वां सुम्नैः शंयू	१०. १४३. ६
आ वाजा यातोप न	४. ३४. ५
आ वात वाहि भेषजं	१०. १३७. ३
आ वातस्य ध्रजतो	७. ३६. ३
आ वामगन्त्सुमतिर्वाजिनीवसू	१०. ४०. १२
आ वामश्वासः शुचयः	१. १८१. २
आ वामश्वासः सुयुजो	५. ६२. ४
आ वामश्वासो अभिमातिषाह	६. ६९. ४
आ वामुपस्थमद्रुहा	२. ४१. २१
आ वामृताय केशिनीरनूषत	१. १५१. ६
आ वायो भूष शुचिपा	७. ९२. १
आ विंशत्या त्रिंशता	२. १८. ५
आ विद्युन्मद्भिर्मरुतः	१. ८८. १
आ विबाध्या परिराप	२. २३. ३
आविरभून्महि माघोनमेषां	१०. १०७. १
आविवासन्परावतो	९. ३९. ५
आविशन्कलशं सुतो	९. ६२. १९
आ विश्वतः प्रत्यञ्चं	२. १०. ५
आ विश्वदेवं सत्पतिं	५. ८२. ७
आ विश्ववाराश्विना	७. ७०. १
आविष्ट्यो वर्धते चारुरासु	१. ९५. ५
आ वृत्रहणा वृत्रहभिः	६. ६०. ३
आ वृषस्व पुरूवसो	८. ६१. ३
आ वृषस्व महामह	८. २४. १०
आ वेधसं नीलपृष्ठं	५. ४३. १२
आ वो धियं यज्ञियां	१०. १०१. ९
आ वो मक्षू तनाय	१. ३९. ७
आ वो यक्ष्यमृतत्वं	१०. ५२. ५
आ वो यन्तूदवाहासो	५. ५८. ३
आवो यस्य द्विबर्हसो	१. १७६. ५
आ वो राजानमध्वरस्य	४. ३. १
आ वो रुवण्युमौशिजो	१. १२२. ५
आ वो वहन्तु सप्तयो	१. ८५. ६
आ वो वाहिष्ठो वहतु	७. ३७. १
आ वो होता जोहवीति	७. ५६. १८
आ शर्म पर्वतानां वृणीमहे	८. ३१. १०
आ शर्म पर्वतानामोतापां	८. १८. १६
आशसनं विशसनमथो	१०. ८५. ३५
आशीत्या नवत्या याह्यर्वाङा	२. १८. ६
आशुं दधिक्रां तमु नु	४. ३९. १
आशुं दूतं विवस्वतो	४. ७. ४
आशुः शिशानो वृषभो	१०. १०३. १
आशुभिश्चिद्यान्वि मुचाति	२. ३८. ३
आ शुभ्रा यातमश्विना	७. ६८. १
आशुरर्ष बृहन्मते परि	९. ३९. १
आशृण्वते अदृपिताय	४. ३. ३
आ श्येनस्य जवसा	१. ११८. ११
आश्रुत्कर्ण श्रुधी हवं	१. १०. ९
आश्विनावश्वावत्येषा	१. ३०. १७
आ श्वैत्रेयस्य जन्तवो	५. १९. ३
आ संयतमिन्द्र णः	६. २२. १०
आ स एतु य ईवदाँ	८. ४६. २१
आ सखायः सबर्दुघां	६. ४८. ११
आ सत्यो यातु मघवाँ	४. १६. १
आ सवं सवितुर्यथा	८. १०२. ६
आसस्राणासः शवसान	६. ३७. ३
आ सहस्रं पथिभिरिन्द्र	६. १८. ११
आसां पूर्वासामहसु	१. १२४. ९
आसीनासो अरुणीनामुपस्थे	१०. १५. ७
आ सीमरोहत्सुयमा	३. ७. ३
आ सुग्म्याय सुग्म्यं	८. २२. १५
आ सुते सिञ्चत श्रियं	८. ७२. १३
आ सुष्टुती नमसा	५. ४३. २
आसु ष्मा णो मघवन्	६. ४४. १८
आ सुष्वयन्ती यजते	१०. ११०. ६
आ सूर्ये न रश्मयो	१. ५९. ३
आ सूर्यो अरुहच्छुक्रमर्णो	५. ४५. १०
आ सूर्यो न भानुमद्भि	६. ४. ६
आ सूर्यो यातु सप्ताश्वः	५. ४५. ९
आ सोता परि षिञ्चताश्वं	९. १०८. ७
आ सोम सुवानो अद्रिभि	९. १०७. १०
आ स्तुतासो मरुतो विश्व	७. ५७. ७

आस्थापयन्त युवतिं	१. १६७. ६
आस्नो वृकस्य वर्तिका	१. ११६. १४
आ स्मा रथं वृषपाणेषु	१. ५१. १२
आस्मिन्पिशङ्गमिन्दवो	९. २१. ५
आ स्वमद्म युवमानो	१ ५८. २
आहं पितॄन्त्सुविदत्राँ	१०. १५. ३
आहं सरस्वतीवतो	८. ३८. १०
आ हरयः ससृज्रिरे	८. ६९. ५
आ हर्यताय धृष्णवे	९. ९९. १
आ हर्यतो अर्जुने	९. १०७. १३
आहार्षं त्वाविदं त्वा	१०. १६१. ५
आ हि द्यावापृथिवी	१०. १. ७
आ हि रुहतमश्विना	८. २२. ९
आ हि ष्मा याति नर्य	४. २९. २
आ हि ष्मा सूनवे पिता	१. २६. ३
आ होता मन्द्रो विदथा	३. १४. १
इच्छन्ति त्वा सोम्यासः	३. ३०. १
इच्छन्ति देवाः सुन्वन्तं	८. २. १८
इच्छन्नश्वस्य यच्छिरः	१. ८४. १४
इळामग्ने पुरुदंसं सनिं	३. १. २३
	३. ५. ११
	३. ६. ११
	३. ७. ११
	३. १५. ७
	३. २२. ५
	३. २३. ५
इळायास्त्वा पदे वयं	३. २९. ४
इळा सरस्वती मही	१. १३. ९
	५. ५. ८
इत ऊती वो अजरं	८. ९९. ७
इति चिद्धि त्वा धना	१०. १२०. ४
इति चिन्नु प्रजायै	५. ४१. १७
इति चिन्मन्युमध्रिज	५. ७. १०
इति त्वाग्ने वृष्टिहव्यस्य	१०. ११५. ९
इति त्वा देवा इम	१०. ९५. १८
इति वा इति मे मनो	१०. ११९. १
इति स्तुतासो असथा	८. ३०. २
इतो वा सातिमीमहे	१. ६. १०
इत्था धीवन्तमद्रिवः	८. २. ४०
इत्था यथा त ऊतये	५. २०. ४

इत्था हि सोम इन्मदे	१. ८०. १
इदं कवेरादित्यस्य	२. २८. १
इदं त एकं पर ऊ त	१०. ५६. १
इदं ते पात्रं सनवित्तमिन्द्र	१०. ११२. ६
इदं ते सोम्यं मध्वधुक्षन्	८. ६५. ८
इदं त्यत्पात्रमिन्द्रपान	६. ४४. १६
इदं द्यावापृथिवी सत्यमस्तु	१. १८५. ११
इदं नमो वृषभाय स्वराजे	१. ५१. १५
इदं पितृभ्यो नमो अस्त्वद्य	१०. १५. २
इदं पित्रे मरुतामुच्यते	१. ११४. ६
इदं मे अग्ने कियते	४. ५. ६
इदं यमस्य सादनं	१०. १३५. ७
इदं वचः पर्जन्याय	७. १०१. ५
इदं वचः शतसाः	७. ८. ६
इदं वपुर्निवचनं	५. ४७ ५
इदं वसो सुतमन्धः	८. २. १
इदं वां मदिरं मध्वधुक्षन्	८. ३८. ३
इदं वामास्ये हविः	४. ४९. १
इदं विष्णुर्वि चक्रमे	१. २२. १७
इदं श्रेष्ठं० ज्योतिरागाच्चित्रः	१. ११३. १
इदं श्रेष्ठं० ज्योतिरुत्तमं	१०. १७०. ३
इदं सु मे जरितरा	१०. २८. ४
इदं स्वरिदमिदास	१०. १२४. ६
इदं ह नूनमेषां सुम्नं	८. १८. १
इदं हविर्मघवन्तुभ्यं	१०. ११६. ७
इदं हि वां प्रदिवि	५. ७६. ४
इदं ह्यन्वोजसा सुतं	३. ५१. १०
इदमकर्म नमो अभ्रियाय	१०. ६८. १२
इदमग्ने सुधितं दुर्धिता	१. १४०. ११
इदमापः प्र वहत	१. २३. २२
	१०. ९. ८
इदमित्था रौद्रं गूर्तवचा	१०. ६१. १
इदमु त्यत्पुरुतमं	४. ५१. १
इदमु त्यन्महि महामनीकं	४. ५. ९
इदमुदकं पिबतेत्यब्रवीतनेदं	१. १६१. ८
इदा हि त उषो अद्रिसानो	६. ६५. ५
इदा हि ते वेविषतः	६. २१. ५
इदा हि व उपस्तुतिमिदा	८. २७. ११
इदा हि वो विधते	६. ६५. ४
इदाह्नः पीतिमुत वो	४. ३३. ११

इध्मं यस्ते जभरच्छश्रमाणो	४. १२. २
इध्मेनाग्न इच्छमानो	३. १८. ३
इनोत पृच्छ जनिमा	३. ३८. २
इनो राजन्नरतिः समिद्धो	१०. ३. १
इनो वाजानां पतिरिनः	१०. २६. ७
इन्दविन्द्राय बृहते	९. ६९. १०
इन्दुं रिहन्ति महिषा	९. ९७. ५७
इन्दुः पविष्ट चारुर्मदाया	९. १०९. ७
इन्दुः पविष्ट चेतनः	९. ६४. १०
इन्दुः पुनानः प्रजामुराणः	९. १०९. ५
इन्दुः पुनानो अति	९. ८६. २६
इन्दुरत्यो न वाजसृत्	९. ४३. ५
इन्दुरिन्द्राय पवत	९. १०१. ५
इन्दुर्देवानामुप सख्यमायन्	९. ९७. ५
इन्दुर्वाजी पवते गोन्योघा	९. ९७. १०
इन्दुर्हिन्वानो अर्षति	९. ६७. ४
इन्दुर्हियानः सोतृभि	९. ३०. २
इन्दो यथा तव स्तवो	९. ५५. २
इन्दो यदद्रिभिः सुतः	९. २४. ५
इन्दो व्यव्यमर्षसि	९. ६७. ५
इन्दो समुद्रमीङ्खय	९. ३५. २
इन्द्रं कामा वसूयन्तो	४. १६. १५
इन्द्रं कुत्सो वृत्रहणं	१. १०६. ६
इन्द्रं तं शुम्भ पुरुहन्	८. ७०. २
इन्द्रं नरो नेमधिता	७. २७. १
इन्द्रं नो अग्ने वसुभिः	७. १०. ४
इन्द्रं परेऽवरे मध्यमास	४. २५. ८
इन्द्रं प्रत्नेन मन्मना	८. ७६. ६
इन्द्रं प्रातर्हवामह	१. १६. ३
इन्द्रं मतिर्हृद आ	३. ३९. १
इन्द्रं मित्रं वरुणमग्निमाहुरथो	१. १६४. ४६
इन्द्रं मित्रं वरुणमग्निमृतये	१. १०६. १
इन्द्रं वयं महाधन	१. ७. ५
इन्द्रं वर्धन्तु नो गिर	८. १३. १६
इन्द्रं वर्धन्तो अप्तुरः	९. ६३. ५
इन्द्रं वाणीरनुत्तमन्युमेव	७. ३१. १२
इन्द्रं विश्वा अवीवृधन्	१. ११. १
इन्द्रं वृत्राय हन्तवे देवासो	८. १२. २२
इन्द्रं वृत्राय हन्तवे पुरुहूतमुप	३. ३७. ५
इन्द्रं वो नरः सख्याय	६. २९. १

इन्द्रं वो विश्वतस्परि	१. ७. १०
इन्द्रं सोमस्य पीतये	३. ४२. ४
इन्द्रं स्तवा नृतमं यस्य	१०. ८९. १
इन्द्रः किल श्रुत्या अस्य	१०. १११. ३
इन्द्रः पूर्भिदातिरद्	३. ३४. १
इन्द्रः स दामने कृत	८. ९३. ८
इन्द्रः समत्सु यजमानमार्यं	१. १३०. ८
इन्द्रः सहस्रदाव्नां	१. १७. ५
इन्द्रः सीतां नि गृह्णातु	४. ५७. ७
इन्द्रः सुतेषु सोमेषु	८. १३. १
इन्द्रः सुत्रामा स्ववाँ	६. ४७. १२
	१०. १३१. ६
इन्द्रः सु पूषा वृषणा	३. ५७. २
इन्द्रः सुशिप्रो मघवा	३. ३०. ३
इन्द्रः सूर्यस्य रश्मिभि	८. १२. ९
इन्द्रः स्पळुत वृत्रहा	८. ६१. १५
इन्द्रः स्वर्षा जनयन्	३. ३४. ४
इन्द्रः स्वाहा पिबतु	३. ५०. १
इन्द्र आशाभ्यस्परि	२. ४१. १२
इन्द्र आसां नेता	१०. १०३. ८
इन्द्र इत्सोमपा एक	८. २. ४
इन्द्र इद्धर्योः सचा	१. ७. २
इन्द्र इन्नो महानां	८. ९२. ३
इन्द्र इषे ददातु न	८. ९३. ३४
इन्द्र उक्थेन शवसा	१०. १००. ५
इन्द्र ऋभुभिर्वाजवद्भिः	३. ६०. ५
इन्द्र ऋभुभिर्वाजिभि	३. ६०. ७
इन्द्र ऋभुमान्वाजवान्	३. ६०. ६
इन्द्र ओषधीरसनोदहानि	३. ३४. १०
इन्द्र क्रतुं न आ भर	७. ३२. २६
इन्द्र क्रतुविदं सुतं	३. ४०. २
इन्द्र क्षत्रमभि वाममोजो	१०. १८०. ३
इन्द्र क्षत्रासमातिषु	१०. ६०. ५
इन्द्र गृणीष उ स्तुषे	८. ६५. ५
इन्द्र जहि पुमांसं	७. १०४. २४
इन्द्र जामय उत ये	६. २५. ३
इन्द्र ज्येष्ठं न आ भरँ	६. ४६. ५
इन्द्रज्येष्ठान्बृहद्भ्यः	४. ५४. ५
इन्द्रज्येष्ठा मरुद्गणा	१. २३. ८
	२. ४१. १५

इन्द्रतमा हि धिष्ण्या	१. १८२. २
इन्द्र तुभ्यमिदद्रिवो	१. ८०. ७
इन्द्र तुभ्यमिन्मघवन्	६. ४४. १०
इन्द्र त्रिधातु शरणं	६. ४६. ९
इन्द्र त्वमवितेदसीत्था	८. १३. २६
इन्द्र त्वा वृषभं वयं	३. ४०. १
इन्द्र त्वोतास आ वयं	१. ८. ३
इन्द्र दृह्य मघवन्त्वा	१०. १००. १
इन्द्र दृह्य यामकोशा	३. ३०. १५
इन्द्र दृह्यस्व पूरसि	८. ८०. ७
इन्द्र नेदीय एदिहि	८. ५३. ५
इन्द्र पिब तुभ्यं सुतो	६. ४०. १
इन्द्र पिब प्रतिकामं	१०. ११२. १
इन्द्र पिब वृषधूतस्य	३. ४३. ७
इन्द्र पिब स्वधया	३. ३५. १०
इन्द्र प्र णः पुरएतेव	६. ४७. ७
इन्द्र प्र णो धितावानं	३. ४०. ३
इन्द्र प्र णो रथमव	८. ८०. ४
इन्द्रप्रसूता वरुणप्रशिष्टा	१०. ६६. २
इन्द्र प्रेहि पुरस्त्वं	८. १७. ९
इन्द्र ब्रह्म क्रियमाणा	५. २९. १५
इन्द्रमग्निं कविच्छदा	३. १२. ३
इन्द्रमच्छ सुता इमे	९. १०६. १
इन्द्र मरुत्व इह पाहि	३. ५१. ७
इन्द्रमित्केशिना हरी	८. १४. १२
इन्द्रमित्था गिरो	३. ४२. ३
इन्द्रमिद्गाथिनो बृहदिन्द्र	१. ७. १
इन्द्रमिद्देवतातय	८. ३. ५
इन्द्रमिद्धरी वहतो	१. ८४. २
इन्द्रमिद्विमहीनां मेधे	८. ६. ४४
इन्द्रमिवेदुभये वि	४. ३९. ५
इन्द्रमीशानमोजसाभि	१. ११. ८
इन्द्रमुक्थानि वावृधुः	८. ६. ३५
इन्द्र मृळ मह्यं जीवातुमिच्छ	६. ४७. १०
इन्द्रमेव धिषणा सातये	६. १९. २
इन्द्र य उ नु ते अस्ति	८. ८१. ८
इन्द्र यथा ह्यस्ति ते	८. २४. ९
इन्द्र यस्ते नवीयसीं	८. ९५. ५
इन्द्र वाजेषु नोऽव	१. ७. ४
इन्द्रवायू अयं सुतस्तं	४. ४६. ६
इन्द्रवायू इमे सुता	१. २. ४
इन्द्रवायू बृहस्पतिं मित्राग्निं	१. १४. ३
इन्द्रवायू बृहस्पतिं सुहवेह	१०. १४१. ४
इन्द्रवायू मनोजुवा	१. २३. ३
इन्द्र शविष्ठ सत्पते	८. १३. १२
इन्द्र शुद्धो न आ गहि	८. ९५. ८
इन्द्र शुद्धो हि नो रयिं	८. ९५. ९
इन्द्रश्च मृळयाति नो	२. ४१. ११
इन्द्रश्च वायवेषां सुतानां	५. ५१. ६
इन्द्रश्च वायवेषां सोमानां	४. ४७. २
इन्द्रश्च सोमं पिबतं	४. ५०. १०
इन्द्रश्चिद्धा तदब्रवीत्	८. ३३. १७
इन्द्र श्रुधि सु मे हवमस्मे	८. ८२. ६
इन्द्र श्रेष्ठानि द्रविणानि	२. २१. ६
इन्द्र सोमं पिब ऋतुना	१. १५. १
इन्द्र सोमं सोमपते	३. ३२. १
इन्द्र सोममिमं पिब	१०. २४. १
इन्द्र सोमाः सुता इमे तव	३. ४०. ४
इन्द्र सोमाः सुता इमे तान्	३. ४२. ५
इन्द्रस्तुजो बर्हणा आ	३. ३४. ५
इन्द्र स्थातर्हरीणां	८. २४. १७
इन्द्रस्य कर्म सुकृता	३. ३२. ८
इन्द्रस्य दूतीरिषिता	१०. १०८. २
इन्द्रस्य नु वीर्याणि	१. ३२. १
इन्द्रस्य नु सुकृतं दैव्यं	१०. १००. ६
इन्द्रस्य वज्र आयसो	८. ९६. ३
इन्द्रस्य वज्रो मरुतामनीकं	६. ४७. २८
इन्द्रस्य वृष्णो वरुणस्य	१०. १०३. ९
इन्द्रस्य सख्यमृभवः	३. ६०. ३
इन्द्रस्य सोम पवमान	९. ७६. ३
इन्द्रस्य सोम राधसे पुनानो	९. ८. ३
इन्द्रस्य सोम राधसे शं	९. ६०. ४
इन्द्रस्य हार्दि सोमधानमा	९. १०८. १६
इन्द्रस्याङ्गिरसां चेष्टौ	१. ६२. ३
इन्द्रस्यात्र तविषीभ्यो	१०. ११३. ६
इन्द्रस्येव रातिमाजोहुवानाः	१०. १७८. २
इन्द्राकुत्सा वहमाना	५. ३१. ९
इन्द्रा को वां वरुणा	४. ४१. १
इन्द्राग्नी अपसस्पर्युप	३. १२. ७
इन्द्राग्नी अपादियं पूर्वागात्	६. ५९. ६

इन्द्राग्नी अवसा गत	७. ९४. ७
इन्द्राग्नी आ गतं सुतं	३. १२. १
इन्द्राग्नी आ हि तन्वते	६. ५९. ७
इन्द्राग्नी उक्थवाहसा	६. ५९. १०
इन्द्राग्नी को अस्य वां	६. ५९. ५
इन्द्राग्नी जरितुः सचा	३. १२. २
इन्द्राग्नी तपन्ति माघा	६. ५९. ८
इन्द्राग्नी तविषाणि वां	३. १२. ८
इन्द्राग्नी नवतिं पुरो	३. १२. ६
इन्द्राग्नी मित्रावरुणादितिं	५. ४६. ३
इन्द्राग्नी यमपथ उभा	५. ८६. १
इन्द्राग्नी युवं सु नः	८. ४०. १
इन्द्राग्नी युवामिमेऽभि	६. ६०. ७
इन्द्राग्नी युवोरपि वसु	६. ५९. ९
इन्द्राग्नी रोचना दिवः	३. १२. ९
इन्द्राग्नी वृत्रहत्येषु	१०. ६५. २
इन्द्राग्नी शतदाव्न्यश्व	५. २७. ६
इन्द्राग्नी शृणुतं हवं	६. ६०. १५
इन्द्राणीमासु नारिषु	१०. ८६. ११
इन्द्रा नु पूषणा वयं	६. ५७. १
इन्द्रापर्वता बृहता रथेन	३. ५३. १
इन्द्राबृहस्पती वयं	४. ४९. ५
इन्द्राय गाव आशिरं	८. ६९. ६
इन्द्राय गिरो अनिशित	१०. ८९. ४
इन्द्राय नूनमर्चतोक्थानि	१. ८४. ५
इन्द्राय पवते मदः	९. १०७. १७
इन्द्राय मद्वने सुतं	८. ९२. १९
इन्द्राय वृषणं मदं	९. १०६. ५
इन्द्राय साम गायत	८. ९८. १
इन्द्राय सु मदिन्तमं	८. १. १९
इन्द्राय सोम परि षिच्यसे	९. ७८. २
इन्द्राय सोम पवसे	९. २३. ६
इन्द्राय सोम पातवे नृभिर्यतः	९. १०८. १५
इन्द्राय सोम पातवे मदाय	९. ११. ८
इन्द्राय सोम पातवे वृत्रघ्ने	९. ९८. १०
इन्द्राय सोम सुषुतः	९. ८५. १
इन्द्राय सोमाः प्रदिवो	३. ३६. २
इन्द्राय हि द्यौरसुरो	१. १३१. १
इन्द्रा याहि चित्रभानो	१. ३. ४
इन्द्रा याहि तूतुजान	१. ३. ६
इन्द्रा याहि धियेषितो	१. ३. ५
इन्द्रा युवं वरुणा दिद्युमस्मिन्	४. ४१. ४
इन्द्रा युवं वरुणा भूतमस्या	४. ४१. ५
इन्द्रायेन्दुं पुनीतनोग्रं	९. ६२. २९
इन्द्रायेन्दो मरुत्वते	९. ६४. २२
इन्द्रावरुण नू नु वां	१. १७. ८
इन्द्रावरुणयोरहं	१. १७. १
इन्द्रावरुण वामहं	१. १७. ७
इन्द्रावरुणा मधुमत्तमस्य	६. ६८. ११
इन्द्रावरुणा यदिमानि	७. ८२. ५
इन्द्रावरुणा यदृषिभ्यो	८. ५९. ६
इन्द्रावरुणा युवमध्वराय	७. ८२. १
इन्द्रावरुणा वधनाभिरप्रति	७. ८३. ४
इन्द्रावरुणावभ्या तपन्ति	७. ८३. ५
इन्द्रावरुणा सुतपाविमं	६. ६८. १०
इन्द्रावरुणा सौमनसमदृप्तं	८. ५९. ७
इन्द्राविष्णू तत्पनयाय्यं	६. ६९. ५
इन्द्राविष्णू दृंहिताः	७. ९९. ५
इन्द्राविष्णू पिबतं मध्वो	६. ६९. ७
इन्द्राविष्णू मदपती	६. ६९. ३
इन्द्राविष्णू हविषा	६. ६९. ६
इन्द्रासोमा तपतं रक्ष	७. १०४. १
इन्द्रासोमा दुष्कृतो वव्रे	७. १०४. ३
इन्द्रासोमा पक्वमामास्वन्तर्नि	६. ७२. ४
इन्द्रासोमा परि वां भूतु	७. १०४. ६
इन्द्रासोमा महि तद्वां	६. ७२. १
इन्द्रासोमा युवमङ्ग	६. ७२. ५
इन्द्रासोमा वर्तयतं दिवस्पर्यग्नि	७. १०४. ५
इन्द्रासोमा वर्तयतं दिवो	७. १०४. ४
इन्द्रासोमावहिमपः	६. ७२. ३
इन्द्रासोमा वासयथ	६. ७२. २
इन्द्रासोमा समघशंस	७. १०४. २
इन्द्रा ह यो वरुणा	४. ४१. २
इन्द्रा ह रत्नं वरुणा	४. ४१. ३
इन्द्रियाणि शतक्रतो	३. ३७. ९
इन्द्रे अग्ना नमो बृहत्	७. ९४. ४
इन्द्रेण याथ सरथं सुते	३. ६०. ४
इन्द्रेण युजा निः सृजन्त	१०. ६२. ७
इन्द्रेण रोचना दिवो	८. १४. ९
इन्द्रेण सं हि दृक्षसे	१. ६. ७

इन्द्रेणैते तृत्सवो वेविषाणा	७. १८. १५
इन्द्रे भुजं शशमानास	१०. ९२. ७
इन्द्रे विश्वानि वीर्या	८. ६३. ६
इन्द्रेषिते प्रसवं भिक्षमाणे	३. ३३. २
इन्द्रेहि मत्स्यन्धसो	१. ९. १
इन्द्रो अङ्ग महद्भय	२. ४१. १०
इन्द्रो अश्रायि सुध्यो	१. ५१. १४
इन्द्रो अस्माँ अरदद्	३. ३३. ६
इन्द्रो अस्मे सुमना अस्तु	१०. १००. ४
इन्द्रोतिभिर्बहुलाभिर्नो	३. ५३. २१
इन्द्रो दधीचो अस्थभि	१. ८४. १३
इन्द्रो दिवः प्रतिमानं	१०. १११. ५
इन्द्रो दिव इन्द्र ईशे	१०. ८९. १०
इन्द्रो दीर्घाय चक्षस	१. ७. ३
इन्द्रो न यो महा कर्माणि	९. ८८. ४
इन्द्रो नेदिष्ठमवसागमिष्ठः	६. ५२. ६
इन्द्रो ब्रह्मेन्द्र ऋषिरिन्द्रः	८. १६. ७
इन्द्रो मदाय वावृधे	१. ८१. १
इन्द्रो मधु संभृतमुस्रियायां	३. ३९. ६
इन्द्रो महां सिन्धुमाशयानं	२. ११. ९
इन्द्रो मह्ना महतो अर्णवस्य वि	१०. ६७. १२
इन्द्रो मह्ना महतो अर्णवस्य व्रता	१०. १११. ४
इन्द्रो मह्ना रोदसी	८. ३. ६
इन्द्रो यज्वने पृणते च	६. २८. २
इन्द्रो यातूनामभवत्	७. १०४. २१
इन्द्रो यातोऽवसितस्य	१. ३२. १५
इन्द्रो रथाय प्रवतं	५. ३१. १
इन्द्रो राजा जगत	७. २७. ३
इन्द्रो वलं रक्षितारं	१०. ६७. ६
इन्द्रो वसुभिः परि पातु	१०. ६६. ३
इन्द्रो वा घेदियन्मघं	८. २१. १७
इन्द्रो वाजस्य स्थविरस्य	६. ३७. ५
इन्द्रो विश्वैर्वीर्यैः पत्यमान	३. ५४. १५
इन्द्रो वृत्रमवृणोच्छर्धनीतिः	३. ३४. ३
इन्द्रो वृत्रस्य तविषीं	१. ८०. १०
इन्द्रो वृत्रस्य दोधतः	१. ८०. ५
इन्द्रो हरी युयुजे अश्विना	१. १६१. ६
इन्द्रो हर्यन्तमर्जुनं	३. ४४. ५
इन्धन्वभिर्धेनुभी	२. ३४. ५
इन्धानो अग्निं वनवद्	२. २५. १
इन्धे राजा समर्यो	७. ८. १
इमं कामं मन्दया	३. ३०. २०
	३. ५०. ४
इमं घा वीरो अमृतं	८. २३. १९
इमं च नो गवेषणं	६. ५६. ५
इमं जीवेभ्यः परिधिं	१०. १८. ४
इमं जुषस्व गिर्वणः	८. १२. ५
इमं तं पश्य वृषभस्य	१०. १०२. ९
इम त्रितो भूर्यविन्ददिच्छन	१०. ४६. ३
इमं नरः पर्वतास्तुभ्यमापः	३. ३५. ८
इमं नरो मरुतः सश्चतानु	७. १८. २५
इमं नरो मरुतः सश्चता वृधं	३. १६. २
इमं नु मायिनं हुव	८. ७६. १
इमं नु सोममन्तितो	१. १७९. ५
इमं नो अग्न उप यज्ञमेहि	१०. १२४. १
इमं नो अग्ने अध्वरं जुषस्व	७. ४२. ५
इमं नो अग्ने अध्वरं होत	६. ५२. १२
इमं नो यज्ञममृतेषु	३. २१. १
इमं बिभर्मि सुकृतं ते	१०. ४४. ९
इमं महे विदथ्याय	३. ५४. १
इमं मे गङ्गे यमुने	१०. ७५. ५
इमं मे वरुण श्रुधी	१. २५. १९
इमं मे स्तोममश्विनेमं	८. ८५. २
इमं यज्ञं चनो धा अग्न	६. १०. ६
इमं यज्ञं त्वमस्माकमिन्द्र	४. २०. ३
इमं यज्ञं सहसावन्त्वं	३. १. २२
इमं यज्ञमिदं० मर्तास	१०. १५०. २
इमं यज्ञमिदं० सोम	१. ९१. १०
इमं यम प्रस्तरमा हि	१०. १४. ४
इमं रथमधि ये सप्त	१. १६४. ३
इमं विधन्तो० द्विता	२. ४. २
इमं विधन्तो० पशुं	१०. ४६. २
इमं स्तोमं रोदसी प्र	३. ५४. १०
इमं स्तोमं सक्रतवो	२. २७. २
इमं स्तोममभिष्टये	८. १२. ४
इमं स्तोममर्हते	१. ९४. १
इमं स्वस्मै हृद आ	२. ३५. २
इम आ यातमिन्दवः	१. १३७. २
इम इन्द्र भरतस्य	३. ५३. २४
इम इन्द्राय सुन्विरे	७. ३२. ४

इम उ त्वा पुरुशाक	६. २१. १०
इम उ त्वा वि चक्षते	८. ४५. १६
इममग्ने चमसं मा वि	१०. १६. ८
इममञ्जस्पामुभये	१०. ९२. २
इममिन्द्र गवाशिरं	३. ४२. ७
इममिन्द्र सुतं पिब	१. ८४. ४
इममिन्द्रो अदीधरद्	१०. १७३. ३
इममु त्यमथर्ववदग्निं	६. १५. १७
इममू षु त्वमस्माकं	१. २७. ४
इममू षु वो अतिथि	६. १५. १
इमां खनाम्योषधिं	१०. १४५. १
इमां गायत्रवर्तनिं	८. ३८. ६
इमां च नः पृथिवीं	३. ५५. २१
इमां त इन्द्र सुष्टुतिं	८. १२. ३१
इमां ते धियं प्र भरे	१. १०२. १
इमां ते वाचं वसूयन्त	१. १३०. ६
इमां त्वमिन्द्र मीढ्वः	१०. ८५. ४५
इमां धियं शिक्षमाणस्य	८. ४२. ३
इमां धियं सप्तशीर्ष्णीं	१०. ६७. १
इमां प्रत्नाय सुष्टुतिं	१०. ९१. १३
इमां म इन्द्र सुष्टुतिं	८. ६. ३२
इमां मे अग्ने समिधं	१०. ७०. १
इमां मे अग्ने समिध	२. ६. १
इमां मे मरुतो गिरमिमं	८. ७. ९
इमां वां मित्रावरुणा	७. ३६. २
इमां सु पूर्व्यां धियं	८. ६. ४३
इमा अग्ने मतयस्तुभ्यं	१०. ७. २
इमा अभि प्र णोनुमो	८. ६. ७
इमा अस्मै मतयो वाचो	१०. ९१. १२
इमा अस्य प्रतूर्तयः	८. १३. २९
इमा इन्द्रं वरुणं मे	४. ४१. ९
इमा उ त्वा पस्पृधानासो	७. १८. ३
इमा उ त्वा पुरुतमस्य	६. २१. १
इमा उ त्वा पुरूवसो	८. ३. ३
इमा उ त्वा शतक्रतो	६. ४५. २५
इमा उ त्वा सुतेसुते	६. ४५. २८
इमा उ वः सुदानवो	८. ७. १९
इमा उ वां दिविष्टय	७. ७४. १
इमा उ वां भृमयो	३. ६२. १
इमा गावः सरमे या	१०. १०८. ५
इमा गिरः सवितारं	७. ४५. ४
इमा गिर आदित्येभ्यो	२. २७. १
इमा जुषेथां सवना	८. ३८. ५
इमा जुह्वाना युष्मदा	७. ९५. ५
इमा ते वाजिन्नवमार्जनानीमा	१. १६३. ५
इमा धाना घृतस्नुवो	१. १६. २
इमा नारीरविधवाः	१०. १८. ७
इमानि त्रीणि विष्टपा	८. ९१. ५
इमानि वां भागधेयानि	८. ५९. १
इमा नु कं भुवना	१०. १५७. १
इमा ब्रह्म बृहद्दिवो	१०. १२०. ८
इमा ब्रह्म ब्रह्मवाहः	३. ४१. ३
इमा ब्रह्म सरस्वति	२. ४१. १८
इमा ब्रह्माणि वर्धना	५. ७३. १०
इमा ब्रह्मेन्द्र तुभ्यं शंसि	१०. १४८. ४
इमामग्ने शरणिं मीमृषो	१. ३१. १६
इमामु षु सोमसुतिमुप	१. ९३. ६
इमामू नु कवितमस्य	५. ८५. ६
इमामू षु प्रभृतिं	३. ३६. १
इमामू ष्वासुरस्य	५. ८५. ५
इमा रुद्राय तवसे	१. ११४. १
इमा रुद्राय स्थिरधन्वने	७. ४६. १
इमास्त इन्द्र पृश्नयो	८. ६. १९
इमे चित्तव मन्यवे	१. ८०. ११
इमे चेतारो अनृतस्य	७. ६०. ५
इमे जीवा वि मृतैराववृत्रन्	१०. १८. ३
इमे त इन्द्र ते वयं	१. ५७. ४
इमे त इन्द्र सोमास्तीव्रा	८. २. १०
इमे तुरं मरुतो रामयन्तीमे	७. ५६. १९
इमे दिवो अनिमिषा	७. ६०. ७
इमे नरो वृत्रहत्येषु	७. १. १०
इमे भोजा अङ्गिरसो	३. ५३. ७
इमे मा पीता यशस	८. ४८. ५
इमे मित्रो वरुणो दूळभासो	७. ६०. ६
इमे यामासस्त्वद्रिगभूवन्	५. ३. १२
इमे ये ते सु वायो	१. १३५. ९
इमे ये नार्वाङ्न परश्चरन्ति	१०. ७१. ९
इमे रध्रं चिन्मरुतो	७. ५६. २०
इमे वां सोमा अप्स्वा	१. १३५. ६
इमे विप्रस्य वेधसो	८. ४३. १

इमे सोमास इन्दवः	१. १६. ६
इमे हि ते कारवो	८. ३. १८
इमे हि ते ब्रह्मकृतः	७. ३२. २
इमो अग्ने वीततमानि	७. १. १८
इमौ देवौ जायमानौ	२. ४०. २
इयं त इन्द्र गिर्वणो	८. १३. ४
इयं त ऋत्वियावती	८. १२. १०
इयं ते नव्यसी मतिरग्ने	८. ७४. ७
इयं ते पूषन्नाघृणे	३. ६२. ७
इयं देव पुरोहितिर्युवभ्यां	७. ६०. १२
	७. ६१. ७
इयं न उस्रा प्रथमा	१०. ३५. ४
इयं मद्वां प्र स्तृणीते	६. ६७. २
इयं मनीषा इयमश्विना	७. ७०. ७
	७. ७१. ६
इयं मनीषा बृहती	७. ९९. ६
इयं मे नाभिरिह मे	१०. ६१. १९
इयं या नीच्यर्किणी	८. १०१. १३
इयं वां ब्रह्मणस्पते	७. ९७. ९
इयं वामस्य मन्मन	७. ९४. १
इयं वामह्वे शृणुतं मे	१०. ३९. ६
इयं विसृष्टिर्यत आबभूव	१०. १२९. ७
इयं वेदिः परो अन्तः	१. १६४. ३५
इयं शुष्मेभिर्बिसखा	६. ६१. २
इयं सा भूया उषसामिव	१०. ३१. ५
इयं सा वो अस्मे	१. १८६. ११
इयत्तकः कुषुम्भकस्तकं	१. १९१. १५
इयत्तिका शकुन्तिका	१. १९१. ११
इयमददाद्रभसमृणच्युतं	६. ६१. १
इयमिन्द्रं वरुणमष्ट	७. ८४. ५
	७. ८५. ५
इयमु ते अनुष्टुतिश्चकृषे	८. ६३. ८
इयमेषाममृतानां गीः	१०. ७४. ३
इरज्यन्नग्ने प्रथयस्व	१०. १४०. ४
इरावती धेनुमती हि	७. ९९. ३
इरावतीर्वरुण धेनवो	५. ६९. २
इषं तोकाय नो दधदस्मभ्यं	९. ६५. २१
इषं दुहन्त्सुदुघां विश्वधायसं	१०. १२२. ६
इषमूर्जं च पिन्वस	९. ६३. २
इषमूर्जं पवमानाभ्यर्षसि	९. ८६. ३५

इषमूर्जमभ्यर्षाश्वं	९. ९४. ५
इषा मन्दस्वादु तेऽरं	८. ८२. ३
इषिरेण ते मनसा	८. ४८. ७
इषुर्न धन्वन्प्रति धीयते	९. ६९. १
इषुर्न श्रिय इषुधेरसना	१०. ९५. ३
इषे पवस्व धारया	९. ६४. १३
इष्कर्तारमध्वरस्य	१०. १४०. ५
इष्कर्तारमनिष्कृतं	८. ९९. ८
इष्कृताहावमवतं	१०. १०१. ६
इष्कृतिर्नाम वो माताथो	१०. ९७. ९
इष्टा होत्रा असृक्षतेन्द्रं	८. ९३. २३
इष्यन्वाचमुपवक्तेव	९. ९५. ५
इह त्या पुरुभूतमा देवा	८. २२. ३
इह त्या पुरुभूतमा पुरु	५. ७३. २
इह त्या सधमाद्या युजानः	८. १३. २७
इह त्या सधमाद्या हरी	८. ३२. २९
	८. ९३. २४
इह त्वं सूनो सहसो	४. २. २
इह त्वष्टारमग्रियं	१. १३. १०
इह त्वा गोपरीणसा	८. ४५. २४
इह त्वा भूर्या चरेदुप	४. ४. ९
इह प्रजामिह रयिं	४. ३६. ९
इह प्र ब्रूहि यतमः	१०. ८७. ८
इह प्रयाणमस्तु	४. ४६. ७
इह प्रियं प्रजया ते	१०. ८५. २७
इह ब्रवीतु य ईमङ्ग	१. १६४. ७
इह श्रुत इन्द्रो अस्मे	१०. २२. २
इहा गतं वृषण्वसू	८. ७३. १०
इहि तिस्रः परावत	८. ३२. २२
इहेन्द्राग्नी उप ह्वये	१. २१. १
इहेन्द्राणीमुप ह्वये	१. २२. १२
इहेव शृण्व एषां	१. ३७. ३
इहेह जाता समवावशीता	१. १८१. ४
इहेह यद्वां समना	४. ४३. ७
	४. ४४. ७
इहेह वः स्वतवसः	७. ५९. ११
इहेह वो मनसा	३. ६०. १
इहैव स्तं मा वि यौष्टं	१०. ८५. ४२
इहैवैधि माप च्योष्ठाः	१०. १७३. २
इहोप यात शवसो	४. ३५. १

ईक्षे रायः क्षयस्य	४. २०. ८
ईङ्खयन्तीरपस्युव	१०. १५३. १
ईजानामिद्द्यौर्गूर्ता	१०. १३२. १
ईजे यज्ञेभिः शशमे	६. ३. २
ईळते त्वामवस्यवः	१. १४. ५
ईळानायावस्यवे यविष्ठ	२. ६. ६
ईळितो अग्न आ० इयं हि	१. १४२. ४
ईळितो अग्न आ० सुखै	५. ५. ३
ईळितो अग्ने मनसा	२. ३. ३
ईळिष्वा हि प्रतीव्यं	८. २३. १
ईळे अग्निं विपश्चितं	३. २७. २
ईळे अग्निं स्ववसं	५. ६०. १
ईळे गिरा मनुर्हितं	८. १९. २१
ईळे च त्वा यजमानो	३. १. १५
ईळे द्यावापृथिवी	१. ११२. १
ईळेन्यं वो असुरं	७. २. ३
ईळेन्यः पवमानो	९. ५. ३
ईळेन्यो नमस्यस्तिर	३. २७. १३
ईळेन्यो वो मनुषो	७. ९. ४
ईयिवांसमति स्रिधः	३. ९. ४
ईयुरर्थं न न्यर्थं परुष्णी	७. १८. ९
ईयुर्गावो न यवसादगोपा	७. १८. १०
ईयुष्टे ये पूर्वतरामपश्यन्	१. ११३. ११
ईर्मान्तासः सिलिकमध्यमासः	१. १६३. १०
ईर्मान्यद्वपुषे वपुश्चक्रं	५. ७३. ३
ईशान इमा भुवनानि	९. ८६. ३७
ईशानकृतो धुनयो	१. ६४. ५
ईशानाय प्रहुतिं यस्त	७. ९०. २
ईशाना वार्याणां क्षयन्ती	१०. ९. ५
ईशानासो ये दधते	७. ९०. ६
ईशिषे वार्यस्य हि	८. ४४. १८
ईशे यो विश्वस्या	१०. ६. ३
ईशे ह्यग्निरमृतस्य	७. ४. ६
उक्थं चन शस्यमान	८. २. १४
उक्थउक्थे सोम इन्द्रं	७. २६. २
उक्थभृतं सामभृतं	७. ३३. १४
उक्थमिन्द्राय शंस्यं	१. १०. ५
उक्थवाहसे विभ्वे	८. ९६. ११
उक्थेभिरर्वागवसे	१. ४७. १०
उक्थेभिर्वृत्रहन्तमा	७. ९४. ११

उक्थेष्विन्नु शूर येषु	२. ११. ३
उक्षन्ते अश्वाँ अत्याँ	२. ३४. ३
उक्षान्नाय वशान्नाय	८. ४३. ११
उक्षा महाँ अभि ववक्ष	१. १४६. २
उक्षा मिमाति प्रति यन्ति	९. ६९. ४
उक्षा समुद्रो अरुषः	५. ४७. ३
उक्षेव यूथा परियन्	९. ७१. ९
उक्ष्णो हि मे पञ्चदश	१०. ८६. १४
उग्रं न वीरं नमसोप	८. ४९. ६
उग्रं युयुज्म पृतनासु	८. ६१. १२
उग्रं व ओजः स्थिरा	७. ५६. ४
उग्रबाहुर्म्रक्षकृत्वा पुरन्दरो	८. ६१. १०
उग्रस्तुराषाळभिभूत्योजा	३. ४८. ४
उग्रा इव प्रवहन्तः	१०. ९४. ६
उग्रा विघनिना मृध	६. ६०. ५
उग्रा सन्ता हवामह	१. २१. ४
उग्रेष्विन्नु शूर मन्दसान	२. ११. १७
उग्रो जज्ञे वीर्याय स्वधा	७. २०. १
उग्रो वां ककुहो ययिः	५. ७३. ७
उचथ्ये वपुषि यः	८. ४६. २८
उच्चा ते जातमन्धसो	९. ६१. १०
उच्चा दिवि दक्षिणावन्तो	१०. १०७. २
उच्छन्ती या कृणोषि	७. ८१. ४
उच्छन्तीरद्य चितयन्त	४. ५१. ३
उच्छन्त्यां मे यजता	५. ६४. ७
उच्छन्नुषसः सुदिना	७. ९०. ४
उच्छा दिवो दुहितः	६. ६५. ६
उच्छिष्टं चम्वोर्भर	१. २८. ९
उच्छुष्मा ओषधीनां	१०. ९७. ८
उच्छोचिषा सहसस्पुत्र	३. १८. ४
उच्छ्रयस्व वनस्पते	३. ८. ३
उच्छ्वञ्चमाना पृथिवी	१०. १८. १२
उच्छ्वञ्चस्व पृथिवि	१०. १८. ११
उज्जातमिन्द्र ते शव	८. ६२. १०
उज्जायतां परशुर्ज्योतिषा	१०. ४३. ९
उत ऋतुभिर्ऋतुपाः पाहि	३. ४७. ३
उत कण्वं नृषदः पुत्र	१०. ३१. ११
उत गाव इवादन्त्युत	१०. १४६. ३
उत ग्ना अग्निरध्वर	४. ९. ४
उत ग्ना व्यन्तु देवपत्नी	५. ४६. ८

उत घा नेमो अस्तुतः	५. ६१. ८
उत घा स रथीतमः	६. ५६. २
उत ते सुष्टुता हरी	८. १३. २३
उत त्यं चमसं नवं	१. २०. ६
उत त्यं पुत्रमग्रुवः	४. ३०. १६
उत त्यं भुज्युमश्विना	७. ६८. ७
उत त्यं वीरं धनसा	८. ८६. ४
उत त्यदाश्वश्व्यं यदिन्द्र	८. ६. २४
उत त्यद्वां जुरते अश्विना	७. ६८. ६
उत त्यन्नो मारुतं शर्ध	५. ४६. ५
उत त्या तुर्वशायदू	४. ३०. १७
उत त्या दैव्या भिषजा	८. १८. ८
उत त्या मे यशसा	१. १२२. ४
उत त्या मे रौद्रावर्चिमन्ता	१०. ६१. १५
उत त्या मे हवमा	६. ५०. १०
उत त्या यजता हरी	४. १५. ८
उत त्या सद्य आर्या	४. ३०. १८
उत त्या हरितो दश	९. ६३. ९
उत त्ये देवी सुभगे	२. ३१. ५
उत त्ये नः पर्वतासः	५. ४६. ६
उत त्ये नो मरुतो	७. ३६. ७
उत त्ये मा ध्वन्यस्य	५. ३३. १०
उत त्ये मा पौरुकुत्स्यस्य	५. ३३. ८
उत त्ये मा मारुताश्वस्य	५. ३३. ९
उत त्वं मघवञ्छृणु	८. ४५. ६
उत त्वं सख्ये स्थिर	१०. ७१. ५
उत त्वं सूनो सहसो	६. ५०. ९
उत त्वः पश्यन्न ददर्श	१०. ७१. ४
उत त्वाग्ने मम स्तुतो	८. ४३. १७
उत त्वा धीतयो मम	८. ४४. २२
उत त्वा नमसा वयं	८. ४३. १२
उत त्वाबधिरं वयं	८. ४५. १७
उत त्वा भृगुवच्छुचे	८. ४३. १३
उत त्वामदिते मह्यहं	८. ६७. १०
उत त्वामरुणं वयं	९. ४५. ३
उत त्वा स्त्री शशीयसी	५. ६१. ६
उत दासं कौलितरं	४. ३०. १४
उत दासस्य वर्चिनः	४. ३०. १५
उत दासा परिविषे	१०. ६२. १०
उत देवा अवहितं	१०. १३७. १
उत द्यावापृथिवी	६. ५० ३
उत द्युमत्सुवीर्यं	१. ७४. ९
उत नः कर्णशोभना	८. ७८. ३
उत नः पितुमा भर	८. ३२. ८
उत नः प्रिया प्रियासु	६. ६१. १०
उत नः सिन्धुरपां	८. २५. १४
उत नः सुत्रात्रो देवगोपाः	६. ६८. ७
उत नः सुद्योत्मा	१. १४१. १२
उत नः सुभगाँ अरि	१. ४. ६
उत न ईं त्वष्टा	१. १८६. ६
उत न ईं मतयो	१. १८६. ७
उत न ईं मरुतो	१. १८६. ८
उत न एना पवया	९. ९७. ५३
उत नूनं यदिन्द्रियं	४. ३०. २३
उत नो गोमतस्कृधि	८. ३२. ९
उत नो गोमतीरिष आ	५. ७९. ८
उत नो गोमतीरिष उत	८. ५. ९
उत नो गोमतीरिषो	९. ६२. २४
उत नो गोविदश्ववित्	९. ५५. ३
उत नो गोषणिं धियं	६. ५३. १०
उत नो दिव्या इष	८. ५. २१
उत नो देव देवाँ	८. ७५. २
उत नो देवावश्विना	१०. ९३. ६
उत नो देव्यदितिरुरुष्यतां	८. २५. १०
उत नो धियो गोअग्राः	१. ९०. ५
उत नो नक्तमपां	१०. ९३. ५
उत नो ब्रह्मन्नविष	३. १३. ६
उत नो रुद्रा चिन्मृळता	१०. ९३. ७
उत नो वाजसातये	९. १३. ४
उत नो विष्णुरुत वातो	५. ४६. ४
उत नोऽहिर्बुध्न्यः	६. ५०. १४
उत नोऽहिर्बुध्न्यो	१. १८६. ५
उत प्रधिमुदहन्नस्य	१०. १०२. ७
उत प्र पिप्य ऊधरघ्न्याया	९. ९३. ३
उत प्रहामतिदीव्या	१०. ४२. ९
उत ब्रह्मण्या वयं	८. ६. ३३
उत ब्रह्माणो मरुतो	५. २९. ३
उत ब्रुवन्तु जन्तव	१. ७४. ३
उत ब्रुवन्तु नो निदो	१. ४. ५
उत म ऋज्रे पुरयस्य	६. ६३. ९

उत मन्ये पितुरद्रुहो	१. १५९. २
उत माता बृहद्दिवा	१०. ६४. १०
उत माता महिष	४. १८. ११
उत मे प्रयियोर्वयियोः	८. १९. ३७
उत मेऽरपद्युवतिर्ममन्दुषी	५. ६१. ९
उत मे वोचतादिति	५. ६१. १८
उत यासि सवितस्त्रीणि	५. ८१. ४
उत यो मानुषेष्वा	१. २५. १५
उत योषणे दिव्ये	७. २. ६
उत वः शंसमुशिजामिव	२. ३१. ६
उत वां विक्षु मद्यास्वन्धो	१. १५३. ४
उत वा उ परि वृणक्षि	१०. १४२. ३
उत वाजिनं पुरुनिष्षिध्वानं	४. ३८. २
उत वात पितासि न	१०. १८६. २
उत वा यः सहस्य	१. १४७. ५
उत वा यस्य वाजिनो	१. ८६. ३
उत वा यो नो मर्चया	२. २३. ७
उत व्रतानि सोम ते	१०. २५. ३
उत शुष्णस्य धृष्णुया	४. ३०. १३
उत सखास्यश्विनोरुत	४. ५२. ३
उत सिन्धुं विबाल्यं	४. ३०. १२
उत सु त्ये पयोवृधा	८. २. ४२
उत स्तुतासो मरुतो	७. ५७. ६
उत स्म ते परुष्ण्यामूर्णा	५. ५२. ९
उत स्म ते वनस्पते	१. २८. ६
उत स्म दुर्गृभीयसे	५. ९. ४
उत स्म यं शिशुं यथा	५. ९. ३
उत स्म राशिं परि	९. ८७. ९
उत स्म सद्म हर्यतस्य	१०. ९६. १०
उत स्मा सद्य इत्परि	४. ३१. ८
उत स्मासु प्रथमः	४. ३८. ६
उत स्मास्य तन्यतोरिव	४. ३८. ८
उत स्मास्य द्रवतस्तुरण्यतः	४. ४०. ३
उत स्मास्य पनयन्ति	४. ३८. ९
उत स्मा हि त्वामाहुरिन्	४. ३१. ७
उत स्मैनं वस्त्रमथिं	४. ३८. ५
उत स्य देवः सविता	६. ५०. १३
उत स्य देवो भुवनस्य	२. ३१., ४
उत स्य न इन्द्रो	२. ३१. ३
उत स्य न उशिजामुर्विया	१०. ९२. १२
उत स्य वाजी क्षिपणिं	४. ४०. ४
उत स्य वाजी सहुरिर्ऋतावा	४. ३८. ७
उत स्य वाज्यरुषस्तुविष्व	५. ५६. ७
उत स्या नः सरस्वती घोरा	६. ६१. ७
उत स्या नः सरस्वती जुषाणो	७. ९५. ४
उत स्या नो दिवा	८. १८. ७
उत स्या वां मधुमन्	१. ११९. ९
उत स्या वां रुशतो	१. १८१. ८
उत स्या श्वेतयावरी	८. २६. १८
उत स्वया तन्वा सं वदे	७. ८६. २
उत स्वराजे अदितिः	८. १२. १४
उत स्वराजो अदिति	७. ६६. ६
उत स्वस्या अरात्या	९. ७९. ३
उत स्वानासो दिवि	५. २. १०
उतादः परुषे गवि	६. ५६. ३
उताभये पुरुहूत श्रवोभि	३. ३०. ५
उता यातं संगवे प्रात	५. ७६. ३
उतालब्धं स्पृणुहि जातवेद	१०. ८७. ७
उताशिष्ठा अनु शृण्वन्ति	२. २४. १३
उतासि मैत्रावरुणो	७. ३३. ११
उताहं नक्तमुत सोम	९. १०७. २०
उतेदानीं भगवन्तः	७. ४१. ४
उतेशिषे प्रसवस्य	५. ८१. ५
उतो घा ते पुरुष्या	७. २९. ४
उतो नो अस्य कस्य चिद्	५. ३८. ४
उतो नो अस्या उषसो	१. १३१. ६
उतो न्वस्य जोषमाँ	८. ९४. ६
उतो न्वस्य यत्पदं	८. ७२. १८
उतो न्वस्य यन्महदश्वा	८. ७२. ६
उतो पतिर्य उच्यते	८. १३. ९
उतो पितृभ्यां प्रविदानु	३. ७. ६
उतो स मह्यमिन्दुभिः	१. २३. १५
उतो सहस्रभर्णसं	९. ६४. २६
उतो हि वां दात्रा	४. ३८. १
उतो हि वां पूर्व्या	३. ५४. ४
उतो हि वां रत्नधेयानि	७. ५३. ३
उत्तराहमुत्तर उत्तरे	१०. १४५. ३
उत्तानपर्णे सुभगे	१०. १४५. २
उत्तानायामजनयन्	२. १०. ३
उत्तानायामव भरा	३. २९. ३

उत्तिष्ठताव पश्यतेन्द्रस्य	१०. १७९. १
उत्तिष्ठ नूनमेषां स्तोमैः	५. ५६. ५
उत्तिष्ठन्नोजसा सह	८. ७६. १०
उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पते	१. ४०. १
उत्तिष्ठसि स्वाहुतो	१०. ११८. २
उत्ते बृहन्तो अर्चयः	८. ४४. ४
उत्ते वयश्चिद्वसतेरपप्तन्	१. १२४. १२
	६. ६४. ६
उत्ते शतान्मघवन्नुच्च	१. १०२. ७
उत्ते शुष्मा जिहतामुत्ते	१०. १४२. ६
उत्ते शुष्मास ईरते	९. ५०. १
उत्ते शुष्मासो अस्थू	९. ५३. १
उत्ते स्तभ्नामि पृथिवीं	१०. १८. १३
उत्त्वा मन्दन्तु स्तोमाः	८. ६४. १
उत्पुरस्तात्सूर्य एति	१. १९१. ८
उत्पूषणं युवामहे	६. ५७. ६
उत्सूर्यो बृहदर्चींष्यश्रेत्	७. ६२. १
उत्स्म वातो वहति	१०. १०२. २
उदगादयमादित्यो	१. ५०. १३
उदग्ने तव तद्घृतादर्ची	८. ४३. १०
उदग्ने तिष्ठ प्रत्या तनुष्व	४. ४. ४
उदग्ने भारत द्युमदजस्रेण	६. १६. ४५
उदग्ने शुचयस्तव शुक्रा	८. ४४. १७
उदपप्तदसौ सूर्यः	१. १९१. ९
उदपप्तन्नरुणा भानवो	१. ९२. २
उदप्रुतो न वयो रक्षमाणा	१०. ६८. १
उदभ्राणीव स्तनयन्	६. ४४. १२
उदसौ सूर्यो अगादु	१०. १५९. १
उदस्तम्भीत्समिधा	३. ५. १०
उदस्य बाहू शिथिरा	७. ४५. २
उदस्य शुष्माद्भानुर्नार्त	७. ३४. ४
उदस्य शोचिरस्थादा	७. १६. ३
उदस्य शोचिरस्थाद्	८. २३. ४
उदातैर्जिहते बृहद्द्वारो	९. ५. ५
उदानट्ककुहो दिवमुष्ट्रा	८. ६. ४८
उदावता त्वक्षसा पन्यसा	६. १८. ९
उदिता यो निदिता वेदिता	८. १०३. ११
उदिन्न्वस्य रिच्यतेंशो	७. ३२. १२
उदीरतां सूनृता उत्पुरन्धी	१. १२३. ६
उदीरतामवर उत्परास	१०. १५. १

उदीरय कवितमं	५. ४२. ३
उदीरयथा मरुतः	५. ५५. ५
उदीरयन्त वायुभिर्वाश्रासः	८. ७. ३
उदीरय पितरा जार आ	१०. ११. ६
उदीराथामृतायते	८. ७३. १
उदीर्ष्व जीवो असुर्न	१. ११३. १६
उदीर्ष्व नार्यभि जीवलोकं	१०. १८. ८
उदीर्ष्वातः पतिवती	१०. ८५. २१
उदीर्ष्वातो विश्वावसो	१०. ८५. २२
उदु ज्योतिरमृतं विश्वजन्यं	७. ७६. १
उदु तिष्ठ सवितः श्रुध्यस्य	७. ३८. २
उदु तिष्ठ स्वध्वर स्तवानो	८. २३. ५
उदुत्तमं मुमुग्धि नो	१. २५. २१
उदुत्तमं वरुण पाशमस्म	१. २४. १५
उदु त्यं जातवेदसं	१. ५०. १
उदु त्यच्चक्षुर्महि	६. ५१. १
उदु त्यद्दर्शतं वपुर्दिव	७. ६६. १४
उदु त्ये अरुणप्सवश्चित्रा	८. ७. ७
उदु त्ये मधुमत्तमा	८. ३. १५
उदु त्ये सूनवो गिरः	१. ३७. १०
उदु ब्रह्माण्यैरत श्रवस्येन्द्रं	७. २३. १
उदु श्रिय उषसो रोचमाना	६. ६४. १
उदु ष्टुतः समिधा यह्वो	३. ५. ९
उदु ष्य देवः सविता दमूना	६. ७१. ४
उदु ष्य देवः सविता ययाम	७. ३८. १
उदु ष्य देवः सविता सवाय	२. ३८. १
उदु ष्य देवः सविता हिरण्यया	६. ७१. १
उदु ष्य वः सविता	८. २७. १२
उदु ष्य शरणे दिवो	८. २५. १९
उदु स्तोमासो अश्विनो	७. ७२. ३
उदुस्रियाः सृजते सूर्यः	७. ८१. २
उदु स्वानेभिरीरत	८. ७. १७
उदू अयाँ उपवक्तेव	६. ७१. ५
उदू षु णो वसो महे	८. ७०. ९
उद्गा आजदङ्गिरोभ्य	८. १४. ८
उद्गातेव शकुने साम	२. ४३. २
उद्वेदभि श्रुतामघं	८. ९३. १
उद्द्यामिवेत्तृष्णजो	७. ३३. ५
उद्धर्षय मघवन्नायुधा	१०. १०३. १०
उद्नो ह्रदमपिबज्जर्हृषाणः	१०. १०२. ४

उद्बुध्यध्वं समनसः	१०. १०१. १
उद्यंयमीति सवितेव	१. ९५. ७
उद्यत्सहः सहस आजनिष्ट	५. ३१. ३
उद्यदिन्द्रो महते दानवाय	५. ३२. ७
उद्यद्ब्रध्नस्य विष्टपं	८. ६९. ७
उद्यन्नद्य मित्रमह	१. ५०. ११
उद्यस्य ते नवजातस्य	७. ३. ३
उद्व ऊर्मिः शम्या	३. ३३. १३
उद्वत्स्वस्मा अकृणोतना	१. १६१. ११
उद्वन्दनमैरतं दंसनाभि	१. ११८. ६
उद्वयं तमसस्परि	१. ५०. १०
उद्वां चक्षुर्वरुण सुप्रतीकं	७. ६१. १
उद्वां पृक्षासो मधुमन्त	४. ४५. २
उद्वां पृक्षासो मधुमन्तो	७. ६०. ४
उद्वृह रक्षः सहमूलमिन्द्र	३. ३०. १७
उद्वेति प्रसवीता जनानां	७. ६३. २
उद्वेति सुभगो विश्वचक्षाः	७. ६३. १
उनत्ति भूमिं पृथिवीमुत	५. ८५. ४
उन्मदिता मौनेयेन	१०. १३६. ३
उन्मध्व ऊर्मिर्वनना	९. ८६. ४०
उन्मा पीता अयंसत	१०. ११९. ३
उन्मा ममन्द वृषभो	२. ३३. ६
उप क्रमस्वा भर	८. ८१. ७
उप क्षत्रं पृञ्चीत	१. ४०. ८
उप क्षरन्ति सिन्धवो	१. १२५. ४
उपक्षेतारस्तव सुप्रणीते	३. १. १६
उप च्छायामिव घृणेरगन्म	६. १६. ३८
उप ते गा इवाकरं	१०. १२७. ८
उप तेऽधां सहमाना	१०. १४५. ६
उप ते स्तोमान्पशुपा	१. ११४. ९
उप त्मन्या वनस्पते	१. १८८. १०
उप त्वा वह्नी गमतो	७. ७३. ४
उप त्रितस्य पाष्योरभक्त	९. १०२. २
उप त्वा कर्मन्नूतये	८. २१. २
उप त्वाग्ने दिवेदिवे	१. १. ७
उप त्वा जामयो गिरो	८. १०२. १३
उप त्वा जुह्वो मम	८. ४४. ५
उप त्वा रण्वसंदृशं	६. १६. ३७
उप त्वा सातये नरो	७. १५. ९
उप नः पितवा चर	१. १८७. ३

उप नः सवना गहि	१. ४. २
उप नः सुतमा गतं	५. ७१. ३
उप नः सुतमा गहि सोम	३. ४२. १
उप नः सुतमा गहि हरिभि	१. १६. ४
उप नः सूनवो गिरः	६. ५२. ९
उप नो देवा अवसा	१. १०७. २
उप नो यातमश्विना	८. २६. ७
उप नो वाजा अध्वर	४. ३७. १
उप नो वाजिनीवसू	८. २२. ७
उप नो हरिभिः सुतं	८. ९३. ३१
उप प्र जिन्वन्नुशती	१. ७१. १
उपप्रयन्तो अध्वरं	१. ७४. १
उप प्रागाच्छसनं	१. १६३. १२
उप प्रागात्परमं	१. १६३. १३
उप प्रागात्सुमन्मे	१. १६२. ७
उप प्रियं पनिप्नतं	९. ६७. २९
उप प्रेत कुशिकाश्चेतयध्व	३. ५३. ११
उप ब्रध्नं वावाता वृषणा	८. ४. १४
उप ब्रह्माणि हरिवो	१०. १०४. ६
उपमं त्वा मघोनां	८. ५३. १
उप मा पेपिशत्तमः	१०. १२७. ७
उप मा मतिरस्थित	१०. ११९. ४
उप मा श्यावाः स्वनयेन	१. १२६. ३
उप मा षड्द्वाद्वा	८. ६८. १४
उप यमेति युवतिः	७. १. ६
उप यो नमो नमसि	४. २१. ५
उप व एषे नमसा	१. १८६. ४
उप व एषे वन्द्येभिः	५. ४१. ७
उप शिक्षापतस्थुषो	९. १९. ६
उप श्वासय पृथिवीमुत	६. ४७. २९
उपसद्याय मीळ्हुष	७. १५. १
उप सर्प मातरं भूमि	१०. १८. १०
उपस्तुतिं नमस उद्यतिं	१. १९०. ३
उपस्तुतिरौचथ्यमुरुष्येन्	१. १५८. ४
उप स्तुहि प्रथमं रत्नधेयं	५. ४२. ७
उप स्तृणीतमत्रये	८. ७३. ३
उपस्थायं चरति यत्	१. १४५. ४
उपस्थाय मातरमन्नमैट्ट	३. ४८. ३
उप स्रक्वेषु बप्सतः	८. ७२. १५
उपहूताः पितरः सोम्यासो	१०. १५. ५

उप ह्वये सुदुघां धेनुमेतां	१. १६४. २६
उप ह्वये सुहवं मारुतं	१०. ३६. ७
उपह्वरे गिरीणां संगथे	८. ६. २८
उपह्वरेषु यदचिध्वं	१. ८७. २
उपाजिरा पुरुहूताय	३. ३५. २
उपायातं दाशुषे मर्त्याय	७. ७१. २
उपावसृज त्मन्या समञ्जन्	१०. ११०. १०
उपास्मै गायता नरः	९. ११. १
उपेदमुपपर्चनमासु	६. २८. ८
उपेदहं धनदामप्रतीतं	१. ३३. २
उपेमसृक्षि वाजयुर्वचस्यां	२. ३५. १
उपो अदर्शि शुन्ध्युवो	१. १२४. ४
उपो नयस्व वृषणा	३. ३५. ३
उपोप मे परा मृश	१. १२६. ७
उपो मतिः पृच्यते	९. ६९. २
उपो रथेषु पृषती	१. ३९. ६
उपो रुरुचे युवतिर्न	७. ७७. १
उपो षु जातमप्तुरं	९. ६१. १३
उपो षु शृणुही गिरो	१. ८२. १
उपो ह यद्विदथं वाजिनो	७. ९३. ३
उपो हरीणां पतिं दक्षं	८. २४. १४
उभयं ते न क्षीयते	२. ९. ५
उभयं शृणवच्च न	८. ६१. १
उभयतः पवमानस्य	९. ८६. ६
उभयासो जातवेदः	२. २. १२
उभा उ नूनं तदिदर्थ	१०. १०६. १
उभा जिग्यथुर्न परा	६. ६९. ८
उभा देवा दिविस्पृशे	१. २३. २
उभा देवा नृचक्षसा	९. ५. ७
उभा पिबतमश्विनोभा	१. ४६. १५
उभाभ्यां देव सवितः	९. ६७. २५
उभा वामिन्द्राग्नी आहुवध्या	६. ६०. १३
उभा शंसा नर्या मामविष्टा	१. १८५. ९
उभा हि दस्रा भिषजा	८. ८६. १
उभे अस्मै पीपयतः	२. २७. १५
उभे चिदिन्द्र रोदसी	७. २०. ४
उभे द्यावापृथिवी विश्वमिन्वे	९. ८१. ५
उभे धुरौ वह्निरापिब्दमानो	१०. १०१. ११
उभे पुनामि रोदसी	१. १३३. १
उभे भद्रे जोषयेते	१. ९५. ६

उभे यत्ते महिना शुभ्रे	७. ९६. २
उभे यदिन्द्र रोदसी	१०. १३४. १
उभे सुश्चन्द्र सर्पिषो	५. ६. ९
उभे सोमावचाकशन्	९. ३२. ४
उभोभयाविन्नुप धेहि	१०. ८७. ३
उरुं गभीरं जनुषाभ्युग्रं	३. ४६. ४
उरुं नृभ्य उरुं गव	८. ६८. १३
उरुं नो लोकमनु नेषि	६. ४७. ८
उरुं यज्ञाय चक्रथुरु	७. ९९. ४
उरुं हि राजा वरुण	१. २४. ८
उरुगव्यूतिरभयानि	९. ९०. ४
उरु णस्तन्वे तन उरु	८. ६८. १२
उरु ते ज्रयः पर्येति	१. ९५. ९
उरु वां रथः परि नक्षति	४. ४३. ५
उरुव्यचसा महिनी	१. १६०. २
उरुव्यचसे महिने	७. ३१. ११
उरुव्यचा नो महिषः	१०. १२८. ८
उरुशंसा नमोवृधा	३. ६२. १७
उरुष्या णो अभिशस्तेः	१. ९१. १५
उरुष्या णो मा परा	८. ७१. ७
उरुणसावसुतृपा	१०. १४. १२
उरोष्ट इन्द्र राधसो	५. ३८. १
उरौ देवा अनिबाधे	५. ४२. १७ ५. ४३. १६
उरौ महाँ अनिबाधे	३. १. ११
उरौ वा ये अन्तरिक्षे	३. ६. ८
उर्वी पृथ्वी बहुले दूरे	१. १८५. ७
उर्वी सद्मनी बृहती	१. १८५. ६
उलूकयातुं शुशुलूकयातुं	७. १०४. २२
उवाच मे वरुणो मेधिराय	७. ८७. ४
उवासोषा उच्छाच्च	१. ४८. ३
उवे अम्ब सुलाभिके	१०. ८६. ७
उवोचिथ हि मघवन्	७. ३७. ३
उशना काव्यस्त्वा	८. २३. १७
उशना यत्परावत	८. ७. २६
उशना यत्सहस्यैरयातं	५. २९. ९
उशन्तस्त्वा नि धीमह्युशन्तः	१०. १६. १२
उशन्ता दूता न दभाय	७. ९१. २
उशन्ति घा ते अमृतास	१०. १०. ३
उशन्नु षु णः सुमना	४. २०. ४

उशिक्पावको अरतिः	१०. ४५. ७
उशिक्पावको वसुर्मानुषेषु	१. ६०. ४
उषः प्रतीची भुवनानि	३. ६१. ३
उष आ भाहि भानुना	१. ४८. ९
उषउषो हि वसो	१०. ८. ४
उषसः पूर्वा अध	३. ५५. १
उषसां न केतवो	१०. ७८. ७
उषस्तच्चित्रमा भरा	१. ९२. १३
उषस्तमश्यां यशसं	१. ९२. ८
उषा उच्छन्ती समिधाने	१. १२४. १
उषासानक्ता बृहती	१०. ३६. १
उषो अद्येह गोमत्यश्वा	१. ९२. १४
उषो देव्यमर्त्या वि भाहिं	३. ६१. २
उषो न जारः पृथु पाजो	७. १०. १
उषो न जारो विभावोस्रः	१. ६९. ५
उषो भद्रेभिरा गहि	१. ४९. १
उषो मघोन्या वह	४. ५५. ९
उषो यदग्निं समिधे	१. ११३. ९
उषो यदद्य भानुना	१. ४८. १५
उषो ये ते प्र यामेषु	१. ४८. ४
उषो वाजं हि वंस्व	१. ४८. ११
उषो वाजेन वाजिनि	३. ६१. १
उष्टारेव फर्वरेषु श्रयेथे	१०. १०६. २
उस्रा वेद वसूनां	९. ५८. २
ऊती देवानां वयमिन्द्रवन्तो	१. १३६. ७
ऊती शचीवस्तव वीर्येण	१०. १०४. ४
ऊरुभ्यां ते अष्ठीवद्भ्यां	१०. १६३. ४
ऊर्जं गावो यवसे पीवो	१०. १००. १०
ऊर्जं नो द्यौश्च पृथिवी	६. ७०. ६
ऊर्जा देवाँ अवस्योजसा	८. ३६. ३
ऊर्जो नपाज्जातवेदः	१०. १४०. ३
ऊर्जो नपातं स हिनाय	६. ४८. २
ऊर्जो नपातं सुभगं	८. १९. ४
ऊर्जो नपातमध्वरे	३. २७. १२
ऊर्जो नपातमा हुवे	८. ४४. १३
ऊर्जो नपात्सहसावन्	१०. ११५. ८
ऊर्णम्रदा वि प्रथस्वाभ्यर्का	५. ५. ४
ऊर्ध्वं केतुं सविता देवो	४. १४. २
ऊर्ध्वं नुनुद्रेऽवतं	१. ८५. १०
ऊर्ध्वं भानुं सविता	४. १३. २
ऊर्ध्व ऊ षु ण ऊतये	१. ३६. १३
ऊर्ध्व ऊ षु णो अध्वरस्य	४. ६. १
ऊर्ध्वस्तिष्ठा न ऊतये	१. ३०. ६
ऊर्ध्वा धीतिः प्रत्यस्य	१. ११९. २
ऊर्ध्वा यत्ते त्रेतिनी	१०. १०५. ९
ऊर्ध्वासस्त्वान्विन्दवो	७. ३१. ९
ऊर्ध्वा हि ते दिवेदिवे	८. ४५. १२
ऊर्ध्वो अग्निः सुमतिं	७. ३९. १
ऊर्ध्वो गन्धर्वो॰ अस्थात्	१०. १२३. ७
ऊर्ध्वो गन्धर्वो॰ अस्थाद्	९. ८५. १२
ऊर्ध्वो ग्रावा बृहदग्निः	१०. ७०. ७
ऊर्ध्वो ग्रावा वसवो	१०. १००. ९
ऊर्ध्वो नः पाह्यंहसो	१. ३६. १४
ऊर्ध्वो भव प्रति विध्या	४. ४. ५
ऊर्ध्वो वां गातुरध्वरे	३. ४. ४
ऊर्ध्वो वामग्निरध्वरे	६. ६३. ४
ऊर्ध्वो ह्यस्थादध्यन्तरिक्षे	२. ३०. ३
ऊर्मिर्यस्ते पवित्र आ	९. ६४. ११
ऋक्सामाभ्यामभिहितौ	१०. ८५. ११
ऋचां त्वः पोषमास्ते	१०. ७१. ११
ऋचा कपोतं नुदत	१०. १६५. ५
ऋचो अक्षरे परमे	१. १६४. ३९
ऋजिप्य ईमिन्द्रावतो	४. २७. ४
ऋजीते परि वृङ्ग्धि नो	६. ७५. १२
ऋजीत्येनी रुशती महित्वा	१०. ७५. ७
ऋजीपी श्येनो ददमानो	४. २६. ६
ऋजीषी वज्री वृषभ	५. ४०. ४
ऋजुः पवस्व वृजिनस्य	९. ९७. ४३
ऋजुनीती नो वरुणो	१. ९०. १
ऋजुरिच्छंसो वनवद्	२. २६. १
ऋज्रमुक्षण्यायने रजतं	८. २५. २२
ऋज्राविन्द्रोत आ ददे	८. ६८. १५
ऋतं च सत्यं चाभीद्धात्	१०. १९०. १
ऋतं चिकित्व ऋत	५. १२. २
ऋतं दिवे तदवोचं	१. १८५. १०
ऋतं देवाय कृण्वते	२. ३०. १
ऋतं येमान ऋतमिद्	४. २३. १०
ऋतं वदन्नृतद्युम्न	९. ११३. ४
ऋतं वोचे नमसा	४. ५. ११
ऋतं शंसन्त ऋजु	१०. ६७. २

ऋतज्येन क्षिप्रेण ब्रह्मण	२. २४. ८
ऋतधीतय आ गत	५. ५१. २
ऋतमृतेन सपन्तेषिरं	५. ६८. ४
ऋतस्य गोपा न दभाय	९. ७३. ८
ऋतस्य गोपावधि तिष्ठथो	५. ६३. १
ऋतस्य जिह्वा पवते	९. ७५. २
ऋतस्य तन्तुर्विततः	९. ७३. ९
ऋतस्य दृळ्हा धरुणानि	४. २३. ९
ऋतस्य देवा अनु व्रता	१. ६५. २
ऋतस्य पथि वेधा	६. ४४. ८
ऋतस्य प्रेषा ऋतस्य	१. ६८. ३
ऋतस्य बुध्न उषसामिषण्यन्	३. ६१. ७
ऋतस्य रश्मिमनुयच्छमाना	१. १२३. १३
ऋतस्य वा केशिना	३. ६. ६
ऋतस्य वो रथ्यः पूतदक्षा	६. ५१. ९
ऋतस्य हि धेनवो	१. ७३. ६
ऋतस्य हि प्रसितिर्द्यौरुरु	१०. ९२. ४
ऋतस्य हि वर्तनयः	१०. ५. ४
ऋतस्य हि शुरुधः	४. २३. ८
ऋतस्य हि सदसो	१०. १११. २
ऋतायिनी मायिनी	१०. ५. ३
ऋतावरी दिवो अर्कैरबोध्या	३. ६१. ६
ऋतावानं महिषं विश्व	१०. १४०. ६
ऋतावानं यज्ञियं विप्र	३. २. १३
ऋतावानं विचेतसं	४. ७. ३
ऋतावानः प्रतिचक्ष्यानृता	२. २४. ७
ऋतावान ऋतजाता	७. ६६. १३
ऋतावानमृतायवो	८. २३. ९
ऋतावाना नि षेदतुः	८. २५. ८
ऋतावा यस्य रोदसी	३. १३. २
ऋतुर्जनित्री तस्या	२. १३. १
ऋतेन ऋतं धरुणं	५. १५. २
ऋतेन ऋतं नियतमीळ	४. ३. ९
ऋतेन ऋतमपिहितं	५. ६२. १
ऋतेन देवः सविता	८. ८६. ५
ऋतेन देवीरमृता	४. ३. १२
ऋतेन मित्रावरुणावृता	१. २. ८
ऋतेन यावृतावृधा	१. २३. ५
ऋतेन हि ष्मा वृषभश्चिदक्तः	४. ३. १०
ऋतेनाद्रिं व्यसन्भिदन्तः	४. ३. ११

ऋते स विन्दते युधः	८. २७. १७
ऋदूदरेण सख्या सचेय	८. ४८. १०
ऋधक्सा वो मरुतो	७. ५७. ४
ऋधक्सोम स्वस्तये	९. ६४. ३०
ऋधगित्था स मर्त्यः	८. १०१. १
ऋधद्यस्ते सुदानवे धिया	६. २. ४
ऋध्याम स्तोमं सनुयाम	१०. १०६. ११
ऋभुक्षणं न वर्तव	८. ४५. २९
ऋभुक्षणमिन्द्रमा हुव	१. १११. ४
ऋभुक्षणो वाजा मादयध्व	७. ४८. १
ऋभुतो रयिः प्रथमश्रव	४. ३६. ५
ऋभुमन्ता वृषणा	८. ३५. १५
ऋभुमृभुक्षणो रयिं	४. ३७. ५
ऋभुर्ऋभुक्षा ऋभुर्विधतो	१०. ९३. ८
ऋभुर्ऋभुभिरभि वः	७. ४८. २
ऋभुर्न इन्द्रः शवसा	१. ११०. ७
ऋभुर्न रथ्यं नवं दधाता	९. २१. ६
ऋभुर्भराय सं शिशातु	१. १११. ५
ऋभुर्विभ्वा वाज इन्द्रो	४. ३४. १
ऋभुश्चक्र ईड्यं चारु	३. ५. ६
ऋश्यो न तृष्यन्नवपानमा	८. ४. १०
ऋषभं मा समानानां	१०. १६६. १
ऋषिं नरावंहसः	१. ११७. ३
ऋषिमना य ऋषिकृत्	९. ९६. १८
ऋषिर्विप्रः पुरएता	९. ८७. ३
ऋषिर्हि पूर्वजा अस्येक	८. ६. ४१
ऋषे मन्त्रकृतां स्तोमैः	९. ११४. २
ऋष्टयो वो मरुतो	५. ५७. ६
ऋष्वस्त्वमिन्द्र शूर	१०. १४८. २
ऋष्वा ते पादा प्र	१०. ७३. ३
एकं चमसं चतुरः	१. १६१. २
एकं च यो विंशतिं	७. १८. ११
एकं नु त्वा सत्पतिं	५. ३२. ११
एकं वि चक्र चमसं	४. ३६. ४
एकः समुद्रो धरुणो	१०. ५. १
एकः सुपर्णः स समुद्रमा	१०. ११४. ४
एक एवाग्निर्बहुधा समिद्ध	८. ५८. २
एकपाद्भूयो द्विपदो	१०. ११७. ८
एकया प्रतिधापिबत्	८. ७७. ४
एकराळस्य भुवनस्य	८. ३७. ३

एकस्त्वष्टुरश्वस्या	१. १६२. १९
एकस्मिन्योगे भुरणा	७. ६७. ८
एकस्य चिन्मे विभ्वस्त्वोजो	१. १६५. १०
एकस्या वस्तोरावतं	१. ११६. २१
एकाचेतत्सरस्वती	७. ९५. २
एको द्वे वसुमती	३. ३०. ११
एको बहूनामसि	१०. ८४. ४
एतं ते स्तोमं तुविजात	५. २. ११
एतं त्यं हरितो दश	९. ३८. ३
एतं त्रितस्य योषणो	९. ३८. २
एतं मृजन्ति मर्ज्यं	९. ४६. ६
एतं मृजन्ति मर्ज्यमुप	९. १५. ७
एतं मे स्तोमं तना	१०. ९३. १२
एतं मे स्तोममूर्म्ये	५. ६१. १७
एतं वां स्तोममश्विना	१०. ३९. १४
एतं शंसमिन्द्रास्मयुष्टं	१०. ९३. ११
एतं शर्धं धाम यस्य	१. १२२. १२
एत उ त्ये अवीवशन्	९. २१. ७
एत उ त्ये पतयन्ति	७. १०४. २०
एत उ त्ये प्रत्यदृश्रन्	१. १९१. ५
एतच्चन त्वो वि चिकेतदेषां	१. १५२. २
एतत्त इन्द्र वीर्यं	८. ५४. १
एतत्त्यत्त इन्द्र वृष्ण	१. १००. १७
एतत्त्यत्त इन्द्रियमचेति	६. २७. ४
एतत्त्यन्न योजनमचेति	१. ८८. ५
एतदस्या अनः शये	४. ३०. ११
एतद्घेदुत वीर्यमिन्द्र	४. ३०. ८
एतद्वचो जरितर्मापि	३. ३३. ८
एतमु त्यं दश० सप्त	९. १५. ८
एतमु त्यं दश० सिन्धु	९. ६१. ७
एतमु त्यं मदच्युतं	९. १०८. ११
एता अग्न आशुषाणास	७. ९३. ८
एता अर्षन्ति हृद्यात्	४. ५८. ५
एता अर्षन्त्यललाभवन्ती	४. १८. ६
एता उ त्याः प्रत्यदृश्रन्	७. ७८. ३
एता उ त्या उषसः	१. ९२. १
एता च्यौत्नानि ते कृता	८. ७७. ९
एता ते अग्न० वेधो जुष्टानि	१. ७३. १०
एता ते अग्न० वेधोऽवोचाम	४. २. २०
एता ते अग्ने जनिमा	३. १. २०

एता त्या ते श्रुत्यानि	१०. १३८. ६
एता धियं कृणवामा	५. ४५. ६
एतानि भद्रा कलश	१०. ३२. ९
एतानि वां श्रवस्या	१. ११७. १०
एतानि वामश्विना वर्धनानि	२. ३९. ८
एतानि वामश्विना वीर्याणि	१. ११७. २५
एतानि सोम पवमानो	९. ७८. ५
एता नो अग्ने सौभगा	७. ३. १०
	७. ४. १०
एतान्यग्ने नवतिं सहस्रा	१०. ९८. ११
एतान्यग्ने नवतिर्नव	१०. ९८. १०
एतायामोप गव्यन्त	१. ३३. १
एतावतश्चिदेषां सुम्नं	८. ७. १५
एतावतस्त ईमह इन्द्र	८. ४९. ९
एतावतस्ते वसो विद्याम	८. ५०. ९
एतावद्वां वृषण्वसू अतो	८. ५. २७
एतावद्वेदुषस्त्वं भूयो	५. ७९. १०
एतावानस्य महिमातो	१०. ९०. ३
एता विश्वा चकृवाँ इन्द्र	५. २९. १४
एता विश्वा विदुषे तुभ्यं	४. ३. १६
एता विश्वा सवना	१०. ५०. ६
एता वो वश्म्युद्यता	२. ३१. ७
एति प्र होता व्रतमस्य	१. १४४. १
एते असृग्रमाशवोऽति	९. ६३. ४
एते असृग्रमिन्दवस्तिरः	९. ६२. १
एते त इन्द्र जन्तवो	१. ८१. ९
एते त्ये भानवो दर्शताया	७. ७५. ३
एते त्ये वृथगग्नय	८. ४३. ५
एते द्युम्नेभिर्विश्वमातिरन्त	७. ७. ६
एते धामान्यार्या शुक्रा	९. ६३. १४
एते धावन्तीन्दवः सोमा	९. २१. १
एते नरः स्वपसो अभूतन	१०. ७६. ८
एतेनाग्ने ब्रह्मणा वावृधस्व	१. ३१. १८
एते पूता० विपा	९. २२. ३
एते पूता० सूर्यासो	९. १०१. १२
एते पृष्ठानि रोदसोर्विप्र	९. २२. ५
एते मृष्टा अमर्त्याः	९. २२. ४
एते वदन्ति शतवत्	१०. ९४. २
एते वदन्त्यविदन्नना	१०. ९४. ३
एते वाता इवोरवः	९. २२. २

एते विश्वानि वार्या	९. २१. ४
एते शमीभिः सुशमी	१०. २८. १२
एते सोमाः पवमानास	९. ६९. ९
एते सोमा अति वाराण्यव्या	९. ८८. ६
एते सोमा अभि गव्या	९. ८७. ५
एते सोमा अभि प्रिय	९. ८. १
एते सोमा असृक्षत	९. ६२. २२
एते सोमास आशवो	९. २२. १
एते सोमास इन्दवः	९. ४६. ३
एते स्तोमा नरां नृतम	७. १९. १०
एतो न्वद्य सुध्यो	५. ४५. ५
एतो न्विन्द्रं स्तवाम शुद्धं	८. ९५. ७
एतो न्विन्द्रं स्तवाम सखायः	८. २४. १९
एतो न्विन्द्रं स्तवामेशानं	८. ८१. ४
एतौ मे गावौ प्रमरस्य	१०. २७. २०
एदं मरुतो अश्विना	५. २६. ९
एदु मध्वो मदिन्तरं	८. २४. १६
एनाङ्गूषेण वयमिन्द्रवन्तो	१. १०५. १९
एना मन्दानो जहि शूर	६. ४४. १७
एना वयं पयसा	३. ३३. ४
एना विश्वान्यर्य आ	९. ६१. ११
एना वो अग्निं नमसोर्जो	७. १६. १
एन्दुमिन्द्राय सिञ्चत	८. २४. १३
एन्दो पार्थिवं रयिं	९. २९. ६
एन्द्र नो गधि प्रियः	८. ९८. ४
एन्द्र याहि पीतये मधु	८. ३३. १३
एन्द्र याहि मत्स्व चित्रेण	८. १. २३
एन्द्र याहि हरिभिरुप	८. ३४. १
एन्द्र याह्युप नः परावतो	१. १३०. १
एन्द्रवाहो नृपतिं वज्रबाहु	१०. ४४. ३
एन्द्र सानसिं रयिं	१. ८. १
एन्द्रस्य कुक्षा पवते	९. ८०. ३
एन्द्रो बर्हिः सीदतु	१०. ३६. ५
एभिर्द्युभिः सुमना	१. ५३. ४
एभिर्न इन्द्राहभिर्दशस्य	७. २८. ४
एभिर्नृभिरिन्द्र त्वायुभिष्ट्वा	४. १६. १९
एभिर्नो अर्कैर्भवा नो	४. १०. ३
एभिर्भव सुमना अग्ने	४. ३. १५
एमा अग्मन्रेवतीर्जीवधन्या	१०. ३०. १४
एमाशुमाशवे भर	१. ४. ७

एमेनं प्रत्येतन	६. ४२. २
एमेनं सृजता सुते	१. ९. २
एवाँ अग्निं वसूयवः	५. २५. ९
एवाँ अग्निमजुर्यमु	५. ६. १०
एवा कविस्तुवीरवाँ	१०. ६४. १६
एवाग्निं सहस्यं वसिष्ठो	७. ४२. ६
एवाग्निर्गोतमेभिर्ऋतावा	१. ७७. ५
एवाग्निर्मर्तैः सह	१०. ११५. ७
एवा च त्वं सरम	१०. १०८. ९
एवा जज्ञानं सहसे	६. ३८. ५
एवा त इन्दो सुभ्वं	९. ७९. ५
एवा त इन्द्रोचथ	२. १९. ७
एवा तदिन्द्र इन्दुना	१०. १४४. ६
एवा तमाहुरुत शृण्व	७. २६. ४
एवा ता विश्वा चकृवांस	६. १७. १३
एवा ते अग्ने विमदो	१०. २०. १०
एवा ते अग्ने सुमतिं	५. २७. ३
एवा ते गृत्समदाः	२. १९. ८
एवा ते वयमिन्द्र	१०. ८९. १७
एवा ते हारियोजना	१. ६१. १६
एवा त्वामिन्द्र वज्रिन्	४. १९. १
एवा देव देवताते	९. ९७. २७
एवा देवाँ इन्द्रो विव्ये	१०. ४९. ११
एवा नः सोम परिषिच्यमान	९. ९७. ३६
एवा नः सोम परिषिच्यमानो	९. ६८. १०
एवा नः स्पृधः समजा	६. २५. ९
एवा न इन्दो अभि	९. ९७. २१
एवा न इन्द्र वार्यस्य	७. २४. ६ ७. २५. ६
एवा न इन्द्रोतिभिरव	५. ३३. ७
एवा न इन्द्रो मघवा	४. १७. २०
एवा नपातो मम तस्य	६. ५०. १५
एवा नूनमुप स्तुहि	८. २४. २३
एवा नृभिरिन्द्रः सुश्रवस्या	१. १७८. ४
एवा नो अग्ने अमृतेषु	२. २. ९
एवा नो अग्ने विक्ष्वा	७. ४३. ५
एवा नो अग्ने समिधा	१. ९५. ११ १. ९६. ९
एवा पतिं द्रोणसाचं	१०. ४४. ४
एवा पवस्व मदिरो	९. ९७. १५

एवा पाहि प्रत्नथा	६. १७. ३
एवा पित्रे विश्वदेवाय	४. ५०. ६
एवा पुनान इन्द्रयुर्मदं	९. ६. ९
एवा पुनानो अपः स्वर्गा	९. ९१. ६
एवा प्लतेः सूनुरवीवृधद्वो	१०. ६३. १७
	१०. ६४. १७
एवा बभ्रो वृषभ चेकितान	२. ३३. १५
एवा महस्तुविजातस्तुविष्मान्	१. १९०. ८
एवा महान्बृहद्दिवो	१०. १२०. ९
एवा महो असुर वक्षथाय	१०. ९९. १२
एवामृताय महे क्षयाय	९. १०९. २
एवा राजेव क्रतुमाँ अमेन	९. ९०. ६
एवा रातिस्तुवीमघ	८. ९२. २९
एवारे वृषभा सुते	८. ४५. ३८
एवा वन्दस्व वरुणं	८. ४२. २
एवा वसिष्ठ इन्द्रमूतये	७. २६. ५
एवा वस्व इन्द्रः सत्यः	४. २१. १०
एवा वामह्व० इन्द्राग्नी	८. ३८. ९
एवा वामह्व० नासत्या	८. ४२. ६
एवा सत्यं मघवाना	४. २८. ५
एवा हि ते विभूतय	१. ८. ९
एवा हि ते शं सवना	१. १७३. ८
एवा हि त्वामृतुथा	५. ३२. १२
एवा हि मां तवसं जज्ञुरुग्रं	१०. २८. ७
एवा हि मां तवसं वर्धयन्ति	१०. २८. ६
एवा ह्यसि वीरयुरेवा	८. ९२. २८
एवा ह्यस्य काम्या	१. ८. १०
एवा ह्यस्य सूनृता	१. ८. ८
एवेदिन्द्रं वृषणं वज्रबाहुं	७. २३. ६
एवेदिन्द्रः सुते अस्तावि	६. २३. १०
एवेदिन्द्रः सुहव ऋष्वो	६. २९. ६
एवेदिन्द्राय वृषभाय	४. १६. २०
एवेदेते प्रति मा	१. १६५. १२
एवेदेष तुविकूर्मिर्वाजाँ	८. २. ३१
एवेदेषा पुरुतमा दृशे	१. १२४. ६
एवेद्यूने युवतयो नमन्त	१०. ३०. ६
एवेन सद्यः पर्येति	१. १२८. ३
एवेन्द्राग्निभ्यां पितृवन्	८. ४०. १२
एवेन्द्राग्निभ्यामहावि	५. ८६. ६
एवेन्द्राग्नी पपिवांसा	१. १०८. १३
एवेन्नु कं सिन्धुमेभि	७. ३३. ३
एवैवापागपरे सन्तु	१०. ४४. ७
एष इन्द्राय वायवे	९. २७. २
एष उ स्य पुरुव्रतो	९. ३. १०
एष उ स्य वृषा रथो	९. ३८. १
एष एतानि चकारेन्द्रो	८. २. ३४
एष कविरभिष्टुतः पवित्रे	९. २७. १
एष क्षेति रथवीतिर्मघवा	५. ६१. १९
एष गव्युरचिक्रदत्	९. २७. ४
एष ग्रावेव जरिता	५. ३६. ४
एष च्छागः पुरो अश्वेन	१. १६२. ३
एष तुन्नो अभिष्टुतः	९. ६७. २०
एष ते देव नेता	५. ५०. ५
एष दिवं वि धावति	९. ३. ७
एष दिवं व्यासरत्	९. ३. ८
एष देवः शुभायते	९. २८. ३
एष देवो अमर्त्यः	९. ३. १
एष देवो रथर्यति	९. ३. ५
एष देवो विपन्युभिः	९. ३. ३
एष देवो विपा कृतो	९. ३. २
एष द्रप्सो वृषभो	६. ४१. ३
एष धिया यात्यण्व्या	९. १५. १
एष नृभिर्वि नीयते	९. २७. ३
एष पवित्रे अक्षरत्	९. २८. २
एष पुनानो मधुमाँ	९. ११०. ११
एष पुरू धियायते	९. १५. २
एष प्र कोशे मधुमाँ	९. ७७. १
एष प्रत्नेन जन्मना	९. ३. ९
एष प्रत्नेन मन्मना	९. ४२. २
एष प्रत्नेन वयसा	९. ९७. ४७
एष प्र पूर्वीरव तस्य	१. ५६. १
एष रुक्मिभिरीयते	९. १५. ५
एष वः स्तोमो मरुत	१. १६५. १५
	१. १६६. १५
	१. १६७. ११
	१. १६८. १०
एष वः स्तोमो मरुतो	१. १७१. २
एष वसूनि पिब्दना	९. १५. ६
एष वां देवावश्विना	४. १५. ९
एष वां स्तोमो अश्विना	१. १८४. ५

एष वाजी हितो नृभिर्विश्व	९. २८. १
एष विप्रैरभिष्टुतो	९. ३. ६
एष विश्ववित्पवते	९. ९७. ५६
एष विश्वानि वार्या	९. ३. ४
एष वृषा कनिक्रदद्	९. २८. ४
एष वृषा वृषव्रतः	९. ६२. ११
एष शुष्म्यदाभ्यः सोमः	९. २८. ६
एष शुष्म्यसिष्यददन्तरिक्षे	९. २७. ६
एष शृङ्गाणि दोधुवच्छिशीते	९. १५. ४
एष सुवानः परि सोमः	९. ८७. ७
एष सूर्यमरोचयत्	९. २८. ५
एष सूर्येण हासते	९. २७. ५
एष सोमो अधि त्वचि	९. ६६. २९
एष स्तोम इन्द्र तुभ्यमस्मे	१. १७३. १३
एष स्तोमो अचिक्रदद्वृषा	७. २०. ९
एष स्तोमो मह उग्राय	७. २४. ५
एष स्तोमो मारुतं शर्धो	५. ४२. १५
एष स्तोमो वरुण मित्र	७. ६४. ५
	७. ६५. ५
एष स्य कारुर्जरते	७. ६८. ९
एष स्य ते तन्वो	२. ३६. ५
एष स्य ते पवत	९. ९७. ४६
एष स्य ते मधुमाँ	९. ८७. ४
एष स्य धारया सुतो	९. १०८. ५
एष स्य परि षिच्यते	९. ६२. १३
एष स्य पीतये सुतो	९. ३८. ६
एष स्य भानुरुदियर्ति	४. ४५. १
एष स्य मद्यो रसो	९. ३८. ५
एष स्य मानुषीष्वा	९. ३८. ४
एष स्य मित्रावरुणा	७. ६०. २
एष स्य वां पूर्वगत्वेव	७. ६७. ७
एष स्य सोमः पवते	९. ८४. ४
एष स्य सोमो मतिभिः	९. ९६. १५
एष हितो वि नीयते	९. १५. ३
एषा गोभिररुणेभिर्युजाना	५. ८०. ३
एषा जनं दर्शता बोधयन्ती	५. ८०. २
एषा दिवो० ज्योतिर्वसाना	१. १२४. ३
एषा दिवो० व्युच्छन्ती	१. ११३. ७
एषा नेत्री राधसः	७. ७६. ७
एषा प्रतीची दुहिता	५. ८०. ६
एषा ययौ परमादन्तरद्रेः	९. ८७. ८
एषायुक्त परावतः	१. ४८. ७
एषा व्येनी भवति	५. ८०. ४
एषा शुभ्रा न तन्वो	५. ८०. ५
एषा स्या नव्यमायुर्दधाना	७. ८०. २
एषा स्या नो दुहिता	६ ६५. १
एषा स्या युजाना पराकात्	७. ७५. ४
एषा स्या वो मरुतो	१. ८८. ६
एषो उषा अपूर्व्या	१. ४६. १
एह गमन्नृषयः सोमशिता	१०. १०८. ८
एह देवा मयोभुवा	१. ९२. १८
एह वां प्रुषितप्सवो	८. ५. ३३
एह हरी ब्रह्मयुजा	८. २. २७
एहि प्रेहि क्षयो दिव्या	८. ६४. ४
एहि मनुर्देवयुर्यज्ञकामो	१०. ५१. ५
एहि वां विमुचो	६. ५५. १
एहि स्तोमाँ अभि	१. १०. ४
एह्यग्न इह होता नि	१. ७६. २
एह्यू षु ब्रवाणि ते	६. १६. १६
ऐच्छाम त्वा बहुधा	१०. ५१. ३
ऐतान्रथेषु तस्थुषः	५. ५३. २
ऐतु पूषा रयिर्भगः	८. ३१. ११
ऐभिरग्ने दुवो गिरो	१. १४. १
ऐभिरग्ने सरथं याह्यर्वाङ्	३. ६. ९
ऐभिर्ददे वृष्ण्या	१०. ५५. ७
ऐषु चाकन्धि पुरुहूत	१०. १४७. ३
ऐषु चेतद्वृषण्वत्यन्त	८. ६८. १८
ऐषु द्यावापृथिवी	१०. ९३. १०
ऐषु धा वीरवद्यश	५. ७९. ६
ओकिवांसा सुते सचाँ	६. ५९. ३
ओ चित्सखायं सख्या	१०. १०. १
ओजस्तदस्य तित्विष	८. ६. ५
ओजिष्ठं ते मध्यतो	३. २१. ५
ओ त्यमह्व आ रथमद्या	८. २२. १
ओ त्ये नर इन्द्रमूतये	१. १०४. २
ओमानमापो मानुषी	६. ५०. ७
ओमासश्चर्षणीधृतो	१. ३. ७
ओर्वप्रा अमर्त्या निवतो	१०. १२७. २
ओ श्रुष्टिर्विदथ्या समेतु	७. ४०. १
ओषधयः सं वदन्ते	१०. ९७. २२

ओषधीः प्रति मोदध्वं	१०. ९७. ३
ओषधीरिति मातरस्तद्वो	१०. ९७. ४
ओषमित्पृथिवीमहं	१०. ११९. १०
ओ षु घृष्विराधसो	७. ५९. ५
ओ षु प्र याहि वाजेभिर्मा	८. २. १९
ओ षु वृष्णः प्रयज्यूना	८. ७. ३३
ओ षु स्वसारः कारवे	३. ३३. ९
ओ षू णो अग्ने शृणुहि	१. १३९. ७
ओष्ठाविव मध्वास्ने वदन्ता	२. ३९. ६
ओ सुष्टुत इन्द्र याह्यर्वाङुप	१. १७७. ५
औच्छत्सा रात्री परितक्म्या	५. ३०. १४
और्वभृगुवच्छुचिमप्नवान	८. १०२. ४
कं ते दाना असक्षत	८. ६४. ९
कं नश्चित्रमिषण्यसि	१०. ९९. १
कं याथः कं ह गच्छथः	५. ७४. ३
कः कुमारमजनयद्रथं	१०. १३५. ५
कः स्विद्वृक्षो निष्ठितो	१. १८२. ७
क इमं दशभिर्ममेन्द्रं	४. २४. १०
क इमं वो निण्यमा	१. ९५. ४
क ईं वेद सुते सचा	८. ३३. ७
क ईं व्यक्ता नरः सनीळा	७. ५६. १
क ईं स्तवत्कः पृणात्को	६. ४७. १५
क ईषते तुज्यते को	१. ८४. १७
क उ नु ते महिमनः	१०. ५४. ३
क उ श्रवत्कतमो	४. ४३. १
ककर्दवे वृषभो युक्त	१०. १०२. ६
ककुहं चित्त्वा कवे	८. ४५. १४
ककुहः सोम्यो रस	९. ६७. ८
कङ्कतो न कङ्कतोऽथो	१. १९१. १
कण्वा इन्द्रं यदक्रत	८. ६. ३
कण्वा इव भृगवः सूर्या	८. ३. १६
कण्वास इन्द्र ते मतिं	८. ६. ३१
कण्वेभिर्धृष्णवा धृषद्वाजं	८. ३३. ३
कतरा पूर्वा कतरापरायोः	१. १८५. १
कत्यग्नयः कति सूर्यासः	१०. ८८. १८
कथा कदस्या उषसो	४. २३. ५
कथा कविस्तुवीरवान्	१०. ६४. ४
कथा त एतदहमा	१०. २८. ५
कथा ते अग्ने शुचयन्त	१. १४७. १
कथा दाशेम नमसा	५. ४१. १६
कथा दाशेमाग्नये	१. ७७. १
कथा देवानां कतमस्य	१०. ६४. १
कथा नूनं वां विमना	८. ८६. २
कथा महामवृधत्कस्य	४. २३. १
कथा महे पुष्टिंभराय	४. ३. ७
कथा महे रुद्रियाय	५. ४१. ११
कथा राधाम सखायः	१. ४१. ७
कथा शर्धाय मरुतामृताय	४. ३. ८
कथा शृणोति हूयमान	४. २३. ३
कथा सबाधः शशमानो	४. २३. ४
कथा ह तद्वरुणाय त्वमग्ने	४. ३. ५
कथो नु ते परि चराणि	५. २९. १३
कक्षत्विषन्त सूरयस्तिर	८. ९४. ७
कदा क्षत्रश्रियं नरमा	१. २५. ५
कदा गच्छाथ मरुत	८. ७. ३०
कदा चन प्र युच्छस्युभे	८. ५२. ७
कदा चन स्तरीरसि	८. ५१. ७
कदा त इन्द्र गिर्वणः	८. १३. २२
कदा भुवन्रथक्षयाणि	६. ३५. १
कदा मर्तमराधसं	१. ८४. ८
कदा वसो स्तोत्रं हर्यत	१०. १०५. १
कदा वां तौग्र्यो विधत्	८. ५. २२
कदा सूनुः पितरं जात	१०. ९५. १२
कदित्था नॄँः पात्रं	१. १२१. १
कदु द्युम्नमिन्द्र त्वावतो	१०. २९. ४
कदु प्रियाय धाम्ने	५. ४८. १
कदु प्रेष्ठाविषां रयीणा	१. १८१. १
कदु स्तुवन्त ऋतयन्त	८. ३. १४
कदू न्वस्याकृतमिन्द्र	८. ६६. ९
कदू महीरधृष्टा अस्य	८. ६६. १०
कद्ध नूनं कधप्रियः	१. ३८. १
कद्ध नूनं कधप्रियो	८. ७. ३१
कद्धिष्ण्यासु वृधसानो	४. ३. ६
कद्रुद्राय प्रचेतसे	१. ४३. १
कद्व ऋतस्य धर्णसि	१. १०५. ६
कद्वो अद्य महानां	८. ९४. ८
कनिक्रदज्जनुषं प्रब्रुवाण	२. ४२. १
कनिक्रदत्कलशे गोभिरज्यसे	९. ८५. ५
कनिक्रददनु पन्थामृतस्य	९. ९७. ३२
कनिक्रन्ति हरिरा सृज्यमानः	९. ९५. १

कनीनकेव विद्रधे नवे	४. ३२. २३
कन्नव्यो अतसीनां तुरो	८. ३. १३
कन्या इव वहतुमेतवा	४. ५८. ९
कन्या वारवायती	८. ९१. १
कन्येव तन्वा शाशदानाँ	१. १२३. १०
कपृन्नरः कपृथमुद्दधातन	१०. १०१. १२
कमु ष्विदस्य सेनया	८. ७५. ७
कमेतं त्वं युवते कुमारं	५. २. २
कया तच्छृण्वे शच्या	४. २०. ९
कया ते अग्ने अङ्गिर	८. ८४. ४
कया त्वं न ऊत्याभि	८. ९३. १९
कया नश्चित्र आ भुव	४. ३१. १
कया नो अग्न ऋतय	५. १२. ३
कया नो अग्ने वि वसः	७. ८. ३
कया शुभा सवयसः	१. १६५. १
करम्भ ओषधे भव	१. १८७. १०
कर्णगृह्या मघवा शौरदेव्यो	८. ७०. १५
कर्हि स्वित्तदिन्द्र यज्जरित्रे	६. ३५. ३
कर्हि स्वित्तदिन्द्र यन्नृभिर्नॄन्	६. ३५. २
कर्हि स्वित्सा त इन्द्र	१०. ८९. १४
कविं केतुं धासिं भानुमद्रे	७. ६. २
कविं मृजन्ति मर्ज्यं	९. ६३. २०
कविं शशासुः कवयो	४. २. १२
कविः कवित्वा दिवि	१०. १२४. ७
कविमग्निमुप स्तुहि	१. १२. ७
कविमिव प्रचेतसं यं	८. ८४. २
कविर्न निण्यं विदथानि	४. १६. ३
कविर्नृचक्षा अभि	३. ५४. ६
कविर्वेधस्या पर्येषि	९. ८२. २
कवी नो मित्रावरुणा	१. २. ९
कश्छन्दसां योगमा वेद	१०. ११४. ९
कस्त उषः कधप्रिये	१. ३०. २०
कस्तमिन्द्र त्वावसुमा	७. ३२. १४
कस्ते जामिर्जनानामग्ने	१. ७५. ३
कस्ते मद इन्द्र रन्त्यो	१०. २९. ३
कस्ते मातरं विधवा	४. १८. १२
कस्त्वा सत्यो मदानां	४. ३१. २
कस्मा अद्य सुजाताय	५. ५३. १२
कस्य नूनं कतमस्यामृतानां	१. २४. १
कस्य नूनं परीणसो	८. ८४. ७

कस्य ब्रह्माणि जुजुषुर्युवानः	१. १६५. २
कस्य वृषा सुते सचा	८. ९३. २०
कस्य स्वित्सवनं वृषा	८. ६४. ८
का त उपेतिर्मनसो	१. ७६. १
का ते अस्त्यरंकृतिः	७. २९. ३
का मर्यादा वयुना कद्ध	४. ५. १३
कामस्तदग्रे समवर्तताधि	१०. १२९. ४
कायमानो वना त्वं	३. ९. २
का राधद्धोत्राश्विना	१. १२०. १
कारुरहं ततो भिषगुपल	९. ११२. ३
का वां भूदुपमातिः	४. ४३. ४
काव्येभिरदाभ्या यातं	७. ६६. १७
कासीत्प्रमा प्रतिमा किं	१०. १३०. ३
का सुष्टुतिः शवसः	४. २४. १
किं ते कृण्वन्ति कीकटेषु	३. ५३. १४
किं देवेषु त्यज एन	१०. ७९. ६
किं न इन्द्र जिघांससि	१. १७०. २
किं नो अस्य द्रविणं	४. ५. १२
किं नो भ्रातरगस्त्य	१. १७०. ३
किं भ्रातासद्यदनाथं	१०. १०. ११
किं मयः स्विच्चमस एष	४. ३५. ४
किं स ऋधक्कृणवद्यं	४. १८. ४
किं सुबाहो स्वङ्गुरे	१०. ८६. ८
किं स्विदासीदधिष्ठान	१०. ८१. २
किं स्विद्वनं० मनीषिणो	१०. ८१. ४
किं स्विद्वनं० संतस्थाने	१०. ३१. ७
किं स्वित्नो राजा जगृहे	१०. १२. ५
कितवासो यद्रिरिपुर्न	५. ८५. ८
किमङ्ग त्वा ब्रह्मणः	६. ५२. ३
किमङ्ग त्वा मघवन्	१०. ४२. ३
किमङ्ग रध्रचोदनः	८. ८०. ३
किमत्र दस्रा कृणुथः	१. १८२. ३
किमन्ये पर्यासतेऽस्मत्	८. ८. ८
किमयं त्वां वृषाकपि	१०. ८६. ३
किमस्य मदे किम्वस्य	६. २७. १
किमाग आस वरुण ज्येष्ठं	७. ८६. ४
किमादमत्रं सख्यं सखिभ्यः	४. २३. ६
किमादुतासि वृत्रहन्	४. ३०. ७
किमिच्छन्ती सरमा	१०. १०८. १
किमित्ते विष्णो परिचक्ष्यं	७. १००. ६

किमिदं वां पुराणवज्जरतो	८. ७३. ११
किमु श्रेष्ठः किं यविष्ठो	१. १६१. १
किमु ष्विदस्मै निविदो	४. १८. ७
किमू नु वः कृणवामा	२. २९. ३
किमेता वाचा कृणवा	१०. ९५. २
कियती योषा मर्यतो	१०. २७. १२
कियत्स्विदिन्द्रो अध्येति	४. १७. १२
कियात्या यत्समया	१. ११३. १०
कीदृङ्ङिन्द्रः सरमे का	१०. १०८. ३
कीरिश्चिद्धि त्वामवसे	७. २१. ८
कुतस्त्वमिन्द्र माहिनः	१. १६५. ३
कुत्रा चिद्यस्य समृतौ	५. ७. २
कुत्सा एते हर्यश्वाय	७. २५. ५
कुत्साय शुष्णमशुषं	४. १६. १२
कुमारं माता युवतिः	५. २. १
कुमारश्चित्पितरं	२. ३३. १२
कुरुश्रवणमावृणि	१०. ३३. ४
कुर्मस्त आयुरजरं	१०. ५१. ७
कुविच्छकत्कुवित्करत्	८. ९१. ४
कुवित्स देवीः सनयो	४. ५१. ४
कुवित्सस्य प्र हि व्रजं	६. ४५. २४
कुवित्सु नो गविष्टये	८. ७५. ११
कुविदङ्ग नमसा ये	७. ९१. १
कुविदङ्ग प्रति यथा	१०. ६४. १३
कुविदङ्ग यवमन्तो	१०. १३१. २
कुविद्वृषण्यन्तीभ्यः	९. १९. ५
कुविन्नो अग्निरुचथस्य	१. १४३. ६
कुविन्मा गोपां करसे	३. ४३. ५
कुषुम्भकस्तदब्रवीद्गिरेः	१. १९१. १६
कुह त्या कुह नु श्रुता	५. ७४. २
कुह यान्ता सुष्टुतिं	१. ११७. १२
कुह श्रुत इन्द्रः कस्मिन्नद्य	१०. २२. १
कुह स्थः कुह जग्मथुः	८. ७३. ४
कुह स्विद्दोषा कुह वस्तो	१०. ४०. २
कूचिज्जायते सनयासु	१०. ४. ५
कूष्ठो देवावश्विनाद्या	५. ७४. १
कृणुष्व पाजः प्रसितिं	४. ४. १
कृणोत धूमं वृषणं	३. २९. ९
कृणोत्यस्मै वरिवो	४. २४. ६
कृण्वन्तो वरिवो गवे	९. ६२. ३
कृतं चिद्धि ष्मा सनेमि	४. १०. ७
कृतं न श्वघ्नी वि चिनोति	१०. ४३. ५
कृतं नो यज्ञं विदथेषु	७. ८४. ३
कृतानीदस्य कर्त्वा	९. ४७. २
कृते चिदत्र मरुतो	७. ५७. ५
कृधि रत्नं यजमानाय	७. १६. ६
कृधि रत्नं सुसनितर्धनानां	३. १८. ५
कृधी नो अह्रयो देव	१०. ९३. ९
कृषन्नित्फाल आशितं	१०. ११७. ७
कृष्णं त एम रुशतः	४. ७. ९
कृष्णं नियानं हरयः	१. १६४. ४७
कृष्णः श्वेतोऽरुषो यामो	१०. २०. ९
कृष्णप्रुतौ वेविजे अस्य	१. १४०. ३
कृष्णां यदेनीमभि वर्पसा	१०. ३. २
कृष्णा यद्गोष्वरुणीषु	१०. ६१. ४
कृष्णा रजांसि पत्सुतः	८. ४३. ६
केतुं कृण्वन्दिवस्परि	९. ६४. ८
केतुं कृण्वन्नकेतवे	१. ६. ३
केतुं यज्ञानां विदथस्य	३. ३. ३
के ते अग्ने रिपवे	५. १२. ४
के ते नर इन्द्र ये	१०. ५०. ३
केतेन शर्मन्त्सचते	८. ६०. १८
के मे मर्यकं वि यवन्त	५. २. ५
केश्यग्निं केशी विषं	१०. १३६. १
के ष्ठा नरः श्रेष्ठतमा	५. ६१. १
को अग्निमीट्टे हविषा	१. ८४. १८
को अद्धा० वोचत्	१०. १२९. ६
को अद्धा० वोचद्	३. ५४. ५
को अद्य नर्यो देवकाम	४. २५. १
को अद्य युङ्क्ते धुरि	१. ८४. १६
को अस्य वीरः सधमाद	४. २३. २
को अस्य वेद प्रथमस्याह्नः	१०. १०. ६
को अस्य शुष्मं तविषीं	५. ३२. ९
को ददर्श प्रथमं जायमान	१. १६४. ४
को देवयन्तमश्नवज्जनं	१. ४०. ७
को देवानामवो अद्या	४. २५. ३
को नानाम वचसा	४. २५. २
को नु मर्या अमिथितः	८. ४५. ३७
को नु वां मित्रावरुणा	५. ४१. १
को नु वां मित्रास्तुतो	५. ६७. ५

को न्वत्र मरुतो मामहे	१. १६५. १३
को मा ददर्श कतमः	१०. ५१. २
को मृळाति कतम	४. ४३. २
को वः स्तोमं राधति	१०. ६३. ६
को वस्त्राता वसवः	४. ५५. १
को वां दाशत्सुमतये	१. १५८. २
को वामद्य पुरूणामा	५. ७४. ७
को वामद्या करते	४. ४४. ३
को वेद जानमेषां	५. ५३. १
को वेद नूनमेषां	५. ६१. १४
को वोऽन्तर्मरुत ऋष्टि	१. १६८. ५
को वो महान्ति महता	५. ५९. ४
को वो वर्षिष्ठ आ नरो	१. ३७. ६
क्रतुप्रावा जरिता शश्वतामव	१०. १००. ११
क्रतूयन्ति क्रतवो हृत्सु	१०. ६४. २
क्रतूयन्ति क्षितयो योग	४. २४. ४
क्रत्वः समह दीनता	७. ८९. ३
क्रत्व इत्पूर्णमुदरं	८. ७८. ७
क्रत्वा दक्षस्य तरुषो	३. २. ३
क्रत्वा दक्षस्य रथ्यमपो	९. १६. २
क्रत्वा दा अस्तु श्रेष्ठो	६. १६. २६
क्रत्वा महाँ अनुष्वधं	१. ८१. ४
क्रत्वा यदस्य तविषीषु	१. १२८. ५
क्रत्वा शुक्रेभिरक्षभि	९. १०२. ८
क्रत्वा हि द्रोणे अज्यसे	६. २. ८
क्रत्वे दक्षाय नः कवे	९. १००. ५
क्रव्यादमग्निं प्र हिणोमि	१०. १६. ९
क्राणा रुद्रा मरुतो विश्व	१०. ९२. ६
क्राणा रुद्रेभिर्वसुभिः	१. ५८. ३
क्राणा शिशुर्महीनां	९. १०२. १
क्रीळं वः शर्धो मारुत	१. ३७. १
क्रीळन्त्यस्य सूनृता	८. १३. ८
क्रीळन्नो रश्म आ भुवः	५. १९. ५
क्रीळुर्मखो न मंहयुः	९. २०. ७
क्व त्यानि नौ सख्या	७. ८८. ५
क्व त्या वल्गू पुरुहूताद्य	६. ६३. १
क्व त्री चक्रा त्रिवृतो	१. ३४. ९
क्व नूनं कद्वो अर्थं	१. ३८. २
क्व नूनं सुदानवो	८. ७. २०
क्व वः सुम्ना नव्यांसि	१. ३८. ३
क्व वोऽश्वाः क्वाभीशवः	५. ६१. २
क्व स्य ते रुद्र मृळयाकु	२. ३३. ७
क्व स्य वीरः को	५. ३०. १
क्व स्य वृषभो युवा	८. ६४. ७
क्व स्या वो मरुतः	१. १६५. ६
क्व स्विदद्य कतमा	१०. ४०. १४
क्व स्विदस्य रजसो	१. १६८. ६
क्व स्विदासां कतमा	४. ५१. ६
क्वेयथ क्वेदसि पुरुत्रा	८. १. ७
क्षत्रं जिन्वतमुत	८. ३५. १७
क्षत्राय त्वं श्रवसे	१. ११३. ६
क्षत्राय त्वमवसि न	८. ३७. ६
क्षप उस्रश्च दीदिहि	७. १५. ८
क्षपो राजन्नुत त्मनाग्ने	१. ७९. ६
क्षियन्तं त्वमक्षियन्तं	४. १७. १३
क्षेति क्षेमेभिः साधुभि	८. ८४. ९
क्षेत्रमिव वि ममुस्तेजनेनँ	१. ११०. ५
क्षेत्रस्य पतिना वयं	४. ५७. १
क्षेत्रस्य पते मधुमन्तमूर्मिं	४. ५७. २
क्षेत्रादपश्यं सनुतश्चरन्तं	५. २. ४
क्षेमस्य च प्रयुजश्च	८. ३७. ५
खे रथस्य खेऽनसः	८. ९१. ७
गच्छतं दाशुषो गृहमित्था	८. ८५. ६
गणानां त्वा गणपतिं	२. २३. १
गन्ता नो यज्ञं यज्ञियाः	५. ८७. ९
गन्तारा हि स्थोऽवसे	१. १७. २
गन्तेयान्ति सवना	६. २३. ४
गन्धर्व इत्था पदमस्य	९. ८३. ४
गमद्वाजं वाजयन्निन्द्र	७. ३२. ११
गमन्नस्मे वसून्या हि	१०. ४४. ५
गम्भीराँ उदधीँरिव	३. ४५. ३
गम्भीरेण न उरुणा	६. २४. ९
गयस्फानो अमीवहा	१. ९१. १२
गर्भं धेहि सिनीवालि	१०. १८४. २
गर्भे नु नौ जनिता	१०. १०. ५
गर्भे नु सन्नन्वेषा	४. २७. १
गर्भे मातुः पितुष्पिता	६. १६. ३५
गर्भे योषामदधुर्वत्स	१०. ५३. ११
गर्भो यज्ञस्य देवयुः	८. १२. ११
गर्भो यो अपां गर्भो	१. ७०. २

CC-0. In Publ

गवामिव श्रियसे शृङ्गमुत्तमं	५. ५९. ३
गवाशिरं मन्थिनमिन्द्र	३. ३२. २
गव्यन्त इन्द्रं सख्याय	४. १७. १६
गव्यो षु णो यथा पुरा	८. ४६. १०
गांथपतिं मेधपतिं रुद्रं	१. ४३. ४
गाथश्रवसं सत्पतिं	८. २. ३८
गामङ्गैष आ ह्वयति	१०. १४६. ४
गायत्रेण प्रति मिमीते	१. १६४. २४
गायत्साम नभन्यं यथा	१. १७३. १
गायन्ति त्वा गायत्रिणो	१. १०. १
गार्हपत्येन सन्त्य ऋतुना	१. १५. १२
गाव इव ग्रामं यूयुधि	१०. १४९. ४
गाव उपावतावतं मही	८. ७२. १२
गावश्चिद्धा समन्यवः	८. २०. २१
गावो न यूथमुप यन्ति	८. ४६. ३०
गावो भगो गाव इन्द्रो	६. २८. ५
गावो यवं प्रयुता अर्यो	१०. २७. ८
गिरयश्चिन्नि जिहते	८. ७. ३४
गिरश्च यास्ते गिर्वाह	८. २. ३०
गिरस्त इन्द ओजसा	९. २. ७
गिरा जात इह स्तुत	९. ६२. १५
गिरा य एता युनजद्धरी	७. ३६. ४
गिरा यदी सबन्धवः	९. १४. २
गिरा वज्रो न संभृतः	८. ९३. ९
गिरिर्न यः स्वतवाँ	४. २०. ६
गिरीँरज्रान्रेजमानाँ	१०. ४४. ८
गिरो जुषेथामध्वरं	८. ३५. ६
गिर्वणः पाहि नः सुतं	३. ४०. ६
गीर्णं भुवनं तमसापगूळ्ह	१०. ८८. २
गीर्भिर्विप्रः प्रमतिमिच्छमान	७. ९३. ४
गुहा शिरो निहितमृधगक्षी	१०. ७९. २
गुहा सतीरुप त्मना	८. ६. ८
गुहा हितं गुह्यं गूळ्ह	२. ११. ५
गूहता गुह्यं तमो वि	१. ८६. १०
गृणाना जमदग्निना	३. ६२. १८
गृणानो अङ्गिरोभिर्दस्म	१. ६२. ५
गृणे तदिन्द्र ते शव	८. ६२. ८
गृभीतं ते मन इन्द्र	७. २४. २
गृभ्णामि ते सौभगत्वाय	१०. ८५. ३६
गृष्टिः ससूव स्थविरं	४. १८. १०

गृहंगृहमहना यात्यच्छा	१. १२३. ४
गृहमेधास आ गत मरुतो	७. ५९. १०
गृहो याम्यरंकृतो देवेभ्यो	१०. ११९. १३
गोजिता बाहू अमितक्रतुः	१. १०२. ६
गोजिन्नः सोमो रथजिद्	९. ७८. ४
गोत्रभिदं गोविदं वज्रबाहुं	१०. १०३. ६
गोभिर्मिमिक्षुं दधिरे	३. ५०. ३
गोभिर्यदीमन्ये अस्मन्मृगं	८. २. ६
गोभिर्वाणो अज्यते	८. २०. ८
गोभिष्टरेमाममतिं दुरेवां	१०. ४२. १०
	१०. ४३. १०
	१०. ४४. १०
गोमदश्वावद्रथवत्सुवीरं	५. ५७. ७
गोमदू षु नासत्या	२. ४१. ७
गोमद्धिरण्यवद्वसु	७. ९४. ९
गोमन्नः सोम वीरवदश्वा	९. ४२. ६
गोमन्न इन्दो अश्ववत्	९. १०५. ४
गोमाँ अग्नेऽविमाँ अश्वी	४. २. ५
गोमातरो यच्छुभयन्ते	१. ८५. ३
गोमायुरदादजमायुरदात्	७. १०३. १०
गोमायुरेको अजमायुरेकः	७. १०३. ६
गोवित्पवस्व वसुविद्	९. ८६. ३९
गोषा इन्दो नृषा	९. २. १०
गोषु प्रशस्तिं वनेषु	१. ७०. ५
गौरमीमेदनु वत्सं मिषन्तं	१. १६४. २८
गौरीर्मिमाय सलिलानि	१. १६४. ४१
गौर्धयति मरुतां	८. ९४. १
ग्राश्च यन्नरश्च वावृधन्त	६. ६८. ४
ग्रन्थिं न वि ष्य ग्रथितं	९. ९७. १८
ग्रावाणः सविता नु वो	१०. १७५. ४
ग्रावाणः सोम नो हि कं	६. ५१. १४
ग्रावाण उपरेष्वा महीयन्ते	१०. १७५. ३
ग्रावाणेव तदिदर्थं जरेथे	२. ३९. १
ग्रावाणो अप दुच्छुनामप	१०. १७५. २
ग्रावाणो न सूरयः	१०. ७८. ६
ग्रावा वदन्नप रक्षांसि	१०. ३६. ४
ग्राव्णा तुन्नो अभिष्टुतः	९. ६७. १९
ग्राव्णो ब्रह्मा युयुजानः	५. ४०. ८
ग्रीवाभ्यस्त उष्णिहाभ्यः	१०. १६३. २
घनेव विष्वग्वि जह्यराव्ण	१. ३६. १६

घर्मा समन्ता त्रिवृतं	१०. ११४. १
घर्मेव मधु जठरे सनेरू	१०. १०६. ८
घृतं न पूतं तनूररेपाः	४. १०. ६
घृतं पवस्व धारया	९. ४९. ३
घृतं मिमिक्षे घृतमस्य	२. ३. ११
घृतपृष्ठा मनोयुजो	१. १४. ६
घृतप्रतीकं व ऋतस्य	१. १४३. ७
घृतप्रुषः सौम्या जीरदानवः	८. ५९. ४
घृतमग्नेर्वध्र्यश्वस्य वर्धनं	१०. ६९. २
घृतवती भुवनानामभि	६. ७०. १
घृतवन्तः पावक ते	३. २१. २
घृतवन्तमुप मासि	१. १४२. २
घृताहवन दीदिवः	१. १२. ५
घृताहवन सन्त्येमा	१. ४५. ५
घृतेन द्यावापृथिवी	६. ७०. ४
घृतेनाग्निः समज्यते	१०. ११८. ४
घृषुं पावकं वनिनं	१. ६४. १२
घृषुः श्येनाय कृत्वन	१०. १४४. ३
घ्नन्तो वृत्रमतरन्रोदसी	१. ३६. ८
घ्नन्मृध्राण्यप द्विषो	८. ४३. २६
चकार ता कृणवन्नूनमन्य।	७. २६. ३
चकृवांस ऋभवस्तदपृच्छत	१. १६१. ४
चक्रं न वृत्तं पुरुहूत	५. ३६. ३
चक्रं यदस्याप्स्वा	१०. ७३. ९
चक्राणासः परीणहं	१. ३३. ८
चक्राथे हि सध्यङ्नाम	१. १०८. ३
चक्रिर्दिवः पवते कृत्व्यो	९. ७७. ५
चक्रियो विश्वा भुवनाभि	३. १६. ४
चक्षुर्नो देवः सविता	१०. १५८. ३
चक्षुर्नो धेहि चक्षुषे	१०. १५८. ४
चक्षुषः पिता मनसा	१०. ८२. १
चतस्र ईं घृतदुहः	९. ८९. ५
चतुःसहस्रं गव्यस्य	५. ३०. १५
चतुरश्चिद्ददमानाद्	१. ४१. ९
चतुर्दशान्ये महिमानो	१०. ११४. ७
चतुर्भिः साकं नवतिं	१. १५५. ६
चतुष्कपर्दा युवतिः	१०. ११४. ३
चतुस्त्रिंशद्वाजिनो	१. १६२. १८
चत्तो इतश्चत्तामुतः	१०. १५५. २
चत्वार ईं बिभ्रति	५. ४७. ४
चत्वारिंशद्दशरथस्य	१. १२६. ४
चत्वारि ते असुर्याणि	१०. ५४. ४
चत्वारि वाक्परिमिता	१. १६४. ४५
चत्वारि शृङ्गा त्रयो	४. ५८. ३
चत्वारो मा पैजवनस्य	७. १८. २३
चत्वारो मा मशर्शारस्य	१. १२२. १५
चनिष्टं देवा ओषधीष्वप्सु	७. ७०. ४
चन्द्रमग्निं चन्द्ररथं	३. ३. ५
चन्द्रमा अप्स्वन्तरा	१. १०५. १
चन्द्रमा मनसो जातश्चक्षोः	१०. ९०. १३
चमूषच्छ्येनः शकुनो	९. ९६. १९
चरन्वत्सो रुशन्निह	८. ७२. ५
चरित्रं हि वेरिवाच्छेदि	१. ११६. १५
चरुर्न यस्तमीङ्खयेन्दो	९. ५२. ३
चर्कृत्यं मरुतः पृत्सु	१. ६४. १४
चर्षणीधृतं मघवान	३. ५१. १
चाक्लृप्रे तेन ऋषयो	१०. १३०. ६
चिकित्विन्मनसं त्वा	५. २२. ३
चिते तद्वां सुराधसा	१०. १४३. ४
चित्तिमचित्तिं चिनवद्वि	४. २. ११
चित्तिरा उपबर्हणं	१०. ८५. ७
चित्रं तद्वो मरुतो याम	२. ३४. १०
चित्रं देवानामुदगादनीकं	१. ११५. १
चित्रं ह यद्वां भोजनं	७. ६८. ५
चित्र इच्छिशोस्तरुणस्य	१०. ११५. १
चित्र इद्राजा राजका	८. २१. १८
चित्रस्ते भानुः क्रतुप्रा	१०. १००. १२
चित्रा वा येषु दीधिति	५. १८. ४
चित्रैरञ्जिभिर्वपुषे	१. ६४. ४
चित्रो वोऽस्तु यामश्चित्र	१. १७२. १
चोदयतं सूनृताः पिन्वतं	१०. ३९. २
चोदयित्री सूनृतानां	१. ३. ११
छन्दःस्तुभः कुभन्यव	५. ५२. १२
छर्दिर्यन्तमदाभ्यं	८. ८५. ५
जगता सिन्धुं दिव्यस्तभाय	१. १६४. २५
जगृभ्मा ते दक्षिणमिन्द्र	१०. ४७. १
जघने चोद एषां वि	५. ६१. ३
जघन्वाँ इन्द्र मित्रेरू	१. १७४. ६
जघन्वाँ उ हरिभिः	१. ५२. ८
जघान वृत्रं स्वधितिर्वनेव	१०. ८९. ७

जघ्निर्वृत्रममित्रियं	९. ६१. २०
जज्ञानं सप्त मातरो	९. १०२. ४
जज्ञानः सोमं सहसे	७. ९८. ३
जज्ञान एव व्यबाधत	१०. ११३. ४
जज्ञानो नु शतक्रतुर्वि	८. ७७. १
जज्ञानो हरितो वृषा	३. ४४. ४
जज्ञिष इत्था गोपीथ्याय	१०. ९५. ११
जनं वज्रिन्महि चिन्मन्यमान	६. १९. १२
जनयन्रोचना दिवो	९. ४२. १
जनस्य गोपा अजनिष्ट	५. ११. १
जनाय चिद्य ईवत	६. ७३. २
जनासो अग्निं दधिरे	१. ३६. २
जनासो वृक्तबर्हिषो	८. ५. १७
जनिता दिवो जनिता	८. ३६. ४
जनिताश्वानां जनिता	८. ३६. ५
जनिष्ट योषा पतयत्	१०. ४०. ९
जनिष्ट हि जेन्यो अग्रे	५. १. ५
जनिष्ठा उग्रः सहसे	१०. ७३. १
जनिष्वा देववीतये	६. १५. १८
जनीयन्तो न्वग्रवः	७. ९६. ४
जनूश्चिद्वो मरुतस्त्वेष्येण	७. ५८. २
जनो यो मित्रावरुणावभि	१. १२२. ९
जन्मंजन्मन्निहितो	३. १. २१
जम्भयतमभितो रायतः	१. १८२. ४
जयतं च प्र स्तुतं च	८. ३५. ११
जयतामिव तन्यतुः	१. २३. ११
जयेम कारे पुरुहूत	८. २१. १२
जरतीभिरोषधीभिः	९. ११२. २
जरमाणः समिध्यसे	१०. ११८. ५
जराबोध तद्विविड्ढि	१. २७. १०
जातवेदसे सुनवाम	१. ९९. १
जातो अग्नी रोचते	३. २९. ७
जातो जायते सुदिनत्वे	३. ८. ५
जातो यदग्ने भुवना	७. १३. ३
जानत्यह्नः प्रथमस्य	१. १२३. ९
जानन्ति वृष्णो अरुषस्य	३ः ७. ५
जानन्तो रूपमकृपन्त	१०. १२३. ४
जामिः सिन्धूनां भ्रातेव	१. ६५. ४
जाम्यतीतपे धनुर्वयोधा	८. ७२. ४
जाया तप्यते कितवस्य	१०. ३४. १०

जायेदस्तं मघवन्त्सेदु	३. ५३. ४
जायेव पत्यावधि शेव	९. ८२. ४
जिघर्म्यग्निं हविषा	२. १०. ४
जिह्मं नुनुद्रेऽवतं तया	१. ८५. ११
जिह्मश्ये चरितवे मघोन्या	१. ११३. ५
जिह्वाभिरह नन्नमदर्चिषा	८. ४३. ८
जीमूतस्येव भवति प्रतीकं	६. ७५. १
जीवं रुदन्ति वि मयन्ते	१०. ४०. १०
जीवान्नो अभि धेतना	८. ६७. ५
जुजुरुषो नासत्योत	१. ११६. १०
जुषद्धव्या मानुषस्योर्ध्व	१०. २०. ५
जुषस्व नः समिधमग्ने	७. २. १
जुषस्व सप्रथस्तमं	१. ७५. १
जुषस्वाग्न इळया सजोषा	५. ४. ४
जुषाणो अग्ने प्रति हर्य	१०. १२२. २
जुषाणो अङ्गिरस्तमेमा	८. ४४. ८
जुषेथां यज्ञं॰ विश्वेह	८. ३५. ४
जुषेथां यज्ञं॰ सत्तो	२. ३६. ६
जुषेथां यज्ञमिष्टये	८. ३८. ४
जुष्ट इन्द्राय मत्सरः	९. १३. ८
जुष्टी नरो ब्रह्मणा वः	७. ३३. ४
जुष्टो दमूना अतिथि	५. ४. ५
जुष्टो मदाय देवतात	९. ९७. १९
जुष्टो हि दूतो असि	१. ४४. २
जुष्ट्वी न इन्दो सुपथा	९. ९७. १६
जुहुराणा चिदश्विना	८. २६. ५
जुहुरे वि चितयन्तो	५. १९. २
जेता नृभिरिन्द्रः पृत्सु	१. १७८. ३
जोषद्यदीमसुर्या सचध्यै	१. १६७. ५
जोषा सवितर्यस्य ते	१०. १५८. २
जोष्यग्ने समिधं जोष्याहुतिं	२. ३७. ६
जोहूत्रो अग्निः प्रथमः	२. १०. १
ज्ञेया भागं सहसानो	२. १०. ६
ज्मया अत्र वसवो रन्त	७. ३९. ३
ज्यायांसमस्य यतुनस्य	५. ४४. ८
ज्येष्ठ आह चमसा द्वा	४. ३३. ५
ज्येष्ठेन सोतरिन्द्राय	८. २. २३
ज्योतिर्यज्ञस्य पवते	९. ८६. १०
ज्योतिर्यज्ञाय रोदसी	३. ३९. ८
ज्योतिर्वृणीत तमसो	३. ३९. ७

ज्योतिष्मतीमदितिं	१. १३६. ३
ज्योतिष्मन्तं केतुमन्तं	८. ५८. ३
तं गाथया पुराण्या	९. ९९. ४
तं गावों अभ्यनूषत	९. २६. २
तं गीर्भिर्वाचमीङ्खयं	९. ३५. ५
तं गूर्तयो नेमन्निषः	१. ५६. २
तं गूर्धया स्वर्णरं	८. १९. १
तं गोभिर्वृषणं रसं	९. ६. ६
तं घेमित्था० अर्यं	८. ६९. १७
तं घेमित्था० होत्राभि	१. ३६. ७
तंतमिद्राधसे मह	८. ६८. ७
तं ते मदं गृणीमसि	८. १५. ४
तं ते यवं यथा गोभिः	८. २. ३
तं ते सोतारो रसं	९. १०९. ६
तं त्वा गीर्भिरुरुक्षया	१०. ११८. ९
तं त्वा गीर्भिर्गिर्वणसं	२. ६. ३
तं त्वा घृतस्नवीमहे	५. २६. २
तं त्वाजनन्त मातरः	८. १०२. १७
तं त्वा दूतं कृण्महे	७. १६. ४
तं त्वा देवेभ्यो मधुमत्तमं	९. ८०. ४
तं त्वा धर्तारमोण्योः	९. ६५. ११
तं त्वा नरो दम आ	१. ७३. ४
तं त्वा नृम्णानि बिभ्रतं	९. ४८. १
तं त्वामज्मेषु वाजिनं	८. ४३. २०
तं त्वा मदाय घृष्वय	९. २. ८
तं त्वा मरुत्वती परि	७. ३१. ८
तं त्वा मर्ता अगृभ्णत	३. ९. ६
तं त्वा यज्ञेभिरीमहे	८. ६८. १०
तं त्वा वयं पतिमग्ने	१. ६०. ५
तं त्वा वयं पितो	१. १८७. ११
तं त्वा वयं विश्ववारा	१. ३०. १०
तं त्वा वयं सुध्यो	६. १. ७
तं त्वा वयं हवामहे	८. ४३. २३
तं त्वा वाजेषु वाजिनं	१. ४. ९
तं त्वा विप्रा वचोविदः	९. ६४. २३
तं त्वा विप्रा विपन्यवो	३. १०. ९
तं त्वा समिद्भिरङ्गिरो	६. १६. ११
तं त्वा सहस्रचक्षसमथो	९. ६०. २
तं त्वा सुतेष्वाभुवो	९. ६५. २७
तं त्वा हविष्मतीर्विश	८. ६. २७
तं त्वा हस्तिनो मधुमन्त	९. ८०. ५
तं त्वा हिन्वन्ति वेधसः	९. २६. ६
तं त्रिपृष्ठे त्रिवन्धुरे	९. ६२. १७
तं दुरोषमभी नरः	९. १०१. ३
तं देवा बुध्ने रजसः	२. २. ३
तं नव्यसी हृद आ	१. ६०. ३
तं नाकमर्यो अगृभीत	५. ५४. १२
तं नेमिमृभवो यथा	८. ७५. ५
तं नो अग्ने अभी नरो	५. ९. ७
तं नो अग्ने मघवद्भ्यः	७. ५. ९
तं नो दात मरुतो	२. ३४. ७
तं नो द्यावापृथिवी	१०. ३७. ६
तं नो वाजा ऋभुक्षण	४. ३७. ८
तं नो विश्वा अवस्युवो	९. ४३. २
तं पृच्छता स जगामा	१. १४५. १
तं पृच्छन्ती वज्रहस्तं	६. २२. ५
तं पृच्छन्तोऽवरासः	६. २१. ६
तं प्रत्नथा पूर्वथा	५. ४४. १
तं मर्जयन्त सुक्रतुं	८. ८४. ८
तं मर्ता अमर्त्यं घृतेनाग्निं	१०. ११८. ६
तं मर्मृजानं महिषं	९. ९५. ४
तं यज्ञं बर्हिषि प्रौक्षन्	१०. ९०. ७
तं यज्ञसाधमपि वातया	१. १२८. २
तं युञ्जाथां मनसो	१. १८३. १
तं युवं देवावश्विना	४. १५. १०
तं वः शर्धं मारुतं	२. ३०. ११
तं वः शर्धं रथानां	५. ५३. १०
तं वः शर्धं रथेशुभं	५. ५६. ९
तं वः सखायः सं यथा	६. २३. ९
तं वः सखायो मदाय	९. १०५. १
तं व इन्द्रं चतिनमस्य	६. १९. ४
तं व इन्द्रं न सुक्रतुं	६. ४८. १४
तं वर्धयन्तो मतिभिः	१०. ६७. ९
तं वश्वराया वयं	१. ६६. ५
तं वां० पृथुज्रयमश्विना	४. ४४. १
तं वां० स्तोमैरश्विना	१. १८०. १०
तं वृधन्तं मारुतं	६. ६६. ११
तं वेधां मेधयाह्यन्	९. २६. ३
तं वो दस्ममृतीषहं	८. ८८. १
तं वो दीर्घायुशोचिषं	५. १८. ३

तं वो धिया नव्यस्या	६. २२. ७
तं वो धिया परमया	६. ३८. ३
तं वो महो महाय्यमिन्द्रं	८. ७०. ८
तं वो वाजानां पतिमहूमहि	८. २४. १८
तं वो विं न द्रुषदं	१०. ११५. ३
तं शग्मासो अरुषासो	७. ९७. ६
तं शश्वतीषु मातृषु	४. ७. ६
तं शिशीता सुवृक्तिभि	८. ४०. १०
तं शिशीता स्वध्वरं	८. ४०. ११
तं शुभ्रमग्निमवसे	३. २६. २
तं सखायः पुरोरुचं	९. ९८. १२
तं सध्रीचीरूतयो	६. ३६. ३
तं सबाधो यतस्रुच	३. २७. ६
तं सानावधि जामयो	९. २६ ५
तं सिन्धवो मत्सरमिन्द्र	१०. ३०. ९
तं सुप्रतीकं सुदृशं	६. १५. १०
तं सुष्टुत्या विवासे	८. १६. ३
तं सोतारो धनस्पृतमाशुं	९. ६२. १८
तं स्मा रथं मघवन्	१. १०२. ३
तं हिन्वन्ति मदच्युतं	९. ५३. ४
तं हि शश्वन्त ईळते	५. १४. ३
तं हि स्वराजं वृषभं	८. ६१. २
तं हुवेम यतस्रुचः	८. २३. २०
तं होतारमध्वरस्य	७. १६. १२
त आदित्या आ० भूत	१. १०६. २
त आदित्या आ० वृत्रे	१०. ३५. ११
त आदित्यास उरवो	२. २७. ३
त आयजन्त द्रविणं	१०. ८२. ४
त इदुग्राः शवसा	६. ६६. ६
त इद्देवानां सधमाद	७. ७६. ४
त इद्वेदिं सुभग त	८. १९. १८
त इन्निण्यं हृदयस्य	७. ३३. ९
त इन्वस्य मधुमद्वि	३. ३२. ४
त उक्षितासो महिमान	१. ८५. २
त उग्रासो वृषण उग्र	८. २०. १२
त ऊ षु णो महो यजत्रा	१०. ६१. २७
तक्षद्यत्त उशना सहसा	१. ५१. १०
तक्षद्यदी मनसो वेनतो	९. ९७. २२
तक्षन्नासत्याभ्यां	१. २०. ३
तक्षन्रथं सुवृतं विद्मना	१. १११. १
तच्चक्षुर्देवहितं शुक्रमुच्चरत्	७. ६६. १६
तच्चित्रं राध आ भरोषो	७. ८१. ५
ततं मे अपस्तदु तायते	१. ११०. १
ततुरिर्वीरो नर्यो विचेताः	६. २४. २
ततृदानाः सिन्धवः क्षोदसा	५. ५३. ७
तत्त इन्द्रियं परमं	१. १०३. १
तत्तदग्निर्वयो दधे	८. ३९. ४
तत्तदिदश्विनोरवो	१. ४६. १२
तत्तदिदस्य पौंस्यं	१. १५५. ४
तत्तु प्रयः प्रत्नथा ते	१. १३२. ३
तत्ते भद्रं यत्समिद्धः	१. ९४. १४
तत्ते यज्ञो अजायत	८. ८९. ६
तत्ते सहस्व ईमहे	८. ४३. ३३
तत्त्वा यामि ब्रह्मणा	१. २४. ११
तत्त्वा यामि सुवीर्यं	८. ३. ९
तत्रो अपि प्राणीयत	८. ५६. ४
तत्सविता वोऽमृतत्व	१. ११०. ३
तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो	३. ६२. १०
तत्सवितुर्वृणीमहे वयं	५. ८२. १
तत्सु नः शर्म यच्छता	८. १८. १२
तत्सु नः सविता० इन्द्रो	४. ५५. १०
तत्सु नः सविता० शर्म	८. १८. ३
तत्सु नो नव्यं सन्यस	८. ६७. १८
तत्सु नो० वृबुं	६. ४५. ३३
तत्सु नो० मरुतः	८. ९४. ३
तत्सु वां मित्रावरुणा	५. ६२. २
तत्सूर्यं रोदसी उभे	८. २५. २१
तत्सूर्यस्य देवत्वं	१. ११५. ४
तथा तदस्तु सोमपाः	१. ३०. १२
तदग्ने चक्षुः प्रति धेहि	१०. ८७. १२
तदग्ने द्युम्नमा भर	८. १९. १५
तदद्य वाचः प्रथमं	१०. ५३. ४
तदद्या चित्त उक्थिनो	८. १५. ६
तदन्नाय तदपसे तं	८. ४७. १६
तदस्तु मित्रावरुणा तदग्ने	५. ४७. ७
तदस्मै नव्यमङ्गिरस्वदर्चत	२. १७. १
तदस्य प्रियमभि पाथो	१. १५४. ५
तदस्यानीकमुत चारु	२. ३५. ११
तदस्येदं पश्यता भूरि	१. १०३. ५
तदित्सधस्थमभि चारु	१०. ३२. ४

तदित्समानमाशाते	१. २५. ६
तदिदास भुवनेषु	१०. १२०. १
तदिद्ध्यस्य सवनं	१०. ७६. ३
तदिद्रुद्रस्य चेतति	८. १३. २०
तदिद्वदन्त्यद्रयो	१०. ९४. १३
तदिन्द्र प्रेव वीर्यं	१. १०३. ७
तदिन्द्राव आ भर	८. २४. २५
तदिन्नक्तं तद्दिवा	१. २४. १२
तदिन्नु ते करणं	५. ३१. ७
तदिन्न्वस्य परिषद्वानो	१०. ६१. १३
तदिन्न्वस्य वृषभस्य	३. ३८. ७
तदिन्न्वस्य सवितुर्नकिर्मे	३. ३८. ८
तदिन्मे छन्त्सद्वपुषो	१०. ३२. ३
तदु प्रयक्षतममस्य	१. ६२. ६
तदु श्रेष्ठं सवनं	१०. ७६. २
तदूचुषे मानुषेमा	१. १०३. ४
तदू षु वामेना कृतं	५. ७३. ४
तदृतं पृथिवि बृहच्छ्रव	५. ६६. ५
तद्दधाना अवस्यवो	८. ६३. १०
तद्देवस्य सवितुर्वार्यं	४. ५३. १
तद्देवानां देवतमाय	२. २४. ३
तद्धि वयं वृणीमहे	१०. १२६. २
तद्बन्धुः सूरिर्दिवि	१०. ६१. १८
तद्भद्रं तव दंसना	३. ९. ७
तद्राधो अद्य सवितुर्वरेण्यं	१. १५९. ५
तद्वः सुजाता मरुतो	१. १६६. १२
तद्व उक्थस्य बर्हणे	६. ४४. ६
तद्वां नरा नासत्यावनु	१. १८२. ८
तद्वां नरा शंस्यं पज्रियेण	१. ११७. ६
तद्वां नरा शंस्यं राध्यं	१. ११६. ११
तद्वां नरा सनये	१. ११६. १२
तद्वामृतं रोदसी	१०. ७९. ४
तद्वार्यं वृणीमहे वरिष्ठं	८. २५. १३
तद्विप्रासो विपन्यवो	१. २२. २१
तद्विविड्ढि यत्त इन्द्रो	८. ९६. १२
तद्विष्णोः परमं पदं	१. २२. २०
तद्वीर्यं वो मरुतो महि	५. ५४. ५
तद्वो अद्य मनामहे	७. ६६. १२
तद्वो गाय सुते सचा	६. ४५. २२
तद्वो जामित्वं मरुतः	१. १६६. १३

तद्वो दिवो दुहितरो	४. ५१. ११
तद्वो यामि द्रविणं	५. ५४. १५
तद्वो वाजा ऋभवः	४. ३६. ३
तनूत्यजेव तस्करा	१०. ४. ६
तनूनपात्पथ ऋतस्य	१०. ११०. २
तनूनपात्पवमानः शृङ्गे	९. ५. २
तनूनपादुच्यते गर्भ	३. २९. ११
तनूनपादृतं यते मध्वा	१. १८८. २
तनूष्टे वाजिन्तन्वं	१०. ५६. २
तन्तुं तन्वन्रजसो	१०. ५३. ६
तन्तुं तन्वानमुत्तममनु	९. २२. ६
तन्नः प्रत्नं सख्यमस्तु	६. १८. ५
तन्न इन्द्रस्तद्वरुण	१. १०७. ३
तन्न इन्द्रो वरुणो	७. ३४. २५ ७. ५६. २५
तन्नस्तुरीपमद्भुतं पुरु	१. १४२. १०
तन्नस्तुरीपमध पोषयित्नु	३. ४. ९ ७. २. ९
तन्नु वोचाम रभसाय	१. १६६. १
तन्नु सत्यं पवमानस्यास्तु	९. ९२. ५
तन्नो अनर्वा सविता	५. ४९. ४
तन्नो देवा यच्छत	१०. ३५. १२
तन्नो रायः पर्वतास्तन्न	७. ३४. २३
तन्नो वातो मयोभु	१. ८९. ४
तन्नो वि वोचो यदि ते	६. २२. ४
तन्नोऽहिर्बुध्न्यो अद्भिरर्कै	६. ४९. १४
तन्म ऋतमिन्द्र शूर चित्र	८. ९७. १५
तन्मित्रस्य वरुणस्याभि	१. ११५. ५
तपन्ति शत्रुं स्वर्ण भूमा	७. ३४. १०
तपसा ये अनाधृष्या	१०. १५४. २
तपुर्जम्भो वन आ	१. ५८. ५
तपुर्मूर्धा तपतु रक्षसो	१०. १८२. ३
तपोष्पवित्रं विततं	९. ८३. २
तपो ष्वग्ने अन्तराँ	३. १८. २
तम आसीत्तमसा	१०. १२९. ३
तमग्निमस्ते वसवो	७. १. २
तमग्ने पास्युत तं	६. १५. ११
तमग्ने पृतनाषहं	५. २३. २
तमग्रुवः केशिनीः	१. १४०. ८
तमङ्गिरस्वन्नमसा	३. ३१. १९

तमद्य राधसे महे	८. ६४. १२
तमध्वरेष्वीळते देवं	५. १४. २
तमप्सन्त शवस उत्सवेषु	१. १००. ८
तमभृक्षन्त वाजिनमुपस्थे	९. २६. १
तमर्कैभिस्तं सामभिस्तं	८. १६. ९
तमर्वन्तं न सानसिं	८. १०२. १२
तमर्वन्तं न सानसिमरुषं	४. १५. ६
तमस्मेरा युवतयो	२. ३५. ४
तमस्य द्यावापृथिवी	१०. ११३. १
तमस्य पृक्षमुपरासु	१. १२७. ५
तमस्य मर्जयामसि	९. ९९. ३
तमस्य राजा वरुण	१. १५६. ४
तमस्य विष्णुर्महिमान	१०. ११३. २
तमह्यन्भुरिजोर्धिया	९. २६. ४
तमह्वे वाजसातय	८. १३. ३
तमागन्म सोभरयः	८. १९. ३२
तमा नूनं वृजनमन्यथा	६. ३५. ५
तमा नो अर्कममृताय	७. ९७. ५
तमिच्च्यौत्नैरार्यन्ति	८. १६. ६
तमित्पृच्छन्ति न सिमो	१. १४५. २
तमित्सखित्व ईमहे	१. १०. ६
तमित्सुहव्यमङ्गिरः	१. ७४. ५
तमिद्गच्छन्ति जुह्वस्त	१. १४५. ३
तमिद्गर्भं प्रथमं दध्र	१०. ८२. ६
तमिद्दोषा तमुषसि	७. ३. ५
तमिद्धनेषु हितेष्वधि	८. १६. ५
तमिद्व इन्द्रं सुहवं	४. १६. १६
तमिद्वर्धन्तु नो गिरो	९. ६१. १४
तमिद्विप्रा अवस्यवः	८. १३. १७
तमिद्वोचेमा विदथेषु	१. ४०. ६
तमिन्द्रं जोहवीमि	८. ९७. १३
तमिन्द्रं दानमीमहे	८. ४६. ६
तमिन्द्रं वाजयामसि	८. ९३. ७
तमिन्द्र मदमा गहि	३. ४२. २
तमिन्नरो वि ह्वयन्ते	४. २४. ३
तमिन्न्वेव समना समान	४. ५. ७
तमीं हिन्वन्ति धीतयो	१. १४४. ५
तमीं हिन्वन्त्यग्रुवो	९. १. ८
तमीं होतारमानुषक्	४. ७. ५
तमीळत प्रथमं यज्ञसाधं	१. ९६. ३
तमीळिष्व य आहुतो	८. ४३. २२
तमीळिष्व यो अर्चिषा	६. ६०. १०
तमीमण्वीः समर्य आ	९. १. ७
तमीमह इन्द्रमस्य	६. २२. ३
तमीमहे पुरुष्टुतं यह्वं	८. १३. २४
तमी मृजन्त्यायवो	९. ६३. १७
तमीशानं जगतस्तस्थुषस्पतिं	१. ८९. ५
तमुक्षमाणं रजसि स्व आ	२. २. ४
तमुक्षमाणमव्यये वारे	९. ९९. ५
तमु ज्येष्ठं नमसा हविर्भिः	७. ९७. ३
तमु त्वा गोतमो गिरा	१. ७८. २
तमु त्वा दध्यङ्ङृषिः	६. १६. १४
तमु त्वा नूनमसुर	८. ९०. ६
तमु त्वा नूनमीमहे	८. २४. २६
तमु त्वा पाथ्यो वृषा	६. १६. १५
तमु त्वा यः पुरासिथ	६. ४५. ११
तमु त्वा वाजसातम	१. ७८. ३
तमु त्वा वाजिनं नरो	९. १७. ७
तमु त्वा वृत्रहन्तमं	१. ७८. ४
तमु त्वा सत्य सोमपा	६. ४५. १०
तमु द्युमः पुर्वणीक	६. १०. २
तमु नः पूर्वे पितरो	६. २२. २
तमु नूनं तविषीमन्तमेषां	५. ५८. १
तमु ष्टवाम यं गिर	८. ९५. ६
तमु ष्टवाम य इमा	८. ९६. ६
तमु ष्टुहि यः स्विषुः	५. ४२. ११
तमु ष्टुहि यो अभिभूत्योजा	६. १८. १
तमु ष्टुहीन्द्रं यो ह	१. १७३. ५
तमु स्तुष इन्द्रं तं	२. २०. ४
तमु स्तुष इन्द्रं यो	६. २१. २
तमु स्तोतारः पूर्व्यं यथा	१. १५६. ३
तमुस्रामिन्द्रं न रेजमान	१०. ६. ५
तमूतयो रणयञ्छूरसातौ	१. १००. ७
तमूर्मिमापो मधुमत्तमं	७. ४७. २
तमू षु समना गिरा	८. ४१. २
तमृत्विया उप वाचः	१. १९०. २
तमेव ऋषिं तमु ब्रह्माण	१०. १०७. ६
तमोषधीर्दधिरे गर्भं	१०. ९१. ६
तम्वभि प्र गायत	८. १५. १
तम्वभि प्रार्चतेन्द्रं	८. ९२. ५

तया पवस्व० गाव	९. ४९. २
तया पवस्व० पीतो	९. ४५. ६
तयोरिदमवच्छवस्तिग्मा	५. ८६. ३
तयोरिद्वसा वयं	१. १७. ६
तयोरिद्घृतवत्पयो	१. २२. १४
तरणिं वो जनानां	८. ४५. २८
तरणिरित्सिषासति	७. ३२. २०
तरणिर्विश्वदर्शतो	१. ५०. ४
तरत्स मन्दी धावति	९. ५८. १
तरत्समुद्रं पवमान ऊर्मिणा	९. १०७. १५
तरोभिर्वो विदद्वसुमिन्द्रं	८. ६६. १
तव क्रत्वा तव तद्	६. १७. ६
तव क्रत्वा तवोतिभिर्ज्योक्	९. ४. ६
तव क्रत्वा सनेयं तव	८. १९. २९
तव च्यौत्नानि वज्रहस्त	७. १९. ५
तव त्य इन्दो अन्धसो	९. ५१. ३
तव त्य इन्द्र सख्येषु	१०. १३८. १
तव त्यदिन्द्रियं बृहत्तव	८. १५. ७
तव त्यन्नर्यं नृतोऽप	२. २२. ४
तव त्ये अग्ने अर्चयो भ्राजन्तो	५. १०. ५
तव त्ये अग्ने अर्चयो महि	५. ६. ७
तव त्ये अग्ने हरितो	४. ६. ९
तव त्ये पितो ददतस्तव	१. १८७. ५
तव त्ये पितो रसा	१. १८७. ४
तव त्ये सोम पवमान	९. ९२. ४
तव त्ये सोम शक्तिभि	१०. २५. ५
तव त्रिधातु पृथिवी	७. ५. ४
तव त्विषो जनिमन्रेजत	४. १७. २
तव द्युमन्तो अर्चयो	५. २५. ८
तव द्यौरिन्द्र पौंस्यं	८. १५. ८
तव द्रप्सा उदप्रुत	९. १०६. ८
तव द्रप्सो नीलवान्	८. १९. ३१
तव प्रणीतीन्द्र जोहुवानान्	७. २८. ३
तव प्रत्नेभिरध्वभिरव्यो	९. ५२. २
तव प्र यक्षि संदृशमुत	६. १६. ८
तव प्रयाजा अनुयाजाश्च	१०. ५१. ९
तव भ्रमास आशुया	४. ४. २
तव वायवृतस्पते	८. २६. २१
तव विश्वे सजोषसो	९. १८. ३
तव व्रते सुभगासः	२. २८. २

तव शरीरं पतयिष्ण्वर्वन्	१. १६३. ११
तव शुक्रासो अर्चयो	९. ६६. ५
तव श्रिया सुदृशो देव	५. ३. ४
तव श्रिये मरुतो मर्जयन्त	५. ३. ३
तव श्रिये व्यजिहीत	२. २३. १८
तव श्रियो वर्ष्यस्येव	१०. ९१. ५
तव स्याम पुरुवीरस्य	२. २८. ३
तव स्वादिष्ठाग्ने संदृष्टिरिदा	४. १०. ५
तव ह त्यदिन्द्र विश्वमाजौ	६. २०. १३
तवाग्ने होत्रं तव पोत्र	२. १. २ १०. ९१. १०
तवायं सोमस्त्वमेह्यर्वाङ्	३. ३५. ६
तवाहं शूर रातिभिः	१. ११. ६
तवाहं सोम रारण	९. १०७. १९
तवाहमग्न ऊतिभिर्नेदिष्ठाभिः	८. १९. २८
तवाहमग्न ऊतिभिर्मित्रस्य	५. ९. ६
तवेदं विश्वमभितः	७. ९८. ६
तवेदिन्द्र प्रणीतिषूत	८. ६. २२
तवेदिन्द्रावमं वसु	७. ३२. १६
तवेदिन्द्राहमाशसा	८. ७८. १०
तवेदु ताः सुकीर्तयो	८. ४५. ३३
तवेमाः प्रजा दिव्यस्य	९. ८६. २८
तवेमे सप्त सिन्धवः	९. ६६. ६
तवोतिभिः सचमाना	५. ४२. ८
तस्मा अग्निर्भारतः	४. २५. ४
तस्मा अरं गमाम वो	१०. ९. ३
तस्मा अर्षन्ति दिव्या	२. २५. ४
तस्मा इदास्ये हविर्जुहोता	७. १०२. ३
तस्मा इद्विश्वे धुनयन्त	२. २५. ५
तस्मादश्वा अजायन्त	१०. ९०. १०
तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः संभृतं	१०. ९०. ८
तस्माद्यज्ञात्सर्वहुत ऋचः	१०. ९०. ९
तस्माद्विराळजायत	१०. ९०. ५
तस्मिन्ना वेशया गिरो	१. १७६. २
तस्मिन्हि सन्त्यूतयो	८. ४६. ७
तस्मै तवस्यमनु दायि	२. २०. ८
तस्मै नूनमभिद्यवे	८. ७५. ६
तस्य ते वाजिनो वयं	९. ६५. ९
तस्य द्युमाँ असद्रथो	८. ३१. ३
तस्य वज्रः क्रन्दति	१. १००. १३

तस्य वयं सुमतौ	६. ४७. १३
	१०. १३१. ७
तस्याः समुद्रा अधि	१. १६४. ४२
तस्येदर्वन्तो रंहयन्त	८. १९. ६
तस्येदिह स्तवथ वृष्ण्यानि	४. २१. २
तां जुषस्व गिरं मम	३. ६२. ८
तां पूषञ्छिवतमामेरयस्व	१०. ८५. ३७
तां पूष्णः सुमतिं वयं	६. ५७. ५
तां वां धेनुं न वासरीमंशुं	१. १३७. ३
तां वो देवाः सुमति	५. ४१. १८
तां सु ते कीर्तिं मघवन्	१०. ५४. १
ताँ आ रुद्रस्य मीळ्हुषो	७. ५८. ५
ताँ आशिरं पुरोळाश	८. २. ११
ताँ इयानो महि वरूथ	२. ३४. १४
ताँ उशतो वि बोधय	१. १२. ४
ता अत्नत वयुनं	५. ४८. २
ता अभि सन्तमस्तृतं	९. ९. ५
ता अस्य ज्येष्ठमिन्द्रियं	१०. १२४. ८
ता अस्य नमसा सहः	१. ८४. १२
ता अस्य पृशनायुवः	१. ८४. ११
ता अस्य वर्णमायुवो	२. ५. ५
ता अस्य सूददोहसः	८. ६९. ३
ता आ चरन्ति समना	४. ५१. ८
ता इन्न्वेव समना	४. ५१. ९
ता ईं वर्धन्ति मह्यस्य	१. १५५. ३
ता कर्माषतरास्मै	१. १७३. ४
ता गृणीहि नमस्येभिः	६. ६८. ३
ता घा ता भद्रा उषसः	४. ५१. ७
ता जिह्वया सदमेदं	६. ६७. ८
ता तू त इन्द्र महतो	४. २२. ५
ता तू ते सत्या तुविनृम्ण	४. २२. ६
ता ते गृणन्ति वेधसो	४. ३२. ११
ता नः शक्तं पार्थिवस्य	५. ६८. ३
ता नः स्तिपा तनूपा	७. ६६. ३
ता न आ वोळ्हमश्विना	२. ४१. ९
ता नव्यसो जरमाणस्य	६. ६२. ४
तानीदहानि बहुलान्यासन्	७. ७६. ३
ता नृभ्य आ सौश्रवसा	६. १३. ५
ता नो अद्य वनस्पती	१. २८. ८
ता नो रासन्रातिषाचो	७. ३४. २२

ता नो वाजवतीरिष	६. ६०. १२
तान्पूर्वया निविदा	१. ८९. ३
तान्यजत्राँ ऋतावृधो	१. १४. ७
तान्वन्दस्व मरुतस्ताँ	८. २०. १४
तान्वो महो मरुत	२. ३४. ११
ता बाहवा सुचेतुना	५. ६४. २
ताभिरा गच्छतं नरोपेदं	६. ६०. ९
ताभिरा यातं वृषणोप	८. २२. १२
ताभिरा यातमूतिभि	८. ५. २४
ता भुज्युं विभिरद्भ्यः	६. ६२. ६
ता भूरिपाशावनृतस्य	७. ६५. ३
ताभ्यां विश्वस्य राजसि	९. ६६. २
तामग्ने अस्मे इषमेरयस्व	७. ५. ८
ता मन्दसाना मनुषो	१०. ४०. १३
तामस्य रीतिं परशोरिव	५. ४८. ४
ता महान्ता सदस्पती	१. २१. ५
ता माता विश्ववेदसा	८. २५. ३
ता मित्रस्य प्रशस्तय	१. २१. ३
ता मे अश्विना सनीनां	८. ५. ३७
ता मे अश्व्यानां हरीणां	८. २५. २३
ता यज्ञमा शुचिभिश्चक्रमाणा	६. ६२. २
ता यज्ञेषु प्र शंसतेन्द्राग्नी	१. २१. २
ता योधिष्टमभि गा	६. ६०. २
ता राजाना शुचिव्रता	६. १६. २४
ता वज्रिणं मन्दिनं	१०. ९६. ६
तावदुषो राधो अस्मभ्यं	७. ७९. ४
ता वर्तिर्यातं जयुषा	१०. ३९. १३
ता वल्गू दस्रा पुरु	६. ६२. ५
ता वां गीर्भिर्विपन्यवः	७. ९४. ६
ता वां धियोऽवसे	४. ४१. ८
ता वां नरा स्ववसे	१. ११८. १०
ता वां मित्रावरुणा	१०. १३२. २
ता वां वास्तून्युश्मसि	१. १५४. ६
ता वां विश्वस्य गोपा	८. २५. १
ता वां सम्यगद्रुह्वाणेष	५. ७०. २
ता वामद्य तावपरं	१. १८४. १
ता वामद्य हवामहे	८. २६. ३
ता वामियानोऽवसे	५. ६५. ३
ता वामेषे रथानामिन्द्राग्नी	५. ८६. ४
ता वामेषे रथानामुर्वी	५. ६६. ३

ता विग्रं धैथे जठरं	६. ६७. ७
ताविद्दा चिद्दहानां	८. २२. १३
ताविद्दुःशंसं मर्त्यं	७. ९४. १२
ताविद्दोषा ता उषसि	८. २२. १४
ता विद्वांसा हवामहे	१. १२०. ३
ता वृधन्तावनु द्यून्	५. ८६. ५
ता सम्राजा घृतासुती	२. ४१. ६
ता सानसी शवसाना	७. ९३. २
ता सुजिह्वा उप ह्वये	१. १३. ८
ता सुदेवाय दाशुषे	८. ५. ६
ता ह त्यद्वर्तिर्यदरध्र	६. ६२. ३
ता हि क्षत्रं धारयेथे	६. ६७. ६
ता हि क्षत्रमविह्रुतं	५. ६६. २
ता हि देवानामसुरा	७. ६५. २
ता हि मध्यं भराणामिन्द्रा	८. ४०. ३
ता हि शश्वन्त ईळत	७. ९४. ५
ता हि श्रेष्ठवर्चसा	५. ६५. २
ता हि श्रेष्ठा देवताता	६. ६८. २
ता हुवे ययोरिदं पप्ने	६. ६०. ४
तिग्मं चिदेम महि वर्पो	६. ३. ४
तिग्मजम्भाय तरुणाय	८. १९. २२
तिग्ममायुधं मरुतामनीकं	८. ९६. ९
तिग्ममेको बिभर्ति	८. २९. ३
तिग्मा यदन्तरशनिः	४. १६. १७
तिग्मायुधौ तिग्महेती	६. ७४. ४
तिरः पुरू चिदश्विना	३. ५८. ५
तिरश्चीनो विततो	१०. १२९. ५
तिष्ठा सु कं मघवन्	३. ५३. २
तिष्ठा हरी रथ आ	३. ३५. १
तिस्रः क्षपस्त्रिरहाति	१. ११६. ४
तिस्रो देवीर्बर्हिरिदं	१०. ७०. ८
तिस्रो देष्ट्राय निर्ऋती	१०. ११४. २
तिस्रो द्यावः सवितुर्द्वा	१. ३५. ६
तिस्रो द्यावो निहिता	७. ८७. ५
तिस्रो भूमीर्धारयन्	२. २७. ८
तिस्रो मातॄस्त्रीन्पितॄन्	१. १६४. १०
तिस्रो यदग्ने शरद	१. ७२. ३
तिस्रो यह्वस्य समिधः	३. २. ९
तिस्रो वाचः प्र वद	७. १०१. १
तिस्रो वाच ईरयति	९. ९७. ३४
तिस्रो वाच उदीरते	९. ३३. ४
तीक्ष्णेनाग्ने चक्षुषा रक्ष	१०. ८७. ९
तीव्रस्याभिवयसो अस्य	१०. १६०. १
तीव्राः० गहि सुतासो	८. ८२. २
तीव्राः० गव्याशीर्वन्तः	१. २३. १
तीव्रान्घोषान्कृण्वते	६. ७५. ७
तीव्रो वो मधुमाँ अयं	२. ४१. १४
तुग्रो ह भुज्युमश्विनोदमेघे	१. ११६. ३
तुचे तनाय तत्सु नो	८. १८. १८
तुजे नस्तने पर्वताः	५. ४१. ९
तुञ्जेतुञ्जे य उत्तरे	१. ७. ७
तुभ्यं गावो घृतं पयो	९. ३१. ५
तुभ्यं घेत्ते जना इमे	८. ४३. २९
तुभ्यं ता अङ्गिरस्तम	८. ४३. १८
तुभ्यं दक्ष कविक्रतो	३. १४. ७
तुभ्यं पयो यत्पितरा	१. १२१. ५
तुभ्यं ब्रह्माणि गिर	३. ५१. ६
तुभ्यं भरन्ति क्षितयो	५. १. १०
तुभ्यं वाता अभिप्रिय	९. ३१. ३
तुभ्यं शुक्रासः शुचय	१. १३४. ५
तुभ्यं श्चोतन्त्यध्रिगो	३. २१. ४
तुभ्यं सुतास्तुभ्यमु	१०. १६०. २
तुभ्यं सोमाः सुता इमे	८. ९३. २५
तुभ्यं स्तोका घृतश्चुतो	३. २१. ३
तुभ्यं हिन्वानो वसिष्ठ	२. ३६. १
तुभ्यमग्रे पर्यवहन्	१०. ८५. ३८
तुभ्यमुषासः शुचयः	१. १३४. ४
तुभ्यायं सोमः परिपूतो	१. १३५. २
तुभ्यायमद्रिभिः सुतो	८. ८२. ५
तुभ्येदमग्ने मधुमत्तमं	५. ११. ५
तुभ्येदमिन्द्र परि षिच्यते	१०. १६७. १
तुभ्येदिन्द्र मरुत्वते	८. ७६. ८
तुभ्येदिन्द्र स्व ओक्ये	३. ४२. ८
तुभ्येदिमा सवना शूर	७. २२. ७
तुभ्येदेते बहुला अद्रिदुग्धा	१. ५४. ९
तुभ्येदेते मरुतः सुशेवा	५. ३०. ६
तुभ्येमा भुवना कवे	९. ६२. २७
तुरण्यवोऽङ्गिरसो	७. ५२. ३
तुरण्यवो मधुमन्तं	८. ५१. १०
तुरीयं नाम यज्ञियं	८. ८०. ९

तुविक्षं तें सुकृतं सूमयं	८. ७७. ११
तुविग्रीवो वपोदरः	८. १७. ८
तुविग्रीवो वृषभो	५. २. १२
तुविशुष्म तुविक्रतो	८. ६८. २
तूतुजानो महेमते	८. १३. ११
तूर्वन्नोजीयान्तवसस्तवीयान्	६. २०. ३
तृणस्कन्दस्य नु विशः	१. १७२. ३
तृतीये धानाः सवने	३. ५२. ६
तृदिला अतृदिलासो	१०. ९४. ११
तृषु यदन्ना तृषुणा	४. ७. ११
तृष्टमेतत्कटुकमेत	१०. ८५. ३४
तृष्टामया प्रथमं यातवे	१०. ७५. ६
ते अज्येष्ठा अकनिष्ठास	५. ५९. ६
ते अद्रयो दशयन्त्रास	१०. ९४. ८
ते अस्मभ्यं शर्म	१. ९०. ३
ते अस्य सन्तु केतवो	९. ७०. ३
ते आचरन्ती समनेव	६. ७५. ४
ते क्षोणीभिररुणेभि	२. ३४. १३
ते गव्यता मनसा	४. १. १५
ते घा राजानो अमृतस्य	१०. ९३. ४
ते घेदग्ने स्वाध्यो ये	८. १९. १७
ते घेदग्ने स्वाध्योऽहा	८. ४३. ३०
ते चिद्धि पूर्वीरभि	७. ४८. ३
ते जज्ञिरे दिव ऋष्वास	१. ६४. २
ते जानत स्वमोक्यं	८. ७२. १४
तेजिष्ठया तपनी रक्षसस्तप	२. २३. १४
तेजिष्ठा यस्यारतिर्वनेराट्	६. १२. ३
ते ते अग्ने त्वोता इषयन्तो	६. १६. २७
ते ते देव नेतर्ये चेमाँ	५. ५०. २
ते ते देवाय दाशतः	७. १७. ४
ते त्वा मदा अमदन्	१. ५३. ६
ते त्वा मदा इन्द्र मादयन्तु	७. २३. ५
ते त्वा मदा बृहदिन्द्र	६. १७. ४
ते दशग्वाः प्रथमा	२. ३४. १२
ते नः पूर्वास उपरास	९. ७७. ३
ते नः सन्तु युजः सदा	८. ८३. २
ते नः सहस्रिणं रयिं	९. १३. ५
ते न आस्नो वृकाणा	८. ६७. १४
ते न इन्द्रः पृथिवी	६. ५१. ११
तेन नासत्या गतं	१. ४७. ९

तेन नो॰ परावतश्चिदा	८. ५. ३०
तेन नो॰ पश्वे तोकाय	८. ५. २०
तेन सत्येन जागृतमधि	१. २१. ६
तेन स्तोतृभ्य आ भर	८. ७७. ८
ते नस्त्राध्वं तेऽवत	८. ३०. ३
ते नूनं नोऽयमूतये	१०. १२६. ३
ते नो अर्वन्तो हवनश्रुतो	१०. ६४. ६
ते नो गृणाने महिनी	१. १६०. ५
ते नो गोपा अपाच्यास्त	८. २८. ३
ते नो नावमुरुष्यत	८. २५. ११
ते नो भद्रेण शर्मणा	८. १८. १७
ते नो मित्रो वरुणो	५. ४१. २
ते नो रत्नानि धत्तन	१. २०. ७
ते नो रायो द्युमतो	६. ५०. ११
ते नो रुद्रः सरस्वती	६. ५०. १२
ते नो वसूनि काम्या	५. ६१. १६
ते नो वृष्टिं दिवस्परि	९. ६५. २४
ते प्रत्नासो व्युष्टिषु	९. ९८. ११
तेभ्यो गोधा अयथं	१०. २८. ११
तेभ्यो द्युम्नं बृहद्यश	५. ७९. ७
ते म आहुर्य आययुरुप	५. ५३. ३
ते मन्वत प्रथमं नाम	४. १. १६
ते मर्मृजत दहवांसो	४. १. १४
ते मायिनो ममिरे	१. १५९. ४
ते राया ते सुवीर्यैः	४. ८. ६
तेऽरुणेभिर्वरमा पिशङ्गैः	१. ८८. २
ते रुद्रासः सुमखा अग्नयो	५. ८७. ७
तेऽवदन्प्रथमा ब्रह्म	१०. १०९. १
तेऽवर्धन्त स्वतवसो	१. ८५. ७
तेऽविन्दन्मनसा दीध्याना	१०. १८१. ३
ते विश्वा दाशुषे वसु	९. ६४. ६
ते वो हृदे मनसे सन्तु	४. ३७. २
तेषां हि चित्रमुक्थ्यं	८. ६७. ३
तेषां हि मह्ना महता	१०. ६५. ३
ते सत्येन मनसा गोपतिं	१०. ६७. ८
ते सत्येन मनसा दीध्यानाः	७. ९०. ५
ते सीषपन्त जोषमा	७. ४३. ४
ते सुतासो मदिन्तमाः	९. ६७. १८
ते सूनवः स्वपसः सुदंससो	१. १५९. ३
ते सोमादो हरी इन्द्रस्य	१०. ९४. ९

ते स्पन्द्रासो नोक्षणो	५. ५२. ३
ते स्याम देव वरुण	७. ६६. ९
ते स्याम ये अग्नये	४. ८. ५
ते हि द्यावापृथिवी भूरि	१०. ९२. ११
ते हि द्यावापृथिवी मातरा	१०. ६४. १४
ते हि द्यावापृथिवी विश्व	१. १६०. १
ते हिन्विरे अरुणं जेन्यं	८. १०१. ६
ते हि पुत्रासो अदिते	८. १८. ५
ते हि प्रजाया अभरन्त	१०. ९२. १०
ते हि यज्ञेषु यज्ञियास ऊमाः	७. ३९. ४
ते हि यज्ञेषु यज्ञियास ऊमा	१०. ७७. ८
ते हि वस्वो वसवानास्ते	१. ९०. २
ते हि श्रेष्ठवर्चसस्त	६. ५१. १०
ते हि ष्मा वनुषो नरो	८. २५. १५
ते हि सत्या ऋतस्पृश	५. ६७. ४
ते हि स्थिरस्य शवसः	५. ५२. २
तोके हिते तनय उर्वरासु	४. ४१. ६
तोशा वृत्रहणा हुवे	३. १२. ४
तोशासा रथयावाना	८. ३८. २
त्यं चित्पर्वतं गिरिं	८. ६४. ५
त्यं चिदत्रिमृतजुर	१०. १४३. १
त्यं चिदर्णं मधुपं	५. ३२. ८
त्यं चिदश्वं न वाजिन	१०. १४३. २
त्यं चिदस्य क्रतुभि	५. ३२. ५
त्यं चिदित्था कत्पयं	५. ३२. ६
त्यं चिदेषां स्वधया	५. ३२. ४
त्यं चिद्धा दीर्घं पृथुं	१. ३७. ११
त्यं नु मारुतं गणं	८. ९४. १२
त्यं सु मेषं महया	१. ५२. १
त्यमु वः सत्रासाहं	८. ९२. ७
त्यमु वो अप्रहणं	६. ४४. ४
त्यमू षु वाजिनं	१०. १७८. १
त्यस्य चिन्महतो	५. ३२. ३
त्यान्नु क्षत्रियाँ अव	८. ६७. १
त्यान्नु पूतदक्षसो	८. ९४. १०
त्यान्नु ये वि रोदसी	८. ९४. ११
त्या न्वश्विना हुवे	८. १०. ३
त्रयः कृण्वन्ति भुवनेषु	७. ३३. ७
त्रयः केशिन ऋतुथा	१. १६४. ४४
त्रयः कोशासः श्चोतन्ति	८. २. ८

त्रयः पवयो मधुवाहने	१. ३४. २
त्रय इन्द्रस्य सोमाः	८. २. ७
त्राता नो बोधि ददृशान	४. १७. १७
त्रातारं त्वा तनूनां	२. २३. ८
त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रं	६. ४७. ११
त्रातारो देवा अधि	८. ४८. १४
त्रायन्तामिह देवास्त्रायतां	१०. १३७. ५
त्रिंशच्छतं वर्मिण	६. २७. ६
त्रिंशद्धाम वि राजति	१०. १८९. ३
त्रिः षष्टिस्त्वा मरुतो	८. ९६. ८
त्रिः सप्त मयूर्यः सप्त	१. १९१. १४
त्रिः सप्त यद्गुह्यानि	१. ७२. ६
त्रिः सप्त विष्पुलिङ्गका	१. १९१. १२
त्रिः सप्त सस्रा नद्यो	१०. ६४. ८
त्रिः स्म माह्नः श्नथयो	१०. ९५. ५
त्रिकद्रुकेभिः पतति	१०. १४. १६
त्रिकद्रुकेषु० गिरः	८. ९२. २१
त्रिकद्रुकेषु० गिरः सदावृधम्	८. १३. १८
त्रिकद्रुकेषु महिषो	२. २२. १
त्रितः कूपेऽवहितो	१. १०५. १७
त्रिधा हितं पणिभि	४. ५८. ४
त्रिपञ्चाशः क्रीळति	१०. ३४. ८
त्रिपाजस्यो वृषभो	३. ५६. ३
त्रिपादूर्ध्व उदैत्पुरुषः	१०. ९०. ४
त्रिभिः पवित्रैरपुपोद्ध्यर्कं	३. २६. ८
त्रिभिष्ट्वं देव सवित	९. ६७. २६
त्रिमूर्धानं सप्तरश्मिं	१. १४६. १
त्रिरन्तरिक्षं सविता	४. ५३. ५
त्रिरश्विना सिन्धुभिः	१. ३४. ८
त्रिरस्मै सप्त धेनवो	९. ७०. १
त्रिरस्य ता परमा	४. १. ७
त्रिरा दिवः सवितर्वार्याणि	३. ५६. ६
त्रिरा दिवः सविता	३. ५६. ७
त्रिरुत्तमा दूणशा रोचनानि	३. ५६. ८
त्रिर्देवः पृथिवीमेष	७. १००. ३
त्रिर्नो अश्विना दिव्यानि	१. ३४. ६
त्रिर्नो अश्विना यजता	१. ३४. ७
त्रिर्नो रयिं वहतमश्विना	१. ३४. ५
त्रिर्यातुधानः प्रसितिं	१०. ८७. ११
त्रिर्वर्तिर्यातं त्रिरनुव्रते	१. ३४. ४

CC-0

त्रिवन्धुरेण त्रिवृता रथेन	१. ११८. २
त्रिवन्धुरेण त्रिवृता रथेना	८. ८५. ८
त्रिवन्धुरेण त्रिवृता सुपेशसा	१. ४७. २
त्रिविष्टिधातु प्रतिमान	१. १०२. ८
त्रिश्चिदक्तोः प्र चिकितु	७. ११. ३
त्रिश्चिन्नो अद्या भवतं	१. ३४. १
त्रिषधस्था सप्तधातुः	६. ६१. १२
त्रिषधस्थे बर्हिषि	१. ४७. ४
त्रीणि जाना परि	१. ९५. ३
त्रीणि त आहुर्दिवि	१. १६३. ४
त्रीणि त्रितस्य धारया	९. १०२. ३
त्रीणि पदान्यश्विनोराविः	८. ८. २३
त्रीणि पदा वि चक्रमे	१. २२. १८
त्रीणि राजाना विदथे	३. ३८. ६
त्रीणि शता त्री सहस्राण्यग्निं	३. ९. ९
	१०. ५२. ६
त्रीणि शतान्यर्वतां सहस्रा	८. ६. ४७
त्रीणि सरांसि पृश्नयो	८. ७. १०
त्रीण्यायूंषि तव जातवेद	३. १७. ३
त्रीण्येक उरुगायो वि	८. २९. ४
त्री यच्छता महिषाणा	५. २९. ८
त्री रोचना दिव्या धारयन्त	२. २७. ९
त्री रोचना वरुण त्रीँरुत	५. ६९. १
त्री षधस्था सिन्धवस्त्रिः	३. ५६. ५
त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं	७. ५९. १२
त्र्यर्यमा मनुषो देवताता	५. २९. १
त्र्युदायं देवहितं यथा	४. ३७. ३
त्वं करञ्जमुत पर्णयं	१. ५३. ८
त्वं कविं चोदयोऽर्कसातौ	६. २६. ३
त्वं कुत्सं शुष्णहत्ये	१. ५१. ६
त्वं कुत्सेनाभि शुष्णमिन्द्रा	६. ३१. ३
त्वं गोत्रमङ्गिरोभ्यो	१. ५१. ३
त्वं च सोम नो वशो	१. ९१. ६
त्वं चित्ती तव दक्षैर्दिव	८. ७९. ४
त्वं चिन्नः शम्या अग्ने	४. ३. ४
त्वं जघन्थ नमुचिं	१०. ७३. ७
त्वं जामिर्जनानामग्ने	१. ७५. ४
त्वं जिगेथ न धना	१. १०२. १०
त्वं तं देव जिह्वया	६. १६. ३२
त्वं तं ब्रह्मणस्पते	१. १८. ५

त्वं तदुक्थमिन्द्र बर्हणा	६. २६. ५
त्वं तमग्ने अमृतत्व	१. ३१. ७
त्वं तमिन्द्र पर्वतं न	१. ५५. ३
त्वं तमिन्द्र पर्वतं महामुरुं	१. ५७. ६
त्वं तमिन्द्र मर्त्य	५. ३५. ५
त्वं तमिन्द्र वावृधानो	१. १३१. ७
त्वं तस्य द्वयाविनो	१. ४२. ४
त्वं ताँ अग्न उभयान्वि	१. १८९. ७
त्वं ताँ इन्द्रोभयाँ	६. ३३. ३
त्वं तान्त्सं च प्रति	२. १. १५
त्वं तान्वृत्रहत्ये चोदयो	१०. २२. १०
त्वं तू न इन्द्र तं रयिं	१. १६९. ४
त्वं त्यत्पणीनां विदो	९. १११. २
त्वं त्यमिटतो रथमिन्द्र	१०. १७१. १
त्वं त्यमिन्द्र मर्त्यं	१०. १७१. ३
त्वं त्यमिन्द्र सूर्यं पश्चा	१०. १७१. ४
त्वं त्यां न इन्द्र देव	१. ६३. ८
त्वं त्या चिदच्युताग्ने	६. २. ९
त्वं त्या चिद्वातस्याश्वागा	१०. २२. ५
त्वं त्येभिरा गहि	१. ३०. २२
त्वंत्वमहर्यथा उपस्तुतः	१०. ९६. ५
त्वं दाता प्रथमो राधसा	८. ९०. २
त्वं दिवो धरुणं धिष	१. ५६. ६
त्वं दिवो बृहतः सानु	१. ५४. ४
त्वं दूतः प्रथमो वरेण्यः	१०. १२२. ५
त्वं दूतस्त्वमु नः परस्पा	२. ९. २
त्वं दूतो अमर्त्य आ	६. १६. ६
त्वं देवि सरस्वत्यवा	६. ६१. ६
त्वं द्यां च महिव्रत	९. १००. ९
त्वं धियं मनोयुजं	९. १००. ३
त्वं धुनिरिन्द्र धुनिमती	१. १७४. ९
	६. २०. १२
त्वं धृष्णो धृषता वीतहव्यं	७. १९. ३
त्वं नः पश्चादधरादुत्तरात्	८. ६१. १६
त्वं नः पाह्यंहसो जातवेदो	६. १६. ३०
त्वं नः पाह्यंहसो दोषा	७. १५. १५
त्वं नः सोम विश्वतो गोपा	१०. २५. ७
त्वं नः सोम विश्वतो रक्षा	१. ९१. ८
त्वं नः सोम विश्वतो वयोधा	८. ४८. १५
त्वं नः सोम सुक्रतु	१०. २५. ८

त्वं न इन्द्र क्रतयुस्त्वा	८. ७०. १०
त्वं न इन्द्र त्वाभिरूती	२. २०. २
त्वं न इन्द्र राया तरूषसोग्रं	१. १२९. १०
त्वं न इन्द्र राया परीणसा	१. १२९. ९
त्वं न इन्द्र वाजयुस्त्वं	७. ३१. ३
त्वं न इन्द्र शूर शूरैरुत	१०. २२. ९
त्वं न इन्द्रा भरँ ओजो	८. ९८. १०
त्वं न इन्द्रासां हस्ते	८. ७०. १२
त्वं नश्चित्र ऊत्या वसो	६. ४८. ९
त्वं नृचक्षा असि सोम	९. ८६. ३८
त्वं नृचक्षा वृषभानु	३. १५. ३
त्वं नृभिर्नृमणो देववीतौ	७. १९. ४
त्वं नो अग्न आयुषु	८. ३९. १०
त्वं नो अग्न एषां गयं	५. १०. ३
त्वं नो अग्ने अग्निभिर्ब्रह्म	१०. १४१. ६
त्वं नो अग्ने अङ्गिरः	५. १०. ७
त्वं नो अग्ने अद्भुत	५. १०. २
त्वं नो अग्ने अधरा	१०. ८७. २०
त्वं नो अग्ने तव देव	१. ३१. १२
त्वं नो अग्ने पित्रोरुपस्थ	१. ३१. ९
त्वं नो अग्ने महोभिः	८. ७१. १
त्वं नो अग्ने वरुणस्य	४. १. ४
त्वं नो अग्ने सनये	१. ३१. ८
त्वं नो असि भारताग्ने	२. ७. ५
त्वं नो अस्या अमतेरुत	८. ६६. १४
त्वं नो अस्या इन्द्र	१. १२१. १४
त्वं नो अस्या उषसो	३. १५. २
त्वं नो गोपाः पथिकृद्	२. २३. ६
त्वं नो वायवेषामपूर्व्यः	१. १३४. ६
त्वं नो वृत्रहन्तमेन्द्र	१०. २५. ९
त्वं पवित्रे रजसो	९. ८६. ३०
त्वं पाहीन्द्र सहीयसो	१. १७१. ६
त्वं पिप्रुं मृगयं शूशुवांस	४. १६. १३
त्वं पुरं चरिष्ण्वं वधैः	८. १. २८
त्वं पुर इन्द्र चिकिदेना	८. ९७. १४
त्वं पुरूण्या भरा स्वश्व्या	१०. ११३. १०
त्वं पुरू सहस्राणि	८. ६१. ८
त्वं भगो न आ हि	६. १३. २
त्वं भुवः प्रतिमानं	१. ५२. १३
त्वं मखस्य दोधतः	१०. १७१. २
त्वं महाँ इन्द्र तुभ्यं	४. १७. १
त्वं महाँ इन्द्र यो ह	१. ६३. १
त्वं महीमवनिं विश्वधेनां	४. १९. ६
त्वं मानेभ्य इन्द्र विश्वजन्या	१. १६९. ८
त्वं मायाभिरनवद्य	१०. १४७. २
त्वं मायाभिरप मायिनो	१. ५१. ५
त्वं यविष्ठ दाशुषो	८. ८४. ३
त्वं रथं प्र भरो योध	६. २६. ४
त्वं रयिं पुरुवीरमग्ने	८. ७१. ६
त्वं राजेन्द्र ये च देवा	१. १७४. १
त्वं राजेव सुव्रतो गिरः	९. २०. ५
त्वं वरुण उत मित्रो	७. १२. ३
त्वं वरो सुषाम्णेऽग्ने	८. २३. २८
त्वं वर्मासि सप्रथः	७. ३१. ६
त्वं वलस्य गोमतो	१. ११. ५
त्वं विक्षु प्रदिवः सीद	६. ५. ३
त्वं विप्रस्त्वं कविर्मधु	९. १८. २
त्वं विश्वस्य जगतश्चक्षु	१०. १०२. १२
त्वं विश्वस्य धनदा	७. ३२. १७
त्वं विश्वस्य मेधिर	१. २५. २०
त्वं विश्वा दधिषे	१०. ५४. ५
त्वं विश्वेषां वरुणासि	२. २७. १०
त्वं विष्णो सुमतिं विश्व	७. १००. २
त्वं वृथा नद्य इन्द्र	१. १३०. ५
त्वं वृध इन्द्र पूर्व्यो	६. २०. ११
त्वं वृषा जनानां मंहिष्ठ	८. १५. १०
त्वं शतान्यव शम्बरस्य	६. ३१. ४
त्वं शर्धाय महिना	१०. १४७. ५
त्वं श्रद्धाभिर्मन्दसानः	६. २६. ६
त्वं सत्य इन्द्र धृष्णुरेतान्	१. ६३. ३
त्वं सद्यो अपिबो जात	३. ३२. १०
त्वं समुद्रिया अपोऽग्रियो	९. ६२. २६
त्वं समुद्रो असि विश्ववित्	९. ८६. २९
त्वं सिन्धूँरवासृजो	१०. १३३. २
त्वं सुतस्य पीतये	१. ५. ६
त्वं सुतो नृमादनो	९. ६७. २
त्वं सुष्वाणो अद्रिभि	९. ६७. ३
त्वं सूकरस्य दर्दृहि	७. ५५. ४
त्वं सूरो हरितो रामयो	१. १२१. १३
त्वं सूर्ये न आ भज	९. ४. ५

त्वं सोम क्रतुभिः	१. ९१. २
त्वं सोम तनूकृद्भ्यो	८. ७९. ३
त्वं सोम नृमादनः	९. २४. ४
त्वं सोम पणिभ्य आ	९. २२. ७
त्वं सोम पवमानो	९. ५९. ३
त्वं सोम पितृभिः	८. ४८. १३
त्वं सोम प्र चिकितो	१. ९१. १
त्वं सोम महे भगं	१. ९१. ७
त्वं सोम विपश्चितं तना	९. १६. ८
त्वं सोम विपश्चितं पुनानो	९. ६४. २५
त्वं सोम सूर एषस्तोकस्य	९. ६६. १८
त्वं सोमासि धारयुर्मन्द्र	९. ६७. १
त्वं सोमासि सत्पतिस्त्वं	१. ९१. ५
त्वं ह त्यत्सप्तभ्यो	८. ९६. १६
त्वं ह त्यदप्रतिमानमोजो	८. ९६. १७
त्वं ह त्यदिन्द्र कुत्समावः	७. १९. २
त्वं ह त्यदिन्द्र चोदीः	१. ६३. ४
त्वं ह त्यदिन्द्र सप्त	१. ६३. ७
त्वं ह त्यदिन्द्रारिषण्यन्	१. ६३. ५
त्वं ह त्यदृणया इन्द्र	१०. ८९. ८
त्वं ह त्यद्वृषभ चर्षणीनां	८. ९६. १८
त्वं ह नु त्यददमायो	६. १८. ३
त्वं ह यद्यविष्ठ्य	८. ७५. ३
त्वं हि क्षैतवद्यशोऽग्ने	६. २. १
त्वं हि नः पिता वसो	८. ९८. ११
त्वं हि नस्तन्वः सोम	८. ४८. ९
त्वं हि मन्यो अभिभू	१०. ८३. ४
त्वं हि मानुषे जनेऽग्ने	५. २१. २
त्वं हि राधस्पते राधसो	८. ६१. १४
त्वं हि विश्वतोमुख	१. ९७. ६
त्वं हि वृत्रहन्नेषां	८. ९३. ३३
त्वं हि शश्वतीनामिन्द्र	८. ९८. ६
त्वं हि शूरः सनिता	१. १७५. ३
त्वं हि ष्मा च्यावयन्	३. ३०. ४
त्वं हि सत्यो मघवन्	८. ९०. ४
त्वं हि सुप्रतूरसि	८. २३. २९
त्वं हि सोम वर्धयन्	९. ५१. ४
त्वं हि स्तोमवर्धन	८. १४. ११
त्वं होता मनुर्हितोऽग्ने	१. १४. ११
त्वं होता मनुर्हितो वह्निरासा	६. १६. ९

त्वं होता मन्द्रतमो	६. ११. २
त्वं ह्यग्ने अग्निना विप्रो	८. ४३. १४
त्वं ह्यग्ने दिव्यस्य राजसि	१. १४४. ६
त्वं ह्यग्ने प्रथमो मनो	६. १. १
त्वं ह्यङ्ग दैव्या पवमान	९. १०८. ३
त्वं ह्येक ईशिष इन्द्र	४. ३२. ७
त्वं ह्येहि चेरवे विदा	८. ६१. ७
त्वदग्ने काव्या त्वन्मनीषा	४. ११. ३
त्वद्धि पुत्र सहसो वि	३. १४. ६
त्वद्भिया विश आयन्	७. ५. ३
त्वद्भियेन्द्र पार्थिवानि	६. ३१. २
त्वद्वाजी वाजंभरो	४. ११. ४
त्वद्विप्रो जायते वाज्यग्ने	६. ७. ३
त्वद्विश्वा सुभग सौभगान्यग्ने	६. १३. १
त्वमग्न इन्द्रो वृषभः	२. १. ३
त्वमग्न इळितो जातवेदो	१०. १५. १२
त्वमग्न उरुशंसाय	१. ३१. १४
त्वमग्न ऋभुराके	२. १. १०
त्वमग्ने अदितिर्देव	२. १. ११
त्वमग्ने गृहपतिस्त्वं	७. १६. ५
त्वमग्ने त्वष्टा विधते	२. १. ५
त्वमग्ने द्युभिस्त्वमाशु	२. १. १
त्वमग्ने द्रविणोदा	२. १. ७
त्वमग्ने पुरुरूपो विशेविशे	५. ८. ५
त्वमग्ने प्रथमो अङ्गिरस्तमः	१. ३१. २
त्वमग्ने प्रथमो अङ्गिरा	१. ३१. १
त्वमग्ने प्रथमो मातरिश्वन	१. ३१. ३
त्वमग्ने प्रमतिस्त्वं पितासि	१. ३१. १०
त्वमग्ने प्रयतदक्षिणं	१. ३१. १५
त्वमग्ने बृहद्वयो दधासि	८. १०२. १
त्वमग्ने मनवे द्यामवाशयः	१. ३१. ४
त्वमग्ने यज्ञानां होता	६. १६. १
त्वमग्ने यज्यवे पायुरन्तरो	१. ३१. १३
त्वमग्ने राजा वरुणो	२. १. ४
त्वमग्ने रुद्रो असुरो	२. १. ६
त्वमग्ने वनुष्यतो नि	६. १५. १२
	७. ४. ९
त्वमग्ने वरुणो जायसे	५. ३. १
त्वमग्ने वसूँरिह रुद्राँ	१. ४५. १
त्वमग्ने वाघते सुप्रणीतिः	४. २. १३

त्वमग्ने वीरवद्यशो	७. १५. १२
त्वमग्ने वृजिनवर्तनिं	१. ३१. ६
त्वमग्ने वृषभः पुष्टिवर्धन	१. ३१. ५
त्वमग्ने व्रतपा असि	८. ११. १
त्वमग्ने शशमानाय	१. १४१. १०
त्वमग्ने शोचिषा शोशुचान	७. १३. २
त्वमग्ने सप्रथा असि	५. १३. ४
त्वमग्ने सहसा सहन्तमः	१. १२७. ९
त्वमग्ने सुभृत उत्तमं	२. १. १२
त्वमग्ने सुहवो रण्व	७. १. २१
त्वमङ्ग जरितारं यविष्ठ	५. ३. ११
त्वमङ्ग प्र शंसिषो	१. ८४. १९
त्वमध प्रथमं जायमानो	४. १७. ७
त्वमध्वर्युरुत होतासि	१. ९४. ६
त्वमपामपिधानावृणोरपा	१. ५१. ४
त्वमपो यदवे तुर्वशाया	५. ३१. ८
त्वमपो यद्ध वृत्रं	३. ३२. ६
त्वमपो वि दुरो विषूची	६. ३०. ५
त्वमर्यमा भवसि यत्कनीनां	५. ३. २
त्वमसि प्रशस्यो विदथेषु	८. ११. २
त्वमस्माकमिन्द्र विश्वध	१. १७४. १०
त्वमस्य पारे रजसो	१. ५२. १२
त्वमायसं प्रति वर्तयो	१. १२१. ९
त्वमाविथ नर्यं तुर्वशं	१. ५४. ६
त्वमाविथ सुश्रवसं	१. ५३. १०
त्वमित्सप्रथा अस्यग्ने	८. ६०. ५
त्वमिन्दो परि स्रव	९. ६२. ९
त्वमिन्द्र नर्यो याँ अवो	१. १२१. १२
त्वमिन्द्र प्रतूर्तिष्वभि	८. ९९. ५
त्वमिन्द्र बलादधि	१०. १५३. २
त्वमिन्द्र यशा अस्यृजीषी	८. ९०. ५
त्वमिन्द्र सजोषसमर्कं	१०. १५३. ४
त्वमिन्द्र स्रवितवा अपस्कः	७. २१. ३
त्वमिन्द्र स्वयशा ऋभुक्षा	७. ३७. ४
त्वमिन्द्राभिभूरसि त्वं	८. ९८. २
त्वमिन्द्राभिभूरसि विश्वा	१०. १५३. ५
त्वमिन्द्राय विष्णवे	९. ५६. ४
त्वमिन्द्रासि वृत्रहा	१०. १५३. ३
त्वमिमा ओषधीः सोम	१. ९१. २२
त्वमिमा वार्या पुरु	६. १६. ५
त्वमीशिषे वसुपते	१. १७०. ५
त्वमीशिषे सुतानामिन्द्र	८. ६४. ३
त्वमुत्तमास्योषधे तव	१०. ९७. २३
त्वमुत्सां ऋतुभिर्बद्धधानाँ	५. ३२. २
त्वमेकस्य वृत्रहन्नविता	६. ४५. ५
त्वमेतदधारयः कृष्णासु	८. ९३. १३
त्वमेताञ्जनराज्ञो द्विर्दशा	१. ५३. ९
त्वमेतानि पप्रिषे वि	१०. ७३. ८
त्वमेताुदतो जक्षत	१. ३३. ७
त्वया मन्यो सरथ	१०. ८४. १
त्वया यथा गृत्समदासो	२. ४. ९
त्वया वयं पवमानेन	९. ९७. ५८
त्वया वयं मघवन्निन्द्र	१. १७८. ५
त्वया वयं मघवन्पूर्व्ये	१. १३२. १
त्वया वयं शाशद्महे	१०. १२०. ५
त्वया वयं सधन्यस्त्वोता	४. ४. १४.
त्वया वयं सुवृधा	२. २३. ९
त्वया वयमुत्तमं धीमहे	२. २३. १०
त्वया वीरेण वीरवो	९. ३५. ३
त्वया ह० चोदिष्ठेन	८. १०२. ३
त्वया ह० प्रति	८. २१. ११
त्वया हितमप्यमप्सु	२. ३८. ७
त्वया हि नः पितरः	९. ९६. ११
त्वया ह्यग्ने वरुणो	१. १४१. ९
त्वयेदिन्द्र युजा वयं	८. ९२. ३२
त्वष्टा दुहित्रे वहतुं	१०. १७. १
त्वष्टा माया वेदपसा	१०. ५३. ९
त्वष्टा यद्वज्रं सुकृतं	१. ८५. ९
त्वष्टारं वायुमृभवो	१०. ६५. १०
त्वष्टारमग्रजां गोपां	९. ५. ९
त्वष्टा रूपाणि हि प्रभुः	१. १८८. ९
त्वष्टुर्जामातरं वयमीशानं	८. २६. २२
त्वां चित्रश्रवस्तम	१. ४५. ६
त्वां जना ममसत्येष्विन्द्र	१०. ४२. ४
त्वां दूतमग्ने अमृतं	६. १५. ८
त्वां देवेषु प्रथमं	१. १०२. ९
त्वां पूर्व ऋषयो गीर्भि	१०. ९८. ९
त्वां मृजन्ति दश योषणः	९. ६८. ७
त्वां यज्ञेभिरुक्थैरुप	१०. २४. २
त्वां यज्ञेष्वीळतेऽग्ने	१०. २१. ६

त्वां यज्ञेष्वृत्विजं चारु	१०. २१. ७
त्वां यज्ञेष्वृत्विजमग्ने	३. १०. २
त्वां यज्ञैरवीवृधन्पवमान	९. ४. ९
त्वां रिहन्ति मातरो	९. १००. ७
त्वां वर्धन्ति क्षितयः	६. १. ५
त्वां वाजी हवते	६. २६. २
त्वां विश्वे अमृत	६. ७. ४
त्वां विश्वे सजोषसो	५. २१. ३
त्वां विष्णुर्बृहन्क्षयो	८. १५. ९
त्वां शुष्मिन्पुरुहूत	८. ९८. १२
त्वां सुतस्य पीतये	३. ४२. ९
त्वां सोम पवमानं	९. ८६. २४
त्वां स्तोमा अवीवृधन्	१. ५. ८
त्वां ह त्यदिन्द्रार्णसातौ	१. ६३. ६
त्वां हि मन्द्रतममर्कशोकै	६. ४. ७
त्वां हि ष्मा चर्षणयो	६. २. २
त्वां हि सत्यमद्रिवो	८. ४६. २
त्वां हि सुप्सरस्तमं	६. २६. २४
त्वां हीन्द्रावसे विवाचो	६. ३३. २
त्वां ह्यग्ने सदमित्समन्यवो	४. १. १
त्वादत्तेभी रुद्र शंतमेभिः	२. ३३. २
त्वामग्न आदित्यास	२. १. १३
त्वामग्न ऋतायवः	५. ८. १
त्वामग्ने अङ्गिरसो	५. ११. ६
त्वामग्ने अतिथिं पूर्व्यं	५. ८. २
त्वामग्ने दम आ विश्पतिं	२. १. ८
त्वामग्ने धर्णसिं विश्वधा	५. ८. ४
त्वामग्ने पितरमिष्टिभि	२. १. ९
त्वामग्ने पुष्करादध्यथर्वा	६. १६. १३
त्वामग्ने प्रथमं देवयन्तो	४. ११. ५
त्वामग्ने प्रथममायुमायवे	१. ३१. ११
त्वामग्ने प्रदिव आहुतं	५. ८. ७
त्वामग्ने मनीषिणः	३. १०. १
त्वामग्ने मनीषिणस्त्वां	८. ४४. १९
त्वामग्ने मानुषीरीळते	५. ८. ३
त्वामग्ने यजमाना	१०. ४५. ११
त्वामग्ने वसुपतिं	५. ४. १
त्वामग्ने वाजसातमं	५. १३. ५
त्वामग्ने समिधानं	५. ८. ६
त्वामग्ने समिधानो	७. ९. ६
त्वामग्ने स्वाध्यो मर्तासो	६. १६. ७
त्वामग्ने हरितो वावशाना	७. ५. ५
त्वामग्ने हविष्मन्तो	५. ९. १
त्वामच्छा चरामसि	९. १. ५
त्वामस्या व्युषि देव	५. ३. ८
त्वामिच्छवसस्पते	८. ६. २१
त्वामिदत्र वृणते	१०. ९१. ९
त्वामिदस्या उषसो	१०. १२२. ७
त्वामिदा ह्यो नरो	८. ९९. १
त्वामिद्धि त्वायवो नुनो	८. ९२. ३३
त्वामिद्धि सहसस्पुत्र	१. ४०. २
त्वामिद्धि हवामहे	६. ४६. १
त्वामिद्यवयुर्मम कामो	८. ७८. ९
त्वामिद्वृत्रहन्तम जनासो० उग्रं	५. ३५. ६
त्वामिद्वृत्रहन्तम जनासो० हवन्ते	८. ६. ३७
त्वामिद्वृत्रहन्तम सुतावन्तो	८. ९३. ३०
त्वामीळते अजिरं दूत्याय	७. ११. २
त्वामीळे अध द्विता	६. १६. ४
त्वामुग्रमवसे चर्षणीसहं	६. ४६. ६
त्वामु जातवेदसं	१०. १५०. ३
त्वामु ते स्वाभुवः	१०. २१. २
त्वा युजा तव तत्सोम	४. २८. १
त्वा युजा नि खिदत्	४. २८. २
त्वायेन्द्र सोमं सुषुमा	१. १०१. ९
त्वावतः पुरूवसो	८. ४६. १
त्वावतो हीन्द्र क्रत्वे	७. २५. ४
त्विषीमन्तो अध्वरस्येव	६. ६६. १०
त्वे अग्न आहवनानि	७. १. १७
त्वे अग्ने विश्वे अमृतासो	२. १. १४
त्वे अग्ने सुमतिं भिक्षमाणा	१ ७३. ७
त्वे अग्ने स्वाहुत प्रियासः	७. १६. ७
त्वे असुर्यं वसवो न्यृण्वन्	७. ५. ६
त्वे इदग्ने सुभगे यविष्ठ्य	१. ३६. ६
त्वे इन्द्राप्यभूम विप्रा	२. ११. १२
त्वे क्रतुमपि वृञ्जन्ति	१०. १२०. ३
त्वे धर्माण आसते	१०. २१. ३
त्वे धेनुः सुदुघा जातवेदो	१०. ६९. ८
त्वे पितो महानां देवानां	१. १८७. ६
त्वे राय इन्द्र तोशतमाः	१. १६९. ५
त्वे वसूनि पुर्वणीक	६. ५. २

त्वे वसूनि संगता विश्वा	८. ७८. ८
त्वे विश्वा तविषी सध्र्यग्	१. ५१. ७
त्वे विश्वा सरस्वति	२. ४१. १७
त्वेषं गणं तवसं खादिहस्तं	५. ५८. २
त्वेषं वयं रुद्रं यज्ञसाधं	१. ११४. ४
त्वेषं रूपं कृणुत उत्तरं	१. ९५. ८
त्वेषं रूपं कृणुते वर्णो	९. ७१. ८
त्वेषं शर्धो न मारुतं	६. ४८. १५
त्वेषामित्था समरणं	१. १५५. २
त्वेषस्ते धूम ऋण्वति	६. २. ६
त्वेषासो अग्नेरमवन्तो	१. ३६. २०
त्वे सु पुत्र शवसो	८. ९२. १४
त्वे सोम प्रथमा वृक्त	९. ११०. ७
त्वे ह यत्पितरश्चिन्न	७. १८. १
त्वोतासस्त्वावसा स्याम	९. ६१. २४
त्वोतासस्त्वा युजाप्सु	८. ६८. ९
त्वोतासो मघवन्निन्द्र	४. २९. ५
त्वोता वाज्यह्रयोऽभि	१. ७४. ८
दक्षस्य वादित जन्मनि	१०. ६४. ५
दक्षिणावतामिदिमानि	१. १२५. ६
दक्षिणावान्प्रथमो हूत	१०. १०७. ५
दक्षिणाश्वं दक्षिणा गां	१०. १०७. ७
दण्डा इवेद्गोअजनास	७. ३३. ६
ददानमिन्न ददभन्त	१. १४८. २
ददी रेक्णस्तन्वे ददिर्वसु	८. ४६. १५
दधन्नृतं धनयन्नस्य	१. ७१. ३
दधन्वे वा यदीमनु	२. ५. ३
दधानो गोमदश्ववत्	८. ४६. ५
दधामि ते मधुनो	८. १००. २
दधामि ते सुतानां	८. ३४. ५
दधिक्रां वः प्रथममश्विनो	७. ४४. १
दधिक्रामग्निमुषसं	३. २०. ५
दधिक्रासु नमसा	७. ४४. २
दधिक्रावाणं बुबुधानो	७. ४४. ३
दधिक्रावा प्रथमो	७. ४४. ४
दधिक्राव्ण इदु नु	४. ४०. १
दधिक्राव्ण इष ऊर्जो	४. ३९. ४
दधिक्राव्णो अकारिषं	४. ३९. ६
दधिष्वा जठरे सुतं	३. ४०. ५
दधुष्ट्वा भृगवो मानुषेष्वा	१. ५८. ६
दध्यङ् ह मे जनुषं	१. १३९. ९
दनो विश इन्द्र मृध्रवाचः	१. १७४. २
दभ्रं चिद्धि त्वावतः	८. ४५. ३२
दभ्रेभिश्चिच्छशीयांसं	४. ३२. ३
दमूनसो अपसो ये	५. ४२. १२
दर्शं नु विश्वदर्शतं	१. २५. १८
दर्शन्वत्र शृतपाँ	१०. २७. ६
दविद्युतत्या रुचा	९. ६४. २८
दश क्षिपः पूर्व्यं	३. २३. ३
दश क्षिपो युञ्जते	५. ४३. ४
दश ते कलशानां	४. ३२. १९
दश मह्यं पौतक्रतः	८. ५६. २
दश मासाञ्छशयानः	५. ७८. ९
दश रथान्प्रष्टिमतः	६. ४७. २४
दश राजानः समिता	७. ८३. ७
दश रात्रीरशिवेना	१. ११६. २४
दश श्यावा ऋधद्रयो	८. ४६. २३
दशस्यन्ता मनवे पूर्व्यं	८. २२. ६
दशस्यन्तो नो मरुतो	७. ५६. १७
दशस्या नः पुर्वणीक	६. ११. ६
दशानामेकं कपिलं	१०. २७. १६
दशावनिभ्यो दशकक्ष्येभ्यो	१०. ९४. ७
दशाश्वान्दश कोशान्	६. ४७. २३
दशेमं त्वष्टुर्जनयन्त	१. ९५. २
दस्मो हि ष्मा वृषणं	१. १२९. ३
दस्यूञ्छिम्यूँश्च पुरुहूत	१. १००. १८
दस्रा युवाकवः सुता	१. ३. ३
दस्रा हि विश्वमानुषङ्	८. २६. ६
दाता मे पृषतीनां राजा	८. ६५. १०
दादृहाणो वज्रमिन्द्रो	१. १३०. ४
दाधार क्षेममोको न	१. ६६. २
दाना मृगो न वारणः	८. ३३. ८
दानाय मनः सोमपावन्	१. ५५. ७
दानासः पृथुश्रवसः	८. ४६. २४
दा नो अग्ने धिया रयिं	७. १. ५
दा नो अग्ने बृहतो दाः	२. २. ७
दामानं विश्वचर्षणे	८. २३. २
दाशराज्ञे परियत्ताय	७. ८३. ८
दाशेम कस्य मनसा	८. ८४. ५
दासपत्नीरहिगोपा	१. ३२. ११

दिदृक्षन्त उषसो यामन्	३. ३०. १३
दिदृक्षेण्यः परि काष्ठासु	१. १४६. ५
दिवः पीयूषं पूर्व्यं	९. ११०. ८
दिवः पीयूषमुत्तमं	९. ५१. २
दिवक्षसो अग्निजिह्वा	१०. ६५. ७
दिवक्षसो धेनवो	३. ७. २
दिवश्चित्ते बृहतो	१. ५९. ५
दिवश्चिदस्य वरिमा	१. ५५. १
दिवश्चिदा ते रुचयन्त	३. ६. ७
दिवश्चिदा पूर्व्या जायमाना	३. ३९. २
दिवश्चिदा वोऽमवत्तरेभ्यो	१०. ७६. ५
दिवश्चिद्धा दुहितरं	४. ३०. ९
दिवश्चिद्रोचनादध्या	८. ८. ७
दिवस्कण्वास इन्दवो	१. ४६. ९
दिवस्परि प्रथमं जज्ञे	१०. ४५. १
दिवस्पृथिव्याः पर्योज	६. ४७. २७
दिवस्पृथिव्या अधि	९. ३१. २
दिवस्पृथिव्योरव आ	१०. ३५. २
दिवा चित्तमः कृण्वन्ति	१. ३८. ९
दिवा यान्ति मरुतो	१. १६१. १४
दिवि क्षयन्ता रजसः	७. ६४. १
दिवि ते नाभा परमो	९. ७९. ४
दिवि न केतुरधि धायि	१०. ९६. ४
दिवि मे अन्यः पक्षो	१०. ११९. ११
दिविस्पृशं यज्ञमस्माक	१०. ३६. ६
दिवि स्वनो यतते	१०. ७५. ३
दिवेदिवे सदृशीरन्यमर्धं	६. ४७. २१
दिवो धर्ता भुवनस्य	४. ५३. २
दिवो धामभिर्वरुण	७. ६६. १८
दिवो न तुभ्यमन्विन्द्र	६. २०. २
दिवो न यस्य रेतसो	१. १००. ३
दिवो न यस्य विधतो	६. ३. ७
दिवो न सर्गा असस्रग्र	९. ९७. ३०
दिवो न सानु पिप्युषी	९. १६. ७
दिवो न सानु स्तनयन्	९. ८६. ९
दिवो नाके मधुजिह्वा	९. ८५. १०
दिवो नाभा विचक्षणो	९. १२. ४
दिवो नो वृष्टिं मरुतो	५. ८३. ६
दिवो मानं नोत्सदन्	८. ६३. २
दिवो यः स्कम्भो धरुणः	९. ७४. २
दिवो रुक्म उरुचक्षा	७. ६३. ४
दिवो वराहमरुषं	१. ११४. ५
दिवो वा सानु स्पृशता	१०. ७०. ५
दिव्यं सुपर्णं वायसं	१. १६४. ५२
दिव्यः सुपर्णोऽव चक्षि	९. ९७. ३३
दिव्यन्यः सदनं चक्र	२. ४०. ४
दिव्या आपो अभि	७. १०३. २
दिशः सूर्यो न मिनाति	३. ३०. १२
दीदिवांसमपूर्व्यं	३. १३. ५
दीर्घं ह्यङ्कुशं यथा शक्तिं	१०. १३४. ६
दीर्घतन्तुर्बृहदुक्षायमग्निः	१०. ६९. ७
दीर्घतमा मामतेयो	१. १५८. ६
दीर्घस्ते अस्त्वङ्कुशो	८. १७. १०
दुराध्यो अदितिं स्रेवयन्तो	७. १८. ८
दुरो अश्वस्य दुर इन्द्र	१. ५३. २
दुरोकशोचिः क्रतुर्न	१. ६६. ३
दुर्गे चिन्नः सुगं कृधि	८. ९३. १०
दुर्मन्त्वत्रामृतस्य नाम	१०. १२. ६
दुहन्ति सप्तैकामुप	८. ७२. ७
दुहानः प्रत्नमित्पयः	९. ४२. ४
दुहान ऊधर्दिव्यं	९. १०७. ५
दुहीयन्मित्रधितये	१. १२०. ९
दूणाशं सख्यं तव	६. ४५. २६
दूतं वो विश्ववेदसं	४. ८. १
दूरं किल प्रथमा	१०. १११. ८
दूरमित पणयो वरीय	१०. १०८. ११
दूराच्चिदा वसतो अस्य	६. ३८. २
दूरादिन्द्रमनयन्ना सुतेन	७. ३३. २
दूरादिहेव यत्सत्यरुणप्सु	८. ५. १
दूरे तन्नाम गुह्यं पराचै	१०. ५५. १
दृळ्हा चिदस्मा अनु	१. १२७. ४
दृळ्हा चिद्या वनस्पतीन्	५. ८४. ३
दृतेरिव तेऽवृकमस्तु	६. ४८. १८
दृशानो रुक्म उर्विया	१०. ४५. ८
दृशेन्यो यो महिना	१०. ८८. ७
देवंदेवं राधसे	७. ७९. ५
देवंदेवं वोऽवस	८. १२. १९
देवंदेवं वोऽवसे	८. २७. १३
देवं नरः सवितारं	३. ६२. १२
देवं वो अद्य सवितारमेषे	५. ४०. १

देवं वो देवयज्यया	५. २१. ४
देव त्वष्टर्यद्ध चारुत्व	१०. ७०. ९
देव बर्हिर्वर्धमानं	२. ३. ४
देवयन्तो यथा मतिमच्छा	१. ६. ६
देवस्त्वष्टा सविता	३. ५५. १९
देवस्य वयं सवितुः	६. ७१. २
देवस्य सवितुर्वयं	३. ६२. ११
देवहितिं जुगुपुर्द्वादशस्य	७. १०३. ९
देवाः कपोत इषितो	१०. १६५. १
देवा एतस्यामवदन्त	१०. १०९. ४
देवानां चक्षुः सुभगा	७. ७७. ३
देवानां दूतः पुरुध	३. ५४. १९
देवानां नु वयं जाना	१०. ७२. १
देवानां पत्नीरुशती	५. ४६. ७
देवानां भद्रा सुमति	१. ८९. २
देवानां माने प्रथमा	१०. २७. २३
देवानां युगे प्रथमे	१०. ७२. ३
देवानामिद्वो महत्तदा	८. ८३. १
देवान्वसिष्ठो अमृतान्	१०. ६५. १५ १०. ६६. १५
देवान्वा यच्चकृमा	१. १८५. ८
देवान्हुवे बृहच्छ्रवसः	१०. ६६. १
देवाव्यो नः परिषिच्यमानाः	९. ९७. २६
देवाश्चिरे अमृता	१०. ६९. ९
देवाश्चित्ते असुर्य	२. २३. २
देवाश्चित्ते असुर्याय	७. २१. ७
देवास आयन्परशूँरबिभ्रन्	१०. २८. ८
देवासस्त्वा वरुणो मित्रो	१. ३६. ४
देवासो हि ष्मा मनवे	८. २७. १४
देवीं वाचमजनयन्त	८. १००. ११
देवीः षळुर्वीरुरु नः	१०. १२८. ५
देवी दिवो दुहितरा	१०. ७०. ६
देवी देवस्य रोदसी	७. ९७. ८
देवी देवेभिर्यजते	४. ५६. २
देवी यदि तविषी	१. ५६. ४
देवीर्द्वारो वि श्रयध्वं	५. ५. ५
देवेन नो मनसा देव	१. ९१. २३
देवेभिर्देव्यदितेऽरिष्ट	८. १८. ४
देवेभिर्निर्विषितो यज्ञियेभि	१०. ८८. ३
देवेभ्यः कमवृणीत	१०. १३. ४

देवेभ्यस्त्वा मदाय	९. ८. ५
देवेभ्यस्त्वा वृथा	९. १०९. ११
देवेभ्यो हि प्रथमं	४. ५४. २
देवैर्नो देव्यदितिर्नि० तन्नो	१. १०६. ७
देवैर्नो देव्यदितिर्नि० नहि	४. ५५. ७
देवो देवानामसि	१. ९४. १३
देवो देवान्परिभूर्ऋतेन	१०. १२. २
देवो देवाय धारयेन्द्राय	९. ६. ७
देवो न यः पृथिवीं	१. ७३. ३
देवो न यः सविता	१. ७३. २
देवो भगः सविता	५. ४२. ५
देवो वो द्रविणोदाः	७. १६. ११
दैवी पूर्तिर्दक्षिणा	१०. १०७. ३
दैव्या होतारा प्रथमा न्यृञ्जे	३. ४. ७ ३. ७. ८
दैव्या होतारा प्रथमा पुरोहित	१०. ६६. १३
दैव्या होतारा प्रथमा विदुष्टर	२. ३. ७
दैव्या होतारा प्रथमा सुवाचा	१०. ११०. ७
दोहेन गामुप शिक्षा	१०. ४२. २
द्यामिन्द्रो हरिधायसं	३. ४४. ३
द्यावा चिदस्मै पृथिवी	२. १२. १३
द्यावा नः पृथिवी इमं	२. ४१. २०
द्यावा नो अद्य पृथिवी	१०. ३५. ३
द्यावापृथिवी जनयन्नभि	१०. ६६. ९
द्यावाभूमी अदिते त्रासीथां	७. ६२. ४
द्यावा यमग्निं पृथिवी	१०. ४६. ९
द्यावा ह क्षामा प्रथमे	१०. १२. १
द्यावो न यस्य पनयन्त्यभ्वं	६. ४. ३
द्यावो न स्तृभिश्चितयन्त	२. ३४. २
द्युक्षं सुदानुं तविषीभि	८. ८८. २
द्युतद्यामानं बृहतीमृतेन	५. ८०. १
द्युतानं वो अतिथिं	६. १५. ४
द्युभिरक्तुभिः परि	१. ११२. २५
द्युभिर्हितं मित्रमिव	१०. ७. ५
द्युमत्तमं दक्षं धेह्यस्मे	६. ४४. ९
द्युम्नी वां स्तोमो अश्विना	८. ८७. १
द्युम्नेषु पृतनाज्ये	३. ३७. ७
द्यौर्न य इन्द्राभि भूमार्य	६. २०. १
द्यौर्मे पिता जनिता	१. १६४. ३३
द्यौर्वः पिता पृथिवी	१. १९१. ६

द्यौश्च त्वा पृथिवी	३. ६. ३
द्यौश्च नः पृथिवी च	१०. ३६. २
द्यौश्चिदस्यामवाँ अहेः	१. ५२. १०
द्यौष्पितः पृथिवि	६. ५१. ५
द्रप्सः समुद्रमभि	१०. १२३. ८
द्रप्समपश्यं विषुणे	८. ९६. १४
द्रप्सश्चस्कन्द प्रथमाँ	१०. १७. ११
द्रवतां त उषसा	३. १४. ३
द्रविणोदाः पिपीषति	१. १५. ९
द्रविणोदा ददातु नो	१. १५. ८
द्रविणोदा द्रविणस	१. ९६. ८
द्रविणोदा द्रविणसो	१. १५. ७
द्रापिं वसानो यजतो	९. ८६. १४
द्रुहं जिघांसन्ध्वरस	४. २३. ७
द्रुहो निषत्ता पृशनी	१०. ७३. २
द्रुन्नः सर्पिरासुतिः	२. ७. ६
द्वयाँ अग्ने रथिनो	६. २७. ८
द्वादश द्यून्यदगोह्यस्यातिथ्ये	४. ३३. ७
द्वादश प्रधयश्चक्रमेकं	१. १६४. ४८
द्वादशारं नहि तज्जराय	१. १६४. ११
द्वाविमौ वातौ वात	१०. १३७. २
द्वा सुपर्णा सयुजा	१. १६४. २०
द्विता यदीं कीस्तासो	१. १२७. ७
द्विताय मृक्तवाहसे	५. १८. २
द्विता यो वृत्रहन्तमो	८. ९३. ३२
द्विता वि वव्रे सनजा	१. ६२. ७
द्विता व्यूर्ण्वन्नमृतस्य	९. ९४. २
द्विधा सूनवोऽसुरं	१०. ५६. ६
द्विमाता होता विदथेषु	३. ५५. ७
द्विर्यं पञ्च जीजनन्	४. ६. ८
द्विर्यं पञ्च स्वयशसं	९. ९८. ६
द्विषो नो विश्वतोमुखाति	१. ९७. ७
द्वे इदस्य क्रमणे स्वर्दृशो	१. १५५. ५
द्वे ते चक्रे सूर्ये ब्रह्माण	१०. ८५. १६
द्वे नप्तुर्देववतः शते	७. १८. २२
द्वे विरूपे चरतः	१. ९५. १
द्वेष्टि श्वश्रूरप जाया	१०. ३४. ३
द्वे समीची बिभृतश्चरन्तं	१०. ८८. १६
द्वे स्रुती अश्रृणवं	१०. ८८. १५
धनं न स्पन्द्रं बहुलं	१०. ४२. ५

धनुर्हस्तादाददानो	१०. १८. ९
धन्या चिद्धि त्वे धिषणा	६. ११. ३
धन्व च यत्कृन्तत्रं	१०. ८६. २०
धन्वना गा धन्वनाजिं	६. ७५. २
धन्वन्त्स्रोतः कृणुते	१. ९५. १०
धर्ता दिवः पवते	९. ७६. १
धर्ता दिवो रजसस्पृष्ट	३. ४९. ४
धर्तारो दिव ऋभवः	१०. ६६. १०
धर्मणा मित्रावरुणा	५. ६३. ७
धाता धातॄणां भुवनस्य	१०. १२८. ७
धानावन्तं करम्भिण	३. ५२. १
धामन्ते विश्वं भुवनमधि	४. ५८. ११
धायोभिर्वा यो युज्येभि	६. ३. ८
धारयन्त आदित्यासो	२. २७. ४
धारावरा मरुतो धृष्ण्वोजसो	२. ३४. १
धासिं कृण्वान ओषधी	८. ४३. ७
धियं पूषा जिन्वतु	२. ४०. ६
धियं वो अप्सु दधिषे	५. ४५. ११
धिया चक्रे वरेण्यो	३. २७. ९
धिषा यदि धिषण्यन्तः	४. २१. ६
धिष्व वज्रं गभस्त्यो	६. ४५. १८
धिष्वा शवः शूर येन	२. ११. १८
धीभिः सातानि काण्वस्य	८. ४. २०
धीभिरर्वद्भिरर्वतो वाजाँ	६. ४५. १२
धीभिर्हिन्वन्ति वाजिनं	९. १०६. ११
धीरा त्वस्य महिना	७. ८६. १
धीरासः पदं कवयो	१. १४६. ४
धीरो ह्यस्यद्मसद्विप्रो	८. ४४. २९
धुनेतयः सुप्रकेतं	४. ५०. २
धूनुथ द्यां पर्वतान्	५. ५७. ३
धृतव्रताः क्षत्रिया	१०. ६६. ८
धृतव्रता आदित्या	२. २९. १
धृतव्रतो धनदाः	६. १९. ५
धृषतश्चिद्धृषन्मनः	८. ६२. ५
धृषत्पिब कलशे	६. ४७. ६
धेनुं न त्वा सूयवसे	७. १८. ४
धेनुः प्रत्नस्य काम्यं	३. ५८. १
धेनुर्जिन्वतमुत जिन्वतं	८. ३५. १८
धेनुष्ट इन्द्र सूनृता	८. १४. ३
ध्रुवं ज्योतिर्निहितं	६. ९. ५

ध्रुवं ते राजा वरुणो	१०. १७३. ५
ध्रुवं ध्रुवेण हविषाभि	१०. १७३. ६
ध्रुवा एव वः पितरो	१०. ९४. १२
ध्रुवा द्यौर्ध्रुवा पृथिवी	१०. १७३. ४
ध्रुवासु त्वासु क्षितिषु	७. ८८. ७
ध्वस्रयोः पुरुषन्त्योरा	९. ५८. ३
नकिः परिष्टिर्मघवन्	८. ८८. ६
नकिः सुदासो रथं	७. ३२. १०
नकिरस्य शचीनां	८. ३२. १५
नकिरस्य सहन्त्य	१. २७. ८
नकिरिन्द्र त्वदुत्तरो	४. ३०. १
नकिरेषां निन्दिता	३. ३९. ४
नकिर्देवा मिनीमसि	१०. १३४. ७
नकिष्टं कर्मणा नशद्	८. ७०. ३
नकिष्टं कर्मणा नशन्न	८. ३१. १७
नकिष्ट एता व्रता	१. ६९. ४
नकिष्ट्वद्रथीतरो हरी	१. ८४. ६
नकीं वृधीक इन्द्र ते	८. ७८. ४
नकीमिन्द्रो निकर्तवे	८. ७८. ५
नकी रेवन्तं सख्याय	८. २१. १४
नक्तोषासा वर्णमामेम्याने	१. ९६. ५
नक्तोषासा सुपेशसा	१. १३. ७
नक्षद्ध्वमरुणीः पूर्व्यं	१. १२१. ३
नक्षद्धोता परि सद्म	१. १७३. ३
नक्षन्त इन्द्रमवसे	८. ५४. २
न क्षोणीभ्यां परिभ्वे	२. १६. ३
न घा त्वद्रिगप वेति	१०. ४३. २
न घा राजेन्द्र आ दभन्नो	१. १७८. २
न घा वसुर्नि यमते	६. ४५. २३
न घा स मामप जोषं	४. २७. २
न घेमन्यदा पपन	८. २. १७
न जामये तान्वो	३. ३१. २
न तं जिनन्ति बहवो	४. २५. ५
न तं तिग्मं चन त्यजो	८. ४७. ७
न तं राजानावदिते	१०. ३९. ११
न तं विदाथ य इमा	१०. ८२. ७
न त इन्द्र सुमतयो न	७. १८. २०
न तद्दिवा न पृथिव्यानु	६. ५२. १
न तमंहो न दुरितं कुतश्चन	२. २३. ५
न तमंहो न दुरितं देवासो	१०. १२६. १
न तमंहो न दुरितानि	७. ८२. ७
न तमग्ने अरातयो	८. ७१. ४
न तमश्नोति कश्चन	१०. ६२. ९
न तस्य मायया चन	८. २३. १५
न तस्य विद्म तदु षु	१०. ४०. ११
न ता अर्वा रेणुककाटो	६. २८. ४
न ता नशन्ति न दभाति	६. २८. ३
न ता मिनन्ति मायिनो	३. ५६. १
न तिष्ठन्ति न नि मिषन्त्येते	१०. १०. ८
न ते अदेवः प्रदिवो	१०. ३७. ३
न ते अन्तः शवसो	६. २९. ५
न ते गिरो अपि मृष्ये	७. २२. ५
न ते त इन्द्राभ्यस्मदृष्वा	५. ३३. ३
न ते दूरे परमा चिद्	३. ३०. २
न ते वर्तास्ति राधस	८. १४. ४
न ते विष्णो जायमानो	७. ९९. २
न ते सखा सख्यं	१०. १०. २
न ते सव्यं न दक्षिणं	८. २४. ५
न त्वद्धोता पूर्वो अग्ने	५. ३. ५
न त्वा गभीरः पुरुहूत	३. ३२. १६
न त्वा देवास आशत	८. ९७. ९
न त्वा बृहन्तो अद्रयो	८. ८८. ३
न त्वा रासीयाभिशस्तये	८. १९. २६
न त्वा वरन्ते अन्यथा	४. ३२. ८
न त्वावाँ अन्यो दिव्यो	७. ३२. २३
न त्वा शतं चन हुतो	९. ६१. २७
नदं न भिन्नममुया	१. ३२. ८
नदं व ओदतीनां	८. ६९. २
न दक्षिणा वि चिकिते	२. २७. ११
नदस्य मा रुधतः काम	१. १७९. ४
न दुष्टुती मर्त्यो विन्दते	७. ३२. २१
न देवानामति व्रतं	१०. ३३. ९
न देवानामपि ह्नुतः	८. ३१. ७
न द्याव इन्द्रमोजसा	८. ६. १५
न नूनं ब्रह्मणामृणं	८. ३२. १६
न नूनमस्ति नो श्वः	१. १७०. १
न पञ्चभिर्दशभिर्वष्ट्यारभं	५. ३४. ५
न पर्वता न नद्यो वरन्त	५. ५५. ७
नपाता शवसो महः	८. २५. ५
नपातो दुर्गहस्य मे	८. ६५. १२

न पापासो मनामहे	८. ६१. ११
न पूषणं मेथामसि	१. ४२. १०
नप्तीभिर्यो विवस्वतः	९. १४. ५
न प्रमिये सवितुर्दैव्यस्य	४. ५४. ४
न भोजा मम्रुर्न न्यर्थ	१०. १०७. ८
नमः पुरा ते वरुणोत	२. २८. ८
नम इदुग्रं नम आ	६. ५१. ८
न म इन्द्रेण सख्यं	२. १८. ८
न मत्स्त्री सुभसत्तरा	१०. ८६. ६
नमसेदुप सीदत दध्ने	९. ११. ६
नमस्ते अग्न ओजसे	८. ७५. १०
नमस्यत हव्यदातिं	३. २. ८
न मा गरन्नद्यो मातृतमा	१. १५८. ५
न मा तमन्न श्रमन्नोत	२. ३०. ७
न मा मिमेथ न जिहीळ	१०. ३४. २
न मृत्युरासीदमृतं न	१०. १२९. २
न मृषा श्रान्तं यदवन्ति	१. १७९. ३
नमो दिवे बृहते	१. १३६. ६
नमो महद्भ्यो नमो	१. २७. १३
नमो मित्रस्य वरुणस्य	१०. ३७. १
नमो वाके प्रस्थिते	८. ३५. २३
न यं जरन्ति शरदो	६. २४. ७
न यं दिप्सन्ति दिप्सवो	१. २५. १४
न यं दुध्रा वरन्ते	८. ६६. २
न यं रिपवो न रिषण्यवो	१. १४८. ५
न यं विविक्तो रोदसी	८. १२. २४
न यं शुक्रो न दुराशीर्न	८. २. ५
न यं हिंसन्ति धीतयो	६. ३४. ३
न यः संपृच्छे न	८. १०१. ४
न य ईषन्ते जनुषोऽया	६. ६६. ४
न यजमान रिष्यसि	८. ३१. १६
न यत्परो नान्तर	२. ४१. ८
न यत्पुरा चकृमा कद्ध	१०. १०. ४
नयसीद्वति द्विषः	६. ४५. ६
न यस्य ते शवसान	८. ६८. ८
न यस्य देवा देवता	१. १००. १५
न यस्य द्यावापृथिवी अनु	१. ५२. १४
न यस्य द्यावापृथिवी न	१०. ८९. ६
न यस्य वर्ता जनुषा	४. २०. ७
न यस्य सातुर्जनितोरवारि	४. ६. ७
न यस्येन्द्रो वरुणो	२. ३८. ९
न यातव इन्द्र जूजुवुर्नो	७. २१. ५
न युष्मे वाजबन्धवो	८. ६८ १९
न ये दिवः पृथिव्या	१. ३३. १०
न योरुपब्दिरश्व्यः	१. ७४. ७
न यो वराय मरुतामिव	१. १४३. ५
नरा गौरेव विद्युतं	७. ६९. ६
नरा दंसिष्ठावत्रये	१०. १४३. ३
नरा वा शंसं पूषण	१०. ६४. ३
नराशंसं वाजिनं वाजयन्	१. १०६. ४
नराशंसं सुधृष्टममपश्यं	१. १८. ९
नराशंसः प्रति धामान्यञ्जन्	२. ३. २
नराशंसः सुषूदतीमं	५. ५. २
नराशंसमिह प्रियमस्मिन्	१. १३. ३
नराशंसस्य महिमानमेषां	७. २. २
नराशंसो नोऽवतु	१०. १८२. २
न रेवता पणिना	४. २५. ७
नरो ये के चास्मदा	१०. २०. ८
नवं नु स्तोममग्नये	७. १५. ४
नवग्वासः सुतसोमास	५. २९. १२
नव यदस्य नवतिं च	५. २९. ६
नव यो नवतिं पुरो	८. ९३. २
न वा अरण्यानिर्हन्त्यन्य	१०. १४६. ५
न वा उ एतन्म्रियसे	१. १६२. २१
न वा उ ते तन्वा तन्वं	१०. १०. १२
न वा उ देवाः क्षुधमिद्	१०. ११७. १
न वा उ मां वृजने	१०. २७. ५
न वा उ सोमो वृजिनं	७. १०४. १३
नवानां नवतीनां विषस्य	१. १९१. १३
नवा नो अग्न आ भर	५. ६. ८
न वि जानामि यदिवेदमस्मि	१. १६४. ३७
न वीळवे नमते न	६. २४. ८
न वेपसा न तन्यतेन्द्रं	१. ८०. १२
न वो गुहा चकृम भूरि	१०. १००. ७
नवोनवो भवति जायमानो	१०. ८५. १९
नव्यं तदुक्थ्यं हितं	१. १०५. १२
न संस्कृतं प्र मिमीतो	५. ७६. २
न स जीयते मरुतो	५. ५४. ७
न स राजा व्यथते	५. ३७. ४
न स सखा यो न	१०. ११७. ४

न स स्वो दक्षो वरुण	७. ८६. ६
न सायकस्य चिकिते	३. ५३. २३
न सीमदेव आपदिषं	८. ७०. ७
न सेशे यस्य रम्बते	१०. ८६. १६
न सेशे यस्य रोमशं	१०. ८६. १७
न सोम इन्द्रमसुतो	७. २६. १
नहि ग्रभायारणः	७. ४. ८
नहि ते अग्ने वृषभ	८. ६०. १४
नहि ते क्षत्रं न सहो	१. २४. ६
नहि ते पूर्तमक्षिपद्	६. १६. १८
नहि ते शूर राधसो	८. ४६. ११
नहि तेषाममा चन	१०. १८५. २
नहि त्वा रोदसी उभे	१. १०. ८
नहि त्वा शूर देवा न	८. ८१. ३
नहि त्वा शूरो न तुरो	६. २५. ५
नहि देवो न मर्त्यो	१. १९. २
नहि नु ते महिमनः	६. २७. ३
नहि नु यादधीमसीन्द्रं	१. ८०. १५
नहि मन्युः पौरुषेय	८. ७१. २
नहिं मे अक्षिपच्चना	१०. ११९. ६
नहि मे अस्त्यघ्न्या	८. १०२. १९
नहि मे रोदसी उभे	१०. ११९. ७
नहि वः शत्रुर्विविदे	१. ३९. ४
नहि व ऊतिः पृतनासु	७. ५९. ४
नहि वश्चरमं चन	७. ५९. ३
नहि वां वव्रयामहे	८. ४०. २
नहि वामस्ति दूरके	१. २२. ४
नहि वो अस्त्यर्भको	८. ३०. १
नहि षस्तव नो मम	८. ३३. १६
नहि ष्म यद्ध वः पुरा	८. ७. २१
नहि ष्मा ते शतं	४. ३१. ९
नहि स्थूर्यृतुथा यातमस्ति	१०. १३१. ३
नही नु वो मरुतो	१. १६७. ९
नह्यङ्ग नृतो त्वदन्यं	८. २४. १२
नह्यङ्ग पुरा चन जज्ञे	८. २४. १५
नह्यन्यं बळाकरं मर्डितारं	८. ८०. १
नह्यस्या नाम गृभ्णामि	१०. १४५. ४
नाकस्य पृष्ठे अधि	१. १२५. ५
नाके सुपर्णमुपपप्तिवांसं	९. ८५. ११
नाके सुपर्णमुप यत्पतन्तं	१०. १२३. ६

नाना चक्राते यम्या	३. ५५. ११
नानानं वा उ नो धियो	९. ११२. १
नाना हि त्वा हवमाना	१. १०२. ५
नाना ह्यग्नेऽवसे स्पर्धन्ते	६. १४. ३
नानौकांसि दुर्यो विश्वमायुर्वि	२. ३८. ५
नापाभूत न वोऽतीतृषामा	४. ३४. ११
नाभा नाभिं न आ ददे	९. १०. ८
नाभा पृथिव्या धरुणो	९. ७२. ७
नाभिं यज्ञानां सदनं	६. ७. २
नाभ्या आसीदन्तरिक्षं	१०. ९०. १४
नामानि ते शतक्रतो	३. ३७. ३
नावा न क्षोदः प्रदिशः	१०. ५६. ७
नावेव नः पारयतं	२. ३९. ४
नासत्याभ्यां बर्हिरिव	१. ११६. १
नासत्या मे पितरा	३. ५४. १६
नासदासीन्नो सदासीत्	१०. १२९. १
नास्माकमस्ति तत्तर	८. ६७. १९
नास्मै विद्युन्न तन्यतुः	१. ३२. १३
नास्य वर्ता न तरुता	६. ६६. ८
नाहं तं वेद दभ्यं	१०. १०८. ४
नाहं तं वेद य इति	१०. २७. ३
नाहं तन्तुं न वि	६. ९. २
नाहं वेद भ्रातृत्वं	१०. १०८. १०
नाहमतो निरया	४. १८. २
नाहमिन्द्राणि रारण	१०. ८६. १२
नि काव्या वेधसः	१. ७२. १
निक्रमणं निषदनं	१. १६२. १४
निखातं चिद्यः पुरुसंभृतं	८. ६६. ४
नि गव्यता मनसा	३. ३१. ९
नि गव्यवोऽनवो	७. १८. १४
नि गावो गोष्ठे असदन्नि	१. १९१. ४
नि ग्रामासो अविक्षत	१०. १२७. ५
निचेतारो हि मरुतो	७. ५७. २
नि तद्दधिषेऽवरं परं	१०. १२०. ७
नितिक्ति यो वारणमन्न	६. ४. ५
नि तिग्ममभ्यंशुं	८. ७२. २
नि तिग्मानि भ्राशयन्	१०. ११६. ५
नित्यं न सूनुं मधु	१. १६६. २
नित्यश्चाकन्यात्स्वपति	१०. ३१. ४
नित्यस्तोत्रो वनस्पति	९. १२. ७

नित्ये चिन्नु यं सद्ने	१. १४८. ३
नि त्वा दधे वर आ	३. २३. ४
नि त्वा दधे वरेण्यं	३. २७. १०
नि त्वा नक्ष्य विश्पते	७. १५. ७
नि त्वामग्ने मनुर्दधे	१. ३६. १९
नि त्वा यज्ञस्य साधनमग्ने	१. ४४. ११
नि त्वा वसिष्ठा अह्वन्त	१०. १२२. ८
नि त्वा होतारमृत्विजं	१. ४५. ७
नि दुरोणे अमृतो	३. १. १८
नि दुर्ग इन्द्र श्नथिह्यमित्रा	७. २५. २
निधीयमानमपगूळ्हमप्सु	१०. ३२. ६
नि नो होता वरेण्यः	१. २६. २
नि पर्वतः साद्यप्रयुच्छन्	२. ११. ८
नि पस्त्यासु त्रितः	१०. ४६. ६
निमिषश्चिज्जवीयसा	८. ७३. २
नि यद्यामाय वो गिरिर्नि	८. ७. ५
नि यद्युवेथे नियुतः	१. १८०. ६
नि यद्वृणक्षि श्वसनस्य	१. ५४. ५
नियुत्वन्तो ग्रामजितो	५. ५४. ८
नियुत्वान्वायवा गह्ययं	२. ४१. २
नियुवाना नियुतः	७. ९१. ५
नि येन मुष्टिहत्यया	१. ८. २
नि ये रिणन्त्योजसा	५. ५६. ४
निरग्नयो रुरुचुर्निरु	८. ३. २०
निराविध्यद्गिरिभ्य आ	८. ७७. ६
निराहावान्कृणोतन	१०. १०१. ५
निरिणानो वि धावति	९. १४. ४
निरिन्द्र बृहतीभ्यो	८. ३. १९
निरिन्द्र भूम्या अधि	१. ८०. ४
निरु स्वसारमस्कृतोषसं	१०. १२७. ३
निर्मथितः सुधित आ	३. २३. १
निर्माया उ त्ये असुरा	१०. १२४. ५
निर्यत्पूतेव स्वधितिः	७. ३. ९
निर्यदीं बुध्नान्महिषस्य	१. १४१. ३
निर्युवाणो अशस्तीर्नियुत्वाँ	४. ४८. २
नि वर्तध्वं मानु गाता	१०. १९. १
नि वेवेति पलितो दूत	३. ५५. ९
नि वो यामाय मानुषो	१. ३७. ७
नि शत्रोः सोम वृष्ण्यं	९. १९. ७
नि शुष्ण इन्द्र धर्णसिं	८. ६. १४
नि शुष्ममिन्दवेषां	९. ५२. ४
निश्चर्मण ऋभवो	१. ११०. ८
निश्चर्मणो गामरिणीत	१. १६१. ७
नि षसाद धृतव्रतो	१. २५. १०
नि षीमिदत्र गुह्या	३. ३८. ३
नि षु ब्रह्म जनानां	८. ५. १३
नि षु सीद गणपते	१०. ११२. ९
नि षू नमातिमतिं	१. १२९. ५
निष्कं वा घा कृणवते	८. ४७. १५
नि ष्वापया मिथूदृशा	१. २९. ३
निष्षिध्वरीरोषधीराप	८. ५९. २
निष्षिध्वरीस्त ओषधी	३. ५५. २२
नि सर्वसेन इषुधीँरसक्त	१. ३३. ३
नि सामनामिषिरामिन्द्र	३. ३०. ९
नि होता होतृषदने	२. ९. १
नीचावया अभवद्	१. ३२. ९
नीचा वर्तन्त उपरि	१०. ३४. ९
नीचीनबारं वरुणः	५. ८५. ३
नीललोहितं भवति	१०. ८५. २८
नू अन्यत्रा चिदद्रिव	८. २४. ११
नू इत्था ते पूर्वथा	१. १३२. ४
नू इन्द्र राये वरिवस्कृधी	७. २७. ५
नू इन्द्र शूर स्तवमान	७. १९. ११
नू गृणानो गृणते प्रत्न	६. ३९. ५
नू च पुरा च सदनं	१. ९६. ७
नू चित्स भ्रेषते जनो	७. २०. ६
नू चित्सहोजा अमृतो	१. ५८. १
नू चिन्न इन्द्रो मघवा	७. २७. ४
नू चिन्नु ते मन्यमानस्य	७. २२. ८
नू त आभिरभिष्टिभिस्तव	५. ३८. ५
नू ते पूर्वस्यावसो	२. ४. ८
नूत्ना इदिन्द्र ते वयमूती	८. २१. ७
नू त्वामग्न ईमहे वसिष्ठा	७. ७. ७
	७. ८. ७
नू देवासो वरिवः कर्तना	७. ४८. ४
नूनं तदिन्द्र दद्धि नो	८. १३. ५
नूनं न इन्द्रापराय च	६. ३३. ५
नूनं पुनानोऽविभिः	९. १०७. २

नूनं सा ते प्रति वरं	२. ११. २१ २. १५. १० २. १६. ९ २. १७. ९ २. १८. ९ २. १९. ९ २. २०. ९
नू न इद्धि वार्यमासा	५. १७. ५
नू न इन्द्रावरुणा	६. ६८. ८
नू न एहि वार्यमग्ने	५. १६. ५
नूनमर्च विहायसे	८. २३. २४
नू नव्यसे नवीयसे	९. ९. ८
नू नश्चित्रं पुरुवाजाभिरूती	६. १०. ५
नू नस्त्वं रथिरो देव	९. ९७. ४८
नू नो अग्न ऊतये	५. १०. ६
नू नो अग्नेऽवृकेभिः	६. ४. ८
नू नो गोमद्वीरवद्धेहि	७. ७५. ८
नू नो रयिं पुरुवीरं	४. ४४. ६
नू नो रयिं महामिन्दो	९. ४०. ३
नू नो रयिं रथ्यं	६. ४९. १५
नू नो रयिमुप मास्व	९. ९३. ५
नू नो रास्व सहस्रवत्	३. १३. ७
नू म आ वाचमुप याहि	६. २१. ११
नू मन्वान एषां देवाँ	५. ५२. १५
नू मर्तो दयते सनिष्यन्	७. १००. १
नू मित्रो वरुणो अर्यमा	७. ६२. ६ ७. ६३. ६
नू मे गिरो नासत्याश्विना	८. ८५. ९
नू मे ब्रह्माण्यग्न उच्छशाधि	७. १. २० ७. १. २५
नू मे हवमा शृणुतं	७. ६७. १० ७. ६९. ८
नू रोदसी अभिष्टुते	७. ३९. ७ ७. ४०. ७
नू रोदसी अहिना	४. ५५. ६
नू रोदसी बृहद्भिर्नो	४. ५६. ४
नू ष्टुत इन्द्र नू गृणान	४. १६. २१ ४. १७. २१ ४. १९. ११ ४. २०. ११ ४. २१. ११ ४. २२. ११ ४. २३. ११ ४. २४. ११
नू ष्ठिरं मरुतो वीरवन्त	१. ६४. १५
नू सद्मानं दिव्यं नंशि	६. ५१. १२
नृचक्षसं त्वा वयमिन्द्र	९. ८. ९
नृचक्षसो अनिमिषन्तो	१०. ६३. ४
नृचक्षा एष दिवो	१०. १३९. २
नृचक्षा रक्षः परि	१०. ८७. १०
नृणामु त्वा नृतमं	३. ५१. ४
नृधूतो अद्रिषुतो	९. ७२. ४
नृबाहुभ्यां चोदितो	९. ७२. ५
नृभिर्धूतः सुतो अश्नैरव्यो	८. २. २
नृभिर्येमानो हर्यतो	९. १०७. १६
नृवत्त इन्द्र नृतमाभिरूती	६. १९. १०
नृवद्दस्रा मनोयुजा	८. ५. २
नृवद्वसो सदमिद्धेह्यस्मे	६. १. १२
नेतार ऊ षु णस्तिरो	१०. १२६. ६
नेमिं नमन्ति चक्षसा	८. ९७. १२
नेशत्तमो दुधितं रोचत	४. १. १७
नेह भद्रं रक्षस्विने	८. ४७. १२
नैतावदन्ये मरुतो	७. ५७. ३
नैतावदेना परो अन्य	१०. ३१. ८
न्यक्रतून्ग्रथिनो मृध्रवाचः	७. ६. ३
न्यक्रन्दयन्नुपयन्त	१०. १०२. ५
न्यग्निं जातवेदसं दधाता	५. २२. २
न्यग्निं जातवेदसं होत्रवाहं	५. २६. ७
न्यग्ने नव्यसा वचस्तनूषु	८. ३९. २
न्यग्वातोऽव वाति	१०. ६०. ११
न्यघ्न्यस्य मूर्धनि चक्रं	१. ३०. १९
न्यर्बुदस्य विष्टपं वर्ष्माणं	८. ३२. ३
न्यस्मै देवी स्वधिति	५. ३२. १०
न्याविध्यदिलीबिशस्य	१. ३३. १२
न्यु प्रियो मनुषः सादि	७. ७३. २
न्यू षु वाचं प्र महे	१. ५३. १
पञ्चेव चर्चरं जारं	१०. १०६. ७
पञ्च जना मम होत्रं	१०. ५३. ५
पञ्च पदानि रुपो	१०. १३. ३
पञ्चपादं पितरं द्वादशाकृतिं	१. १६४. १२

पश्चारे चक्रे परिवर्तमाने	१. १६४. १३
पतङ्गमक्तमसुरस्य	१०. १७७. १
पतङ्गो वाचं मनसा	१०. १७७. २
पताति कुण्डृणाच्या	१. २९. ६
पतिर्भव वृत्रहन्त्सूनृतानां	३. ३१. १८
पतिर्ह्यध्वराणामग्ने	१. ४४. ९
पत्तो जगार प्रत्यञ्चमत्ति	१०. २७. १३
पत्नीवन्तः सुता इम	८. ९३. २२
पत्नीव पूर्वहूतिं वावृधध्या	१. १२२. २
पथस्पथः परिपतिं	६. ४९ ८
पदं देवस्य नमसा	६. १. ४
पदं देवस्य मीळ्हुषो	८. १०२. १५
पद्रा पणीँरराधसो	८. ६४. २
पदे इव निहिते दस्मे	३. ५५. १५
पदेपदे मे जरिमा	५. ४१. १५
पद्या वस्ते पुरुरूपा	३. ५५. १४
पनाय्यं तदश्विना	८. ५७. ३
पन्यंपन्यमित्सोतार	८. २. २५
पन्य आ दर्दिरच्छता	८. ३२. १८
पन्य इदुप गायत	८. ३२. १७
पन्यांसं जातवेदसं	८. ७४. ३
पपृक्षेण्यमिन्द्र त्वे	५. ३३. ६
पप्राथ क्षां महि दंसो	६. १७. ७
पयस्वतीरोषधयः	१०. १७. १४
परं मृत्यो अनु परेहि	१०. १८. १
परः सो अस्तु तन्वा	७. १०४. ११
पर ऋणा सावीरध	२. २८. ९
परशुं चिद्वि तपति	३. ५३. २२
परस्या अधि संवतो	८. ७५. १५
पराकात्ताच्चिदद्रिवस्त्वां	८. ९२. २७
परा गावो यवसं	८. ४. १८
परा चिच्छीर्षा ववृजुस्त	१. ३३. ५
परा णुदस्व मघवन्नमित्रान्	७. ३२. २५
परा देहि शामुल्यं	१०. ८५. २९
पराद्य देवा वृजिनं	१०. ८७. १५
परा पूर्वेषां सख्या	६. ४७. १७
परा मे यन्ति धीतयो	१. २५. १६
परायतीं मातरमन्वचष्ट	४. १८. ३
परायतीनामन्वेति	१. ११३. ८
परा याहि मघवन्ना	३. ५३. ५

परावतं नासत्यानुदेथा	१. ११६. ९
परावतो ये दिधिषन्त	१०. ६३. १
परा वीरास एतन	५. ६१. ४
परा व्यक्तो अरुषो	९. ७१. ७
परा शुभ्रा अयासो	१. १६७. ४
परा शृणीहि तपसा	१०. ८७. १४
परा ह यत्स्थिरं	१. ३९. ३
परा हि मे विमन्यवः	१. २५. ४
परा हीन्द्र धावसि	१०. ८६. २
परि कोशं मधुश्चुत	९. १०३. ३
परिक्षिता पितरा	१०. ६५. ८
परि चिन्मर्तो द्रविणं	१०. ३१. २
परि णः शर्मयन्त्या	९. ४१. ६
परि णेता मतीनां	९. १०३. ४
परि णो अश्वमश्वविद्	९. ६१. ३
परि णो देववीतये	९. ५४. ४
परि णो याह्यस्मयुर्विश्वा	९. ६४. १८
परि णो वृणजन्नघा	८. ४७. ५
परि णो हेती रुद्रस्य	२. ३३. १४
परि तृन्धि पणीनामारया	६. ५३. ५
परि ते जिग्युषो यथा	९. १००. ४
परि ते दूळभो रथो	४. ९. ८
परि त्मना मितद्रुरेति	४. ६. ५
परि त्यं हर्यतं हरिं	९. ९८. ७
परि त्रिधातुरध्वरं	८. ७२. ९
परि त्रिविष्ट्यध्वरं	४. १५. २
परि त्वा गिर्वणो गिर	१. १०. १२
परि त्वाग्ने पुरं वयं	१०. ८७. २२
परि दिव्यानि मर्मृशद्	९. १४. ८
परि दैवीरनु स्वधा	९. १०३. ५
परि द्युक्षं सहसः	९. ७१. ४
परि द्युक्षः सनद्रयि	९. ५२. १
परि धामानि यानि ते	९. ६६. ३
परि पूषा परस्ताद्धस्तं	६. ५४. १०
परि प्र धन्वेन्द्राय	९. १०९. १
परिप्रयन्तं वय्यं सुषंसदं	९. ६८. ८
परि प्र सोम ते रसो	९. ६७. १५
परि प्रासिष्यदत्कविः	९. १४. १
परि प्रियः कलशे	९. ९६. ९
परि प्रिया दिवः कवि	९. ९. १

परि यत्कविः काव्या	९. ९४. ३
परि यत्काव्या कविर्नृम्णा	९. ७. ४
परि यदिन्द्र रोदसी उभे	१. ३३. ९
परि यो रश्मिना दिवो	८. २५. १८
परि यो रोदसी उभे	९. १८. ६
परि वाजपतिः कविरग्नि	४. १५. ३
परि वाजे न वाजयुमव्यो	९. ६३. १९
परि वाराण्यव्यया	९. १०३. २
परि विश्वानि चेतसा	९. २०. ३
परि विश्वानि सुधिता	३. ११. ८
परिविष्टं जाहुषं विश्वतः	१. ११६. २०
परिवृक्तेव पतिविद्यमानट्	१०. १०२. ११
परि वो विश्वतो दध	१०. १९. ७
परिपद्यं ह्यरणस्य	७. ४. ७
परिष्कृण्वन्ननिष्कृतं	९. ३९. २
परिष्कृतास इन्दवो	९. ४६. २
परि ष्य सुवानो अक्षा	९. ९८. ३
परि ष्य सुवानो अव्ययं	९. ९८. २
परि सद्मेव पशुमान्ति	९. ९२. ६
परि सप्तिर्न वाजयुर्देवो	९. १०३. ६
परि सुवानश्चक्षसे	९. १०७. ३
परि सुवानास इन्दवो	९. १०. ४
परि सुवानो गिरिष्ठाः	९. १८. १
परि सुवानो हरिरंशुः	९. ९२. १
परि सोम ऋतं बृहदाशुः	९. ५६. १
परि सोम प्र धन्वा	९. ७५. ५
परि स्पशो वरुणस्य	७. ८७. ३
परि हि ष्मा पुरुहूतो	९. ८७. ६
परिहृतेद्ना जनो	८. ४७. ६
परीं घृणा चरति	१. ५२. ६
परीतो वायवे सुतं	९. ६३. १०
परीतो षिञ्चता सुतं	९. १०७. १
परीमे गामनेषत	१०. १५५. ५
परेयिवांसं प्रवतो	१०. १४. १
परेहि विग्रमस्तृतमिन्द्रं	१. ४. ४
परो दिवा पर एना	१०. ८२. ५
परोमात्रमृचीषम	८. ६८. ६
परो मात्रया तन्वा	७. ९९. १
परो यत्त्वं परम आ	५. ३०. ५
परो हि मर्त्यैरसि	६. ४८. १९

पर्जन्यः पिता महिषस्य	९. ८२. ३
पर्जन्यवाता वृषभा	६. ४९. ६
पर्जन्यवृद्धं महिषं	९. ११३. ३
पर्जन्याय प्र गायत	७. १०२. १
पर्जन्यावाता वृषभा	१०. ६५. ९
पर्यू षु प्र धन्व वाजसातये	९. ११०. १
पर्वताश्चिन्महि वृद्धो	५. ६०. ३
पर्शुर्ह नाम मानवी	१०. ८६. २३
पर्षि तोकं तनयं	६. ४८. १०
पर्षि दीने गभीर आँ	८. ६७. ११
पवते हर्यतो हरिरति	९. १०६. १३
पवते हर्यतो हरिर्गृणानो	९. ६५. २५
पवन्ते वाजसातये	९. १३. ३
पवमानः सुतो नृभिः	९. ६२. १६
पवमानः सो अद्य नः	९. ६७. २२
पवमान ऋतं बृहच्छुक्रं	९. ६६. २४
पवमान ऋतः कविः	९. ६२. ३०
पवमान धिया हितो	९. २५. २
पवमान नि तोशसे	९. ६३. २३
पवमानमवस्यवो	९. १३. २
पवमान महि श्रव	९. १००. ८
पवमान महि श्रवो	९. ९. ९
पवमान मह्यर्णो वि	९. ८६. ३४
पवमान रसस्तव	९. ६१. १८
पवमान रुचारुचा	९. ६५. २
पवमान विदा० दुष्टरम्	९. ६३. ११
पवमान विदा० सुश्रियम्	९. ४३. ४
पवमान सुवीर्यं रयि	९. ११. ९
पवमानस्य जङ्घ्नतो	९. ६६. २५
पवमानस्य ते कवे	९. ६६. १०
पवमानस्य ते रसो	९. ६१. १८
पवमानस्य ते वयं	९. ६१. ४
पवमानस्य विश्वविन्	९. ६४. ७
पवमान स्वर्विदो	९. ५९. ४
पवमाना असृक्षत पवित्रमति	९. १०७. २५
पवमाना असृक्षत सोमाः	९. ६३. २५
पवमाना दिवस्पर्यन्तरिक्षा	९. ६३. २७
पवमानास आशवः	९. ६३. २६
पवमानास इन्दवस्तिरः	९. ६७. ७
पवमानो अजीजनद्दिव	९. ६१. १६

पवमानो अति स्रिधो	९. ६६. २२
पवमानो अभि स्पृधो	९. ७. ५
पवमानो अभ्यर्षा	९. ८५. ८
पवमानो असिष्यदद्	९. ४९. ५
पवमानो रथीतमः	९. ६६. २६
पवमानो व्यश्नवद्	९. ६६. २७
पवस्व गोजिदश्वजिद्	९. ५९. १
पवस्व जनयन्निषो	९. ६६. ४
पवस्व दक्षसाधनो	९. २५. १
पवस्व देवमादनो	९. ८४. १
पवस्व देववीतय	९. १०६. ७
पवस्व देववीरति	९. २. १
पवस्व देवायुषगिन्द्रं	९. ६३. २२
पवस्व मधुमत्तम	९. १०८. १
पवस्व वाचो अग्रियः	९. ६२. २५
पवस्व वाजसातमः	९. १००. ६
पवस्व वाजसातयेऽभि	९. १०७. २३
पवस्व वाजसातये विप्रस्य	९. ४३. ६
पवस्व विश्वचर्षणे	९. ६६. १
पवस्व वृत्रहन्तमोक्थेभि	९. २४. ६
पवस्व वृष्टिमा सु नो	९. ४९. १
पवस्व सोम क्रतुविन्न	९. ८६. ४८
पवस्व सोम दिव्येषु	९. ८६. २२
पवस्व सोम देववीतये	९. ७०. ९
पवस्व सोम द्युम्नी	९. १०९. ४
पवस्व सोम मधुमां	९. ९६. १३
पवस्व सोम मन्दयन्	९. ६७. १६
पवस्वाद्भ्यो अदाभ्यः	९. ५९. २
पवस्वेन्दो पवमानो	९. ९६. २१
पवस्वेन्दो वृषा सुतः	९. ६१. २८
पवित्रं ते विततं	९. ८३. १
पवित्रवन्तः परि	९. ७३. ३
पवित्रेभिः पवमानो	९. ९७. २४
पवीतारः पुनीतन	९. ४. ४
पशुं नः सोम रक्षसि	१०. २५. ६
पशून्न चित्रा सुभगा	१. ९२. १२
पश्चात्पुरस्तादधरादुदक्तात	१०. ८७. २१
पश्चेदमन्यदभवद्यजत्र	१०. १४९. ३
पश्यन्नन्यस्या अतिथिं	१०. १२४. ३
पश्वा न तायुं गुहा	१. ६५. १
पश्वा यत्पश्चा वियुता	१०. ६१. १२
पाकः पृच्छामि मनसा	१. १६४. ५
पाकत्रा स्थन देवा	८. १८. १५
पातं नो रुद्रा पायुभिरुत	५. ७०. ३
पाता वृत्रहा सुतमा	८. २. २६
पाता सुतमिन्द्रो० प्रणेनी	६. २३. ३
पाता सुतमिन्द्रो० हन्ता	६. ४४. १५
पाति प्रियं रिपो अग्रं	३. ५. ५
पान्तमा वो अन्धस	८. ९२. १
पान्ति मित्रावरुणाववद्या	१. १६७. ८
पारावतस्य रातिषु	८. ३४. १८
पार्षद्वाणः प्रस्कण्वं	८. ५१. २
पावकया यश्चितयन्त्या	६. १५. ५
पावकवर्चाः शुक्रवर्चा	१०. १४०. २
पावकशोचे तव हि	३. २. ६
पावका नः सरस्वती	१. ३. १०
पावमानीर्यो अध्येत्यृषिभिः	९. ६७. ३२
पावीरवी कन्या चित्रायुः	६. ४९. ७
पावीरवी तन्यतुरेकपादजो	१०. ६५. १३
पाहि गायान्धसो मद	८. ३३. ४
पाहि न इन्द्र सुष्टुत	१. १२९. ११
पाहि नो अग्न एकया	८. ६०. ९
पाहि नो अग्ने पायुभि	१. १८९. ४
पाहि नो अग्ने रक्षसः	१. ३६. १५
पाहि नो अग्ने रक्षसो	७. १. १३
पाहि विश्वस्माद्रक्षसो	८. ६०. १०
पिता यज्ञानामसुरो	३. ३. ४
पिता यत्स्वां दुहितर	१०. ६१. ७
पितुं नु स्तोषं महो	१. १८७. १
पितुः प्रत्नस्य जन्मना	१. ८७. ५
पितुभृतो न तन्तुमित्	१०. १७२. २
पितुर्न पुत्रः सुभृतो	८. १९. २७
पितुर्न पुत्राः क्रतुं	१. ६८. ५
पितुर्मातुरध्या ये समस्व	९. ७३. ५
पितुश्च गर्भं जनितुश्च	३. १. १०
पितुश्चिदूधर्जनुषा विवेद	३. १. ९
पितेव पुत्रमभिभरुपस्थे	१०. ६९. १०
पित्रे चिच्चक्रुः सदनं	३. ३१. १२
पिन्वन्त्यपो मरुतः	१. ६४. ६
पिपर्तु नो अदिती	२. २७. ७

पिपर्तु मा तदृतस्य	१०. ३५. ८
पिपीळे अंशुर्मद्यो न	४. २२. ८
पिप्रीहि देवाँ उशतो	१०. २. १
पिबतं घर्मं मधुमन्त	८. ८७. २
पिबतं च तृष्णुतं चा	८. ३५. १०
पिबतं सोमं मधुमन्त	८. ८७. ४
पिबन्ति मित्रो अर्यमा	८. ९४. ५
पिबन्त्यस्य विश्वे देवासो	९. १०९. ८
पिब स्वधैनवानामुत	८. ३२. २०
पिबा त्वस्य गिर्वणः	८. १. २६
पिबापिबेदिन्द्र० मन्दन्तु	२. ११. ११
पिबापिबेदिन्द्र० मा	१०. २२. १५
पिबा वर्धस्व तव घा	३. ३६. ३
पिबा सुतस्य रसिनो	८. ३. १
पिबा सोमं मदाय	८. ९५. ३
पिबा सोमं महत	१०. ११६. १
पिबा सोममभि यमुग्र	६. १७. १
पिबा सोममिन्द्र मन्दतु	७. २२. १
पिबा सोममिन्द्र सुवान	१. १३०. २
पिबेदिन्द्र मरुत्सखा	८. ७६. ९
पिशङ्गभृष्टिमम्भृणं	१. १३३. ५
पिशङ्गरूपः सुभरो	२. ३. ९
पीपाय धेनुरदितिर्ऋताय	१. १५३. ३
पीपाय सः श्रवसा	६. १०. ३
पीपिवांसं सरस्वतः	७. ९६. ६
पीवानं मेषमपचन्त	१०. २७. १७
पीवोअन्नाँ रयिवृधः	७. ९१. ३
पीवोअश्वाः शुचद्रथा	४. ३७. ४
पुत्रमिव पितरावश्विनोभे	१०. १३१. ५
पुत्रिणा ता कुमारिणा	८. ३१. ८
पुत्रो न जातो रण्वो	१. ६९. ३
पुनः पत्नीमग्निरदादायुषा	१०. ८५. ३९
पुनःपुनर्जायमाना	१. ९२. १०
पुनः समव्यद्विततं	२. ३८. ४
पुनन्तु मां देवजनाः	९. ६७. २७
पुनरेता नि वर्तन्ता	१०. १९. ३
पुनरेना नि वर्तय	१०. १९. २
पुनरेहि वृषाकपे	१०. ८६. २१
पुनर्दाय ब्रह्मजायां	१०. १०९. ७
पुनर्नः पितरो मनो	१०. ५७. ५
पुनर्नो असु पृथिवी	१०. ५९. ७
पुनर्ये चक्रुः पितरा	४. ३३. ३
पुनर्वै देवा अददुः	१०. १०९. ६
पुनाता दक्षसाधनं	९. १०४. ३
पुनाति ते परिस्रुतं	९. १. ६
पुनानः कलशेष्वा	९. ८. ६
पुनानः सोम जागृवि	९. १०७. ६
पुनानः सोम धारयापो	९. १०७. ४
पुनानः सोम धारयेन्दो	९. ६३. २८
पुनान इन्दवा० त्वं वसुनि	९. १००. २
पुनान इन्दवा० वृषन्निन्दो	९. ४०. ६
पुनान इन्दवेषां पुरुहूत	९. ६४. २७
पुनानश्चमू जनयन्मतिं	९. १०७. १८
पुनानासश्चमूषदो	९. ८. २
पुनाने तन्वा मिथः	४. ५६. ६
पुनानो अक्रमीदभि	९. ४०. १
पुनानो देववीतय	९. ६४. १५
पुनानो याति हर्यतः	९. ४३. ३
पुनानो रूपे अव्यये	९. १६. ६
पुनानो वरिवस्कृध्यूर्जं	९. ६४. १४
पुनीषे वामरक्षसं	७. ८५. १
पुमाँ एनं तनुत उत्	१०. १३०. २
पुरंदरा शिक्षतं वज्र	१. १०९. ८
पुरं न धृष्णवा रुज	८. ७३. १८
पुरः सद्य इत्थाधिये	९. ६१. २
पुरां भिन्दुर्युवा कवि	१. ११. ४
पुराग्ने दुरितेभ्यः पुरा	८. ४४. ३०
पुराणमोकः सख्यं	३. ५८. ६
पुराणाँ अनुवेनन्तं	१०. १३५. २
पुराणा वां वीर्या प्र	१०. ३९. ५
पुरा यत्सूरस्तमसो	१. १२१. १०
पुरा संबाधादभ्या	२. १६. ८
पुरीष्यासो अग्नयः	३. २२. ४
पुरुकुत्सानी हि वाम	४. ४२. ९
पुरुत्रा चिद्धि वां नरा	८. ५. १६
पुरुत्रा हि सदृङ्ङसि	८. ११. ८ ८. ४३. २१
पुरु त्वा दाश्वान्वोचे	१. १५०. १
पुरुद्रप्सा अञ्जिमन्तः	५. ५७. ५
पुरुप्रिया ण ऊतये	८. ५. ४

पुरुमन्द्रा पुरूवसू	८. ८. १२
पुरुष एवेदं सर्वं	१०. ९०. २
पुरुष्टुतस्य धामभिः	३. ३७. ४
पुरु हि वां पुरुभुजा	६. ६३. ८
पुरुहूतं पुरुष्टुतं	८. ९२. २
पुरुहूतो यः पुरुगूर्त	६. ३४. २
पुरूणि दस्मो नि रिणाति	१. १४८. ४
पुरूणि हि त्वा सवना	१०. ८९. १६
पुरूण्यग्ने पुरुधा त्वाया	६. १. १३
पुरूतमं पुरूणां स्तोतॄणां	६. ४५. २९
पुरूतमं पुरूणामीशानं	१. ५. २
पुरू यत्त इन्द्र सन्त्युक्था	५. ३३. ४
पुरूरवो मा मृथा मा	१०. ९५. १५
पुरूरुणा चिद्ध्यस्त्यवो	५. ७०. १
पुरू वर्पांस्यश्विना दधाना	१. ११७. ९
पुरोगा अग्निर्देवानां	१. १८८. ११
पुरोजिती वो अन्धसः	९. १०१. १
पुरोळा अग्ने पचतस्तुभ्यं	३. २८. २
पुरोळा इत्तुर्वशो यक्षु	७. १८. ६
पुरोळाशं च नो घसो	३. ५२. ३
	४. ३२. १६
पुरोळाशं नो अन्धस	८. ७८. १
पुरोळाशं पचत्यं	३. ५२. २
पुरोळाशं यो अस्मै	८. ३१. २
पुरोळाशं सनश्रुत	३. ५२. ४
पुरो वो मन्द्रं दिव्यं	६. १०. १
पुष्टिर्न रण्वा क्षितिर्न	१. ६५. ३
पुष्यात्क्षेमे अभि योगे	५. ३७. ५
पूर्वापरं चरतो माययैतौ	१०. ८५. १८
पूर्वापुषं सुहवं पुरुस्पृहं	८. २२. २
पूर्वामनु प्रदिशं याति	९. १११. ३
पूर्वामनु प्रयतिमा ददे	१. १२६. ५
पूर्वा विश्वस्माद्भुवना	१. १२३. २
पूर्वीभिर्हि ददाशिम	१. ८६. ६
पूर्वीरस्य निष्षिधो	३. ५१. ५
पूर्वीरहं शरदः शश्रमाणा	१. १७९. १
पूर्वीरिन्द्रस्य रातयो	१. ११. ३
पूर्वीरुषसः शरदश्च	४. १९. ८
पूर्वीश्चिद्धि त्वे तुविकूर्मिन्	८. ६६. १२
पूर्वीष्ट इन्द्रोपमातयः	८. ४०. ९

पूर्वे अर्धे रजसो	१. १२४. ५
पूर्वो देवा भवतु सुन्वतो	१. ९४. ८
पूर्व्य होतरस्य नो	१. २६. ५
पूषणं न्वजाश्वमुप	६. ५५. ४
पूषण्वते ते चकृमा	३. ५२. ७
पूषण्वते मरुत्वते	१. १४२. १२
पूषन्तव व्रते वयं	६. ५४. ९
पूषन्ननु प्र गा इहि	६. ५४. ६
पूषा गा अन्वेतु नः	६. ५४. ५
पूषा त्वेतश्च्यावयतु	१०. १७. ३
पूषा त्वेतो नयतु	१०. ८५. २६
पूषा राजानमाघृणि	१. २३. १४
पूषा विष्णुर्हवनं मे	८. ५४. ४
पूषा सुबन्धुर्दिव आ	६. ५८. ४
पूषेमा आशा अनु	१०. १७. ५
पूष्णश्चक्रं न रिष्यति	६. ५४. ३
पृक्षप्रयजो द्रविणः	३. ७. १०
पृक्षस्य वृष्णो अरुषस्य	६. ८. १
पृक्षे ता विश्वा भुवना	२. ३४. ४
पृक्षो वपुः पितुमान्नित्य	१. १४१. २
पृच्छामि त्वा परमन्तं	१. १६४. ३४
पृच्छे तदेनो वरुण	७. ८६. ३
पृणीयादिन्नाधमानाय	१०. ११७. ५
पृथक्प्रायन्प्रथमा देवहूत	१०. ४४. ६
पृथुपाजा अमर्त्यो	३. २७. ५
पृथू करस्ना बहुला	६. १९. ३
पृथू रथो दक्षिणाया	१. १२३. १
पृदाकुसानुर्यजतो गवेषण	८. १७. १५
पृषदश्वा मरुतः पृश्निमातरः	१. ८९. ७
पृषध्रे मेध्ये मातरिश्वनीन्द्र	८. ५२. २
पृष्टो दिवि धाय्यग्निः	७. ५. २
पृष्टो दिवि पृष्टो अग्निः	१. ९८. २
पौरं चिद्ध्युदप्रुतं पौर	५. ७४. ४
पौरो अश्वस्य पुरुकृद्	८. ६१. ६
प्र ऋभुभ्यो दूतमिव	४. ३३. १
प्र कविर्देववीतये	९. २०. १
प्र कारवो मनना	३. ६. १
प्र काव्यमुशनेव	९. ९७. ७
प्र कृतान्यृजीषिणः	८. ३२. १
प्र कृष्टिहेव शूष एति	९. ७१. २

प्र केतुना बृहता	१०. ८. १
प्र क्षोदसा धायसा	७. ९५. १
प्र गायताभ्यर्चाम	९. ९७. ४
प्र गायत्रेण गायत	९. ६०. १
प्र घा न्वस्य महतो	२. १५. १
प्र चक्रे सहसा सहो	८. ४. ५
प्र चर्षणिभ्यः पृतना	१. १०९. ६
प्र चित्रमर्कं गृणते	६. ६६. ९
प्रचेतसं त्वा कवेऽग्ने	८. १०२. १८
प्र च्यवानाज्जुजुरुषो	५. ७४. ५
प्रजानन्नग्ने तव योनि	१०. ९१. ४
प्रजापतिर्मह्यमेता रराणो	१०. १६९. ४
प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो	१०. १२१. १०
प्रजाभ्यः पुष्टिं विभजन्त	२. १३. ४
प्रजामृतस्य पिप्रतः	८. ६. २
प्रजावता वचसा	१. ७६. ४
प्रजावतीः सूयवसं	६. २८. ७
प्रजा ह तिस्रो अत्याय	८. १०१. १४
प्र जिह्वया भरते वेपो	१०. ४६. ८
प्र ण इन्दो महे तन	९. ४४. १
प्र ण इन्दो महे रण	९. ६६. १३
प्रणीतिभिष्टे हर्यश्व	१०. १०४. ४
प्र णु त्यं विप्रमध्वरेषु	५. १. ७
प्रणेतारं वस्यो अच्छा	८. १६. १०
प्र णो देवी सरस्वती	६. ६१. ४
प्र णो धन्वन्त्विन्दवो	९. ७९. २
प्र तं विवक्मि वक्म्यो	१. १६७. ७
प्र त आशवः पवमान	९. ८६. १
प्र त आश्विनीः पवमान	९. ८६. ४
प्र त इन्द्र पूर्व्याणि प्र	१०. ११२. ८
प्र तत्ते अद्य शिपिविष्ट	७. १००. ५
प्र तत्ते अद्या करणं	६. १८. १३
प्र तद्दुःशीमे पृथवाने	१०. ९३. १४
प्र तद्विष्णुः स्तवते	१. १५४. २
प्र तद्वोचेयं भव्या	१. १२९. ६
प्र तमिन्द्र नशीमहि	८. ६. ९
प्र तव्यसीं नव्यसीं	१. १४३. १
प्र तव्यसो नमउक्तिं	५. ४३. ९
प्र ताँ अग्निर्बभसत्तिग्म	४. ५. ४
प्र तार्यायुः प्रतरं नवीयः	१०. ५९. १

प्रति केतवः प्रथमा	७. ७८. १
प्रति घोराणामेतानामयासां	१. १६९. ७
प्रति चक्ष्व वि चक्ष्वेन्द्रश्च	७. १०४. २५
प्रति ते दस्यवे वृक	८. ५६. १
प्रति त्यं चारुमध्वरं	१. १९. १
प्रति त्वा दुहितर्दिव	७. ८१. ३
प्रति त्वाद्य सुमनसो	७. ७८. ५
प्रति त्वा शवसी वदद्	८. ४५. ५
प्रति त्वा स्तोमैरीळते	७. ७६. ६
प्रति द्युतानामरुषासो	७. ७५. ६
प्रति धाना भरत	३. ५२. ८
प्रति नः स्तोमं त्वष्टा	७. ३४. ११
प्रति प्रयाणमसुरस्य	५. ४९. २
प्रति प्र याहीन्द्र	१. १६९. ६
प्रति प्राशव्याँ इतः	८. ३१. ६
प्रति प्रियतमं रथं	५. ७५. १
प्रति ब्रवाणि वर्तयते	१०. ९५. १३
प्रति भद्रा अदृक्षत	४. ५२. ५
प्रति मे स्तोममदिति	५. ४२. २
प्रति यत्स्या नीथादर्शि	१. १०४. ५
प्रति यदापो अदृश्रमा	१०. ३०. १३
प्रति व एना नमसा	१. १७१. १
प्रति वां रथं नृपती	७. ६७. १
प्रति वां सूर उदिते मित्रं	७. ६६. ७
प्रति वां सूर उदिते सूक्तै	७. ६५. १
प्रति वो वृषदञ्जयो	८. २०. ९
प्रति श्रुताय वो धृषत्	८. ३२. ४
प्रति षीमग्निर्जरते	७. ७८. २
प्रति ष्टोभन्ति सिन्धवः	१. १६८. ८
प्रति ष्या सूनरी जनी	४. ५२. १
प्रति स्तोमेभिरुषसं	७. ८०. १
प्रति स्पशो वि सृज	४. ४. ३
प्रति स्मरेथां तुजयद्भि	७. १०४. ७
प्रतीचीने मामहनीष्वाः	१०. १८. १४
प्र तु द्रव परि कोशं	९. ८७. १
प्र तुविद्युम्नस्य स्थविरस्य	६. १८. १२
प्र ते अग्नयोऽग्निभ्यो	७. १. ४
प्र ते अग्ने हविष्मती	३. १९. २
प्र ते अश्नोतु कुक्ष्योः	३. ५१. १२
प्र ते अस्या उषसः	१०. २९. २

प्र ते दिवो न वृष्टयो	९. ६२. २८
प्र ते धारा अत्यण्वानि	९. ८६. ४७
प्र ते धारा असश्चतो	९. ५७. १
प्र ते धारा मधुमती	९. ९७. ३१
प्र ते नावं न समने	२. १६. ७
प्र ते पूर्वाणि करणानि विप्रा	४. १९. १०
प्र ते पूर्वाणि करणानि वोचं	५. ३१. ६
प्र ते बभ्रू विचक्षण	४. ३२. २२
प्र ते मदासो मदिरास	९. ८६. २
प्र ते महे विदथे शंसिषं	१०. ९६. १
प्र ते यक्षि प्र त इयर्मि	१०. ४. १
प्र ते रथं मिथूकृतमिन्द्रो	१०. १०२. १
प्र तेऽरदद्वरुणो यातवे	१०. ७५. २
प्र ते वोचाम वीर्या	४. ३२. १०
प्र ते सोतार ओण्यो	९. १६. १
प्रत्नं रयीणां युजं	६. ४५. १९
प्रत्नं होतारमीड्यं	८. ४४. ७
प्रत्नवज्जनया गिरः	८. १३. ७
प्रत्नान्मानादध्या ये	९. ७३. ६
प्रत्नो हि कमीड्यो	८. ११. १०
प्रत्यग्निरुषसश्चेकितानो	३. ५. १
प्रत्यग्निरुषसामग्रमख्यद्	४. १३. १
प्रत्यग्निरुषसो जातवेदा	४. १४. १
प्रत्यग्ने मिथुना दह	१०. ८७. २४
प्रत्यग्ने हरसा हरः	१०. ८७. २५
प्रत्यङ् देवानां विशः	१. ५०. ५
प्रत्यञ्चमर्कमनयञ्छाची	१०. १५७. ३
प्रत्यर्ची रुशदस्या	१. ९२. ५
प्रत्यर्धिर्यज्ञानामश्वहयो	१०. २६. ५
प्रत्यस्मै पिपीषते	६. ४२. १
प्रत्यस्य श्रेणयो ददृश्र	१०. १४२. ५
प्रत्यु अदर्श्यायत्युच्छन्ती	७. ८१. १
प्रत्वक्षसः प्रतवसो	१. ८७. १
प्र त्वा दूतं वृणीमहे	१. ३६. ३
प्र त्वा नमोभिरिन्दव	९. १६. ५
प्र त्वा मुञ्चामि वरुणस्य	१०. ८५. २४
प्रथमं जातवेदसमग्निं	८. २३. २२
प्रथमभाजं यशसं	६. ४९. ९
प्रथमा हि सुवाचसा	१. १८८. ७
प्रथश्च यस्य सप्रथश्च	१०. १८१. १
प्रथिष्ट यस्य वीरकर्म	१०. ६१. ५
प्रथिष्ट यामन्पृथिवी	५. ५८. ७
प्रदक्षिणिदभि गृणन्ति	२. ४३. १
प्र दानुदो दिव्यो	९. ९७. २३
प्र दीधितिर्विश्ववारा	३. ४. ३
प्र देवं देववीतये	६. १६. ४१
प्र देवं देव्या धिया	१०. १७६. २
प्र देवत्रा ब्रह्मणे गातु	१०. ३०. १
प्र देवमच्छा मधुमन्त	९. ६८. १
प्र दैवोदासो अग्निर्देवाँ	८. १०३. २
प्र द्यावा० ऋतावृधा	१. १५९. १
प्र द्यावा० नमोभिः	७. ५३. १
प्र द्युम्नाय प्र शवसे	८. ९. २०
प्र धन्वा सोम जागृवि	९. १०६. ४
प्र धारा अस्य शुष्मिणो	९. ३०. १
प्र धारा मध्वो अग्रियो	९. ७. २
प्र नः पूषा चरथं	१०. ९२. १३
प्र नव्यसा सहसः	६. ६. १
प्र निम्नेनेव सिन्धवो	९. १७. १
प्र नु यदेषां महिना	१. १८६. ९
प्र नु वयं सुते या	५. ३०. ३
प्र नु वोचा सुतेषु वां	६. ५९. १
प्र नूनं जातवेदसमश्वं	१०. १८८. १
प्र नूनं जायतामयं	१०. ६२. ८
प्र नूनं धावता पृथङ्	८. १००. ७
प्र नूनं ब्रह्मणस्पति	१. ४०. ५
प्र नू महित्वं वृषभस्य	१. ५९. ६
प्र नू स मर्तः शवसा	१. ६४. १३
प्र नेमस्मिन्ददृशे सोमो	१०. ४८. १०
प्र नो यच्छत्वर्यमा	१०. १४१. २
प्रपथे पथामजनिष्ट	१०. १७. ६
प्र पर्वतानामुशती	३. ३३. १
प्र पवमान धन्वसि	९. २४. ३
प्र पस्त्यामदितिं	४. ५५. ३
प्र पीपय वृषभ	३. १५. ६
प्र पुनानस्य चेतसा	९. १६. ४
प्र पुनानाय वेधसे	९. १०३. १
प्र पूतास्तिग्मशोचिषे	१. ७९. १०
प्र पूर्वजे पितरा	७. ५३. २
प्र पूषणं वृणीमहे	८. ४. १५

प्र प्यायस्व प्र स्यन्दस्व	९. ६७. २८
प्रप्र क्षयाय पन्यसे	९. ९. २
प्रप्र पूष्णस्तुविजातस्य	१. १३८. १
प्रप्र वस्त्रिष्टुभमिषं	८. ६९. १
प्रप्रायमग्निर्भरतस्य	७. ८. ४
प्रप्रा वो अस्मे स्वयशो	१. १२९. ८
प्र वभ्रवे वृषभाय	२. ३३. ८
प्र बाहवा सिसृतं	७. ६२. ५
प्र बुध्न्या व ईरते	७. ५६. १४
प्र बोधयोषः पृणतो	१. १२४. १०
प्र बोधयोषो अश्विना	८. ९. १७
प्र ब्रह्माणि नभाकवदिन्द्रा	८. ४०. ५
प्र ब्रह्माणो अङ्गिरसो	७. ४२. १
प्र ब्रह्मैतु सदनादृतस्य	७. ३६. १
प्रभङ्गं दुर्मतीनामिन्द्र	८. ४६. १९
प्रभङ्गी शूरो मघवा	८. ६१. १८
प्रभर्ता रथं गव्यन्त	८. २. ३५
प्र भूर्जयन्तं महां	१०. ४६. ५
प्र भ्रातृत्वं सुदानवो	८. ८३. ८
प्र मंहिष्ठाय गायत	८. १०३. ८
प्र मंहिष्ठाय बृहते	१. ५७. १
प्र मन्दिने पितुमदर्चता	१. १०१. १
प्र मन्महे शवसानाय	१. ६२. १
प्र मातुः प्रतरं गुह्य	१०. ७९. ३
प्र मात्राभी रिरिचे	३. ४६. ३
प्र मा युयुज्रे प्रयुजो	१०. ३३. १
प्र मित्रयोर्वरुणयोः	७. ६६. १
प्र मित्राय प्रार्यम्णे	८. १०१. ५
प्र मे नमी साप्य इषे	१०. ४८. ९
प्र मे पन्था देवयाना	७. ७६. २
प्र मे विविक्वाँ अविदन्	३. ५७. १
प्र यं राये निनीषसि	८. १०३. ४
प्र य आरुः शितिपृष्ठस्य	३. ७. १
प्र यज्ञ एतु हेत्वो न	७. ४३. २
प्र यज्ञ एत्वानुषगद्या	५. २६. ८
प्रयज्यवो मरुतो	५. ५५. १
प्र यत्ते अग्ने सूरयो	१. ९७. ४
प्र यत्पितुः परमान्नीयते	१. १४१. ४
प्र यत्सिन्धवः प्रसवं	३. ३६. ६
प्र यदग्नेः सहस्वतो	१. ९७. ५

प्र यदित्था परावतः	१. ३९. १
प्र यदित्था महिना	१. १७३. ६
प्र यद्भन्दिष्ठ एषां	१. ९७. ३
प्र यद्रथेषु पृषती	१. ८५. ५
प्र यद्वस्त्रिष्टुभमिषं	८. ७. १
प्र यद्वहध्वे मरुतः	१०. ७७. ६
प्र यद्वहेथे महिना	१. १८०. ९
प्र यद्वां मित्रावरुणा	६. ६७. ९
प्रयन्तमित्परि जारं	१. १५२. ४
प्र यन्ति यज्ञं विपयन्ति	७. २१. २
प्र यन्तु वाजास्तविषी	३. २६. ४
प्र यमन्तर्वृषसवासो	१०. ४२. ८
प्र याः सिस्रते सूर्यस्य	१०. ३५. ५
प्र या घोषे भृगवाणे	१. १२०. ५
प्रयाजान्मे अनुयाजाँश्च	१०. ५१. ८
प्र या जिगाति खर्गलेव	७. १०४. १७
प्र यात शीभमाशुभिः	१. ३७. १४
प्र याभिर्यासि दाश्वांस	७. ९२. ३
प्र या महिम्ना महिनासु	६. ६१. १३
प्र युजो वाचो अग्रियो	९. ७. ३
प्रयुञ्जती दिव एति	५. ४७. १
प्र ये गावो न भूर्णय	९. ४१. १
प्र ये गृहादममदुस्त्वाया	७. १८. २१
प्र ये जाता महिना ये	५. ८७. २
प्र ये दिवः पृथिव्या	१०. ७७. ३
प्र ये दिवो बृहतः	५. ८७. ३
प्र ये धामानि पूर्व्या	४. ५५. २
प्र ये मित्रं प्रार्यमणं	१०. ८९. ९
प्र ये मे बन्ध्वेषे गां	५. ५२. १६
प्र ये ययुरवृकासो	७. ७४. ६
प्र ये वसुभ्य ईवदा	५. ४९. ५
प्र ये शुम्भन्ते जनयो	१. ८५. १
प्र यो ननक्षे अभ्योजसा	८. ५१. ८
प्र यो वां मित्रावरुणा	८. १०१. ३
प्र राजा वाचं जनयन्	९. ७८. १
प्र रुद्रेण ययिना यन्ति	१०. ९२. ९
प्र रेभ एत्यति वार	९. ८६. ३१
प्र वः पान्तं रघुमन्यवो	१. १२२. १
प्र वः पान्तमन्धसो	१. १५५. १
प्र वः शंसाम्यद्रुहः	८. २७. १५

प्र वः शर्धाय घृष्वये	१. ३७. ४
प्र वः शुक्राय भानवे	७. ४. १
प्र वः सखायो अग्नये	६. १६. २२
प्र वः सतां ज्येष्ठतमाय	२. १६. १
प्र वः स्पळक्रन्त्सुविताय	५. ५९. १
प्र व इन्द्राय बृहते	८. ८९. ३
प्र व इन्द्राय मादनं	७. ३१. १
प्र व उग्राय निष्टुरे	८. ३२. २७
प्र व एको मिमय	२. २९. ५
प्र व एते सुयुजो याम	५. ४४. ४
प्रवता हि क्रतूनामा	४. ३१. ५
प्रवत्ते अग्ने जनिमा	१०. १४२. २
प्रवत्वतीयं पृथिवी	५. ५४. ९
प्रवद्यामना सुवृता	१. ११८. ३
प्र वर्तय दिवो अश्मान	७. १०४. १९
प्र वां दंसांस्यश्विना	१. ११६. २५
प्र वां निचेरुः ककुहो	१. १८१. ५
प्र वां महि द्यवी	४. ५६. ५
प्र वां रथो मनोजवा	७. ६८. ३
प्र वां शरद्वान्वृषभो	१. १८१. ६
प्र वां स मित्रावरुणा	७. ६१. २
प्र वां स्तोमाः सुवृक्तयो	८. ८. २२
प्र वाचमिन्दुरिष्यति	९. १२. ६
प्रवाच्यं वचसः किं मे	४. ५. ८
प्रवाच्यं शश्वधा वीर्यं	३. ३३. ७
प्र वाजमिन्दुरिष्यति	९. ३५. ४
प्र वाता इव दोधत	१०. ११९. २
प्र वाता वान्ति पतयन्ति	५. ८३. ४
प्र वामन्धांसि मद्यान्यस्थुररं	७. ६८. २
प्र वामर्चन्त्युक्थिनो	३. १२. ५
प्र वामवोचमश्विना	४. ४५. ७
प्र वामश्नोतु सुष्टुति	१. १७. ९
प्र वायुमच्छा बृहती	६. ४९. ४
प्र वावृजे सुप्रया	७. ३९. २
प्र विश्वसामन्नत्रिवदर्चा	५. २२. १
प्र विष्णवे शूषमेतु	१. १५४. ३
प्र वीरमुग्रं विविचिं	८. ५०. ६
प्र वीरया शुचयो	७. २०. १
प्र वीराय प्र तवसे	६. ४९. १२
प्रवृण्वन्तो अभियुजः	९. २१. २
प्र वेधसे कवये वेद्याय	५. १५. १
प्र वेपयन्ति पर्वतान्	१. ३९. ५
प्र वो ग्रावाणः सविता	१०. १७५. १
प्र वोऽच्छा रिरिचे	१०. ३२. ५
प्र वो देवं चित्सहसान	७. ७. १
प्र वो देवायाग्नये	३. १३. १
प्र वो धियो मन्द्रयुवो	९. ८६. १७
प्र वो भ्रियन्त इन्दवो	१. १४. ४
प्र वो मरुतस्तविषा	५. ५४. २
प्र वो महीमरमतिं	७. ३६. ८
प्र वो महे मतयो	५. ८७. १
प्र वो महे मन्दमाना	१०. ५०. १
प्र वो महे महि नमो	१. ६२. २
प्र वो महे महिवृधे	७. ३१. १०
प्र वो महे सहसा	१. १२७. १०
प्र वो मित्राय गायत	५. ६८. १
प्र वो यज्ञेषु देवयन्तो	७. ४३. १
प्र वो यह्वं पुरूणां	१. ३६. १
प्र वो रयिं युक्ताश्वं	५. ४१. ५
प्र वो वाजा अभिद्यवो	३. २७. १
प्र वो वायुं रथयुजं कृणुध्वं	५. ४१. ६
प्र वो वायुं रथयुजं पुरंधिं	१०. ६४. ७
प्र शंतमा वरुणं दीधिती	५. ४२. १
प्रशंसमानो अतिथिर्न	८. १९. ८
प्र शंसा गोष्वघ्न्यं	१. ३७. ५
प्र शर्ध आर्त प्रथमं	४. १. १२
प्र शर्धाय मारुताय	५. ५४. १
प्र शुक्रासो वयोजुवो	९. ६५. २६
प्र शुक्रैतु देवी मनीषा	७. ३४. १
प्र शुन्ध्युवं वरुणाय	७. ८८. १
प्र शोशुचत्या उषसो	१०. ८९. १२
प्र श्यावाश्व धृष्णुयार्चा	५. ५२. १
प्र श्येनो न मदिर	६. २०. ६
प्र सक्षणो दिव्यः कण्व	५. ४१. ४
प्र स क्षयं तिरते वि	८. २७. १६
प्र सद्यो अग्ने अत्ये	५. १. ९
प्र सप्तगुमृतधीतिं	१०. ४७. ६
प्र सप्तवध्रिराशसा	८. ७३. ९
प्र सप्तहोता सनका	३. २९. १४
प्र स मित्र मर्तो अस्तु	३. ५९. २

प्र सम्राजं चर्षणीना	८. १६. १
प्र सम्राजे बृहते मन्म	६. ६८. ९
प्र सम्राजे बृहदर्चा	५. ८५. १
प्र सम्राजो असुरस्य	७. ६. १
प्रसवे त उदीरते	९. ५०. २
प्र ससाहिषे पुरुहूत	१०. १८०. १
प्र साकमुक्षे अर्चता	७. ५८. १
प्र सा क्षितिरसुर या	१. १५१. ४
प्र सा वाचि सुष्टुति	७. ५८. ६
प्र सीमादित्यो असृजद्	२. २८. ४
प्र सु ग्मन्ता धियसानस्य	१०. ३२. १
प्र सु ज्येष्ठं निचिराभ्यां	१. १३६. १
प्र सुन्वानस्यान्धसो	९. १०१. १३
प्र सुमेधा गातुविद्	९. ९२. ३
प्र सु व आपो महिमान	१०. ७५. १
प्र सुवान इन्दुरक्षाः	९. ६६. २८
प्र सुवानो धारया	९. ३४. १
प्र सु विश्वान्रक्षसो	१. ७६. ३
प्र सु श्रुतं सुराधसमर्चा	८. ५०. १
प्र सु ष विभ्यो मरुतो	४. २६. ४
प्र सुष्टुतिः स्तनयन्तं	५. ४२. १४
प्र सु स्तोमं भरत	८. १००. ३
प्र सू त इन्द्र प्रवता	३. ३०. ६
प्रसूतो भक्षमकरं	१०. १६७. ४
प्र सू न एत्वध्वरो	८. २७. ३
प्र सूनव ऋभूणां	१०. १७६. १
प्र सू महे सुशरणाय	५. ४२. १३
प्र सेनानीः शूरो अग्रे	९. ९६. १
प्र सो अग्ने तवोतिभिः	८. १९. ३०
प्र सोता जीरो अध्वरे	७. ९२. २
प्र सोम देववीतये	९. १०७. १२
प्र सोम मधुमत्तमो	९. ६३. १६
प्र सोम याहि धारया	९. ६६. ७
प्र सोमस्य पवमान	९. ८१. १
प्र सोमाय व्यश्ववत्	९. ६५. ७
प्र सोमासः स्वाध्यः	९. ३१. १
प्र सोमासो अधन्विषुः	९. २४. १
प्र सोमासो मदच्युतः	९. ३२. १
प्र सोमासो विपश्चितो	९. ३३. १
प्र सोमो अति धारया	९. ३०. ४
प्र स्कम्भदेष्णा अनवभ्र	१. १६६. ७
प्रस्तुतिर्वां धाम न	१. १५३. २
प्रस्तोक इन्नु राधसस्त	६. ४७. २२
प्र स्तोषदुप गासिष	८. ८१. ५
प्र स्वानासो रथा	९. १०. १
प्र हंसासस्तृपलं मन्यु	९. ९७. ८
प्र हि क्रतुं बृहथो यं	२. ३०. ६
प्र हि त्वा पूषन्नजिरं	१. १३८. २
प्र हिन्वानास इन्दवो	९. ६४. १६
प्र हिन्वानो जनिता	९. ९०. १
प्र हि रिरिक्ष ओजसा	८. ८८. ५
प्र होता जातो महान्	१०. ४६. १
प्र होत्रे पूर्व्यं वचो	३. १०. ५
प्र ह्यच्छा मनीषाः स्पार्हा	१०. २६. १
प्राक्तुभ्य इन्द्रः प्र वृधो	१०. ८९. ११
प्राग्नये तवसे भरध्वं	७. ५. १
प्राग्नये बृहते यज्ञियाय	५. १२. १
प्राग्नये वाचमीरय	१०. १८७. १
प्राग्नये विश्वशुचे धियन्धे	७. १३. १
प्राग्रुवो नभन्वो न वक्वा	४. १९. ७
प्राचीनं वर्हिः प्रदिशा	१०. ११०. ४
प्राचीनं वर्हिरोजसा	१. १८८. ४
प्राचीनो यज्ञः सुधितं	७. ७. ३
प्राचीमु देवाश्विना धियं	७. ६७. ५
प्राञ्चं यज्ञं चकृम	३. १. २
प्रातः सुतमपिबो	४. ३५. ७
प्रातरग्निं प्रातरिन्द्रं	७. ४१. १
प्रातरग्निः पुरुप्रियो	५. १८. १
प्रातर्जरेथे जरणेव	१०. ४०. ३
प्रातर्जितं भगमुग्रं	७. ४१. २
प्रातर्देवीमदितिं	५. ६९. ३
प्रातर्यजध्वमश्विना	५. ७७. २
प्रातर्यावभिरा गतं	८. ३८. ७
प्रातर्यावाणा प्रथमा	५. ७७. १
प्रातर्यावाणा रथ्येव	२. ३९. २
प्रातर्याव्णः सहस्कृत	१. ४५. ९
प्रातर्युजं नासत्याधि	१०. ४१. २
प्रातर्युजा वि बोधया	१. २२. १
प्राता रत्नं प्रातरित्वा	१. १२५. १
प्राता रथो नवो योजि	२. १८. १

प्रान्यच्चक्रमवृहः सूर्यस्य	५. २९. १०
प्राव स्तोतारं मघवन्	८. ३६. २
प्रावीविपद्वाच ऊर्मिं	९. ९६. ७
प्रावेपा मा बृहतो	१०. ३४. १
प्रास्तौदृष्वौजा ऋष्वेभि	१०. १०५. ६
प्रास्मा ऊर्जं घृतश्चुत	८. ८. १६
प्रास्मै गायत्रमर्चत	८. १. ८
प्रास्मै हिनोत मधुमन्त	१०. ३०. ८
प्रास्य धारा अक्षरन्	९. २९. १
प्रास्य धारा बृहतीरसृग्र	९. ९६. २२
प्रियं दुग्धं न काम्य	५. १९. ४
प्रियं श्रद्धे ददतः	१०. १५१. २
प्रियमेधवदत्रिवज्जातवेदो	१. ४५. ३
प्रिया तष्टानि मे कपि	१०. ८६. ५
प्रियास इत्ते मघवन्नभिष्टौ	७. १९. ८
प्रियो नो अस्तु विश्पति	१. २६. ७
प्रीणीताश्वान्हितं जयाथ	१०. १०१. ७
प्रेतां यज्ञस्य शंभुवा	२. ४१. १९
प्रेता जयता नर इन्द्रो	१०. १०३. १३
प्रेतो मुञ्चामि नामुतः	१०. ८५. २५
प्रेदं ब्रह्म वृत्रतूर्येष्वाविथ	८. ३७. १
प्रेद्धो अग्ने दीदिहि	७. १. ३
प्रेद्धग्निर्वावृधे स्तोमेभि	३. ५. २
प्रेन्द्रस्य वोचं प्रथमा	७. ९८. ५
प्रेन्द्राग्निभ्यां सुवचस्या	१०. ११६. ९
प्रेरय सूरो अर्थं न पारं	१०. २९. ५
प्रेष्ठं वो अतिथिं गृणीषे	१. १८६. ३
प्रेष्ठं वो अतिथिं स्तुषे	८. ८४. १
प्रेष्ठमु प्रियाणां स्तुह्या	८. १०३. १०
प्रेहि प्रेहि पथिभिः	१०. १४. ७
प्रेह्यभीहि धृष्णुहि	१. ८०. ३
प्रैतु ब्रह्मणस्पतिः	१. ४०. ३
प्रैते वदन्तु प्र वयं	१०. ९४. १
प्रैष स्तोमः पृथिवी	५. ४२. १६
प्रैषामज्मेषु विथुरेव	१. ८७. ३
प्रो अयासीदिन्दुरिन्द्रस्य	९. ८६. १६
प्रो अश्विनाववसे कृणुध्वं	१. १८६. १०
प्रो अस्मा उपस्तुतिं	८. ६२. १
प्रोग्रां पीतिं वृष्ण इयर्मि	१०. १०४. ३
प्रोतये वरुणं मित्रमिन्द्रं	६. २१. ९

प्रो त्ये अग्नयोऽग्निषु	५. ६. ६
प्रोथदश्वो न यवसे	७. ३. २
प्रो द्रोणे हरयः कर्मा	६. ३७. २
प्रोरोर्मित्रावरुणा पृथिव्याः	७. ६१. ३
प्रोष्ठेशया वह्येशया	७. ५५. ८
प्रो ष्वस्मै पुरोरथ	१०. १३३. १
प्रो स्य वह्निः पथ्याभि	९. ८९. १
बट् सूर्य श्रवसा महाँ	८. १०१. १२
बळस्य नीथा वि पणेश्च	१०. ९२. ३
बळित्था तद्वपुषे धायि	१. १४१. १
बळित्था देव निष्कृत	५. ६७. १
बळित्था पर्वतानां खिद्रं	५. ८४. १
बळित्था महिमा वामि	६. ५९. २
बळृत्वियाय धाम्न	८. ६३. ११
बण्महाँ असि सूर्य	८. १०१. ११
बतो बतासि यम नैव	१०. १०. १३
बभ्रवे नु स्वतवसे	९. ११. ४
बभ्राणः सूनो सहसो	३. १. ८
बभ्रुरेको विषुणः सूनरो	८. २९. १
बर्हिः प्राचीनमोजसा	९. ५. ४
बर्हिर्वा यत्स्वपत्याय	१. ८३. ६
बर्हिषदः पितर ऊत्यर्वा	१०. १५. ४
बलं धेहि तनूषु नो	३. ५३. १८
बलविज्ञायः स्थविरः	१०. १०३. ५
बहवः सूरचक्षसो	७. ६६. १०
बह्वीः समा अकरमन्त	१०. १२४. ४
बह्वीनां पिता बहुरस्य	६. ७५. ५
बाधसे जनान्वृषभेव	६. ४६. ४
बिभया हि त्वावत	८. ४५. ३५
बिभ्रद्द्रापिं हिरण्ययं	१. २५. १३
बीभत्सूनां सयुजं	१०. १२४. ९
बृवदुक्थं हवामहे	८. ३२. १०
बृहती इव सूनवे	१. ५९. ४
बृहत्सुम्नः प्रसवीता	४. ५३. ६
बृहत्स्वश्चन्द्रममवद्	१. ५२. ९
बृहदिन्द्राय गायत	८. ८९. १
बृहदु गायिषे वचो	७. ९६. १
बृहद्भिरग्ने अर्चिभिः	६. ४८. ७
बृहद्वदन्ति मदिरेण	१०. ९४. ४
बृहद्वयो बृहते तुभ्यमग्ने	५. ४३. १५

बृहद्वयो मघवद्भ्यो	७. ५८. ३
बृहद्वयो हि भानवे	५. १६. १
बृहद्वरूथं मरुतां देवं	८. १८. २०
बृहन्त इद्भानवो	३. १. १४
बृहन्त इन्नु ये ते	२. ११. १६
बृहन्तेव गम्भरेषु	१०. १०६. ९
बृहन्नच्छायो अपलाशो	१०. २७. १४
बृहन्निदिध्म एषां भूरि	८. ४५. २
बृहस्पत इन्द्र वर्धतं	४. ५०. ११
बृहस्पतिः प्रथमं	४. ५०. ४
बृहस्पतिः समजयद्	६. ७३. ३
बृहस्पतिरमत हि	१०. ६८. ७
बृहस्पतिर्नः परि पातु	१०. ४२. ११
	१०. ४३. ११
	१०. ४४. ११
बृहस्पतिर्नयतु दुर्गहा	१०. १८२. १
बृहस्पते अति यदर्यो	२. २३. १५
बृहस्पते जुषस्व नो	३. ६२. ४
बृहस्पते तपुषाश्नेव	२. ३०. ४
बृहस्पते परि दीया	१०. १०३. ४
बृहस्पते प्रति मे देवता	१०. ९८. १
बृहस्पते प्रथमं वाचो	१०. ७१. १
बृहस्पते या परमा	४. ५०. ३
बृहस्पते युवमिन्द्रश्च	७. ९७. १०
	७. ९८. ७
बृहस्पते सदमिन्नः	१. १०६. ५
बोधद्यन्मा हरिभ्यां	४. १५. ७
बोधा मे अस्य वचसो	१. १४७. २
बोधा सु मे मघवन्	७. २२. ३
बोधिन्मनसा रथ्येषिरा	५. ७५. ५
बोधिन्मना इदस्तु नो	८. ९३. १८
ब्रह्म गामश्वं जनयन्त	१०. ६५. ११
ब्रह्म च ते जातवेदो	१०. ४. ७
ब्रह्मचारी चरति	१०. १०९. ५
ब्रह्म जिन्वतमुत	८. ३५. १६
ब्रह्मणस्पतिरेता सं	१०. ७२. २
ब्रह्मणस्पते त्वमस्य	२. २३. १९
	२. २४. १६
ब्रह्मणस्पतेरभवद्यथा	२. २४. १४
ब्रह्मणस्पते सुयमस्य	२. २४. १५
ब्रह्मणाग्निः संविदानो	१०. १६२. १
ब्रह्मणा ते ब्रह्मयुजा	३. ३५. ४
ब्रह्मन्वीर ब्रह्मकृतिं	७. २९. २
ब्रह्म प्रजावदा भर	६. १६. ३६
ब्रह्मा कृणोति वरुणो	१. १०५. १५
ब्रह्माणं ब्रह्मवाहसं	६. ४५. ७
ब्रह्मा ण इन्द्रोप याहि	७. २८. १
ब्रह्माणस्त्वा वयं युजा	८. १७. ३
ब्रह्माणि मे मतयः	१. १६५. ४
ब्रह्माणि हि चकृषे	६. २३. ६
ब्रह्मा त इन्द्र गिर्वणः	८. ९०. ३
ब्रह्मा देवानां पदवीः	९. ९६. ६
ब्राह्मणादिन्द्र राधसः	१. १५. ५
ब्राह्मणासः पितरः	६. ७५. १०
ब्राह्मणासः सोमिनो	७. १०३. ८
ब्राह्मणासो अतिरात्रे	७. १०३. ७
ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीद्	१०. ९०. १२
भगं धियं वाजयन्तः	२. ३८. १०
भग एव भगवाँ अस्तु	७. ४१. ५
भग प्रणेतर्भग सत्य	७. ४१. ३
भगभक्तस्य ते वय	१. २४. ५
भगस्य स्वसा वरुणस्य	१. १२३. ५
भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम	१. ८९. ८
भद्रं ते अग्ने सहसिन्	४. ११. १
भद्रं नो अपि वातय मनः	१०. २०. १
भद्रं नो अपि वातय मनो	१०. २५. १
भद्रंभद्रं न आ भरे	८. ९३. २८
भद्रं मनः कृणुष्व	८. १९. २०
भद्रं वै वरं वृणते	१०. १६४. २
भद्रमिदं रुशमा अग्ने	५. ३०. १२
भद्रमिद्भद्रा कृणवत्	७. ९६. ३
भद्रा अग्नेर्वध्र्यश्वस्य	१०. ६९. १
भद्रा अश्वा हरितः	१. ११५. ३
भद्रा ते अग्ने स्वनीक	४. ६. ६
भद्रा ते हस्ता सुकृतोत	४. २१. ९
भद्रा ददृक्ष उर्विया	६. ६४. २
भद्रा वस्त्रा समन्या	९. ९७. २
भद्रो नो अग्निराहुतो	८. १९. १९
भद्रो भद्रया सचमान	१०. ३. ३
भरद्यदि विरतो वेविजानः	४. २६. ५

भरद्वाजाय सप्रथः	६. १६. ३३
भरद्वाजायाव धुक्षत	६. ४८. १३
भरामेध्मं कृणवामा	१. ९४. ४
भराय सु भरत भाग	१०. १००. २
भरेषु हव्यो नमसोप	२. २३. १३
भरेष्विन्द्रं सुहवं	१०. ६३. ९
भर्गो ह नामोत यस्य	१०. ६१. १४
भवा द्युम्नी वाध्र्यश्वोत	१०. ६९. ५
भवा नो अग्नेऽवितोत	१०. ७. ७
भवा नो अग्ने सुमना	३. १८. १
भवा मित्रो न शेव्यो	१. १५६. १
भवा वरूथं गृणते	१. ५८. ९
भवा वरूथं मघवन्	७. ३२. ७
भारतीळे सरस्वति	१. १८८. ८
भारती पवमानस्य	९. ५. ८
भास्वती नेत्री सूनृतानां	१. ९२. ७
भास्वती नेत्री सूनृताना	१. ११३. ४
भिनत्पुरो नवतिमिन्द्र	१. १३०. ७
भिनद्गिरिं शवसा वज्र	४. १७. ३
भिनद्वलमङ्गिरोभि	२. १५. ८
भिन्धि विश्वा अप द्विषः	८. ४५. ४०
भीताय नाधमानाय	५. ७८. ६
भीमो विवेषायुधेभि	७. २१. ४
भुज्युमंहसः पिपृथो	१०. ६५. १२
भुरन्तु नो यशसः	१०. ७६. ६
भुवत्त्रितस्य मर्ज्यो	९. ३४. ४
भुवनस्य पितरं गीर्भि	६. ४९. १०
भुवश्चक्षुर्मह ऋतस्य	१०. ८. ५
भुवस्त्वमिन्द्र ब्रह्मणा	१०. ५०. ४
भुवो जनस्य दिव्यस्य	६. २२. ९
भुवो यज्ञस्य रजसश्च	१०. ८. ६
भुवोऽविता वामदेवस्य	४. १६. १८
भूम्या अन्तं पर्येके	१०. ११४. १०
भूय इद्वावृधे वीर्यायँ	६. ३०. १
भूयसा वस्नमचरत्	४. २४. ९
भूयाम ते सुमतौ	८. ३. २
भूयामो षु त्वावतः	४. ३२. ६
भूरिं द्वे अचरन्ती	१. १८५. २
भूरिकर्मणे वृषभाय	१. १०३. ६
भूरि चकर्थ युज्येभि	१. १६५. ७
भूरि चक्र मरुतः	७. ५६. २३
भूरि त इन्द्र वीर्यं	१. ५७. ५
भूरि दक्षेभिर्वचनेभि	१०. ११३. ९
भूरिदा भूरि देहि नो	४. ३२. २०
भूरिदा ह्यसि श्रुतः	४. ३२. २१
भूरि नाम वन्दमानो	५. ३. १०
भूरिभिः समह ऋषिभि	८. ७०. १४
भूरि हि ते सवना	७. २२. ६
भूरीणि भद्रा नर्येषु	१. १६६. १०
भूरीणि हि त्वे दधिरे	३. १९. ४
भूरीदिन्द्र उदिनक्षन्त	१०. ८. ९
भूरीदिन्द्रस्य वीर्यं	८. ५५. १
भूर्जज्ञ उत्तानपदो	१०. ७२. ४
भूषन्न योऽधि वभ्रूषु	१. १४०. ६
भूमिश्चिद्धासि तूतुजिरा	४. ३२. २
भोजं त्वामिन्द्र वयं	२. १७. ८
भोजमश्वाः सुष्टुवाहो	१०. १०७. ११
भोजा जिग्युः सुरभिं	१०. १०७. ९
भोजायाश्वं सं मृजन्त्याशुं	१०. १०७. १०
मंसीमहि त्वा वयमस्माकं	१०. २६. ४
मंहिष्ठं वो मघोनां	५. ३९. ४
मंहिष्ठा वाजसातमेषयन्ता	८. ५. ५
मक्षू कनायाः सख्यं नवग्वा	१०. ६१. १०
मक्षू कनायाः सख्यं नवीयो	१०. ६१. ११
मक्षू ता त इन्द्र दानाप्नस	१०. २२. ११
मक्षू देववतो रथः	८. ३१. १५
मक्षू न येषु दोहसे	६. ६६. ५
मक्षू न वह्निः प्रजाया	१०. ६१. ९
मक्षू हि ष्मा गच्छथ	४. ४३. ३
मखस्य ते तविषस्य	३. ३४. २
मघोनः स्म वृत्रहत्येषु	७. ३२. १५
मघोन आ पवस्व नो	९. ८. ७
मतयः सोमपामुरुं	३. ४१. ५
मती जुष्टो धिया हितः	९. ४४. २
मत्सि नो वस्यइष्टय	१. १७६. १
मत्सि वायुमिष्टये	९. ९७. ४२
मत्सि सोम वरुणं	९. ९०. ५
मत्स्यपायि ते महः	१. १७५. १
मत्स्वा सुशिप्र मन्दिभिः	१. ९. ३
मत्स्वा सुशिप्र हरिव	८. ९९. २

मथीद्यदीं विभृतो	१. ७१. ४
मथीद्यदीं विष्टो	१. १४८. १
मदच्युत्क्षेति सादने	९. १२. ३
मदेनेषितं मदमुग्रमुग्रेण	८. १. २१
मदेमदे हि नो ददिर्यूथा	१. ८१. ७
मधु नक्तमुतोषसो	१. ९०. ७
मधु नो द्यावापृथिवी	६. ७०. ५
मधुपृष्ठं घोरमयासमश्वं	९. ८९. ४
मधुमतीरोषधीर्द्याव	४. ५७. ३
मधुमन्तं तनूनपाद्यज्ञं	१. १३. २
मधुमन्मे परायणं	१०. २४. ६
मधुमान्नो वनस्पति	१. ९०. ८
मधु वाता ऋतायते	१. ९०. ६
मधोर्धारामनु क्षर	९. १७. ८
मध्या यत्कर्त्वमभव	१०. ६१. ६
मध्ये होता दुरोणे	६. १२. १
मध्वः पिबतं मधुपेभि	४. ४५. ३
मध्वः सूदं पवस्व	९. ९७. ४४
मध्वः सोमस्याश्विना	१. ११९. १
मध्व ऊ षु मधूयुवा	५. ७३. ८
मध्वो वो नाम मारुतं	७. ५७. १
मनीषिणः प्र भरध्वं	१०. १११. १
मनीषिभिः पवते पूर्व्यः	९. ८६. २०
मनुष्वत्त्वा नि धीमहि	५. २१. १
मनुष्वदग्ने अङ्गिरस्व	१. ३१. १७
मनुष्वदिन्द्र सवनं	३. ३२. ५
मनो अस्या अन	१०. ८५. १०
मनोजवसा वृषणा	८. २२. १६
मनोजवा अयमान	८. १००. ८
मनो न येषु हवनेषु	१०. ६१. ३
मनो न योऽध्वनः	१. ७१. ९
मनो न्वा हुवामहे	१०. ५७. ३
मन्त्रमखर्वं सुधितं	७. ३२. १३
मन्थता नरः कवि	३. २९. ५
मन्दन्तु त्वा मघवन्	८. ४. ४
मन्दन्तु त्वा मन्दिनो	१. १३४. २
मन्दमान ऋतादधि	१०. ७३. ५
मन्दस्व होत्रादनु	२. ३७. १
मन्दस्वा सु स्वर्णर	८. ६. ३९
मन्दामहे दशतयस्य	१. १२२. १३
मन्दिष्ट यदुशने काव्ये	१. ५१. ११
मन्द्रं होतारं शुचि	३. २. १५
मन्द्रं होतारमुशिजो नमोभिः	१०. ४६. ४
मन्द्रं होतारमुशिजो यविष्ठ	७. १०. ५
मन्द्रं होतारमृत्विजं	८. ४४. ६
मन्द्रजिह्वा जुगुर्वणी	१. १४२. ८
मन्द्रया सोमधारया	९. ६. १
मन्द्रस्य कवेर्दिव्यस्य	६. ३९. १
मन्द्रस्य रूपं विविदु	९. ६८. ६
मन्द्रा कृणुध्वं धिय आ	१०. १०१. २
मन्द्रो होता गृहपतिरग्ने	१. ३६. ५
मन्युरिन्द्रो मन्युरेवास	१०. ८३. २
मन्ये त्वा यज्ञियं	८. ९६. ४
ममच्चन ते मघवन्	४. १८. ९
ममच्चन त्वा युवतिः	४. १८. ८
ममत्तु त्वा दिव्यः सोम	१०. ११६. ३
ममत्तु नः परिज्मा	१. १२२. ३
मम त्वा सूर उदिते	८. १. २९
मम देवा विहवे सन्तु	१०. १२८. २
मम द्विता राष्ट्रं	४. ४२. १
मम पुत्राः शत्रुहणो	१०. १५९. ३
मम ब्रह्मेन्द्र याह्यच्छा	२. १८. ७
ममाग्ने वर्चो विहवेष्वस्तु	१०. १२८. १
मया सो अन्नमत्ति यो	१०. १२५. ४
मयि देवा द्रविणमा	१०. १२८. ३
मयो दधे मेधिरः	३. १. ३
मयोभूर्वातो अभि	१०. १६९. १
मरुतः पिबत ऋतुना	१. १५. २
मरुतो मारुतस्य न	८. २०. २३
मरुतो यद्ध वो दिवः	८. ७. ११
मरुतो यद्ध वो बलं	१. ३७. १२
मरुतो यस्य हि क्षये	१. ८६. १
मरुतो वीळुपाणिभि	१. ३८. ११
मरुत्वतो अप्रतीतस्य	५. ४२. ६
मरुत्वन्तं वृषभं वावृधान	३. ४७. ५ ६. १९. ११
मरुत्वन्तं हवामह	१. २३. ७
मरुत्वन्तमृजीषिण	८. ७६. ५
मरुत्सु वो दधीमहि	५. ५२. ४
मरुत्स्तोत्रस्य वृजनस्य	१. १०१. ११

मरुत्वाँ इन्द्र मीढ्वः	८. ७६. ७
मरुत्वाँ इन्द्र वृषभो	३. ४७. १
मर्तश्चिद्वो नृतवो	८. २०. २२
मर्ता अमर्त्यस्य ते	८. ११. ५
मर्माणि ते वर्मणा	६. ७५. १८
मर्मृजानास आयवो	९. ६४. १७
मर्यो न शुभ्रस्तन्वं	९. ९६. २०
महः स राय एषते	१. १४९. १
महः सु वो अरमिषे	८. ४६. १७
मह उग्राय तवसे	८. ९६. १०
महत्तत्सोमो महिष	९. ९७. ४१
महत्तदुल्बं स्थविरं	१०. ५१. १
महत्तद्वः कवयश्चारु	३. ५४. १७
महत्तन्नाम गुह्यं पुरु	१०. ५५. २
महदद्य महतामा	१०. ३६. ११
महश्चर्कर्म्यर्वतः क्रतुप्रा	४. ३९. २
महश्चित्त्वमिन्द्र यत	१. १६९. १
महश्चिदग्न एनसो	४. १२. ५
महाँ अमत्रो वृजने	३. ३६. ४
महाँ असि महिष	३. ४६. २
महाँ असि सोम ज्येष्ठ	९. ६६. १६
महाँ अस्यध्वरस्य	७. ११. १
महाँ आदित्यो नमसोप	३. ५९. ५
महाँ इन्द्रः परश्च नु	१. ८. ५
महाँ इन्द्रो नृवदा	६. १९. १
महाँ इन्द्रो य ओजसा	८. ६. १
महाँ उग्रो वावृधे	३. ३६. ५
महाँ उतासि यस्य	७. ३१. ७
महाँ ऋषिर्देवजा	३. ५३. ९
महान्तं कोशमुदचा	५. ८३. ८
महान्तं त्वा महीरन्वापो	९. २. ४
महान्तं महिना वयं	८. १२. २३
महान्ता मित्रावरुणा	८. २५. ४
महान्तो मह्ना विभ्वो	१. १६६. ११
महान्त्सधस्थे ध्रुव	३. ६. ४
महिकेरव ऊतये	१. ४५. ४
महि क्षेत्रं पुरु श्चन्द्रं	३. ३१. १५
महि ज्योतिर्निहितं	३. ३०. १४
महि ज्योतिर्बिभ्रतं	१०. ३७. ८
महि त्रीणामवोऽस्तु	१०. १८५. १

महि त्वाष्ट्रमूर्जयन्ती	३. ७. ४
महि द्यावापृथिवी	१०. ९३. १
महि प्सरः सुकृतं सोम्यं	९. ७४. ३
महि महे तवसे दीध्ये	५. ३३. १
महि महे दिवे अर्चा	३. ५४. २
महिम्न एषां पितर	१०. ५६. ४
महि राधो विश्वजन्यं	६. ४७. २५
महि वो० मित्र दाशुषे	८. ४७. १
महि वो० मित्रार्यमन्	८. ६७. ४
महिषासो मायिनश्चित्र	१. ६४. ७
मही अत्र महिना वार	१. १५१. ५
मही द्यावापृथिवी इह	४. ५६. १
मही द्यौः पृथिवी च न	१. २२. १३
मही मित्रस्य साधथ	४. ५६. ७
महीमे अस्य वृषनाम	९. ९७. ५४
मही यदि धिषणा	३. ३१. १३
महीरस्य प्रणीतयः० नास्य	६. ४५. ३
महीरस्य प्रणीतयः० विश्वा	८. १२. २१
मही वामूतिरश्विना	१. ११७. १९
मही समैरच्चम्वा	३. ५५. २०
महे चन त्वामद्रिवः	८. १. ५
महे नो अद्य बोधयोषो	५. ७९. १
महे नो अद्य सुविताय	७. ७५. २
महे यत्पित्र ईं रसं	१. ७१. ५
महे शुल्काय वरुणस्य	७. ८२. ६
महो अग्नेः समिधानस्य	१०. ३६. १२
महो अर्णः सरस्वती	१. ३. १२
महो देवान्यजसि	६. ४८. ४
महो द्रुहो अप विश्वायु	६. २०. ५
महो नो अग्ने सुवितस्य	७. १. २४
महो नो राय आ भर	९. ६१. २६
महो महानि पनयन्त्य	३. ३४. ६
महो यस्पतिः शवसो	१०. २२. ३
महो रुजामि बन्धुता	४. ४. ११
महो विश्वाँ अभि षतो	८. २३. २६
मह्यं त्वष्टा वज्रमतक्ष	१०. ४८. ३
मह्यं यजन्तु मम	१०. १२८. ४
मह्या ते सख्यं वश्मि	३. ३१. १४
मां चत्वार आशवः	८. ७४. १४
मां देवा दधिरे हव्यवाह	१०. ५२. ४

मां धुरिन्द्रं नाम देवता	१०. ४९. २
मां नरः स्वश्वा वाजयन्तो	४. ४२. ५
मा कस्मै धातमभ्यमित्रिणे	१. १२०. ८
मा कस्य नो अररुषो	७. ९४. ८
मा कस्य यक्षं सदमिद्	४. ३. १३
मा कस्याद्भुतक्रतू यक्षं	५. ७०. ४
मा काकम्बीरमुद्वृहो	६. ४८. १७
माकिरेना पथा गाद्येनेमे	८. ५. ३९
माकिर्न एना सख्या वि	१०. २३. ७
माकिर्नेशन्माकीं रिषन्	६. ५४. ७
माकुध्र्यगिन्द्र शूर	१०. २२. १२
मा चिदन्यद्वि शंसत	८. १. १
मा च्छेद्म रश्मीँरिति	१. १०९. ३
मा जस्वने वृषभ नो	६. ४४. ११
मातली कव्यैर्यमो	१०. १४. ३
माता च यत्र दुहिता	३. ५५. १२
माता देवानामदितेः	१. ११३. १९
माता पितरमृत आ	१. १६४. ८
माता रुद्राणां दुहिता	८. १०१. १५
मातुर्दिधिषुमब्रवं	६. ५५. ५
मातुष्पदे परमे शुक्र	५. ४३. १४
मा ते अमाजुरो यथा	८. २१. १५
मा ते अस्यां सहसा	७. १९. ७
मा ते गोदत्र निरराम	८. २१. १६
मा ते राधांसि मा त	१. ८४. २०
मातेव यद्भरसे	५. १५. ४
मा ते हरी वृषणा	३. ३५. ५
मात्र पूषन्नाघृण	७. ४०. ६
मात्रे नु ते सुमिते	१०. २९. ६
मा त्वाग्निर्ध्वनयीद्	१. १६२. १५
मा त्वा तपत्प्रिय आत्मा	१. १६२. २०
मा त्वा मूरा अविष्यवो	८. ४५. २३
मा त्वा रुद्र चुक्रुधामा	२. ३३. ४
मा त्वा श्येन उद्वधीन्मा	२. ४२. २
मा त्वा सोमस्य गल्दया	८. १. २०
मादयस्व सुते सचा	१. ८१. ८
मादयस्व हरिभिर्ये	१. १०१. १०
माध्यंदिने सवने	३. २८. ४
माध्यन्दिनस्य सवनस्य	३. ५२. ५
मा नः शंसो अररुषो	१. १८. ३

मा नः समस्य दूढ्यः	८. ७५. ९
मा नः सेतुः सिषेदयं	८. ६७. ८
मा नः सोमपरिबाधो	१. ४३. ८
मा नः सोम सं वीविजो	८. ७९. ८
मा नः स्तेनेभ्यो ये	२. २३. १६
मा न इन्द्र परा वृणग्	८. ९७. ७
मा न इन्द्र पीयत्नवे	८. २. १५
मा न इन्द्राभ्या दिशः	८. ९२. ३१
मा न एकस्मिन्नागसि	८. ४५. ३४
मा नस्तोके तनये	१. ११४. ८
मा निन्दत य इमां	४. ५. २
मा नो अग्ने दुर्भृतये	७. १. २२
मा नो अग्नेऽमतये	३. १६. ५
मा नो अग्नेऽव सृजो	१. १८९. ५
मा नो अग्नेऽवीरते	७. १. १९
मा नो अग्ने सख्या	१. ७१. १०
मा नो अज्ञाता वृजना	७. ३२. २७
मा नो अरातिरीशत	२. ७. २
मा नो अस्मिन्मघवन्	१. ५४. १
मा नो अस्मिन्महाधने	८. ७५. १२
मा नो गव्येभिरश्व्यैः	८. ७३. १५
मा नो गुह्या रिप	२. ३२. २
मा नो देवानां विशः	८. ७५. ८
मा नो निदे च वक्तवे	७. ३१. ५
मा नो मर्ता अभि	१. ५. १०
मा नो मर्ताय रिपवे	८. ६०. ८
मा नो मर्धीरा भरा	४. २०. १०
मा नो महान्तमुत	१. ११४. ७
मा नो मित्रो वरुणो	१. १६२. १
मा नो मृचा रिपूणां	८. ६७. ९
मा नो रक्ष आ वेशी	८. ६०. २०
मा नो रक्षो अभि	७. १०४. २३
मा नो वधाय हत्नवे	१. २५. २
मा नो वधीरिन्द्र मा	१. १०४. ८
मा नो वधी रुद्र मा	७. ४६. ४
मा नो वधैर्वरुण ये	२. २८. ७
मा नो वृकाय वृक्ये	६. ५१. ६
मा नो हिंसीज्जनिता	१०. १२१. ९
मा नोऽहिर्बुध्न्यो रिषे	७. ३४. ९
मा नो हृणीतामतिथि	८. १०३. १२

मा नो हेतिर्विवस्वत	८. ६७. २०
मा पापत्वाय नो नरे	७. ९४. ३
मा पृणन्तो दुरितमेन	१. १२५. ७
मा प्र गाम पथो वयं	१०. ५७. १
मा भूम निष्ट्या इवेन्द्र	८. १. १३
मा भेम मा श्रमिष्मोग्रस्य	८. ४. ७
मा मामिमं तव सन्तमत्र	५. ४०. ७
मायाभिरिन्द्र मायिनं	१. ११. ७
मायाभिरुत्सिसृप्सत	८. १४. १४
माया वां मित्रावरुणा	५. ६३. ४
मारे अस्मद्वि मुमुचो	३. ४१. ८
मार्जाल्यो मृज्यते स्वे	५. १. ८
मा व एनो अन्यकृतं	६. ५१. ७
मा वां वृको मा वृकीरा	१. १८३. ४
मा विदन्परिपन्थिनो	१०. ८५. ३२
मा वो घ्नन्तं मा शपन्तं	१. ४१. ८
मा वो दात्रान्मरुतो	७. ५६. २१
मा वो मृगो न यवसे	१. ३८. ५
मा वो रसानितभा	५. ५३. ९
मा वो रिषत्खनिता	१०. ९७. २०
मा शूने अग्ने नि षदाम	७. १. ११
मा सख्युः शूनमा विदे	८. ४५. ३६
मा सा ते अस्मत्सुमति	१. १२१. १५
मा सीमवद्य आ भागुर्वी	८. ८०. ८
मा स्रेधत सोमिनो	७. ३२. ९
माहं मघोनो वरुण	२. २७. १७
	२. २८. ११
	२. २९. ७
मित्रं कृणुध्वं खलु	१०. ३४. १४
मित्रं न यं शिम्या	१. १५१. १
मित्रं न यं सुधितं	६. १५. २
मित्रं वयं हवामहे	१. २३. ४
मित्रं हुवे पूतदक्षं	१. २. ७
मित्रश्च तुभ्यं वरुणः	३. १४. ४
मित्रश्च नो वरुणश्च	५. ७२. ३
मित्रस्तन्नो वरुणो देवो	७. ६४. ३
मित्रस्तन्नो वरुणो मामहन्त	७. ५२. २
मित्रस्तन्नो वरुणो रोदसी	७. ४०. २
मित्रस्य चर्षणीधृतो	३. ५९. ६
मित्रा तना न रथ्या	८. २५. २

मित्राय पञ्च येमिरे	३. ५९. ८
मित्राय शिक्ष वरुणाय	१०. ६५. ५
मित्रावरुणवन्ता उत	८. ३५. १३
मित्रो अंहोश्चिदादुरु	५. ६५. ४
मित्रो अग्निर्भवति यत्	३. ५. ४
मित्रो जनान्यातयति	३. ५९. १
मित्रो देवेष्वायुषु	३. ५९. ९
मित्रो नो अत्यंहतिं	८. ६७. २
मिमाति वह्निरेतशः	९. ६४. १९
मिमातु द्यौरदितिर्वीतये	५. ५९. ८
मिमीहि श्लोकमास्ये	१. ३८. १४
मिम्यक्ष येषु रोदसी	६. ५०. ५
मिम्यक्ष येषु सुधिता	१. १६७. ३
मिहः पावकाः प्रतता	३. ३१. २०
मीळ्हुष्मतीव पृथिवी	५. ५६. ३
मुञ्चन्तु मा शपथ्या	१०. ९७. १६
मुञ्चामि त्वा हविषा	१०. १६१. १
मुनयो वातरशनाः	१०. १३६. २
मुमुक्ष्वो मनवे मानव	१. १४०. ४
मुमोद गर्भो वृषभः	१०. ८. २
मुषाय सूर्यं कवे	१. १७५. ४
मूरा अमूर न वयं	१०. ४. ४
मूर्धा दिवो नाभिरग्निः	१. ५९. २
मूर्धानं दिवो अरतिं	६. ७. १
मूर्धा भुवो भवति नक्त	१०. ८८. ६
मूषो न शिश्ना व्यदन्ति	१०. ३३. ३
मृगो न भीमः कुचरो	१०. १८०. २
मृजन्ति त्वा दश क्षिपो	९. ८. ४
मृजन्ति त्वा समग्रुवो	९. ६६. ९
मृजानो वारे पवमानो	९. १०७. २२
मृज्यमानः सुहस्त्य	९. १०७. २१
मृळत नो मरुतो मा	५. ५५. ९
मृळा नो रुद्रोत नो	१. ११४. २
मृत्योः पदं योपयन्तो	१०. १८. २
मेधन्तु ते वह्नयो	२. ३७. ३
मेधाकारं विदथस्य	१०. ९१. ८
मेहनाद्वनंकरणाल्लोम	१०. १६३. ५
मैनमग्ने वि दहो माभि	१०. १६. १
मोघमन्नं विन्दते अप्रचेताः	१०. ११७. ६
मो ते रिषन्ये अच्छोक्तिभि	८. १०३. १३

मो पु णः परापरा	१. ३८. ६
मो पु णः सोम मृत्यवे	१०. ५९. ४
मो पु त्वा वाघतश्चनारे	७. ३२. १
मो पु देवा अदः	१. १०५. ३
मो पु ब्रह्मेव तन्द्रयु	८. ९२. ३०
मो पु वरुण मृन्मयं	७. ८९. १
मो पु वो अस्मदभि	१. १३९. ८
मो पू ण इन्द्रात्र पृत्सु	१. १७३. १२
मो पू णो अत्र जुहुरन्त	३. ५५. २
मो प्वद्य दुर्हणावान्	८. २. २०
यं कुमार नवं रथ	१०. १३५. ३
यं कुमार प्रावर्तयो	१०. १३५. ४
यं क्रन्दसी अवसा	१०. १२१. ६
यं क्रन्दसी संयती	२. १२. ८
यं जनासो हविष्मन्तो	८. ७४. २
यं ते श्येनः पदाभरत्	८. ८२. ९
यं ते श्येनश्चारुमवृकं	१०. १४४. ५
यं त्रायध्व इदमिदं	७. ५९. १
यं त्वं रथमिन्द्र मेधसा	१. १२९. १
यं त्वं विप्र मेधसातावग्ने	८. ७१. ५
यं त्वमग्ने समदहस्तमु	१०. १६. १३
यं त्वा गोपवनो गिरा	८. ७४. ११
यं त्वा जनास इन्धते	८. ४३. २७
यं त्वा जनास ईळते	८. ७४. १२
यं त्वा जनासो अभि	१०. ४. २
यं त्वा देवा दधिरे	१०. ४६. १०
यं त्वा देवापिः शुशुचानो	१०. ९८. ८
यं त्वा देवासो मनवे	१. ३६. १०
यं त्वा द्यावापृथिवी यं	१०. २. ७
यं त्वा पूर्वमीळितो	१०. ६९. ४
यं त्वा वाजिन्नघ्न्या	९. ८०. २
यं देवासस्त्रिरहन्	३. ४. २
यं देवासोऽजनयन्ताग्निं	१०. ८८. ९
यं देवासोऽवथ० त्रायध्वे	१०. ३५. १४
यं देवासोऽवथ० शूरसाता	१०. ६३. १४
यं नु नकिः पृतनासु	३. ४९. २
यं बाहुतेव पिप्रति	१. ४१. २
यं मर्त्यः पुरुस्पृहं	५. ७. ६
यं मे दुरिन्द्रो मरुतः	८. ३. २१
यं यज्ञं नयथा नर	१. ४१. ५

यं युवं दाश्वध्वराय	६. ६८. ६
यं रक्षन्ति प्रचेतसो	१. ४१. १
यं वर्धयन्तीद्गिरः	६. ४४. ५
यं विप्रा उक्थवाहसो	८. १२. १३
यं वै सूर्यं स्वर्भानु	५. ४०. ९
यं सीमकृण्वन्तमसे	४. १३. ३
यं सीमनु प्रवतेव	४. ३८. ३
यं सुपर्णः परावतः	१०. १४४. ४
यं सोममिन्द्र पृथिवी	३. ४६. ५
यं स्मा पृच्छन्ति कुह	२. १२. ५
यः ककुभो निधारयः	८. ४१. ४
यः कुक्षिः सोमपातमः	१. ८. ७
यः कृन्तदिद्वि योन्यं	८. ४५. ३०
यः पञ्च चर्षणीरभि	७. १५. २
यः परस्याः परावतस्तिरो	१०. १८७. २
यः पावमानीरध्येत्यृषिभिः	९. ६७. ३१
यः पुष्पिणीश्च प्रस्वश्च	२. १३. ७
यः पूर्व्याय वेधसे	१. १५६. २
यः पृथिवीं व्यथमाना	२. १२. २
यः पौरुषेयेण क्रविषा	१०. ८७. १६
यः प्राणतो निमिषतो	१०. १२१. ३
यः शक्रो मृक्षो अश्व्यो	८. ६६. ३
यः शग्मस्तुविशग्म	६. ४४. २
यः शम्बरं पर्वतेषु	२. १२. ११
यः शश्वतो मह्येनो	२. १२. १०
यः शुक्र इव सूर्यो	१. ४३. ५
यः शूरेभिर्हव्यो यश्च	१. १०१. ६
यः श्वेतां अधिनिर्णिज	८. ४१. १०
यः संस्थे चिच्छतक्रतु	८. ३२. ११
यः सत्राहा विचर्षणि	६. ४६. ३
यः सप्तरश्मिर्वृषभ	२. १२. १२
यः समिधा य आहुती	८. १९. ५
यः सुनीथो ददाशुषे	२. ८. २
यः सुन्वते पचते	२. १२. १५
यः सुन्वन्तमवति यः	२. १२. १४
यः सुषव्यः सुदक्षिण	८. ३३. ५
यः सृबिन्दमनर्शनिं	८. ३२. २
यः सोमः कलशेष्वाँ	९. १२. ५
यः सोम सख्ये तव	१. ९१. १४
यः स्त्रीहितीषु पूर्व्यः	१. ७४. २

यः स्मारुन्धानो गध्या	४. ३८. ४
य आत्मदा बलदा	१०. १२१. २
य आध्राय चकमानाय	१०. ११७. २
य आनयत्परावतः	६. ४५. १
य आपिर्नित्यो वरुण	७. ८८. ६
य आयुं कुत्समतिथिग्व	८. ५३. २
य आर्जीकेषु कृत्वसु	९. ६५. २३
य आस्ते यश्च चरति	७. ५५. ६
य आस्वत्क आशये	८. ४१. ७
य इन्द्र आविवासति	६. ६०. ११
य इन्द्रोः पवमानस्यानु	९. ११४. १
य इन्द्र चमसेष्वा	८. ८२. ७
य इन्द्र यतयस्त्वा	८. ६. १८
य इन्द्र शुष्मो मघवन्	७. २७. २
य इन्द्र सस्त्यव्रतो	८. ९७. ३
य इन्द्र सोमपातमो	८. १२. १
य इन्द्राग्नी चित्रतमो	१. १०८. १
य इन्द्राग्नी सुतेषु वां	६. ५९. ४
य इन्द्राय वचोयुजा	१. २०. २
य इन्द्राय सुनवत्	४. २४. ७
य इमा विश्वा जाता	५. ८२. ९
य इमा विश्वा भुवनानि	१०. ८१. १
य इमे उभे अहनी	५. ८२. ८
य इमे द्यावापृथिवी	१०. ११०. ९
य इमे रोदसी उभे	३. ५३. १२
य इमे रोदसी मही सं मातरेव	९. १८. ५
य इमे रोदसी मही समीची	८. ६. १७
य ईं चकार न सो	१. १६४. ३२
य ईं चिकेत गुहा	१. ६७. ४
य ईं राजानावृतुथा	६. ६२. ९
य ईं वहन्त आशुभिः	५. ६१. ११
य ईङ्खयन्ति पर्वतान्	१. १९. ७
य ईशिरे भुवनस्य	१०. ६३. ८
य उक्था केवला दधे	८. ५२. ३
य उक्थेभिर्न विन्धते	८. ५१. ३
य उग्रः सन्ननिष्टृतः	८. ३३. ९
य उग्र इव शर्यहा	६. १६. ३९
य उग्रा अर्कमानृचु	१. १९. ४
य उग्रेभ्यश्चिदोजीया	९. ६६. १७
य उदाजन्पितरो गोमयं	१०. ६२. २

य उदानड् व्ययनं	१०. १९. ५
य उदृचि यज्ञे अध्वरेष्ठा	१०. ७७. ७
य उदृचीन्द्र देवगोपाः	१. ५३. ११
य उद्नः फलिगं भिनन्	८. ३२. २५
य उशता मनसा	१०. १६०. ३
य उ श्रिया दमेष्वा	२. ८. ३
य उस्रिया अप्या अन्त	९. १०८. ६
य ऋक्षादंहसो मुचद्	८. २४. २७
य ऋज्रा मह्यं मामहे	८. १. ३२
य ऋज्रा वातरंहसो	८. ३४. १७
य ऋते चिदभिश्रिषः	८. १. १२
य ऋते चिद्गास्पदेभ्यो	८. २. ३९
य ऋतेन सूर्यमारोहयन्	१०. ६२. ३
य ऋष्वः श्रावयत्सखा	८. ४६. १२
य ऋष्वा ऋष्टिविद्युतः	५. ५२. १३
य एक इच्च्यावयति	४. १७. ५
य एक इत्तमु ष्टुहि	६. ४५. १६
य एक इद्धव्यश्चर्षणी	६. २२. १
य एक इद्विदयते	१. ८४. ७
य एकश्चर्षणीनां	१. ७. ९
य एको अस्ति दंसना	८. १. २७
य एनमादिदेशति	६. ५६. १
य ओजिष्ठ इन्द्र तं	६. ३३. १
य ओजिष्ठस्तमा भर	९. १०१. ९
य ओहते रक्षसो	५. ४२. १०
यच्च गोषु दुष्ष्वप्न्यं	८. ४७. १४
यच्चित्रमप्न उषसो	१. ११३. २०
यच्चिद्धि ते अपि व्यथि	८. ४५. १९
यच्चिद्धि ते गणा इमे	५. ७९. ५
यच्चिद्धि ते पुरुषत्रा	४. १२. ४
यच्चिद्धि ते विशो यथा	१. २५. १
यच्चिद्धि त्वं गृहेगृह	१. २८. ५
यच्चिद्धि त्वा जना इमे	८. १. ३
यच्चिद्धि वां पुर ऋषयो	८. ८. ६
यच्चिद्धि शश्वता तना	१. २६. ६
यच्चिद्धि शश्वतामसीन्द्र	४. ३२. १३
	८. ६५. ७
यच्चिद्धि सत्य सोमपा	१. २९. १
यच्छक्रासि० अतस्त्वा	८. ९७. ४
यच्छक्रासि० यद्वा समुद्रे	८. १३. १५

यच्छल्मलौ भवति	७. ५०. ३
यच्छुश्रूया इमं हवं	८. ४५. १८
यजध्वैनं प्रियमेधा	८. २. ३७
यजन्ते अस्य सख्यं	७. ३६. ५
यजमानाय सुन्वत	५. २६. ५
यजस्व वीर प्र विहि	२. २६. २
यजस्व होतरिषितो	६. ११. १
यजा नो मित्रावरुणा	१. ७५. ५
यजाम इन्नमसा वृद्ध	३. ३२. ७
यजामह इन्द्रं वज्रदक्षिणं	१०. २३. १
यजामहे वां महः	१. १५३. १
यजिष्ठं त्वा यजमाना	१. १२७. २
यजिष्ठं त्वा ववृमहे	८. १९. ३
यज्ञातवेदो भुवनस्य	१०. ८८. ५
यज्ञायथा अपूर्व्य	८. ८९. ५
यज्ञायथास्तदहरस्य	३. ४८. २
यज्ञं पृच्छाम्यवमं	१. १०५. ४
यज्ञ इन्द्रमवर्धयद्	८. १४. ५
यज्ञस्य केतुं प्रथमं पुरोहितं	१०. १२२. ४
यज्ञस्य केतुं प्रथमं पुरोहित	५. ११. २
यज्ञस्य केतुः पवते	९. ८६. ७
यज्ञस्य वो रथ्यं विश्पतिं	१०. ९२. १
यज्ञस्य हि स्थ ऋत्विजा	८. ३८. १
यज्ञानां रथ्ये वयं	८. ४४. २७
यज्ञायज्ञा वः समना	१. १६८. १
यज्ञायज्ञा वो अग्नये	६. ४८. १
यज्ञासाहं दुव इषे	१०. २०. ७
यज्ञे दिवो नृषदने	७. ९७. १
यज्ञेन गातुमप्तुरो	२. २१. ५
यज्ञेन यज्ञमयजन्त	१. १६४. ५० १०. ९०. १६
यज्ञेन वर्धत जातवेदस	२. २. १
यज्ञेन वाचः पदवीय	१०. ७१. ३
यज्ञेनेन्द्रमवसा चक्रे	३. ३२. १३
यज्ञेभिरद्भुतक्रतुं	८. २३. ८
यज्ञेभिर्यज्ञवाहसं	८. १२. २०
यज्ञेयज्ञे स मर्त्यो	१०. ९३. २
यज्ञैः संमिश्लाः पृषतीभि	२. ३६. २
यज्ञैरथर्वा प्रथमः	१. ८३. ५
यज्ञैरिषूः संनममानो	१०. ८७. ४

यज्ञैर्वा यज्ञवाहसो	१. ८६. २
यज्ञो देवानां प्रत्येति	१. १०७. १
यज्ञो हि त इन्द्र वर्धनो	३. ३२. १२
यज्ञो हि ष्मेन्द्रं कश्चिद्	१. १७३. ११
यज्ञो हीळो वो अन्तर	८. १८. १९
यत इन्द्र भयामहे	८. ६१. १३
यता सुजूर्णी रातिनी	४. ६. ३
यत्किं चेदं वरुण	७. ८९. ५
यदत्तुसृ एतशं वङ्कू	८. १. ११
यत्तृतीयं सवनं रत्नधेय	४. ३५. ९
यत्ते अपो यदोषधीर्मनो	१०. ५८. ७
यत्ते कृष्णः शकुन आ	१०. १६. ६
यत्ते गात्रादग्निना	१. १६२. ११
यत्ते चतस्रः प्रदिशो	१०. ५८. ४
यत्ते दित्सु प्रराध्यं	५. ३९. ३
यत्ते दिवं यत्पृथिवीं	१०. ५८. २
यत्ते पराः परावतो	१०. ५८. ११
यत्ते पर्वतान्बृहतो	१०. ५८. ९
यत्ते पवित्रमर्चिवदग्ने	९. ६७. २४
यत्ते पवित्रमर्चिष्यग्ने	९. ६७. २३
यत्ते भूतं च भव्यं च	१०. ५८. १२
यत्ते भूमिं चतुर्भृष्टिं	१०. ५८. ३
यत्ते मनुर्यदनीकं	१०. ६९. ३
यत्ते मरीचीः प्रवतो	१०. ५८. ६
यत्ते यमं वैवस्वतं	१०. ५८. १
यत्ते राजञ्छृतं हवि	९. ११४. ४
यत्ते विश्वमिदं जगन	१०. ५८. १०
यत्ते समुद्रमर्णवं	१०. ५८. ५
यत्ते सादे महसा	१. १६२. १७
यत्ते सूर्यं यदुषसं	१०. ५८. ८
यत्ते सोम गवाशिरो	१. १८७. ९
यत्त्वा तुरीयमृतुभि	१. १५. १०
यत्त्वा देव प्रपिबन्ति	१०. ८५. ५
यत्त्वा पृच्छादीजानः	८. २४. ३०
यत्त्वा यामि दद्धि तन्न	१०. ४७. ८
यत्त्वा सूर्य स्वर्भानु	५. ४०. ५
यत्त्वा होतारमनजन्	३. १९. ५
यत्त्वेषयामा नदयन्त	१. १६६. ५
यत्पर्जन्य कनिक्रदत्	५. ८३. ९
यत्पाकत्रा मनसा	१०. २. ५

यत्पाञ्चजन्यया विशेन्द्रे	८. ६३. ७
यत्पुरुषं व्यदधुः कतिधा	१०. ९०. ११
यत्पुरुषेण हविषा	१०. ९०. ६
यत्पूर्व्यं मरुतो यच्च	५. ५५. ८
यत्प्रायासिष्ट पृषतीभि	५. ५८. ६
यत्र कामा निकामाश्च	९. ११३. १०
यत्र क्व च ते मनो	६. १६. १७
यत्र ग्रावा पृथुबुध्न	१. २८. १
यत्र ज्योतिरजस्रं	९. ११३. ७
यत्र देवाँ ऋघायतो	४. ३०. ५
यत्र द्वाविव जघना	१. २८. २
यत्र नार्यपच्यव	१. २८. ३
यत्र बाणाः संपतन्ति	६. ७५. १७
यत्र ब्रह्मा पवमान	९. ११३. ६
यत्र मन्थां विबध्नते	१. २८. ४
यत्र राजा वैवस्वतो	९. ११३. ८
यत्र वह्निरभिहितो	५. ५०. ४
यत्र वेत्थ वनस्पते	५. ५. १०
यत्र शूरासस्तन्वो	६. ४६. १२
यत्रा चक्रुरमृता	७. ६३. ५
यत्रानन्दाश्च मोदाश्च	९. ११३. ११
यत्रा नरः समयन्ते	७. ८३. २
यत्रानुकामं चरणं	९. ११३. ९
यत्रा वदेते अवरः	१०. ८८. १७
यत्रा समुद्रः स्कभितो	१०. १४९. २
यत्रा सुपर्णा अमृतस्य	१. १६४. २१
यत्रेदानीं पश्यसि	१०. ८७. ६
यत्रोत बाधितेभ्यश्चक्रं	४. ३०. ४
यत्रोत मर्त्याय कमरिणा	४. ३०. ६
यत्रौषधीः समग्मत	१०. ९७. ६
यत्संवत्समृभवो गाम	४. ३३. ४
यत्सानोः सानुमारुहद्	१. १०. २
यत्सिन्धौ यदसिक्न्यां	८. २०. २५
यत्सोम आ सुते नर	७. ९४. १०
यत्सोम चित्रमुक्थ्यं	९. १९. १
यत्सोममिन्द्र विष्णवि	८. १२. १६
यत्सोमो वाजमर्षति	९. ५६. २
यत्स्थो दीर्घप्रसद्मनि	८. १०. १
यथा कण्वे मघवन्त्रसदस्यवि	८. ४९. १०
यथा कण्वे मघवन्मेधे	८. ५०. १०
यथा कलां यथा शफं	८. ४७. १७
यथा गौरो अपा कृतं	८. ४. ३
यथा चित्कण्वमावतं	८. ५. २५
यथा चिद्वृद्धमतसमग्ने	८. ६०. ७
यथा चिन्मन्यसे हृदा	५. ५६. २
यथा देवा असुरेषु	१०. १५१. ३
यथा नो अदितिः करत्	१. ४३. २
यथा नो मित्रो अर्यमा	८. ३१. १३
यथा नो मित्रो वरुणो	१. ४३. ३
यथापवथा मनवे	९. ९६. १२
यथा पूर्वेभ्यः शतसा	९. ८२. ५
यथा पूर्वेभ्यो जरितृभ्य	१. १७५. ६ १. १७६. ६
यथाभवदनुदेयी ततो	१०. १३५. ६
यथा मनौ विवस्वति	८. ५२. १
यथा मनौ सांवरणौ	८. ५१. १
यथायजो होत्रमग्ने	३. १७. २
यथा युगं वरत्रया	१०. ६०. ८
यथा रुद्रस्य सूनवो	८. २०. १७
यथा वः स्वाहाग्नये	७. ३. ७
यथा वरो सुषाम्णे	८. २४. २८
यथा वशन्ति देवा	८. २८. ४
यथा वातः पुष्करिणीं	५. ७८. ७
यथा वातो यथा वनं	५. ७८. ८
यथा वामत्रिरश्विना	८. ४२. ५
यथा विद्वाँ अरं करद्	२. ५. ८
यथा विप्रस्य मनुषो	१. ७६. ५
यथा ह त्यद्वसवो	४. १२. ६ १०. २२६. ८
यथाहान्यनुपूर्वं	१०. १८. ५
यथा होतर्मनुषो	६. ४. १
यथेयं पृथिवी मही	१०. ६०. ९
यथोत कृत्व्ये धनेंशुं	८. ५. २६
यदक्रन्दः प्रथमं	१. १६३. १
यदग्न एषा समिति	१०. ११. ८
यदग्ने अद्य मिथुना	१०. ८७. १३
यदग्ने कानि कानि	८. १०२. २०
यदग्ने दिविजा अस्य	८. ४३. २८
यदग्ने मर्त्यस्त्वं स्यामहं	८. १९. २५
यदग्ने स्यामहं त्वं त्वं	८. ४४. २३

यदङ्ग तविषीयवो	८. ७. २
यदङ्ग तविषीयस	८. ६. २६
यदङ्ग त्वा भरताः	३. ३३. ११
यदङ्ग दाशुषे त्वमग्ने	१. १. ६
यदचरस्तन्वा वावृधानो	१०. ५४. २
यदज्ञातेषु वृजनेष्वासं	१०. २७. ४
यदत्स्युपजिह्विका	८. १०२. २१
यददो दिवो अर्णव	८. २६. १७
यददो पितो अजगन्	१. १८७. ७
यददो वात ते गृहे	१०. १८६. ३
यदद्भिः परिषिच्यसे	९. ६५. ६
यदद्य कच्च वृत्रहन्	८. ९३. ४
यदद्य कर्हि कर्हि	८. ७३. ५
यदद्य त्वा पुरुष्टुत	६. ५६. ४
यदद्य त्वा प्रयति यज्ञे	३. २९. १६
यदद्य भागं विभजासि	१. १२३. ३
यदद्य वां नासत्योक्थै	८. ९. ९
यदद्य सूर उदितेऽनागा	७. ६६. ४
यदद्य सूर उदिते यन्	८. २७. २१
यदद्य सूर्य उद्यति	८. २७. १९
यदद्य सूर्य ब्रवोऽनागा	७. ६०. १
यदद्य स्थः परावति	५. ७३. १
यदद्याश्विनावपाग्	८. १०. ५
यदद्याश्विनावहं हुवेय	८. ९. १३
यदध्रिगावो अध्रिगू	८. २२. ११
यदन्तरा परावत	३. ४०. ९
यदन्तरिक्षे पतथः	८. १०. ६
यदन्तरिक्षे यद्दिवि	८. ९. २
यदन्ति यच्च दूरके	९. ६७. २१
यदन्यासु वृषभो	३. ५५. १७
यदपामोषधीनां	१. १८७. ८
यदप्सु यद्वनस्पतौ	८. ९. ५
यदब्रवं प्रथमं वां	१. १०८. ६
यदयातं दिवोदासाय	१. ११६. १८
यदयातं शुभस्पती	१०. ८५. १५
यदयुक्था अरुषा	१. ९४. १०
यदर्जुन सारमेय	७. ५५. २
यदश्वस्य क्रविषो	१. १६२. ९
यदश्वान्धूर्षु पृषती	५. ५५. ६
यदश्वाय वास उप	१. १६२. १६

यदश्विना पृच्छमानाव	१०. ८५. १४
यदस्य धामनि प्रिये	८. १२. ३२
यदस्य मन्युरध्वनीद्	८. ६. १३
यदाजिं यात्याजिकृदिन्द्रः	८. ४५. ७
यदा ते मारुतीर्विश	८. १२. २९
यदा ते विष्णुरोजसा	८. १२. २७
यदा ते हर्यता हरी	८. १२. २८
यदादीध्ये न दविषाण्येभिः	१०. ३४. ५
यदापीतासो अंशवो	८. ९. १९
यदारमक्रन्नृभवः	४. ३३. २
यदा वज्रं हिरण्यमिदथा	१०. २३. ३
यदा वलस्य पीयतो	१०. ६८. ६
यदा वाजमसनद्	१०. ६७. १०
यदाविर्यदपीच्यं	८. ४७. १३
यदा वीरस्य रेवतो	७. ४२. ४
यदा वृत्रं नदीवृतं	८. १२. २६
यदाशसा निःशसा	१०. १६४. ३
यदा समर्यं व्यचेद्	४. २४. ८
यदासु मर्तो अमृतासु	१०. ९५. ९
यदा सूर्यममुं दिवि	८. १२. ३०
यदि क्षितायुर्यदि वा	१०. १६१. २
यदिन्द्र चित्र मेहनास्ति	५. ३९. १
यदिन्द्र ते चतस्रो	५. ३५. २
यदिन्द्र दिवि पार्ये	६. ४०. ५
यदिन्द्र नाहुषीष्वाँ	६. ४६. ७
यदिन्द्र पूर्वो अपराय	७. २०. ७
यदिन्द्र पृतनाज्ये	८. १२. २५
यदिन्द्र प्रागपा॰ आ याहि	८. ६५. १
यदिन्द्र प्रागपा॰ सिमा पुरु	८. ४. १
यदिन्द्र ब्रह्मणस्पते	१०. १६४. ४
यदिन्द्र मन्मशस्त्वा	८. १५. १२
यदिन्द्र यावतस्त्व	७. ३२. १८
यदिन्द्र राधो अस्ति	८. ५४. ५
यदिन्द्र सर्गे अर्वत	६. ४६. १३
यदिन्द्राग्नी अवमस्यां	१. १०८. ९
यदिन्द्राग्नी उदिता	१. १०८. १२
यदिन्द्राग्नी जना इमे	८. ४०. ७
यदिन्द्राग्नी दिवि ष्ठो	१. १०८. ११
यदिन्द्राग्नी परमस्यां	१. १०८. १०
यदिन्द्राग्नी मदथः स्वे	१. १०८. ७

यत्पाञ्चजन्यया विशेन्द्रे ८. ६३. ७
यत्पुरुषं व्यदधुः कतिधा १०. ९०. ११
यत्पुरुषेण हविषा १०. ९०. ६
यत्पूर्व्यं मरुतो यच्च ५. ५५. ८
यत्प्रायासिष्ट पृषतीभि ५. ५८. ६
यत्र कामा निकामाश्च ९. ११३. १०
यत्र क्व च ते मनो ६. १६. १७
यत्र ग्रावा पृथुबुध्न १. २८. १
यत्र ज्योतिरजस्रं ९. ११३. ७
यत्र देवाँ ऋघायतो ४. ३०. ५
यत्र द्वाविव जघना १. २८. २
यत्र नार्यपच्यव १. २८. ३
यत्र बाणाः संपतन्ति ६. ७५. १७
यत्र ब्रह्मा पवमान ९. ११३. ६
यत्र मन्थां विबध्नते १. २८. ४
यत्र राजा वैवस्वतो ९. ११३. ८
यत्र वह्निरभिहितो ५. ५०. ४
यत्र वेत्थ वनस्पते ५. ५. १०
यत्र शूरासस्तन्वो ६. ४६. १२
यत्रा चक्रुरमृता ७. ६३. ५
यत्रानन्दाश्च मोदाश्च ९. ११३. ११
यत्रा नरः समयन्ते ७. ८३. २
यत्रानुकामं चरणं ९. ११३. ९
यत्रा वदेते अवरः १०. ८८. १७
यत्रा समुद्रः स्कभितो १०. १४९. २
यत्रा सुपर्णा अमृतस्य १. १६४. २१
यत्रेदानीं पश्यसि १०. ८७. ६
यत्रोत बाधितेभ्यश्चक्रं ४. ३०. ४
यत्रोत मर्त्याय कमरिणा ४. ३०. ६
यत्रौषधीः समग्मत १०. ९७. ६
यत्संवत्समृभवो गाम ४. ३३. ४
यत्सानोः सानुमारुहद् १. १०. २
यत्सिन्धौ यदसिक्न्यां ८. २०. २५
यत्सोम आ सुते नर ७. ९४. १०
यत्सोम चित्रमुक्थ्यं ९. १९. १
यत्सोममिन्द्र विष्णवि ८. १२. १६
यत्सोमो वाजमर्षति ९. ५६. २
यत्स्थो दीर्घप्रसद्मनि ८. १०. १
यथा कण्वे मघवत्रसदस्यवि ८. ४९. १०
यथा कण्वे मघवन्मेधे ८. ५०. १०
यथा कलां यथा शफं ८. ४७. १७
यथा गौरो अपा कृतं ८. ४. ३
यथा चित्कण्वमावतं ८. ५. २५
यथा चिद्वृद्धमतसमग्ने ८. ६०. ७
यथा चिन्मन्यसे हृदा ५. ५६. २
यथा देवा असुरेषु १०. १५१. ३
यथा नो अदितिः करत् १. ४३. २
यथा नो मित्रो अर्यमा ८. ३१. १३
यथा नो मित्रो वरुणो १. ४३. ३
यथापवथा मनवे ९. ९६. १२
यथा पूर्वेभ्यः शतसा ९. ८२. ५
यथा पूर्वेभ्यो जरितृभ्य १. १७५. ६
१. १७६. ६
यथाभवदनुदेयी ततो १०. १३५. ६
यथा मनौ विवस्वति ८. ५२. १
यथा मनौ सांवरणौ ८. ५१. १
यथायजो होत्रमग्ने ३. १७. २
यथा युगं वरत्रया १०. ६०. ८
यथा रुद्रस्य सूनवो ८. २०. १७
यथा वः स्वाहाग्नये ७. ३. ७
यथा वरो सुषाम्णे ८. २४. २८
यथा वशन्ति देवा ८. २८. ४
यथा वातः पुष्करिणीं ५. ७८. ७
यथा वातो यथा वनं ५. ७८. ८
यथा वामत्रिरश्विना ८. ४२. ५
यथा विद्वाँ अरं करद् २. ५. ८
यथा विप्रस्य मनुषो १. ७६. ५
यथा ह त्यद्वसवो ४. १२. ६
१०. २२६. ८
यथाहान्यनुपूर्वं १०. १८. ५
यथा होतर्मनुषो ६. ४. १
यथेयं पृथिवी मही १०. ६०. ९
यथोत कृत्व्ये धनेंशुं ८. ५. २६
यदक्रन्दः प्रथमं १. १६३. १
यदग्न एषा समिति १०. ११. ८
यदग्ने अद्य मिथुना १०. ८७. १३
यदग्ने कानि कानि ८. १०२. २०
यदग्ने दिविजा अस्य ८. ४३. २८
यदग्ने मर्त्यस्त्वं स्यामहं ८. १९. २५
यदग्ने स्यामहं त्वं त्वं ८. ४४. २३

यदङ्ग तविषीयवो ८. ७. २
यदङ्ग तविषीयस ८. ६. २६
यदङ्ग त्वा भरताः ३. ३३. ११
यदङ्ग दाशुषे त्वमग्ने १. १. ६
यदचरस्तन्वा वावृधानो १०. ५४. २
यदज्ञातेषु वृजनेष्वासं १०. २७. ४
यदत्त्युपजिह्विका ८. १०२. २१
यददो दिवो अर्णव ८. २६. १७
यददो पितो अजगन् १. १८७. ७
यददो वात ते गृहे १०. १८६. ३
यदद्भिः परिषिच्यसे ९. ६५. ६
यदद्य कच्च वृत्रहन् ८. ९३. ४
यदद्य कर्हि कर्हि ८. ७३. ५
यदद्य त्वा पुरुष्टुत ६. ५६. ४
यदद्य त्वा प्रयति यज्ञे ३. २९. १६
यदद्य भागं विभजासि १. १२३. ३
यदद्य वां नासत्योक्थै ८. ९. ९
यदद्य सूर उदितेऽनागा ७. ६६. ४
यदद्य सूर उदिते यन् ८. २७. २१
यदद्य सूर्य उद्यति ८. २७. १९
यदद्य सूर्य ब्रवोऽनागा ७. ६०. १
यदद्य स्थः परावति ५. ७३. १
यदद्याश्विनावपाग् ८. १०. ५
यदद्याश्विनावहं हुवेय ८. ९. १३
यदध्रिगावो अध्रिगू ८. २२. ११
यदन्तरा परावत ३. ४०. ९
यदन्तरिक्षे पतथः ८. १०. ६
यदन्तरिक्षे यद्दिवि ८. ९. २
यदन्ति यच्च दूरके ९. ६७. २१
यदन्यासु वृषभो ३. ५५. १७
यदपामोषधीनां १. १८७. ८
यदप्सु यद्वनस्पतौ ८. ९. ५
यदब्रवं प्रथमं वां १. १०८. ६
यदयातं दिवोदासाय १. ११६. १८
यदयातं शुभस्पती १०. ८५. १५
यदयुक्था अरुषा १. ९४. १०
यदर्जुन सारमेय ७. ५५. २
यदश्वस्य क्रविषो १. १६२. ९
यदश्वान्धूर्षु पृषती ५. ५५. ६
यदश्वाय वास उप १. १६२. १६
यदश्विना पृच्छमानाव १०. ८५. १४
यदस्य धामनि प्रिये ८. १२. ३२
यदस्य मन्युरध्वनीद् ८. ६. १३
यदाजिं यात्याजिकृदिन्द्रः ८. ४५. ७
यदा ते मारुतीर्विश ८. १२. २९
यदा ते विष्णुरोजसा ८. १२. २७
यदा ते हर्यता हरी ८. १२. २८
यदादीध्ये न दविषाण्येभिः १०. ३४. ५
यदापीतासो अंशवो ८. ९. १९
यदारमक्रन्नृभवः ४. ३३. २
यदा वज्रं हिरण्यमिदथा १०. २३. ३
यदा वलस्य पीयतो १०. ६८. ६
यदा वाजमसनद् १०. ६७. १०
यदाविर्यदपीच्यं ८. ४७. १३
यदा वीरस्य रेवतो ७. ४२. ४
यदा वृत्रं नदीवृतं ८. १२. २६
यदाशसा निःशसा १०. १६४. ३
यदा समर्यं व्यचेद् ४. २४. ८
यदासु मर्तो अमृतासु १०. ९५. ९
यदा सूर्यममुं दिवि ८. १२. ३०
यदि क्षितायुर्यदि वा १०. १६१. २
यदिन्द्र चित्र मेहनास्ति ५. ३९. १
यदिन्द्र ते चतस्रो ५. ३५. २
यदिन्द्र दिवि पार्ये ६. ४०. ५
यदिन्द्र नाहुषीष्वाँ ६. ४६. ७
यदिन्द्र पूर्वो अपराय ७. २०. ७
यदिन्द्र पृतनाज्ये ८. १२. २५
यदिन्द्र प्रागपा० आ याहि ८. ६५. १
यदिन्द्र प्रागपा० सिमा पुरु ८. ४. १
यदिन्द्र ब्रह्मणस्पते १०. १६४. ४
यदिन्द्र मन्मशस्त्वा ८. १५. १२
यदिन्द्र यावतस्त्व ७. ३२. १८
यदिन्द्र राधो अस्ति ८. ५४. ५
यदिन्द्र सर्गे अर्वत ६. ४६. १३
यदिन्द्राग्नी अवमस्यां १. १०८. ९
यदिन्द्राग्नी उदिता १. १०८. १२
यदिन्द्राग्नी जना इमे ८. ४०. ७
यदिन्द्राग्नी दिवि ष्ठो १. १०८. ११
यदिन्द्राग्नी परमस्यां १. १०८. १०
यदिन्द्राग्नी मदथः स्वे १. १०८. ७

यदिन्द्राग्नी यदुषु १. १०८. ८
यदिन्द्राहं यथा त्व ८. १४. १
यदिन्द्राहन्प्रथमजा १. ३२. ४
यदिन्द्रेण सरथं याथो ८. ९. १२
यदिन्द्रो अनयद्रितो ६. ५७. ४
यदिद्भिन्द्र पृथिवी १. ५२. ११
यदि प्रवृद्ध सत्पते ८. १२. ८
यदिमा वाजयन्नह १०. ९७. ११
यदि मे रारणः सुत ८. ३२. ६
यदि मे सख्यमावर ८. १३. २१
यदि वाहमनृतदेव ७. १०४. १४
यदि स्तुतस्य मरुतो ७. ५६. १५
यदि स्तोमं मम श्रव ८. १. १५
यदीं गणस्य रशना ५. १. ३
यदीं सुतास इन्दवो ८. ५०. ३
यदीं सोमा बभ्रुधूता ५. ३०. ११
यदी घृतेभिराहुतो ८. १९. २३
यदीदहं युधये संनयान् १०. २७. २
यदी मन्थन्ति बाहुभिर्वि ३. २९. ६
यदी मातुरुप स्वसा २. ५. ६
यदीमिन्द्र श्रवाय्यमिषं ५. ३८. २
यदीमृतस्य पयसा १. ७९. ३
यदीमेनाँ उशतो ७. १०३. ३
यदीशीयामृतानामुत १०. ३३. ८
यदी सुतेभिरिन्दुभिः ६. ४२. ३
यदुत्तमे मरुतो मध्यमे ५. ६०. ६
यदुदञ्चो वृषाकपे १०. ८६. २२
यदुदीरत आजयो १. ८१. ३
यदुद्वतो निवतो यासि १०. १४२. ४
यदुलूको वदति मोघ १०. १६५. ४
यदुष औच्छः प्रथमा १०. ५५. ४
यदुषो यासि भानुना ८. ९. १८
यदूवध्यमुदरस्यापवाति १. १६२. १०
यदेदेनमदधुर्यज्ञियासो १०. ८८. ११
यदेमि प्रस्फुरन्निव ७. ८९. २
यदेषां पृषती रथे ८. ७. २८
यदेषामन्यो अन्यस्य ७. १०३. ५
यद्गायत्रे अधि गायत्र १. १६४. २३
यद्गोपावददितिः शर्म ७. ६०. ८
यद्दधिषे प्रदिवि चार्वन्नं ७. ९८. २
यद्दधिषे मनस्यसि ८. ४५. ३१
यद्देवाः शर्म शरणं ८. ४७. १०
यद्देवा अदः सलिले १०. ७२. ६
यद्देवानां मित्रमहः १. ४४. १२
यद्देवापिः शंतनवे १०. ९८. ७
यद्देवा यतयो यथा १०. ७२. ७
यद्द्याव इन्द्र ते शतं ८. ७०. ५
यद्ध त्यद्वां पुरुमीळ्हस्य १. १५१. २
यद्ध त्यन्मित्रावरुणा १. १३९. २
यद्ध नूनं परावति ८. ५०. ७
यद्ध नूनं यद्वा यज्ञे ८. ४९. ७
यद्ध प्राचीरजगन्तोरो १०. १५५. ४
यद्ध यान्ति मरुतः १. ३७. १३
यद्धविष्यमृतुशो देवयानं १. १६२. ४
यद्ध स्या त इन्द्र १. १७८. १
यद्वंहिष्ठं नातिविधे ५. ६२. ९
यद्युञ्जते मरुतो रुक्म २. ३४. ८
यद्युञ्जाथे वृषणमश्विना १. १५७. २
यद्यूयं पृश्निमातरो १. ३८. ४
यद्योधया महतो ७. ९८. ४
यद्रोदसी प्रदिवो ६. ६२. ८
यद्वः श्रान्ताय सुन्वते ८. ६७. ६
यद्वां कक्षीवाँ उत ८. ९. १०
यद्वा उ विश्पतिः शितः ८. २३. १३
यद्वाग्वदन्त्यविचेतनानि ८. १००. १०
यद्वाजिनो दाम संदान १. १६२. ८
यद्वा तृक्षौ मघवन् ६. ४६. ८
यद्वा दिवि पार्ये ६. २३. २
यद्वा प्रवृद्ध सत्पते ८. ९३. ५
यद्वा प्रस्रवणे दिवो ८. ६५. २
यद्वाभिपित्वे असुरा ८. २७. २०
यद्वा मरुत्वः परमे १. १०१. ८
यद्वा यज्ञं मनवे ८. १०. २
यद्वा रुमे रुशमे ८. ४. २
यद्वावन्थ पुरुष्टुत ८. ६६. ५
यद्वावान पुरुतमं १०. ७४. ६
यद्वा शक्र परावति ८. १२. १७
यद्वासि रोचने दिवः ८. ९७. ५
यद्वासि सुन्वतो वृधो ८. १२. १८
यद्वाहिष्ठं तदग्नये ५. २५. ७

यद्विजामन्परुषि	७. ५०. २
यद्विरूपाचरं मर्त्ये	१०. ९५. १६
यद्वीळाविन्द्र यत्स्थिरे	८. ४५. ४१
यद्वृत्रं तव चाशनिं	१. ८०. १३
यद्वो देवाश्चकृम	१०. ३७. १२
यद्वो वयं प्रमिनाम	१०. २. ४
यन्न इन्द्रो जुजुषे	४. २२. १
यन्नासत्या पराके	८. ९. १५
यन्नासत्या परावति० अधि	१. ४७. ७
यन्नासत्या परावति० अध्यस्त्वरे	८. ८. १४
यन्नासत्या भुरण्यथो	८. ९. ६
यन्नियानं न्ययनं	१०. १९. ४
यन्निर्णिजा रेक्णसा	१. १६२. २
यन्नीक्षणं माँस्पचन्या	१. १६२. १३
यन्नूनं धीभिरश्विना	८. ९. २१
यन्नूनमश्यां गतिं	५. ६४. ३
यन्मन्यसे वरेण्यमिन्द्र	५. ३९. २
यन्मरुतः सभरसः	५. ५४. १०
यमग्निं मेध्यातिथिः	१. ३६. ११
यमग्ने पृत्सु मर्त्यमवा	१. २७. ७
यमग्ने मन्यसे रयिं	१०. २१. ४
यमग्ने वाजसातम	५. २०. १
यमत्यमिव वाजिनं	९. ६. ५
यमश्विना ददथुः श्वेत	१. ११६. ६
यमश्वी नित्यमुपयाति	७. १. १२
यमस्य मा यम्यं काम	१०. १०. ७
यमा चिदत्र यमसूरसूत	३. ३९. ३
यमादहं वैवस्वतात्	१०. ६०. १०
यमादित्यासो अद्रुहः	८. १९. ३४
यमापो अद्रयो वना	६. ४८. ५
यमाय घृतवद्धविर्जुहोत	१०. १४. १४
यमाय मधुमत्तमं राज्ञे	१०. १४. १५
यमाय सोमं सुनुत	१०. १४. १३
यमासा कृपनीळं	१०. २०. ३
यमिन्द्र दधिषे त्वमश्वं	८. ९७. २
यमिमं त्वं वृषाकपिं	१०. ८६. ४
यमीं द्वा सवयसा	१. १४४. ४
यमी गर्भमृतावृधो	९. १०२. ६
यमु पूर्वमहुवे तमिदं	२. ३७. २
यमृत्विजो बहुधा	८. ५८. १
यमे इव यतमाने	१०. १३. २
यमेन दत्तं त्रित	१. १६३. २
यमेरिरे भृगवो	१. १४३. ४
यमैच्छाम मनसा	१०. ५३. १
यमो नो गातुं प्रथमो	१०. १४. २
यया गा आकरामहे	१०. १५६. २
यया रध्रं पारयथा	२. ३४. १५
ययोरधि प्र यज्ञा	८. १०. ४
यवंयवं नो अन्धसा	९. ५५. १
यवं वृकेणाश्विना	१. ११७. २१
यश्चिकेत स सुक्रतु	५. ६५. १
यश्चिदापो महिना	१०. १२१. ८
यश्चिद्धि त इत्था भगः	१. २४. ४
यश्चिद्धि त्वा बहुभ्य	१. ८४. ९
यस्त इध्मं जभरत्	४. २. ६
यस्त इन्द्र प्रियो जनो	७. २०. ८
यस्त इन्द्र महीरपः	८. ६. १६
यस्त ऊरू विहरत्यन्तरा	१०. १६२. ४
यस्तस्तम्भ सहसा वि	४. ५०. १
यस्ता चकार स कुह	६. २१. ४
यस्तिग्मशृङ्गो वृषभो	७. १९. १
यस्तित्याज सचिविदं	१०. ७१. ६
यस्तुभ्यमग्ने अमृताय दाशद्	४. २. ९
यस्तुभ्यमग्ने अमृताय मर्त्यः	१०. ९१. ११
यस्ते अग्ने नमसा	५. १२. ६
यस्ते अग्ने सुमतिं	१०. ११. ७
यस्ते अद्य कृणवद्	१०. ४५. ९
यस्ते अनु स्वधामसत्	३. ५१. ११
यस्ते गर्भममीवा	१०. १६२. २
यस्ते चित्रश्रवस्तमो	८. ९२. १७
यस्ते द्रप्सः स्कन्दति	१०. १७. १२
यस्ते द्रप्सः स्कन्नो	१०. १७. १३
यस्ते नूनं शतक्रत	८. ९२. १६
यस्ते भरादन्नियते	४. २. ७
यस्ते मदः पृतनाषाळमृध्र	६. १९. ७
यस्ते मदो युज्यश्चारुरस्ति	७. २२. २
यस्ते मदो वरेण्यस्तेना	९. ६१. १९
यस्ते मदो वरेण्यो य	८. ४६. ८
यस्ते मन्योऽविधद्वज्र	१०. ८३. १
यस्ते यज्ञेन समिधा	६. ५. ५

यस्ते रथो मनसो	१०. ११२. २
यस्ते रेवाँ अदाशुरिः	८. ४५. १५
यस्ते शृङ्गवृषो नपात्	८. १७. १३
यस्ते साधिष्ठोऽवस	५. ३५. १
यस्ते साधिष्ठोऽवसे	८. ५३. ७
यस्ते सूनो सहसो	६. १३. ४
यस्ते स्तनः शशयो	१. १६४. ४९
यस्ते हन्ति पतयन्तं	१०. १६२. ३
यस्त्वद्धोता पूर्वो अग्ने	३. १७. ५
यस्त्वा देवि सरस्वत्युपब्रूते	६. ६१. ५
यस्त्वा दोषा य उषसि	४. २. ८
यस्त्वा भ्राता पतिर्भूत्वा	१०. १६२. ५
यस्त्वामग्न इनधते	४. १२. १
यस्त्वामग्ने हविष्पति	१. १२. ८
यस्त्वा स्वप्नेन तमसा	१०. १६२. ६
यस्त्वा स्वश्वः सुहिरण्यो	४. ४. १०
यस्त्वा हृदा कीरिणा	५. ४. १०
यस्पतिर्वार्याणामसि	१०. २४. ३
यस्मा अन्ये दश प्रति	८. ३. २३
यस्मा अरासत क्षयं	८. ४७. ४
यस्मा अर्कं सप्तशीर्षाण	८. ५१. ४
यस्मा ऊमासो अमृता	१. १६६. ३
यस्मादिन्द्राद्बृहतः	२. १६. २
यस्मादृते न सिध्यति	१. १८. ७
यस्माद्रेजन्त कृष्टय	८. १०३. ३
यस्मान्न ऋते विजयन्ते	२. १२. ९
यस्मिन्देवा मन्मनि	१०. १२. ८
यस्मिन्देवा विदथे	१०. १२. ७
यस्मिन्नश्वास ऋषभास	१०. ९१. १४
यस्मिन्नुक्थानि रण्यन्ति	८. १६. २
यस्मिन्वयं दधिमा	१०. ४२. ६
यस्मिन्विश्वा अधि श्रियो	८. ९२. २०
यस्मिन्विश्वानि काव्या	८. ४१. ६
यस्मिन्विश्वानि भुवनानि	७. १०१. ४
यस्मिन्विश्वाश्चर्षणय	८. २. ३३
यस्मिन्वृक्षे मध्वदः	१. १६४. २२
यस्मिन्वृक्षे सुपलाशे	१०. १३५. १
यस्मै त्वं मघवन्निन्द्र	८. ५२. ८
यस्मै त्वं वसो दानाय मंहसे	८. ५२. ६
यस्मै त्वं वसो दानाय शिक्षसि	८. ५१. ६

यस्मै त्वं सुकृते जातवेद	५. ४. ११
यस्मै त्वं सुद्रविणो	१. ९४. १५
यस्मै त्वमायजसे	१. ९४. २
यस्मै धायुरदधा मर्त्या	३. ३०. ७
यस्मै पुत्रासो अदितेः	१०. १८५. ३
यस्य गा अन्तरश्मनो	६. ४३. ३
यस्य गावावरुषा	६. २७. ७
यस्य तीव्रसुतं मदं	६. ४३. २
यस्य ते अग्ने अन्ये	८. १९. ३३
यस्य ते द्युम्नवत्पयः	९. ६६. ३०
यस्य ते नू चिदादिशं	८. ९३. ११
यस्य ते पीत्वा वृषभो	९. १०८. २
यस्य ते पूषन्त्सख्ये	१. १३८. ३
यस्य ते मद्यं रसं	९. ६५. १५
यस्य ते महिना महः	८. ६८. ३
यस्य ते विश्वमानुषो	८. ४५. ४२
यस्य ते विश्वा भुवनानि	१०. ३७. ९
यस्य ते स्वादु सख्यं	८. ६८. ११
यस्य त्यच्छम्बरं मदे	६. ४३. १
यस्य त्यत्ते महिमानं	१०. ११२. ४
यस्य त्यन्महित्वं वाता	१०. २६. २
यस्य त्रिधात्ववृतं	८. १०२. १४
यस्य त्री पूर्णा मधुना	१. १५४. ४
यस्य त्वमग्ने अध्वरं	४. २. १०
यस्य त्वमिन्द्र स्तोमेषु	८. ५२. ४
यस्य त्वमूर्ध्वो अध्वराय	८. १९. १०
यस्य दूतो असि क्षये	१. ७४. ४
यस्य द्यावापृथिवी पौंस्यं	१. १०१. ३
यस्य द्विबर्हसो बृहत्सहो	८. १५. २
यस्य न इन्द्रः पिबाद्यस्य	९. १०८. १४
यस्य प्रयाणमन्वन्य	५. ८१. ३
यस्य प्रस्वादसो गिर	१०. ३३. ६
यस्य मन्दानो अन्धसो	६. ४३. ४
यस्य मा परुषाः शत	५. २७. ५
यस्य मा हरितो रथे	१०. ३३. ५
यस्य वर्णं मधुश्चुतं	९. ६५. ८
यस्य वा यूयं प्रति	८. २०. १६
यस्य वायोरिव द्रवद्	६. ४५. ३२
यस्य विश्वानि हस्तयोः	१. १७६. ३
यस्य विश्वानि हस्तयो	६. ४५. ८

यस्य व्रते पृथिवी	५. ८३. ५
यस्य शर्मन्नुप विश्वे	७. ६. ६
यस्य शश्वत्पपिवाँ	१०. ११२. ५
यस्य श्रवो रोदसी	७. १८. २४
यस्य श्वेता विचक्षणा	८. ४१. ९
यस्य संस्थे न वृण्वते	१. ५. ४
यस्या अनन्तो अहुत	६. ६१. ८
यस्याग्निर्वपुर्गृहे स्तोमं	८. १९. ११
यस्याजस्रं शवसा	१. १००. १४
यस्याजुषन्नमस्विनः	८. ७५. १४
यस्या देवा उपस्थे	८. ९४. २
यस्यानक्षा दुहिता	१०. २७. ११
यस्यानाप्तः सूर्यस्येव	१. १००. २
यस्यानूना गभीरा	८. १६. ४
यस्यामितानि वीर्या	८. २४. २१
यस्यायं विश्व आर्यो	८. ५१. ९
यस्या रुशन्तो अर्चयः	१. ४८. १३
यस्यावधीत्पितरं यस्य	५. ३४. ४
यस्याश्वासः प्रदिशि	२. १२. ७
यस्येक्ष्वाकुरुप व्रते	१०. ६०. ४
यस्येमे हिमवन्तो	१०. १२१. ४
यस्यौषधीः प्रसर्पथा	१०. ९७. १२
यां त्वा दिवो दुहित	७. ७७. ६
यां पूषन्ब्रह्मचोदनी	६. ५३. ८
यां मे धियं मरुत	१०. ६४. १२
याँ आभजो मरुत	३. ३५. ९
याः प्रवतो निवत	७. ५०. ४
याः फलिनीर्या अफला	१०. ९७. १५
याः सरूपा विरूपा	१०. १६९. २
याः सूर्यो रश्मिभि	७. ४७. ४
या आपो दिव्या उत	७. ४९. २
या इन्द्र प्रस्वस्त्वासा	८. ६. २०
या इन्द्र भुज आभरः	८. ९७. १
या ओषधीः पूर्वा जाता	१०. ९७. १
या ओषधीः सोमराज्ञीर्बह्वीः	१०. ९७. १८
या ओषधीः सोमराज्ञीर्विष्ठिताः	१०. ९७. १९
या गुङ्गूर्या सिनीवाली	२. ३२. ८
या गोमतीरुषसः	१. ११३. १८
या गौर्वर्तनिं पर्येति	१०. ६५. ६
या जामयो वृष्ण	३. ५७. ३

यातं छर्दिष्पा उत नः	८. ९. ११
या त ऊतिरमित्रहन्	६. ४५. १४
या त ऊतिरवमा या	६. २५. १
याति देवः प्रवता	१. ३५. ३
या ते अग्ने पर्वतस्येव	३. ५७. ६
या ते अश्रा गोओपशा	६. ५३. ९
या ते काकुत्सुकृता	६. ४१. २
या ते जिह्वा मधुमती	३. ५७. ५
या ते दिद्युदवसृष्टा	७. ४६. ३
या ते धामानि दिवि	१. ९१. ४
या ते धामानि परमाणि	१०. ८१. ५
या ते धामानि हविषा	१. ९१. १९
या ते भीमान्यायुधा	९. ६१. ३०
या दंपती समनसा	८. ३१. ५
या दस्रा सिन्धुमातरा	१. ४६. २
यादृगेव ददृशे तादृगुच्यते	५. ४४. ६
या देवेषु तन्वमैरयन्त	१०. १६९. ३
याद्राध्यं वरुणो योनि	२. ३८. ८
या धर्तारा रजसो	५. ६९. ४
या धारयन्त देवाः	७. ६६. २
या नः पीपरदश्विना	१. ४६. ६
यानि स्थानान्यश्विना	७. ७०. ३
यानीन्द्राग्नी चक्रथु	१. १०८. ५
या नु श्वेताववो दिव	८. ४०. ८
यान्राये मर्तान्त्सुषूदो	१. ७३. ८
यान्वो नरो देवयन्तो	३. ८. ६
या पृतनासु दुष्टरा	५. ८६. २
याभिः कण्वं मेधातिथिं	८. ८. २०
याभिः कण्वमभिष्टिभिः	१. ४७. ५
याभिः कुत्समार्जुनेयं	१. ११२. २३
याभिः कृशानुमसने	१. ११२. २१
याभिः पक्थमवथो	८. २२. १०
याभिः पठर्वा जठरस्य	१. ११२. १७
याभिः पत्नीर्विमदाय	१. ११२. १९
याभिः परिज्मा तनयस्य	१. ११२. ४
याभिः शंताती भवथो	१. ११२. २०
याभिः शचीभिर्वृषणा	१. ११२. ८
याभिः शचीभिश्चमसाँ	३. ६०. २
याभिः शुचन्तिं धनसां	१. ११२. ७
याभिः सिन्धुं मधुमन्त	१. ११२. ९

याभिः सिन्धुमवथ	८. २०. २४
याभिः सुदानू औशिजाय	१. ११२. ११
याभिः सूर्यं परियाथः	१. ११२. १३
याभिः सोमो मोदते	१०. ३०. ५
याभिरङ्गिरो मनसा	१. ११२. १८
याभिरन्तकं जसमान	१. ११२. ६
याभिर्नरं गोषुयुधं	१. ११२. २२
याभिर्नरा त्रसदस्यु	८. ८. २१
याभिर्नरा शयवे	१. ११२. १६
याभिर्महामतिथिग्वं	१. ११२. १४
याभिर्वम्रं विपिपान	१. ११२. १५
याभिर्विश्पलां धनसा	१. ११२. १०
याभी रसां क्षोदसोद्नः	१. ११२. १२
याभी रेभं निवृतं	१. ११२. ५
यामथर्वा मनुष्पिता	१. ८०. १६
या रुचो जातवेदसो	१०. १८८. ३
या वः शर्म शशमानाय	१. ८५. १२
यावत्तरस्तन्वो यावदोजो	७. ९१. ४
यावदिदं भुवनं विश्व	१. १०८. २
यावन्मात्रमुषसो न	१०. ८८. १९
यावयद्द्वेषसं त्वा	४. ५२. ४
यावयद्द्वेषा ऋतपा	१. ११३. १२
यावया वृक्यं वृकं	१०. १२७. ६
या वां कशा मधुमत्य	१. २२. ३
या वां शतं नियुतो याः	७. ९१. ६
या वां सन्ति० अस्मे ता	४. ४७. ४
या वां सन्ति० इन्द्राग्नी	६. ६०. ८
या वा ते सन्ति दाशुषे	७. ३. ८
यावित्था श्लोकमा दिवो	१. ९२. १७
या विश्वासां जनितारा	६. ६९. २
या वीर्याणि प्रथमानि	१०. ११३. ७
या वृत्रहा परावति	८. ४५. २५
या वो भेषजा मरुतः	२. ३३. १३
या वो माया अभिद्रुहे	२. २७. १६
या शर्धाय मारुताय	६. ४८. १२
याश्चेदमुपशृण्वन्ति	१०. ९७. २१
यासां तिस्रः पञ्चाशतो	१. १३३. ४
यासां राजा वरुणो	७. ४९. ३
यासि कुत्सेन सरथ	४. १६. ११
या सुजूर्णिः श्रेणिः सुम्न	१०. ९५. ६
या सुनीथे शौचद्रथे	५. ७९. २
या सुबाहुः स्वङ्गुरिः	२. ३२. ७
या सुरथा रथीतमोभा	१. २२. २
यासु राजा वरुणो	७. ४९. ४
यास्ते धारा मधुश्चुतो	९. ६२. ७
यास्ते पूषन्नावो अन्तः	६. ५८. ३
यास्ते प्रजा अमृतस्य	१. ४३. ९
यास्ते राके सुमतयः	२. ३२. ५
युक्तस्ते अस्तु दक्षिण	१. ८२. ५
युक्ता मातासीद्धुरि	१. १६४. ९
युक्तो ह यद्वां तौग्र्याय	१. १५८. ३
युक्ष्वा हि केशिना हरी	१. १०. ३
युक्ष्वा हि त्वं रथासहा	८. २६. २०
युक्ष्वा हि देवहूतमाँ	८. ७५. १
युक्ष्वा हि वाजिनीवत्यश्वाँ	१. ९२. १५
युक्ष्वा हि वृत्रहन्तम	८. ३. १७
युक्ष्वा ह्यरुषी रथे	१. १४. १२
युगेयुगे विदथ्यं गृणद्भ्यो	६. ८. ५
युङ्ग्ध्वं ह्यरुषी रथे	५. ५६. ६
युजं हि मामकृथा	५. ३०. ८
युजा कर्माणि जनयन्	१०. ५५. ८
युजानो अश्वा वातस्य	१०. २२. ४
युजानो हरिता रथे	६. ४७. १९
युजे रथं गवेषणं	७. २३. ३
युजे वां ब्रह्म पूर्व्यं	१०. १३. १
युञ्जते मन उत युञ्जते	५. ८१. १
युञ्जन्ति ब्रध्नमरुषं	१. ६. १
युञ्जन्ति हरी इषिरस्य	८. ९८. ९
युञ्जन्त्यस्य काम्या	१. ६. २
युञ्जाथां रासभं रथे	८. ८५. ७
युध्मा युध्मुप घेदेषि	१. ५३. ७
युधेन्द्रो मह्ना वरिव	३. ३४. ७
युध्मं सन्तमनर्वाणं	८. ९२. ८
युध्मस्य ते वृषभस्य	३. ४६. १
युध्मो अनर्वा खजकृत्	७. २०. ३
युनक्त सीरा वि युगा	१०. १०१. ३
युनज्मि ते ब्रह्मणा	१. ८२. ६
युयूषतः सवयसा	१. १४४. ३
युयोता शरुमस्मदाँ	८. १८. ११
युयोप नाभिरुपरस्यायोः	१. १०४. ४

युवं कण्वाय नासत्या	८. ५. २३
युवं कवी ष्ठः पर्यश्विना	१०. ४०. ६
युवं चित्रं ददथुर्भोजनं	७. ७४. २
युवं च्यवानं जरसो	७. ७१. ५
युवं च्यवानं सनयं	१०. ३९. ४
युवं च्यवानमश्विना	१. ११७. १३
युवं तमिन्द्रापर्वता	१. १३२. ६
युवं तासां दिव्यस्य	१. ११२. ३
युवं तुग्राय पूर्व्येभि	१. ११७. १४
युवं दक्षं धृतव्रत	१. १५. ६
युवं देवा क्रतुना	८. ५७. १
युवं धेनुं शयवे	१. ११८. ८
युवं नरा स्तुवते कृष्णियाय	१. ११७. ७
युवं नरा स्तुवते पज्रियाय	१. ११६. ७
युवं नो येषु वरुण	५. ६४. ६
युवं पय उस्रियाया	१. १८०. ३
युवं पेदवे पुरुवार	१. ११९. १०
युवं प्रत्नस्य साधथो	३. ३८. ९
युवं भुज्युं भुरमाणं	१. ११९. ४
युवं भुज्युं समुद्र आ	१०. १४३. ५
युवं भुज्युमवविद्धं	७. ६९. ७
युवं मित्रेमं जनं यतथः	५. ६५. ६
युवं मृगं जागृवांसं	८. ५. ३६
युवं रथेन विमदाय	१०. ३९. ७
युवं रेभं परिषूते	१. ११९. ६
युवं वन्दनं निर्ऋतं	१. ११९. ७
युवं वरो सुषाम्णे	८. २६. २
युवं वस्त्राणि पीवसा	१. १५२. १
युवं विप्रस्य जरणा	१०. ३९. ८
युवं शक्रा मायाविना	१०. २४. ४
युवं श्यावाय रुशती	१. ११७. ८
युवं श्रियमश्विना	४. ४४. २
युवं श्रीभिर्दर्शताभि	६. ६३. ६
युवं श्वेतं पेदव	१. ११८. ९
युवं श्वेतं पेदवे	१०. ३९. १०
युवं सुराममश्विना	१०. १३१. ४
युवं ह कृशं युवमश्विना	१०. ४०. ८
युवं ह गर्भं जगतीषु	१. १५७. ५
युवं ह घर्मं मधुमन्त	१. १८०. ४
युवं ह भुज्युं युवमश्विना	१०. ४०. ७
युवं ह रेभं वृषणा	१०. ३९. ९
युवं ह स्थो भिषजा	१. १५७. ६
युवं हि ष्मा पुरुभुजे	८. ८६. ३
युवं हि स्थः स्वर्पती	९. १९. २
युवं ह्यभ्रराजावसीदतं	१०. १३२. ७
युवं ह्यास्तं महो रन्	१. १२०. ७
युवमत्यस्याव नक्षथो	१. १८०. २
युवमत्रयेऽवनीताय	१. ११८. ७
युवमेतं चक्रथुः सिन्धुषु	१. १८२. ५
युवमेतानि दिवि रोचना	१. ९३. ५
युवां गोतमः पुरुमीळ्हो	१. १८३. ५
युवां चिद्धि ष्माश्विनावनु	१. १८०. ८
युवां देवास्त्रय एकादशासः	८. ५७. २
युवां नरा पश्यमानास	७. ८३. १
युवां पूषेवाश्विना	१. १८१. ९
युवां मृगेव वारणा	१०. ४०. ४
युवां यज्ञैः प्रथमा	१. १५१. ८
युवां स्तोमेभिर्देवयन्तो	१. १३९. ३
युवां ह घोषा पर्यश्विना	१०. ४०. ५
युवां हवन्त उभयास	७. ८३. ६
युवाकु हि शचीनां	१. १७. ४
युवादत्तस्य धिष्ण्या	८. २६. १२
युवानं विश्पतिं कविं	८. ४४. २६
युवाना पितरा पुनः	१. २०. ४
युवानो रुद्रा अजरा	१. ६४. ३
युवाभ्यां देवी धिषणा	१. १०९. ४
युवाभ्यां मित्रावरुणोपमं	५. ६४. ४
युवाभ्यां वाजिनीवसू	८. ५. ३
युवामिद्ध्यवसे पूर्व्याय	४. ४१. ७
युवामिद्युत्सु पृतनासु	७. ८२. ४
युवामिन्द्राग्नी वसुनो	१. १०९. ५
युवा स मारुतो गण	५. ६१. १३
युवा सुवासाः परिवीत	३. ८. ४
युवोः श्रियं परि योषा	७. ६९. ४
युवो रजांसि सुयमासो	१. १८०. १
युवोरत्रिश्चिकेतति	५. ७३. ६
युवो रथस्य परि चक्र	८. २२. ४
युवोरश्विना वपुषे	१. ११९. ५
युवो राष्ट्रं बृहदिन्वति	७. ८४. २
युवोरुषा अनु श्रियं	१. ४६. १४

युवोरु षू रथं हुवे	८. २६. १
युवोर्ऋतं रोदसी	३. ५४. ३
युवोर्दानाय सुभरा	१. ११२. २
युवोर्यदि सख्यायास्मे	१०. ६१. २५
युवोर्हि मातादिति	१०. १३२. ६
युष्माँ उ नक्तमूतये	८. ७. ६
युष्माकं देवा अवसाहनि	७. ५९. २
युष्माकं बुध्ने अपां	१०. ७७. ४
युष्माकं स्मा रथाँ अनु	५. ५३. ५
युष्मादत्तस्य मरुतो	५. ५४. १३
युष्मे देवा अपि ष्मसि	८. ४७. ८
युष्मेषितो मरुतो	१. ३९. ८
युष्मोतो विप्रो मरुतः	७. ५८. ४
यून ऊ षु नविष्ठया	८. २०. १९
यूपव्रस्का उत ये	१. १६२. ६
यूयं गावो मेदयथा	६. २८. ६
यूयं तत्सत्यशवस	१. ८६. ९
यूयं देवाः प्रमति	२. २९. २
यूयं धूर्षु प्रयुजो न	१०. ७७. ५
यूयं न उग्रा मरुतः	१. १६६. ६
यूयं मर्तं विपन्यवः	५. ६१. १५
यूयं रयिं मरुतः	५. ५४. १४
यूयं राजानः कं चिच्चर्षणी	८. १९. ३५
यूयं राजानमिर्यं जनाय	५. ५८. ४
यूयं विश्वं परि पाथ	१०. १२६. ४
यूयं ह रत्नं मघवत्सु	७. ३७. २
यूयं हि देवीर्ऋतयुग्भि	४. ५१. ५
यूयं हि ष्ठा सुदानव० अधा	८. ८३. ९
यूयं हि ष्ठा सुदानव० कर्ता	६. ५१. १५
यूयं हि ष्ठा सुदानवो	८. ७. १२
यूयमस्मभ्यं धिषणाभ्य	४. ३६. ८
यूयमस्मान्नयत वस्यो	५. ५५. १०
ये अंस्या ये अङ्ग्याः	१. १९१. ७
ये अग्नयो न शोशुचन्	६. ६६. २
ये अग्निदग्धा ये अनग्नि	१०. १५. १४
ये अग्नेः परि जज्ञिरे	१०. ६२. ६
ये अग्ने चन्द्र ते गिरः	५. १०. ४
ये अग्ने नेरयन्ति ते	५. २०. २
ये अञ्जिषु ये वाशीषु	५. ५३. ४
ये अर्वाञ्चस्ताँ उ पराच	१. १६४. १९
ये अश्विना ये पितरा	४. ३४. ९
ये के च ज्मा महिनो	६. ५२. १५
ये गव्यता मनसा	६. ४६. १०
ये गोमन्तं वाजवन्तं	४. ३४. १०
ये च पूर्व ऋषयो	७. २२. ९
ये चाकनन्त चाकनन्त	५. ३१. १३
ये चार्हन्ति मरुतः	८. २०. १८
ये चित्पूर्व ऋतसाप	१०. १५४. ४
ये चिद्धि त्वामृषयः	१. ४८. १४
ये चिद्धि पूर्व ऋतसाप	१. १७९. २
ये चिद्धि मृत्युबन्धव	८. १८. २२
ये चेह पितरो ये च	१०. १५. १३
ये तातृपुर्देवत्रा	१०. १५. ९
ये ते त्रिरहन्त्सवितः	४. ५४. ६
ये ते पन्थाः सवितः	१. ३५. ११
ये ते पवित्रमूर्मयो	९. ६१. ५
ये ते विप्र ब्रह्मकृतः	१०. ५०. ७
ये ते वृषणो वृषभास	१. १७७. २
ये ते शुक्रासः शुचयः	६. ६. ४
ये ते शुष्मं ये तविषी	३. ३२. ३
ये ते सन्ति दशग्विनः	८. १. ९
ये ते सरस्व ऊर्मयो	७. ९६. ५
ये त्रिंशति त्रयस्परो	८. २८. १
ये त्वा देवोस्रिकं	१. १९०. ५
ये त्वामिन्द्र न तुष्टुवु	८. ६. १२
ये त्वाहिहत्ये मघवन्	३. ४७. ४
ये देवानां यज्ञिया	७. ३५. १५
ये देवास इह स्थन	८. ३०. ४
ये देवासो अभवता	४. ३५. ८
ये देवासो दिव्येकादश	१. १३९. ११
ये द्रप्सा इव रोदसी	८. ७. १६
ये नः पूर्वे पितरः	१०. १५. ८
ये नः सपत्ना अप	१०. १२८. ९
येन चष्टे वरुणो मित्रो	८. १९. १६
येन ज्योतींष्यायवे	८. १५. ५
येन तोकाय तनयाय	५. ५३. १३
येन दीर्घं मरुतः	१. १६६. १४
येन द्यौरुग्रा पृथिवी	१०. १२१. ५
येन मानासश्चितयन्त	१. १७१. ५
येन वंसाम पृतनासु	८. ६०. १२

येन वृद्धो न शवसा	६. ४४. ३
येन सिन्धुं महीरपो	८. १२. ३
येन सूर्यं ज्योतिषा	१०. ३७. ४
ये नाकस्याधि रोचने	१. १९. ६
येना दशग्वमध्रिगुं	८. १२. २
येना नवग्वो दध्यङ्	९. १०८. ४
येना पावक चक्षसा	१. ५०. ६
येनाव तुर्वशं यदुं	८. ७. १८
येना समुद्रमसृजो	८. ३. १०
येनेन्द्रो० असपत्नः	१०. १७४. ४
येनेन्द्रो० असपत्ना	१०. १५९. ४
येनेमा विश्वा च्यवना	२. १२. ४
ये पाकशंसं विहरन्त	७. १०४. ९
ये पातयन्ते अज्मभि·	८. ४६. १८
ये पायवो मामतेयं	१. १४७. ३
	४. ४. १३
ये पृषतीभिर्ऋष्टिभिः	१. ३७. २
येभिः सूर्यमुषसं	६. १७. ५
येभिस्तिस्रः परावतो	८. ५. ८
येभ्यो माता मधुमत्	१०. ६३. ३
येभ्यो होत्रां प्रथमा	१०. ६३. ७
ये महो रजसो विदु	१. १९. ३
ये मूर्धानः क्षितीना	८. ६७. १३
ये मे पञ्चाशतं ददु	५. १८. ५
ये यजत्रा य ईड्यास्ते	१. १४. ८
ये यज्ञेन दक्षिणया	१०. ६२. १
ये युध्यन्ते प्रधनेषु	१०. १५४. ३
ये राधांसि ददत्यश्व्या	७. १६. १०
ये वध्वश्चन्द्रं वहतुं	१०. ८५. ३१
ये वां दंसांस्यश्विना	८. ९. ३
ये वाजिनं परिपश्यन्ति	१. १६२. १२
ये वायव इन्द्रमादनास	७. ९२. ४
ये वावृधन्त पार्थिवा	५. ५२. ७
ये वृक्णासो अधि	३. ८. ७
ये शुभ्रा घोरवर्पसः	१. १९. ५
येषां श्रियाधि रोदसी	५. ६१. १२
येषामज्मेषु पृथिवी	१. ३७. ८
येषामर्णो न सप्रथो	८. २०. १३
येषामाबाध ऋग्मिय	८. २३. ३
येषामिळा घृतहस्ता	७. १६. ८
ये सत्यासो हविरदो	१०. १५. १०
ये सवितुः सत्यसवस्य	१०. ३६. १३
ये सोमासः० ये वादः	९. ६५. २२
ये सोमासः० सर्वांस्ताँ	८. ९३. ६
ये स्तोतृभ्यो गोअग्रा	२. १. १६
	२. २. १३
ये स्था मनोर्यज्ञियास्ते	१०. ३६. १०
ये ह त्ये ते सहमाना	४. ६. १०
ये हरी मेधयोक्था	४. ३३. १०
यो अग्निं तन्वो दमे	८. ४४. १५
यो अग्निं देववीतये	१. १२. ९
यो अग्निं हव्यदातिभि	८. १९. १३
यो अग्निः क्रव्यवाहनः	१०. १६. ११
यो अग्निः क्रव्यात्प्रविवेश	१०. १६. १०
यो अग्निः सप्तमानुषः	८. ३९. ८
यो अग्नीषोमा हविषा	१. ९३. ८
यो अत्य इव मृज्यते	९. ४३. १
यो अदधाज्ज्योतिषि	१०. ५४. ६
यो अद्रिभित्प्रथमजा	६. ७३. १
यो अध्वरेषु शंतम	१. ७७. २
यो अनिध्मो दीदय	१०. ३०. ४
यो अपाचीने तमसि	७. ६. ४
यो अप्सु चन्द्रमा इव	८. ८२. ८
यो अप्स्वा शुचिना	२. ३५. ८
यो अर्यो मर्तभोजनं	१. ८१. ६
यो अश्वस्य दधिक्राव्णो	४. ३९. ३
यो अश्वानां यो गवां	१. १०१. ४
यो अश्वेभिर्वहते वस्त	८. ४६. २६
यो अस्मा अन्नं तृष्वा	१०. ७९. ५
यो अस्मै घ्रंस उत वा	५. ३४. ३
यो अस्मै हविषाविधन्न	६. ५४. ४
यो अस्मै हव्यदातिभि	८. २३. २१
यो अस्मै हव्यैर्घृतवद्भि	२. २६. ४
यो अस्य पारे रजसः	१०. १८७. ५
योगक्षेमं व आदायाहं	१०. १६६. ५
यो गर्भमोषधीनां गवां	७. १०२. २
यो गृणतामिदासिथा	६. ४५. १७
योगेयोगे तवस्तरं	१. ३०. ७
यो जनान्महिषाँ इवाति	१०. ६०. ३
यो जागार तमृचः	५. ४४. १४

यो जात एव प्रथमो	२.	१२.	१
यो जिनाति न जीयते	९.	५५.	४
यो दभ्रेभिर्हव्यो यश्च	१०.	३८.	४
यो दुष्टरो विश्ववार	८.	४६.	९
यो देवो देवतमो	४.	२२.	३
यो देह्यो अनमयद्	७.	६.	५
योद्धासि क्रत्वा शवसोत	८.	८८.	४
यो धर्ता भुवनानां य	८.	४१.	५
यो धारया पावकया	९.	१०१.	२
यो धृषितो योऽवृतो	८.	३३.	६
यो नः कश्चिद्रिरिक्षति	८.	१८.	१३
यो नः पिता जनिता	१०.	८२.	३
यो नः पूषन्नघो वृको	१.	४२.	२
यो नः शश्वत्पुराविथा	८.	८०.	२
यो नः सनुत्य उत वा	२.	३०.	९
यो नः सनुत्यो अभि	६.	५.	४
यो नः स्वो अरणो	६.	७५.	१९
यो न आगो अभ्येनो	५.	३.	७
यो न इदमिदं पुरा	८.	२१.	९
यो न इन्दुः पितरो	८.	४८.	१२
यो न इन्द्राभितो जनो	१०.	१३३.	४
यो न इन्द्राभिदासति	१०.	१३३.	५
यो नन्त्वान्यनमन्	२.	२४.	२
यो नार्मरं सहवसुं	२.	१३.	८
योनिष्ट इन्द्र निषदे	१.	१०४.	१
योनिष्ट इन्द्र सदने	७.	२४.	१
यो नो अग्ने अररिवाँ	१.	१४७.	४
यो नो अग्ने दुरेव आ	६.	१६.	३१
यो नो अग्नेऽभिदासत्यन्ति	१.	७९.	११
यो नो दाता वसूनामिन्द्रं	८.	५१.	५
यो नो दाता स नः पिता	८.	५२.	५
यो नो दास आर्यो वा	१०.	३८.	३
यो नो देवः परावतः	८.	१२.	६
यो नो मरुतो अभि	७.	५९.	८
यो नो मरुतो वृकताति	२.	३४.	९
यो नो रसं दिप्सति	७.	१०४.	१०
यो ब्रह्मणे सुमतिमायजाते	७.	६०.	११
यो भानुभिर्विभावा	१०.	६.	२
यो भूयिष्ठं नासत्याभ्यां	५.	७७.	४
यो भोजनं च दयसे	२.	१३.	६
यो म इति प्रवोच	५.	२७.	४
यो म इमं चिदु त्मना	८.	४६.	२७
यो मर्त्येष्वमृत ऋतावा	४.	२.	१
यो मा पाकेन मनसा	७.	१०४.	८
यो मायातुं यातुधाने	७.	१०४.	१६
यो मित्राय वरुणाया	१.	१३६.	५
यो मृळयाति चक्रुषे	७.	८७.	७
यो मे धेनूनां शतं	५.	६१.	१०
यो मे राजन्युज्यो वा	२.	२८.	१०
यो मे शता च विंशतिं	५.	२७.	२
यो मे हिरण्यसंदृशो	८.	५.	३८
यो यजाति यजात इत्	८.	३१.	१
यो यज्ञस्य प्रसाधन	१०.	५७.	२
यो यज्ञो विश्वतस्तन्तुभि	१०.	१३०.	१
यो रक्षांसि निजूर्वति	१०.	१८७.	३
यो रजांसि विममे	६.	४९.	१३
यो रध्रस्य चोदिता	२.	१२.	६
यो रयिवो रयिन्तमो	६.	४४.	१
यो राजभ्य ऋतनिभ्यो	२.	२७.	१२
यो राजा चर्षणीनां	८.	७०.	१
यो रायो० तमिन्द्रमभि	८.	३२.	१३
यो रायो० तस्मा इन्द्राय	१.	४.	१०
यो रेवान्यो अमीवहा	१.	१८.	२
यो रोहितौ वाजिनौ	५.	३६.	६
यो वः शिवतमो रस	१०.	९.	२
यो वः सुनोत्यभिपित्वे	४.	३५.	६
यो वः सेनानीर्महतो	१०.	३४.	१२
योऽवरे वृजने विश्वथा	२.	२४.	११
यो वर्धन ओषधीनां	७.	१०१.	२
यो वां गर्तं मनसा	७.	६४.	४
यो वां नासत्यावृषि	८.	८.	१५
यो वां परिज्मा सुवृदश्विना	१०.	३९.	१
यो वां यज्ञेभिरावृतो	८.	२६.	१३
यो वां यज्ञैः शशमानो	१.	१५१.	७
यो वां यज्ञो नासत्या	७.	७०.	६
यो वां रजांस्यश्विना	८.	७३.	१३
यो वां रथो नृपती	७.	७१.	४
यो वाघते ददाति	१.	४०.	४
यो वाचा विवाचो	१०.	२३.	५
यो वामश्विना मनसो	१.	११७.	२

यो वामुरुव्यचस्तमं ८. २६. १४
यो वामृजवे क्रमणाय ६. ७०. ३
यो विश्वतः सुप्रतीकः १. ९४. ७
यो विश्वस्य जगतः १. १०१. ५
यो विश्वा दयते वसु ८. १०३. ६
यो विश्वान्यभि व्रता ८. ३२. २८
यो विश्वाभि० पर्यदति १०. १८७. ४
यो विश्वाभि० पूषाविता ३. ६२. ९
यो वृत्राय सिनमत्रा २. ३०. २
यो वेदिष्ठो अव्यथिष्व ८. २. २४
यो वो देवा घृतस्नुना ६. ५२. ८
यो वो वृताभ्यो अकृणोदु १०. ३०. ७
यो व्यंसं जाहृषाणेन १. १०१. २
यो व्यतीरफाणयत् ८. ६९. १३
यो हत्वाहिमरिणात् २. १२. ३
यो ह वां मधुनो दृति ८. ५. १९
यो हव्यान्यैरयता ८. १९. २४
यो ह स्य वां रथिरा ७. ६९. ५
यो होतासीत्प्रथमो १०. ८८. ४
यौ ते श्वानौ यम १०. १४. ११
रक्षा णो अग्ने तव ४. ३. १४
रक्षा सु नो अररुषः ९. २९. ५
रक्षोहणं वाजिनमा १०. ८७. १
रक्षोहा विश्वचर्षणि ९. १. २
रण्वः संदृष्टौ पितुमाँ १०. ६४. ११
रथं नु मारुतं वयं ५. ५६. ८
रथं यान्तं कुह को ह १०. ४०. १
रथं युञ्जते मरुतः शुभे ५. ६३. ५
रथं ये चक्रुः सुवृतं नरेष्ठां ४. ३३. ८
रथं ये चक्रुः सुवृतं सुचेतसो ४. ३६. २
रथं वाममनुगायसं ८. ५. ३४
रथं हिरण्यवन्धुरं ८. ५. २८
रथं हिरण्यवन्धुर ४. ४६. ४
रथवाहनं हविरस्य ६. ७५. ८
रथानां न येऽराः १०. ७८. ४
रथाय नावमुत नो १. १४०. १२
रथिरासो हरयो ये ते ८. ५०. ८
रथीतमं कपर्दिनमीशानं ६. ५५. २
रथीव कशया श्वाँ अभि ५. ८३. ३
रथे तिष्ठन्नयति वाजिनः ६. ७५. ६
रथेन पृथुपाजसा ४. ४६. ५
रथेष्ठायाध्वर्यवः सोम ८. ४. १३
रथो न यातः शिक्वभिः १. १४१. ८
रथो यो वां त्रिवन्धुरो ८. २२. ५
रदत्पथो वरुणः सूर्याय ७. ८७. १
रपत्कविरिन्द्रार्कसातौ १. १७४. ७
रपद्गन्धर्वीरप्या च १०. ११. २
रमध्वं मे वचसे ३. ३३. ५
रयिं दिवो दुहितरो ४. ५१. १०
रयिं नश्चित्रमश्विन ९. ४. १०
रयिं सुक्षत्रं स्वपत्य १. ११६. १९
रयिर्न चित्रा सूरो १. ६६. १
रयिर्न यः पितृवित्तो १. ७३. १
रारे हव्यं मतिभिर्यज्ञियानां ७. ३९. ६
रश्मीँरिव यच्छतमध्वराँ ८. ३५. २१
रसं ते मित्रो अर्यमा ९. ६४. २४
रसाय्यः पयसा पिन्वमान ९. ९७. १४
राकामहं सुहवां सुष्टुती २. ३२. ४
राजन्तमध्वराणां १. १. ८
राजानावनभिद्रुहा २. ४१. ५
राजानो न प्रशस्तिभिः ९. १०. ३
राजा मेधाभिरीयते ९. ६५. १६
राजा राष्ट्रानां पेशो ७. ३४. ६
राजा समुद्रं नद्यो वि ९. ८६. ८
राजा सिन्धूनां पवते ९. ८६. ३३
राजा सिन्धूनामवसिष्ट ९. ८९. २
राजेव हि जनिभिः ७. १८. २
राज्ञो नु ते वरुणस्य १. ९१. ३
९. ८८. ८
रातिं यद्वामरक्षसं ८. १०१. ८
रात्रीभिरस्मा अहभि १०. १०. ९
रात्री व्यख्यदायती १०. १२७. १
रायः समुद्रांश्चतुरो ९. ३३. ६
रायस्कामो वज्रहस्तं ७. ३२. ३
रायस्पूर्धि स्वधावो १. ३६. १२
राया वयं ससवांसो ४. ४२. १०
राया हिरण्यया मति ७. ६६. ८
राये नु यं जज्ञतू ७. ९०. ३
रायो धारास्याघृणे ६. ५५. ३
रायो बुध्नः० यज्ञस्य १. ९६. ६

रायो बुध्नः० विश्वा	१०. १३९. ३
रारन्धि सवनेषु ण	३. ४१. ४
रासि क्षयं रासि मित्र	२. ११. १४
रिशादसः सत्पतीँ	६. ५१. ४
रुजा दृव्ळ्हा चिद्रक्षसः	९. ९१. ४
रुद्रस्य ये मीळ्हुषः	६. ६६. ३
रुद्राणामेति प्रदिशा	१. १०१. ७
रुवति भीमो वृषभ	९. ७०. ७
रुशद्वत्सा रुशती	१. ११३. २
रूपंरूपं प्रतिरूपो	६. ४७. १८
रूपंरूपं मघवा	३. ५३. ८
रेभदत्र जनुषा	१०. ९२. १५
रेवतीर्नः सधमाद	१. ३०. १३
रेवद्वयो दधाथे	१. १५१. ९
रेवाँ इद्रेवतः स्तोता	८. २. १३
रैभ्यासीदनुदेयी	१०. ८५. ६
रोदसी आ वदता	१. ६४. ९
रोहिच्छ्यावा सुमदंशु	१. १००. १६
रोहितं मे पाकस्थामा	८. ३. २२
वंसगेव पूषर्या	१०. १०६. ५
वंस्व विश्वा वार्याणि	७. १७. ३
वंस्वा नो वार्या पुरु	८. २३. २७
वक्ष्यन्तीवेदा गनीगन्ति	६. ७५. ३
वचो दीर्घप्रसद्मनीशे	८. २५. २०
वचोविदं वाचमुदीरयन्तीं	८. १०१. १६
वच्यन्ते वां ककुहासो	१. ४६. ३
वज्रं यश्चक्रे सुहनाय	१०. १०५. ७
वज्रेण हि वृत्रहा	१०. १११. ६
वद्मा सूनो सहसो	६. १३. ६
वद्मा हि सूनो अस्यद्म	६. ४. ४
वर्धीं वृत्रं मरुत	१. १६५. ८
वधीदिन्द्रो वरशिखस्य	६. २७. ५
वधीर्हि दस्युं धनिनं	१. ३३. ४
वधूरियं पतिमिच्छन्त्येति	५. ३७. ३
वधेन दस्युं प्र हि	५. ४. ६
वधैर्दुःशंसाँ अप	१. ९४. ९
वनस्पतिं पवमान	९. ५. १०
वनस्पतिरवसृजन्नुप	२. ३. १०
वनस्पते रशनया	१०. ७०. १०
वनस्पतेऽव सृजोप	३. ४. १०
	७. २. १०
वनस्पते वीड्वङ्गो हि	६. ४७. २६
वनस्पते शतवल्शो	३. ८. ११
वनीवानो मम दूतास	१०. ४७. ७
वने न वा यो न्यधायि	१०. २९. १
वनेम तद्धोत्रया	१. १२९. ७
वनेम पूर्वीरर्यो	१. ७०. १
वनेषु जायुर्मर्तेषु	१. ६७. १
वनेषु व्यन्तरिक्षं	५. ८५. २
वनोति हि सुन्वन्क्षयं	१. १३३. ७
वन्दस्व मारुतं गणं	१. ३८. १५
वन्वन्नवातो अभि	९. ८९. ७
वपन्ति मरुतो मिहं	८. ७. ४
वपुर्नु तच्चिकितुषे	६. ६६. १
वम्रीभिः पुत्रमग्रुवो	४. १९. ९
वयं घ त्वा सुतावन्त	८. ३३. १
वयं घा ते अपि ष्मसि	८. ३२. ७
वयं घा ते अपूर्व्येन्द्र	८. ६६. ११
वयं घा ते त्वे इद्धिन्द्र	८. ६६. १३
वयं चिद्धि वां जरितारः	१. १८०. ७
वयं जयेम त्वया युजा	१. १०२. ४
वयं त इन्द्र स्तोमेभि	८. ५४. ८
वयं त एभिः पुरुहूत	६. १९. १३
वयं तद्वः सम्राज आ	८. २७. २२
वयं ते अग्न उक्थैर्विधेम	५. ४. ७
वयं ते अग्ने समिधा	७. १४. २
वयं ते अद्य ररिमा	३. १४. ५
वयं ते अस्य वृत्रहन् वसो	९. ९८. ५
वयं ते अस्य वृत्रहन् विद्याम	८. २४. ८
वयं ते अस्यामिन्द्र	६. २६. ८
वयं ते त इन्द्र ये च देव	७. ३०. ४
वयं ते त इन्द्र ये च नरः	५. ३३. ५
वयं ते वय इन्द्र विद्धि	२. २०. १
वयं नाम प्र ब्रवामा	४. ५८. २
वयं मित्रस्यावसि	५. ६५. ५
वयं वो वृक्तबर्हिषो	८. २७. ७
वयं शूरेभिरस्तृभिरिन्द्र	१. ८. ४
वयं सोम व्रते तव	१०. ५७. ६

वयं हि ते अमन्मह्या	१. ३०. २१
वयं हि त्वा बन्धुमन्त	८. २१. ४
वयं हि वां हवामह	८. २६. ९
वयं हि वां हवामहे	८. ८७. ६
वयः सुपर्णा उप सेदु	१०. ७३. ११
वयमग्ने अर्वता वा	२. २. १०
वयमग्ने वनुयाम	५. ३. ६
वयमद्येन्द्रस्य प्रेष्ठा	१. १६७. १०
वयमिद्धः सुदानवः	८. ८३. ६
वयमिन्द्र त्वायवः	१०. १३३. ६
वयमिन्द्र त्वायवोऽभि	७. ३१. ४
वयमिन्द्र त्वायवो हविष्मन्तो	३. ४१. ७
वयमिन्द्र त्वे सचा	४. ३२. ४
वयमु त्वा गृहपते	६. १५. १९
वयमु त्वा तदिदर्था	८. २. १६
वयमु त्वा दिवा सुते	८. ६४. ६
वयमु त्वा पथस्पते	६. ५३. १
वयमु त्वामपूर्व्य	८. २१. १
वयमु त्वा शतक्रतो	८. ९२. १२
वयमेनमिदा ह्योऽपी	८. ६६. ७
वयश्चित्ते पतत्रिणो	१. ४९. ३
वया इदग्ने अग्नयस्ते	१. ५९. १
वयो न ये श्रेणीः	५. ५९. ७
वयो न वृक्षं सुपलाशमा	१०. ४३. ४
वरा इवेद्रैवतासो	५. ६०. ४
वरिवोधातमो भव	९. १. ३
वरिष्ठे न इन्द्र वन्धुरे	६. ४७. ९
वरिष्ठो अस्य दक्षिणा	६. ३७. ४
वरुणं वो रिशादस	५. ६४. १
वरुणः प्राविता भुवन्	१. २३. ६
वरुणो मित्रो अर्यमा	८. २८. २
वरेथे अग्निमातपो	८. ७३. ८
वर्धस्वा सु पुरुष्टुत	८. १३. २५
वर्धाद्यं यज्ञ उत सोम	६. ३८. ४
वर्धान्यं पूर्वीः क्षपो	१. ७०. ४
वर्धान्यं विश्वे मरुतः	६. १७. ११
वर्षिष्ठक्षत्रा उरुचक्षसा	८. १०१. २
ववक्ष इन्द्रो अमित	४. १६. ५
ववक्षुरस्य केतव	८. १२. ७
वव्राजा सीमनदती	३. १. ६
वव्रासो न ये स्वजाः	१. १६८. २
वषट् ते विष्णवास	७. ९९. ७ ७. १००. ७
वसां राजानं वसतिं	५. २. ६
वसिष्ठं ह वरुणो	७. ८८. ४
वसिष्ठासः पितृवद्वाच	१०. ६६. १४
वसिष्वा हि मियेध्य	१. २६. १
वसुं न चित्रमहसं	१०. १२२. १
वसुर्वसुपतिर्हि कमस्यग्ने	८. ४४. २४
वसूनां वा चर्कृष	१०. ७४. १
वसू रुद्रा पुरुमन्तू	१. १५८. १
वसोरिन्द्रं वसुपतिं	१. ९. ९
वस्व्यां इन्द्रासि मे	८. १. ६
वस्वी ते अग्ने संदृष्टि	६. १६. २५
वह कुत्समिन्द्र यस्मिञ्चाकन्	१. १७४. ५
वहन्ति सीमरुणासो	६. ६४. ३
वहन्तु त्वा मनोयुजो	४. ४८. ४
वहन्तु त्वा रथेष्ठामा	८. ३३. १४
वहिष्ठेभिर्विहरन्यासि	४. १३. ४
वह्निं यशसं विदथस्य	१. ६०. १
वाचं सु मित्रावरुणा	५. ६३. ६
वाचमष्टापदीमहं	८. ७६. १२
वाचस्पतिं विश्वकर्माण	१०. ८१. ७
वाचो जन्तुः कवीनां	९. ६७. १३
वाजयन्निव नू रथान्	२. ८. १
वाजिनीवती सूर्यस्य	७. ७५. ५
वाजिन्तमाय सह्यसे	१०. ११५. ६
वाजी वाजेषु धीयते	३. २७. ८
वाजेभिर्नो वाजसाता	१. ११०. ९
वाजेवाजेऽवत वाजिनो	७. ३८. ८
वाजेषु सासहिर्भव	३. ३७. ६
वाजो नु ते शवस	५. १५. ५
वाज्यसि वाजिनेना	१०. ५६. ३
वात आ वातु भेषजं	१०. १८६. १
वातत्विषो मरुतो वर्ष	५. ५७. ४
वातस्य नु महिमानं	१०. १६८. १
वातस्य पत्मन्नीळिता	५. ५. ७
वातस्य युक्तान्त्सुयुज	५. ३१. १०
वातस्याश्वो वायोः	१०. १३६. ५
वातासो न ये धुनयो	१०. ७८. ३

वातेवाजुर्या नद्येव	२. ३९. ५
वातोपधूत इषितो	१०. ९१. ७
वामं नो अस्त्वर्यमन्	८. ८३. ४
वामंवामं त आदुरे	४. ३०. २४
वाममद्य सवितर्वाममु	६. ७१. ६
वामस्य हि प्रचेतस	८. ८३. ५
वामी वामस्य धूतयः	६. ४८. २०
वाय उक्थेभिर्जरन्ते	१. २. २
वायवा याहि दर्शतेमे	१. २. १
वायवा याहि वीतये	५. ५१. ५
वायविन्द्रश्च चेतथः	१. २. ५
वायविन्द्रश्च शुष्मिणा	४. ४७. ३
वायविन्द्रश्च सुन्वत	१. २. ६
वायुरस्मा उपामन्थत्	१०. १३६. ७
वायुर्न यो नियुत्वाँ	९. ८८. ३
वायुर्युङ्क्ते रोहिता वायु	१. १३४. ३
वायो तव प्रपृञ्चती	१. २. ३
वायो याहि शिवा	८. २६. २३
वायो ये ते सहस्रिणो	२. ४१. १
वायो शतं हरीणां	४. ४८. ५
वायो शुक्रो अयामि	४. ४७. १
वार्ण त्वा यव्याभि	८. ९८. ८
वार्त्रहत्याय शवसे	३. ३७. १
वावर्त येषां राया	१०. ९३. १३
वावसाना विवस्वति	१. ४६. १३
वावृधानः शवसा	१०. १२०. २
वावृधान उप द्यवि	८. ६. ४०
वावृधानस्य ते वयं	८. १४. ६
वावृधानाय तूर्वये	९. ४२. ३
वावृधाना शुभस्पती	८. ५. ११
वावृधानो मरुत्सखेन्द्रो	८. ७६. ३
वाशीमन्त ऋष्टिमन्तो	५. ५७. २
वाशीमेको बिभर्ति	८. २९. २
वाश्रा अर्षन्तीन्दवो	९. १३. ७
वाश्रेव विद्युन्मिमाति	१. ३८. ८
वासयसीव वेधसस्त्वं	७. ३७. ६
वास्तोष्पते ध्रुवा स्थूणां	८. १७. १४
वास्तोष्पते प्रतरणो	७. ५४. २
वास्तोष्पते प्रति	७. ५४. १
वास्तोष्पते शग्मया	७. ५४. ३
वाहिष्ठो वां हवानां	८. २६. १६
वि क्रोशनासो विष्वञ्च	१०. २७. १८
वि घ त्वावाँ ऋतजात	१. १८९. ६
विघ्नन्तो दुरिता पुरु	९. ६२. २
वि चक्रमे पृथिवीमेष	७. १००. ४
वि चिद्वृत्रस्य दोधतो	८. ६. ६
वि चेदुच्छन्त्याश्विना	७. ७२. ४
वि जनाञ्छ्यावाः	१. ३५. ५
वि जयुषा रथ्या यात	६. ६२. ७
वि जानीह्यार्यान्ये च	१. ५१. ८
वि जिहीष्व वनस्पते	५. ७८. ५
विजेषकृदिन्द्र इवानव	१०. ८४. ५
वि ज्योतिषा बृहता	५. २. ९
वि तद्ययुररुणयुग्भि	६. ६५. २
वि तन्वते धियो अस्मा	५. ४७. ६
वि तर्तूर्यन्ते मघवन्	८. १. ४
वि तिष्ठध्वं मरुतो	७. १०४. १८
वि ते वज्रासो अस्थिरन्	१. ८०. ८
वि ते विष्वग्वातजूतासो	६. ६. ३
वित्वक्षणः समृतौ चक्र	५. ३४. ६
वि त्वदापो न पर्वतस्य	६. २४. ६
वि त्वा ततस्रे मिथुना	१. १३१. ३
विद्यत्पूर्व्यं नष्टमुदी	८. ७९. ६
विदद्यदी सरमा	३. ३१. ६
विदा चिन्नु महान्तो	५. ४१. १३
विदा दिवो विष्यन्	५. ४५. १
विदा देवा अघाना	८. ४७. २
विदानासो जन्मनो	४. ३४. २
वि दुर्गा वि द्विषः	१. ४१. ३
विदुष्टे अस्य वीर्यस्य	१. १३१. ४
विदुष्टे विश्वा भुवनानि	४. ४२. ७
वि दृळ्हानि चिदद्रिवो	६. ४५. ९
विद्मा ते अग्ने त्रेधा	१०. ४५. २
विद्मा सखित्वमुत शूर	८. २१. ८
विद्मा हि ते पुरा वय	८. ७५. १६
विद्मा हि त्वा तुविकूर्मिं	८. ८१. २
विद्मा हि त्वा धनंजय	८. ४५. १३
विद्मा हि त्वा धनञ्जयं	३. ४२. ६
विद्मा हि त्वा वृषन्तमं	१. १०. १०
विद्मा हि यस्ते अद्रिव	८. ९२. १८

विद्मा हि रुद्रियाणां	८. २०. ३
विद्मा ह्यस्य वीरस्य	८. २. २१
विद्यामादित्या अवसो	२. २७. ५
वि द्यामेषि रजस्पृथ्वहा	१. ५०. ७
विद्युतो ज्योतिः परि	७. ३३. १०
विद्युद्धस्ता अभिद्यवः	८. ७. २५
विद्युद्रथा मरुत	३. ५४. १३
विद्युन्न या पतन्ती	१०. ९५. १०
विद्युन्महसो नरो अश्म	५. ५४. ३
विद्वांसाविद्दुरः पृच्छे	१. १२०. २
विद्वाँ अग्ने वयुनानि	१. ७२. ७
वि द्वीपानि पापतन्	८. २०. ४
वि द्वेषांसीनुहि वर्धयेळां	६. १०. ७
विधुं दद्राणं समने	१०. ५५. ५
विधेम ते परमे	२. ९. ३
वि नः पथः सुविताय	१. ९०. ४
वि नः सहस्रं शुरुधो	७. ६२. ३
वि न इन्द्र मृधो	१०. १५२. ४
वि नो देवासो अद्रुहो	८. २७. ९
वि नो वाजा ऋभुक्षणः	४. ३७. ७
वि पथो वाजसातये	६. ५३. ४
विपश्चिते पवमानाय	९. ८६. ४४
वि पाजसा पृथुना	३. १५. १
वि पिप्रोरहिमायस्य	६. २०. ७
वि पूषन्नारया तुद	६. ५३. ६
वि पृक्षो अग्ने मघवानो	१. ७३. ५
वि पृच्छामि पाक्या	१. १२०. ४
विप्रं विप्रासोऽवसे	८. ११. ६
विप्रं होतारमद्रुहं	८. ४४. १०
वि प्रथतां देवजुष्टं	१०. ७०. ४
विप्रस्य वा स्तुवतः	८. १९. १२
विप्रा यज्ञेषु मानुषेषु	७. २. ७
विप्रासो न मन्मभिः	१०. ७८. १
विप्रेभिर्विप्र सन्त्य	५. ५१. ३
विभक्तारं हवामहे	१. २२. ७
विभक्तासि चित्रभानो	१. २७. ६
विभावा देवः सुरणः	३. ३. ९
विभिद्या पुरं शयथे	१०. ६७. ५
विभु प्रभु प्रथमं	२. २४. १०
विभूतरातिं विप्र	८. १९. २

विभूषन्नग्न उभयाँ	६. १५. ९
विभ्राजञ्ज्योतिषा० देवास्त	८. ९८. ३
विभ्राजञ्ज्योतिषा० येनेमा	१०. १७०. ४
विभ्राजमान उषसा	७. ६३. ३
विभ्राड्बृहत्पिबतु	१०. १७०. १
विभ्राड्बृहत्सुभृतं	१०. १७०. २
वि मच्छ्रथाय रशना	२. २८. ५
वि मृळीकाय ते मनो	१. २५. ३
वि मे कर्णा पतयतो	६. ९. ६
वि मे पुरुत्रा पतयन्ति	३. ५५. ३
वि यत्तिरो धरुणमच्युतं	१. ५६. ५
वि यदस्थाद्यजतो	१. १४१. ७
वि यदहेरध त्विषो	८. ९३. १४
वि यद्वरांसि पर्वतस्य	४. २१. ८
वि यद्वाचं कीस्तासो	६. ६७. १०
वि यस्य ते ज्रयसान	१०. ११५. ४
वि यस्य ते पृथिव्यां	७. ३. ४
वि या जानाति जसुरिं	५. ६१. ७
वि या सृजति समनं	१. ४८. ६
वि ये ते अग्ने भेजिरे	७. १. ९
वि ये दधुः शरदं	७. ६६. ११
वि ये भ्राजन्ते सुमखास	१. ८५. ४
वि यो ममे यम्या	९. ६८. ३
वि यो रजांस्यमिमीत	६. ७. ७
वि यो ररप्श ऋषिभि	४. २०. ५
वि यो वीरुत्सु रोधन्	१. ६७. ५
वि रक्षो वि मृधो	१०. १५२. ३
विराट् सम्राड्विभ्वीः	१. १८८. ५
विराण्मित्रावरुणयो	१०. १३०. ५
विरूपास इदृषयस्त	१०. ६२. ५
वि वातजूतो अतसेषु	१. ५८. ४
वि वृक्षान् हन्त्युत हन्ति	५. ८३. २
वि वृत्रं पर्वशो ययुर्वि	८. ७. २३
विवेष यन्मा धिषणा	३. ३२. १४
विव्यक्थ महिना वृषन्	८. ९२. २३
विशंविशं मघवा	१०. ४३. ६
विशां कविं विश्पतिं मानुषीणां	५. ४. ३
विशां कविं विश्पतिं मानुषीरिषः	३. २. १०
विशां कविं विश्पतिं शश्वतीनां	६. १. ८
विशां गोपा अस्य	१. ९४. ५

विशां राजानमद्भुत	८. ४३. २४
विशामासामभयाना	१०. ९२. १४
विशोविश ईड्यमध्वरे	६. ४९. २
विशोविशो वो अतिथिं	८. ७४. १
विश्पतिं यह्वमतिथिं	३. ३. ८
वि श्रयन्तामुर्विया	२. ३. ५
वि श्रयन्तामृतावृधः	१. १४२. ६
वि श्रयन्तामृतावृधो	१. १३. ६
विश्वं पश्यन्तो बिभृथा	८. २०. २६
विश्वं प्रतीची सप्रथा	७. ७७. २
विश्वं सत्यं मघवाना	२. २४. १२
विश्वकर्मन्हविषा	१०. ८१. ६
विश्वकर्मा विमना	१०. ८२. २
विश्वजिते धनजिते	२. २१. १
विश्वतश्चक्षुरुत विश्वतो	१०. ८१. ३
विश्वदानीं सुमनसः	६. ५२. ५
विश्वमस्या नानाम	१. ४८. ८
विश्वमित्सवनं सुतमिन्द्रो	१. १६. ८
विश्ववेदसो रयिभिः	१. ६४. १०
विश्वस्मा अग्निं भुवनाय	१०. ८८. १२
विश्वस्मा इत्स्वर्दृशे	९. ४८. ४
विश्वस्मात्सीमधमाँ	४. २८. ४
विश्वस्मान्नो अदितिः	१०. ३६. ३
विश्वस्य केतुर्भुवनस्य	१०. ४५. ६
विश्वस्य राजा पवते	९. ७६. ४
विश्वस्य हि प्रचेतसा	५. ७१. २
विश्वस्य हि प्राणनं	१. ४८. १०
विश्वस्य हि प्रेषितो	१०. ३७. ५
विश्वस्य हि श्रुष्टये	२. ३८. २
विश्वाँ अर्यो विपश्चितो	८. ६५. ९
विश्वाः पृतना अभिभूतरं	८. ९७. १०
विश्वा अग्नेऽप दहा	७. १. ७
विश्वा उत त्वया वयं	२. ७. ३
विश्वा द्वेषांसि जहि	८. ५३. ४
विश्वा धामानि विश्वचक्ष	९. ८६. ५
विश्वानरस्य वस्पति	८. ६८. ४
विश्वानि देव सवित	५. ८२. ५
विश्वानि देवी भुवना	१. ९२. ९
विश्वानि नो दुर्गहा	५. ४. ९
विश्वानि भद्रा मरुतो	१. १६६. ९
विश्वानि विश्वमनसो	८. २४. ७
विश्वानि शक्रो नर्याणि	४. १६. ६
विश्वान्देवाँ आ वह	१. ४८. १२
विश्वान्देवान्हवामहे	१. २३. १०
विश्वान्यन्यो भुवना	२. ४०. ५
विश्वाभिर्धीभिर्भुवनेन	८. ३५. २
विश्वामित्रा अरासत	३. ५३. १३
विश्वा रूपाणि प्रति	५. ८१. २
विश्वा रूपाण्याविशन्	९. २५. ४
विश्वा रोधांसि प्रवतश्च	४. २२. ४
विश्वावसुं सोम गन्धर्व	१०. १३९. ४
विश्वावसुरभि तन्नो	१०. १३९. ५
विश्वा वसूनि संजयन्	९. २२. ४
विश्वासां गृहपति	६. ४८. ८
विश्वासां त्वा विशां	१. १२७. ८
विश्वा सोम पवमान	९. ४०. ४
विश्वाहा त्वा सुमनसः	१०. ३७. ७
विश्वा हि मर्त्यत्वना	८. ९२. १३
विश्वा हि वो नमस्यानि	१०. ६३. २
विश्वाहेन्द्रो अधिवक्ता	१. १००. १९ १. १०२. ११
विश्वे अद्य मरुतो	१०. ३५. १३
विश्वे अस्या व्युषि	५. ४५. ८
विश्वे चनेदना त्वा	४. ३०. ३
विश्वे त इन्द्र वीर्यं	८. ६२. ७
विश्वेत्ता ते सवनेषु	८. १००. ६
विश्वेत्ता विष्णुराभर	८. ७७. १०
विश्वेदनु रोधना अस्य	२. १३. १०
विश्वेदेते जनिमा सं	३ ५४. ८
विश्वे देवाः शास्तन	१०. ५२. १
विश्वे देवाः शृणुतेमं	६. ५२. १३
विश्वे देवाः सह धीभिः	१०. ६५. १४
विश्वे देवाः स्वाहाकृतिं	९. ५. ११
विश्वे देवा अकृपन्त	१०. २४. ५
विश्वे देवा अनमस्यन	६. ९. ७
विश्वे देवा ऋतावृध	६. ५२. १०
विश्वे देवा नो अद्या	५. ५१. १३
विश्वे देवा मम शृण्वन्तु	६. ५२. १४
विश्वे देवास आ गत	२. ४१. १३ ६. ५२. ७

विश्वे देवासो अध	१०. ११३. ८
विश्वे देवासो अप्तुरः	१. ३. ८
विश्वे देवासो अस्रिध	१. ३. ९
विश्वेभिः सोम्यं मध्वग्न	१. १४. १०
विश्वेभिरग्ने अग्निभि	१. २६. १०
विश्वेभ्यो हि त्वा भुवने	२. २३. १७
विश्वे यजत्रा अधि	१०. ६३. ११
विश्वे यद्वां मंहना	६. ६७. ५
विश्वेषां वः सतां ज्येष्ठ	६. ६७. १
विश्वेषां ह्यध्वराणामनीकं	१०. २. ६
विश्वेषामदितिर्यज्ञियानां	४. १. २०
विश्वेषामिरज्यन्तं वसूनां	८. ४६. १६
विश्वेषामिरज्यवो देवानां	१०. ९३. ३
विश्वेषामिह स्तुहि	८. १०२. १०
विश्वेषु हि त्वा सवनेषु	१. १३१. २
विश्वे हि त्वा सजोषसो जनासो	५. २३. ३
विश्वे हि त्वा सजोषसो देवासो	८. २३. १८
विश्वे हि विश्ववेदसो	५. ६७. ३
विश्वे हि ष्मा मनवे	८. २७. ४
विश्वे ह्यस्मै यजताय	२. १६. ४
विश्वैर्देवैस्त्रिभिरेकादशै	८. ३५. ३
विश्वो देवस्य नेतुर्मर्तो	५. ५०. १
विश्वो यस्य व्रते जनो	९. ३५. ६
विश्वो विहाया अरति	१. १२८. ६
विश्वो ह्यन्यो अरिरा	१०. २८. १
विषं गवां यातुधानाः	१०. ८७. १८
वि षा होत्रा विश्वमश्नोति	१०. ६४. १५
वि षाह्यग्ने गृणते मनीषां	४. ११. २
वि षु द्वेषो व्यंहति	८. ६७. २१
वि षु विश्वा अभियुजो	८. ४५. ८
वि षु विश्वा अरातयो	१०. १३३. ३
वि षू चर स्वधा अनु	८. ३२. १९
विषूचो अश्वान्युयुजे	१०. ७९. ७
वि षू मृधो जनुषा	५. ३०. ७
विषूवृदिन्द्रो अमतेरुत	१०. ४३. ३
विषेण भङ्गुरावतः	१०. ८७. २३
विष्टम्भो दिवो धरुणः	९. ८९. ६
विष्ट्वी शमी तरणित्वेन	१. ११०. ४
विष्णुं स्तोमासः पुरुदस्म	३. ५४. १४
विष्णुरित्था परममस्य	१०. १. ३

विष्णुर्गोपाः परमं पाति	३. ५५. १०
विष्णुर्योनिं कल्पयतु	१०. १८४. १
विष्णोः कर्माणि पश्यत	१. २२. १९
विष्णोर्नु कं वीर्याणि	१. १५४. १
विष्पर्धसो नरां न शंसै	१. १७३. १०
वि सद्यो विश्वा दृंहिता	७. १८. १३
विसर्माणं कृणुहि	५. ४२. ९
वि सुपर्णो अन्तरिक्षा	१. ३५. ७
वि सूर्यो अमतिं न	५. ४५. २
वि सूर्यो मध्ये अमुचद्	१०. १३८. ३
वि हि त्वामिन्द्र पुरुधा	१०. ११२. ७
वि हि सोतोरसृक्षत	१०. ८६. १
विहि होत्रा अवीता	४. ४८. १
वि ह्यख्यं मनसा	१. १०९. १
वीळु चिदारुजत्नुभि	१. ६. ५
वीळु चिद्दृळ्हा पितरो	१. ७१. २
वीळुपत्मभिराशुहेमभिर्वा	१. ११६. २
वीळुपविभिर्मरुत	८. २०. २
वीळौ सतीरभि धीरा	३. ३१. ५
वीतिहोत्रं त्वा कवे	५. २६. ३
वीतिहोत्रा कृतद्वसू	८. ३१. ९
वीती जनस्य दिव्यस्य	९. ९१. २
वीती यो देवं मर्तो	६. १६. ४६
वीन्द्र यासि दिव्यानि	१०. ३२. २
वीरस्य नु स्वश्व्यं	३. ५५. १८
वीरेण्यः क्रतुरिन्द्रः	१०. १०४. १०
वीरेभिर्वीरान्वनवद्	२. २५. २
वृकश्चिदस्य वारण	८. ६६. ८
वृकाय चिज्जसमानाय	७. ६८. ८
वृक्षाश्चिन्मे अभिपित्वे	८. ४. २१
वृक्षेवृक्षे नियता	१०. २७. २२
वृज्याम ते परि द्विषो	८. ४५. १०
वृञ्जे ह यन्नमसा	६. ११. ५
वृतेव यन्तं बहुभि	६. १. ३
वृत्रखादो वलंरुजः	३. ४५. २
वृत्रस्य त्वा श्वसथा	८. ९६. ७
वृत्राण्यन्यः समिथेषु	७. ८३. ९
वृत्रेण यदहिना बिभ्रदा	१०. ११३. ३
वृथा क्रीळन्त इन्दवः	९. २१. ३
वृषणं त्वा वयं वृषन्	३. २७. १५

वृषणं धीभिरप्सुरं	९. ६३. २१
वृषणश्वेन मरुतो	८. २०. १०
वृषणस्ते अभीशवो	८. ३३. ११
वृषन्निन्द्र वृषपाणास	१. १३९. ६
वृषभं चर्षणीनां	३. ६२. ६
वृषभो न तिग्मशृङ्गो	१०. ८६. १५
वृषाकपायि रेवति	१०. ८६. १३
वृषा ग्रावा० वृषन्निन्द्र	५. ४०. २
वृषा ग्रावा० वृषा यज्ञो	८. १३. ३२
वृषा जजान वृषणं	७. २०. ५
वृषाणं वृषभिर्यतं	९. ३४. ३
वृषा ते वज्र उत ते	२. १६. ६
वृषा त्वा वृषणं वर्धतु	५. ३६. ५
वृषा त्वा वृषणं हुवे० वावन्थ	८. १३. ३३
वृषा त्वा वृषणं हुवे० वृषन्निन्द्र	५. ४०. ३
वृषा न क्रुद्धः पतयद्	१०. ४३. ८
वृषा पवस्व धारया	९. ६५. १०
वृषा पुनान आयुषु	९. १९. ३
वृषा मतीनां पवते	९. ८६. १९
वृषा मद इन्द्रे श्लोक	६. २४. १
वृषा यज्ञो वृषणः	१०. ६६. ६
वृषायन्ते महे अत्याय	३. ७. ९
वृषायमाणोऽवृणीत	१. ३२. ३
वृषायमिन्द्र ते रथ	८. १३. ३१
वृषा यूथेव वंसगः	१. ७. ८
वृषारवाय वदते	१०. १४६. २
वृषा वि जज्ञे जनयन	९. १०८. १२
वृषा वृषन्धिं चतुरश्रि	४. २२. २
वृषा वृष्णे दुदुहे दोहसा	१०. ११. १
वृषा वृष्णे रोरुवदंशुरस्मै	९. ९१. ३
वृषा वो अंशुर्न किला	१०. ९४. १०
वृषा शोणो अभिकनिक्रदद्	९. ९७. १३
वृषासि दिवो वृषभः	६. ४४. २१
वृषा सोता सुनोतु ते	८. ३३. १२
वृषा सोम द्युमाँ असि	९. ६४. १
वृषा ह्यग्ने अजरो	६. ४८. ३
वृषा ह्यसि भानुना	९. ६५. ४
वृषा ह्यसि राधसे	५. ३५. ४
वृषेव यूथा परि कोश	९. ७६. ५
वृषो अग्निः समिध्यते	३. २७. १४

वृष्टिं दिवः परि स्रव	९. ८. ८
वृष्टिं दिवः शतधारः	९. ९६. १४
वृष्टिं नो अर्ष दिव्यां	९. ९७. १७
वृष्टिद्यावा रीत्यापेषस्पती	५. ६८. ५
वृष्णः कोशः पवते	२. १६. ५
वृष्णस्ते वृष्ण्यं शवो	९. ६४. २
वृष्णे यत्ते वृषणो	५. ३१. ५
वृष्णे शर्धाय सुमखाय	१. ६४. १
वृष्णो अस्तोषि भूम्यस्य	५. ४१. १०
वेत्था हि निर्ऋतीनां	८. २४. २४
वेत्था हि वेधो अध्वनः	६. १६. ३
वेत्यग्रुर्जनिवान्वा अति	५. ४४. ७
वेत्यध्वर्युः पथिभी	८. १०१. १०
वेद मासो धृतव्रतो	१. २५. ८
वेद यस्त्रीणि विदथान्येषां	६. ५१. २
वेद वातस्य वर्तनि	१. २५. ९
वेदा यो वीनां पद	१. २५. ७
वेदिषदे प्रियधामाय	१. १४०. १
वेधा अदृप्तो अग्नि	१. ६९. २
वेमि त्वा पूषन्नृञ्जसे	८. ४. १७
वेरध्वरस्य दूत्यानि	४. ७. ८
वेषि होत्रमुत पोत्रं	१०. २. २
वेषि ह्यध्वरीयतामग्ने	६. २. १०
वेषि ह्यध्वरीयतामुपवक्ता	४. ९. ५
वेषीद्वस्य दूत्यं यस्य	४. ९. ६
वैयश्वस्य श्रुतं नरोतो	८. २६. ११
वैश्वानरं कवयो	१०. ८८. १३
वैश्वानरं मनसाग्निं	३. २६. १
वैश्वानरं विश्वहा	१०. ८८. १४
वैश्वानरः प्रत्नथा	३. २. १२
वैश्वानर तव तत्	१. ९८. ३
वैश्वानर तव तानि	६. ७. ५
वैश्वानर तव धामान्या	३. ३. १०
वैश्वानरस्य दंसनाभ्यो	३. ३. ११
वैश्वानरस्य विमितानि	६. ७. ६
वैश्वानरस्य सुमतौ	१. ९८. १
वैश्वानराय धिषणा	३. २. १
वैश्वानराय पृथुपाजसे	३. ३. १
वैश्वानराय मीळ्हुषे	४. ५. १
वैश्वानरो महिम्ना	१. ५९. ७

वोचेमेदिन्द्रं मघवानमेनं	७. २८. ५
	७. २९. ५
	७. ३०. ५
व्यकृणोत चमसं चतुर्धा	४. ३५. ३
व्यक्तून्रुद्रा व्यहानि	५. ५४. ४
व्यचस्वतीरुर्विया वि	१०. ११०. ५
व्यञ्जते दिवो अन्ते	७. ७९. २
व्यञ्जिभिर्दिव आतास्व	१. ११३. १४
व्यनिनस्य धनिनः	१. १५०. २
व्यन्तरिक्षमतिरन्मदे	८. १४. ७
व्यन्त्विन्नु येषु मन्दसान	२. ११. १५
व्यर्य इन्द्र तनुहि	१०. ११६. ६
व्यर्यमा वरुणश्चेति	४. ५५. ४
व्यश्वस्त्वा वसुविद्	८. २३. १६
व्यस्तभ्नाद्रोदसी मित्रो	६. ८. ३
व्यस्मे अधि शर्म तत्	८. ४७. ३
व्यानळिन्द्रः पृतनाः	१०. २९. ८
व्युच्छन्ती हि रश्मिभि	१. ४९. ४
व्युच्छा दुहितर्दिवो	५. ७९. ९
व्युषा आवः पथ्या	७. ७९. १
व्युषा आवो दिविजा	७. ७५. १
व्यूर्ण्वती दिवो अन्ताँ	१. ९२. ११
व्येतु दिद्युद्द्विषामशेवा	७. ३४. ७
व्रजं कृणुध्वं स हि वो	१०. १०१. ८
व्रता ते अग्ने महता	३. ६. ५
व्रतेन स्थो ध्रुवक्षेमा	५. ७२. २
व्रातंव्रातं गणंगणं	३. २६. ६
शं नः करत्यर्वते	१. ४३. ६
शं नः सत्यस्य पतयो	७. ३५. १२
शं नः सूर्य उरुचक्षा	७. ३५. ८
शं नः सोमो भवतु	७. ३५. ७
शं न इन्द्राग्नी भवता	७. ३५. १
शं न इन्द्रो वसुभिर्देवो	७. ३५. ६
शं नो अग्निर्ज्योतिरनीको	७. ३५. ४
शं नो अज एकपाद्देवो	७. ३५. १३
शं नो अदितिर्भवतु	७. ३५. ९
शं नो देवः सविता	७. ३५. १०
शं नो देवा विश्वदेवा	७. ३५. ११
शं नो देवीरभिष्टय	१०. ९. ४
शं नो द्यावापृथिवी	७. ३५. ५

शं नो धाता शमु धर्ता	७. ३५. ३
शं नो भगः शमु नः	७. ३५. २
शं नो भव चक्षसा	१०. ३७. १०
शं नो भवन्तु वाजिनो	७. ३८. ७
शं नो भव हृद आ	८. ४८. ४
शं नो मित्रः शं वरुणः	१. ९०. ९
शं रोदसी सुबन्धवे	१०. ५९. ८
शंसा महामिन्द्रं यस्मिन्	३. ४९. १
शंसा मित्रस्य वरुणस्य	७. ६१. ४
शंसावाध्वर्यो प्रति मे	३. ५३. ३
शंसेदुक्थं सुदानव	७. ३१. २
शकमयं धूममारादपश्यं	१. १६४. ४३
शकेम त्वा समिधं	१. ९४. ३
शग्धि पूर्धि प्र यंसि	१. ४२. ९
शग्धि वाजस्य सुभग	३. १६. ६
शग्धी न इन्द्र यत्त्वा	८. ३. ११
शग्धी नो अस्य यद्ध	८. ३. १२
शग्ध्यू षु शचीपत	८. ६१. ५
शचीभिर्नः शचीवसू	१. १३९. ५
शचीव इन्द्र पुरुकृद्	१. ५३. ३
शचीव इन्द्रमवसे	१०. ७४. ५
शचीवतस्ते पुरुशाक	६. २४. ४
शच्याकर्त पितरा	४. ३५. ५
शतं जीव शरदो	१०. १६१. ४
शतं ते राजन्भिषजः	१. २४. ९
शतं ते शिप्रिन्नूतयः	७. २५. ३
शतं दासे बल्बूथे	८. ४६. ३२
शतं धारा देवजाता	९. ९७. २९
शतं न इन्द्र ऊतिभिः	९. ५२. ५
शतं मे गर्दभानां	८. ५६. ३
शतं मेषान्वृक्ये चक्षदान	१. ११६. १६
शतं मेषान्वृक्ये मामहानं	१. ११७. १७
शतं राज्ञो नाधमानस्य	१. १२६. २
शतं वा यः शुचीनां	१. ३०. २
शतं वा यदसुर्य	१०. १०५. ११
शतं वा यस्य दश	२. १३. ९
शतं वेणूञ्छतं शुनः	८. ५५. ३
शतं वो अम्ब धामानि	१०. ९७. २
शतं श्वेतास उक्षणो	८. ५५. २
शतक्रतुमर्णवं शाकिनं	३. ५१. २

शतधारं वायुमर्कं १०. १०७. ४
शतधारमुत्समक्षीयमाणं ३. २६. ९
शतपवित्राः स्वधया ७. ४७. ३
शतब्रध्न इषुस्तव ८. ७७. ७
शतभुजिभिस्तमभिहुते १. १६६. ८
शतमश्मन्मयीनां पुरा ४. ३०. २०
शतमहं तिरिन्दिरे ८. ६. ४६
शतमिन्नु शरदो अन्ति १. ८९. ९
शतानीका हेतयो ८. ५०. २
शतानीकेव प्र जिगाति ८. ४९. २
शतेना नो अभिष्टिभि ४. ४६. २
शतैरपद्रन्पणय ६. २०. ४
शत्रूयन्तो अभि ये न १०. ८९. १५
शनैश्चिद्यन्तो अद्रिवो ८. ४५. ११
शमग्निरग्निभिः करच्छं ८. १८. ९
शमू षु वां मधूयुवा ५. ७४. ९
शयुः परस्तादध नु ३. ५५. ६
शरस्य चिदार्चत्कस्या १. ११६. २२
शरासः कुशरासो १. १९१. ३
शर्धंशर्धं व एषां ५. ५३. ११
शर्धो मारुतमुच्छंस ५. ५२. ८
शर्यणावति सोममिन्द्र ९. ११३. १
शवसा ह्यसि श्रुतो ८. २४. २
शविष्ठं न आ भर ६. १९. ६
शशः क्षुरं प्रत्यञ्चं १०. २८. ९
शशमानस्य वा नरः १. ८६. ८
शश्वत्तममीळते दूत्याय १०. ७०. ३
शश्वत्पुरोषा व्युवास १. ११३. १३
शश्वदग्निर्वध्र्यश्वस्य १०. ६९. ११
शश्वदिन्द्रः पोप्रुथद्भि १. ३०. १६
शश्वद्धि वः सुदानव ८. ६७. १६
शश्वन्तं हि प्रचेतसः ८. ६७. १७
शश्वन्तो हि शत्रवो ७. १८. १८
शाक्मना शाको अरुणः १०. ५५. ६
शाचिगो शाचिपूजनायं ८. १७. १२
शास इत्था महाँ अस्य १०. १५२. १
शासद्वह्निर्दुहितुर्नप्त्यं ३. ३१. १
शिक्षा ण इन्द्र राय आ ८. ९२. ९
शिक्षा विभिन्दो अस्मै ८. २. ४१
शिक्षेयमस्मै दित्सेयं ८. १४. २
शिक्षेयमिन्महयते ७. ३२. १९
शिप्रिन्वाजानां पते १. २९. २
शिवः कपोत इषितो १०. १६५. २
शिवस्त्वष्टरिहा गहि ५. ५. ९
शिवा नः सख्या सन्तु ४. १०. ८
शिशानो वृषभो यथाग्निः ८. ६०. १३
शिशुं जज्ञानं हर्यतं ९. ९६. १७
शिशुं न त्वा जेन्यं १०. ४. ३
शिशुर्न जातोऽव चक्र ९. ७४. १
शीतिके शीतिकावति १०. १६. १४
शीरं पावकशोचिषं ८. १०२. ११
शीर्ष्णः शीर्ष्णो जगत ७. ६६. १५
शुकेषु मे हरिमाणं १. ५०. १२
शुक्रं ते अन्यद्यजतं ६. ५८. १
शुक्रः पवस्व देवेभ्यः ९. १०९. ३
शुक्रः शुशुक्वाँ उषो १. ६९. १
शुक्रस्याद्य गवाशिर २. ४१. ३
शुक्रेभिरङ्गै रज ३. १. ५
शुचिं न यामन्निषिरं ३. २. १४
शुचिं नु स्तोमं नवजात ७. ९३. १
शुचिः पावक उच्यते ९. २४. ७
शुचिः पावक वन्द्योऽग्ने २. ७. ४
शुचिः पावको अद्भुतो १. १४२. ३
शुचिः पुनानस्तन्व ९. ७०. ८
शुचिः ष्म यस्मा अत्रिवत् ५. ७. ८
शुचिमर्कैर्बृहस्पति ३. ६२. ५
शुचिरपः सूयवसा २. २७. १३
शुचिरसि पुरुनिष्ठाः ८. २. ९
शुचिर्देवेष्वर्पिता होत्रा १. १४२. ९
शुची ते चक्रे यात्या १०. ८५. १२
शुची वो हव्या मरुतः ७. ५६. १२
शुनं नः फाला वि कृषन्तु ४. ५७. ८
शुनं वाहाः शुनं नरः ४. ५७. ४
शुनं हुवेम मघवानमिन्द्र ३. ३०. २२
३. ३१. २२
३. ३२. १७
३. ३४. ११
३. ३५. ११
३. ३६. ११
३. ३८. १०

	३. ३९. ९
	३. ४३. ८
	३. ४८. ५
	३. ४९. ५
	३. ५०. ५
	१०. ८९. १८
	१०. १०४. ११
शुनःशेपो ह्यह्वद्गृभीत	१. २४. १३
शुनमन्धाय भरमह्वयत्	१. ११७. १८
शुनमष्ट्राव्यचरत्कपर्दी	१०. १०२. ८
शुनमस्मभ्यमूतये	१०. १२६. ७
शुनश्चिच्छेपं निदितं	५. २. ७
शुनासीराविमां वाचं	४. ५७. ५
शुभ्रं नु ते शुष्मं	२. ११. ४
शुभ्रमन्धो देववातमप्सु	९. ६२. ५
शुम्भमान ऋतायुभि	९. ३६. ४
शुम्भमाना ऋतायुभि	९. ६४. ५
शुश्रुवांसा चिदश्विना	७. ७०. ५
शुष्णं पिप्रुं कुयवं	१. १०३. ८
शुष्मासो ये ते अद्रिवो	५. ३८. ३
शुष्मिन्तमं न ऊतये	३. ३७. ८
शुष्मिन्तमो हि ते मदो	१. १७५. ५
शुष्मी शर्धो न मारुतं	९. ८८. ७
शूरग्रामः सर्ववीरः	९. ९०. ३
शूरस्येव युध्यतो	३. ५५. ८
शूरा इवेद्युयुधयो	१. ८५. ८
शूरो न धत्त आयुधा	९. ७६. २
शूरो वा शूरं वनते	६. २५. ४
शूषेभिर्वृधो जुषाणो	१०. ६. ४
शृङ्गाणीवेच्छृङ्गिणां	३. ८. १०
शृङ्गेव नः प्रथमा	२. ३९. ३
शृणुतं जरितुर्हवं	८. ८५. ४
शृणुतं जरितुर्हव	७. ९४. २
शृणोतु न ऊर्जां पति	५. ४१. १२
शृण्वन्तं पूषणं वय	६. ५४. ८
शृण्वन्तु नो वृषणः	३. ५४. २०
शृण्वन्तु स्तोमं मरुतः	१. ४४. १४
शृण्वे वीर उग्रमुग्रं	६. ४७. १६
शृण्वे वृष्टेरिव स्वनः	९. ४१. ३
शृतं यदा करसि	१०. १६. २

शेवारे वार्या पुरु	८. १. २२
शेषन्नु त इन्द्र सस्मिन्	१. १७४. ४
शेषे वनेषु मात्रोः	८. ६०. १५
शोचा शोचिष्ठ दीदिहि	८. ६०. ६
श्नथद्वृत्रमुत सनोति	६. ६०. १
श्यावाश्वस्य रेभत	८. ३७. ७
श्यावाश्वस्य सुन्वत	८. ३६. ७
श्यावाश्वस्य सुन्वतो	८. ३८. ८
श्येन आसामदितिः	५. ४४. ११
श्येनाविव पतथो	८. ३५. ९
श्येनो न योनिं सदनं	९. ७१. ६
श्रत्ते दधामि प्रथमाय	१०. १४७. १
श्रद्धयाग्निः समिध्यते	१०. १५१. १
श्रद्धां देवा यजमाना	१०. १५१. ४
श्रद्धां प्रातर्हवामहे	१०. १५१. ५
श्रवः सूरिभ्यो अमृतं	७. ८१. ६
श्रवच्छुत्कर्ण ईयते	७. ३२. ५
श्रवो वाजमिषमूर्जं	६. ६५. ३
श्रातं मन्य ऊधनि	१०. १७९. ३
श्रातं हविरो ष्विन्द्र	१०. १७९.. २
श्रायन्त इव सूर्यं	८. ९९. ३
श्रावयेदस्य कर्णा	४. २९. ३
श्रियसे कं भानुभिः	१. ८७. ६
श्रिये कं वो अधि	१. ८८. ३
श्रिये जातः श्रिय आ	९. ९४. ४
श्रिये ते पादा दुव	६. २९. ३
श्रिये ते पृश्निरुपसेचनी	१०. १०५. १०
श्रिये पूषन्निषुकृतेव	१. १८४. ३
श्रिये मर्यासो अञ्जीँरकृण्वत	१०. ७७. २
श्रिये सुदृशीरुपरस्य	५. ४४. २
श्रीणन्नुप स्थाद्दिवं	१. ६८. १
श्रीणामुदारो धरुणो	१०. ४५. ५
श्रुतं गायत्रं तकवान	१. १२०. ६
श्रुतं मे मित्रावरुणा	१. १२२. ६
श्रुतं वो वृत्रहन्तमं	८. ९३. १६
श्रुधि श्रुत्कर्ण वह्निभि	१. ४४. १३
श्रुधी न इन्द्र ह्वयामसि	६. २६. १
श्रुधी नो अग्ने सदने	१०. ११. ९
	१०. १२. ०.
श्रुधी हवं तिरश्च्या	८. ९५. ४

श्रुधी हवं विपिपानस्याद्रे ७. २२. ४
श्रुधी हवमिन्द्र मा २. ११. १
श्रुधी हवमिन्द्र शूर १०. १४८. ५
श्रुष्टी वां यज्ञ उद्यतः ६. ६८. १
श्रुष्टीवानो हि दाशुषे १. ४५. २
श्रुष्ट्यग्ने नवस्य मे ८. २३. १४
श्रूया अग्निश्चित्रभानु २. १०. २
श्रेष्ठं नो अद्य सवित १०. ३५. ७
श्रेष्ठं यविष्ठ भारताग्ने २. ७. १
श्रेष्ठं यविष्ठमतिथिं १. ४४. ४
श्रेष्ठं वः पेशो अधि ४. ३६. ७
श्रेष्ठो जातस्य रुद्र २. ३३. ३
श्रोणामेक उदकं १. १६१. १०
श्वसित्यप्सु हंसो न १. ६५. ५
श्वित्यञ्चो मा दक्षिणत ७. ३३. १
श्वेतं रूपं कृणुते ९. ७४. ७
षड्विंशाँश्च चतुरः १०. ११४. ६
षळश्वाँ आतिथिग्व ८. ६८. १७
षड् भाराँ एको अचरन् ३. ५६. २
षष्टिं सहस्राश्व्यस्यायुता ८. ४६. २२
संक्रन्दनेनानिमिषेण १०. १०३. २
सं गच्छध्वं सं वदध्वं १०. १९१. २
संगच्छमाने युवती १. १८५. ५
सं गच्छस्व पितृभिः १०. १४. ८
सं गोभिराङ्गिरसो १०. ६८. २
सं गोमदिन्द्र वाजवदस्मे १. ९. ७
सं घोषः शृण्वेऽवमैरमित्रै ३. ३०. १६
सं च त्वे जग्मुर्गिर ६. ३४. १
सं चोदय चित्रमर्वाग्राध १. ९. ५
संजर्भुराणस्तरुभिः ५. ४४. ५
सं जागृवद्भिर्जरमाण १०. ९१. १
संजानाना उप सीदन् १. ७२. ५
सं ते पयांसि समु १. ९१. १८
सं त्री पवित्रा वितता ९. ९७. ५५
सं दक्षेण मनसा ९. ६८. ५
सं देवैः शोभते वृषा ९. २५. ३
सं नः शिशीहि भुरिजोरिव ८. ४. १६
सं नु वोचावहै पुनर्यतो १. २५. १७
सं नो राया बृहता १. ४८. १६
संपश्यमाना अमदन्नभि ३. ३१. १०
सं पूषन्नध्वनस्तिर १. ४२. १
सं पूषन्विदुषा नय ६. ५४. १
सं प्रेरते अनु वातस्य १०. १६८. २
सं भानुना यतते ५. ३७. १
सं भूम्या अन्ता ध्वसिरा ७. ८३. ३
सं माग्ने वर्चसा सृज १. २३. २४
सं मा तपन्त्यभितः० नि १०. ३३. २
सं मा तपन्त्यभितः० मूषो १. १०५. ८
सं मातृभिर्न शिशु ९. ९३. २
संमिश्लो अरुषो भव ९. ६१. २१
संमील्य यद्भुवना १. १६१. १२
सं यं स्तुभोऽवनयो १. १९०. ७
सं यज्ञनान् क्रतुभिः १. १३२. ५
सं यज्ञनौ सुधनौ ५. ३४. ८
सं यत्त इन्द्र मन्यवः ४. ३१. ६
सं यद्दिषो वनामहे ५. ७. ३
सं यद्धनन्त मन्युभि ७. ५६. २२
सं यद्वयं यवसादो १०. २७. ९
सं यन्मदाय शुष्मिण १. ३०. ३
सं यन्मही मिथती ७. ९३. ५
सं यन्मिथः पस्पृधानासो १. ११९. ३
सं यस्मिन्विश्वा वसूनि १०. ६. ६
सं या दानूनि येमथु ८. २५. ६
सं वत्स इव मातृभि ९. १०५. २
संवत्सरं शशयाना ७. १०३. १
संवत्सरीणं पय १०. ८७. १७
सं वां कर्मणा समिषा ६. ६९. १
सं वां शता नासत्या ६. ६३. १०
संवृक्तधृष्णुमुक्थ्यं ९. ४८. २
सं वो मदासो अग्मत १. २०. ५
संसमिद्युवसे वृषन् १०. १९१. १
सं सीदस्व महाँ असि १. ३६. ९
संसृष्टं धनमुभयं १०. ८४. ७
संहोत्रं स्म पुरा नारी १०. ८६. १०
स आ गमदिन्द्रो यो ५. ३६. १
स आ नो योनिं सदतु ७. ९७. ४
स आ वक्षि महि न १०. ३. ७
स आहुतो वि रोचते १०. ११८. ३
स इध्मेनेन स विशा २. २६. ३
स इत्क्षेति सुधित ४. ५०. ८

स इत्तन्तुं स वि	६. ९. ३
स इत्तमोऽवयुनं	६. २१. ३
स इत्सुदानुः स्ववाँ	६. ६८. ५
स इत्स्वपा भुवनेष्वास	४. ५६. ३
स इदग्निः कण्वतमः	१०. ११५. ५
स इदस्तेव प्रति	६. ३. ५
स इद्दानाय दभ्याय	१०. ६१. २
स इद्दासं तुवीरवं	१०. ९९. ६
स इद्भोजो यो गृहवे	१०. ११७. ३
स इद्राजा प्रतिजन्यानि	४. ५०. ७
स इद्वने नमस्युभि	१. ५५. ४
स इधान उषसो	२. २. ८
स इधानो वसुष्कवि	१. ७९. ५
स इन्नु रायः सुभृतस्य	१०. १४७. ४
स इन्महानि समिथानि	१. ५५. ५
स इषुहस्तैः स निषङ्गिभि	१०. १०३. ३
स ईं पाहि य ऋजीषी	६. १७. २
स ईं महीं धुनिमेतो	२. १५. ५
स ईं मृगो अप्यो	१. १४५. ५
स ईं रथो न भुरिषाळयोजि	९. ८८. २
स ईं रेभो न प्रति वस्त	६. ३. ६
स ईं वृषाजनयत्तासु	२. ३५. १३
स ईं वृषा न फेनमस्य	१०. ६१. ८
स ईं सत्येभिः सखिभिः	१०. ६७. ७
स ईं स्पृधो वनते	६. २०. ९
सकृद्ध द्यौरजायत	६. ४८. २२
स केतुरध्वराणामग्नि	३. १०. ४
सक्तुमिव तितउना	१०. ७१. २
स क्षपः परि षस्वजे	८. ४१. ३
सखायः क्रतुमिच्छत	८. ७०. १३
सखायः सं वः सम्यञ्च	५. ७. १
सखाय आ नि पीदत पुनानाय	९. १०४. १
सखाय आ नि षीदत सविता	१. २२. ८
सखाय आ शिषामहि	८. २४. १
सखायस्त इन्द्र विश्वह	७. २१. ९
सखायस्ते विषुणा	५. १२. ५
सखायस्त्वा ववृमहे	३. ९. १
सखायो ब्रह्मवाहसे	६. ४५. ४
सखा सख्ये अपचत्	५. २९. ७
सखा ह यत्र सखिभि	३. ३९. ५

सखीयतामविता बोधि	४. १७. १८
सखे विष्णो वितरं वि	८. १००. १२
सखे सखायमभ्या	४. १. ३
सख्ये त इन्द्र वाजिनो	१. ११. २
स गृणानो अद्भिर्देव	१०. ६१. २६
स गृत्सो अग्निस्तरुण	७. ४. २
स गोमघा जरित्रे	६. ३५. ४
स गोरश्वस्य वि व्रजं	८. ३२. ५
स ग्रामेभिः सनिता	१. १००. १०
स घा तं वृषणं	१. ८२. ४
स घा नः सूनुः शवसा	१. २७. २
स घा नो देवः सविता	७. ४५. ३
स घा नो योग आ	१. ५. ३
स घा यस्ते ददाशति	३. १०. ३
स घा राजा सत्पतिः	१. ५४. ७
स घा वीरो न रिष्यति	१. १८. ४
स घेदुतासि वृत्रहन्	४. ३०. २२
स चक्रमे महतो	५. ८७. ४
सचन्त यदुषसः सूर्येण	१०. १११. ७
स चन्द्रो विप्र मर्त्यो	१. १५०. ३
सचस्व नायमवसे	६. २४. १०
सचा यदासु जहतीष्व	१०. ९५. ८
सचायोरिन्द्रश्चर्कृष	१०. १०५. ४
सचा सोमेषु पुरुहूत	८. ६६. ६
स चिकेत सहीयसा	८. ३९. ५
स चित्र चित्रं चितयन्त	६. ६. ७
स चेतयन्मनुषो	४. १. ९
स जातूभर्मा श्रद्दधान	१. १०३. ३
स जातेभिर्वृत्रहा	३. ३१. ११
स जातो गर्भो असि	१०. १. २
स जामिभिर्यत्समजाति	१. १००. ११
स जायत प्रथमः	४. १. ११
स जायमानः परमे व्योमनि	६. ८. २
स जायमानः परमे व्योमन्यावि	१. १४३. २
स जायमानः परमे व्योमन् वायु	७. ५. ७
स जिन्वते जठरेषु	३. २. ११
स जिह्वया चतुरनीक	५. ४८. ५
सजूरादित्यैर्वसुभिः	५. ५१. १०
सजूर्देवेभिरपां नपातं	७. ३४. ८
सजूर्मित्रावरुणाभ्यां	५. ५१. ९

सजूर्विश्वेभिर्देवेभिरश्वि	५. ५१. ८
सजोषस आदित्यैर्मादयध्वं	४. ३४. ८
सजोषस्त्वा दिवो नरो	६. २. ३
सजोषा इन्द्र वरुणेन	४. ३४. ७
सजोषा इन्द्र सगणो	३. ४७. २
सतःसतः प्रतिमानं	३. ३१. ८
स तत्कृधीषितस्तूयमग्ने	६. ५. ६
स तुर्वणिर्महाँ अरेणु	१. ५६. ३
स तु वस्त्राण्यध पेशनानि	१०. १. ६
स तु श्रुधि श्रुत्या यो	६. ३६. ५
स तु श्रुधीन्द्र नूतनस्य	६. २१. ८
स तू नो अग्निर्नयतु	४. १. १०
स तू पवस्व० रजः	९. ७२. ८
स तू पवस्व० रजो	९. १०७. २४
स ते जानाति सुमतिं	४. ४. ६
स तेजीयसा मनसा	३. १९. ३
सतो नूनं कवयः सं	१०. ५३. १०
सत्तो होता न ऋत्विय	३. ४१. २
सत्तो होता मनुष्वदा	१. १०५. १४
सत्यं तत्तुर्वशे यदौ	८. ४५. २७
सत्यं तदिन्द्रावरुणा	८. ५९. ३
सत्यं त्वेषा अमवन्तो	१. ३८. ७
सत्यमित्तन्न त्वावाँ	६. ३०. ४
सत्यमित्त्वा महेनदि	८. ७४. १५
सत्यमित्था वृषेदसि	८. ३३. १०
सत्यमिद्वा उ अश्विना	५. ७३. ९
सत्यमिद्वा उ तं वय	८. ६२. १२
सत्यमुग्रस्य बृहतः	९. ११३. ५
सत्यमूचुर्नर एवा हि	४. ३३. ६
सत्यामाशिषं कृणुता	१०. ६७. ११
सत्या सत्येभिर्महती	७. ७५. ७
सत्येनोत्तभिता भूमिः	१०. ८५. १
सत्रा ते अनु कृष्टयो	४. ३०. २
सत्रा त्वं पुरुष्टुतँ	८. १५. ११
सत्रा मदासस्तव	६. ३६. १
सत्रा यदीं भार्वरस्य	४. २१. ७
सत्रासाहं वरेण्यं	३. ३४. ८
सत्रासाहो जनभक्षो	२. २१. ३
सत्रा सोमा अभवन	४. १७. ६
सत्राहणं दाधृषिं	४. १७. ८
स त्रितस्याधि सानवि	९. ३७. ४
सत्रे ह जाताविषिता	७. ३३. १३
स त्वं दक्षस्यावृको	६. १५. ३
स त्वं न इन्द्र धियसानो	५. ३३. २
स त्वं न इन्द्र वाजेभि	८. १६. १२
स त्वं न इन्द्र सूर्ये	१. १०४. ६
स त्वं न इन्द्राकवाभि	६. ३३. ४
स त्वं न ऊर्जां पते	८. २३. १२
स त्वं नश्चित्र वज्रहस्त	६. ४६. २
स त्वं नो अग्नेऽवमो	४. १. ५
स त्वं नो अर्वन्निदाया	६. १२. ६
स त्वं नो देव मनसा	८. २६. २५
स त्वं नो रायः शिशीहि	३. १६. ३
स त्वं विप्राय दाशुषे	८. ४३. १५
स त्वमग्ने प्रतीकेन	१०. ११८. ८
स त्वमग्ने विभावसुः	८. ४३. ३२
स त्वमग्ने सौभगत्वस्य	१. ९४. १६
स त्वमस्मदप द्विषो	८. ११. ३
सत्वा भरिषो गविषो	४. ४०. २
स त्वामदद्वृषा मदः	१. ८०. २
स दर्शतश्रीरतिथि	१०. ९१. २
सदसस्पतिमद्भुतं	१. १८. ६
सदस्य मदे सद्वस्य	६. २७. २
सदा कवी सुमतिमा	१. ११७. २३
सदापृणो यजतो वि	५. ४४. १२
सदासि रण्वो यवसेव	१०. ११. ५
सदा सुगः पितुमाँ	३. ५४. २१
सदिद्धि ते तुविजातस्य	६. १८. ४
स दूतो विश्वेदभि	४. १. ८
स दृळ्हे चिदभि तृणत्ति	८. १०३. ५
सदृशीरद्य सदृशीरिदु	१. १२३. ८
स देवः कविनेषितो	९. ३७. ६
सदो द्वा चक्राते उपमा	८. २९. ५
सद्मेव प्राचो वि मिमाय	२. १५. ३
सद्यश्चिद्यः शवसा	१०. १७८. ३
सद्यश्चिद्यस्य चर्कृतिः	६. ४८. २१
सद्यश्चिन्नु ते मघवन	७. १९. ९
सद्यो अध्वरे रथिरं	७. ७. ४
सद्यो जात ओषधीभि	३. ५. ८
सद्यो जातस्य ददृशान	४. ७. १०

सद्यो जातो व्यमिमीत	१०. ११०. ११
सद्योजुवस्ते वाजा	८. ८१. ९
सद्यो ह जातो वृषभः	३. ४८. १
स द्रुह्वणे मनुष	१०. ९९. ७
स द्विबन्धुर्वैतरणो	१०. ६१. १७
स धारयत्पृथिवीं	१. १०३. २
सध्रीचीः सिन्धुमुशती	१०. १११. १०
सध्रीमा यन्ति परि	२. १३. २
स नः क्षुमन्तं सदने	१०. ३८. २
स नः पप्रिः पारयाति	८. १६. ११
स नः पवस्व वाजयु	९. ४४. ४
स नः पवस्व शं गवे	९. ११. ३
स नः पावक दीदिवो	१. १२. १०
स नः पावक दीदिहि	३. १०. ८
स नः पितेव सूनवे	१. १. ९
स नः पुनान० वीरवती	९. ६१. ६
स नः पुनान० स्तोत्रे	९. ४०. ५
स नः पृथु श्रवाय्य	६. १६. १२
स नः शक्रश्चिदा शकद्	८. ३२. १२
स नः शर्माणि वीतये	३. १३. ४
स नः सिन्धुमिव नावयाति	१. ९७. ८
स नः सोमेषु सोमपाः	८. ९७. ६
स नः स्तवान० गायत्रेण	१. १२. ११
स नः स्तवान० रयिं	८. २४. ३
स न इन्द्रः शिवः सखा	८. ९३. ३
स न इन्द्र त्वयताया	७. २०. १०
	७. २१. १०
स न इन्द्राय यज्यवे	९. ६१. १२
स न ईळानया सह	८. १०२. २
स न ऊर्जे व्यव्ययं	९. ४९. ४
सनत्साश्व्यं पशुमुत	५. ६१. ५
सनद्वाजं विप्रवीरं	१०. ४७. ४
स नश्चित्राभिरद्रिवो	४. ३२. ५
सना च सोम जेषि च	९. ४. १
सना ज्योतिः सना स्वर्विश्वा	९. ४. २
सना ता का चिद्भुवना	२. २४. ५
सना ता त इन्द्र नव्या	१. १७४. ८
सना ता त इन्द्र भोजनानि	७. १९. ६
सनात्सनीळा अवनी	१. ६२. १०
सना दक्षमुत क्रतुमप	९. ४. ३
सनादग्ने मृणसि	१०. ८७. १९
सनादेव तव रायो	१. ६२. १२
सनाद्दिवं परि भूमा	१. ६२. ८
सना पुराणमध्येम्यारान्	३. ५४. ९
सनामाना चिद्ध्वसयो	१०. ७३. ६
सनायते गोतम इन्द्र	१. ६२. १३
सनायुवो नमसा नव्यो	१. ६२. ११
सनितः सुसनितरुग्र	८. ४६. २०
सनिता विप्रो अर्वद्भि	८. २. ३६
सनितासि प्रवतो	७. ३७. ५
सनिर्मित्रस्य पप्रथ	८. १२. १२
स नीव्याभिर्जरितार	६. ३२. ४
सनेम तत्सुसनिता	१०. ३६. ९
सनेम तेऽवसा नव्य	६. २०. १०
सनेम ये त ऊतिभि	२. ११. १९
सनेमि कृध्यस्मदा	९. १०४. ६
सनेमि चक्रमजरं वि	१. १६४. १४
सनेमि त्वमस्मदाँ	९. १०५. ६
सनेमि सख्यं स्वप	१. ६२. ९
सनेम्यस्मद्युयोत	७. ५६. ५
स नो अद्य वसुत्तये	९. ४४. ६
स नो अर्ष पवित्र	९. ६४. १२
स नो अर्षाभि दूत्यं	९. ४५. २
स नो ज्योतींषि पूर्व्य	९. ३६. ३
स नो दूराच्चासाच्च	१. २७. ३
स नो देव देवताते	९. ९६. ३
स नो देवेभिः पवमान	९. ९३. ४
स नो धीती वरिष्ठया	५. २५. ३
स नो नव्येभिर्वृषकर्मन्	१. १३०. १०
स नो नियुद्भिः पुरुहूत	६. २२. ११
स नो नियुद्भिरा पृण	६. ४५. २१
स नो नृणां नृतमो	१. ७७. ४
स नो नेदिष्ठं ददृशान	१. १२७. ११
स नो बोधि पुरएता	६. २१. १२
स नो बोधि पुरोळाशं	६. २३. ७
स नो बोधि श्रुधी हव	५. २४. २
स नो बोधि सहस्य	२. २. ११
स नो भगाय वायवे पूष्णे	९. ६१. ९
स नो भगाय वायवे विप्र	९. ४४. ५
स नो मदानां पत	९. १०४. ५

स नो मन्द्राभिरध्वरे	६. १६. २
स नो महाँ अनिमानो	१. २७. ११
स नो मित्रमहस्त्वमग्ने	८. ४४. १४
स नो युवेन्द्रो जोहूत्रः	२. २०. ३
स नो राधांस्या भरेशानः	७. १५. ११
स नो रेवत्समिधानः	२. २. ६
स नो वस्व उप मास्यूर्जो	८. ७१. ९
स नो वाजाय श्रवस	६. १७. १४
स नो वाजेष्वविता	८. ४६. १३
स नो विभावा चक्षणिर्न	६. ४. २
स नो विश्वा दिवो	९. ५७. ४
स नो विश्वान्या भर	८. ९३. २९
स नो विश्वाहा सुक्रतु	१. २५. १२
स नो विश्वेभिर्देवेभि	८. ७१. ३
स नो वृषन्त्सनिष्ठया	८. ९२. १५
स नो वृषन्नमुं चरुं	१. ७. ६
स नो वृष्टिं दिवस्परि	२. ६. ५
स नो वेदो अमात्यमग्नी	७. १५. ३
स नो हरीणां पत	९. १०५. ५
सन्ति ह्यर्य आशिष	८. ५४. ७
स पत्यत उभयोर्नृम्ण	६. २५. ६
स पप्रथानो अभि	७. ६९. २
सपर्यवो भरमाणा	७. २. ४
सपर्येण्यः स प्रियो	६. १. ६
स पर्वतो न धरुणे	१. ५२. २
स पवस्व धनंजय	९. ४६. ५
स पवस्व मदाय कं	९. ४५. १
स पवस्व मदिन्तम	९. ५०. ५
स पवस्व य आविथेन्द्रं	९. ६१. २२
स पवस्व विचर्षण	९. ४१. ५
स पवस्व सहमानः	९. ११०. १२
स पवित्रे विचक्षणो	९. ३७. २
स पित्र्याण्यायुधानि	१०. ८. ८
स पुनान उप सूरे	९. ९७. ३८
स पुनानो मदिन्तमः	९. ९९. ६
स पूर्वया निविदा	१. ९६. २
स पूर्व्यः पवते यं	९. ७७. २
स पूर्व्यो महानां वेनः	८. ६३. १
स पूर्व्यो वसुविज्जायमानो	९. ९६. १०
सप्त क्षरन्ति शिशवे	१०. १३. ५

सप्त त्वा हरितो रथे	१. ५०. ८
सप्त दिशो नानासूर्याः	९. ११४. ३
सप्त धामानि परियन्	१०. १२२. ३
सप्तभिः पुत्रैरदितिरुप	१०. ७२. ९
सप्त मर्यादाः कवय	१०. ५. ६
सप्त मे सप्त शाकिन	५. ५२. १७
सप्त युञ्जन्ति रथमेक	१. १६४. २
सप्त वीरासो अधरा	१०. २७. १५
सप्त स्वसारो अभि	९. ८६. ३६
सप्त स्वसॄररुषी	१०. ५. ५
सप्त होतारस्तमिदीळते	८. ६०. १६
सप्त होत्राणि मनसा	३. ४. ५
सप्तानां सप्त ऋष्टयः	८. २८. ५
सप्तापो देवीः सुरणा	१०. १०४. ८
सप्तार्धगर्भा भुवनस्य	१. १६४. ३६
सप्तास्यासन्परिधयस्त्रिः	१०. ९०. १५
सप्तिं मृजन्ति वेधसो	९. २९. २
सप्ती चिद्घा मदच्युता	८. ३३. १८
स प्रकेत उभयस्य	७. ३३. १२
स प्रत्नथा कविवृध	८. ६३. ४
स प्रत्नथा सहसा	१. ९६. १
स प्रत्नवन्नवीयसाग्ने	६. १६. २१
स प्रत्नवन्नव्यसे	९. ९१. ५
स प्रथमे व्योमनि	८. १३. २
स प्रवोळ्हॄन्परिगत्या	२. १५. ४
स प्राचीनान्पर्वतान्	२. १७. ५
सबाधो यं जना इमे	८. ७४. ६
स बोधि सूरिर्मघवा	२. ६. ४
स भन्दना उदियर्ति	९. ८६. ४१
सभामेति कितवः	१०. ३४. ६
स भिक्षमाणो अमृतस्य	९. ७०. २
स भूतु यो ह प्रथमाय	२. १७. २
स भ्रातरं वरुणमग्न	४. १. २
समजैषमिमा अहं	१०. १५९. ६
स मज्मना जनिम	६. १८. ७
समज्र्या पर्वत्या वसूनि	१०. ६९. ६
समञ्जन्तु विश्वे देवाः	१०. ८५. ४७
समत्र गावोऽभितो	५. ३०. १०
स मत्सरः पृत्सु वन्वन्	९. ९६. ८
समत्सु त्वा शूर	१. १७३. ७

समत्स्वग्निमवसे	८. ११. ९
समध्वरायोषसो	७. ४१. ६
समना तूर्णिरुप	१०. ७३. ४
समनेव वपुष्यतः	८. ६२. ९
स मन्दस्वा ह्यनु	६. २३. ८
स मन्दस्वा ह्यन्धसो	३. ४१. ६
	६. ४५. २७
स मन्द्रया च जिह्वया	७. १६. ९
समन्या यन्त्युप	२. ३५. ३
स मन्युं मर्त्यानामदब्धो	८. ७८. ६
स मन्युमीः समदनस्य	१. १००. ६
स मर्तो अग्ने स्वनीक	७. १. २३
स मर्मृजान आयुभिः	९. ६६. २३
स मर्मृजान आयुभि	९. ५७. ३
स मर्मृजान इन्द्रियाय	९. ७०. ५
समश्विनोरवसा नूतनेन	५. ४२. १८
	५. ४३. १७
	५. ७६. ५
	५. ७७. ५
समस्मिञ्जायमान आसत	१०. ९५. ७
समस्य मन्यवे विशो	८. ६. ४
समस्य हरिं हरयो	९. ९६. २
स मह्ना विश्वा दुरितानि	७. १२. २
स मातरा न ददृशान	९. ७०. ६
स मातरा विचरन्वाजय	९. ६८. ४
स मातरा सूर्येणा	६. ३२. २
स मातरिश्वा पुरुवार	१. ९६. ४
समानं नीळं वृषणो	१०. ५. २
समानं पूर्वीरभि	१०. १२३. ३
समानं वत्समभि	१. १४६. ३
समानं वां सजात्यं	८. ७३. १२
समान ऊर्वे अधि	७. ७६. ५
समानमञ्ज्येषां वि	८. २०. ११
समानमस्मा अनपा	१०. ८९. ३
समानमु त्यं पुरुहूत	१०. ४१. १
समानमेतदुदकमुच्चै	१. १६४. ५१
समानयोजनो हि वां	१. ३०. १८
समानी व आकूतिः	१०. १९१. ४
स मानुषीषु दूळभो	४. ९. २
स मानुषे वृजने	१. १२८. ७

समाने अहन्त्रिरवद्य	१. ३४. ३
समानो अध्वा स्वस्रो	१. ११३. ३
समानो मन्त्रः समितिः	१०. १९१. ३
समानो राजा विभृतः	३. ५५. ४
समान्या वियुते दूरे	३. ५४. ७
स मामृजे तिरो	९. १०७. ११
समाववर्ति विष्ठितो	२. ३८. ६
स माहिन इन्द्रो अर्णो	२. १९. ३
समित्तमघमश्नवद्	८. १८. १४
समित्तान्वृत्रहाखिदत्	८. ७७. ३
समित्समित्सुमना	३. ४. १
समिद्धमग्निं समिधा	६. १५. ७
समिद्धश्चित्समिध्यसे	१०. १५०. १
समिद्धस्य प्रमहसो	५. २८. ४
समिद्धस्य श्रयमाणः	३. ८. २
समिद्धाग्निर्वनवत्	५. ३७. २
समिद्धे अग्नौ सुत इन्द्र	६. ४०. ३
समिद्धेष्वग्निष्वानजाना	१. १०८. ४
समिद्धो अग्न आ वह	१. १४२. १
समिद्धो अग्न आहुत	५. २८. ५
समिद्धो अग्निर्दिवि	५. २८. १
समिद्धो अग्निर्निहितः	२. ३. १
समिद्धो अद्य मनुषो	१०. ११०. १
समिद्धो अद्य राजसि	१. १८८. १
समिद्धो विश्वतस्पतिः	९. ५. १
समिधाग्निं दुवस्यत	८. ४४. १
समिधा जातवेदसे	७. १४. १
समिधानः सहस्रजिदग्ने	५. २६. ६
समिधान उ सन्त्य	८. ४४. ९
समिधा यस्त आहुतिं	६. २. ५
समिधा यो निशिती	८. १९. १४
समिध्यमानः प्रथमानु	३. १७. १
समिध्यमानो अध्वरे	३. २७. ४
समिध्यमानो अमृतस्य	५. २८. २
समिन्द्र गर्दभं मृण	१. २९. ५
समिन्द्र णो मनसा	५. ४२. ४
समिन्द्र राया समिषा	१. ५३. ५
समिन्द्रेणोत वायुना	९. ६१. ८
समिन्द्रेरय गामनड्वाहं	१०. ५९. १०
समिन्द्रो गा अजयत्सं	४. १७. ११

समिन्द्रो रायो बृहती	८. ५२. १०
समीं पणेरजति	५. ३४. ७
समीं रेभासो अस्वरन्	८. ९७. ११
समीचीना अनूषत	९. ३९. ६
समीचीनास आसते	९. १०. ७
समीचीने अभि त्मना	९. १०२. ७
समी रथं न भुरिजो	९. ७१. ५
समी वत्सं न मातृभिः	९. १०४. २
समी सखायो अस्वरन्	९. ४५. ५
समु त्ये महतीरपः	८. ७. २२
समु त्वा धीभिरस्वरन्	९. ६६. ८
समुद्रः सिन्धू रजो	१०. ६६. ११
समुद्रज्येष्ठाः सलिलस्य	७. ४९. १
समुद्रमासामव तस्थे	५. ४४. ९
समुद्रादर्णवादधि	१०. १९०. २
समुद्रादूर्मिमुदियर्ति	१०. १२३. २
समुद्रादूर्मिर्मधुमाँ	४. ५८. १
समुद्रिया अप्सरसो	९. ७८. ३
समुद्रे अन्तः शयत	८. १००. ९
समुद्रेण सिन्धवो	३. ३६. ७
समुद्रे त्वा नृमणा	१०. ४५. ३
समुद्रो अप्सु मामृजे	९. २. ५
समु पूष्णा गमेमहि	६. ५४. २
समु प्र यन्ति धीतयः	१०. २५. ४
समु प्रिया अनूषत	९. १०१. ८
समु प्रियो मृज्यते	९. ९७. ३
समु वां यज्ञं महयं	७. ६१. ६
समु वो यज्ञं महयन्	७. ४२. ३
स मृज्यते सुकर्मभिर्देवो	९. ९९. ७
स मृज्यमानो दशभिः	९. ७०. ४
समेनमह्रुता इमा गिरो	९. ३४. ६
स मे वपुश्छदयदश्विनोर्यो	६. ४९. ५
समोहे वा य आशत	१. ८. ६
समौ चिद्धस्तौ न समं	१०. ११७. ९
सम्यक्सम्यञ्चो महिषा	९. ७३. २
सम्यक्स्रवन्ति सरितो	४. ५८. ६
सम्राजा उग्रा वृषभा	५. ६३. ३
सम्राजा या घृतयोनी	५. ६८. २
सम्राजावस्य भुवनस्य	५. ६३. २
सम्राजो ये सुवृधो	१०. ६३. ५
सम्राज्ञी श्वशुरे भव	१०. ८५. ४६
सम्राळन्यः स्वराळन्य	७. ८२. २
स यन्ता विप्र एषां	३. १३. ३
स यह्व्योऽवनीर्गोष्वर्वा	१०. ९९. ४
स युध्मः सत्वा खजकृत्	६. १८. २
स योजते अरुषा विश्व	७. १६. २
स यो न मुहे न मिथू	६. १८. ८
स यो वृषा नरां न	१. १४९. २
स यो वृषा वृष्ण्येभिः	१. १००. १
स यो व्यस्थादभि	२. ४. ७
स रेहत उरुगायस्य	९. ९७. ९
स रत्नं मर्त्यो वसु	१. ४१. ६
स रथेन रथीतमो	६. ४५. १५
स रन्धयत्सदिवः	२. १९. ६
सरस्वति त्वमस्माँ	२. ३०. ८
सरस्वति देवनिदो	६. ६१. ३
सरस्वति या सरथं	१०. १७. ८
सरस्वतीं देवयन्तो	१०. १७. ७
सरस्वतीं यां पितरो	१०. १७. ९
सरस्वती सरयुः सिन्धु	१०. ६४. ९
सरस्वती साधयन्ती	२. ३. ८
सरस्वत्यभि नो नेषि	६. ६१. १४
सरस्वान्धीभिर्वरुणो	१०. ६६. ५
स राजसि पुरुष्टुतँ	८. १५. ३
स रायस्खामुप सृजा	६. ३६. ४
स रुद्रेभिरशस्तवार	१०. ९९. ५
सरूपैरा सु नो गहि	८. ३४. १२
स रेतोधा वृषभः	७. १०१. ६
स रेवाँ इव विश्पति	१. २७. १२
स रोचयज्जनुषा रोदसी	३. २. २
स रोरुवदभि पूर्वा	९. ६८. २
स रोरुवद्वृषभस्तिग्मशृङ्गो	१०. २८. २
सर्गाँ इव सृजतं सुष्टुतीरुप	८. ३५. २०
सर्वं परिक्रोशं जहि	१. २९. ७
सर्वे नन्दन्ति यशसा	१०. ७१. १०
स वज्रभृद्दस्युहा	१. १००. १२
स वर्धिता वर्धनः	९. ९७. ३९
स वह्निः पुत्रः पित्रोः	१. १६०. ३
स वह्निः सोम जागृविः	९. ३६. २
स वह्निभिर्ऋक्वभिर्गोषु	६. ३२. ३

स वह्निरप्सु दुष्टरो	९. २०. ६
स वां यज्ञेषु मानवी	९. ९८. ९
स वाजं यातापदुष्पदा	१०. ९९. ३
स वाजं विश्वचर्षणि	१. २७. ९
स वाजी रोचना दिवः	९. ३७. ३
स वाज्यक्षाः सहस्ररेता	९. १०९. ९
स वाज्यर्वा स ऋषि	४. ३६. ६
स वायुमिन्द्रमश्विना	९. ७. ७
स वावशान इह पाहि	३. ५१. ८
स वावृधे नर्यो योषणासु	७. ९५. ३
सविता पश्चातात्सविता	१०. ३६. १४
सविता यन्त्रैः पृथिवी	१०. १४९. १
सवितारमुषसमश्विना	१. ४४. ८
स विद्वाँ अङ्गिरोभ्य	८. ६३. ३
स विद्वाँ अपगोहं	२. १५. ७
स विद्वाँ आ च पिप्रयो	२. ६. ८
स विप्रश्चर्षणीनां शवसा	४. ८. ८
स विश्वा दाशुषे वसु	९. ३६. ५
स वीरो अप्रतिष्कुत	७. ३२. ६
स वीरो दक्षसाधनो	९. १०१. १५
स वृत्रहत्ये हव्यः स	४. २४. २
स वृत्रहा वृषा सुतो	९. ३७. ५
स वृत्रहेन्द्रः कृष्णयोनीः	२. २०. ७
स वृत्रहेन्द्र ऋभुक्षाः	८. ९६. २१
स वृत्रहेन्द्रश्चर्षणीधृत्तं	८. ९६. २०
स वेतसुं दशमायं	६. २०. ८
स वेद देव आनमं	४. ८. ३
स वेद सुष्टुतीनामिन्दुर्न	१०. २६. ३
सव्यामनु स्फिग्यं वावसे	८. ४. ८
स व्राधतः शवसानेभि	१०. ९९. ९
स व्राधतो नहुषो	१. १२२. १०
स शुष्मी कलशेष्वा	९. १८. ७
स शेवृधमधि धा	१. ५४. ११
स श्रुधि यः स्मा	१. १२९. २
स श्वितानस्तन्यतू	६. ६. २
स संनयः स विनयः	२. २४. ९
स संस्तिरो विष्टिरः	१. १४०. ७
स सत्पतिः शवसा	६. १३. ३
स सत्यसत्वन्महते	६. ३१. ५
स सद्म परि णीयते	४. ९. ३
ससन्तु त्या अरातयो	१. २९. ४
स सप्त धीतिभिर्हितो	९. ९. ४
स समुद्रो अपीच्यस्तुरो	८. ४१. ८
स सर्गेण शवसा तक्तो	६. ३२. ५
ससर्परीरभरत्तूयमेभ्यो	३. ५३. १६
ससर्परीरमतिं बाधमाना	३. ५३. १५
स सव्येन यमति	१. १००. ९
ससस्य यद्वियुता	४. ७. ७
ससानात्यॉं उत सूर्यं	३. ३४. ९
स सुक्रतुः पुरोहितो	१. १२८. ४
स सुक्रतुर्ऋतचिदस्तु	७. ८५. ४
स सुक्रतुर्यो वि दुरः	७. ९. २
स सुक्रतू रणिता यः	८. ९६. १९
स सुतः पीतये वृषा	९. ३७. १
स सुन्वत इन्द्रः सूर्यमा	२. १९. ५
स सुन्वे यो वसूनां	९. १०८. १३
स सुष्टुभा स ऋक्वता	४. ५०. ५
स सुष्टुभा स स्तुभा	१. ६२. ४
स सूनुभिर्न रुद्रेभि	१. १००. ५
स सूनुर्मातरा शुचिर्जातो	९. ९. ३
स सूर्यः पर्युरू वरांस्येन्द्रो	१०. ८९. २
स सूर्य प्रति पुरो न	७. ६२. २
स सूर्यस्य रश्मिभिः	९. ८६. ३२
सस्रुवांसमिव त्मनाग्नि	३. ९. ५
स सोम आमिश्लतमः	६. २९. ४
सस्तु माता सस्तु पिता	७. ५५. ५
स स्तोम्यः स हव्यः	८. १६. ८
सस्थावाना यवयसि	८. ३७. ४
सस्निमविन्दच्चरणे	१०. १३९. ६
स स्मा कृणोति केतुमा	५. ७. ४
सस्वश्चिद्धि तन्वः	७. ५९. ७
सस्वश्चिद्धि समृति	७. ६०. १०
सहदानुं पुरुहूत	३. ३०. ८
सह वामेन न उषो	१. ४८. १
स हव्यवाळमर्त्य	३. ११. २
स ह श्रुत इन्द्रो नाम	२. २०. ६
सहस्तोमाः सहछन्दस	१०. १३०. ७
सहस्रं त इन्द्रोतयो	१. १६७. १
सहस्रं व्यतीनां युक्ता	४. ३२. १७
सहस्रं साकमर्चत	१. ८०. ९

सहस्रणीथः शतधारो	९. ८५. ४
सहस्रणीथाः कवयो	१०. १५४. ५
सहस्रदा ग्रामणीर्मा	१०. ६२. ११
सहस्रधा पञ्चदशान्युक्था	१०. ११४. ८
सहस्रधारं वृषभं	९. १०८. ८
सहस्रधारः पवते	९. १०१. ६
सहस्रधारेऽव ता	९. ७४. ६
सहस्रधारेऽव ते	९. ७३. ४
सहस्रधारे वितते	९. ७३. ७
सहस्रवाजमभिमातिषाहं	१०. १०४. ७
सहस्रशीर्षा पुरुषः	१०. ९०. १
सहस्रशृङ्गो वृषभो यः	७. ५५. ७
सहस्रसामाग्निवेशिं	५. ३४. ९
सहस्राक्षेण शतशारदेन	१०. १६१. ३
सहस्राक्षो विचर्षणिरग्नी	१. ७९. १२
सहस्रा ते शता वयं	४. ३२. १८
सहस्रेणेव सचते	८. ४. ६
सहस्रे पृषतीनामधि	८. ६५. ११
सहस्रोतिः शतामघो	९. ६२. १४
सहस्व मन्यो अभिमाति	१०. ८४. ३
सहावा पृत्सु तरणिर्नार्वा	३. ४९. ३
स हि क्रतुः स मर्यः	१. ७७. ३
स हि क्षत्रस्य मनसस्य	५. ४४. १०
स हि क्षपावाँ अग्नी	१. ७०. ३
स हि क्षयेण क्षम्यस्य	७. ४६. २
स हि क्षेमो हविर्यज्ञः	१०. २०. ६
स हि त्वं देव शश्वते	९. ९८. ४
स हि द्युता विद्युता	१०. ९९. २
स हि द्युभिर्जनानां	५. १६. २
स हि द्वरो द्वरिषु	१. ५२. ३
स हि धीभिर्हव्यो	६. १८. ६
स हि पुरू चिदोजसा	१. १२७. ३
स हि यो मानुषा युगा	६. १६. २३
स हि रत्नानि दाशुषे	५. ८२. ३
स हि विश्वाति पार्थिवा	६. १६. २०
स हि विश्वानि पार्थिवाँ	६. ४५. २०
स हि वेदा वसुधितिं	४. ८. २
स हि शर्धो न मारुतं	१. १२७. ६
स हि शुचिः शतपत्रः	७. ९७. ७
स हि श्रवस्युः सदनानि	१. ५५. ६
स हि ष्मा जरितृभ्य	९. २०. २
स हि ष्मा धन्वाक्षितं	५. ७. ७
स हि ष्मा विश्वचर्षणि	५. २३. ४
स हि सत्यो यं पूर्वे	५. २५. २
स हि स्वसृत्पृषदश्वो	१. ८७. ४
स होता यस्य रोदसी	३. ६. १०
स होता विश्वं परि	२. २. ५
स होता सेदु दूत्यं	४. ८. ४
सहोभिर्विश्वं परि	१०. ५६. ५
सहो षु णो वज्रहस्तैः	८. ७. ३२
सांतपना इदं हविर्मरुत	७. ५९. ९
साकं जातः क्रतुना	२. २२. ३
साकं जाताः सुभ्वः	५. ५५. ३
साकंजानां सप्तथमाहु	१. १६४. १५
साकं यक्ष्म प्र पत	१०. ९७. १३
साकंयुजा शकुनस्येव	१०. १०६. ३
साकं वदन्ति बहवो	९. ७२. २
साकं हि शुचिना शुचिः	२. ५. ४
साकमुक्षो मर्जयन्त	९. ९३. १
सातिर्न वोऽमवती	१. १६८. ७
सा ते अग्ने शंतमा	८. ७४. ८
सा ते जीवातुरुत	१०. २७. २४
सा द्युम्नैर्द्युम्निनी	८. ७४. ९
साधुर्न गृध्नुरस्तेव	१. ७०. ६
साध्वपांसि सनता	२. ३. ६
साध्वर्या अतिथिनी	१०. ६८. ३
साध्वीमकर्देववीतिं	१०. ५३. ३
सा नो अद्य यस्या	१०. १२७. ४
सा नो अद्याभरद्वसु	५. ७९. ३
सा नो विश्वा अति द्विषः	६. ६१. ९
साम द्विबर्हा महि	४. ५. ३
सामन्नु राये निधिमन्	१०. ५९. २
सा मा सत्योक्तिः परि	१०. ३७. २
सा वसु दधती श्वशुराय	१०. ९५. ४
सा वह योक्षभिरवातोषो	६. ६४. ५
सा विट् सुवीरा मरुद्भि	७. ५६. ३
सास्मा अरं प्रथमं	२. १८. २
सास्मा अरं बाहुभ्यां	२. १७. ६
सास्माकेभिरेतरी न	६. १२. ४
साहा ये सन्ति मुष्टिहेव	८. २०. २०

साह्वान्विश्वा अभियुजः	३. ११. ६
सिंहं नसन्त मध्वो	९. ८९. ३
सिंहा इव नानदति	१. ६४. ८
सिञ्चन्ति नमसावत	८. ७२. १०
सिध्रा अग्ने धियो अस्मे	१०. ७. ४
सिनीवालि पृथुष्टुके	२. ३२. ६
सिन्धुर्न क्षोदः शिमीवाँ	२. २५. ३
सिन्धुर्ह वां रसया	४. ४३. ६
सिन्धूँरिव प्रवण आशुया	६. ४६. १४
सिन्धोरिव प्रवणे निम्न	९. ६९. ७
सिन्धोरिव प्राध्वने	४. ५८. ७
सिषक्ति सा वां सुमति	७. ७०. २
सिषक्तु न ऊर्जव्यस्य	५. ४१. २०
सिषासतू रयीणां	९. ४७. ५
सीदन्तस्ते वयो यथा	८. २१. ५
सीद होतः स्व उ लोके	३. २९. ८
सीरा युञ्जन्ति कवयो	१०. १०१. ४
सुकर्माणः सुरुचो	४. २. १७
सुकिंशुकं शल्मलिं	१०. ८५. २०
सुकृत्सुपाणिः स्ववाँ	३. ५४. १२
सुक्षेत्रिया सुगातुया	१. ९७. २
सुखं रथं युयुजे	१०. ७५. ९
सुगः पन्था अनृक्षर	१. ४१. ४
सुगव्यं नो वाजी	१. १६२. २२
सुगस्ते अग्ने सनवित्तो	७. ४२. २
सुगुरसत्सुहिरण्यः	१. १२५. २
सुगोत ते सुपथा	६. ६४. ४
सुगो हि वो अर्यमन्	२. २७. ६
सुज्योतिषः सूर्य	६. ५०. २
सुतंभरो यजमानस्य	५. ४४. १३
सुतः सोमो असुतादिन्द्र	६. ४१. ४
सुत इत्त्वं निमिश्ल	६. २३. १
सुत इन्दो पवित्र आ	९. ९९. ८
सुत इन्द्राय वायवे	९. ३४. २
सुत इन्द्राय विष्णवे	९. ६३. ३
सुत एति पवित्र आ	९. ३९. ३
सुतपात्रे सुता इमे	१. ५. ५
सुता अनु स्वमा रजो	९. ६३. ६
सुता इन्द्राय वज्रिणे	९. ६३. १५
सुता इन्द्राय वायवे वरुणाय	९. ३३. ३
सुता इन्द्राय वायवे सोमासो	५. ५१. ७
सुतावन्तस्त्वा वयं	८. ६५. ६
सुतासो मधुमत्तमाः	९. १०१. ४
सुते अध्वरे अधि	१०. ९४. १४
सुतेसुते न्योकसे	१. ९. १०
सुत्रामाणं पृथिवीं	१०. ६३. १०
सुदक्षो दक्षैः क्रतुनासि	१०. ९१. ३
सुदासे दस्रा वसु	१. ४७. ६
सुदेवः समहासति	५. ५३. १५
सुदेवाः स्थ काण्वायना	८. ५५. ४
सुदेवो अद्य प्रपतेदनावृत्	१०. ९५. १४
सुदेवो असि वरुण	८. ६९. १२
सुनिर्मथा निर्मथितः	३. २९. १२
सुनीतिभिर्नयसि	२. २३. ४
सुनीथो घा स मर्त्यो	८. ४६. ४
सुनोता मधुमत्तमं	९. ३०. ६
सुनोता सोमपाव्ने	७. ३२. ८
सुन्वन्ति सोमं रथिरासो	१०. ७६. ७
सुपर्णं वस्ते मृगो	६. ७५. ११
सुपर्णं विप्राः कवयो	१०. ११४. ५
सुपर्ण इत्था नखमा	१०. २८. १०
सुपर्णा एत आसते	१. १०५. ११
सुपर्णा वाचमक्रतोप	१०. ९४. ५
सुपेशसं माव सृजन्त्यस्तं	५. ३०. १३
सुपेशसं सुखं रथं	१. ४९. २
सुप्रतीके वयोवृधा	५. ५. ६
सुप्रवाचनं तव वीर	२. १३. ११
सुप्रावर्गं सुवीर्यं सुष्टु	८. २२. १८
सुप्रावीरस्तु स क्षयः	७. ६६. ५
सुप्राव्यः प्राशुषाळेष	४. २५. ६
सुप्रैतुः सूयवसो न	१. १९०. ६
सुब्रह्माणं देववन्तं	१०. ४७. ३
सुभगः स प्रयज्यवो	१. ८६. ७
सुभगः स व ऊतिष्वास	८. २०. १५
सुभागान्नो देवाः कृणुता	१०. ७८. ८
सुमङ्गलीरियं वधूरिमां	१०. ८५. ३३
सुयुग्भिरश्वैः सुवृता	३. ५८. ३
सुयुग्वहन्ति प्रति	३. ५८. २
सुरथाँ आतिथिग्वे	८. ६८. १६
सुरुक्मे हि सुपेशसा	१. १८८. ६

सुरूपकृत्नुमूतये	१. ४. १
सुविज्ञानं चिकितुषे	७. १०४. १२
सुवितस्य मनामहे	९. ४१. २
सुविवृतं सुनिरजमिन्द्र	१. १०. ७
सुवीरं रयिमा भर	६. १६. २९
सुवीरस्ते जनिता	४. १७. ४
सुवीरासो वयं धना	९. ६१. २३
सुवीर्यं स्वश्व्यं सुगव्य	८. १२. ३३
सुवृद्रथो वर्तते	१. १८३. २
सुशंसो बोधि गृणते	१. ४४. ६
सुशिल्पे बृहती मही	९. ५. ६
सुशेवो नो मृळयाकु	८. ७९. ७
सुषहा सोम तानि	९. २९. ३
सुषुप्वांसं न निर्ऋते	१. ११७. ५
सुषुप्वांस ऋभव	१. १६१. १३
सुषुमा यातमद्रिभिर्गो	१. १३७. १
सुषोमे शर्यणावत्यार्जीके	८. ७. २९
सुष्टुभो वां वृषण्वसू	५. ७५. ४
सुष्ठामा रथः सुयमा	१०. ४४. २
सुष्वाणास इन्द्र स्तुमसि	१०. १४८. १
सुष्वाणासो व्यद्रिभि	९. १०१. ११
सुसंकाशा मातृमृष्टेव	१. १२३. ११
सुसंदृक्ते स्वनीक प्रतीकं	७. ३. ६
सुसंदृशं त्वा वयं प्रति	१०. १५८. ५
सुसंदृशं त्वा वयं मघवन्	१. ८२. ३
सुसमिद्धाय शोचिषे	५. ५. १
सुसमिद्धो न आ वह	१. १३. १
सूक्तवाकं प्रथममादिदग्नि	१०. ८८. ८
सूक्तेभिर्वो वचोभिर्देवजुष्टै	५. ४५. ४
सूनोर्मानेनाश्विना गृणाना	१. ११७. ११
सूयवसाद्भगवती हि	१. १६४. ४०
सूर उपाके तन्वं दधानो	४. १६. १४
सूरश्चक्रं प्र वृहज्जात	१. १३०. ९
सूरश्चिदा हरितो अस्य	१०. ९२. ८
सूरश्चिद्रथं परितक्म्यायां	५. ३१. ११
सूरो न यस्य दृशति	६. ३. ३
सूर्यं चक्षुर्गच्छतु	१०. १६. ३
सूर्यरश्मिर्हरिकेशः	१०. १३९. १
सूर्यस्येव रश्मयो	९. ६९. ६
सूर्यस्येव वक्षथो	७. ३३. ८
सूर्याचन्द्रमसौ धाता	१०. १९०. ३
सूर्याया वहतुः प्रागात्	१०. ८५. १३
सूर्यायै देवेभ्यो मित्राय	१०. ८५. १७
सूर्ये विषमा सजामि	१. १९१. १०
सूर्यो देवीमुषसं	१. ११५. २
सूर्यो नो दिवस्पातु	१०. १५८. १
सूर्यो रश्मिं यथा सृजा	८. ३२. २३
सृजः सिन्धूँरहिना	१०. १११. ९
सृजन्ति रश्मिमोजसा	८. ७. ८
सृजो महीरिन्द्र या	२. ११. २
सृण्येव जर्भरी तुर्फरीतू	१०. १०६. ६
सेदग्निरग्नीँरत्यस्त्वन्यान्	७. १. १४
सेदग्निर्यो वनुष्यतो	७. १. १५
सेदग्ने अस्तु सुभगः	४. ४. ७
सेदुग्रो अस्तु मरुतः	७. ४०. ३
सेदृभवो यमवथ	४. ३७. ६
सेनेव सृष्टामं दधात्यस्तु	१. ६६. ४
सेमं नः काममा पृण	१. १६. ९
सेमं नः स्तोममा गह्युपेदं	१. १६. ५
सेमां वेतु वषट्कृतिमग्नि	७. १५. ६
सेमामविड्ढि प्रभृतिं य	२. २४. १
सेहान उग्र पृतना अभि	८. ३७. २
सैनानीकेन सुविदत्रो	२. ९. ६
सो अग्न ईजे शशमे	६. १. ९
सो अग्न एना नमसा	७. ९३. ७
सो अग्निर्यो वसुर्गृणे	५. ६. २
सो अग्रे अह्नां हरिर्हर्यतो	९. ८६. ४२
सो अङ्गिरसामुचथा	२. २०. ५
सो अङ्गिरोभिरङ्गिरस्तमो	१. १००. ४
सो अद्धा दाश्वध्वरो	८. १९. ९
सो अप्रतीनि मनवे	२. १९. ४
सो अभ्रियो न यवस	१०. ९९. ८
सो अर्णवो न नद्यः	१. ५५. २
सो अर्षेन्द्राय पीतये	९. ६२. ८
सो अस्य वज्रो हरितो	१०. ९६. ३
सो अस्य विशे महि	९. ८६. १५
सो चिन्नु भद्रा क्षुमती	१०. ११. ३
सो चिन्नु वृष्टिर्यूथ्या	१०. २३. ४
सो चिन्नु सख्या नर्य	१०. ५०. २
सोता हि सोममद्रिभि	८. १. १७

सोदञ्चं सिन्धुमरिणान्	२. १५. ६
सोमं गावो धेनवो	९. ९७. ३५
सोमं मन्यते पपिवान्	१०. ८५. ३
सोमं राजानमवसे	१०. १४१. ३
सोमः पवते जनिता	९. ९६. ५
सोमः पुनान ऊर्मिणाव्यो	९. १०६. १०
सोमः पुनानो अर्षति	९. १३. १
सोमः पुनानो अव्यये	९. ११०. १०
सोमः प्रथमो विविदे	१०. ८५. ४०
सोमः सुतो धारयात्यो	९. ९७. ४५
सोम इद्धः सुतो अस्तु	८. ६६. १५
सोम उ षुवाणः सोतृभि	९. १०७. ८
सोम एकेभ्यः पवते	१०. १५४. १
सोम गीर्भिष्ट्वा वयं	१. ९१. ११
सोममन्य उपासदत्	६. ५७. २
सोममिन्द्राबृहस्पती	४. ४९. ६
सोम यास्ते मयोभुव	१. ९१. ९
सोम राजन्मृळया नः	८. ४८. ८
सोम रारन्धि नो हृदि	१. ९१. १३
सोमस्य धारा पवते	९. ८०. १
सोमस्य मा तवसं	३. १. १
सोमस्य मित्रावरुणोदिता	८. ७२. १७
सोमस्य राज्ञो वरुणस्य	१०. १६७. ३
सोमाः पवन्त इन्दवो	९. १०१. १०
सोमा असृग्रमाशवो	९. २३. १
सोमा असृग्रमिन्दवः	९. १२. १
सोमानं स्वरणं कृणुहि	१. १८. १
सोमापूषणा जनना	२. ४०. १
सोमापूषणा रजसो	२. ४०. ३
सोमारुद्रा धारयेथा	६. ७४. १
सोमारुद्रा युवमेतान्यस्मे	६. ७४. ३
सोमारुद्रा वि वृहतं	६. ७४. २
सोमासो न ये सुता	१. १६८. ३
सोमेनादित्या बलिनः	१०. ८५. २
सोमो अर्षति धर्णसि	९. २३. ५
सोमो अस्मभ्यं द्विपदे	३. ६२. १४
सोमो जिगाति गातुविद्	३. ६२. १३
सोमो ददद्गन्धर्वाय	१०. ८५. ४१
सोमो देवो न सूर्यो	९. ६३. १३
सोमो धेनुं सोमो	१. ९१. २०
सोमो मीढ्वान्पवते	९. १०७. ७
सोमो राजा प्रथमो	१०. १०९. २
सोमो वधूयुरभवदश्विना	१०. ८५. ९
सोषामविन्दत्स स्वः	१०. ६८. ९
स्तम्भीद्ध द्यां स	१. १२१. २
स्तरीरु त्वद्भवति सूत	७. १०१. ३
स्तरीर्यत्सूत सद्यो	१०. ३१. १०
स्तवा नु त इन्द्र	२. ११. ६
स्तविष्यामि त्वामहं	१. ४४. ५
स्तीर्णं ते बर्हिः सुत	३. ३५. ७
स्तीर्णं बर्हिरुप नो	१. १३५. १
स्तीर्णा अस्य संहतो	३. १. ७
स्तीर्णे बर्हिषि समिधाने अग्ना	४. ६. ४
स्तीर्णे बर्हिषि समिधाने अग्नौ	६. ५२. १७
स्तुत इन्द्रो मघवा यद्ध	४. १७. १९
स्तुतश्च यास्त्वा वर्धन्ति	८. २. २९
स्तुतासो नो मरुतो	१. १७१. ३
स्तुष उ वो मह ऋतस्य	६. ५१. ३
स्तुषे जनं सुव्रतं नव्य	६. ४९. १
स्तुषे नरा दिवो अस्य	६. ६२. १
स्तुषेय्यं पुरुवर्पस	१०. १२०. ६
स्तुषे सा वां वरुण	१. १२२. ७
स्तुहि भोजान्त्स्तुवतो	५. ५३. १६
स्तुहि श्रुतं गर्तसदं	२. ३३. ११
स्तुहि श्रुतं विपश्चितं	८. १३. १०
स्तुहि स्तुहीदेते घा ते	८. १. ३०
स्तुहीन्द्रं व्यश्ववदनूर्मिं	८. २४. २२
स्तृणानासो यतस्रुचो	१. १४२. ५
स्तृणीत बर्हिरानुषग्	१. १३. ५
स्तेगो न क्षामत्येति	१०. ३१. ९
स्तेनं राय सारमेय	७. ५५. ३
स्तोता यत्ते अनुव्रत	८. १३. १९
स्तोता यत्ते विचर्षणि	८. १३. ६
स्तोत्रं राधानां पते	१. ३०. ५
स्तोत्रमिन्द्राय गायत	८. ४५. २१
स्तोत्रमिन्द्रो मरुद्गण	६. ५२. ११
स्तोत्रे राये हरिरर्षा	९. ९७. ६
स्तोमं जुषेथां युवशेव	८. ३५. ५
स्तोमं त इन्द्र विमदा	१०. २३. ६
स्तोमं वो अद्य रुद्राय	१०. ९२. ९

स्तोमा आसन्प्रतिधयः	१०. ८५. ८
स्तोमासस्त्वा गौरिवीते	५. २९. ११
स्तोमासस्त्वा विचारिणि	५. ८४. २
स्तोमेन हि दिवि देवासो	१०. ८८. १०
स्त्रियं दृष्ट्वाय कितवं	१०. ३४. ११
स्त्रियः सतीस्ताँ उ मे	१. १६४. १६
स्त्रियो हि दास आयुधानि	५. ३०. ९
स्थिरं मनश्चकृषे जात	५. ३०. ४
स्थिरं हि जानमेषां	१. ३७. ९
स्थिरा वः सन्तु नेमयो	१. ३८. १२
स्थिरा वः सन्त्वायुधा	१. ३९. २
स्थिरेभिरङ्गैः पुरुरूप	२. ३३. ९
स्थिरौ गावौ भवतां	३. ५३. १७
स्थूरं राधः शताश्वं	८. ४. १९
स्थूरस्य रायो बृहतो	४. २१. ४
स्पर्धन्ते वा उ देवहूये	७. ८५. २
स्पार्हा यस्य श्रियो	७. १५. ५
स्मत्पुरन्धिर्न आ गहि	८. ३४. ६
स्मदभीशू कशावन्ता	८. २५. २४
स्मदेतया सुकीर्त्याश्विना	८. २६. १९
स्याम ते त इन्द्र ये	२. ११. १३
स्याम वो मनवो	१०. ६६. १२
स्यूमना वाच उदियर्ति	१. ११३. १७
स्योना पृथिवि भवा	१. २२. १५
स्रक्के द्रप्सस्य धमतः	९. ७३. १
स्रुवेव यस्य हरिणी	१०. ९६. ९
स्वः स्वाय धायसे	२. ५. ७
स्व आ दमे सुदुघा	२. ३५. ७
स्व आ यस्तुभ्यं दम	१. ७१. ६
स्वग्नयो वो अग्निभिः	८. १९. ७
स्वग्नयो हि वार्यं	१. २६. ८
स्वदस्व हव्या समिषो	३. ५४. २२
स्वधामनु श्रियं नरो	८. २०. ७
स्वध्वरासो मधुमन्तो	४. ४५. ५
स्वना न यस्य भामासः	१०. ३. ५
स्वनो न वोऽमवान्	५. ८७. ५
स्वप्नेनाभ्युप्या चुमुरिं	२. १५. ९
स्वयं कविर्विधर्तरि	९. ४७. ४
स्वयं चित्स मन्यते	८. ४. १२
स्वयं दधिध्वे तविषीं	५. ५५. २
स्वयं यजस्व दिवि	१०. ७. ६
स्वयुरिन्द्र स्वराळसि	३. ४५. ५
स्वरन्ति त्वा सुते नरो	८. ३३. २
स्वर्जितं महि मन्दान	१०. १६७. २
स्वर्जेषे भर आप्रस्य	१. १३२. २
स्वर्णरमन्तरिक्षाणि	१०. ६५. ४
स्वर्ण वस्तोरुषसामरोचि	७. १०. २
स्वर्भानोरध यदिन्द्र	५. ४०. ६
स्वर्यद्वेदि सुदृशीकमर्कैः	४. १६. ४
स्वर्वृजं हि त्वामहमिन्द्र	१०. ३८. ५
स्वश्वा यशसा यातमर्वाग्	७. ६९. ३
स्वश्वा सिन्धुः सुरथा	१०. ७५. ८
स्वसा स्वस्रे ज्यायस्यै	१. १२४. ८
स्वस्तये वाजिभिश्च	३. ३०. १८
स्वस्तये वायुमुप ब्रवामहै	५. ५१. १२
स्वस्तिदा विशस्पतिर्वृत्रहा	१०. १५२. २
स्वस्ति नः पथ्यासु	१०. ६३. १५
स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः	१. ८९. ६
स्वस्ति नो दिवो अग्ने	१०. ७. १
स्वस्ति नो मिमीतामश्विना	५. ५१. ११
स्वस्ति पन्थामनु चरेम	५. ५१. १५
स्वस्ति मित्रावरुणा स्वस्ति	५. ५१. १४
स्वस्तिरिद्धि प्रपथे श्रेष्ठा	१०. ६३. १६
स्वादवः सोमा आ याहि	८. २. २८
स्वादिष्ठया मदिष्ठया	९. १. १
स्वादुः पवस्व दिव्याय	९. ८५. ६
स्वादुषंसदः पितरो	६. ७५. ९
स्वादुष्किलायं मधुमाँ	६. ४७. १
स्वादुष्टे अस्तु संसुदे	८. १७. ६
स्वादो पितो मधो पितो	१. १८७. २
स्वादोरभक्षि वयसः	८. ४८. १
स्वादोरित्था विषूवतो	१. ८४. १०
स्वाध्यो दिव आ सप्त	१. ७२. ८
स्वाध्यो वि दुरो देवयन्तो	७. २. ५
स्वायुधं स्ववसं सुनीथं	१०. ४७. २
स्वायुधः पवते देव	९. ८७. २
स्वायुधः सोतृभिः पूयमानो	९. ९६. १६
स्वायुधस्य ते सतो	९. ३१. ६
स्वायुधास इष्मिणः	७. ५६. ६
स्वावृग्देवस्यामृतं	१०. १२. ३

स्वाहाकृतस्य तृम्पतं	८. ३५. २४
स्वाहाकृतान्या गह्युप	१. १४२. १३
स्वाहाग्नये वरुणाय	५. ५. ११
स्वाहा यज्ञं कृणोतनेन्द्राय	१. १३. १२
स्विध्मा यद्वनधिति	१. १२१. ७
हंसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्ष	४. ४०. ५
हंसा इव कृणुथ श्लोक	३. ५३. १०
हंसा इव श्रेणिशो यतानाः	३. ८. ९
हंसाविव पतथो अध्वगा	८. ३५. ८
हंसासो ये वां मधुमन्तो	४. ४५. ४
हंसैरिव सखिभिर्वाव	१०. ६७. ३
हतं च शत्रून्यततं च	८. ३५. १२
हतं वृत्रं सुदानवः	१. २३. ९
हतो वृत्राण्यार्या हतो	६. ६०. ६
हनामैनाँ इति त्वष्टा	१. १६१. ५
हन्ता वृत्रं दक्षिणेनेन्द्रः	८. २. ३२
हन्ता वृत्रमिन्द्रः शूशुवानः	७. २०. २
हन्ताहं पृथिवीमिमां	१०. ११९. ९
हन्तो नु किमाससे	८. ८०. ५
हये जाये मनसा तिष्ठ	१०. ९५. १
हये देवा यूयमिदापयः	२. २९. ४
हये नरो मरुतो मृळता	५. ५७. ८
	५. ५८. ८
हयो न विद्वाँ अयुजि	५. ४६. १
हरयो धूमकेतवो	८. ४३. ४
हरिं मृजन्त्यरुषो न	९. ७२. १
हरिं हि योनिमभि	१०. ९६. २
हरिः सृजानः पथ्यामृत	९. ९५. २
हरित्वता वर्चसा सूर्यस्य	१०. ११२. ३
हरिश्मशारुर्हरिकेश	१०. ९६. ८
हरी नु कं रथ इन्द्रस्य	२. १८. ३
हरी नु त इन्द्र	२. ११. ७
हरी न्वस्य या वने	१०. २३. २
हरी यस्य सुयुजा	१०. १०५. २
हर्यन्नुपसमर्चयः सूर्यं	३. ४४. २
हर्यश्वं सत्पतिं चर्षणीसहं	८. २१. १०
हवं त इन्द्र महिमा	७. २८. २
हव एषामसुरो नक्षत	१०. ७४. २
हवन्त उ त्वा हव्यं	७. ३०. २
हविर्हविष्मो महि	९. ८३. ५
हविषा जारो अपां	१. ४६. ४
हविष्कृणुध्वमा गम	८. ७२. १
हविष्पान्तमजरं स्वर्विदि	१०. ८८. १
हवीमभिर्हवते यो	२. ३३. ५
हवे त्वा सूर उदिते	८. १३. १३
हव्यवाळग्निरजरः	५. ४. २
हस्काराद्विद्युतस्पर्यतो	१. २३. १२
हस्तच्युतेभिरद्रिभिः	९. ११. ५
हस्ताभ्यां दशशाखाभ्यां	१०. १३७. ७
हस्ते दधानो नृम्णा	१. ६७. २
हस्तेनैव ग्राह्य आधि	१०. १०९. ३
हस्तेव शक्तिमभि	२. ३९. ७
हारिद्रवेव पतथो	८. ३५. ७
हिङ्कृण्वती वसुपत्नी	१. १६४. २७

हितो न सप्तिरभि ९. ७०. १०
हिनोता नो अध्वरं १०. ३०. ११
हिन्वन्ति सूरमुस्रयः पवमानं ९. ६७. ९
हिन्वन्ति सूरमुस्रयः स्वसारो ९. ६५. १
हिन्वानासो रथा इव ९. १०. २
हिन्वानो वाचमिष्यसि ९. ६४. ९
हिन्वानो हेतृभिर्यत ९. ६४. २९
हिमेनाग्निं घ्रंसमवारयेथां १. ११६. ८
हिमेव पर्णा मुषिता १०. ६८. १०
हिरण्यकर्णं मणिग्रीव १. १२२. १४
हिरण्यकेशो रजसो १. ७९. १
हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे १०. १२१. १
हिरण्यत्वङ्मधुवर्णो ५. ७७. ३
हिरण्यदन्तं शुचिवर्णं ५. २. ३
हिरण्यनिर्णिगयो अस्य ५. ६२. ७
हिरण्यपाणिः सविता विचर्षणि १. ३५. ९
हिरण्यपाणिः सविता सुजिह्व ३. ५४. ११
हिरण्यपाणिमूतये १. २२. ५
हिरण्ययी अरणी यं १०. १८४. ३
हिरण्ययी वां रभिरीषा ८. ५. २९
हिरण्ययेन पुरुभू रथेनेमं ४. ४४. ४
हिरण्ययेन रथेन ८. ५. ३५
हिरण्ययेभिः पविभिः १. ६४. ११
हिरण्यरूपः स हिरण्य २. ३५. १०
हिरण्यरूपमुषसो ५. ६२. ८
हिरण्यशृङ्गोऽयो अस्य १. १६३. ९
हिरण्यस्तूपः सवितर्यथा १०. १४९. ५
हिरण्यहस्तमश्विना १. ११७. २४
हिरण्यहस्तो असुरः १. ३५. १०
हुवे वः सुद्योत्मानं २. ४. १
हुवे वः सूनुं सहसो ६. ५. १
हुवे वातस्वनं कविं ८. १०२. ५
हुवे वो देवीमदितिं ६. ५०. १
हृणीयमानो अप हि ५. २. ८
हृत्सु पीतासो युध्यन्ते ८. २. १२
हृदा तष्टेषु मनसो १०. ७१. ८
हृदिस्पृशस्त आसते १०. २५. २
हेतिः पक्षिणी न दभात्य १०. १६५. ३
होताजनिष्ट चेतनः २. ५. १
होता देवो अमर्त्यः ३. २७. ७
होताध्वर्युरावया १. १६२. ५
होता निषत्तो मनो १. ६८. ४
होता यक्षद्वनिनो १. १३९. १०
होतारं चित्ररथमध्वरस्य १०. १. ५
होतारं त्वा वृणीमहे ५. २०. ३
होतारं विश्ववेदसं १. ४४. ७
होतारं सप्त जुह्वो १. ५८. ७
होत्रादहं वरुण बिभ्यदायं १०. ५१. ४
ह्रदं न हि त्वा न्यृषन्त्यूर्मय १. ५२. ७
ह्रदा इव कुक्षयः सोमधानाः ३. ३६. ८
ह्वयामसि त्वेन्द्र याह्यर्वा ६. ४१. ५
ह्वयाम्यग्निं प्रथमं स्वस्तये १. ३५. १

पुस्तकालय
180553
गुरुकुल कांगड़ी विश्वविद्यालय

॥ इति ऋग्वेदमन्त्राणां वर्णानुक्रमणी ॥

पुस्तकालय
गुरुकुल काँगड़ी विश्वविद्यालय, हरिद्वार
वर्ग संख्या 212 अगिन-स्त आगत संख्या 180553
पुस्तक विवरण की तिथि नीचे अंकित है। इस तिथि सहित 30वें दिन यह पुस्तक पुस्तकालय में वापस आ जानी चाहिए अन्यथा 50पैसे प्रतिदिन के हिसाब से विलम्ब शुल्क लगेगा ।

STOCK VERIFY
2020
G.K.V. Library

212,AGI-R
180553

GURUKUL KANGRI LIBRARY

	Signature	Date
Access No.	Kuldeep	29-7-14
Class No.		31/7/14
Cat No.		
Tag etc.		31/7/014
E.A.R.		
Recomm. by	Donation	
Data Ent. by	Kuldeep	30-7-14
Checker		

हरयाणा साहित्य संस्थान
गुरुकुल झज्जर
रोहतक